

שאלה בדבר בתי התפלין שיש שעושים אותם מעורות נפרדות כזה **ציור בספר** ומדבקים אותם בצדדי דופןותיהם במקום חבורם בדבק ותולים עליהם עור מצד המעברתא לצד שפנגדו המהדקים היטב ויש שעושים הד' בתים מחנפרים בעצמותם מעור אחד כזה **ציור בספר** ומקפלים אותם באופן נאות שנעשה כ"א בפני עצמו ואחרי כן תולים עליהם עוד עור מצד המעברתא לצד שפנגדו ועמד השואל ושאל אינה דרה ישרה שיבנר לו או אם שניהם פאחד לא טובים וצריף שיהיה הפל מעור אחד בדפוס כמ"ש רש"י והרמב"ם ז"ל ותכן השאלה ברוב ענין שלח אלי חכם אחד מןפלג ממדינות הגר ה"ה הרב וכו' מוהר"ר אהרן תארינר האבד"ק אלטאראד ותשובתו תשובת חכם בצדו וחילה פני לחוות דעי בזה: תשובה איברא חזינא ליה להרב המשבי ידו ראשונה מראה פנים לכל צד כמראה האופן.

ובדברי הש"ס והפוסקים חופן וחוזר וחופן וצלל במים אדירים וזרם ממים כבירים והעלה פנינים לעשות למלאכת שמים פונינים. כי הירא דבר ה' ולדברו חרד.

לא יהיה נרגן מפריד. וטובים השנים כאשר פשט ברוב.

והראשונים לא נאמר בהם כי טוב. אף הוא ביטל את המעוררים ועל המערער הניף ידו בעינים.

רוחו לקדם עליו ברועים. ואומר למחות אכן הטועים.

ואותי שאל לחוות דעתי הצעירה. אינה יכשר או זה או זה פדת של תורה ונפשי יודעת כי תפלין צריכין גוף נקי.

פנוי מאדם ובחדרי תורה בקי והדבר אין כי כאשר ידע לבבי אולם אמרתי הפל מסייעים למלאכת שמים: מתחלה נדון בדין הפרשיות עצמם אם תפר שני קלפים אי ארוף למעבד הכי לכתוב עליהם תפלין של יד או של מזוזה ואם"כ נתקע עצמינו לדבר הלכה בדין הבתים אם התפר מחברן.

עיקרא דהא מילתא גרסינן לה במנחות דף ל"ב לימא מסייעא ליה ס"ת שבלה ותפלין שבלו אין עושים מהם מזוזה לפי שאין מורידין וכו' הא מורידין עושין אמאי הכא סתומות והכא פתוחות דלמא להשלים וכתבו התוס' פירוש בקונט' שאם חסרה מזוזה שיטה אחת אי לאו דאין מורידין היו נוטלין שיטה אחת מס"ת ותופר במזוזה.

והא דאמר בירושלמי דמגלה דתפלין ומזוזות אין נכתבים אלא על עור אחד. הוהיא בשלא תפר העורות זה בזה ויש עוד לפרש פגון דפרשת שמע בסוף עמוד והוסיף פרשת והיה אם שמוע בגליון שלמטה וכו' ובאגודה הביא תירוצו הראשון של התוס'.

ומזה כתב המג"א סי' ל"ב להוכיח דתפירה חשוב פגוף אחד ע"ש. וכן הבית שמואל באהע"ז סימן קלמ"ד כתב דמהך סוגיא מוכח הכי ואע"ג דהרמב"ם נטור וש"ע כתבו במזוזה בשני עורות אע"פ שתפרם פסול היינו דוקא בתפר אחר כתיבה אבל בתפר קודם כתיבה מודו להתוס' ע"ש אף התוספות בשבת דף וכן בפסקי התוס' במנחות לא כתבו רק תירוצי הב' בלבד משמע דס"ל תירוצו זה עיקר אבל אם כתב על ב' עורות וחברם בתפירה פסול: ולכאורה נלענ"ד להוכיח מדברי הש"ס דשפיר הוי חיבור ע"י תפירה.

שְׁהָרִי בִּס"ד קָאָמַר לִימָא מְסִייעָא לִי וְכוּ' וְאִיהוּ ע"כ ס"ל דְּכָשֵׁר בְּב' עוֹרוֹת ע"י תְּפִירָה שְׂאֵל"כ ע"כ הַמְקַשֵּׁן יָדַע דְּפִירוּשָׁה דְּהָךְ בְּרִייתָא שְׁלוּקָהּ פְּרִישַׁת שְׁמַע הַפְּתוּנָה בְּסוּף הָעֵמוּד וְכוּתֵב עָלָיו וְהָיָה אִם שְׁמוּעָה שְׁהָרִי אֵינָם סְמוּכוֹת בְּתוֹרָה וְכַמ"ש הַתּוֹס' בְּשַׁבַּת בְּפִירוּשׁ הַבְּרִייתָא וְא"כ מֵאֵי קָא קִשְׂיָא לִיהָ דְּאֵטוּ לֹא יָדַע דְּכָשֵׁהוּא בָּא לְכַתּוּב בְּגִלְיוֹן וְהָיָה אִם שְׁמוּעָה הוּא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת פְּתוּחָה ע"ד הַרְמַב"ם אוֹ ע"ד הָרָא"ש וְאֶפְיָלוּ תִימָא דְּהַמְקַשֵּׁן לֹא יָדַע שְׂיָכוֹל לַעֲשׂוֹת פְּתוּחָה אַחֲרֵי שְׁפָרְשָׁה זֹו סְתוּמָה בְּתוֹרָה מ"מ מֵאֵי קָא מְשַׁנֵּי לִיהָ פִּי תַנִּי הֵהִיא לְהַשְׁלִים הֵלֵא גַם הַמְקַשֵּׁן יָדַע מְזַה דְּמִיירִי שְׁרוּצָה לְהַשְׁלִים אֲלֵא שְׁהִיָּה סְבוּר שְׂאֵין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹתָהּ פְּתוּחָה וְא"כ עֵינְקָר תִּירוּץ חֶסֶר מִן הַסֵּפֶר אֲלֵא ע"כ שְׁהַמְקַשֵּׁן הָיָה סוֹבֵר שְׁלוּקָהּ שְׁנֵי הַפְּרִישׁוֹת וּמְחַבְּרָם יַחַד עַל יְדֵי תְּפִירָה וְעוֹשָׂה מֵהֶם מְזוּזָה וְלִכְפָּה שְׁפִיר קָאָמַר לִימָא מְסִייעָא לִיהָ כוּ' פִּינּוֹן שְׁבַתוֹרָה הֵם סְתוּמוֹת הֵיכִי מְצִי לְמַעֲבָדִינְהוּ פְּתוּחוֹת פְּרָצוֹנוּ.

וּלפ"ז פִּינּוֹן דְּלִפִּי דַעַת הַמְסִייעָא וְדֵאֵי דְּתְּפִירָה מְהַנִּי מְסַתְּמָא גַם הַמְדַחָה אֵין חוֹלֵק עָלָיו בְּזָה דֵאל"כ הָוִי לִיהָ לוֹמֵר וְלִטְעַמְיָךְ הָא מוֹרִידִין עוֹשִׁין הָא שְׁנֵי עוֹרוֹת נִינְהוּ אֲלֵא ע"כ דְּמוֹדֵי לִיהָ בְּהָא דְּמְהַנִּי תְּפִירָה: אַךְ לְכַאוּרָה קִשְׂיָה דְּאַמְרִינּוּ בְּמַנְחוֹת דָּף ל"ג כְּתָבָה עַל שְׁנֵי דְּפִין פְּסוּלָה.

וְהַתּוֹס' כְּתָבוּ שֶׁר"ל בְּשְׁנֵי חֲתִיכוֹת וּבִירוּשְׁלָמִי מִשְׁמַע דְּבַב' פְּסוּלָה דְּפִרְיָךְ וְלָמָּה לֹא תַנִּינּוּ שְׁהַסֵּפֶרִים נִכְתְּבִים בְּב' עוֹרוֹת וְתַפְלִין וּמְזוּזוֹת אֵין נִכְתְּבִין אֲלֵא בְּעוֹר אֶחָד עַכ"ל. וּלפ"ז מוּכַח דְּתְּפִירָה לֹא מְהַנִּי בְּתַפְלִין וּמְזוּזוֹת דֵאל"כ מֵהַ בֵּינָם לְסִפְרִים דְּהָא גַם בְּסִפְרִים אִם לֹא תִפְר כְּשֶׁר וְתִימָא עַל הַתּוֹס' דְּלַעֲיִל מִיִּתֵי הִירוּשְׁלָמִי גּוּפָא וּמוֹקְמִי לִיהָ בְּשֵׁלֵא תִפְר הָעוֹרוֹת זֶה בְּזָה וְקִשְׂיָה דְּהָא גַם בְּסִפְרִים צְרִיךְ לְתַפְרָה הָעוֹרוֹת זֶה לְזָה וְלַחֲבָרָם בְּגִידִין וְע"כ דְּבַתְּפִירָה וְנִרְאָה לִי שְׁזָה מְקוּר דֵינּוּ שֶׁל הַרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת מְזוּזָה שְׁפָתָב אַע"פ שְׁתַּפְּרָם פְּסוּלָה וְהַכ"מ הִרְאָה מְקוּמוֹ לְהָא דְּאָמַר שְׁמוּאֵל כְּתָבָה עַל ב' דְּפִין פְּסוּלָה וְכַמ"ש הַתּוֹס' וְלְדַבְּרֵי קִשְׂיָה מִנ"ל לְהַרְמַב"ם לְפִסּוּל אַע"פ שְׁתַּפְּרָם וְאֶדְרָבָה מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' מִשְׁמַע דְּלֵא מִיירִי בְּתַפְרָן יַחַד שְׁהָרִי כְּתָבוּ הַתּוֹס' וְהָרָא"ש שְׁם דְּלַפְרָש"י דְּוַחַק דְּבַדְרָא א' הִיאָךְ הַנִּיחוּ בְּב' סוּפִין.

וְאִם כֵּן ע"כ דְּלִפִּי מ"ש דְּמִיירִי בְּב' עוֹרוֹת הִינּוּ בְּלֵא תַפְרָן דֵאל"כ גַם לְדִידְהוּ תִיִקְשִׁי הִיאָךְ הַנִּיחוּ בְּב' סוּפִין וְאֵין לוֹמֵר דְּהַרְמַב"ם לֹא מְסַתְּבֵר לִיהָ לְפִסּוּל כְּשֶׁהֶם בְּעוֹר אֶחָד בְּב' עֵמוּדִים כַּמ"ש הַתּוֹס' רְאָיָה מִגֵּט דְּכָשֵׁר בְּכַה"ג אֲלֵא לְפָרֵשׁ דְּב' דְּפִין הִינּוּ ב' חֲתִיכוֹת אֲלֵא דַס"ל דְּמִיירִי בְּשְׁתַּפְּרָם דֵאל"כ פְּשִׁיטָא וְהָא דְּב' סוּפִין אֲתִי לִי שְׁפִיר פְּרָש"י דְּלֵא דְּחִיקָה לִיהָ מְלִתָּא וְס"ל דֵאֵע"פ שְׁהוּא אֶחָד מ"מ מְצִינּוּ לְאַשְׁכוּחֵי שְׁמַנְיָחוּ בְּב' סוּפִין אֲלֵא דֵאֲפִתִי קִשְׂיָה דְּמֵאֵי פְרִיךְ מְבַרִייתָא דְּלָמָּא הַבְּרִייתָא מִיירִי בְּעוֹר אֶחָד בְּב' עֵמוּדִים וּמַש"ה בְּסוּף אֶחָד כְּשֶׁרָה מַשֵּׂא"כ הָא דְּשְׁמוּאֵל שְׁהֵם ב' חֲתִיכוֹת אֲלֵא שְׁתַּפְּרָן וְדוּחַק לוֹמֵר דְּלְהַרְמַב"ם מִשְׁמַע לִיהָ לִישְׁנָא דְּב' דְּפִין הִינּוּ ב' חֲתִיכוֹת דְּוַקָּא וְלִכְפָּה שְׁפִיר פְרִיךְ מְבַרִייתָא שְׁזָה דְּחוּק אֲלֵא צ"ל דַס"ל דְּנִדְאֵי אִם הֵם חֲתִיכָה אֶחָד לֹא הָוִי מְצִי לְאַנּוּחֵי לִיהָ בְּב' סוּפִין וְע"כ דְּבַרִייתָא גַם כֵּן בְּב' חֲתִיכוֹת מִיירִי וּפְרִיךְ שְׁפִיר.

וּלפ"ז ע"כ דְּבִלֵא תִפְר מִיירִי וְא"כ צ"ע מְנִיין הוּצִיא הַרְמַב"ם לְפִסּוּל אֶפְיָלוּ תַפְרָם וְלִכְפָּה נִלְעַנ"ד שְׁהַרְמַב"ם הוּצִיא דֵינּוּ מִהִירוּשְׁלָמִי הַנ"ל דְּמוּכַח שְׁהַתְּפִירָה אֵינְהָ מוּעָלָת דֵאל"כ

אין מקום לחלק בין ספרים לתפלין ומזוזות כלל: ועכ"פ מ"ש התוספות דהירושלמי בלא תפר וכ"כ לעיל להוכיח מסיוע דמסייע הש"ס צ"ע דהא מוכח דהירושלמי אף בתפר מייירי וכדי ליישב זה צריכין לומר דבלא"ה יש לדקדק דבש"ס בתר שינויא דרנב"י דרשב"א אף פתוחות קאמר ע"ז אמר לימא מסייע' ליה כו'.

ולכאורה מאי סייעתא דהא אף אם רשב"א פתוחות דנוקא קאמר א"ש דבאמת הך ברייתא לא אתיא פרשב"א ואין לומר דעיקר סייעתא דאיכא מאן דמכשיר סתומות דא"כ למה מסייע לרנב"י ולא לשנויא דלעיל דכי קאמר רב הלכה פרשב"א היינו אריוח ע"ש ואף שי"ל דבאמת הסיוע קאי אפולהו ועיקר פוננתו לסיוע לדר"ה שעושה סתומות מ"מ לענ"ד נראה ליישב ברווחא טפי דהמסייע הני קשיא ליה הברייתא דהא מורידין עושין דאיהו אפשר לעשות מס"ת מזוזה פנין שאין סמוכות בתורה ותפירה לא מהני וניחא ליה למימר דאתי פרשב"א דס"ל בתוספתא פ"ב דגיטין בגט שנקרע מדבק הקרעים ונותנה לה א"כ ע"כ דלא ס"ל ב' וג' ספרים מדכתיב ספר אלא דס"ל דאף בכה"ג פשר בגט וא"כ ממילא דה"ה במזוזה דכשר בכה"ג שיקרי רש"י במנחות פתב דהא דיליף במזוזה פתיבה פתיבה היינו מגט וכ"כ שם בדרף ל"ד ע"ש וא"כ פנין דבגט גופא פשר לרשב"א כמו כן יש להכשיר גבי מזוזה וא"כ פנין דכרב"א אתי שפיר בעי לסיועי לרנב"י דפתוחות דקאמר רשב"א היינו אף פתוחות דאל"כ תקשי הקא סתומות וכו' וכ"ז לרשב"א משא"כ לדין י"ל דלא קי"ל פרשב"א בהא גם בגט וב' וג' ספרים פסול אף בדבק הקרעים וא"כ גם במזוזה י"ל דפסול פשתפרם וכדמוכח מהירושלמי: ולכאורה אפשר לדחות דאפשר גם רשב"א ס"ל מיעוטה דספר אמר רחמנא ומ"מ מכשיר ע"י דיבוק הקרעים פנין דקרא קאמר וכתב לה ספר פריחות י"ל דאשעת פתיבה קפיד רחמנא דבשעת פתיבה יהיה ספר אחד וכיון שכתב בכשרות אע"פ שנקרע אחר כף לית לן בה ושפיר מדבק ונותן לה משא"כ במזוזה שדבק העורות קודם פתיבה אפשר שגם רשב"א מודה שפסול פנין דבשעת פתיבה לא יהיה ספר אחד אף דז"א שיקרי בגיטין פריה אהא דה"ז גיטין והגייר שלי וכו' דתיפוק ליה דס' אחד אמר רחמנא כו' ומאי קושלי' שיקרי תנאי זה אומר בשעת נתינה ובשעת פתיבה באמת פשר יהיה אלא ע"כ מאן דקפיד אס' אחד לאו אשעת פתיבה דוקא קפיד אלא גם בשעת נתינה בעי שיהיה ספר אחד ואפ"ה ס"ל לרשב"א דמדבק הקרעים אלמא דס"ל דלא בעינן ספר אחד וא"כ ה"ה במזוזה כה"ג פשר לדידיה.

ומצאתי בפר"ח הל' גיטין סימן קכ"ה שכתב בשם מהר"א שישון בתשובה שמחלק דהא דספר אחד בעינן היינו דוקא בשעת פתיבה ונדחק ליישב הך דגיטין והפר"ח שם השיג עליו ע"ש ועכ"פ מוכח מזה דמזוזה פסולה על שני עורות אע"פ שתפרם דאם לא פן מה חילוק יש בין תפלין ומזוזות לספרים אף דאכתי איכא לדחויי דתפירה ודאי מהני וכתירוץ התו' בד"ה דלמא להשלים והיינו משום דתפירה הני חיבור גמור ולא מיקרי ב' עורות כלל רק דבקו בדבק הוא דלא מהני ביה וכמ"ש במשנה למלך פרק י"ב מהל' ט"צ דאפשר דלא שיקר חיבור אלא גבי בגדים שתפרם זה בזה דאז נחשב כל הבגדים אחד אבל גבי אבנים לא שיקר חיבור והרי הוא פאלו אבני הפוסגר בפ"ע כו' והתם נמי האבנים מדובקים ונתחברו אחד אל אחד בטיט וסיד ואפ"ה קאמר שחיבור כזה גרע מתפירה וה"נ דכונתה וכמ"ש הרב המשיב ג"כ שיש לחלק בכה"ג.

וא"כ יש לומר החילוק בין תו"מ לספרים דבספרים שדבוקן בדבוק שרי משא"כ בתפליון ומזוזות ואע"ג דהרא"ש פתב בשם מהר"מ מרוטנבורק שאסור לעשות בספר תורה בדבוק מ"מ יש לומר דהיינו דוקא פשהוא מדבוק היריעה שנקרעה לשנים באורך הדף בדבוק אין נכון לעשות פן פדקאמר טעמא לפי שמושף אילף ואילף ויתפרד משא"כ היכא שיהוא חלוק לשנים ברוחב הדף כגון שפתב חצי הדף בעור אחד ואח"כ פתב חצייה בעור אחד ודבוקן יחד ואח"כ חזר אותה היריעה בין היריעות בתפירה פדרכה א"כ לא שייך חששא זו שאע"פ שימשף אילף ואילף לא יקרע וכטלאי דמי משא"כ בתו"מ פסול כה"ג כגון שפתב שמע ביריעה א' וחזר וכתב והיה אם שמוע ביריעה אחרת וחיברם זל"ז בדבוק פסול אבל בתפירה אה"נ דשרי אף בתו"מ דחיבור גמור הוא וכמ"ש התוס' בתירוץ הא': וגם לענ"ד לולי דברי התוס' היה אפשר לומר דהא דמשמע במנחות דכשר ע"י תפירה היינו היכא שמחבר שני החצאים באורך הדף כגון התם שנוטל פרשת שמע שבתורה או איזה שיטות משם ומחברם לפ' והיה של המזוזה משא"כ הירושלמי דקאמר דשני עורות פסול מייירי שכ' שמע ישראל ה' בחד דפא ובאינדף אלקינו ה' אחד.

וכן כל הדף היה ברחבו ואח"כ חיבר אותם בתפירה בכה"ג מכשיר בספרים ופוסל בתו"מ וטעמא משום דהתם כמות שהם חלוקים זה מזה לא סליק ענינא כהוגן הלכך לא מהני מה שיהוא מחברם יחד משא"כ בזה שכל יריעת בפ"ע השיטות שבה מסודרים פדרכם וסליק להו ענינה רק מטעמא דב' וג' ספרים לזה מהני תפירה: והנה במדכי פתב שה"ר אלקהו הביא ראיה לפירוש רש"י מהירושלמי דקאמר שהספרים נכתבים כו' וכן פי' אא"ז מהרש"א דברי התוס' שרצה לומר שיש ראיה מהירושלמי לשיטת רש"י ע"ש ועיינתי בירושלמי גופא וראיתי דמסיק שם דף אחד בב' עורות אף בשאר ספרים אסור ובקרפן העדה שם הקשה מזה על מה שנוהגין לכתוב על הטלאי הא הני כב' עורות.

גם הקשה שם על התוספות שפירשו הירושלמי בלא תפר דהא מה דאמר בס"ת דאסור בתפר מייירי ע"ש והנה קושיא שניה על התוספות כפר פתבתי שיש ליישב בדבוק מייירי אף על הא דמתירין בטלאי קשיא ואפשר דהירושלמי מייירי בלא דבוק כלל וכגון שכ' חצי הדף ביריעה א' וחצי השני ביריעה אחרת ולא דבוקם זל"ז רק שצדי היריעות מחוברות להיריעות שלפניהם ואחריה בתפירה פדרכן ובכה"ג הוא דקאמר דאף בשאר ספרים אסור פינון שאין שני העורות מחוברים זל"ז לא בדבוק ולא בתפירה משא"כ בטלאי פינון שמדובקת בה חד גופא הוא: והנה מ"ש לחלק בין תפר קודם פתיבה גם הב"ש באה"ע סימן ק"ל פתב לחלק בכך אף מ"ש שכן דעת התוספות בסוטה דף י"ח ואין ראיה מדיבוק שברי שופרות דניכר התוספת וכמ"ש התוס' לענ"ד מתוס' מוכח להיפוך שהרי מבואר שם שהתו' מדמים תפירת הגט לגלדי שבשופר דכמו בגט פינון שפתר אח"כ ואינו פן מתחלת ברייתו והתוס' ניכר בו פסול כמו כן גבי גלדי דשופר אע"פ שהוא מחובר בו בחזק לא עדיף מתפירה שבגט פינון שאינו מתחלת ברייתו ותוספתו ניכר פסול וא"כ מה לי תפרו קודם פתיבה או אחר פתיבה דסוף סוף מקום חבורו ניכר שנוסף גם הוא עליו ולפיכך אינו חיבור וא"כ משמע דכל שהוא ע"י תפירה פחד חשיב ליה רק פינון שניכר הוא שנתחבר אח"כ ומה לי קודם פתיבה או אחר פתיבה ולשופר דמי שאעפ"כ שפבר נעשה חיבור אחד מ"מ פסול לתקוע בו משום שהתוספת ניכר וכמאן דמפרתי דמי וה"נ דכונתה ומ"ש התוס' בלשונם גט שכתבו על ב' דפין ותפרו

לא באו אלא לאפוקי ב' דפין בקלף אחד דמינה מיירי התם לעיל ע"ש אכל אה"נ דאין חילוק בין קודם פתיכה או אח"כ.

ואפשר שגם דבריהם מתפרשין שפותרין גט על שני דפין שתפרן יחד היינו קודם פתיכה ונדברי הב"ש צע"ג. אף היכא שאין התוספת ניכר נראה מדברי התוס' דשפיר הוי חבור.

ולענ"ד קצה ראיה ממה שפותרין גט על נייר פאפיר כמ"ש בהג"ה סי' קכ"ה וכן נוהגין. ולכאורה לפי מה שידוע ממלאכת הנניר שהוא נעשה מבלוני הסחכות ששורין אותן במים וכותשין אותם וא"כ נימא דלאו פגוף אחד חשיב.

וכן בכתב על טס של זהב כו' ונהרי גם הוא עשוי מחלקים נפרדים שנתחברו יחד וע"כ לומר פיון שאין חיבורו ניכר ונראה פאלו הנה פן מתחלת ברייתו שפיר דמי לכתוב עליו או אפשר דשאני הא דנדאי הוי חיבור גמור וכחד חשיב ובזה יש ליישב מ"ש הח"מ סימן קכ"ד לא ידעתי מה אפילו וכי גרע פאפיר מעלה של זית.

ולפמ"ש יש קצת רבותא בנייר פאפיר טפי מעלה של זית: ונדאמאן עלה בנ"ד שהוא מחבר הבתים של התפלין ע"י תפירה לכאורה י"ל פיון דמשמע מדברי התוס' דתפירה חשוב חיבור אי לא משום שהתוס' ניכר בו לא חשיב חיבור ולפ"ז בבתי התפלין פיון דבאמת לטטפת בעינו שיהיה ארבעה רק דמ"מ צריף שיהיה חיבור אחד להם משום דזכרון אחד אמרתי לה ולא ב' וג' זכרונות א"כ כל שתפרן יחד הוי חיבור לענין זה שיהיה נקרא זכרון אחד לכולם ואע"פ שהתוס' ניכר בו לא איכפת לן בהכי שהרי אף אם הם מעור אחד ממש דינא הוא שיהיו מחולקים לארבעה בתים רק דזכרון אחד בעי וילענין זה התפר מחברן אבל מקום יש לפרש דברי התוס' במ"ש ודומה לגט כו' שר"ל פמו בגט שהתפירה לאו חיבור הוא פמו כן בהא דגלדי ודבוק שברים נמי לאו חיבור הוא אף ע"ג דבגלדי חיבור גמור הוא דרוף גידולו מ"מ הואיל ותוספתו ניכר לתפירה דמי דמיקרי ב' וג' ספרים אע"פ שתפר יחד.

ולפ"ז גבי תפירה לאו משום שהתוספת ניכר אתינו עלה רק מטעם דתפירה לאו חיבור הוא א"כ גם לענין בתי התפלין ב' וג' זכרונות ניהו ופסולין: והנה הב"ש שם הקשה דהא לר"י צריף לדבק משום דבעינן אות אחד מבפנים ואפ"ה ס"ל דדבק עכ"פ מהני וע"כ לומר דכגוף אחד הוא.

ולענ"ד אין זה מוכרח ולדבריו תקשי טפי דא"כ לשיטת רש"י דס"ל דאף בב' דפין בעור אחד ב' וג' ספרים מיקרי א"כ מה מועיל הדבוק פיון שיש ריווח בין פרשה לפרשה ב' ספרים מיקרי וא"כ הוי ב' אותות ואפילו אם פתבן בעור אחד ממש איכא לאקשוני כה"ג דהא הריווח שבין פרשה לפרשה מחלקם וע"כ לומר דז"א פיון דבאמת בבית אחד הם רק דמ"מ בעינו והנה לה לאות ופירשו לה המשמש בהם וניכר ממנן של הד' אגרות כ"א לבדה הוי ב' אותות ע"ש וא"כ כל שדבק יחד הרי שם אותותם אות אחת אף לעצמו שהרי אין ניכר ממנן של כ"א מהאגרות בפ"ע שהרי עכ"פ דבוקים הם יחד אבל מ"מ שיועיל הדבוק שיעשה את עצמות העור פגוף אחד שיהא עליו שם ספר אחד לא מהני רק דבשל יד לא בעינן ספר אחד רק אות אחד בעינו והאיכא פיון שדבוקים יחד: אמנם פן הנה נלענ"ד דלשיטות רש"י מסתברא שתועיל התפירה לענין הבתים שהרי רש"י

מִפְּרֵשׁ הָא דְּמִזְוֵה כְּתָבָה עַל שְׁנֵי דְּפִין הִינְנוּ שְׁנֵי עֲמוּדִים בְּעוֹר אֶחָד וְכֵן פִּרְשׁ"י בְּסוּטָה וְאַפ"ה אֶמְרִינוּ בְּש"ס דְּמִיקְרֵי ב' וּג' סְפָרִים פִּינָן שְׁיֵשׁ חִילּוּק בִּינֵיהֶם וְאֵע"פ שְׁהֵם מְגוּוֹל אֶחָד.

וּלפ"ז קָשָׁה דְּהֵיאָדָּה קָאָמַר גַּבֵּי בְּתֵי הַתְּפִלִּין יְכוּל וְכו' בַּד' בְּתֵים בַּד' עוֹרוֹת ת"ל וּלְזַפְרוֹן בֵּין עֵינָיָה זְכָרוֹן אֶחָד אֶמְרֵתִי לָךְ כו' הָא כִּיצַד כּוֹתְבִין עַל ד' עוֹרוֹת וּמְנִיחֵן בַּד' בְּתֵים בְּעוֹר אֶחָד וְקָשָׁה דְּמָה הוֹעִילוּ חֲכָמִים בְּתַקְנָתָם פִּינָן שִׁמ"מ הַבְּתֵים גְּפָרְדִים שְׁנַיִם וְשָׁלְשָׁה זְכָרוֹנוֹת מִיקְרֵי אֱלָא ע"כ דְּדוֹקָא לְעֵגְנָן סְפָר אֶחָד הוּא דְּאֶמְרִינוּ הִכִּי פִינָן דִּמ"מ חִלּוּקִים הֵם זֶה מִזָּה ע"י מְקוֹם חֲלָק שְׁבִינֵיהֶם כַּב' וּג' סְפָרִים דְּמִי וְהַתּוֹרָה הַקְּפִידָה שְׁלֵא יִהְיֶה רַק סְפָר אֶחָד מִשָּׂא"כ הָא כָּל כְּפָה דְּמַחְבֵּר אֶהְדְּדִי זְכָרוֹן אֶחָד מִיקְרֵי וְהַשְׁתָּא דְּאֵתִינוּ לְהִכִּי דְּאָף מַה שְׁנִקְרָא ב' וּג' סְפָרִים מ"מ לְעֵגְנָן זְכָרוֹן אֶחָד מִיקְרֵי אִם פֶּן שְׁפִיר אֵית לָן לְמִימַר גְּמִי דְּתַפְיָרָה ג"כ חִיבּוֹר גָּמוּר הוּא לְעֵגְנָן זֶה שְׁיִחְשֵׁב זְכָרוֹן אֶחָד דְּמָה לִי שְׁהוּא מְחֻנְבֵּר מְעִיקְרוֹ אוֹ ע"י תַּפְיָרָה פִּינָן שְׁהוּא חֲשִׁיב כְּגוּף אֶחָד לְעֵגְנָן טְוִנְמָאָה כַּמ"ש בְּפָרְק מִמְסַכְתָּ כְּלִים וּפְסָקָה הַרְמַב"ם בַּה'ל' כְּלִים סוּף פ"י וְכֵן לְעֵגְנָן שְׁבַת וְשָׂאָר דְּבָרִים כְּדֵאִיתָא בְּסוּף כְּלָאִים עֲשֶׂה ב' רְאָשִׁים לְצַד א' כו' א"כ שְׁפִיר מִיקְרֵי זְכָרוֹן אֶחָד וְא"כ אָף לִפְמ"ש לְעֵיל שְׁלֵכְאוּרָה יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִהִירוּשְׁלָמִי דְּבִמְזוּזָה אִין מוֹעִיל תַּפְיָרָה יֵשׁ לוֹמַר דְּוּוֹקָא מְזוּזָה וְכַה"ג מִיָּדִי דְּתִלְיָא בְּסִפְרָא אֶחָד מִשָּׂא"כ לְעֵגְנָן זְכָרוֹן אֶחָד שְׁפִיר מִיקְרֵי אָף עַל יָדֵי תַּפְיָרָה: אִיבְרָא דְּאִיכָא לְדַחוּיִי וְלְמִימַר דְּטַעְמָא דְּרִשׁ"י דַּב' עֲמוּדִים בְּעוֹר אֶחָד פְּסוּל הִינְנוּ מְשׁוּם דְּכָל עֲמוּד מִיקְרֵי סְפָר בְּפָנֵי עֲצָמוֹ וְהוּי סְפָרִים וְא"כ פִּינָן דְּמִשְׁמַע מִהִירוּשְׁלָמִי דְּמְזוּזָה בַּב' עוֹרוֹת פְּסוּלָה הִינְנוּ אָף לְאַחַר תַּפְיָרָה וְאָף עַל פִּי שְׂאִין שְׁם רִיוּחַ כְּלָל דְּהִינְנוּ שְׁהֵם עֲמוּד אֶחָד וְכַדְקָאָמַר הֵתָם דָּף אֶחָד בַּב' עוֹרוֹת וְכו' וְאַפ"ה פְּסוּל ע"כ לוֹמַר שְׁהַתַּפְיָרָה אִינוּ חִיבּוֹר כְּלָל אִם פֶּן גַּם זְכָרוֹן אֶחָד לֹא מִיקְרֵי דְּאִין לְחֲלָק בִּינֵיהֶם.

וְנִרְאָה לְהֵבִיא קֶצֶת סִיּוּעַ לְשִׁיטַת רִשׁ"י דְּכָל עֲמוּד מִיקְרֵי סְפָר לְעֲצָמוֹ שְׁהָרִי בְּאֵמַת קו"ל בְּשָׁל רֵאשׁ ד' פְּרִשְׁיֹת בְּעֵינָן מְדַכְתִּיב לְטַטְפַת כו' וְאַפ"ה אֶמְרִינוּ שְׂאָם כְּתַב הַד' פְּרִשְׁיֹת בְּעוֹר אֶחָד יֵצֵא וְאִפִּילוּ רִיוּחַ בִּינֵיהֶם א"צ לְחֲכָמִים וְקָשָׁה לְמָה הָא אָף ע"פ שְׁהֵם בַּד' בְּתֵים מ"מ פִּינָן שְׁהַפְּרִשְׁיֹת הֵם לְאַחְדִים וְעִיקָר לְטַטְפַת אַפְרִשְׁיֹת קָאִי דְּבְתֵים גּוּפִיָּהּוּ אִינֵם בְּכָלִל זְכָרוֹן כְּלָל רַק מְחִיצוֹת לְתוֹכָן עֲשׂוּיֹת אֱלָא ע"כ פִּינָן שְׁנוֹתָן בִּינֵיהֶם חוּט אוֹ מְשִׁיחָה וְגַם ע"כ יֵשׁ רִינּוּחַ קֶצֶת כְּדִי שְׁיִוְכַל לְהַכְנִיס לְתוֹךְ הַבְּתֵים עֵינָן בַּב"י וּמַעֲדָנֵי מְלָךְ שְׁפִיר הוּי כָּל פְּרָשָׁה כְּסִפְרָא לְעֲצָמוֹ וְטַטְפַת קָרִינוּ בֵּיהּ דְּהִינְנוּ ד' וּמְכָל מְקוֹם זְכָרוֹן אֶחָד הוּא פִּינָן שְׁהַבְּתֵים עֲצָמָם מְעוֹר אֶחָד וְעַכ"פ מְשַׁמַּע מִזָּה כְּרִשׁ"י דְּכָל שְׁהֵם בַּב' עֲמוּדִים ב' סְפָרִים קָרִינוּ בְּהוּ וְטַעְמָא דְּשָׁל יָד לֹא אִיכְפַת לָן כְּלָל שְׁיִהְיֶה סְפָרִים טְפִי רַק ר' יְהוּדָה ס"ל דְּמִטְעַם שְׁיִהְיֶה לוֹ אוֹת אֶחָד צָרִיף לְדַבְּק דָּאז לֹא גִיכָר לוֹ מִמְשָׁן שָׁל הַד' וְחוּזָר בּוֹ אַחַר כֶּף וְהוּדָה שְׂאִין צָרִיף וְעֵינָן בְּרִשׁ"י בְּמַגְלָה דָּף ח' ע"ב מְשַׁמַּע דְּתַפְיָרָה מוֹעִיל בְּמְזוּזָה עֵינָן שְׁם בַּד"ה לְתוֹפְרָה בְּגִידִין וְיֵשׁ לְדַחוֹת דְּהֵתָם מִיָּרִי בְּיֵשׁ קָרַע בְּאֵמְצַע הַקְּלָף וּמ"מ הוּא מְעוֹרָה הֵיטֵב וְקָאָמַר שְׂאָם בָּא לְתוֹפְרָה יְתַפּוֹר בְּגִידִין וְצָרִיף עֵינָן: וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְהֵבִיא רְאָיָה מְדֵאֶמְרִינוּ בִּיבְמוֹת פָּרְק מ"ח אָמַר רַב אִי לֹא דְּחֻזִּינָא לְחַבִּיבֵי דְּחוּף כו' וְכַתֵּב הַגְּמִיּוּקִי יוֹסֵף שְׁם שְׁהַרְבֵּה מִן הַפְּרָשָׁנִים כְּתָבוּ דְּמִנְעַל הוּא מַב' וּג' חֲתִיכוֹת וְהַסְנַדְל כְּלוּל מְחִתִּיקָה אַחַת כו' וְכַתֵּב שְׁם שְׁהַסְנַדְל שְׁהִיוּ נוֹהֲגִין חֲכָמֵי גְּרַבּוֹנָא הָיָה כְּלוּל מְעוֹר אֶחָד כו' ע"ש וְלִכְאוּרָה נִרְאָה שְׁהַטְעַם מְשׁוּם דְּנַעַל אֶחָד אָמַר רַחֲמָנָא וְתַפְיָרָה לֹא חִיבּוֹר

הוא: אף באמת הריטב"א גופיה שם חולק על זה ואע"פ שפכתב וילמעשה יש לחוש ככר
כתב הב"י דגם למעשה אין לחוש וכ"כ רמ"א סי' קס"ט ועוד דהא אמרינו בש"ס טעמא
דאין חולצין במנעל משום מנעל המרופט ועיין בב"י דפירושו דבמנעל שהוא עשוי מב'
וג' חתיכות איכא למיחוש שפא יקרע ואין הטעם פלל משום דמנעל אחד אמר רחמנא
ומפל מקום נראה שאין מזה ראיה דתפירה חיבור גמור הוא ולענין גט נמי אם תפרו
ספר אחד מיקרי די"ל דשאני הכא שדרכו של נעל בכך להיות מחובר מב' וג' חתיכות
והלכך אף שתאמר דתפירה לאו פחד משוי ליה לא שיניך למעוטי מדקאמר קרא נעל
למימרא דנעל אחד דווקא ולא ב' וג' נעלים משום דכל חתיכה לעצמו לא יצדק עליו שם
נעל פלל וכשהוא מחובר יחדיו הן על ידי תפירה או מעור אחד בתולדה נעל מיקרי
משא"כ לענין גט וכה"ג אם נימא דהתפירה לאו חיבור גמור הוא להיות נקרא ספר אחד
אם פן ממעט מולא ב' וג' ספרים וכן לענין זכרון אחד כו' פל בית לעצמו נקרא זכרון
ומפל מקום צ"ע מהא דדיבך שופרות דפסול משום דשופר אחד אמר רחמנא ונהרי פל
שפר בפ"ע אין שם שופר עליו ואפ"ה פסלינו משום דהוי כג' שופרות ומ"מ יש לומר
דנעל שאני פיון שדרכו להתחבר על ידי תפירה נעל אחד קרינו ביה (ועיין בב"י סימן
קס"ט שהביא דברי הנ"י בשם הריטב"א לענין רצועות המנעל וכעת צ"ע).

ועוד נראה לי דבהדיא אשכחן שלא היו נוהגין שיהיו הרצועות מגוף המנעל מדאמרינו
קטרינו ביה מותנא כו' ובאמת משם ראיה רק לענין רצועות שקושרי בו. וטפי הוי ליה
לאותויי מהא דשבת דף קי"ב גבי אביי איפסיק ליה רצועה כו' דמבאר שם דשפיר דמי
שיהיו הרצועות מחוברים על ידי תפירה ולכן נראה ודאי כמ"ש הריטב"א דחכמי נרבונא
לחומרא יתירה בעלמא עבדי הכי) ועיין ביש"ש יבמות פמ"ח סימן ז' שכתב בשם מהר"י
ברונא דמוכח בגמרא בכמה דוכתא דכל דבר שנתחבר על ידי תפירה לא שיניך ביה מנעל
דמנעל לפי שהכל חשוב מנעל אחד ואפילו בגד מחובר לעור פדלקמן כ"ש עור לעור
כו' עיין שם.

ויקצת יש לעיין במ"ש רש"י וקרא"ש וטור וש"ע בשני מנעלים זה ע"ג זה וכלי שניהם
פשר ממ"ש התוספות בסוטה דף י"ח בנותן שני גיטין יש מקום לפסול משום ספר אחד
כו' ומהא דשלחו שני גיטין ונתערבו או מסיפא דהוא ה' שפכתבו פלל כו' וכן מהא
דאמרינו בסוטה מחק ב' מגילות לכוס אחד ליכא לאקשוני דשאני התם שהשני אינו
לשמה וכניורא בעלמא הוא וכ"כ הגאון בעל שאגת אריה ז"ל בטורי אבן במסכת ראש
השנה וכן ראיתי סברא זו בסדר גיטין כ"י להגאון מוהר"א מרגליות.

ושם הגהות אא"ז רמ"א ז"ל כתב ג"כ סברא זו וז"ל ולי הצעיר משה כו' נ"ל ב' טעמים
שלא ליתן ב' גיטין בבת אחת כו' והב' מהא דאיתא בתוספות מסכת סוטה דהמגרש בב'
גיטין הגט פסול משום דספר אחד אמר רחמנא אף על גב די"ל דהתם מיירי פשםגרש
בב' גיטין פשרים אבל פשנותנין ב' גיטין מספק אם פן אינו רק גט אחד פשר והשני הוא
פחרס הנשפר ולא נקרא ספר פלל וכלל מפל מקום יש לחוש דלפעמים כ"א מהגיטין
הוא פשר אלא שנותנין ב' לחומרא בעלמא ואם פן יש פאן פסול מדאוריית' עכ"ל ועיין
בתשובתו סימן פ"ד ובספר גט פשוט כתב גם פן סברא זו בסימן קכ"ב וקשיא ליה על
הרמ"א ובאמת דעתו כמ"ש בהג"ה כת"י דלעיל וקצת צ"ע דהא אהא דבין שיטה לשיטה

מהו אמרינו דת"ל משום דספר אחד אמר רחמנא כו' אע"ג דכל שיטה לעצמו פסול מ"מ מיקרי ספר ונהנה ב' וג' ספרים ואם הנה לענן ב' גיטין אף ע"פ שאחד פסול אף באמת יש לחלק בדבר ולפי שאינו מעניינינו ראיתי לקצר: ולכאורה יש להביא ראיה דתפירה לאו חיבור הוא מדאמרינו בסנהדרין דף פ"ח.

א"ה תפילין נמי אי דעביד ארבע בתי כו' הא אמר ר"ז בית חיצון שא"ר את האויר פסול והשתא תיקשי ולמה לי דר"ז דבלא"ה נמי שפיר מצי לשנויי דעביד ארבע בתי ואיתא ביתא אחרינא ותפר גבייהו וכינן דתפירה חיבור גמור הוא לא שניף למימר גבי האי לחודיה קאי רק הרי הוא חיבור גמור אף להכשיר לענן שיחשב עור אחד אלא ע"כ דהתפירה אינה חשובה חיבור גמור והלכך תוספת החמישי שהוסיף ע"י תפירה אינו פוסל ואי לאו דר"ז הוי אמרינו האי לחודיה קאי רק משום הא דר"ז שא"ר את האויר הוא נפסל וכמדתה שפנה שמעתי מחכם אחד שנתעורר בזה.

אף דלפי זה אפתי תיקשי דאפילו אי תפירה לאו חיבור הוא אפתי משפחת לה שנסאר עדיין מעור הבתים הכשרים עצמם קצת מן העור תלוי ועומד ועשאה בדפוס וקבעה מכונן לבית חמישי דהשתא הוסיף וגרע וביטל מצותו וכדאמרינו דה' בתי גרוע ועומד הוא אף ע"ג דאפתי לא הוי קים ליה הא דר"ז הוי ס"ל להמקשן דפסול בכה"ג וע"כ שהפסול הוא משום דכתיב לטטפת ד' ולא ה' ולא דמי לציצית דהתם אי קשר עליון לאו דאורייתא אם כן אף עבוד הכי מעיקרא אמרינו ביה הלח"ק וכן גבי לולב אי אין צריך אגד משא"כ בזה דאי עביד מעיקרא ודאי פסול ואם כן מה בכך שהיה מתחלה ד' בתים כינן שחזר והוסיף מאותו העור עצמו ודאי נפסל כדמעיקרא דד' אמר רחמנא ולא ה' אם כן הא דר"ז למה ליה פלל: וכדי ליישב זה אמרנא לבאר ג"כ מה שהקשו התוספות בד"ה אי ס"ל כו' ומיהא תימא אמאי לא משפחת לה לולב לר"י שאגד ג' מינים בפ"ע דנעשה בכשרות ואח"כ אגד עמהם מן אחר דהוי ליה מוסיף גורע ויש לומר כינן דקודם נטילתו נפסל גרוע ועומד הוא אבל תפילין אם הניחו בראשו בכשרות ואנח גבייהו בית חמישי ה"ז מוסיף גורע ומבטל מצנת תפילין שבראשו כו': ולכאורה קשה דאפתי אמאי לא משפחת לה בציצית שלבש אותם בכשרות ואחר כך חזר והוסיף שם עוד ציצית אחרים וגורע המצנה וכדאיתא בא"ח סימן יו"ד בהטיל ציצית על ציצית דוקא בכתף את הראשונות כשרות האחרונות.

והב"י שם פתב דמדברי רש"י משמע דאף אי לא פסקינהו לבתראי כשרה בקמאי. אבל הרא"ש פתב בלשון רש"י אי פסקינהו לקמאי משמע דדוקא פסקינהו לקמאי מכשיר לבתראי כו' ועיין במג"א סוף ס"ק ט' ובאלף זוטא דכוננתו לאפוקי אי לא פסיק פלל דפסול וכן פסק רמ"א בהג"ה שקודם שחתף הראשונות כשר בכל ענין וזה תימא שהוא נגד דברי הש"ס דסנהדרין ה"ל דהא לא מצי לאשכוחי רק בתפילין ואם איתא דבהטיל למוטלת פסול אם כן בציצית נמי משפחת לה.

וראיתי בתוספות במנחות דף ל"ח ד"ה התכלת שכתבו וז"ל מיהא בסוף סנהדרין משמע דאם הוסיף חוטין בכרך אחד פסול כו' והא דלא מוקי בהטיל למוטלת משום דדלמא לא מפסיל בכך אף על גב דעובר בב"ת אם נתפנין להוסיף ואם לא נתפנין להוסיף שרי כו' עכ"ל הרי שהתו' הרגישו בקושל' זו דהוי מצי לאוקמי בהטיל למוטלת ותיקצו דמ"מ אין

נפסל ואם כן קשה להפוסקים הנ"ל דפסלי בכה"ג וצריף לדחוק בכוננתם שאין פוסלין ממש רק דכל פמה דלא חתה עובר בב"ת והיינו פסולו שיהרי אסור ללבשו כד שלא יעבור בב"ת.

וצ"ע שאין זה במשמע מדבריהם ויותר אני תמה על הב"ח שהאריף בזה ומסיים בה דבכרה אהד יכול להוסיף פמה אבל בשני פרטים אי לא פסיק חד פסול כמ"ש התוספות והרא"ש ריש פרק התכלת כו' דאיכא בב"ת והיינו הך דהנחנקין דאם הוסיף בחוטין פסול וכ"כ המרדכי כו' עכ"ל.

ולפי ענ"ד דבריו תמוהים והביא ראיה לסתור שאף על פי שהתוספות והרא"ש בתחלת דבריהם פתבו להתיר בהוסיף בכרה אהד חזרו והביאו מהך דהנחנקין דאם הוסיף חוטין בכרה אהד פסול מדאמרין גרוע ועומד הוא ובהטיל למוטלת כתבו שם דכשר מדלא מוקי בכה"ג אלא דעובר בב"ת ואף אם נדחוק בכוננתו מ"ש אי לא פסיק חד פסול היינו נמי משום בב"ת וכמ"ש בדברי הפוסקים דלעיל מפל מקום מה שכתב הב"ח והיינו הך דהנחנקין דאם הוסיף בחוטין פסול וכ"כ הב"ח שם קודם לזה הוא תמוה דהתם מייירי בכרה הרבה חוטין פאחד משא"כ בהטיל למוטלת לא מייירי מינה ומוכח דאינו נפסל וגם בב"ת אין מוכרח משם שעובר אדרבא אי הוי אמרינן דגם בב"ת אינו עובר הוי ניחא טפי אלא שהתוספ' הנכרחו לומר שפסול מקום עובר בב"ת היכי שמכונן להוסיף פיון דלהדיא אמר רבא שם במנחות דף מ' השתא בב"ת קאי כו' וע"כ הנצרכו התוס' לומר באמת שעובר עליו בב"ת אלא שאינו נפסל עכ"פ וא"כ אם פנונתו לומר דבהטיל למוטלת פסול משום דעובר בב"ת לא הו"ל למימר והיינו הך דהנחנקין דהא לא מייירי התם מזה רק לענין חוטין בכרה אהד ודעת התוס' והרא"ש שם דבסנהדרין מייירי בניהיב ביה טפי מתמניא ובמרדכי שם משמע דמתיר אף בחוטין הרבה רק מאותו המין דנקא ובסנהדרין מייירי דיהיב ביה ממין אחר וכן כתוב בחידושי הר"ן ועיין בב"ח סימן י"א מ"ש בשם הסמ"ג בהלכות שופר בשם ר"י שאסור להוסיף על החוטין והניח בצ"ע מ"ש הרא"ש והטור בשמו דשרי עד ט"ז חוטין ולפי ענ"ד יש לומר בכוננת הסמ"ג שכתב וזה לשונו אבל הציצית בכרה אהד אם יתן יותר משמונה חוטין יעבור בב"ת ונראה שר"ל פמו שכתבו התוספות והרא"ש דהיינו שמונה חוטים גדולים שהם ט"ז כפולים ואין פאן סתירה ועיין בתוספות דר"ה דף כ"ח מ"ש שם וצ"ע לפי זה אם נתן פמה חוטין בציצית כו' ע"ש ודעת הסמ"ג לחלק בין לולב דאין צריף אגד אף דאכתי קשה מה דמשמע מדברי הסמ"ג בהלכות שופר דווקא ציצית בכרה אהד עובר בב"ת משמע דבהטיל למוטלת שאינו בכרה אהד אינו עובר בב"ת ואמרין האי לחודא קאי וצ"ע דהא להדיא אמר רבא השתא בב"ת עובר כו' הרי שעובר אף בקאי לחודי' וצ"ל דשאני התם שהוא מתפנין להדיא להוסיף לא שייף למימר לחודיה קאי לפנטרו מב"ת וזה פנונת התוס' מה שכתבו דלא נפסל ומפל מקום בב"ת איכא אי מכונן ובהא מייירי רבא: ועכ"פ יצא לנו מזה דזימנין דהוספה זו גורמת שעובר ע"י זה בכ"ת אבל מ"מ לא מיקרי מוסיף זה גורע וכגון בהטיל למוטלת שעובר בב"ת ומ"מ אינו נפסל ולכאורה צריף טעם לזה דממ"נ אי אמרינן ביה האי לחודיה קאי אם כן בב"ת נמי יעבור וכדמשמע מדברי הסמ"ג דכל דאיכא למימר האי לחודיה קאי אף בב"ת לא עבר ואף ע"ג דקא מכונן לאוסופי דהא בלולב אי א"צ אגד אמרינן האי לחודיה קאי אע"ג שמתפנין להוסיף וכן בציצית וע"כ לומר דע"כ לא

אמרין האי לחודיה קאי אלא אי א"צ אגד או בציצית א"א קשר עליון לאו דאורייתא משא"כ אם קשר העליון דאורייתא אם פן אף שקשר כל ציצית בפ"ע מ"מ הרי שניהם נקשרים בביגד אחד וכיון שהקשירה שקשר הציצית הם בחיבור גמור לביגד לא שיהיה לחודיה קאי ולפי זה קשה מ"ט באמת אינו נפסל כמו אם פרה הרבה חוטין למ"ד קשר עליון דאורייתא או בלולב ותפילין דאמרין גרוע ועומד הוא וצריף לומר דבשלמא אם פרה מתחלה הרבה חוטין או עביד ה' בתים שפיר אמרין גרוע ועומד הוא פיון שלא היתה לו שעת הפושר מעולם משא"כ היכא שעשה מתחלה ציצית פשרים או ד' בתים והניח בתוכם ד' פשריות פשרים אף על פי שחזר והוסיף אחר כך ציצית או בית בתפילין מ"מ מאחר שהקשר איך יחזור ויפסל על ידי מה שהוסיף אחר כך ולא יצא מפשרותו הראשון אלא שעובר בב"ת והלכך שפיר פריף הש"ס אי דעבד ד' בתים כו' דלא מצי מוקי בכה"ג שהיה עור מחובר תלוי ועומד ועשה ממנו בית ה' או שתפר בית ה' אם נימא דתפירה הוי חיבור דז"א דבכה"ג אף עפ"י שעובר בב"ת מ"מ לא נפסל מהקשירו כמ"ש התוספות לעגן הטיל למוטלת ואין זה מוסיף גורע וע"כ דמעיקרא עביד ה' בתים ובכה"ג באמת מפסיל פיון שלא הוכשר מעולם אם פן גרוע ועומד הוא וילכך הוצרך לומר דאף על גב דהוכשר פ"א מ"מ נפסל משום דר"ז דאמר בית החיצון שא"ר את האויר פסול והא דאיצטרף הש"ס למימר היכא דאנח חמישי לגביהו האי לחודיה קאי ולא קאמר רבובתא טפי דאף עפ"י שהוא מחובר לו מ"מ אין נפסל לאחר הקשירו נראה לפי ענ"ד דאה"נ קאמר דכיון שפבר הוכשר אף על פי שחזר והוסיף עליו אמרין גביה דלחודיה קאי ואינו פוסל וכן נראה מדברי רש"י והשתא א"ש נמי מה שנדחקו התוספות והר"ן והראב"ד בהלכות ממרים דהא גבי לולב נמי משפחת לה שמתחלה אגד ג' מינים בכשרות ואח"כ חזר והוסיף עליהם ולפי מ"ש ז"א דכיון שהוכשר אף ע"פ שהוסיף ואגד עליו לחודיה קאי שאין הפסול מצטרף לכשר לפוסלו: ופקחתי עיני ומצאתי שהרמב"ם פ"א מהלכות ציצית הלכה ט"ו גבי הטיל ציצית על ציצית כתב לפסול כשלא חתף ואם נתפגין להוסיף פסול אף על פי שחתף והראב"ד השיג עליו וס"ל דמתמת ב"ת אין נפסל כלל ומבואר מדבריו דאף בלא חתף ס"ל להכשיר ומוכיח פן מההיא דסנהדרין דאמרין האי לחודיה כו' ע"ש במה שסיים וכתב וכן עיקר דהאי לחודיה קיימי כו' והמגדול עוז שם כתב וז"ל ור"י השיב בתשובה דעת אחרת בחילוק שאם נעשית המצוה פהלכתה ואחר כך הוסיף עליו בכנונה המוסיף עובר אבל המצוה לא מפסלה אבל אם לכתחלה פיון נעשאה בתוספת איהו מעבר קא עבר ומצוה גופה מפסלה ויש לו על מה שיסמך כמו שרשום בפרק הנחלקין בשיטת התוספות עכ"ל ונראה פנונתו שרוצה ליישב בזה קושיות התוספות הנ"ל כמ"ש ושמתתי שפנונתי לדעת הגאון ר"י בעל התוספות זלה"ה בזה תהלה לאל יתברך: ובסמ"ג ל"ת שס"ד כתב וזה לשונו השיב ר"י בר שמואל בתשובה א' על עגין שאומר שם בפרק הנחלקין עד דאיכא תורה ויורו כו' ואם מתחלת עשיית המצוה עושה בה יתור ותוספת לא הנה פאן תורה מעולם אבל אם המצוה בהכשירה והוא מוסיף עליה דבר הפוסלה פגון שמוסיף על ד' טוטפת של תפילין טוטפת חמישית הרי שהיתה פאן המצוה בהכשירה והוא מקלקלה על ידי שאינו משמרה כמו שהורו לו חכמים עכ"ל ונראה לפי ענ"ד שהיא אותה התשובה עצמה שהביא המ"ע אלא שקיצר בלשונו ולא ביאר דהתוספת אחר כך מדבר הפוסלה אינו אלא בתפילין דווקא שהוסיף

טוטפת ה' ומטעמא דר"ז הא לא"ה אין נפסל מחמת התוספת שהוסיף אח"כ ומסתמא תשובת ר"י ז"ל באה בארובה והעתיקו ממנו מילין כי אם דבר הצריך לענינו: וראיתי בספר יראים לר"א ממיץ שפכת במצנה ל"ב הך דהנחנקין ומקשה עלה מדאייתא בסיפרי מנין שאין מוסיפין על הלולב ועל הציצית כו' ולולי שפירש רבינו שלמה בסנהדרין אנו אין לנו אלא תפילין ועובר על ב"ת הייתי מפרש הא דסנהדרין בזמן ממרא לבד ולא משום איסור ב"ת עכ"ל וגם הסמ"ג ב"ת שס"ד הביא דברי הסיפרי וכתב אותה ברייתא כמ"ד לולב צריך אגד וכו' ויש לפרש שמה שאומר באותו פרק והאיכא לולב וכו' ודוחה שאין דבר זה בהם לענין זמן ממרא דוקא הוא עכ"ל ונראה פנונתם בזה דס"ל דעובר ב"ת אף היכא דלחודיה קאי אלא דמ"מ אין המצנה נפסלת בכך פיון דלחודיה קאי והלכך אין הזמן ממרא חייב עליה פיון שאם הוסיף לא גרע אע"ג דעובר בב"ת אין זה גרעון וכ"כ התוספות בסופה דף ל"א לענין לולב אין צריך אגד אין זה גרעון מ"מ עובר בב"ת ומ"ש בספר יראים לולי דברי רש"י ר"ל דמשמע מדברי רש"י שפכת ואם הוסיף גורע דקעבר בב"ת ולא עבד מצנה משמע מדבריו דעד שעובר בב"ת המצנה נפסלת ע"ז כתב דלולי דבריו הנה אומר דהוא בזמן ממרא דוקא שאינו חייב לפי שאין המצנה נפסלת ובאמת שפן הוא דעת הראב"ד בהלכות ציצית וכתב דהא דאמרין גבי ציצית גרוע ועומד הוא משום חציצה שהחוט היתר חוצץ בין החוטים העיקרים והקשר כו' ולדבריו גם גבי לולב דאמרין גרוע ועומד הוא ע"כ דמהאי טעמא אמרינן עלה דאיכא חציצה ומ"מ קשה מה יענה בהיא דתפילין דאמרין אי דעבד כו' חמשה בתי גרוע ועומד הוא וקשה מאי גרעון יש כאן דאע"פ שעובר בב"ת מ"מ לא נפסלה המצנה דהא אפתי לא ידע מהא דר"ז בית חיצון כו' וצ"ל דנדאי פיון שאמרה תורה לא תוסיפו על הדבר והוא מוסיף אין המצנה פתיקונה ופסול וכמ"ש הסמ"ג בשם ר"י שאם מתחלת עשיית המצנה עושה בה יתור ותוספות אין כאן תורה מעולם כו' הלכך אמרינן דגרוע ועומד הוא מה שאין פן עם עושה מתחלה פתיקונה אף על גב דנדאי עובר פשהוסיף אח"כ עליה משום ב"ת מפל מקום לא נפסלה המצנה שהיתור הנה לחודיה קאי וכיון שלא גרע המצנה אין הזמן ממרא חייב עליה והנינו כמש"ל שהמ"ע פכת בשם ר"י בתשובה ולשיטת הראב"ד צ"ל הא דקאמר גבי תפילין גרוע ועומד הוא אף על גב דלא אסיק אדעתיה הא דר"ז מפל מקום הנה סובר דטטפת אמר רחמנא דהנינו ארבע ולא חמש ולא דמי לציצית לשיטתו דמשמע מדבריו דאי לא חציצה פשר אף ביותר מן ד' משום דגדילים לאו דוקא ד' כמ"ש התוספות במנחות דף ל"ח והרא"ש שם ולא אתי למעוטי רק בציר מד' משא"כ בתפילין דלר"ע טטפת פירושו ארבע דוקא בעינן וטפי מארבע פסול והתוספות בסנהדרין דף ד' פתבו בד"ה טט פירוש וכו' א"נ הא דלא דרשינן בתיים טובא משום דלא מצינו בתורה כתובים אלא בארבע פרשיות כו' עיין שם: והנה לפי מה שפכתתי לעיל דעת הב"ש דדבק הוי כמו תפירה ומקרי אות אחד מבפנים ומינה מייתי ראיה לשאר דוכתי דדבק הוי כמו תפירה אם פן יש לומר דגם לענין הבתיים אם הם דבוקים זב"ז בדבק זכרון אחד מיקרי ולכאורה הנה סתירה לזה מדברי הרמב"ם פ"ב מהלכות ממרים שכתב להדיא ז"ל והוא שיעשה ד' בתיים פהלקתן ויביא חמישית וידבק בחיצון שהבית החיצון שא"ר את האויר פסול עכ"ל מבואר מזה דאי לאו הא שא"ר את האויר הנה פשר משום דהאי לחודיה קאי אלמא דדבק אינו חיבור לפסול וה"ה להכשיר אף לפי

מ"ש י"ל דאף על גב דהוי חיבור מפל מקום שפיר אמרינן האי לחודיה קאי שלא יפסול התפילין שפבר נעשו פהלקתן.

איברא דבלא"ה איפא לדחויא דאין ראיה משם דדוקא לענין לפסול אמרינן שאין הדבק הזה חיבור פדי לפסול האחרים פנין שהוא יתר שאין ראוי להיות שם וכנטול דמי אין הדבק מועיל להחשיבו חיבור משא"כ לענין שייחשבו זכרון א' פנין דדינא הוא שיהיו מחנפריים מועיל הדבק כמו שמועיל גבי פרשיות להיות נקרא אות אחד מבפנים אף פבר פתבתי לעיל שראיית הב"ש מהא דאמר ר"י וצריף לדבק יש לדחות ע"ש: ועוד י"ל דאין ראיה מדלא מוקי בתפר או בשנייר עור מגוף הפתים משום דנראה לענ"ד דנדאי אם עשה בית ה' והניחו ריקם ולא נתן בתוכו פרשה כלל אין לדון בזה דין גרוע ועומד הוא ואף מהא דר"ז ליפא למיפסליה כלל רק עיקר הקפידה פשהוסיף בית ובתוכו פרשה וכן משמע מהמג"א סי' ל"ד וא"כ י"ל דאף בעושה ה' פתים ובכל בית פרשה אע"ג דהפתים מחנפריים בעור אחד ואגודים ע"י עור אחד מ"מ שפיר שייף לומר האי לחודי קאי פנין דעיקר קפידא על הפרשיות והפרשיות אינם מחנפריים ואע"ג דהפתים מחנפריים מ"מ הוי כמו הטיל למוטלת דלא אמרינן שמהם אחד ע"י הפגד המחברם כמ"ש בשם התוס' דאע"ג דעובר בב"ת מפל מקום אינו נפסל בכף וא"כ הכא נמי פנין שגוף הפרשה לחודיה קאי אינו נפסל ע"י חיבור עור הפתים והא דאמרינן אי מעיקרא עביד חמשה פתי גרוע ועומד הוא היינו שהניח הארבע פרשיות בה' פתים וכדאימתא פירושלמי דסנהדרין עפ"י התורה אשר יורוה אמרה תורה ארבע טטפת של ארבע פרשיות עשאן חמש טטפת של ארבע פרשיות חייב ע"ש ובכה"ג ליפא למימר ולחודי קאי אהא קאמר דגרוע ועומד הוא והשתא ניחא דלא הוי מצוי לאוקמי בתפר בית או בעשה בית מעור המשנייר דס"ס שייף לומר האי לחודי קאי פנין שהפרשה שניתן בתוף הבית אינו מחנפר ולחודי קאי וע"כ לומר דמעיקרא עבד ד' פרשיות בה' פתים דלא שייף לחודי קאי ולכף הוצרך לומר מטעמא דר"ז.

(והירושלמי דקאמר בכה"ג שעשה חמש טטפת של ד' פרשיות לא קאי התם אליבא דר"א דאין מחייב בגרוע ועומד אלא דוקא אם גורם בהוספתו והירושלמי שם לא ס"ל הכי רק אח"כ אי' שם בשם ר"ז ע"ש) והרבה יש לפלפל בדברי הט"ז ומג"א סי' ל"ד בענין שני זוגות תפילין ובדברי הרמב"ם והראב"ד והה"מ פהלקות לולב ע"ש.

וקצרתי בזה: ועתה אבא אל דברי גונטרסו של הרב המשיב נ"י מה שכתב להקשות על הט"ז עיין שו"ת ב"ח סימן מה שכתבו לחלק בין דבק לתפירה שהדבק סופו להתפרק וכל העומד לפרוד פפרוד דמי ותמה על הח"מ והפר"ח סי' קכ"ד שפעלם מהם דהכי פסקינן ביו"ד סי' ר"ב לענין ידות הפלים כו' ולענ"ד יש לחלק דשאני התם שהדבר מצד עצמו ומתחלתו נעשה ע"מ פן שיקצצו משם ומעולם לא נכנס זה בכלל יד וכלי ולא דמי להך דהכא שאדברא נעשה לשם חיבור ואע"ג דאפשר שיתקלקל ויתפרד מפל מקום השתא מיהא מחנפר הוא ונעשה לשם מחנפר וגם בהא דלח"מ ופר"ח שאין הענין מצד עצמו רק מצד המצוה סבירא ליה דלאו פפרוד דמי וע"ש בחולין בתוס' ד"ה חיבורי אוכלין ובשו"ת שער אפרים סימן א' ובשו"ת ח"צ סי' ס"ב וס"ג שהאריכו בהך דכל העומד לחתוף ולקצר אני צריף והתוס' בסוטה דף כ"ה ד"ה לאו פתבו ונ"ל וטעמא דר"מ

דכבצורות דמנין משום דבידו כו' והכי אמר בפרק בהמה המקשה גבי ידות הפלים דאין מטבילין אלא עד מקום מדה משום דעומדים לקצץ וגבי פל העומד ליגזז קאמר בסנהדרין דמודה ר"מ דלאו פגזוז דמי משום דשבוחי משבח כל מה דקאי כו' והני דר"ש טעמא אחרניא אית בהו ולא אמר אלא במקום מצנה כו' אבל בהני דר"מ ורשב"ג לא שנייה האי טעמא כו' עכ"ל הרי שהתוס' הראו פנים לכאן ולכאן וכתבו שיש סברא דמצנה עדיפא ובמקום מצנה אמרינן דכרוק דמי אליבא דר"ש.

ולר"מ כתבו שיש סברא לומר לפי שהוא דבר שבידו ורצונו לקצצו משא"כ בשערן שאינו רוצה ליגזז דאשבוחי משבח אבל אם אין רצונו בקד רק שאתה דנו ע"ש סופו שיתקלקל ויתפרד זו מנין לנו וכל תפור עשויה היא שתתקלקל ותרקב לאחר שנים רבות ואפ"ה אין אנו באים לדונה ע"ש סופה א"כ דבק נמי פיון דהשתא מיהא מחובר הוא אין לנו לומר כפרוד דמי ואין לחלק לענין זה בין מעט להרבה.

ומ"ש ובהכי אשפחנא פתרי למ"ש הרמ"א באה"ע סימן ק"ל כו'. ולפמ"ש דוקא תפירה מהני ולא דבק כו' תמהני שהרי הב"ש הקדים שם בשם הד"מ דה"ה אם תפר פסול וכן הוא בד"מ בשם הא"ז ומ"ש לתרץ קושית הב"ש מהא דבעינן אות אהד בפנים לר"י ושרי ע"י דבק וחילק משום דגט עשוי לראיה והולך מיד אל יד עתיד להתפרד וכפרוד דמי והוא הדין בתי התפילין מה שאין פן בפרשיות: וראיתי בד"מ בא"ח סימן ל"ב שכתב בשם א"ז אם כתב תפילין שני דפין בעור אהד ואפילו בשני עורות ודבק יחד פשר עכ"ל ולכאורה דברי הא"ז סותרין דהא באה"ע כתב הד"מ בשם הא"ז בגט לפסול מספק ולפמ"ש הרב המשיב לחלק בין גט לפרשיות שהם מבפנים הוי א"ש אבל באמת אין זה נוח לי ולכאורה י"ל דסבירא ליה להא"ז דדוקא במזוזה דיילפינן פתיבה פתיבה ואמרינן ספר אמר רחמנא שפיר מפסל לרש"י בב' עמודים ולהתוס' בב' עורות אע"פ שדבקם משא"כ בתפילין פיון שמדונקים יחד סגי אבל צ"ע דמלשון הירושלמי שאמר שתפילין ומזוזות נכתבים בעור אהד מבואר דתרונייהו חד דינא אית להו ולפי מ"ש לעיל מוכח משם דאפילו בתפירה פסול דהא קאמר שפזזה חלוק תו"מ מספרים וצ"ע: ואמנם בלא"ה מ"ש הרב המשיב לחלק דדבק עתיד להתפרד הנה לפמ"ש הד"מ בשם הא"ז להסתפק בגט אף בתפירה אם פן ע"כ דלאו מהאי טעמא אתי עלה ואמנם אפילו תימא דבגט בדבק פסול שסופו להתפרד מפל מקום צ"ל דוקא גט פיון דכתיבה ע"ד המתקנים בעינן וכמ"ש התוס' דף כ"א ע"ב ד"ה על עלה של זית וכיוצא בו דמתקנים וכ"כ הר"ן הביאו הרמ"א בהגה סימן קכ"ד סעיף ב' והלכה אם אינו באופן שאינו מתפרק כדבר שאינו של קניימא דינינן ליה ופסול משא"כ בבתי התפילין היכן מצוינו דבעינן שיהו מדבר המתקנים ויהי זכרון א' קיים לעד דלמא פל שעתה הוא דבוק לפנינו והארבעה טטפת יחדיו יהיו תמים על ראשו באגודה אחת סגי בהכי להיות נקרא זכרון אהד ואע"פ שלאחר זמן יתפרד התבילה בטר השתא אזלינן והא מחובר.

ומ"ש הרב המשיב ראיה מהירושלמי דפריף על העלה של זית ולא פמקורע הוא וקשה דהא איפא למימר דמירי בדבק שדבק עליו זל"ז ובשלמא בתפירה י"ל דלא שנייא בעליו משא"כ בדבק אלא ע"כ דדבק לא מהני עכ"ל: ולכאורה יש לדקדק ג"כ מש"ס דידן בגיטין דף כ' גופא שלחו מהם כתבו על איסורי הנאה פשר אמר רב אשי אף אנו

נְמִי תַנִּינָא עַל הָעֵלָה שֶׁל זֵית דְּלֵמָא שְׂאנִי עָלָה שֶׁל זֵית דְּחַזִּי לְאַצְטְרוּפִי וּפְרַשׁ"י דְּחַזִּי לְאַצְטְרוּפִי עִם עֲלִין הַרְבֵּה לְשֹׁכֵב עֲלֵיהֶם אוֹ לְמַאֲכַל בְּהֵמָה כּו'.
וְלְכַאוּרָה קִשְׁיָה מֵאֵי דְנוֹחְקִין לְמִימַר מִשּׁוּם דְּחַזִּי לְאַצְטְרוּפִי לִימָא דְמִינֵי בְּדָבָק עֲלִין הַרְבֵּה וְכַתֵּב הִגֵּט עֲלֵיהֶן וְשִׁפִּיר חַזִּי לְמַאֲכַל בְּהֵמָה וְאִם אֵין שָׁם רַק פְּשִׁיעוּר פִּי פָּרָה אוֹ פִּי הַגְּדִי חָשׁוּב כְּדֹאשְׁכֶּחַן לְעִנְנֵן שַׁבָּת אֲלֵא ע"כ דְּהַש"ס דִּילֵן נְמִי קִשְׁיָא לִיה קִנְשִׁית הִירוּשְׁלַמִי דְהוּי כְּמִקְוֶרַע וְאֵע"ג שְׂדֵבְקֵן יַחַד מ"מ חָשׁוּב כְּמִקְוֶרַע וְע"כ לֹאמַר פְּתִירוּץ הִירוּשְׁלַמִי אֲפִילוּ פְתַב אֲנִי פְלוּנִי מְגַרְשׁ אֲשֵׁתִי כְּשֶׁר דְּזָה יְכוּל לְכַתּוּב עַל עָלָה אַחַת לְכַף אִיצְטְרִיף לְדַחֲוֵי טַעְמָא מִשּׁוּם דְּחַזִּי לְאַצְטְרוּפִי אֲלֵא דְלפ"ז הִיָּה מְקוּם לְהַכְרִיחַ מְזָה דְגַם אִם חִיבֵר ע"י תְּפִירָה פְּסוּל: וּמ"ש הֵרֵב הַמְּשִׁיב שְׁהַחֹשׁ יַעֲיֵד שְׁהָעֲלִים מְזִיתִים אֵינָם יְכוּל לְהַתְּפֵר יַחַד שְׁנִקְרָעִים וְכו' לֹא יִדְעָתִי הַבְּדֵל בֵּין עָלָה זֵיתִים לְעָלָה תְּאֵנִים שְׁמִקְרָא מְלֵא דְיִבְר הַפְּתוּב וְיִתְּפֵרוּ עָלָה תְּאֵנָה וְתַרְגּוּמוֹ וְחִטִּיטּוֹ לְהוֹן טְרַפִּי תְּאֵנָה וּפְתִירוּשׁוֹ תְּפִירָה מְמַשׁ וְכַמ"ש הַתְּרַגּוּם עַל וּמְתַפְרוֹת כְּסֻתוֹת בִּיחֻזְקָא ל"ג וְעִינֵן בְּעֵרוּף עֵרָף חֵט וְהַר"א בֶּן עֲזַרְיָא כְּתַב שָׁם וּפְתִירוּשׁ וְיִתְּפֵרוּ יְדוּע וְכֵן שֶׁק תְּפִרְתִּי עָלֵי גְלָדִי וְהַמְּבַקְשִׁים מַחֵט מְבַהִילִים כִּי בְּעֵץ דֶּק יַעֲשׂוּ דְרָכָם עַכ"ל: וּמ"מ מְש"ס דִּין אֵיכָא לְדַחֲוֵי דְסְבִירָא לִיה דְּלִישְׁנָא עַל הָעֵלָה שֶׁל זֵית מְשַׁמַּע לִיה דְּבַחַד עָלָה דְמִינֵי דְאֵל"כ ה"ל לְמִימַר עַל עָלֵי זֵית וְאֵע"פ דְּמִינֵי בְּתַפְרוֹן יַחַד שְׁיִיף לְמִינְקַט הָכִי אֲלֵא ע"כ דְּבַחַד מִינֵי אֵף הִירוּשְׁלַמִי דְּפְרִיף וְלֹא כְּמִקְוֶרַע הוּא מְשַׁמַּע דְּסְבִירָא לִיה דְּאֵיכָא לְפְרוּשֵׁי מְתַנִּי שְׁכַתֵּב עַל כְּפָה עֲלִין אֲלֵא דְמ"מ קִשְׁיָא לִיה דְּהָא הוּי כְּמִקְוֶרַע בְּהָא אֵיכָא לְאַקְשׁוּנִי דְּהָא שִׁפִּיר אֵיכָא לְמִימַר שְׁנַתְּחַבְרוּ יַחַד עַל דִּי תְּפִירָה וְכַה"ג אֲלֵא ע"כ דְּלֵא מְהַנִּי וְאַפְשֵׁר דְּגַם הִירוּשְׁלַמִי סוּבֵר דְּבִשְׁלָמָא אִם כּוֹתֵב עַל ב' וּג' עֲלִין שְׂאִין מְחוּבְרִים יַחַד שִׁפִּיר שְׁיִיף לְמִינְקַט עַל הָעֵלָה כִּינּוּן דְּכָל חַד בְּאַפִּי נְפִשְׁיָה חַד עָלָה הוּא מְשַׁא"כ אִם לֹא מְשַׁפְּחַת לָהּ רַק כְּשִׁמְחַבֵּר כְּפָה עֲלִין יַחַד וְכוֹתֵב עֲלֵיהֶן א"כ ה"ל לְמִינְקַט עַל הָעֵלִין שֶׁל זֵית וְע"כ כְּשִׁלָּא חִיבְרוּן א"כ ה"ל כְּמִקְוֶרַע וּמְשַׁנִּי לִיה דְּבַחַד נְמִי כְּשֶׁר: וְהִנֵּה הֶרְמֵב"ם וְהַש"ע נְקֻטוּ בְּאַמַּת בְּלִשׁוֹנָם עַל הָעֲלִין אֵף גִּרְאָה דְמ"מ לֹא אָתוּ לְהַכְשִׁיר בְּכַתֵּב עַל הָעֲלִין הַרְבֵּה דְּהָא בְּמִזְוִנָה ס"ל דְּתְּפִירָה לֹא חִיבּוּר הוּא אוֹ י"ל דְּהֶרְמֵב"ם לְשִׁיטְתוֹ שְׁהַשְׁמִיט הֵף דִּינָא דְּסִפְרָא אַחַד וְלֹא ב' וּג' סְפָרִים וְע"כ טַעְמָא מִשּׁוּם דְּס"ל סְפָר לְסְפִירַת דְּבָרִים אֲתִי וְא"כ שִׁפִּיר מְוַתֵּר לְכַתּוּב עַל כְּפָה עֲלִין וְרֵאִיתִי שְׁבִקְרָבֵן הָעֵדָה כְּתַב כֵּן אֵף לְעַנְד גַּם הֶרְמֵב"ם מוֹדָה דְּאֵף דְּלְסְפִירַת דְּבָרִים אֲתִי אֵית לֵן לְמִימַר סִיפּוּר אַחַד אֲמַר רַחֲמֵנָא כּו' רַק אֲתִי לְאוּרֵי דְּבָכָל מִינֵי הָעֲלִין אֵע"פ שְׂאִינוּ שֶׁל זֵית כְּשֶׁר כְּמִבְּנוֹאֵר בְּדְבָרֵי הַה"מ וְעִינֵן פּר"ח וְכַבֵּר בְּאַרְתִּי לְעִיל דְּאַפִּילוּ תִימָא דְּבִגֵּט לֹא מְהַנִּי דְּבָק לְתְּפִירָה וְכַדְמְשַׁמַּע מְפִשִׁיטוֹת דְּבָרֵי הִירוּשְׁלַמִי וְכַמְבּוֹאֵר מֵהַתּוֹסְפֹת דְּת"ק פְּלִיג עֲלֵיהֶן דְּרִשְׁבֵּ"א וְס"ל דְּדְבוּק הַקְרָעִים לֹא מְהַנִּי וּמְזָה פְּרִיף הִירוּשְׁלַמִי בְּפִשִׁיטוֹת וְלֹא כְּמִקְוֶרַע הוּא דְּלֵא מְשַׁמַּע לִיה דְּלִשְׁנוּיָא דְּמְתַנִּי כְּרִשְׁבֵּ"א אֲתִיָּה מ"מ אֵין זֶה אֲלֵא גְבִי גֵט וְכַה"ג כִּינּוּן שְׁהַתְּפִירָה אוֹ הַדְּבָק נִיכָר וְנִרְאָה לְעִינֵים שְׁשֻׁנִים הִיו וְקִירַב אֵת הַרְחוּקִים בְּזוּרְע ע"י תְּפִירָה אוֹ דְבוּק כְּדַמְעִיקְרָא דְּיִינֵינּוּ לִיה מְשַׁא"כ לְעִנְנֵן בְּתִי הַתְּפִלִּין שְׁהַתְּפִירָה בֵּין בֵּית לְבֵית אֵינָה נִיכְרַת וְנִרְאָת כְּלָל וְהַתְּתִים גּוּפִיָּהוּ אֲדַרְבָּא צְרִיף לְהִיּוֹת גִּרְאָה מְבַחוּץ שְׁהֵם חִלּוּקִים וְצְרִיף לְהִיּוֹת חֲרִיץ עַד הַתְּפֵר הַלְכָף אֲפִשֵׁר אֵע"פ שְׁהוּא שְׁוֵה מְבַפְנִים ע"י תְּפִירָה לִית לֵן בַּה דְּנִפְרוֹן אַחַד מְקִירֵי וְיֵשׁ קִצַּת רְאֵיָה לְזָה מְהָא דְּאֵיתָא בְּעִירוּבִין דְּף פ"א אֲמַר ר"ח תְּפִירָה בְּקִיסָם מְעַרְבִין לוֹ בַּה וְהַתְּנִי אֵין מְעַרְבִין לֹא קִשְׁיָא הָא דִּידִיעַ תְּפִירָה

הא דלא ידע תפירה ופירש"י ידע תפירה נזכר מקום תפירתה והוי כפרוסה כו' ע"ש
מבואר מזה דכל שהתפירה נזכרת כחלוק לשנים דמי וכל שאין התפירה נזכרת כחד דמי
והוי חיבור ומשם למד הרוקח והובא בש"ע סימן קס"ח דאם יש לו שתי חצאי לחם
יחברם יחד בעץ או בשום דבר פדי שלא יהא נראה ודינו פדין שלם ולמד פן מהאי
דעירובין וגם בשו"ת בית יעקב סימן קמ"ב לענין אתרוג שנוטל עוקצו וחיבר ע"י מחט
כשלם דיינינו ליה ולא פתסר והביא ראיה מהך דעירובין ובשו"ת שבות יעקב ח"א סימן
ל"ה השיג עליו דהתם משום איבה וכל שחיברו ליפא איבה וגם בפנים מאירות בחידושיו
לזבחים פתב דמהתוספתא דמיימי התוספות שם אתרוג שנופרץ כו' חיבורי אדם אינו
חיבור מוכח דלא פרוקח דמיימי ראיה מעירובין לענין שנקרא לחם שלם על ידי חיבור
דז"א דהתם טעמא משום איבה (וענין בסימן ל"ג לענין רצועה של תפלין דבעינו קשירה
תמה שיש שסוכרים שפל שתפירה ואין התפירה נזכרת שפיר דמי ויש שחולקין בזה
וקצת יש לדחות) וענין באליה זוטא ובשו"ת שפסוף הס' שם: ואם אמרתי אבא העיר
על דבריהם יאריף הענין רק אמנא אחת מהנה בהא דכתב השבות יעקב באתרוג שנושבר
פטמתו ועדיין הוא מחובר במקצת שלימה ותמה מיקרי מדאמרין בחולין דף י"א דלמאי
דפתח ובדק לה כו' אבל היכא דלייף לית לן בה הרי דפשוט להש"ס כל היכא דמחובר
בו מיקרי תמימה ושלימה כו' ובאמת אין זה ראיה דשאני התם דכשפותחין את הבהמה
מצד אחד ומצד השני כל האורף מחובר לגמרי משא"כ באתרוג שפטמתו נשבר ונפרד
במקצת מרוחב האתרוג: וכמזנומה ששמעתי מדודי מ"ו הגאון נ"י שאמר לחלק בזה.

ולפענ"ד נראה דאם נשבר רובו הוי ככולו פדאשפחן גבי גרגרת ודכונותיה טובא שיש
חילוק בזה ואף ע"פ שעדיין הוא מחובר ויכול להתקיים כף מ"מ פיון שנופרד רובו ככולו
ולאו לקיחה תמה הוא ומההיא דחולין אין ראיה וכדכתבנא ואין להביא ראיה מהך
דגיטין דפריף דת"ל דס' אחד וכו' ומשני ל"צ דמעורה אלמא דאם הוא מעורה ומחובר
במקצת ספר אחד מיקרי שיש לדחות דאע"ג דבכה"ג לא מיקרי ב' וג' ספרים פיון
דמעורים במקצת מ"מ תמים לא מיקרי ויש לדון בדבר ממתני' דטבול יום כל שאוחז
בגדול כו' דמיימי מיניה ראיה לענין בציעה ולפי שאינו מענינינו ראיתי לקצת: ומ"ש
הרב המשיב נ"י ממתני' פרק י"ח דכלים אנכי הרואה שהגאון קדוש ה' מוה' מנחם עזריה
בתשובותיו סי' כ"ב פתח פיתחא להדא פרשתא מהכא וז"ל עוד שמעתי שיש כאן
מתחכמים לעשות הפתים של הראש בארבעה עורות ואפשר שיצא להם זה ממה ששנינו
במס' פלים תפלה ארבעה פלים ואין זה דקדוק נכון שהרי מפורש בבבלייתא פרק הקומץ
פותרין על ד' עורות ומניחין בד' פתים בעור אחד ופסקוה כל בעלי הלכות ואין ספק
שכף מצונותו ותנאי לא פליגא שאין זה לעכב אלא אפילו על ד' עורות פשרים ובלבד
שיהיו תפורים זל"ז ואם לא תפרן עד שישובו בעור אחד פסול כי אין ללמוד יותר מזה
מאותו משנה וכן הוא שיטת הב"י סימן ל"ב מספים עם ס' התרומה עכ"ל (ומ"ש הב"י
שטוב לעשות בעור אחד הוא לשון סה"ת עצמו שכתב פן ומדברי הרב המשיב נראה
שסבר שהוא לשון הב"י וז"א אלא סה"ת אע"פ שכתב שתפירות נמי פשר מ"מ פתב
שטוב ונכון לעשות בעור אחר): ואני אומר שאין לדקדק מאותה משנה שהתפר מועיל
לגמרי די"ל דהתם מיקרי שהפתים מאחיזים זב"ז אלא שפתח מיתריהם ופשטם בעור
פשוט ושוב חזר ועשאם בדפוס ותיקנאם אף מדברי המפרשים הר"ש והרא"ש

והברטנורה משמע שהחליפן ממזש ונתן אחרים במקומם וכמ"ש גם פן הרב המשיב א"כ
ע"כ שיש תקנה בתפירה אלא שאין להכשיר רק בדיעבד וכמ"ש מהרמ"ע ז.

וראיתי שהרב הג"ל פתב שבדברי הרמב"ם י"ל שהתיר קציצה אחד היינו שחתך הדפנות
מצד המעברתא ומצד שפנגדו כל גביהן עד למעלה ועי"ז בטלה מתורת כלי שאין להם
בית קיבול וכעין תפלין שעליהם אנו דנין אם נפרד הבית מצד המעברתא ומצד שפנגדו
מחוברין כו'.

ונלענ"ד נעלם מעיני הרב נ"י מ"ש הרמב"ם באותו פירק דתפלה של ראש אינה עולה
מטןמאתה עד שיתיר משלש רוחות ובין קציצה לתברתה והוא מהתוספות הובאה בדברי
הר"ש פ' כ"ג דכלים וא"כ פיון שפתח אותם מפל צד להעלותן מטןמאתן ע"כ דכה"ג הם
חוזרים ונראין ע"י תפירה רק שי"ל פיון שבתחתית הבתים מעור אחד הם שפיר דמי:
ומ"ש הרב נ"י שתמה על הרמב"ם שכתב דוקא אם הותר ה"ז טהורים והוא נגד המשנה
כבר הרגיש בזה בתוס' חדשים שבגליון המשניות שם ומה שנראה מדברי הרב המשיב
דדוקא אם הוא מעצמות עור אחד אז הוי חיבור לטמא אע"פ שאין עליו תורת כלי בפ"ע
לענ"ד פשוט שז"א דאפילו אם חיברם בתפירה נמי חיבור גמור הוא לטומאה כדאייתא
פירק כ"ג דכלים האופף שנקרע הנוגע במה שבתוכו טמא מפני שהתפר מחברו ופסקה
הרמב"ם פירק ז' מהל' פלים וכתב מפני שהתפר מחברו ונעשה פולו כגוף אחד והו' מתני'
דכלים נראה שיש ג' מחלוקות בדבר לפי הר"ש ודעמייה כל שהותר הג' פעם ב' נטהרו
פולם אף הרביעית לפי שלא היה טומאת מגע בעצמו רק מפאת חיבורו לרביעית ומדברי
הרמב"ם בפ"י המשנה נראה דכשהותר הג' אז הג' שכתב הותרם ב' פעמים טהורים אבל
הרביעית כ"ז שלא התירה טמאה מגע כמבואר מלשוננו שכתב אבל אם הותר הג' וחוזה
הנה לא יטמאו מפני הד' לפי שהד' כבר חוזה וולד הטומאה כו' משמע שהד' בעצמו
טמא אלא שמ"מ אין מטמא הרביעי הג' שהוא גופא וולד הטומאה וכן נראה מלשוננו
שכתב אח"כ פאלו הוא כלי אחד אשר יגע בזאת הד' שלא טמאהו משמע שהד' גופא
טמא ומ"ש שם הנה כבר נטהרו פולם ר"ל אותן הג' נטהרו שהרי מסיים בטעמא לפי
שלא ישאר בו דבר מטמא זולתו כו' משמע שמ"מ נשאר בו מה שהוא עצמו טמא דהיינו
הרביעית רק שדבר המטמא זולתו לא נמצא שם פיון שהרביעי הוא וולד ומ"מ צ"ע מה
חילוק יש בין הותר הג' לב' וא' פיון שהתיר האחת ותיקנה נמי נימא דהא אין פאן מי
שיטמא אותה דהא הנה ג' וולדות נינהו כמו הד' א"כ שטעם מפני שהוא מחובר א"כ אף
שהותר ג' וחוזה ותיקנה תטמא שהרי מחוברת אל הד' וצ"ל דע"כ לא מטמאין מטעמא
שהוא מחובר לו אלא היכא שהוא וולד הטומאה מחמת נגיעה שנגע באב הטומאה אז כל
המחובר לו הרי הוא כמוהו משא"כ היכא שאין טומאתו בו רק מצד שהוא מחובר לטמא
כגון הד' רביעית שתיקנה שטמא מצד חיבורו ונהי דהוא גופא נשאר בטומאתו אף אחר
שנבדל ממנו וולדות הטומאה דטומאה שנקבעה בו לא פקעה מ"מ אין עושה המחובר לו
להיות כמוהו ומצד נגיעה אין טומאה שאין מגע עושה מגע ומ"מ צ"ע אם נאמר שאין
טומאה ברביעית רק מצד חיבורו א"כ כשהוחלפו הג' שנית ונתפר ונטהרו מהיכי תיתי
יטמא הוא דלא שייך לומר טומאה בכדי לא פקעה כ"א היכי שנעשה בו מעשה אלא
דוקא פשיש בו טומאה מצד עצמו אבל אם אין הטומאה רק מצד חיבורו פיון שפירש
ממנו טהור וכדאייתא שם במשנה שלפני זה בפרע שהיה טמא טומאת ערב שחברו המטה

טמאה טומאת ערב פירש ממנו טהור ופסקו הרמב"ם בחיבורו וה"נ דכונותיה והרמב"ם בחיבורו נראה דס"ל דהא דאמרינן אבל טמאה טומאת מגע הוי טעמא דחשוב פאלו הוא נוגע בעצמו כמ"ש רש"י בשבת דף קי"ב גבי סנדל שנופסק כו' אחד מאזניו וכו' נראה מדברי הרמב"ם בחיבורו דהא דתפלה ד' פלים פתב וכו' סנדל שנופסק כו' משמע דחד טעמא הוא עם סנדל שנופסק וכו' נראה ממ"ש וה"ז כתפלין אחרונות שנגעו בראשונות כו' וה"נ בשעה שהתיר הקציצה משלש רוחותיו ובין קציצה לתברתה וחד ותפר אותה כפראשונה הרי הוא פאלו נוגע בעצמו א"כ הרביעית נמי טמאה משום וולד הטומאה מהו טעמא והלכה כל זמן שלא התיר הרביעית עוד טומאתו בו וגם הג' מחוברים לו טמאים מגע עד שיתיר גם הרביעית ואז נטהרו פולם ונראה שפך היתה גוססא אחת במשנה לפני הרמב"ם ובשעה שחיבר ס' היד תפס גוססא זו לעיקר אלא שצ"ע לפי מ"ש המשנה למלך שם דע"כ הרמב"ם גבי סנדל טעמא לאו משום שנוגע בעצמו דהא הרמב"ם לא פסיק כר"מ דטומאת בית הסתרים טמא ע"ש גם צ"ע כיון שהתיר הקציצה לגמרי א"כ הוא טהור לגמרי ואיך יחזור לטומאתו ודוקא גבי סנדל שייך לומר כן כמ"ש רש"י דה"ה לא תקנה משום דאכתי פלי הוא וכו' ולכך הוי ראשון שנוגע בעצמו משא"כ בהו דתפלה כיון שהתירה אין עליו תורת פלי וטהור מכלום כמ"ש הרמב"ם עור שפך הקמיע מקבל טומאה פשוט טהור וא"כ גם טומאת מגע אין שם וקמאי יבא לו טומאת מגע אם לא מחמת נגיעה בחיבורו כמ"ש בפירוש המשנה שם וקצת יש ליישב כל זה ועיין בפ' מהל' פלים הנ"ל גבי בגד שארג גע"ג ובדברי הרמב"ם בפ"ה מפרק כ"ז דכלים משנה ז' ובדברי התו"ט שם ועת לקצר: טרם אחלה לדבר בענין תפירה אי הוי חיבור אימא בה מלתא שלכאורה יש להביא ראיה דהוי חיבור ממ"ש הרמב"ם בפרק י"ב מהל' פרה אדומה שני פלים שחיברן עד שנעשו גוף אחד כגון שתפר ב' בגדים או ב' ריעות הרי אלו חיבור לטומאה ולהנאה מפני שהם ככלי אחד עכ"ל הרי מבואר דתפירה חיבור גמור הוא אף להנאה ואף בשלל של כובסין ובגד שתפר בכלאים והם עומדין להתירם הם חיבור לטומאה רק להנאה לא הוי חיבור והוא מתניתא פרק י"ב דפרה ומדברי הרמב"ם שם מבואר דאיינו חיבור להנאה אינו רק מדרבנן והר"ש שם פתב דהא דש"ס דשבת שבק מתני' ונקט ברייתא משום דהתם קתני עד שיתחיל להתיר וכן פתבו התוס' בשבת שם ואני תמה דגם הך עד שיתחיל להתיר משנתנינו הוא זו במסכת עוקצין פרק ב' וא"ל דע"כ הו דמיתתי הש"ס מברייתא הוא דהא במתני' דעוקצין לא קתני שלשלת של מפתחות א"כ הדרי ק"ל דאמאי לא נקוט בשבת שם מתניתא דעוקצין דהא עיקר רימא דרמי ר' ירמיה לר"ז הוא משלל של כובסין שהם חיבור שלא בשעת מלאכה וצ"ע ועכ"פ חזינו דתפירה חיבור גמור הוא ואף שיש לדחות קצת ולומר דאע"ג דלטומאה והנאה חיבור גמור הוא מ"מ לא מיקרי אחד ממש כגון הכא דבעינן עור אחד והתם שאני דכל שהוא מחובר סגי בהכי וכמו שלשלת של מפתחות ואע"ג דלענין הנאה באמת בשלשלת וכו' ג לא הוי חיבור פבר פתבתי שלדעת הרמב"ם אינו רק מדרבנן מ"מ יש ראיה מדברי התוס' בשבת שם מבואר דאדרבא הו דלטומאה חיבור הוי מדרבנן במקום שאינו חיבור להנאה וכל שהוא חיבור אף להנאה כגון בתפירה גמורה ע"כ דכחד חשבינן ליה דהא אזלינן ביה לקולא כשהנה ע"ז נטהר גם המחובר לו על ידי תפירה וגם מלשון הרמב"ם שהבאתי משמע דכגוף אחד הם על ידי תפירה וכן נראה מדבריו סוף

פ"ז דכלים שהבאתי לעיל שפכת שהתפר מחברן ועושהו גוף אחד א"כ ה"ה פאן זכרון
אחד מיקרי ועוד אומר אני פלף אצל נגעים דהתם ודאי בגד אחד בעינן לטהר או לטמא
דבגד כתב בפרשה ואית לן לפרושי דלא שנים ושלש בגדים כמבואר בפרק י"א דנגעים
דתפירה משני ליה פחד בגד וז"ל הרמב"ם פרק י"ב מהל' ט"ז הלכה י"ב התופר מטלית
שאין בהם ג' ע"ג ועושה מהם בגד ה"ז מטמא בנגעים שהתפור פארוג וכולו בגד אחד
עכ"ל ואין להביא ראיה דתפירה לא הוי חבור מהא דאיתא התם חזר נגע לבגד מציל את
המטלית כו' ולא אמרינן דהתפירה משני ליה חיבור פבר עמד בזה המשנה למלף שם
הלכה ו' דכתב וז"ל ודע דהמטלית מלבד שאין טעון שריפה אף גם זו לא חשיב פאלו
נראה בו נגע וישמש עצמו בסימנים אלא הוא טהור מפל וכל ואע"ג דמלתא דפשיטא
הוא דכל שחיבר ב' בגדים במקום אחד דהוי חיבור לטומאה כו' שאני התם שכולן הוי
טהורים כו' אבל הבגד שנראה בו הנגע פבר הנוחזק להיות בו נגע לפיכך פשחזר ונראה
בו נגע תולה הקלוקל במקולקל ולא חשיב פאלו נראה הנגע במטלית כו' ע"ש אבל מ"מ
התפירה חיבור גמור הוא פדחזינן פסיפא בטולה מן המוסגר בטהור וחזר למטלית
תשמש הבגד הב' בסימנים לפי שהוא מחובר עם המטלית ואע"פ שיש להקשות לפי זה
פרישא נמי נימא שהטמא אוחז את הטהור עמו דהיינו המטלית ויצטרף לשמש בסימנים
פבר כתב המשנה למלף בזה בסוף החלוקה הד' שם דשאני רישא דמתניתין דלאו פרצונו
חיבר הטהור עם הטמא אלא גזרת הכתוב הוא כו' ואף ע"פ שכתב שלא נתקרה דעתו
בזה לפענ"ד יש לומר דאפשר דממעט מקרא דואם תראה בבגד פאש תשרפנו וכיון
דהאי נגע אפתא דבגד שנוור ותולין הקלקלה בו ולא לתא דמטלית הוא אמרינן תשרפנו
לזה ולא לאחר דהיינו המטלית המחובר עמו ואיך שיהיה נלמוד מכאן דהתפירה חיבור
הוא וכ"כ הר"ש שם גבי ב' דפי חלוק שנראה נגע בא' מהם דלא פעין חלוקים שלנו
שמתפנין ומחברים פתי הזרוע ושאר חתיכות בתפירות של חיבור דהאי הוא ודאי חשוב
בגד אחד אלא דלא מחובר פולי האי כו' והשתא אי ר' נחמיה לפרושי אתי היאך יתכן
הא אמרי' גבי טולה מן המוסגר כו' ואי ר' נחמיה מפליג פליג דהיא פרבנן ומתניתין
דקתני ב' דפי חלוק אין מצטרפין לא פליגי דדלמא הנ"מ פשלא נתחברו יפה כו' עכ"ל
הר"ש וכ"כ הרא"ש והר"ע ברטנורה שם הא קמן דתפירה חבור גמור הוא ובדרף אגב
אמינא מ"ש המ"ל שם דלשרוף הבגד אף שלא היה במטלית ג' ע"ג הבגד טעון שריפה
דהא קיימא לן בתופר מטלית שאין בהם ג' ע"ג מטמא בנגעים דכולו בגד אחד הוא כמו
שפסק רבינו אבל לענין המטלית צריף ג' ע"ג כו' ואין זה מוכרח לפע"ד דאפשר שאני
מטלית שאין בהם גע"ג שחיברם יחד פינו דאין בשום אחד מהם תורת בגד שפיר הוי
התפירה מועלת לעשותם בגד אחד משא"כ היכי שיש פאן תורת בגד מעיקרא אלא
שהוא מחבר עליו חתיכה שאין בה גע"ג אף שחיבר הנגע למטלית זו אין הבגד טעון
שריפה ומסתייע הך סברא ממה שכתב רב עמרם לענין ציצית ומביאו הרא"ש גבי טלית
שנקרע חוץ לג' כו' דתוף ג' לית ביה תורת בגד וכמאן דפסיק דמי ולא רמינן ביה ציצית
והגיה שם מהר"ש דלהרא"ש אף אם לא תפרו ואחר כך עשה בו ציצית לא מהני וכ"כ
המג"א שם א"כ ה"נ דכונתיה פינו שאין במטלית גע"ג אף על פי שתפרו אינו חיבור
לבגד ואין טעון שריפה פלל: אף הט"ז שם חולק וס"ל דגם הרא"ש בשם רב עמרם
מודה דבכה"ג שתפרו מתחלה ודאי חיבור גמור הוא עיין שם ואיך שיהיה מדברי פולם

גלמוד דתפירה חיבור וקחד חשוב וכן משמע לשון הרמב"ם והר"ש וקרא"ש וקרא"ב וד
וא"כ לענן הבתים נמי יש לומר כל שתפרן יחד זכרון אחד מיקרי: סיומא דפסקא כפר
קראיתי פנים דאף אם כל בית נעשה בפני עצמו ונתחבר על ידי תפירה יש מקום להכשיר
וכבר כתבתי שפך כתב הגאון מוהרמ"ע מפאנו זלה"ה וז"ל להכשיר בדיעבד עכ"פ מ"מ
יש למנוע מזה כמ"ש הב"י בשם סה"ת שטוב ונכון לעשותם בעור אחד וכ"כ שאין ראיה
מןכרתת ממתניתין דכלים להכשיר החיבור ע"י תפירה ואם נעשה פולו מעור אחד אע"פ
שהם מחותכין מצד המעברתא לצד שפנגדו יפה כיון הרב המשיב להלכה ולמעשה שאין
כאן בית מיוחד כיון שעכ"פ מעור אחד הם לא שינו למעוטי מהא דזפרון אחד אמר
רחמנא ולא ב' וג' זכרונות ועדיף טפי מהו דגיטין דאמרין כיון דמעורה מיקרי ס' אחד
כ"ש בהא שמתקבר לגמרי מיקרי זכרון א' ואין לחוש לפי שמצד המעברתא ושפנגדו
הוא פתוח ואף ע"פ שהוא חוזר ומדבק סרח העודף מזה ומזה לכסותו ומדבקו בדבק
מ"מ דבק לאו חיבור הוא וכאלו עדיין פתוח דמי ולא מיקרי בית כיון שמצד המעברתא
ושפנגדו אינו מחובר רק בדבק לבד שלפי ענ"ד בכה"ג יש לומר לדבק טוב הוא כיון
שהוא מאותו העור עצמו וכיון שהוא סתום ומכוסה בית קרינו ביה בין שהוא בדבק או
בתפירה וכבר הבאתי לשון המשנה למלה פרק י"ב מהלכות ט"צ מה שכתב לחלק בין
תפירה בבגדים לבונה מן המוסגר בטהור דלא מיקרי חיבור ואפ"ה חזינו דמיקרי בית
וה"נ כיון שהוא מוקף בעור מד' רוחותיו אע"פ שהוא על ידי דבק שפיר דמי ומכ"ש בזה
שאף העור הזה הוא מעצמות הבתים ומעורן ומי שסיפק בידו לעשות בדפוס בעור אחד
ממש בלי תפירה וכמו שצייר הרמב"ם ורש"י מצנה מן המוכר הוא ובפרט אם גם
המעברתא והתיתרא מעור הזה עצמו אבל אין להחליט שם פסול אף על הבתים הנעשים
בתפירה וכדכתבנא ומכ"ש היכא שהם מחותכים מעור אחד כיון שהפרשיות עוטים עור
כשלקמה מעור אחד ממש אין מקום לפסול כלל מטעם ב' וג' זכרונות דזפרון אחד לכולם:
ומ"ש הרב המשיב שיש מקום לפסול אותם לפי שתולה עליהם עור והוי א"ר את האויר.

לכאורה יפה השיב ע"ז מדברי התוס' וקרא"ש בזה שכתבו גבי מעברת' היינו רצועה
קטנה שמעבירין על התפלין של יד אין לפסולן משום בית החיצון שא"ר את האויר דלא
שינוי אלא בחיבור להם בית אחר או דלא שינוי אלא בשל ראש דשינה אחד מן הבתים
מקומן כו' א"כ בזה שלא הוסיף בית וגם לא שינה מקומו אין לפסולו ומכ"ש לפמ"ש
התוס' כיון שהבית רואה את האויר מצד המעברתא ומצד שפנגדו פשר וה"נ הבית רואה
את האויר מצד השינין וא"כ אין מקום לפסול מחמת זה אף לפענ"ד צ"ע לפי מ"ש התוס'
במנחות דף ל"ה וז"ל והנותנה אם אין דינה להיות פוסלת דנמצא דאין בית רואה האויר
דלא דמו לטולה תפלין ש"ר ועושה אותן של יד עכ"ל והדברים מגומגמים ואא"ז
מהרש"א ז"ל נדחק בזה לפרש דבריהם וגם הגאון בשו"ת נודע ביהודה סי' א' כתב בזה
פירוש מדעתו וגם הרב המשיב נ"י כתב שלפי דעתו חילוף הדברים ועליונים למטה כו'
ואני נתתי לבי אל דברי התוס' בזה וראיתי שאין מקום לנטות בכוננת הדברים כ"א ע"ד
שכתב הגאון מוהרש"ק ז"ל בכה"ז ואף שצטרף עוד קצת הג"ה שיבואו דבריהם על
סדר נכון אין בכך פלוג דהא קמן שהוא משגגת המעתיק שהשמיט כמה תיבות כי בנדאי
דבריהם מכוננים עם מ"ש המרדכי בשם ר"י ז"ל וכנראה לעין ברוב המקומות שם
וכצ"ל גם כאן בלשון זה ויש לספק דשמא עיקר פירושו דמעברתא כפי' קמא וא"צ לתת

רצועה על הבית והנותנה אם אין דינה להיות פוסלת כו' כ"צ להגיה או בלשון אחר הנמשך לכוונה זו וכדאיתא במרדכי ונ"ל ועוד דבש"ס אמרינו לעיל טולה עליו עור ומניחן כ"ש הכא שהבית רואה את האויר ומיהו אומר ר"י דאדרבא איפכא מסתברא דהיכי דכולו מחופה בעור עדיף טפי דנראה הפל בעור אחד ומה לי עור אחד או ב' וגבי של ראש נמי הכשרנו לעיל לכוורכו בקלף משם הגאונים אבל היכא שניכר שאין מעור התפלין יש לפסול טפי ויש לספק בדבר כו' וזה פוננת התוס' מ"ש ולא דמי לששה וכו' א"כ הא קמן שיש ספק בדבר אף בשל יד היכא שאין פולם מחופה בעור שמה יש לפסול מצד שא"ר את האויר אע"ג דשפיר חמי מצד המעברתא ומצד שפנגדו וא"כ גם בשל ראש יש לספק בזה אע"פ שהשיניו רואים את האויר שמה פיון שאינו רואה את האויר מצד המעברתא ומצד שפנגדו ואין פולם מחופה בעור יש לפסול ועוד שהרי במרדכי שם אהא דאמר רב חננאל החליף פרשיותיו כו' פתב ונ"ל וכתב רבינו שמשון קצת נ"ל מדאמרינו בית החיצון שא"ר את האויר משמע דוקא בית החיצון קפיד אבל לא באחרים מדלא תני בית שא"ר האויר שלו פסול והוי משמע פולהו בתי ומיהו פוק תזי מה עמא דבר ופסול עכ"ל.

הרי מבואר דאף בבתי האמצעים דתפלין פתב דעמא דבר לפסול והרי הבתים האמצעים לעולם א"ר את האויר אלא מצד המעברתא ומשפנגדו ואפ"ה פתב דאם גם שם א"ר את האויר פסול אע"פ שהחיצונים מצד השיניו שפיר רואה את האויר.

גם מלשון הרי"ף שהביא במרדכי משמע דאין ליתן רצועה בשל ראש פלל שפתב ונ"ל ורי"ף פי' מעברתא וכו' ותיתורא רצועה עליונה של זרוע שלא תהא פטוטפת שאין לה אלא רצועה א' אלא צריכה רצועה אחרת כו' מבואר מזה דטוטפת דהיינו של ראש אין לו כ"א רצועה אחת ואע"פ שלא נמצא פן בלשון אלפסי שלפנינו מ"מ ראיתי בס' התרומה שהביא לשון זה בשם הלכות גדולות של הרב אלפסי בלשון שפתב המרדכי בשמו עיין שם.

אף י"ל פיון דהתוס' פקפקו בדבר דשמה רצועה פוסלת בשל יד אם אין דינו להיות מחמת שא"ר האויר ואפ"ה נהגינן להעביר רצועה זו כמ"ש בד"מ ובסימן ל"ב בהג"ה ודחוק לומר דסמכינן אהך פירושה דמעברתא או תיתורא היינו רצועה זו דהא משמע מרוב הפוסקים דפי' מעברתא או תיתורא היינו כמו שאנו מפרשים בפשוטו אלא צריך לומר שנהגו פן לחזק כמ"ש הרא"ש או כמו שפתב הל"מ משום קמטים וא"כ ע"כ הא דאין חוששין לה משום שא"ר את האויר ע"כ שאנו סומכין בזה על מ"ש התוספות והמרדכי מתחלה שאין בזה משום שא"ר האויר והספימו לזה סה"ת והרא"ש שיכול לעשות פן לחזק או לנוי משום קמטים כמ"ש הלח"מ (ומ"ש בלח"מ מה שלא נהגו בארצות הב"י משום שהיו עושים באופן שאין קמטים ולא הוצרכו לרצועה לענ"ד טפי י"ל שחששו לדעת הפוסקים דלעיל דמספקא להו וכדי לצאת מידי ספק מנעו עצמם ואף על פי שהיה להם לחוש להמפרשים פן מעברתא או תיתורא שב ואל תעשה עדיף להו) וא"כ בשא"ר נמי כל שבית החיצון רואה האויר מצד השיניו יכול הוא לתלות העור מצד המעברתא לצד שפנגדו לחזק או לנוי כמו שנהגו בשל יד שהרי מבואר מדברי הגאונים שהביא הסה"ת והמרדכי שעיקר הקפידה שהבית שבו השיניו יהא רואה את האויר ואי

חיבר ביתא אחרינא נעשה חיצון זה פנימי ופסול ובשל ראש הוי ובש"י לא הוי כו' עיין שם בסה"ת ואם פן גם בש"ר פשאין הרצועה רק מצד המעברתא לצד שפנגדו לשל יד דמי: ולכאורה מדברי רש"י פרק הנחנקין משמע דאף בשל יד שיניף למיפסל מחמת שא"ר האויר שרש"י פתב שם אהא דאנו אין לנו אלא תפלין ואלויבא דר"י שיש שפירשו דהיינו ר"י במנחו' דאמר שצריך לדבק ורש"י הקשה ע"ז דהתם בשל יד והכ' בשל ראש דטוטפת קתני ועוד דהא אמרינן אי דעבד ד' בתי וכו' אלמא דבש"ר מייירי וכו' ולא כ' עוד הכרח מדקאמר הש"ס הא אמר ר"מ בית החיצון כו' וההיא בשל ראש אתמר ואיפא למימר דכינן שאין זה הכרח גמור לדחות דברי המפרשים בזה דהא מצינו למימר דאה"נ דגם בשל יד שיניף למימר הכי דהא נדאי דגם אינהו מודו דר"י במנחות בשל יד מייירי וא"כ מאי דקאמר אי דעביד ד' בתי כו' לאו דנקא לדידהו ור"ל דכתב ד' פרשיות ועלה קאמר דאם א"ר האויר פסול: אף י"ל דגם מהמפונרשים אלו אין ראיה דלכאורה קשה בהא דקאמר ואלויבא דר"י דאמר צריך לדבק דניהו דלמאי דס"ד שמה שגורע בתפלין הוא מחמת שהוסיף על המצנה א"ש דנדקא אליבא דר"י דס"ל דצריך לדבק א"כ לא אמרינן ביה האי לחודיה קאי כשהוסיף פרשה א' כינן דדינא הוא שצריך לדבק משא"כ אם אין צריך לדבק אז אע"פ שהוסיף פ' א' אין מוסיף זה גורע דאמרינן האי לחודיה קאי וכמו לולב אי א"צ אגד או הציצית אי קשר עליון לאו דאורייתא אבל מ"מ למאי דמסיק דהפסול הוא משום שא"ר האויר א"כ מה לי אם צריך לדבק או א"צ לדבק דהא סוף סוף אין החיצון רואה את האויר כינן שיש בפנים פרשה יתירה מונחת לצד חוץ וכדאמרינן גבי החליף פרשיותיו גנונייתא לכרייתא וגם קשה דממ"נ קודם שתפר הבית לתיתורא בלא"ה פסול ולאחר שתפר פמות שהם מונחים חמשה פרשיות א"כ גרוע ועומד הוא וע"כ לומר דבאמת לא תפר בבית זה רק ד' פרשיות ואייתי ביתא אחרינא ואנח גבייהו א"כ מה ענין זה לדברי ר"י דאמר צריך לדבק דמייירי לענין הפרשיות שבתפנים לכאן דפסולו מחמת שא"ר האויר מה לי לר"י מה לי לר' יוסי וראיתי שאא"ז מוהרש"א ז"ל הרגיש בזה וכתב ולמאי דמסיק נמי דמשום פסול בית החיצון שא"ר האויר נהגו בה אם הוסיף בית חמישי ולא דבק אותו לא הוי מיקרי מפסיק בית החיצון מלראות האויר עכ"ל ודבריו צ"ע דמה ענין הך דצריך לדבק לענין דבק הבתים ועוד שהרי הש"ס קאמר דאי אייתי ביתא אחרינא ואנח גבייהו האי לחודיה קאי כו' ומאי קושיא דהא אי צריך לדבק לא אמרינן האי לחודיה קאי ואם פנונת אא"ז ג"כ על הפרשיות ור"ל שהוסיף פרשה חמישית ולא דבק אותה פכר פתבתי דמהך דהחליף פרשיותיו מוכח דאף בלא דיקב פסול גם לישאנא דאא"ז לא משמע לפרושי דאפרשיות קאי דמ"מ קשיא מאי פריף האי לחודי' קאי דהא בדיבק מייירי והו"ל לאקשוניי כמ"ש דאי פכר תפר גרוע ועומד הוא לכן נראה לפענ"ד בדעת הי"ש מפרשים דס"ל דבשלמא לר' יהודה דצריך לדבק א"כ ע"כ דהדבק מועיל למשוניה אות אהד מבפנים א"כ אם דיקב לו בית מבחוץ אע"פ שאין הדבק מועיל לפסלו מחמת התוספת שהרי פכר הנוכשר ואינו חוזר ונפסל כמ"ש לעיל מ"מ שפיר הוא נפסל מחמת שאין בית החיצון רואה האויר משא"כ למ"ד אין צריך לדבק א"כ מצינו למימר שאין הדבק מועיל בו לדון אותו פגוף א' וא"כ לענין ראיות האויר דיבוק הבית לאו מלתא הוא וחיצון רואה האויר קרינן בי' ואפשר להעמיד זה בכוננת אא"ז ז"ל ובזה מתנישב ג"כ מאי דקש' על הנה מפרשים

דְּהָא דְקָאָמַר אֲלִיבָא דְר"י הִיָּינוּ הָא שְׁצַרְיָה לְדַבְּקֵי שְׁהָרִי בְּמַנְחוֹת אֲמַרִּינוּ מְדַבְּרִיו שְׁל ר' יוֹסִי חֲזַר בּו ר"י (וְעֵינֵינוּ בְּב"י סִימָן ל"ב מֵהַ שְׁפֶתַב עַל הָאָגוּר בְּשֵׁם מֵהֶר"ח) וְדוֹחֵק לּוֹמַר דְר"ל אֲלִיבָא דְר"י בְּדְקָאָמַר מְעִיקְרָא אוֹ לְמ"ד דְס"ל הֵכִי: אָף לִפְמ"ש א"ש דְאָף עַל גַּב דְחֲזַר בּו ר"י וְס"ל דְאִין צְרִיף לְדַבְּקֵי בְּדְמוּכַח מְדְקָאָמַר טוֹלָה עוֹר אֶחָד וְכו' מ"מ הָא דְמוּכַח מְדַבְּרִיו דְס"ל דְדִיבּוּק מְלִתָּא הִיא וְכַחַד חֲשִׁיב מְהָא לָא הֲדַר בְּיָה וּבְמִלְתִּיהָ קָאִי דְדִיבּוּק מוֹעִיל לְעִשׂוֹתוֹ א' אֶלָּא שֵׁא"צ וְא"כ שְׁפִיר אֲמַרִּינוּ הֵכָא דְלִר"י דְאָמַר צְרִיף לְדַבְּקֵי שְׁפִיר הָוִי מוֹסִיף גּוֹרַע שְׁאֵם דְיִבְקֵי שֵׁם בֵּית הו"ל בֵּית חִיצוֹן א"ר הָאֹוִיר וְהִדְרִינוּ לְמֵאִי דְכַתִּיבָנָא שְׁאָף לְדַבְּרִי הֲנָה מְפָרְשִׁים אִין הִכְרַח דְפָסוּל מְשׁוּם שֵׁא"ר הָאֹוִיר אָף בְּש"י דְאִיבָא לְמִימַר בְּאַמַּת לְהָהּ אוֹקִימַתָּא בְש"ר מְיִירִי אֶלָּא דְמ"מ אִין זֶה פּוֹסֵל כ"א לִר"י דְס"ל דְדִיבּוּק מְלִתָּא הוּא דְאֵל"כ רוֹאָה אֶת הָאֹוִיר קְרִינוּ בְּיָה וּכְאֵלוּ לְחוּדְלִי קָאִי דְיִינְיָנוּ לִיָּה אֶבֶל בְּשָׁל יָד יֵשׁ לּוֹמַר דְלָא שְׁיִיבָא הָהּ מְלִתָּא כָּלָל וְכֵן בְש"ר שְׁלָא מְצַד הַשְׁיָנוּן אָף מְדַבְּרִי הַפּוֹסְקִים שְׁהִבְאִתִּי לְעִיל מְשֻׁמַּע שְׁיֵשׁ שְׁחוֹשְׁשִׁין אָף שְׁלָא בְּמָקוֹם הַשְׁיָנוּן: וּבְמִרְדְּכִי בְשֵׁם רַבִּינוּ שְׁמֻשׁוֹן פְּתַב אֵהָא דְאִיתָּא בְּשִׁימוּשָׁא רַבָּא לְכַרְוָהּ כָּל פְּרָשָׁה בְּמִטְלִית אִין לְפָסוּל מְשׁוּם שֵׁא"ר הָאֹוִיר כו' הִלְכָהּ אִין רְאָיָה לְהַכְשִׁיר ש"ר כו' דֵּא"כ הַשְׁיָנוּן דְמַסִּיק שֵׁם שְׁהִיא הֵל"מ מְסִינִי לָא הִתְהַה בְּעוֹר הָעֵלְיוֹן כו' וְהִלְשׁוֹן מְגוּמָגָם מְאֹוֹד וּבְפִירוּשׁ אֲנָשִׁי שֵׁם פְּתַב לְפָרֵשׁ וְלֵא מְחֻנָּר כָּלָל וְרְאִיתִי שְׁהִגְאֹוֹן בְּשׁו"ת נ"ב ס' ל"ו הָאֹוִיר לְפָרֵשׁ לְשׁוֹן זֶה דְמֵאִי דְקָאָמַר וְהָא דְתַנְגְלִי צִיפּוֹן זֶהָב כו' הִיָּינוּ מְדִיוֹקָא דְסִיפָא דְעוֹר טְהוֹרָה כְּשֵׁרוֹת וְא"כ יֵשׁ רְאָיָה לְהַתִּיר וְלָזֶה דְחָה דְהִתָּם לָאו מְשׁוּם רְאִינִית הָאֹוִיר כו' ע"ש בְּאֹוִירָהּ וְגַם זֶה א"א לְהַעֲמִיס בְּלִשׁוֹנוֹ מ"ש לָא מְשׁוּם רְאִינִית הָאֹוִיר כו' מְשֻׁמַּע דְהָוִי ס"ד דְטַעֲמָא דְצִיפּוֹן זֶהָב פָּסוּל מְשׁוּם רְאִינִית הָאֹוִיר הוּא וּבְעֵי לְאִתּוּיָי רְאָיָה לְאִיִּסוּר וְכַמְבּוֹאָר ג"כ מְלִשׁוֹן הָרָא"ש גַּבִּי מְעַבְרָתָא וְלִשׁוֹנוֹ לְקוֹחַ בְּזֶה מִסָּה"ת וְיָמָה דְקִשְׁיָא לִיָּה לְהִגְאֹוֹן בְּנ"ב שֵׁם עַל הָרָא"ש וְר"ש דְהָא אֲדַרְבָּא בְּהִדְיָא אִיתָּא הִתָּם דְעוֹר בְּהִמָּה טְהוֹרָה כְּשֵׁרָה וְע"ש שְׁהִאֹוִירָהּ לְיִישָׁב דְבָרִי הָרָא"ש שִׁ"ל שְׁבְצִיפּוּי עוֹר בְּהִמָּה טְהוֹרָה מְכָל הַצְּדָדִים א"כ בְּזֶה הַחִיפּוּי נַעֲשֶׂה בֵּית הַחִיצוֹן עֲדִיף ע"ש וְהִיָּינוּ כְּחִילוֹק שְׁפַתְבָּתִּי לְעִיל שְׁכַתְבַּי הַמְרְדְּכִי בְשֵׁם הֶר"י וּבְאַמַּת שְׁיֵשׁ מְקוֹם לּוֹמַר כֵּן בְּדַבְּרִי הָרָא"ש.

אֶבֶל לָא בְּדַבְּרִי הֶר"ש שְׁהִבִּיא הַמְרְדְּכִי דְלִדְיָהּ לִיכָּא לְפִלּוּגִי בְּכַה"ג דְאֵם אִיתָּא שְׁיֵשׁ חִילוֹק בֵּין חִיפּוּי כָּל הַבֵּית לְמַקְצָתוֹ א"כ מֵאִי מִיִּיתִי מֵהִיא דְטוֹלָה עַל ש"ר וְהוֹצְרָהּ לְפִלּוּגִי בֵּין ש"י לְשָׁל רֵאשׁ ת"ל דְהִתָּם טַעֲמָא שְׁמַחְפָּה כָּל הַבֵּית וְכַמוֹ שְׁחִילְקֵי ר"י וְמ"מ י"ל דְדוֹקָא לְעַנְיָן רְצוּעָה שְׁמַעֲבִירִין עַל הַבֵּית ש"י שְׁפִיר חִילְקֵי ר"י בֵּין הִיא דְטוֹלָה עַל ש"ר וְכַמוֹ כֵּן י"ל בְּדַבְּרִי הָרָא"ש דְהִתָּם קָאִי אֵהָהּ רְצוּעָה מְשֵׁא"כ ר"ש דְמִיָּירִי לְעַנְיָן אֵם הַמְטְלִית שְׁפּוֹרְכִין מְפָסִיק לְעַנְיָן שְׁיָהָא מִיָּקְרִי א"ר אֶת הָאֹוִיר שְׁפִיר מִיִּיתִי מֵהָהּ דְהַטוֹלָה דְהִתָּם נְמִי גִימָא שְׁהִבְתִּים ש"ר שְׁבַפְנִים חֲשׁוּבִים הִפְסֵק דְהָא לִיכָּא לְמִימַר דְהִנְהוּ תְרִי חֲפּוּיִם שְׁבַפְנִים כְּחַד חֲשִׁיבוּ כִּינּוֹן שְׁהַחֲפּוּי שְׁבַפְנִים הוּא חִלּוֹק לְאַרְבַּע בְּתִים מְשֵׁא"כ בְּהִיא דְצִיפּוֹן זֶהָב כו' מְצִינוּ לְמִימַר שְׁחוֹפָה בְש"ר כָּל בֵּית בְּפ"ע וְכַחַד חֲשִׁיבִי וּבְש"י חוֹפָה כָּל הַבֵּית כְּאַחַד וּלְפִיכָהּ בְּטוֹלָה עוֹר טְהוֹרָה כְּשֵׁר אַע"פ שֵׁא"ר הָאֹוִיר וְעַפ"י זֵשׁ לּוֹמַר בְּכּוֹנוֹת ר"ש דְכַלְפִּי מֵהַ שְׁאֹוִמַר שְׁאִין רְאָיָה לְפָסוּל בְש"ר אֵהָא קָאָמַר דְלְכַאֹוִרָה יֵשׁ רְאָיָה מְהָא דְצִיפּוֹן זֶהָב ע"ז קָאָמַר דְהִתָּם לָאו מְשׁוּם רְאִינִית הָאֹוִיר הוּא רַק מְשׁוּם דְבְעֵי עוֹר מְבַהֲמָה טְהוֹרָה וּבְעוֹר הַבְּתִים מִיָּירִי וְאַח"כ פְּתַב וּמִיָּהוּ נְרָאָה הֵל' ש"ר לְעוֹר א' טוֹלָה

כו' וא"כ ע"כ דטעם הפסול משום שא"ר את האויר דאל"כ יפסל בצניפה זקב או בטמאה
פינון שהבתים שתחתיהם עשויין פתיקנם ועור בהמה טהורה דכשר היינו טעמא דזה
החיפוי נעשה בית החיצון וכחד דיינינו ליה וע"ז חזר וכתב ושוב נראה לי דאי אפשר
לעשות פדפירוש בשל ראש וכו' ולפי עניות דעתי שצריך לומר פדפירושית בש"ר והוא
ר"ת בש"ר נרצה לומר דנהי דשפיר מתפרש הכי בשל יד מ"מ בשל ראש א"א לעשות
פן שיחפה עור עליהם ומיהו פשר בעור טהורה דא"כ השי"ן לא היתה בעור העליון
(ואע"פ שלשון לעשות אינו מדקדק אין בכך פלוג' ור"ל שפינון שבשל ראש א"א לעשות
פן א"כ א"א לפרש פן א"נ יש להגיה אי אפשר לפרש פדפירושית בשל ראש) אלא על
פרק דבגוף הבתים מייירי וא"כ אין משם הוכחה לפסול מחמת ראית האויר: ועכ"פ
יפה כתב הגאון בנ"ב שמ"ש הב"י שהמרדכי אח"כ חזר וכתב שראיה מהלשון שעור
אחד טולה ז"א שהמרדכי מסיק לבסוף דא"א לומר פן וגם מ"ש שפן נראה מדברי
הרמב"ם ג"כ השיג עליו שדעת הרמב"ם להיפוך ויותר תמהני מ"ש שפן נראה מדברי
בעל התרומה ואני לא מצאתי בסה"ת משמעות לזה ואדרבא מדבריו סי' ק"ז שכתב
ונדקא עור הבתים דהווי משמשין לפרשיות שבתוכן לא בעי עיבוד לשמה דבהכי פליגי
ת"ק ורשב"ג בבבביתא דציפון זקב וכן בסימן קצ"ה כ' וה"ה עור הבתים של תפילין
והרצועות בעי עיבוד לשמן דעל עור הבתים איירי רשב"ג גבי ציפון זקב כו' והביאו
הב"י גופי' לעיל מיניה גבי דין עיבוד לשמו בעור הבתים וכן מוכח בכמה מקומות בסה"ת
דעל עור הבתים קאי וכינון דפלוגתא דרשב"ג בהכי מייירי ממילא דגם רישא בהכי מייירי
והיה נראה לעניות דעתי לומר דנדאי לכולו עלמא הו' סיפא דעור בהמה טהורה פשרות
כו' ונדאי אגוף הבתים קאי דאם לא פן מהיכי תיתי יסבור רשב"ג דבעי עיבוד לשמה
ומצד הסברא יש להכשיר אף שלא עיבדן כלל והוא עור המצנה פינון שהבתים עשויים
פתיקנם אלא ע"כ דבעור הבתים עצמם מייירי ומ"ש סה"ת והרא"ש וטעמא דציפון זקב
כו' היינו דקצת הוי משמע להו לשון צניפה זקב היינו שצניפה על הבתים לזה קאמרי
דהוא דומיא דטולה עור בהמה טמאה דמייירי בעור הבתים עצמם דאי בטולה על הבתים
אף בטהורה תפסל מחמת ראית האויר דלא ס"ל לחלק כמ"ש פינון שחפה מכל צד
וע"כ הו' דפסול בטמאה דנדקא היינו בעור הבתים גופא משום דהלכה למשה מסיני דבעי
עור בהמה ואם פן היינו נמי טעמא דציפון זקב: ונקוט מיהא הא בידה שרבינו שמשון
הלכה זו רפופה בידו אם יש פאן מקום לפסול משום שא"ר האויר ואע"פ שנדחוק לפרש
שפיקו הוא מצד השי"ן שבבית החיצון מ"מ הרי כתבתי לעיל שר"ש הביאו המרדכי
שם כתב דעמא דבר לפסול אף בבתים אמצעי' ואף ששם היה אפשר לומר דהיינו ביתא
אחרת או פרשה אבל קלף בעלמא אינו מפסיק לענין שיהא נקרא א"ר את האויר מ"מ
מדברי ר"ש אילו נלמד דמספק' ליה אף בקלף לחוד' וא"כ אף שכ' שהעולם נהגו
כשמושא רבא ואין למחות בידם היינו לפי שלדעת הש"ר צריך לכוון במטלית וגם
הרמב"ם חשבו בין המעכבים והפוסקי' כתבו שגלמד מירושלמי דמגילה דאיתא הל"מ
טולין המטלית כו' ואע"פ שבסה"ת דחה זה וכתב דבס"ת מייירי והביאו הרח"ש וא"כ
יש לחוש פינון שאין דינו להיות אפשר שפוסל מ"מ פינון שזה ספק הוא דשמא אעפ"כ
אינו פוסל נהגו העולם כש"ר ורמב"ם שמוטב לתפוס הנדאי לדעת השימושא רבא
ורמב"ם ומניח הספק לדעת קצת פוסקים וכן ברצועה שעל הבית של יד פינון שי"מ פן

מעברת' הלמ"מ ויש מפרשי' בן תותיר' הל"מ נהגו לעשותה אף על פי שיש מפקפקים לפסול מחמת שא"ר האויר אם אין דינה להיות מ"מ לא שבקינן משום הך ספיקא למעבד מה שהוא הלמ"מ לדעת הנה פוסקים אבל בנידון דידן שנותנין רצועה על הבית ש"ר שלא מצינו זה בש"ס לדעת שום פוסק וכבר הבאתי לעיל מלשון בה"ג של רב אלפסי שאין בטוטפת רצועה כלל וכן משמע ממ"ש המרדכי ומביאו הב"י וד"מ סי' ל"ג שכתב שיש לפסול מה שרגילין כותבי התפילין פשעושים ד' בתים ונותנים אותם בדפוס חותכין מן העור בין בית לבית כדי שלא יהא נכונץ וכולט ומחביא מקום החתך מבפנים כדי שיראה מבחוץ שלם אלמא שלא היה רגילים לשום רצועה מבחוץ על ש"ר לכסות הבליטות ואף שיש לומר שהבליטות בין בית לבית ושם אין עור טלוי מ"מ ה"ל לעשות כן לטלות שם עור כדי שלא יצטרכו לחתוך בין בית לבית ומכ"ש לפי מה ששמעתי מסופרים העושים במלאכה שהבליטות שבין בית לבית הוא פשהם נעשי' בעור אחד ממש א"כ נראה שכן היו נוהגין ולא היו חותכין מצד המעברתא ושכנגדו כמו שעושים היום וא"כ חידוש הוא שחידשו סופרי זמנינו מדעתם לשום רצועה גם בש"ר לנוי שהבליטות לא יראו החוצה וסופרים הראשונים שלא היו נוהגין בזה שלכן הוצרכו לחתוך בין בית לבית ואע"פ שיש לומר דהנה ספרי הוי ס"ל דע"י חתך נמי שפיר דמי ולא משום דס"ל שאסור ברצועה מ"מ הא קמן דספרי קמאי לא הוי רגילי לטלות עור בפל ראש וגם בין בית לבית לא היו נותנין עור אחר אין לנו לדש דבר פינו שיש בו ספק לדעת כמה רבנותא ומ"מ נראה דבדיעבד אם נתן לא עיכב מטעמא דכתובא דכדאי הם סה"ת והרא"ש לסמוך עליהם אף שלא בשעת הדחק ובפרט פינו שנהגו לכרוך הפרשה במטלית וגם ליתן רצועה על ש"י אף על פי שכתבתי שתפסו כן לצאת מידי ונדאן של הפוסקים דס"ל הלמ"מ מ"מ אם לא היה תופסין עיקר פה סברא דלא שייך א"ר האויר אלא בחיבר בית אחרנא כו' הוי מתקני רבנן מלתא לירא שמים לצאת ידי שניהם ולהניח שני זוגות תפילין אלא ע"כ שלא חששו לזה כ"כ ואם כן הכי נמי אין לפסול בדיעבד אבל מקום לכתחילה יש למנוע מלתת רצועה זו ושאיני בשל יד דהוי פיעין ס"ס חדא דלמא חיובא איכא ואת"ל לא מחייבו דלמא עכ"פ אינו פוסל משא"כ בזה דחיובא ודאי ליכא למה נכניס עצמינו לבית הספק לכתחילה אף אם אין העור התלוי רק מצד המעברת' לצד שכנגדו ושפיר רואה האויר מצד השינין וק"ו הדברים כפי ששמעתי שטולין עור ע"פ כל הד' בתים פענן שאמרו טולה עור על אחד מהם ומעור זה עושין המעברת' וגם השינין רק שחותכין העור נגד ההפסק שבין בית לבית כדי שיהיו התריצין פתיקנן ובכה"ג ודאי איכא חששא פינו שהעור טלוי גם מצד השינין ויש חשש משום שא"ר האויר אבל על האופן שכתב הרב המשיב נ"י שאין העור רק מצד המעברת' לצד שכנגדו ושפיר רואה האויר מצד השינין הלוכח תפילין כאלו יש לו ע"מ שישמך ופוק חזי מה עמא דבר הן רבים עתה עם הארץ שאינם מן המהדרין ויש שאין ידם משגת וכמ"ש ר"פ בן יאיר ז"ל ישראל קדושים הם כו' וח"ו יתנו ראש לשוב להקל במצות התפילין כמו שהיה בזמן הגאון בעל הסמ"ג ז"ל אף מדת חסידות ופרישות לצאת ידי כל הדיעות והמחמיר קדוש יאמר לו וקורא אני עליו כל השם אורחותיו כו' ולמצוה מן המובחר ונדאי שיש לעשות בלא רצועה כלל על הבית של ראש והד' בתים יהיו בעור אחד בדפוס כמ"ש הרמב"ם ז"ל ומי שיכול לתקנם כן בלי בליטות וקמטים אופן יקרא

ושָׁכַר הַרְבֵּה יִטּוֹל מִן הַשָּׁמַיִם: דְּבָרֵי זַעֲרָא מִן חֲבֵרֵיָא הֵן אֲפָרִים זִלְמָן מַרְגְּלִיּוֹת מִבְּרָאד:
לְחֻכְמָא אֲחָד מִקַּ"ק דּוּבְנָא עַל עַנְיָן הַנִּ"ל שְׁאֵלָה ב זֵית רַעְנָן.
בְּרַק הַשָּׁנוֹן. לְפָנַי שְׁמַשׁ שְׁמוֹ יַנּוֹן.

ה"ה וכו' כש"ת מוהר"ר שמשון נ"י: הוּ הַיּוֹם הַקָּרִיבֵי דְבָרוֹת כ"ת כו' וְרֵאשִׁית דְּבָרֵי
מכ"ת הֵבִיא דְבָרֵי הַט"ז דְּמַסִּיעַ לִיהָ לְהַרְמִיב"ם דס"ל שְׁאֵם עֲשֵׂה פְרִשְׁת וְהָיָה א"ש פְּתוּחָה
בְּתַפְּלִין פְּסוּל מְסוּגָל' זֶה דְּפָרִיף הָא מוֹרִידִין עוֹשִׂין וכו'.

וּבְנֵה רְצָה לְדַחוֹת הַרְאָה שְׁהַבְּאֵתִי מִשָּׁם דְּתַפְּרָה מְהֵנִי וְשׁוֹב חֲזָר וְהִשִּׁיג עַל הַט"ז דְּהָא
לְקַמְן פְּרִיף ג"כ הָא תַּפְּלִין עַל הַקְּלָף וְכֵן אַח"כ דְּפָרִיף מִשְׁרֵטוּט א"כ ע"כ מס"ת לָא ק"מ
וּא"כ גִּימָא דְנִקְט טַעַם כּוֹלָל אֵלָא וְדָאִי דְהַקְּנִשְׁנִי דְלֵא צָרִיף הָאִי טַעְמָא כָּלָל עַל תַּפְּלִין
דְּפִסוּלִין מְדִינָא מַחְמַת הֵנִי טַעְמָא דְמַקְשָׁה מִיְנִיָּהּ וּא"כ גַּם לְעַנְיָן פְּתוּחוֹת לֵא מוֹכַח מִיְדֵי
עכ"ד בְּקִצְרָה: וּמִתְחַלָּה אֲבָאָר פְּנוּנַת הַט"ז דְּוִדָּאִי גַבִּי דּוּכְסוּסְטוּס וְשְׁרֵטוּט דָּאֵם שְׁנִיָּה
פְּסוּל שְׁפִיר מַקְשָׁה הַט"ס הִיאָף קָאָמַר טַעְמָא דָּאִין מוֹרִידִין וְכו' וְלֵא שְׁנִיָּה לֹאֻמַר דְּנִקְט
טַעַם כּוֹלָל דְּמִלְתָּא דְּפִשְׁטָא הוּא שֵׁא"א לְעֲשׂוֹת מְהֵם מְזוּזָה רַק אֵהָא דְּפְתוּחוֹת שְׁפִיר
תִּיקְשִׁי דְּהָא הַט"ס רוּצָה לְהוֹכִיחַ דְּמַצְנָה בְּסְתוּמוֹת מְהָא דְּמוֹרִידִין עוֹשִׂין וְהֵינּוּ מִשׁוּם
דָּא"א דְּעִיקָר הַמַּצְנָה בְּפְתוּחוֹת א"כ תִּיקְפּוֹק לִיהָ דְּבִלָּא טַעְמָא דָּאִין מוֹרִידִין נְמִי אִין לְעֲשׂוֹת
פִּינּוֹן דְּהִכָּא פְּתוּחוֹת בְּעִינּוֹן לְכַתְּחִילָה אֵלָא דְּמַצְנָה בְּסְתִימוֹת וּלְפִי"ז שְׁפִיר מוֹכִיחַ הַט"ז
דָּאֵם גִּימָא דְּבְתַפְּלִין פֶּשֶׁר בְּדִיעֵבַד עכ"פ א"כ הֵרִי י"ל דְּבְמְזוּזָה בְּעִינּוֹן פְּתוּחוֹת לְכַתְּחִילָה
וּמ"מ נִקְט טַעַם הַכּוֹלָל גַּם לְתַפְּלִין אִם הָיָה בִּידּוֹ פְּרִשְׁתָּה שְׁפִשְׁרָה בְּדִיעֵבַד וְרוּצָה
לְעֲשׂוֹת מְמַנָּה מְזוּזָה אִין עוֹשִׂין לְפִי שְׁאִין מוֹרִידִין אֵלָא ע"כ דְּפְתוּחָה בְּתַפְּלִין בְּדִיעֵבַד
פְּסוּל וּא"כ ע"כ דְּבְמְזוּזָה סְתוּמוֹת בְּעִינּוֹן לְכַתְּחִילָה דָּאֵל"כ ת"ל דְּלְכַתְּחִילָה לֵא אָרִיף
לְמִיעֵבַד מִתַּפְּלִין וּס"ת שְׁהֵם סְתוּמוֹת מְזוּזָה שְׁהִיא פְּתוּחָה וּא"ל דְּאֲכַתִּי מִנ"ל לַש"ס
לְסִיּוּעֵי מְהָא דְּלָמָּא בְּמְזוּזָה בֵּין סְתוּמָה וּבֵין פְּתוּחָה פְּשָׁרָה וּמִנ"ל דְּמַצְנָה בְּסְתוּמוֹת ז"א
דְּוִדָּאִי הָא דְּקָאָמַר רַשְׁבֵּ"א וְעוֹשֵׂה פְרִשְׁיוֹתֵיהָ פְּתוּחוֹת צָרִיף לְפָרֵשׁ אוֹ דְּפְתוּחוֹת בְּעִינּוֹן
לְעַכָּב אוֹ לְמַצְנָה אוֹ דַר"ל אִף פְּתוּחוֹת וּא"כ עִיקָר הַמַּצְנָה בְּסְתוּמוֹת דָּאֵל"כ מ"ש פְּתוּחוֹת
דְּנִקְט דְּהָא סְתוּמוֹת וּפְתוּחוֹת שְׁוִים הֵם אֵלָא דְּחַד מִיְנִיָּהּ לְמַצְנָה עכ"פ וּמוֹכִיחַ שְׁפִיר.

וְנָה בְּרוּר: וּבְנֵה נְדָחָה מ"ש מכ"ת דְּלָמָּא מִיְיָרִי בְּקוֹבַע יְרִיעָה שְׁלִימָה בְּמָקוֹם מְזוּזָה כו'
נָאִף עַל פִּי שְׁהַטּוּר כְּתִב שְׁאִין לְכַתְּנֵב דְּבָרִים אַחֲרִים בְּמְזוּזָה אִין מִשָּׁם רָאָה שְׁאֵם אִין לֹ
מְזוּזָה לוֹלִי שְׁאִין מוֹרִידִין הָיָה רַשְׁאִי לְקוֹבַעָה לְצִאת יְדֵי מַצְנָה כו' וּלְפִי מ"ש ז"א פִּינּוֹן
דְּהַמְסִיעַ בָּא לְדִיִּיק דְּלֵא גִימָא דְּמַצְנָה בְּפְתוּחוֹת נָאִי עֵבַדִּינְהוּ סְתוּמוֹת שְׁפִיר דְּמִי א"כ
ע"כ דְּמִשְׁמַע לִיהָ דְּהַבְּרִיָּתָא מִיְיָרִי בְּכָל גּוֹנְנִי אִף בְּגַבְרָא דָּאִית לִיהָ וּבְקָל יְכוֹל לְמַצּוֹא
מְזוּזָה כְּשָׁרָה (וְאֲפֹשֶׁר דס"ל דָּאִי לִית לִיהָ אַחֲרִינָא אִף לְהוֹרִיד הֵנִי שְׁרִי אִף לְעַנ"ד לֵא
מִשְׁמַע כֵּן נָאִין פָּאֵן מְקוּמוֹ) וְהִלְכָף מוֹכִיחַ שְׁפִיר דָּאֵם אִיתָא דְּמַצְנָה בְּפְתוּחוֹת אִם כֵּן
בְּלֵא"ה אִין לֹ לְעֲשׂוֹת מַס"ת וּתַפְּלִין שְׁהֵם סְתוּמוֹת מְזוּזָה שְׁמַצְנוּתָה בְּפְתוּחוֹת וְהִשְׁתָּא
אִם אִיתָא דְּבִרִיעָה שְׁלִימָה מִיְיָרִי אִם כֵּן בְּלֵא"ה אִין עוֹשִׂין לְפִי שְׁכַתּוּב בְּהָ דְּבָרִים אַחֲרִים
אֵלָא עַל פְּרָחָף דַּע"י תַּפְּרָה מִיְיָרִי אִף בְּלֵא"ה אִין מְקוֹם לֹאֻמַר דְּבִרִיעָה שְׁלִימָה מִיְיָרִי
כְּמוֹ שְׁכַתּוּב לְקַמְן: וְנַחְזוֹר לְרֵאשׁ פִּי מ"ש מכ"ת דְּלְפִי דְּבָרֵי הַט"ז יֵשׁ לְדַחוֹת הַרְאָה
שְׁהַבְּאֵתִי מִשָּׁם דְּתַפְּרָה מְהֵנִי וּלְפִי מַה שְׁבִיאָרְתִי דְּבָרֵי הַט"ז קָמָה רְאִיָּתִי גַּם לַהט"ז

דע"כ תפירה מהני דאל"כ נהי דהך טעמא דאין מורידין קאי אתפילין גם כן מ"מ לאיזה ענין נקט ס"ת דבאיזה אופן יכול לעשות מס"ת מזוזה (דביריעה שלמה לא אפשר פלל כמש"ל) וכינן שאינו במציאות שיעשה מס"ת מזוזה בהכשר כל כמה דלא ידע שינויאי דלהשלים א"כ למה נקט ס"ת פלל וע"כ על ידי תפירה וכמ"ש אף לענ"ד גם בתפילין לא משפחת לה בלא תפירה לפי שיטת רש"י ו"ל דס"ל פתבה על שני דפין פסולה היינו אף בעור אחד א"כ א"א לעשות מתפילין מזוזה פיון שעל שני דפין הם ודחוק לומר שהתפילין ג"כ היו פתובין באורך הדף דאפשר דכה"ג נמי כשני דפין דמי פיון שצריך ריווח בין פרשה לפרשה ואפי' תימא דכי הא לא מיקרי ב' דפין בשביל הריווח מ"מ לפי שיטת ר"ת שסדר פרשיות הוא קדש והיה פי יביאף והיה אם שמוע שמע א"כ א"א לעשות מתפילין מזוזה פלל שהרי הוא שלא פסולה דנדאי פסול כמבאר ביו"ד סי' רפ"ח ובט"ז סי' ר"צ ע"ש וא"כ ע"כ דמייירי שתופר ב' פרשיות או משל ראש או משל יד חותף ותופר פסדרן ומוכח דתפירה מהני: ועתה אשיבה אראה מ"ש מכ"ת וזה לשונו ולא ידענא מה קושיא דלמא המקשן הבין שלוקח יריעה שלמה מס"ת וקובע במקום מזוזה ונהגם דקיימינן דתפירה אינו חיבור איננו רחוק שינדמנו שני הפרשיות ביריעה אחת וכו' ולכאורה מדברי התוספות פרק המוציא יין מוכח דז"א כו' הנה כנה הקשה לי חכם אחד ונסתייע מלשון רש"י בשבת שם דמשמע קצת דמייירי בכה"ג ע"ש ואני דחיתיו מלשון התוס' שם ואחרי רואי שמכ"ת גם אחרי רואו דברי התוס' לבו נוקפו להחליט לפסול בכה"ג אמינא לבאר שלענ"ד אין מקום להסתפק בזה פלל מלבד שכן נראה מדברי התוספות הנה כל גדולי האחרונים הדרישה והב"ח והט"ז והש"ך ביו"ד סי' ר"כ מבואר כן מדבריהם דאי תפירה לא מהני א"א לעשות מס"ת מזוזה אם לא פאוקימת' דש"ס דהיינו להשלים ועיין בנה"כ שם (ומ"ש בנה"כ דלמסקנא שא"צ לאוקמי להשלים קי"ל פהמכילתא לכאורה צ"ע דהא לפי מה דאיתא בס' רפ"ח דתפרן פסול א"כ א"א לאוקמי רק לענין להשלים ולכאורה היה צ"ל דלפי"ז איפא לאוקמי בירועה שלמה במקום מזוזה אבל לא משמע הכי מלשונו שם וכ"כ בש"ך פגון שהיה פרשת כו' ע"ש) ומכ"ש לפי שיטת רש"י דכתבה על ב' דפין והיינו אפילו בעור אחד אם כן אפילו אם תאמר שהיה בכתיבה דקה מאוד עד שנכתבו שני הפרשיות של שמע והיה אם שמוע בדף א' או שהיה הדף רחב מאוד מ"מ הרי הפרשיות שביניהם מפסיקין ואף אם נידון אותם פאלו אותיות פורחות באויר מ"מ לב' דפין דמי פיון שיש ריח הרבה ביניהם וכבר כתבתי דאף בכה"ג שהם באורך הדף פל שיש ריח גדול ביניהם יש להסתפק ולומר דשפא ראויה לב' סופין מיקרי וכ"ז לרנוחא דמלתא אם נידון הפרשיות שביניהם פאותיות פורחות והך בחלקות תשית למו אבל באמת א"צ לכל זה דכינן שעירוב פרשיות שנו כן יש לפסול כמבואר בפוסקים שאם יש איזה תוספות פסולה ומ"ש מכ"ת שאין ראיה משם להיכא שאין לו מזוזה רק יריעה מס"ת שלולי שאין מורידין רשאי לקובעה כו' (וכבר כתבתי לעיל שאף אם נאמר כן א"א לאוקמי בהכי הך סייעתא דמצוה בסתומות) אין זה נכון כמבואר להדיא מל' הרמב"ם פ"ה מהל' מזוזה ונ"ל ואם פתבן שלא בשרטוט או שלא דקדק במלא וחסר או שהוסיף מבפנים אפילו אות אחת ה"ז פסולה עכ"ל הרי שהשונה כל הנה לפסול וגם אח"כ פתב אבלו שפותבין מבפנים שמות המלאכים כו' שאילו הטפשים לא די שבטלו המצוה כו' ול' זה הועתק בטור ג"כ

ע"ש הרי מבואר דביטול מצנה יש בזה כל שיש שם תוספות דברים אחרים ואפילו אות אחת פוסל וכ"ז בתוס' אותיו' וכהאי גוונא אבל פגנא דנ"ד שיש פאן תוס' כמה פרשיות בלא"ה טעמא רבה איפא דהא קעבר משום בל תוסיף וכמו פרשה אחד בתפילין ואין נראה לחלק דשאני תפילין דלטטפת פתיב משא"כ בזה דמי למ"ש התוס' אם עשה ללולב כמה ערבי נחל או כמה הדסים ז"א דכיון שהם פרשיות אחרות בתוספות מין אחר דמי שיש בו משום בל תוסיף במבואר בתוספות דר"ה דף כ"ח ועיין בסנפה ר"פ לולב הגזול: ודייקנא ואשכחנא מבואר בירושלמי דסנהדרין פרק הנחנקין דקאמר אינו חייב עד שיכפור ויורה בדבר שעיקרו מד"ת כו' היתיב ר' בא בר ממל והתני' שתי פרשיות שבמזוזה א"ל היא תפילין היא מזוזה כו' ע"ש הרי מבואר שיש בזה משום ב"ת אם הוסיף פרשה במזוזה כמו גבי תפילין וא"ל דהיינו דוקא כשמתכונן להוסיף על הפרשיות של מזוזה לשם מצנה שז"א דהא קי"ל דלעבור בזמנו לא בעי פנונה במבואר בר"ה שם ומ"ש מכ"ת דהא גמ' ערוכה בגיטין ההוא דשקיל ס"ת ויהיב לדבייתהו כו' מוכח שם דמשום דברים אחרים הנכתבין שם אין עיכוב כלל ע"ז אני אומר מה ענין מזוזות פתחים לגיטין דבגיטין ודאי אין קפידא מחמת דברי' אחרים וכדאמרין בב"ב עדים החתומים על שאלת שלו' בגט כו' וכן גט שכתבו כלל כו' עיין באה"ע סימן ק"ל וכן מבואר להדיא בסי' קכ"ד בטור בשם בעה"ע וכתבו רמ"א שם בהג"ה סעיף ד' מה שאין פן במזוזה שמצותה בשני פרשיות אלו אם לקח יריעה מספר תורה ועשה מזוזה עובר על עירובו בלאו דבל תוסיף וכמה שכתבתי: ומ"ש מכ"ת מהא דתנו על הקרן של פרה ונותן לה הפרה דהא ב' וג' ספרים מיקרי ודחוק לומר שכותב על גלד אחד שם האיש והאשה והמקום והזמן דא"א לצמצם כ"כ כו' הנה גדולה מזו שנינו במשנתנו על העלה של זית ובירושלמי באמת מקשה עלה ולא כמקרא הוא ומשני אר"ז אפילו כתב איש פלוני מגרש כו' והבאתי הדברים בתשובתי ונראה דדוקא בעלה של זית קשי' ליה שהיא קטן מהכיל שיעור הגט ואפ"ה משני פיון דאפי' כתב איש פלוני כו' שפיר הוא יכול לצמצם לכתוב עליה אבל בקרן פרה פשיטא דלא ק"מ אפילו לאביי דס"ל טעמא דרבנן פיון דקאי גלדי גלדי מתחזי כב' וג' שופרות מ"מ הךא פשוט' דסגי לכתוב על גלד אחד דהא משמע שגם בגלד אחד יש בו שיעור שופר כמ"ש לקמן והשופר שיעורו טפח שהיא ד' אצבעות בגודל והרי בתי התפילין לדעת השימושא רבא של ראש אצבעיים על אצבעיים ושל יד חצי אצבע ברוב אצבע ומטמרינן בתוכו קלף שכתב עליו כל הד' פרשיות ורש"י בשבת כתב גבי דיפתרא כדי לכתוב עליו את הגט שיעור זה הוא קטן משיעורים דלעיל וע"ש ובתוספות ואין להאריך וגם י"ל דהירושלמי לא ס"ל פאביי בר"ה שם אלא דמפרשי אינא אמוראי ולכן גם הפוסקים סתמו וכתבו בסתם דעל קרן פרה יכול לכתוב ולא חילקו בדבר משום דלא קי"ל פאביי בהא אף לפי מ"ש לקמן בלא"ה אתי שפיר: ומה שכ' מכ"ת לחלק בין שופר לכתבת הגט דהתם מעיקרא נקרא עליו שם שופר אף שאינו שופר שלם חתיכות שופר מיקרי משא"כ בגט דקודם הכתיבה לא יצדק עליו שם ספר ואם נתאחה קודם כתיבה ע"י תפירה ס' אחד מיקרי משא"כ אחר הכתיבה כו' ותמהני שבה רוצה להגן בעד הב"ש והוא עזר כנגדו שהרי הב"ש כתב הטעם לפי שניכר התוספת לא מהני חיבורו ולפי זה גם בגט נמי נימא הכי פיון דניכר התוספת לא מהני החיבור ומה יושיענו זה שתפר קודם כתיבה מ"מ אינו חשוב חיבור וכיון שכתב עליהם

הרי הם חשויים ג' ספרים והתורה אמרה ספר אחד ובאמת מבואר למענין בתוספות שלא באו ליתן טעם על דיבוק שבדי שופרות דבזה אפשר דבלא"ה לא חשיב חיבור רק באו ליתן טעם על שופר פרה דקאי גלדי אע"פ שחיבורם מתולדה ודרך גידולו הוא מ"מ פיון שמה שנתוסף בכל שנה חיבור זה הוא ניכר בו פדיבוק או תפר בו דמי דלא מחשב חיבור ודברי הב"ש תמוהים בזה: אולם נתתי לב ליישב דברי הב"ש ומתחלה אבאר כי מ"ש מכ"ת דאף שאינו שופר שלם חתיכות שופר מיקרי ז"א דמ"מ בשביל זה אין שם שופר עליו פיון שאין בו שיעור הראוי להיות שופר אף אם יש בכל שבר שיעור שופר ודאי דשפיר הוי שם שופר עליו ומ"מ אם דיבק שנים או ג' יחד פסול אפילו תימא דדיבוק חיבור מ"מ התורה אמרה תעבירו שופר ובענין שיהיה שופר מתחלתו וזה שתוקע בו יש בו שלשה ואע"פ שהשלשה נתחברו יחד וכחד חשיב מ"מ הנה זה בא משלשה מחברים ואין חיבור זה מוציא מכלל ב' וג' שופרות וכן מבואר באשר"י נטור וש"ע דאף אם יש בשבר שיעור שופר אפ"ה פסול משום שהקול הולך משבר אל שבר והוי ב' וג' שופרות וזה מוכח ג"כ מהא דקרון פרה דקאמר דהוי כב' וג' שופרות אף ע"ג דבגלד הראשון לכד יש בו כשיעור וכן בשאר לא מכשרינינו ליה לתקוע בו ובזה אנהירינהו לעינינו בבואור דברי התוספות בסוטה דף י"ח שכתבו דאחא דוקא פשכתב חצי מגלת סוטה כו' ואא"ז מהרש"א ז"ל הגיה ולאו דוקא פשכתב כו' ולדבריו אין זה נסמך אחר דבריהם הקודמים רק מלתא באנפי נפשיה קאמרי ולפענ"ד הגהתו נכונה רק שצ"ל דהא לאו דוקא פשכתב כו' דה"ה אם כתב לה שתי מגלות כו' והמשך דבריהם כן הוא אחר שכתבו התוספות דהיא שפעורה לא חשיב ב' ספרים רק בנחתכין זה מזה ואין מעוררין ואחא קשיא להו מההיא דר"ה דחשיב ב' שופרות אע"ג דמחברי ע"ז כתבו דשם נמי פיון שדרכו להוסיף בכל שנה כו' שמתחלתו לא היה ברייתו בב"א וניכר התוספת לא מהני חיבורו ר"ל מה שמחבר השופרות יחד ודומה כאלו גט שכתבו על ב' דפין ותפרו דפסול ר"ל שכתב על כל דף גט אחד ואח"כ תפר שני הגיטין יחד דאע"ג דהתפירה חיבור מ"מ פסול דספר אחד אמר רחמנא וה"נ גבי שופרות לא מהני חיבור זה פיון דכל שופר ניכר לעצמו הרי הקול יוצא דרך ב' וג' שופרות ולכן גם בקרון פרה שהתוספת ניכר פסול אלא שהיה אפשר לומר דבכה"ג באמת אין פסול משום ב' וג' ספרים ע"ז כתבו דהא לאו דוקא פשכתב חצי מגלת סוטה כו' וכן גבי גט אם נתן לה שני גיטין כו' והוא נכון בפשט דברי התוספות אף צ"ע דלמה נקטו גבי גט שתפרו דהוי להו למנקט שכתב שני גיטין על שני דפין מחברים מתחלתו ג"כ יש בו משום ב' ספרים ואפשר דהא גט שכתב על שני דפין מתפר' כפשוטו דהיינו שכ' חצי גט ע"ז וחצי גט ע"ז משום דהא דשופר לא דמי לכל לשני גיטין שלימים משום דהא אעפ"כ אינו שומע רק קול אחד בלבד ובשמיעה תליה מלתא כמ"ש התוס' שם לענין נתן שופר בתוך שופר רק דהא פיון שהקול הולך משבר אל שבר נמי יש בו משום ב' וג' שופרות ומש"ה מדמי ליה התוספות לגט שכ' חצי על דף זה וחצי על דף זה ונצטרף יחד ע"י תפירה דה"נ הקול ששומע הוא קול כל השברי שופרות יחד ומ"מ קשיא להו דדילמא דוקא בדיבק שבדי שופרות די"ל דמירי שאין בכ"א כשיעור וכיון דע"י צירוף נעשה שופר שפיר מפסל משום ב' וג' שופרות משא"כ בקרון של פרה דבכל גלד יש כשיעור שופר אם כן י"ל דבכה"ג לא איכפת לן בשאר הדבוקים לזה כתבו דהא לאו דוקא פשכתב כו' ולכן

א"ש גם בָּהָא דְקָרַן פְּרָה דָאָם בְּתַר שׁוּפְרָא אֲזֵלַת הָרִי יֵשׁ כְּאֵן ב' וּג' אַע"פ שְׂכ"א שְׁלָם
בפ"ע וְאָם בְּתַר הַקּוּל אֲזֵלַת הָרִי הַקּוּל יוֹצֵא ע"י שׁוּפְרָא זֶה שְׁשִׁבֵר עַל שְׁבָר יִתְדִיּוֹ יִדְבְּקוּ
בוֹ וְהוּי פְּכוּתָב מִקְצַת עַל דָּף זֶה וּמִקְצַת עַל דָּף אַחַר אַע"פ שְׁתַּפְּרִן פְּסוּל כְּנִלְעֵנ"ד בְּפִשְׁט
דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת: וּלפ"ז נִרְאֶה לְקַיָּים סְבָרַת הַב"ש דָּאָם תְּפַר קוֹדֵם פְּתִיבָה שְׂאִין עֲלִיו שְׁם
סְפָר אֲזַי פִּינּוֹן שְׁבִיזְמֵן הַפְּתִיבָה פְּבָר נַעֲשֶׂה א' דִּהַתְּפִירָה הָוִי חִיבּוּר מִמִּילָא אִין חֲשֵׁשׁ מְשׁוּם
ב' וּג' סְפָרִים מִשְׂא"כ בְּתַפְרָא אַחַר הַפְּתִיבָה אַע"ג דִּהַתְּפִירָה הָוִי חִיבּוּר וְחֲשִׁיב פְּחַד מ"מ
אִין זֶה מוֹעִיל דַּס"ס שְׁלִשָּׁה סְפָרִים מְחֻנְבָרִים הֵם וְאֵנּוּ בְּעֵינּוּ שְׁלֵא יִהְיֶה רַק סְפָר אֶחָד
וְלֵאוּ דְוָקָא הַקְּפִידָה מְשׁוּם שְׁעַת הַפְּתִיבָה אֶלָּא דְאֶפִּילוּ בְּשַׁעַת נְתִיבָה אִין כְּאֵן סְפָר אֶחָד
דְּהָא מ"מ שְׁלִשָּׁה סְפָרִים נִתְחַבְּרוּ יַחַד וּלפ"ז פְּשִׁיטָא דְאִין קוֹשְׁיָא מְדִיבַק שְׁבָרֵי שׁוּפְרוֹת
דְּהָתָם אַע"פ שְׁנַעֲשׂוּ א' אִין מוֹעִיל לְהוֹצִיא מִכְּלָל ב' וּג' סְפָרִים מִשְׂא"כ קוֹדֵם פְּתִיבָה הָוִי
דְּיָבּוּק חִיבּוּר אֶלָּא דְהָוִי קוֹשְׁיָא לִיָּה מִקְרַן פְּרָה שְׁשֵׁם הַחִיבּוּר בְּדִרְךָ גִּידוּל וְאָם נֹאמַר
שְׁדָבָר הַנְּתוּסָף ע"י חִיבּוּר הָוִי חִיבּוּר גְּמוּר הִיָּה לָנוּ לְדוֹן שְׁם כְּשׁוּפְרָא אֶחָד בְּלָבָד וְלֵא
כְּשִׁלְשָׁה מְחֻנְבָרִים כָּלֵל אֶלָּא ע"כ דְּלֵא הָוִי חִיבּוּר כָּלֵל לְזֶה קְאָמַר דְּוֹדָאֵי הָוִי חִיבּוּר וּמ"מ
מְחֻשָּׁב ג' מְחֻנְבָרִים יַחַד מְשׁוּם שְׁהַתּוֹסְפוֹת נִיפָר וּכְמ"ש הַתּוֹס' וּמ"ש הַב"ש וְאִין רְאָיָה
מְדִיבַק שׁוּפְרוֹת ר"ל הָא דְאֶמְרִינּוּ גְבִי קְרַן פְּרָה דְהָוִי פְּדִיבַק שׁוּפְרוֹת כּו' וְקִיָּצַר בְּדִבְרֵי
פְּדִרְכּוֹ: וְלִכְאוּרָה צ"ע לַפּמ"ש דְּכָל שְׂאִין בְּשִׁבְרָא שְׁעִיעוּר שׁוּפְרָא אִין שְׁם שׁוּפְרָא עֲלִיו אִם כֵּן
טְפִי רְאוּי לְהַכְשִׁיר כְּשִׁדְבַק שְׁבָרֵי שׁוּפְרוֹת שְׂאִין בְּכ"א פְּשִׁיעוּר שׁוּפְרָא מֵאָם הִיָּה בְּהֵם
שְׁעִיעוּר שׁוּפְרָא דָאָם אִין בְּהֵם שְׁעִיעוּר לֹא שְׁיָיָה לְמִיפְסָלִיָּה מְשׁוּם ב' וּג' שׁוּפְרוֹת אָף עַל גַּב
דְּבִמְגַלַּת סוּטָה אוּ בְּגִט שְׁפַתְבַּח הַחֲצִי עַל דָּף אֶחָד וְחֲצִי עַל דָּף הַשְּׁנַי מִיפְסָל מְשׁוּם ב' וּג'
סְפָרִים שְׂאִין הָתָם דַּאֲע"פ שְׁלֵא נִכְתָּב בְּשִׁלְמִיּוֹת מ"מ שְׁפִיר מִיְקָרִי סַפ' מִשְׂא"כ לְעֵנִין
שׁוּפְרָא פִּינּוֹן דְּכָל חַד בְּאַנְפִּי נִפְשִׁי לֹא מִיְקָרִי שׁוּפְרָא רַק ע"י שְׁנִתְחַבְּרוּ יַחַד אִם אִיתָא
דְּדִיבּוּק חִיבּוּר גְּמוּר הוּא וְכַחַד חֲשִׁיב אִין מְקוּם לְפִנּוּסָלוּ מְשׁוּם ב' וּג' שׁוּפְרוֹת וְכַבְרָא פְּתַבְתִּי
כֵּן בְּתַשׁוּבָה לְעִיל לְעֵנִין נַעַל דְּחִלְצָה: וְרֵאִיתִי בְּתוֹס' דַּר"ה דָּף כ"ו שְׁפַתְבוּ בְּנִסְדַּק מִצַּד
אֶחָד פְּסוּל לְפִי שְׂאִין שְׁם שׁוּפְרָא עֲלִיו כּו' וְדִבַּק שְׁבָרֵי שׁוּפְרוֹת נְמִי לֹא מִפְסָל מְשׁוּם שְׁנַיִם
וּשְׁלִשָּׁה שׁוּפְרוֹת אֶלָּא דְאִין זֶה קְרוּי שׁוּפְרָא א"נ מְשׁוּם דְּכַתִּיב וְהַעֲבַרְתָּ דָּרְךָ הַעֲבַרְתּוּ כּו'
וְאֶפִּילוּ נִפְסָל מְשׁוּם ב' וּג' שׁוּפְרוֹת לֹא קוֹשְׁיָא כְּלוּם עַכ"ל וְכַתְּבֵא אַע"פ מְהַרְשֵׁ"א דְרִישָׁא
דְּשׁוּפְרָא שְׁנִסְדַּק טַעְמָא אַחֲרִינָא הוּא לְפִי שְׂאִין שְׁם שׁוּפְרָא עֲלִיו עַכ"ל.

וְנִרְאֶה הַפְּנוּנָה כְּמ"ש הָרֵא"ש דְּדִיבַק שְׁבָרֵי שׁוּפְרוֹת שְׁהוּא בְּאַנְרָךְ הַשׁוּפְרָא וְהַקּוּל יוֹצֵא
מְשִׁבֵר אֶל שְׁבָר שְׁיָיָה לְמִפְסָלִיָּה מְשׁוּם ב' וּג' שׁוּפְרוֹת אֶבָּל אִם אֲנִרְךָ הַשׁוּפְרָא חֲתִיבָה א'
אִין פְּסוּלוֹ דוּמָה לְדִיבַק שְׁבָרֵי שׁוּפְרוֹת רַק מְחַמַּת שְׁנִסְדַּק נִתְבַטַּל מִתּוֹרַת שׁוּפְרָא וְאִין שְׁם
שׁוּפְרָא עֲלִיו.

וּלפ"ז גַּם בְּדִיבַק שְׁבָרֵי שׁוּפְרוֹת וְאִין בְּכ"א פְּשִׁיעוּר ג"כ מַה"ט לֹא מְהַיֵּי דְאִין שְׁם שׁוּפְרָא
עֲלִיו וּלְפִי זֶה מְשִׁמַּע דְּהַדִּיבּוּק אִין מוֹעִיל לְהִיּוֹת חִיבּוּר גְּמוּר וְלִמְחַשְׁבֵּיהָ כְּחַד לְתַת עֲלִיו
שְׁם שׁוּפְרָא וְאֶפְשָׁר דְּאָף אִם דִּיבּוּק חִיבּוּר מְכָל מְקוּם אִין מוֹעִיל לְקַרְוֵא עֲלִיו שְׁם שׁוּפְרָא
אַחַר שְׁכָבָר נִתְבַטַּל מִתּוֹרַת שׁוּפְרָא וְכִמוֹ בְּנִסְדַּק אָף עַל פִּי שְׁעִידִין מְעוֹרָה וְשְׁלָם בְּכָל הַקִּיפּוֹ
מְכָל מְקוּם אִין מוֹעִיל מַה שְׁדִבְקוּ בְּמְקוּם שְׁנִסְדַּק דְּשׁוּפְרָא מִתְחַלַּת בְּרִייתוֹ בְּעֵינֵין אוּ מְשׁוּם
דְּכַתִּיב וְהַעֲבַרְתָּ כְּמ"ש הַתו' וַא"כ מְהָא לִיכָא לְמִשְׁמַע מִיְנִיָּה אִם דִּיבּוּק חִיבּוּר אוּ לֹא
וְהִיכָא יֵשׁ בְּכ"א שְׁעִיעוּר שׁוּפְרָא שְׁפִיר מִיפְסָל מְשׁוּם ב' וּג' שׁוּפְרוֹת אָף אִם נִימָא דְּדִיבּוּק

חיבור דמ"מ ב' וג' מחנכרים הם וכדכתיבנא אבל לעננו פתי התפלין או לעננו הפרשיות
שמבפנים שפיר י"ל דמיקרי זכרון אחד או אות אחת פינן שמחנכרים יחד ואין להאריף:
ומ"ש מכ"ת על מ"ש בסוגיא דסנהדרין אמאי לא מוקי כשפתר אי נימא דהוי חיבור
וכמו כן יש להקשות אפילו תימא דלא הוי חיבור דילמא מייירי כשנשאר מעור הבתים
כו' וע"ז פתב מכ"ת דע"כ החיוב הוא על הוראתו והיינו שהוא מורה וכו' לעשות ד'
בפ"ע ובית אחרניא לאנוחי גביה או מצנה לעשות ה' בהדדי ולפ"ז אין מקום לציורו
דמר דאיהו יתכן שיצנה מתחלה לעשות ד' בתים לשם מצנה ולהוסיף עליו אח"כ בית ה'
ע"י שיור העור או תפירה אין זה רק כדי להתחייב אבל אינו שייך כלל להוראתו כו'
ואשתומם על המראה מה ראה פכה לחלק בין הפרקים אפילו לדבריו דבמר הוראתו
אזלינן והא דפריף אי נימא דעביד ד' בתי היינו שהורה לעשות פה מתחלה להכשר מצנה
ד' בתים ואח"כ יוסיף עליהם בית אחד ואהא פריף דהאי לחודייה קאי ומשני משום דר"ז
וע"ז תיקשי דלמה לי דר"ז ואי משום דהלח"ק נימא שהורה לחברו ע"י תפירה או שיור
העור שפינן שע"כ יש לו איזה דרש של דופי שצריף להוסיף על הכשר מצנה נימא
שלפי הוראתו צריף להוסיף ולחבר הבית החמישי על הד' בתים בחיבור גמור והיינו
ע"י תפירה או שיור העור והרי הרמב"ם פתב בההו דזקן ממרא והוא שיעשה ד' בתים
פהלכתם ויביא חמישית וידבק בחיצון כו' וא"כ כמו כן י"ל שהורה גבר שיתברנו
בתפירה או ע"י שיור העור ומה לי דבק ומה לי תפירה ומכ"ת רוצה לחלק ביניהם ואנא
לא חילוק ידענא ובגוף העננו שכ' מכ"ת דבהוראת זקן תליה מלתא אינו מוכרח כלל וגם
לשון הרמב"ם בהל' ממרים לא משמע פן שכתב וז"ל כיצד הורה להוסיף טוטפת
חמישית בתפלין ויעשנה חמש טוטפת הרי זה חייב והוא שיעשה בתחלה ד' בתים
פהלכתו כו' משמע שבאמת הורה זקן לעשות חמש טוטפת לזה שיש לו ד' טוטפת שיוסיף
עליהם עוד אחת ועשה פן ע"פ הוראתו או הוא עצמו הוסיף ע"פ הוראתו על תפליו עוד
אחת והניח פה הוא חייב ולדברי מכ"ת צ"ל דהוה והוא שיעשה אהוראה קאי והוא דחוסק
גדול בלשון הרמב"ם גם מ"ש מכ"ת מדברי התוס' בסנהדרין שלא הוקשו דמשפחת לה
כשתחב עוד מין אחד לתוף האגודה ע"כ דבהוראת הזקן תליה וזה אין סברא לתלות
בהוראתו לענ"ד ז"א פינן שאנו צריכין לומר שדורש דרש של דופי שצריף להוסיף עוד
מין אחר על הג' ואחר שיאגדם ממילא יש לומר שהדרש הוא שיהיה אגוד גבייהו
ואדברא מתרוץ התו' שכתבו לחלק דבתפלין שפיר מוסיף גורע שמבטל מצנת תפלין
שעל ראשו מבואר דלאו בטר הוראתו אזלינן דאל"כ הדר' קושיא לדוכתיה מה בין זה
ללולב דכינן שפבר הורה זקן ממרא זה להוסיף על הבתים הפשרים וע"פ הוראתו הם
נפסלים משום דה"ל בית החיצון שא"ר את האויר א"כ שוב ה"ל גרוע ועומד ומה מועיל
זה שהניחם בראשו בכשרות ס"ס הוראתו לגרוע הוא ואין להאריף שדבר מבואר
כמ"ש: ומ"ש מכ"ת מ"ש"ס דמועד קטן תמהני עליו דאטו מי איכא למ"ד דתפירה לאו
חיבור הוא וקלא משנה שלימה שנינו בסוף פלאים התוכף ב' תכיפות חיבור רק דאנן
מספקא לן דשמא הא חיבור לאו פחד ממש הוא לעננו שיהא נקרא זכרון אחד וכה"ג
אבל מ"מ פשיטא דבכה"ג אם קרע שם יצא שהרי הוא מפרידו מחיבורו ובהכי סגי
דילפינן לה מדאמר רחמנא בגדיכם לא תפרומו מכלל דכ"ע בעי פרימה ובכה"ג שיהיה
מחובר ונפרד פרימה מיקרי אבל מ"מ אפשר דלאו פחד חשיבא ואף באיחוי אלכסנדר

אחונם נקראו שְׁהֵם גופים מְחולקים אֲבָל לֹא גוף אֶחָד מִמֶּשׁ וְעַיִן בְּהַגַּמ"נ הֵל' אֲבָל בְּשֵׁם רִיב"א וְהַעֲרוּךְ וּמ"ש מִכ"ת ע"פ דְּרָפוֹ לַיִּשָּׁב מ"ש עַל הַתּוֹס' דְּהָא ס"ת נְמִי בְּתַפְרָה מִיִּירִי דְּהַתָּם מִיִּירִי שְׁתַּפְּרָה אֲלָא שְׁאִינוּ אִיחֻוּי אֲלֶפְסִנְדְּרִי לֹא נִהִירָא כְּלָל לְפָרֵשׁ דְּבְרֵי הַתּוֹס' שְׁם וְהַדְּבָר בְּרוּר כְּמָה שְׁכַתְבְּתִי דֹאע"ג דְּמִיקְרֵי אִיחֻוּי לֹא מִיקְרֵי אֶחָד מִמֶּשׁ וְעַיִן בַּט"ז ס"ס מ"ו דְּמַדְמֵי הָא דְנִקְרַע וּתְפָרוּ וְאִתְפָּרַח הֵטִיל בּוּ צִיצִית דְּמִחְוָרָה מִיקְרֵי לִס"ת שְׁמַצִּינוּ שְׁצָרִיכָה לְהִיּוֹת כְּנֹלָה ס' אֶחָד וְעִיקָר עֲשִׂיתָה ע"י הַתְּפִירוֹת שְׁמַחְבֵּר אֶת הַיְרִיעוֹת כּו' ע"ש וּבְנֻדָּאֵי שְׁאִין ר"ל סְפָר אֶחָד מִמֶּשׁ רַק שְׁיִהְיֶה מִחְוָרָה יַחַד וְנִרְאָה כְּסְפָר אֶחָד וְאֵע"ג דְּתַפְרִיָּה לֹא פְּחַד מִמֶּשׁ הוּא שְׁפִיר דְּמִי וְשִׁטְמָא נִרְאָה לִי כִּיּוֹן דְּקִי"ל כּר"י דְּתוֹרָה מְגַלָּה מְגַלָּה נִתְּנָה כּמ"ש הָרָא"ש בְּגִיטִין דְּרַף מ' וְהִינּוּ שְׁפָל פְּרִשָּׁה פְּתַב בַּפ"ע וְאַחַר שְׁנַגְמָרוּ חִיבְרָם בְּגִידִין וּתְפָרִין וְאִף לְמ"ד חֲתוּמָה נִתְּנָה דְּבָר רְחוּק הוּא שְׁפַתְב כְּל הַתּוֹרָה כְּנֹלָה בִּירִיעָה אַחַת עַל חֵית דְּפִין בְּלִבְד וְכִיּוֹן שַׁע"כ ע"י חִיבּוּר תְּפִירוֹת נִתְּנָה מִתְּחִלָּתָה שְׁפִיר דְּמִי לְמִיעֵבַד הֵכִי וְעַדִּין צָרִיךְ עִיּוֹן כִּיּוֹן דְּאִמְרִינוּ בְּגִיטִין לְמ"ד תּוֹרָה מְגַלָּה נִתְּנָה הָא דְּכַתִּיב לְקוֹחַ אֶת הַסְּפָר הִנֵּה הִינּוּ בְּתַר דְּאִיִּדְבַק וְגַם לְמ"ד חֲתוּמָה נִתְּנָה צ"ל שְׁהַדְּבּוּק ע"י תְּפִירָה אֲלָא שְׁלֵא נִתְּנָה כְּל מְגַלָּה בְּפָנֵי עֲצָמָה כִּיּוֹן דְּכַתִּיב לְקוֹחַ וְכו' עכ"פ הָא חֲזִינוּ דְּבַכָּה"ג סְפָר מִיקְרֵי וְלֹא סְפָרִים א"כ סְפָר דְּכַתִּיב בְּגִט נְמִי נִימָא הֵכִי וְלִכְאוּרָה יֵשׁ סִיּוּעַ מְזָה לְשִׁטַּת הַב"ש דִּישׁ חִילּוּק בֵּין תְּפִירָה דְּקוֹדֵם כְּתִיבָה דְּחִיבּוּר הוּא מִשְׁא"כ בְּתַפְרִיָּה דְּלֵאחַר כְּתִיבָה כִּיּוֹן דְּבִשְׁעַת כְּתִיבָה שְׁם שְׁנֵי סְפָרִים עֲלֵיהֶם וְהַלְפָּה בְּגִט דְּלַעֲנִין שְׁעַת כְּתִיבָה מִיִּירִי שְׁפִיר מִיקְרֵי ב' סְפָרִים מִשְׁא"כ גַּבֵּי ס"ת אַע"ג דְּתַפְרָה אַחַר כְּתִיבָה מ"מ כִּיּוֹן דְּעַל שְׁעַת לְקִיחָה מִיִּירִי וְאִז כְּבָר נִדְּבָקוּ שְׁפִיר קְאָמַר לְקוֹחַ הַסְּפָר הִנֵּה וּקְצַת יֵשׁ לְדַחּוֹת וְעַת לְקַצֵּר דְּבְרֵי הַצָּעִיר: שְׁאֵלָה ג חוֹטֵר מְגֻזַע יְשִׁישִׁים רַד עִם אֵל וְעִם קְדוּשִׁים.

לֹא עֲמֻמָּהוּ אֲרֻזִים וְחֲרוּשִׁים. ה"ה כְּבוֹד אַהוּ מַחוּ הָרַב כּו' כַּש"ת מוהר"ר יְהוֹשֻׁעַ הַעֲשִׂיל נ"י: אַחַד"ש כּו' רִאִיתִי וְנִזְכַּרְתִּי אֶת אֲשֶׁר הָרָאָה אוֹתִי מִכ"ת דְּבְרֵי הַט"ז בַּא"ח סִימֵן ל"ב ס"ק י"ד שְׁלִכְאוּרָה הֵם תְּמוּהִים וְכָבֵר עֲמַד עֲלֵיהֶם מוֹפֵת הַדּוֹר הַגָּאוֹן מוהר"ר לְנֻדָּא ו"ל בְּסְפָרוֹ נ"ב סִימֵן ע"ה וְהַדְּבָרִים שְׁאָמַר יֵצְאוּ מִלְּבֵי וּמִלְּתָא מְנִי אֲזִדּוּ וְאוּלָם אֲנָכִי הָרוּאָה לְכַאוּרָה הַדְּרָךְ הַפְּשוּט בְּכּוֹנֵנַת דְּבְרֵי הַט"ז דְּבִשְׁלֵמָא אִי ס"ל לְהַטוּר כְּתִירוּץ הָרֵאשׁוֹן וְאִין חִילּוּק בֵּין נְכַתְב בְּכַשְׁרוֹת אוֹ לֹא א"ש דֹאע"ג דְּתַלְמוּדָא דִּידֵן סוּבֵר דְּאִין פְּסוּל מִחֲמַת הַיְקָרָה גּוּיִל כ"א בְּנִדְבַק וְלֹא בְּנִקְב מ"מ הִירוּשְׁלָמִי חוּלְק ע"ז וְס"ל דְּאִף בְּנִקְב שְׁיִיךְ פְּסוּל זָה וְס"ל דְּאִף מִבְּפָנִים שְׁיִיךְ לְפְסוּל מִחֲמַת נִקְב וְהִינּוּ שְׁכ' הַטוּר וּבִירוּשְׁלָמִי מִשְׁמַע כּו' הַלְפָּה אִם נִיקְב כְּל תּוֹכּוּ פְּסוּל וְהִינּוּ אִף עַל פִּי שְׁנִכְתַּב בְּכַשְׁרוֹת וְנִיקְב אַח"כ דְּאִין לְחַלְק בְּכָף מִשְׁא"כ לְתִירוּץ הַשְּׁנֵי דִישׁ חִילּוּק בֵּין נְכַתְב בְּכַשְׁרוֹת א"כ אִיךְ כְּתַב הַטוּר הַלְפָּה אִם נִיקְב כּו' דְּלֵמָּא גַם הִירוּשְׁלָמִי נִהִי דְּמִצָּרִיךְ הַיְקָרָה גּוּיִל אִף מִבְּפָנִים לֹא עֲדִירָה מִבְּחוּץ דָּאִם נְכַתְב בְּכַשְׁרוֹת אִינוּ פּוֹסֵל אֲלָא דַע"כ דַּס"ל כְּתִי הָרֵאשׁוֹן.

וְאֶפְשָׁר שְׁזָה הִנֵּה דַעַת מַעַכ"ת לְפָרֵשׁ כֵּן דְּבְרֵי הַט"ז אֲלָא שְׁעַדִּין לֹא הִנּוּחַ לִי דַא"כ לְמָה הִבִּיא הַטוּר דַעַת הִירוּשְׁלָמִי בְּזָה כִּיּוֹן שַׁע"כ הוּא סוּתֵר לְתַלְמוּדָא דִּידֵן שְׁהַרִי הַב"י הַנְּצָרָךְ לְתַרְץ הָא דְּמִיִּתִי הִירוּשְׁלָמִי כִּיּוֹן שְׁכַתְלֵמוּד שְׁלָנוּ אִיתָא נִיקְב תּוֹכּוּ כְּשֶׁר וְהַנְּצָרָךְ לְתַרְץ מִשׁוּם שְׁחוּשׁ לְפִירוּשׁ הָא' שְׁל רַש"י דְּתּוֹכּוּ הִינּוּ רְגַל פְּנִימִי וְלֹא מִיִּירִי מִהַיְקָרָה גּוּיִל כְּלָל וּמִמִּילָא סְמַכִּינּוּ בְּהָא אִירוּשְׁלָמִי וּכְמ"ש הַט"ז בַּס"ק ח': וּלְפַמ"ש דְּלְתִי הָא' דַּהַב"י מוֹכַח דְּלְתַלְמוּד שְׁלָנוּ אִין פְּסוּל הַיְקָרָה גּוּיִל כ"א בְּנִדְבַק דְּוָקָא הַדְּרָא קוּשְׁיָא לְדוֹכְתִיָּה לְמָה

הביא הטור דעת הירושלמי בזה ולפמ"ש הנ"ב דכל שניקב כל תוכו לנדבק דמי שאין הפסק גויל בין אות לאות וכיוצא בזה פתב הפרי מגדים דאם ניקב כל תוכו הוי פנתקלקל צורת האות א"כ פשיטא דלק"מ קושית הט"ז על הש"ע די"ל דחושש לחומרת שני התירוצים.

ואפשר לומר דהט"ז ס"ל דא"א דהש"ע חושש לחומרת הת"א הא' ה"ל לפרושי דבנדבק פסול אף בנדבק אחר שנקתב מחמת לחות האותיות וכמ"ש הב"ש באה"ע סימן קכ"ה ס"ק כ"ט בדעת הרמ"א שגראא שפוסל פשהאותיות נוגעין זב"ז אף שנעשה אחר הפתיכה מחמת לחות משום דפוסק לחומרא פשני התירוצים הלכה אם אינו מוקף גויל בין אות לאות אף שנעשה אחר הפתיכה פסול ע"ש וא"כ ה"ל להב"י בש"ע א"ח גבי תפלין למינקט גם כן חומרא דת"א א' ולפרושי דבנדבק פסול בכל גונוני אף אחר פתיכה ומדסתם ולא פ"י משמע דס"ל לדינא תירוץ ב' עיקר א"כ לא ה"ל למימר דלהירושלמי ניקב תוכו פוסל כיון שהוא אחר פתיכה ואפילו תימא דהירושלמי גופא גם לאחר פתיכה פסול בנקב פדאיתא התם בירושלמי דמגלה ר' זעירא בשם אטיי' בר נידבה ניקב נקב באמצע בית אם הנה הגויל מקיפו מכל צד פשר מ"מ כיון שע"כ תלמיד שלנו חולק וס"ל דנקב אין פוסל לאחר הפתיכה א"כ לא גרע מבחוי לדידן דלא מיקסל אם נעשה אחר פתיכה: אף לענ"ד צריף עיון דאדרבא משמע טפי שהש"ע ס"ל לחומרא כתי' הא' שיהי פתב בסעריף י"ח אם נדבקה אות לאות בין קודם שנגמר בין אחר שנגמרה פסול אלמא דדיבוק אין מועיל מה שנקתב בכשרות וע"כ דנדבק גרע טפי דפוסל אף לאחר שנגמר א"כ בניקב כל תוכו שע"כ לומר לפי מ"ש הב"י בת"א הא' ס"ל להטור דדמי לנדבק.

אם כן לא קשה מידי על הש"ע דמיייתי לעיל דעת הירושלמי דס"ל דלנדבק דמי דפוסל אף אחר הפתיכה: וראיתי שיש מקום עיון בדברי הב"י בתירוץ הא' במ"ש דמדברי רש"י שכתב נ"ו דויהרוג אירע במקום נקב משמע דבשעת פתיכה פגע בנקב ואפ"ה פשר נאני תמה דבאמת קשה מי הכריחו לרש"י לפרש דמייירי בכה"ג ואם משמעות הלשון כה הוא ה' לפרושי גם כן בהיה דאיפסק דה"א דהטעם הכי וראיתי בחידושי אה"ע במגיני ארץ דפוס פ' שהקשה כן וכתב עוד דהא הו' עובדא דלעיל משמע דאייירי בניקב אח"כ מדקאמר אם נשתייר א"כ גם עובד' זו דויהרוג יתפרש הכי.

והנה באה"ע שם האריף לתרץ ואם פי דבריו דברי פח"ח. מ"מ מ"ש לפרש בכוננת רש"י דהני"ו איפסק בנוקבא היינו שמחמת הנקב לא הנה יכול לכתוב רק אות קטן ונראה כמין יו"ד ומסתמא פתב פדינו עם הקפת גויל זה צ"ע דלאיזה ענין נקט כלל דאיפסק בנוקבא כיון שהנקב הנה אחר הקפת הגויל ומה לי שלא יכול למשנה יותר מחמת הנקב או דממילא איתרמי הכי וגם אין זה ענין לעובדא דמיייתי לפני זה דקאמר נמי הו' לישנא ועוד דלישנא דאיפסק לא משמע הכי וגם מ"ש דאם לא הנה מוקף גויל אין להכשיר מחמת ראיה לגוררו דשמא התינוק לא יהיה קוראו אז כמו עתה משא"כ ביה עובדא דאי פסק הא' דלא תלי בקריאת התינוק ע"ש.

גם זה קשה דהא ע"כ אנו צריכין לומר דמאי דקאמר אם נשתייר כמלא אות קטנה היינו ששאר כ"כ שלאחר שיגרוך ישאר כמלא אות א"כ גם בזה י"ל דהא דמכשיר ע"י תינוק

היינו שיכסה קצת מהאות במקום העומד לגרירה ואפ"ה יקרא ני"ו ואם פי לישנא דחיקא ליה לפרש הכי גם בהא דנשתתיר דוחק לפרש דהיינו שישאר כ"כ שיוכל לכתוב במקומו עם הקפת גויל וע"כ דחיק ומוקי בפשיה א"כ גם ה"א דויהרנג יתפרש הכי פי היכא דלא ניקו רישא וסיפא בתרי טעמי ואפילו תימא בהא דנשתתיר טפי יש לפרש הכי דנשתתיר פדין אות עם הקפת גויל מ"מ עכ"פ ה"ל לפרושי הכי: והדרה הפשוט לענ"ד בכוננת רש"י דקשיא ליה דלמא לא קאמר גם גבי ני"ו דויהרנג אם נשתתיר כמלא אות קטנה כדקאמר גבי ה"א ומ"ש המרדכי לחלק בין אותיות הפשוטות לכפופות דבפשוטות אם נשתתיר כמלא אות קטנה דהיינו יו"ד פסול לא ס"ל לרש"י דמה לי כפופות אע"פ שעטה אין פאן רק אות קטנה כמין יו"ד מכשרינן אע"פ שישאר מצורת ה"א שרגל שלה משוה וע"כ טעמא פיון שעכ"פ יש במה שלפני הנקב תמונת אות בעלמא שפיר מצרפינן מה שתחתיו שיחול עליו שם ה"א משא"כ אם לא נשתתיר כ"כ שנסתלק מפאן צורת אות ואין זה רק פנקודות דיו בעלמא לא מצרפינן מה שתחתיו לחול עליו שם ה"א וא"כ גם באותיות פשוטות כמו ני"ו או נו"ן נמי נימא הכי דאם יש למעלה במה שלפני הנקב כתמונת יו"ד יש לצרף מה שתחת הנקב לחול עליו שם ני"ו או נו"ן והלכך הוצרך רש"י לפרש דכאן מייירי דהני"ו פגע במקום נקב והסופר משוה הני"ו עם אחר הנקב רק שהנקב מפסיק ביניהם והלכך אם תינוק קורא אותו ני"ו אע"פ שהוא קורא אותו בצירוף החלק שתחת הנקב שפיר דמי וכמ"ש הב"י בשם המאירי פיון שההפסק דק כ"כ שאינו מוטע' הקריאה לתינוק משא"כ היכא שמתחלה נכתב בכשרות ואח"כ נפל בו נקב פיון שנשתתיר שם מלא אות קטנה שפיר מצרפינן ליה למעלה אע"פ דתינוק דלא חכים אינו יודע לצרף האות מ"מ פיון דתינוק דחכים שפיר מצרף ליה סגי בהכי שהרי נשאר צורת אות עליו אבל היכא שפגע במקום נקב ומעולם לא נכתב בכשרות אע"פ שכתב למעלה מהנקב כצורת היו"ד ומשוה להלן עד אחר הנקב אין לצרפו פלל פיון שמעולם לא הנה עליו צורת ני"ו אם לא היכא שההפסק דק שאין מעכב לתינוק דלא חכים לקרותו ני"ו.

וראייתו באליה רבא שפכת ג"כ דמדברי המאירי מבואר דלא כט"ז דס"ל שצריך לכסות חלק האות שתחת הנקב אלא דבאר"ר מסיים בה דנוקא לאחר שנכתב אבל אם לא נכתב קף לא מהני לצרף.

ולענ"ד מדברי רש"י הנ"ל מבואר דאף בנכתב קף מייירי הך עובדא ואפ"ה שפיר מועיל קריאת התינוק לצרף האות והיכא שנכתב בכשרות ס"ל לרש"י פיון שנשתתיר מלא אות שפיר מצרפינן ליה אף בלא קריאת התינוק פיון שהנה אות שלם מקודם: ומעתה אין מקום לדיוק הב"י מדברי רש"י אלו דהיקף גויל לא בעינן בנקב פלל אף קודם שנכתב דבאמת ז"א דכיון דע"י קריאת התינוק אנו מצרפין גם החלק שלמטה להיות צורת אות עליו א"כ סיום האות אינו רק החלק שתחת הנקב ונהרי שם שפיר הוא מוקף גויל וכן בהא דאיפסק פרעא דה"א לפי מ"ש מלתא בטעמא דכיון שמתחלה נכתב בכשרות שפיר מצרפינן החלק שלמטה מהנקב לעשותו אות שלם כבראשונה א"כ שפיר מקרי מוקף גויל דכדמעיקרא דיינינו ליה שהחלק שמעל לנקב ושמחתיו דא ודא אחת היא ונהרי בסיום האות מוקף גויל.

ומעתה לא יקשה עלינו דעת הטור שכתב על דברי הירושלמי שאם ניקב מתוכו פסול דגם מבפנים בעי מוקף גויל אע"ג דבאיפסקו יריכו וכה"ג קי"ל להכשיר או בנפסק הני"ו ע"י קריאת תינוק דשאני התם דהאות מצטרף ומיקרי מוקף גויל משא"כ בזה שניטל הגויל מחלל האות בפנים ואין כאן מקום צירוף קלל וכיון דבעינו שיהיה מוקף גויל גם מצד שבפנים פסול.

ונה ברור לענ"ד בדעת הטור: ולפי מ"ש הד"מ דהטור ס"ל פהמאירי א"כ י"ל דבהא נמי ס"ל פהמאירי מה דמפרש מלא אות קטנה היינו ברוחב הירף נשאר כמין קו דק והאנרף נשאר קיים פשיעורו א"כ פשיטא דאמי שפיר בההיא דניקב יריכו ובהא דאיפסקו פרעא דה"א שיהי למטה הוא שפיר מוקף גויל ואף אם מבפנים אינו מוקף גויל מ"מ כיון שלא ניקב כל תוכו ואינו ממלא הנקב כל החלל לית לן ביה דניקב כל תוכו בעינו אף להירושלמי ואם כן אין מקום לקושית הב"י רק מני"ו דויהרוג ובהא שפיר חשבינו ליה מוקף גויל כיון שהוא מצטרף על ידי קריאת התינוק וכמו שכתבתי.

ומלשון הירושלמי נמי משמע פהמאירי דאיתא שם אם גורדו ונשתייר כמין ירף קטן פשר משמע שישאר הירף רק שהוא קטן והיינו שהוא קטן בעובי וכן ראיתי בס' התרומה שפירש הירושלמי ונ"ל פירוש אף על פי שאין גויל חלק סביב האות אלא גוף הירף עבה כ"כ שאם גורר ממנו וממעט עביו יהיה גויל חלק סביב הנקב וגם ישתייר בירף מעט רחבו פשר עכ"ל ומשמע מדבריו דגם בתלמודא דידן דקאמר כמלא אות קטנה מתפרש הכי אלא שבזה תלמודא דידן חולק על הירושלמי שמצריף שיעור אם גוררו.

ותלמודא דידן ס"ל דלא בעי גרידא דלא בעינו מוקף גויל מבפנים. ומ"ש בסה"ת ובתלמודא שלנו מכשיר לגמרי מדלא פסל אלא נקב ר"ל שניקב גוף הירף ולא נשתייר מהעובי קלל אלא נפסק כל העובי ע"י הנקב אבל אם נשתייר מהעובי באנרף אע"פ שהוא דק ואין שם הקפת גויל פשר דלא בעינו הניקב מבפנים.

ולפ"ז אפשר דגם הטור ושאר פוסקים הכי ס"ל ולא כדמשמע מהמרדכי דכמלא אות קטנה היינו באנרף כמין יו"ד ותמהני על האחרונים שתפסו בפשיטות פדברי המרדכי בזה וגם צריף לי עיון על הט"ז שכתב שגם הירושלמי דוקא בניקב כל תוכו קאמר: ולענ"ד מבואר מדברי הירושלמי דכל שאין הניקב גויל סביב האות מבפנים פסול כדקאמר ניקב יריכו של ה"א אם גורדו כו' משמע שלא ניקב רק מקצת עובי הירף ואפ"ה בעינו שיעור אם גורדו אע"פ ששאר חלל האות נשאר קיים רק שסה"ת כתב דבתלמוד שלנו משמע דכשר אף אם ממלא כל החלל אבל הירושלמי הפוסל ס"ל לפסול אף אם אין הנקב רק בצד האות ממש ואין שום גויל חלק להקיפו אע"פ ששאר התוף קיים רק מלשון הטור משמע כהט"ז וגם בגמרא יוסף כתב אם נשתייר מן הני"ו קצת פשיעור של אות דקה מאד כו' משמע שרצה לומר פשיעור העובי ונשאר קו דק וכמ"ש המאירי.

ואמנם מ"ש הרא"ש ואשמענו דאין שיעור לרגל הפנימי רק סגי בכל דהוא משמע דלענין האנרף מייירי ובימיני בעינו שישתייר מלא אות באנרף דאל"כ אין מקום חילוק בין ימיני לפנימי כיון דפירוש מלא אות קטנה היינו קו דק ואפשר מ"מ יש שיעור קצת לאות קטן גם ברוחב וכן משמע מלשון המאירי שכתב כגון וי"ו או יו"ד ומלשון הרמב"ם

שְׁכַתְבַּת גִּיבַת בִּירָה שֶׁל אוֹת עַד שֶׁנִּפְסְקָה מִשְׁמַע ג"כ דְּשִׁיעוֹר כְּמֵלֵא אוֹת הֵינּוּ בְּאִנְרָה וּקְצַת מִשְׁמַע כִּן מֵהָא דְקָאֵמַר אִיפְסְקָא לִיה כְּרַעָא דְהָעַם לְשׁוֹן אִיפְסַס מִשְׁמַע כָּל הָעוֹבֵיבִי: וּמִדְבְּרֵי הַב"י בְּתִירוֹץ הַב' נִרְאָה דְסְבִירָא לִי דְאָם מְעִיקְרָא הִיָּה בְּכַשְׁרוֹת וּמִןקָרָה גְוִיל אַע"ג דְּהַשְׁתָּא לָאו מִןקָרָה גְוִיל הוּא לִית לֵן בֵּה וּנ"מ אָם גִּיבַת אַחַר שֶׁנִּכְתַּב בְּכַשְׁרוֹת לְמִטָּה בְּסִיּוּם הָאוֹת דְּלֵהב"י כְּפֶשֶׁר אָרְחָה בְּכַה"ג וּלְפַמ"ש בְּכַה"ג יֵשׁ לְפִסּוּל דְּהַשְׁתָּא מִיְהִת לָאו מִןקָרָה גְוִיל וּבְאַמַּת הַב"י לְשִׁיטְתוֹ דְּמִשְׁמַע מְדְבְּרֵי דְבַעֲיָנָן שְׁיָהָא צוֹרֵת אוֹת בְּחֻלְק שְׁלַפְנֵי הַנְּקָב ע"ש וְהֵינּוּ כַּמ"ש הַמְרָדְכֵי דְאָם לֹא נִשְׁתַּיִיר רַק צוֹרֵת יו"ד פְּשִׁיטָא דְפִסּוּל בְּאוֹתִיּוֹת פְּשׁוּטוֹת וּא"כ כִּינּוּן שְׁעִיקָר צוֹרֵת הָאוֹת הוּא בְּחֻלְק שְׁלַפְנֵי הַנְּקָב וְלֹא מְצַרְפִּינָן מֵהַ שְׁאֵחַר הַנְּקָב כָּלֵל א"כ ע"כ שְׁאִין אָנוּ חוֹשְׁשִׁין לְנִקְבָה שְׁתַּחַת הָאוֹת לְמִיפְסְלֵיהָ מִחַמַּת שְׁאִינוּ מִןקָרָה גְוִיל שְׁהָרֵי סִיּוּם הָאוֹת לְפָנֵי הַנְּקָב הוּא מִשְׁא"כ לְפַמ"ש בְּשֵׁם הַמְּאִירֵי דְמְצַרְפִּינָן לִיה י"ל דְּנִקְבָה שְׁתַּחַת הָאוֹת פּוֹסֵל וְכֵן נִקְבָה בְּכָל חֻלְל הָאוֹת לְדַעַת הִירוּשְׁלַמִי פּוֹסֵל לְפִי שְׁאִינוּ מִןקָרָה גְוִיל אַע"פ שֶׁנִּכְתַּב בְּכַשְׁרוֹת וְזֶה נִלְעַנ"ד דַּעַת מְהָרֵי"ל בֶּן חֲבִיב בְּתַשׁוּבָה שְׁהִיבֵי אַב"י לְסִיּוּעַ לְתִירוֹץ הַב' וְלַעֲנ"ד דַּעַת מְהָרֵי"ל בֶּן חֲבִיב כַּמ"ש וְהֵינּוּ שְׁכַתְבַּת דְּאָם אִין הִיקָרָה הַקְּלָף לְמִטָּה פּוֹסֵל וּמִיְיָתִי רְאִיָּה מִהִירוּשְׁלַמִי דְפּוֹסֵל בְּנִקְבָה שְׁבַחֲלָל וְשׁוֹב מִיְיָתִי דְבְּרֵי הַמְּאִירֵי דְמַחֲלָק בֵּין גִּיבַת קוֹנְדָם כְּתִיבָה דְפּוֹסֵל וּבֵין גִּיבַת אַחַר כְּתִיבָה ע"ז אָמְרוּ בְּגִמְרָא גִיבַת יְרִיכּוֹ כו' רַמִּי בַר תַּמָּרִי כו' וְהֵינּוּ דְהַמְּאִירֵי לְשִׁיטְתוֹ דַּס"ל דְּכָל שְׁהִינּוּק קוֹרָא אוֹתוֹ שְׁפִיר מְצַטְרַף תַּחְתּוֹן לְעֵלְיוֹן וְשְׁפִיר הוּא קְרוּי מִןקָרָה גְוִיל מִשְׁא"כ הִיכָא שְׁנִיבַת קוֹנְדָם כְּתִיבָה אַע"פ שְׁיֵשׁ בּוֹ צוֹרוֹת אוֹת בְּמָה שְׁקוֹנְדָם הַנְּקָב לְבַד מ"מ כִּינּוּן שְׁהוּא נִקְבָה שְׁאִין הִדְיוֹ עוֹבֵר עָלָיו הָרִי הוּא מְפָסִיק בֵּין תַּחְתּוֹן לְעֵלְיוֹן וּא"כ סִיּוּם הָאוֹת הוּא עַל הַנְּקָב וּפּוֹסֵל (וּבְאַמַּת מְקוֹם יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּבְרֵי הַמְּאִירֵי דְלָאו מִטַּעַם מִןקָרָה גְוִיל אֲתִי עֲלֵה אֵלָא מִיְיָרֵי הִיכָא שְׁאִין שֵׁם צוֹרֵת נָא"ו בְּעֵלְיוֹן לְבַד בְּלֹא תַּחְתּוֹן וְהִלְכָהּ בְּנִיבַת קוֹנְדָם כְּתִיבָה לֹא מְצַרְפִּינָן לִיה וְלֹא מִיְקָרֵי אוֹת מִשְׁא"כ אַחַר כְּתִיבָה אֵלָא דְמִדְבְּרֵי הַרְלַב"ח הַנְּ"ל מְבוֹאֵר דַּס"ל דְּהַמְּאִירֵי מִטַּעַם הַקְּפַת גְוִיל אֲתִי עֲלֵה) וּלְפִי מ"ש אֲתִי שְׁפִיר ג"כ הָא דְנִקְטָא אִיפְסַס כְּרַעָא כו' וְלֹא קָאֵמַר אִינְטֵל כְּרַעָא דַּה"א בְּנִיבַת וְאַע"פ שִׁי"ל דְּמַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה כְּהִיָּה מ"מ לְפַמ"ש א"ש בְּפִשְׁיטוֹת טְפִי דְדוֹקָא בְּנִפְסַס בְּאַמְצַע הַרְגֵל מִיְיָרֵי וְכֵן הִיָּה דְנִיבַת יְרִיכּוֹ מִיְיָרֵי שְׁעִינָן יֵשׁ מְקַצַּת הִירָה תַּחַת הַנְּקָב וּלְכַף אִין לְפִסּוּל מִחַמַּת הַקְּפַת גְוִיל: אִךְ מִדְבְּרֵי הַמְרָדְכֵי נִרְאָה דַּס"ל דְּבַעֲיָנָן שְׁיָהָא צוֹרֵת אוֹת נָא"ו בְּחֻלְק שְׁעַל הַנְּקָב לְבַד וְהִלְכָהּ אָם מִחַמַּת קִטְנוֹ אִין נִיכָר אָם הוּא יו"ד אוֹ נָא"ו מִיְיָתִי לְתִינוּק וְכֵן בְּכָל אוֹתִיּוֹת הַפְּשׁוּטוֹת מִשְׁא"כ בְּאוֹתִיּוֹת הַפְּפוֹפּוֹת שְׁשִׁיעוֹרָן בְּכַמְלָא אוֹת קִטְנָה וְנִרְאָה בְּיִאוֹר דְּבְרֵי דְבִשְׁלָמָא בְּאוֹת ה"א וְכַה"ג כָּל שֶׁנִּשְׁאָר כְּמֵלֵא אוֹת קִטְנָה בִּירָה הַה"א לֹא נִסְתַּלַּק צוֹרֵת ה' מְעָלָיו וְאִין עָלָיו תַּמוּנַת אוֹת אַחַר וְהִלְכָהּ הַשִּׁיעוֹר בְּשִׁיּוֹר אוֹת קִטְנָה מִשְׁא"כ בְּפִשְׁטוֹת אָם נִשְׁאָר צוֹרֵת יו"ד נִסְתַּלַּק מְעָלָיו צוֹרֵת נָא"ו וְנִכְנַס יו"ד בְּמִקְוֹמוֹ וְהִלְכָהּ לֹא סְגִי בְּלֹא תִינוּק (וְעֵינָן בְּשׁו"ת אַא"ז רַמ"א סִימָן מ"ש לְפָרֵשׁ דְּבְרֵי הַמְרָדְכֵי וְכָל הַפְּשׁוּט יְכוֹל לְהִיּוֹת דְּפִסּוּלוֹ וְכו') וְע"ש בְּדְבְּרֵי הַמְרָדְכֵי מ"ש וּמ"מ בַּפ' הַבּוֹנֵה כו' וּמֵהָאֵי טַעְמָא י"ל דְּלֹא מְצִי לְמִינְקֵט לְעֵיל בְּכָל הָאוֹתִיּוֹת דְּנִיבַת יְרִיכּוֹ כו' אָם נִשְׁתַּיִיר אוֹת קִטְנָה דְלֹא שְׁיָיָה בְּכָל הָאוֹתִיּוֹת עַכ"ל נִרְאָה מִדְבְּרֵי שַׁר"ל דְּדוֹקָא בְּאוֹת ה"א שְׁאֵר בְּשִׁיּוֹר קִטְנָה בִּירָה הַה"א נִיכָר תּוֹרֵת ה"א עָלָיו מִשְׁא"כ בְּאוֹתִיּוֹת אַחֲרוֹת וּמְכָל מְקוֹם נִרְאָה מְבוֹאֵר מִדְבְּרֵי שְׁלֵא בָּא רַק לְוַמַּר דְּבִפְשִׁיטוֹת אִין מוֹעִיל שִׁיּוֹר אֲבָל מ"מ אֲזִיל וּמוֹדָה דַּהּ תִּיקוֹן דְּתִינוּק

מועיל אף בפפופות פיון שהתינוק קורא האות פמות שהוא אין קפידא אלא ששם לא הווצרכנו לזה דאף אם אין התינוק קורא מ"מ במלא אות קטנה מיקרי האות ניפר ואם אין שם שיוור כמלא אות ואעפ"כ התינוק קורא ה"א י"ל דשפיר דמי ואפשר דבכה"ג דבר פשוט שאין צורת האות ניפרת ולא מהני קריאת התינוק ומדברי הרמ"א בהג"ה סעיף ט"ז נפסק א' מהאותיות הגיה הפשוטות משמע דבכפופות לא מהני תינוק וכ"כ הט"ז להדיא בשם המרדכי וכן מבואר מהד"מ שפתב דהמאירי חולק על המרדכי והטור סובר כמאירי דאל"כ הו"ל לפרושי נפסק מהאותיות הפשוטות: ולפענ"ד שפיר י"ל בדעת המרדכי דקריאת תינוק ודאי מהני בכל אותיות ולא קאמר דשיוור לא מהני בפשוטות ואין חולק עם המאירי בזה רק דהמאירי ס"ל דשיוור כמלא אות היינו שצריך לישאר פל אורח האות רק ברחבו ישאר פאות קטן דהיינו דק פשר (ומ"ש המג"א ס"ק י"ו וה"ה אם נפסק קצת מעוביו כו' טפי נ"ל דקאי אמאי דאי בש"ע ניקב רגל ימיני וגם בזה רבותא כ"כ לענ"ד) וגם לדידיה מצטרף התחנות עם העליון והמרדכי לא ס"ל פן אבל אם מועיל קריאת תינוק בפפופות לא פליגי ויש לי עוד מילין בזה אף אין פנאי לנסף בכור המבחן באילין יומא דלא להתנאה בהם.

ואני תפילתי להעלות זכרונינו לטובה. לפני שומע קול שופר.

יאמר לסופר ויכתוב. ובחתימו יזכה לחיים טובים בספר: דברי הפעוט זכרונו משלי אפר.

זעירא מן חברי: הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד שאלה ד בעזה"י אל הרב ה"ה כו' מו' יעקבא נ"י לנדא בהגאון בעה"מ צלח ונ"ב ז"ל: אמרוותיו הטוהורים האירו בעת משלוח מנות. משכתי ידי על רב לענות.

פי הייתי כגבר עברו יין. ואבא היום אל העין אשר אמר עם הספר להפליא על הגאון החסיד מהר"א מוויילנא ז"ל בא"ח סימן כ"ה שהעלים עין מש"ס דסנפה דף מ"ו דקי"ל כר"י והרזיב הדברים באמרי נועם ראון למי שאמרם.

ואנכי אחזה אשית לפי פי לפי דברי מר בואו ונצנוח ונעלם ונעלם שני פעמים שהרי המג"א שם במקומו הביא דברי הש"ס הללו ואיך נאמר דאישתמוטי הוא דקא משתמיט מיניה דהגאון בעידנא דעסיק ביה ועוד דא"כ יפלא על הרמב"ם שפסק פהרי"ף דסגי בברכת להניח על שניהם והוא פוסק בהלכ' ברכות פרק י"א כר"מ וגם על הרי"ף ודעמייה קשה איך לא עמד לנגדם דברי הש"ס דסנפה דפוסק כר"י והרי תפלין ג"כ שני מצות הם כמ"ש הרי"ף גופייה בסוף מסכת ר"ה וכ"כ הרמב"ם בפ' ד' מהל' תפלין תפלה ש"ר אינה מעפכת כו' מפני שהן ב' מצות זו לעצמה וזו לעצמה כו' ואעפ"כ כתב תיקוף אח"כ שאם הניח שתיהן מברך ברכה להניח לבד אלא ודאי דבר ברור הוא דר"י לא מיירי אלא בהיה לפניו הרבה מצות שתלוקין זה מזה במטבע הברכה כגון תפלין וציצית ולולב וכמ"ש רש"י שם דס"ל לת"ק דסגי פשכולם יחד בברכה על המצות ובה סבירא ליה לר"י דצריך לפרש כ"א בפ"ע אבל אם הם ב' מצות וטכסיס ברכה שלהם הוא אחד כגון תפלין דבין ש"י ובין ש"ר מטבע ברכה שלהם הוא תיבת תפלין מה שהם ב' מצות אינו מחלק ברכתם לשנים וזה מבואר בדברי הרא"ש פרק ע"פ שהמצנה אינה מזקקת ברכה כו' אע"ג דכל חד מצנה באנפי נפשה הוא פיון דליכא היסח הדעת לא בעי לברוכי

אכל פסא וכסא כו' וכן תפילין שתי מצות הן ואינו מעפכת זא"ז ומברך ברכה אחת על שתיהן ואפילו מאן דס"ל לברך שתיים מ"מ ברכה ראשונה עולה גם לשל ראש דאלו לא היתה מניח אלא ש"ר היתה מברך שתיים עכ"ל ואע"ג דהרי"ף שם בשם רבנותא פתב הואיל וכ"א מצוה בפ"ע מברכינן בפה"ג אכל פסא וכסא כו' ואנן הכי נהגינן פמבואר בסי' תע"ג פבר פתבו שם הרמב"ן והר"ן הטעם דהוי הפסק ומ"ש המג"א שם משום דהוי כ"א מצוה בפ"ע ר"ל כמ"ש המרדכי פ' ע"פ דגבוי סדר פסח פיון דכל חד למלתו אתקין מסיח דעת ממנו עד שיגיע זמנו כו' ולכן פתב שכ"כ היש"ש ברחוקין והיש"ש שם רמז לדברי המרדכי ע"ש ומבואר היכא דליפא היסח הדעת לא איכפת לן מה שכ"א מצוה בפ"ע פיון שמטבע הברכה אהד הוא בפה"ג ועיין בדברי הגאון ז"ל בסי' תע"ד אבל הדין דר"י מייירי בשאין ברכותיהן שוות וכמ"ש: ולכאורה גם בזה צ"ע דהא ביו"ט שחל בשבת סבירא ליה לב"ש דמתפלל שמונה ואנן קי"ל כב"ה דכולל שבת וי"ט בברכה אחת וכן קי"ל בסי' ר"ח אם אכל מיני מזונות ופירות מז' מינין ושטה יין פולל פולם בברכה אחת ועיין בדברי הגאון ז"ל שרמז שם ס"ק מ"א למה שכולל שבת וי"ט בתפילה ולכאורה קשה דהא קי"ל כר"י דצריף לברך על כל אהד בפ"ע וצריף לחלק דהתם מברך על קדושת שבת וי"ט שהם עתה עלינו שניהם פאחד שפיר פוללם בברכה אחת וכן בהדיא דסי' ר"ח דמייירי לענין ברכה אחרונה שפיר אית ליה פולל אבל לענין ברפת המצות שפא לברך עובר לעשייתן לא מהני מה שכולל בברכה אחת ולכן אם רוצה לאכול כמה מינים שאין ברכותיהם שוות אינו יכול לכלול אותם בברכה אחת וצריף לברך על כ"א בפ"ע כדמשמע בש"ס בצנן וזית.

ולכאורה הנה אפשר לומר בטעמא דמלתא דאם יכלול ב' או שלשה מינים בברכה אחת א"כ פשיאכל הראשונה הוי הפסק בין הברכה להמין השני שאוכל אחריה וכן אם יברך על ציצית ותפילין יחד.

אז לבישת הציצית הוי הפסק בין הברכה לבין הנחת התפילין וכל פיוצא בזה ולפ"ז י"ל דגם לענין התפילין גופייהו הוי הנחת תש"י הפסק בין הברכה לבין הנחת תש"ר פיון דכ"א מצוה בפ"ע ול"ד לאוכל כמה פירות ממין א' פיון דכל הפירות מין א' הוא בפה"ע או פה"א לא הוי הפסק דכל האכילה חדא הוא ודבת מינה לא מחויב בה משא"כ בתפילין שכ"א הוא מצוה בפ"ע שפיר הוי הפסק ובהכי ה"א אפשר ליישב ראית הגאון מתוספתא דמברך להפריש תרומות ומעשרות משום דתרומה ניטלת באומד ובמחשבה ולא הוי הפסק למצנת הפריש מעשר שאחריה: אבל באמת נראה דז"א שהרי בתוספתא איתא הנה מהלך להפריש תרומות ומעשרות כו' והיינו שצריף להפריש כמה מעשרות ואפ"ה פוללם יחד בתיבת ומעשרות וכן מבואר ברמב"ם פ"א מהלכות מעשר דכ' המפריש מעשר ה"ז מברך תחלה כו' וכן מברך על מעשר שני ועל מ"ע ועל מעשר מן המעשר מברך על כל אהד בפ"ע ואם הפריש הפל זא"ז מיד ולא סח ביניהן פוללן בברכה אהד ומברך להפריש תרומות ומעשרות (לענ"ד נראה שט"ס הוא וצ"ל תרומה ומעשרות שהרי שם מייירי שאין מפריש רק תרומת מעשר ולא מייירי שם מהפריש תרומה גדולה) אלמא דאע"ג דמפריש ממש מכל מקום יכול לכלול בברכה אחת ול"ה ההפריש הפסק ובכ"מ שם כ' מקום מוצאו מהתוספתא: ולענ"ד דבריו הם לקוחים מהירושלמי פ' ה' דמאי דאיתא התם הרוצה להפריש תרומה ותרומת מעשר ונחלה כא' נוטל כו' ר"ש בר

נחמן בשם ר' יונתן צריף לברך תמנשה ברכות תני ר' חייא פולגן בברכה אחת והגאון ז"ל רמז הירושלמי הזה בסוף דבריו (אלא שנרשם בטעות פ"ד) א"כ מוכח דבכל גוונא עשיית המצוה לא הוי הפסק וכן מוכח מההיא דע"פ דבשביל שתיית הפוס לא הוי הפסק רק מטעם אגדתא והלילא וממקומו הוא מוכרע דאם נימא דהוי הפסק למה מהני לת"ק פשמברך אקב"ו על המצות וגם ר"י לא פליג אלא משום דסבירא ליה פל דבר תן לו מעין ברכותיו הא משום הפסק לית לן בה ואע"פ שיש לדחות ולומר דלת"ק פל המצות הוי פחדא ולקף פולגן יחד וממילא דלא מפסקי פחדא לתברתא ולר"י דסבירא ליה דכל מצוה בעי ברכה באנפי נפשה הוי נמי עשיית המצוה הפסק: אבל האמת יורה דרכו דעשיית המצוה לא הוי הפסק וכן מבואר בי"ד סי' י"ט דעת ר"ת דשחיטה לא הוי הפסק בין ברפת הפסוי לכסוי שאחריה אע"ג דהטעם משום דאפשר דשחיט בפחדא ידא כו' ה"נ אפשר דמנח ש"י בפחדא ידא וש"ר בפחדא ידא וגם אפשר דהנחת התפילין לא מחשב הפסק פולי האי כמעשה שחיטה ועיין בא"ח הל' ציצית לענין הליכה לבה"כ ובט"ז שם ועיין בדברי אא"ז הגאון בת"ש ס"ק כ"ב דמסיק דמצוה לא הוה הפסק אפילו היכא דמפסיק במצוה דלא שייכא פאן וא"כ מכ"ש פאן דהמצוה שייכא הכא ואף לפי מ"ש בס"ק ב' שיש חילוק בין הפסק בין הברכה לתחלת המעשה ובין הפסק בין שחיטה לשחיטה מפל מקום פאן פשיטא דלא גרע מהפסק בין שחיטה לשחיטה כיון דהברכה קאי נמי על של יד ועוד דדוקא לענין הפסק דשחיטה יש לחלק בכך ולא לענין הפסק מעשה מצוה אחרת דיש לומר דבכל גוונא לא מיקרי הפסק: הנה הרחבנו הדיבור קצת לכבודו של הגאון ז"ל אבל קצרו של דבר שצדקו דברי הגאון ז"ל דמיייתי מהתוספתא לענין תפילין בברכה דלהניח תפילין כיון שתיבת תפילין הוא כולל שניהם ואע"פ שהוא מניחם זא"ז ומפסיק בהנחת התש"י וגם שכ"א מצוה לעצמה זה על הרא"ש וזה על היד ואין מעפבות זא"ז מ"מ די בברכה א' כמו התם דמפריש מעשר ראשון ומעשר שני ומ"ע בזא"ז וכולל פולם בתיבה ומעשרות (ואין פנונתו להוכיח מדמברך על תרומת מעשר ומעשר בב"א די"ל כיון דפורט בברכה תרומה לעצמה מהני משא"כ לכלול שניהם בתיבת תפילין אין פאן ברכה פרטית לתש"ר כיון די"ל דקאי על ש"י לחוד אף עיקר דיוקו מדמברך על פמה מעשרות בב"א וזה ממש דומיא דתפילין) וזה פנונת הגאון ז"ל במ"ש הרי דכול לברך ברכה א' לכמה מצות שחלוקים כ"א בפ"ע ולא שם א' להם כו' ובנדאי אין ר"ל מצות החלוקים בשמות ממש כגון תפילין וציצית ולולב דהא פשיטא דאין ברכה א' פוטר אותם אלא קאי על גוונא דמייירי מינה דמברך על המעשרות על פולם ברכה א' אחד אעפ"י שחלוקים בשמות שנה מעשר ראשון וזה מעשר שני וזה מ"ע ואעפ"י שאין שמות הללו מלשון תורה מפל מקום הרי הם קרואים לתנאם לפי עניניהם והם חלוקים שאין זה נוהג בשנה שנה נוהג חלוקים מ"מ כיון שפולם נופלים תחת סוג מעשר פולגם יחד בתיבת ומעשרות ודי בהך פרטא לחוד שפורט שם מעשר וה"נ ששניהם נכללים בשם תפילין שפיר מהני ברכה זו אתרונניהו: ומ"ש מכ"ת בדברי הגאון לפי שעפ"י לשון תורה זה קרוי אות וזה קרוי טוטפת אנא לא חילק ידענא דהעיקר מה שאנו דנין בזה הוא על ענין הברכה והא קמן שחכמים טבעו מטבע שלהם והניחו תיבת תפילין בין בש"י ובין בש"ר ומה מוסיף בברכה שניה על הראשונה הלא בשניהם אין פאן רק תיבת תפילין אף העיקר משום שחלוקים בענינים וגם שנה נקרא לנו בשם תש"י

וְנֹה בְּשֵׁם תַּשׁ"ר וּמ"מ לֹא אֵיכָפֶת לָן בְּהֵכִי דְהָא ס"ס אֵינוּ פּוֹרֵט רַק תִּיבַת תְּפִילִין וְכַמוֹ
הֵתָם דְּסָגִי כְּשִׁפּוֹרֵט שֵׁם מַעֲשֵׂר וְכוּלָּל הַרְבֵּה מַעֲשָׂרוֹת וְעֵינֵן בְּתַרְגּוּם דְּמַתְּרָגַם לְטוֹטְפוֹת
לְתְּפִילִין וּמַכ"ת הֵבִיא בְּשֵׁם הַתּוֹס' מְנַחוֹת בְּהֶבְנַת תִּיבַת תְּפִילִין וְכַדְבְּרֵי הַתּוֹס' פָּתַב
הָרֵא"ש בְּהַלְכוֹת תְּפִילִין וְהַטּוֹר סִימָן כ"ה וְרֵאִיתִי בְּפָרִי מְגִדִים שֶׁפָּתַב בְּשֵׁם הַתְּלֻשְׁבִי
שֶׁתָּמָה עַל הָעָרוֹף שֶׁפָּתַב שְׁוֹרֶשׁ בְּשׁוֹרֶשׁ תְּפִל וְלִדְיָדִי חֲזִי לִי טַעְמָא אַחֲרֵינִי אִף לֹא אֶפְצֶה
פֶּה נֶגֶד רַבּוֹתֵינוּ: וְלְכַאוּרָה הִיָּה נִלְעַנ"ד גְּדוּלָּה מִזֹּו דָּאִף בְּמַצּוֹת שָׂאִין בְּרַכּוּתֵיהֶן שְׁוֹת
שֶׁפִיר מְהַנִּי אִם פּוֹרֵט אוֹתָם אַעֲפ"י שֶׁפּוֹלְלֵם בְּבִרְכָּה אַחַת פְּגוֹן שֶׁאֲמַר אַקב"ו עַל מַצּוֹת
צִיצִית וְעַל מַצּוֹת תְּפִילִין וְע"כ לֹא פְּלִיג ר"י אֱלָא לְאַפּוֹקִי מִת"ק דְּסִבִּירָא לִיה דְּסָגִי
כְּשִׁאוּמַר סָתָם עַל הַמַּצּוֹת בְּזֶה פְּלִיג וְסִבִּירָא לִיה דְּפִרְטָא בְּעֵינֵן וְקִצַּת נִרְאָה פֶּן לִישְׁנָא
יִתִירָה דְּהַרְמַב"ם פְּרָק י"א מְהַלְכוֹת בְּרַכּוֹת שֶׁכָּתַב אֵינוּ מְבָרֵךְ אַקב"ו עַל הַמַּצּוֹת אֱלָא
מְבָרֵךְ עַל כ"א בַּפ"ע דַּל"ל פְּנֻלֵי הָאֵי הוּל"ל סָתָם מְבָרֵךְ עַל כ"א בַּפ"ע אֱלָא נִרְאָה דְּאִתִּי
לְאַשְׁמוּעֵינֵן דְּדוֹקָא כַּה"ג שֶׁיֵּאֲמַר עַל הַמַּצּוֹת סָתָם לֹא מְהַנִּי אֲבָל מ"מ בְּחֵד שֵׁם וּמְלַכּוֹת
סָגִי: וּבְהֵכִי א"ש הָא דְּמְבָרֵךְ לְהַפְּרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת מִשּׁוּם דְּכֵינֵן שֶׁפּוֹרֵט ה"ל כְּמְבָרֵךְ
עַל כ"א בַּפ"ע רַק מַעֲשָׂרוֹת פִּינֵן דְּבְרַכּוּתֵיהֶם שְׁוֹת פּוֹלְלֵם יַחַד וְא"ש נְמִי הָא דְּסִי ר"ח
שֶׁכּוֹלֵל בְּבִרְכָּה אַחֲרוֹנָה וְקִצַּת נִרְאָה פֶּן דְּזִיל בְּתַר טַעְמָא שֶׁהָרִי טַעְמָא דְּר"י דְּס"ל דְּצָרִיף
לְבָרֵךְ בַּפ"ע מִשּׁוּם דְּדָרִישׁ כָּל יוֹם תָּן לֹו מְעִין בְּרַכּוּתֵיו ה"נ כָּל דְּבָר תָּן לֹו מְעִין בְּרַכּוּתֵיו
וּפְרַשׁ"י כָּל יוֹם שֶׁל שַׁבָּת מְעִין שֶׁל שַׁבָּת שֶׁל חוֹל מְעִין שֶׁל חוֹל שֶׁל יו"ט מְעִין שֶׁל יו"ט
כו' וּלפ"ז דִּיּו לְבָא מִן הַדִּין לְהִיּוֹת כְּנִידוֹן שֶׁהָרִי הֵתָם גּוֹפְיָה קי"ל דְּכוֹלֵל שֶׁל שַׁבָּת וְיו"ט
בְּבִרְכָּה אַחַת רַק שֶׁפּוֹרֵט שֶׁל שַׁבָּת בַּפ"ע וְשֶׁל יו"ט בַּפ"ע וְא"כ ה"ה בַּב' מַצּוֹת שֶׁיְכוֹל
לְכוֹלְלֵם יַחַד רַק שֶׁיִּפְרֹט אוֹתָם וְכָבֵר כְּתַבְתִּי דָּאִין בְּזֶה חֲשַׁשׁ הַפֶּסֶק אִף לֹא מִשְׁמַע פֶּן
מְדַבְּרֵי הַפּוֹסְקִים וְנִרְאָה מְדַבְּרֵי הֵם דְּכָשָׂאִין בְּרַכּוּתֵיהֶם שְׁוֹת צָרִיף לְחַלְקֵם לְבָרֵךְ עַל כ"א
בַּפ"ע בְּשֵׁם וּמְלַכּוֹת וּלפ"ז צ"ל בְּהַתּוֹסְפֶתָא דְּמְבָרֵךְ עַל תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת הֵינּוּ מִשּׁוּם
דְּתְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת חַד מְלַתָּא הוּא וְכַמ"ש ג"כ בְּתוֹס' וְכֵן צ"ל גְּבִי חֲלָה כַּמִּש"ל בְּשֵׁם
הִירוּשְׁלָמִי דְּמֵאֵי דְּכוֹלֵל גַּם חֲלָה בְּבִרְכָּה זֹו מִשּׁוּם דְּחֲלָה גַּם פֶּן מִיקְרִי תְּרוּמָה פְּדַכְתִּיב
רֵאשִׁית עֲרִיסוֹתֵיכֶם תְּרִימוּ כו': וְאַגַּב אוֹרְחָא רֵאִיתִי שֶׁדְּבָרֵי הַמַּג"א תְּמוּהִים מַה דְּמִיִּיתִי
רֵאִיָּה שֶׁיִּבְרָךְ עַל מַצּוֹת בַּפְת"ח מְהָא דָּאִין מְבָרְכִין עַל שְׁנֵי מַצּוֹת כְּאַחַד דְּהָא אֲנִן הַשְׁתָּא
קִיִּימִין שֶׁפְּבָר בִּירָךְ עַל ש"י בַּפ"ע לְהַנִּיחַ רַק דְּעֵתָהּ כְּשֶׁמְבָרֵךְ עַל ש"ר עַל מַצּוֹת שֶׁהוּא
גָּמַר הַמַּצּוֹת וְקֵאִי נְמִי שֶׁל יָד כַּמ"ש הָרֵא"ש מַה"ת לֹא יֵאֲמַר עַל מַצּוֹת בַּחּוֹל"ם פִּינֵן
דְּבִאֲמַת שְׁנֵי מַצּוֹת הֵם וּמַצּוֹת זֹו הִיא גָּמַר מַצּוֹת רֵאשׁוֹנָה וְהָרִי גַם לְהָרֵא"ש בְּרַכַּת לְהַנִּיחַ
קֵאִי אַתְּרוּנִיָּהוּ כְּמַבְּוֹאֵר בְּדְבָרֵיו וּמ"מ אֵין בְּזֶה מִשּׁוּם מְבָרֵךְ עַל שְׁנֵי מַצּוֹת כְּאַחַד פִּינֵן
שֶׁמְבָרֵךְ עַל ש"ר בַּפ"ע וְה"ה לְהִקְפֹּף כְּשֶׁמְבָרֵךְ עַל ש"ר קֵאִי אַתְּרוּנִיָּהוּ וּמַכ"ש לְפִי מ"ש
דְּהָא דְּר"י ל"ש לְהָא דְּהָא דְּכֵינֵן שֶׁהַבְּרַכָּה אַחַת הִיא אִף שֶׁהֵם שְׁנֵי מַצּוֹת סָגִי בְּהֵכִי וְשֶׁפִיר
קֵאִי אַתְּרוּנִיָּהוּ וְאִם נֶאֱמַר שֶׁפְּנוֹנַת הַמַּג"א דָּאִם אֵיתָא דַּב' מַצּוֹת הֵם הִיָּה צָרִיף לְפָרֵט עַל
תַּש"י אַקב"ו עַל תַּש"י וְעַל שֶׁל רֵאשׁ אַקב"ו עַל תְּפִילִין שֶׁל רֵאשׁ אֱלָא ע"כ דְּכַחַדָּא
חֲשִׁיבִי דִּז"א דְּוֹדָאֵי שְׁתֵּי מַצּוֹת הֵם כַּמִּש"ל מְהָרִיף וְהַרְמַב"ם אֱלָא דְּמְכָל מְקוֹם אֵין צָרִיף
לְפָרֵט כ"כ דַּר' יְהוּדָה לֹא פְּלִיג אֱלָא שֶׁיִּסְתָּם וְיֵאֲמַר עַל הַמַּצּוֹת אֲבָל כְּשֶׁפּוֹרֵט הַמַּצּוֹת אֵין
צָרִיף לְפָרֵט כָּל הַפְּרָטִים שֶׁיֵּשׁ בָּהּ וְשֶׁפִיר מְצִי קֵאִי גַם עַל אֲש"י וְכַמ"ש מְהֵהִיא דְּמַעֲשֵׂר
שַׁבְּתִיבוֹת מַעֲשָׂרוֹת נְכָלֵל הַפֶּל וְכֵן נִרְאָה מְדַאֲמַר ר"י בְּבִרְכּוֹת דְּמְבָרֵךְ בּוֹרָא מִינֵי דְּשָׂאִים

ואמרנו כל מין תן לו כו' ומ"מ אין צריף לפרק את הדשאים מהו וכן בפרה"ע אם הוא
אתרוג אם תפוח וכיוצא אלא סגי בברכות בפה"ע וכן פולם אלא ע"כ דבחד פרטא סגי
אף לר"י ובאמת שאין צריף דכיון דטעמא דר"י בסופה משום תן לו מעין ברכותיו ונהרי
גם בברכות דקאמר ב"מ דשאים נמי מה"ט אתי עלה ולא קי"ל פנומין וצריף לחלק
ביניהם דהתם פינו דמברך בפה"א שפיר ה"ל מעין ברכותיו וסגי בהך פרטא משא"כ
היכא שאומר סתם על המצות לא הני מעין ברכותיו ואף ת"ק דס"ל דעל הירקות אומר
בפה"א מודה להך דרשא דמעין ברכותיו ובהך יש ליישב קצת מה דאיתא בסי' רכ"ח
שאומר ברוך עושה ים הגדול וכתב הגאון מהר"א ז"ל שם ס"ק ג' וז"ל פסק כר"י משום
דאזיל לשיטתו דאמר תן לו מעין ברכותיו ולכאורה הוא תמוה דאדרבה לפ"ז לא ה"ל
למפסק כר"י בהך דהא לא קי"ל כר"י במה שפסק לברך בורא מיני דשאים וע"ש בטור
וב"י בשם תשו' הרא"ש ולפי מש"ל י"ל דאע"ג דלא קי"ל בהך כר"י לענין ירקות משום
דסבירא לן דפה"א נמי הני פרטא קצת ומיקרי מעין ברכותיו אבל לענין ברכות עושה
מעשה בראשית ה"ל סתמא כברכה על המצות דקי"ל כר"י דבעי מעין ברכותיו וזה לא
מיקרי מעין הברכות: ומה שהביא מכ"ת מדברי התוספתא הנה הגאון הביא לשון
התוספתא ג"כ פכתבה בסי' ח' ס"ק כ"ב והתוספתא כר"י מתניא וכן מבואר בהגמ"י פ'
י"א מהלכות ברכות ומיירי ג"כ במצות שהם חלוקים בברכותיהם כגון תפילין וציצית
ולולב כמש"ל בדברי ר"י והא דכולל יחד תרומות ומעשרות משום דחד ענינא הוא
כמש"ל ומ"ש הגאון על דברי התוספות בברכות קושיותם פריף הש"ס במנחות כו' נראה
פנונתו דר"ל דנדאי המקשן שם הנה סובר סברא זו דלא מסתבר דמיירי בעבר וסח וע"כ
בלא סח מיירי ואפ"ה מברך שתיים והיינו דפריף סח אין לא סח לא והא שלח כו' והתירצן
השיב לו דנדאי הא דמברך שתיים בסח מיירי כמ"ש אביי ורבא והיינו משום דבא לחשוב
כמה ברכות נמצאו בתפילין וחשיב דלפעמים משפחת שני ברכות וכגון בסח וכן מוכח
במנחות שם דמוכיח מהא דשלח ר"י על של יד כו' דאין צריף לברך לעשות תפילין
וכ"כ התוס' בסופה דע"כ דאין מברכין שהחיינו מדלא חשיב ליה ר"י אלמא דבחשבון
הברכות קא עסיק ונפיר מצי איירי בסח וכן בברכות נמי דחשיב נמי סדר ברכות שפיר
מצי איירי בסח לומר דבכה"ג יש עוד ברכה וכמו בתרומה ומעשר אע"ג דאם לא סח
כוללן בברכה א' מ"מ בהפסק ביניהם בשיחה מברך על כל אחד ברכה הראוי לו בפ"ע
כל זה ראיתי ונתון אל לבי להפך בזכות הגאון ז"ל שדברי תורה היו מיושרים אצלו כ"ד
זעירא מן חברי: הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד אחר כותבי זה האיר ה' עיני בשו"ת
הריב"ש סי' שפ"ד דמייתי שם הש"ס דסופה וכתב דנראה שלא נחלקו אלא בשני מצות
משני מינין שאין ברכותיהן שוות דת"ק סבר שכוללן יחד בברכה אחת ומברך על המצות
ור"י סבר שצריף לברך על כל מין ומין מעין ברכותיו אבל בשתי מצות ממין אחד
שברכותיהם שוות לכ"ע ברכה אחת לשתיהן אף אם יהיו גופין מחולקים ואף אם א"א
לעשותן ביחד ותפילין יוכיחו לדעת הרב אלפסי והר' משה ז"ל שברכה אחת לשתיהן
ואע"פ שאין להניחן ביחד שהרי מניח של יד ואח"כ מניח של ראש ומי איכא למימר
דמי שלפניו בשר וגבינה שברכותיהן שוות וברך על הגבינה שיהא צריף לחזור ולברך
על הבשר מפני שא"א לאוכלם יחד מחמת איסור כו' גם בתוספתא דברכות שנינו הנה
מהלך להפריש תרומה ומעשרות אומר ברוך אקב"ו להפריש תרומה ומעשרות ובנדאי

כְּשֶׁבָרַךְ עַל הַתְּרוּמָה אֵינוֹ חוֹזֵר וּמְבָרֵךְ עַל הַמַּעֲשָׂוֹת שֶׁאֵינן לְמַעַבְדֵי תִּיקְנוֹ בְּנוֹסַח הַבְּרָכָה תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂוֹת הֵיחָד לָהֶם לְתַקֵּן עַל הַתְּרוּמָה לְהַפְרִישׁ לְהַפְרִישׁ מַעֲשָׂוֹת אֲבָל כִּינּוֹן שְׁפָלָלָם יַחַד בְּנוֹסַח הַבְּרָכָה נִרְאֶה שֶׁבְּהַפְרִישׁת תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂר מְבָרֵךְ בְּרָכָה אַחַת אַע"פ שֶׁאֵינן לְהַפְרִישׁ יַחַד.

עוֹד שָׁם בְּתוֹסֶפֶת יַחֲדֵי שְׁעֵשֶׂה עֲשֶׂה מִצְוֹת מְבָרֵךְ עַל כָּל אֶחָד כּו' וְנִרְאֶה פִּירוּשֵׁה יַחֲדֵי שְׁעֵשֶׂה עֲשֶׂה מִצְוֹת שְׁאֵינן מִיֵּן א' וְאֵינן בְּרִכּוּתֵיהֶן שְׁוֹת מְבָרֵךְ עַל כ"א וּא' כּו' וְאֵינן מְבָרֵךְ בְּכָלֵל עַל הַמִּצְוֹת כּו' הֵיחָד עוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת כָּל הַיּוֹם כְּגוֹן שְׁשׁוּחַט י' בְּהַמּוֹת אוֹ מִל י' תִּינוּקוֹת אֵינוֹ מְבָרֵךְ אֲלָא פ"א וּמָה שֶׁסִּיֵּימוּ בְּתוֹסֶפֶת הֵיחָד מִפְּסִיק וְעוֹשֶׂה מִפְּסִיק וְעוֹשֶׂה מְבָרֵךְ עַל כָּל אֶחָד הֵינּוּ בְּנִמְלֵךְ בְּדִאִת' בְּגִמְרָא עכ"ל וּבְרוּךְ ה' שֶׁהִנְחֵי בְּדָרֵךְ אֶמֶת וְכִנּוּנֵתִי לְדַעַת הַגָּאוֹן הַרִיב"ש ז"ל: שְׁאֵלָה הַ נֶחַל נִבְעֵי מְקוֹר חֻכְמָה.

יִשְׁלַח שְׁרָשָׁיו וְשָׁרְשָׁיו עַץ הַדַּעַת וְהַמְזוּנָה מְקוֹם אֲשֶׁר יִפּוֹל הָעֵץ שָׁמָּה. יֵהִי פִּירוּשֵׁי יִלְכוּ יוֹנְקוֹתָיו עַל תַּלְמֵי שְׂדֵי מְקוֹם בֵּינָה.

בְּעֵיר הַצֶּדֶק קָרִי נֶאֱמָנָה. ה"ה כְּבוֹד אֱהוּ' מַחוּ' יְדִידֵי וְחַבִּיבֵי הָרַב הַגָּאוֹן הַגָּדוֹל הַחֲרִיף וּבָקִי מוֹפֵת הַדּוֹר הַמְּפֹרָסִים כּו' מֵהוֹר"ר עֲזַרְיָאֵל הַלְוִי הוֹרְוִיץ נר"י לְנֶצַח: אֶחָד"ש דְּבָרֵי שְׁלוֹם וְנֶאֱמַת אֲשֶׁר שָׁם לֹא בְּפִי בְּנֵי הַחֲרִיף וְשִׁנּוֹן מוֹהַר"ר חַיִּים לִיבוֹשׁ שִׁי' עָרְבוּ לִי וְכֵן נִפְשֵׁי תַעֲרוֹג עַל אֶפִּיקֵי אֶהְבְּתוּ וְשֵׁשׁ אֲנָכִי עַל אֶמְרָתוֹ כִּי נִתְבַּשְׂרְתִי שְׁלוֹם עַל יְדֵי הַחֲרִיף הַמְּנוֹפָאֵל מֵהוֹר"ר דּוֹב בְּעַר נִירוֹ יֵאִיר אֲשֶׁר בָּא בְּחִבְרַת בְּנֵי שִׁי' בְּשְׁלוֹם: וְאֶדְבַר מִיְלֵתָא דְתַמְנִי מִשְׁמֵיהָ דְמַר עַל הַב"י בֵּא"ח שֶׁכ' בְּסִימָן י"א עַל רַבֵּינוּ יְרוּחֵם דְּדוּקָא כְּשֶׁאֵינוֹ מוֹצֵא מִמֵּינוּ כּו' וְאֵינוֹ נ"ל אֲלָא אַע"פ שְׁאֵינוֹ מְצוּי לֹא מֵאַחַר שְׁאֶפְשֶׁר לְקַיֵּים שְׁנֵיהֶם אֵילּוּ הֵיחָד מְצוּי לֹא דְחִינּוּ אֶת ל"ת עכ"ל וְע"ז תַּמָּה מַר מֵהָא דְאֶמְרִינּוּ בְּשַׁבַּת ד' קל"ג וְאֵי אֵיכָא אַחַר לִיעֲבַד אַחַר כּו' דְּמִבְּנָאֵר אַע"פ שֶׁהִי אֶפְשֶׁר לְקַיֵּים שְׁנֵיהֶם בְּדִאִיכָא אַחַר כִּינּוֹן דְּהַשְׁתָּא מִיְהָא לִיכָא אַחַר וְלֹא אֶפְשֶׁר דְּחִינּוּ הַל"ת וִידִידֵי הַגָּ"ל הַגִּיד כִּי מִינְי' דְּמַר שׁוּם טַעַם לְהַרְצוֹת לְפָנָי לַעֲיִין בְּזָה.

וְהִנֵּה רָאִיתִי כִּי הַדְּבָר צָרִיף לְפָנָי וַיֵּשׁ לְהַפְלִיא עַל הָאֲחֵרוֹנִים שֶׁלֹּא עֲמָדוּ בְּזָה. וְלִפִּי חוֹמֶר הַנּוֹשֵׂא נִלְעַנ"ד לְהַלִּיץ בְּעַד רַבֵּינוּ הַב"י שְׁבָאֵמֶת מְלַבֵּד הַשְּׂגָת מַכ"ת הָעֵנִין מִצַּד עֲצָמוּ צ"ע דְּמַנ"ל הָא כִּינּוֹן דְּבָאֶפְשֶׁר וְלֹא אֶפְשֶׁר תִּלְיָא מִיְלֵתָא א"כ הִכִּי שְׁאֵינוֹ מוֹצֵא מִמֵּינוּ הָא לֹא אֶפְשֶׁר וּמָה מְקוֹם לְסַבְּרָא זֹו דְּמַתְמַת שְׁאֶפְשֶׁר אֵלוּ הִי מְצוּי לֹא דְחִינּוּ הַל"ת אַף דְּעַתָּה לֹא אֶפְשֶׁר.

וְלָכֵן נִלְעַנ"ד דְּהַב"י סְבִירָא לִיָּה בְּטַעֲמָא דְּעֵשֶׂה דְּחִי ל"ת אַף עַל גַּב דְּל"ת חֲמִיר טְפִי מִשׁוּם דְּהִכִּי אֲגַמְרִי' רַחֲמָנָא לְמַשֶּׁה דְּהַךְ ל"ת הוּא לֹא נֶאֱמָרָה אֲלָא בְּמְקוֹם דְּלִיכָא עֲשֶׂה שְׁתַּדְּחָה מִפְּנֵי אֲבָל בְּמְקוֹם שֵׁשׁ שָׁם עֲשֶׂה מְעִיקְרָא אֵינן חִלוֹת ל"ת כָּלֵל וְה"ט דְּהִיכָא דְאֶפְשֶׁר לְקַיֵּים שְׁנֵיהֶם אֵינן הָעֵשֶׂה דוֹחָה הַל"ת מִשׁוּם דְּבְּזָה לֹא נִדְּחָה חִלוֹת הַל"ת מִמְּקוֹמָה וְשִׁפִּיר חִלָּה וְכִינּוֹן דְּהַל"ת חָל אֶז אַף עַל פִּי שְׁעַל יְדֵי דְּחִינּוּ הַל"ת מִתְקַיֵּימָה הָעֵשֶׂה אֵינן זֶה מוֹעִיל וְלֹא דְחִינּוּ הַל"ת מְקַמָּה דְּעֵשֶׂה: וְכִדְבָרֵי אֵלָה מְצִאתִי בְּסִפְר הַלִּיכּוֹת עוֹלָם שְׁפַתְב גְּרַסִּינּוּ בִּיבְמוֹת אֶמַר ר"ל כָּל מְקוֹם שְׁאֵתָה מוֹצֵא עֲשֶׂה וְל"ת כּו' וְרַבִּים תַּמְהוּ אֵיף יבֵּא עֲשֶׂה הַקָּל וְיִדְּחָה הַל"ת הַחֲמוֹר וְעַתָּה דַע וְהִבֵּן טַעֲמוֹ שֶׁל דְּבָר וְזֶה כִּי הָעֵשֶׂה הוּא תְּנָאֵי כְּאֵילוּ תֵאֵמַר לֹא תַעֲשֶׂה כָּךְ אֲלָא בְּדְבָר פְּלוּנִי וְהוּא אֶמְרָם ז"ל מִחֻלְלֵיהָ מוֹת יוֹמָת וּבְיוֹם

השבת שני כבשים בדבור אחד נאמר והוא ענין התנאי שכתבתי הלכה אמרין אתי עשה ודחי לא תעשה עכ"ל וממה שכתב ורבים יתמהו כו' אחר דברי ר"ל נראה שפונתו למ"ש דמה"ט מפלגין בין אפשר ללא אפשר שהתנאי לא היה אלא במקום דלא אפשר משא"כ היכא דאפשר שפיר חלה הל"ת ולא דחינו לה מקמה דעשה וכיון שפון סברת הבית יוסף נכונה הוא בידינו דמאחר שאפשר לקיים שניהם אילו הי' מצוי א"כ על כה"ג לא התנה התורה שלא תחול הל"ת וכיון שהל"ת חלה במקום עשה זו לפי שאפשר לקיימה בלא דחיית הל"ת אלא דלאו סמי' בידין לקיים העשה שאין מינו מצוי אין בידינו לדחות הל"ת הקמור מפני עשה הקל מאחר שאין פאן תנאי על הל"ת במקום זה.

וכיון שזכינו לתת טעם לשבח לסברת הב"י ממילא נסתלק מעליו תמיהת מר מהא דשבת דהא התם בלא"ה עשה ול"ת הוא גבי צרעת ולא הוי מידחי מקמי מילה לן קרא דאפילו במקום בהרת מול ופריה עלה דהא אפשר באחר שלא יתפונן וה"ל דבר שא"מ ומדמי לה להא דר"ל דבאפשר לא דחינו הל"ת וע"ז שפיר משני דקרא מרבה במקום דליכא אחר אז מותר האב למול דבזה שפיר מחלקינו בין מצוי דהוי אפשר ואינו מצוי דהוי לא אפשר דדוקא היכא דמצד דחיית העשה אנו באים לדחות הל"ת אין מקום לחלק בין מצוי לאינו מצוי דכיון דעל כל פנים במצוי אפשר הוא שפיר חלה הל"ת דאין פאן תנאי על הל"ת משא"כ פאן אע"ג דמסתברא דקרא לא קאי להתיר במקום דאפשר וכסברות ר"ל בזה לענין עשה דוחה ל"ת שלא נאמר התנאי במקום דאפשר וה"נ ל"ל לאוקמי רבויא דקרא היכא דאפשר ומצוי מכל מקום שפיר מוקמינו רבויא דקרא במקום דליכא אחר כיון דהשתא מיהא לא אפשר גלי לן קרא דעשה דמילה דחי לה ומכל מקום אין ללמוד מזה בעלמא היכא דאמינו עלה שלא מחמת רבויא דקרא רק מחמת דקי"ל דעשה דוחה ל"ת דשם שפיר אמרין כיון דאין שייכות תנאי דהא אפשר במצוי ממילא לא מידחי אף באינו מצוי דכל שהל"ת חל אין עשה הקל דוחה אותה כדכתיבנא: ואמנם לאמת הדברים נלענ"ד דהנה מקור דברי רי"ו שהביא הב"י הוא מדברי הרשב"א ביבמות דהא דאמרין חוטי צמר פוטרין בשל פשתן בדלית ליה ממיניה וא"א לקיים מצנת ציצית בלא דחיית הל"ת כו' ע"ש.

אף מדברי התוס' שנדחקו במנחות לתרץ גושאי זו דהיכא אמרין משום דאפשר במינו ולעיל אמרין דחוטי צמר פוטרין בשל פשתן דהתם בדאיכא תכלת מיירי דמגו דתכלת פטר כו' ולדידהו צ"ל דאע"ג דלית ליה לא מהני וכמ"ש הב"י.

ולפי דברי התוס' כף הוא הצעת השמועה דבציצית יש שני מצות המצנה העיקרית הוא מצות תכלת ומצנה זו אפילו בטלית של פשתן דקרא מיירי אף בטלית של פשתן ואף שאפשר שילבןש של צמר זהו לא מיקרי אפשר כמ"ש התוס' (וצ"ע על הב"י בא"ח סימן י"א שכ' שגושני מעיקרא לית דא"כ פלאים בציצית דשרי רחמנא היכי משפחת לה ע"ש ולענ"ד ז"א דעיקר גושני התוס' כיון דהא דעשה דוחה ל"ת ילפינו מפלאים בציצית א"כ גיליף מיניה בעלמא דעשה דוחה ל"ת אף היכא דאפשר ולהדיא אמרין בכתובות פי ילפינו מפלאים בציצית היכא דלא אפשר כו' ואהא קאי התוס' התם) ומ"מ שפיר ילפינו מיניה בעלמא דעשה דוחה ל"ת ולא אמרין שאני פלאים דמצנתו בכף דאל"כ בטלה המצנה משום דהמצנה יש לה מקום להתקיים בצמר ואפ"ה התירה התורה

גם בשל פשטן אלמא דעשה דתכלת דוחה הל"ת ולא דמי ליבום דאשת אה דלא ילפינו מיניה משום דהתם אין המצנה רק בענין זה דאל"כ בטלה המצנה לגמרי וכן מבואר בתוס' ריש יבמות.

אף כ"ז לענין המצנה דתכלת אף יש עוד מצנה בענין זה דאם אין לו תכלת מטיל לכו ובענין הטלת לכו אין הכרח שיהא מצנה זו בדחיית הל"ת דהא מצי למיעבד פל חד בדידיה צמר בצמר ופשטן בפשטן ולכן קאמר במנחות דכיון דאפשר במינו כו' ר"ל דאנו מפרשין פוננת התורה במצנה זו ע"ד האפשר בלא דחיה שלבן של צמר יעשה בצמר ושל פשטן יעשה בפשטן וא"כ ממילא שאין לחלק בין אית ליה ממינו או לית ליה דאע"ג דלית ליה של פשטן אינו רשאי לעשות של צמר לכו בטלית של פשטן או איפכא דל"ש בזה דחיות העשה לל"ת דכף הוא תכסיס המצנה שפשיעעשה לכו יעשה כ"א במינו ומה שעושה ממין אחר הוא פלאים ואין בו מצנה לדחות הל"ת פלל וא"כ הא דקש"ל ליה למר מהו דשבת דאמרינו דבליפא אחר שפיר מהיל האב אע"ג שאם היה שם אחר לא היינו צריכין לדחיית הל"ת פלל ולפמ"ש אין זו דומה לזו דנדקא בהא דציצית דכף נאמרה המצנה מעיקרא שיעשה כ"א במינו משא"כ בשאר עשה דאמרינו דדחי ל"ת כגון בחדש וכסוי הדם ב"ט וכיוצא בו אע"ג דאי אית ליה ומצי לקיומי העשה בלא דחיה לא דחי מ"מ בלית ליה וצריף לדחי' שפיר דמי ומכ"ש בהו דבהרת אע"ג דאי איכא אחר עביד אחר כדי לקיים שניהם מ"מ בליפא אחר בפירוש רבתה התורה שאפילו במקום בהרת ימול האב ולידחי איסור דבהרת דבדאיכא אחר א"צ קרא דדשא"מ הוא פמבואר שם בש"ס וא"כ קרא קאי להורות דמותר האב לימול ולדחות הל"ת: ומצאתי בס' החינוך שכ' וז"ל במצנה שפ"ו וזהו שאמרו סדין בציצית כו' ופריף ה"מ דאמרו ב"ה דכלאים הותרו בציצית היכא דליפא מינין פלומר היכא דלא אפשר לן במינין פגון טלית שהוא של פשטן שאם אתה רוצה להטיל בו תכלת עכ"פ צריף אתה צמר שא"א לתכלת אלא בצמר בענין זה סמכו ב"ה אדרשא דסמוכין ומחייבי להטיל תכלת בסדין אבל היכא דליפא מינין פלומר היכא שאתה רוצה להניח חוטים לבנין בלא תכלת בטלית של פשטן א"א להניחם בו של צמר מכח אותו דרשא דסמוכין שהרי חוטין לבנין מפשטן אפשר לה לעשותם ודינו דר"ל אם אתה יכול לקיים שניהם דכיון שאי אתה רוצה להניח בו תכלת לגבי לכו הרי בפשטן אפשר לה וכיון שכן אם תעשה מצמר ה"ל פלאים ואסור ותו לא מידי עכ"ל ומבואר שהיה בגרסתו במנחות ה"מ דליפא מיניה כו' ומ"מ לא בעי לפרושי שאין לו ממינו רק מפרש שר"ל כשלא אפשר לן במינו ושאר לשונו ג"כ יש לפרש על הדרך שפתיבתי וקצרת: והנה לפמ"ש תחלה בסברת הב"י אין חילוק בין הו דכלאים בציצית לשאר עשה דוחה ל"ת דבכל מקום אמרינו פינון שאם אפשר שוב אינו דוחה אף באינו מצוי אצלו לכאורה לא קשה קושית הירושלמי שהביאו התוספות בקידושין דיבא עשה דמצה וידחה ל"ת דחדש ודינו ע"פ מאי דמשמע מקרא שלא מצאו תבואה מן הישן ולכך לא אכלו מעבור הארץ עד דאקריב עומר וכמ"ש אא"ז מהרש"א שם דלשיטת רש"י קאי הקושיא שפיר ולפי סברת הב"י לכאורה א"ל בכה"ג דעשה דוחה ל"ת פינון שאם היה מצוי לו תבואה מן הישן לא הוי דחינין הל"ת השתא נמי דליתא קמן תבואה מן הישן לא דחינין אף י"ל דקוש"ל הירושלמי הוא לפמ"ש התוס' בר"ה דף י"ג לשון הירושלמי דאפילו חטין שבועלים נאסרו א"כ בההוא שעתא לא הוי משפחת

לה לקיים העשה בלי דחיית ל"ת דהא אפתי לא אסיק אדעתיה הא דקאמר התם בירושלמי ממה שתגרי האומות מוכרים להם ובינותי בספרים בשו"ת שאגת אריה סימן צ"ו כ' לענין היתר מצה בחדש פסח הב"י וכ' ג"כ דקושני' הירושלמי הוא לפמ"ש שם דחטים שבועליה נאסרו וגם חזר ודחה ה' סברא מש"ס דשבת לענין בהרת וקונשית כ"ת ע"ש באר"ך וצ"ע על הגאון ז"ל דנהירין ליה שבילי הש"ס ופוסקים איך לא זכר מדברי הב"י: ולפמ"ש לעיל דסברת הב"י הוא דכיון שהפתוב מדבר בהנה שמצוי חטין של פשתים ושל צמר א"כ כל עיקר מצות לכן לא נאמרה רק לעשות כ"א במינו א"כ י"ל דגם השאגת אריה לא נעלם ממנו דברי הב"י בזה ובפרט פי לפמ"ש דבריו מוכרחים בשיטות התוס' דמנחות.

אך שהוא בא לחדש סברא זו בכל עשה דדחי ל"ת דדוקא היכא דלא אפשר כלל בלי דחיה משא"כ היכא דאפשר בלא דחיה אלא שאין ההיתר מצוי ביזו לא דחי בהא שפיר דחי לה מהא דשבת דאמרינו דבדליכא אחר ימול האב דהא התם קרי לה לא אפשר.

והנה כ' שם ראיה מנזיר דף מ"א דדילמא קרא דזקנו אתי היכא דלית ליה מלקט ורהיטני אלא תער ע"ש ולפמ"ש בסברת הב"י א"ש דהתם דכתיב וגלח ולא פתיב תער והפתוב מדבר בהנה שיש מלקט ברהיטני א"כ וגלח דהוי זקנו בכלל הוי מצות הגילוח ע"י מלקט ורהיטני שאין בו השחתה וכיון דהנחת מצות הגילוח הוא ע"י גילוח שאין בו השחתה אין לנו לומר כלל דתער שהוא גילוח שיש בו השחתה מצוה קעביד אלא אין תכסיס המצוה בגילוח שיש בו השחתה כלל וממילא שאין לפרש דזקנו אתי לרבוויי היכא שאין לו מלקט ורהיטני והוא צריך להשחית בתער כיון שגילוח בזה אינו בכלל העשה כלל.

ובזה מדוקדק לשון הש"ס דקאמר מדלא כ' תער שלכאורה הוא אף למותר ולפמ"ש א"ש דאי הוי פתיב תער הוי אמרינו דתער לאתוויי דאפילו עביד בתער לא מחייב ומכ"ש במלקט ורהיטני משא"כ השתא דלא פתיב תער א"כ מעיקרא לית לן לאוקמי מצות גילוח רק במלקט ורהיטני ולא בתער כלל ואם אין לו מלקט ורהיטני וישחית בתער לאו מצוה קעביד וא"כ אין לנו לאוקמי זקנו בכה"ג דהא קרא דמצות גילוח לא מיירי בתער כלל וקצרתיה: והנה במ"ש לעיל וכ"כ בשו"ת שאגת אריה שם די"ל קונשית הירושלמי לפי מאי דבעי למימר דחטים שבועליה נאסרו עדיין צ"ע דאטו לא הנה אפשר לקיים בתבואות ח"ל וכמו דמשני באמת בירושלמי ממה שתגרי האומות מוכרין להם אלא דהמקשה לא אסיק אדעתיה לומר שהביאו לשם תגרי האומות ויצאו בזה י"ח אבל עכ"פ לא נעלם מהמקשה דאיכא היתרא בעלמא שראוי לצאת בו וכן מוכרח לומר לפמ"ש בספר המקנה דאע"ג דלענין טבל אמרינו מי שאיסורו משום בל תאכל חמץ וכו' וכאן אף לרבנן דס"ל ארעא בכולל מ"מ ליכא פאן כולל כיון דאף חטים שבועליה נאסרו אלא ש"ל דהוי כולל לענין מה שתגרי האומות מוכרין ע"ש ולפ"ז צ"ל אף ע"ג דלא אסיק אדעתיה דקיימו אכילת מצה בזה מ"מ שפיר ידע דמשפחת היתר במה שתגרי האומות מוכרין ע"ש וא"כ לפ"ז שוב שפיר י"ל דלכך לא דחי הל"ת אף אם לא הנה ביזם ממה שתגרי האומות מוכרין מ"מ כיון שהנה אפשר לקיים בזה בלי דחיית הל"ת אף דהשתא לית להו נמי לא מצי דחי הל"ת.

אף באמת תירוצ זה שתי' בספר המקנה דחוק דנדאי אי הוי מסיק אדעתה' היתרא דמה שתגרי האומות מוכרין מעיקרא לא הוי קשי' ליה פלל דהא לא מדייק דמעיקרא לא אכול מעבור הארץ.

אף לענ"ד י"ל ע"פ מ"ש בתשובה זה כפיר מקור דברי הרמב"ם בתלוצי צבא שונכנסו לארץ ולא מצאו מה לאכול הותר להם נבלות כו' שלמד פן מהו דאמרינו מעיקרא לא אכול וכו' ולא עדיף חדש משאר איסורין וע"כ לומר דאי שכיח היתרא נשאר האיסור במקומו וקושית הפרשת דרכים מחולין בבעיא דאברי בשר נחירא ישבתי שם על נכון ואח"ז מצאתי בטורי אבן בר"ה שכ' גם פן מזה ראיה להרמב"ם ושמחתי והנה בחולין שם אמרינו דכתלי דחזירי דידן לא אשתרי ולפ"ז תבואה שמצאו שהיתה אסורה משום חדש וחימצה או אפילו היתה חמץ גמור מכל מקום אפתי לא חל איסור חמץ בשעיה שהגיעה ליד ישראל ולא נאסרה רק בהגיע הפסח ואז הוי כתלי דחזירי דידן דלא אשתרי אף אי לא שכיח היתרא קמן משא"כ משום חדש היא מותרת אי לא שכיח היתרא ולכך שפיר יוצא בה ולא שניף יצא זה שאיסורו משום ב"ת חדש ז"א דבלא שכיח ליכא איסור חדש פלל ואפילו שכיח עכ"פ חל איסור בכולל וקצתתי לפי שלא לצאת מן הענין והדרינו למילתיה דנדאי בקושית הירושלמי דבא עשה דמצה וכו' לא ידע לאשכוחי היתרא במה שתגרי האומות כו' ולכך א"ש קושית הירושלמי אף לשיטות הב"י דכיון שחטין שבעליה נאסרו לעולם צריף לבא לידי דחנית הל"ת: ולכאורה יש מקום לומר לפמ"ש רש"י בפסחים דף מ"ב דמה שהתחיל להתחמץ ועדיין לא נגמר חימוצו הוא בוקשה ואינו ראוי לאכילה וע"ש בפ"י דלכך צריף קרא דהיא בלאו דאל"כ י"ל דהוי ליה שלכד"א וא"כ בלא"ה א"ש קושית הירושלמי דלכאורה קשה בהא דאמרינו יצא זה שאין איסורו אלא משום ב"ת טבל דהא מפנין שהתחיל להתחמץ אז אינו ראיה לאכילה ולית ביה איסור חדש פדין פל איסורין שאם אין ראויין לאכילה אין עובר עליהם אם אכלן וכשמגיע לידי חימוץ גמור חלו עליו איסור טבל ואיסור חמץ בב"א ומכ"ש אם נימא דבוקשה בלאו דגם לדידיה אין ראוייה לאכילה דנדאי לא פליגי במקצאות ומ"מ אסרי' רחמנא משום חמץ ומרבייה ליה קרא א"כ איסור חמץ קדים בעודו בוקשה ותו לא פקע וצ"ל דהתם לר"ש קיימינו דס"ל כ"ש למכות ולפמ"ש מהרש"ל בשבועות דף ק"ד אליבא דר"ש גם שלכד"א אסור כמו כ"ש לדידיה א"כ לא פקע איסור טבל בעת שנעשה בוקשה ולכן לא חל עליו איסור חמץ משא"כ הו' דהירושלמי אליבא דרבנן דלדידהו של כד"א שרי וא"כ שפיר מצי לצאת בחדש דשפיר חל איסור חמץ בעת שנעשה בוקשה דאז ליתא לאיסור חדש ואע"פ שאח"כ שוב יהיה חמץ גמור וראוי לאכילה מ"מ חמץ קדים לחדש דנאסר בבוקשה או עכ"פ באין בב"א ושפיר יוצא בו י"ח וא"ש: ולכאורה לחד צד ספק שכתב המ"ל דבעשה יוצא באכילה שלכד"א א"כ לפי מאי דאמרינו בחולין ומנחות בשאיור דר"מ לר"י מצה מעלייתא הוא אם פן הנה אפשר לקיים שניהם באכילת בוקשה דקיום מ"ע דמצנה איכא ואיסור חדש ליתא ועיין בתוספות דר"ה שכתבו דאף דאכלי פזית לצאת י"ח מצה לא חשיב ליה אכילה ולפי מ"ש מרומז טפי וא"ש בזה קושית התוספות בסופה דל"ל קרא במצה של טבל דהא הו"ל מה"ב ולפי מ"ש י"ל דשפיר משפחת לה בגוונא דליכא עבירה שהוא שלכד"א וא"ש בזה קושית הגאון מוהר"ר יהונתן ז"ל דהא שיעורין נשתכחו ואם יאכלו פזית גדול שמה הוא יותר

מפשיעור ואיפא איסורא דחדש ולפי מ"ש לק"מ דדוקא לענין קיום המצוה מהני
דשלכד"א משא"כ לענין חדש ליפא איסורא בהיותו מפשיעור וא"ל דא"כ א"צ לדחיקת
הל"ת ז"א פנין דרוצה לצאת בו י"ח המצוה אחשביה לאכילה גם לענין איסור ומ"מ
שפיר שרינו ליה משום דדחי ל"ת אף דבאמת ז"א דא"כ בלאו האי מציות דגוקשה
מצינו פמה גנוני דמשפחת לה שלכד"א ועי"ל דזה אינו דכל כה"ג א"צ לדחיקת הל"ת
פלל וגם דא"כ מנ"ל דלא אכול מצה דילמא באמת אכלו שלכד"א ואפ"ה שפיר קאמר
מעיקרא לא אכול דסתם אכילה אין שלכד"א בכלל: ובהו נדחה גם פן מה ששמעתי
בשם חכם אחד לתרץ קושית הגאון הנ"ל דכיון דטעמא דחצי שיעור אסור משום דחזי
לאצטרופי א"כ י"ל דלא אכיל רק פזית קטן וא"ל דילמא לא יצאו ויהיה א"ש דז"א
דבהו לא שייך חזי לאצטרופי פנין שאם יצטרף לזה עד שיהיה בכא"פ ושוב יוצא ידי
מצוה ויהיה הל"ת נדחה ואין פאן איסור ח"ש עכ"ד ואם פי הוא דבר חקמה מ"מ יש
לדחות לפי מ"ש דהא אפתי לק"מ קושית הירושלמי דהא י"ל דבאמת אכלו פזית קטן
ואפ"ה שפיר פתב קרא ונאכלו וכו' מעיקרא לא אכול פנין דבאמת לא מיקרי אכילה
כ"א בכזית בינוני דווקא (ואפשר פנין דיהושע פתב ספרו ושיעורין בית דין של יעב"ץ
תקנוהו שיהיו אחר מות יהושע וא"כ בימי יהושע אפתי לא נודע אם בעי פזית בינוני
דווקא ומכל מקום יש לומר דמספיקא לא פתב ביה יהושע אכילה ואפ"ה בכזית גמור
פתבו התוספות דיש לומר דלא חשיב ליה אכילה) ולכאורה יש לומר בפשיטות דלק"מ
דהא ודאי דאין פזית גדול פפלים בכזית קטן וא"כ שפיר הוי מצו אכלי פזית גדול דשמא
הוא השיעור ואפילו אם השיעור בקטן מ"מ מה שהו יותר מהשיעור הוא מתבטל ברוב
פדין מב"מ דבטל ברוב וא"ל דאחר שאוכל פשיעור שוב מה שאוכל אח"כ איסורא
קאכיל ז"א דהא קי"ל בלע מצה יצא וגם אפילו אליבא דהקלל שצריך לכוון המצה עם
המרור ובלע מרור לא יצא מ"מ שפיר יכול ללעוס הב' זתים ולבולען בב"א ועיין מג"א
סימן תע"ה בשם התה"ד וקצרותי: ובימי חורפי שמעתי בשם הגאון המפורסם מוהר"י
הלוי אב"ד דק"ק אה"ו לתרץ קושית הגאון מהר"י הנ"ל לפי מאי דאמרינו אליבא דהקלל
מצות אין מבטלין זא"ז ולקף הוא כורכן בב"א מ"מ מה שנושאר מהמצוה שפיר מתבטל
ע"י המרור עכ"ד ולענ"ד צ"ע דא"כ מה שאוכל מרור יותר מהשיעור שאין בו מצה
יתבטל מהשיעור של מצה ולפמ"ש התוס' בזבחים ובמנחות דחונק המרירות הוא מבטל
טעם המצה א"כ י"ל דכ"א אינו מבטל רק פשיעורו ונהרי נגד מותר השיעור המרור יש
פנגדו מצה היותר אף עדיין קשה דנימא דמותר שיעור המצה והמרור יגרמו בקטול אל
שיעור המצה והמרור לפי מאי דאמר ר"ל בזבחים הפיגול והנותר כו' והינינו במב"מ והא
דאמרינו ופליגא אדר"א כו' ומדמי ליה למצה ומרור לכאורה צ"ע נהי דמצות אין
מבטלות מ"מ ה"א בעינו מצה וליפא דחונק המרירות מבטל טעם מצה וצ"ל דאע"ג דגבי
מצה מבושלת אמרינו דבעינו טעם מצה משום דאל"כ הו"ל פמין אחר וכמ"ש המג"א
סימן תע"ה וכ"כ הפ"ח והפר"ח סימן תס"א לחלק בין מצה מבושלת לבלע מצה פנין
דיש בה טעם מצה אלא שהוא אינו מרגיש דטעם ל"ל בה אלא אי הוי אמרינו דמצות
מבטלין זא"ז אז הממש בטל כמ"ש ר"ל הפיגול והנותר וגם מצד הטעם פההו דעיסה
מחטין ואורז אין פאן דחונק המרירות מבטל הטעם וא"כ אין פאן לצאת י"ח לא מן
הממש ולא מן הטעם ולא דמי לבלע מצה ולפ"ז י"ל דמצד מותר המצה והמרור ל"ש

לומר חבירו רבה עליו ומבטלו לכשיעור פינו שׂאין עדיפות לשום חלק מהמצה לומר שׂנה בא לקיום השיעור וזה הוא המותר אף ברשב"א ברכות דף ל"א כ' דכ"ע מודו דבעינו טעם מצה מהא דאמרין דאמי מרור דרבנן ומבטל טעם מצה דאורייתא משמע דמדמי לה למבטל ולדידיה צ"ל דכינו דכורף המצה והמרור ביחד וטעם המצה שיעתיד לצאת ע"י העיסה והא בטל מחמת חנוק המרירות הני פאילו מעיקרא אין בה טעם מצה ולא דמי לבלע מצה והדברים צ"ע: והנה במאי דכתבנא די"ל דיתר על השיעור בטל ברנבא אפשר לומר לפמ"ש הר"ן בנדרים בפלוגתא דרבנן ור"י דר"י אול בטר שם העצם ורבנן ס"ל דדווקא עולין אין מבטלין לפי ששניהם פשרים אבל במב"מ האי איסור והאי היתר והו"ל כמבשא"מ ע"ש ולפ"ז פאן שלא נתברר לנו אי זה חתיכה שהוא מן השיעור ושקניים בה המצה והוא היתר ואיזה הוא איסור א"כ פולה הני כמב"מ דלא בטל ודברי הפרדכי לענין יבמה שרקקה דם לא דמי לדקה וקצרת: והנה ידידי הקריף מוהר"ר בער נ"י הג"ל אמר בשם כ"ת לינישב קושית הגאון מהר"י הג"ל משום דע"י פריכת המרור הו"ל שלכד"א רק דלמצוה רחמנא שריא ומצותו בכף משא"כ לענין איסור כמ"ש הרמב"ם בעירב דבר מר דפטור משום שלכד"א עכד"ק וגם למר קשיא דדילמא באמת אכול מצה דלא חשביה קרא אכילה דהו"ל שלכד"א וגם דלפי זה א"צ לדחית הל"ת פלל דא"ל דכינו דלגבי מצה חשיב אכילה הני גמי אכילה לענין איסור כמש"ל דז"א דלגבי המצות י"ל דמצותו בכף דטעם מעורב של מצה ומרור יוצא בה י"ח וכמו בב"ח דכשפירגיש תערובות הטעמים הוא האיסור שאסרתו תורה אע"פ שבשאר איסורין טעם אחד מבטל חבירו (ובספר בית אפרים בק"ה שם פתבתי ענין נכון בזה) וה"נ יוצא י"ח בטעם המעורב אף ע"פ שהא שלכד"א משא"כ לענין האיסור דחדש פינו שטעם האיסור מתערב בטעם מר שלכד"א אין חל עליו שם איסור בכה"ג וא"צ לדחית הל"ת פלל אף בעיקרא דמילתא צ"ע אם נאמר דכל אכילת פסח ומצה דמצוה שלכד"א הוא ורחמנא אחשביה אכילה ואם היינו אמרי' פן יש בזה פדי ליתן תכלין לספיקו של המ"ל לענין קיום עשה באכילה שלכד"א די"ל דילפינן מפסח ומצה דחשיב אכילה אף דא"א לומר פן דא"כ מנ"ל דלרבנן מצות מבטלות זא"ז ומינה ילפינן לאיסורין פדאיתא בפסחים ומנחות דהא שפיר מצינו למימר דבעלמא פגון באכילת קדשים ומנחות אין מבטלות אף מ"מ לענין פריכת מצה ומרור שאני דהני שלכד"א וכן משמע מדקאמר רבא לא לכוף כו' דאמי מרור דרבנן ומבטל כו' משמע דמטעם ביטול אתינן עלה אבל לא משום שנעשה שלכד"א וכן מוכח שם בזבחים ומנחות מדברי התוספות דאף לתירוץ הא' לא פתבו אלא דחנוק המרירות מבטל ולולי זה הנה מדמי ליה לעיסה מחטים ואנרו או תבלין: ומדברי הרשב"א שהבאתי לעיל מבואר להדיא דרק משום ביטול טעמא דמצה אתינן עלה ולכך מדמי לה למצה מבטלות ואם איתא שיש בזה משום שלכד"א אין הנדון דומה למצה מבטלות דהא י"ל דאע"פ שא"צ טעם מצה מ"מ דרף אכילתו בעינו וחנוק לומר דכל הנה מייברי במרור הראוי לאכילה והם באמת לקחו דבר מר ביותר שאין ראוי לאכילה.

ולכן נראה דע"כ לא קאמר הרמב"ם דעירב דבר מר הני שלכד"א אלא אם עירב ברותחין או לח בלח וכמ"ש שם שעירה דבר מר בי"נ או בעורה של נבילה דהתם ע"י דבר מר שנתערב נקלט הטעם המרירות בגוף המאכל של האיסור ושפיר הו"ל המאכל

שלכד"א אָבֵל בכה"ג שְׁפוֹרָה מְצָה וּמְרוֹר וְאוֹכֵל בְּיַחַד שְׂאִין הַמְרִירוֹת נִקְלָט בְּגוֹף הַמְצָה וְהַמְצָה עִמָּד בּוֹ טַעְמוֹ וְאִם הָיָה בּוֹלַע אוֹתוֹ כְּמוֹת שֶׁהוּא הָיָה מוֹצֵא בּוֹ טַעַם מְצָה מְשׁוּבָחָת שׁוֹב לֹא אֵיכָפֶת לָן מֵה שֶׁ"י הִלְעִיסָה פִּלְט טַעְמוֹ וְנִפְגַּם בְּטַעַם הַמְרוֹר וְאִין בְּזֵה מְשׁוּם אוֹכֵל שֶׁלכד"א פִּינּוֹן שֶׁהַמְצָה בַּפ"ע כד"א הוּא לּוֹעֵסָה וּבּוֹלַעָה וְכָל חֵד לְחוּדִיָּה קָאֵי וְא"כ אַף דְּלֹא טַעֲמִים טַעְמָא דְאִיסוּרָא בְּמָה שֶׁהוּא יִתֵּר עַל הַשְּׂעִיּוֹר טַעַם מְשׁוּבָח רַק טַעַם פְּגוּם מ"מ הַנְּאֻת גְּרוֹנוֹ וּמַעֲיּוֹ אֵיכָא פְּאִילוֹ בְּלַע הֵךְ חֲתִיכָה בַּפ"ע וְאִילוֹ לְעֵסוֹ וּפְלִטוֹ לְחוּץ וְחִזּוֹר וּבּוֹלַעוֹ הָיָה חֲתִיב אַע"פ שֶׁנִּפְלֵט טַעְמוֹ ע"י הִלְעִיסָה מ"מ עֲדִינִין לֹא נִפְסַל מִתּוֹרַת אֲנָכֵל וְגִדּוּלָה מִזּוֹ אֲמַרִינּוּ בְּחֻלִּין בְּחֻצֵי זֵית שֶׁאֲכָלוּ וְנִקְיָאוּ וְחִזּוֹר וְאָכַל אוֹתוֹ זֵית עֲצָמוֹ חֲתִיב שֶׁהָרִי נִהְיָה גְּרוֹנוֹ בְּכַזִּיב וּפְסֻקָה הַרְמַב"ם פ"ד מֵהִלְכוֹת מ"א וּפְשִׁיטָא שֶׁא"ל דְּכָאן לֵיכָא הַנְּאֻת גְּרוֹנוֹ פִּינּוֹן שֶׁיֵּשׁ עִמּוֹ דְּבַר מֵר דְּדוֹנָקָא לְעַנְיָן הַטַּעַם שֶׁכָּפִיּוֹ שִׁינְיָה לּוֹמֵר כֵּן שֶׁמִּתְעַרֵּב בְּיַחַד אָבֵל לְעַנְיָן הַנְּאֻת גְּרוֹנוֹ אַע"פ שֶׁאִין הַגְּרוֹן נִהְיָה מִן הַמְרוֹר נִהְיָה הוּא מִן הַמְצָה וְלִכְאוּרָה י"ל לַפְמ"ש הַמ"ל שֶׁם שִׁי"ל שֶׁאִם כְּרָךְ דְּבַר אִיסוּר בְּסִיב וְכִיּוֹצֵא וּבְלַעוֹ שֶׁהוּא פְּטוּר כְּמוֹ שֶׁאִינוֹ יוֹצֵא לְעַנְיָן מְצָה וְשֶׁם הֵבִיא דְּבַרֵי הַרְמַב"ם בְּהִלְכוֹת אַה"ט הַפּוֹרָךְ פְּזִיב מְנַבְּלַת עוֹף טְהוֹר בְּחֻזְרָת וְכִיּוֹצֵא בּוֹ וּבּוֹלַעוֹ אַע"פ שֶׁלֹּא נִגַּע בְּגְרוֹנוֹ ה"ז טְמֵא כְּרָכּוֹ בְּסִיב וּבְלַעוֹ ה"ז טְהוֹר וְהַכ"מ פֶּתַח טַעְמָא פִּינּוֹן דְּחֻזְרָת מִיֵּן מֵאָכֵל הוּא הו"ל מִיֵּן בְּמִינּוֹ וְאִינוֹ חוֹצֵץ ע"ש וּלְפִי זֶה שֶׁפִּיר מְשַׁכַּח לָהּ שְׁפוֹרָה הַמְצָה בְּמְרוֹר שֶׁאִינוֹ רְאוּי לְאֲכִילָה וְשֶׁפִּיר הָיָה חֲצִיצָה וּמ"מ לְעַנְיָן לְצִאת יְדֵי הַמְצוֹת שֶׁפִּיר יֵצֵא דֵּהַמְרוֹר לֹא הָיָה חֲצִיצָה לַמְצָה דְּמְצוֹת אִין מְבַטְלִין זֵא"ז וְא"כ א"צ לְדַחֲזִית ל"ת פֶּלֶל וַיֵּשׁ לְדַחֲזוֹת דְּכִינּוֹן דְּבַלַּע מְרוֹר לֹא יֵצֵא ע"כ שֶׁצָּרִיךְ לְעִיסָה וְשׁוֹב הַמְצָה נוֹגַע בְּגְרוֹנוֹ בְּלֹא חֲצִיצָה כֶּלָּל: וְהִנֵּה מְשַׁכָּה לִי שֶׁמַּעֲתָתָא מַעֲנִין לְעַנְיָן וְנִתְנָה.

רֵאשׁ וְנִשְׁבָּה לַמ"ש דָּגָם הַגָּאוֹן בְּשֶׁאֲגַת אֲרִיָּה עָלָה דַּעֲתוֹ חִילּוּק זֶה הֵיכָא דְּלִית לִי לֹא מִיקְרִי לֹא אֶפְשָׁר אֵלֵא שֶׁהוּא רוֹצֵה לְדַמּוֹת זֶה לַמ"ש בְּכַתְּנֻבוֹת דְּכִינּוֹן דְּאֵי אֲמַרָה לֹא בְּעֵינָא לִיתָא לְעֵשָׂה וּלְפִי עַנ"ד אַף לַפְמ"ש הַתּוֹס' שֶׁם דַּמָּה"ט אַף אִם אוֹמְרַת בְּעֵינָא לֹא דְחִי הֵינּוּ מְשׁוּם דֵּהֵךְ עֲשֵׂה קִילָא טוֹבָא פִּינּוֹן דְּאֶפְשָׁר לְעַקּוֹר אוֹתָהּ וּבְרַצוֹן תִּלְיָא מִקְלֵתָא וְכֵן מְבוֹאֵר מְשׁוֹ"ת הַרְשֵׁב"א ס' י"ח דְּכִינּוֹן דְּאֶפְשָׁר לְמִיעַקְרָה אַע"ג דְּאֶפְתִּי לֹא עַקְרָה הו"ל כְּמֵאן דְּלִיתָא כו' וְגַמְרִינּוּ מִיַּנְיָה לְמוֹרָא וּכְבוֹד אָב וְאִם וְעַמִּידָה בְּפִנֵי רַבּוֹ הוֹאִיל וְאֶפְשָׁר לְמִיעַקְרָה לְהֵא עֲשֵׂה דְּהַרְבַּ שְׁמַחַל עַל כְּבוֹדוֹ כְּבוֹדוֹ מְחוּל כו' וְעֵינּוֹן בְּתוֹס' דִּיבְמוֹת בְּהֵא דְּאֲמַרִי מֵאֵי לָאו דְּאֲמַר שְׁחוּט לִי כו'.

אַךְ בְּעִיקְרָא דְּמִקְלֵתָא מְבוֹאֵר בְּתוֹסְפוֹת שְׁבוּעוֹת דָּף ג' ד"ה וְעַל הַזְּקוֹן שֶׁכָּתַב דְּאִין רְאָיָה מְהֵא דִּיבְמוֹת דְּאֵתִי עֲשֵׂה דְּמַצוֹרַע כו' דְּאֵי שְׂרִי ע"י אִשָּׁה וְנִכְרִי הָא אֶפְשָׁר לְקַיִּים שְׁנִיָּהֶם דִּי"ל דְּצָרִיךְ קָרָא הֵיכָא שְׂאִין שֶׁם אִשָּׁה וְנִכְרִי וְא"ל יִמְתִּין עַד שֶׁיִּמְצָא אִשָּׁה כו' מְדַבְּעֵי לְמִימַר בְּחֻלִּין דַּעֲשֵׂה דְּמַצוֹרַע דְּחִי עֲשֵׂה דְּשְׁלוּחַ הַקּוֹן וְלֹא אֲמַרִינּוּ יִמְתִּין עַד שֶׁיִּמְצָא אַחַר כו' ע"ש וְלִכְאוּרָה בְּפִשְׁטוֹת הו"ל לְאֵתוּיָי מְהֵא דְּשַׁבַּת דְּאֲמַרִינּוּ דְּלֵיכָא אַחַר וְלֹא אֲמַרִינּוּ יִמְתִּין כו' כו' וְאֶפְשָׁר דֵּה"מ לְדַחֲזִי דְּשֶׁאִנִּי הֵתָם דְּאֵמִילָה בְּזַמְנָה קְפִיד קָרָא וְמָה שֶׁיֵּשׁ לְתַמּוּהַ בְּדַבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹת אֵלוֹ דֵּהֵא הַתְּגַלְחַת שֶׁל מְצוֹרַע הוּא ע"י כֶּהֵן עֵינּוֹן בְּשַׁעַר הַמְּלָךְ פֶּרֶק י"ב מֵהִלְכוֹת עַכּוּ"ם שׁוֹב רְאִיתִי בְּשׁוֹ"ת ש"א שְׂרַמְזוֹ לְדַבְּרֵי תוֹסְפוֹת אֵלוֹ: וּבְמֵאֵי דְּכַתִּיבָנָא דֵּהֵא דַּעֲשֵׂה דוֹחָה ל"ת י"ל שֶׁהִל"ת לֹא נִאֲמַרָה בְּמִקּוֹם הַעֲשֵׂה כֶּלָּל עֵינּוֹן בְּשׁוֹ"ת מְהַרִּי"ק ס' קל"ט שֶׁהִקְשָׁה עַל דְּבַרֵי הָאוֹמֵר כֵּן וּבְסֻפֵּר יִבִּין שְׁמוּעָה הַקְּשָׁה עַל הַלִּיכּוֹת

עולם מדברי רש"י ותוספות בכרכות דף ק' ובאמת שהרמב"ן בספר תה"א ביאר דברי רש"י על נכון ובפ"י כתב שם לפרש דברי רש"י דמחלק בין אם העשה באותו ענין גופא ועפ"י זה נ"ל לפרש דברי הירושלמי שהביא בשאגת ארניה דבירושלמי דביצה קאמר ג"כ דאיפא מ"ד דס"ל שאין עשה דוחה ל"ת אא"כ כתב בצידו ולפי דברי הפ"י יש לומר דבהך דכיסוי באמת אפשר בלא פתישה אלא דזמנין שאין לו בלא רגבי ובכה"ג אף על גב דהשתא לית ליה ולא אפשר אין להתיר כ"א פשהעשה כתב בצידו ומה"ט בעינן בש"ס דידן דקר נעוץ דאל"כ לא הוי דחינן מהך טעמא דלית ליה לכוך ולפי זה א"ש בפשיטות דברי הירושלמי דחלה שהביא הרא"ש והתוספות דר"ה דאין עשה דוחה ל"ת אא"כ כתב בצידו ור"ל בכה"ג דאפשר בהיתרא אלא שעכשיו אינו מצוי בידו דאז לא דחינן אא"כ כתב בצידו וקצתתי מאד דברי מחותנו ידיו הד"ש באהבה רבה ואהבת עולם: הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד: הלכות נשיאות פפים: שאלה ו שלום לכבוד אהו' ידידי כו': בדבר אשר שאל כ"ת בדבר המנהג הנהוג בכל מדינות אלו שלא יהיו הפהגים נושאים פפיהם כ"א ביו"ט לכוך מי שלבו נוקפו בדבר לפי שהמ"ע מן התורה הוא שיהיו נושאים פפיהם בכל יום אם יש מקום ויסוד למנהג זה ואם יש פח לבטלו אם לא: תשובה בתחלה אבאר לו כי המנהג שאנחנו נוהגין היום שלא ישאו פהגים פפיהם כ"א ביו"ט ניש מקומות שנהגו אף בשבתות הוא מנהג קדום יותר מן חמשה מאות שנה כמבואר בספ' תשב"ץ קטן שחיבר תלמידו של מהר"מ מרוטנבורג רבו של הרא"ש שכתב וז"ל אינו אומר אחר ברפת פהגים ושמו את שמי מפני שאפ"י ברפת פהגים לא היה לנו לומר מן הדין שבימיהם היו עולין לדוכן בכל יום וינגד זה אנו אומרים ברפת פהגים עכ"ל ובספר כל בו סי' י"א כתב וז"ל וכתב הר"מ נ"ע שאין אומרים אחר ברפת פהגים ושמו כו' לפי שבימיהם היו עולים לדוכן בכל יום וינגד זה אנו אומרים ברפת פהגים זעירא עכ"ל וכ"כ בכל בו סי' קכ"ה וז"ל ואין המנהג עתה לעשות נ"כ אלא בשבתות ויו"ט ואפשר כי נמנעו מפני טורח ציבור עכ"ל ואחריהם החזיקו מהרי"ל שהי' רבם של כל גדולי מדינות אשכנז והאגור והד"מ ובש"ע בה"ג והט"ז והמ"א נענעו ראש אחריו רק הט"ז כתב שאין לבטל ביו"ט העונה מחמת נ"כ ע"ש ונראה מדבריהם שאין לזוז מהמנהג וכן נראה מדברי שאר אחרונים ואף הב"י לא כתב כ"א שיישר פחם של בני א"י ומלכות מצרים כו' אבל מ"מ לא מוקי אנפשיה לכתוב שראוי לבטל המנהג פדרכו בשאר מקומות כשמזוהר מנהג שאינו ישר בעיניו משום דגם איהו אזיל ומודה דבאתרא דנהיגי אין לבטל מנהגם שהרי הם קיבלו עליהו חומר' זו לטבול לנ"כ וכיון דליכא עכ"פ דררא דאיסורא כמ"ש הב"י גופיה ג"כ דכל שלא נקרא אינו עובר וטעמא קא טעים מהרי"ל ומשום ביטול מלאכה מאן גבר שיפטפש לבטל המנהג אף אם היה גדול בחכמה כמו הב"י ז"ל כיון שהמנהג נתיסד עפ"י נותיקין ונעשה מעשה בפני גדולי הראשונים מהר"מ מרוטנבורג ותלמידו התשב"ץ והכל בו ומהרי"ל והאגור והרמ"א והלבוש והט"ז ומג"א וכל שאר גדולי הדורות עד זמנינו זה לא היה אדם שפרס בדבר וידוע הספרי הסדרי הדורות שמהר"מ מרוטנבורק נפטר בשנת ס"ה לאלף הששי ובשנה שהוא ברח הרא"ש מאשכנז ובא לטולטילה אשר בספרד כמבואר בהקדמת ספר צידה לדרך וכבר הראיתיה שהיה מנהג זה באשכנז לפני מהר"ם ותלמידיו ומכללם הרא"ש ז"ל ומזמן שהוא עד עתה יותר מחמשה מאות שנה ועתה אהובי ידידי ירא וישפוט פעין

שָׁכְלוּ אֶת הַגְּבוּרִים אֲנָשֵׁי הַשֵּׁם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר הִקְטִין שְׁבַת לְמִיּוֹדֵי תַלְמִידֵיהֶם קִטְנִים עֲבָה מִמֶּתְנִינוּ הָאֵם אָמַר יֹאמֵר לִיָּצָא בְּיַד רְמָה עָרוּף אַתֶּם מִלְחָמָה וּבְכַחוֹ וְעוֹצֵם יָדוֹ יַעֲשֶׂה חֵיל וְעוֹר פְּנֵגְדוֹ לְבַטֵּל הַמְּנַהֵג אֲשֶׁר יִסְדּוּ רַבִּים וּגְדוּלִים זֶה זְמַן רַב וְאִם הָיָה נֶעְלַם מֵאַתְּנוּ טַעַם הַדְּבָר לְגַמְרֵי וּק"ו דְּטַעַמָא אֲמַרֵי בָּהּ וְלִיכָא דְרָרָא דְאִסּוּרָא שְׁאַנְחָנוּ מְחוּנְיָבִים לַעֲשׂוֹת אֲזַנְיָנוּ כְּאַפְרָפְסַת לְשִׁמּוֹעַ בְּקוֹל דְּבַרְיָהֶם וְאַחֲרֵיהֶם לֹא נִשְׁנָה: וּבַהֲיוֹתִי מְעִיָּן בְּזֶה אֲנֵהִירִינְהוּ לְעִיָּנִין מִן שְׁמִיָּא וְדִיִּקְנָא וְאַשְׁפַּחְנָא טַעַמָא רַבָּא לְמִנְהַגָּא וְהַגְּדוּלִים שְׁנַדְחָקוּ קִצַּת בְּטַעַם הַמְּנַהֵג מְקוֹם הַנִּיחּוֹ לִי לְהַתְגַּדֵּר בּוֹ כְּאַשֶׁר אֲבָאָר בַּעֲזָה"י טַעַמָא רְוִיחָא בְּלִי גִמְגוּם וּפְקַפּוּק פֶּלֶל וְהוּא עַפ"י מַה דְּאֲמַרִּינוּ בְּכַתּוּבּוֹת דִּף כ"ד אִיבְעִיָּא לְהוּ מַהוּ לְהַעֲלוֹת מִנ"כ לְיוֹחֶסֶן כּו' וַאֲב"א הַשְׁתָּא נְמִי בְּתְרוּמָה דְרַבְּנָן אֲכוּל בְּתְרוּמָה דְאֲוֹרֵייתָא לֹא אֲכוּל כּו' הָא קָמוּ דְבְּאִסּוּרָא דְאֲוֹרֵייתָא לֹא שְׁבַקִּינוּ לְהוּ דְסָפִיקָא הָיָה פִּינוּן שְׁלֵא מְצָאוּ כְּתָבָם הַמְתִּיחְסִים וּכ"כ הֶרְמֵב"ם פ"ד מַהֲל' א"ב וְז"ל הַפְּהָגִים בּוֹזֵה"ז בְּחֻזְקָה הֵם פְּהָגִים וְאִין אֲוֹכְלִים אֲלָא בְּקִדְשֵׁי הַגְּבוּל וְהוּא שְׁתַּהֲיָה תְרוּמָה שֶׁל דְּבַרְיָהֶם כּו' וּבְשׁו"ת מַהֲרַשְׁד"ם פְּתַב בְּעִנְיָן שְׁבוּי' לְכַהֵן וְז"ל אֲנִי סוּמָף בְּזֶה עַל מ"ש הֶרִיב"ש ז"ל בְּסִימָן צ"ד וְז"ל כ"ש הַפְּהָגִים שְׁבִדּוּרוֹתֵינוּ שְׁאִין לְהֵם פְּתַב הַיְחוּס אֲלָא מְפַנֵּי חֻזְקָתָן נִהְגוּ הַיּוֹם לְקַרְוֹא רַאשׁוֹן בְּתוֹרָה כּו' ע"ש הָרִי שֶׁהַפְּהָגִים שְׁבִדּוּמֵינוּ אִינָם פְּהָגִים וְדַאי רַק סָפַק וְכִינוּן שְׁאִסּוּר זֶה דְשְׁבוּי' אִינוּ אֲלָא מְדַרְבְּנָן רַאזִי לֹמַר סָפַק דְרַבְּנָן לְקוּלָא כּו' עכ"ל וְהֶאָרִיכוּ בְּעִנְיָן זֶה בְּשׁו"ת מַהֲרִי"ט וּבְתַשׁוּי' חוּט הַשְּׁנִי וּבְתַשׁוּבַת חוּזַת יְאִיר וּבְתַשׁוּי' שְׁבוּת יַעֲקֹב וּבְתַשׁוּי' זְכָרוֹן יוֹסֵף וּבְתַשׁוּבַת יַעֲקֹב מְסִיק פְּדַבְרֵי מַהֲרַשְׁד"ם דְּכַהֲנֵי זְמַנֵּינוּ אִינָם רַק פְּהָגֵי סָפַק וּמִן תַּר בְּחֻלּוּצָה וּשְׁבוּי' דְרַבְּנָן נִינְהוּ ע"ש וְאִף הַחֻלְקִים עַל מַהֲרַשְׁד"ם בְּזֶה ס"ל פִּינוּן דַּעֲכ"פ הֵם פְּהָגֵי חֻזְקָה וְהָא אַחֲזִיקוּ לְהוּ לְעִנְיָן זֶה לְאַסּוּר עֲלֵיהֶם כֹּל פְּסוּלֵי פְהוּנָה אֲבָל לְהַחֲזִיק אוֹתָם בְּכַהֲנִים וְדַאי לְהַקֵּל פְּשִׁיטָא דְלֹא מְקִילִין וְעִיָּין בְּשׁו"ת מַהֲרִי"ט שְׁגַם גְּדוּלֵי חַכְמֵי וְוִינִיצִיָּאָה מְסַפִּימִים בְּזֶה עִם מַהֲרַשְׁד"ם וּפְשִׁיטָא דְסוּגִיָּא פְנוּתִיָּהוּ רַהֲטָא: וּלְפִי"ז פִּינוּן דְּהֵנִי פְהָגֵי סָפִיקָא הָיָה עַכ"פ לְהַרְבֵּה פּוֹסְקִים אִיף נֶאֱכִיל אוֹתָם דְּבַר הָאֲסוּר לְהֵם וּנְצִנָּה אוֹתָם לִישָׂא פְפִיָּהֶם דְּהָא זֶר הַנוֹשֵׂא כְּפִיו עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה דְכַה תְּבָרְכוּ אוֹתָם וְלֹא זָרִים כְּמִבְּנֵי בְּכַתּוּבּוֹת שֶׁם וְאִף לְפִי מ"ש הֶרְמֵב"א ס' קכ"ח לִישָׁב דְּבַרֵי הַתּוֹס' דְּאֶפְשָׁר עִם פְּהָגִים אַחֲרֵים אִינוּ עוֹבֵר מ"מ הִיכָא דְאֶפְשָׁר שְׁאִין כָּאֵן פְּהָגִים פֶּלֶל רַק זָרִים וְדַאי שְׁעוֹבְרִים וְגַם דַּעֲכ"פ אִיכָּא מְשׁוּם בְּרַכָּה לְבַטְלָה כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּשַׁבָּת וְלַדַּעַת פְּמָה פּוֹסְקִים בְּבְרַכָּה לְבַטְלָה עוֹבֵר מְשׁוּם לֹא תַשָּׂא מְדַאֲוֹרֵייתָא וְאִף לְהַתּוֹסְפוֹת וְדַעֲמִיָּהוּ דְאֶסְמַכְתָּא הוּא מ"מ אִין לְבָרַף מְסַפֵּק וּמ"מ אִף לִישָׂא כְּפִיו בְּלֹא הַבְּרַכָּה אַקב"ו בְּתַחֲלָה ג"כ אֲסוּר כַּמ"ש הַגָּאוֹן בְּשׁו"ת נ"ב סִימָן ט"ו דְּבַרְכַת יְבָרְכֶה גּוֹפִיָה נְמִי בְּרַכָּה לְבַטְלָה הוּא עִיָּין שֶׁם וְאִף שִׁישׁ לְפַקְפֵּק בְּזֶה עַכ"פ לְכַתְּחֻלָּה יֵשׁ לְחֹזֵף אִף לְבַרְכַת יְבָרְכֶה גּוֹפִא וּמַכ"ש לְהַבְּרַכָּה שְׁמִבְּרַכִּין לְפָנָי דְאִיכָּא אִסּוּרָא דְאֲוֹרֵייתָא אוּ דְרַבְּנָן: וּבְסִפְרָא פְתוּבָה אֲשֶׁר חִיבֵר מַחוּ וּשְׁאֲרֵי הַגָּאוֹן הַחֲסִיד הַאֲב"ד דַּק"ק פַּפְד"מ ז"ל הוֹסִיף עוֹד בְּזֶה וְכַתֵּב דְּאֶדְרַבָּא אִם הָיָה עוֹלָה לְדוּכָן עִם פְּהָגִים אַחֲרֵים הוּא עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה דְכָשֵׁם שְׁעֲשֵׂה עַל הַפְּהָגִים לְבָרַף כֹּף הוּא עֲשֵׂה עַל הַיִּשְׂרָאֵל לְהַתְּבָרַף מִפִּי הַפְּהָגִים בְּשַׁעֲה שְׁמִבְּרַכִּים וְכַמוֹ שְׁפַתּוֹב גַּם כֵּן בְּסִפְרָא חֲרִידִים.

וּבְרַכַת פְּהָגִים צָרִיף לְהִיּוֹת פְּנִים כְּנֶגֶד פְּנִים וְכַשְׁעוּלָה לְדוּכָן אִינוּ בְּכָלֵל הַבְּרַכָּה וְעוֹבֵר בַּעֲשֵׂה ע"ש שַׁדְּפַח"ח וְעִיָּין בְּשׁו"ת בֵּית יַעֲקֹב סִימָן קכ"ג שְׁכַתֵּב דְּוְדַאי בֵּין עִם הַפְּהָגִים

אחרים בין בפ"ע עובר בעשה דכה תברכו אותם ולא זרים וא"כ פשיטא דכהני ספק
אסורי לישא פניהם דאיכא חשש מחמת תלתא איסורי אסור לאו הבא מפלל עשה דכה
תברכו אותם ולא זרים ואיסור עשה שהישאל מצנוה להתברך מפי הפהנים המברכין
ואיסור ברכה לבטלה ובמקום שיש ספק אין לברך פמבואר בכל הפוסקים: ולפי"ז
אדרבא צריך לנישב מנהג א"י ומלכות מצרים דנהוג גבייהו שישאו פניהם בכל יום איה
לא חששו לזה פניו שהפהנים אין בידם כתבים המתחסים וכן למנהגינו שנושאים פניהם
ברגלים ולמה לא חיישינו דדלמא עבדי איסור' ונלענ"ד דהיינו טעמייהו משום דאמרין
התם בכתובות איבעיא להו מהו להעלות מנ"כ ליוחסין כו' א"ל אנא מתניתין ידענא
דתניא ר' יוסי אומר גדולה חזקה שנאמר כו' אמר להם הרי אתם בחזקתכם במה הייתם
אוכלים בגולה בקדשי הגבול אף עתה בקדשי הגבול ואי ס"ד מעלין מנ"כ הני פניו
דפרסי ידיהו אתי לאסוקינהו ודחי שאני התם דריע חזקתיהו כו' ואב"א השתא נמי
בתרומה דרבנן אכול כו' ומשמע דאף לשנו' בתרא דלא אכול אלא מדרבנן מ"מ לא
מיהו בידם מלישא פניהם פניו דהש"ס קאמר בס"ד בפשיטות פניו דפרסי ידיהו כו'
והתרצן לא השיב לו דלא אכול רק בתרומה דרבנן ולא פרסי ידיהו אלמא דבהך תירוץ
נמי סבר דפרסי ידיהו ומשמע ליה הכי מדקאמר הרי אתם בחזקתכם וכיון דבגבולין
הוי פרסי ידיהו לא הוציאם מזה וצריך טעם למה פניו דבתרומה דאורייתא לא אכול
משום דספיקא ניהו א"כ מ"ט לא מיהו בידם מלישא פניהם דאיכא איסור עשה דא"ל
דדוקא תרומה דאיכא איסור מיתה משא"כ נ"כ דאיסור עשה דז"א דלענין ספק אין
לחלק בין איסור מיתה לעשה דס"ס ספיקא דאורייתא לחומרא ואין פאן חומרא דאתי
לידי קולא פניו שאם אין קורין להם אינם עוברים ועיין בשבות יעקב מ"ש בזה ולא
נהירא וכבר תמה עליו בספר זכרון יוסף ע"ש לכן נראה דהיינו טעמא דכל מה שהחזיקו
בו אע"ג דאיסור דאורייתא איכא לא רצה להורידה מחזקתם ושאי תרומה דמעיקרא
נמי לא אתחזקו בגבולין רק בתרומה דרבנן ולא בתרומה דאורייתא ומנ"כ שהוא עשה
אין מעלין לתרומה דאורייתא שהוא עון מיתה וה"נ בתרוץ קמא דאכלי בתרומה
דאורייתא היינו משום דאתחזיק לנ"כ ולתרומה אף על פי שבגולה לא היה להם פי אם
תרומה דרבנן מפל מקום לא הוציאם מחזקתם פניו שהיו אוכלים בתרומה משום חזקת
פהונתם אבל קדשים דלא אתחזקו באכילתם פלל השתא נמי לא אכול: ומצאתי בדברי
אא"ז הגאון המובהק ז"ל בתבואות שור סימן י"ח ס"ק כ"ט שכתב ג"כ דחזקה זו אינה
כשאר חזקות כגון ספין שנבדק ומקנה שנמדד שברור פשרותו בשעה שנתחזקו דהא
הכא לא נתברר פשרותו מעולם ולא נתיחסו והא דאמר גדולה חזקה שא"א לשנות דבר
שנוהגין בו היתר לנהוג בו איסור כ"א בראיה ברורה ומנהגי להם חזקה לפלגא לתרומה
מפני שפבר נהגו בו היתר ואסרום בקודש שלא נהגו בו היתר עדיין אע"ג דתרומה
חמורה לזר בקודש עכ"ל וא"כ בין לשנו' קמא בין לשנו' בתרא אינם פהני ודאי רק
פהני חזקה ומניחים אותם במה שהחזקו ואין מעלים אותם יותר מזה במה שלא נהגו
בו עד עכשיו וזה ברור: (ובתשובה א' תמהתי על המג"א שכתב דהא מלתא אם זר עובר
בעשה תליא בפלוגתא דלר"י דאמר נשים סומכות רשות אינו עובר בעשה ע"ש דלפי"ז
לא פשיט הש"ס מידי מדאמר ר"י גדולה חזקה כו' דלמא ר"י לטעמין ואין פאן מקומו)
ועכ"פ א"ש הא דבני א"י נ"כ בכל יום משום שפבר החזקו בה משנים קדמוניות ואין

מוציאין אותם מחזקתם והגדולים אשר הנהיגו במדינה זו שלא לישא פפיהם סברי פיון דליפא איסורא אם לא ישאו פפיהם כי אתו למעבד לכתחלה ולהכניס עצמם בספק איסור אומר'י' להו לא תעבדו וגם כי מהש"ס אין ראיה כ"כ שאין מוציאין אותם מחזקתם שהחזקו בה פבר אפילו במידי דלא קים להו בנפשייהו כלל והש"ס התם מיירי שהם אומרים שיודעים בבירור שהם פהנים אלא שלא מצאו פתבם המתחסים ולכך לא האמינום להעלותן יותר מכמות שהיו מוחזקים ושפיר הוי פרסי ידיהו פיון שהם טוענים בעצמם פרי לי במלתא דאיסורא נאמנים על עצמם רק אי איפא חששא דלמא אתי למסקינהו ליוחסין לא שבקינן להו אבל האינדנא דכהנים גופייהו לא ידעו כלל ומעולם לא הנה להם פתבים המתחסים רק מצד שהחזיקו חזקה שאין עמה טענה הוא ולא שבקינן להו להקל בספק איסור עשה ומ"מ הניחו אותם לישא פפיהם פרגלים עפ"י חזקתם שהחזיקו פדי שלא תשתפח תורת פהונה מהם ויבואו להקל בדברים שהפכו מןהה עליהם וכיוצא בזה אמרינו בסוף חולין אביי שקיל מתנתא במעלי יומא דכפורי לאחזוקי נפשיה בכהני ופריה ולפרוס ידיה אנסי ליה בעינדנא ע"ש ולקמן אבאר בזה אבל בשאר ימות השנה לא רצו להקל בזה אף שאז היו מחזיקין בעצמם בתורת פהנים פדכתיבנא.

וגם י"ל שהחמירו ע"פ מ"ש הרמב"ם דאין ע"א נאמן להאכיל בתרומה דאורייתא ותמה ה"ה בשם המפורשים וכן הר"ן דהא ע"א נאמן באיסורין וכתב בפ"י הטעם משום דאזלינן בתר רובא דעלמא דלאו פהני נינהו (ובאמת דברי הפ"י צ"ע לפי מ"ש איהו גופיה בקידושין דע"א נאמן נגד רוב ע"ש) ולפי"ז פיון דאין להם פתב יחוס דכהני נינהו א"כ אזלינן בתר רובא דעלמא רק פרגלים לבד סמכו על חזקתם פיון דרובא דעלמא לא החזקו לכהני ואע"פ שאין לעשות פן לכתחלה מ"מ פדי שלא תשתפח מהם תורת פהונה וכן"ל: ועכ"פ הדבר ברור דאף בני א"י העושים פן הוא מטעם שלא רצו להפקיע הפהנים מחזקתן שהחזקו עד עכשיו ואף ע"פ שיש קולא בדבר וא"כ ק"ו הדברים בנ"ד דעד עכשיו נהוג עלמא שלא לישא פפיהם בחול שאין פח בשום אדם להנהיג להקפיד ונהרי אח"ז בת"ש שפתינו ברור מללו שא"א לשנות דבר שנוהגין בו היתר לנהוג בו איסור כ"א בראי' ברור' כו' וק"ו הדברים שא"א לשנות דבר שנוהגין בו איסור לנהוג בו היתר כ"א בראיה ברורה ונהרי אדרבא הבאתי ראי' ברורות דאיפא חשש ספק איסור בדבר לדעת רבים וגדולים והמנהג נתייחד זה זמן רב ע"פ רבים וגדולים ומי משלנו יאמר נואש לדבריהם: ועוד נלע"ד לבאר הטעם ביותר ויבחר החילוק שבין בני א"י לבני גולה על בוריו פראי מוצק דנדאי פהני זמנינו הם גרועי' מכהני חזקה פמבואר בש"ס וזה מבואר ממ"ש המג"א סימן ר"א לענין מה שאין נזהרים להקדים הפהן בכל מקלי אע"ג דדאוריית' הוא ע"ז פתב ואפשר שאין אנו בקיאים ביחוס פהונה וכמ"ש בס"ס תנ"ד עכ"ל וט"ס הוא וצ"ל תנ"ז ששם פתב על מ"ש הרמ"א וי"א שאין מאכילין בזה"ז חלה לשום פהן הטעם שאין מחזיקין אותו פכהן ודאי שפא נתחלה אחת מאמותיו וכ"פ רש"ל ומקרי"ל וביו"ד סימן שכ"ב העתיק בט"ז ופ"י דברי הרש"ל ביש"ש פרק כ"ה שאין מאכילין לכהן קטן וכ"ש לגדול שטבל לקריו שאין לו היחוס ואין אנו יודעין איזה פהן אמיתי והארבתי פרק הפרה סימן ל"ה וכ"כ מהרי"ו כו' עד משום דלא מחזיקין בזה"ז לכהן ודאי וגם הש"פ שם הביא דברי מהרי"ו ופשיטא לפי הטעם שפתב המג"א

שְׁמָא נִתְחַלְלָה אַחַת מְאֻמֹתָיו הוּא פְּסוּל גַּם לִנ"כ פְּמִבְנֵאָר בְּסִי קַכ"ח סְעִיף מ"ב וְנ"ל
הִיש"ש ב"ב ק פֶּרֶק ה' סִימֵן ל"ה וְעוֹד נִרְאָה שְׁרָאוֹי לְהַחְמִיר וְלֹאסֹר חֲרָמִים בִּזְה"ז אֶפְיֵלו
פִּירֵשׁ לִפְתָּן וְהַפְתָּן כְּבָר קִיבֵל מְאַחַר שִׁבְעוֹ"ה אֵין לָנוּ הִיחֹס פְּמוֹ שְׁהִיָּה בְּזִמְן הַבֵּית אוֹ
אִפִּי אַחַר הַחֲוָרְבָן בִּימֵי הַתְּנָאִים וְהָאֻמוֹרָאִים שְׁהִיּוּ עֲדִינֵין גְּזֵהִים בְּתְרוּמוֹת וּבְטָהֳרוֹת
וְהִיָּה קְרוֹב מִימֵי הַבֵּית וְעֲדִינֵין הִיָּה יְחוּסִיָּהֶם בִּיְדֵיהֶם וּבְעוֹנֹתֵינוּ מְרוֹב אֲרִיכוֹת הַגְּלוּת
וּגְזִירוֹת וּגְזִירוֹשִׁין נִתְבַּלְבְּלוּ וְהִלְוֵי שְׁלֵא יְהֵא נִתְבַּלְבַּל זָרַע קוֹדֵשׁ בְּחוּל אֲבָל זָרַע פְּהִנִים
וּלְוִיִם קְרוֹב לְנֹדָי שְׁנִתְבַּלְבְּלוּ וְאִם לֹא כִּלְוֵי הָרֹב נִתְבַּלְבַּל כְּמַעֲשֵׂה דְאַלְיָהוּ וְ"ל עִם הַלְוִיִם
כִּיְדוּעַ בְּדַבְרֵי רִז"ל וְאִם לֹא הָרֹב בְּנֹדָי קְרוֹב לְמַחְצָה שְׁנִתְבַּלְבְּלוּ וְאִם לֹא נִיְתִי לִיְדֵי תַקְלָה
שְׁמָא יִתֵּן לִכְהֵן שְׁאִינוּ כְּהֵן וְיִהְיֶה עֲדִינֵין כְּהֵקֵדֵשׁ מִמֶּשׁ וּמִש"ה נִהְגוּ ג"כ הָאִידְנָא שְׁלֵא לִיְתֵן
הַחֲלָה אֶף לִכְהֵן שְׁטָבֵל לְקָרְיוֹ דְּמִשׁוּם דְּלֹא מְחִזְקִינֵן בִּזְה"ז לִכְהֵן נֹדָי וְכ"כ זְקָן וּמוֹרָה
הוֹרָאָה מֵהִרִי"ו וְ"ל עַכ"ל הִנֵּה הָעֵתְקֵתִי כָּל לְשׁוֹנוֹ כִּי בִיָּאָר לְהִדְנָא דְכִהְנִי זְמִינֵינוּ גְרִיעֵי
טְפִי מֵהַפְּהִנִים שְׁעָלוּ בְּזִמְן בֵּית שְׁנֵי שְׁאֵמֵר הַתְּרַשְׁסָתָא לְהֵם הָרִי אַתֵּם בְּחֻזְקֵיתְכֶם לְפִי
שְׁבִאֲנוֹרָךְ הַגְּלוּת וּגְזִירוֹת וּגְזִירוֹשִׁין נִתְבַּלְבְּלוּ הַרְבֵּה וּבְזֵה נִחָה שְׁקָטָה דְעֵתִי בְּחִילוּק שְׁבִין
בְּנֵי א"י וּמַלְכוּת מְצָרִים לְבִין בְּנֵי גוֹלָה שְׁבַמְדִּינוֹת אֵילוּ מִשׁוּם דְּבָנֵי א"י וּמַלְכוּת מְצָרִים
שְׁבִיתֵתְתֶם בְּמִקוּמָם כְּמֵאִז כֵּן עֵתָה וְלֹא הִיָּה עֲלֵיהֶם טְלוּטוּל הַגְּזִירוֹשִׁין וּבְגוֹלָה לֹא הִלְכוּ רַק
כָּל הַגְּלוּתִים וְהַמְשַׁבְּרִים שְׁעָבְרוּ עֲלֵיהֶם הָיוּ בְּקִבְעוּתָם בְּמִקוּמָם וְשִׁפִּיר הֵם פְּהִנֵי חֻזְקָה
אֵע"פ שְׁאִין כְּתִב יְחוּסָם בְּיָדָם מִשָּׂא"כ אֲנֵן בְּנֵי מְדִינוֹת אֵלוּ וּמְדִינוֹת אֲשַׁכְּנֹז שְׁהוֹרְקֵנוּ
מְפִלֵי אֶל כְּלֵי וּמַגּוֹלָה אֶל גּוֹלָה בְּגִירוֹשׁ צָרְפַת קְטְלוּנֵיָא אַרְגוֹן שְׁפִנְיָא וּפְנוֹרְטָגָאֵל וּטְיִטְלֵי
וְנִתְפָּזְרוּ מֵהִנֵּי לְהָר וּמַגְבְּעָה לַגְּבְעָה כְּמִן זְכָר בְּסַפְרֵי מְהָר"י אֲבִירְבִּנְאֵל וְצָרוֹר הַמּוֹר וְהַחֲסִיד
מֵהוּ יוֹסֵף יַעֲבֹץ וּבְכָל סַפְרֵי סְדָרֵי הַדּוֹרוֹת הַמְסַפְרִים גּוֹדֵל הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מְצִאֲנוּ כְּאֲשֶׁר
הַגְּלוּתָהּ הַגּוֹלָה מִמְּקוּמוֹת הַנְּ"ל וְשִׁאָר מְקוּמוֹת אַחֲרֵים וּבְזֵה נֹדָי יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁנִתְבַּלְבְּלוּ
כִּמ"ש רש"ל וּבִהְכִי נָמִי נִיחָא מַה שְׁהַקְשָׁה בְּבִיאורֵי הַגָּאוֹן מֵהִר"א מוֹוִילְנָא ז"א בֵּא"ח
סִי תנ"ז דְּלָמָּה אֵין מְאָכִילִין לִכְהֵן קִטָּן דְּהֵא בְּתְרוּמָה דְּרַבְּנֵן סְמִכִּינֵן אַחֲזָקָה וְכִמ"ש ב"ב
דְּכַתּוּבֹת הָרִי אַתֵּם בְּחֻזְקֵיתְכֶם כּו' וּלְפִמ"ש א"ש דְּגַם מֵהִרִי"ו מוֹדָה בְּכִהְנֵי חֻזְקָה דְּאֶכְלֵי
בְּתְרוּמָה דְּרַבְּנֵן רַק עֵתָה בְּדוֹרוֹת אַחֲרוֹנִים אַחַר הַגְּזִירוֹשִׁים שְׁקְרוֹב לְנֹדָי שְׁנִתְבַּלְבְּלוּ ס"ל
שְׁלֵא לְהֵאֲכִילוּ כָּלֵל וְקְרוֹב בְּעֵינֵי שְׁאֵחַר שְׁנַת תַּתְּנ"ו שְׁאֵז הִיָּה שְׁעַת חִירוּם בְּרוֹב מְדִינוֹת
הַלְלוּ כְּנֹדָע בְּסַפְרֵים וְעַל זֶה נִתְיַסְדּוּ הַקְרוֹב"ץ שְׁבִימֵי הַסְפִירָה וּלְפִי שְׁרָאוּ חֲכָמֵי הַדּוֹרוֹת
שְׁנִתְבַּלְבְּלוּ הַרְבֵּה עֲמָדוֹ וּגְזָרוֹ גְּזָר גְּדוֹל בְּדַבְרֵי שְׁלֵא לִישָׂא כְּפִיו בְּכָל יוֹם רַק בִּיו"ט כְּדִי
שְׁלֵא תִשְׁתַּכַּח תּוֹרַת כְּהֻנָּה מֵהֶם וְכִדְאֲמַרִּינֵן פֶּרֶק הַזֵּרוּעַ גְּבִי אֲבִי דְשִׁקֵּל מִתְּנָתָא בְּמַעְלֵי
יוֹמָא דְכַפּוּרֵי לְאַחֲזוּקֵי נְפִשֵׁי בְּכִהְנֵי וּמַה"ט כְּתִב הַמַּג"א שִׁמ"ש הַשְּׁ"ף דְּבַפְסַח נוֹהֲגִין
לִיְתֵן הַחֲלָה לִכְהֵן קִטָּן וּבִשְׁאָר יָמִים לֹא מִשׁוּם דְּבַפְסַח הַחֲלוּת מְרֻבּוֹת כִּמ"ש רש"י בְּחֻזְלִין
הַטַּעַם דְּשִׁקֵּיל מַעְלֵי יוֹמָא דְכַפּוּרֵי כִּינֵן שְׁהַמְתַּנּוֹת מְרֻבּוֹת אִם לֹא יִקַּח יְהֵא נִרְאָה שְׁאִינוּ
כְּהֵן ע"ש וְה"נ בִּי"ט שְׁזִמְן קַהֲלָה לְכָל הוּא וְהַפְּהִנִים וְהָעַם כּוֹלָם בְּבַה"כ"נ וְאֵין לְבָם עַל
טְרַדַת מְזוֹנוֹת מְחִינֵיתָם וּמְלֵאכָה כָּלֵל אִי לֹא פְּרָסִי יְדִיָּהוּ יֵאֲמְרוּ הָעוֹלָם שְׁיִוְדְעִים בְּעַצְמָם
שְׁאִינָם כְּהִנִּים אוֹ יְבוֹאוּ לְהַקֵּל וּלְזַלְזֵל בְּאִיסוּרֵי כְּהֻנָּה כִּמְש"ל וּלְכַךְ תִּיקְנוּ שְׁבִי"ט יִשְׂאוּ
כְּפִיָּהֶם שְׁאִינָם לֹא יוֹתֵר מִי"ב יָמִים בְּשָׁנָה עַכ"פ אֲבָל אֵין בְּיַדֵּינוּ לְהַחְזִיק אוֹתָם בְּכִהְנֵים
גְּמוּרִים מִמֶּשׁ בְּמְדִינוֹת אֵלוּ שְׁנִתְבַּלְבְּלוּ הַרְבֵּה כִּמ"ש רש"ל וּבְכַרְט פְּהִנֵי הַהֶמּוֹן שְׁאִינָם
יּוֹדְעִים מְקוֹר מְחַצְבָם כָּלֵל רַק בְּאֲמִירָה בְּעֵלְמָא קְנוּ לְקַדְוִשְׁתָּא כְּהֻנָּה וְהִדְיעָה לְאַמִּיתָתָהּ

הוא רפופה ביָדָם כַּאֲשֶׁר אִירַע כ"פ אַנְשִׁים שְׁמַחְזִיקִים עֲצָמָם בְּחִזְקַת פְּהוֹנָה וּלְבִסּוּף נֹדַע ע"י אַרְחֵי וּפְרָחֵי שְׁשֻׁקָר בִּימֵינָם אוֹ שְׁשֻׁגוֹ וְטָעוּ בְּשִׁמוּעַת' וְעֵינָיו בְּשׁוֹ"ת יָד אֲלֵיהוּ וְכֵן מִתְרַמֵּי בְּזִמְנֵינוּ זֶה לְפָרְקִים שֵׁשׁ בָּאִין מִמְקוֹמוֹת שְׁאִין מִפִּירִין אוֹתָם וּמְחִזְזִיקִין עֲצָמָם בְּכֹהֲנִים אוֹ לְוִיִּם וְאַח"כּ נֹדְעִים שֶׁהוּא שְׁקָר וְכֵינֵן שְׁאָם אִין קוֹרִין לַעֲלוֹת לִיפָא אִיסוּרָא כְּלָל וְלִהִיפָּהּ אִיפָא סְפִיקָא דְתַלְתָּא אִיסוּרֵי פְּשִׁטָּא שְׁאִין לְפָרְוִץ הַגָּדֵר לְקָרוֹת אוֹתָם לְדוּכָן בְּחוּל רַק מֵה שֶׁהִתִּירוּ לָהֶם דְּהֵינֵנוּ בִּי"ט וְתוֹ לָא: הֵנָּה בְּרַתִּי חוֹמֵר הֶעֱנֵנוּ מֵה שֵׁשׁ בּוֹ דִּי לְתַת טַעַם לְמַנְהֵג וְעוֹד יָד נְטוּיָה לְהִרְאוֹת לְכ"ת שֶׁהִמְנִיחַ מִיְּסוֹד עַל אֲדָנִי פּוֹז שְׁהָרִי כְּתַב הַפֶּר"ח ס' כ"ח בְּשֵׁם סֶפֶר הַמְּקַצְוֹת דְּהִיכָא דְּאִיפָא נְדָה בְּבֵיתִי דְּכֹהֵן אֲסוּר לִיה לְמִיֶּסֶק לְדוּכָן כֹּל אֵימַת דְּאִיתְתָּא בְּנִדְתָּהּ דְּאָמַר ר' יוֹדֵן כֹּל כֹּהֵן שְׁנֹשְׂא פְּפִיו וְאָמוּ אוֹ אֲשֶׁתוֹ אוֹ בְּתוֹ נְדָה וְנִכְנָס הוּא בְּאוֹתוֹ בֵּית שְׁנֵדָה לְשֵׁם הָרִי תְּפִלְתּוֹ עַל יִשְׂרָאֵל תּוֹעֵבָה וְאָף הוּא גוֹרֵם לְזַרְעוֹ שְׁיֵאבֵד מִן הָעוֹלָם כּו' וְהַפֶּר"ח כְּתַב עַל זֶה שְׁדַבְּרִים אֱלוֹ אִין לְפָרְסָמָם דְּלֹא הֵם מְעִיָּקֵר הַדִּין וְהַנֶּחַח לְיִשְׂרָאֵל שְׁיִהְיוּ שׁוֹגְגִין וְאֵל יִהְיוּ מְזִידִין עַכ"ל וְמִי הוּא אֲשֶׁר לֹא יַחֲוֹשׁ לְזֶה כְּלָל כֵּינֵן שְׁסֶפֶר הַמְּקַצְוֹת חִיבֵר רַבִּינוּ חֲנִנְיָאֵל גָּאוֹן שְׁנֹדַע כְּחוֹ הַגָּדוֹל וְיָדוּ הַחֻזְקָה וְהִבִּיא בְּשֵׁם ר' יוֹדֵן שֶׁהוּא אֶחָד מִן הָאֲמוּרָאִים שֶׁתְּפִלְתּוֹ תּוֹעֵבָה וְגוֹרֵם לְזַרְעוֹ כּו' וְמִי הָאִישׁ שְׁיִרְצָה בְּזֶה בְּמָקוֹם אֲשֶׁר חָפֵץ בְּבִרְכָּה יִגְרוֹם קְלָלָה לְעַצְמוֹ ח"ו וְגַם פֶּר"ח חֲשׂ לְהוֹ טוֹבָא וְכְתַב מוּטָב שְׁיִהְיוּ שׁוֹגְגִין כּו' וְאָף שֶׁהַפֶּר"ח כְּתַב שְׁאִין לְפָרְסָם הַדְּבָר הֵנָּה אֲנִי מְנוֹכַח לְגַלוֹת סוּד וּלְפָרְסָם הַדְּבָר בְּכַדִּי שְׁיִדְעוּ שְׁלֹא לְדַבֵּר סָרָה עַל הַמְּנִיחַ וְכֵן יֹאמַר הָאוּמֵר דְּהָדָּ מ"כ שֶׁהִבִּיא הַפֶּר"ח אַחֲרֵי שְׁלֹא נִזְכַּר בְּדַבְּרֵי הַפּוֹסְקִים רֵאשׁוֹנִים לָאו דְּסִמְכָא הוּא פְּגוֹן דָּא צְרִיף לְאוֹדוּעֵי שְׁדַבְּרֵי סֶפֶר הַמְּקַצְוֹת הִלְלוּ הֵם כְּתוּבִים עַל סֶפֶר חִידוּשֵׁי הָרֵאב"ד לְמַסְכַּת תְּמִיד וְהִבִּיא בְּסֶפֶר מְחִזִּיק בְּרִכָּה ג"כ וּלְפִי שֶׁהַפֶּר"ח קִיָּצַר בְּהַעֲתִיקַת הַלְשׁוֹן אֶעֱתִיק לְשׁוֹן הָרֵאב"ד ז"ל וְנ"ל וְכֵן בְּסֶפֶר מְקַצְוֹת מ"כ הִיכָא דְּאִיפָא נְדָה בְּבֵיתָא דְּכֹהֵן אֲסוּר לִיה לְמִיֶּסֶק לְדוּכָן כֹּל אֵימַת דְּאִיתְתָּא בְּנִדְתָּהּ דְּחִיִּישֵׁינוּ דְּלִמָּא נִגַּע בְּמִידֵי דְּנִגְעָה הִיא וְאֵתִי לְאִטְמוּיֵי דְּאָמַר ר' יוֹדֵן כֹּל כֹּהֵן שְׁנֹשְׂא פְּפִיו וְאָמוּ אוֹ אֲשֶׁתוֹ אוֹ בְּתוֹ טְמֵאָה וְנִכְנָס הוּא בְּאוֹתוֹ בֵּית שְׁנֵדָה לְשֵׁם הָרִי תְּפִלְתּוֹ עַל יִשְׂרָאֵל תּוֹעֵבָה וְאָף גוֹרֵם לְזַרְעוֹ שְׁיֵאבֵד מִן הָעוֹלָם וְלֹא עוֹד אֱלָא שְׁאִינוּ מוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל יְדֵי חוּבְתָנוּ וְעַלְיוּ הַכְּתוּב אוֹמֵר וּבְפָרְוִשְׁכֶם פְּפִיכֶם אֶעֱלִים עֵינֵי מִכֶּם כּו' שְׁאֵלוּ תְּלַמִּידֵי אֶת ר"א כּו' וּלְפִירוּשָׁם יֵשׁ לְתַמְנָה מ"ט דְּהֵנָּה תַּנְּאִי דְּמַחְמִיר כְּוֹלֵי הָאִי בְּנֵדָה כּו' י"ל דְּבִכְלֵ אֱלוֹ שְׁאֲמַרְנוּ לֹא אָמְרוּ אֱלָא לְבַעֲלֵי נֶפֶשׁ כּו' מִיְהוּ נִרְאָה דְּוָקָא בְּאוֹתָן דְּבָרִים הוּא שֵׁשׁ חִילוּק בֵּין בַּעֲלֵי נֶפֶשׁ לְשֹׁאֵר בְּנֵי אָדָם אֲבָל וְדָאִי לִישָׂא פְּפִיו לְכֹהֲנִים דְּכ"ע אֲסִירֵי כֵינֵן דְּאָמַר ר' יוֹדֵן כֹּל כֹּהֵן כּו' מִשְׁמַע שְׁאִין חִילוּק בְּשׁוּם כֹּהֵן וִי"ל הַטַּעַם מְשׁוּם דְּלִנְדָּה וְנִבְּה סְמָךְ הַכְּתוּב וְהִזְהַרְתֶּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כּו' בְּטְמֵאָם אֶת מְשַׁכְּנֵי כּו' לְפִיכֹה צְרִיף לַעֲשׂוֹת הַרְחָקָה טוֹבָא לְכָל מֵה שְׁנֹדַע בְּמִקְדָּשׁ פְּגוֹן בְּרַפְתָּ כֹּהֲנִים וְהַקְּרַבְתָּ קָרְבָּנָם שֶׁהֵם מַעֲשֵׂה פְּהוֹנָה שֶׁאֵע"פ שֶׁבְּרַפְתָּ כֹּהֲנִים נֹדְעִין בְּגַבּוּלֵין מְכָל מְקוֹם עֵיקְרָה הוּא בְּמִקְדָּשׁ כּו' מִיְהוּ תִּימָא לֹאמַר שְׁאָף בְּזֵה"ז נֹדַע דְּבָר זֶה דְּאָמַר ר' יוֹדֵן דְּלִמָּא בְּמִקְדָּשׁ קָאמַר מְפָנִי שְׁמִזְכִּיר הַשֵּׁם כְּהִלְכָתוֹ וְצְרִיף פְּרִישׁוֹת וְטְהָרָה בְּיוֹתֵר כּו' וְהַמְּחִמֵּר מִתְּבָרַךְ עַכ"ל: וְלַעֲנֵד תְּמוּהָ לְפָרֵשׁ דְּנִדְאִי פְּשִׁטָּא דְּלִישְׁנָא דְּאָמַר ר' יוֹדֵן כֹּל כֹּהֵן כּו' עַל כֹּהֵן שְׁבִזְמֵנוּ קָאמַר דָּאִי עַל כֹּהֲנִים שְׁבִזְמֵן הַמְּקַצְוִשׁ קָאמַר לֹא הָיָה לְסַתְּנוֹם אֱלָא לְפָרֵשׁ וְעוֹד שְׁהָרִי הַר"ח בְּסֶפֶר הַמְּקַצְוֹת הֶעֱתִיק זֶה לְדִינָא עַל כֹּהֲנִים שְׁבִזְמֵנוּ וְגַם לְפִי הַטַּעַם שֶׁכְּתַב דְּלִמָּא נִגַּע בְּמִידֵי דְּנִגְעָה בְּיָה נְדָה כּו' וּפְשִׁטָּא דְּבִזְמֵן

המקדש ליכא למיחש להכי כלל דבלא"ה הי' צריף פרישת טהרה ביותר ליכנס למקדש מקום שהפנהגים עומדים על דוכנו שחיובו בכרת (אמנם בלא"ה צ"ע מ"ש הטעם דלמא נגע כו' דלפי"ז מאי מהני מה שאין עכשיו נדה בבית' אם היתה קודם לכן ונגע במידי כו' ובפרט במשפב ומושב דמטמא שבעה אף טבילה לא מהני ואין להאריף) ועכ"פ בגלות החל הזה שדירתנו דחוקה ואין איש שם על לב מי גבר מהפנהגים יאמר טהרתי ולא נכנסתי להבית שהנדה לשם ולכן ראו הגאונים הקדמונים למעט בענין נ"כ שלא לרבות תועבה וקללה ח"ו והניחו הדבר על יו"ט לבד מטעם שפתבתי לעיל וזמנין דמתרמי שאין הנדה עמם בבית בימים מועטים הללו וגם להראב"ד שכתב דלמא ר' יודן במקדש קאמר לא אמר כן אלא דרף דילמא וגם הראב"ד מסיים בה והמחמיר מתברר ומי הוא אשר לא יחפז לקחת הברכה אשר בירף איש אלקים הראב"ד ז"ל: שוב מצאתי בספר דרף הקודש שחיבר הגאון מהור"ר חיים אלפאנדרי על עשר קדושות וז"ל שם דף י"ד ראה זה חדש מה שמצאתי בהגהות מוה' בצלאל אשפנזי ז"ל וז"ל בספר המקצועות כו' והמחמיר מתברר ברפת שמים עכ"ל איש אלהים קדוש הוא הרב ר' בצלאל ז"ל ואני שמעתי רוב קהלות אשפנזים אין הפנהגים נושאים בפנים בכל תפלה ותפלה כ"א פעם אחד בחודש דיים ולתקופת השנה וביה"כ אפטר שחוששין לזה האיסור.

והנה הלשון שהביא בשם מהרב"א הוא לשון הראב"ד הנ"ל ככתבו וכלשונו ושמתתי שפוננתי לדעת הגאון מהר"ח אלפנדרי ז"ל שיש בזה כדי ליתן טעם למנהגינו שאין נושאים בפניהם בכל יום.

וראיתי בספר לקט הקמח חלק אה"ע דף קצ"ג הביא דברי בעל דרף הקודש והוא ז"ל פתב שהנתינת טעם לדבר כתוב אצלי בארנפה ואין פאן מקומו וכו' וע"ש ובק"א לספר מחזיק ברכה מ"ש בזה וכינון דבלא ברפת פנהגים ליכא איסורא ובברכתם איכא חששא דתועבה ושמא מביאין קללה לעצמם.

ולא ברכה ודאי שב ואל תעשה עדיף ויותר טוב להחמיר שלא לברר ולקבל ברפת שמים שהבטיחנו הראב"ד ז"ל ואף שהראב"ד ז"ל שפוננתו שראוי כהן להחמיר להיות נשמר מאשה נדה שלא ליכנס בבית שהיא שם מ"מ הא אנו לא אפטר לן בהכי וממילא שאין להם לישא בפניהם כלל: הנה זכינו ליתן טעמים מספיקים למנהג הזה שנהגו בפני רבים וגדולים זמן ארוך יותר מן ת"ק שנה אבל באמת אין אנו אחראין לזה דאף אם הנה נעלם מאתנו טעם הדבר אין לנו לשנות המנהג והילך מ"ש בק"א לספר מח"ב מדברי ר"ת בספר הישר כתיבת יד דף ק"צ בתשובותיו לרבינו משולם וז"ל וכל שאינו בקי בסדר רב עמרם ובהלכו גדולות ובמס' סופרים ופרקי ר"א וברכה ובתלמודינו ושאר ספרי אגדה אין לנו להרוס דברי הקדמונים ומנהגם פי עליהם יש לסמוך בדברים שאין מכחישים תלמוד שלנו אלא שמוסיפין והרבה מנהגים בידינו על פניהם כו' עכ"ל ר"ת ז"ל וכבר האריף הרחוב מהרי"ק בשורש ט' בענין כהן שלא רצה לצאת מבה"כ בשבת בראשית במקום שנהגו שיקרא ראשון מי שמתנדב שמן למאור וכו' וע"ז כתב דאפילו הנה הפהג חכם כשמעון בן עזאי הפריז על מדותיו שאין לשנות המנהג שנהגו קדמונינו חסידים ואנשי מעשה ועל פיוצא בזה אמרו חז"ל הנהגה להם לישאל אם אינם נביאים

כו' וכ"ש לפמ"ש ש' שְׁנַעֲשֵׂה מִקֶּדֶם בְּמִדְיַנְתְּכֶם וּא"כ הוּא שְׁמַנְהַג אַבּוּתֵיכֶם בְּיַדֵיכֶם מֵאֵן מִיְרְמִיָּה לִי מִן יְדֵכֶם שְׁהָרִי מְנַהַג אַבּוּתֵינוּ תּוֹרָה הִיא וְכִדְאֻמְרֵינוּ בְּתַעֲנִית רַב אִיקְלַע לְכַבֵּל חֲזִינְהוּ דְקָרוּ הִלְל כּו' ש"מ דְּבִאֲתֵרְנָי דְרַב לֹא הָיוּ רְגִילִין לְקָרוֹתוֹ אֲפִילוּ בְּדִילּוּג אֲלֵא פְּשִׁיטָא דְלֹא סְבִירָא לֵיה הָכִי וְאִפ"ה פִּינּוּ דְחֲזִי מְנַהַג אַבּוּתֵיהֶם בְּיָדָם לֹא רָצָה לְמַחּוֹת בְּיָדָם וְאִע"ג דְּפְשִׁיטָא שְׁהָיוּ מְבָרְכִים עָלֶיהָ כּו' וְלִפִּי דְעֵתוֹ שָׁל רַב הָיָה בְּאוֹתוֹ מְנַהַג מְשׁוּם בְּרַכָּה שְׁאִינָה צְרִיכָה דְעוֹבֵר מְשׁוּם לֹא תִשָּׂא מ"מ סְמָךְ עַל מְנַהַג אַבּוּתֵיהֶם וְלֹא רָצָה לְבִטְלָם וְאִע"ג דְרַב גְּדוֹל הַדּוֹר וְקָרִי בְּכֹהֵנִי וְהָיָה בְּיָדוֹ לְמַחּוֹת ק"ו בּוֹ בְּנוֹ שָׁל ק"ו שְׁאִין בְּדוֹר הַזֶּה מִי שְׁיִוִּיכַל לְשַׁנּוֹת הַמְּנַהַג הַנְּהוּג עִפ"י אַבּוּתֵינוּ הַקְּדָמוֹנִים דְּפְשִׁיטָא שְׁהָיוּ בְּנֵי תּוֹרָה וְקָבְעוּ מְנַהַגֵּן עִפ"י הַתּוֹרָה וְהַמְצָנָה וְאֲפִילוּ פִּנְגָד הַהֲלָכָה אֲזַלְיָן בְּתַר הַמְּנַהַג הִיכָא שְׁהַמְּנַהַג הַנִּקְבַּע עַל פִּי חֲכָמֵי הַמְּקוֹם כִּמ"ש הַמְרָדְכִי פָּרַק הַפּוֹעֲלִים כּו' וְעוֹד שְׁהָרִי הַשִּׁיב מוהר"ר אַבִּיגְדוֹר פֶּהֶן כּו' וְגַרְסִינוּ בִּירוּשָׁלַיִם זֹאת אוֹמֶרֶת מְנַהַג עוֹקֵר הֲלָכָה כּו' אֲלֵמָּא מְנַהַג בְּנֵי הָעִיר דּוֹחָה דִּין חֲכָמֵי הַתְּלַמוּד אִף עִפ"י שְׁמַצָּאוּ לוֹ סְמָךְ מִן הַמְּקָרָא עַכ"ל.

וְעוֹד יֵשׁ לְהַבִּיא רְאִיָּה שְׁאֲפִילוּ נִגְדַּד הַהֲלָכָה אֲזַלְיָן בְּתַר מְנַהַגָּא וְאֲפִילוּ לְנִגְדַּד אִיסוּר דְּגַרְסִינוּ פָּרַק הַקּוֹמֵץ רַבָּה אָמַר רַב אִם יָבֵא אֲלֵיהּ וַיֹּאמֶר כּו' שְׁפָכְרַ נְהָגוּ הָעַם בְּסַנְדָּל וְא"ל דְּשִׁאֲנֵי מְנַהַג חֲלִיצָה וְסִתִּימַת פְּרָשִׁיּוֹת דְּמִזְוִנָה דְכ"ע נְהוּג הָכִי אֲבָל בְּמְנַהַג שְׁאִינוֹ אֲלֵא בְּמִדְיָנָה אַחַת פִּינְצָא דְנִדּוֹן שְׁלָנוּ אִין חוֹשְׁשִׁין לוֹ בְּמִקּוֹם הֲלָכָה שְׁהָרִי פְּתַב הָעֵרּוּף בְּשֵׁם ר"ח כּו' וּמִמִּילָא שְׁמַעִינוּ דְהָא אִם יָבֵא אֲלֵיהּ כּו' שְׁיִיכָא לְמִימַר אֲפִילוּ בְּמְנַהַג שְׁאִין שְׁנָה בְּכָל מְקוֹם כְּדִפְרִישְׁתִּי עַכ"ל הִנֵּה הָעֵתְקַתִּי בְּקִצְרָה פִּי מִמְּנוּ נִיקַח לִנ"ד שְׁאֲפִילוּ אִם הָיָה נִדְנוּד אִיסוּר בְּדָבָר אִין פִּתַּח בְּיַדְנוּ לְבִטֵּל מְנַהַג אַבּוּתֵינוּ שְׁתּוֹרָה הִיא וּמַכ"ש בְּזָה שְׁאִין נִדְנוּד אִיסוּר פִּינּוּ שְׁאִם לֹא קָרְאוּהוּ א"צ לְעֵלוֹת וְגַם הִגְאוּן בְּתִשׁוּ' מְנַחֵם עֲזַרְיָ' סִי צ"ה שְׁפָתַב וּמָה שְׁבָרוּב הָעוֹלָם אִין פְּהִינִים עוֹלִין לְדוּכָן כָּל יְמוֹת הַשְּׁנָה מְנַהַג גְּרוּעַ הוּא וּמְשׁוּם בְּטוּל מְלָאכָה לְעַם כּו' אֲלֵא שְׁאִין פֶּהֶן עוֹבֵר בְּעֵשֶׂה עַד שְׁיִאֲמְרוּ לוֹ עֲלֵה וְדִי בְּזָה עַכ"ל מְסִיּוּם דְּבָרֵינוּ מְבֹאֵר דְכִינּוּ שְׁאִין בְּדָבָר מְשׁוּם אִיסוּר אִעִפ"י שְׁאִין טַעַם לְמְנַהַג שְׁקָבְעוּ לְעֵשׂוֹת כֵּן מְכָל מְקוֹם אִין מְקוֹם לְבִטְלוֹ וּפּוֹק חֲזִי מ"ש שְׁבָרוּב הָעוֹלָם נוֹהֲגִין כֵּן וְכָבֵר בְּרַנּוֹ שְׁהוּא מִיְנוֹסַד עַל אֲדִנֵי פִז הִיעֲלָה שׁוּעַל וַיִּפְרוֹץ חוֹמַת אַבְנֵי מַגְדַּל עֲדָר עוֹנֵפֵל וּבּוֹחֵן וְעֵינֵין בַּמַּג"א סִי תצ"ד מ"ש בְּשֵׁם שׁו"ת רַמ"א סִי כ"א וְהִבִּיא ג"כ דְּבָרֵי מַהֲרִ"ק שְׁהַבְּאֵתִי לְעֵיל בְּקִצְרָה דְאֲפִילוּ יֵשׁ בְּמְנַהַג צַד אִיסוּר וְאֲפִילוּ מְנַהַג בְּמִקּוֹם אֶחָד מְבִטֵּל הֲלָכָה וְשֵׁם בְּבִיאוּרֵי סְמ"ג פְּתַב דְּמְנַהַג עוֹקֵר הֲלָכָה אֲפִילוּ רַבֵּן דְּיַעֲוֹת ס"ל אִיסוּר וְהַתְּלַמוּד מְסִייעַ לְהוּ וְהַמְּנַהַג בְּנוֹי ע"פ הַפְּסִיקָתָא אוֹ סְפָרִים הַחִיצוֹנִים אֲמַרִינוּ מְנַהַג עוֹקֵר הֲלָכָה דְנִדְאֵי כֶּף קָבְלוּ רַבּוּתֵינוּ אִישׁ מִפִּי אִישׁ עַכ"ל וּבַפֶּר"ח סִי תצ"ו הִבִּיא בְּשֵׁם סְפָר מְשִׂא מְלָךְ וּבְאֵר שְׁבַע שְׁמַחֲלָקִים בֵּין אִיסוּרָא דְאוּרִיָּתָא לְדַרְבְּנָן דְּבַדְרַבְּנָן לֹא מְחִינָן בְּהוּא וְהוּא ז"ל הַשִּׁיג עָלֵיהֶם וְסוֹבֵר דְכָל שְׁיֵשׁ צַד אִיסוּר יֵשׁ לְמַחּוֹת בְּיָדָם אֲבָל הִיכָא שְׁאִין צַד אִיסוּר כָּלֵל פְּשִׁיטָא שְׁאִין פִּתַּח בְּיַד שׁוּם אָדָם לְבִטֵּל הַמְּנַהַג כְּאֲשֶׁר הוֹכִיחַ מַהֲרִ"ק בְּמִישׁוֹר וּכ"ש בְּזָה שְׁיֵשׁ צַד אִיסוּר לְהִיפּוּף כְּאֲשֶׁר כְּתִבְתִּי: וְעֵינֵין בַּש"ע א"ח סִי תצ"ג שְׁפָתַב בַּהֲג"ה שֵׁם וְלֹא נְהָגוּ בְּעִיר אַחַת מְקַצַּת מְנַהַג זֶה וּמְקַצַּת מְנַהַג זֶה מְשׁוּם לֹא תַתְּגוֹדְדוּ וְעֵינֵין בַּמַּג"א שֵׁם דָּאָם רַבֵּן הַקֵּהֵל נוֹהֲגִים כֶּף צְרִיכִים הַמְּיַעוּט לְנִהְיָג כְּרַבֵּן ע"ש וְא"כ מַכ"ש בַּנ"ד שְׁהַמְּנַהַג נִתְפַּשֵׁט בְּרוּב הָעוֹלָם שְׁאִין לְפָרוֹץ גְּדָר וְהָעוֹשֶׂה תְּמוּרַת הַמְּנַהַג עוֹבֵר מְשׁוּם לֹא תַתְּגוֹדְדוּ מְלַבַּד הַחֲשָׁשׁ שֶׁל שְׁלֵשָׁה אִיסוּרִים וְגַרְם קָלְלָה וְתוֹעֵבָה שְׁיֵשׁ בְּעַנְיָן הַנ"כ עֲצָמוֹ

וגם כי לענ"ד הטעם שפתיב האגור בשם מהרי"ל משום דהגמ"י פתיב שפתיב לטבול
לנ"כ בהגמ"י שלפנינו לא מצאתי אף להב"י הי' לו הגמ"י יותר ממה שהוא בפרוסים
שלפנינו פמבאר כ"פ) לענ"ד הוא ג"כ טעם נכון ונפרש ומ"ש הב"י דתלי תניא בדלא
תניא שהרי טבילה לנ"כ לא הונזרה בתלמוד ואם הם נהגו להחמיר ולטבול למה יבטלו
בשביל פה ג' עשה בכל יום ואע"פ שאינו עובר אא"כ נקרא מ"מ מוטב להם שיקיימו ג'
עשה בכל יום ולא יטבולו פיון שאינם מחוייבים שיטבולו כו' עכ"ל ולענ"ד אין זה תלי
תניא בדלא תניא דטבילה נמי תניא שהרי התוס' בברכות דף כ"ב פתיבו די"מ דהא דקי"ל
כריב"ב דאין ד"ת מקבלין טומאה היינו דוקא לתורה אבל לתפלה צריף טבילה וכן פתיב
הרי"ף דאיכא מ"ד הכי דעכ"פ בעי רחיצה בט' קבים ורב האי גאון פתיב נקוט מנהגא
דכל ישראל בידיה שפלי בעלי קריין אע"פ שאין להם מים אין מתפללין עד שירחצו
וקרא"ש הביא דברים אלו בסתם ונהיאו הטור וסיים בה דהאידינא לא נהוג הכי והטעם
משום בטול תורה ומשום בטול פ"ו והרמב"ם פתיב לפי שלא פשטה בכל ישראל ולא
היה פתיב בצירבור לעמוד בה וזה דוקא לענין תפלה אבל לענין נ"כ פיון שנהגו הפהנים
סלוסול בעצמם לטבול קנודם דוקא וטעמא רבא איכא כמ"ש באגודה אהא דקאמר התם
בברכות רב חמא טביל במעלי יומא דפסחא לאפוקי רבים י"ח ולית הלכתא פנותי' ונ"ל
י"מ לית הלכתא פנותי'.

במ"ם סאה אלא בט' קבין וי"א ה"מ לד"ת אבל לתפלה בעי טבילה ופר"י דה"ה לתפילה
ומפל מקום נכון לפהנים ולחזן לטבול להוציא לרבים ורב האי גאון החמיר מאד בטבילת
בעל קרי עכ"ל וגדולה מזו פתיב באגודה פרק שמונה שרצים ונ"ל ובזה"ז דנהוג עלמא
כריב"ב בעלי קריין אין טובלין ביה"כ אבל פהן שראה בליל יה"כ או פיומו טובל ביוה"כ
פיון דנהוג טבילה לנ"כ עכ"ל ואף דהאידינא לא חזינו דנהגו הכי ואף פהן אינו רוחץ
אלא מקום המלכות עיין בהגמ"י הביאו הב"י סימן תרי"ד מ"מ מבואר מדבריו דנ"כ
ה"ט דמחמרי בה טפי משום דמברך לציבור הו"ל פלהוציא את הרבים ור"ח טביל להא
מילתא אף פתיב דבטילה לטבילתא ואף דאמרינו לית הלכתא פנותיה נכון להחמיר
פדבריו ואף לתפלה בעלי נפש מחמירין בה עיין בט"ז סי' פ"ח ובטור סי' רמ"א וסי'
תרי"ד וכיון שאבותיהם קיבלו עליהם חומרא זו מוטל גם על זרעם אף דלא אפשר להו
פדאמרינו בפסחים גבי בני ביטון נהגו דלא אזלו מצור לצידן במעלי שבתא אתו בנייהו
לקמ' דר"י אמרי אבונן אפשר לן אנו לא אפשר לן א"ל ר"י פבר קיבלו אבותיכם וכתוב
ואל תטוש תורת אמך ועיין במהרי"ק שורש קמ"ד שפתיב מאחר שנהגו פן מחמת סיג
והרחקה ע"ש ובפר"ח הל' יו"ט סי' תצ"ו וא"כ מה שפתיב הב"י שישיר פוחם של בני
א"י שנושאין פניהם בכל יום ואין טובלין לנ"כ שפיר קאמר דמעיקרא לא אתחיל
פחומרא זו דטבילה לנ"כ משא"כ בני מדינות אלו שנהגו פחומרא זו לטבול לנ"כ וא"א
להם לשנות ועכשיו א"א להם לנהוג בזה לטבול בכל יום ובפרט בימות החורף לכך
השוו המנהג בכל מקום לישא פניהם ביו"ט שאז פל ישראל נוהגין לטבול לטהר עצמם
פרגל ומ"ש הב"י מוטב להם שיקיימו ג' עשה בכל יום ולא יטבולו פיון שאין מחוייבים
שיטבולו לפי מ"ש ז"א פיון דהני פהני דידן מעיקרא הכי קיבלו עלייהו לטבול חיובא
איכא וגם נראה דזה דוקא היכא שמבטל המצוה לגמרי וכדאמר התם לרב קטינא קטינא
סדינא פקייטא כו' ציצית מה תהא עליה משמע דוקא בכה"ג שבטלה המצוה לגמרי

ונראה כעבד טעדי פדי לפטור ממצות ציצית אבל אם מקנים אותה באיזה זמן לית לן בה ובזה יש פדי ליתן טעם מה שהניחו להם בימים טובים לישא פניהם פדי להחזיק במצנה זו זמן מה ולא בטלה מינייהו העשה לגמרי וכה"ג אשפחו בחולין דף קל"ג אמר אבני מריש הנה חטיפנא מתנתא כו' לאחזוקי נפשי בכהני פירש"י שלא ישתפח שאני פהו ופריה ולפרוס ידיה ומשני אנסי ליה עידינה פירש"י עתים שקבע לתלמידיו היו טורדים אותו מלישא פפיו שהיה עוסק לתלמידיו בעת שהצבור נאספים לבה"כ עכ"ל הא קמן דזכר עשה לכהונתו למשקל במעלי יומא דכפורי מתנתא ולכן נהגו עתה לישא פניהם ביו"ט שבלא"ה מטהרין ברגל משא"כ בשאר ימות השנה לא הזקיקו אותם לזה שלא יהיו פורשים ממצות עונה וכדאיתא בירושלמי שהיו נשי גליל נעקרות מפני הצינה כו' ולכן מפני ביטול פ"ו נהגו שלא לישא פניהם בחול כלל ואין קוראין אותם ודומה למי שאינו אוכל פת בחד שאינו אוכל בסופה ואין בזה עון אשר חטא וה"נ פיון שאם אינו נקרא אינו עובר אע"פ שיש לאדם להביא עצמו לקנים מצנה כדאמרין בעלמא ראשונים הכניסו פירותיהם כו' מ"מ בזה שקשה להם לעמוד בה מפני הצינה אין לחיובם בה כנלענ"ד נכון בשוב דברי מהרי"ל ופשיטא שאף אם ימצאו קצת פהנים שירצו לנהוג פרישות בעצמם או לטבול בכל יום ולישא פניהם שאין שומעין להם שלא לבייש שאר אחיו הפהנים פיון שהוא דבר המפורסם לרבים וגם יש בזה משום לא תתגודדו דלאו כ"ע ידעו שהדבר תלוי בטבילה וגם יש חשש שיוציאו לעז על הפהנים שלא יוכלו לעמוד בזה ויאמרו דבני גרושה הם וכדאמרין לענין קריאת התורה ועוד דאי קרי פהנים אינם יכולים לפטור עצמם מחמת טעמים אלו ולצאת חוצה אין לה גנאי גדול מזה ולכן אין לדחוק עצמו ולהבדיל משאר אחיו הפהנים כלל: וגם טעם הרמ"א שכתב משום דכל ימות החול טרוד לבם על המחנה ועל הפלפלה ובזעת אפם אוכלים לחם ואין שרויים בשמחה הוא טעם אמיתית פאשר כתב ר"י בר יהודה רבו של רש"י שהביא הב"י ועיין בשו"ת מהר"ם ב"ב סימן שמ"ה שר"י בר יהודה כתב שלא מצא סמך בזה אלא נהוג שכל העומד לברך ראוי שיהיה שרוי בשמחה ובטוב לבב שכן מצינו ביצחק שאמר הביאה לי ציד ואוכלה ואחר שאכל ושטה אמר לברכו והטעם הזה י"ל גם על פנוי כו' ומצנה להנהיג מדת הראשונים שכן מצינו בירושלמי מנהג עוקר הלכה עכ"ל וא"כ פשיטא שאין לנו לשנות מלהנהיג מדת הראשונים שהנהיגו שלא לישא פנים בכל יום לפי שאין שרוי בשמחה ועיין בא"ח סימן תק"ס אבל ביו"ט שמצנה לשמח ברגלים יש להם לישא פניהם וכבר הבאתי מש"ס דחולין דאבני דחי מצות נ"כ משום דאניס ליה עידינה ולמי הנה נאה לברך ולהדר המצנה יותר מן אבני ונהיה לו לדחות העת שקבע בשביל מצנה זו שחובה עליו לברך את העם אלא נדאי דכיון דאם לא נקרא אינו עובר בטעמא זוטא יכול להיות מן הנמנעין ומושכין ידיהם וגדולי הדורות שהיו פהנים אא"ז בעל שארית יוסף והש"ף והסמ"ע ואחריהם רבו כמו רבו שהיו פהנים ולא אחד בהם שפלאו לבו למעבד עובדא בנפשיה אף שהיו מחבבים המצות ביותר והבא לשנות המנהג הוא מזלזל בכבודן של הראשונים פאלו היו ח"ו מזלזלים במצנה זו ועיין בתה"ד סימן רל"ב דיש לחוש ללעז על הראשונים היכא דליכא ספיקא וצדדים שראוי להקמיר מן הדין ובזה פשיטא שיש לחוש ללעז על הראשונים ואין לה זלזול גדול מזה ובפרט אחרי שבארתי שיש לחוש לכמה איסורים שאין ספק שהבא לשנות ידו על התקנתה ושוב

בא לידי ספר שו"ת אהלי יעקב שחיבר הגאון מוהר"ר יעקב ששפורטש ושם איתא שבעת שהיו רודפים אחר צבי שבור וכו' נהגו בקהלכם לומר ברפת פהגים בכל שבת מה שלא נהגו קודם לכן כ"א ביו"ט לבד ואחר שנתגלה הטעם היו קצת אנשים שאמרו דמ"ע היא וכינון שהחזיקו בה אינם יכולים לחזור ממנה והגאון הנ"ל האריך בדבר והוכיח במישור שיש לחזור למנהג הראשון שהרי נהגו בכל גלילי ישראל ובפרט במלכות אשכנז ופולין פאשר כתב רמ"א שלא לאומרה כ"א בי"ט ע"ש וק"ו הדברים אחרים שהראיתי שהמנהג נתיסד ע"פ גדולי הראשונים והאחרונים שלא לברך בנשיאת כפים הפורש ממנו פורש מן החיים ואלקים יחננו ויברכנו ברפת שמים: דברי זעירא מן חב"יניא הק' אפרים ולמן מרגליות מבראד שאלה ז' ידיד עליון למעלה.

פאר המעלה. פבוד ידיד נפשי הרב הגדול החרף ובקי המפורסים מוהר"ר יעקבא סג"ל לנדא נ"י: לאשר יקרו בעיני נכבדי דבריו הנעימים אורי עיני ואמצתי זרועתי להשיב על דברתו בענין תקופת החמה אשר זכינו לאורה בשנה זו ונשאל כ"ת למה אין מברכין על יתר פוכבי לכת כל חד לתקופתו ומכ"ת השיב שאין דומה ראית החמה לכל מסורה לכל בעלי עינים כו' דבריו של טעם לשבח הם ומתאמרה משמיה דגברא רבא פנותיה.

הגאון מוהר"ר לוי ז"ל בספר עטרת תפארת הביאו בקונצ'ר בס' מחזיק ברכה שסיים וז"ל דלא מפרש הש"ס אלא חלוקת חמה בתקופתה שהוא דבר המסור לכל אדם לדעת בלי חכמה וחשבון אבל שאר הדברים דהיינו לבנה בגבורתה וכוכבים במסילותם לאו כ"ע דיני דקידוש החדש גמירי וחקמת התכונה סבורי כו' עכ"ל.

ומ"ש כ"ת אשר השמיטו הפוסקים מימרא דריב"ל הרואה רקיע בטרתו לפענ"ד טעמם ונימוקם עמם דאמרי' התם דפליגי אדרפרם כו' דאמר מיום שחרב בהמ"ק כו' וס"ל דקי"ל פנותיה ונאפילו את"ל ספיקא הנה ספק ברכות להקל: ועוד נראה דרפרם אמר ר"ח.

הוא בתראה לגבי דריב"ל. ואף דלא אמרינו הלכתא פבתרא כ"א מאב"י ורבא ואילך מ"מ לפענ"ד י"ל דהא דאמרינו ופליגי דרפרם כו' היינו דפליגי אדאב"י דמפרש דרקיע בטרתו דקאמר ריב"ל היינו כי אתא מטרא כו' דליתא להא דאל"כ איך קאמר רפרם דמיום שחרב כו' דנדאי מתרמי זימנין טובי כה"ג אף בזה"ז ולכך סבירא ליה דרקיע בטרתו מילתא אחריתי הוא שאין נראה עתה כ"א בזמן שהיה בהמ"ק קנים ופשיטא שאין להקשות דהיאך קאמר ריב"ל הלכתא למשיחא דנדאי טובי איפא כה"ג כמ"ש התו' בכמה מקומות וא"כ הדבר בספק רקיע בטרתו מה הוא דפשיטא דלא פליגי במציאות אי מתרמי הכי או לא דנדאי דמתרמי הכי אלא שאין זה קרוי רקיע בטרתו פלל לרפרם ולכן השמיטו מימרא דריב"ל.

ומ"ש כ"ת שלדעת האומרים חמה בתקופתה היא פיזור העננים א"כ הברייתא דאומרת הרואה חמה כו' הנה דברי ריב"ל דברים אחרים בשנינו לשון קצת כו' בעיני יפלא דריב"ל מיירי לענין הרקיע וכדקאמר אב"י מפי אתי מיטרא פולי לילא והברייתא מיירי לענין החמה וכוכבים בלבד ושיעורו בג' ימים ומקורו מהירושלמי הביאו הערוך שם ומשמע ליה דלאו ארקיע בטרתו לחוד קאי כ"א גם אהא דחמה ולבנה קאי דר"ח דאמר

ובלבד לאחר ג' ימים: ונראה שפוננת מכ"ת לומר דעכ"פ לישנא דבתקופתה
ובטהרותיהם דברים אחרים ואין זה פלא דריב"ל דלגבי רקיע מייירי נקט לישנא דקרא
וכעצם השמים לטהר.

וגם נלע"ד דלהך פירושא אפשר דגרסי' חמה בתקופתה ביום שאין בכלל פירושו סיבוב
רק ר"ל שהיא בתוקפה וכמו דנקט אח"כ ולבנה בגבורתה וקרי"ף וקרא"ש גרסי'
בטהרתה ונראה דתדא מילתא הוא וצ"ל הך דחמה בתקופתה היינו נמי בטהרתה ואפילו
אי גרסי' בתקופתה בנא"ו מ"מ נראה כפשוטו דהיינו תקופת חמה בכל צ"א יום שאז
היא יותר צאת השמש בגבורתה משאר השנה כדאשכחן בחולין דף ס' אגיל אוקמי להדא
יומא בתקופת תמוז כו' ואמנם נראה דהתם לאו בשעת התקופה ממש קאמר רק ר"ל
בחלק הזה של תקופת תמוז ועיין בשבת דף קכ"ט לענין הקנה ובדוכתי טובי.

ומ"מ פאן שפיר יש לפרש דקאי על שעת התקופה ממש וכדאמר שמואל בעירובין דף
נ"ו אין התקופה נופלת כו' וכיוצא ומ"ש כ"ת דהא דאמרינן בר"ה דף י"ב דמונין לתקופת
כר"י אין נ"מ לדניא אם לא לענין הברכה בזמנה לפענ"ד פשוט דנ"מ טובא לענין עיבור
שנים כדאיתא בסנהדרין על ג' סימני' מעברין.

וגם בר"ה דף כ"א פי חזית תקופת טבת דמשכה עד שיתסר ניסן עברה לה הוא שתא כו'
ועיין בתוס' שם וכינון שפן אנו צריכין לידע חשבון התקופה מאימתי מונין אם כר"א או
כר"י עיין בתוס' וברמב"ם פ"י מהל' קה"ח בדברי המפרש שם.

ועיין בשו"ת משאת בנימין סי' ומ"ש כ"ת שי"ל דהירושלמי מצריף שיהא היקף חמה
בניסן וגם שיהא ג' ימי גשמים כו' באמת לשון הירושלמי כפשוטו דאיתא הוואה החמה
ואת הלבנה ואת הכוכבים ואת המזלות כסדרן מברך ברוך עושה מ"ב ר"י אומר המברך
על החמה ה"ז דרך אחרת ומשמע דהך כסדרן אפולקו קאי ואהא פליג ר"י: שוב ראיתי
בס' הג"ל שכ' בשם קצת דמיייתו התוספתא ומפרשי לה דמייירי בבא לברך בכל שנה.

ולפענ"ד צ"ע וגם היום מצאתי בס' רב משולם תשובה אחת מהגאון ח"צ כו' ג"כ קצת
מדברי ע"ש ושמחתי שפוננתי לדעת הגדול. ועיי"ש שתמה על הרמב"ן שהביא הך
דרקיע בטהרתו כו' ובאמת גם בה"ג הביאו ע"ש שכתב אמר ריב"ל הוואה שמים
בטהרה מן העבים אומר כו' וע"ש דגרס חמה בתקופתה ולבנה בתקופתה כו' ולפ"ז נראה
לכאורה לברך במחזור קטן על הלבנה ונראה טעמא משום דבלא"ה מברכין עליו
בחדושה מחדש לחדש.

ודאמתאן עלה בענין שאין מברכין על לבנה וכוכבים ומזלות לפי פירוש הרמב"ם הדברים
אימיתים כמ"ש כ"ת וכן בפירוש קרי"ף לתלמידי ר"י כו' הביא תחלה דברי הרמב"ם
ואח"כ כתב בשם רבינו יהונתן הכהן ז"ל.

ומזלות בעתם נודע לחכמי הכוכבים אימתי הם חוזרים למקום שהיו שם בשעת בריאת
העולם עכ"ל: ואברכהו גם ברוך. יזכה ליום שפולו ארוך.

לחזות בנועם וזיו השכינה: ובאור החמה ואור לבנה לפרט נמנה דברי זעירא מן חברי
הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד: ועיין בספר תשובה מאהבה ח"ב פתב שבשנת תקמ"ה
לא זרחה השמש עד שעה קודם חצות והורה הגאון בעל נ"ב ז"ל לברך בשם ומלכות:

שאלה ח עמדתי על דברי מחו' ידיד נפשי הרב הגדול החריף ובקי המפורסם מוה' יעקב סג"ל לנדא נ"י אשר נשא ונתן באמונה בדברי התוס' בשבועות דף יו"ד ע"ב ד"ה מותר הקטורת ופתח דבריו הניח בצ"ע אשר תפסו התוס' למנוח קנים שקפני כה"ג יחזיקו תצי מנה לכל הפחות ולא ידענא מנ"ל הא ויותר מסתבר לומר שהחופן נחשב עד שליש מנה או לפעמים מעט יותר וכאשר באמת בכריתות דף נא"ו כ' חשבון נכון כו' עכ"ד: והנה מה שתפסו התוס' דקפני כה"ג הוא חצה מנה עכ"פ הדבר פשוט לענ"ד שלמדו זה מקטורת של כל השנה דאמרי' שהיה מקטיר תצי מנה שחרית ותצי מנה ערבית וא"כ מסתמא גם מה שמוסיף ביה"כ מלא תפנים יש בו שיעור הקטרה של חול עכ"פ אלא שלפעמים תפניו גדולים מזה ומחזיק יותר אבל עכ"פ היה מחזיק תצי מנה.

ולכאורה היה אפשר לומר דאם הקטיר בחול פחות מתצי מנה פסול דהכי גמירי דתצי מנה הוא שיעור הקטרה. אף בזבחים דף ק"ט אמרינו תצי פרס בפנים פטור ואמרינו עלה דפטור צבור ואמרינו נמי בהקטרה דהיכל כ"ע לא פליגי כו' ופרש"י שלא נאמר בו שיעור והאי פרס שיעור דרבנן הוא מודה ר"א דבכזית הני הקטרה כו' להוציא ציבור י"ח בפנים כו' ע"ש: וראיתי במשנה למלך פ"ג מהל' תמידין ומוספין שהביא דברי הש"ס וגם הביא פסקי תוס' בכריתות דפרס בשחרית כו' הוא הל"מ ואם לא הקטיר אלא פזית שחרית וכזית ערבית יצא וע"ש דמסיק דלדברי התוס' צ"ל דכה נאמרה הלכה כו' ועל דברי רש"י כתב לא ידעתי מה ראו חכמים לעשות תקנה זו שיקטיר פרס ולא יזה דבר סמכו השיעור הזה ולפמ"ש י"ל לשיטת רש"י פינן שלא נזכר שיעור ההקטרה סמכו חכמים על מה דאשפחן הקטרה דיוה"כ שהוא מלא תפניו ושיעורו חכמים שאינו פחות מתצי מנה וכמ"ש התו' וכיון שהוא הפחות שבמלא תפנים סמכו חכמים על שיעור זה ותיקנו להקטיר פן בכל יום ומ"מ בדיעבד בכזית הני הקטרה פינן שלא נזכר השיעור בתורה נמצאת אומר דבין לבין וביין למר פנים הדברים דמלא תפניו הני תצי מנה דלרש"י י"ל שפן הוא וממנו למדו חז"ל לתקן בהקטרה דחול פרס בשחרית כו' ולהתוס' דשיעור זה דפרס הוא הל"מ אית לן למימר איפכא דמסתמא גם הקטרת יוה"כ דמלא תפניו אינו עכ"פ פחות מזה השיעור רק לפעמים הוא מוסיף עליו: ואמנם צ"ע לענ"ד דנדאי אין סברא לומר שלכל הפחות התפנים מחזיקים תצי מנה שהרי מצינו ביומא דף מ"ז ר"י בר קמחית היה חופן ארבעה קבין וא"כ נראה ששלשה מנה הוא יותר מד' קבין שהרי לא מצינו שבימי ר"י בר קמחית הוצרכו להוסיף על שס"ח מנה ומכ"ש לפמ"ש בספר כל בו סימן ל"ח פי יש שקפניו גדולים כו' לפיכך הוצרכו להוסיף ג' מנים כד שיערו חכמים שאין להם תפנים גדולים שמחזיקין יותר מג' מנים ובירושלמי פרק הוציאו לו איתא ומשערין בכל תפנים הגדול לפי גדלו אפילו כבן קמחית שהיתה ידו מחזקת פארבעת קבין והקטן לפי קטנו אפילו כבן גמלא שלא היתה ידו מחזקת אלא פשני זתים ע"ש.

ולכאורה משמע דתפינתו לא היה אלא פשני זתים וזה צ"ע דא"כ הקומץ שלו שהוא ביד אחת לא היתה מחזקת כ"כ ואמרינו אין קומץ פחות משני זתים ובירושלמי פ"ב דיומא אמרינו מעתה פהו שאין ידו מחזקת כשני זתים פסול מן העבודה והמ"ל בפ"ג מהל' מע"ק הביא דברי הירושלמי אלו ומשמע ליה שהוא פסול לכל העבודות ע"ש וצ"ל דהך שלא היתה ידו מחזקת אלא כב' זתים היינו ידו אחת וכן נראה מפירוש קרבן העדה שם

שכ' שהוא שיעור הקומץ ע"ש ולפ"ז לא הני ה' ידו מחזקת דומיא דרישא דברישא קאמר שהיתה ידו מחזקת ד' קבין אחפינה קאי והו' דבן גמלא איד אחת קאמר ובחפינה נראה שהוא חופן ד' זתים או יותר ואיך שיהיה עכ"פ חזינו דחפינת בן גמלא לא היתה אלא בערף ד' זתים וא"כ איך נאמר שלכל הפחות החפינה הוא חצי מנה שהרי ד' זתים אינם אפילו חלק ט"ז ממנה לפי מ"ש דד' קבין הוא פחות משלשה מנה וד' קבין הם קצ"ב זתים ולכן נראה דחכמים ששיערו ג' מנה תפסו שיעור הבינוני ושכיח קצת שיהא מי שיש לו חפנים גדולים פשיעור ג' מנה.

ומ"מ אי אתרמי מי שחפניו ד' קבין שהוא יותר מג' מנה כגון ר"י בר קמחית באמת הנה לוקח יותר לחפינה והיו לוקחים לתשלום השנה מהשיריים (אמנם בכל בו לא משמע הכי שכתב שם משרבו השיריים של שלשה מנין שמשתייר בכל שנה מחפינתו של כ"ג שאפילו ר"י בר קמחית שהיה גדול שבכולן לא הנה חופן אלא ד' קבין כו' ע"ש) וגם מה ששיערו חכמים חצי מנה שחרית כו' הוא שערף הבינוני והממוצע שיהא מחזיק מלא חפניו פשיעור הנה של חצי מנה וכיון דאשפחן הקטרת קטורת של כה"ג ביוה"כ פשיעור הנה שהוא ערף הבינוני תקנו להקטיר בן בכל יום ולכן גם ה' דאמרינן אחת לע"ב שנה כו' לפי שעל הרוב הנה כה"ג בינוני שהיה מחזיק מלא חפניו בערף חצי מנה והנה מגיע בע"ב שנה של שירים לחצאין.

ועיין בתוספות שלא נזכר בדבריהם שהוא עכ"פ חצי מנה והנה מגיע בע"ב שנה על חשבון שיריים לחצאין כתבו בן שנהו החשבון הקרוב יותר ואם תאמר שיש ג"כ קטן מזה וא"כ למה נקט ע"ב שנה דוקא: ומ"ש התוס' דאע"ג דחסר ד' מנין לא דק פנונתם פשוטה אע"פ שאינו מכונן החצי ממש ולא דק בזה דארף מלא חפניו של בינוני ודאי ג"כ שאינם חצי מנה מצומצם אלא לפעמים מעט פחות או יותר והלכך נקט ע"ב שנה שהוא שיעור קרוב לחצי ומ"מ לא ניחא להו' ה' לא דק פולי האי דמ"מ ה"ל למינקט ע"ג שהוא קרוב יותר ואין חסר רק מנה וחצי משא"כ לגירסא דשבעים שנה ניחא להו' טפי לומר לא דק דדרף התנא למינקט סכום העשיריות וכללי קחשיב ופרטי לא קחשיב וא"כ י"ל דהיינו לע"ג או לע"ד רק התנא נקט העשיריות בלבד אבל לגירסא דע"ב שנה לא ניחא פולי האי למימר לא דק דכיון דנחית למנינה דפרטי ה"ל למינקט ע"ג שהוא חשבון קרוב לחצי ואא"ז מהרש"א קשיא ליה דדילמא שפיר דייק במלתיה דלע"ב שנה הנה מגיע לחצי של קטורת המצטרף לשנה פשוטה והוא מזניק הדק היטב דנקט במלתיה ע"ב וגם נקט לחצאין לפי שק"ה מנים הוא ממש החצי של שנ"ד עם תוס' השלשה מנים של יוה"כ: וראיתי לידידי הרב הנ"ל שכתב דע"כ מ"ש התוס' לא דק היינו במ"ש א' לע"ב דצריך יותר מן ע"ג דא"ל לא דק במה שאמרו באה לחצאין דלאו דווקא החצי כו' ולא ידעתי הבדל בזה דודאי הא בהא תליא שאם נאמר שלע"ב הוא מדוקדק ע"כ מה שאמרו לחצאין אינו מדוקדק ואם נאמר שלחצאין הוא מדוקדק ע"כ דלע"ב אינו מדוקדק וכפי הנראה ההכרח שהכריחו להרב נ"י הוא מ"ש שם וז"ל ועוד דבכריתות אמרו לפיכך יחיד שפוטמה לחצאין חייב שם ודאי בעינו החצי ממש כמתפונתה והרב מהרש"א ז"ל לא שת לבו לזאת וכתב מה שכ' עכ"ל.

ולענ"ד אין זה מוכרח לפרש דמה שאמר פטמה לתצאין חייב היינו החצי מן שס"ח ולדברי אא"ז שפיר מתפרש החצי מן שנ"ד דאטו שס"ח פתיב בקרא ואדרבא מילתא דמסתברא דארף לרשב"ג דס"ל דיש לעשות כל הקטורת מן התרומה חדשה בב"א יש די שיעשה מתרומה חדשה של חודש ניסן זה עד תרומה חדשה של ניסן האחר דהיינו בשנה פשוטה שנ"ד יום ומה שעושין שס"ח מנים ושס"ה פנגד ימות החמה באמת טעמא בעי ולא נמצא במפורשים טעם לזה רק בספר יראים סימן של"ד כ' וז"ל ומנין משקלם לא מצינו במקרא אלא שהוא הל"מ ושמעתי דאסמכוה אקרא שלחיה פרדס רימונים שלחיה בגימטריא הכי הוא ומדרש לא ראיתי עכ"ל: והנה מ"ש דמנין משקלם הוא הל"מ ע"כ שאין ר"ל על מנין שס"ח דהא חכמים פליגי וס"ל שישכול לפטם פרוס בשחרית ופרס בין הערבים ואם הנה לרשב"ג מהל"מ לא יצדק מחלוקת בזה כמ"ש הרמב"ם אף י"ל משקל הסימנים עצמם דהיינו הצרי כו' כ"א ע' מנה מור כו' ששה עשר מנה.

ומ"ש ושמעתי דאסמכוה זה קאי על מספר שס"ח מנים שזהו רק אסמכתא ולחכמים מותר לפטם כל מנה בפ"ע ולרשב"ג היו מפטמין לכל השנה מתרומה חדשה מתחלת השנה מה שהיה צריך פי פן יכלה מעות שבשופר ולא יהא ממה לחדש לפטם הקטורת וגם לחכמים יש לעשות פן לכתחלה וכיון דמה שעושין מספר שס"ח הוא לאסמכתא בלבד שפיר י"ל דכל שהגיע בע"ב שנה לחצי מנין הראוי לשנה לא היו עושין בשנה שאחריה כ"א המחצה השנייה בלבד הצריה לשנה זו ובשנה שאחריה היו חוזרין למספר שס"ח מנין וס"ל דהכי גמירי פטמה לתצאין פשרה היינו החצי מה שהוא צריך לשנה ולפיכך בע"ב שנה שיש פאן קע"ז של מחצית השנה וג' מנים שתיקנו בשביל יוה"כ וא"צ רק לעשות קע"ז על חצי שנה שפיר מצטרפין של שיריים לתצאין ועושין עוד קע"ז בשביל חצי השנה: אף אמינא דמסייע ליה לידידי הרב נ"י דבאמת הא דאמרינו לתצאין פשרה לשליש ולרביע לא שמענו הוא לכאורה הלכתא בלא טעמא ולכן נראה דטעמא רבא איכא דמטעם מספר שס"ח דאסמכוהו אקרא נלענ"ד פיון שגאמרה הל"מ פמה יהיה מכל סימן וסימן וחסבו חז"ל לשיבא המשקל בעסק מנין שלמות ולא שבורים וזה החשבון מכונן פשהוא נעשה שס"ח מנים משא"כ אם בא לפחות מזה השיעור אזי הוא צריך ליקח מכל סימן וסימן לפי ערך הנה שתהיה במתכונתה ויצטרף לשפור משקל המנים מן הסממנים לפ"ע אשר נגרע מערכו ובשבר אשר הם שוכרים אתי למיטעי ולכך תיקנו לתקן שס"ח מנים שאז מכל סימן וסימן יש משקל שלם ומה"ט נמי אמרו לתצאין פשרה דכל לתצאין ג"כ יהיה המשקל מכונן החצי ממש והיינו דקאמר לשליש ולרביע לא שמענו דאע"ג דג"כ יש לכונן המשקל בדרך שלישי או רביע מ"מ אינו מכונן כ"כ פמו החצי ולכך נקט שלישי או רביע ולא נקט סתם פחות ממחצה דליכא לספוקי פיון שצריך לבקש חשבונות רבים ויש לחוש שיעדיף או יחסיר ולכך לא נקט רק שלישי או רביע דבזה יש מקום לומר שלנבון נקל לכונן המשקל וע"ז אמר לא שמענו: ומ"מ דברי התוס' מ"ש דלא דק הם כפושטן כמש"ל דהא ודאי הא דאמר אחת לע"ב שנה לפיכך יחיד שפטמה לתצאין חייב לא תלי תניא בדלא תניא הוא אלא תנא ס"ל דכך נאמרה הלכה לצרף אחת לע"ב לתצאין דאל"כ באמת מנ"ל שפותר לצרף לתצאין ולפטם החצי ואם ס"ל פי פה הוא שורת הדין א"כ בלא"ה דינא הכי דייחיד המפטם לתצאין ולמה תולה הדין בהא דאחת לע"ב כו' וע"כ לומר דכך נאמרה הלכה דאחת לע"ב כו' ומזה למד

רשפ"ג שהמפטם לחצאין חייב וא"כ ממילא דשפיר אמרינו לא דק במה דנקט במלתיה שהיה בא לחצאין דבאמת קרוב לחצי הוא ואפ"ה גמירי שייצרפו אותו פשיגעי קרוב לחצאין וה"ה מה שלמד מזה לפיכך יחיד שפיטמה לחצאין חייב נמי ר"ל כמספר הזה של שיריזים דע"ב שנה אף ממ"ש התוס' דלגרסא אחת לע' שנה יתכן טפי לומר לא דק ולפמ"ש לא יתכן לומר פן: ובמ"ש התוס' דהה גרסא דאחת לשנים שנה היינו כשפלה השנים בשני שנים פשוטות ע"ז תמה ידידי הרב נ"י דמה נעשה לשנה מעוברת שאחריו וכן תמה מהרלב"ח ולדידי קשיא לי טפי דאם נאמר שפלה בשני שנים פשוטות א"כ ע"כ שהתחלת החשבון הזה נאמר פשיגעייה שנה מעוברת לפי מה שגראה מהתוס' שהם הולכין בזה ע"ד סוד המסור בגינו דאל"כ לא משפחת שיהיה שנת נ"ט וסמך שנים פשוטות וא"כ מה נעשה בשנת העיבור שמתחיל בה החשבון שעדיין אין שם קטורת מכבר להשלים בו וע"כ שעושין לצורך זה קטורת שלימה או חצאין וא"ל דא"כ למה מצרפין עתה כיון שע"כ יצטרכו לעשות זה אין קושיא על זמן שהיה קובעין ע"פ הראיה ולפעמים לא היה יודעין אם תתעבר השנה אם לא עד סוף שנה ולכן לע"ע משתמשין בקטורת של חצאין הבאה מן השיריזים אלא שצ"ע דא"כ נימא דמייירי דבאמת לא נתעברה השנה ויש פאן שלש פשוטות זא"ז וניחא הפל ואין דעתי נוחה להגיה שלש שנים פשוטות.

וגם ממ"ש פבוד ידידי הרב נ"י אחת לששה ושבעים שנה וטעמא לפי שפלים בו ד' מחזורים לא ידעתי התועלת בזה אם יכלו ד' מחזורים או לא ומה איכפת לן אם יהיה פאן עוד יתרון מחמת ימי שנות החמה ג"כ סוף סוף עכ"פ בע"ד סגי ליה שיהא לחצאין ומה לו להמתין עד ע"ו ופשיטות דברי התוס' נראה שי"ל דכמו שכתבו בגרסת לע' שנה דניחא טפי לומר לא דק אע"פ שאינו עולה רק קע"ה כמו כן לס' שנה וכלה בשני שנים פשוטות זא"ז שעולה קע"ב שפיר אמרינו שהוא קרוב לחצי ולא דק וכו' קבלו חז"ל דכל שהוא קרוב לחציה בענין פזה ש"ד ומה שלא פירשו התוס' בגרסא אחת לע' שנים דמייירי בכה"ג ולא היו צריכין לומר לא דק י"ל דלהה גירסא משמע דלע' שנה עכ"פ פן הוא בבירור בכל פעם וז"א דלא משפחת לה רק בגוונא דב' שנים פשוטות זא"ז משא"כ לגרסא אחת לס' או לע' שפיר מצינו לפירש דלפעמים לס' פגון דאיקלע ב' שנים פשוטות או לע' פגון דלא איקלע הכי ומ"מ לע' ודאי מצרפינו כיון שהוא סכום הקרוב אל החצי משא"כ לס' לפעמים שהחצי ממנו והלאה הרבה ואין מצטרף ומחמת תשות פחי לא יכולתי לחפש ולחקור דרכים בפירוש דברי התוס' רק מה שעלה בגדי לפום ריהטא ומעלת פבוד ידידי הרב הגדול נ"י יבחר אשר אליו נרצה והנשאיר ימצה דברי זעירא מן חב"י: הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד שאלה ט תשובה להגאון ר' ישעיה ברלין נ"י: נצר מטע עם בינות.

מקבת בור השכל חוצב ממחצב התבונות. ושמעו הולך בכל המדינות.

ה"ה פבוד הרב כו' מוהר"ר ישעיה ברלין נ"י: אקדמה פניו בתודה אתיא תחת נתינה שנתן לי פלי חמדה (ספר שאלות שלום שחיבר על השאלות) וכל שפן שהוסיף בי אהבה וחסדה יתירה נודעת בדברי שלום ואמת אשר אמר עם הספר עריבים לאונן שומעת אמרות טהורות בשמן הידידות בלולים בטללי אורות פלולים ממעייני האהבה נזלים

אָשׁר כּוֹנְנוּ יָדָיו יָדִים הַבָּאִים מִחֶמֶת סֶפֶר כְּתָב אִישׁ רִי"בִי וְהִרְחַתִּי מִבֵּין כּוֹלֵי כְּתָבוֹ כִּי לֹא
זוֹ מִחֶבְבוֹ כּוֹ' פֶּתַח דְּבָרָיו מֵאִיר כּוֹ' (עֵינָיו לְקַמֵּן ס"ס) עוֹד זֹאת אֶדְרֹשׁ מ"ש חֲתָנוּ דְּמֵר
בְּהַקְדָּמַת הַסֶּפֶר וְהַעֲמַק מִחֶבְבוֹ תִּיקוּנֵי פְּלִי שְׁרֵת מ"ש שֵׁם בִּש"ס דְּעִירוּכִין דָּף י"א בְּעֵנָן
הַשִּׁיר מְעַכְב הַקְרָפֵן וְתַמְהֵנִי שְׁלֹא הַזְכִּיר מֵר מֵתוֹסְפוֹת דְּרֹאשׁ הַשְּׁנָה דָּף ל"ד ע"ב ד"ה
וְנִתְקַלְקְלוּ כִּי שָׁם מְבֹנָאָר בְּאֵר הַטֵּיב וּמָה שְׁסִימּוֹ הַתוֹסְפוֹת בְּרֹאשׁ הַשְּׁנָה דְּהָא מְבִיא אָדָם
זָכָחוֹ כּוֹ' הֵינּוּ בְּקֶרְפֵן יָחִיד לֹא מְשַׁמֵּעַ פֶּן בְּתוֹס' דְּעִירוּכִין ד"ה הַשִּׁיר דָּאָם לֹא פֶן הָיִי לִיה
לְאֵתוּנֵי הָדָּ דּוֹמְנָחְתָם וְנִסְפִּיקָם אֶפְּלִי בְּלִילָה דְּמִיָּרִי בְּקֶרְפֵן צְבוּר וּמָה שְׁמַתְמָה מֵר
שְׁהַרְמָב"ם לֹא הַזְכִּיר הַפֶּסֶק דָּאִינוּ מְעַכְב כְּבָר עֶמֶד בְּזָה מְהַר"ם פֶּן חֲבִיב בְּקוֹנְטֵרַס יוֹם
תְּרוּעָה ע"ש וּמ"ש שָׁם לְהוֹכִיחַ מְהַרְמָב"ם דְּסִבְרָא לִיה דְּלֹא מְעַכְב אִין זֶה הוֹכָחָה פְּלִל
לְפִי מָה שְׁפָתָבו הַתוֹסְפוֹת דְּקֶרְפֵן דְּקֶרְפֵן דְּקֶרְפֵן ע"ש (וְעֵינָיו בְּתוֹסְפוֹת דְּיוֹמָא דָּף
ל"ג דְּנִקְטוּ בְּקֶצֶרָה דְּבְרִיקָה שְׁבֹאָרוּכ' בְּרֹאשׁ הַשְּׁנָה) וְהִנֵּה מֵר תַּמָּה עַל רִש"י בַּע"ז בְּמָה
שְׁכ' דְּקִי"ל בְּהַחֲלִיל דְּהַשִּׁיר מְעַכְב וְקֹשֶׁה חֲדָא דְּלִיתָא פְּלִל בְּהַחֲלִיל וְעוֹד דָּאִית לֶן לְמִימֵר
דְּהַלְכָה כְּרַבִּי וְקֹשֶׁה לִי לְמָה לֹא מִיָּתִי מֵר הָא דְּתַעֲנִית דָּף כ"ז דְּקֶאָמֵר תַּנָּא רִשְׁבִּי"א פְּהֵנִים
וּלְוִיִּם וְכִלֵּי שִׁיר מְעַכְבִּין אֶת הַקְרָפֵן וּפִירֵשׁ רִש"י פְּלֹגְתָא בְּשִׁלְהִי סוּפָה דַּמ"ז וּבְעִירוּכִין
דָּף י"א מְפֹרֵשׁ וּלְפִי זֶה קֹשֶׁה ג"כ כַּמ"ש מֵר עַל רִש"י דָּף ע"ז דְּבִסְנָפָה לֹא נִזְכָּר דְּמְעַכְב
וְאִין לְפִרֵשׁ כּוֹנְנָתוֹ דְּפְלֹגְתָא בְּסוּפָה אִי בְּעִי פְּלִי אוֹ עֵיקָר בְּפָה ז"א דְּהָא הו"ל לְצֵינָן אַמְאִי
דְּקֶאָמֵר אַחַר כָּף מֵר סִבֵּר עֵיקָר שִׁירָה בְּפָה וְעוֹד מְאִי הָאִי דְּקֶאָמֵר וּבְעִירוּכִין מְפֹרֵשׁ דְּהָא
בְּעִירוּכִין לֹא מִתְפָּרֵשׁ טְפִי מְבִסְנָפָה א"ו כּוֹנְנָת רִש"י מְדַאָמְרִינוּ הַתָּם דְּדַחֵי שִׁיר שֶׁל קֶרְפֵן
אֶת הַשְּׁבֵת וּמ"ש מֵר מִיָּדֵי דְּהָיִי אַאֲבָרִים וּפְדָרִים לֹא הִבְנִתִּי הַדְּמִיוֹן דְּהִכָּא אִם אִיתָא דָּאִינוּ
מְעַכְב מ"ט דַּחֵי מִשְׁא"כ אַבְרָהִם וּפְדָרִים אַע"ג שְׁיָכוֹל לְהַמְתִּין עַד שְׁתַּחֲשֹׁף קֶרָא פְּתִיב
עוֹלַת שְׁבֵת בְּשִׁבְתוֹ לְלַמֵּד שְׁחֲבִיבָה מְצוּה בְּשַׁעֲתָא מָה שֶׁא"כ גְּבִי שִׁיר אִי לֹא מְעַכְב מַה"ת
נִימָא דְּדַחֵי וְאַע"ג דְּדַעַת הַתוֹסְפוֹת בְּסוּפָה דְּהָא דְּקֶאָמְרִינוּ דְּדַחֵי הֵינּוּ אִיסוּר תְּקִיעָה וְכַה"ג
שְׁאִינוּ אֶלָּא מְשׁוּם שְׁבוּת וְכ"כ הַתוּי"ט וְהַל"מ סוּף הַל' לְוֹלָב דְּלִכְף חֲלִיל שֶׁל קֶרְפֵן דּוּחָה
לְהַרְמָב"ם אַף ע"ג דַּס"ל עֵיקָר שִׁירָה בְּפָה מְשׁוּם דָּאִינוּ אֶלָּא שְׁבוּת מ"מ ס"ל לְרִש"י דָּאָף
שְׁבוּת לֹא הַתִּירוּ בְּזָה כַּמ"ש הַתוֹסְפוֹת שָׁם שְׁהֵיָה שָׁם רֹב פְּלִי שִׁיר וְכ"כ רַבִּינוּ יְהוֹנָתָן
בְּעִירוּכִין בְּמִשְׁנָה דְּנִימַת כְּבוֹר דָּאָפִי לְקִשׁוֹר בְּאַצְבַּע דְּלִיכָא אִיסוּר דְּאוֹרִיָּתָא לֹא שְׁרִי
רַק לְמ"ד עֵיקָר שִׁירָה בְּכִלֵי וּלְפִי זֶה הֵינּוּ נְמִי דְּנִקָּא אִי מְעַכְב הַקְרָפֵן אֶבֶל אִי לֹא מְעַכְב
מַה"ת דְּלִיָּדַחֵי אֶפְּלִי תִימָא דְּעֵיקָר שִׁירָה בְּכִלֵי מ"מ לִיכָא קֶרָא לְמִשְׁרִי כְּמוֹ בְּאַבְרָהִם
וּפְדָרִים וְהַעֲמִידוּ חֲכָמִים דְּבְרִיקָה אָף יֵשׁ לְחַלֵּק דָּאִי עֵיקָר בְּפָה א"כ שִׁירָה דְּכִלֵי אִינוּ רַק
מְדְּבְרִיקָם גְּזָרוּ בְּשְׁבוּת כַּה"ג אַף בְּמִקְדָּשׁ מִשְׁא"כ אִי עֵיקָר בְּכִלֵי מְדַאוֹרִיָּתָא אֶלָּא דְּלֹא
מְעַכְב י"ל דְּלֹא גְּזָרוּ לְבַטֵּל מְצוּה דְּאוֹרִיָּתָא אָף דַּז"א דַּא"כ אַמְאִי קֶאָמֵר שָׁם בְּעִירוּכִין
וּרְמִינָהוּ בְּן לְוִי כּוֹ' נִימָא דְּתַרְנוּנֵיהוּ ס"ל עֵיקָר בְּכִלֵי וּמִתְנִי' כַּמ"ד דְּמְעַכְב אֶת הַקְרָפֵן
(דְּבִלֵּא"ה צ"ל פֶּן לְשִׁינּוּיָא קֶמָא דְּקֶאָמֵר הָא ר"א דַּס"ל דְּמְכַשִּׁירִי מְצוּה דַּחֵי אוֹ לֹא)
וּבְרִיָּתָא כַּמ"ד אִינוּ מְעַכְב וְעוֹד יֵשׁ לְדַקְדַּק הַרְבֵּה בְּסוּפָה שָׁם וְאִין לְהַאֲרִיךְ: וְכֵן נִלְעַנ"ד
מִהִירוּשְׁלָמִי בְּעִירוּכִין דְּקֶאָמֵר דְּרִשְׁבִּי"א הוּא כּוֹ' תְּנִי רִשְׁבִּי"א פְּהֵנִים וּלְוִיִּם וַיִּשְׂרָאֵלִים
וְכִלֵּי שִׁיר מְעַכְבִּין הַקְרָפֵן וַיֵּשׁ לְדַחֲוֹת דְּבִירוּשְׁלָמִי מוֹקִי מִתְנִי' בְּאִיסוּר דְּאוֹרִיָּתָא וְהַלְפָּה
מִיָּתִי עֲלָה נְמִי אִיָּדָף דְּרִשְׁבִּי"א דַּס"ל דְּמְעַכְב הַקְרָפֵן אֶבֶל בְּשְׁבוּת אַף אִי לֹא מְעַכְב דַּחֵי
אֶבֶל דַּעַת רִש"י נְרָאָה דָּאָף שְׁבוּת לֹא הָיִי דַּחֵי אִי לֹא מְעַכְב וּלְכָף כְּתָב רִש"י שְׁפִיר דְּקִי"ל

בְּהַחֲלִיל דְּמַעֲכָב ר"ל לְמַאי דְּקִאָמַר ר' יִרְמְיָה דְּשִׁיר שֶׁל קֶרְפֵּן לַכ"ע דְּחַי: וּמ"ש לְדַקְדָּק דְּהַלְכָה פְּרָבִים הִנֵּה בְּזָה פְּשִׁיטָא לִיה לְמַהֲרָ"מ אֲלִישֵׁי בְּתַשׁוּבָה לְאִידָה גִּיסָא דְּהַלְכָה פְּרָבִי מְאִיר וְאִם אָמְנָם מַה שְׁפַתְב מְהַר"ם אֲלִישֵׁי טַעְמָא דְּסַתָּם מִתְנִיתִין דְּוִנְתַּקְלָקְלוּ הַלּוּיִם בְּשִׁיר רַבִּי מְאִיר הִיא אֵין דְּבָרִיו מְוִכָּרְחִים וְכָבֵר תְּמַה בְּזָה בְּפָנֵי יְהוֹשֻׁעַ וְכַתֵּב דְּמִמְתְּנִיתִין אֵין מְוִכָּרְחַ וְאִם פֶּן הַלְכָה פְּרָבִים וְכֵן נִרְאָה שְׁיִטַּת הַרְמַב"ם דַּא"ל כִּי הָוִי לִיה לְפָרוּשֵׁי דְּמַעֲכָב ע"ש בַּפ"י דָּף ל"א ד"ה שְׁאֵנִי הֵתָם: אַף לַעֲנִיד מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם בְּפִירוּשׁ הַמְשָׁנָה דְּוִנְתַּקְלָקְלוּ כּו' נִרְאָה דַּס"ל דְּשִׁיר מְעַכָּב הַקֶּרְפֵּן וְנ"ל טַעְמָא דְּכִינּוּן דְּסוּגְיָא דְּעִירוּבִין בְּשִׁינּוּיֵי קָמָא וְדַאי כַר"מ (וְכֵן אֵינָה שְׁיִנּוּיָא לְדַעַת רַש"י) וְאָף רַשְׁבַּ"א הֵכִי ס"ל וְכֵן רַבִּי יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל בְּתַעֲנִית דָּף כ"ז דְּקִאָמַר כִּהְנִים וְלוּיִם וְיִשְׂרָאֵלִים מְעַכָּבִין הַקֶּרְפֵּן וְלוּיִם דְּקִאָמַר הֵינּוּ לְשִׁיר אֲלָא דַּס"ל עֵיקַר שִׁירָה בְּפָה אֲבָל עַכ"פ ס"ל כַר"מ דְּמַעֲכָב וְכֵן בִּירוּשְׁלַמִי דְּתַעֲנִית קִאָמַר שְׁם תְּנִי ר"ש הַפְּהָנִים כּו' וְכִלִּי שִׁיר מְעַכָּבִין הַקֶּרְפֵּן וְאִתָּא שְׁם אֲמוּרָאֵי טוּבָא דְּמִשְׁמַע דַּס"ל כַר"מ דְּמַעֲכָב וְלִשְׁיִטַּת רַש"י גַּם סוּגְיָא דְּהַחֲלִיל ס"ל דְּמַעֲכָב הַלְפָה שְׁפִיר כְּתַב מַהֲרָ"מ אֲלִישֵׁי לְדִינָא לְמִיפְסֵק כַר"מ דְּשִׁיר מְעַכָּב וְלֹא מִטַּעֲמָיָה וְאוּלָּם דְּבָרֵי רַש"י בְּתַעֲנִית עֲדִינּוּ צ"ע שְׁפַתְב שְׁהִיא פְּלוּגְתָא בְּסוּפָה וְאֵנְכִי לֹא יִדַּעְתִּי דְּהָא מֵאֵן דַּס"ל דְּלֹא דְּחֵי שְׁבַת קִאָמַר שְׁם טַעֲמָיָה דַּס"ל עֵיקַר בְּפָה אַף לְאוּקוּמָתָא דְּרַב יוֹסֵף שְׁם אֲבָל מ"מ י"ל דְּכוּלְהוּ מוּדוּ דְּמַעֲכָב עַכ"פ וְצָרִיף לְדַחֲוֹק בְּכּוּנּוּתוֹ דְּאִיכָּא פְּלוּגְתָא אֵי כְּלִי שִׁיר מְעַכָּב דְּאִיכָּא מ"ד דַּס"ל בְּפָה סָגִי וְזָה צ"ע כַּמ"ש לַעֲלִיל: וְהִנֵּה בִּירוּשְׁלַמִי דְּעִירוּבִין וְדַתַּעֲנִית גֵּרַס בְּמִלְתָּא דְּרַשְׁבַּ"א וְיִשְׂרָאֵל וְכִלִּי שִׁיר וְכֵן בְּתוֹסְפַתָּא דְּתַעֲנִית אִיתָּא וְכִלִּי שִׁיר וְהָעַם מְעַכָּבִין הַעֲבוּדָה גֵּירַסַת הַש"ס שְׁלַפְנִינוּ לִיתָּא פֶּן בְּדַרְשְׁבַּ"א רַק בְּמִלְתָּא דְּרַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל וּלְפִרְש"י שְׁם בַּד"ה עֵיקַר שִׁירָה בְּפָה וְכִינּוּן דְּאִיכָּא לּוּיִם לֹא מְעַכָּב מִשׁוּם כְּלִי שִׁיר וְיִמַר סֵבֵר בְּכִלִּי הַלְפָה נִקְטַת כְּלִי שִׁיר שְׁפִיר מְצִינּוּ לְמִגְרַס אַף בְּמִלְתָּא דְּרַשְׁבַּ"א וְיִשְׂרָאֵלִים אֲבָל הַתּוֹס' שְׁם כְּתוּבוּ דְּלָמ"ד בְּפָה אַף מְזוּרִים וּפְסוּלִים כְּשֵׁרִים לּוֹמַר שִׁירָה דְּלֹא הָוִי אֲלָא בְּפָה וְכַתֵּב אַא"ז מְהַרְשֵׁ"א שְׁהַדְיּוֹק הוּא מְדַנְקַט יִשְׂרָאֵלִים וְרַשְׁבַּ"א לֹא נִקְטַ ע"ש אַף דְּבָרֵיהֶם תְּמוּהִים בְּעֵינֵי דְּהָא אִיכָּא מְבִנְיָא בְּעֶרְכִין וְסוּפָה דְּבַפָּה פְּשִׁיטָא דְּלוּיִם בְּעֵינּוּ וְזָה עֵיקַר עֲבוּדָתָם מְקַרָּא דּוֹשְׁרַת בְּשֵׁם וְכו' (וְכֵן מְבִנְיָא בְּרַמְבַּ"ם וְשִׁאָר פּוֹסְקִים בְּחֻשְׁבָּם חֲשׁבוֹנוֹת שֶׁל מְצוּהָ) רַק לַעֲנִין הַכְּלִי יְכוּלִים לַגְּנּוּ אַף פְּסוּלִים פִּינּוּ שְׁעֵיקַר הַשִּׁיר בְּפָה וְלָמ"ד בְּכִלִּי אַף לַגְּנּוּ בְּכִלִּי בְּעֵינּוּ כְּשֵׁרִים אֲבָל וְדַאי דְּעֵיקַר שִׁירָה לּוּיִם בְּעֵינּוּ וְלְדַחֲוֹק בְּדַבְּרֵי הַתּוֹס' וְלְפָרֵשׁ כְּוִנּוּתָם כַּמ"ש אֵין נִרְאָה כְּלָל לְמַעֲיִין וְעֵינּוּ בִּירוּשְׁלַמִי דְּיוֹמָא פ"א וְכֵן אִיתָּא בִּירוּשְׁלַמִי דְּמַגְלָה וְדַהוּרִיּוֹת דְּכִהְנִים בְּעֵלֵי מוּמִין פְּסוּלִין לְתַקְוָע בְּחֻצוֹצְרוֹת בְּשַׁעַת קֶרְפֵּן.

וְעֵינּוּ בְּתוֹסְפַתָּא דְּסוּפָה פ"ז דְּקִאָמַר בּוּ בְּיוֹם רָאָה ר"ט חִיגָר עוּמֵד וּמִתְרַיע בְּחֻצוֹצְרוֹת ר"ל שְׁבוּ בְּיוֹם רָאָה שְׁהֵיָה בְּשַׁעַת הַקְּהֵל וְלֹא רְאִיתִי בְּרַמְבַּ"ם שְׁהַזְכִּיר זֶה: וְהִנֵּה בַּמַּג"א סִימֵן קַל"ב ס"ק ד' רְאִיתִי שְׁהֵבִיא דְּבָרֵי מַהֲרָ"מ אֲלִישֵׁי וְכַתֵּב ע"ז וּל"נ כַּמ"ש הַתּוֹס' כּו' עַד א"א לְדַחֲוֹת כְּלָל וְדְבָרֵי תְּמוּהִים מְאֵד לְמַעֲיִין בְּתוֹס' דְּמַה חִזְלוֹק יֵשׁ בֵּין שְׁחַר לְבִין הָעֶרְבִים דָּאָף שֶׁל שְׁחַר אִם לֹא הֵבִיא הַנְּסֻכִים בְּשַׁעַת שְׁחִיטַת הַזֶּבֶח יְכוּל הוּא לְהִבְיָאן בְּלִילָה בְּלֹא שִׁירָה וְשֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים שְׁקָרְבוּ בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה ג"כ צָרִיכִין לְהִיּוֹת בְּיוֹם וּבְשִׁיר וְאֵין מְקוּם חִזְלוֹק בֵּינֵיהֶם וּמ"ש עוֹד וְז"ל הַגְּהֵמִי"י כּו' שְׁאֵין אוּמְרִים שִׁירָה אַחַר תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים אַע"ג דְּאַכְתִּי יוֹם גְּדוֹל הוּא דְּאִיכָּא בְּתַרְיָה קְטוּרַת וְגִירוֹת א"כ י"ל

דה"נ פיון שנגמר תפלת המנחה ה"ל כאלו הקריבו התמיד דבמקדש היו אומרים בשעת
ניסוף המים שעל הקרבן כו'.

ולענ"ד תימא מ"ש הגמ"י דאיכא בתריה קטורת דהא משנה שלימה שנינו ביומא דף
ל"א דקטורת של בין הערפים היתה קריבה בין אברים לנסכים אלמא דקטורת קדים
וצ"ל פונתו דאחר הקרבת הקרבן איכא קטורת ונרות פדאימא בפסחים דף נ"ט אין לה
דבר שמתעכב אחר תמיד של בין הערפים אלא קטורת ונרות אבל מ"מ תימא חדא דמ"מ
מנ"ל דבשעת השיר אפתי יום גדול הוא פיון דנסכים בטר קטורת ועוד דמ"ש שאין
אומרים שירה אחר תמיד של בין הערפים אע"ג כו' היא גופא קשיא דמתניתין
דנתקלקלו מוכח דאמרינן.

והמ"א רוצה לתרץ מה שהקשה על הטור בדברי הגהמ"י שהוא קשה ממנו והפ"י בר"ה
דף ל' דעתיה דנרות ג"כ קודם לנסכים והא ליתא פמבואר בסמ"ג מ"ע קצ"א שאחר
הנסכים מדליק הנרות שנגמר מערב עד בוקר כו' ואע"ג דקטורת נמי אימקש לנרות
פדאימא בפסחים מ"מ קרא פתיב כמנחת הבוקר דקטורת קדים לנסכים דערב פמבואר
ביומא דף ל"ד והרשב"א בתשובה סימן ע"ט מתחלה רצה לומר דנסכים מאחרים לנרות
ואע"ג דאין לה כו' שאני נסכים דגמר עבודת וממא הוא ומה"ט פשר בליה ע"ש ושוב
חזר בו מהיה דאימא בתמורה דאם קרבו עם הזבח בעינן יום דוקא וכתב אלא שאפילו
את"ל שנסכים באים אחר קטורת וקודם הטבת ב' נרות כו' ע"ש וענין זה עמוק ורחב
ולקצר אני צריך: ונדאמאן עלה בהיה דעירובין דף י"א ראיתי לעורך בדברי הר"ן פרק
הקורא המגלה שכתב ונ"ל פה תברכו בעמידה דאימקש לעבודה דכתיב וישא אהרן כו'
וכתיב ושרת בשם ה' אינהו שירות שהוא בשם הוי אומר זה נשיאת פנים ואימקש
לשירות דהיינו עבודה כו'.

ודברי תמוהים מאד חדא דהנה לימודים לא נזכרו בש"ס דסוטה דף ל"ח לא בדברי ת"ק
ולא בדברי ר"נ רק לימודים אחרים ועוד מ"ש וכתוב ושרת כו' הוי אומר זה נ"כ הוא
נגד ש"ס ערוף דערכין דקאמר הוי אומר זה שירה ואימא כו' מדכתיב לשרתו ולברך
בשמו מכלל דברכת כהנים לאו שירות הוא וכגון דא צריכה רבא וצ"ע ומר דנהירין ליה
שבילי דתלמודא ישים עינו הטהור כו': דברי זעירא מן חב"י אק' אפרים ולמן
מרגליות מבראד שאלה י חכם חרשים.

שואל כענין משמח אלקים ואנשים. ה"ה כו' מוהר"ר יעקב נ"י: שאלתו שאלת חכם על
התוי"ט במסכת מידות ראיתי ואף פי טרידנא טובא במילי דפסקה.

לכבודו פניתי. ונתתי פני לעיין קצת כפי הפנאי.

הנה לכאורה צ"ע ברש"י שדבריו סותרים זא"ז דבע"ז דף מ"ג פרש"י שיהא כארכו
ורחבו ורומו ושיעור מדת פתחיו אבל אם נשתנה במקצת מותר עכ"ל ובמנחות דף ק"ח
כתב רש"י תבנית היכל למדת אונרף ורוחב וקומה שיהא דומה לו בשלשתן עכ"ל הרי
מבואר דלא קפיד רק אהנה תלתא ומדת פתחיו לא מעכב והוא תימא ולא מצאתי
במפרשים שהרגישו בזה.

ולענ"ד נראָה דלכאורה יש להסתפק בָּהָא דתנא לא יעשה בית תבנית היכל על אינה היכל קאמר שהרי היכל בית ראשון הָיָה קומתו שלשים אמה והיכל בית שני קומתו מ' אמה ועיין תו"ט פ"ה דיומא ובהגהת הכ"מ מי אמרינן דאף ע"ג דבבית שני שינו מדתו והעמידוהו על ארבעים מ"מ גם לעשות היכל שרומו שלשים אסור פינן שפבית ראשון הָיָה כָּף אלקא שפיוצא בָּזָה הוא פֶּשֶׁר לְמַקְדָּשׁ וְאֵף דְּמַקְדָּשׁ שְׁנֵי לֹא נַעֲשֶׂה פֶּן מ"מ לֹא הָיָה מְעַכְבַּ מֵדַת רומו בָּזָה: וְהִנֵּה בָּהָא דְקָאָמַר ר"י ב"ר"י שֶׁל עֵץ לֹא יַעֲשֶׂה כו' וְאֵף חֲכָמִים דְּפָלְגִי עֲלֵיהּ הֵינּוּ דס"ל שֶׁל עֵץ פְּסוּלָה אָבֵל מ"מ כָּל תַּבְנִית פְּלִי מַקְדָּשׁ אָסוּר לַעֲשׂוֹת אֵף דְּבַמַּקְדָּשׁ הָיָה שֶׁל מַתְכוֹת וְלָכֵן אֵף כַּתְּבֵנִית הֵיכַל רֵאשׁוֹן אָסוּר.

ולכאורה מסתבר לומר פֶּן פִּינּוֹן שֶׁפֶן עֲשֶׂה שְׁלֵמָה וּע"ז אָמַר דָּוִד הִפְלֵ בְּכַתֵּב מִיַּד ה' עָלַי הַשְּׁכִיל אוֹ דִּילְמָא דְּנֻקָּא כַּתְּבֵנִית בֵּית שְׁנֵי הוּא דְּאָסוּר פִּינּוֹן שֶׁבְּנִין בֵּית שְׁנֵי בָּנוּ ע"פ נְבִיאִים שֶׁעָלוּ מִן הַגּוֹלָה וּמִסְתַּמָּא קָרָא אֲשַׁכַּח וּדְרִישׁ אַע"פ שֶׁשְׁלֵמָה לֹא דָרְשׁוּ כָּף וְכַדְאָמְרִינּוּ בְּנֻבְחִים דָּף ס"ב וּכְמ"ש הַתּוּ"ט בְּרִישׁ מְדוֹת שֵׁם א"כ י"ל דְּהֵיכַל שֶׁהוּא כַּתְּבֵנִית אַחַר מָמָה שֶׁעֲשִׂאוּהוּ הֵם פְּסוּל הוּא אָבֵל בְּאֵמַת ז"א דְּנֻדְאִי אֵין סְבָרָא לִוְמַר שֶׁשְׁלֵמָה לֹא הֵבִין לְדָרְשׁוֹ בְּדָבָר הַמְעַכְבֵּ וּפְסוּל בְּדִיעֵבֵד רַק הֵתֵם בְּנֻבְחִים אָמְרִינּוּ דְּאִינְהוּ קָרָא אֲשַׁכַּח וּדְרִישׁ שֶׁמִּוֹתֵר לָהֶם לְהוֹסִיף וּלְהַרְחִיב הַמְזֻבָּח עַד שְׁשִׁים אָמָה אִם יֵרְצוּ וְה"נ דְּכַוְנַתִּיהּ לְעַנּוֹן קוֹמַת הֵיכַל י"ל שֶׁהָיָה מוֹתֵר לָהֶם לְהוֹסִיף אָבֵל מ"מ הָיוּ יְכוּלִים לַעֲשׂוֹת כַּתְּבֵנִית הַבְּנִין שֶׁעֲשֶׂה שְׁלֵמָה שֶׁע"ז נְאֻמַּר הִפְלֵ בְּכַתֵּב וּע"ש בַּתּוֹס' ד"ה מֵדַת אָרְכּוֹ וְא"כ לְכַאֲרָה מֵצַד הַסְּבָרָא הָיָה נִרְאָה שֶׁאָסוּר לַעֲשׂוֹת כַּתְּבֵנִית הֵרֵאשׁוֹן וּקְצַת מְקוֹם י"ל לַפּמ"ש הֶרְמֵב"ם בַּה"ל בֵּית הַבְּחִירָה שֶׁאֲנָשִׁי בֵּית שְׁנֵי כְּשֶׁבְּנוּהוּ בִּימֵי עֲזָרָא בְּנוּהוּ כְּבָנֵי שְׁלֵמָה וּמַעֲיִן הַדְּבָרִים הַמְּפֹרָשִׁים בִּיחְזוּקָאֵל עכ"ל.

וא"כ י"ל שֶׁכָּף גְּזָרָה חֲכָמָתוֹ יִתְבַּרֵּךְ שֶׁעֲתָה יִהְיֶה הַבְּנִין עַל דְּרָף זֶה הַמְּבֹאָר בִּיחְזוּקָאֵל כְּבָנֵי הַעֲתִיד וְא"כ מִזְמַן הַהוּא נִהְלָאָה אֵין אִסוּר כַּתְּבֵנִית הֵיכַל כ"א ע"ד זֶה שֶׁהָיָה בְּבֵית שְׁנֵי שֶׁהוּא כְּמוֹ בְּנִין הַעֲתִיד אָבֵל בְּאֵמַת ז"א שֶׁהָיָה בִּיחְזוּקָאֵל לֹא נִתְפָּרֵשׁ שִׁיעוּר הַגְּנוּבָה פֶּלֶל רַק נְאֻמַּר וְרֵאִיתִי לְבֵית גְּנוּבָה סְבִיב וְכַתֵּב רש"י שֶׁלֹּא נִתְפָּרֵשׁ שִׁיעוּרוֹ רַק בְּמְדוֹת אֵיתָא רוּם הַהֵיכַל מֵאַה אָמָה.

ובספר צורות הבית להתו"ט כתב שאין אנו יכולין לחייב שיהא מכונן הגובה של בית העתיד לגובה בית שני אחר ששמצאנו בד"ה ב' בבבין שלמה ובגובה מאה ועשרים כו' ולפיכך אין לנו הכרח עד כמה גובה ההיכל בעצמו גם הבבין שעליו כמה גבהו וברוף היודע עכ"ל וא"כ מנין לנו להקפיד על מדת רומו של בית שני דאפשר גם אם היו בונין כַּתְּבֵנִית הֵרֵאשׁוֹן הָיָה כְּפֶשֶׁר.

אלא שלפי הצורך הוסיפו וא"כ בין כַּתְּבֵנִית הֵרֵאשׁוֹן בֵּין כַּתְּבֵנִית הַשְּׁנֵי שְׁנִיָּהֶם כְּאֶחָד טוֹבִים לְהִיּוֹת נִקְרָא בְּשֵׁם תַּבְנִית הֵיכַל וְאָסוּר לַעֲשׂוֹת כְּמוֹתֵן אֵף מְדַבְּרֵי רש"י בע"ז שֶׁכַּתֵּב לְהַקְפִּיד עַל שִׁיעוּר מֵדַת פְּתָחוֹ נִרְאָה כַּתְּבֵנִית בֵּית שְׁנֵי בְּעֵינֵי שֶׁהָיָה בְּבָנֵי שְׁלֵמָה לֹא נִזְכָּר בְּכַתּוֹב שִׁיעוּר לְפָתְחִים פֶּלֶל רַק בְּשְׁנֵי עֲשׂוֹ מְדָה לְפָתְחִים וְנִרְאָה שֶׁלְקַחוּ קְצַת מִבְּנִין יִחְזוּקָאֵל כְּמ"ש הֶרְמֵב"ם וְעכ"פ מוֹכַח מְדַבְּרֵי רש"י דְּאֵתְבֵנִית בֵּית שְׁנֵי קְפָדִינוּ וְצ"ע מִנִּין לֹו לְהַקְרִיעַ כֵּן.

ונראה לענ"ד בטעמא דמלתא ע"פ מ"ש הפני יהושע בר"ה דקרא דלא תעשון אתי אהיכל ואולם קאי לפי משאז"ל דבהמ"ק של מטה הוא מכונן נגד בהמ"ק של מעלה וא"כ אפ"ש שראו באותו פעם גם פן דמות ההיכל ואולם במדור העליון ולכך קאמר אתם ראייתם כו' וא"כ יעלה בדעתיתכם לעשות דמות המדור שלי לזכרון ועל זה קאמר לא תעשון אתי ור"ל מדור שלי ע"ש ולפי זה הא דילפינו מקרא דאסור לעשות תבנית היכל כו' היינו שיהיה דוגמת ההיכל שבמדור העליון שהיא מכונן פנגד מדור התחתון ובהכי אתי שפיר מה דקשה לכאורה דמנ"ל לאסור תבנית היכל בזה"ז דדלקא לא אסרה תורה אלא בזמן שבהמ"ק קיימ' אז אסור לעשות פמותו לצורך הדיוט אבל אחר החורבן אין קפידא בזה אם יבנה לו בית באיזה תבנית שיהיה ולפי מ"ש י"ל דגם אחר החורבן אסור פינון שהיא דוגמת בהמ"ק שלמעלה ולפי זה בבית שני שבנוהו ע"פ גביאים ושינוי מדת גובה הבנין שהיה בימי שלמה ושאר שינויים אין ספק שגם בשמים ממעל נעשה המקדש בדוגמא שלמטה ומן היא והלאה נאסר לעשות תבנית ההיכל פנה ולכן אנו השתא בטר תבנית היכל של בית שני אזלינו ואסור לעשות פמותו: והנה התוספות כתבו דכולהו שינוי דאב"י אמת הם וכו' ועיין בפ"י שתמה על זה דנדאי אב"י הדר ביה בכול זימנא ממאי דאוקי מעיקרא וכן משמע מדברי רש"י בע"ז ולפי זה נלענ"ד דאע"ג דמעיקרא שני אב"י לא אסרה תורה אלא שמשום שאפ"ש לעשות פמותן פדתגיא לא יעשה אדם בית כו' היינו לפי שהביא המקשן לשון הברייתא דליתא שם תיבת פמרום ולכן הוי ס"ד דמינה ילפינו לאסור שמשים של מטה והיינו טעמא דלא יעשה תבנית היכל משא"כ לפי דמסיק דבלשון הברייתא איתא המשמשים לפני פמרום כו' והיינו משום דמפרשינו השרויים אצלי אלא דגם חמה ולבנה שבמדור התחתון שפרכיע הם ג"כ אתי מיקרי ממילא דמשמין של מטה לא מידרש פלל מהאי קרא דלא תעשון אתי והא דלא יעשה אדם בית כו' לאו מקרא ילפינו דקרא לאסור שמשים עליוני קאתי אלא מדרבנן אסרו לעשות פל שפיוצא בו נעשה במקדש לעבוד בו לגבוה אין להדיוט לעשות פמותו דוגמת מה שאסרה תורה בקטורת ובשמן המשחה לעשות במתכונתה ועיין ברש"י בע"ז משמע כמ"ש דלמאי דמייתי הברייתא דאיתא בה המשמשים לפני פמרום לא קאי קרא אמשמשי מטה פלל ע"ש וכן במכילתא איתא בלשון דמייתי הש"ס אח"כ אלא דמעיקרא קיצר המקשן בלשון הברייתא ולכך הוי ס"ד דאב"י דמהאי טעמא נאסר תבנית היכל שבמדור העליון שרי לגמרי פדי לתרוצי הא דר"ג ולמסקנא נהפך הוא דאמשמשי מרום דוקא קאי ומשמשי מטה סברא הוא ומדרבנן ונ"מ דאם נימא דהך דלא יעשה תבנית היכל מקרא דלא תעשון אתי ילפינו וכס"ד מעיקרא א"כ אחר שנבנה בית שני והוסיפו על המדה אסור לעשות פתבנית זה דוקא וכמש"ל משא"כ לפי המסקנא דרבנן גזרו על פל שפיוצא בזה נעשה לצורך גבוה א"כ אף אם הוא דוגמת בית ראשון אסור שהרי פיוצא בו נעשה להשם ולעולם באיסורו הוא עומד וכמו בשמן המשחה שלא היה בבית שני פלל ומ"מ באיסורי קאי ואף אחר שנגזר שמן המשחה אסור לעשות פמוהו: ואחרי הודיע פל זאת ממילא מוטב שדברי רש"י אינם סותרים זא"ז דבע"ז דקאי רש"י בס"ד דאב"י שהיה סובר דהך דלא תעשון אתי קאי אלא יעשו תבנית היכל.

לכן פתב רש"י גם למדת פתחיו פינו דאתבנית בית שני קפדינו וכמ"ש משא"כ במנחות דהש"ס מיייתי הברייתא בסתם שפיר מפרש רש"י לפום המסקנא דלאו מהו קרא ילפינו. ולכן פתב רש"י שאם הוא דומה לו בשלשון מדת ארכו ורחבו ורומו איסור' קא עביד.

ור"ל דבין אם הוא פתבנית היכל ראשון או שני הפל אסור אם שלש אלה יעשה לה. ולכך לא הזכיר מדת פתחים פינו שלא נזכר בראשון מדה לפתחים פלל וכמו שפתוב פן נלפענ"ד ליישב דברי רש"י לפי חומר הנושא: ומעתה חל עלינו חובת ביאור לפירוש דברי הרמב"ם שהקשה מכ"ת על מה שכתבו התועלת ממדות בית שני פי ממנו נקח לעבוד לעתיד ולא פתב פי ממנו נודע לשמור שלא לעשות פתבנית ההוא.

ובתחלה אען ואומר. דלכאורה קשה בהא דאי' במגילה אומר ר"י שמעתי שמקריבין בבית חוניו בזה"ז קסבר וכו' וקסבר קדושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבא.

ולפ"ז קשה מהא דלא יעשה אדם בית תבנית היכל דמה"ת לא יעשה שהרי אם ירצה יוכל להקריב בתוכו וא"ל דדוקא אם נעשה מתחלה לגבוה. אבל אם מתחלה נעשה להקדושה שוב אין לעשות ממנו לגבוה ז"א דהא אמרינן במגילה דף י"ד והביא בכ"מ דאמר שמואל בונין בחול ואח"כ מקדישין ופסקה הרמב"ם בפ"ט מהל' מעילה אלא שצ"ל שפסוק פ"א מהל' בית הבחירה פתב אבני קורות שתצקן לבה"כ.

אין בונין אותם להר הבית והוא מהתוספתא דמגילה ע"ש בכ"מ וצריך לחלק דהיא דבונין בחול היינו שיבנה בסתם אבל לא יקרא עליו שם הקדושה משא"כ בהא דהתוספתא מייירי שפייחד אותו מתחלה להקדושה וה"ה לבה"כ ועכ"פ בהא דלא יבנה אדם בית כו' קשה אליבא דר"י ודחוק לומר דמייירי שיבנה אותו בפירוש לשם הקדושה ובתבנית היכל.

ועוד שנראה דהו' דאבנים שתצקן אינו רק מדרבנן ומעלה עשו בקודש והו' דלא יבנה כו' משמע בפוסקים דאיסור דאורייתא הוא וגם דחוק לומר פינו דבלא"ה מסיק תנאי היא א"כ י"ל דהו' אחי כמ"ד קדושה לעתיד לבא דמ"מ הו"ל למפרך עליה דר"י מהו ברייתא ג"כ כדמותיב רב מרי ממתני' דמגילה ודזבחים וצ"ל דר"י סבירא ליה דהו' דלא יעשה אדם תבנית היכל מייירי בזמן שהיה ההיכל על מכונו דאז הו' אסור להקריב במקום אחר ולכך לא יעשה תבנית היכל אבל בזה"ז דליכא מקדש באמת שרי ואנו לדין שפיר פרקינן הו' דלא יעשה תבנית היכל פינו דקי"ל כמ"ד קדושה לע"ל.

ולפ"ז אתי שפיר דלא הו' מצי למימר דלכך תני מדות דנ"מ שלא יעשה פתבנית ההוא ז"א דא"כ לר"י קשיא פל מס' מדות לא נתני דהא לדידיה ע"כ ליכא איסור' אלא בזמן המקדש וכמ"ש ולכך הנצרך לומר שיש תועלת אחר.

אך י"ל דמידי הוא טעמא אלא משום דס"ל לר"י לא קדושה לע"ל וא"כ לא קשה מההיא דמדות דהא ביומא דף מ"ז אמרינן מאן תנא מדות ראב"י היא ובזבחים דף ס"ב איתא תנא ראב"י אומר ג' נביאים גלו עמם מן הגולה כו' ואחד שהעיד להם שמקריבין אע"פ שאין בית כו' א"כ פשיטא דתנא דתני מדות ס"ל דקדושה לעתיד לבא: ולכן נלפענ"ד דכבר פתבתי דלכאורה יש להסתפק אם אסור לעשות פתבנית היכל ראשון או לא.

וכתבתי דלפי המסקנא גם פתבני היכל ראשון אסור. וכן נראה לכאורה מדברי הרמב"ם דלמסקנא לאו מקרא דלא תעשו ילפינו ליה שהרי פתב דין זה בפ"ז מהל' בית הבחירה

כְּשֶׁחָשַׁב שֶׁמִּדֵּין מוֹרָא מְקַדָּשׁ מֵאֲחַר שֶׁפָּתַח שְׁאֲסוּר לְפָנָיו בֵּין מְזַרְח לְמַעְרָב כּו' פָּתַח דֵּין
זֶה מְשַׁמֵּעַ מִדְּבָרָיו דְּמַהֲאֵי טַעְמָא אֲתִינּוּ עֲלֵהּ וְסִבְרָא בְּעֵלְמָא הוּא וּמְדַרְבְּנָן וּבְכֻלָּל מוֹרָא
מְקַדָּשׁ הוּא שְׁלֵא לַעֲשׂוֹת תְּבִנִית פְּזָה.

וּלפ"ז נִרְאֶה לְכַאוֹרָה דְּאַף פְּתִיבָתִי רֵאשׁוֹן אֲסוּר לַעֲשׂוֹת וּכְמ"ש דְּלַעֲנִין מוֹרָא מְקַדָּשׁ מֵה
לִי רֵאשׁוֹן אוֹ שְׁנֵי דְהָא עֲתָה בְּעוֹנֵנוּתִינוּ אֵין לָנוּ מְקַדָּשׁ וְאַפ"ה אֲסוּר וּלפ"ז צָרִיךְ לִיתָן
טַעַם לְמָה סָתַם הֶרְמֵב"ם שְׁלֵא יַעֲשֶׂה תְּבִנִית הֵיכַל וּבְפִרְקִים שְׁלִפְנֵי זֶה בִּיאָר בְּדְבָרִים
תְּבִנִית בֵּית שְׁנֵי שְׁבָנוּ בְּנֵי גוּלָה וּמְשַׁמֵּעַ דְּעֵלָה קָאֵי דְתְּבִנִית פְּזָה אֲסוּר וְתוּ לָא: וְלָכֵן נִרְאֶה
שְׁהֶרְמֵב"ם כ' כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב הַתּוֹס' וְהוּא מְשׁוּ"ת מְהֵר"י מְרוֹטְנֹבּוּרְג ז"ל כְּמ"ש אַא"ז
מוֹהַרש"א שֶׁמִּדְּשַׁמְשִׁין שְׁבַמְקַדָּשׁ לֹא אֲסוּרִי אֲלֵא כְּמוֹתֵן דְּוִקָא כְּמַדְת אֲרָכּוּ וְרָחְבוּ דַא"ל"ה
לֹא יוּכַל שׁוּם אָדָם לַעֲשׂוֹת בֵּית כּו' הֵרִי דְלֹא קִחְשִׁיב רַק אֲרָכּוּ וְרָחְבוּ וְרוּמוֹ לֹא קִחְשִׁיב
וְאַפ"ה מְקַרִי כְּמוֹתֵן מְשִׁשׁ.

וְנִרְאֶה טַעְמוֹ דְּס"ל דְּרוּמוֹ לֹא מְעַכְבֵּב דְּהָא חֲזִינָן בְּבֵית שְׁנֵי שְׁהוֹסִיפוּ עַל רוּמוֹ אַע"ג דְּכִתִּיב
הַפֵּל בְּכֶתֶב כּו' וְע"כ דְּקָרָא אֲשַׁכַּח וְדָרוּשׁ שְׁמֹנְתָר לְהֵם לְהוֹסִיף עַל רוּמוֹ. אַבְל אֲרָכּוּ נִרְאֶה
דְּמַעַכְבֵּב כְּמִבְּוֹרָא בְּיוֹמָא דְּרַף נ"א לַעֲנִין אֲמָה טְרַקְסִין דְּהוּי מְסַפְקָא לְהוּ אֵי כְּלַפְנֵים אֵי
כְּלַחוּזִין וְעֵבִיד שְׁתֵּי פְּרוֹנְכָת וַא"ל שְׁהֵיָה מְוֹתָר לְהֵם לְהוֹסִיף עַל הָאֲוֶרְךָ אוֹ לְגִרְעָה כְּפִי
הַצְּוֶרְךָ לֹא הֵיִו צְרִיכִין לְשְׁתֵּי פְּרוֹנְכָת אֲלֵא דַע"כ דְּבִאֲוֶרְךָ מְעַכְבֵּב וַא"כ דַּה"ה בְּרוּחָב וְטַעְמָא
רַבָּא אֵיכָא לַפְעַנ"ד לְפִי מַאי דְּקִי"ל דְּקִדְוֶשָׁה רֵאשׁוֹנָה קִדְוֶשָׁה לַע"ל.

אַ"כ לֹא הֵיִו יְכוּלִין לְשַׁנּוֹת בְּאֲוֶרְךָ וְרוּחָב מְקַדְוֶשָׁה רֵאשׁוֹנָה כְּלוּם דְּהָא קִדְוֶשׁ עֲזָרָא זִכָּר
בְּעֵלְמָא הוּא דְּעַבְדֵּי מִשְׁא"כ בְּרוּמוֹ הָא קִי"ל גְּגוּת וְעֵלְיוֹת לֹא נִתְקַדְּשׁוּ. וְאַף דְּעֵלְיוֹת הֵיכַל
נִתְקַדְּשׁוּ וּכְמ"ש הַמְּשַׁנָּה לְמִלְךָ דְּהֵכִי מוֹכַח בְּפִסְחִים מ"מ שְׁפִיר הֵיִו יְכוּלִין לְהוֹסִיף מִן
הַעֲלִי' לְהֵיכַל וּמָה שְׁהֵיָה בְּבֵית שְׁנֵי כָּל רוּמוֹ מֵאָה וּבְבֵית רֵאשׁוֹן גּוּבָה מֵאָה וְעֵשְׂרִים מ"מ
י"ל דְּהֵנָּה עֵשְׂרִים מִן הַגַּג אֵין קְפִידָא: וּבְזֶה אֲפֻשֵׁר לִיתָן טַעַם לְהַפְּלֹגְתָא דְּרַבְּנָן וְר"י
דְּאָמַר לֹא הֵיָה רַק פְּרוֹנְכָת אַחַת דְּר"י לְטַעְמֵי דְּתַנִּי בְּסִדְר עוֹלָם קִדְוֶשָׁה רֵאשׁוֹנָה וְשְׁנֵי יֵשׁ
לְהֵם כְּדֵאִיתָא בִּיבְמוֹת דְּרַף פ"ב וְהֵיִנוּ דְּקִסְבֵּר לֹא קִדְוֶשָׁה לַע"ל.

וְאַע"ג דְּאֲמַרִּין בְּגִדְהָ דְּרַף מ"ו תַּנִּי לָהּ וְלֹא ס"ל הֵיִנוּ לֹמַר דְּגַם קִדְוֶשָׁה שְׁנֵי אֵין לְהֵם
וְעַכ"פּ בְּקִדְוֶשָׁה רֵאשׁוֹנָה וְדַאי דְּס"ל לֹא קִדְוֶשָׁה לְעֵתִיד לְבָא. וְלִכְּה"ס לְשְׁהֵי יְכוּלִין
לְהוֹסִיף גַּם עַל אֲוֶרְכּוֹ מִשְׁא"כ אִם נִימָא דְּקִדְוֶשָׁה לַע"ל.

וּבְמ"ש אֲתֵי שְׁפִיר מ"ש הֶרְמֵב"ם בְּבֵית רֵאשׁוֹן הֵיָה פּוֹתֵל מְבַדִּיל כּו' וּבְבֵית שְׁנֵי גְּסַתְפַּק
לְהֵם אִם עוֹבֵי הַפּוֹתֵל הֵיָה מְמַדְת קוֹדֶשׁ כּו' (וּבכ"מ שֶׁמִּשְׁמַת מִתְחִילָה הַצִּיּוֹן בְּש"ס דְּיוֹמָא
נ"א וְעֵינָן מ"ש וּבְבֵית שְׁנֵי גְּסַתְפַּק הֶרְאֶה מְקוּם הִירוּשַׁלַּיִם דְּכִלְאִים וְנִפְלְאֵתִי שְׁהֵרִי דְּבָרֵי
הִירוּשַׁלַּיִם מְוֹנְכָרִים בְּש"ס שְׁלָנוּ בְּאַתְקַפְתָּא דְּרַבִּינָא שֶׁמִּן וְדַחֵי לִיה דְּכּוֹתְלֵי לֹא קָא חֲשִׁיב
וְהֵיכִי דְּחֲשִׁיב כּוֹתְלֵי חֲשִׁיב לְדִידְהָ תַדַּע כּו'.

וְגַם הֶרְמֵב"ם חֲשִׁיב לִיה בְּחֻשְׁבוֹן מְמַזְרַח לְמַעְרָב מֵאָה אֲמָה וַא"כ הַפְּתוּבִים אֵינָם סוֹתְרִים
כְּלָל וְסְפִיקָא דִירוּשַׁלַּיִם לִיתָא כְּדַחֵי רַבִּינָא אֲלֵא עֵינָר הַסְּפַק הוּא כְּדֵאֲמַרִּין הֵתָם בְּיוֹמָא
קִדְוֶשָׁתִּיהָ אֵי כְּלַפְנֵים כְּדַבְּעֵי יוֹסֵף אִישׁ הוֹצֵל ע"ש): וְלְכַאוֹרָה לְמָה הַזְּכִיר הֶרְמֵב"ם מֵה
שְׁהֵיָה בְּבֵית רֵאשׁוֹן פִּינּוּ דְלֹא הַזְּכִיר בְּדְבָרָיו רַק אֲמוֹת הַבְּנִין מְבִית שְׁנֵי וְלֹא הַזְּכִיר

השנינויים שביין א' לב' ואף שי"ל שפא ליתן טעם למה הנצרה לשני פרוכת דאין דרף הרמב"ם לבאר טעמים וה"ל למנקט סתם סדר עשיית בית שני ואף שיש לדחות שפא להסביר המקרא דנהבדילה הפרוכת דמקשי מיניה בש"ס על רבנן שפיר קאמר ר"י מ"מ לפמ"ש א"ל דנ"מ בזה גם מבנין בית ראשון לענין שלא יעשה תבנית היכל בזה וקצרותי מגודל הנחיצה.

וא"כ פיון דעיקר הקפידא על האורף והרוחב פשיטא שאין בזה פדי ליתן טעם על מס' מדות דהא קרא פתיב אורכו ורוחבו והוא הנה שנה בא' ובב' וגם אם נאמר שהרמב"ם קאי בשיתת רש"י נראה דעיקר הקפידא על תבנית חלל שבפנימיות החדר וכל שחללו שנה לחלל ההיכל תבנית ההיכל קרינו ביה אבל עובי הפתלים והתאים ושאר ענינים השנויים במס' מדות פשיטא דלא מעפב וכל שאינו מעפב אין נ"מ לתבנית ענין היכל כמ"ש מהרי"ק לענין גביעים כפתורים ופרחים (וצ"ע על הש"ף סוף סי' קס"א ומצאתי שהרגיש בזה אא"ז בס' בכור שור ועיין בשו"ת ח"צ סימן מ"ש בזה וכאן קצרותי) ולכן הוכרח הרמב"ם ליתן טעם על מה שהאריך התנא בבנין בית שני ואע"ג דאמרי' בסנהדרין שחיתת קדשים לא נתני אלא דרוש וקבל שפר כו' והכי אמרינו בזבחים.

ועיין בתוס' דזבחים ועוד דוכתי מ"מ בזה שלעתיד יהיה הבנין באופן אחר שייף לאקשוני מה דהוי הוי פדמקשה ביומא בהא דכיצד הלבישן והכא לא שייף למספר קראי פיון דבבנין בית שני מירי וא"כ למה האריך במדות עובי הפתלים והתאים ושאר ענינים שאין נ"מ פלל.

לזה אמר דמהרה יבנה בהמ"ק יש לשמור התבנית ההיא כו' וכמו שפי' בתוי"ט שם: ובזה לא שייף לומר לכשיבא משה כו' דדוקא לענין הלפשת משה לאהרו ובניו אמרינו הכי משא"כ בשאר עבודת בהמ"ק שפיר שייף למתני כמו שאר שחיתות קדשים שאנו דורשים על העתיד איך צריך להיות ומקבלין שפר.

ועיין בר"ה דף למ"ד שכתב רש"י דבנין העתיד בידי שמים הוא וכ"כ התוספות בשבועות דף ט"ו ובתנחומא מ"מ הרמב"ם אינו סובר פן כמבואר בהלכות מלכים דברי הד"ש זעירא דמן חברי'א: הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד: שאלה יא ויב שאלה איך לנהוג במיני מתיקה שעושין ממצה כתושה עד שהוחזרה לסולת ואח"כ נותנין בתוכה דבש ותבלין הרבה ואופין אותה והוא קרוי לעקיף של פסח ויש שאוכלין אותו למיני תרגימא אחר הקידוש בשחרית ומברכין לפניו במ"מ ואחריו מעין ג' ויש מגמגמים בדבר לפי שנעשה ממצה אפוי' וסמכו דבריהם על מ"ש המג"א בס"י קס"ח ס"ק כ"ח גם עמד השואל ושאל שלפי משמעות המג"א שם אף בחרעמזליף שאין אופי' אותם רק מטגנים אותם בשמן או עגולים שקורין קניידליך שמבשלין אותם ג"כ צריך לברך עליהם המוציא אם יש בכ"א שיעור כזית והעולם אין נוהגין פן אלא אוכלים אותם בלא נט"י ומברכין עליהם במ"מ וברכה מעין שלש ושאל השואל אי שפיר דמי למיעבד הכי: תשובה פדי לברר דין זה צריך אני לבאר סוגיא דשמעתא דברכות דף ל"ז ואח"כ גרד לעומק הדיו בזה.

הנה בש"ס שם אמרינו אמר רב יוסף האי חביצא דאית בה פירוורין כזית בתחלה מברך עליו המוציא כו' ע"ש הסוגיא עד אמר רבא והוא דאיכא עליה תורייתא דנהמא. והנה

רש"י פ"י חביצא היינו שמפררין לחם ומבשלין את הפירורין במים ובתוספות הקשו ע"ז דא"כ מאי מייתי ממנחות ויש לומר פיון שנטגנים בשמן כגון בשלו דמי.

ומיהו קשה דלקט מפולם כזית דקאי אה' מינים והתם לא מיירי בנתבשל לכה נראה לי חביצא היינו פירורין הנדבקין על ידי מרק או חלב כמו חביצא דתמרי שהם נדבקין וכן כתבו רבינו יונה והרא"ש ז"ל.

וכתבו ג' חלקים בדבר והם מבוארים בש"ע סימן קס"ח: ולכאורה תימא דכמו שהקשו התוס' על רש"י דמאי פריה ממנחות דלמא מיירי בלא נתבשל כמו כן קשה לשיטתם דלמא מיירי שלקט מה' מינים ולא נתערב שם דבש או ד"א כלל דבכה"ג שפיר מברך המוציא כמ"ש רבינו יונה והרא"ש ז"ל ומצאתי בהנ"י שעמד בזה וכתב שם בתוס' ד"ה אמר רבא שיש ליישב קצת דס"ל שאין דרוך לאכול פירורין קטנים מפמה מינים שהם בעין אלא לשרותם במים והיינו דהוי משמע ליה לאפיי לפרש הכי הא דלקט מפולן דדמי לחביצא וכתב שעדיין צ"ע ולדבריו כמו כן הוי יכולים ליישב פרש"י דהוי משמע ליה שאין דרוך לאכלם כ"א ע"י בישול ואהא משני שערוסן דהיינו שגבלן יחד וחזר ואפאן גם זה דרכו בכה.

ולכן נלענ"ד דאפיי שפיר קא מוטיב מההיא דלקט מפולן שהרי משמע דרב שישת פליג עליה דרב יוסף וכיון דרבא מפרש דברי ר"ש בדאיפא תוריתא דנהמא מפלל דרב יוסף אפילו בכה"ג ס"ל דבליפא כזית מברך במ"מ וכ"כ הב"ח דמדלא הנפיר ר' יוסף בדבריו תוריתא דנהמא אלמא דס"ל דאין חילוק בדבר כו' ע"ש: והנה לדעת רש"י דס"ל דמיירי בבישול שפיר הקשו עליה דמאי פריה מלקט מפולן דלמא ע"כ לא קאמר ר"י אלא במבשול דכיון דנתבשל לא חשיב תנאר דידיה תנאר לחם כמ"ש הפוסקים וכדמוכחא בריתא דלא מפלגא בהכי משא"כ בההיא דלקט דלא מיירי בנתבשל.

ולכה כתבו לפרש דלא מיירי בבישול כלל רק שמערב בו דבש או מרק לדבקו ומלתא דפשיטא היא דנדאי מחמת תערובות דבש או דברים אחרים לא נתבטל חשיבות הפת מחמת זה דדוקא בישול י"ל דמבטל אפיה משא"כ כשאין שם בישול בשביל שפח אחר מעורב בו לא נתבטל חשיבות הפת כלל וכמו אם המחה חמאה או דבש על פרוסת הפת ואוכלו שאין ספק שצריך לברך המוציא פיון שלא נשתנה תנאר הלחם כלל ולמה יגרע זה שנדבקו הפירורין על ידו והיינו טעמא דר"ש ורבא דס"ל דבדאיפא תוריתא דנהמא מברך המוציא דהדבוק אינו מגרע פח הפת ורב יוסף דפליג וס"ל דאפילו בדאיפא תוריתא דנהמא מברך במ"מ ע"כ דלאו משום גריעות הדבק אתי עליה אלא עיקר הגריעותא לפי שנתפררה הרבה כ"כ עד שאין כזית בטלי ולא חשיבו פת וכעין הא דאמרי' פחות מפזית מותר לאפדן ביד (וכן משמע בהא דמסיק בבא מלחם גדול דבכה"ג שפיר חשיבי ע"ש) ולפ"ז שפיר קא קשיא להו מההיא דלקט מפולן דמוכח מהתם דאפילו פירורין פחות מפזית חשיבי לברך עליהם המוציא וכ"ז לסברת ר"י אבל אגון פסקינן כרבא אליבא דר"ש דמצד שנתפררו לפחות מפזית לא איכפת לן כלל וכמ"ש הר"י והרא"ש ז"ל דלעולם אינו יוצא מתורת פת וגם התערובות פשיטא שאינו מגרע אותו אם לא שנסתנה עי"ז מתנאר הלחם שאז מוציאו מחשיבות הפת לברך עליו במ"מ: וזה מבואר בדברי תלמיד ר' יונה שכתבו וז"ל ולפיכה נראה שהפלי' הנכון כמ"ש ר"ה גאון

והערוף כו' והשתא פריף שפיר שקמו שזה בלא בישול מברכין עליו ה"ה נמי בחביצא
פינו שאין שם בישול אלא חיבור בעלמא שמחברין אותו בקערה עם הדבש או המרק
אית לן למימר שאף על פי שאין בפירורין פזית מברך המוציא עד כאן לשונו: ולכאורה
דבריו סותרין למאי דמסיק לדינא דמחובר ע"י דבש גרע דעכ"פ תנאר לחם בעינו
ולפמ"ש א"ש דלרב יוסף דלא מחלק בין תורתא דנהמא אין לחלק כלל בין אם מחבר
על ידי הדבש או לא מה שאין פן למסקנא דמטעם תורתא דנהמא אתינו עלה ואי איפא
תורתא דנהמא באמת לא איכפת לן בחיבור הדבש כלל.

וגם בשביל שנתפררה לפחות מפזית לא בטיל חשיבות הפת ואתי הך ברייתא דלקט
מפולן כפשוטו והוא ברור לפי עניות דעתי: ולמ"ש א"ש הא דמשני הש"ס הב"ע
כשערסן דלכאורה אין סברא לחלק בכה דבשלקמא לפירש"י א"ש דרש"י מפרש דחביצא
היינו פירורין שנתבשלו ועלה פריף מההיא דמנחות והיינו כמ"ש התוספות דמדמה טוגון
דמנחות לבישול דחביצא.

ולכאורה אפתי לא דמי דהתם פתת אותם קודם שבישל לפירורין פחות מפזית שהטיגון
היא קודם הפתיחה וכיון שבשעת הטיגון היה שלם ולא פתות שוב אין הפתיחה מבטלו
ומוציא מתורת לחם וע"כ לומר דשפיר פריף אבני לטעמיה דר"י דמיימי ראיה ממנחות
לענין פירורין פזית דמברך המוציא ואם איתא דאיפא לפלוגי בין אם נתפרר קודם
הבישול או אח"כ אין ראיה ממנחות לענין פירורין פזית שנתבשלו דהתם העיסה הייתה
בשלימות בשעת הטיגון וע"כ דר"י ס"ל דליפא לפלוגי בהכי כלל פינו דס"ס עתה
פירורין הם אם איתא שעל ידי בישול נתבטל חשיבות לחם מפירורין פזית גם אם היה
בשעת הבישול ואח"כ פתתו ג"כ אין חשיבות לחם עליו והלכך שפיר פריף ליה מפתיחתי
מנחות פחות מפזית דבההיא מייירי ההוא דלקט מפולן לפירש"י גם פן לא היה לו לברך
המוציא פינו שנטגן קודם ואח"כ פתת אותם לפחות מפזית וע"ז משני דמייירי בשערסן
ור"ל פינו דבשעת הבישול הייתה בשלימות ואף עפ"י שפתת אותם אח"כ מ"מ הרי חזר
ועורסן וגובלן יחד וביטל בזה מעשה הפתיחה וכיון דבשעת הבישול והשתא בשעת
אכילה יש בפרוסות פזית לא איכפת לן מה שהיה פתות בינתיים ולפי זה נראה דהיכא
שפתת מתחילה לפחות מפזית ובישל אותם כף אף עפ"י שאח"כ חזר ועירסן לא מהני
מדי דכיון שלא היו הפרוסות קיימות בשעת בישול ובטל מיניה תורת לחם תו לא מהני
מה שמחבר אותם עכשיו ע"י גיבול לכזית וכל זה לשיטת רש"י משא"כ לשיטת
התוספות דצריף לפרש הך דלקט מפולן כו' נמי מייירי בשרוי במשקה או נתחבר ע"י
איזה דבר כמ"ש הפנ"י א"כ תיקשי מה משני כשעירסן דהיינו שנתחברו יחד ונעשה
פזית דמה בכה פינו דבשעת השריה לא היה שם פזית תו לא מהני מה שנתחבר אח"כ
כמבואר בלבוש לענין בישול או דבוק ע"י דבש או מרק ואין תנאר לחם דכל שבשעת
מעשה לא היה פזית אע"פ שנתחבר אח"כ לא מהני וכמ"ש לקמן בזה וצריף לדחוק
דדוקא חיבור ע"י דבש או מרק בלא גיבול הוא דלא מהני דחיבור בזה לא חזי לאצטרופי
משא"כ היכא שעירסן דהיינו שמגבל אותם יחד פעין עיסה שפיר מהני אף בכה"ג
דבשעה שפא במים או בדבש היה פתות לפחות מפזית פינו שעמה הוא בא בגיבול והיה
לאחדים בידו אף לפי מ"ש לעיל אין אנו צריכים לכל זה פינו דההיא דלקט מפולן לא
מייירי לענין טיגון או חיבור כלל רק דלר"י הי' לנו לומר דפירורין פחות מפזית לא

חשיבי ובטילי ע"ז שפיר מתרץ לו דמייגרי פשעירסן וציגריף אותן יחד דמה בקר שיהיה פירורין פחות מפזית מ"מ פיון שערסן יחד ונעשה פזית שוב חזר לחשיבותו פמות שיהיה ואח"כ משני בקא מלקח גדול שלא נפרס פולו אבל נפרס פולו לא חשיבו פיתותין פחות מפזית כמ"ש רש"י שם: אף כ"ז לרב יוסף משא"כ לדידן דקי"ל כר"ש ובתורית דנהמא תלי' מלתא אז אין נ"מ בין אם חזר וערסן או לא שאם הפירורין עומדין בפ"ע לבלתי היות שם ערוב או שעירב דבש פדי לדבק ולא נסתלק מעליו תוריתא דנהמא אף בלא חזר וערסן מברך המוציא ואם לקח פירורין שאין בהם פזית ועירב שם דבש או מרק ונסתלק מעליהם תוריתא דנהמא אע"פ שע"י הדבש או מרק נתחברו יחד ונעשה פזית מחובר יחד לא מהני וה"ה אפילו גיבל אותם ביחד לא מהני וכמש"ל דאין סברא לחלק ביניהם ומכ"ש לדעת הפוסקים כרבי דאמר בשבת דף דנתינ' מים לקמח זהו גיבולו וכמבואר בא"ח סימן שכ"א ושכ"ב ע"ש ואף אם ערסן וחזר ואפאן לא מהני פיון שפבר נסתלק ממנו תוריתא דנהמא ע"י הדבש או ד"א שעירב בתוכם ולא היה בהם אז פירור פזית שיהיה מידי דחשיב' שלא יסתלק שמו ממנו ע"י עיבור צורתו וכמו שפכתתי לעיל לענין אם עירבן אחר הבישול וכיון שגם האפייה לא פעל בו שישב שבותו ככראשונה ויהיה תנארו עליו אלא גם לאחר אפייה לא תנאר לקח לו במלמיה קאי ומברך עליו בורי מיני מזונות דהא פקע מיניה חשיבותיה דפת בשעת בישול או חיבור ותו לא הדר עליו על ידי הגיבול והאפייה: ומעתה חל עלינו חובת ביאור דברי המגן אברהם בסימן קס"ח ס"ק כ"ח שכתב וז"ל אמרינו בגמרא שאם פירר את הלחם עד שמחזירו פסולת ואחר כך חזר וגבלו יחד ואפאן צריך לברך המוציא אפילו ליכא תוריתא דנהמא דהא מיקרי פירורין שיש בהם פזית לר"י ובכזית לא בעי תנאר לקח ומשמע שם אפילו מטונגני' בשמן בתחלה דומיא דמנחות כמ"ש התוספות וא"כ אותן שעושין החרעמזליך מלקח מפירר או מלקח השרוי במים צריך לברך המוציא פיון שתחילתו היה לקח לא נפיק מתורת פת עד שאין בכ"א פזית עכ"ל.

ולפי מ"ש הדברים הללו תמוהים דע"כ לא אמרינו ה"ם דחזר וערסן מברך עליהם המוציא אלא אליבא דר"י דס"ל דפירורין פחות מפזית לא חשיבי ואפילו אם אין שם עירוב מדברים אחרים אין מברך המוציא לזה שפיר מהני עירסן דבדבר שנתקלקלו בו נתקנו וחזרו לכמות שהיה מה שא"כ לדידן דהעיקר תלוי בתנאר לקח וע"י התערובות אזיל מיניה תנאר לקח אלא שאם היה בו פזית מעיקרא לא הוי משגחינו בתנאר לקח משא"כ היכא דלא הוי ביה פזית ועל ידי התערובות נשחת תנארו אעפ"י שעתה מצרף אותם לכזית ע"י העירוס ואפייה מ"מ מראהו נשחת מתנאר לקח פאשר בתחלה קודם העירוס ואינו מועיל דהא מבואר בלבוש וכן משמעות שאר פוסקים שאפילו אם נתחברו או נדבקו הפירורין לכזית מחמת הדבש או המרק אינו מועיל כלל וכבר פכתתי לעיל שדעת כמה פוסקים דנתינת מים לקמח זהו גבול ומפל מקום אם הא קמן שנתחבר ע"י דודאי כגבול אותם ביחד דמי ואפ"ה לא מהני בין למקדרי' למלתיה ולחושבו פאלו הוי ביה פזית מעיקרו בשעת התערובות וא"כ ה"ה גיבל אותם ביחד נמי לא מהני ואפילו אם חזר ואפאן נמי לענ"ד נראה דלא מהני בזה דהא ודאי ע"כ מה דמשני הש"ס פשעירסן אין הפוננה בשביל האפייה שעמה דאם פן העיקר חסר מן הספר והו"ל למימר פשעירסן ואפאן אלא ודאי דעיקר התירוץ הוא דמפיון שערסן ונתחברו יחד חזרו לחשיבותן ומה

שפירש"י חזר ואפאן נראה משום דרש"י ס"ל דאמנחות קאי וכיון שפירסן מסתמא עשה אותן בלילתן רפה שיהיה נוחים לגבול ואין דרה אכילתם בכף ובקדשים אסור לאוכלן שלא פדרה אכילתו פדאיתא בקולין פרק הזרוע לעגנן מתנות פהונה שגאכלין צלי ובחרדל דכתיב למשחה ולגדולה ועיין בתוספות שם והרמב"ם פרק ט' מהלכות ביכורים ופרק יו"ד מהלכות מעה"ק ועיין במשנה למלה (ובתוס' דבכורות ד"ה ואת כתבו פי תרומה לא מצינו שיצרה אכילה בגדולה דשמא לא שינה גדולה אלא בבשר עכ"ל ולפי זה אפשר דגם בשירי המנחות הדין פן אף לפי עניות דעתי דמנחות עדיף מתרומה פיון דכתיב והזותר' מן המנחה לאהרן ולבניו קדש קדשים וכו') ומכ"ש שאסור לאכול פשאין ראוי לאכילה דהא אכילת שיירי מנחות מ"ע הוא פדכתיב והזותרת ממנה יאכלו וכו' ואמרינו בבבא קמא דף קי"ד אי דלא מצי למיכל כ"א על ידי הדחק אכילה גסה היא ולא שמה אכילה ע"ש וביבמות דף מ' והלכה פרש"י שחזר ואפאן דשפיר הוא ראוי לאכילה פמקודם ובאמת רש"י במנחות דף ע"ה פתב בשפירסן שקבץ הפירורין ביחד וחזר וגולן בידו וחברן הוי פזית עכ"ל ולא פתב שם בשפאפאן ונראה משום שהתוספות שם כתבו בשמו דמפרש ג"כ הא דליקט מפולן אה' מינים קאי ע"ש ולפי"ז חזר בו ממה שפפרש בברכות דאמנחות קאי ולכה פתב סתם בשפירסן ולא הזכיר מאפייה מידי משא"כ בפרכו' דמפרש דקאי אמנחות לכה מפרש שחזר ואפאן ומטעם שפכתתי אכל לעגנן חיבור הפיתותין אין חילוק בדבר בין אפאן או לא: ודאמתאן עלה מה שרוצה המג"א ללמוד מדברי הש"ס אליבא דרב יוסף אין הנדון דומה דאע"ג דע"י הערוס חזי לאצטרופי שלא יהיה בטל במעוטו בפחות מפזית מ"מ אינו מועיל שפחזיר לו אבידתו שאבד ממנו תורת לחם וכן מבואר ממ"ש הרשב"א בשם הראב"ד דס"ל דאין מברכין המוציא אלא באוכל פזית אכל בפחות מפזית אין מברכה המוציא ומפרש מה שאמר בירושלמי מעתה לא יאמרו עליו המוציא כו' היינו שאוכל הרבה אלא שלקט הפירורין שהם פחות מפזית כו' ע"ש.

ולפי"ז היה סובר רב יוסף כס"ד דהירושלמי בזה דבכה"ג שהם פירורין פחות מפזית אע"פ שאוכל מהם הרבה אין מברכה המוציא אם לא בשפירסן וחזברן יחד דבכה"ג חשיבי ולא בטלו. ולפי"ז צ"ל דמה דא"ר יוסף אי לית שם פירורין פזית מברכה במ"מ אע"ג דבבבא מייירי שפדביק הפירורין יחד מ"מ י"ל דגם השתא אחר הדיבוק לית בה פירורין פזית דאל"כ היינו ערסן וכמש"ל ואע"ג דהלבוש פתב דלא מהני מה שנתחבר על ידי הבישול ומשמע דה"ה אם נתחבר ע"י דבש וכיוצא בו בעינן דוקא שהיה בו פזית מקודם וכמבואר מלשונו שפתב שם ואם לא היה בכל פירורין מהם פזית כו' ע"ש.

מ"מ היינו לדידן דס"ל דתלוי בתוריתא דנהמא דבזה לא מהני החיבור שאח"כ וכמ"ש טעמא דמלתא פיון שנתחברו ע"י הבישול פקע מהם ברכה ראשונה ואינו מברכה אלא במ"מ כו' פיון שנתפררו כ"כ ונתבשלו הפסיד חשיבותו ואינו קרוי עוד לחם ע"י בישול כו' ע"ש ומ"מ נלענ"ד דגבי פירורין פחות מפזית שנתבשלו ויש בהם תואר לחם אע"ג דבבישול ממש לא מהני תואר לחם מ"מ אם חזר ועירסן וחזר ואפאן שפיר מהני פיון דתואר לחם עליו מהני אפייה דבמר בישול לאהדורי למלתא קמייטא משא"כ במחנפר ואין בו תואר לחם אע"פ שפירסן וחזר ואפאן פיון דגם השתא פתר אפייה אין בו תואר לחם אין גיבול ואפייה זו מועלת למשוניה לחם ולחייבו בברפת המוציא פתר דפקע מיניה

ע"י שְׁנֵשֶׁתֶנָּה מִמֶּנּוּ וְעִבְרָה צוּרְתוֹ בְּעוֹדוֹ פְּחוֹת מְכֻזֶּת וְגַם עֵתָה לֹא חֹזֵר עָלָיו תּוֹנְאוֹ שֶׁל לָחֶם אֵין מְבָרֵךְ עָלָיו רַק בַּמ"מ: וְרֵאִיתִי בְּאַלְיָ רִבָּה שֶׁפֶתֶב בַּס"ק כ"ב דצ"ע עַל הַךְ דִּינָא דְאִם לֹא הִיָּה פְּזִית אֶף שֶׁנִּדְבְּקוּ לְכֻזֶּת מְבָרֵךְ בַּמ"מ מ"מ"ש הַמַּג"א דְאֶמְרִינוּ בְּש"ס כו' וי"ל דְשִׂאֲנֵי גִיבְלוֹ וְאַפְאָן וצ"ע עכ"ל.

הִנֵּה מ"ש וְגִיבְלוֹ וְאַפְאָן מִדְּבָרֵי הַמַּג"א מִשְׁמַע דְאֶף בְּלֹא אֶפְיָ' הַדִּין כֵּן שֶׁהָרִי לְמַד מִשְׁם לְחֵרִימְזוּלָה דְמִיָּרִי בְּלֹא אֶפְיָה וְלִקְמָן אֶבְאָר בְּזָה אֶף הָא וְדֹאֵי דַהַמַּג"א דַּעְתּוֹ לְחִלְקָ בֵּין חִיבּוּר בְּעֵלְמָא לְגִיבּוּל וּמ"מ נִלְע"ד דַּאפ"ת דְגִיבּוּל עֲדִיף טְפִי מְחִיבּוּר בְּעֵלְמָא מ"מ אֵין זֶה רַק אֲלִיבָא דְרַב יוֹסֵף וְהֵינּוּ דַר"י ס"ל דְחִיבּוּר בְּעֵלְמָא אֵין מוֹעִיל לְפִתּוּתִין פְּחוֹתִין מְכֻזֶּת וְהַשְׁתָּא קִשִּׁי עֲלָה דַר"י מִפְּת כ"ש דְהָא בְּהָא דְלִקְטָ מִפְּנֹלָן אַע"ג שֶׁלֹּא נִתְחַבְּרוּ כְּפִלְסוֹן מ"מ מְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא וּמַכ"ש הִיכָא שֶׁנִּתְחַבְּרוּ כְּפִלְסוֹן בְּחִיבָא וְלִזָּה מִשְׁנֵי כְּשֶׁעִירְסָן ר"ל דְהֵתָם גִּיבּוּל עֲדִיף טְפִי מְחִיבּוּר דְחִיבָא אֶבְל לְדִידוֹן דְמִטְעָם דְאֵין פְּאָן תּוֹרִיתָא דְנִהְמָא אֲתִינּוּ עֲלָה אֵין מוֹעִיל לוֹ לֹא חִיבּוּר וְלֹא גִיבּוּל וְאַפְיָ' כְּלָל: אֶף אֶפְיָלוֹ אִם נִפְרָשׁ כַּמ"ש הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ דְמִשְׁמַע לִיָּה לְאַבְיָ דְהָךְ דְלִקְטָ מִפְּנֹלָן ע"י שְׁרִיָּה מִיָּרִי וְהוּי מִמֶּשׁ דְּוִמְיָ דְחִיבָא דְתַעְרֻבּוֹת ד"א מְבַטֵּל לְפִירוּרִין פְּחוֹתִין מְכֻזֶּת מִתּוֹרַת לָחֶם וְעֲלָה מִשְׁנֵי כְּשֶׁעִירְסָן דְהֵינּוּ שְׁגוּבְלוֹן דְגִיבּוּל שְׁפִיר מְהֵנִי מ"מ י"ל דְהֵתָם מִיָּרִי בְּדֹאִיכָא עָלָיו תּוֹרִיתָא דְנִהְמָא אֶלָּא דְהִנֵּה קִשִּׁיָּא לִיָּה עַל ר' יוֹסֵף דַּס"ל דְאֶף בַּכַּה"ג אֵין מְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא וְלִזָּה תִּירֵץ כְּשֶׁעִירְסָן דְכִינּוּ דְהַשְׁתָּא אִיכָא פְּזִית שְׁפִיר מְהֵנִי בִּיָּה וְגַם אֶפְיָלוֹ תִּימָא דְהֵתָם בְּלִית בִּיָּה תּוֹרִיתָא דְנִהְמָא מִיָּרִי מ"מ הֵינּוּ לְרַב יוֹסֵף דְלֹא אֲזִיל בְּתַר תּוֹרִיתָא כְּלָל וְאַנּוּ לֹא קִיָּמָא לוֹ הֵכִי וְתַדַּע דְהָא הַש"ס דְחִי לָהּ לְהֵיָא דְמוֹקִי כְּשֶׁעִירְסָן דְאִם אִיתָא שְׁאֶכְלוּ מִבְּעֵי' לִיָּה וּמוֹקִי לָהּ לְכַרְיִיתָא זֹו בְּבָא מִלְחָם גְּדוֹל וּפְרַש"י דְכִינּוּ שְׁעִידִין בְּעֵין הַכֶּפֶר שְׂבָא מִמֶּנּוּ וְחֹשִׁיב וּבַר בְּרַכָּה הַלְכָהּ פִּירוּרִין שֶׁלִּקְטָן מִמֶּנּוּ נְמִי חֲשׁוּבִין וּמְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם הַמּוֹצִיא ע"ש וְאִם כֵּן נִלְמַד מִפְּאָן לְכָל הַפִּירוּרִין הַבָּאִים מִלְחָם גְּדוֹל אַעפ"י שֶׁנִּתְעַרְבַּ בְּהֶם דְבִשׁ אוֹ מֶרֶק וְהֵם פְּחוֹתִין מְכֻזֶּת כֹּל שֶׁהֵם בָּאִים מִלְחָם גְּדוֹל צְרִיָּה לְכַרְיָה הַמּוֹצִיא וְלֹא אִישְׁתְּמִיט חַד מִהַפּוֹסְקִים דְלִימָא הֵכִי וְגַם רַבִּינוּ יוֹנָה וְהָרָא"ש דְחֻשְׁבּוֹ ג' חִלּוּקִים וַא"א לְחֻשְׁבּוֹ נְמִי הִיכָא דְבָא מִלְחָם גְּדוֹל אֶלָּא וְדֹאֵי דַז"א דְהָךְ חִלּוּקָא אֲלִיבָא דְרַב יוֹסֵף אִיתְמַר שְׁתוּלָה כֹּל חֲשִׁיבּוֹת הַפֶּת בְּגַדְלוֹת הַפִּירוּרִין וְקִטְנוּתָם וּבְהָא מְהֵנִי מַה שְׂבָא מִלְחָם גְּדוֹל מַה שְׂאֵין כֵּן לְדִידוֹן דְאֶף בְּפְחוֹת מְכֻזֶּת מְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא אֶלָּא דְקַפְדִּינוּ אֲחֻזּוֹתָא שְׁיִהְיָה עָלָיו תּוֹרִיתָא דְנִהְמָא אֵין לְחִלְקָ בְּכָהּ כְּלָל וְאִם כֵּן הָךְ מִלְתָּא דְעִירְסָן מְהֵנִי נְמִי לר' יוֹסֵף אִיתְמַר: אֶף לַענ"ד בַּלֵּא"ה עִיקָר בְּזָה כַּמ"ש דַּר"י ס"ל דְכָל פְּחוֹת מְכֻזֶּת אֵין עָלָיו חֲשִׁיבּוֹת פֶּת וּלְכָהּ פְּרִיָּה לִיָּה מְהָא דְלִקְטָ מִפְּנֹלָן אַע"ג דְמִיָּרִי בְּלֹא שְׁרִיָּי' כְּלָל דְהָא מ"מ פְּחוֹת מְכֻזֶּת הוּא וְאֵהָא מִשְׁנֵי כְּשֶׁעִירְסָן וְאַלִיבָא דַר"ש אֲתִי הֵיָא דְלִקְטָ מִפְּנֹלָן כְּפִשְׁטִיָּה דְלִדִּידָהּ אִם אֵינוּ מְבוֹשָׁל וְלֹא מְחֻבָּר אַע"פ שֶׁמְפוֹרָר הַרְבֵּה לִית לוֹ בַּהּ וּמְצִאתִי בְּמַעֲדָנֵי מְלָךְ דַּף מ"ו ע"ב שֶׁפֶתֶב אֵהָא שֶׁפֶתֶב הָרָא"ש וְהִיכָא שְׂאֵינוּ לֹא מְבוֹשָׁל כו' שְׂאֵינוּ יוֹצֵא מִתּוֹרַת פֶּת וְקִשָּׂה דְאִם כֵּן מֵאִי מִקְשָׁה מְלִיקְטָ מִפְּנֹלָם וְיֵשׁ לוֹמַר דְאַנּוּ הָא פְּסֻקִינוּ כְּרַב שֶׁשֶׁת וְאַלִיבָהּ הוּא דְאֶמְרָן לְהֵנִי ג' חִלּוּקִים עַד פְּאָן לְשׁוֹנוֹ וְנִרְאָה שֶׁכִּינוּ בְּקִצְרָה לְמַה שֶׁפֶתֶבְתִּי: וְהִנֵּה מ"ש הַמַּג"א דְמִשְׁמַע שְׁם אֶפְיָלוֹ מְטוֹנְגִיָּם בְּשִׁמּוֹן בְּתַחֲלִילָה הוּא צ"ע שְׁהָרִי הַתּוֹסֵ' לֹא כְּתָבוּ כֵּן רַק לְשִׁיטַת רַש"י דַּס"ל דְבִבְיָשׁוּל מִיָּרִי וְע"ז כְּתָבוּ דְלְכָהּ מִדְּמָה כִּינוּ דְמְטוֹנְגִיָּם בְּשִׁמּוֹן כְּנִתְבְּשָׁלוֹ דְמִי מִשְׁא"כ לְשִׁיטַת הַתּוֹסְפוֹת מַנ"ל דְמִיָּרִי בְּגוֹנוֹא שְׁהִיָּה שְׁם טִיגוֹן בְּשִׁמּוֹן

דלמא מייירי במנחת מאפה תנור או אפילו אם מייירי בכל המנחות מ"מ י"ל דסבירא ליה דכינן דשמנו מייעט כאפיי' דמי וכמ"ש הרא"ש בפ' קמא דחלה ונהביאו הרא"ש בפסחים פ' כ"ש ובהל' חלה ע"ש ועכצ"ל פן בדברי התוס' דף ע"ה שהקשו על רש"י מברייתא דטחנה אפאה כו' דמשמע אם אין הפרוסות קיימות אע"פ שיש פזית ולא ניחא להו התם בהך תירוץא שתיקצו בברכות דר"י מפרש פרוסות קיימות היינו פזית כמ"ש בירושלמי אלא משמע להו להתו' דפריסו' קיימות היינו שלא נימוחו בבישול כלל.

ולפ"ז קשה דגם לשיטתם מי ניחא דהא ר"י מיייתי ראיה ממנחות דמטגנין בשמן והוי כבישול וכן מה שהקשו שם דהא מחזירו לסולתו אין לה אין פרוסות קיימות גדול מזה אלמא דלשיטתם א"ש והיינו משום דאינהו ס"ל דטיגנין דמנחות דשמן מועט לא תשיב בישול וא"כ איך כ' פן המג"א להביא ראיה מזה לדידן דס"ל דבישול מגרע פח הפת וה"ה פשטגן ויש ששמן הרבה דכבישול תשיב כמ"ש התוס' בפסחים ורא"ש שם בשם ר"ת: איברא שצ"ע לענ"ד שהתוס' במנחות אחר שהקשו על רש"י כתבו ומפרש ר"ת דחביצא הן פתייתין דקים שמדבקין אותם וכו' משמע דדברי התוס' הללו הם מתורתו של ר"ת ו"ל וס"ל דהך טיגנין דמנחות כאפיייה הוא ומיתרצא בהכי הני קושית שהקשו לפרש"י.

ובאמת ז"א שהרי התוס' בברכות שם ד"ה לחם העשוי לכותח כתבו בשם ר"ת דכל שתחילתו עיסה נסופו סופגנין מברך המוציא ומתחלה היה רוצה ר"ת לומר כו' ולא נראה דהא לעיל קתני נוטלו לאוכלו מברך עליהו המוציא אע"ג דעכשיו הם סופגנין שהמנחות מטוגנות בשמן והתוספות בפסחים ורא"ש שם ובהל' חלה כתבו ראיה זו בשם ר"ת ו"ל דכינן דפסיק ותני ל"ש מנחת סולת ול"ש מנחת מאפה תנור ול"ש מנחת מרחשת אע"פ שמשטוגנים בשמן וה"ה למבושלים במים דלא מסתבר לחלק בין ששמן למים כו' ע"ש ולפ"ז הדרא קושיא לדוכתא דגם לפי מה דמפרש ר"ת דחביצא היינו בלא בשול מ"מ קשה הדין דאם אין הפרוסות קיימות דהא מהך דמנחות מוכח דבישול אינו מבטל תורת לחם כשיש פזית אע"פ שלא היה אפיייה מתחילה רק פצין סופגנין ומכ"ש כשהיה אפיייה ממש וגם קשה הדין דמחזירו לסולתו הא אין לה אין פרוסות קיימות גדול מזה: ונלענ"ד דחסק דהכא אזלא לפי מה שהיה ר"ת רוצה לומר בתחילה אלא נלענ"ד דדוקא לרש"י דסבירא ליה דחביצא מייירי בבישול ומיייתי ראיה ממנחות דפירורין פזית לא יתבטלו מלברך עליהם המוציא וע"כ הטעם משום דגם במנחות הטיגון בבישול ואע"ג דאפתי לא דמי דהתם בשעת הבישול היתה העיסה שלימה לגמרי ע"כ דסבירא ליה דאין הפרש בין פירור קודם הבישול או אח"כ וכמ"ש לעיל בזה שפיר מקשין התוס' מהך ברייתא וכן מהך דמחזירו לסולתו משא"כ התוס' דסבירא ליה דחביצא לא מייירי בבישול כלל והחבור על ידי דבש וכינצא ודאי אין מגרע פח הפת רק שחוששין מצד שנתפרר וע"ז מיייתי רב יוסף ראיה מברייתא דמנחות דפירור פזית במלתיה קאי ומ"מ אין פאן מקום קוש' מברייתא דמנחות אברייתא דאם אין הפרוסות קיימות דבאמת אינם ענין זה לזה דהתם בשעה שמשטגנין היו הפרוסות קיימות ופשיטא שאין הטיגון מבטלן וכמ"ש המג"א במטגן פרוסות שלימות כ"ע מודו דמברך המוציא והוא פשוט ולכן אע"פ שפירר אותם אח"כ לפירורין פזית לית לן בה משא"כ הך ברייתא דבשעת הבישול נתפררו הפרוסות ונתמעכו אז אע"פ שיש פזית הבישול מבטל האפיייה

(ובאמת גם קושיותם על רש"י מהך דאם הפרוסות קיימות צ"ע לפענ"ד לפי מ"ש רש"י דפרוסות קיימות היינו שלא נמוחו בבישולם א"כ י"ל דגם רש"י סבירא ליה דפרוסות אין קיימות היינו אע"פ שיש כזית והיינו לפי שנתמעכו ע"י הבישול אז הבישול מבטל ליה מתורת פת משא"כ בהך דחביצא שלא נתמעד מחמת הבישול רק הוא פירר פירורין ביד ונתן לתוך התבשיל בשביל זה לא בטל תורת פת ממנו פשיש בפירורין כזית דזה מחשבו כפת שלם שנתן בתבשיל ולא נמוח בתוכו ונשאר קיים דמברך המוציא ושם לא משמע להו לחלק בהכי וצ"ע) פן צ"ל לשיטת ר"ת ו"ל דסבירא ליה דטיגון בשמן דמנחות כבישול במים דמי ואפ"ה א"ש ברייתא דאין הפרוסות קיימות דפירושו לשיטת ר"ת אע"פ שיש כזית כדמוכח מדברי התוס' במנחות וכן מבואר בהדיא בחידושי הרשב"א בברכות בשם ר"ח ומכ"ש דצריך ליישב למאי דאמר מחזירן לסולתן ואפ"ה ס"ד דמברך המוציא אע"ג דנדאי אין פרוסות קיימות וע"כ לחלק כמ"ש פיון דבשעת הטיגון או הבישול שלימה היתה ולא נתפררה מה שמפררה אח"כ אין מבטלה מתורת פת משא"כ במפרך קודם הבישול או בשעת הבישול שזה מבטל ממנו תורת פת וכן בטיגון הדין פן דמה לי שמן מה לי מים וכמ"ש לעיל בשם ר"ת ו"ל ואף רש"י לא פליג עליו בהא אלא דסבירא ליה דהך דמנחות במאפה תנור או בשמן מועט מיירי דהוא כמו אפיני' משא"כ פשיש שמן הרבה כמבושל במים דמי ועכ"פ מ"ש המג"א דמשמע שם אפילו מטוגנים בשמן בתחלה ומייתי מנייה לענין חרעמזליך ז"א דאע"ג דהתם במטוגנים בשמן מיירי מ"מ התם הנה הטיגון בעוד שהפרוסות שלימות משא"כ בזה דאם הנה פאן שמן הרבה ומכ"ש בבישול במים דלא מיבעיא אם לקח מצה כתישה כמות שהיא ונתן לתוך השמן ונעשה ממנה חרעמזיל או אם נתן קמח המצה הכתישה לתוך המים ועי"ז נדבקה יחד פאותה שקורין בל"א מצה ברייא פיון דבשעת הטיגון או הבישול לא הנה בפירורין כזית אלא שהבישול הוא שחיבר אותם אע"פ שיש לומר דמה שבושין בכף בקדירה הוי כעורסן וגובלן יחד מ"מ פיון דקודם הבישול כבר הנה פרוירין פחות מכזית לא מהני מה שנתדבקו ע"י הבישול ואף רש"י מודה בהא וכמ"ש לעיל דהא דמשני כשעירסן היינו בגוונא דהתם דבשעת הבישול היו בשלימות אלא שפתת אח"כ שוב מהני מה שגובלם אח"כ משא"כ אם בשעת בישול הנה הפרוסות פחות מכזית אע"פ שנתחברו על ידי הבישול או שעירסן אח"כ לא מהני דנפיק ליה מתורת פת ואפשר דאף המג"א מודה בכה"ג ולא מיירי רק כעין שעושין חרעמזליך שמגבלין תחילה את הקמח במים ובצים ואח"כ מטגנין אותם בשמן וכמ"ש אח"כ בשם הרש"ך וסבירא ליה להמג"א דכיון שעירסן מתחילה ה"ל כפרוסה שלימה ככזית שבשלה או טיגנה דמברך המוציא כמו גבי מנחות ומ"ש המג"א דמשמע שם אפילו מטוגנים בשמן בתחילה דומיא דמנחות רצה לומר כמו דהתם שהיה מטוגנים בשמן קודם הפתיחה ואח"כ פתת אותם לכזית או לפחות מכזית ואפ"ה מברך המוציא וה"נ אם עירס הקמח מתחלה דאז הוי כפרוסה שלימה ומטגנה בשמן אע"פ שעשה פשבא לאוכלה הוא פותת אותה לכזית או פחות מכזית מ"מ הוא דומה למנחות דמברך המוציא כף נראה פנונת המג"א בזה: אבל באמת אין הדין דומה לראיה דשם בשעת הטיגון העיסה יש עליו תואר לחם ולכך אין בישול או טיגון זה מוציא מתורת פת אע"פ שפותת אותו אח"כ וה"ה בעירסן ע"י מים ואיכא עליה תוריתא דנהמא אע"פ שעיי"ז נתחברו הפירורין שאין בהם כזית יחד מפל

מקום זהו חביצא האמור בש"ס ולפי' ר"ת ושאר פוסקים דקי"ל פנותיהו דהיגו שנותחברו הפירורין עי"ז אע"פ שיש בהם פזית עכשיו מברך במ"מ כמש"ל בשם הלבוש והבישול או הטיוגון בשמן פשיטא שלא יוסיף תת פחו של פת אדרבא גרועי גרועי וצריכין אנו לחלק לדברי המג"א דאע"ג דחיבור בעלמא לאו מלתא היא שישב עי"ז לכזית שלא יועיל בו שינוי תואר לחם מ"מ עירסן דהיגו שגיבל יחד שפיר חשיבו לכזית ומהני ביה אע"פ שנסתלק מתאר לחם ולענ"ד אין לחלק בין חיבור לגיבול פלל וכמש"ל: והנה מה שהקשיתי לעיל לשיטת ר"ת דס"ל דטיגון כמבןשל דמי ומוכח מההיא דמנחות דכזית מברך המוציא איה יתרון הברייתא דאם אין הפרוסות קיימות דמשמע מינה אע"ג דאיכא פזית כמ"ש התוס' במנחות ובפסקי התוס' שם ובחידושי הרשב"א לברכות וכתבתי לחלק בין מפנר קודם הבישול או אח"כ ולכאורה י"ל דא"צ לזה דהתם באין הפרוסות קיימות מיירי בבלילתו רפה דבכה"ג גם ר"ת דס"ל דאף בבלילתו רפה נאפאה בתנור בלא משקה חייב בחלה ומברך המוציא מכל מקום אם חזר ובשלו הדבר תלוי באם הפרוסות קיימות.

ומנא אמינא לה ממ"ש התוס' בפסחים דף מ"א דר"י ס"ל דאין יוצאין ברקיק המבןשל אע"פ שלא ניםוח אע"פ שפבר נאפה הואיל וחזר ובשלו בטלו מתורת פת וכתבו התוס' דמיירי בבלילתו רפה דבלילתו עבה לא נפיק מתורת לחם ור"מ ס"ל דיוצאין במבןשל שלא ניםוח היגו ע"כ אף בבלילתו רפה כל שלא ניםוח ס"ל לר"מ דלא אתי בישול ומבטל ליה אכל בנימוח גם ר"מ מודה וא"כ א"ש הך ברייתא דתלי אם פרוסות קיימות ולא ניםוחו בבלילתו רפה ור"מ הוא דמחלק בין ניםוחו ללא ניםוחו וההיא דמנחות אע"פ שאין הפרוסות קיימות שפרי פתת אותם פתותים (וכבר כתבתי שלענ"ד בלא"ה ניםוח מחמת בישול שאני וצ"ע) מ"מ פנון שפבלילתו עבה אפילו בטיגון שהוא כבישול לא נפיק מתורת פת: אמנם דעת הר"ש בפסקא קמא דחלה דר"מ ור"י בכל גונוי פליגי וס"ל לר"י דהבישול מבטל מתורת לחם וקי"ל כר"י ונחביצא מיירי שלא נתבשל והא ברייתא דאם הפרוסות קיימות איתא כר"מ נאנן קי"ל כר"י ע"ש וקרא"ש מביא דבריו בפ' כל שעה ובהל' חלה וסיים בה ורבינו מאיר הנה נוהג פשלישין עיסה בביתו כדי לבשלה במים או לטגנה כו' וגם לא הנה אוכל בלא המוציא אחר שנתבשלה או נטגנה וגם לא הנה מברך עליו המוציא אלא על לחם אחר מברך המוציא ואח"כ הנה אוכל עכ"ל: והנה מתוך דבריו אלו למדנו דבישול אחר אפיה מבטל מתורת לחם דהא מוקי הך ברייתא דהפרוסות קיימות כר"מ וכתב דאנו קי"ל כר"י ומבואר מזה דאפילו ביש בפרוסות פזית אתי בישול ומבטל ליה ואלו בברכות פסקה למלתיה פדעת רבינו יונה שפסק פהך ברייתא דאם הפרוסות קיימות דהיגו שיש בהם פזית שפיר מברך המוציא אע"פ שבישלה ואף לפי מה דמייתי אח"כ דברי רבינו מאיר דמספקא ליה הלכתא כמאן עכ"פ מידי ספיקא לא נפיק ובברכות נקיט בפשיטות פדעת רבינו יונה ז"ל וכן צ"ע על רבינו ירוחם בנתיב ט"ו חלק ה' שהביא שם מתחלה דברי הרא"ש בפסקא כל שעה ואחר כך דברי הרא"ש בכיצד מברכין והם דברים סותרים: אמנם ברבינו ירוחם שם השמיט מ"ש הר"ש וקרא"ש דהך דפרוסות קיימות כו' כר"מ וא"כ י"ל דס"ל פדעת רבינו מאיר דאע"ג דמספקא ליה בפלוגתא דר"ת והר"ש לענן סופגנין הלכתא כמאן מ"מ לענן אפיה גמורה סובר דלא אתי בישול ומבטל ליה ואע"ג דקי"ל כר"י דאמר אין יוצאין

במבןשל אע"פ שלא נִימוח הַתּם הטעם כמ"ש הש"ס משום דְּבַעֲיֵנּוּ טעם מַצָּה וְלִיפָא וְעֵינָן בְּתַלְמִידֵי רַבֵּינוּ יוֹנָה שְׁפִירְשׁוּ דר"ל דְּהוּי מַצָּה עֲשִׂירָה וְכֵן הַתּוֹסְפוֹת בְּפִסְחִים דְּף מ"א פְּתָבוּ טעם זֶה אָבָל לַפּמ"ש הָרָא"ש מְבֹאָר דְּאָף בְּבִישׁוּל אַחַר אֲפִיקָה גְמוּרָה סְבִירָא לִיה דְּהַבִּישׁוּל מְבַטֵּל הָאֲפִיקָה.

וּמִשְׁמַע דְּאֲפִילוּ בְּפְרוּסוֹת פְּזִית דְּהָא מוֹקֵי הֵיחָא דְּאִם הַפְּרוּסוֹת קִיָּמוֹת כר"י וא"כ אִיף פֶּסֶק בְּפִשִּׁיטוֹת בְּבִרְכוֹת פְּדַעַת רַבֵּינוּ יוֹנָה וְכִמוּ כֵן קָשָׁה עַל הַש"ע סִימָן קס"ח וּבמ"א ס"ק ל"א וס"ק ל"ו נִרְאָה שְׁהַרְגִישׁ בְּזָה וּמַחֲלֵק בֵּין בִּישׁוּל בְּקַדְרָה לְמַבְשָׁל בְּאַלְפֶס אע"פ שְׁמַבְשָׁל בְּמִים עַד שְׁנֶאֱפָה בְּזָה מְהֵי תִנְאָר לְחֵם מִשָּׂא"כ בְּבִישׁוּל גְמוּר בְּקַדְרָה אִפִּי בְּפִת גְמוּר לֹא מְקַרִי תִנְאָר לְחֵם וְזֶהוּ לְשִׁיטַת ר"ת אָבָל לְשִׁיטַת הַר"ש אָף בְּמַבְשָׁל בְּאַלְפֶס עַד שְׁנֶאֱפָה מְהֵי בִיָּה תִנְאָר לְחֵם וְהַט"ז ס"ק י"ח פְּתָב ג"כ הָא דְּבַעֲיֵנּוּ תִנְאָר לְחֵם וּמִשְׁמַע אע"פ שֶׁיֵּשׁ פְּזִית הֵינּוּ לְפִי שְׂאִינוּ פִת גְמוּר ע"ש: וּבְאַמַּת שְׁמָה שְׂרוּצָה לְפָרֵשׁ דְּמִיָּרִי הָכָא בְּאַלְפֶס בְּמִים אָבָל בְּבִישׁוּל בְּקַדְרָה מוֹדָה פְּכָר פְּתַבְתִּי דו"א שְׁלַדְעַת ר"ח אֲפִילוּ בִישׁוּל גְמוּר לֹא מְבַטֵּל לְאַפִּיקָה בְּבִלְיַתּוֹ עֵבָה וְדַעַת הַר"ש הוּא אֲפִילוּ בְּפִת גְמוּר שְׁבִישָׁלוּ וְכַדְמוּכַח מְכָל הַרְאִיּוֹת שְׁהִבִּיא וְהִבִּיאוּ בְּקַצְרָה בַּמַּג"א גּוֹפִיקָה ס"ק ל"ב וְרִאִיתִי בְּאַבְנֵי הָעוֹזָר שְׁהַרְגִישׁ בְּזָה דְּמִשְׁמַע הַתּם דְּאֲפִילוּ בְּבִישׁוּל גְמוּר מְדַמִּיָּתִי מְרַקִּיק כו' וּבְאַמַּת מְדַבְּרֵי הַר"ש גּוֹפָא דְּחַלָּה מְבֹאָר טְפִי וְכֵן מְבֹאָר מְהָא דְּמִיָּתִי מְהָא דְּאִם אִין הַפְּרוּסוֹת קִיָּמוֹת.

וּמ"ש בַּא"ע לִיָּשֵׁב דְּבִסְעִיף יו"ד מִיָּרִי בְּפְרוּסוֹת שְׂאִין בְּהֵם פְּזִית וְהָכָא בְּפְרוּסוֹת פְּזִית וְלַעַנ"ד ז"א דְּנִדְאֵי מִיָּרִי ר"ת אָף בְּסוֹפְגָנִין פְּחוּתִים מְפִזִּית אֲפ"ה מְבַרְךָ הַמּוֹצִיא כֹּל שְׁבִלְיַתּוֹ עֵבָה שְׁהֵרִי רְאִיָּתוֹ מְהֵיחָא דְּמַנְחוֹת וּמִשְׁמַע הַתּם דְּלִפִּי הַמַּסְקָנָא אֲפִילוּ לר"י דְּאָמַר פּוֹרְכִין עַד שְׁמַחְזִירָן לְסוֹלְתָן אֲפ"ה מְבַרְךָ הַמּוֹצִיא הֵיכָא דְּאִיפָא תוֹרִיתָא דְּנִהְמָא וְהֵיחָא דְּפְרוּסוֹת קִיָּמוֹת פִּירוּשׁוֹ אֲלִיבָא דְּמַסְקָנָא דְּהֵינּוּ אִם יֵשׁ עָלָיו תִּנְאָר לְחֵם וּכמ"ש הַסְּמ"ג וּכ"כ הַרְשֵׁב"א לְשִׁיטַת רַש"י אֲלֹא דְּבִשִּׁיטַת ר"ת מִשְׁמַע דַּס"ל דְּפִירוּשׁ פְּרוּסוֹת קִיָּמוֹת הוּא כְּפִשׁוּטוֹ וְאַפְשָׁר שְׂרָצָה לֹאמַר דְּגַבִּי חֲבִיצָא דְּהֵינּוּ מְחֻבָּר ע"י דְּבִשׁ ס"ל לְרַב שְׁשֵׁת דְּאֲפִי פִירוּרִין פְּחוּת מְפִזִּית מִשָּׂא"כ בְּבִישׁוּל בְּעֵינָן פְּרוּסוֹת קִיָּמוֹת דְּהֵינּוּ שְׂשֵׁי בְּהֵם פְּזִית ע"ש: וְלפ"ז צָרִיף לֹאמַר דְּמִיָּרִי בְּבִלְיַתּוֹ רַכָּה אֲלֹא דו"א דְּבַאֲבִיצָא דְּוּמִיא דְּמַנְחוֹת מִיָּרִי דְּבִלְיַתּוֹ עֵבָה וְצָרִיף עֵינָן וְעכ"פ בְּהָךְ דִּינָא דְּסוֹפְגָנִין נִרְאָה דְּאָף בְּפְחוּת מְפִזִּית סְבִירָא לִיה לר"ת פִּינּוֹן דְּבִלְיַתּוֹ עֵבָה פִת גְמוּר מְחֻשָּׁב וְאַפִּילוּ בִישׁוּל בְּמִים אוּ טִיגוֹן לֹא מְבַטֵּל לִיה וּמְבַרְךָ הַמּוֹצִיא אִי אִיפָא עָלָיו תוֹרִיתָא דְּנִהְמָא וּמ"ש בַּא"ע שְׁכָן פִּי שֶׁל הַט"ז הֵנָּה בְּאַמַּת מְדַבְּרֵי הַט"ז ס"ק י"ח שְׁפַתּוֹ וְלֹא דְּמִי לְדַלְעִיל סְעִיף י' דְּלֹא בְּעֵי תִנְאָר לְחֵם בִּישׁ פְּזִית כו' אִין הַכְּרַח כֹּלֵל שְׁיַפְרֵשׁ דְּהָכָא מִיָּרִי דְּוִקָא כְּשִׁישׁ פְּזִית אֲלֹא ר"ל פִּינּוֹן דַּעכ"פ סְתָמָא קְתַנִּי וּמִיָּרִי גְמִי אֲפִילוּ אִיפָא פְּזִית וּא"כ לְמָה בְּעֵינָן הָכָא תִנְאָר לְחֵם טְפִי מְדַלְעִיל וְאֵהָא מְשַׁנֵּי דְּשִׁאֲנֵי הַתּם שְׁהֵיָה פִת גְמוּר אָבָל מ"מ גַּם הַט"ז מוֹדָה דְּמִיָּרִי ר"ת אֲפִילוּ בְּאִין פְּזִית אִי אִיפָא תִנְאָר לְחֵם מְבַרְךָ הַמּוֹצִיא וְאַדְרַבָּא מְהַסְמ"ג מִשְׁמַע דְּהָא דְּמִקְלִינָן בְּוֹרְמִזְלִין לְפִי שְׂאִין תִּנְאָר לְחֵם הֵינּוּ מְשׁוּם דְּסִתְמָן וְנִרְמִיזְלָה אִין בְּהֵם פְּזִית שְׁהֵרִי הַסְּמ"ג פְּתָב בְּעֵשִׂין מְצוּנָה קמ"א וְז"ל אָבָל וְנִרְמִימָא שִׁאֲשׁ חֲיִיבִין בְּחַלָּה מִשְׁעַת גְּלָגוּל אָבָל אִין בְּהֵם שְׁיַעוּר לְבָרְךָ עָלֵיהֶם הַמּוֹצִיא וְהָא דְּאָמַר ר"ש דְּאֲפִילוּ פִירוּרִין שְׂאִין בְּהֵם פְּזִית מְבַרְךָ הַמּוֹצִיא הָא אָמַר רַבָּא עָלָה וְהוּא דְּאִיפָא עָלֵיהֶו תוֹרִיתָא דְּנִהְמָא עכ"ל הֵנָּה

לְשׁוֹן זֶה מְשַׁמַּע דְּאִין בְּהֵם פְּזִית דְּבַכּה"ג ס"ל לר"ת דְּאִין מְבַרְכִין הַמוֹצִיא אֵי לִיפֵּא תוֹרִיתָא דְּנִהְמָא מִשְׁא"כ בְּאִיפֵּא פְּזִית אֶפְשָׁר דְּגַם בְּוִירְמָזְלָה ס"ל לר"ת דְּמְבַרְכִין הַמוֹצִיא אַע"ג דְּלִיפֵּא תוֹרִיתָא דְּנִהְמָא אֶלָּא דְּמִסְתִּימַת לְשׁוֹן הַתּוֹסְפוֹת וּשְׁאָר פּוֹסְקִים מְשַׁמַּע דְּבַכְל גִּוּוֹנָא מִיִּירִי וְאֶפִּילוּ בְּאִיפֵּא פְּזִית וַע"כ לְחַלְקֵי בְּזַה כַּמ"ש הַט"ז וצ"ע: וְהִנֵּה בֵּאֵה"ע פְּתַב ג"כ עַל הַמַּג"א וְז"ל וְאֶנְן קו"ל דְּשִׁאנֵי הֵתָם דְּנִדְבָק ע"י אֶפְיֵיה אֶבְל אִם נִדְבָק ע"י בִּישׁוּל לֹא חֲשִׁיב חִיבּוּר לְמַחְשָׁבֵיהָ מִש"ה לְחַם כּו' וּמִשׁוּם הָא לֹא אֲרִיא שְׂדַעַת הַמַּג"א דְּטִיגוֹן בְּמַחְבַּת הִיגְנוּ אֶפִּילוּ הִיכָא שְׁהִיָּה עֲלֵיו תּוֹרַת לְחַם מְכַבֵּר וְכַמְבֹּאֵר מְדַבְּרִיו בַּס"ק א' וְס"ק ל"ו וְכַבֵּר פְּתַבְתִּי בְּזַה לְעִיל אֶף בְּלֹא"ה כְּבָר פְּתַבְתִּי דְּבִאֲמַת גַּם בְּש"ס לֹא בְּאֶפְיֵיה תְּלִיָּה מְלִתָּא אֶלָּא בְּגִיבּוּל וּמְדַבְּרֵי הָאֵה"ע נִרְאָה דַּס"ל דְּלִדְעַת הַמ"א מֵה שַׁע"י הַבִּישׁוּל נַעֲשֶׂה גּוּשׁ אֶחָד וּמִמִּילָא דְּלֹא אִיכְפַּת לָן מֵה שְׁנַתְּבַשְׁל אַח"כ וְעַבְרָה צוּרַת הַפֶּת עַל יָדוּ וְלָכֵן בֵּין בְּטִיגוֹן בֵּין בְּבִישׁוּל ס"ל לַמַּג"א דְּכַל שְׁקוּדָם הַבִּישׁוּל אוּ הַטִּיגוֹן נִתְגַּבַּל יַחַד עַד שִׁישׁ בּוּ פְּזִית חֲשִׁיב כְּאֵלוּ לֹא נִתְפָּרַר כְּלָל אֶלָּא דְּאִם עַבְרָה צוּרַת הַפֶּת בְּבִישׁוּל הִיָּה מְקוּם לוֹמַר וּלְצַדָּד ע"פ דְּבָרֵי הֶרְמֵ"ם כַּמ"ש הַב"י בְּשֵׁם הַר"י פְּאָסִי בְּפִירוּשׁ דְּבָרָיו ע"ש ע"ז פְּתַב דְּלֹא קו"ל הִכִּי אֶבְל כְּבָר פְּתַבְתִּי שְׁלַעַנ"ד הַגִּיבּוּל לֹא מְשׁוּי לִיָּה כְּפָדָא כְּלָל וְא"כ פִּינּוּן שְׁאֵז עַבְרָה צוּרַת הַפֶּת ע"י הַדְּבִשׁ וּבִאֲוֹתָהּ שְׁעָה לֹא הָיוּ בְּפִירוּרִין פְּזִית וּבְנִדְאֵי דִינּוּ שְׁיָבְרָה בַּמ"מ שׁוּב לֹא מְהִי מֵה שְׁנַתְּכַבֵּר אַח"כ ע"י טִיגוֹן אוּ אֶפִּילוּ ע"י אֶפְיֵיה לְהִיּוֹת בּוּ פְּזִית פִּינּוּן שְׁכַבֵּר עַבְרָה מְמַנּוּ צוּרַת הַפֶּת מֵה שְׁחֻזָּר לְהִיּוֹת פְּזִית אִינּוּ חֻזָּר לְתַת עֲלֵיו תְּנֹאֵר פֶּת כְּלָל וְדוּקָא לְבַטֵּל מְמַנּוּ תּוֹרַת פֶּת בְּעוֹדוּ מְחֻנְפָּר פְּזִית לֹא מְבַטֵּל לִיָּה אֶבְל אִם נִתְבַּטֵּל קוּדָם אַע"ג דְּהִדְרָה הָיוּ פְּזִית לֹא מְהִי: אֲמָנָם נִלְעַנ"ד דְּגַם הַמ"א לֹא קָאָמַר אֶלָּא בְּנִילוּשׁ בְּמִים אוּ בְּמִי בִּיצִים בְּלֹא שְׁוֹמֵן דַּס"ל לַהַמַּג"א שְׁלַחָם גְּמוּרָה הוּא וְלֹא מְבַטֵּל לִיָּה מִתּוֹרַת פֶּת וְכַמ"ש בַּס"ק מ"ד וְא"כ בְּשַׁעָה שְׁנַתְּגַבַּל יַחַד לֹא אֶזְיֵל מִיָּגִיָּה תּוֹרִיתָא דְּנִהְמָא וְכִינּוּן שְׁנַתְּכַבֵּר ע"י הַגִּיבּוּל וְנַעֲשֶׂה פְּזִית אַע"ג דְּאַח"כ טִיגְנוּ אוּ בִּישְׁלוּ וְנִסְתַּלַּק מְמַנּוּ תּוֹרִיתָא דְּנִהְמָא מ"מ פִּינּוּן שְׁכַבֵּר הוּא פְּזִית לֹא אִיכְפַּת לָן בְּתֹנְאֵר לְחַם וְלָכֵן הִבִּיא הַמ"א בְּשֵׁם הַרש"ך דְּכְשַׁחְבְּרוּ בְּמִים וּבִיצִים נִשְׁתַּמְנָה כּו' וְהִנֵּיחַ בַּצ"ע וְהִיגְנוּ מִשׁוּם דַּס"ל דְּמִים וּבִיצִים אִין מְשִׁימִים תּוֹרִיתָא דְּנִהְמָא כְּלָל (וְעִינּוּן בֵּאֵה"ע מ"ש שְׁבַגּוּף הַתְּשׁוּבָה שֶׁל הַרש"ך אִיתָא וּמִים רוּתְחִין וְאִתִּי שְׁפִיר ע"פ מ"ש לְקַמֵּן סִימֵן שִׁי"ח כּו' וּלְקַמֵּן אֶבְאָר בְּזַה) אֶבְל הִיכָא דְּנִשְׁתַּמְנָה תּוֹרִיתָא דְּנִהְמָא עִי"ז גַּם הַמַּג"א מוֹדָה פִּינּוּן דְּבִישׁוּל שְׁנַתְּכַבֵּר נִשְׁתַּמְנָה תּוֹרִיתָא דְּנִהְמָא מְמַנּוּ וּמַכ"ש הִיכָא שְׁלֵשׁ אֶת הַפִּירוּרִין בְּשְׁוֹמֵן אוּ דְּבִשׁ דְּבַכּה"ג בְּלִישָׁה בְּקַמַּח מְשִׁי כִי"ל דַּה"ל פֶּת הַבְּאָה בְּכִיסְגִין לְדַעַת הַב"י כֹּל שְׁטַעַם גִּיכָר וְהֶרְמֵ"א פְּתַב דְּבַעֲיָנוּ דוּקָא דְּבִשׁ וְתַבְלִין הַרְבֵּה כְּמִינֵי מַתִּיקָה שְׁקוּרִין לְעַקִּיָּה שְׁכַמְעַט הַדְּבִשׁ וְהַתְּבַלִּין הֵם עִיקָר וְהִיגְנוּ שְׁרׁוּב דְּבִשׁ וְתַבְלִין וּמִיעוּט מִים כַּמ"ש הַט"ז שֵׁם וַע"כ צ"ל דְּאֶף ע"ג דְּלַעֲנֵן חֲלָה חֲזִיב כֹּל שְׁהוּא גִּילוּשׁ בְּדְבִשׁ וּכְיוּצָא בּוּ כְּמַבְנֹאֵר בִּי"ד מ"מ לְעַנְיָן בְּרַפְתָּ הַמוֹצִיא לֹא תִיקְנוּ חַז"ל אֶלָּא בְּלַחֵם שְׁרָגִילִים לְקַבּוּעַ עֲלֵיו וְכַמ"ש הַב"י בַּא"ח סִימֵן קַס"ח וּלְפ"ז הַדְּבָר בְּרוּר דְּבִפִּירוּרִין שְׁאִין בְּהֵם פְּזִית וְנִשְׁתַּמְנּוּ מִתּוֹרִיתָא דְּנִהְמָא ע"י שְׁעִירַב בְּהֵם דְּבִשׁ וְנִתְבַּטֵּל מִתּוֹרַת פֶּת וְא"כ עֲתָה שְׁחֻזָּר וּמַגְבִּלָן יַחַד וְאֹפְהָ אֹתָם לֹא חָל עַל זֶה חִיּוּב הַמוֹצִיא שְׁהָרִי אִין זֶה לְחַם שְׁרָגִילִים לְקַבּוּעַ עֲלֵיו כְּלָל וְמֵה יוֹשִׁיעֵנוּ זֶה שְׁהִיָּה עֲלֵיו שֵׁם פֶּת פַּעַם אַחַת פִּינּוּן שַׁע"י שְׁנַתְּפָרַר וְנִתְעַרַב בְּדְבִשׁ כְּטַל מְמַנּוּ וְנַעֲשֶׂה פֶת כִּיסְגִין ע"י אֶפְיֵיה זֹ: וְרִאִיתִי בֵּאֵה"ע שְׁהַקְשָׁה עַל הֶרְמֵ"א שְׁפַתְּב בְּסַעֲיָה י"ג לְחַלְקֵי בֵּין טִיגְנוּ בְּשְׁוֹמֵן לְנִילוּשׁ

בו דהא עיקר ראית ר"ח ממנחות כו' ובמנחת מחבת ומרחשת לא היה נותנים שום שמן בתוך האלפס שמטגנין אותם רק שמטגנין באתו השמן שנתן מתחלה בלישת העיסה כו' ע"ש.

ולענ"ד ז"א דאע"ג שהיה נותן מתחלה השמן במחבת והיה נותן עליו את הסולת מ"מ לא לש הסולת באתו השמן כי אם במים פושרין כדאמרינן במנחות כל המנחות נילושות בפושרין ועיין בתוס' דף ס"ז ע"ב ד"ה יצק שכתבו כף הוא הסדר תחלה נותן השמן בכלי ונותן השמן ולש בפושרין ונותנים שמן עליו בולל וחוזר ונותן שמן עליו לקנים מצות יציקה וכ"כ הר"ע מברטנורא וא"כ י"ל דאין השמן נכנס בתוך הלישה רק מעט ממנו ושפיר אט"כ הוי טיגון ולכך כתב ר"ח דמה לי טיגון בשמן או בישול במים: ובאמת לפמ"ש הרמב"ם בפ"ג מהל' מעשה הקרבנות וז"ל מנחת מחבת ומרחשת פיצד נותן השמן בכלי ונותן עליו הסולת ונותן על הסולת שמן אחר ובולל הסולת ואט"כ לשה בפושרין ואופה אותם במחבת או במרחשת כמו שצדד כו' לכאורה אין בזה שם טיגון כלל כיון שהוא בולל את הסולת בשמן ואט"כ לש אותה ממילא שהשמן נכנס ג"כ בתוך הלישה ופשיטא שאין מקום להביא ראיה מכאן לענין סופגנין ובנדאי דר"ת לא ס"ל הכי וע"ש בכ"מ ובמשנה למלך לענין בלילה בכלי שרת ואין פנאי להאריך.

ועכ"פ מה שהקשה על הרמ"א אין קושיא כלל דהתם נדאי לא מיירי רק מטיגון בשמן שבתוך הפלי דאל"כ היכא מייתי מיניה ראיה לבישול במים: והנה לכאורה היה אפשר לפרש דברי המג"א שלא יסתור כלל למ"ש שהינו דהמ"א מייתי ראיה דאם חזר וערסן משויי ליה כזית לרב יוסף וא"כ אף אם אט"כ נשתנה ממנו תנאר לחם לא איכפת לן כיון שהיה כזית ומשמע אפילו היה מטוגן בשמן בתחלה כו' לאו למימרא דאפילו נשתנה תוריתא דנהמא בתחלה דז"א דמחמת טיגון בשמן אין חיוב שישתנה תוריתא דנהמא עי"ז כדמשמע בש"ס וגם דהתם בשעת הטיגון היה הכצק בשלימות וכמ"ש למעלה רק שר"ל דמחמת שמטוגן בשמן לא נעשה פת כיסנין כמו שרוצה הט"ז לומר לקמן סע"ף י"ג גבי סופגנין לז"א דמשמע הכא דאפילו מטוגן בשמן או אפטר שר"ל דאע"פ שלא היה האפיני של המנחות ע"י אפיני ממש אלא מטוגן בשמן אפ"ה מיקרי אפיניא שלא יתבטל מתורת פת פשעירס הפתייתו לכזית דטיגון דינו כאפיני' (ועיין לקמן סע"ף י"ג במחלוקת ר"ח והר"ש לענין זה).

ויכבר פתבתי מזה ויבואר עוד) והנה אותו העירוס והגיבול דש"ס מיירי שעירס פת רק ביזו וגיבולו יחד או ע"י מים קצת ומ"מ פשיטא שלא נשתנה תנאר לחם ממנו ומזה למד המ"א גם לוירמזלה דהיינו בגוונא שלא נתן בהם רק שופן מעט באופן שלא נשתנה תנאר לחם ע"י העירוס אע"פ שאח"כ ע"י הטיגון נסתלק תנאר לחם מ"מ כיון שפטר עירסן יחד ונעשה כזית תו לא מהני מה שאח"כ נסתלק תנאר לחם ממנו משא"כ אם לשין הווירמזלך בשופן או דבש הרבה עד שנשתנה מתנאר לחם תיכף בשעת הלישה פשיטא דלא מהני מה שמתחבר לכזית אף לדעת המג"א ואט"כ מביא בשם תשו' רש"ך ומניח בצ"ע והיינו כמ"ש דהמ"א ס"ל דמי ביצים אין מבטל מתורת פת ולפ"ז גם המג"א מודה הכא שהשינוי מתורת לחם נעשה בעודם פירורין שאין בהם כזית דלא מהני מה שעירסן אחר כף וחברו לכזית והמג"א לא מיירי אלא בשעת העירוס אפתי לא בטל

מיניה תורת לחם אלא שצ"ע מ"ש וז"ל וא"כ אותן שעושים פרימזלך מלחם מפנר או מלחם שרוי במים צריך לברך המוציא כו' והנה מ"ש מלחם שרוי במים פוננתו ע"פ מ"ש ס"ק כ"ד על מ"ש בש"ע שנדבקים כו' לא דוקא דאפילו שרוים בתוכו דינא הכי כמ"ש סעיף י"א וסעיף י"ב אלא לרבותא נקט וכו' ור"ל דשם איתא בשרוי במים או ביין אדום אזל ליה תוריתא דנהמא מיהו דוקא פשאין בכ"א פזית ולפי זה מה דפלגינהו לחם מפנר או לחם שרוי במים ר"ל לחם מפנר ונדבק ע"י מרק ונשתנה תוריתא דנהמא ומרנוניהו באין בהם פזית או אפשר דר"ל לחם מפנר היינו שלקח לחם ופירו או לחם שרוי במים מיירי שבתחלה היו גלוסקאות קטנים פחותות מפזית ושראו במים וגובלן יחד ועשה מהם פרימזלך ואיך שיהיה עכ"פ מוכח דאף בגוונא דלחם שרוי במים דאזיל ליה תוריתא דנהמא בעוד שהיה פחות מפזית מ"מ אם גיבולם יחד ונעשו פזית ס"ל להמג"א דמהני: וראיתי באל"י רבה סימן כ"ז שהביא דברי המג"א וכתב ע"ז ולי נראה דאם שרוי במים מסתמא המים מתלבנים עכ"ל משמע מזה דמפרש דברי המג"א דמיירי בלא נתלבנו המים מחמת השרוי וא"כ מה דנקט המג"א מלחם שרוי במים אורחא דמלתא נקט לעשות מזה.

ולפי הבנתו שפיר מתפרשין דברי המג"א כמ"ש דמיירי בגוונא דבשעת שגבלן יחד ונעשה פזית לא נסתלק מעליו תואר לחם כלל ולפי זה לא קשה מידי מה שהוקשה בא"ח לעיל מיניה בס"ק כ"ד מדברי המג"א על דברי הלבוש וכבר הבאתי הדברים לעיל ולפי מ"ש אין ענין לזה כלל דהלבוש מיירי שבשעה שמתדבקים יחד כבר נסתלק תואר לחם ע"י הדבש או חלב שניתן לתוכו משא"כ המג"א דמיירי שבשעת הדבוק לכזית עדיין היה עליו תואר לחם אף משמעות לשון המג"א שכתב או מפת שרוי במים נראה שפוננתו כמ"ש דמיירי אף בנתלבנו המים ואפ"ה פיון שנתחבר ונעשה פזית מברך המוציא וצריך עיון: והנה המג"א כתב בלשונו פיון שבתחילתו היה לחם לא נפיק מתורת פת עד שאין בכ"א פזית ויש להסתפק בלשון זה אם ר"ל דבשעת גיבול ואפי"ה לא יהיה בכ"א פזית אבל אם היה בשעת גיבול ואפי"ה בכ"א פזית אע"פ שפוחת אח"כ לפחות מפזית לא מהני או דלמא פיון דהשתא ליכא פזית פירורין שאין בהם פזית קרינו בהו ולכאורה נראה דלא מהני מה שפוחת אח"כ דהא אנו קי"ל כרב שיש דאף פירורין שאין בהם פזית מברך המוציא ואף דרבא מסיק עלה דדוקא תוריתא דנהמא בעינן היינו אם בשעה שנסתלק התוריתא דנהמא לא היה פזית אבל אם בשעת מעשה היה פזית ולא מהני דליכא עליו תוריתא דנהמא אז אע"פ שפוררן אחר כך לפחות מפזית הוי כפירורין פחות מפזית שלא נתבשל ואינו מחובר דמברך המוציא וה"נ פיון שלא נתחדש בזה רק המעשה הפירור בלבד שפיר מברך עליו המוציא פקודם הפירור ולכאורה יש להכריח פן דהא גבי מנחות קי"ל דאף בפחות מפזית מברך המוציא ואע"פ שנטגנו בשמן בתחלה אף כבר כתבתי דבשביל הטיגון בשמן לא נסתלק מעליו תוריתא דנהמא ולכך שפיר מברך המוציא גבי מנחות אף בפירורין שאין בהם פזית ואדרבא מוכח מדרב יוסף דדייק ממנחות דפחות מפזית לא מברך המוציא כמ"ש הפנ"י ורש"י במנחות ע"ש אלמא דאף בכה"ג שהיה בפרוסות פזית בשעת הטיגון דלרש"י היינו בשול ופורר אותם אח"כ הוי כאלו מפוררין ומינה נשמע לדין בליכא תוריתא דנהמא דאף אם נתפרר אח"כ פיון דס"ס השתא מיהא ליכא תוריתא דנהמא.

וגם הם פירוורין שאין בהם כוונת אֶזֶל חשיבותיהו ואין מְבַרְכִין המוציא. וְלֹא דְמִי לְפִירוּר דק דק בלא בישול וְחִיבוּר דְמְבַרְךָ המוציא משום דְּוֹדַאי מה שְׁמַפְרָרו לֹא מְבַטֵּל ליה מתורת פת (וגם בְּזֶה דַעַת ר"ח דְמְבַרְךָ במ"מ כמ"ש גְּבִי פת הַצְנוּמָה בַקְעָרָה כְּמִבְנוֹאָר בתר"י וְהָרָא"ש ז"ל) משא"כ פֶּאן דָּאִין פֶּאן תּוֹרִיתָא דְנִהְמָא דְמִהְנִי בֵּין אִם הֵיָה אַחַר הַפִּירוּר ה"ה אִם הֵיָה קוֹדֵם הַפִּירוּר נְמִי מִהְנִי בֵּיהּ וּמַכ"ש הֵיכָא שְׁהֵיָה לֹו שְׁעַת הַפּוֹשֵׁר לְבָרְכָה דבמ"מ קוֹדֵם שְׁעִירְסוֹן אֶלָּא דַעַל יְדֵי שְׁעִירְסוֹן וְנַעֲשֶׂה הַגִּיבּוּל וְהַעִירְסוֹ וְהִזְדַּר לְקַבְעָא קַמָּא לְבָרְךָ במ"מ פֶּן נִלְעַנ"ד וְגַם בִּאֵהֶע"ז בְּקִיצוֹר הַדִּינִים כְּתִב לַעֲנִן חֲרַעְמְזִלִּיָּה אוֹ קִנְיִידִיל מְבוֹשֵׁל אוֹ מְטוֹנָן שְׁהָרוֹצָה לְהַחְמִיר יִפְרַר עַד שְׁאִין בְּכ"א מְכּוּזִית וְאֵז לִיפָא צַד לְהַחְמִיר עַכ"ל נִרְאָה דְהֵכִי סְבִירָא לִי וְלִפִּי עַנ"ד גַּם בְּלַעֲקוּף אַע"פ שְׁהוּא אֶפְיָה מ"מ פּוֹתְתוּ לְפָחוֹת מְכּוּזִית פִּינּוֹן שְׁקוֹדֵם שְׁנַתְחַבֵּר הֵיָה הַפִּירוּרִין שְׁאִין בְּהֵם כּוּזִית וַע"י הַחִיבוּר אֶזֶל תּוֹרִיתָא דְנִהְמָא שְׁנַעֲשֶׂה מִרְאֵהוּ כְּדָבֵשׁ וְאַע"פ שַׁע"י גִּיבּוּל נְחֻשְׁבָּהוּ כּוּזִית כְּמ"ש הַמַּג"א מְכַל מְקוֹם מִהְנִי בֵּיהּ הַפְּתִיתָה שְׁאַחַר כְּפֹה לְבַטְלוֹ וְכַדְמִשְׁמַע מִהֵיָה דְמִנְחוֹת שְׁפַתְבְּתִי: וְדָרְךָ אַגַּב אֶמִינָא דְמ"ש הַמַּג"א סְעִיף קָטָן ל"ט דְּבִלְיָלְתוּ רַכָּה שְׁחַלְטָה וְאַפְאָה בַתְנוּר מְבַרְךָ הַמוֹצִיא וּבְרִי"ו מְשַׁמַּע שְׁאַפִּילוֹ טַגְנוּ בְּשֶׁמֶן וְאַפְאָו אַח"כ מְבַרְךָ הַמוֹצִיא וְאִם גְּלוּשׁ בְּשֶׁמֶן עַס"ז ע"ש עַכ"ל וְלֹא יִדְעָנָא מֵאִי רְבוּתָא דְטַגְנוּ בְּשֶׁמֶן טְפִי מְחַלְטוּ בְּרוּתְחִין אַדְרַבָּא מְדַבְּרֵי הַפּוֹסְקִים מְשַׁמַּע דְּבִישׁוּל גְּרוּעַ טְפִי מְטַיְגוֹן דְּמַסְלַק מְעַלְיו תּוֹרִיתָא דְנִהְמָא טְפִי אֶלָּא שֶׁר"ח הִבִּיאוּ דְבְּרֵי הַר"ש וְהָרָא"ש וְהַר"י בְּפְסָחִים דִּילִיף בִּישׁוּל מְטַיְגוֹן דְּמִנְחוֹת דְּמָה לִי שְׁמֵן מַה לִי מִים וְהַסְמ"ג דַּעַתוֹ לְחַלְקָה בֵּין מְעַט שְׁמֵן לְשֶׁמֶן הַרְבֵּה דְמְעַט שְׁמֵן כְּאַפְיָה דְמִיָּה וְזֶה דַעַת הַגָּהֵת מִיְיָמוּנֵי שְׁהִבִּיא בַהַג"ה שְׁם וְאַה"ע שְׁם כְּתִב בְּשֶׁם הַמַּג"א דְמְשַׁמַּע בִּירוּשְׁלַמִי דְאַפִּילוֹ בְּלִילְתוּ רַכָּה וְנִטְגוּן בְּשֶׁמֶן כּו' וַיֵּשׁ לְתַמְנֵה דְלֹא מְבַעֲיָא בְּלִילְתוּ רַכָּה וְכו' וְאַפִּילוֹ בְּלִילְתוּ עֵבֶה פִּינּוֹן דְאַנּוֹן קו"ל כְּרוּב הַפּוֹסְקִים כְּרִש"י וְלֹא כְר"ת וְא"כ ע"כ בְּתַר סוּף אֶזְלִינּוּ וְכִינּוֹן דְבַשְׁעַת אֶפְיָה יֵשׁ בּוֹ שְׁמֵן הָוִי פַת הַבָּאָה בְּכִיסְנִין גְּמוּר כּו' וְלֹא יִרְדְּתִי לְסוּף דַּעַתוֹ דְהָא גַם לְדַעַת הַר"ש דְּוֹקָא בִישׁוּל מְבַטֵּל אֶפְיָה' אֶבֶל לֹא טַיְגוֹן בְּלֹא שְׁמֵן אוֹ בְּשֶׁמֶן מוּעַט אֶבֶל מְצַד שְׁהוּא שְׁמֵן וְהָוִי מִי פִירוּת אִין מְקוֹם לְקָרוֹתוֹ פַת כִּיסְנִין פִּינּוֹן דַּעִיקָר הַלִּישָׁה בְּפוֹשְׁרִין וְכַמְש"ל מִהֵיָה דְמִנְחוֹת וְאַפְשֵׁר שְׁהוּא הַקְּשָׁה כֹּן לְשִׁיטְתוֹ שְׁרוּצָה לְדַחוֹת הַחִילּוּק בֵּין טַיְגוֹן לְגִילּוּשׁ עַמּוּ.

וּלְפַעַנ"ד הַחִילּוּק בְּזֶה נִרְאָה מְדַבְּרֵי הַפּוֹסְקִים וְכֹן מְבוֹאָר לַעַנ"ד בְּשִׁבּוּלֵי הַלְקַט סִי' מ"א שְׁכַתֵּב בְּשֶׁם רַבִּינוּ יִשְׁעִיָּה וְז"ל נ"ל שְׁאִם שְׁם שְׁמֵן בְּאַלְפָּס כְּמוֹ שְׁאִנּוּ מְטַגְנִין בְּמַרְחֶשֶׁת סְפוּגִין וְצַפְרִיּוֹת וְחֲרָעוֹת זֶהוּ חִלוּט גְּמוּר שְׁהִרֵי מְרַתְחִין הַשְׁמֵן שְׁבַתְּוֹכָה תַחֲלָה וְאַח"כ גּוֹתְנִין הַעִיסָה לְתוֹכָהּ וְמָה לִי חִלוּט שְׁחַלְטוּ בְּמִים רוּתְחִין וְמָה לִי שְׁחַלְטוּ בְּשֶׁמֶן רוּתְחִין הַלְכָּה כ"ע לֹא פְּלִיגֵי בְּהִנֵּי דִידוֹן דְמְטַגְנִין אוֹתָם בְּמַרְחֶשֶׁת דְלֹאוּ לְחַם אִיקָרִי וְאִין מְבַרְכִין עֲלֵיהֶם אֶלָּא בְּמ"מ כּו' בֵּין אִם לֹא קִבַּע סְעוֹדְתוֹ עֲלֵיהֶם בֵּין אִם קִבַּע בֵּין אִם בְּשֶׁלֶם בְּמִים וְשְׁמֵן בֵּין בְּדָבֵשׁ וְחֵלֶב אוֹ שְׁאָר מְשָׁקָה כּו' וְאַח"כ כְּתִב מוֹרֵי ז"ל בֵּין לְדוּבְשָׁנִין שְׁהוּן פַת הַבָּאָה בְּכִיסְנִין בֵּין לְלַחְמֵנִיּוֹת שְׁעֵשׂוּן מְבִיצִים בֵּין הַעֲשׂוּיִם מְדָבֵשׁ וְתִירוּשׁ אִם קוֹבַע סְעוֹדְתוֹ עֲלֵיהֶם מְבַרְךָ הַמוֹצִיא וְכ"כ רַבִּינוּ יִשְׁעִיָּה ז"ל עַכ"ל.

וְלִכְאוּרָה ת"ל גְּבִי חִלוּט בְּשֶׁמֶן דַּפַת כִּיסְנִין הוּא וְדוּחַק לוֹמַר דְמ"מ נ"מ בְּלֹא קִבַּע אֶלָּא נִרְאָה דְמְצַד הַבִּישׁוּל בְּשֶׁמֶן לֹא נַעֲשֶׂה פַת כִּיסְנִין לְהַסְתַּלַּק מְעַלְיו תּוֹרַת פַת דַּא"כ מֵאִי מִיְיָתִי מְמַנְחוֹת דְלִמ' בִּישׁוּל בְּשֶׁמֶן שְׁאִנִי וּמַכ"ש דַּהַת' נִילּוּשׁ ג"כ קִצְתָּ בְּשֶׁמֶן וְדַלְמָא בַכּה"ג

בְּעֵי דְנִקְא פְתִיתִין כְּזִית וְאִין לְהֶאָרִיד: עוֹד רְאִיתִי לְבָאָר מ"ש בְּאֶבְנֵי הָעוֹזָר לְהַקְשׁוֹת עַל הַש"ע שֶׁהוּא סוֹתֵר דְבְרֵי בַמ"ש בְּאוּבְלִיאוּשׁ הוּא לְחָם גְּמוּר וְהָרִי אוּבְלִיאוּשׁ הוּא פַת שְׁנִילוּשָׁה בְּהַרְבֵּה תְבַלִּין וְהִבִּיא ע"ז מְרִש"י ע"ש.

נִלְעַנ"ד דְאוּבְלִיאוּשׁ הֵינּוּ שְׁלִשִׁין עֵיסָה לֹא בְלוּלָה רַפָּה רַק הִיא עֵבָה קֶצֶת כְּשֶׁאָר פַת אֲלֵא שְׂאִין עוֹשִׂין אוֹתָהּ כְּמִין גְלוּסְקָא רַק כְּעִין סוּלְמוֹת וְע"ש תְּבַנְיָתוֹ נִקְרָא אוּבְלִיאוּשׁ וְרִגִילִין הִי לְעֵשׂוֹת פַת כְּסִנִּין דְהֵינּוּ עֵיסָה שְׁנִילוּשָׁה בְּתַבְלִין הַרְבֵּה וְאֶגְזוּזִים וְשִׁקְדִים ג"כ עַל הַצּוּרָה הַהִיא וְזֶה מְבִנְיָר מְלִשׁוֹן הַגְּהוֹת סְמ"ק כֹּל שְׁתַּחֲזִילְתוֹ סוּפְגִנִּין הֵינּוּ שְׁבִלִילְתוֹ רַפָּה וְסוּפּוֹ עֵיסָה הֵינּוּ הָאֶפְי' שְׁנֶאֱפָה בְּתַנּוּר בְּלִי מִשְׁקָה כו' וְכ"ש הֵנִי שְׁעוֹשִׂין כְּעִין סוּלְמוֹת מְלַחֵם שְׁקוֹרִין אוּבְלִיאוּשׁ חֲזִיבִין שְׁהָרִי בֵּין בְּתַחֲזִילְתוֹ בֵּין סוּפְן עֵיסָה בְּלֹא מִשְׁקָה כו' וְלִפִּי שְׁהֶאֱנְבְּלִיאוּשׁ דְרַכּוֹ לְעֵשׂוֹתוֹ כְּעִין סוּלְמוֹת וְגַם פַת כְּסִנִּין עוֹשִׂין לְפַעְמִים עַל תְּבַנְיָת הַהִיא וְלְפַעְמִים עַל תְּבַנְיָת אֶחָד לְכָף פִּירִש"י פַת כְּסִנִּין הֵינּוּ שְׁנִילוּשָׁה עִם תְּבַלִּין כְּעִין אוּבְלִיאוּשׁ שְׁלֵנוּ וְיֵשׁ שְׁעוֹשִׂין אוֹתוֹ כְּמִין צִיפּוֹרִים וְאִילָנוֹת כו' וְר"ל דְלְפַעְמִים עוֹשִׂין אוֹתָם עַל תְּבַנְיָת אוּבְלִיאוּשׁ וְלְפַעְמִים עַל תְּבַנְיָת אַחַר אֲמָנָם לְחֻמְנִיּוֹת דְקָאָמַר בְּתַר הָכִי אִינְהּ פַת כְּסִנִּין מְמִשׁ כְּדַמְשָׁמַע מְדַבְרֵי רַבֵּינוּ יוֹנָה שְׁכַתְב וְלִפִּיכָף נִרְאֶה דְלְחֻמְנִיּוֹת הֵינּוּ רְקִיקִין דְקִים כו' וְכִי הִיכִי דְבַהֲנִי אֲזַלִּין בְּתַר קְבִיעוֹת הָכִי נְמִי בְּפַת כְּסִנִּין אַע"פ שְׁבִרְכָתוֹ בַּמ"מ הִיכִי שְׁקַבַּע כו'.

מְבִנְיָר מְזֶה דְבְּאֲמַת לְחֻמְנִיּוֹת אִינוּ מְמִשׁ פַת כְּסִנִּין רַק דְהַש"ס מְדַמָּה אֶהְדְּדִי וְלְדַבְרֵי רִש"י צ"ל דְסְבִירָא לִיהָ כִּינּוּ דְלְחֻמְנִיּוֹת דְהֵינּוּ אוּבְלִיאוּשׁ ג"כ אִין בְּלִילְתוֹ עֵבָה כ"כ כְּשֶׁאָר עֵיסוֹת כְּדַמְשָׁמַע מְלִשׁוֹן הַגְּהוֹת סְמ"ק שְׁכַתְב וּמִיָּהוּ הֵנִי נִילוּשׁ אַע"ג דְסוּפְן עֵיסָה בְּאֶלְפִס כו' מְשׁוּם דְבְּלִילְתוֹ רַפָּה יוֹתֵר מְדַאִי כו' מְשָׁמַע דְגַם אֲנְבְּלִיאוּשׁ אִין בְּלִילְתוֹ עֵבָה אֲלֵא שְׂאִינְהּ רַפָּה כ"כ כְּמוֹ נִילוּשׁ וּמ"מ דַּעַת הַתּוֹס' וְשְׂאָר פּוֹסְקִים כִּינּוּ שְׁעַכ"פ לְשִׁין אוֹתָהּ כְּשֶׁאָר עֵיסוֹת הֵנִי לְחָם גְּמוּר.

וְלְכָף הַשִּׁיגוֹ הַתּוֹס' עַל מ"ש רִש"י עַל לְחֻמְנִיּוֹת אוּבְלִיאוּשׁ בְּלַע"ז וְכֵן הָרִא"ש וְלֹא הַשִּׁיגוֹ לְעִיל עַל מ"ש רִש"י בְּפִי פַת הַבְּאָה בְּכִסְנִין שְׁכַתְב שָׁם רִש"י שֶׁא"צ רַק בְּרַכָּה מְעִין שְׁלֵשׁ כְּעִין אֲנֹרְז וְדוֹחֵן וְהו"ל לְאֶקְשׁוּיֵי דַּפַת גְּמוּר הוּא אֲלֵא וְדַאִי דְהֵתָם לֹא קִנְשָׁה מִיָּדִי דְכִינּוּ דְמַתְּוּבְּלַת בְּתַבְלִין הַרְבֵּה.

וְאִם אִיתָא דְעֵיקָר טַעְמוֹ דְרִש"י מְשׁוּם הַתְּבַלִּין הַמְעוֹרָב בְּהָ וְזֶהוּ אוּבְלִיאוּשׁ לְמָה דְחוּ בְּפִשְׁטוּת פִּירִש"י שֶׁהוּא לְחָם גְּמוּר מְפָנִי שְׁסוּפּוֹ עֵיסָה. וְאִם ת"ל דְלֹא הֵנִי נְהִירָא לְהוּ לְחַלְק מְשׁוּם הָא עַכ"פ הו"ל לְהַזְכִּיר זֶה בְּדַבְרֵיהֶם וְלְדַחוּתָם כְּדַרְכָּם בְּכָל מְקוֹם אֲלֵא וְדַאִי דז"א אֲלֵא הִיא דְלְחֻמְנִיּוֹת מִיָּרִי לְדַעַת רִש"י בְּלֹא תְבַלִּין כְּלָל וְע"ש בְּדָף מ"א ע"ב ד"ה אֲלֵא פַת הַבְּאָה בְּכִסְנִין שְׁנִירָא מְדַבְרֵיהֶם שְׁהַסְפִּימוּ בְּזֶה לְדַבְרֵי רִש"י דְבְּלֹא סְעוּדָה מְבַרְךָ לְאַחֲרֵי מְעִין שְׁלֵשׁ אֲלֵא דְפְלִיגִי עַל רִש"י שְׁסְבִירָא לִיהָ שְׂאִין צְרִיף לְבַרְךָ אַחֲרֵי רַק בְּנ"ר הוּאִיל וְיֵשׁ בּוֹ שְׁקָדִים הַרְבֵּה וְאִין הַדְרָף רַק לְאֶכּוֹל מְעַט מְמַנּוּ וּבְאֲמַת לְדַעַת הַפּוֹסְקִים פַת הַבְּאָה בְּכִסְנִין אִינָם לְחֻמְנִיּוֹת מְמִשׁ שְׁהָרִי הֵם מְפָרְשִׁים פַת כְּסִנִּין הֵינּוּ כִּיסִים מְמִלְאִים כו' וְלְחֻמְנִיּוֹת הֵינּוּ נִילוּשׁ וְזֶה רְאִיָּה דְלִפִּי שְׂאִילוֹ הֵם בְּצוּרוֹת לְחֻמְנִיּוֹת קָרִי כְּגוֹן כְּסִנִּין דְמַעְלֵי לְלִבָּא וְלְחֻמְנִיּוֹת אִין זֶה רְאִיָּה דְלִפִּי שְׂאִילוֹ הֵם בְּצוּרוֹת לְחֻמְנִיּוֹת קָרִי לְהוּ הָכִי וְגַם מַמ"ש רִש"י בְּחוֹמָשׁ פַת כְּסִנִּין אוּבְלִיאוּשׁ כו' ג"כ ע"ש הַצּוּרָה וּכְמ"ש כְּאִן

להקדיא פֿעין אובליאוש שְׁלֵנוּ וַיֵּשׁ שְׁעוֹשִׁין כּו' אָבֵל מִכָּל מְקוֹם שֶׁם אֲוִבְלִיאוֹשׁ אֵינוּ נּוֹפֵל
כָּלֵל עַל עֵיפֶסָה הַמְעוֹרְבֶת בְּתַבְלִין דְּוִקָא וּכמ"ש: ולפענ"ד כָּל הַפּוֹסְקִים מוֹדִים בְּמַעֲוָרָב
בְּדָבֵשׁ אוֹ בְּתַבְלִין דְּלֹא נִיִּידוּ מִפִּירוֹשׁ רִש"י רַק לְפִי שְׁרִישׁ"י מְפָרֵשׁ מֵהַ עֲנִין הַפֶּת לְכִיסְנִין
לְפִי דְכִיסְנִין מְעֵלִי לְלֵבָא וְזֶה הַפֶּת בָּא עִמָּהֶם ג"כ לְפִי שְׁיֵשׁ בּוֹ הַרְבֵּה תַבְלִין וְיָפָה לְלֵב
וּלְפִיכָּךְ אֵין אוֹכְלִין מִמֶּנָּה אֲלֵא מְעַט וְהֵם מְפָרְשִׁים ע"ד שְׁפִירֵשׁ הַר"ח שְׁקָרוּי פִיסְנִין ע"ש
שְׁיֵשׁ בּוֹ פֿעִין פִיסִים מְמוֹלָאִים בְּצוּקָר וּשְׁקָדִים וּמִינֵי בְּשָׂמִים וְהַדְּבָרִים ק"ו דָּאֵם עֵירָב
בְּתוֹדָה הַעֵיפֶסָה מִמֶּשׁ צוּקָר וּשְׁקָדִים וּמִינֵי בְּשָׂמִים דְּמִקְרֵי פֶת פִיסְנִין וְכֵן מְבֹאָר בְּסִמ"ג
שְׁכַתְבַּת בְּשֵׁם ר"ח פֶת עֲשׂוּי פִיסִין וּמְעָרְבִין בְּהֵם צוּקָר וּשְׁקָדִים וּמִינֵי בְּשָׂמִים וּא"א שְׁיֵשׁ
קִפִידָא שְׁיִהִיָה דְוִקָא ע"י מִלּוּי לֹא הוּ"ל לְמִנְקֻט בְּלִישְׁנָא וּמְעָרְבִין בְּהֵם כּו' אֲלֵא הוּ"ל
לְמִנְקֻט וּמְמִלָּאִין בְּהֵם אֲלֵא וּדְאֵי דְלֹא שְׁנָא וְכֵן מְשַׁמַּע בְּרַבִּינוּ יוֹנָה דְעִיקָר הַמַּחְלֻקָת עַל
רִש"י בְּזֶה לְפִי שְׁמִפְרֵשׁ שְׁיֵשׁ בּוֹ תַבְלִין הַרְבֵּה וּמִפְנֵי הַתַּבְלִין אֵין דְרָךְ לְאַכּוֹל מִמֶּנּוּ כָּל כֹּף
וְיוֹתֵר נִלְפַענ"ד לְדַעַת רִש"י דְסְבִירָא לִיָּה דְבִשְׁבִיל עֵירוּב תַבְלִין אֵינוּ מְשַׁנָּה בְּרַכְתּוֹ
הֶרְאֵשׁוּנָה כָּלֵל פִּינּוֹן שְׂאֵינָם בָּאִים רַק לְתַבֵּל הַפֶּת וְקִמְחָא עִיקָר רַק דְפֶת הַבָּאָה בְּכִיסְנִין
הוּא פֿעִין אֲוִבְלִיאוֹשׁ דְהֵינּוּ שְׁנִילוֹשׁ בְּבִיצִים וְרִש"י סְבִירָא לִיָּה דְכָל שְׁנִילוֹשׁ בְּבִיצִים
בְּטַל מִתּוֹרַת פֶת וּמְבָרְכִין עֲלֵיו בּמ"מ רַק דְפֶת הַבָּאָה בְּכִיסְנִין יֵשׁ לוֹ דִין אַחַר לְעַנּוֹן בְּרַכָּה
שְׁלֹא חֲרִיָּה שְׂאֵין מְבָרְכִין מְעִין שְׁלֵשׁ לְפִי שְׁדַרְכוּ לְתַבֵּל בְּתַבְלִין הַרְבֵּה וְאֵין אוֹכְלִין מִמֶּנָּה
אֲלֵא מְעַט אָבֵל לְעַנּוֹן בְּרַכָּה רֵאשׁוּנָה לֹא אֵיכַפֶּת לָן בְּתַבְלִין כָּלֵל וְהֵינּוּ דְפָרִיף עֲלֵיהּ
מִלְחָמָנִיּוֹת דָּשֵׁם לְעַנּוֹן בְּרַכָּה רֵאשׁוּנָה מִיָּרִי.

וּבְאֵמַת שְׁיֵשׁ אֲוִבְלִיאוֹשׁ שְׁהֵם מְתַנְבְּלִים בְּתַבְלִין הַרְבֵּה כְּדִמְשַׁמַּע מִהַפּוֹסְקִים בְּשֵׁם או"ה
לְעַנּוֹן בְּיִשׁוּלֵי עֶכּו"ם. אִף הַרְמַב"ם סוֹבֵר דְתַבְלִין הַרְבֵּה נְמִי הוּא פֶת פִיסְנִין וְעֵינּוּ בּש"ג
בְּשֵׁם רִיא"ז שְׁכַתְבַּת פֶת הַבָּאָה בְּכִיסְנִין וְהוּא פֶת הַעֲשׂוּי בְּדָבֵשׁ אוֹ בְּתַבְלִין שְׂאֲוֹכְלִין אוֹתוֹ
פֿעִין מִינֵי מְתִיקָה לְקַנּוּחַ סְעוּדָתוֹ עֲלֵיו מְבָרַךְ עֲלֵיו מְתַחֲלָה בּמ"מ כּו' וַיֵּשׁ פָּאן טְעוֹת סוֹפֵר
וּצ"ל מִי שְׂאֵין קוֹבַע סְעוּדָתוֹ עֲלֵיו כּו' וְכֵן מְבֹאָר מִדְּבָרֵי הַשִּׁיבּוּלִי לְקַט בְּשֵׁם מוֹרוֹ וּבְשֵׁם
ר' יִשְׁעֵי ז"ל: וְהִנֵּה מִדְּבָרֵי הַתּוֹס' דְבִיצָה שְׁהִבִיא הַמַּג"א לְקַמֵּן ס"ק מְבֹאָר שְׂאֲוִבְלִיאִישׁ
הִיָּה דְרָפֵן לְלוֹשׁ בְּמִי בִיצִים וְע"ש דֵהמ"א ס"ל דְדוֹקָא גְבִי מִי בִיצִים סְבִירָא לִיָּה לְהַתּוֹס'
הִכִי וּבֵאֵה"ע הַשִּׁיג עֲלֵיו גַּם בְּזֶה וְסוֹבֵר דְאֵין חִילּוּק בֵּין מִי בִיצִים לְשְׂאָר מְשָׁקִים כְּגוֹן
דְּבֵשׁ וְחֵלֵב וְהִבִיא רֵאזָה מִמֶּה דְקִי"ל סִימֵן תּס"ב דְבָמִי בִיצִים הֵוִי מְצָה עֲשִירָה וּלְקַמֵּן
אַבָּאָר בְּזֶה.

וְרֵאִיתִי לִש"ב הַגָּאוֹן בְּעַל חֲנוּת דַעַת בְּפִירוֹשׁ הַגָּדָה הַנ"ל שְׁמַשִּׁיג גַּם כֵּן עַל הַמַּגֵּן אֲבָרָהֶם
וְכַתְבַּת שְׁהַתּוֹס' לֹא כְתָבוּ לְאַסּוֹר רַק גְּבִי נִילוֹשׁ שְׁהַתּוֹס' מְסוֹפְקִים אִם מְהִנֵי קְבִיעוֹת סְעוּדָה
כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב הַט"ז ס"ק טי"ת אָבֵל בְּפֶת פִיסְנִין דְמִהִנֵי קְבִיעַת סְעוּדָה וּדְאֵי מוֹתֵר מְשׁוּם
בּש"ע כּמ"ש בִי"ד סִי קִי"ג גְּבִי קִיכְלָךְ עַכ"ל וְאֲשַׁמֵּיטְתָן דְבָרֵי הַתּוֹס' וְהֵרָא"ש
וְהַמְרָדְכִי בְּחֻלּוֹן דָּף ס"ד שְׁכַתְבוּ לְהַדְיָא שֵׁר"ת הִיָּה רוֹצֵה לְאַסּוֹר אֲוִבְלִיאוֹשׁ מְשׁוּם בּש"ע
דְכִינּוֹן דְנִילוֹשׁ בְּבִיצִים אֲסוֹר מְשׁוּם שְׁלִקוֹת כּו' מִיָּהוּ נִרְאָה כּו' מ"מ עֵיפֶסָה שְׁנִילוֹשָׁה בְּבִיצִים
אֵין לְאַסּוֹר מְשׁוּם דְקִמְחָא עִיקָר פִּינּוֹן דְמְבָרְכִין עֲלֵיהּ הַמוֹצִיא כּו' וְרַמְזוּ לְזֶה הָאֵה"ע מְשָׁם
וּא"ל דְהַתּוֹס' רוֹצִים לוֹמֵר הִיכָא דְקַבַּע עֲלֵיהּ דו"א בְּמְשַׁמַּעוֹת לְשׁוֹן הַתּוֹס' כָּלֵל וְעוֹד
שְׁהָרִי הַתּוֹס' קוֹרִין לְזֶה אֲוִבְלִיאֲנֵשׁ וּלְהַדְיָא כְתָבוּ בְּבִרְכוֹת דְלַחֵם גְּמוֹר הוּא נְאֻפְלוֹ לֹא
קַבַּע עֲלֵיהּ מְבָרַךְ הַמוֹצִיא ע"ש וּכְדָבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת מְבֹאָר גַּם כֵּן בְּסִפְרָה הַתְּרוּמָה סִימֵן כ"ז

ובשערי דורא ובאו"ה ועוד כמה פוסקים: אמנם בלא"ה מה שרוצה לפרש דהתוס' דוקא בגילוש אסרי משום דמספקא להו אי מהני קביעות ז"א שהרי משמע שם דהתם פשיטא להו דבקביעות מהני כמ"ש רבינו יחיאל שם ומשמע דלאו בהא פליגי אלא דדיעה ראשונה סבירא ליה דכיון דעכ"פ אין מברכין המוציא בלא קביעות יש לאסור וע"ז השיב רבינו יחיאל דליהא דכיון דעכ"פ דעל קביעות מברך המוציא לחם מיקרי ולכך הביא המג"א דברי התוס' דביצה ולא הביא התוס' דחולין דמפירש שם דמברך המוציא בעיסה שגילושא בביצים משום דמהתם אין כ"כ הכרע דמברך אף בלא קביעות סעודה משא"כ בביצה כיון דדיעה קמיינתא סבירא ליה דיש להחמיר בגילושא אע"ג דמשמע התם דמודו לרבינו יחיאל בקבע מברך המוציא מ"מ סבירא ליה כיון דבלא קבע אין מברך המוציא יש עליו דין שלקות ואפ"ה באובליאש ס"ל להתיר כיון דמברך המוציא מבוואר דסבירא ליה דגילושא בביצים בכל גונוי מברך המוציא גם מ"ש שארי הרב נ"י אבל בפת פיסגין דמהני קביעות ודאי מותר משום בש"ע כמ"ש בי"ד סי' קי"ב גבי קיכלך עכ"ל.

תמהני דבאמת בש"ע פסק כרבינו יחיאל כמבואר בב"י וד"מ שם אף ראית המג"א מן התוס' דאפילו מאן דאוסר גילוש מתיר באובליאש ומשמע אף בלא קביעות סבירא ליה דמברך באובליאש המוציא וכמ"ש לעיל שפן מבואר גם מתוס' דברכות (ובפסיקתא שם איתא אובליאש דקבע סעודתו דמברך המוציא נלענ"ד דט"ס וצ"ל גילוש) ועיין בהג"א דביצה שכתב ג"כ פהתוס' ובסמ"ג לאונן סי' קל"ב כתב ג"כ ומה שאנו לוקחים מן הגוים כגון איבליאש וקנטיאש הם ממיני פת הגילושים בביצים אע"פ שבפרק א"ט כו' וכתב מורי רבינו יהודה מעשה ואכל רשפ"ם ור"ח אביו.

אמנם לבסוף הי' ר"ת נזהר מהם כו' ואומר הרי"ף שאין נראה לאסור כו' והעיסה עיקר שהרי אנו מברכין עליו המוציא כו' ע"ש (ובע"ז דף ל"ח בתוס' והרא"ש כתבו בשם ר"ת שהיה מתיר בעיסה שגילושא בביצים וצ"ל דהיה קודם חזרה): והנה באה"ע רוצה לדייק מדברי התוס' אלו דלהתוס' אף אם לש בשמן וכיוצא בו אין זה פת פיסגין דמה לי מי ביצים ומה לי פיסגין וכבר כתבתי שז"א וכן מוכרח שהרי הסמ"ג הבאתי לעיל בשמו דמפרש פת פיסגין היינו שמערבין בהם תבלין ואפ"ה כתב פאן במי ביצים דמברכין המוציא ועיין בכלבו סי' כ"ד כתב וז"ל ור' יצחק הזקן ז"ל כתב שאין הקביעות מועיל בכל דבר אלא דברים שהם ראויים להיות מזון כגון פת המתוקל בתבלין גם כתב שם בשם רבינו אשר (וצ"ל שהוא הרא"ש מלינול) פת הבאה בפיסגין פירוש בעבור פסיסה ולא לערבון והוא פת העשוי מבשמים כו' ותרגום נקודים של אשת ירבעם הוא פסגין ונ"ל שלכך נקרא שמו נקודים שהבשמים נראין בו נקודות כו' עכ"ל.

וי"מ אותו פת שעושין מן העיסה ככיסים ומכניסים לתוכו סוקר ושקדים ומיני מתיקה וכגון לחמניות שקורין אובליאש או בראצדלש כו' וכיוצא בדברים האלו ודאי מועיל בהם הקביעות אבל באלו הרקיקין הדקין שעושין בין שני ברזלים ונקראין גיבלש אין קביעותן קבע ואין מברכין עליהם רק במ"מ כו' עכ"ל משמע דיש אובליאש שתלוי גם כן בקביעות אבל גיבלש לא מהני קביעות וע"ש בכלבו סי' ק"ז בשם הרי"ף שכתב וז"ל גבלש ובראצדלש הם מותרים (נראה שט"ס וצ"ל אובליאש) כו' אבל גיבלש יש אוסרין משום דא"ל קמחא עיקר דאין בהם תוריתא דנהמא מאחר שאין להם קבע לאכילתו אבל

רבינו יחיאל התיר שכינון שצאפת כמין פת וגם אפייתו ביוכש וגם לפעמים שקובעין סעודתן עליהם בפורים ומצריכים עליהם ברפת המוציא יש להם דין פת עכ"ל וזה סותר למש"ל וצ"ל דמ"ש בהלכ' ברכות הוא דעה קמיתא ומ"ש מאחר דאין קבע לאכילתו ר"ל דלא מהני קביעות.

שוב ראיתי שדבריו הם פדברי רבינו יונה ז"ל וע"ש מ"ש הט"ז ולענ"ד יש ליישב הדברים ע"ש: וראיתי באגור שכתב פירש"י לחמניות אובליאש בצק הנילוש בביצים ונאפה בין שני ברזלים ואינו נראה שהרי ר"ח הנה רגיל לפסוק שהם לחם גמור וחשובין תחילתו וסופן עיסה ויש לפרש דלחמניות הם גיבולוש והם רפים מאוד כו' מיהו אומר ר"י דנכון לברך על הגיבולוש בתוך הסעודה לפנייהם ולא לאחריהם ולא כפירש"י דמוקי לה בלי סעודה ולפי הענין לחמניות הם גיבולוש ולחמניות ופת הבאה בכסנין חדא מלתא היא מפירוש הר"ר אלקנה תוספות פרק פיצד מברכין עכ"ל: וראיתי באגון העוזר שהביא זה וכתב הרי פדברי.

ולפי ענ"ד הוא פדברי המג"א דנילוש בביצים יש לו דין פת לשיטת התוספות והשיבולי לקט קאי בשיטת רש"י ומ"מ בנילושה בדבש או בתבלין דין אחר יש לו ומ"ש באגור דלחמניות ופת הבאה בכסנין חדא הוא היינו לפי שטתם דמפרשים דהיינו גיבולוש ולידידהו מתפרש כסנין לשון פסיסה כמש"ל אבל רש"י מפרש באופן אחר דלדידיה אין מברך לאחריהם אף בלא סעודה משום התבלין ולכך בא עם הכסנין דהיינו קליות ולחמניות דהיינו אובליאש שהוא בצק הנילוש בביצים הוא דבר אחר והש"ס מדמה להו פיון דמרונייהו אין דרך לקבוע עליהם.

ולכאורה לפי שיטה זו של רבינו אלקנה גם הך דינא שכתבו הפוסקים בכיסים ממולאים צוקר כו' אפשר דמברך המוציא ונדקא בגיבולוש שבלילתו רפה מאוד ומדברי רבינו יונה נראה דגם לשיטת התוס' מתפרש כפי הערוך ע"ש ומ"ש באגון העוזר לענין פיסים ממולאים עיין בש"ג בשם ריא"ז ואין להאריך: אף מה שכתב באגון העוזר ראיה ממצה עשירה דלמדין מי ביצים מיין ושמן והספים ע"ז הגאון מוהר"י לנדא ז"ל בספר דגול מרבקה ולענ"ד אין ענין זה לזה דאע"ג דהוי מצה עשירה פיון שיש בה מי ביצים ומה לי שמן ויין ומה לי מי ביצים מכל מקום לענין פת פיסנין דקא דבר שאין משביע והוא מאכל רק שדרך לאכלו בקנינות סעודה משא"כ אובליאש שכתבו התוס' שבלילתו עבה וגם לענין מצה פתבו דע"י ביצים נעשה עב ביותר ודרך לאכלו להשקיט רעבונו כמו שאר פת לכן אינו דומה לשאר פת פיסנין פלל ומ"ש באה"ע דמוכח מהתוס' דאפילו גילוש בלי מים פלל הוי לחם גמור אינו מוכרח פלל ע"ש ואדרבא נראה לפי ענ"ד דאפילו התוס' שסוברים דמי ביצים לחם גמור הוא מכל מקום אם גילוש במי ביצים לבד מבואר באשר"י הלכות חלה ובפירושו שם בשם הירושלמי שיש מחלוקת אם מי פירות מסבירין לחלה ונראה שלזה דעתו נוטה ואע"פ שהפוסקים חלקו עליו בזה.

מכל מקום עכ"פ מדעת הרא"ש מוכח דמ"ש בפ' א"ט דמברכין המוציא על פת שנילוש במי ביצים עם תערובות מים וא"כ גם מה שכתב התוס' ושאר פוסקים בכה"ג מיירי פן נראה לענ"ד: והנה מנהג העולם ליטול חלה מן לעקיף בלא ברכה ולא ידעתי טעמו של דבר שהרי אף מי שחולק בפירושו וסובר דמי פירות אין מחבר לחלה מ"מ בז' משקים

מוֹדָה וְלִהְדִּיא יְלִיף עַל שְׁמֵן שְׁחֵיב מִן חֲלוּת בְּלוּלוֹת בְּשֶׁמֶן ע"ש שְׁמֵבֹאָר דְּכָל ז' מִשְׁקִין חֵיבִין ל"כ"ע ו"א"כ פְּשִׁיטָא דְדָבֵשׁ שֶׁהוּא אֶחָד מִז' מִשְׁקִים דְּחֵיב בְּחֻלָּה וְאֵע"ג דְּלַעֲנָן בְּרָכָה א"צ לְבָרָה עָלָיו רַק בּוֹרָא מ"מ מְשׁוּם דַּה"ל פֶּת כְּסָנִין מ"מ פִּינּוּ דְבִלְיָתוֹ עֵבֶה לְחֵם גָּמוּר הוּא וְכַמ"ש הֶרֶמ"א ב"ד ס' קי"ג גְּבִי לַעֲקוּדָה לַעֲנָן בַּש"ע וְעֵינָן בַּת"ח שְׁם כָּלָל ע"ה.

וּמְצָאֵתִי בְּשׁו"ת פְּנִים מְאִירוֹת חֲלָק א' ס' ס"ט שְׁפָתַי גַּם כֵּן דְּעִיסָה שְׁנִילוּשָׁה בְּדָבֵשׁ ל"כ"ע חֵיב בְּחֻלָּה. וְיֵמָה שְׁפָתַי הַבְּרִטְנוּרָה דְּדוֹבְשָׁנִין הֵינּוּ מְטוֹנְגִין בְּדָבֵשׁ אִם כֵּן נִילוּשׁוּ בְּדָבֵשׁ הֵתָם מִיְיָרִי בְּבִלְיָתוֹ רַפָּה אֲבָל בְּלִילָתוֹ עֵבֶה וְנֶאֱפָה בַתְּנוּרָה חֵיב דְּהָא אֲפִילוּ בְּלִילָתוֹ רַפָּה וְנֶאֱפָה בַתְּנוּרָה חֵיב כְּדָאִיתָא בְּפִסְחִים כו'.

וְהֵינָה כְּדָבְרֵינוּ כֵּן הוּא לְהַד פִּירוּשָׁא דְּדוֹבְשָׁנִין הֵינּוּ נִילוּשׁוּ בְּדָבֵשׁ וְהוּא פִּירוּשׁ הֶרֶמב"ם בְּמִשְׁנֵה שְׁם וְכֵן פֶּסֶק לִהְדִּיא בַּפ"ו מֵהַל' בְּיִכּוּרִים הַל' י"ב ע"ש: אֲמַנְם לְשָׂאָר מְפָרְשִׁים שְׁפִירוּשׁוֹ דְּדוֹבְשָׁנִין הֵינּוּ מְטוֹנְגִין בְּדָבֵשׁ א"כ אֲפִשָׁר דְּנִילוּשׁ בְּדָבֵשׁ גֵּרַע דְּאֲפִילוּ ע"י אֲפִיָּה בַתְּנוּרָה פְּטוּר אִךְ כָּבֵר כְּתִבְתִּי שְׁמֵלְשׁוֹן הִירוּשְׁלַמִּי מְבֹאָר דַּכ"ע מוֹדוֹ דְּחֵיב וְלֹא פְּלִיגִי רַק בְּשָׂאָר מִי פִירוֹת.

אֲמַנְם מ"ש בַּפ"י י"א שְׁם שְׁמִיּוֹם עֶמְדוֹ עַל דְּעֵתוֹ תְּמָה לְמָה לֹא יִבְרָכוּ עַל לַעֲקוּדָה הַמוֹצִיא דְּהָא חֵיב לְחֵם מ"מ כו' וּפְשִׁיטָא שְׂאִין זֶה רְאִיָּה שְׁהָרִי הֶרֶמב"ם אוֹמֵר כֵּן וּפֶסֶק לִהְדִּיא בְּנִילוּשׁ בֵּינָן וְשְׁמֵן וְדָבֵשׁ דְּחֵיב בְּחֻלָּה וְאֵפ"ה כְּתִב בְּהִדְּיָא דְּהוּי פֶּת הַבָּאָה בְּכִסְנִין לַעֲנָן בְּרָכָה וְהֵטַעַם כַּמ"ש הַב"י דְּעִיסָה שְׁנִילוּשָׁה בַתְּעֲרוּבוֹת דְּבֵשׁ וְתַבְלִין אִין דְּרָה לְקַבְּנֵעַ עָלָיו לֹא נִתְנוּ לוֹ חֲשִׁיבַת הַפֶּת לְקַבְּנֵעַ בְּרָכָה לַעֲצָמוֹ.

וְיֵמָה שְׁתַּמָּה שְׁם עַל הַב"י שְׁפָתַי וְתִדַּע דְּהָא עִיסָה שְׁנִילוּשָׁה בְּמִי פִירוֹת חֵיב בְּחֻלָּה וְאֵפ"ה אִינוּ בְּתוֹרַת לְחֵם לַעֲנָן הַמוֹצִיא. וְקָשְׁיָא לוֹ דְּהָא גּוֹפָא מִנ"ל דְּהָא לַר"ת וְסִינְעָתוֹ הַדְּבָר בְּרוּר דְּמְבָרָה הַמוֹצִיא עכ"ל.

לַעֲנָן ד' כְּוֹנֵת הַב"י פְּשׁוּט דְּוֹדָאֵי לֹא קָשְׁיָא לִיָּה בְּהָא עַל הֶרֶמב"ם דְּסִבְרָא לִיָּה דְּמְבָרָה בַּמ"מ מְשׁוּם שֶׁהוּא סוֹבֵר שְׁזָה פִּירוּשׁ פֶּת כְּסָנִין וְהָרִי גַם לֹאִינָה מְפֹרְשִׁים דְּמְפָרְשִׁים דְּהֵינּוּ פִּיסִים מְמֻלָּאִים כו' אַע"ג דְּאִיכָּא חֵיבוֹת חֻלָּה מ"מ פֶּת כְּסָנִין פְּטוּר אֲלֵא שֶׁהַב"י כְּתִב שְׁם לְפָרֵשׁ דְּהֶרֶמב"ם מִיְיָרִי בְּמַעַט תַּבְלִין וְע"ז כְּתִב דְּלֹא תִימָא דְּוֹקָא בְּדָאִיכָּא טוֹבָא וְע"ז קָאֵמֵר דְּהָא אֲפִילוּ אִם נִפְרָשׁ דְּמִיְיָרִי בְּרוּב הָעִיסָה מֵהֶם.

מ"מ הָא לַעֲנָן חֻלָּה חֵיב וְאֵפ"ה אִינוּ לְחֵם לַעֲנָן הַמוֹצִיא אֲלֵא וְדָאֵי דְּלֹא בְּמִידֵי דְּמִיְיָרִי לְחֵם תְּלִי' כו' (וּמְדַבְּרֵי הַב"י אֵלוּ מְשַׁמַּע דְּגַם בְּנִילוּשׁ בְּמִי בִּיצִים אִין מְבָרָה הַמוֹצִיא דְּהָא הִיא דְּמִי פִירוֹת חֵיב בְּחֻלָּה בְּמִי בִּיצִים אֲתַמֵּר כַּמֶּש"ל בְּשֵׁם הָרֵא"ש וַיֵּשׁ לְדַחֲנוֹק דְּלַעֲנָן שְׂאָר מִי פִירוֹת קָאֵמֵר אֲבָל בִּיצִים פִּינּוּ דַּע"ז נַעֲשֶׂה הָעִיסָה עֵבֶה יוֹתֵר וּמִטַּעַם זֶה הִי רַש"י מְסַתְּפֵק שְׁמָא בָּא לִידֵי חִימוּץ כְּמְבֹאָר בְּפּוֹסְקִים וְעֵינָן בְּשִׁיבּוּלֵי הַלְקֵט בְּאִנְרָה נִרְאָה לִי דְּלַעֲנָן בְּרָכָה הוּי פֶּת גָּמוּר) וְכַמֶּש"ל שְׁם דְּלַעֲנָן ר"ת בְּרוּר דְּעִיסָה שְׁנִילוּשָׁה בְּדָבֵשׁ וְנֶאֱפָת בַתְּנוּרָה מְבָרָה הַמוֹצִיא דְּמָה לִי אִם טְגָנָה בְּשֶׁמֶן אַח"כ אוֹ שְׁנִילוּשָׁה בַתְּחֻלָּה דְּהָא ר"ת מִיְיָרִי מְמַנְחוֹת וְכִי הִכָּא שְׁיֵשׁ מְנַחֲוֹת שְׁטִיגְנָה אַח"כ בְּשֶׁמֶן הֵלֵא יֵשׁ גַּם כֵּן מְנַחֲוֹת שְׁנוֹתָנִין שְׁמֵן בְּקִמַח כְּדָכְתִּיב בְּלוּלוֹת בְּשֶׁמֶן ש"מ דְּמְבָרְכִין הַמוֹצִיא כו' עכ"ל.

וּלְדַבְּרוֹ גַם הַר"שׁ וְדַעֲמִיָּה מוֹדִים בְּזֶה דְּהָא לֹא דָּחוּ רְאֵינִי ר"ת רַק מְשׁוּם דְּלֹא מִיִּירֵי
בְּכַה"ג אֲבָל מוֹדוּ דְּאֵין חִילּוּק בֵּין בִּישׁוּל בְּשָׂמֵן לְטִיגוֹן בְּמִים: אֲמַנְם כְּבָר פְּתַבְתִּי שׁו"א
דְּנֻדַּי גַּשׁ חִילּוּק בֵּין לִישָׁה לְטִיגוֹן וְתַמְהַנִּי אִיךָ פָּתַב בְּפִשְׁיטוֹת נֶגֶד הַרמ"א שְׁפַתְב לְחַלֵּק
בֵּינֵיהֶם לְהַדְיָא וּמ"ש רְאֵיָה מְמַנְחוֹת כְּבָר פְּתַבְתִּי דְּמַנְחוֹת עֵינֵיךָ הַלִּישָׁה בְּפּוֹשְׁרִין (וּבְאַמַּת
מֵה שְׁפַתְב וְכִי הֵיכָא שְׁיַשׁ מְנַחֵת כּו' מִשְׁמַע שְׁיַשׁ מְנַחֵת שְׁאֵין נוֹתְנִין שְׁמֵן כָּלֵל בְּקַמַּח רַק
בְּשַׁעַת טִיגוֹן לְבַד וְזֶה אֵינוֹ בְּשׁוּם מְקוֹם כִּי אִם בְּעֶשֶׂר חֲלוֹת מְרוּבְכַת שְׁל תוֹדָה וְעֵינֵין
בְּרַמְב"ם פ"ט מֵהַל' מַעַה"ק וְאֵין זֶה עֵנִין לְמַנְחוֹת) אֲלֵא שְׁהֵיָה נוֹתֵן שְׁמֵן בְּכָלִי וְנוֹתֵן עָלָיו
הַסְּוֹלֵת וְאַח"כּ נֹתֵן עָלָיו הַשְּׁמֵן וּבּוֹלְלָהּ וּמ"מ עֵינֵיךָ הַלִּישָׁה הוּא בְּמִים פּוֹשְׁרִים: וְצ"ע
בְּרַש"י בְּפִסְחִים דָּף ל"ו שְׁפַתְב גְּבִי לִישָׁה בְּזַרְיִין פָּתַב שְׁאוּפִין בְּתַחֲלָה עֶשֶׂר חֲלוֹת וְאַח"כּ
פּוֹתְתִין עַד שְׁמַחְזִירוֹ לְסוֹלְתָן וְאַח"כּ נֹתֵן שְׁמֵן וּבּוֹלְלָהּ וְיוֹצֵק וְקוֹמֵץ וְכַשְׁאַפָּה תַּחֲלָה
נִילוּשָׁה בְּפּוֹשְׁרִין וְזֶה צ"ע שְׁהֵרִי בְּאַמַּת הַבְּלִילָה הוּא קוֹדֵם הַלִּישָׁה כְּדֹאִיתָא בְּמַנְחוֹת
וְאַפְשָׁר דְּרַש"י נִקַּט הַכִּי אֲלֵיכָא דְּרַבִּי דְּאַמְרִינֵן הַתָּם חֲלוֹת בּוֹלְלֵן וְאַמְרִינֵן הַתָּם נֹתֵן שְׁמֵן
בְּכָלִי וְטוֹחֲנָה וְלִישָׁה וְאַפָּה וּפּוֹתְתָהּ וְנוֹתֵן עָלֶיהָ שְׁמֵן וּבּוֹלְלָהּ וְחוֹזֵר וְנוֹתֵן עָלֶיהָ שְׁמֵן וְקוֹמֵץ.

וּלְרַבִּי הָיִי הִצִּיקָה וְהַבְּלִילָה אַחַר הָאֲפִיָּה אֲבָל לְרַבֵּן הַבְּלִילָה קוֹדֵם הַלִּישָׁה כְּמַבְנֵאָר שְׁם
וּמ"מ קָשָׁה דְּלָמָּה לִיָּה לְמַנְקַט מִלְתָּא אֲלֵיכָא דְּרַבִּי וְלֹא נִקַּט אֲלֵיכָא דְּרַבֵּן גַּם א"ש דְּמוֹכַח
דְּלִישָׁה לִיתָא בְּזַרְיִין דְּהָא אִף הִצִּיקָה כְּשֶׁרָה וְהִצִּיקָה הֵיָתֵה אַחַר הַפְּתִיתָה גַם צ"ע עַל
רַש"י שְׁפַתְב לִימַד עַל הִצִּיקָה וּבְלִילָה כּו' וְהֵיָ בְּמַנְחַת מְאַפָּה תַנּוּר לְאַחַר לִישָׁה וְאַפִּיָּה
וּפְתִיתָה נִיגְהוּ וְזֶה צ"ע דְּהָא מְנַחַת מְאַפָּה אֵין טְעוּן יְצִיקָה כָּלֵל כְּמַבְנֵאָר בְּמַנְחוֹת שְׁם.

וְעוֹד דַּמ"ש מְנַחַת מְאַפָּה דְּנִקַּט הָא גַם מְנַחַת מַחְבַּת וּמְרַחֲשַׁת אֲלֵיכָא דְּרַבִּי חֲלוֹת בּוֹלְלֵן
וְהַבְּלִילָה וְהִצִּיקָה אַחַר הָאֲפִיָּה הוּא וּלְרַבֵּן בְּכוֹלְהוּ הַבְּלִילָה קוֹדֵם הַלִּישָׁה. גַּם צ"ע עַל
מ"ש הַתּוֹס' שְׁם וּא"ת וְהָא הֵכָא בְּמַנְחַת מְאַפָּה תַנּוּר מִיִּירֵי שְׁהֵיָתֵה נִילוּשׁ בְּפּוֹשְׁרִין כּו'.

וְקָשָׁה דְּמַהֲכִי תִיָּתִי לְאוּקְמִי בְּמַנְחַת מְאַפָּה תַנּוּר דְּנִקַּט וְאַפְשָׁר שְׁהַקְּשִׁיא לְפִי פַרַש"י
בְּמַנְחַת מְאַפָּה: אֲמַנְם כְּבָר פְּתַבְתִּי דְּבְאַמַּת דְּבָרִי רַש"י צ"ע בְּזֶה וְאַפְשָׁר שְׁחַסֵּר תִּיָּבָה
אַחַת וְצ"ל וּא"ת וְהָא הֵכָא בְּמַנְחַת מְאַפָּה תַנּוּר נְמִי מִיִּירֵי גַם צָרִיךְ עֵינֵין בַּמ"ש רַש"י
בְּמַקוֹם זַרְיִין אִיתָא בְּעֶזְרָה שְׁהַמְחַבַּת וְהַמְרַחֲשַׁת כְּלִי שְׁרַת הֵם וְקָשָׁה דְּמַה בְּכָף שְׁהַמְחַבַּת
וְהַמְרַחֲשַׁת כְּלִי שְׁרַת הֵם מ"מ הַבְּלִילָה לֹא הוֹצֵרְכָה לְהִיּוֹת בְּתוֹךְ הַמְחַבַּת וּמכ"ש הַלִּישָׁה
אֲמַנְם הַתּוֹס' כְּתִבוּ שְׁהַבְּלִילָה הֵיָתֵה בְּכָלִי שְׁרַת וּכ"כ הַכ"מ שְׁם מַהֲהִיא דְּמַנְחוֹת: וּמְצִיאָתִי
בְּמִשְׁנָה לְמַלְךְ שְׁם שְׁפַתְב מְזֶה וְרַמְזוּ לְדַבְּרֵי הַתּוֹס' כָּאֵן וּמ"מ קָשָׁה נְהִי דְּהַבְּלִילָה הֵיָתֵה
בְּכָלִי שְׁרַת מ"מ מְנ"ל שְׁהַלִּישָׁה הֵיָתֵה בְּכָלִי שְׁרַת וּבְשִׁלְמָא לְרַבֵּן שְׁהַבְּלִילָה הֵיָתֵה קוֹדֵם
הַלִּישָׁה א"ש דְּאִם הַבְּלִילָה שְׁקַדְמָה הֵיָתֵה גַם בְּכָלִי שְׁרַת מְמִילָא שְׁגַם הַלִּישָׁה שְׁלֹאֲחֵרִיָּה
הֵיָה ג"כ בְּעֶזְרָה וּבְכָלִי שְׁרַת מִשְׁא"כ לְפִי מ"ש רַש"י דְּהַבְּלִילָה הִיא לְאַחַר הַפְּתִיתָה וְהֵיָנוּ
אֲלֵיכָא דְּרַבִּי א"כ י"ל דְּהַלִּישָׁה שְׁקַדְמָה לָּהּ לֹא הֵיָה בְּכָלִי שְׁרַת (וּמכ"ש דַּא"ש לְשִׁיטַת
רַש"י דְּסְבִירָא לִיָּה דְּאַחַר שְׁקִידָשׁ נְפִסֵּל בִּינְצָא כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּמַנְחוֹת דָּף י"ט ד"ה וְהַתּוֹס'
שְׁם סְבִירָא לִיָּה דְּלֹא נְפִסֵּל בִּינְצָא וְלִכְפֹּר קָשִׁיא לָּהּ מַהָּ דְּאַמְרִינֵן בְּמַקוֹם זַרְיִין אִיתָא
וְנִרְאָה שֶׁר"ל דַּא"ע"ג דְּהַבְּלִילָה בַּכ"ש הֵיָתֵה מ"מ מֵאֵן לִימָא לָן דְּלָמָּה אַח"כּ מוֹצִיאִין אוֹתָהּ
וְלִשִׁין אוֹתָהּ בְּחוּל וְלָזֶה הוֹצֵרְכּוּ לומר שְׁהֵיָה דְּרַף לְעֶשׂוֹתָהּ בְּמַקוֹם זַרְיִין וּר"ל שְׁאֵין דְּרַף
לְהוֹצִיאָה אַחַר שְׁהוֹקְדָשָׁה בְּכָלִי מְכָל מְקוֹם צ"ע לָמָּה מִיָּתִי מַהָּ דְּבְלִילָה חוּץ לְחוּמַת

הַעֲזָרָה פְּסוּלָה וְאֶפְשָׁר שְׁרוּצָה לְהוֹכִיחַ מִזֶּה דְבַלְיָלָה בְּעֵי כְּלֵי דְהֵינּוּ טַעְמָא דְפְסוּל חוּץ
לְחוּמָה (ע"ש) גַּם לְדַבְרֵי רַש"י שֶׁכָּתַב שֶׁהַמַּחְבֵּת וּמְרַחֶשֶׁת כ"ש הֵם וּלְכַף הָיָה בְּמִקּוֹם
זְרִיזוֹן אִם כֵּן מֵאֵי זֶה דְמִיָּתִי שֶׁם מֵהָא דְבַלְיָלָה חוּץ לְחוּמַת הַעֲזָרָה פְּסוּלָה וְאֶפְשָׁר שֶׁר"ל
כֵּינֵן דְהֵתֵם הַטַּעַם דְפְסוּל כֵּינֵן שֶׁצָּרִיכָה כְּלֵי כַּמ"ש הַתּוֹס' וְכֵן הִיא בְּמִנְחוֹת דָּף ט' וְה"נ
הַלִּישָׁה צָרִיכָה לְהִיּוֹת בְּפָנִים וְעֲדִינָן צָרִיף עֵינָן דְמַה"ת לֹמַר שֶׁהַלִּישָׁה הִנֵּה בְּמַחְבַּת
וּמְרַחֶשֶׁת וְאֶפְשָׁר כֵּינֵן שֶׁצָּרִיף לִיתָן שְׁמֵן בְּתַחֲלִילָה וְאַח"כּ הַסּוּלָת וְהַשְּׁמֵן הִיא בְּמַחְבַּת
שֶׁנֶּאֱפָה בְּתוֹכָהּ אִם כֵּן גַּם הַלִּישָׁה הִנֵּה שֶׁם אוֹ עַכ"פּ בַּכ"ש אַחַר כֵּינֵן שֶׁכָּבֵר הַקּוֹדֵשׁ בְּכָלִי
וְצָרִיף עֵינָן: שׁוֹב רְאִיתִי שֶׁאֵלֶּיךָ מֵהַרְשָׁ"א ז"ל שֶׁשֶׁם כָּתַב עַל הַתּוֹס' שֶׁהַקּוֹשֵׁי מִנ"ל דְנִבְלָלָת
בְּעֲזָרָה דְהָא הַבְּלִילָה הִיְתָה אַחַר אֶפְיָיָה וּפְתִיחָה וְכָתַב דל"ד נִקְטַת בְּלִילָה אֲלֵא אֲלִישָׁה קָא
קִשְׁיָא לְהוּ ע"ש וְהִנֵּה לַפְמ"ש הַתּוֹס' בְּמִנְחוֹת דָּף צ"ה ע"ב ד"ה וּמֵאֵי קוֹשְׁיָא כו' דְכֵינֵן
לְמ"ד חֲלוֹת בּוֹלְלָן וְכֵינֵן לְמ"ד סוּלָת בּוֹלְלָן מ"מ בְּכָלִי שֶׁהִנֵּה לְשׁ וְעוֹרָף הִנֵּה בּוֹלְלָן וּלְפִיכָף
צָרִיף כְּלֵי שְׂרַת ע"ש וְא"כ גַּם עַל הַלִּישָׁה אֵינן כָּאֵן קוֹשְׁיָא כְּלָל וְדוֹחֵק לֹמַר דְהַתּוֹסְפוֹת
דְהֵכָא לֹא סְבִירָא לְהוּ הֵךְ סְבִירָא אֲלֵא נִלְע"ד דְהַתּוֹס' בְּאַמַּת אֲזוּלֵי הֵכָא בְּשִׁיטַת רַבָּנָן
דְסְבִירָא לִיהַ סוּלָת בּוֹלְלָן וְא"כ הַבְּלִילָה הִיְתָה קוֹדֵם אֶפְיָיָה וְאֵע"פּ שֶׁמְסַתְבֵּר שֶׁבְּכָלִי
שֶׁהִנֵּה בּוֹלְלָן הִנֵּה לְשׁ וְעוֹרָף מְכַל מְקוֹם קִשְׁיָא לְהוּ אֲבָלִילָה גּוֹפָא מִנ"ל שֶׁהִיְתָה נִבְלָלָת
בְּעֲזָרָה אֲלֵא שֶׁעֲדִינָן צ"ע לְפִי מ"ש הַתּוֹס' שֶׁם דְחֻבִּיתִין הִנֵּה בְּכָלִי הַלַּח דִּישׁ בְּהַ שְׁמֵן כו'.

וּלְפ"ז פְּשִׁיטָא דְכָל בְּלוּלָה שֶׁהוּא בְּשְׁמֵן הוּא נֶעֱשִׂית בְּכָלִי וְע"כ דְהַתּוֹסְפוֹת דְהֵכָא לֹא
סְבִירָא לִיהַ אֲלֵא דַּמ"מ כֵּינֵן דְהַש"ס מוֹכַח לָהּ מֵהָא דְקו"ל בְּלָלָה חוּץ לְחוּמַת הַעֲזָרָה
פְּסוּלָה אֲלֵמָא דְמִשְׁמַע לִיהַ דְמִסְתַּמָּא בְּלִישָׁה נְמִי הוּא כֵּן וְלָכֵן מְקַשָּׁה הַתּוֹס' דַּמְנ"ל בְּמֵאֶפֶה
תַּנּוּר דְנִבְלָלָת בְּעֲזָרָה: אֲמַנָּם בְּתוֹסְפוֹת בְּמִנְחוֹת דָּף נ"ה כְּתַבּוּ הַקּוֹשְׁיָא עַל הַלִּישָׁה דְכֵינֵן
דְלֵא בְּעֵי שְׁמֵן עַד אַחַר אֶפְיָיָה כְּדֵאִיתָא בְּדָף ע"ה חֲלוֹת בּוֹלְלָן א"כ לֹא קִדְשָׁה עֲדִינָן וְהוּי
לִישְׁתָּהּ בְּחוּץ וְלַעֲנ"ד צ"ע דָּאֵף אֵי סוּלָת בּוֹלְלָן הוּי מְצִי לְאֶקְשׁוּיֵי אֲלִישָׁה שֶׁקוֹדֵם לָהּ.

וְאֶפְשָׁר דַּס"ל דְאֵי סוּלָת בּוֹלְלָן מְסַתְבֵּר שֶׁבְּאוֹתוֹ הַכְּלִי הִנֵּה עוֹרָף וְלֵשׁ כַּמ"ש בְּדָף נ"ה
מִשָּׂא"כ אֵי חֲלוֹת בּוֹלְלָן לֹא סְבִירָא לְהוּ לֹמַר דְמִסְתַּמָּא בְּאוֹתוֹ כְּלֵי הִנֵּה עוֹרָף וְלֵשׁ כֵּינֵן
שֶׁאֵינן הַבְּלִילָה אֲלֵא אַחַר אֶפְיָיָה (וּמ"מ צָרִיף עֵינָן לְפִי שִׁיטַת הַתּוֹס' דָּף ע"ה דְמִנְחַת מֵאֶפֶה
לֹא אֲמַעֲיִטָא מִנְתִּינַת שְׁמֵן בְּכָלִי כַּמ"ש הַמְשַׁנָּה לְמַלְךְ מְדַבְרֵי הַתּוֹס' שֶׁם א"כ לְעוֹלָם הִנֵּה
מִתָּן שְׁמֵן קוֹד' אֶפְיָיָה.

וְצ"ל דְהַתּוֹס' דְהֵכָא קִיָּמוּ בְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם דְמִנְחַת מֵאֶפֶה א"צ מִתָּן שְׁמֵן) וְר"ל דְאֶפְתִּי
תִּקְשִׁי לְמ"ד חֲלוֹת בּוֹלְלָן אֵיף הָיוּ יְכוּלִין לְלוּשׁ אוֹתָהּ בְּפוֹשְׁרִין וְא"ש מַה שֶׁתִּרְצוּ לְמ"ד
מִדַּת יָבֵשׁ נִתְקַדְּשָׁה וְר"ל דְהֵךְ מ"ד דַּס"ל חֲלוֹת בּוֹלְלָן מְצִינָן לְמִימַר דְסְבִירָא מִדַּת יָבֵשׁ
נִתְקַדְּשָׁה אֲלֵא דַּלְפ"ז לֹא מְקַשּׁוּ שֶׁם הַתּוֹס' מִיָּדִי דְמֵאֵי טַעְמָא לֹא מְסִיק ה"ט בְּפָרְק כָּל
שְׁעָה.

וּלְפַמ"ש י"ל דְהֵתֵם בְּעֵי לְשִׁנּוּיֵי לְמ"ד סוּלָת בּוֹלְלָן. וּמִדַּת יָבֵשׁ לֹא נִתְקַדְּשָׁה וְעֵינָן בְּתוֹס'
שֶׁתִּירְצוּ דְהַש"ס בְּעֵי לְשִׁנּוּיֵי אֵף בְּמִנְחַת סוּלָת וּמְרַחֶשֶׁת אֶפְיָיָה לְמ"ד מִדַּת יָבֵשׁ
לֹא נִתְקַדְּשָׁה (וְהִנֵּה מ"ש בְּמִנְחַת סוּלָת צ"ע דְמִנְחַת סוּלָת נִרְאֵה שֶׁלֹּא הִנֵּה שֶׁם לִישָׁה כְּלָל
וְכֵן מְבֹאָר בַּמ"ל וּמְבִיא רְאִיָּה מֵהַרְמַב"ם פָּרְק יו"ד דִּין ט"ו א"ש אֲלֵא שֶׁיֵּשׁ שֶׁם דְעוֹת

אחרים ואין להאריך) ואא"ז מהרש"א ז"ל בפסחים פתב שנה דוסק דהא הקושיא היא ממנחת מאפה תנור ולכה פירש באופן אחר ודבריו צ"ע.

ובספר אמרי צרופה הקשה עליו ע"ש ובאמת מה שפתב דהקושיא הוא ממנחת מאפה ז"א וכמש"ל שצריך להגיה בדברי התוס' במנחת מאפה תנור נמי מיירי. וכן מבואר בדברי התוס' במנחות דף צ"ה ד"ה לישתן שפתבו והאי דכל המנחות נלושות בפושרין אפילו מנחת מאפה פירשתי במנחות דף צ"ה עכ"ל ולפי שאינו מעניינו ראיתי לקצור: ונחזור לנדון דידן הנה לפי המבואר במנחות לפי דעת רבי חלות בוללן היינו שלאחר האפי' ופתיחה בולל בשמן וחזור ויוצק עליהם שמן ואפילו לחכמים דאמרו סולת בוללן מ"מ היציקה הוא אחר הפתיחה כמבואר בש"ס.

והנה אי אמרינו דפותתן עד שמחזירין לסולתן ע"י בלילה ויציקה או ע"י היציקה לבד הפירורין מתסברין ונעשה מהם כמו חביצא והינו דדייק רב יוסף מדקתני עלה וכולן פותתן כזית דאם פותת אותם הרבה נעשה ע"י היציקה כמו חביצא ואין מברך רק במ"מ ובזה מתפרשין היטב דברי התוס' במנחות שכתבו ומפרש ר"ת דחביצא הם פתיחין דקין שפדביקין אותם ע"י דבש או חלב ושמן כעין טיגון של מנחה כו' ור"ל כמו שכתבתי ואע"ג דנקט במלתא לשון טיגון אין בכה פלום וכמ"ש התוס' במנחות דף ק"ד ע"ב ד"ה ה' מיני טיגון לא הוי מטוגן מנחת סולת ומאפה תנור אלא מנחת מחבת ומרחשת אלא קורא טיגון מה שיש בו שמן עכ"ל.

ובזה אתי שפיר דברי המגן אברהם מה שלמד מפאן לונירמזלה משום דכאן נמי שהחזירין לסולתן ויצק עליהם שמן נעשו כעין חביצא וכשחזר ועירסן יחד ס"ל לרב יוסף דהוי כפרוסות כזית ומברך המוציא וא"ל דזוקא לרב יוסף דלא קפיד אתוריתא דנהמא מהני עירסן שמחברן להיות כזית וכמש"ל ז"ל דהא רש"י דפליג עליה היינו לחומר דבדאיפא תוריתא דנהמא אע"פ שאין כזית אבל מ"מ מה דס"ל לר"י דהוי פיש בו כזית ולא בעי תוריתא דנהמא אין לנו לומר דפליג עליה ולכה שפיר מיימי ראיה מהא דמנחות דהוי דומה ממש והבישול שאח"כ אינו מועיל בו כיון שפבר נעשה כזית ע"י הגיבול.

ומ"מ נלענ"ד דאין כ"כ ראי' דהתם י"ל אע"פ שמחזירין לסולתן ויוצק עליה שמן אין משתנה תוריתא דנהמא בשביל כה ותדע דהא משמע דאביי ס"ל כר"ש ולא בעי לאוקמא בשעירסן וא"כ קשה דמה בכה דפירורין פחות מפזית מברך המוציא הא ליכא תוריתא דנהמא וצריך לומר דשבביל השמן אין משתנה תוריתא דנהמא ולכה לרב ששת אתי שפיר אף בלא עירסן וא"כ יש לומר דגם רב יוסף דמוקי בשעירסן היינו כשלא נשתנה ע"י בלול בשמן והיציקה תוריתא דנהמא ואין כאן רק משום דהפתיחין פחותים מפזית ולזה מהני מה שעירסן וחיברן יחד לכזית משא"כ היכא שנסתלק מעליו תוריתא דנהמא על ידי השמן או שאר משקין שוב לא מהני ליה מה שעירסן אחר כה כיון שלא חזר עליו תואר לחם.

ועוד דזוקא אליבא דרש"י קאי שעירסן אמנחות משא"כ אליבא דהתוספות דלקט מכולן לא מיירי במנחות כלל ועלה הוא דמשני בשעירסן כמש"ל וגם יש לומר דזוקא התם שאין שם רק מעט שמן מעורב (אמנם לפי דעת רבי דסובר דחלות בוללן א"כ במנחת מאפה שלא הנה נותן שמן רק אחר אפייה ופתיחה א"כ כל הלוג שמן הנה נותן לתוך

הקמח שהחזיר לסולתו ולוג הוא ששה ביצים והיה נותן לתוך עשרון סולת שהוא מ"ג ביצים ועוד אף גם בשאר מנחות אפילו לרבנן ס"ס כל הלוג שמן ניתן לתוכו ואע"פ שהר"ש כתב דשמנו מועט היינו כלפי מ"ש ר"ת דגבי מנחות הוי פנתבשל דמה לי שמן מה לי מים ע"ז כתב דכינו דאין פאן רק מעט שמן לא הוי פבישול ונחשיב כאפיה אבל לענן תערובות בודאי יש בתערובות הנה שמן בערה שביעית מהקמח אף דמ"מ פיון דעיקר הלישה היתה במים לא חשיב והמנחות הנה פישתן במים פושרין כמש"ל ולאחר שפתתן לא הנה רק מעט שמן ליציקה בלבד ואינו יכול להתגבל ע"ז היטב שפאמר שיהיה חיבור אם לא שיתן לתוכו מים וכיוצא בו ולכה שפיר מברך המוציא אף לרבי דס"ל שהבליה והיציקה הנה לאחר אפיה ופתיחה ובמאפה תנור שלא נתן שמן מתחילה א"כ עתה נותן הלוג שמן ואפשר שיש בו די פדי לגבל ולערס וא"כ איה פסיק ותני דמברך המוציא פיון שגובלם יחד ע"י השמן שנתן לתוכו וא"ל דלרבי אה"נ והו פריקתא דלקט מפולן דמפרש רש"י דאמנחות קאי אנתא פרבנן דס"ל דסולת בוללן ולא נשאר פי אם דבר מועט ליציקה) ועיקר העירס הנה על ידי מים חזר להיות עליו דין פת משא"כ בוירמזוך שמגבולן ע"י שמן בלבד ונעשה פת פסגין כמש"ל דהא בכה"ג אין דרף לקבוע עליו ומה לי שהיה פת מתחלה ונצא מתורת פת ונגילוש ע"י שמן ומה לי אם קמח נגילוש ע"י שמן דהא חייב בחלה כמש"ל ואפ"ה מברך במ"מ מטעם שאין דרף לקבוע עליו וכבר כתבתי שמ"ש בשו"ת פנים מאירות להסתפק בלעקיה מדוע לא יברכו עליו המוציא לענ"ד מנהג העולם הוא נכון מטעם הנ"ל ובהכי א"ש גם מ"ש דלקמה לא כתב רמ"א בזה דירא שמים לא יאכל כ"א בתוך הסעודה ולענ"ד דהבית יוסף הוצרך לכתוב הלכה פדברי פולם להקל משום ספק דרבנן משום דהב"י סובר דהרמב"ם מיקל אפי' במעט דבש רק שטעמו ניקר: ובה"ל שאין פן דעת שאר הפוסקים וכדמשמע מדבריהם משא"כ לפי מ"ש הרמ"א דדוקא אם הרוכ דבש ותבלין ובכה"ג פשיטא דליפא מאן דפליג דהא לא גרע מכיסין ממולאים כמש"ל וא"ל דכיסין ממולאים טפי מסתבר שלא לברך המוציא דהוי כטפל להמלוי ז"א דא"כ גם מזונות לא יברך עליו דהמלוי הוא מאגוזים ושקדים וכיוצא בו ועוד דהא הש"ס מדמה לזה לחמניות נמי אין דרף לקבוע ומשני דבאמת לא מחייב כ"א בקבע ע"ש ולהך פירוש דמפרשי שהוא פת בין מתוקלת וכוססין אותם כו' נמי מבואר שהוא דבר שאין דרכו לקבוע עליו פלל וכ"ע מודו בזה וגם פונת הב"י שכתב פיון דספק במידי דרבנן הוא יש להקל פדברי פולם כו' נלענ"ד דבאמת דעתו שיש להקל פדברי פולם פיון שאין דרף לקבוע עליו ואיפא למימר דס"ל פהדדי דבכה"ג מברך במ"מ ולא פליגי בעיקר הדין רק בפתרון מלת פסגין דמר מפרש שהוא ענין קליות ומר מפרש שהוא ענין תבלין ובשמים שבראה בו נקודים שפרגומו פסגין ומר מפרש שהוא לשון פיסים ומר מפרש שהוא מל' פסיסה ומפל מקום מדברי פולם נלמד שעיקר הטעם לפי שאין דרף לקבוע עליו לא תיקנו לו ברפת המוציא רק כשקבע עליו ומזה יש ללמוד כל מה שאין רגילין לקבוע וכמו שמצינו בש"ס דמדמי לחמניות לפת פיסגין מהאי טעמא ואף דלא ברירא לן מלתא פולי האי דלמא כה"ג הוי דרף לקבוע מפל מקום פיון דלחד פירוש היינו פת פיסגין ולא מצינו מי שחולק בהדיא לומר שאין זה פת פיסגין ולא דומה לו והוא מידי דרבנן יש להקל ולכה לא כתב הב"י בהך מלתא דירא שמים לא יאכל כ"א בתוך הסעודה כמש"ל לקמן גבי ספגנין משום

דָּשָׁם פְּלִיגִי בְּהַר ר"ת וְהַר"ש בְּהַדְיָא דְלַמַּר בְּרַכְתּוֹ הַמוֹצִיא וּלְמַר בְּרַכְתּוֹ בַּמ"מ וְלִכְּוֹן צָרִיף לְצִאת יְדֵי שְׁנֵיהֶם מִשָּׂא"כ בְּזֶה שְׂאִין מִי שְׁחֹלֵק בְּפִי שְׁנֵימָר שְׁיִצְטַרְף לְצִאת יְדֵי שְׁנֵיהֶם מִסְבָּרָא י"ל דכ"ע מוֹדוּ בְּהֵנִי דְדִין פֶּת פֶּסְגִין יֵשׁ לָהֶם לְכֹן פֶּתַח בְּסֵתֶם לְהַקֵּל וּמ"ש בְּפָנִים מְאִירוֹת שְׁמֵצָא בַב"ח שְׁפֶתַח בְּלִיקוּטִים דְהַר' אֶלְפִסְנֶדֶר פ"ץ וְהַר"י מְדוּרָא הָיוּ נוֹטְלִין יְדֵיהֶם לְלַעֲקִיף כּו' וְהַט"ז פֶּתַח דְדַעַת יְחִיד הוּא כּו' ע"ש לַעֲנ"ד דְהֵתֶם שְׁפֶתְבוּ לְחֻלְק בֵּין לְעַקִּיף הַנְּמַכֵּר בְּשׁוֹק לְאוֹתוֹ שְׁהַעֲרִינִים מְתַקְנִים בְּבִתְיָהֶם שְׁרֹנְבָם בְּשָׂמִים פְּשִׁיטָא שְׂאִין פְּרִוּשׁוֹ כַּמ"ש הַב"ח שְׁהַתְּבָלִין הֵם הַרְבֵּה מִהַקְּמַח אֶלָּא פְּרִוּשׁוֹ שֵׁישׁ בְּהֵם בְּשָׂמִים הַרְבֵּה וְזֶה מְבֹאֵר בְּאו"ה שֶׁל רַש"ל עַל הַש"ד בְּכָלֵל א' שְׁפֶתַח שֶׁם נו"ל וּמִטַּעַם זֶה אָנוּ לוֹקְחִין דְּוִבְשָׁנִין שְׁקוּרִין בַּל"א לְעַקִּיכִין שְׁדָּכוּ תְּבִלְיָהּ בְּמִדּוּכָה כּו' וּמָה שְׂאֵמְרֵנוּ דְּוִבְשָׁנִין מִוְתָּרִים לְפִי שְׁהַתְּבָלִין בְּטָלִים בְּקִמַּח הֵינּוּ סֵתֶם דְּוִבְשָׁנִין דְּקִמַּח עֵיקָר וְהָא רַא' דְּמְבָרְכִין עֲלֵיהֶם הַמוֹצִיא כּו' בְּקַלּוּנְיָא יֵשׁ דְּוִבְשָׁנִין שְׁקוּרִין בּוֹרְכֵי קוּכִין דְּתַבְלִין עֵיקָר שְׁהָרִי פֶתַח בְּאַגְוִדָּה שְׂאִין מְבָרְכִין עֲלֵיהֶם הַמוֹצִיא וְאִין שְׂשִׁים בְּקִמַּח נֶגֶד הַתְּבָלִין הֵיזָה צ"ע לְפִי זֶה עַכ"ל נִימוּקֵי מוֹהַר"ר זְעֵלִיג בִּינְג ע"כ לְשׁוֹן או"ה שֶׁל מוֹהַרש"ל הָרִי מְבֹאֵר בְּהַדְיָא דְבַכָּה"ג אִין מְבָרְכִין הַמוֹצִיא אַעפ"י שְׁהַקְּמַח וְדָאִי מְרֻבָּה מִהַתְּבָלִין אֶלָּא שְׂאִין שֶׁם שְׂשִׁים בְּקִמַּח נֶגֶד הַתְּבָלִין (הָרִי וְאִין שְׁפֶתַח בְּמַהֲרָש"ל נִרְאָה שֶׁצ"ל שְׂאִין) וּמְכַל מְקוּם דְּתַבְלִין עֵיקָר לְפִי שְׁהוּא מְרֻבָּה וְטַעַמוּ נִרְגָּשׁ בְּיוֹתֵר וּמ"מ בְּסֵתֶם דְּוִבְשָׁנִין שְׁהַקְּמַח עֵיקָר גַּם כּוּן מֵיִרֵי שֵׁישׁ בְּתוֹכּוֹ מַעֲט דְּבִשׁ וְרֹבּוֹ מִים אֶבֶל אִם הֵיזָה בְּתוֹכּוֹ רֹב דְּבִשׁ וּמכ"ש אִם כְּלוֹ נִילוּשׁ נִלְוֵשׁ נִלְעַנ"ד שְׂאִין מִי שְׁחֹלֵק לֹמַר שְׂאִין זֶה פֶת פֶּסְגִין וְדְבָרֵי הַב"ח שְׁפֶתַח שְׁהֵם פְּרִוּשׁוֹ דְּבָרֵי רַש"י דְּמֵיִרֵי שְׁהַתְּבָלִין מְרֻבָּה עַל הַקְּמַח צ"ע לַעֲנ"ד שְׁהָרִי מְבֹאֵר מְדְבָרֵי רַש"י דְּלֹא הִטְעִינוּ בְּרַכָּה לְאַחֲרֵיו מַעֲיִן שְׁלֵשׁ מֵיִדֵי דְהֵנִי אַפֶּת אֲנִרְז וְדוֹחֵן דְּאַמְרִינֵן בְּפִירְקִין מִתְּחִלָּה מְבָרְךָ בַּמ"מ כּו' הָרִי מְבֹאֵר דַּעַכ"פ מְבָרְךָ בּוֹרָא מ"מ וְאִם אִיתָא שְׁהַקְּמַח מַעֲט מִן הַתְּבָלִין וְהַתְּבָלִין הֵם עֵיקָר אִם כּוּן אֵף לְפָנָיו לֹא יְבָרְךָ בַּמ"מ רַק שְׁהַפֵּל וּגְדוּלָּה מִזֹּו מִשְׁמַע בְּאו"ה פֶּלֶל כ"ה דִּין יו"ד שְׁפֶתַח וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וּמִטַּעַם זֶה אִם אוֹכְלִים דְּוִבְשָׁנִין הַעֲבִים שְׁקוּרִין לְעַקּוֹד אֵף אוֹתָן הַמְּתַקְנִים יְחִידִים בְּבִתְיָהֶם אֵף ע"פ שְׁדָּכוּ הַתְּבָלִין כּו' וְאַפְּי' הַחֲרִיפִים מְאוּד מְוִתָּרִים לְאַכּוֹל חוּץ לְסַעוּדָה בְּבִרְכַת שְׁהַפֵּל מְאַחַר שְׁהַתְּבָלִין בְּהֵם עֵיקָר דְּמְאַחַר שְׂאִין אִסּוּר הַתְּבָלִין מְגוּפָא בְּטִילִין שְׁפִיר בְּשָׂשִׁים וּמִסְתַּמָּא יֵשׁ בְּקִמַּח ס' נֶגְדוּ כּו' וְגַם אִין אִסּוּר מְשׁוּם בְּיִשׁוּלֵי עַכּו"ם אַעפ"י שְׂאִינָם בְּכָלֵל הֵיִתֵר הַפֶּת מְדָלָא מְבָרְכִין עֲלֵיהֶם הַמוֹצִיא מִטַּעַם שְׁהַתְּבָלִין בְּהֵם עֵיקָר דְּהַתְּבָלִין נֶאֱכָלִין חֵיִין ע"ש (וְצ"ע בְּש"ס דְּמִנְחֹת דָּף כ"ג גְּבִי מַצָּה מְתוּבָּלֶת דְּבָעִי לְאוּקְמָא דְאַפִּיֵשׁ לַה תְּבָלִין טְפִי מְמַנָּה ע"ש וּבְמְקוּם אַחַר פְּתַבְתִּי בְּזֶה) וְנִלְעַנ"ד דְּבַכָּה"ג שְׁהַתְּבָלִין הֵם עֵיקָר עַד שְׂאִין מְבָרְכִין עֲלֵיהֶם אֶפִּילוּ בּוֹרָא מֵינִי מְזוֹנוֹת רַק שְׁהַפֵּל אִזְ אֶפִּילוּ קִבְעָה סְעוּדָתוֹ עֲלֵיו אִין מוֹעִיל לְתַת עֲלֵיו תּוֹרַת פֶּת דְּבִטְלָה דַּעַתוֹ אֶצֶל כָּל אָדָם וְגָרַע מְגוּבָּלָא בְּעֵלְמָא דְלֹא מְהֵנִי קְבִיעוֹת: טָרַם אֶכְלָה לְדַבֵּר הַלּוּם רְאִיתִי מָה שְׁפֶתַח שְׂאִרֵי הַגְּאוֹן בַּעַל הַמְּחַבֵּר חוֹת דַּעַת בְּרֵאשׁ פִּי הַהַגְדָּה שְׁלוֹ ג"כ לְהַשְׁיֵג עַל הַמְּגַן אַבְרָהָם בְּמָה שְׁהִבִּיא רְאִיָּה מְש"ס דְּבִרְכוֹת וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וְלַעֲנ"ד תְּמוּהָ רְאִיָּה זֹו דָּשָׁם פִּירַשׁ"י שְׁעִירְסוֹן דְּהֵינּוּ שְׁחֹזֵר וְגַבְלֵן וְאַפְּאָן וּמֵיִרֵי שְׂאֶפְאָן בְּתַנּוּר בְּלֹא מְשָׁקָה וּבְזֶה וְדָאִי דְּמְבָרְךָ הַמוֹצִיא דְּמָה לִי אֶפְהָ פֶת מְקַמַּח אוּ מְפִירוּרִין מָה שֶׂא"כ כָּאֵן דְּתִיכַף שְׁעִירְסוֹן בְּדְבִשׁ וּבְבִיצִים וְנִדְבַק עַל יָדָם אֶזְזִיל לִיָּה תּוֹרִיתָא דְּנִהְמָא כֵּינּוּ דְּנִשְׁתַּנָּה וְאִילוּ הֵיזָה אוֹכְלִין בְּאוֹתוֹ פַּעַם לֹא הֵיזָה מְבָרְךָ הַמוֹצִיא דְּזֵהוּ עֵיקָר הַחֲבִיצָא הָאֵמּוֹר בְּש"ס כּו' הֵיאָךְ יְחֹזֵר

עליו דין פת ע"י הטיגון הא הטיגון אין נותן לו דין פת דהא נהגו להקל והקא שנילוש
במי פירות לכ"ע דין פסגין יש לו דכבר נתבטל דין הפת ע"י חביצא עכ"ל וכבר כתבתי
דז"א דנדאי דגם המ"א סובר דחביצא שנטגנה בשביל הטיגון אין חוזר עליו דין פת
דנדאי אין הטיגון מניפה פוחו אדברא מגרעו ואם נתן דבש או שומן לתוך קמח מצה
מפוררת פסולת אע"פ שמתחברת על ידי זה והוא מטגנה אח"כ בשמן הרבה או במים
אין שבח טיגון בפת רק דהמ"א סובר דעירסן שאני דהיגו גיבל שהיה מחבר אותם
וחזרו להיות גוש אחד בזה דינו כפרוסות פזית שאף על פי שנטשתנה מתואר להם לית
לן בה גם מ"ש דהתם מיירי שאפאן בתנור בלא משקה כו' דמה לי אפה פת מקמח כו'
המג"א סובר דעל פרחף ע"י טיגון מיירי כמ"ש רש"י דמיירי במנחות וגם לשיטת התוס'
צ"ל דמיירי בכה"ג או ששקה במשקה דאל"כ מעיקרא לא פריה מידי וכמ"ש לעיל בשם
הפנ"י (אף לפמ"ש לעיל הסוגיא אליבא דרב יוסף דלא ס"ל לחלק בין תוריתא דנהמא
ואם פוננתו לזה קוצר במקום שהיה לו להאריך) גם מ"ש היאך יחזור עליו דין פת הא
הטיגון אין נותן לו הנה ארכביה אתרי ריקשי דמתחלה מדייק דהתם אפאן בלא משקה
וכן בסוף דבריו דהטיגון אין נותן לו דין פת נראה מדבריו דאם אפה בלא משקה מודה
דמברך המוציא ואף על גב דבשעת העירוס הדבש וביצים אגזיל תוריתא דנהמא מ"מ
תרונייהו בעינן דהאפני אח"כ תהיה ג"כ ע"י טיגון במשקה דבכה"ג נהגו להקל בסופגנין
כמבואר בש"ע ואיהו גופא בקיצור הדינים שם פתב דגם בלעקיף יש לו דין פת פסגין
פינו דבשעת העירוב נתקלקל תואר להם אלמא דאף באפני ס"ל הדין כן ושמא מה
שפסיים בסוף והקא שנילוש במי פירות לכ"ע דין פסגין יש לו ר"ל דבכה"ג אף באפני
ממש דינא הכי ולענן דינ' כבר כתבתי שלענ"ד אין חילוק בין גיבול לחיבור דהא הך
חיבור מיירי אף אם הוא מדונבך דבך טוב וכדמשמע מל' התוס' במנחות שכתבו ומכרש
ר"ת דחביצא הם פתיתין דקים שמתדבקין אותו ע"י דבש או חלב ושומן פעין טיגון של
מנחה וא"כ פשיט' דכה"ג לא גרע מגיבול ואפ"ה אי ליכא תוריתא דנהמא ולא היה
בפירורין פזית לא מהני הך חיבור שמתחברין בכזית לתת עליו חשיבות פת אף בלא
תואר להם ואף באפני ממש נראה לענ"ד דלא משונה ליה להם כל שאין עליו תואר
להם בשעה שאופה אותו וכמ"ש לעיל בזה: סיומא דפסקא נראה לענ"ד דאף פת גמור
כל שנטחן עד אשר דק ואין בו פירורין פזית אע"פ שגיבול יחד ע"י דבש או שומן
ונשתנה מחמת זה מתואר להם בין שבישלו אח"כ בין שאפאו אם ע"י האפני לא חזר
להיות עליו צורת פת אין מברכין עליו רק בורא מ"מ ואין זו דומה לעיסה שבלילתו
רפה וחקלטו דאמרי' שאם חזר ואפאו להם קרינו ביה חדא דהתם צורת פת עליו ואף על
גב דהבשול מבטל מתורת להם מ"מ ע"י האפני חזר להיות עליו תואר להם משא"כ
בלעקיף וכיוצא בו דאגזיל חינורא ואתי סומקא ופניו לא היה לו עוד לא מהני מה שנתחבר
לכזית ועוד דהתם אין שם תערובות משומן ודבש כלל משא"כ כאן נהי דנימא דע"י
האפנייה חזר להיות להם מ"מ הא גם לעקיף שנעשה מקמח ודבש יש לו דין להם לענן
חלה ואפ"ה לענן ברכה יש לו דין פת פסגין כמ"ש ל' באורף והטעם לפי שאין דרך
לקבוע עליו וא"כ אע"פ שהיה פתו אפני' פינו שהחזירו לסולתו ונתן בו דבש או דבר
אחר ששינה תוארו ויצא מתורת להם מה שגיבולו אותה ואפאו הרי הוא פקמח שגיבולו
דבש ואפאו שמברך במ"מ לפי שאין דרך לקבוע עליו ולענן זה אין חילוק בין קמח

ממש או פת טחון דק פקמח דשניהם אין דרף לקבוע עליו ומברך במ"מ ואצ"ל
בחרעמזליך שנטגן בשןמן ומכ"ש בקניידול שבישלו במים שלענ"ד נראה דנדאי מברך
עליו במ"מ ואם חיברו בביצים וכיוצא בו ג"כ נ"ל דמברך במ"מ כל שהוא בלא תערובת
מים ונתבשל אף אם נאפה יש להסתפק כמש"ל שדעת התוס' דעל פת שנילוש בביצים
מברך המוציא והיינו אפילו נעשה מקמח ממש וירא שמים לא יאכל כ"א בתוך הסעודה
כך נלענ"ד: ועירא דמן חבריך הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד: שאלה יג שאלה
לכאר דין עיפה שיש בה תערובות מה' המינין ואפאה נעשה ממנו פת מה דינו לענו
ברפת המזון ומצה וחקלה.

תשובה גרסינו בפ"ג דחלה משנה ו' העושה עיפה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם
דגן חייבת בחלה ואדם יוצא בה י"ח בפסח ואם אין בה טעם דגן אינה חייבת בחלה ואין
אדם יוצא בה י"ח בפסח וכתב הרא"ש בסוף פסקי חלה שלו שהרמב"ן הקשה דהא כל
היכא דליכא פזית בכא"פ לכ"ע לאו דאורייתא ונהי נמי דטעמא לא בטיל היאך יוצא
י"ח בפסח הא עיקרא אורז הוא ומביא דברי הירושלמי דטעמא משום גרידה שהחטים
גוררים את האורז הלכך אע"ג דליכא כבא"פ יוצא פיון דאיכא טעמא וטעמא לא בטיל
אבל מינים אחרים עם החטים או אורז עם שאר המינים לא והרא"ש פתב דלר"ת דס"ל
טעם פעיקר דאורייתא הפך החטה את האורז להי' כמוהו וקרינו ביה טעמו וממשו חטה
וה"ר חיים ס"ל דהכא מיירי שיש כבא"פ דאז מיקרי טעמו וממשו ויוצא בכזית ממנה
והירושלמי הכי קא קשי' ליה נהי דטכ"ע מ"מ פיון שאין רובה אורז אינה באה לידי
חזמוץ ואהא משני דמשום גרידה שפיר בא לידי חזמוץ נמצינו למדים לשיטת הרא"ש
אליכא דר"ת בטעמא לחוד יוצא ואליכא דר"ח בכא"פ ומ"מ בחטים ואורז דוקא
והרמב"ם פ"ו מהל' חו"מ פתב מתניתין פצורתה אע"ג דאיהו ס"ל דאין לוקין אטעמא
לחוד וכ' ה"ה שם דס"ל פהרמב"ן דמשום גרידה נגעו בה אבל הראב"ד שם כ' דבעינו
שיהא שם כבא"פ ויאכלנו ר"ל את כל הפרס פולו וכ"כ הרשב"א בפסקי חלה שגראה
לו עיקר פהראב"ד.

ולכאורה קשה דבשלמא הראב"ד י"ל דלא ס"ל טעמא דגרידה פלל פיון דבש"ס דינו
בזבחים פרק התערובות מוכיח מהך מתני' דנ"ט ברוב דאורייתא ולא דחי דהתם טעמא
משום גרידה ולא ס"ל סברת הרמב"ן שהביא הרא"ש ע"ש כמ"ש לקמן דדעת הסמ"ק
הוא פן והלכך שפיר ס"ל דכבא"פ בעינו אבל הרשב"א בפסקי חלה פתב ג"כ שלא אמרו
אלא בחטים ואורז לפי שהאורז נגדר אחר החטים א"כ כבא"פ ל"ל פיון דטעמא לא
בטיל אית לן למימר דגורר ונראה מזה דס"ל פהרא"ש דגרידה לא מהני רק לענון שע"ז
בא לידי חזמוץ אבל מ"מ בעינו שיהא אוכל דגן שיעור הראוי לצאת בו מדאורייתא
ונראיתו במ"כ ספר התערובות ח"א פרק ד' שהניח בצ"ע להרשב"א ולהראב"ד פיון
דס"ל טכ"ע דאורייתא כבא"פ ל"ל ע"ש ונהה מלבד פי דעת הרשב"א נראה דלחומרא
הוא שפסק טכ"ע ד"ת בתה"ק וכמ"ש בארנוך בואו ונסמוך על ר"ת כו' שאמרו להחמיר
בשל תורה משמע דלחומרא ס"ל הכי ולא להקל ובמ"כ שם בפ"ה מסתפק בזה בדעת
הרשב"א ועיין בפר"ח סי' תמ"ב מ"ש בזה אבל א"צ לזה דאפי' כפי מ"ש בקצור דטכ"ע
דאורייתא מ"מ פתב דאין לוקין עד שיהא כבא"פ וכיון דאין לוקין אינו יוצא י"ח מצה
וכמבואר מדברי הרא"ש שהבאתי לעיל דלרבינו חיים אע"ג דס"ל טכ"ע ד"ת מ"מ פיון

דאין לוקין עליו לכה מוקי הך מתני' בכבא"פ וטעמא דמלתא נ"ל משום שהרא"ש ביאר בפג"ה דברי רבינו חיים דס"ל דכבא"פ מהפך את פולו וגבי איסור לוקה וגבי פסח יוצא בו משא"כ פשאין שם כבא"פ מ"מ לא החמירה תורה להפכו לאיסור פשההיתר כ"כ יותר על האיסור שאם היה האיסור בעין וניכר בתוך ההיתר בלא נ"ט לא היה לוקה עליו פינן שהוא יותר מכא"פ עכ"ל וא"כ אי אפשר לצאת י"ח מצה פינן שאינו נהפך פולו ואף פשוט כל פרס שלם ויותר עד שפנדאי אכל כזית מן הדגן שבתוכו לא מהני פינן ששוהה באכילתו יותר מכא"פ וכן נלענ"ד להוכיח מש"ס דזבחים הנ"ל דפריה אר"ל דקאמר הפגול והנותר כו' פטור ממשנה זו דאלמא נ"ט ברוב דאורייתא לכאורה מאי קושיא דהא ר"ל פטור בלחוד קאמר והיננו דאין לוקין על נ"ט אבל מ"מ שפיר יצא י"ח דטכ"ע דאורייתא אלא ודאי דלא יצא י"ח אם לא היכא דבכה"ג גבי איסור לקי עלה וביש"ש פג"ה פתב דכיין דטכ"ע יוצא אע"ג דלא לקי עלה ולענ"ד צ"ע בזה: והנה בש"ע סי' תנ"ג פתב ג"כ מתני' פצורתה אבל הטור שם פתב ואם עירב אורז עם א' ממינין אלו כו' והב"י הביא ע"ז דברי ה"ה בשם הרמב"ן וכתב שפן נראה מהרא"ש הל' חלה ומבואר שם מדבריו דאפי' באין כבא"פ יוצא ולכן סתם רבינו וכתב משנתינו בלי חילוק עכ"ל ותרי תמיה איכא הכא חדא מ"ש שם דמהרא"ש נראה דא"צ כבא"פ אנכי לא ידעתי שהרי הביא פירוש ר"ח דמיירי דאיכא כבא"פ והטור גופיה בי"ד סי' צ"ח פתב בשם הרא"ש דס"ל דבעינן כבא"פ והב"י שם פתב שלא מצא ברא"ש איך הכריע לענין מין בשא"מ ונ"ל שהטור פינן למ"ש הרא"ש בתשובה פל"ט ז' דין ב' וכלל כ' דין ל"ג שפתב שם דכל שיש כבא"פ לוקין עליו וחיובין עליו פרת וזהו נקרא טעמו וממשו כו' ע"ש והיננו פדעת הר' חיים שכבא"פ בעינן לענין מלקות דאילו לדעת ר"ת הך דטעמו וממשו במין במינו מיירי ולא בעינן כבא"פ ובשלא במינו אף בטעמא לחוד לוקה (ולענין פרת צ"ע אי חייב לר"ת אטעמו לחוד) מיהו זה היה אפשר לדחות ולומר דמיירי באופן דליכא טעמא ואפ"ה פינן דאיכא כבא"פ לקי עליה וכמ"ש הפר"ח סי' תמ"ב שיש סוכרים פן אף דבל"ז מבואר שם כמ"ש דקאי בשיטת הר' חיים ע"ש וא"כ אליבא דהרא"ש צריך כבא"פ ואדרבא חולק על דברי הרמב"ן שהביא ה"ה רק דבזה הוא חולק ג"כ עם הראב"ד דלהראב"ד צריך שיאכל פרס ולהרא"ש א"צ ומ"ש שזהו טעם הטור ג"כ תמוה ונדאי אם היה פותב מתני' כפשטה אפשר לומר פן אבל אחרי שפתב אורז עם א' ממינים אלו א"א לומר דס"ל טעמא דגריד' דליתא אלא בחטי' בלבד כמבואר בירושלמי ובבלבוס פתב פלשון הטור וכתב אח"ז ודוקא אורז משום גרידה ודברים אלו תמוהים וכבר הקשה פן בא"ר שם דלפ"ז ה"ל למימר חטים דוקא ונראה שפתב פן לפי שראה בב"י שפתב טעם הטור משום גרידה ולכן סבר דגרידה באורז לחודא תליא והא ליתא והפר"ח סי' תמ"ב פתב דהטור ס"ל ג"כ טכ"ע דאורייתא כר"ח ומיישב בדוחק ההיא דסי' צ"ח בי"ד וחיזק דעתו מהך דסי' תנ"ג ואפתי תיקשי דהאיך יכתוב נגד אביו הרא"ש ז"ל שמבואר מדבריו דאף אם נימא טעם פעיקר דאורייתא מפל מקום שפיר קאמר הירושלמי דמשום גרידה דוקא הוא ותימא על הש"ך בי"ד סימן שכ"ד שפתב דמדברי הטור ואשר"י משמע דה"ה בכל ה' מיני דגן מדתלה באשר"י הטעם דטכ"ע דאורייתא (וכ"כ הפר"ח סי' תנ"ג לדעת הרא"ש) נראה מזה שלא עיין רק במ"ש הרא"ש בהל' חלה משנה ח' אבל בסוף הל' חלה ביאר שנית משנה זאת באורך כמ"ש אף דברי הטור שם באמת מורין פן וכמ"ש

ג"כ בא"ח סי' תנ"ג להדיא ודעת הסמ"ג נראה פהרמב"ם שפתיב ג"כ מתני' פצורתה ואיהו גופיה בה' מ"א דף נ"ו פתיב דאין לוקין אלא בכא"פ (וע"כ שפתיב פן לדעת רבינו יעקב שהיא ר"ת ונראה שמהו למד הטור ב"ד לכתוב פן בשם ר"ת אף דמ"מ לדעת הטור לוקה על פזית מהתערוכת ומהסמ"ג נראה שצריך שיאכל הפרס אבל הרא"ש ס"ל דלר"ת לוקין על טכ"ע ועיין בב"י שם ומה שהשיגו עליו המ"כ והפר"ח: והנה הראב"ד פ"ו מהל' בפיורים והרשב"א בפסקי חלה ס"ל דהלכה פרשב"ג דאינה חייב בחלה עד שיהא שם דגן פשיעור וילעגין מצה פתיבו דבעינן כבא"פ ויש לי להסתפק אם בעינן לגבי חלה שיהא כ"כ דגן עד שיהא כבא"פ וכ"כ המג"א סימן ר"ח ס"ק ט"ו או שפא פיון שצריך שיהא דגן פשיעור חלה תו לא איכפת לן מה שיש הרבה בתערוכות מאורז עד שאין שם כבא"פ דמ"מ העיסה מתחייבת בחלה מחמת שיעור הדגן שיש בתוכו ודמי למ"ש ה"ה ושאר פוסקים דאע"ג דלא לקי אאכילת חמצה המעורב בפחות מכבא"פ מ"מ חייב לבערו שהיא מצורף ממילא והכי דייק לישנא דהרשב"א שפתיב והא דקתני אדם כו' נ"ל דוקא פשיש כבא"פ כו' משמע דבחלה לא צריכנא להא פיון שיש מן הדגן פשיעור ודוקא אליבא דר"ח פתיב הרא"ש דמייירי שיש כבא"פ דלדידיה לא ס"ל דבעינן דגן פשיעור משא"כ להרשב"א פיון דאיכא דגן פשיעור כבא"פ אינה מעלה ומוריד לענין חלה אבל בשו"ת תשב"ץ ח"ב סימן רצ"א פירק ה' מבואר דלשיטת הרשב"א תרנונייהו בעינן להתחייב בחלה שיהא דגן פשיעור וגם כבא"פ וכן הוא דעת ה"ה גופי' ועוד פוסקים גבי תערוכות חמץ דאינו עובר בב"י עד דאיכא כבא"פ וא"כ ה"ה פאן ואין להאריף: ומעתה נחקורה ונשובה לדין ברפת המזון הנה אבודה"ם הביאו הב"י בסי' ר"ח פתיב בשם הר' יונה דקמח שעשאו אותו מפירות וקטניות אם ערבו באותו קמח א' מה' מינים פדי שיאכל ממנו פזית דגן בכא"פ אז אם עשו ממנו פת מברך המוציא וג' ברכות ואם אין בו זה השיעור אינו מברך לבסוף ג' ברכות אלא בתחלה מברך המוציא פיון שיש בו טעם דגן אע"פ שאין בו פזית דגן בכא"פ ולבסוף מעין ג' מבואר מהו דס"ל דכל שיש בקמח מה' מינים פשיעור הנה סגי ומשמע שא"צ שיאכל כל הפרס רק בכזית ממנו לחוד סגי ונראה דהא אתיא כמ"ש הרא"ש לדעת ר"ח דכל דאיכא כבא"פ נהפך הפל לחטים דאילו להרשב"א והראב"ד הנה צריך לאכול שיעור פרס פדי לברך אחריו ג' ברכות ודעת הרמב"ם והרמב"ן דחטים ואורז בטעם לחוד סגי וה"ל לפרושי דבתערוכת חטים ואורז א"צ כבא"פ אלא ודאי פדעת ר"ח אתיא דלעולם כבא"פ בעינן ובהכי סגי בכזית לחוד ומה שיש להקשות דאפתי בשאר מינין לא תסגי בכזית בכא"פ יבואר אי"ה לקמן.

והנה הש"ע סתם וכתב פדברי רבינו יונה ונראה דלא חש לסברת הראב"ד והרשב"א וממ"ש סימן תנ"ג דבטעם דגן לחוד סגי ל"ק פמו שיבואר אי"ה. והמג"א שם ס"ק ד' פתיב דוקא בדאיכא כבא"פ פנ"ל להחמיר ועיין בב"י עכ"ל ואם פנונתו לדברי הרשב"א והראב"ד שיהביא הב"י וס"ל פנותייהו להחמיר ה"ל לפרושי שצריך שיאכל פרס ואפשר דס"ל שאין להחמיר רק פדעת ר"ח שיהביא הרא"ש פיון שפן מוכח מדברי רבינו יונה ופסק פנותייה בש"ע ואני תמה דלמה לא ניהוש לסברת הרשב"א והראב"ד ז"ל וכן הוא דעת הרמב"ם ז"ל שאין האיסור נהפך להיתר אע"פ שיש כבא"פ אם לא היכא שאוכל פרס שלם אבל אם אינו אוכל פרס אינו אסור אלא מדרבנן פמבואר במ"א ובפר"ח סי'

תמ"ב וכן נראה מדברי ה"ה דאי לאו משום גרידה הנה צריך שיהיה כבא"פ ויאכל הפרס והש"ע סימן ר"ח ע"כ לאו משום גרידה אחי עלה שהרי אף בשאר מינים פתב פן ועוד דה"ל לפרושי דבחסים ואנרז מברך ג' ברכות אטעמא לחוד וכמ"ש בסימן תנ"ג אלא ע"כ דלעגנו ברכה לא תלי בגרידה כמ"ש לקמן וא"כ פל דלא אמרינו שנהפך הפל לדגן צריך שיאכל פרס והפר"ח סי' תמ"ב פתב על שיטת הראב"ד והרשב"א שהיא השיטה המחנורת בכולם והכי נקטינו וכן הוא דעת הר"ן ג"כ דאינו מהפך הפל לאיסור וכן נראה דעת הסמ"ג וכן מבואר בלבוש סימן צ"ח וכן פסק היש"ש פל"ה וא"כ ה"ה פאן לעגנו ברכה פל שאינו אוכל הפרס הרי לא אכל פזית דגן הלכה אע"פ שיש שיעור פזית בכא"פ אם אינו רוצה לאכול פל הפרס אז ירא שמים יראה שלא יאכלנו אלא בתוך הסעודה שיאכל פזית מפת גמור ויברך עליו ופשוט דאם אוכל חצי פרס מעיסה זו שיש בתוכה כבא"פ וחצי זית מפת גמור שמצטרף ושפיר מברך עליו ג' ברכות ושיעור פרס לדעת רש"י ד' בצים ולדעת הרמב"ם ג' בצים והרשב"א בתה"א ביאר טעם מתלקתו בבית התערובת ובקצור פתב שדעתו לדעת הרמב"ם ע"ש ולחומרא חוששין לדעת רש"י כמבואר בא"ח סי' תרי"ח ע"ש ולקמן יבואר ומבואר בדוכתי טובא בש"ס דשיעור כא"פ הוא בפת חטים ולא בפת שעורים שאז שוהה יותר וכן שיערו שאוכלו בהסיפה ר"ל שיושב במקום אחד ואוכל וע"י לפתו שצאכל מהר ותמהני על הפוסקים שהזכירו סתם שיעור פרס ולא ביארו זה: והדרינו למ"ש לעיל שדעת הרשב"א והראב"ד והרמב"ם ועוד פוסקים דכל שאינו אוכל פרס שלם אין לוקין עליו אף אמנם דעת ר"ח הביאו הרא"ש והטור י"ד סי' צ"ח פתב שהרא"ש הסכים לסברא זו וכבר פתבתי שכן מבואר מדברי הרא"ש בפתשו ור"ת וסייעתו ס"ל דאפי' טכ"ע לבד נמי לוקין עליו לכמ"ש הרא"ש בשמו והסמ"ק מצנה ר"ד פתב שנהגו בזה כר"ת ונ"ל דס"ל דאף לעגנו מלקות קי"ל פנותיה שהרי במצנה רי"ט פתב ונ"ל והעושה עיסה מאנרז או מדחן ומא' מה' מינים אם יש בה טעם דגן יוצא י"ח נראה דס"ל דש"ס שלנו חולק על הירושלמי ולא מטעם גרידה אתינו עלה רק משום טכ"ע דאורייתא וא"כ לשיטת מפרשים אלו עכ"פ פשיש כבא"פ נהפך פולו ועל פזית ממנה צריך לברך בה"מ וכינון דלא מברעא מלתא אז אם שבע ממנו שפכת גמור חייב בהמ"ז מן התורה ובספיקא דאורייתא אזלינו לחומרא וכדאיתא בסי' קפ"ד וכ"כ המג"א סי' קס"ח ע"ש אבל אם לא שבע ממנו מבואר מדברי המג"א שם דכל כה"ג מברך מעין ג' אע"ג שצריף לי עיון דמה תיקון הוא זה פינון שאם חייב בהמ"ז מדרבנן בכזית אין ברפת מעין ג' פוטר ואפשר דהכי תקנו רבנן דיברך בהמ"ז ואם לאו יברך מעין ג' אבל אם אין בתערובות רק כבא"פ פשיטת רש"י דהיינו ד' בצים ואכל הפרס דהיינו הד' בצים אז צריף לברך בהמ"ז משום ס"ס דשמא קי"ל פ"ש"י בה"א וא"כ לא שקה באכילה זו יותר מכא"פ ואת"ל דלא קי"ל פ"ש"י וא"כ שקה יותר מכא"פ מ"מ שמא קי"ל כר"ת דטכ"ע דאורייתא נאפזית ממנו לבד מברך אבל פשהתערובות פחות מזה דחד ספיקא הוא אי קי"ל כר"ת או לא אז דוקא בשבע מאכילתו דהוא ספיקא דאוריית' חייב לברך בהמ"ז הא לא"ה לא ומברך מעין ג' ומה ש"ל דאף מעין ג' לא יברך יבואר אפי"ה לקמן אבל מ"מ לפניו מברך המוציא ונראה דאף אם נימא טכ"ע דרבנן מ"מ הם אמרו לברך והם אמרו דטכ"ע אבל לעגנו בהמ"ז אע"ג דכל שלא שבע אינו חייב בהמ"ז רק מדרבנן מ"מ לא אמרינו הם אמרו דלא תיקון אלא פעין

דאָרײַטא וַעַד דאָיפּא כבא"פ לאַ מְחַיֵּיב: וְהִנֵּה הַפּר"ח ס׳ תמ"ב פֿתב דֵּהִיפּא דֵּלִיפּא רֹבֵא דֵּגֶן וְגַם אִין טַעמָה דֵּגֶן רַק שְׁיֵישׁ כבא"פ בְּטַל בְּרֹב וּרְאָיָה דֵּהָא לְהַרְאָב"ד מִתְנִי' דַּחֲלָה בכא"פ מִיִּירֵי וְאַפ"ה בְּעֵינֵן טַעַם דֵּגֶן דְּנֻקָּא וּבְשַׁעַר הַמֶּלֶךְ פּי"א מֵהַל' חו"מ פֿתב לְדַחֲוֹת דֵּהֶתֶם טַעמָא מְשׁוּם דְּבְעֵינֵן טַעַם מְצָה וּכמ"ש פּר"ח ס׳ תנ"ה דֵּאֲלִיפּא דְש"ס דִּינֵן בְּעֵינֵן טַעַם מְצָה וּתְמִיּהֵנִי דֵּאֲפִתִּי שְׁפִיר מִיִּיתִי פּר"ח ראי' שְׁהֵרִי גְבִי חֲלָה נְמִי קֶאָמַר אַם יֵשׁ טַעַם דֵּגֶן חֲיִיבָת בַּחֲלָה וּמ"מ יֵשׁ לְדַחֲוֹת וְלוֹמַר דְּבַכֵּל דְּוֹכְתִי לַעֲנֵן אִסּוּרִין וּכְה"ג אַף עַל גַּב שְׁאִין נִרְגָּשׁ טַעַם הָאִסּוּר פִּינֵן שְׁיֵישׁ כבא"פ חֲיִיב עֲלֵיו וְאַפ"ה בְּעֵיפּסָה מֵאֲנָרְז וּבַחֲוֹכוֹ חֲטִים בכא"פ דְּנֻקָּא טַעַם דֵּגֶן בְּעֵינֵן שְׁהֵרִי פֿתב הָרֵא"ש דֵּאֲע"ג דֵּאֲנֻפּא פְּזִית בא"פ מ"מ מְטַעַם גְּרִירָה אֲתִינֵן עֲלָה וְהַלְפֶּה דוּק' טַעַם דֵּגֶן בְּעֵינֵן דְּכָל שְׁאִין שֵׁם טַעַם אִינוּ גּוֹרֵר פֿלֵל וְאִין הַעֵיפּסָה בָּאָה לִידֵי חִימוּץ אֲלֵא לִידֵי סַרְחוּן וּכְיֹצֵא בְּזָה פֿתב הָרַמְבַּ"ן לְפָרֵשׁ קֻשְׁיַת הַש"ס בְּזַבְּחִים אֲדַר"ל וְלֹא מְשַׁנֵּי דְטַעמָא מְשׁוּם גְּרִירָה (וּטְפִי קֻשְׁיָה לְפִי הַמְּבֹנָאָר בִּירוּשְׁלַמִי, רִישׁ חֲלָה דר"ל הוּא דְקֶאָמַר טַעמָא דְגְרִירָה) דֵּהִכִּי פֿרִיף דָּאָם אִיתָא דנ"ט לָאו דֵּאֲוִרְיִיתָא לִית לָן לְמִימַר גְּרִירָה פֿלֵל פִּינֵן דְטַעמָא גּוּפָא בְּטַל (וְעֵינֵן בְּרֵאָב"ד דִּלְגְּבִי מְצָה פֿתב דְּבְעֵינֵן כבא"פ וְלַעֲנֵן חֲלָה לֹא הִזְפִּיר מְזָה מִשְׁמ' דס"ל דָּאִי הָוָה כבא"פ לֹא צָרִיף לְטַעַם דֵּגֶן וְדֻקָּא גְבִי מְצָה בְּעֵינֵן טַעַם מְצָה אַבֵּל אַחַר הַעֵיוֹן הָא לִיתָא דְנֻדָּאִי מִתְנִי' בְּחַד גּוֹנָא מִיִּירֵי בִּין לַעֲנֵן חֲלָה וּבִין לַעֲנֵן מְצָה וְעוֹד דִּלְמָה בְּאַמֶּת לֹא בְּעֵינֵן כבא"פ גְבִי חֲלָה אֲלֵא וְדָאִי שְׁלֻכְפֶּה לֹא פֿתב הָרֵאָב"ד שֵׁם דְּבְעֵינֵן כבא"פ מְשׁוּם שְׁפֻכְרָ פֿתב שֵׁם דְּקִי"ל פֿרִשְׁבֶּ"ג דְּבְעֵינֵן שְׁיֵיהָ בְּדֵגֶן פֿשְׁיַעוֹר חֲלָה וְלֻכְפֶּה תוּ לֹא צָרִיף שְׁיֵיהָ בְּמַעְרֻבּוֹת כבא"פ שְׁהַשְׁיַעוֹר דֵּגֶן בּפ"ע חֲיִיב וּכמ"ש"ל דֵּלֵא פֿהַרְשֵׁב"ץ שְׁהַבֵּאתִי לַעֲיִל) אַף פֿל זֶה הִיכָא דֵּלִיפּא רֹבֵא דֵּגֶן אַבֵּל אַם רֹבֵא דֵּגֶן וְאִין טַעמָה דֵּגֶן צ"ע וְהִנֵּה הַפּר"ח ס׳ תנ"ה הִבִּיא יְרוּשְׁלַמִי דֵּאִיתָא יוֹצֵאִין בְּמְצָה מִתְּוֹבֵלַת רֹבֵא דֵּגֶן אַף עַל פִּי שְׁאִין טַעמָה דֵּגֶן וְאַף עַל פִּי שְׁפֻכְתַּב אַחַר כֶּף דְשָׁמָא לֹא קִי"ל כֶּהִירוּשְׁלַמִי הֵיִינוּ דְנוּקָא בְּמְצָה דְמוּכַח בַּש"ס דִּינֵן דְטַעַם מְצָה בְּעֵינֵן אַבֵּל לְגְבִי חֲלָה פִּינֵן שְׁרֹבֶה דֵּגֶן יְכוּל לְבֹא לִידֵי חִימוּץ וְלְכֹאֲוֶרָה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת דְּבִירוּשְׁלַמִי דַּחֲלָה קֶאָמַר מִתְנִי' פֿלִיג' עַל ר"ה עֵרֵב בְּהַ מִינִין אַחֲרִים עַד שְׁיֵיהָ רֹבֵא דֵּגֶן וְטַעמָה דֵּגֶן פֿתַר לָהּ בַּשָּׂאָר מִינִים ר"ל שְׁאִינֶם חֲטִים דֵּלֵא שְׁיֵיף בְּזָה גְרִירָה וְעכ"פ מְבֹנָאָר דֵּאָף עַל גַּב דֵּאֲנֻפּא רֹב' דֵּגֶן בְּעֵינֵן טַעמָה דֵּגֶן וְהִכ' קֶאָמַר בְּמְצָה מִתְּוֹבֵלַת דְּבָרֹב לְחוּד סְגִי וּכְדִי לִישֵׁב זֶה נִלְעַנ"ד דֵּלְכֹאֲוֶרָה יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק אֲלִיב' דְרִשְׁבֶּ"ג דְּפִסְקוֹ פְּנוּתִי הָרֵאָב"ד וְהַרְשֵׁב"א דְצָרִיף שְׁיֵיהָ דֵּגֶן פֿשְׁיַעוֹר אַם זֶהוּ דְנוּקָא בְּחֲטִים וְאֲנָרְז דְסָגִי בְּכבא"פ הַלְפֶּה בְּעֵינֵן דֵּגֶן פֿשְׁיַעוֹר (וּכְבָּר פֿתְבִּיתִי שְׁמֵהֲרֵאָב"ד נִרְאָה דְכָל שְׁיֵישׁ פֿשְׁיַעוֹר אִינוּ צָרִיף כבא"פ) מַה שְׁאִין פֿן בַּשָּׂאָר מִינִים דְּבְעֵינֵן רֹב' דֵּגֶן דְּנוּקָא לְדַעַת פֿמָה פּוֹסְקִים וּכְמְבֹנָאָר בִּירוּשְׁלַמִי גַם פֿן (וְלִקְמֹן יְבֹנָאָר לֵאִינֵף פּוֹסְקִים אִיף מִינֻשֵׁב הִירוּשְׁלַמִי) אֲפֻשֶׁר דֵּהַמִּיעוּט מְצַטְרֵף לְרֹב לְהַשְׁלִים הַשְׁיַעוֹר דֵּהָרֹב וְדָאִי מְהַפֵּף אֶת הַמִּיעוּט לְהִיּוֹת נִחְשָׁב פֿאִילֹו הוּא פֿוֹלוּ מֵאוּתוֹ הַמִּין אוֹ שְׁמָא אַף עַל פִּי כֵן בְּעֵינֵן שְׁיַעוֹר חֲלָה מִמִּין דֵּגֶן לְחוּד וְכָל שְׁאִין שְׁיַעוֹר שְׁלֵם מִמֶּנּוּ אַף מִיעוּט מִמִּין אַחַר אִין מְצַטְרֵף וְהִנֵּה בַּתְּשֻׁב"ץ ס׳ הַנ"ל מְבֹנָאָר דֵּאָף בַּשָּׂאָר מִינֵין דְּבְעֵינֵן רֹב דֵּגֶן בְּעֵינֵן דְּנוּקָא שְׁיֵיהָ שְׁיַעוֹר חֲלָה מִמִּין הַמְּחֻזְבֵּי וְלְכֹאֲוֶרָה יֵשׁ לְהִבִּיא ראי' לְדַבְרֵיו מִן הִירוּשְׁלַמִי דַּחֲלָה פ"ב מְשֻׁנָּה ו' דֵּאִיתָא שֵׁם אַמְתְּנִי' נִיטַל מְרוֹסָנֵן וְחִזַּר לְתוֹכָהּ פֿטוּרָה וְקֶאָמַר ר"ל שֵׁם דֵּהָא מִתְנִי' פֿרִשְׁבֶּ"ג דְקֶאָמַר עַד שְׁיֵיהָ בְּהַ דֵּגֶן פֿשְׁיַעוֹר וְרצ"ל פֿמוֹ כֵן פֿאַן הֵף מְרוֹסָנֵן הָוִי פֿמִין אֲנָרְז שְׁאִין מְשֻׁלִּים הַשְׁיַעוֹר וְכֵן פֿיִרְשׁ

שם מהרא"פ ולפי"ז הָא הָתָם וְדַאי אִיפָא רוב' בַּקְמַח לַגְבִי הַמְּוֹרְסָן וְאַפ"ה קְאָמַר דְּבַעֲיָנוּ שְׂעוּר מְקַמַח בְּלַחוּד (וּמְדַבְּרֵי הִירוּשְׁלָמִי אֵלּוּ מְבַנְיָא דְלָא כַּמ"ש הַכ"מ בְּפִרְקָא ו' מַהֲל' בְּכוּרִים לְפָרֵשׁ הִירוּשְׁלָמִי דְכְשִׁיעוּר דְקָאָמַר רַשְׁבַּ"ג רַצָּה לֹאמַר טַעַם דְּגָן ע"ש וְהָא לִיתָא בְּמַבְנֵי לְמַעֲיָיִן) וְאִם כֵּן אַף דַּר' יוֹחֲנָן פְּלִיג שֵׁם אַר"ל וְקָאָמַר דְּמַתְנִי' כַּכ"ע אֲתִי וְדַרְךָ עֵיפֹה שְׂנוּ מְפָל מְקוּם בְּהָא לָא פְּלִיגִי מַה דְּמוּכַח מַר"ל דְּאַף הֵיכָא דְאִיפָא רוב' בַּעֲיָנוּ שְׂעוּר לְרַשְׁבַּ"ג וְהֵינּוּ פְּדַבְּרֵי הַתְּשַׁב"ץ אֲבָל יֵשׁ לְדַחוּת דְּמְוֹרְסָן שְׂאֵנִי שְׂהוּא נִשְׂאָר בְּנִפְּהָ פְּשִׁמְרַקְדִין הַקְמַח כַּמ"ש רַשְׁ"י בְּשַׁבַּת דָּף וַא"כ אַף דְאִיפָא קְמַח רוב' מְפָל מְקוּם לָא בְּטַל כֵּינֵן שְׂיָכוּל לְהַסִּירוּ מִשָּׁם בְּמַבְנֵי בְּשִׁ"ף י"ד וּבִשְׂאָר פּוֹסְקִים בְּדוּכְתֵי טוֹבִי וּלְכַף אֵינוּ מְשָׁלִים הַשְׂעוּר מִשָּׂא"כ בְּעֵינֵיב קְמַח בְּקַמַח כֵּינֵן שְׂאֵינוּ יָכוּל לְהַפִּירוּ וְלְהַסִּירוּ מִשָּׁם בְּטַל הִיא וְנִהְפָּה לְמִין שֶׁל הָרוֹב וּמְשָׁלִים לַשְׂעוּר וְהֵנָּה הָא דְקִי"ל דְּיוֹצֵאִין בְּמַצָּה מְתוּבָּלַת וְדַאי דְצָרִיף לְאַכּוֹל כְּזֵית מַצָּה חוּץ מִתְבָּלִין וְכַמ"ש הַמַּג"א ס' תנ"ה ס"ק י"ז וּמ"ש שֵׁם עֵינֵן בְּתוֹס' מְנַחוּת דָּף כ"ג ע"ב הֵנָּה אִם כֵּן וְנִתְּנוּ לַמ"ש הַתוֹס' שֵׁם ד"ה אֵלָא בְּתִירוּץ הַב' דְּבָרֵי צ"ע שְׁהָרִי שֵׁם מְבַנְיָא דְאַפִּילוּ אִם אוֹכַל כְּזֵית מַצָּה לָא מְהֵנִי דְהַתְבָּלִין מְבַטְלִין טַעְמָא כְּמוֹ שְׂהַפְזִית מְרוּר אֲתִי וּמְבַטְלִין לְכְזֵית מַצָּה שְׂאוּכַל וּלְכַף פְּתַבוּ הַתוֹס' שְׂצָרִיף לְאַכּוֹל הַרְבֵּה אֵלָא נִרְאֵה כֵּן וְנִתְּנוּ דְבָרֵי שְׂצָרִיף לְאַכּוֹל כְּזֵית מַצָּה דַּע"ג דְאִיפָא מַצָּה טְפִי מִתְבָּלִין מְפָל מְקוּם כֵּינֵן דְּבַתְבָּלִין ל"ש גְּרִירָה שְׂיָכוּל לְצַאת בְּהֵם מִשׁוּם שְׂבָאִים לִידֵי חִימוּץ כַּמ"ש הַרְמַב"ן דְּלְכַף יוֹצֵא י"ח בְּחֻטִּים וְאוּרְז מִשׁוּם שְׂהָאוּרְז נִגְרַר וּבָא לִידֵי חִימוּץ וְכֵינֵן דְּבַתְבָּלִין ל"ש זֶה הַלְכָּה בַּעֲיָנוּ שְׂיָאכַל כְּזֵית מְהַעִיפָה לְבַד הַתְבָּלִין וְכֵן לְשִׁיטַת הָרַא"ש בַּעֲיָנוּ שְׂאוּתוֹ כְּזֵית שְׂאוּכַל יְהֵא יָכוּל לְבֹא לִידֵי חִימוּץ וְאֵהָא פְּתַב עֵינֵן בְּתוֹס' מְנַחוּת ר"ל שְׂמַבְנֵי בְּדַבְּרֵיהֶם בְּתִי הַב' שְׂיֵישׁ לְהַחְמִי' יוֹתֵר אַף כֵּל זֶה בְּתַבָּלִין דַּל"ש בְּהוּ גְּרִירָה כְּלָל דְלַעוֹלָם אֵין בָּאִים לִידֵי חִימוּץ מִשָּׂא"כ הֵיכָא דְשִׁיף גְּרִירָה א"כ בְּכְזֵית מִן הַתְּעוּבוֹת סָגִי כֵּינֵן שְׂהוּא נִגְרַר וְהַשְׁתָּא לְפִי זֶה י"ל דְּזֵהוּ הַחִילוּק בֵּין חֻטִּים וְאוּרְז דְּאַף דְּרַבְּהָ אֲנִרְז שְׂיָיף גְּרִירָה וְיוֹצֵא בְּכְזֵית מִשָּׂא"כ בְּשְׂאָר מִינֵי כֵּל דְלִיפָא רַבָּא דְגָן אֵינוּ גוֹרֵר מַה שָּׂא"כ אִי אִיפָא רַבָּא דְגָן גוֹרֵר אֵת הַמִּיעוּט וְיוֹצֵא בְּכְזֵית כֵּינֵן דְאַמְרִינוּ גְּרִירָה וְדַלָּא כַּהַתְשַׁב"ץ דַּס"ל דְּאַף בְּרַבָּא דְגָן בַּעֲיָ פְּשִׁיעוּר ג"כ לָא כֵּינֵן דְּרַבָּא דְגָן אַף בְּשְׂאָר מִינֵי נְמִי דְּיִינֵינוּ בְּהוּ גְּרִירָה וְאַלִּיפָא דְהַרְשַׁב"ץ אַף דְאַמְרִינוּ גְּרִירָה בַּעֲיָ פְּשִׁיעוּר כַּמ"ש ל' אִי"ה.

ולפי"ז י"ל דְהָא דְקַתְנֵי בְּתַעְרוּבוֹת שְׂאָר מִינֵי דְבַעֲיָ שְׂיָהָא רַבָּא דְגָן וְטַעְמָא דְגָן אֲמַתְנִי' קָאִי דְמִיירִי שְׂאִין שֵׁם דְגָן כְּשִׁיעוּר וְכַדְקָאָמַר מַתְנִי' דְלָא פְּרַשְׁבַּ"ג (וְעַמ"ש לְקַמֵּן עוֹד דְאַפִּילוּ בְּכְשִׁיעוּר בַּעֲיָ טַעַם דְגָן דְּוָקָא) וְהַלְכָּה בַּעֲיָנוּ תְּרוּנוּיָהוּ דְּוָקָא לְכָל שְׂאִין טַעְמָה דְגָן אַע"פ שְׂרַבָּה דְגָן לָא אֲמַרִינוּ גְּבִיָה גְּרִירָה וְאֵינוּ בָּא לִידֵי חִימוּץ אֵלָא לִידֵי סְרַחוּן וְכֵן לְהַיָּפֹה מִשָּׂא"כ בְּהָךְ דְּיוֹצֵאִין בְּמַצָּה מְתוּבָּלַת דְשֵׁם בְּלֹא"ה ל"ש גְּרִירָה וְלָא מִיירִי הָתָם לְעַנְיָן לְצַאת בְּכְזֵית מִתְּעוּבוֹת שְׂצָרִיף לְאַכּוֹל כְּזֵית חוּץ מִתְבָּלִין הַלְכָּה כֵּינֵן שְׂרַבָּא דְגָן לָא מְבַטְלִי לִיהַּ הַתְבָּלִין וְאַעפ"י שְׂאִין טַעְמָה דְגָן יוֹצֵא בְּהַ"ח כֵּינֵן שְׂאוּכַל כְּזֵית דְגָן וְדַבְּרִים אֵלּוּ בְּרוּרִים וְקִילוּרִים לְעֵינֵינִים בַּס"ד וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְתַמּוּהָ עַל הַתְּשַׁב"ץ דַּס"ל דְּבַעֲיָנוּ שְׂיָהָא רַבָּה דְגָן וְכְשִׁיעוּר דְּרַבָּה דְגָן ל"ל בְּכְזֵית בְּכַא"פ תְּסָגִי לִיהַּ כֵּינֵן דְאִיפָא שְׂעוּר מִהַדְּגָן וְכַבָּא"פ כְּאֵלּוּ הוּא בַּעֲיָן חֲשָׁבִינוּ לִיהַּ וְלְכַאוּרָה י"ל דְאִי אֵין רַבָּה דְגָן אִזְ א"צ לְהַפְרִישׁ רַק לְפִי חֲשָׁבוֹן הַדְּגָן שְׂבַתוּכוּ דְאִין נִהְפָּה הַפֵּל לְדְגָן מַה שָּׂא"כ כְּשְׂרַבָּה דְגָן דַּאֲז אֲמַרִינוּ גְּרִירָה וּבִקְטוּל בְּרוּב וְצָרִיף לְהַפְרִי' עַל הַפֵּל וְכֵן נִרְאֵה מְדַבְּרֵי הַתְּשַׁב"ץ שֵׁם

שְׁהִתְחִיל הָעוֹשֶׂה עֵיטָה מִן הַחֲטִימִים כּו' נִתְחַיֵּיבָה כָּל הָעֵיטָה בְּחֻלָּה מִן הַתּוֹרָה וְצָרִיף
לְהַפְרִישׁ עַל הַכֹּל וְהֵינּוּ בְּחֲטִימִים וְאִנְרוּ דְשִׁינָה גְרִירָה וְהִלְכָה בְּשָׂאֵר מֵינִים רַבָּא דְגֵן בְּעֵינֵי
דְּאִזְ אֲמַרִּינּוּ בְּהוּ ג"כ גְרִירָה וְצָרִיף לְהַפְרִישׁ עַל הַכֹּל וְנִרְאֶה לְהוֹכִיחַ גַּם מִהֲרִשְׁבָּ"א כּו'
שְׁכַתְבַּת בְּפִסְקֵי חֻלָּה לְהוֹכִיחַ דְּבַעֲיָנָא פְּשִׁיעוֹר דַּא"ל כ' מִתְּנִי דְקַתְּנִי דְה' מֵינִין מִצְטָרְפִין זֶה
עִם זֶה לְמַאי אֲתִי דְהָא אָף מִין אֶחָד מֵה' מֵינִים וּמִין אֶחָד מִמֵּינִין אַחַר מִתְחַיֵּיבִין בְּחֻלָּה אֲלֵא
וּדְאִי דְבַעֲיָנָא פְּשִׁיעוֹר אֵלֵּם דְּהָכָא לְעֵנָן לְהַפְרִישׁ עַל הַכֹּל מִיָּרִי דְאִי לְפִי חֲשַׁבּוֹן א"כ אֵין
רְאִיָּה מִהֶתֶם דְּשָׂמָא לְעֵנָן לְפִי חֲשַׁבּוֹן לֹא בְּעֵינֵי פְּשִׁיעוֹר וְהֶתֶם לְהַפְרִישׁ עַל כְּוֹלֵי הַנְּהָ
ס"ד דַּא"צ לְהַפְרִישׁ רַק עַל מִין שְׁהוּא הָרֹב וּמְבַטֵּל אֶת חֲבִירוֹ: אֲלֵא שְׂאֵנִי תְּמַה עַל
הַתְּשַׁב"ץ שְׁדַבְּרִיו סוֹתְרִים לְכַאוּרָה זֶה אֶת זֶה בְּתוֹף כְּדִי דִּיבּוּר שְׁשֵׁם אַח"ז כְּתַב דְּשִׂאוֹר
מִעֵיטָת חֲטִימִים שְׁנִתְּנוּ לְתוֹף עֵיטָת אִנְרוּ אִם יֵשׁ בְּהָ טַעַם דְּגֵן נַעֲשִׂית טְבָל וְאִם יֵשׁ לוֹ פְּרִנְסָה
מִמְקוֹם אַחַר מִפְּרִי' עַל הַשִּׂאוֹר כְּשִׁיעוֹר וְא"ל דְּהֵיא כְּשִׂאֵין שֵׁם כְּבֵא"פ חֲדָא דְלַעֲלֵל גְּבִי
עֵיטָה מִחֲטִימִים וְאִנְרוּ ג"כ כְּתַב דִּי"א אָף ע"פ שְׂאֵין מִן הַדְּגָן כְּבֵא"פ וְעוֹד דְּגְבִי שְׂאוֹר נְמִי
כְּתַב דִּי"א שְׂצָרִיף כְּבֵא"פ מִהָעֵיטָה שֵׂא"ל כ' בְּטַל בְּעֵיטָה מִן הַתּוֹרָה וְנִמְצִי מִפְּרִישׁ מִן
הַחֵיב עַל הַפְּטוֹר וּדְבָרֵי לְקוֹחִים מִפְּסִקֵי חֻלָּה לְהַרְשָׁב"א ע"ש לְכָף צ"ל דַּס"ל לְהַרְשָׁב"א
וְתַשַּׁב"ץ דְּדוֹקָא הֵיכָא שְׂיֵשׁ בְּדְגָן פְּשִׁיעוֹר חָל עָלֵיו חֵיב חֻלָּה כִּינּוּן שְׁהוּא מֵה' מֵינִים
וְכִשְׁהוּא מְעוֹרָב עִם אִנְרוּ דְּאֲמַרִּינּוּ בִּיהָ גְרִירָה וְהוּא מְעוֹרָב כְּבֵא"פ אִזְ נְהַפְּהָ הַכֹּל לְחֲטִימִים
וְחֵיב לְהַפְרִישׁ עַל הַכֹּל מִשֵּׂא"כ הֵיכָא שְׂאֵין בְּדְגָן שְׁבַעֲעֵיטָה זֶה שְׁיעוֹר חֻלָּה רַק שְׁהוּא בָּא
מִעֵיטָה הַתְּיָבֶת כְּמ"ש הַרְּאָב"ד פ"ו דְּבַכּוּרִים כִּינּוּן שְׂאֵין בְּעֵיטָה זֶה דְּגֵן כ"כ הִלְכָה אַע"ג
דְּאֲמַרִּי גְרִירָה מ"מ אֵינוּ מְשַׁלִּים הַשִּׁיעוֹר דַּא"ע"ג שְׁהָעֵיטָה יְכוּלָּה לְבֵא לִידֵי חֵימוּץ מ"מ
מִין שְׁיִכּוּל לְבֵא לִידֵי חֵימוּץ בְּעֵינֵי הִלְכָה אִם יֵשׁ לוֹ פְּרִנְסָה מִמְקוֹם אַחַר מוֹצִיא לְפִי חֲשַׁבּוֹן
מִשֵּׂא"כ כְּשִׂישׁ פְּשִׁיעוֹר כִּינּוּן שְׂיֵשׁ בְּעֵיטָה זֶה מִין שְׁיִכּוּל לְבֵא לִידֵי חֵימוּץ פְּשִׁיעוֹר חֻלָּה
וְעַל הָאִנְרוּ אֲמַרִּי גְרִירָה מְחֻיָּב לְהוֹצִיא עַל הַכֹּל וְצ"ע לְחֻלְקָא בְּכָף וְגַם דְּלְכַאוּרָה נִרְאֶה
דְּהִנְףּ תְּרִי מִתְּנִי דְּהָעוֹשֶׂה עֵיטָה וְהַנּוֹטֵל שְׂאוֹר בְּחַד גְּוֹנָא מִיָּרִי וּבְתַרְנוּיָהּ מְחֻיָּב
לְהוֹצִיא עַל הַכֹּל אוֹ בְּתַרְנוּיָהּ לְפִי חֲשַׁבּוֹן וְאֵין כָּאֵן מְקוֹמוֹ לְהַצְרִיף: וְרִאִיתִי לְהַעֲתִיק
כָּאֵן מ"ש בְּחִידוּשֵׁי עַל הָא דְּאֲמַרִּינּוּ בְּמִנְחוֹת דָּף כ"ב אֲמַר ר"ח גְּבִילָה בְּטַלָּה בְּשַׁחוּטָה כּו'
ת"ש תְּיָבֶלָה בְּקִצְחָ כּו' אֲלֵא אִי אֲמַרְתָּ בְּתַר מְבַטֵּל תְּבַלִּין מִי קַא הוּי מַצָּה כּו' וְהַקְּשׁוּ
בְּתוֹסְפוֹת דְּלָמָּא מְשׁוּם טַעַם מַצָּה כְּהִי דְּעוֹשֶׂה עֵיטָה מִחֲטִימִים וְאִנְרוּ ע"ש וְכֵן הַקְּשׁוּ
הַתּוֹסְפוֹת בְּזַבְּחִים וְנִלְעַנ"ד לְתַרְץ דְּלְכַאוּרָה קִשָּׁה דְּהָא הָא דְּפִלְיָגִי אִי בְּתַר בְּטַל אוֹ מְבַטֵּל
הֵינּוּ לְרַבִּי יְהוּדָה דְּמִין בְּמִינוֹ לֹא בְּטַל אֲלֵא דְּהוּא דוֹקָא אִי אֲפִשֶׁר לְמַהְוִי כְּוֹתֵל מִשֵּׂא"כ
בְּמִשֵּׂא"מ דְּאִי נ"ט בְּרֹב לֹא דְּאוֹרֵייתָא אוֹ אִי לֹא יְהִיב טַעְמָא בְּטַל שְׁפִיר וְלֹא אִיכְפַת
לָן אִי בְּתַר בְּטַל אוֹ מְבַטֵּל וְא"כ הָא דְּמַצָּה מְתוּבַּלְתָּ שְׁהוּא מִין בְּשֵׂא"מ מֵאִי נ"מ אִי בְּתַר
בְּטַל אוֹ מְבַטֵּל וְאִם כֵּן קִשָּׁה מִמ"נ אִי ס"ל דְּמִיָּרִי דְּיְהִיב טַעְמָא וְנ"ט דְּאוֹרֵייתָא וְא"כ אָף
לְמ"ד בְּתַר מְבַטֵּל א"ש וְאִי נ"ט לֹא דְּאוֹרֵייתָא כְּמוֹ שְׁתַּרְצוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּהָא סוּגְיָא פְּלִיגָא
אֲדַהֲתֵם א"כ גַּם לְמ"ד בְּתַר בְּטַל קִשָּׁה דְּמָה בְּכָף דְּלְכִי מַעֲפִשָּׂא הוּי כְּתַבְלִין דְּהָא מ"מ הוּא
מִין בְּשֵׂא"מ מַצָּד עֲצָמוֹתוֹ וְשְׁפִיר הֵיךָ לְמַצָּה לְהַתְּבַטֵּל וְכֵן הַקְּשָׁה דוּדִי הַגְּאוֹן נ"י וְנִרְאֶה
שְׁזָה כְּוֹנֵת הַתּוֹס' בְּזַבְּחִים שְׂצִינּוּ הַקְּוִשָּׂא אֵהָא דְּאֲמַרִּינּוּ שֵׁם מִין בְּשֵׂא"מ בְּטַעְמָא וְלֹא
הַזְּכִירוּ תִירוּץ הַתּוֹסַף בְּמִנְחוֹת דְּהָא סוּגְיָא פְּלִיגָא ע"ש.

וְלָכֵן נִלְעַד דְּהִנֵּה הָרִ"ן פָּרַק הַנּוֹדֵר מִן הַמְבֻנָּשֶׁל הַבֵּיא דְבָרֵי הָרִי"ף בְּפֶת שְׁאֶפְאָה עִם הַצְּלִי כו' דְּאִסּוּר מִשּׁוּם דְּשִׁיל"מ וְכֵן בְּאִשָּׁה שְׁשֻׁאֲלָה מִיָּם וּמִלַּח כּו' וְכַתֵּב שְׁהַקְשׁוּ ע"ז דְּהָא הו"ל מִיָּן בִּשְׂא"מ וּבְטֵל אַף בְּדִשְׁלִיל"מ וְהָאֲרִיף לְתַרְזַן וְתוֹכֵן דְּבָרָיו דִּס"ל לר"י מִב"מ לֹא בְטֵל מִשּׁוּם דְּכִתִּיב וְלִקַּח מִדָּם הַפֶּר כּו' וְס"ל לר"י דְּאִזְלִינֵן אִם הֵם שְׁוִיָּם בְּשֵׁם הָעֵצָם לֹא בְטֵל וְרַבְּנָן אִזְלִי בְּתַר אִסּוּר וְהִיתָר דְּכָל שְׁשֻׁנֵיהֶם הִיתָר אִין מְבִטְלִין זֶה אֶת זֶה וְלִקְרָא בְּדִשְׁלִיל"מ כִּינּוּן שְׁסוּפּוֹ לְהִיּוֹת מְוֹתָר מְצַטְרָף הֵךְ סְבָרָא שְׁשׁוּיָם בְּשֵׁם הָעֵצָם אַף לְרַבְּנָן מִשְׂא"כ בְּמִבְשָׂא"מ כִּינּוּן שְׂאִין שְׁמָם שְׁוֵה וְגַם עֲכָשְׁוֹ הוּא אִסּוּר לֹא אִיכְפַת לָן מַה שְׁעֵתִיד לְהִיּוֹת הִיתָר לְאַחַר זְמַן וְלִפְיָךְ בְּפֶת שְׁאֶפְאָה עִם הַצְּלִי כִּינּוּן דְּהֵם הִיתָר בְּהִיתָר אִם הִנֵּה רוּצָה לְאָכּוֹל בְּלֹא חֵלֶב וְכֵן בְּאִשָּׁה שְׁשֻׁאֲלָה כִּינּוּן שְׁבִמְקוֹם שְׂרַגְלֵי שְׁתִּיהֵן שְׁוֵה הִיתָר בְּהִיתָר הֵם לֹא אִיכְפַ' לָן מַה שְׁהֵם מִיָּן בִּשְׂא"מ מִצַּד עֲצָמוֹ כִּינּוּן דְּלְרַבְּנָן לֹא אִזְלִי בְּתַר הָעֵצָם כָּלֵל רַק בְּתַר אִסּוּר וְהִיתָר ע"ש וְלִפִּי זֶה א"ש וּמְדוּקָדֵק ג"כ מַה דְּלִכְאוּרָה צ"ע דְּלַעֲיֵל בְּסוּגְיָא פְּרִיָּה מִמְתַּנְי' דְּשֻׁנֵי מְנַחֲוֹת וְכֵן אַח"כ פְּרִיָּה מְבַרְיִיתָא וְקָאֵמַר הַש"ס הָא מִנֵּי אִילִימ' רַבְּנָן הָא ס"ל עוֹלִין הוּא דְּלֹא מְבִטְלִי כּו' אֲלֵא לְאוֹ ר"י כּו' וְכֵאֵן לֹא קָאֵמַר הַש"ס וְלֹא מִיָּדִי וּפְרִיָּה בְּפִשְׁיטוֹת אַא"ב בְּתַר בְּטֵל כּו' וְלִפִּי מ"ש א"ש דְּאֲדַרְבָּא הֵךְ בְּרִייתָא דְּתִיבְלָה בְּקִצָּח לֹא מְצִי אֶתִי כּו' דִּס"ל מִיָּן בְּמִינוֹ לֹא בְטֵל דְּלְדִידִיָּה דִּס"ל דְּשׁוּיָם בְּשֵׁם הָעֵצָם בְּעִינֵן וְא"כ הִכָּא שְׁהֵם חֲלוּקִים בְּשֵׁם הָעֵצָם וְדַאי דְּבִטְלֵ לר"י אֲלֵא ע"כ דְּאֶתִי כִּינּוּן וְלְרַבְּנָן אַף דְּמִצַּד עֲצָמָם הֵם מִיָּן בִּשְׂא"מ מ"מ כִּינּוּן דְּהַתְּבָלִין וּמִצָּה הוּא הִיתָר בְּהִיתָר וְלֹא בְטֵל וְאַף ע"ג דְּלַעֲנֵן לְצִאת י"ח מִצָּה לֹא הֵוִי תְּבָלִין כְּמִצָּה מ"מ אִין בְּכָךְ כְּלוּם כִּינּוּן שְׁעַכ"פ תְּרַנּוּיָּיהוּ חֲזוּ לְאֲכִילָה בְּסִתָּם בְּלֹא חוֹבַת מִצָּה וְכַמ"ש הָר"ן לַעֲנִין פֶּת שְׁאֶפְאָה עִם הַצְּלִי דְּמִיקְרֵי הִיתָר בְּהִיתָר אַע"ג דְּאִין הִתְּרָה רַק בְּלֹא חֵלֶב וְכֵן לַעֲנִין שְׂאֵלָה דְּמִיָּם וּמִלַּח אַע"פ שְׂאִין הִתְּרָה רַק בְּמְקוֹם שְׂרַגְגַּן שְׁנִיָּהֵן שְׁוֵה ע"ש וְה"נ פָּאֵן אַף דִּמ"מ לֹא עֲדִיף הֵךְ מִב"מ דְּהִיתָר בְּהִיתָר לְרַבְּנָן מִב"מ בְּשֵׁם הָעֵצָם לר"י דְּבַעֲיָנֵן דְּוָקָא דְּאֶפְשָׁר לְמַהוּי כִּינּוּתָּהּ דְּהָא תְּרַנּוּיָּיהוּ מְחַד קָרָא יְלִפִּי מְדַכְתִּיב וְלִקַּח מִדָּם הַפֶּר דְּרַבְּנָן ס"ל דְּעוֹלִין אִין מְבִטְלִין זֹא"ז דְּהִינּוּ לֹא מִיָּן כִּינּוּן שְׁשֻׁנֵיהֶם לְזַרְיָקָה הו"ל הִיתָר בְּהִיתָר דְּלֹא בְטֵל וְר"י ס"ל דְּכִינּוּן דְּדָמוֹ בְּעֵצָם אִין מְבִטְלִין וְכִינּוּן דִּר"ח ס"ל לר"י דְּבַעֲיָנֵן דְּוָקָא אֶפְשָׁר לְמַהוּי כִּינּוּתָּהּ א"כ כְּמוֹ כֵּן לְרַבְּנָן בְּמְקוֹם שְׁהֵם הִיתָר בְּהִיתָר וְלִפִּי זֶה שְׁפִיר פְּרִיָּה אַא"ב בְּתַר בְּטֵל א"ש דְּלִכִּי מַעֲפָשָׂא הֵוִי כְּתְבָלִין וְכִינּוּן דְּשֻׁנֵיהֶם הִיתָר הו"ל מִב"מ וְאֶתְיָא כְּרַבְּנָן אֲלֵא א"א בְּתַר מְבִטְלֵ מַה בְּכָךְ שְׁהֵם שְׁנִיָּהֵם הִיתָר כִּינּוּן שְׂא"א לְמְבִטְלֵ לְהִיּוֹת כְּבִטְלֵ: וְלִפִּי"ז מְתוּרָן קוּשְׁיַת הַתּוֹסְפוֹ דְּהִנֵּה הָרִא"ש בְּסוּף הַלְכוּת חֲלָה אֶהָא דְּעוֹשֶׂה עֵיסָה מִן הַחֲטִיִּם כּו' כְּתִב בְּשֵׁם הָרַמְבַּ"ן שְׁהַקְשָׁה דְּהָא כִּינּוּן דְּלִיכָא כְּבִא"פ הו"ל טַעְמוֹ וְלֹא מִמְשׁוֹ דְּלֹא דְּאוּרִיית' וְלִקְרָא כְּתִב תִּירוּץ הִירוּשְׁלַמִּי מִשּׁוּם שְׁהַחֲטִיִּם גּוֹרְרִים אֶת הָאֲוֶרֶז לְבֹא לִיָּדִי חִימוּץ וְהָא דְּמוֹכִיחַ הַש"ס דִּנ"ט דְּאוּרִייתָא הוּא מִשּׁוּם דְּאִי ס"ד דְּהַטַּעַם בְּטֵל אִיף יִגְרֹר אֶת אַחֲרִים ע"ש (וְהִנֵּה תִיר' זֶה צ"ע דְּהָא הֵךְ דְּגוֹרֵר אֶת הָאֲוֶרֶז ע"כ לֹא דִינָא הוּא אֲלֵא צ"ל שְׁכֵן הוּא הָעֲנִין לִפִּי הַחוּשׁ וְא"כ כִּינּוּן דְּכִבְאָמַת יִהִיב בִּיָּה הַדְּגָן טַעְמָא שְׁפִיר יוֹכֵל לְהִיּוֹת שְׁגוֹרְרוֹ לְהִבִּיאוֹ לִיָּדִי חִימוּץ וְיִמָּה בְּכָךְ דְּטַעַם כְּעִיקָר לֹא דְּאוּרִייתָא) וְלִפִּי עַנ"ד י"ל דְּאֵע"ג דְּהִיכָא דְּלִיכָא בְּתַעְרוּבוֹת כְּבִא"פ הֵוִי טַעְמוֹ וְלֹא מִמְשׁוֹ הִינּוּ דְּוָקָא בְּאִסּוּר וְהִיתָר מִשּׁוּם דְּכָל דְּלִיכָא כְּוָלִי הָאִי הָרִי הַמְּמָשׁ הוּא בְטֵל בְּתַעְרוּבוֹת וְשְׁפִיר מִיקְרֵי טַעְמוֹ וְלֹא מִמְשׁוֹ מִשְׂא"כ הִיכָא שְׁהוּא הִיתָר בְּהִיתָר דְּאִין הַמְּמָשׁ בְּטֵל בְּתַעְרוּבוֹת אֲזִי שְׁפִיר ה"ל טַעַם

הבא מן הממש וְהוּי דְאוֹרֵיִתָא (ואע"ג דְאִי לִיכ' כבא"פ א"כ א"א לו' לְצֵאת בְּזַה דְהָא צָרִיךְ לְאֶכּוֹל הַכְּזִית מְצָה בכא"פ מְשׁוּם הָא לֹא אַרִי' דְשִׁיעוּר אֲכִילַת פֶּרֶס הוּא מִיִּסְבּ וְאוֹכֵל בְּלִפְתּוֹ וְהֵינּוּ שְׂשׂוּקָה קִצְת בְּאֲכִילָתוֹ וְכֵאֵן מֵיִרִי שְׂבָאָמַת אֲכַל בְּמַהֲירוֹת יוֹתֵר דְהָא קו"ל דְאָפִי' בְּלֹא מְצָה יֵצֵא וְהֶלְכָּהּ אַע"פ שְׂבִתְעֻרּוּבוֹת לֹא הִיָּה שָׁם כְּזִית מְצָה בְּשִׁיעוּר כַּא"פ מ"מ פִּינּוֹן שֶׁהוּא מִיָּהֵר לְאֶכּוֹל בְּתוֹךְ שִׁיעוּר אֲכִילַת פֶּרֶס שְׂפִיר ה"ל טַעַם הַבָּא מִן הַמְּמֵשׁ וְעוֹד נִרְאֶה דְאָף אִם לֹא אֲכַל רַק כְּבִיזָה אוּ יוֹתֵר וַיֵּשׁ בּוֹ טַעַם שִׁיעוּ' כְּזִית שְׂפִיר יֵצֵא וְאֵינּוּ בְּכֻלָּל טַעְמוֹ וְלֹא מְמֵשׁוּ כִּינּוֹן שִׁישׁ בְּתַעֲרוּבוֹת הַזֶּה כְּזִית מִן הַמְּמֵשׁ שְׂנִימוֹת בְּתוֹכוֹ וְאֵעִפ"כ לֹא נִתְבַּטַּל מִטַּעַם הַיִּתֵּר בְּהִיתֵר וְלֹא דְמִי לְעֵנְבִים שְׂשָׂרָאָם בְּמִים וַיֵּשׁ בְּהֵם טַעַם יֵין אַע"ג דְהֶעֱנְבִים לֹא נִתְבַּטְלוּ בְּעֶצְמָם שְׂהֲרִי הָיוּ נְכָרִים מ"מ לֹא מִיקָרִי טַעַם מִן הַמְּמֵשׁ כִּינּוֹן שְׂאִין שָׁם כְּלָל בְּעֵין שְׂהֲרִי לֹא נִימוֹת מִשָּׂא"כ כֵּאֵן שִׁישׁ בְּעֵין בְּתוֹךְ הַתַּעֲרוּבוֹת כְּמָה זֹתִים מִן הַמְּצָה אִז טַעַם שְׂלֵקָה פְּעִיקָר שְׂהֲרִי הֶעֱיקָר שְׂבִתְעֻרּוּבוֹת לֹא נִתְבַּטַּל שְׂהֲרִי חֲטִים וְאִנְרִז הוּא הַיִּתֵּר בְּהִיתֵר כַּמֶּשׁ"ל: אֲלֵא דְאֶכְתִּי קִשָּׁה לְמ"ד בְּתֵר מְבַטֵּל אֲזֵלִינּוּ א"כ מַה בְּכָה דְחֲטִים וְאִנְרִז ה"ל הַיִּתֵּר בְּהִיתֵר מ"מ הָא אִנְרִז לֹא מְצִי לְמַהֲוִי כְּנוֹתִ' דְמְצָה וְא"א לְמַבְטֵל לְהִיּוֹת כְּבַטֵּל וְא"כ שׁוֹב אֵית לָן לְמִימֵר דְבְּטָלוּ הַחֲטִים וְא"כ ה"ל טַעַם שְׂאֵינּוּ מִן הַמְּמֵשׁ כִּינּוֹן שְׂהַמְּמֵשׁ מִתְבַּטֵּל בְּתַעֲרוּבוֹת אִף נִרְאֶה דְהֵינּוּ דְקִשְׁנִ' לִיָּה לִירוּשְׁלָמִי וְלִכְהָ ס"ל דְחֲטִים גּוֹרְרִים אֵת הָאִנְרִז וְאִין ר"ל דְאָף בְּרַנְבָּה אִנְרִז הַחֲטִים גּוֹרְרִים אוֹתָהּ דְנִדְאִי בְכַה"ג לִיכָא גְרִירָה רַק דְנִקָא הִיכָא שְׂרַנְבָּה דְגֵן (עֵינּוּ בַפ"מ בְּפִתְיָה לַא"ח) גּוֹרְרַת הָאִנְרִז וְהִקָא בְּרַנְבָּה אִנְרִז מֵיִרִי דַא"ל"כ הָאִיף קְאָמֵר אִם יֵשׁ בָּהּ טַעַם דְגֵן כּו' אֲלֵא הַכְּנוּנִ' דְנִדְאִי אַע"ג דְרַנְבָּה אִנְרִז מ"מ שְׂפִיר יוֹצֵא מְחַמַּת הַטַּעַם דְהָא הַטַּעַם בָּא מִן הַשְּׂמֵשׁ שְׂהֲרִי לֹא נִתְבַּטַּל כִּינּוֹן שֶׁהוּא תַעֲרוּבוֹת הַיִּתֵּר בְּהִיתֵר.

וְא"ל דַּא"א לְמַבְטֵל לְהִיּוֹת כְּבַטֵּל ז"א כִּינּוֹן דְהַחֲטִים גּוֹרְרִים הָאִנְרִז עַכ"פ כְּשִׂרׁוֹב חֲטִים א"כ שׁוֹב אֲפִשֵׁר לְמַבְטֵל לְהִיּוֹת כְּבַטֵּל אִם הוּא מוֹסִיף עוֹד דְגֵן עַל הַתַּעֲרוּבוֹת וְהֶלְכָּהּ אַע"ג דְהִשְׁתָּא רׁוֹב אִנְרִז מ"מ כִּינּוֹן שְׂהַחֲטִים לֹא בְּטָלוּ שְׂפִיר יוֹצֵא בְּנִתְיַת טַעַם הַבָּא מֵהֶם דַּה"ל בָּא מִן הַמְּמֵשׁ.

וּלְפִי"ז א"ש קְוִשְׁנִ' הַתּוֹס' דְכָל זֶה בְּחֲטִים וְאִנְרִז מִשָּׂא"כ בְּמְצָה מְתוּבָּלַת דַּל"ש גְרִירָה א"א לׁוֹמֵר דְיִצָּא מְשׁוּם טַעַם דְהָא הו"ל טַעְמוֹ וְלֹא מְמֵשׁוּ וְא"ל מְשׁוּם דְהִיתֵר בְּהִיתֵר לֹא בְטֵל ז"א דְכִינּוֹן דַּא"א לְתַבְלִין לְהִיּוֹת מְצָה מְמִיל' עִיקָרָא בְטֵל וְטַעַמ' לְחוּד ל"מ דַּה"ל טַעְמוֹ וְלֹא מְמֵשׁוּ וְכְקוִשְׁנִ' הַרְמַב"ן מִשָּׂא"כ בְּחֲטִים וְאִנְרִז דְאֲפִשֵׁר לְמַבְטֵל לְהִיּוֹת כְּבַטֵּל ע"י שְׂיִוְסִיף עוֹד דְגֵן וַיִּגְוֹר הָאִנְרִז ג"כ כַּמֶּשׁ"ש הִירוּשְׁלָמִי: וְדוּדִי מ"ו הַגָּאֹן מו' סְעֵנְדֵר ג"י אָמֵר לִיִּשְׁב קְוִשְׁנִ' הַנְּ"ל דְבְּמִין בְּשָׂא"מ ל"ש פְּלֹגְתָ' דְבְּתֵר בְּטֵל בְּאִנְפֵן זֶה דְהַר"ן כְּתַב טַעַם דַּמְב"מ לֹא בְטֵל מְשׁוּם דְאֵינּוּ מְחַלִּישׁוּ רַק מְחַזִּיקוּ ע"ש וְאִי בְּתֵר שְׂמָא אֲזֵלִינּוּ ע"כ צ"ל דְאִי הֵנָּה מְב"מ לֹא פִקַּע שְׂמוֹ הַרְאִשׁוֹן מְמַנּוּ מִשָּׂא"כ בְּמִבְשָׂא"מ שְׂנִסְתֵּל' מְמַנּוּ שָׁם הַרְאִשׁוֹן וְחָל עָלָיו שָׁם אַחַר וְכ"כ הַטַּעַם בְּת"ח לְעֵנִין דְשִׁיל"מ וּמְזָה יֵשׁ לְלַמּוּד ג"כ לְעֵנִין מְב"מ אוּ מְבִשָּׂא"מ וּלְפִי"ז אִם נִתְעַרְב מְעַט בְּהַרְבֵּה וְאֶכְתִּי לֹא פִקַּע שָׁם דְבַר הַמוּעֵט פְּשִׁיטָא דְאֵינּוּ בְטֵל דְהָא לֹא גִרַע מִמְב"מ דְלֹא בְטֵל מְשׁוּם דְלֹא נִסְתֵּלַק שְׂמוֹ וְא"כ מַה בְּכָה שְׂהַתַּעֲרוּבוֹת הַמְּרַנְבָּה הִיָּה אֵינּוּ מִינּוּ כִינּוֹן שְׂלֵא הוֹעִיל לְבַטֵּל שָׁם הַמְּקַעוּט וְלִכְהָ לֹא בְטֵל הַמוּעֵט בְּמְרַנְבָּה וּלְפִי"ז א"ש דְקָאֵמֵר תִּיבְלָה בְּקִצְחַ כּו' כְּשֶׁרָה וְקָאֵמֵר הַטַּעַם דְכְּשֶׁרָה אַע"ג דַּמְבִּשׁ"מ הוּא לְזֶה אָמֵר מְצָה הוּא אֲלֵא שְׂנִקְרָאת מְצָה מְתוּבָּלַת ר"ל דַּאֵעִפ"כ לֹא

פקע שם מצה ממנו והלפך לא בטילה והשת' קא קשי' לי' למ"ד בטר מבטל אזלינו אלמא
אע"ג דמיינרי במב"מ ויש להם שם א' ולא נסתלק השם אפ"ה מתבטל אם א"א להיות
פמותו א"כ גם פאן פיון דתבלין לא הוי מצה מה בכך שנשאר שמו עליו מ"מ הא גם
במינו ממש נשאר שמו עליו ומ"מ בטל בכה"ג ומשני דמצה נפישא ודייק מדקתני מצה
היא משמע דלא מן השם הזה אלא משום שעיקרה נרובה מצה וכו' א"ש קושני' התוס'
דהש"ס הוכיח דע"כ הו' בריית' לאו משום נתינת טעם אמי עלה דאל"כ ל"ל למימר מצה
היא כו' דהא טעמא אחרני' הוא משום טעם מצה ודחוק בעיניו לפרש מצה היא היינו
שיש בה מטעם מצה אלא ע"כ שר"ל לפי שלא נסתלק שם מצה מעליה ופריה שפיר
עכ"ד דודי הגאון המפן' נ"י ודפח"ח: ועתה נחזור על הראשונות אשובה אראה איך הדין
לענין ברכה הגה היכא שרובה דגן נראה דשפיר מברך המוציא וג' ברכות אע"פ שאין
טעמה דגן דכבר ביארתי דהא דאית' בירושלמי דחלה רובה וטעמה דגן היינו דאי אמרינו
גרירה וא"צ שיהא דגן בתערובות פשיעו' אבל פשאיין טעמה דגן לא אמרינו גרירה ולא
נהפך הפל לחטים ואפשר דאפי' אם יש דגן פשיעור אפ"ה פטור משום דכיון שאין הטעם
דגן ונתבטל בתוכו אינו בא לידי חימוץ אלא לידי סרחון ולא נתחייב בחלה וכן להקפך
היכא שאין רובה דגן להחשב לא מהני כבא"פ מה"ט שאינו בא לידי חימוץ וזה צ"ע פיון
שיש בתוכו דגן פשיעור וגם הטעם נרגש אף אם נימא שאין יכול לבא לידי חימוץ פיון
שהרוב ממין אחר מ"מ מין הראוי לבא לידי חימוץ יש שם פשיעור ואטו העושה עיסתו
מצה פטור מחלה ויש לדחות דהכא שאני דמשעה שעירב הקמחים ביחד שוב אינו ראוי
לבא לידי חימוץ וצ"ע בזה ומחננרת' כמש"ל דצריה להפריש לפי חשבון משא"כ פשאיין
הטעם נרגש לגמרי פשיטא דאינו בא לידי חימוץ משא"כ לענין ברכה דלא תלי בגרירה
כמ"ש לקמן א"כ אית לן למימר רובה דגן אע"פ שאין טעמה דגן אבל היכא שגם רובה
אינה דגן רק כבא"פ אעפ"י שכתבתי לדחות ראית הפר"ח די"ל דדוק' בחלה ומצה
דבעינו שיבא לידי חימוץ אבל לענין איסורין לא מ"מ נ"ל שהדין דין אמת דאף באיסורין
פיון דליכא טעמא כבא"פ לא מהני ובטל ברובא כמ"ש הרשב"א ונהר"ן בחולין הביאו
הפר"ח סימן תמ"ב אבל פשהרוב דגן דמי למצה מתובלת דאיתא בירושלמי דרובה אף
עפ"י שאין טעמה והא דאיתא בסי' תנ"ה פיון שיש טעם מצה היינו דש"ס דיין ס"ל טעם
מצה בעיניו.

אף אם צריה שיהא כל עד שיהא שם פזית מהדגן או לא הגה לפי מ"ש לעיל דברי התשב"ץ
דאע"פ שיש רוב דגן צריה שיהא פשיעור ממין המחוץ דהמיעוט אינו משלים השיעור
אם פן גם פאן צריה שיהא כל מהתערובות עד שיהא שם פזית דגן אבל לפי מש"ל דכיון
שאין יכול להפירו ולהסירו משם הרי הוא נהפך למין של הרוב ומשלים השיעור גם
פאן הדין פן אף דכל זה אם נימא דהרוב מהפך המיעוט והיינו טעמא דרובה דגן מהני
משא"כ אם נימא דהתם טעמ' דכשיש רוב שיהי' גרירה ובמצה מתובלת דל"ש גרירה
באמת בעינו שיהא כל פזית מצה חוץ התבלין א"כ גם האוכל מעיסה זו שרובה דגן צריה
לאכול פשיעור וזית ממנה פיון דהכא לענין ברכה לא אזלינו בטר גרירה.

אמנם נראה דהיכא שגם טעמה דגן ואין טעם האורז נרגש אע"ג דאיכא כבא"פ מהאורז
מ"מ בטל ברובה כמש"ל בשם פר"ח אבל היכא שטעם האורז נרגש מבואר בתוספות
דפסחים דף מ"ד דאפילו קמח חטים בקמח שעורים שאינו ניקר בטל ברובא וכ"כ

מהרא"י בהג"ה ש"ד סי' ל"ט להוכיח מדברי תוספות אלו דמין בשא"מ ל"ש ב"טול ב"רוב ועיין ביש"ש פג"ה סי' מ"ז ובמ"א הארכתי בעזה"י והכא אין צריך לזה פ"ן דאיפא טעמא וטעמא לא בטל לעולם הלכך פ"ת מהדגן לחוד בעינן ומכל מקום נראה שא"ל שעדיין אנו צריכין לחוש למ"ש התוספות במנחות דף כ"ג בתיר' הב' דמוכח מדבריהם שצריך שיאכל יותר מפ"ת דאל"כ אתי טעמא דאורז ומבטל ליה לטעמ' דדגן וכ"כ התוספות בנבחים ע"ש ז"א דהתם ה"ט דבעינן טעם מצה ועוד דמסתימת הפוסקים בסימן תנ"ג נראה שסמכו על תיר' הא' דדונקא במרור י"ל דחונק המרירות מבטל אבל אורז אינו מבטל והתוספות בפסחים נקטו קושיותם ממצה מתנבלת נראה דס"ל דתבלין פ"ן דחריפי הו"ל למימר דאתו ומבטלו: וכתב המג"א סי' ר"י אם אכל מעט וחזר ואכל מעט ושהה יותר מכא"פ אין מצטרף דאכילה פתיב ואכילה בכ"זית ובפחות משיעור זה לא מיקרי אכילה ואם שהה יותר מכא"פ לא מיקרי אכיל' בכ"זית והביא ראיה מסי' ר"ח סעיף ט' דאיתא שאם לא היה בתערובות כבא"פ מברך לבסוף על המצה ואינו מברך בהמ"ז משום דע"כ הוא שוהה באכילה זו יותר מכא"פ וכן פתוב בסי' ר"ח ס"ק ט"ו ולפי ענ"ד משום הא לא אריא דכבר כתבתי דהש"ע מייירי שאינו אוכל כל התערובות רק כ"זית ממנו ולכך היכא דאיפא כבא"פ הפל נהפך ומברך בהמ"ז משא"כ אי ליפא כבא"פ הרי לא אכל כ"זית דגן ועוד נראה דאפילו תימא דהיכא שהוא בתערובות לא מצטרף וקמא קמא שאוכל בטל ליה במינים אחרים שיש בו פ"ן דליפא כבא"פ משא"כ היכא שאוכל פת בעינ' אף על גב ששהה מתחלת אכילה ראשונה לתברתה יותר מכא"פ מכל מקום יש לומר דמצטרף כמו שכתוב הע"ת בשם הכנה"ג הביא המג"א שם אבל מכל מקום לענין דינא ביארתי במ"א בנדון ברכ' אחרונה אחר שת"ת הקאווע שהעיקר כהמג"א וכ"כ בפר"ח בשו"ת שלו סוף ספר מים חיים סי' ח' וכן מבואר משו"ת שמש צדקה סי' ב' עיין שם בדברי בן המחבר שהאריך ועיין מ"ש בזה ובכאן שע"י תערובות הוא נראה ודאי אף אם אכל כל התערובות אף על פי שיש כבא"פ פ"ן ששהה יותר משיעור אכילת פ"ס אין מצטרף לברך אחריו בהמ"ז.

אלא שצ"ע דלמה יברך ממין ג' פ"ן דבכה"ג לא מיקרי אכילה ונהו פאוכל פחות מפשיעור דא"צ לברך אחריו פ"ס והמג"א סי' ר"ח הרגיש בזה וכתב דקשה פ"ן דאינו מצטרף אף על המצה לא יברך ועוד דגבי חלה אף על גב שיש פשיעור פ"ן דליפא כבא"פ בטל הוא (ועמש"ל שאין זה מוכרח לומר בן גבי חלה) ויש לומר דקי"ל כל שיש בו מה' מינים מברך בורא מיני מזונות אף דליפא כבא"פ כמו שכתבתי סעיף ב' וכ"כ הפר"ח בתשו' הנ"ל ופירש יותר וכתב דהכי תזו רבנן לתקוני לענין ברכה אחרונה כל שיש בו מה' מינים אפילו דבר מועט מגרר גריר וכאלו פולו מה' מינים דמי ותדע דמשמ' אף אם לא אכל אלא כ"זית מהתערובות מברך לבסוף על המצה אף על גב דבהה"י זית דקאכיל ליפא שיעור' מה' מינים אלא משמע דאמרן דהכי דיני רבנן כל התערובות פאלו פולו מה' המינים לחוד עכ"ל ובאמת שזה מוכרח שהרי פ"ת ביותר מכא"פ אין מצטרף כלל כמו שהביא הפר"ח שם מרש"י דסופה דהנה פאוכל חצי זית היום וחצי זית למחר ואם בן למה יצטרף לברך אחריה כלל אטו האוכל חצי זית היום וחצי זית למחר מי מחייב לברך אחריה ואם נפשך לומר דבה' מינים מברך בכה"ג נלמד מפ"ן שייברך על ה' מינים בפחות מפשיעור ונהו ודאי ליתא ולכך מוכרח לומר דמצרפינו מינים אחרים

וְדִינֵינוּ לְהוֹ פְּאֵלוּ מֵהַ מִינִים וְעֵינֵינוּ בְּשׁוֹ"ת שְׁמֵשׁ צְדָקָה סִי הַנ"ל מ"ש בְּזֶה: וְהִנֵּה הַטּוֹר בִּי"ד סִי שְׁכ"ד פֶּתַח שְׁאֵם עֵינֵינוּ אֲנֵנוּ עִם דְּגָן אִם יֵשׁ טַעַם דְּגָן חֵיב בְּחֻלָּה וְכִבֵּר פֶּתַח בְּשִׁבְעָר מְדַבְּרֵינוּ בֵּא"ח גַּם כֵּן שְׁאֵינוּ מְחַלֵּק בֵּין הַמִּינִים כָּלֵל גַּם פֶּתַח בְּשִׁבְעָר מֵהַ שִׁי"ל בְּדַעְתּוֹ וּבִיָּאֲרָתִי שְׁכֵן דַּעַת הַסֵּמ"ק דַּס"ל דְּלֹא תִלֵּי מִיָּדִי בְּגִרְיָה וְדִלֹא פֶּהִירוּשְׁלָמִי וְהִנֵּה לְכֹאֲרָה לְפִי שִׁטַּת הַרְשָׁב"א דְּמַתְּנֵי דְחֻלָּה בְּכַבֵּא"פ וְאֲנֹכֶל פֶּרֶס מִיָּרִי וְאֶפ"ה בְּחֻטִּים וְאֲנֵנוּ דְּנֹקָא מְשׁוּם גְּרִירָה הָא שְׁאָר מִינִים לֹא מְהַנִּי מֵהַ שְׁהוּא כַבֵּא"פ וְנֹרְבָא בְּעֵינֵינוּ לְצִאת י"ח אִם כֵּן ה"ה לְעֵינֵינוּ בְּהַמ"ז דְּאֵינוּ מְבַרְךְ עֲלֵיהָ וְכַמ"ש הַמַּג"א סִי ר"ח דְּהַרְמַב"ם כְּנִיל דְּכָל שְׁחֵיב בְּבַה"מ יוֹצֵא יָדֵי מַצָּה וְאֶפְיָלוּ לְשִׁטַּת ר"ת וְר"ח אֶלִּיבָא דְּהָרָא"ש דַּס"ל דְּאֶפְיָ עַל גַּב שְׁיֵשׁ כַבֵּא"פ אוֹ טַכ"ע דְּאֲוֹרֵינִתָא אֶפ"ה צְרִיכִין לְטַעֲמָא דְּגִרְיָה אִם כֵּן בְּשְׁאָר מִינִים דְּאִיבָא גְּרִירָה רְנֻבָה דְּגָן בְּעֵינֵינוּ מִשְׁא"כ לְשִׁטַּת הַרְמַב"ן דַּס"ל דַּע"כ לֹא צְרִיכִינוּ בִּירוּשְׁלָמִי לְטַעֲמָא דְּגִרְיָה מְשׁוּם דַּטַּכ"ע לֹא דְּאֲוֹרֵינִתָא אִם כֵּן כָּל שְׁיֵשׁ כַבֵּא"פ אֵין צְרִיךְ לְגִרְיָה וְאֶפְיָלוּ בְּשְׁאָר מִינִים יוֹצֵא י"ח וְכ"כ בַּח"י סִי תַנ"ג דְּלַדַּעַת הַרְמַב"ם וְסִינֵיעְתּוֹ כְּשִׁישׁ כַבֵּא"פ מְהַנִּי אֶפְיָ בְּשְׁאָר מִינִים (וְנִרְאָה דְּעֵדֵינוּ יֵשׁ חִילּוּק דְּבַחֻטִּים וְאֲנֵנוּ יוֹצֵא בְּכַזִּית מֵהַתְּעֹרֻבוֹת לְהַרְמַב"ם מְשׁוּם גְּרִירָה מִשְׁא"כ בְּשְׁאָר מִינִים בְּכַבֵּא"פ לְהַרְמַב"ם דַּס"ל דְּאֵינוּ מְהַפֵּךְ הַכֵּל אִם כֵּן צְרִיךְ שְׁיֵאֲכַל כָּל הַפֶּרֶס) וְזֶה מוֹכַח לְכֹאֲרָה מֵהַש"ע גַּם כֵּן שְׁבָסִי תַנ"ג פֶּתַח חֻטִּים וְאֲנֵנוּ דְּנֹקָא וְכַסִּי ר"ח פֶּתַח בְּתַעֲרוֹבוֹת דְּחֻטִּים וְשְׁאָר מִינֵינוּ קְטַנּוּת עִם א' מֵהַ מִינֵינוּ דְּגָן בְּכַבֵּא"פ סְגִי אֶלֹא שְׁיֵשׁ לְתַמּוּהָ דְּהָא בִּירוּשְׁלָמִי קְאָמַר מַתְּנֵי פְּלִיגָא אַר"ה עֵינֵינוּ בְּהַ שְׁאָר הַמִּינִים עַד שְׁיֵהָא רֹבֵב דְּגָן וְטַעֲמָה דְּגָן פֶּתַח לְהַ בְּמִינִים אַחֲרֵים אֶלְמָא דְּמַפְרָשׁ לְהַדְלִי בְּבִרְיָתָא דְּבִשְׁאָר מִינֵינוּ רְנֻבָא דְּגָן בְּעֵינֵינוּ וְא"ל דְּהָא דְּבַעֲנוּ רֹבֵב הֵינֵנוּ לְהַתְּחִיב הַכֵּל וְלַכֵּף בַּסִּי תַנ"ג דְּמִיָּרִי לְצִאת בְּכַזִּית מֵהַתְּעֹרֻבוֹת בְּעֵי חֻטִּים וְאֲנֵנוּ וְכַסִּי ר"ח מִיָּרִי שְׁאֹכֵל הַפֶּרֶס ז"א דְּכִבֵּר פֶּתַח בְּשִׁבְעָר דְּמִלְשׁוֹן רַבִּינוּ יוֹנָה וְהַש"ע מְבֹנָא דְּמִיָּרִי גַם כֵּן בְּכַזִּית מֵהַתְּעֹרֻבוֹת וְכַדַּעַת ר"ח שְׁהַבִּיא הָרָא"ש וְכֵן נִרְאָה מְדַבְּרֵי הַפֶּרֶס חֵ שְׁהַבִּאתִי לְעִיל (אֶפְיָ מְדַבְּרֵי הַמַּג"א לֹא מְשַׁמַּע כֵּן וְכֵן רְאִיתִי בְּשׁוֹ"ת שְׁמֵשׁ צְדָקָה סִי הַנ"ל וְכַתֵּב שְׁכ"כ בְּפֶרֶח שׁוֹשֵׁן וְחֻלְקוֹ עַל שׁוֹ"ת גִּינַת וְרָדִים דְּמַפְרָשׁ דְּמִיָּרִי בְּכַזִּית מֵהַתְּעֹרֻבוֹת וְלַעֲנ"ד שְׁכֵן הוּא הָעֵינֵינוּ) מֵהוּ לְרַבִּינוּ יוֹנָה יֵשׁ לְתַרְץ דַּס"ל כַּמ"ש לְהַסֵּמ"ק דַּש"ס דִּינוּ פְּלִיגָא אִירוּשְׁלָמִי וְס"ל דְּלֹא תִלֵּי מִיָּדִי בְּגִרְיָה רַק בְּטַכ"ע וְנִרְבִּינוּ יוֹנָה ס"ל כַבֵּא"פ דְּאֲוֹרֵינִתָא הוּא דְּלֹקִין עֲלֵינוּ אֶבֶל עַל הַש"ע דְּכַתֵּב בְּסִימָן תַנ"ג חֻטִּים וְאֲנֵנוּ דְּנֹקָא קֹשָׁה שְׁאֵם כֵּן אֵיךְ פֶּתַח בְּסִימָן ר"ח כַּר"י וְהוּא נִגְדַּד הִירוּשְׁלָמִי וְאֶפְשָׁר דַּס"ל לְפָרֵשׁ מֵהַ דְּקָאֻמַר פֶּתַח לְהַ בְּמִינֵינוּ אַחֲרֵים כַּמ"ש הַרְשָׁב"א בְּפֶסְקֵי חֻלָּה לְפָרֵשׁ דְּהֵינֵנוּ פְּשִׁישׁ מִינֵינוּ הַרְבֵּה מְעֹרְבִין ע"ש שְׁנֵשׁתַּבֵּשׁ הַלְשׁוֹן בְּדַפּוּס: וְהִנֵּה בִירוּשְׁלָמִי אֵיתָא פְּלוּגְתָא לְעֵינֵינוּ הַ גְּרִירָה אֵי אֵיתָא בְּשְׁעוֹרִים גַּם כֵּן וּבַאשֶׁר"י בְּשֵׁם הַרְמַב"ן הִבִּיא דְּבַרִי הִירוּשְׁלָמִי וּמְבֹנָא דְּפְלִיגֵי בְּזֶה גַם כֵּן דְּלַדַּעַת קַמִּיָּתָא חֻטִּים וְשְׁעוֹרִים גּוֹרְרִים כָּל הַמִּינֵינוּ וְלַר' אֵילָא בְּשֵׁם ר"ל אֵין גּוֹרְרִים רַק חֻטִּים וְדְּנֹקָא אֲנֵנוּ אֶבֶל לֹא מִינֵינוּ אַחֲרֵים וְהִנֵּה כְּפִי הַמְּבֹנָא' מַדַּע' הַפּוֹסְקִים נִרְאָה דַּס"ל דְּהַלְכְתָא כַּר' אֵילָא דְּחֻטִּים וְאֲנֵנוּ דְּנֹקָא שְׁנֵינוּ וְכֵן נִרְאָה שְׁהוּא דַּעַת הַרְמַב"ן דְּאֶפְיָ עַל גַּב שְׁהַבִּיא הַפְּלוּגְתָא מְכַל מְקוּם לְעֵינֵינוּ דִּינָא נִרְאָה דַּס"ל כְּרַב אֵילָא דְּמַסְתַּבֵּר טַעֲמִיָה וְכ"כ הַרְשָׁב"א וְהַתְּשֵׁב"ץ וְכ"כ ה"ה בְּשֵׁם הַרְמַב"ן אֶבֶל רַבִּינוּ יְרוּחֵם נְתִיב ה' ת"ג.

לעגנו מצה פתב דהרמב"ן פתב שפי' הדבר בירושלמי דחטים ושעורים גוררים המין המתערב עמהם והרא"ש פתב שאין צריף לכל זה דטכ"ע באינו מינו דאורייתא עכ"ל וצ"ע דאיף פסיקא לי' להקל גם בשעורים גם מה שפתוב בשם הרא"ש צ"ע וכמש"ל דגם הרא"ש ס"ל גריפה דוקא ומה שפתב הרא"ש ודברים שאין בהם צנרף הם ולא ידענא מאי קא קשי' לי' (ע"ש דיש לפרש מ"ש ודברים שאין כו' היינו שפשיטיים דברי הרמב"ן פתב שעוד האריף הרמב"ן ודברים שאין בהם צנרף הם לכף לא העתיקם פנ"ל פוננת דברי הרא"ש ו"ל) היינו שבזה חולק על הרמב"ן דאלבי' לכף יוצא בכזית ממנו ידי חובת מצה משום שדרף עיסה שנו וחטים גוררים האורז שדרף לעשות מהם עיסה ביחד אהא פליג וקאמר דלאו מהו טעמא אתינן עלה דעיקר מה שיוצא י"ח הוא דהכזית חטה מהפף פולו לחטים וטעמא דגריפה איצטריף משום דאל"כ אינו יוצא שיהי הכזית שאוכל אינו יכול לבא לידי חימוץ פינו שרובו אורז וברבינו ירוחם נתיב כ"א ח"ג פתב גם כן דברי הרמב"ן ולא פתב שיהרא"ש חולק ושם פסק ג"כ דשעורים גוררים ושם יש לומר דלחומר' הוא וכה"ג אמרי' בזבחים בהתערבות חייבת בחלה מדרבנן אבל צ"ע דפוסק ה"ל לפרושי דהנה חומר' דאתי לידי קול' דלמא מפריש מן החיוב כו' ועוד דגם לעגנו מצה פסק הכי לקולה וכמש"ל ועיין בא"ר סי' תנ"ג שפתב וז"ל גם תמוה לי הא רבינו ירוחם פתב חטים ושעורים כו' המין המתערב עמהם הרי להדני' דאין חילוק בין אורז לשאר מינים ואין מקום לתמיהתן כמש"ל דלמ"ד שעורים ג"כ ס"ל דגורר כל המינים משא"כ למ"ד חטים דוקא אורז נמי דוקא וזה מבואר בדברי הרא"ש בשם הרמב"ן: וצ"ע על הש"ע דלמה לא ביאר בסי' ר"ח דבאורז וחטים לא בעינן כבא"פ ובטעם לחוד סגי שיוצא בו ידי חובת מצה וחיוב בחלה משום גריפה ולכאורה אפשר לומר דדוקא בחלה ומצה דילפינן להו מהדדי דג"ש לחם לחם דבעינן שייכול לבא לידי חימוץ משא"כ לעגנו ברכה דארץ חטה ושעורה פתיב וכוסמן ושכולת שועל ושיפון בכלל הם א"כ לא איכפת לן אם בא לידי חימוץ או לא רק אם יש מהנה מינים פשיעור דאורייתא לכל חד פדאית ליה למר בנו"ט לחוד סגי ולמר כבא"פ והלכף אף בשאר מינים מ"מ אם יש פשיעור דאורייתא סגי אלא שצ"ע דבסמ"ג עשין כ"ז פתב מ"ע מן התורה לברף על אכילת לחם שצאמר ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם ואכלת כו' ולחם הוא פת הנעשה מה' מינים כו' וכן בחלה שצאמר לחם וגמרינן ממצה כו' משמע דשונים הם הלכף נ"ל כמ"ש הל"ח הל' חלה ס"ק מ"ג שנ"ל דדוקא לעגנו חמץ ומצה יש חילוק אבל לא לעגנו חלה וליתא דהא דכתב הרמב"ן שם דדרף עיסה כו' ונ"ל טעמא דמלתא משום דאע"ג דילפינן ממצה דמין הבא לידי חימוץ בעינן מכל מקום כל שיש בתוכו פזית ממין זה שייכול לבא לידי חימוץ הרי הוא מהפף פולו וחיוב פאלו פולו מה' מינים וחיוב בחלה משא"כ במצה בעינן שאותו פזית עצמו שאוכל לצאת בו י"ח מצה והא יכול לבא לידי חימוץ פדיליף מקרא דברים הבאים לידי חימוץ אדם יוצא י"ח בפסח משא"כ בחלה אפילו פזית א' מה' המינים אותו פזית מהפף את פולו ומחייבו בחלה ואפילו אין פשיעור מהדגן פינו שיש כבא"פ ממין שייכול לבא לידי חימוץ (ועוד דבירושלמי דחלה ובפסחים מבואר עוד פמה מ"ד דילפי גבי חלה מקרא אחרוני) ומינה לעגנו ברכה גם כן סגי בזה אם נימא דמהפף את פולה ולעגנו עיסת האורז וחטים נראה דאע"ג דלהרמב"ם וסייעתו קרוי לחם לצאת י"ח מצה משום גריפה אע"ג דליכא כבא"פ

מִפֶּל מְקוֹם לַעֲנִין בַּהֲמ"ז חֲטָה וּשְׁעוֹרָה בְּהִדְיָא בְּתִיב וּבְעִינֵינּוּ שְׁיָהָא מִמִּינֵי אֱלוֹ שְׁיַעוֹר
דְּאוֹרֵייתָא כְּמִבְּנֵי לְקַמֵּן דְּרַח דְּקָרָא דּוּבְרַכְתָּ אֲדַלְעִיל מִינֵי קָאֵי אַאֲרֵךְ חֲטָה וּשְׁעוֹרָה
אַלָּא דְקָרָא דְאַרְזֵי אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְפְּנוֹת כּוֹ הַפְּסִיק הָעֲנִין אֲלִיבָא דְרַבְּנֵי לְמַעוּטֵי הַשְּׂאָר
מִשְׁבַּעַה מִינֵי וְאַלִיבָא דְר"ג לְמַעוּטֵי פּוֹסֵס וְא"כ ל"ש בְּזָה טַעַם גְּרִירָה פֶּלֶל וּלְעוֹלָם
אַזְלִינֵן בְּתַר כְּבֵא"פ וּלְפִי"ז מַה שְׁפָתַב הַמ"א סִי' ר"ח דְּמוֹכַח אֲלִיבָא דְבִאֲוֹרְזוּ מְבָרְכִין
הַמוֹצֵיא וּג' בְּרַכּוֹת אַע"ג דְּלִיבָא כְּבֵא"פ וּלְפַמ"ש אֵין זֶה מְוַכְרַח דִּי"ל פִּינֵן דְּחֲטָה וּשְׁעוֹרָה
בְּתִיב לֹא מְהֵי גְרִירָה עַד דְּאִיבָא כְּבֵא"פ דְּאֵז שְׁפִיר יִנְצָא אַף בְּכַוִּיַּת מְמַנָּה דְּנֶהֱפֵף הַפֶּל
וּכְמ"ש לְעִיל דְּזָהוּ פְדַעַת ר"ח שְׁהֵבִיא הָרָא"ש: אִיבָרָא שְׁצ"ע לַעֲנִי"ד עַל מ"ש הָרָא"ש
פִּינֵן דְּטַכ"ע יִנְצָא בְּכַוִּיַּת אֲלִיבָא דְר"ח וְלַהֲר"ח בְּכַבֵּא"פ דְּמַה בְּכָף דְּמ"מ מִי עֲדִיף מְהַעֲיָקָר
וְכִי ס"ד דְּמִיָּרִי שְׁאֵין טַעַם הָאֲוֹרְזוּ נִרְגָּשׁ פֶּלֶל זֶהוּ דְּחֹק לֹאֲמַר כֵּן וְגַם דְּמִוְכְרַח לְהַיָּקָף
לְמַעֲיָין דְּנֻדָּי שְׁטַעַם הָאֲוֹרְזוּ נִרְגָּשׁ בּוֹ אֲלָא שְׁגַם טַעַם הַדְּגָן נִרְגָּשׁ בּוֹ וְכִינֵן דְּתַרְנוּנֵיהּ
שְׁוִיָּים הֵם מַה חֲזִית דְּתִימָא טַעַם הַחֲטִיִּים עֵיקָר זִיל בְּתַר אִיפְכָא דְטַעַם הָאֲוֹרְזוּ עֵיקָר פִּינֵן
שְׁהוּא הָרֹב וְעַכ"פ לְהוּי פְּאוֹכֵל מְחַצָּה מְחַטִּים וּמְחַצָּה מְאֲוֹרְזוּ וְאֵין רְאִיָּה מִמָּאֵי דְחֲזִינֵן
דְּלַר"ת לֹקָה עַל כְּזִית מְהַאֲיָסוֹר (וְעֵינֵן בְּמ"כ פְּרָק ה' מַה שְׁהַשִּׁיג עַל מַע"מ וּבְחֻמֵּם הַשִּׁיג
דְּמ"ש מַע"מ וְז"ל בְּכַדִּי א"פ פִּינֵן דְּאֵין בְּאַכִּילְתּוֹ שְׁהַתְּחִיל לְאַכְּוֹל עַד שְׁגָמְרוּ מְצַטְרַף
אַכִּילְתּוֹ וְלֹקָה אֵין כְּוֹנְתּוֹ לְפָרֵשׁ דְּכָאן צְרִיף שְׁיֵאכֵל כֶּף אֲלָא שְׁפּוֹתַב הַבִּיאָוֹר מַהוּ כְּבֵא"פ
וּמְפָרֵשׁ דְּהֵינֵנו כְּשֶׁהוּא בְּעֵינֵינּוּ וְאוֹכֵל חֲצִי זִית עַתָּה וְחֲצִי זִית ב' בְּתוֹף א"פ מְצַטְרַף וְלֹקָה
וְהָא פִּינֵן שְׁיֵשׁ בְּתַעֲרוּבוֹת כְּשִׁיעוֹר הֵזָה אֵז הוּא נֶהֱפֵף כְּלוֹל לְאִיָּסוֹר וְלֹקָה עַל כְּזִית וְזֶה
פְּשׁוּט שְׁאִיף יְכַתֵּב הַמַּע"מ פִּירוּשׁ עַל הָרָא"ש נִגְדַּ דְּבָרֵי הָרָא"ש בְּמִקּוֹמוֹ שְׁבִיאָר כֶּף
לְהִדְיָא וְז"ל וְהָאוֹכֵל כְּזִית לֹקָה כְּדְחִינֵנו כּוֹ וְכֶף פֶּתַב לְהִדְיָא סוּף חֲלָה) וְהֵינֵנו מְשׁוּם
שְׁהַקְּשָׁה הוּא נֶהֱפֵף לְאִיָּסוֹר מְחַמַּת הַטַּעַם הֵינֵנו מְשׁוּם חֲנ"נ וְר"ת לְשִׁיטְתּוֹ דְּסִבִּירָא לִיָּה
חֲנ"נ בְּכֹל הָאִיָּסוּרִין אֲבָל לְצֵאת יְדֵי חוֹבַת מְצָה אֵין לָנוּ לֹאֲמַר כֵּן וְעוֹד שְׁהָרִי בְּסִי' צ"ב
פֶּסֶק דְּלֹא אֲמַרִּינֵן חֲנ"נ וְשְׁמָא י"ל דְּכִינֵן דְּהָכָא אֲכֹל מְצָה אֲמַר רַחֲמָנָא וְהָא אֲכֹל כְּזִית
שְׁיֵשׁ בּוֹ טַעַם דְּגָן וּמִדָּה הוּא בְּתוֹרָה דְּטַעַם כְּעֵיקָר וְלֹא אִיכְפַת לָן מַה שְׁיֵשׁ כָּאן טַעַם אֲוֹרְזוּ
גַם כֵּן וּמְחַנּוֹרְתָא דְּמִלְתָּא לַעֲנִין מַעֲשֵׂה שְׁלֹא לְבָרֵךְ בַּה"מ בְּכַה"ג עַד שְׁיֵאכֵל מִן הַתַּעֲרוּבוֹת
בְּכַדִּי שְׁבִנְדָּי אֲכֹל כְּזִית דְּגָן כְּנִלְעַנ"ד: דְּבָרֵי הַק' אֲפָרִים וְלָמָן מְרַגְלִיּוֹת מְבָרָאד אַחַר
כּוֹתְבֵי זֶה כְּמָה שְׁנֵים נְדַפֵּס ס' מְקוֹר חֲזִיִּים לְשִׁאֲרֵי הַגָּאוֹן אַב"ד דְּק"ק לִיסָא וְרֵאִיתִי
שְׁהַקְּשָׁה עַל הַפֶּר"ח מְהָרָא"ש דְּסוּף חֲלָה שְׁגַם אֲנִי עֲמַדְתִּי ע"ז וְהִבֵּאתִי שְׁם דְּבָרֵי הַשִּׁיף
בִּי"ד שְׁפָתַב ג"כ לְהַפֶּר"ח וְתַמְהֵתִי ע"ז מְדַבְּרֵי הָרָא"ש וּמ"ש בְּמִק"ח שְׁם דְּהַפֶּר"ח סוֹבֵר
דְּהָרָא"ש לֹא כ"כ רַק כְּשֶׁבָּא לְצֵאת יְדֵי חוֹבוֹ בְּאַכִּילַת כְּזִית מְהַתַּעֲרוּבוֹ' כּוֹ נִפְלֵאתִי שְׁהָרִי
הַפֶּר"ח כ' דְּלִדְיָעָה קָמָא בְּעֵי שְׁיָהָא כְּזִית בְּכַבֵּא"פ בְּאֲוֹפֵן שְׁיֵאכֵל א"פ מְמַנֵּוּ מִשְׁא"כ
לְהָרָא"ש יוֹצֵא בְּכַוִּיַּת מְמַנֵּוּ כְּשִׁאוֹכְלוֹ אַף בְּתַעֲרוּבוֹת שְׂאָר מִינֵי כֵּן מְבִאָר מְדַבְּרִי לְהִדְיָא
וּמַה שְׁפָתַב מְהִירוֹשְׁלָמִי דְּבְעֵי רֹבָא דְּגָן הָאֲרַכְתִּי בְּתַשׁוּבָה וּמַה שְׁפָתַב עַל הַתּוֹס' בְּמִנְחוֹת
דְּקָשָׁה דְּכִי יִפְלוֹג אֲכֹל הַתּוֹרָה כְּנִלְהֵ דְּקִי"ל טכ"ע וְאַפִּילוּ אֲטַעְמוּ וּמְמַשׁוּ דְּהֵינֵנו כְּבֵא"פ
כּוֹ ע"ש וְלִק"מ דְּהֵתָם מְקַשִּׁין הַתּוֹס' כֶּף אֵהָא דְּאֲמַר ר"ל הַפִּיגוּל וְהַנּוֹתֵר כּוֹ דְּהֵתָם פִּינֵן
שְׁאֲכֹל כֹּל הַג' זְתִים בְּיַחַד הָוִי כְּאִיבָא כְּזִית בְּכַבֵּא"פ וְאַכֵּל אֵת כֹּל הַפֶּרֶס וּבְכַה"ג כ"ע מוֹדִים
דְּטַכ"ע דְּאוֹרֵייתָא כְּמִבְּנֵי אֲשֶׁר שְׁם בְּתוֹס' דְּרַח ע"ט מַה שְׁאֵין כֵּן כָּאן דְּאִפִּילוּ תִימָא דְּאִיבָא
כְּזִית בְּכַבֵּא"פ מְפֶל מְקוֹם הָא לֹא מִיָּרִי שְׁאֲכֹל פֶּרֶס שְׁלֵם מִן הַתְּבָלִין בְּאֲוֹפֵן שְׁאֲכֹל מִן

המצה כבא"פ ואם פן בכה"ג פשיטא דאין הכרח שישבור טכ"ע דאורייתא ונהרי באמת דעת פמה פוסקים לדינא דטכ"ע לאו דאורייתא אף באיפא כבא"פ רק מהא דהעושה עיסה מן החטים כו' באמת מוכח דטכ"ע כמו שכתב התוס' בזבחים שם דף ס"ט ד"ה אמור רבנן בטעמא ועיין בתולין דף ומ"ש בס"מ מק"ח לחלק בין איסורין י"ל דטכ"ע מה שאין פן לענין מצה בעינו עיקרו מצה לא ידעתי מנ"ל לחלק בהכי דאם נאמר דבטעם גבילה לוקה כמו על עיקר גבילה אע"ג דבקרא גבילה פתיבה הטעם פעיקר ה"נ שפיר יוצא בטעם מצה אע"ג דמצה פתיב בקרא וכך הם דברי הרא"ש בהל' חלה ומ"ש תדע שאם בישראל ירקות כו' לא ידענא מאי עדיפותא דירקות מאנרו שאינו בא לידי חימוץ ומה לי אנרו ומה לי ירקות אם לא שנאמר פהירושלמי דהאנרו גורר אבל לולי זאת היינו אנרו היינו ירקות ואם פנונתו דאם נימא פסברת הרא"ש דטכ"ע הוי פטעם וממש לא הוי משתמטי הפוסקים לכתוב הדין בירקות דיוצא בכה"ג ז"א דפשיטא דלדינא גם הרא"ש מודה דבכה"ג בירקות לא יצא דלא יהא אלא שהם חטים שאינם באים לידי חימוץ אינו יוצא וכמו שכתב הרא"ש לפרש דברי הירושלמי דמקשה הכי אהיהא דאנרו: ואמנם במק"ח שם כ' שנה סברת הרמב"ן שם ולענ"ד ז"א דגם הרמב"ן היה מודה לסברת הרא"ש אם נימא דלוקין על טכ"ע ועכ"פ היכא שיש בתערובות כבא"פ אבל הרמב"ן באמת סבירא ליה דהכא מייירי דליכא כבא"פ מדתלי התנא בהא דאם יש בה טעם דגן כו' וכן מבואר ממ"ש הא פל היכא דליכא כבא"פ דכ"ע ל"ד.

ומה שכתב הרמב"ן ונהי נמי דטעמא לא בטל האיך יוצא ידי חובתו בפסח הא עיקרא אנרו הוא כו' לא למימרא דאפילו אם לקי עליה מדאורייתא אלא ר"ל דאע"ג דטעמא לא בטל דהא קי"ל טעמו ולא ממשו אסור מפל מקום אינו פעיקר ממש דהא אין לוקין וכן מבואר מדברי הרא"ש דמפרש הכי שכ' ולא ידענא מאי קמ"ל דלמה יוצא בו פיון דליכא כבא"פ כו' רק הרא"ש סבירא ליה דשפיר לוקין על טכ"ע ונהי דטעמו ולא ממשו אין לוקין פדמפרש ר"ת במב"מ ובשם ר"ח פהן פתב דמייירי בכבא"פ אף הרמב"ן נראה דסובר דאף אי איכא בתערובות כבא"פ מפל מקום אין נהפך להיות פעיקר ואין לו לצאת עד שיאכל פרוס ונהי דקשני' ליה דמהך מתני' משמע דבאכילת פזית לחוד סגי אבל נדאי דהרמב"ן מודה דאין לחלק בזה בין קיום מצות מצה לאיסורין דמאין הרגלים לחלק בכך דכמו אם היה בעיסת אנרו טעם דגן של חמץ היה לוקה עליו השתא שיש בו טעם דגן של מצה יוצא בו ומה בין זו לזו ולא מצינו בשום מקום דרשה דעיקרה מצה בעינו ולא טעם ולמילף חלה מיני' אם לא שנאמר פיון דלחם פתיב בקרא וכיון שאין פאן רק טעם לבד אין פאן תוריתא דנהמא ואינו יוצא אבל באמת ז"א שנה הטעם הוא טעם של מצה שיש עליו תוריתא דנהמא ויוצא בו ואם נאמר פן נימא איפכא שבלוע מלחם חמץ אין בו משום טכ"ע דהא דאמרינן הקישה ז' ימים כו' מי שאיסורו כו' ונהי נמי איפכא ועיין ברשב"א בתה"א ובחז' חולין דף צ"ח שכתב בשם הרמב"ן שכתב פרש"י דטכ"ע דרבנן אף פתב שם טעמו ולא ממשו פגון מין בשא"מ שאין ממש האיסור לא בעינו כו' אלא נתבטל לגמרי פגון טיפת יין כו' ע"ש משמע לכאורה דכה"ג דעיסת אנרו שפיר חשיב טעמא וממש' וכן פתב הרשב"א שם בחי' לעיל מיניה וז"ל ועוד דאמרינן עשה עיסה כו' וזו אינה קושיא דשאני התם שמשו של חטים בעיסה אבל בליעת טעם לבד אינו פעיקר מה"ת ומדברי הרמב"ן אלו שהביא הרא"ש בהלכות חלה נראה דהרמב"ן פכל גונוי ס"ל

דכבא"פ ל"ד וכמש"ל: ומ"ש במק"ח שדבברי התוספות דחוקים מ"ש הך דהקא פליגי
דמנ"ל להקשות כו' לק"מ דהמקשה דהקא משמע ליה דע"כ הברייתא לאו משום היתר
טעמא אחי עלה דא"כ הו"ל נמי למיתלי מלתא אם יש טעם מצה ומדתלי טעמא דמצה
היא אלא שנקראת כו' משמע דלאו משום טעמא אחי עלה אלא משום דעיקרה מצה
וא"כ ע"כ פליגי אמתני' דהתם וסבירא ליה דטכ"ע ל"ד ואין ההיתר פאן רק משום דלא
בטל ברוב והתם סבירא ליה דעיקר ההיתר משום דמכ"ע וא"ל אם פן נידון מינה איפכא
דמדתלי התם באורז משום טכ"ע מפלל דאי לאו טעמא דעיקר לחוד הנה בטל ז"א
דאפילו אי איכא עיקר דלא בטל מפל מקום בעינו טעמא דווקא ועיין בפר"ח סי' תמ"ב
ובמק"ח שם סימן תמ"ב השיג על הפר"ח וכתב דאין ראיה מהך דעיסה מן האורז דמצה
שאני פדאמרינו לעגנו מצה מבושלת ע"ש באורז ואין הנדון דומה דהתם אמרינו דבישול
מפיג גוף הטעם המצה ממנו ואינו קרוי לחם ואנו לחם בעינו והוי פי האי דמנחות דמצה
לכי מעפ"ש הו"ל פתבלין אבל בהא דעיסה מן החטין ואורז שאם החטין לא בטלי הרי
יש פאן ממשו' של החטין ועמד בהם טעמם גם פן רק שהוא אינו מרגיש הטעם מחמת
שרבה עליו תערובות מין האחר ולכך אינו מרגיש הטעם ובשביל זה לא בטל שם לחם
ממנו שהרי הכזית חטים בעצמותו ממשו וטעמו קנים משא"כ במצה מבושלת שהכזית
מצה בעצמותו פג טעמו ואין שם לחם עליו אע"כ דגם מחמת שאין מרגיש טעמו על ידי
רבוי התערובות ממין אחר אינו יוצא ידי חובתו דמה בכך שהכזית בעצמותו לא פג טעמו
מפל מקום באכילתו אינו טועם טעם לחם ואם פן ה"נ לעגנו איסורין פינו דאינו מרגיש
טעם האיסור באכילתו אעפ"י שהעיקר לא בטל מ"מ אין לדנו פאוכל איסור פינו שאינו
מרגיש טעם האיסור ואין מקום לחלק בזה בין מצה לשאר איסורין: שאלה יד שאלה
בדין שתנית יין ושאר משקים כמה שיעורו להתחייב בברכה אחרונה: תשובה בש"ע סי'
ק"ץ פתב שי"ש ספק אם השיעור בכזית או ברביעית והוא מדברי הר"י בתו' דברכות.

והט"ז שם הביא בשם הלבוש שהספק הוא שמא צריך רביעית כדי שאם יקרוש יעמוד
על כזית פדאיתא בשבת ר"פ המוציא יין והט"ז השיג ע"ז דא"כ ה"ל לר"י לספק עוד
דשמא בעי אפילו יותר מרביעית פדאמר התם ביין דקליש כזית הוי טפי מרביעית ע"ש
ולכאורה אין זה השגה דאפילו תימא בספיקו דאבניי שי"ש לחלק בין המשקים מ"מ י"ל
דביין אית לן למפסק הלכתא כר' נתן דאמר התם יבש בכזית והיינו דכזית בקרוש הוי
שיעור רביעית בלח וכן פסק הרמב"ם בפ' י"ח מהלכ' שבת כר"נ ולכאורה נראה שזה
תלוי בפלוגמת רש"י והתוס' שם דרש"י מפרש הטעם דיבש בכזית אע"ג דברובע
רביעית סגי להוצאת שבת פדאמר ר"נ התם והכי סבירא ליה לרבא היינו משום דהוא
מידי דחשיב דראוי למזיגה וכשימזגנו יעמוד על רביעית משא"כ יין קרוש שאינו ראוי
למזיגה בעי רביעית ונקא משא"כ התוס' שם סוברים דאין חילוק בין קרוש ללח לעגנו
מזיגה רק הטעם משום דרב יוסף ואבניי ס"ל דרביעית יין חי בעינו לכוס של ברכה ע"ש
ולפ"ז לדין דקי"ל כר"נ ורבא התם דברובע רביעית סגי לכוס של ברכה א"כ ע"כ
לומר דר"נ דאמר יבש בכזית משום דרובע רביעית פשיקרוש עומד על כזית אף הדבר
קשה לאומרו פינו דבש"ס משמע דדבר לח הנקרא מתקטן שיעורו ואם נאמר דרוב
רביעית פשיקרוש עומד על כזית נהפוך הוא שמתגדל שיעורו שהרי כזית הוא חצי ביצה
ורובע רביעית הוא רובע ביצה וחצי רובע ביצה ולכאורה הנה אפ"ש לומר דרבא

לשיטתו בנדה דף כ"ד דאמרינן התם המפלת שפיר מלא גנונים אין חוששין לולד ופריד
אימר איתמוחי אתמח אמר אבני כמה יין חי שתת אמו של זה רבא אמר מלא תנן אם
איתא דאתמח מחסר הנה חסר הרי מבואר דבשר הנוולד פשנימוח שיעורו מקטין ומצאתי
לאא"ז הגאון ז"ל בתב"ש סי' ל"ו שפכת על דברי רש"י בריאה שנישפכה פקיתון כו'
וחסרון הוא שמתחלה פולה מליאה ועכשיו חצייה ריקנית שיש לפרש דבאמת פולה
מלאה רק דכל דבר הנקרא פשנימוח ונהיה למי ראוי להיות פמותו פפלים פדמעיקרא
פדאיתא בשבת דף מ"ז דם יין דקליש דכל זה אינו פמשמעות לשון ונראה דדוקא בדם
שנקרא אמרינן הכי אבל בשר הריאה שהוא תפוח אז פשנימוח הוקטן שיעורו מפמות
שהיה וכן משמע בנדה דף כ"ד עכ"ל וכוונתו לדברי רבא דלעיל ולפ"ז אנו בדידן דלענין
משקים אמרינן גם רבא מודה דבנימוח שיעורו מתגדל ואם כן אליבא דרבא דסבירא
ליה רובע רביעית סגי קשיא הך דר"נ שהצריך פזית ליבש דלרובע רביעית בפחות
מפזית סגי (ומה דקשה על אא"ז דמזיתי ראיה מדרבא בנדה דהא התם לא קי"ל פנותיה
אלא פרב אדא בר אהבה דאמר גנונים תנן ואם איתא דאתמחי בחד גוונא הוי קאי
הארבתי בזה בחיבורי בית אפרים בקונטרס הראיות לסי' ל"ו עיין שם) וגם פי הדבר
קשה לאומרו דאבני נרב יוסף ליפלגו בהא עם רבא בפלוגתא רחוקה דלדידהו מתרבה
פמות הדבר שנימוח ולרבא מתמעט ובפרט בדבר שהיה אפשר להם לעמוד על הביורור
וגם דלפ"ז צריך לומר דאליבא דרבא נחלקו ר' נחמן ור' יוסי בר יהודה במציאות זה
ונה דוחק ויותר נראה דלרבא אתיא הך דר' נחמן כר"ש דכל המשקין ברביעית אף היין
ולכך פעי פזית אבל לדידן דקי"ל ברובע רביעית סגי באמת לא פעי פזית לפי סברת
התוס' דלא סבירא ליה דיין קרוש אינו ראוי למזיגה אלא דלפי זה קשה דמנ"ל להתוס'
להוכיח מדקאמר אבני דלר"נ פזית פעי רביעית מוכח דסבירא ליה לאבני דרביעית יין
חי פעינן לכוס של ברכה וכן כתב התוס' בפסחים דף ק"ח דמפאן מוכח דרביעית פעי
דלא פמסקנת הסוגיא שם דברובע רביעית סגי דמנ"ל להתוס' הא דלמא גם לאבני ר"נ
כר"ש אתי פמו לרבא וראיתי שאא"ז מהרש"א הקשה פן דדלמא אתי דר"נ כר"ש
ותירץ דא"כ מנ"ל דר"נ וריב"י אמרו ד"א דלמא ר"נ כת"ק ס"ל ובפחות מרביעית ה"ל
פזית יבש וכבר פתבתי שזה דוחק שאין לעשות פלוגתא רחוקה בין ר"נ וריב"י וגם א"ל
דלא מסתבר להו להתוס' לאוקמי דר"נ כר"ש דלפ"ז יהיה מוכח לרבא שהיבש פשנימוח
שיעורו מתמעט ועומד על רובע רביעית דאל"כ איך יחלוק רבא על ר' נחמן שיעור כוס
של ברכה דהא מוכח מדר"נ דרביעית פעינן פיון דפעי פזית וכבר פתבתי שזה דוחק
ועוד שא"א לומר שרובע רביעית הלח יעמוד על פזית יבש שזהו פנגד החוש וצ"ל דאף
על פי דודאי אין הדבר פן שיתרבה ע"י הינבש מכל מקום פיון שמוציא פזית יבש חייב
שלקשיפשר יהיה בו רובע רביעית ומעיקרא באמת ע"כ היה בו יותר מפזית וע"י שיבש
נצטמק ונעשה פזית: ומצאתי בירושלמי פרק המוציא יין דקאמר עלה דר"נ רבנן דקיסרי
בשם ר' יוסי ר' בון בשם ר' יוחנן אתיא דרב כר"ש פמה דר"ש אומר ברביעית פן ר'
נתן אומר ברביעית לכשיקראש יהא בו פזית הרי מבואר להדיא כמ"ש דר"נ כר"ש ס"ל
ודבר זה שנוי בירושלמי פ' ע"פ ומשולש בירושלמי פ"ג דשקלים הרי מבואר להדיא
דר"נ כר"ש ס"ל ונראה דס"ל לרש"י והתוספות דכיון דלא אמר בש"ס דיין דר"נ ור"ש
אמרו ד"א מפלל דס"ל דהך דר"נ אליבא דרבנן אתיא ודלא פירושלמי ועיין ברמב"ם

פָּרַק י"ח מהל' שַׁבַּת פָּסַק דַּיָּן שְׁיַעוּרוֹ רִבְעֵי רֹבַע רְבִיעִית וְיָבֵשׁ בְּכַזִּית וְנִרְאָה שְׁתּוֹפָס שְׁיִטַּת רש"י בְּזֶה וּתְמַהְנִי עַל מַה שֶּׁפְּתוּב בַּס' קָרְבֵן הַעֲדָה לְתַמּוּהָ עַל הַרְמַב"ם מְדַבְּרֵי הִירוּשָׁלַיִם דְּקָאָמַר ר"נ כַּר' שְׁמַעוֹן וְכִינּוֹן דְּלֹא קִי"ל כַּר' שְׁמַעוֹן הֵיא הַדִּין בְּקָרוּשׁ וְסִיגִים שְׁזָה רֹאגָה לְפִי הַתּוֹסְפוֹת דַּר"נ בְּעֵי רְבִיעִית יָנ וּתְמַהְנִי דְּמַהִירוּשָׁלַיִם מוֹכַח לְהִיפָּךְ דַּל"כ לֹא הָיָה צ"ל דְּאָתִי כַּר"ש וּלְפִי מ"ש הִירוּשָׁלַיִם דַּכַּר"ש אָתִי לֹא אִיכָפַת לָן בְּכּוּס שֶׁל בְּרַכָּה כְּמָה שְׁיַעוּרוֹ דְּלֹא מְשַׁעְרִינּוּ בֵּיהּ לְעַנּוֹן מוֹצִיא כְּמוֹ דַּס"ל כֹּל הַמְּשַׁקֵּין אִף דְּבֵשׁ וּמִים בְּרְבִיעִית אַע"ג דְּחֻזֵי בְּפַחוֹת מְזָה כְּדִי לִיתָן ע"פ הַפְּתִית אוֹ לְשׁוֹף אֶת הַקִּילוֹר וְהַלְכָּךְ גַּם בִּינּוּ יָבֵשׁ צָרִיף שְׁיָהָא בּוֹ כַּזִּית שֶׁהוּא שְׁיַעוּר רְבִיעִית וְטַעַם הַרְמַב"ם שֶׁלֹּא פָּסַק בְּזֶה כְּהִירוּשָׁלַיִם הוּא כְּמוֹ שֶׁפְּתַב' דַּס"ל דְּתַלְמוּדָא דִּידָן לֹא ס"ל הַכִּי וְס"ל לְפָרַשׁ הַסּוּגָיָא פְּרַש"י דְּבְקָרוּשׁ ל"ש מְזִיגָה וּמֵאִי שֶׁהוֹקְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת דָּאִם פֶּן לְמָה חָשׁוּב הַטַּעַם שֶׁהָיָה בּוֹ רְבִיעִית מִתְחַלָּה מַה שְּׁנָא מְגֻרֻגְרוֹת שְׁצַמְקָה בְּרִישׁ הַמְּצַנִיעַ דָּף צ"א וְלִכְאוּרָה מְשֵׁם אִין רֹאגָה כ"כ דְּהָתָם מִיָּרִי שֶׁהוֹצִיא כְּגֻרֻגְרוֹת לְאַכִּילָה וְצַמְקָה לְנֶדָם הַנְּחָה וְכִינּוֹן דְּמִתְשַׁבֵּת הַעֲקִירָה עַל גְּרוּגְרוֹת שֶׁלֵּם הָיָה כַּה"ג אֵלּוֹ אֲשֶׁתִּיק לֹא מְחַיֵּיב דְּבִשְׁעַת הַנְּחָה לִיכָּא שְׁיַעוּר' וְלֹא נִתְקַיְיָמָה מִחֻשְׁבָּתוֹ דְּבִשְׁעַת עֲקִירָה מִשָּׂא"כ בְּזֶה דְּבִשְׁעַת עֲקִירָתוֹ שֶׁחִיָּשֵׁב לְהוֹצִיאָן לֹא הָיָה בּוֹ רַק כַּזִּית א"כ שְׁפִיר נִתְקַיְיָמָה מִחֻשְׁבָּתוֹ מַה שֶּׁחֻשֵׁב לְהוֹצִיא בְּשַׁעַת עֲקִירָה אֲלֵא דְּבַעֲיָנּוּ מִיָּדִי דְּחֻשֵׁיב וְכִינּוֹן כַּזִּית קָרוּשׁ ע"כ הָיָה בּוֹ רְבִיעִית מִתְחַלָּה שְׁפִיר הָיָה מִיָּדִי דְּחֻשׁוֹב וְצ"ל לְשִׁיטַת הַתּוֹסְפוֹת דְּמִסְבָּרָא מְשַׁמַּע לְהוֹ דַּכ"ש הוּא דְּהָא הָתָם בְּשַׁעַת עֲקִירָה אִיכָּא שְׁיַעוּרָא וְאַע"פ שֶׁבִשְׁעַת הַנְּחָה אִין כָּאֵן שְׁיַעוּר מ"מ הֵרִי מִחֻשְׁבָּתוֹ דְּבִשְׁעַת הַנְּחָה נִתְקַיְיָמָה שְׁהָרִי יָדַע שְׁצַמְקָה וּמִיָּדִי דְּחֻשֵׁיב הוּא פִּינּוֹן שֶׁהָיָה בּוֹ שְׁיַעוּר מִתְחַלָּה וְאַ"כ כ"ש הִיכָּא דְּמַעֲיָקְרָא אִף בְּשַׁעַת עֲקִירָה לִיכָּא שְׁיַעוּר' וְכֵן מְבֹאָר בְּמִנְחֹת דָּף נ"ד דְּקָאָמַר כֹּל הִיכָּא דְּמַעֲיָקְרָא אִית בֵּיהּ וְהִשְׁתָּא לִית בֵּי' הָא לִית בֵּיהּ וְע"ש בַּתוֹ' וְטַפִּי ה"ל לְהַתּוֹ' לְאַתּוּיִי הָף דְּמִנְחֹת אֲלֵא דְּהָתָם לֹא מִיָּרִי לְעַנּוֹן שַׁבַּת לְכָף נִיחָא לְהוֹ טַפִּי לְמִנְקֻט הַהוּא דְּהַמְצַנִיעַ: אִף קָשָׁה עַל הַתּוֹסְפוֹת דְּלְשִׁיטָתָם שְׁפִירָשׁוּ דְּבַעֲי רְבִיעִית יָנ חֵי מִי נִיחָא דְּזִיל בְּתַר הַשְׁתָּא וְלִיכָּא שְׁיַעוּרָא שְׁהָרִי אִין כָּאֵן רַק כַּזִּית וְצ"ל דְּבִשְׁלָמָא לְהַתּוֹס' א"ש דַּס"ל שְׁהִינּוּ הִיבֵשׁ יְכוּל הוּא לְחֻזּוֹר וְלְהַפְּשֵׁר מְקַרִּישְׁתּוֹ וְלְהִיּוֹת כְּמוֹת שֶׁהוּא וְיַעֲמֹד עַל רְבִיעִית מִשָּׂא"כ לְשִׁיטַת רש"י ע"כ לֹמַר שְׁאִינוּ עֲתִיד לְחֻזּוֹר דַּל"כ הַדְּק"ל דַּל"ל רְבִיעִית בְּרֹבַע רְבִיעִית סָגִי דְּנֻדָּי פִּינּוֹן שְׁחֻזּוֹר לְקַדְמוֹתוֹ שְׁיָיִף בֵּיהּ מְזִיגָה וּמַה בְּכָף דְּהַשְׁתָּא קְדוּשׁ הוּא פִּינּוֹן שְׁנִידוֹן עַל שֵׁם סוּפּוֹ אֲלֵא ע"כ דַּס"ל דְּאִין סוּפּוֹ לְחֻזּוֹר מְקַרִּישְׁתּוֹ וְאַ"כ אִין כָּאֵן חֻשִׁיבוֹת רַק מַה שְׁהָיָה בּוֹ רְבִיעִית מִתְחַלָּה א"כ קָשָׁה מְגֻרֻגְרוֹת שְׁצַמְקָה וּלְפ"ז צ"ע עַל רש"י שֶׁפְּתַב וְהִינּוּ אָמְרוּ ד"א דְּכַזִּית הִיבֵשׁ פְּשִׁימוֹחַ הָיָה רְבִיעִית עַכ"ל וּמַנ"ל הָא דִּי"ל דְּוָקָא לְהִיפָּךְ רְבִיעִית הַלַּח פְּשִׁמְתִּיבֵשׁ לֹא הָיָה רַק כַּזִּית שְׁפֵן רְגִילוֹת לְהַתְּחַסֵּר עַל יָדֵי יְבִישׁוֹת וְנִצְמַק מִמֶּנּוּ קָצַת עַד שְׁאִינוּ עוֹמְדִים רַק עַל כַּזִּית מִשָּׂא"כ כַּזִּית הִיבֵשׁ פְּשִׁימוֹחַ יֵשׁ לֹמַר שְׁאִינוּ עוֹמְדִים עַל רְבִיעִית: וְרֵאִיתִי בְּמַגִּנֵי שְׁלֵמָה שֶׁכְּתֹב עַל קוֹשְׁי' הַתּוֹ' מְצַמְקָה וְנ"ל וְנֹאנִי אוֹמֵר דִּישׁ לְחַלֵּק דַּיָּן שְׁנִקְרַשׁ יְכוּל לְחֻזּוֹר לְקַדְמוֹתוֹ פְּשִׁיפְשֵׁר קַרִּישְׁתּוֹ וְיַחֲזוֹר וְיִהְיֶה בּוֹ רְבִיעִית כַּמ"ש רש"י בְּהַדְּיָא ד"ה עַל כַּזִּית שֶׁכַּזִּית הִיבֵשׁ פְּשִׁימוֹחַ הָיָה רְבִיעִית א"כ יֵשׁ בּוֹ רְבִיעִית עֲתָה מִשָּׂא"כ גְּרוּגְרוֹת שְׁצַמְקָה א"א לְהַחֲזִירָה לְקַדְמוֹתָהּ אַא"כ תַּתְּפַח וְאֵז פְּנִימִים תְּדַשּׁוֹת בָּאוּ לְכָאֵן וְעֲתָה בְּצִימוּק אִין כָּאֵן גְּרוּגְרוֹת עַכ"ל וְכִבֵּר כְּתַבְתִּי שְׁנַלְע"ד בְּדַעַת הַתּוֹסְפוֹת דַּע"כ רש"י לֹא ס"ל הָף סְבָרָא דְּלְכַשְׁיִפְשֵׁר יַחֲזוֹר לְקַדְמוֹתוֹ דַּל"כ הֵרִי אֵז יִהְיֶה רֹאזִי

למזיגה וא"כ יתקנה די ברובע רביעית ואפשר דס"ל להגאון בעל מג"ש דהא מלתא שפישר מקרישתו לאו סמיא בינן הוא אלא שיוכל להיות להזדמן פה בדרף מקרה וכיון שיש בו שיעור רביעית פשיפער רואין אותו פאילו הוא פה ומ"מ לא תזי למזגא פיון דקרוש הוא משא"כ בגרוגרות שתפחה פנים חדשות באו לכאן אבל לענ"ד דאם הך מלתא שפישר מקרישתו לא הוי סמיא בידיה פשיטא דלא אזלינן בתריה פלל וא"כ פיון שעמה קרוש הוא דמי לגרוגרת שצמקה רק דס"ל להתוס' דהך מלתא שפישר מקרישתו סמיא בינן הוא על ידי חמין וכה"ג הלכך שפיר אזלינן בתריה ואע"ג דאם אפשר שוב יהא ראוי למזיגה מפל מקום אביי ס"ל דרביעית יין חי בעינן וכבר פתבתי שצ"ע על לשון רש"י שפתב דכזית היבש פשנימוח הוי רביעית דהא לרש"י אין הטעם לכשיהיה נימוח רק הטעם דבטר מעיקרא אזלינן אבל אין סברא לומר דרביעית יין שביב ועמד על כזית שיתחזר לקדמותו לאחר שפישר ויהיה רביעית כבתחלה דנדאי אזיל מיניה קצת לחלוחית ונתמעט משיעורו ונדבר זה באוכלין הנקראים פגון חלב ושומן וכה"ג שאינו מתמעט משיעורו אבל ביין שנתייבש ונדאי שהוא מתמעט מכמות שהיה וכמ"ש הגאון מג"ש דגבי גרוגרות פיון שא"א להתזירה לקדמותה אא"כ תתפח פנים חדשות באו לכאן ומצאתי בחידושי הרשב"א דף נ"א אהא דאמרין התם הוציא תצי גרוגרת לזריעה ותפחה כו' שהקשה הרמב"ן דמאי קמבעיא ליה הא איהו דאמר במנחות פל היכא דמעיקרא הנה ביה והשתא לית ביה הא לית ביה כו' פי פליגי היכא דמעיקרא הנה ביה וצמק וחסר ותפח כו' וכיון שפן גבי שבת נמי בדלית ביה ותפח היכא מחייב ותירץ הוא ז"ל דהכא בגרוגרות ממש עסקינו ואמרין התם הואיל ויכול לשלקן ולהחזירה לכמות שהיו וכיון שפן פשתפחה יש בה שיעור ומיהו בעוד שלא תפחה לא חשיבא שיעור אע"ג דלענן תרומה למ"ד התם דשיעור הוא כו' ע"ש ור"ל דגרוגרות הם תאנים יבשים ואמרין במנחות דהואיל ויכול להתזירן לכמות שהיה פדמעיקרא חשבינן להו לענן תרומה ולזה פתב הרמב"ן דבשבת נמי פיון דתפחה שפיר אמרין הא אית ביה ואע"ג שצמק' ולא הוי ביה מ"מ פיון שתפחה חשבינן ליה פדמעיקרא פדאמרין הואיל ויכול לשלקן כו' דהיינו להתזירם לכמות שהיו תאנים לחים ואז היה בחצי גרוגרות הנה שיעור גרוגרת ולפ"ז נראה פשוט בגרוגרות שצמק' פיון דלכי תתפח תחזור לכמו' שהיה אין זה פנים חדשות פלל וכדמעיקרא דיינינן לה ואע"ג שהרמב"ן פתב דבעוד שלא תפחה לא חשיב שיעור לענן שבת אע"ג דהוי שיעור לענן תרומה מפל מקום מקשים התוס' פאן שפיר לשיטת רש"י דס"ל ביין שביב שחייב על הוצאתו דבטר מעיקרא אזלינן דהוי ביה רביעית ואם פן שפיר קא קשיא להו דהכא נמי ניזיל בטר מעיקרא אע"ג דלא תפח פמו ביין אף על פי שלא נפטר ואמנם הרשב"א שם פתב לתרץ קושית הרמב"ן דיש חילוק בין הוצאת שבת לשאר איסורין דשאר איסורין בעינן הנאת גרונו בכזית משא"כ בשבת פיון שתפחה אף פחות מגרוגרות שתפחה ונראה בכזית (ט"ס וצ"ל פגרוגרות) מחשיבין אותו ומצניעין פמותו ולפיכך חייב דכל שדרף הבריות להחשיב ולהצניע חייב ולפ"ז י"ל דיון קרוש פיון דמרביעית קאתי אף על פי שנקרש לכזית ס"ל לר"נ דהוא מידי דחשיב ורגילות להצניע משא"כ בגרוגרות וצמקה דכיון שעמה הוא פחותה מפגרוגרות שוב אין מצניעין פמוהו ועיין במנחות דף נ"ד בתוס' ד"ה דמעיקרא לא הנה ביה שהקשו קושית הרמב"ן הלזו והניחו בצ"ע: ונדאמן עלה במה שהשיג הט"ז על

הלבוש דה"ל לספק שמא בעי אפילו יותר מרביעית כדאמר אביי נלענ"ד דברי הלבוש נכונים שהרי ה"ר אומר פן בחולין פ' גיד הנשה אהא דכשהו משערין כו' ונ"ל וכתב ה"ר א"ה בפירושו הה"ל ונהוי יודע דכשמשערין ברוטב משערין לכביצה ומחצה של רוטב על פזית שכן שיעורו שאם יקרוש יעמוד על פזית עכ"ל ונ"ל שלמדה מדאמרין במסכת שבת ר"פ המוציא יין כו' (וכן הוא באמת בדברי ה"ר א"ה בבב"ב פ"ב ד' שער א' שכתב שצריך תשעים ביצים רוטב לבטל פזית חלב שנפל בו והכי מוכח ר"פ המוציא עכ"ל) אלמא המשקין הצלולים פשהם נקראים רביעית שלה חוזר לכזית ואע"ג דעלה דהיא אמרינן א"ל אביי דלמא לא היא כו' דאלמא ס"ל לאביי שאין כל המשקין שונים לדבר זה אעפ"כ נראה שסובר הרב ז"ל דלא שבקינן להא דפשיטא ליה לר"י משום ספיקו דאביי כו' מבואר מזה בדברי הלבוש ז"ל שאנו תופסין עיקר בדברי ר' יוסף דאף ביין אמרינן שהרביעית חוזר לכזית אף על פי שהיין קלויש ואמנם אפילו תימא כספיקו דאביי לחלק בין המשקים מכל מקום יש לומר דביין אית לן למפסק הלכתא כר"נ דאמר יבש בכזית והיינו שהוא חוזר לרביעית וכבר כתבתי שהרמב"ם פסק כר"נ ומצאתי באליהו רבה שכתב פן דקי"ל כר"נ וראיתי במשפצות סימן ק"צ שכתב על דברי הא"ר דז"א דכיון דאמרי אמרו ד"א הנה שיטה ואין הלכה פשיטה רק דהרמב"ם סובר כאביי דר"נ פליג עם ריב"י ולריב"י יותר מרביעית דוקא הנה פזית ואפ"ה פסק כר"נ בשבת דכל שיש פזית מטעם אנוכל הוא בקרוש לא מטעם משקה ועיין בהל' ט"מ פ"א ופ"א מהל' שאה"ט וצ"ע כעת עכ"ל וכבר כתבתי שדעת ה"ר א"ה ונה"ר"ן דהעיקר כרב יוסף ומ"ש פיון דאמרינן אמרו ד"א ה"ל שיטה הא ליתא כמ"ש הר"ן בסנפ"ה גבי הא דסנפ"ה דירת קבע בעינן שלא איתמר הך פלגא דכה"ג הוי שיטה אלא היכא דקאמר פוליהו ס"ל אבל היכא דקאמר אמרו ד"א אין זה שיטה ויכול להיות שהוא הלכה ע"ש: אמנם ראיתי ברש"י א"ל סימן תל"א וסימן תרפ"ח כתב ליישב דברי הרמב"ם שפסק כשמואל דיושב בתענית נקרא חוטא אע"ג דר"א הקפד שאמר פן אוקימנא ליה בשיטה וכתב דדוקא היכא דקאמר אמרו ד"א הוא דהוי שיטה משא"כ כשאמרו פולין יש להן פן וכן אף על פי שאין הלכה פכולין יש מהם שהלכה פמותו וכי דייקת תמצא פן בפ"ק דסנפ"ה גבי סנפ"ה דירת קבע בעי כו' עכ"ל הרי דס"ל ה"פ דברי הר"ן ובקונטרס שחיבר מחו' הגאון המפורס' מוה' חיים יונה ז"ל בענין שיקול הדעת פתב שם שהרש"ב"א בתשוב' זו נעלם ממנו דברי הר"י פ"ה בסנפ"ה והרמב"ן במלחמות שם וילדות ה"ה בו בהגאון ז"ל לדבר קשות על אדוני הארץ הרש"ב"א ז"ל ונהרי הרש"ב"א בעצמו בתשובה זו הביא הך דסוטה ולא העלים עיניו מיניה רק שהוא ז"ל נראה דסובר בדברי הר"ן שם דס"ל ה"כ דאף על גב דאמר אביי כולהו סבירא ליה כו' מכל מקום איכא מינייהו דהלכתא גינהו וכן ראיתי בספר יבין שמועה להגאון מה"ר"ש אלגאזי דף ק"ד ע"ב שכתב בשם הרש"ב"א בב"ק פ"ק הגוזל עצים אהא דאמר אביי ר"ש פן יהודה סבר כו' אמרו ד"א ה"כ לא כולהו אמרו ד"א אלא פוליהו ס"ל שנינו במקומו עומד ולא שיהא אומר הפל שיטה א' ויש לנו פיוצא בזה בגמרא ואחת מהן בפ"ק דסנפ"ה דירת קבע בעינן עכ"ל: ונראה מדבריו אלו דאף היכא דקאמר אמרו ד"א איכא דהלכתא פנותייהו וגם מדברי הרש"ב"א בשבת דף כ"ז הביאם בבין שמועה שם נראה פן שכתב אהא דקאמר אביי התם רש"ב"א ותנא דבי ר' ישמעאל אמרו ד"א כו' ויש מי שאומר דהא דתנא דר"י אינה הלכה משום

דאיתוקם בשיטה ויש מי שאמר דאבני לפרושי מלתייהו הוא דאמי ולא לאוקמינהו בשיטה ויש פיוצא בה בפסחים אמר אבני ר"ע וריב"נ פוליהו ס"ל חמץ בפסח אסור בהנאה והא ודאי אפילו לאבני הלכה פסוקה היא ולא מיסקריא שיטה כו' עכ"ל נראה מזה גם כן דמדמי אמרו ד"א ללשון פוליהו ס"ל דהיכא דמציינן למימר דלפרושי מלתייהו הוא דאמי אין זה בכלל שיטה ולכאורה זה סותר למ"ש בתשובה הנ"ל דמשמע מדבריו דהיכא דאמרי אמרו ד"א מיסקרי' שיטה ואפשר דהרשב"א בתשובה לדעת הדיועה ראשונה שפתב בשבת דס"ל דהא דתנא דר"י אינה הלכה משום דאיתוקש בשיטה כו' אבל לדעת הי"א שפתב הרשב"א דכל דאמי לפרושי מלתייהו אינה שיטה אין חילוק בין היכא דקאמר אמרו ד"א או פוליהו ס"ל ובהכי א"ש נמי מ"ש הרמב"ם לפסוק כר"נ דיבש בכזית אף על גב דלדעת הרשב"א הוי שיטה היכא דאמרינו אמרו ד"א מפל מקום ה"ד כשיש חולק ע"ז אמרינו דהלכה כבר פלוגמיה משא"כ בזה דקאמר ר"נ יבש בכזית ואין כאן מי שחולק לומר בפחות או יותר בעיניו א"כ פשיטא דמה דקאמר רב יוסף ר"נ וריב"י אמרו ד"א לאו לאוקמינא בשיטה בעי אלא לפרושי מלתייהו קאמי ולמימרא דטעמא דר"נ משום דמרביעית לח הוי כזית קרוש ועיין בש"ך י"ד סימן רצ"ד ס"ק ל"א שהביא דברי רבינו ירוחם גתיב כ"א ח"ב לענין אילן שנקצץ וחסור וגדל דפטור אם נשאר פל שהוא והכריע פרמב"ם נגד הרא"ש שם משום דאמרינו בירושלמי ר"ש וראב"י אמרו ד"א וכל כה"ג שיטה היא ולית הלכתא פחד מינייהו והש"ך שם פתב ליישב דלא אמרינו אין הלכה בשיטה היכא דסוגי' דעלמא אלא פחד מינייהו א"נ דלא אמרינו הכי אלא בבבלי אבל לא בירושלמי ולפי ענ"ד בפשיטת י"ל דהרא"ש ס"ל כשיטת הרמב"ן והר"ן בסופה דהיכא דאמרינו אמרו ד"א אין זה שיטה ויכול להיות שהוא הלכה והרמב"ם ס"ל דהוי שיטה רק היכא דמסתבר דלפרושי מלתייהו קאמי וכמש"ל: ומצאתי בשו"ת הרשב"א החדשות דפוס ליוורנו סימן רל"ז שפתב גם כן שפכאן למד הרמב"ם מ"ש אילן שנקצץ ומסתברא דדוקא נגמם מעם הארץ הא נשאר אפילו פחות מטפח אין חייב בערלה דר"ש וראב"י הוא דאמרי פחות מטפח ולית הלכתא פנותיהו שהרי אמרו בירושלמי דתרונייהו אמרו ד"א וה"ל פניחיד ולא קי"ל פנותיהו אלא פרבנן דאמרי עד שיגמם מעם הארץ כדאיתא בירושלמי עכ"ל משמע מדבריו דכל כה"ג פניחיד חשבינן ליה ופסקינן פתכמים דפליגי עליה (ובאמת לענין שבועות פסק הרמב"ם כר"מ ובכ"מ תמה עליו והש"ך פתב דטעמו כמ"ש בפה"מ שבתוספת' מסייע לדבריו וצ"ע דמ"ש מערלה ועיין בשו"ת הרשב"א סי' שי"ד בטעם הדבר דאין הלכה בשיטה ועיין בשו"ת מנחם עזרי' שפתב בסימן י"ג שלפעמים הפלל אמת פהיהא דכל ישראל בני מלכים וגם פתב דהיכא דאמרינו אמרו ד"א לאו שיטה הוא ולא הנפיר דברי הרשב"א ועיין בסוטה דף למ"ד פוליהו ס"ל אין שני עושה שלישי בחולין וכתב באגודה שם י"א בשם רב האי גאון דאין הלכה בשיטה ונראה דהקבלה הוא דלא חשיבי פרבים נגד יחיד אבל מ"מ אפשר דהלכה פנותיהו עכ"ל וזה סיוע למ"ש) ועיין בשו"ת חוות יאיר סי' צ"ד ולפי שאינו מעניינינו קצרת: ומה שפתב המשבצות דהרמב"ם סובר פאבני ואפ"ה פסק כר"נ דכל שיש כזית מטעם אנוכל הוא בקרוש לא משום משקה כו' במחילה מכ"ת דבר שאינו פתב שהרי משנה מפורשת היא דשיעור הוצאת אוכלין כגרוגרת וגרוגרת נפיש מכזית וכדאיתא ר"פ המצניע ואף לפי מה שפתב המג"א סימן תפ"ו לחלק בין כזית קטן לכזית

בינוני מכל מקום הקא ע"כ לאו בבינוני עסקינן לפי מה שפכתב המג"א שם דבינוני נפיש מגרוגרת ואם פן ע"כ דיין קרוש לאו מטעם אןכל אתינן עלה דאי בכזית קטן מיירי א"כ ליכא שיעורא ואי בבינוני עסקינן אם פן אף בפחות מפזית בינוני ליחייב דהא להוצאת שבת אוכלין פגרוגרת סגי אלא ע"כ דלאו מטעם אןכל אתינן עלה אמןם הא מלתא באמת טעמא בעי למה לא דיינינן ליה פאןכל וכדמייתי המשפצות ראיה מהלכות אה"ט ולכאורה יש לומר דהקא בכזית בינוני עסקינן דנפיש מגרוגרת והא דלא סגי בבציר מהכי י"ל לפי מה שפכתבו התוס' דיין קרוש ראוי למזיגה א"כ י"ל דלא מצנעי ליה לאכילה בבציר מפזית פינן שצריף תיקון מזיגה אינו דומה לשאר אוכלין וכמ"ש התוספות סברא זו לענן אם נפגם שאינו ראוי לכוס של ברכה והלכך בעינן שיהא בו ביבש פשיעור רביעית בלח והיינו פזית בינוני ולא סגי בגרוגרת אף האמת יורה דרכו דכזית דהקא ודהמצניע חד שיעורא הוא והוא פחות מפגרוגרת ואף עפ"כ חייב לר"נ משום שיש עליו תורת משקה דכזית מרביעית קאתי ולפי זה מוכח דכזית הוי רביעית וכמ"ש הלבוש ולכאורה יש להביא ראיה מדברי הרמב"ם בפ"א מהל' חמץ ומצה שפכתב ונ"ל האןכל פזית חמץ כו' אהד האוכל ואהד הממחה ושונה כו' מבואר מלשון זה דאידי ואידי חד שיעורא הוא וגם ממחה ושונה שיעורו בכזית ולכאורה צ"ע מנ"ל להרמב"ם לחלק בין חמץ לשאר איסורין ששיעורן ברביעית כמ"ש בפ"ד מהלכות שבועות ונ"ל פמה ישנה ויהיה חייב נ"ל שאינו חייב שישנה רביעית כשאר איסורין עכ"ל ולכאורה יש לומר שיש חילוק בין דבר שדרכו בכף והשתיה פדת בדרך פל הארץ שיעורו ברביעית משא"כ בדבר שעומד לאכילה והוא ממחה ושונה אפשר ששיעורו פאכילתו אבל ז"א פמבואר למענין ברמב"ם פי"ד מהלכות מ"א הלכה ט' ונ"ל וכן השונה רביעית של סתם יינם מעט מעט או שהמחה החמץ בפסח או החלב וגימעי מעט מעט כו' אם שנה מתחלה ועד סוף כדי שתניית רביעית מצטרפין הרי להדיא דבכל אלה השיעור ברביעית אמןם לפמ"ש א"ש ולשיטת הרמב"ם שניהם צדקו יחדיו דשם בפ"א מהלכות חמץ נקט שפיר דבעינן פזית אהד האוכל ואהד הממחה ושונה דהיינו שיהא בו שיעור שיהיה בו פזית ביבש ושם בהמ"א פסוק ותני שאם שנה פשיעור חייב לפי ששיעור רביעית הוא עצמו שיעור פזית לכשיחזור ויקרוש אלא דלפי זה צ"ע דלמה משערין שיעור השנה מתחלה ועד סוף ברביעית דשיעור פזית לסגי אף על פי שהוא שונה עכשיו דרך שתיה מכל מקום לפי מ"ש שלא נתחדש בשתייתו שיעור אחר מאכילתו א"כ לא ישתנה דינו לענן שיעור השנה ומה בכך שאוכלו דרך שתיה גם צ"ע מ"ש הרמב"ם בפ"י מהל' תרומות הל' ב' כשם שאכילת תרומה בכזית כף שתיתה בכזית והוא מהתוספתא כמ"ש הכ"מ שם אף י"ל דהרמב"ם ס"ל לחלק דבשלקא גבי תרומה דלא כתיב ביה רבוי' על שתיה רק דאמרינן שתי' בכלל אכיל' הוא א"כ שיעורה פאכילה דהיינו אם שנה פזית חייב משא"כ בהמחה חמץ או חלב דילפינן לה מדכתיב נפש לרבות השונה ולא נכלל בכלל אכילה שפיר אמרינן דהשתיה הוא ברביעית.

אף יש לומר דלעולם דעת הרמב"ם בכל הנהך פגון חלב וחמץ שהמחה אותם חייב בכזית ואף על פי שפכתב הרמב"ם בפ"ד מהמ"א וכן השונה רביעית של סתם יינם או שהמחה חמץ כו' לאו בחדא מחתא מחתינהו דדוקא סתם יינם שיעורן ברביעית לענן מכות מרדות כמ"ש בפ"א שם משא"כ המחה חמץ כו' שיעורן בכזית ואף על פי שפכתב אם

שָׁהָה מִתְחִלָּה כּו' פְּדֵי רְבִיעִית יֵשׁ לּוֹמֵר דְּדוֹקָא לְעִנְיָן שְׂעוֹר הַשְּׁהִי' תְּלוּי בְּרְבִיעִית אֲבָל לֹא לְעִנְיָן הַשְּׂעוֹר כְּמָה יִשְׁתָּה וְזֶה מְבֹאֵר בַּהֲל' תְּרוּמוֹת שְׂשִׁיתִיתָ בְּכֹזִית וְאֵף עַל פִּי כּו' פְּתַב שֵׁם הַלְּכָה ז' דָּאָם יֵשׁ מִתְחִלַּת שְׂשִׁיתָ עַד סוּף שְׂשִׁיתָ פְּדֵי שְׂשִׁיתִית רְבִיעִית מְצַטְרְפִין לְכֹזִית וְלְכֹזִרָה הִיָּה אֲפֹשֶׁר לּוֹמֵר דְּדוֹנְק' הֵיכָא שְׂדִרְךָ לְשִׁירוֹתוֹ שְׂפִיר אֲמָרִינוּ דְּשְׂעוֹר הַשְּׁהִי' בְּרְבִיעִית דְּהִכִּי גְמִירִי לֵה לְעִנְיָן שְׂשִׁיתָ לְהַרְמַב"ם וְהֵלְכָה אֵף עַל פִּי שְׂשִׁיעוֹר כְּמָה יִשְׁתָּה הַוְשָׁנוּה לְאַכִּילָה בְּכֹזִית מְכָל מְקוֹם בְּשְׂעוֹר הַשְּׁהִי' מְשַׁעְרִינוּ כְּמוֹ בְּשִׁיתָ דְּעֵלְמָא מִשָּׂא"כ בְּדָבָר הָעוֹמֵד לְאַכִּילָה אִם אֵיתָא שְׂשִׁיעוֹרוֹ פְּאַכִּילְתוּ אֵף לְעִנְיָן הַשְּׁהִי' אֵין לָן לְשְׂעוֹרָה פְּאַכִּילָה וְכִמְש"ל אֵף מְצָאֵתִי רְאִיתִי בְּתוֹסְפָתָא פ"ק דְּפִסְחִים דְּשֵׁם אֵיתָא כְּלִשׁוֹן הַרְמַב"ם דְּמִצָּה וְנ"ל הַתּוֹסְפוֹת א' הָאוֹכֵל וּא' הַמְמַחֵה וְשׁוֹתָה כּו' שְׂתָה וְחֹזֵר וְשְׂתָה אִם שָׁהָה פְּדֵי שְׂשִׁיתִית רְבִיעִית כּו' וְקָאֵמֵר אַח"כ פְּשֵׁם שְׂאַכִּילָה בְּכֹזִית כְּפִי שְׂשִׁיתָ הָרִי לְהִדְיָא דְּגַם דְּבִשְׂשִׁיתִית חֲמִיץ הִדִּין כּו' וְאִם כּו' ע"כ לּוֹמֵר דְּאֵף עַל גַּב לְעִנְיָן שְׂעוֹר הַשְּׁהִיָּה הוּא תְּלוּי בְּרְבִיעִית מ"מ הַשְּׁתִי' פְּדֵת שֶׁל תּוֹרָה פְּאַכִּילָה דְּהִינּוּ פְּזִית אֲלָא דְּבִאָמַת צ"ע שְׂבִתוֹסְפָתָא דִּיּוֹמָא פ"ד אֵיתָא שֵׁם גַּם כּו' לְעִנְיָן יֵה"כ הָאוֹכֵל כְּכֹזִית הַגְּסָה כּו' שְׂתָה וְחֹזֵר וְשְׂתָה אִם יֵשׁ מִתְחִלַּת כּו' פְּדֵי רְבִיעִית (וְתַמְהֵי עַל הַר"ן בְּיוֹמָא שְׂפַתָּב עַל הַרְמַב"ם שְׂפַתָּב כּו' בַּהֲל' שְׂבִיתָ עֲשׂוֹר שְׂלֵמְדָה מֵהַתּוֹי"ט פ"ק דְּפִסְחִים דְּטָפִי ה"ל לְאַתּוּנִי דְּבָרִי הַתּוֹסְפוֹת דִּיּוֹמָא דְּאֵיתָא כּו' לְהִדְיָ לְעִנְיָן יֵה"כ) מְצַטְרְפִין כְּשֵׁם שְׂאַכִּילָה בְּכֹזִית כְּפִי שְׂשִׁיתָ בְּכֹזִית כּו' וְהִיָּה לְכֹזִרָה בְּאַמַּת תִּימָא מ"ש כְּשֵׁם שְׂאַכִּילָה בְּכֹזִית שְׁנָה סוֹתֵר לְרִישָׁא דְּקָאֵמֵר דְּאַכִּילָה בִּיּוֹה"כ בְּכֹפּוֹתָת וְצָרִיף לְדַחּוּק דל"ד נִקַּט פְּזִית וְסָרְכָא דְּלִישְׁנִי דְּעֵלְמָא נִקַּט ור"ל כּוֹתְבָת א"נ יֵשׁ לּוֹמֵר דְּאַכִּילָה דְּעֵלְמָא קָאֵי שְׂשִׁיעוֹרָה בְּכֹזִית וְאֵף עַל גַּב דְּבִיּוֹה"כ אֵינוּ כּו' הִינּוּ דְּקִים לְהוּ דְּלֹא מִיַּתְב' דְּעֵתִיָּה בְּאַכִּילַת פְּזִית אֲבָל בְּשִׁיתָ שְׂפִיר מִיַּתְב' דְּעֵתִיָּה בְּכֹזִית וצ"ע.

וְאֵיף שְׂשִׁיעוֹרָה עַל כָּל פְּנִים לֹא קו"ל בְּהָא פְּהַתּוֹסְפָתָא דְּקָאֵמֵר לְעִנְיָן יֵה"כ כְּשֵׁם שְׂאַכִּילָה בְּכֹזִית כְּפִי שְׂשִׁיתָ שְׂהָרִי קו"ל בְּשִׁיתָה כְּמֵלֵא לּוֹגְמִיּוּ דְּבִיתּוֹבִי דְּעֵתָא תְּלִיָּה מְלֵתָא וּבְתוֹסְפָתָא גּוֹפָא אֵיתָא שֵׁם אַח"כ ר"א אוֹמֵר הַשְּׁוֹתָה מְלֵא לּוֹגְמִיּוּ חֲזִיב וְקו"ל הִכִּי לְפִי דְּסֵתָם תִּנָּא דְּמִתְנִי' כּוֹנְתִי וְאִם כּו' י"ל דְּגַם לְעִנְיָן חֲמִיץ לֹא קו"ל הִכִּי דְּשִׁתִּי' פְּאַכִּילָה וְתִנָּא דְּתוֹסְפָתָא בְּחַד שִׁיטָה אֲמָרִינְהוּ בְּתְרוּמוֹת וּבְפִסְחִים וּבְיוֹמָא וְלֹא קו"ל כּוֹנְתִי' וְאֲפֹשֶׁר שְׂנַפֵּל טְעוֹת בְּהַתּוֹסְפָתָא אֲגַב גְּרָרָא דְּאֵיתָמֵר הִכִּי בְּעֵלְמָא אֲבָל מְכָל מְקוֹם צ"ע דְּמַנ"ל לְהַרְמַב"ם לְחַלֵּק בֵּין חֲמִיץ לְתְרוּמָה כִּיּוֹן דְּבִתְרוּמָה תְּפִס דְּבָרִי הַתּוֹסְפָת' עֵינְךָ גַּם לְעִנְיָן חֲמִיץ יֵשׁ לְפִסְחִים פְּהַתּוֹסְפָתָא וְדוֹקָא לְעִנְיָן יֵה"כ אֵין לְפִסְחִים כְּפִי כִּיּוֹן דְּסֵתָם לָן תִּנָּא כר"א וְלִפִּי מ"ש דְּגַם הַרְמַב"ם בַּהֲמ"א אֵין כּוֹנְתָתוֹ רַק לְעִנְיָן שְׂעוֹר הַשְּׁהִי' אֲבָל מְכָל מְקוֹם מוֹדָה דְּשִׁיתָה גּוֹפָא בְּכֹזִית כְּדִמְשַׁמַּע מְדַבְּרִי בַּפ"א מַהֲל' חֲמִיץ א"ש דְּהַשְּׁתָא פִּסְק פְּהַתּוֹסְפָתָא בְּתַרְנוּוֹיָהוּ וְכִן מוֹכַח לְעַנ"ד מְחֻלִּין דָּף ק"כ דְּגַבִּי הַמְחָה חֲמִיץ וְחֻלָּב שְׂעוֹרָן בְּכֹזִית דְּהָא אֲמָרִינוּ שֵׁם בְּהַעוֹר וְהַרוֹטָב וְהָא דְּמִתְנִי' הַטְּמָאִים לְאַסוֹר צִירָן כּו' לִיגְמֹר מְהִי צָרִיכָא דְּאֵי לֹא פְתַב רְחֻמָּא ה"א דִּיּוֹ לְבָא מִן הִדִּין כּו' מָה הֵתָם עַד דְּאֵיכָא פְּזִית אֵף ה"נ עַד דְּאֵיכָא פְּזִית וּפִירִש"י דְּשָׂרְצִים שְׂעוֹר אֲכִילְתוּן בְּכַעֲדָשָׁה הֵלְכָה אֵי לֹא פְתַב מִיּוֹי בְּגוֹפִיָּהוּ וְלִילֵף מִהֲנָה ה"א דְּלֹא מְחִיב אֲמִיחוּיָן בְּפָחוֹת מְכֹזִית עכ"ל הָרִי לְהִדְיָ דְּשְׂעוֹר חֲמִיץ אוֹ חֻלָּב שְׂנַמְחָה הוּא בְּכֹזִית פְּאַכִּילְתוּ וְכִן הִדִּין בְּמִיּוֹי שְׂרָצִים דְּשְׂעוֹרוֹ פְּאַכִּילְתוּ דְּהִינּוּ כַּעֲדָשָׁה וְכִן בְּתוֹסְפָתָא דְּכָרִיתוֹת הוֹבָאָה בִּירוּשְׁלַמִּי בְּיוֹמָא פְּרָק יֵה"כ וּבְשִׁבְעוֹת פ"ג אֵיתָא שֵׁם

להדיא המקה את החלב וגמעה הקפה הדם ואוכלו אם יש בו פזית חייב ובירושלמי פ"ב דמעשר שני מיימי נמי להא מלתא ושם אין בגירסא אם יש בו פזית כו' ונראה שיש שם דילוג ונהרי להדי' דבהמקה חלב חייב בכזית ואפשר לומר דפירושו דבעינו שיש בו פזית מתחילתו קודם שנמקה ובאמת אחר שנמקה הוא טפי מפזית וכן מה דאמרנו בחולין מה התם עד דאיפא פזית פירושו קודם שנמקה אבל אם קודם שנמקה אין בו פזית אף על גב דהשתא על ידי המקאה אית ביה ליפא לחיוביה עלה וכמש"ל בלשון הרמב"ם ונהכי מסתברא לכאורה: וראיתי בפרי מגד' א"ח באשל אברהם סימן תמ"ב ס"ק ט' שכתב ונ"ל והוי יודע שהפרש יש בין שזך דאם שתה רביעית כו' ועיין ר"מ ו"ל פי"ד מהל' מ"א דמשמע המקה חמץ שיעור ברביעית ולא יפסוק כלל הא שקה יותר מרביעית לית ביה פרת ומלקות עכ"ל ע"ש ולא הרגיש במה שכתבתי דמדברי הרמב"ם פרק א' דחמץ והתוספתא דפסחים ובש"ס דחולין דהמקה החמץ וגמעו שיעורו בכזית פאכילתו ואפשר דס"ל לפרש גם כן כמו שכתבתי דהו' שיעור היינו קודם המקאה אמנם בשאר איסורי אכילה כגון ערלה וכלאי הפרם נראה פשוט דס"ל להרמב"ם דשיעורו ברביעית כמ"ש רביעית מסתם יינם לעגן מכות מרדות כן השיעור באיסור דאורייתא לעגן מלקות ארבעים כמו שנראה מדבריו בהלכות שבועות וכן נראה ממ"ש בהמ"א פט"ו הלכה י"ד ונ"ל כיצד רביעית יין של ערלה או של כלאי הפרם או שהיתה הרביעית מצטרפת משניהם שנפלה כו' ואף על פי שלעגן הדין שם אף בפחות מזה הדין כן פינן דק"ל חצי שיעור אסור מן התורה מכל מקום נראה דנקט הרמב"ם רביעית שהוא שיעורו לאיסור תורה וכמ"ש אה"כ בהלכות י"ז כיצד פזית חלב שנפל לתוך ששים פזית כו' וכן אם נפל כשעורה חלב כו' הרי דמתחלה נקט שיעורי דאורייתא ונהדר נקט שיעורי דרבנן: ומצאתי בשו"ת פנים מאירות חלק ב' סימן קל"ו הביא דברי הכ"מ בהלכות ברכות שכ' ונ"ל ומ"ש רבינו דשיעור דמשקין ברביעית טעמו מדאשכחן בעלמא לעגן אכילת איסורין דחייב בשתיית משקין אסורין ברביעית דומיא דאוכלין בכזית וכתב הפ"מ ונ"ל ונפלאתי על הכ"מ דמשמע בהעור והרוטב דבשתיית משקין האסורין כגון המקה את החלב וחמץ וגמעו וכן דם ונגלה דחייב בכזית כו' וכן טבל וחדש וכו' וכלאים כולן משקין היוצא מהן פמותם וכן הא דתנן אין סופגין הארבעים משום ערלה אלא על היוצא מן הזתים וענבים וכן בתרומה משמע כמו דאיסור אכילה בכזית ה"ה איסור שתיה בכזית עכ"ל והנה מה שנראה מדבריו בפשיטות גבי ערלה וכלאים לחייב בכזית ז"א כמש"ל מדברי הרמב"ם פט"ו מהלכות מ"א ונראה דלפי שעה אשתמיט ליה דברי הרמב"ם בזה דאל"כ הו"ל להזכירו עכ"פ וכבר כתבתי שכן מבואר מדברי הרמב"ם פי"א דשיעור שתיית סתם יינם ברביעית לעגן מכות מרדות וכן בפרק י"ד השוטה רביעית של סתם יינם מעט מעט ומדנקט בסתם יינם שיעור' דרביעית אלמא דס"ל דכל איסורי דאורייתא שיעורן ברביעית לשתיה ותיחון רבנן בסתם יינם כעין דאורייתא דאל"כ למה קבעו בסתם יינם שיעור זה וא"ל דיליף לה מרביעית יין לזיר ז"א דטפי יש לנו ללמוד משאר איסורין כולם ודחוק לומר פינן שאינו רק מדרבנן ומצינו שיעור פיוצא בו בשל תורה דהיינו בנזיר ברביעית הקילו בזה דז"א דמנ"ל להרמב"ם לחלקו משאר איסורין דהא אדרבא אמרנו בע"ז דיי"נ אחמור בה רבנן רק לעגן זה שלא יהיה בכל שהוא פנסוד גמור הקילו בסתם יינם וכמ"ש הכ"מ שם דכיון שאינו אלא מדברי סופרים שיעורו

כְּשֶׁאָר מִשְׁקִים שֶׁהֵם אֲסוּרִים בְּרִבְעִית (וע"ש בלח"מ שֶׁהַקְּשָׁה דַּמְנ"ל לְהַרְמֵב"ם דְּלֹא תִּיקוּן רַבָּנָן פְּעִין דְּאוּרִינְתָא דְהֵינּוּ יי"ג גְּמוּר שֶׁהוּא בְּכָל שֶׁהוּא ע"ש) וּמִשְׁמַע דַּס"ל דְּכַמוּ דְּכָל אֲכִילָה שְׁיַעוּרוּ בְּכַזִּית כְּמוֹ כּוֹ שְׁתִּיָּה שְׁיַעוּרוּ רִבְעִית וְרֵאִיתִי בְּרִשְׁב"ם בְּפִסְחִים דְּף ק"ח ע"ב ד"ה אֶחָד חַי צָרִיף רִבְעִית דְּבָצִיר מְרִבְעִית לֹא חָשִׁיב שְׁתִּיָּה כְּדִנְפִיקָא לָן מוֹכֵל מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה עכ"ל וְלֹא יִדְעָתִי הֵיכָן גִּזְפֵּר לִימּוּד זֶה וּבְפִסְחִים דְּף ט"ז מוֹקְמִינָן לִיהּ לְעַנְיָן הַכָּשֶׁר וְלֹא מְצִינּוּ שְׁיַצְטַרְף רִבְעִית לְהַכְשֵׁר: וּכְדִי לְחַלֵּק בֵּינָן הֵיכִי דְהִמְקַה חֲמִיץ כּוֹ צ"ל דְּכָל דְּבָר שְׁיַעֲקֵרוּ עוֹמֵד לְאֲכִילָה וְזֶה דְּרָף אֲכִילָתוֹ עַל הָרוּב אִז אֵף עַל פִּי שְׁנֵהֲנָה דְּרָף שְׁתִּיָּה מְכָל מְקוֹם מִתְחַיֵּיב עַל שְׁיַעוּר שְׁתִּיָּה מִתְחַיֵּיב עָלֶיהָ אִם אוֹכְלוּ מִשָּׂא"כ כְּשֶׁעֲיָקְרוּ עוֹמֵד לְשְׁתִּיָּה כְּפִי גְּאָמְרָה הַלְכָה שְׁלֵא יִתְחַיֵּיב אֲלֵא בְּרִבְעִית שְׁזָה שְׁיַעוּר שְׁתִּיָּה אִף שְׁעִדִּינָן אָנוּ צָרִיכִין לְמוֹדְעֵי בְּהֵהוּא דְתַרּוּמוֹת שְׁפִסֵּק הַרְמֵב"ם דְּשְׁתִּיָּה בְּכַזִּית וְהוּא מִהַתּוֹסְפֵתָא וְלִכְאוּרָה הִיָּה אֲפֻשֶׁר לִוְמַר בְּטַעְמָא דְמִלְתָּא דְתַרּוּמָה כִּינּוּ דְאִיפָּא קָרָא יִתְרָה כַּמ"ש הַרְמֵב"ם בְּפ"ה מֵהַל' דְתַרּוּמוֹת דְקָרָא דְוָלָא יִחַלְלוּ אֵת שֵׁם קִדְשֵׁי לְרִבּוֹת הַשּׁוֹתָה וְהַסָּף אַע"פ שְׁאִין צָרִיף דְשְׁתִּיָּה בְּכָלל אֲכִילָה כּוֹ וְלִכְאוּרָה בְּאֵמַת קְשָׁה דְקָרָא ל"ל לְכוֹן ס"ל לְהַתּוֹסְפֵתָא דְאִי אֲתִינּוּ עָלֶיהָ מִטַּעַם דְשְׁתִּיָּה בְּכָלל אֲכִילָה הִנּוּ שְׁיַעוּרָה בְּרִבְעִית כְּשֶׁאָר שְׁתִּיָּה לְכוֹן רַבִּי רַחֲמָנָא מוֹלָא יִחַלְלוּ דְשְׁיַעוּרָה כְּאֲכִילָה דְהֵינּוּ בְּכַזִּית בְּלִבְד אֲבָל ז"א דְהוּא גִגְד הַש"ס בְּגִזְדָּה דְקָאֲמַר לְהִדְיָא וְלֹא יִחַלְלוּ לְרִבּוֹת הַשּׁוֹתָה וְהַסָּף וּפְרִיף שׁוֹתָה ל"ל קָרָא הָא שְׁתִּיָּה בְּכָלל אֲכִילָה אֲלֵא לְרִבּוֹת הַסָּף פְּשׁוּתָה וְכוֹן הַרְמֵב"ם בְּהַלְכוֹת תַּרּוּמוֹת כְּתַב דְוָלָא יִחַלְלוּ לְרִבּוֹת הַסָּף (וְעֵינָן בְּתוֹסְפוֹת דַּס"ל דְּגַם לְעַנְיָן סָף אֲסַמְכְתָּא בְּעֵלְמָא וַצ"ע עַל הַרְמֵב"ם פָּרָק יו"ד מֵהַמ"א שְׁפַתְב וְלֹא יִחַלְלוּ גַם כּוֹן לְדַרְש' אַחֲרֵינִי כַּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת וְכ"כ הַקְּרָבָן הַעֲדָה בְּיוֹמָא וּלְפִי זֶה מְבֹאָר דְטַעְמָא דְשׁוֹתָה מִשּׁוּם דְשְׁתִּיָּה בְּכָלל אֲכִילָה הוּא וְאִפ"ה אֲמֵרִינּוּ דְשְׁיַעוּרוּ בְּכַזִּית וּלְפִי זֶה צ"ל דְּכָל הֵיכָא דְשְׁתִּיָּה בְּכָלל אֲכִילָה שְׁיַעוּרוּ בְּכַזִּית וְקְשָׁה מַמ"ש לְעֵיל לְעַנְיָן עָרְלָה וְכִלְאִים מִשְׁמַע דְשְׁיַעוּרוּן בְּרִבְעִית וּמִסְתְּמָא גַם הֵתָם הַטַּעַם מִשּׁוּם שֶׁהוּא בְּכָלל אֲכִילָה שְׁלֵשׁ שָׁנִים עָרְלִים לֹא יֵאָכֵל וְנִימָא דְשְׁיַעוּרוּ בְּכַזִּית וְגַם מַמ"ש הַרְמֵב"ם בְּהַלְכוֹת שְׁבִיעוֹת שֶׁהַבֵּאתִי לְעֵיל כְּתַב הַפּמ"א גַם כּוֹן שְׁנֵרָאָה מְדַבְּרִי דְחִיּוּב אִיסוּרִין בְּרִבְעִית הִיא וְעוֹד שְׁהֵרִי הַרְמֵב"ם אוֹמַר כּוֹן לְהִדְי' בְּהַלְכוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי פ"ב הַלְכָה ה' וַז"ל כָּל הָאוֹכֵל כַּזִּית מַעֲשֵׂר שְׁנֵי אוֹ שְׁשֵׁתָה מְמַנּוּ רִבְעִית יֵין חוּץ לְחֹמַת יְרוּשָׁלַיִם לֹקֵה שְׁנֵאֲמַר לֹא תוֹכֵל לְאָכּוֹל בְּשַׁעֲרֵיף כּוֹ הֵרִי מְבֹאָר לְהִדְי' דְשְׁיַעוּר הַשְׁתִּיָּה בְּרִבְעִית וְכוֹן הַסָּמ"ג בְּהַלְכוֹת תַּרּוּמוֹת כְּתַב דְשְׁתִּיָּה בְּכַזִּית וּבְהַלְכוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי כְּתַב דְשְׁתִּיָּה בְּרִבְעִית וְכוֹן גַּבִּי סֵתָם יֵינָם כְּתַב בְּסָמ"ג רִבְעִית הֵרִי לְהִדְיָא דְשְׁנֵי לְהוּ בֵּין תַּרּוּמָה לְמַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְשָׂאֵר אִיסוּרִין וְכוֹן בְּתוֹסְפוֹת דְנִזְרִיר דְף ל"ח כְּתַבוּ אֵהָא דְקָאֲמַר שֵׁם כָּל רִבְעִית שְׁפַתּוּרָה אִין הֵיִתֵר מְצַטְרַף לְאִיסוּר כּוֹן כְּתַבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְאִיכ' לְפָרוּשֵׁי כְּגוֹן רִבְעִית יֵין שֶׁל עָרְלָה אוֹ שֶׁל פְּלֵאִי הַפְּרָם עכ"ל וְנִרְאָה שְׁגַם הַרְמֵב"ם מְפָרֵשׁ כּוֹן וּמִזָּה יִלְיָף דְשְׁיַעוּר מִשְׁקִין הָאִיסוּרִין בְּרִבְעִית דְבְּאֵמַת מֵה שְׁפִירֵשׁ שֵׁם הַמְּפָרֵשׁ הַמְּכֻוֹנָה רַש"י כָּל רִבְעִיתוֹת כּוֹן כְּגוֹן רִבְעִית דָּם שְׁמִטְמָא בְּאוּתָהּל כּוֹן הוּא דְחִסָּק גְּדוֹל דְהָא נִקְט כָּל רִבְעִית וְעוֹד דְלִישְׁנָא דְנִקְט אִין הֵיִתֵר מְצַטְרַף לְאִיסוּר ל"ש לְעַנְיָן טוֹמְאָה הַלְכָף מִשְׁמַע דְמִיָּרִי לְעַנְיָן שְׁיַעוּר הַמִּשְׁקִין הָאִיסוּרִין שֶׁהֵם בְּרִבְעִית: וּמְצִאתִי בְּזַבְחִים דְף ק"ט שְׁפַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת שֵׁם ד"ה עוֹלָה וְאִיסוּרִין וַז"ל וְהָא דְחַלְב וַיֵּין מְצַטְרַף כּוֹן אֵף עַל גַּב דְחַלְב בְּכַזִּית וּמִשְׁקִין בְּרִבְעִית ה"מ בְּשְׁתִּיָּה אֲבָל דְרָף אֲכִילָה שְׁשָׂרָה

פתו ביין שיעורו בכזית עכ"ל ולפי ענ"ד קשה ע"ז מדאמרין בפסחים דף מ"ד הי ר"ע אי לימא מהא דתנן ר"ע אומר נזיר ששרה פיתו ביין ויש בו כדי לצרף פזית חייב ממאי דמפת ומיין דלמא מיין לחודיה וקא קמ"ל אף על גב דתערוכות וכן בנזיר אמרי' שם דף ל"ז דלמא דאיכא פזית בעיני' וקא קמ"ל לאפוקי מדת"ק דאמר עד שישתה רביעית יין כו' ולפי דברי התוספות קשה דמאי פליג ר"ע את"ק דבכזית סגי דמנ"ל דת"ק לא מודי דלמא גם ת"ק ס"ל דהיכא דשרה פיתו ביין שהוא דרף אכילה שיעורו בכזית רק דת"ק מיירי היכא ששותהו פמות שהוא דבהא בעינן רביעית דוקא ומכ"ש לפי מה דאיתא שם בנזיר במשנה דף ל"ד משנה ראשונה אומרת עד שישתה רביעית יין ר' עקיבא אומר אפילו שרה פתו ביין ויש בה כדי לצרף פזית חייב ולפי מה שחילקו התוספות אין זה אפילו דהא איכא למימר דדרף אכילה מתחייב אף בכזית ואפשר לומר לפי מ"ש התוספות שם ובצירובין ובסנפך דת"ק דקאמר עד שישתה רביעית ה"ה באיסורי אכילה דנזיר השיעור ברביעית דילפינן משתיה אם פו יש לומר דע"כ לא פתבו התוספות לחלק בין שרה פתו אלא בשאר איסורין משא"כ בנזיר דשיעור אכילה ושתייה שוין אין לחלק בקדו וגם לפי מה שכתב בשם הירושלמי דבנזיר יליף שכר שכר ממקדש אם פו י"ל דאין לחלק בקדו.

ולפי ענ"ד לא היו התוספות צריכין לזוה דאיכא למימר דהיינו טעמא דחלב ויין מצטרפין דאף על גב דבמשקין השיעור ברביעית מ"מ חד שיעורא עם פזית חלב שלכשיקראש יעמוד על פזית וכמבואר לעיל אמנם מ"ש התוספות בזבחים שם שא"א לפרש מתני' דמעילה לענין מעלה בחוץ כו' צ"ע מהתוספת' דמעילה פ"א עולה ונסכין מצטרפין למעלה בחוץ ולחייב עליהן משום פיגול כו': והנה הפנים מאירות הקשה דבנזיר קחשיב עשר רביעיות ולמה לא חשיב רביעית למשקין האיסורין ולענ"ד י"ל דר"ע דפליג בנזיר וס"ל דשיעורו בכזית גם בכל האסורין הדין פו דסגי למשקין בכזית ואם פו א"ש הא דלא חשיב ליה משום דבפלוגמא לא קמיירי כדאמר התם ואף על גב דחשיב רביעית יין לנזיר אף על גב דר"ע פליג כפר פתבו התוספות שם דהא דבפלוגמא לא קמיירי היינו בחינוורתא כמ"ש התוספות שם וכ"כ הרשב"א בתשובה סי' שס"ג ונהביאה בכ"מ פרק מהלכות ביאת מקדש ע"ש ואם פו רביעית דשאר איסורין דלא תלי ביין דוקא דהאיכא גמי שמן של ערלה וכו"ג ולא מצי למחשביה רק בין חינוורתא ולא מיירי בפלוגמא אף באמת נראה דז"א דודאי גם ר"ע מודה בשאר איסורין ששיעורו ברביעית ודוקא בנזיר ס"ל הכי וכדקאמר התם טעמא מדכתיב וענבים לחיים ויבשים לא יאכל מה אכילה בכזית אף פל איסורין בכזית וע"ש בתוספות ד"ה ואינו חייב כו' משא"כ בשאר איסורין ומ"מ א"ש הא דלא חשיב רביעית במשקין האיסורין משום דלא חשיב אלא מה שהוא איזה מימרא בש"ס משא"כ בהא שאינו מימרא רק לענין נזיר ולכך נקט נזיר וה"ה לכל האסורין.

ובזה הנה אפשר ליישב גושית התוספות דלמה חשיב רביעית לנזיר שאינו רק למשנה ראשונה ולפי מ"ש יש לומר פיון דבאמת ברביעית דשאר איסורין ליכא פלוגמא ונזיר דנקוט סימנא בעלמא הוא פיון שמוזכר במתני' לא איכפת לן במה דפליג ר"ע בנזיר פיון דאזיל ומודה בשיעור רביעית לענין איסורין אלא דלא משמע הכי מהא דפרקי' התם והאיכא מרביעית נוטלין לידיים לאחד ואפילו לשנים בפלוגמא לא קמיירי ופירש"י דר'

יוסי פליג ואמר לאחד ולא לשנים עכ"ל אלמא דאף על גב דבשיעור רביעית לאחד ליפא פלוגתא מפל מקום פיון דאיפא פלוגתא בהא מתניתין לעגנו שנים לא מיירי בפלוגתא כה"ג וא"כ שפיר פתבו התוספות דמדחשיב רביעית יין לנזיר מוכח דהא דבפלוגתא לא קמיירי היינו בחינוך דוקא ומה שכתב בפמ"א שם וז"ל ובנזיר גופא פתבו התוספות בעירובין ובסופה דזה למשנה ראשונה שדרשו שכתב שכתב מה להלן רביעית כו' חזרו לומר לא יאכל ולא ישתה מה אכילה בכזית כו' הרי להדיל אף בנזיר למשנה ראשונה (נראה שט"ס וצ"ל למשנה אחרונה) שתיה בכזית כו' הנה באמת אנו קי"ל בנזיר ברביעית כמבואר ברמב"ם אבל מפל מקום צ"ע דמשמע דאי לא הנה ילפינו שכתב שכתב לא הנה השיעור ברביעית אף על פי שנאמר בו שתיה ואפשר לומר דמשנה ראשונה הכי קאמר דאי לאו ג"ש היינו דורשין הקישה דלא יאכל ולא ישתה מה אכילה בכזית כו' השתא דאיפא ג"ש עדיף מהקישה ומשנה אחרונה דהיינו ר"ע ל"ל ג"ש פלל וגם יש לומר דלמשנה ראשונה אין הג"ש סותרת ההיקש פיון דרביעית הלח פשקראש הוא פזית ביבש ובהכי א"ש מה שכתב הפמ"א שם על ספק הלבוש דאין פאן ספק ותדע דהא למאי ש שדפליג במשנה אחרונה וס"ל בכזית ואי ס"ד דמשערינו כמו שקה ביבש אם פן צריף רביעית עכ"פ ואם פן אין חילוק בין משנה ראשונה לאחרונה ולפי מ"ש א"ש דבאמת ר"ע ודאי מדמה לה כמו דאכילה בכזית כמו כן שתיה ששומה הלח הנה שיעורו בכזית משא"כ משנה ראשונה ילפי מג"ש שכתב וס"ל דאין זה סותר ההיקש דהא דמקשינו מה אכילה בכזית אף שתיה בכזית פשיקרוש ממילא שהוא בלח ברביעית וכיון דקי"ל בנזיר פתכמים דמתרצין ההיקש והג"ש שלא יהיו סותרין זה את זה אם פן יש לומר דגם לעגנו ברכה פן הוא ולפי זה נחא מה שהקשה הפמ"א שם דאם איתא דשביעה דשתיה דוקה ברביעית אם פן ליחשבה גבי עשר רביעיות ולפי מה שכתב א"ש דגם גבי ברכה תליא בפלוגתא דמשנה ראשונה ואחרונה וכיון דגבי ברכה ל"ד יין אלא ה"ה מים ושאר משקים אם פן הנה צריף לחשבם גבי חינוך דאם לא מיירי בפלוגתא וכמש"ל ואמנם בלא"ה נחא כמ"ש פיון שאינו מימרא לא חשיב ליה: עוד הביא הפמ"א ראיה מאיסור דם דמיירי לעגנו שתיה כמ"ש התוספות בשבועות דף כ"ג בשם הירושלמי ואפ"ה שיעורו בכזית כמו שכתב הרמב"ם ולכאורה הנה אפשר לומר שמבואר למעיין שהתוספות העתיקו דברי הירושלמי בס"ד שם דאמר שא"א לומר בשקראש דהא תנינו דם שקראש אינו לא אנוכל כו' אבל במסקנא שם דחה זה דההיא לעגנו טומאת אנוכלין מתניא אבל לעגנו חיוב שפיר מתחייב עליה כדאיתא הקפה את הדם כו' ושתיה בכלל אכילה יליף מקרא אחרונה ה"ה ולפי זה יש לומר דמה דאמר ששיעורו בכזית היינו בדם שנקרא דוקא אבל מלשון הרמב"ם מבואר דעיקר חיוביה דדם בכזית הוא וכן מוכח בכריתות דף כ"א דקאמר דם שרצים לוקה עליהם בכזית כו' וגם בדרף כ"ב אהא דתנו הלב קורעו כו' אמר ר"ז אמר רב ל"ש אלא בלב עוף שאין בדם פזית כו' ולרש"י דמפרש דלאחר בישול מיירי שנקראש הדם בתוכו על ידי בישול אם פן אין ראיה משם אמנם התוספות ס"ל דמיירי קודם בישול וכ"כ שאר פוסקים אם פן מבואר דאף בכה"ג דם בכזית וצ"ל דדם שאני פיון דאפקיה קרא בלשון אכילה ולא נקט לשון שתיה ש"מ דאתי לאורוי דשיעורו בכזית פאכילתה וא"ל דאתי לאורוי דבעלמא שתיה בכלל אכילה דשתיה בכלל אכילה מקרא אחרונה נפקא ואף שי"ל דאתי לאורוי דדם שנקרא

עובר עליו מכל מקום פינו דעיקר דינא דדם לאו ביהכי מיירי לא הו"ל למנקט לשון
אכילה אי לאו דאחי לאורויי דשיעורו בכזית ומ"מ צ"ע מהא דאיתא בןחולין דף ק"ח
חצי זית בשר וחצי זית חלב שפשלן זה עם זה לוקה על אכילתו כו' וכן פסק הרמב"ם
פ"ט מהלכות מ"א ורש"י שם פירש הכי משערין יין וחלב וכל משקה לשערו בכזית
מביא פוס מלא משקין ומביא כזית ונותן לתוכו כו' אלמא דגם חלב האסור משערין
בכזית ללקות עליו אף על גב דמשקה הוא ובב"ח לא פתיב ביה אכילה דנימא דמ"ה
שיעוריה בכזית באכילה ואפשר דטעמא פינו דרחמנא אפקי' לאכילה בלשון בישול וכמו
דבבישול מתחייב על כזית כמו כן באכילה אלא דהיא גופא ראיה בעי דמנ"ל דבישול
היינו בכזית ועוד דתינח ללוי התם אבל רב ס"ל דאין לוקה על בישולו כ"א פשיש
שיעור כזית ודחוק לומר פינו דבבשר אולינו פתר כזית פכל איסורין דעלמ' מסתמא
פשחייבה תורה על צירוף שניהם גם כן בכזית הוא דמכל מקום קשה דמנ"ל שיהא החלב
נגרר אחר הבשר ואימא איפק' ולאסי בן יהודה ולר"ש שם דף קט"ו וקט"ז דילפי
לאסור בב"ח באכילה מג"ש מטריפה דכתיב פי עם קדוש אתה ונאמר להלן ואנשי קודש
תהיו לי ובשר בשדה טרפה כו' ואם כן שפיר ילפינו מהתם דשיעוריה דבב"ח באכילה
דטרפה שהוא כזית משא"כ למאן דילפי מדכתיב ג"פ לא תבשל צ"ע: ולכאורה יש ראיה
דגם בשאר איסורין משקין בכזית מדאמרין בבכורות דף ו' וחלב דבהמה טהורה מנ"ל
דשרי אי לימא מדאמר רחמנ' בשר בחלב הא לחודיה שרי ואימא חלב לחודיה אסור
באכילה ומותר בהנאה כו' ולכאורה בפשיטות מצי לדחויי דחלב דאסור משום אמ"ה
פינו דמשקה הוא שיעורו ברביעית משא"כ משום בב"ח לוקה בכזית וע"כ לומר דאי
נמי משום אמ"ה אתינן עלה לוקה בכזית משום דכתיב גפי איסור אמ"ה אכילה ואכילה
בכזית ולפי זה מוכח דגם בערלה ומעשר שני דכתיב בהו לשון אכילה דאף השתיה
שיעורה באכילה וצ"ע: והנה לכאורה יש להביא ראיה לדברי הרמב"ם בהלכות שבועות
מדאמרין בנזיר דף ד' אמר רבא שבועה שאשתה ואמר הריני נזיר אתאי נזירות חיילא
על שבועה והשתא תיקשי פינו דקי"ל רביעית יין לנזיר אם כן יכול לקיים שניהם לשותות
כשיעור כזית שבועה יצא ידי שבועתו ואפ"ה לא חייב נזירותו ודחוק לומר דמכל מקום
אף כזית אסור לנזיר לפי מה דקי"ל כרבי יוחנן דחצי שיעור אסור מן התורה דז"א לפי
מה שפסק הרמב"ם פ"ה מהלכות שבועות דהנשבע לאכול פחות מכזית נבלה וטרפה
חייב על השבועה אם כן ה"נ מה"ת יחול הנזירות שלא ישתה אף חצי שיעור לעבור על
השבועה וגם אין לומר פינו דלר"ש אחי ולדידיה חייב בכל שהוא פדאית' שם לקמן
דכ"ש למכות ז"א דא"כ מאי פריה ורבנן נמי הא מבעיא ליה לאסור יין מצוה כו' דלמא
רבנן לטעמייהו דרביעית בעינן ומה"ט נמי אין לדחות ולומר דרבא התם אליב' דר"ע
קאמר דס"ל דשתיה בנזיר בכזית דאם כן לא פריה אדרבנן אלא ודאי דגם בנשבע
שישתה שיעורו ברביעית אף דמכל מקום אין מפאן ראיה רק אם נשבע על השתיה
בהדיא משא"כ אם נשבע שלא יאכל ושתה אפשר דבשיעור כזית מתחייב פינו דמטעם
שתיה בכלל אכילה אתינן עלה ומהרמב"ם משמע דאף בכה"ג השיעור ברביעית וכמ"ש
הפמ"א וגם לענין נשבע על השתיה בהדיא יש לדחות ראיה זו שיש לומר דע"כ לא
קאמר הרמב"ם דנשבע לאכול פחות מכזית נבלה דחייב היינו לענין חיוב אבל מכל
מקום לא שרינו ליה למיכל פינו דחצי שיעור אסור ואף שעי"ז עובר על השבועה שב

ואל תעשה הוא וה"נ פיון שעל ידי הנזירות נאסר אף בכזית הוא חל עליו ואף שצריך עי"ז לעבד על השבועה פיון שהוא בשב ואל תעשה.

ועוד יש לומר דמכל מקום שפיר משפחת לה יין של מצוה כגון שנשבב בפירוש שישתה רביעית יין והכי פריך ורבנו הא מבעיא ליה כו' וכעת ראיתי לקצור בזה: דברי זעירא הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד שאלה טו חוטר מגזע ישישים.

רד עם אל נעם קדושים. מתקו ותבונתו משמח אלקים ואנשים.

לא עצמנהו ארזים וברושים. טוב לישאל מרפב ופרשים.

ה"ה פבד אהו' ידידי הרב הגאון מו' ישעיה ברלין נ"י: אהד"ש הפעם אודה ד' פי זכינו לשיחתו. ואם פי לגבי דידיה מלת' זוטרתי היא פדי שאילת שלום הפליא והגדיל לעשות להקיות עם רב וזכות הרבים תלוי בו.

ועתה פאתי על דברי תורה הנה זה ימים למחזי אתי בסקרו דמר וראיתי אני את המראה אשר נתחבט מר באות ב' בהא דקאמר הגאון משמיה דר' יוחנן צריך האדם שיהא לו ב' עטיפות כו' ובהשמות שבסוף הספר הוסיף נוסף בזה אשתומם על המראה שנראה ברור כנונת הגאון לדברי הירושלמי פ"ח דפאה וכן הוא במדרש וילקוט רות פלשון השאלות רק דגרס ר' יוחנן במקום ר' חנינא ועיין בהגהות מיימוני הל' שבת פ' למ"ד אות ב' מבואר דגרס גם כן ר' יוחנן וע"ש שחסר בלשוננו וצריך להגיה פלשון המבואר בילקוט ע"ש: ב וזאת שנית באות ג' אמר ר"ה לא ישפור כו' הואיל וניתן לדרוש ולהגיה בהורמנטי דמר אמין שכצ"ל אמר ר"ה הנה מהלך בשבת ופגע באמת המים כו' שהרי השאלות קאי אחר מימרא שלא יאה הלוכה של שבת ובש"ס אמרינו מה היא פי הא דאמר ר"ה כו' ועיין בר"י וקצת משמע כן בסוף הסימן במאי דכתב א"נ דקאזיל לדבר מצוה כו' וע"ש כנלענ"ד וד' יודע האמת: ג באות י"ב כ' מר שלא נמצא באחד מהפוסקים שהוא דעת הי"א שהביא רמ"א דהיינו הרא"ש ותה"ד כו' שנסתייע מדברי השאלות שפסק כן להדיא ותמהני במה דקא חשיב לתה"ד בין הי"א דהתה"ד לא מייירי בהכי רק לענין אם מותר לישא אשה שאינה בת בנים למנוע מריבה בתוך ביתו וע"ש דלענין למפור ס"ת הביא דעת הרא"ש ודעת הרי"ף ונסתייע יותר מדברי הרי"ף ועיין בספר המלחמות להרמב"ן שהביא דברי השאלות בזה ועיין ח"מ וב"ש: ד באות ט"ז בהא דכ' בה"ג בהלכות בכורות דהלכה כר"מ ע"ז פתב להגיה לפי שלא די שדברים אלו סותרין למ"ש התוספות בשמו בזבחים דף כ"ד אלא אף דבריו סותרין זא"ז דהוא גופא כ' בהל' מיוון דאין הלכה כר"מ בקנסות וע"ז אני תמה דנדאי הגרסא בהלכות גדולות נכונה שפוסק כר"מ ואין כאן סתירה פלל וכמבואר להדיא באשר"י דבכורות שכ' דבעל הלכות פוסק כר"מ דחשיב ליה גזירה ולישנא דקנס' דנקט הש"ס הוא לאו דווקא וכ"כ הטור סי' ש"י בשם בה"ג אכל צ"ע על הרא"ש ושהטור ורבינו ירוחם שכתבו דהשאלות הוא המתיר ופוסק דלא כר"מ לא ידענא מאין להם שנראה דמפללא שמיע להו לפי דס"ל אין הלכה כר"מ בקנס' ומשום הא לא אריא דהא בה"ג נמי ס"ל הכי ואפילו הכי פסק כר"מ בהא דס"ל דאינו רק גזירה כמ"ש הרא"ש לבסוף ובדברי הרא"ש יש לדחוק בכוננתו לומר דלפי מה דמסיק בשם בה"ג באמת גם בדעת השאלות יש לומר כן אכל על הטור ורי"ו שכתב להדיא דבשאלות מתיר תימה דמנ"ל הא ויותר מזה יש לתמוה

דבשאלתות פֿרשׂת בא סי' מ"ד כ' להדיא בהך דינא גופייה דהלכה כר"מ אף על גב דר"מ ור"י הלכה כר"י בהא הלכה כר"מ דקי"ל הלכה כר"מ בגזרותיו וכדברי בה"ג ממש שִׁהביא מר בשמו ונראה שלא היה לפנייהם גוף ספר השאלות ועדיין צ"ע.

ובדברי התוספות דנבחים נראה להגיה מפאן דקדק ר"י בהלכות גדולות כו' רצה לומר דר"י בה"ג ס"ל לענגן הך פללא דאין הלכה כר"מ בקנסי וכמ"ש התוספות בביצה או אינה הג"ה אחרת המתנישבת ועיין בסמ"ג עשין רמ"א ואין להאריך עוד.

וגם במ"ש מר לדקדק על התוספות דבכל דוכתי מיייתי הך דהלכה כר"מ בגזרותיו מפתובות דה"ל לאתויי מהמוקדם בעירובין נ"ל שפונ' התוספות להביא דהלכה כר"מ בגזרותיו אף היכא דרבים פליגי עליה וכן הוא להדיא בתוס' והרא"ש והר"ן בשבת דף ט' ובעירובין דף פ"ט בתוספות ד"ה גזירה ובאשר"י שם פתב בשם הר"ר יהודה שכ' דאין הלכה כר"מ דאף על גב דקי"ל פנותיה בגזרותיו הני מילי במקום יחיד כו' ונ"ל דלית הלכת' פנותי' דר"מ ולא מטעמיה דאפילו לגבי רבים פסקינן פנותיה בכתובות גבי אדם משהה כו' ע"ש והתוספות בביצה ובכורות לרבות' נקטו אף על גב דבגזרותיו קי"ל פנותיה אף לגבי רבים מפל מקום הך דקנסא הוא הלכה כר' יהודה: ה באות מ"ז מנין לשאר הנזמולים כו' ונוסחת הגאון עולה יפה תמהני שהרי הגאון בפֿרשׂת וירא סימן יו"ד כ' מנין לתשעה לעשרה כו' ושאר פל הנזמולים כו' ע"ש ומר הביא דברי הגאון באות צ"ט ותמה שם על מ"ש דמילה בשבת מני"ו דוביום נפקא וליתא דמדלא פתיב בשמיני נפקא ותי"ו דוביום צריף למילה שלא בזמנה דצריכה להיות ביום ולענ"ד יש ליישב דהגאון ס"ל כמ"ש הרשב"א במגילה דף כ' לתרץ קושית התוספות ד"ה דכתיב דס"ל דמבן שמונת ימים נפקא לן למילה בזמנה וני"ו דוביום לשלא בזמנה וכ"כ התוספות ביבמות דף ע"ב והלפך שפיר קאמר גאון דאי לא פתיב ני"ו הנה אמרינן דקרא דבן שמונת ימים לבזמנה אתי שתהא ביום אימתר ליה ביום לשלא בזמנה ולעולם דלא דחי שבת אבל השתא דכתיב ני"ו ע"כ חז אתי לאוריזי דאפילו בשבת ועיין בשו"ת שאג' אריה סימן נ"ד שבמ"ש ליישב קושית התוספות דמגלה ככר קדמו הרשב"א ומה שהשיג על תשובת הרשב"א סי' תתע"ז והיא תשובת מהר"מ מרוטנבורק במ"ש וקי"ל כת"ק דאפי' מאן דלא דריש ני"ו ה"א דריש כו' וע"ז כ' שפחלפו להרב ז"ל הדברים ע"ש ובאמת נראה שמהר"מ מרוטנבורק ס"ל לפרש פמו שפתב הרשב"א ביבמות דף ע"ב ד"ה אפילו למאן ואע"פ שהרשב"א חולק על המפרשים פן מ"מ הני נמי לאו קטלי קניא נינהו וגם מהר"מ פאחד מהם ומפרש דני"ו וב' דריש וקושית הרשב"א יש ליישב ואין פאן מקומו להאריך: ואו בשאלות פ' אמור סי' ק"ג ובאדם פדאמרינן התם ר' יוחנן משום ר' יוסי בן יהושע כל שטבורו חתוף ונרשם בגליון שמצנה לחפש ולמצוא ואפריון גמטי שהניח לי מקום להתגדר לציין את מקומו שפרור פנונתו להא דאיתא בגדה דף ק"ד וכמה פדי שניטל כו' ר"י אמר משום ר"י בן יהושע עד מקום טבורו כו' ומדברי הגאון למדנו דהא דקאמר התם בין ר' ינאי לר"י איכא בינייהו דר"א דאמר נישל הירף כו' אין פירושו דר"י פליג אדר"א רק לומר דפליגי אי הוי באדם כה"ג נבלה אהא פליג וס"ל דעד מקום טבורו אז דווקא הוי נבילה ונראה פרור שגה היה דעת הרמב"ם פ' יו"ד מהל' א"ב שפסק בהא כר"י וכבר תמה הכ"מ בזה והראב"ד והרשב"א פסקו עד ארפובא פינן דטרפה אינה חיה וברור שהרמב"ם סמך בזה על הגאון שפסק עד טבורו ואם נישל

פחות מזה לא ימות ובהכי א"ש דכנלהו אמוראי ס"ל דבבהמה טרפה אינה חיה רק באדם הוא דפליגי ואפ"ה א"ש מה שהשמיט הרמב"ם מימרא דרבא ונשטו נקוב אמו טמאה משום דס"ל דרבא לשיטתו דס"ל דאף בבהמה טרפה חיה כמ"ש התוספות שם ד"ה אמר רבא מההוא דתמורה משא"כ לדידן דס"ל טרפה אינה חיה טרפות פזו אף באדם אינו חי ונראה דלקה דקדק הרמב"ם פ"ק י"ג מהל' גירושין וכו' והשליכו אחריו מצודה והעלו אבר ממנו ולא כ' לשון המשנה מן הארפובה ולמעלה תנשא אשתו והיינו משום דהרמב"ם ס"ל דבאדם לא תלי מידי בארפובה אלא מסתם סתים שאם העלו אבר שא"א שאם ינטל מאדם חי יחיה מותרת ומינשב קושניית הכ"מ שם ולקה לא כתב הרמב"ם וגם כן הירושלמי שנותנין לו שהות פדי טרפה ופירשו הרמב"ם והרשב"א דהיינו יב"ח משום דקאי אמתני' דמייירי בארפובה דהוי מידי דמטריף בי' לנה צריף יב"ח משא"כ הרמב"ם לשיטתיה כר' יוסי בן יהושע ואם כן במידי דמטריף לחוד אף יב"ח לא מהני ומ"ש בגליון הכ"מ מהו דעשו לו חידוק של קרוי' וכן ראית התוספות מדפריף מאיוב עיין בפר"ח (וכר"ו) סימן ל"א והארבתי בזה במקום אחר (ועיין בספר בית אפרים בקונטרס הראיות שם) דברי זעירא מן סבריאי: הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד שאלה טז נוח לשמים ונוח לאישים.

גברא בגוברין זרע אנשים. אברו וקנקן חדש מלא ישן כאחד משישים.

בגן של קדושים (בפסחים דף ק"ד לפי מ"ש הרשב"ם ד"ה ר' מנחם בר' סימאי וכו' על פ"ק ד"ה דלא הנה בגרסתו מה דאיתא לפנינו שם בפסוגיא אמאי קרו ליה וכו' אכן מדברי תו' ד"ה דלא מסתפל וכו' מוכח בגרסא שלפנינו ובתוספות דשבת קמ"ט ד"ה ודיוקני כו' אבל נוי מותר פדמשמע מבגן של קדושים וכו' ציין המרשים (ע"ז דף ג') ומן המוקדם עדיפא ה"ל להרשים פסחים ק"ד ודאמתאן עלה לכאורה סותר דברי תוס' דשבת דהוכיח של נוי מותר (וכ"כ הרא"ש לדינא) ברם לפמ"ש תו' בע"ז נ' ד"ה ה"ג דתיקצו דבדבר שהוא רגיל לראות בה תדיר ל"ש הפנאה יע"ש שוב לא מוכח מידי דשל נוי מותר ויש לעיין בזה לדינא בב"י ובש"ף י"ד ססי' קמ"ב וצ"ע גם לפמ"ש תוספות בע"ז נ' דגרסינן מהלף עליהם לשון יחיד קצת יש לדקדק במלת בגן דל"ש אלא ארבים.

וברש"י דמ"ק כ"ה ד"ה דר' מנחם כ' בגו של קדושים ואולי הנה גרסת רש"י בפסחים ובע"ז בגו של קדושים ויהיה על נכון לשון יחיד ובגמרא דמ"ק (שלפני דפוס פ"פ דמין איתא דר' מנחם ב"ר יוסי ותקנתיה דצ"ל ר"מ בר סימאי) ה"ה דידי וחיביבי עתיר פנמבי ועתיר נכסין.

שלשלת היוחסין. הרב המופלא השנון והבקי המפורסם כו': האמנם עלי תולה חבילי טרדים מצדי צדדים מפל מקום למען יתעזו לעשות רצונו חפצתי ופניתי מקום לגמלי דתבע קרני דתורה אשר עשתה ידו במכתבו הנעי' מכ"ט ניסן וקבלתי שבוע זו ראיתו שקידתו לטובה בירושלמי פ"ח דפאה ובמדרש ובילקוט וכבר כתובה אתי במה דורש אשר תקנתיה דהתם איתא ר' חנינא וכן נראה דל"ג ר' יוחנן (כדמיייתי בהג"ה מיימוני פ"ל מהל' שבת) דא"כ למה לא אמר ר' יוחנן במדרש שהבאתי פדאמר רב פהנא צריף להחליף.

מ"ש יְדִידֵי הָרֵב וְז"ל בְּאוֹת ב' שְׂרוּצָה לְהַגִּיעַ בְּאַנְפֵן אַחַר וּכְבָר אֲמַרְתִּי שֶׁם שְׂאִינִי אוֹמֵר קִבְּלוּ דַעְתִּי גַם מֵה שְׂכ' עַל הַשָּׂאָר נִתְּנָנוּ לְכַתּוּב וְנִאֲמַרְהָ לְקִרְוֹת וְלוֹלֵי טְרָדוֹת הַזְּמַן הַיִּיטִי מְשִׁיב לֹא פְּרָאוּי אֶף אֶת זֶה אוֹדִיעֵהוּ מ"ש יְדִידֵי הָרֵב ש"י בְּסִימָן ק"ג בְּעֵנָן ר' יוֹחָנָן מְשׁוּם ר"י ב"ל פֶּל שְׂטִיבּוּרוֹ כו' יִתֵּן עֵין עֵיוֹנוֹ בַּמ"ש הַח"צ וַיּוֹרֶה פְּחִיץ בְּתִשְׁבֹּה סִימָן ע"ז בְּדָף ע"א ע"ב דְּפוּס אֲמֻשְׁטְרָדָם מֵה שְׂפִקְפִק יְדִידֵי נ"י עַל מ"ש בְּהַקְדָּמָה לִיְיָשֵׁב דַּעַת הַרְשָׁב"ם עֲשִׂיתִי כְּמִדְתִּי לְכָל רוּחַ חֲכָמִים הָאוֹהֵב לְפָרוֹק לְהַקֵּל מְעַלְיוֹ הַפְּלִיאָה שְׂתַמָּה הַתּוֹסְפוֹת הֵן בְּכָל אֵלֶּה אֲשֶׁר יִסְדָּה יְדֵי יְדִידֵי הָרֵב הַשְּׁנוֹן נ"י הִיָּה לִי לְקוֹרֵת רוּחַ לְמֵאוֹד בְּרָאוּתִי אוֹתוֹ שְׂתַלְמִידוֹ מִתְּקִיָּים בְּיָדוֹ.

וְעַתָּה אֲשִׁית אֵל הַמְדַבֵּר פְּנֵי כָּלפִי הַשּׁוֹאֵל כַּהוֹנֵן בַּמ"ש רַבִּינוּ יוֹנָה בַּפ' תְּפִלַּת הַשִּׁחַר שְׂאִין מְקַדְּשִׁין אֲלָא בְּיוֹם דְּכַתִּיב תִּקְעוּ בַּחֲדָשׁ שׁוֹפָר כו' כִּי חֹק לִישְׂרָאֵל הוּא מְשַׁפֵּט וְכַתִּיב דִּינוֹ לַבַּקָר מְשַׁפֵּט מֵה לְהֵלֵן אִין דִּינוֹ דִּינֵי מְמוֹנוֹת אֲלָא בְּיוֹם אֶף ה"נ אִין מְקַדְּשִׁין אֲלָא בְּיוֹם עַכ"ל.

הֵן אֲמַת שְׂרַש"י בַּר"ה כ"ה (אֵהָא דְאָמַר בְּגַמְרָא אִיזְצָטְרִיף סד"א תְּהוּי כו' כְּגַמַר דִּין וְלִיקְדָּשִׁי בְּלִילָה וּמִיָּדִי דְהִנָּה אֲדִינֵי מְמוֹנוֹת דְתַנֵּן ד"מ דְנִין בְּיוֹם וְגוֹמְרִין בְּלִילָה ה"נ מְקַדְּשִׁין בְּלִילָה קמ"ל וְאִימָא ה"נ א"ק כִּי חֹק לִישְׂרָאֵל הוּא מְשַׁפֵּט וְגו' אִימַת הוּי חֹק בְּגַמַר דִּין וְקָא קְרִי לִיה רַחֲמֵנָא מְשַׁפֵּט מֵה מְשַׁפֵּט בְּיוֹם אֶף קְדָה"ח וכו') כְּתַב מְשַׁפֵּט הִינּוּ תַחֲלַת דִּין מְשַׁפֵּט בְּיוֹם נִפְקָא לֵן בְּסַנְהֶדְרִין מְנַהֵיָה בְּיוֹם הַנְּחִילוֹ אֶת בְּנָיו בְּיוֹם אַתָּה מִפִּיל גַּחְלוֹת כו' וְרַש"י בְּסַנְהֶדְרִין י"א (אֵהָא דְמַנְיָא אִין מְקַדְּשִׁין אֶת הַחֲדָשׁ אֲלָא בְּיוֹם וְאִם קִידְשׁוּ בְּלִילָה אִינוּ מְקַדְּשִׁין א"ר אֲבָא מֵאִי קָרָא תִקְעוּ בַּחֲדָשׁ שׁוֹפָר בְּכֶסֶף לְיוֹם חֲגִינוּ אִיזָה סַג שְׁהַחֲדָשׁ מִתְּכֶסֶה בּוֹ הוּי אוֹמֵר זֶה ר"ה וְכַתִּיב כִּי חֹק לִישְׂרָאֵל הוּא מְשַׁפֵּט לְאֵלֵּי יַעֲקֹב מֵה מְשַׁפֵּט בְּיוֹם אֶף קְדָה"ח בְּיוֹם (וְעֵינֵן בְּשִׂאֵילַת שְׁלוֹ' אוֹת נ"ב) כ' בּוּזָה"ל הוּי אוֹמֵר זֶה ר"ה שְׁחַגָּה בַּר"ח אֲבָל שְׂאָר חֲגִים בְּאַמְצַע הַחֲדָשׁ הֵם וְכַתִּיב כִּי חֹק כְּלוֹמַר חֹק שְׂיִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין בְּאוֹתוֹ סַג דְהִינוּ קְדוּשׁ הַחֲדָשׁ הָרִי הוּא כְּמִשְׁפֵּט וּמְשַׁפֵּט בְּיוֹם דְּכַתִּיב בְּיוֹם הַנְּחִילוֹ אֶת בְּנָיו כְּדַרְשִׁין וְכו' וְעֵינֵן עוֹד מְגַלָּה כ"א וְכַרְש"י שָׁם.

וְהִנָּה לְכַאוּרָה אֲפִתִי צָרִיף מוּבָן מִנ"ל דְּקְדוּשׁ הַחֲדָשׁ בְּיוֹם דְּוּוּקָא דְלָמָא מְשׁוּם דְהִנָּה כְּגַמ"ד אֶף בְּלִילָה כְּשִׁירָה כְּכָל שְׂאָר גְּמַר דִּין וּמֵה זֶה דְקָאֵמַר מֵה מְשַׁפֵּט בְּיוֹם הֵלָא עֵיקַר קָרָא דִידְעָנָא דְגַמ"ד כְּשִׁירָה נִפְקָא לֵן מְדַכְּתִיב וְשַׁפְטוּ אֶת הָעָם בְּכָל עֵת וּא"כ חֲזִינוּ דְקָרִי לַג"ד מְשַׁפֵּט דְכַתִּיב וְשַׁפְטוּ גַם מֵה שְׂפַתְב רַש"י בַּר"ה מְשַׁפֵּט הִינּוּ תַחֲלַת דִּין סוֹמֵר לְכַאוּרָה לְמָה שְׂפַתְב רַש"י בְּסַנְהֶדְרִין ל"ד ד"ה לִילָה לַג"ד דְכַתִּיב וְשַׁפְטוּ הִינּוּ גְמַר דִּין וְהָאֲרַכְתִּי מְעַנֵּן זֶה בְּחִבּוּרֵי תְקוּנֵי כְּלֵי שְׁרַת כִּי גַם הָא דְקָאֵמַר בַּר"ה כ"ה אִימַת הוּי חֹק בַּג"ד צָרִיף מוּבָן דְפִשְׁטָא דְקָרָא לֹא נִשְׁתַּנָּה חֹק זֶה מִכָּל שְׂאָר חֹק וְחֻקִּים דְכַתוּבִים בַּתּוֹרָה וּנְבִיאִים וְכַתוּבִים דְהוּי חֹק הַמְצֻנָה.

וְגַם לְכַאוּרָה אִין צוּרָף לְהַש"ס לְהָאֲרִיף בְּזֶה אֲלָא סְגִי לֹמַר כְּמוֹ דְאָמַר בְּסַנְהֶדְרִין י"א אָמַר ר' אֲבָא מֵאִי קָרָא תִקְעוּ בַּחֲדָשׁ וְכו' וְכַפִּירַש"י דְהַתָּם כְּלוֹמַר חֹק שְׂיִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין בְּאוֹתוֹ סַג דְהִינוּ קוֹה"ח הָרִי הוּא כְּמִשְׁפֵּט וְכו' וְכָאֵן אִין הַמְקוּם וְלֹא הַזְּמַן גְּרַמ' לְהַעֲתִיק כְּכָל מֵה שְׂפַתְבְּתִי בְּחִבּוּרֵי הַנ"ל וְלִפְיָךְ אֲפִרְיוֹן נְמַטִי לְרַב' יוֹנָה שְׂמִפְרֵשׁ דִּילְפִינוּ מְשַׁפֵּט דְכַתִּיב גְּבִי קוֹה"ח מְמַלַּת מְשַׁפֵּט דְכַתִּיב גְּבִי דִינוֹ לַבַּקָר מְשַׁפֵּט וְנִכּוֹן וְכַרוּר: וְאֶת אֲשֶׁר

העלה כ"ת מדברי נמוקי יוסף יתן נא עינו במ"ש הרשב"ם ב"ב קי"ג ד"ה דילמא דין
נחלות כו' עד סוף ד"ה אורעה וכו'.

ואת אשר העלה כ"ת והפליא לעשות בדברי תוספות נדה י"ב לכבודו ובשבילו טרחתי
להעתיק מה שפכתתי בחבורי אומר השכחה בזה"ל מצנה ליתן טעם על מה שהשמיטו
פל הפוסקים דאסור לבא על הישינה דתנא במס' פלה עשרה הם כממזרים בני אמה כו'
וניש אומרים אף בני הישינה וכ"פ הרמב"ם בהל' דעות פ"ה ולא תהיה ישינה וכו' אבל
בטוש"ע לא נזכר גם האחרונים העלימו עין מאסור זה ולא הביאו רק דרך שלילה
שהעתיקו הב"י בטור י"ד סימן קפ"ד וכן הב"ח ופ"ה דברי התוספות בנדה י"ב אבל
לדינא לא הזכירו לאסור דבר זה ודע אגב גררא מ"ש בתקוני פלי שרת בנדה י"ב על
מה שכתב תוספות ד"ה בין ישינה וכו' אבל אסור לבוא על הישינה כדאמר בגדרים וציין
המרשים (דף ק') הנה קוף בפני אדם טעות נגלה היות הכמות מסכת גדרים אינו אלא
צ"א דפין ויותר פליאה דבכל מסכת גדרים ליתא להך מלת' ומה דאיתא שם דף כ"ז אינו
ענין על הישינה פלל ע"ש וכן נראה דתוספות לא כתבו אלא בסתמ' אבל אסור לבא על
הישינה כדאמרינו וסמכו על ת"ח היודע אפילו מסכת פלה רק חכם אשר לא היה יודע
ממסכת פלה הוא אשר הרשים דאמר בגדרים והיה מכונן על דף כ"ז בגדרים אף שגג
אגב שיטפ' דהיה סבר דאיירי מענין זה אבל הרואה שפיר יראה דהמרשים לאו שפיר
חזי ואני משתאה על שלשה רועי ישראל ועיני העדה ה"ה הב"י הקדמו ואחריו הב"ח
והש"ף בסימן קפ"ד שהעתיקו דברי התוס' הללו כמו שנדפס לפנינו כדאמר בגדרים:
עוד הגדיל לעשות בשקידתו המעולה בענין זריד שכ' ברש"י ובערוף אמתן לו תודה כי
ברוב דברים הללו פיון אל מה שפכתתי בחבורי הפלאה שבערכין ובחבורי תכ"ש
והמכסה אני מאהובי ידידי שי אשר רשום אתי בהפלא' שבערכין עוד בערוף ערס ג' על
מ"ש שם בערוף בזה"ל בריש גמרא פ' הוציאו לו ביומא אית דאמרי בערסן וכדנרבה
ב"י כו' יע"ש פתבתי ז"ל רש"י ביומא (מ"ז) איכא דאמרי האי זורד בערסן קאמר ינפה
הוא לחולה וכו' ואוכלין זריד וערסן שהם מיני מאכל חטים כדאמרינו במסכת ברכות
דף ל"ז חילקא כו' זריד לד' ד' ערסן לחמש חמש וכו' תיקנו להם זריד וערסן וכו' ע"ש
הנה מה שמרשים המרשים כדאמ' בברכ' ברור דרש"י בעצמו לא כתב אלא כדאמרינו
וחכם אחד הוסיף מלת ברכות מדעתיה דנפשי' (וכה"ג איתרמי בכמה דוכתי פמבואר
בחבורי תכ"ש) אמנם לכאורה פנונת רש"י היה מה דאתמ' במ"ק י"ג וכן ברש"י בברכות
מביאו הך דמ"ק אף אפתי איכא למיזק שהרי זריד וגם ערסן לא נזכר שם פלל וגם מין
דמיתבר לה' ה' ליתא שם במ"ק (ועיין בערוף ערוף זריד ובחבורי יש סדר למשנה פ"ו
מ"ב דמכשירין) תו במ"ש רש"י דזריד יפה לחולי הלא ע"ז לא מיתתי הש"ס שום ראי'
רק על ערסן שיפה הוא מיתתי ראי' מדאמר רבה ב"י וכו' ועוד דהא אהך דערסן יפה
לחולה קאמר הש"ס בגדרים דף מ"א מאי ערסן ומפרש ר' יונתן חושלי דשערי פרש"י
קלופות ופשיט' לסברת רב יוסף דאמר סמידי דשערי עתיקתא נתבאר להדיא דערסן
אינו בגדר המינים דמיתברי וגם נתבאר דערסן נעשה משעורים ואיך כתב רש"י דערסן
מיתבר לה' ה' וגם כתב שהוא מאכל חיטים וח"ו לומר דלרש"י הכא ביומא אשתמיטתי
גמרא ערוכה ובכן מצנה לתמן באופן הנאות: ובסיומא דמכתבו מה שהערה בשאלות
במשפטים בסימן נ"ט גם בזה לא אכחד ולא אפחדל למען כבודו להודיע אליו מה שפכתתי

במה דורש שקראתיו בשם חלק שני בזה"ל במשנה דקידושין מאי דתנו האיז מקדש את בתו פשהיא נערה כו' מדקדק בסוגי' פשהיא נערה אין קטנה לא מסייע לה לרב דא"ר יהודה אמר רב ואי תימא ר"א אמר רב אסור לאדם שיקדש את בתו פשהיא קטנה עד שתגדל וכו' והנה אף על גב דנתבאר שפשהיא נערה שוב ליפא איסור מפל מקום פוננת גאון שכתב עד דבגרה פלומר מימי נערות עד דבגרה (דכינן שפגרה בלא"ה אין לאביה רשות פה לקדשה) וכל עומת החפזון רב.

שיחי יערב. דברי ידידו לטובתו שחר וערב.

בלב וקרב. ישעיה בהגאון מוה"ל זצ"ל בערלין: לכבוד מר אביו ה"ה מאה"ג המפורסם נ"י בצירוף כל הגלויים שלום וכל טוב: עקימת שפתיו (שפתי צדיק ידעון רצון) הוי מעשה אשר הודיעני כי ספר השאלות בעדנ' דעסיק בי' שאול הוא אתו וצריף להחזירו אל מקומו לבעליו אמרתי למען שלא יהיה נעדר ממנו פלי טוב מלתא דאאלבישייהו יקרא הנני שולח לו בזה ספר היקר בעיני כל רואיו ובפרט לגבר' דכנותיה) על ידי ידידנו המופל' מו' יעקבא נ"י הנאמן והגבון בלב שלם שיתנו ויהי' למעלתו למנה ויבושם לו דברי ידידו הכותב בנחיצה רבה למאד מתוך המלאכה מרובה.

אסיים ברוב חיבה ורב שלום למר דודו הרב הגאון המפן' בדורו מוהר"ס נר"י: שאלה יז תשובה להגאון מוהר"ר ישעיה ברלין הנ"ל פתח דבריו יאיר מלתא אנב אורחא קמ"ל בפשיטת חולין של ת"ח הצריכה לימוד בההוא דבנן של קדושים דהוי פה מר דברי התוס' בשבת ודע"ז אהדדי חזינא ליה להמג"א סי' ש"ז ס"ק כ"ג שעמד גם כן בזה וסיים דבראיה בעלמא שרי והנה ה' מצוה דאל תפנו כו' ודאי לא קאי אראי' לחוד פמבואר ברמב"ם פ"ב מהל' עכו"ם וכ"כ בספר המצות ל"ת יו"ד וכן בספר החינוך ודרף אנב ראיתי בספר המצות שם דגרס בסוף פרק ק' דעירובין אלא מעתה אל תפנו אל האלילים ה"נ דלא לקי וארוח לי דקשאי ואתאי שני טובא למאי דגרס שם אל תפנו אל האובות דהא באמת לא לקי משום דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד (ובאמת לפמ"ש רש"י בסנהדרין דף כ"ה והנשאל בה' אזהרה היינו אזהרה דאל תפנו א"ש אבל התוס' הקשו עליו ווא"ז מהרש"א כ' שרש"י בעצמו חזר בו וכן מבואר מדבריו בפירוש התורה וכן מבואר בדברי רש"י בריש פריתות במשנה שם ובדף ג' ע"ב ד"ה אוב וידעוני) ונראה דלקה הכריע הרמב"ם לגרוס דפריף מאל תפנו אל האלילים דאזיל לשיטתו פ"ו מהל' עכו"ם והוא מת"כ כמ"ש הכ"מ שם והתיו"ט שפשפש ולא מצא ותמהני שכן הוא להדני' בסדר קדושים פרשת' יו"ד ר"פ יו"ד ע"ש ונהיאו הרמב"ם במצות ל"ת ט' ובספר החינוך ובמ"ע ע"ש אבל התו' שמבואר מדבריהם בסנהדרין ובעירובין דגרסי אל האובות והיא אזהרה לבעל אוב גופיה א"כ איף קאמר אלא מעתה ובספר החינוך מצוה רנ"ה ארפבי' אתרי רכשי שכתב שלא לעשות מעשה אוב ולא יפנה אחריו פלומר שלא נשאל בו ובמצוה רנ"ו הביא לשון הת"כ שהוא אזהרה לעושה וכן במצוה תקי"ג כ' אזהרה לנשאל מלא ימצא כו' ע"ש שלא כ' אם לא פיון מעשה גם צ"ע לפי שיטתו בכמה מקומות שכל מעשה שאפשר שתהיה מפלי מעשה מקרי לאו שאין בו מעשה.

והנה יש לומר דאף בנן של קדושים לא הקפיד אראיה בעלמא פדאיתא בירושלמי פרק כל הצלמים הלכה י"א מהו מיעבר קדם אדורי צלמא א"ל נחום איש קודש קדושים עבר

כו' ונראה דמה דקאמר לא מסתפל היינו בעיון הלב לחשוב מחשבת מה כמ"ש הרמב"ם והחיינו אהיה דר"י אל תפנו לראותם היינו להתבונן בהם ולשון הסתפלות היינו בעיון קצת ובירושלמי פירק כל הצלמים דנקט שלא הביט בצורת מטבע נ"ל דהפטה נמי הוי טפי מראי' וכעין זה כ' התוספות ריש ב"מ אהא דקאמר בראי' בעלמא לא קני והא דאמרין בהבית והעלי' הפטה בהפקר קני היינו שעשה מעשה כל דהו אלמא דהפטה הוי טפי מראי' (ועיין בקוטרס שקבתתי שנית להגאון הנ"ל שהבאתי דברי רש"י גבי והביט אל נחש הנחונשת וחי יע"ש) ועיין במג"א סימן רכ"ה בענין אסור להסתפל בפני רשע דמחלק בין ראי' להסתפל וכן בכמה דוכתי: ומ"ש לדקדק במלת בנן של קדושים שהוא לשון רבים וגרס בנו כמ"ש ברש"י דמ"ק צ"ע דמלת בנו אין נופל אלשון קדושים ואי הוי אמר בנו של קדוש הוי א"ש וכמו שמצינו ר"א בנו של ר"י הגלילי וכדומה וטפי נ"ל למימר בן של קדושים ומכ"ש לפמ"ש המפנרשים דפירושא דמילתא היא כמו בן דעת או בן תורה ודקאמר קדושים היינו שכולל מקדושים הרבה כמו אלקים קדושים אם בן בנו של קדושים אין הלשון מכונן אם לא שנאמר דאביו ואמו קאי.

ומ"ש להגיה ר"מ בר' סימאי נדאי נכון וזה לי שנים רבות כמעט שעברתי מסכת נדרים דף פ"א עמדותי משתומם במ"ש רש"י שם על ונירדמוס בר' יוסי היינו ר"מ בר' יוסי דמתקרי בנן של קדושים ורציתי ליתן תבלין לפי פשטא דמלתא דקדושים קאי אאבותיו מסתבר קצת לגרס ר"מ בר"י לפי מה דאיתא בשבת שלא נסתכלתי במילתי ואע"ג דאמרין שם דמשום זה אין לקרותו רבינו הקדוש מפל מקום שיניף לקרות לבנו בנן של קדושים וגם בירושלמי דגיטין פירק התקבל קאמר רבו כדבעי מקשה כו' שפשמ שבין קדשי קדשים לחולי חולין בן בין דורינו לדורו של ר' יוסי ואע"ג דה' בני' הנה לו לר' יוסי כדאיתא בשבת שם ולא מצינו שיקרא לא' מבניו בן י"ל שזה היה אויחו בזה במדת אביו ולפיכך קרי ליה הכי ואם בן דברי רש"י הללו דנדרים סיוע לגרסא דמ"ק ועתה מצאתי בסדר הדורות שעמד בזה וכן הוא באמת בירושלמי בדוכתי טובא בר' סימאי וכך הוא גרסת הערוף גם בן ונ"ל עוד הקרח לגרסא זו דהו מלתא דאיתא בפסחים דקאמר ר"י בפירק ע"פ בנן של קדושים אומר אחת איתא נמי בירושלמי פירק אין עומדין בשם ר' נחום בר' סימאי ומ"ש מר להוכיח שאין הגרסא ר' יוחנן כדאיתא בהגהות מיימוני דאל"כ למה לא אמר כר"כ דצריף להחליף אגני תמה לפמ"ש רש"י בפירושו למדרש וכן שאר מפנרשים דלר"כ צריף להחליף כל הבגדים ולר"י די לו אם יערב בגד אחד של שבת והיינו דבעטיפה של שבת לחוד סגי (ודעת פתבי' שהביא המגן אברהם סי' רס"ב הוא פירש פהנא) וכהו דנף ל"ב רב נבאי מתעטר וקאי.

וראיתי במדרש הגהות כ"י מפתיבת ידו של רבינו בעל הב"ח שפירש הא דאמרין צריף לערב היינו שתהא עטיפה כמנהג אנשי ערב פאותה שאמרו ערביות יוצאות רעולות ודבר חידוש הוא ועיין ברוקח סימן מ"ז שכתב וז"ל ובב"ר ברך בבעטיפה אין לו להתעטר מחליף אין לו משלשל ונה מורה קצת כמ"ש: ומ"ש לתרץ דברי רבינו יונה צדיין צ"ע דמנ"ל לאוקמי מילתא דדינו לבוקר משפט אתחלת דין ואי משום דכתיב לבוקר הא איצטריף לכדדריש בסנהדרין דף ז' (דהא ליפא למימר בקר מש' דהא כל היום פשר) ואדברא מדקאמר אם ברור לה דבר פבוקר אמרוהו משמע דבג"ד מייירי ובאמת נ"ל דלכך סבירא ליה להש"ס דקה"ח דמי לתחלת דין דאי לג"ד למאי איתקש

למשפט כָּלֵל וְרֵאִיתִי בְּסִפְרוֹ דְּמַר סִי' נ"ב שֶׁכ' אֶהָא דְּהַנְּקִישׁ עֲבוּר שְׁנָה לְקַה"ח (וכ"כ בְּקַרְבּוֹ הַעֲדָה בְּסִדְרֵי אֲמֹר) דְּהִיכָא אֲשַׁפְּחֵן הָכִי וְלַעֲנֵנָּה דְּלִשְׁיטַת הַרְמַב"ם וְכֵן פֶּתַח בִּס' הַחִינּוּף דְּעֲבוּר וְקִדּוּשׁ חַד מְצוּהָ הוּא מְקַרָּא דְּהַחֲדָשׁ הַזֶּה לְכֶם כְּמִבְּנֵי אֲרָרָא בְּחֻשְׁבוֹ חֻשְׁבוֹנוֹת שְׁל מְצוּהָ עֲשֵׂה קִנ"ג אִם כֵּן אִין לָהּ הַקִּישׁ גְּדוּל מְזָה וְאֲמַנְם אֶפִּילוּ לִשְׁיטַת הַרְמַב"ן וְנֶרְאָה שְׁהַנְּקִישׁוּ בְּקַרָּא דִּזְהִי לְאִתּוֹת וְלִמְוֹעֲדִים וְע"ש בְּשׁוֹרֵשׁ א' מַה שְׁפִתְב לְהַמְלִיץ בְּעַד בַּה"ג בְּעֲנִין חִיָּשׁוּב תְּקוּפוֹת וְלוּלִי דְּמִסְתַּפִּינָא הָנִי אֲמִינָא לְמַדְרַשׁ טַעְמָא דְּקַרָּא לְפִי מַאי דְּאִיתָא בִּירוּשְׁלַמִי פְּרָק הַנּוֹדֵר מִן הַמְּבֻנָּשׁל וּבפ"ק דְּסִנְהֶדְרִין ר' הוֹשַׁעֲנִי כִּד הָנִי מְקַבֵּל סְהַדִּי בְּעִין טָב אָמַר לוֹן הָנִי יוֹדְעִין כְּמָה עֲדוֹת מוֹצֵא מְפִיכֵן כְּמָה שְׁכַר בְּתִים יוֹצֵא מְפִיכֵם כּו' וְאִם כֵּן אֲפֹשֶׁר דְּמַה"ט הָנִי כְּמִשְׁפֵּט דְּתַחֲלַת דִּין שְׁהוּא בְּיוֹם וְכַדְאִיתָא בִּיבְמוֹת דְּרַף ק"ד מֶר סָבַר חֲלִיצָה פְּתַחֲלַת דִּין וְכו' וְקו"ל הָכִי וּפְרַשׁ"י וְחֲלִיצָה דִּין הִיא שְׁגוּבָה פְּתוּבָתָה (ובב"י באה"ע סי' קס"ט כ' זֶה בְּשֵׁם הַנִּימוּקִי יוֹסֵף וְתִימָה דְּשִׁבְיָק רַש"י וְנִקְטַת הַנ"י) וּלפ"ז א"ש דְּמַה"ט גּוֹפִיָה עֵיבוּר שְׁנָה בְּיוֹם דְּנֻקָּא.

אוּלָּם יֵשׁ לְדַקְדָּק דְּבִירוּשְׁלַמִי שְׁם מְסִיִּים א"ר אַבִּינָא אִין כְּפֵי אֶפִּילוּ ד"נ כּו' וּלפ"ז נִימָא דְּלִמְשַׁפֵּט דְּד"נ דְּמִי וְלְכַאוּרָה נֶרְאָה כֵּן לְפַמ"ש הַתּוֹס' בְּסוּטָה דְּרַף י"ז ע"ב ד"ה מַה מְשַׁפֵּט כּו' דְּהָא דְּלִיָּף מַעֲפ"י הַתּוֹרָה כּו' וְעַפ"י הַמְשַׁפֵּט הַחִינּוּ מְשַׁפֵּט דְּד"נ פִּינּוּ דְּגַבִּי זְקוּן מְמַרָּא כְּתִי דְּמִשְׁתַּעִי בְּד"נ וְאִם כֵּן הוּא הַדִּין הַכ' הֵךְ דְּמִשְׁפֵּט לְאַלְקִי יַעֲקֹב בְּד"נ מְשַׁתַּעִי כְּדִיתָא בַר"ה וְא"ל דְּבִאֲמַת לְמִשְׁפֵּט דְּד"נ דְּמִי וּבַהֲכִי א"ש נְמִי לְהַפּוֹסְקִים דְּסִבִּירָא לִיָּה בְּד"מ בְּדִיעֲבַד דִּינּוּ דִּין אֲבָל ז"א כְּמִבְּנֵי אֲרָרָא בַר"ה דְּקִאָמַר מִיִּדֵי דְּהָנִי אֲד"מ כּו' וְאִימָא ה"נ אָמַר קַרָּא פִי חוּק כּו' אֲלָמָא דְּלִמְכַפֵּט דְּד"נ מְדַמִּי לָהּ וּמְצַאֲתִי בְּפִנֵי יְהוֹשִׁיעַ בַּר"ה שְׁכַתְב דְּבִאֲמַת לְמ"ד דְּעֲדוֹת הַחֲדָשׁ פְּסוּל בְּקַרְוִי בְּאֲמַת מְצַנּוּן לְמִימַר דְּלַד"נ מְקַשִּׁינּוּ לִיָּה יַעֲו"ש וְצ"ע: וּבְמַכִּילְתָּא הַבִּיאָה הַרְמַב"ם בְּמַנְגֵן הַמְצוּת אִיתָא מַנְגֵן שְׁאִין מְעַבְרִין וְאִין מְקַדְשִׁין הַחֲדָשׁ אֲלָא בְּיוֹם ת"ל מְיָמִים יְמִיָּה וּבַת"כ אָמַר פְּרַשְׁתָּ' ט' מְשָׁנָה ד' אִיתָא שְׁם עֲבָרוּהָ בְּלִילָה כּו' ת"ל אֲתָם אֲתָם כּו' וּבְקַרְבֵּן אֲהָרֹן פֶּתַח דְּאֲדִיעֲבַד קִאִי וְאֶהָא קִאִי ת"ל אֲתָם כּו' וּבְפֶרֶק י' קִאָמַר לְמַעְלָה הוּא מְדַבֵּר בְּעֵיבוּר שְׁנָה וְכֵאֵן מְדַבֵּר בְּקַה"ח כּו' וְאֶפ"ה אֲמַרִּינּוּ שְׁם פ"ט וְיו"ד וּבַר"ה דְּרַף כ"ה ג' פְּעָמִים אֲתָם לְרַבּוֹת אֶפִּילוּ שׁוּגְגִין מְזִידִין (בַּת"כ גָּרַס אֲנוּסִין) מְוֹטְעִין וְכֵן קִאָמַר לְעַנְנֵן הֵךְ דְּעֲבָרוּהוּ בְּלִילָה אֲלָמָא כֵּל חַד יְלִיף מִחֲבָרִיָּה וְכֵן קִאָמַר הָתָם וּבַר"ה דְּרַף כ' יְכוּל כְּשֵׁם שְׁמַעְבְּרִין הַשְּׁנָה לְצוּרָה כּו' וְכֵן בְּמַכִּילְתָּא פְּרַשְׁתָּא בְּאִ לְמַדִּין כְּמָה עֲנִינִים זֶה מְזָה עַל יְדֵי בְּנֵין אֲב דְּעֲבוּר וְקִדּוּשׁ שְׁוִין וְאִין לְהַאֲרִיף וְעֵינִין בִּיש"ש יְבָמוֹת שְׁדַחָה רֵאִיוֹת הַרְמַב"ן מְקַה"ח דְּקַה"ח אֶפִּילוּ בְּדִיעֲבַד לֹא מְשׁוּם דְּכַתִּיב חֻק וְחֻקָּה מְעַכָּב.

וְלְכַאוּרָה הָכִי נְמִי פְּתִיב לְחֻקָּת מְשַׁפֵּט וְהַאֲרַכְתִּי בְּחִידוּשֵׁי וְשֵׁם הַבֵּאתִי הֵךְ דְּמַנְחוֹת דְּרַף י"ט חֻקָּה וְתוֹרָה מְעַכָּבִין וְלֶאֱפֹס הַפְּנָאִי לֹא יְכֻלְתִּי לְהַעֲתִיק: וּמ"ש מֶר שְׁכָמוֹ שְׁהַקְשִׁיתִי עַל רַבִּינּוּ יוֹנָה כְּמוֹ כֵּן קִשָּׁה עַל הַרְשָׁב"ם בְּב"ב דְּרַף קו"ד הִנֵּה אֲמַת דְּגַם עַל הַרְשָׁב"ם קִשָּׁיָא וּבְקוּלְמוֹס נְשַׁתְּיִר וּמ"ש בְּהֵךְ דְּתוֹס' נִדָּה דְּרַף י"ב שְׁפִתִים יוֹשֵׁק מְשִׁיב דְּבָרֵי נְכוּחִים (וְהִנֵּה אֲפֹשֶׁר לִוְמַר שְׁדַרְף ק' הַכְּתוּב בְּתוֹס' אִינוּ ט"ס וְכִינּוּנּוֹ לְמַסְכָּ עִירוּבִין דְּרַף ק' דְּאִיתָא שְׁם הַכּוֹפֶה לְדַבֵּר מְצוּהָ כּו' שְׁנֶאֱמַר גַּם בְּלֹא דַעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב וּמְשִׁם נְלַמַּד גַּם לִישְׁנָה דְּבְלֹא דַעַת הוּא אֲמַנְם פְּשוּט שְׁיֵשׁ לְמַעֲיָין לְחַלֵּק דְּהָתָם בְּכַפְיָ בַּע"כ שְׁאִנִּי וּמְחַנּוּרְתָּ כַּמ"ש מֶר שְׁהוּא נְלַמַּד מִמַּס' פְּלָה) וְתַנּוּחַ דַּעַתוֹ שְׁהַנִּיחַ דַּעַתִּי וּמ"ש בְּעָרוּף עָרָף עָרַס שְׁמַחְתִּי שְׁכַנּוּתִי לְדַעַת הַגְּדוּל וְת"ל לְכוּלִי מְלִתָּא הַנִּינָא בַּר מְזִלְיָ בְּחִידוּשֵׁי לְהַל' בְּרַכּוֹת וְאִנִּי

הוספתי על השמועה וישבתי קצת לרש"י הא דקרי לערסן סמידא עפ"י הירושלמי דסוטה פ"ק סוף הל' א' דקאמר תמן אמר ר' יונה חלקה לשנים כו' טסני לארבעה ר' יוסי בר בון בעי מכן והילך קמחים הם אינצריה לבור הסולת מתוכן ואם פן יש לומר דשפיר קרי רב יוסף לערסן סמידא דכיון דמתביר ה' ה' שוב שפיר מצינו לקרותו סמידא גם תמהני על הגאון בעל קרבן העדה פ"ק הנודר מן המבושל כ' לפרש זריד מין עשב כמו חבילי זרדין וכן פתב בשם הערוף ותמהני שראה פן בערוף זרד ולא ראה אח"כ בערוף זריד דמפרש דהיינו דמתבירי ד' ד'.

וגם איך אפשר לפרש דמעשה קדורה הוא ומברך עליו במ"מ כיון דמין עשב הוא ומ"ש הערוף בערוף זרד היינו שהוא דיומא דכל הנשים זרד זרדו ורבתה חבילות קמחות ועלה לגג והיינו לפי האיפא דאמרי דבש"ז קאמר וכמו כן כ' רש"י שם דלפ"ז זרד היינו חבילי זרדין אבל אינו ענין לקאן כלל.

עוד זאת אדרוש מ"ש בהקדמת ספרו כו' (עיין לעיל בתשובה): ומ"ש מר בשאלות ס' קי"ד ת"ש דבעי מינן מרב כו' שולחן ואוכל כו' לא נרשם מקומו וכתב ומצאתי בה"ג כו' וברור שהשאלות ובה"ג פיונונו לש"ס דב"ק דף קי"ג דאיתא שם לענין גזל והוא הדין לרבית ומה דמסיים ומה שכתב ממעות הוא מדברי הגאון דאסברי' הכי ועיין בי"ד סי' קס"א בש"ף בשם פרישה וביש"ש הגוזל סי' ב': באות פ' תמה מר הא לבתר זמן איסורא לא מצי מבטל ובאמת לכאורה אפשר לומר דמירי פגון שיש לו עיסה מגולגלת כו' פדמוקי ברייתא בדרף ז' והא דלא פריה ממתני' משום דהוי מצי למידחי דמירי בזה"ז דליפא פסח פתרוץ ב' דהגאון אמנם יש לומר דדווקא התם משני הכי דמסייע ליה לישאנא דברייתא דקתני הנה יושב בבהמ"ד פדקאמר דיקא נמי כו' אף י"ל דבלא"ה קשה דנוקמא כר"י הגלילי דסבירא ליה מותר בהנאה וצריף לומר משום דלריה"ג אף בשבת ויו"ט יכול להאכילו לכלבים או לנכרים וכן מצאתי שכ' בספר צל"ח ולפ"ז במתני' דהקא לא שייף זה אמנם לפמ"ש בצל"ח שם דלריה"ג לא מהני בישול בלב כיון דלא שייף ב' דברים כו' יעו"ש צ"ע פעת לקצר אני צריף: באות ק"ה כ' מר וא"כ פליאה מה שסיים גאון בנתינת טעם כו' הגם דשפיר מהפך בזכותי' דגאון אבל האמת יורה דרכו דהנהו בעלי הדפוס מדלגי דלוגי והנסחא הנכונה כמ"ש הרמב"ד בס' בעלי הנפש שער החפיפה בשמו וע"ש הפל עד ולא עיילי בה מייא וכן מבואר בתשב"ץ ח"א סי' ק"ח ומה שכתב דהרא"ש לשיטתו דמפרש בפסחים דלא פריש"י לענ"ד דהרא"ש מפרש דברי רש"י פן דאפולה מלתא דרבא קאי וכן מבואר בתשב"ץ ח"ב סי' פ"ז ודברי מר דרש"י מחלק בין חמין לחמי חמה לכך נקט חמין דוקא אם פן מתיר אף במים גרופין ומנ"ל לחלק ודברי הרא"ש שכתב אלמא מדמי חמי חמה לחמין נ"ל לפרש דלאו מדין חמין גליף דבאמת שפיר יש לומר כמו שכתב מר דק דיוקו מדנקט ולא בחמי חמה ולא נקט אפילו בחמי חמה משמע שאין זה ק"ו כל כך רק דמי לחמין (ודחיקא ליה למימר דנקט לא זו אף זו) ואמנם לענין נדה נקט ואפילו דמפל מקום לענין להקל שפיר הני רבותא ומה שהפליא בסתירת המעתיקים באמת הוא תימה וגם רבינו ירוחם נמשך אחר הרא"ש והמרדכי בשבועות ואחר הסמ"ג ומה דמסיים ולדינא אם עברה כו' וה"נ אם חפפה במים שלא לנו כו' לא הבנתי הפנונה לפום ריהטא: באות ק"ט ופריף רב אחאי כו' וע"כ לא מצאתי בא' מהמפורשים כו' ותמהני שהרמב"ם בפירוש המשנה פ"א דערלה מ"ב עמד

בְּזֶה וּמִיִּיתִי דְבָרֵי הַת"כ דְּדָרְיָשׁ וּנְטַעְתֶּם פֶּרֶט לְעוֹלָה מְאֵלֶיהָ וּמְחַלֵּק בֵּין נְטִיעָה בְּרַה"י לְעוֹלָה מְאֵלֵי בְּרַה"ה וְעֵינַי בִּירוּשָׁלַיִם הַבֵּיאוֹהָ הַר"ש גִּפְּוֹן שְׁעָלְתָהּ בְּמִקּוֹם חוֹרְשֵׁינָּה: בָּאוֹת ק"י וּמֵאֵן דְּלֹא קָאִים כּו' עכ"פ חִידוּשׁ לְדִינָא הֵינְצָא מִפִּי גָאוֹן כּו' לַעֲנִיד לְמַד הַגָּאוֹן לְוַמֵּר כּוּן מִן הֵירוּשָׁלַיִם דְּבַכּוּרִים פ"ג דְּקֶאֱמַר ר"ח מְחֵי מֵאֵן דְּלֹא קָאִים מְקַמֵּי אֱמַר מִי בְּעִית מְבַטְלָה דְּאוֹרִינְתָא וְזֶה לִי גַמִּים שְׁהַקְשָׁה לִי אַחֵי הַחֲרִיף מְהוּ גְעָצִיל נ"י עַל מַה שְׁפָתַב הַתְּשַׁב"ץ בַּח"א ס' קמ"ז דְּמִיִּיתִי הַשְּׂאֵלְתוֹת דְּמֵאֵן דְּלֹא קָאִים קמ"י כּו' וּמְסִיִּים וּמַה לִי קִימָה וְהִידוּר וְזוֹ תוֹרָה וְהַקְשָׁה דְּלֹא דְמִי כָּלֵל דְּקִימָה וְהִידוּר מ"ע בְּתוֹרָה הִיא וּמִפִּין עַד שְׁתַּצָּא נְפִשָׁיה מִשְׂא"כ בְּגִדּוֹל מְשָׁל אַחֵיו אַף בַּכ"ג לֹא חֲשַׁבּוּהוּ לַמ"ע וּמַכ"ש בְּאֶדָם חֲשׁוּב שְׂאִינוּ רַק אֶסְמַכְתָּא וְדַמְיוֹן וְזוֹ וְדַאי אֵינוּ תוֹרָה עכ"ל אַחֵי וְהִידוּר עִמּוֹ בְּזֶה וְדָרְיָשׁ אַגַּב תְּמַה אַקְרָא עַל הַפְּנִים מְאִירוֹת ח"א ס' ע"ש וּבַמַּח"ת לֹא הִשְׁגִּיחַ בַּכ"מ פ"ג מְהַל"ת ת"ת וְהוּא רְאִיתִי הַתְּשַׁב"ץ שְׁלֹא הִיָּה אִז בְּדַפּוּס: טָרַם אֶכְלָה לְדַבֵּר אֶשְׂאֵלָה מִמֶּנּוּ מַעֲנָה לְשׁוֹן מֵר בָּאוֹת י"א לֹא יִדְעָתִי הָאִיף אֱמַרוּ חֲכָמִים כְּךָ בְּאֶמְתָּא אֱמַרוּ הַרְשָׁב"א בַּתה"א וּבַחִידוּשׁוֹ בְּחֻלּוֹ פֶּרֶק כ"ה וְכֹן פָּתַב הַר"ן שֵׁם וְז"ל כְּדִאֲמַרְיֵנוּ בְּעֵלְמָא בְּהִמָּה שְׁקַרְבָּה ע"ג מְזַבְּחַ פְּסָקָה וְנִהְמָתָה וְכַעַת אֵינוּ עוֹלָה עַל זְכוּרֵי הֵיכָן אֱמַרוּ כּו' וּמַה הוּא דְשַׁבְּת דָּף ק"ח לְכַשְׁיבָא אֵלֶיהוּ וַיֹּאמֶר אֵי פְּסָקָה וְנִהְמָא מִינֵי אֵין עֲנִין לְכָאן דְּהֵתָם בְּזוֹהֵמָא דְעֵבוּד מִינֵי כַּמ"ש הַרְמַב"ם פ"א דְהַל' תְּפִילִין וְכֹן מוֹכַח דְּהָא כּוֹתְבִין עַל עוֹר חִיָּה וְעוֹף טְהוֹרִין אַע"פ שְׂאִין קוֹרְבִין וּבְדָג מְבַעֵי לִיָּה אֶלָּא וְדַאי לְעֲנִין עֵבוּד מִינֵי וּבְדַאי שְׁמַצָּאוּ מֵאֱמַר זֶה בְּאֶגְדוֹת חו"ל וּבְכַדִּי לִידַע טַעְמוֹ וְנִימוּקוֹ אֲנִי צָרִיף לְמִקּוֹמֵן מִדְּעָתִי וְהַבְּנֵי דְרָפָם לֹא אִדַּע מְקוֹמָם: שְׂאֵלָה יַח עוֹד לְהַגָּאוֹן הַג"ל אֶל הָאֶשֶׁל הַגְּדוֹל כּו' מו' יִשְׁעִיהָ בְּרַלִּין נ"י אַחְדָּ"ש אִז אֲמַרְתִּי הִנֵּה בְּאֵתִי בְּמַגְלַת סֶפֶר מַה שְׁעָלְתָה בְּמַחְשָׁבָה לְפָנַי וְעָתָה בְּאֵתִי בְּיָדַי שְׁנוֹיֹת בְּשַׁבִּיל דְּבַר שְׁנִתְחַדַּשׁ בְּמָה שְׁפָתַבְתִּי שֵׁם לְחַלֵּק בֵּין רְאִיָּה לְהַבְטָה וְאֵת זֶה חֲזִיתִי בְּמַדְרַשׁ בְּמַגִּילַת אֵיכָה פְּלוּגְתָא דְר' יוֹדָן וְרַבֵּנּוּ דַמ"ס רְאִיָּה מְקָרוּב וְהַבְטָה מְרַחוּק וּמ"ס לְהִיפּוּף וְרַש"י בַּפ' חֲקַת כ' הָא דְכַתִּיב וְרָאָה וְהִבִּיט הֵינּוּ דְמִינּוּ וְהִבִּיט שְׁלֹא מִינּוּ וְרָאָה וּמְפָרְשֵׁי רַש"י לֹא הִרְאוּ מוֹצָא דְבַרְיוּ וּבְאֶמְתָּה הֵן הֵן הַדְּבָרִים שְׁנֵאֲמַרוּ בִירוּשָׁלַיִם דְר"ה פ"ג וְרַבֵּנּוּ אֱמַרִי נְשִׁיכַת כָּלֵב שְׂאִינוּ מְחַלְחַל וְהִבִּיט: וְאֶמְנָם בְּקַרְבֵּן הַעֲזָה רְאִיתִי דְמְפָרְשׁ גַּם כּו' ע"ד מַה דְּפִלְגִי בְּמַדְרַשׁ וְתַמְהַנִּי שְׁלֹא הַזְכִּיר פִּירַש"י שׁוּב רְאִיתִי בִּיפָה מְרָאָה דְּמִיִּיתִי פִירַש"י וְאַח"כ פָּתַב וַיִּתְּכֵן דְּקַמְפִּלְגִי מ"ס רְאִיָּה מְרַחוּק כּו' וְלַעֲנִיד דְּלֹא פְּלִגִי בְּהָא וְתַרְנוּנֵיהוּ סְבִירָא לְהוּ דְהַבְטָה הוּי טְפִי מְרָאִיָּה רַק דַמ"ס דְּמִינוּ מְגַרַע וּמ"ס דְּמַחְמַת שְׁהוּא מְחַלְחַל גְּרוּעֵי וְגַם מַה שְׁפָתַב דְּמַסְתַּפֵּל הֵינּוּ טְפִי מְרָאִיָּה כּו' פָּתַב הַמ"א סִימָן קכ"ח ס"ק ל"ה לְעֲנִין לְהַסְתַּפֵּל בְּכַהֲנִים.

וּכ"כ בְּתַלְמִידֵי רַבֵּינוּ יוֹנָה בְּבִרְכוֹת הֵבִיאוּ בֵּית יוֹסֵף בַּח"א ס' ע"ה לְעֲנִין מְגוֹלָה טַפַּח בְּאִשָּׁה דְּאָסוּר הֵינּוּ כְּשִׁמְסַתְּפַל בְּהָ אֶבֶל בְּרָאִיָּה בְּעֵלְמָא מוֹתֵר ע"ש: גַּם מַה שְׁפָתַב שֵׁם שְׁרַש"י בַּפ' הַתוֹרָה חֲזוּר בּוּ כּו' מְבֹאָר גַּם כּו' מְדַבְּרִיו בְּרִישׁ כְּרִיתוֹת בְּמַתְנֵי דְּפִירַשׁ אַזְהַרַת בְּעַל אוֹב מוֹהַנְּפֵשׁ אֶשֶׁר תִּפְנֶה וְכֹן פָּתַב שֵׁם בְּדָף ג' ע"ש.

וְהִנֵּה רְאִיתִי בְּסֶפֶר יְרִיאִים לַר"א מִמִּיץ שְׁפָתַב שְׁהַעוֹשָׁה וְהַנְּשָׂאֵל שְׁנִיָּהם בְּאֶזְהָרָה דְּלֹא אֵל תִּפְנּוּ שְׁהֵם נִקְרָאִים פּוֹנִים וְזֶה נְרָאָה שִׁטַּת הַחִינוּף אֶלָּא שְׁקִשָּׁה לְמָה חֲזוּר וְשָׁנָה לֹא זֶה דְּלֹא יִמְצָא בְּךָ וְשׂוֹאֵל אוֹב וַיִּדְעוּנִי עוֹד רְאִיתִי דְּמִשְׁמַע שֵׁם דְּהַנְּשָׂאֵל בְּכַרַת דְּבַכְלָל אֵל

תפנה אל האובות הוא ולא נמצא פן בא' מהפוסקים ועוד קשה דלא תשיב ליה בכריתות וליפא למימר דתדא מלתא הוא עם בעל אוב דהא טובא אשפחן שם.

ועתה באתי לעורר עוד במ"ש בספרו אות ל"ד דמלת דתניא שכתב התוספ' צריף תיקון לענ"ד הוא מתקן היטב פינון שפן איתא במדרש ר' תנחומא ובפסיקתא רבתי וכמו שזהנפיר המרדכי בשמם ושם כתב גם פן בלשון שנו חכמים אם פן ודאי שנומצא פן באיזה ברייתא פמו שאר ברייתות בש"ס שלא נזכרו בתוספתות שלנו ובהגהות מיימוני סוף הלכות חנופה פתב וז"ל בשאלתות דר' אחאי פרש' וישלח נר חנופה כו' וכן התוספות הביאו לשון הברייתא אהא דפרק פירה כו' תימא מאי שפא מהא דתניא כו' ומה שכתב עוד לתמוה על הר"ן דמנ"ל דילמא הגאונים מייירי בתוה השיעור ולזה פתב דהר"ן דייק מלשונם דמייירי אף לאחר השיעור הנה ה"ה פ"ד דחנופה פתב בשם הרמב"ן דמשמע ליה אפילו פכה תוה זמנו שלא פהגאונים ועיין בש"ג פרק במה מדליקין (וכן בט"ז סימן תרע"ב פתב על הר"ן דלא סבירא ליה חילוק הב"י בזה) שפאמת תמה על הר"ן וה"ה ונדעתו שאינו פן ועיין בהגהות מיימוני אות ד שכתב פן בשם מהר"מ ומה שכתב שהשים פנר יותר מפשיעור ר"ל וכבר דלק פשיעור וכן פתב המרדכי בשמו ועיין בהגהות מרדכי שיש שם ט"ס וסבירא ליה לאסור לגמרי וכדברי התוספות ונדעת ריא"ז הוא דעת אחרת דכל ח' ימי חנופה אסור ואח"כ שרי אמנם מה שכתב בשם רז"ה צ"ע דבשבולי לקט איתא דרבינו ישעיה חולק לגמרי ומתיר ועיין מה שכתבו האחרונים בזה.

והנה אגב אכתוב מה שתמיה על דברי המגן אברהם שכתב דהוי דשיל"מ שיכול לשהותו לשנה הבאה דומיא דחמץ וקשה תדא דביו"ד משמע שדעת המחבר אינו פן. ועוד קשה דכינון שנתערב בשמן הראוי לאכילה האף שייף לומר שיש לו מתירין להדליקו לשנה הבאה ואפילו אם מותר תיכף בהדלקה לא מקרי דשיל"מ.

ואולי מייירי בנתערב בשמן שאינו ראוי רק להדלקה ועיין ברבינו ירוחם נתיב ט' שכתב וז"ל נר חנופה שהותיר בה שמן כו' פה פשוט במשנה והביאה בשאלתות דר' אחאי כו' (ומה שכתב פה פשוט במשנה ר"ל פינון שבילמדנו ופסיקתא איתא שנו חכמים היינו לשון משנה וע"ש לעיל מיניה שהביא דברי הר"ף וכתב ויש מן הגאונים שכתבו דאפילו אחר שיעור זה אסור להשתמש לאורה והיינו לפי מה שהעתיק הוא נר חנופה שהותיר וכן בשבולי לקט בשם השאלתות (ולא נקט שפכה פמו דאיתא לפנינו) דלשון זה משמע אף לאחר השיעור וכה הלשון בפסיקתא ילמדנו רבינו נר חנופה שהותיר בה שמן מה לעשות בו שנו רבותינו נר חנופה שהותיר בה שמן כו' ע"ש: באות ל"ו פתב לפרש דברי התוספות במגילה דף כ"ט מה שכתב פירוש לעשותו עיקר היינו דאם טעה וקרא ד' בר"ח צריף לקרות חמישי בשל חנופה וז"א דבאמת מבואר מדברי התוספות גופייהו דף כ"ג ד"ה דאין צריף לקרות בשל חנופה פדאיתא בילמדנו דחנופה דהלכתא אין משגיחין בחנופה פל עיקר ועיין מה שכתב אא"ז מהרש"א שלא נמצא פן בילמדנו רק לקמן פרק בני העיר איתא אין משגיחין בחנופה ור"ח פל עיקר יש לומר מסתמא גוססאות שלהם מדוניקות יותר בפרט פאשר נראה בתנחומא שלנו חסירים מימרות הרבה וגם יש שם יתיר איזה מאמרים מהשאלתות עכ"פ מבואר דעת התוספות דאין צריף לקרות בשל חנופה וגם פפי הנראה מה שכתב השבולי לקט בשם רבינו שלמה נראה דהיינו רש"י

כּמבּוֹאֵר בְּסִפּוּר פְּעָמִים וְרִשׁ"י גַם כֵּן פָּתַח לַעֲשׂוֹת עֵינָיו בְּבִי שְׁהִנְפִיר גַּם כֵּן דְּבָרֵי הַתּוֹסֵף וּבְרוּקָה אֵיתָא דְּהָא דְּאֶמְרִינוּ אֵין מְשַׁגְּיחִין בְּחִנּוּכָהּ וּפּוּרִים לְקָרוֹת כָּל עֵינָר כְּלוּמַר אִם לֹא יִקְרָא כָּל עֵינָר אֵין לְחֹוֹשׁ וְלֹא יִדְעָתִי הֵיכֵן אֶמְרוּ כֵּן וְהוּא עֲצָמוּ מִיָּתִי דְּבָרֵי הַש"ס אֵלָא ר"ח עֵינָר וְגַם פּוּרִים לֹא נִזְכָּר כָּלָל וּבְשִׁבּוּלֵי לְקַט אֵיתָא אֵין מְשַׁגְּיחִין בְּחִנּוּכָהּ וְר"ח כָּל עֵינָר וְגַם לְשׁוֹן זֶה אֵין לוֹ מוּכָן וְאִם נִגִּיהַּ בְּר"ח א"ש דְּסִבְרָא לִיהַּ דְּבִר"ח אֵין מְשַׁגְּיחִין בְּחִנּוּכָהּ לְקָרוֹת בּוֹ בְּר"ח (וּמ"ש לְתַרְצֵן בְּזֵה קוֹשְׁיַת הַתּוֹסֵף דְּלִפִּי הַרּוּקָה וּש"ל י"ל דְּאֵתִי לְאֶשְׁמוּעֵינוּ דְּר"ח עֵינָר הֵנָּה לִפִּי מַה שֶּׁפָּתַח בְּרֵאב"ן סוּף מְגִילָהּ וּבִש"ל בְּשֵׁם ר' יְהוּדָה הַפֶּהֶן דְּאֵתִי לְאֶשְׁמוּעֵינוּ מֵאֵי דְּקֶאֱמַר וְר"ח עֵינָר הֵינּוּ דְּמַפְטִירִין בְּר"ח דֹּא"ל כִּי תִרְתִּי לְמַה לִּי לִימָא אֵין מְשַׁגְּיחִין בְּחִנּוּכָהּ וּמִמִּילָא יִדְעֵינוּ דְּר"ח עֵינָר וְאֶמְנָם יֵשׁ לוֹמַר כֵּינֵן דְּבִלְא"ה הִלְכְּתָא כְּרַבָּה אִם כֵּן לֹא הוּ"ל לְמִימַר כִּי ר"ח עֵינָר לְחֹוד אֶמְנָם יֵשׁ לוֹמַר דְּתוֹסְפוֹת לְשִׁיטְתֵיהוּ דְּסִבְרָא לְהוּ בְּמַסְכַּת שַׁבַּת דְּמַפְטִירִין בְּשַׁל חִנּוּכָהּ עֵינָן שָׁם): וְדַרְדַּף אֲגַב אֶכְתּוּב מַה שֶּׁתְּמַהֲנִי עַל הַט"ז שָׁם בְּדִין אִם טְעָה וְהִתְחִיל לְקָרוֹת בְּשַׁל חִנּוּכָהּ פָּתַח שָׁם סִימֵן תְּרַפ"ד ס"ק ד' דְּהָא גְּמָרָא שְׁמַבִּיא לְעַנְיָן תְּפִילִין לִיתָא כֵּן בְּשׁוּם דְּנוֹקְתָא בְּתַלְמוּד וְכֵן פָּתַח אַח"כ בְּשֵׁם הַגָּאוֹן מוהר"ר נִפְתָּלִי כ"ץ ז"ל שֶׁנִּתְחַרַּט וְאֶמַר אֲנִי סַמְכְתִי עָלָיו וְסִבְרָתִי שְׁהוּא בְּגְמָרָא כו' וְתְמַהֲנִי אֵיךְ יֵצֵא זֶה מִפִּיהֶם שֶׁל קְדוּשִׁים הִלְלוּ לְחֻשׁוֹד לְגָדוֹל הֵהוּא ר"ג בַּר שְׁלֵמָה שְׁמַבִּיא אֲבוּדְרָהֶם בְּשֵׁמוֹ לְכַתּוּב מַה שֶּׁאֵינוֹ בְּגְמָרָא בְּשֵׁם הַגְּמָרָא וְנִקְלַע עוֹד זֹאת בְּעֵינָיו לְהִנְפִיר שָׁם אֲמוּרָאִים וְלְבָדוֹת מְלַבּוֹ מֵאֶמַר אֲשֶׁר לֹא עָלָה עַל לִבָּם וְנִהְרִי אֶפְיָלוֹ הַמְחַלִּיף דְּבָרֵי ר"א בְּשֵׁם ר"י וְר"י בְּשֵׁם ר"א עוֹבֵר בְּלֹא דְלָא תְּסִיג וּכְמ"ש בְּסִפּוּר חֲסִידִים סִימֵן תְּקַפ"ו בְּשֵׁם הַסְּפָרִי וְאֵף דְּשָׁם אֵיתָא מִנֵּין לְמַחְלִיף שֶׁל ר"א כו' לוֹמַר עַל טְהוּר טְמֵא כו' וְכֵן הוּא בִּילְקוּט מְשַׁמַּע דְּבִלְא"ה אֵינוֹ בְּלֹא זֶה נ"ל שֶׁגִּרְס' זוֹ מְשַׁנְּבֶשֶׁת וְהַנְּכוּן כְּדֵאֵיתָא בְּפִסְיָקָא זוּטְרָתִי שֶׁהַמְחַלִּיף עוֹבֵר בְּלֹא תְּסִיג (וְאֶמְנָם רְאִיתִי בְּסִפּוּר יְרִיאִים דְּלֹא דְלָא תְּשִׁיג דְּמִיָּתִי שָׁם כְּגִירְסַת הַיְּלָקוּט) וְהָאוּמַר עַל הַטְּהוּר כו' בְּלֹא תִגְזוֹל וְנִרְאֶה שֶׁזֶהוּ גִרְסַת בְּעַל סִפּוּר חֲסִידִים וְעֵינָן בְּמַגֵּן אֲבָרָהֶם סוּף הַל' בַּה"כ שֶׁפָּתַח הָאוּמַר דְּבַר שְׁלֵא בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ עוֹבֵר בְּל"ת וְהִרְאָה מְקוּם לִפ"ק דְּנִדְרִים וְלִיתָא שָׁם וּנ"ל דְּט"ס וְכִנּוּנָתוֹ לְדְבָרֵי בְּעַל סִפּוּר חֲסִידִים אֵף בִּילְקוּט מְשַׁלִּי בְּפִסּוּק אֵל תִּגְזוֹל דַּל שֶׁאֵינוֹ אוֹמַר כו' עוֹבֵר בְּלֹא וְנִרְשָׁם שָׁם בְּגִלְיוֹן פ"א דְּנִדְרִים וְאֲבָקְשָׁהּ וְלֹא נִמְצָא אֶמְנָם בְּתַנְחוּמָא וְהוּבָא בִּילְקוּט פְּרִשְׁתַּת בְּמִדְבָר בְּפִסְק' דְּאֵל תִּכְרִיתוּ כו' אֶמַר ר' יוֹחָנָן כָּל מִי שֶׁאֵין אוֹמַר דְּבַר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ עָלָיו הַפְּתוּב אוֹמַר אֵל תִּגְזוֹל דַּל כו' וְעַכ"פ חֵס לִיהַּ לְגָדוֹל הֵנָּה שְׁמַבִּיא אֲבוּדְרָהֶם דְּלִיעֲבֹד הֵכִי בְּאֶמַת שֶׁשְׁפָתָיו בְּרוּר מְלָלוּ וְנִרְאֶה בְּעֵלִיל שְׁפִנוּן לְמֵאֵי דְּאֵיתָא בִּירוּשְׁלַמִי דְּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי פ"ה לְעַנְיָן הָא דְּקַתְּנִי שֶׁאֵין מְעַפְּבִין אֶת הוּדְיוֹ כו' כָּל הַמְצוֹת מְעַפְּבוֹת כו' ע"ש שְׁהוּא מְמַשׁ כְּלִשׁוֹן שְׁהִבִּיא אֲבוּדְרָהֶם וְהַשְׁתָּא דִּינִיק מְדַקְתְּנִי מְעַפְּבוֹת ר"ל דְּמַעֲפֵב הוּדְיוֹ אֶלְמָא דְּאֵף בְּדִיעֲבַד לֹא יֵצֵא אִם הֵנִיחַ אוֹתָם שְׁלֵא כְּסֻדָּר דָּאִם אֵיתָא דְּבִדְעֵבַד יֵצֵא אֵין לוֹ לְעַפֵּב הוּדְיוֹ וּבְמִדְרַשׁ שִׁיר הַשִּׁירִים רְאִיתִי עַל פְּסוּק כְּפָלַח הָרַמּוֹן י"ב אֶלְף חֲלוּצֵי צָבָא לֹא הִקְדִּים אֶחָד תְּש"ר לְש"י שֶׁאֶלְמָלָא הִקְדִּים לֹא הִנֵּה יוֹצֵא בְּשָׁלוֹם וְכוּלָם לֹא הִקְדִּימוּ כו' ע"ש: שְׁאֵלָה יֵט עוֹד לְהַגָּאוֹן מוהר"ר יִשְׁעִיָּה בְּרִלִין נ"י הֵנָּה בָּאוֹת ע"ט הִבִּיא דְּבָרֵי הַרְּאָב"ד בְּאֶמַת נ"ל כְּוִנּוּת הַשְּׁאֵלְתוֹת דְּבָאֶמַת מְפָרִישׁ קוֹדֵם בְּרַכָּה אֵלָא שֶׁאֵינוֹ קוֹרָא שָׁם עַד שֶׁיְבָרַךְ וְהֵינּוּ דְּקֶאֱמַר וּמְבָרַךְ כו' וְהִזְדַּר לִימָא לִיְהוּי חֲלָה דְּבַעֲיָנוּ עוֹבֵר לְעֵשִׂי ר"ל שְׁקוּרָא שָׁם זֶה יְהִיָּה חֲלָה וּמַה שֶּׁפָּתַח הַרְּאָב"ד וְקוּרָא שָׁם וְאוֹמַר הִרִי

זו תרומה ועל זה פתב הכ"מ טעמו דחלה שם העוגה ר"ל דכוננת הראב"ד להשיג על הרמב"ם שפתב חלה דהו"ל למינקט תרומה וגם השאלתות נקט לשון הברכה חלה משום שהוא שם העוגה וכן הוא בסמ"ג הלכות חלה שי"א תרומה מה"ט ועל זה פתב הב"י בשם סמ"ג דס"ל דאין להקפיד בזה אבל לומר שצריך לקרות שם להגי חלה או תרומה אין מי שסובר פן וכולהו מודו באם מברך קודם הפרשה ואח"כ מפריש אותו מן העיסה ומה שפתב שהיה לפני הראב"ד גוססא אחרת בשאלתות ליתא ועיין בהגהות מיימוני סוף הלכות זרעים שהביא לשון השאלתות כמו שהוא לפנינו וטעמא דלא בעינו קריאת שם היינו פינו שאין עתיד לקרות שם כמבואר בסוף פסקי חלה להרשב"א: באות פ"ז אבל ודאי דרשב"ג מודה כו' ליתא דודאי רשב"ג ס"ל דתלינו בשכחה אף שלא מצאו כמו בקרדום שאבד ולא מצאו ומה שפתב לחלק דקרדום לזמן מרובה תלינו בשכחה א"כ מנ"ל להש"ס לדמותו לענין מצאו בזויות כו' דילמא דווקא בקרדום סבירא ליה דתלינו בשכחה ומה שפתב דא"כ בההוא דמצא ט' הו"ל לומר פלוגתא דרשב"ג כפר כתב הר"ן דקאי אי ס"ל שאני אומר אדם טמא אלא דפליגי אי צריך לבדוק אחרי פולם יעו"ש ומ"ש שהרמב"ם גם פן מה"ט פסק כרבנן אין ראיה רק י"ל דסמך על סתם משנה דפ"ד דמעשר שני ופסקה הרמב"ם באומר לבנו מעשר בזויות ואין לחלק בין הוא לבנו רק לענין הניח מנה ומצא מאתים כמבואר ברמב"ם שם משום דאיכא למימר שבאמת היה מאתים רק שאביו אמר לו שמנה מהם מעשר ועיין בביצה דף יו"ד מבואר בתוס' דגם לרבי ורבנן שם תלינו בשכחת עצמו ונראה שבמעוות שדרך לשמרו לא שניך למיתלי באחרים רק בשכחת עצמו אלא שהספק שמא החליף הפל ולפי זה הא דאמרין דאיכא למיתלי בשכחה לרשב"ג ומהני שא"צ לבדוק היינו לרבי דסבירא ליה מנה מוטל דלא חיישינן לאחלופי משא"כ לרבנן נהי דלגבי טומאה ליכא למיחוש מ"מ הכא חיישינן וקצרת: באות קט"ז כ' שמה שהעיד הרא"ש לא נמצא בדברי הגאון להדיא ואי מהא דסי' צ"ט כו' דשפיר יש לומר דדוקא לחומרא כו' וכדמסיק הש"ס דר"י מספקא ליה כו' ואשתומם כשעה חזא דהא בש"ס מוכיח דמספקא ליה מדאמר ר"ה הפל מודים בפרי עם האם שאסור ובשאלתות סי' צ"ט מבואר דקמבעיא לי בפרי עם האם אם שרי או אסור ופשיט דשרי מדר' אבא אלמא דאף לקולא סבירא ליה הכי וכן מצאתי להדיא בדברי הרמב"ן בס' המלחמות יע"ש איך מפרש לשיטת השאלות הך דאמר ר"א לשמעון ומה שדקדק מר על הסמ"ג שלא מנה השאלתות הנה לפמ"ש הב"ח סי' ט"ז בפירושו דברי הסמ"ג דה"ג ורי"ף נמי מחלקין בין איסור למלקות יש לומר דלכך לא חשב השאלתות עמהם דאיהו סבירא ליה אף איסורא ליכא דאף לקולא אין חוששין.

אמנם לענ"ד שמ"ש הסמ"ג אחר דברי הרי"ף וה"ג אמנם פסק שפסק חננ' כו' ולא פתב בלשון פלוגתא מ"מ דעתו לחלוק עליהם וכן מצינו בלשון הרא"ש הל' פלאים שפתב אחר דבריהם ומיהו מסקינן דר"י מספקא ליה כו' ונהי ודאי דפליגי עלייהו וכמבואר גם פן בדבריו בחולין אולם בהגמ"י פי"ב מה"ש כ' על דברי הרמב"ם כר"י דמספקא ליה כו' וכן פירשו ה"ג ור"י אלפס דלא פחננ' עיין תוס' וס' המצות עכ"ל נראה דמפרש דברי הסמ"ג כהב"ח וצ"ע ועיין בזוהר פ' אמור שפתב גם פן דאו"ב אינו נוהג בזכרי ומייתי ראיה מן התרגום ולא פהסמ"ג שפתב דמתרגום אין ראיה דשמא מספקא ליה ולענין מלקות קאמר דשם משמע דלהתרגום אין איסור פלל: בסי' קכ"א תמה על

הרא"ש בבכורות דאף לר"פ שפיר והוא ענין למאי דפסק פְּעוֹלָא דְכֹהֵן וְאֶפְּלוּ פִּהְנָת
וה"נ לוי וְאֶפְּלוּ לוי דאל"כ אף בְּעִיבְרָה מִפּוֹתֵי חֲזֵיב וּלְעַנְדָּ דְּבַרֵי הָרָא"ש נְכוּנִים וְאֶצִּיעַ
פּוֹנוֹ הָרָא"ש הֵנָּה בְּאֵמַת בְּכָאן לֹא נִזְכָּר בְּעִיָּא כְּלָל דְּלוּיִם פְּטוּרִין רַק דִּילְפִינוּ מִק"ו
כְּדַאיִתָּא בַּש"ס וכמ"ש פֶּאן בְּשִׂאֲלֹתוֹת וּמִש"ה קִשִּׁי לִיָּה לְהַש"ס דְּהָא לוי לֹא הוּי מִפְּקַע
וְאִם פֶּן לוי לֹא תִפְקַע כְּמוֹ דְּלָא הוּי מִפְּקַעָה בְּמִדְבָּר וּבְאֵמַת לר"פ דס"ל דְּוִוְקָא דְּאִיעֵבֵר
מִנְכָּרִי אֲתִי שְׁפִיר דְּבְּאִיעֵבֵר מִנְכָּרִי הוּי מִפְּקַע אֶף בְּמִדְבָּר דְּאֶף לְמ"ד מְזֻהָמִין אֵת הַנִּלְד
ס"ל דְּהוּי פְּגוּם לְכַהֲנֵה וְלוּי' (וְכֹן מְבוֹאָר בְּרַמְבַּ"ן בִּיבְמוֹת דָּף מ"ה וּבְלִשׁוֹן הַרְשֵׁב"א
בִּיבְמוֹת דָּף פ"ה דה"פ דְּמְזֻהָמִין אֵת הַנִּלְד) מְכָל מְקוּם לוי פְּסוּל מְקָרִי ר"ל דְּמְכָל מְקוּם
הוּא נְמָנָה בְּכָלל שְׁבֵט לוי וְשְׁפִיר הוּי וְנִלְד פִּיּוּצָא בּוּ מִן הַנְּכָרִי מִפְּקִיעַ בְּכוֹר בְּמִדְבָּר
מִשָּׂא"כ בְּאִיעֵבֵר מִיִּשְׂרָאֵל שְׂאִינוּ נְמָנָה בְּכָלל שְׁבֵט לוי כְּלָל דְּלִמְשַׁפְּחוֹת לְבֵית אַבּוֹתָם
כְּתִיב וְאִם פֶּן אִינוּ יָכוֹל לְהַפְּקִיעַ כְּלָל וְהִינְנוּ דְּפָרִיף מִר"א ב"א דְּמִשְׁמַע לִיָּה דְּמִיִּירִי אֶף
בְּאִיעֵבֵר מִיִּשְׂרָאֵל וְאִהָּא מִשְׁנֵי דְּלָא אֲזַלִּינוּ כ"כ בְּתֵר הַפְּקִיעָה אֲלָא בְּתֵר אִימִיָּה אֲזַלִּינוּ גְּבִי
פְּטוּר רַחֵם וְכִינוּ דְּבִיִּשְׂרָאֵל כְּתִיב שְׁפִיר מִיִּפְטָרָא וּלְפ"ז לר"פ אִין זֶה עֲנִין כְּלָל לְהָא דְּאֶפְּלוּ
כִּהְנֵת דְּהָכָא הוּי טַעְמָא אִם וְנִלְד זֶה הִיָּה מִפְּקִיעַ בְּמִדְבָּר שְׁהִיָּה מִן הַפְּקוּדִים בְּתוֹף שְׁבֵט
לוי פּוֹטֵר וְאִם לֹא אִינוּ פּוֹטֵר מִשָּׂא"כ לְמַר בְּרִי דִּר"י דְּפְטוּרִיָּה דְּוִוְלָד מִכַּח אִימִיָּה אֲתִיָּה
שְׁהִרִי אֶפְּלוּ בְּאִיעֵבֵר מִיִּשְׂרָאֵל שְׂאִין נְמָנָה בְּתוֹף הַלוּיִם אִפ"ה פְּטוּר מִשׁוּם שְׂאִמוּ לוי
וּלְכָף נִקְט שְׁלוּי' כְּלוּי ר"ל לְעִנֵּן דִּינָא וְלֹא בְּפִרוּשָׁה דְּקָרָא וּבְהִכִּי מְפָרַק מ"ש תִּדַּע דְּהָא
ר"פ אֲכַל בְּשִׁבִיל אֲשֵׁתוֹ וּפְשִׁיטָא דֵּא"ש לְמ"ד אִין מְזֻהָמִין כּו' דְּוִוְקָא אִם הַלוּיָה כְּלוּי
דְּבֵתֵר אִימִיָּה שְׁהִיָּה לוי שְׂדִינֵן וּלְפִמ"ש לִיתָא וְצ"ע בְּשִׂאֲלֹתוֹת שְׁכַתֵּב כָּל מְקוּם שְׂנֵאָמֵר
לִי הִינְנוּ לְדוֹרוֹת וּבְגִמְרָא גִלְמַד מִן וְהִיוּ: מ"ש בְּסִי קִנ"ג וְרִאִיתִי בְּב"ח סִי תִקְפ"ה כּו'
וְהִעֲתִיקוּ הַמַּג"א כּו' וְיֵשׁ לְהַפְּלִיא עַל עֲדוּתוֹן וְלֹא מְצֵאתִי בְּשׁוּם פּוֹסֵק נּוֹסַח בְּרַכָּה דְּלִתְקוּעַ
בְּשׁוּפָר כּו' הֵנָּה הַמַּג"א לֹא הִעֲתִיק רַק מֵה שְׁכַתֵּב הַב"ח דְּבִדְעֵבֵד יֶצֶא וְכוּנּוֹת הַב"ח הוּא
בְּרוּר שִׁס"ל כִּמ"ש הַר"א מְזַרְחִי בְּפִי דְּבַרֵי הַסֶּמ"ג דִּמ"ש מְבָרַף עַל תְּקִיעַת שׁוּפָר הִינְנוּ
שְׁמְבָרַף עַל הַתְּקִיעָה וְלֹא עַל הַשְּׁמִיעַ אֲבָל לְעִנֵּן נּוֹסַח הַבְּרַכָּה סְבִירָא לִיָּה לּוֹמֵר לְתַקְוַע
שׁוּפָר שְׁהִרִי בַּהֲל' בְּרַכּוֹת כ' כְּדְּבַרֵי הַרְמְבַ"ם דְּעוֹשֶׂה מְצֻנָּה לְעִצְמוֹ מְבָרַף בְּלָמ"ד וְלֹא
בְּעַל זֶהוּ בְּרוּר פּוֹנוֹת הַב"ח וּמ"ש שְׁהַסֶּמ"ג כ' כִּר"ת הִינְנוּ לְעִנֵּן זֶה דְּהַבְּרַכָּה אִינוּ עַל
הַשְּׁמִיעָה רַק עַל הַתְּקִיעָה וּס"ל כִּר"ת בְּחֻדָּא וּפְלִיג עֲלֵיָּה בְּחֻדָּא דִּלְר"ת פִּינוּן שְׂאִין לָהּ
מִשְׁוֹף זְמַן וּנְגִמְרַת בְּעִשְׂיִיתָהּ מְבָרַף בְּעַל וְכֹן הוּא בְּסִפֵּר תְּמִים דְּעִים לְהַרְאָב"ד סִי בְּשֵׁם
סִפֵּר הַיִּשָּׁר לְר"ת ע"ש וּמָה שְׁכַתֵּב שְׁלֹא נְמָצָא גְּנוּסְחָא זֹו רַק בְּדְּבַרֵי הַגָּאוֹן הֵנָּה בִּש"ג כ"כ
רִיא"ז: וּמ"ש סִי קִמ"ז נְשִׂאֲלִיתִי מִתּוֹרְנֵי א' דְּמֵאִי מִקְשָׁה בְּבִיצָה דָּף י"ח בִּיּוֹה"כ מֵאִי א"ל
הָא קִי"ל דְּמְלוֹנְכְלָף בְּטִיט רוּחִץ וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ כּו' שׁוּב הָרָאוּ לוֹ בְּפ"י שִׁכ' לִיִּישֵׁב בְּדוּחֵק
כּו' וּלְעַנְדָּ לְק"מ דְּמֵאִי דְּקָאֵמֵר פְּעָמִים שְׂאָדָם בָּא מִן הַשְּׂדֵה מְלוֹנְכְלָף בְּטִיט הִינְנוּ בִּימּוֹת
הַגְּשָׁמִים דְּוִוְקָא שְׂיֵשׁ טִיט וְרַפֵּשׁ מִשָּׂא"כ בִּימּוֹת הַחֲמָה וְכֹן מְבוֹאָר לְהִדְיָא בְּשִׁבְת דָּף ח'
וְדָף ק' דְּקָאֵמֵר וְאִי אֲשִׁמוּעִינוּ בִּימּוֹת הַגְּשָׁמִים מִשׁוּם דְּאִיִּדִי דְּמִטְנָפִי עֲבִיד דְּנַחֲתִית אֲבָל
בִּימּוֹת הַחֲמָה לֹא וּבִימּוֹת הַחֲמָה קָאֵמֵר טַעְמָא דְּאִקוּרִי ע"ש וְהַלְכָף פֶּאן נְמִי קָאֵמֵר בִּימּוֹת
הַחֲמָה נְרָאָה כְּמִיקָר וּבִימּוֹת הַגְּשָׁמִים עֲבִיד דְּמִטְנָפִי וּלְפ"ז יוֹה"כ שְׁעִדִּין יְמּוֹת הַחֲמָה הוּא
אִין רַק טַעְמָא דְּמִיקָר לְחוּד וְכֹן מְבוֹאָר לְהִדְיָא מְדְּבַרֵי רִש"י שְׁם דְּעִיקָר הַקּוֹשֵׁי'
דְּבִיּוֹה"כ ל"ש מִיקָר ר"ל דְּלְלוֹנְכְלָף בְּלֹא"ה לֹא מְסִיק אֲדַעְתִּיָּה פִּינוּן דִּימּוֹת הַחֲמָה הִיא

ולפירושו מר הגוי הקושני דביוה"כ ל"ש מיקר וליכלוהו פינן שרואין אותו נכנס למקום ואין נראה לכלוהו באבריו הגלויין: בשאלתות פ' וזאת הברכה רמז קס"ח ברם צ"ל אלו מאן דמפיק כו' ע"ש מבואר מדבריו דבמקום עקרב סבירא ליה דשרי למיסב מסאני דהיינו סנדל אלא שלכתחלה אין לו לילה למקום שהוא אם לא שצריך לאפוקי ספרא או למיתן ריפתא לינוקא ואז מותר לילה שם ולנעול סנדל ומאן דמפיק אף דליכא ספנת עקרב שרי למיפק בגורסא או מוכרה סנדרא וזה נראה ברור שהוא פוננת בה"ג דמיתו הפוסקים סי' תרי"ד ונראה מדבריו שהעתיק מדברי הגאון שאלתות ועל הרוב דבריהם אהד והט"ז הביא פוננת בה"ג לענין אחר וליתא לענ"ד דברי זעירא מן חב"י: הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד שאלה כ שאלה פורשי מכמורת של דגים ומטילים ביאור ע"פ חכירות מהשר שמצודתם פרוסה ממ"ש ובשבת מתמלאת סאתה ועמד השואל ושאל אם מותר להריק על ידי פותי בשבת מתוך המצודה אל הביב קטן הסמוך לו כי יש לו הפסד גדול בדבר כי צריכה לעמוד פה עד בוקרו של יום א' וביני ביני הפותים העושים במלאכה גונבים וכו' חשים ושמים בכליהם ואף גם זאת כי פאשר ירוקו אותה קרוב הדבר כי פלו שמה אחרים שהמה רצים ונופלים אל תוכה לא כן עתה פשהיא מליאה עכ"ל השאלה: תשובה הלום ראיתי אחרי ראי בדברי הפוסקים האחרונים ו"ל אשר מימיהם אנו שותים כי יש בזה מקום לאסור משני פנים א' מצד שהוא גורם צידה בשבת על ידי הורקת המצודה ועוד מחמת טלטול הדגים שהם אסורים לטלטל כדאיתא בסי' ש"ח סעיף ל"ב שדג שאינו מליח אסור לטלטלו מפני שאינו ראוי ע"ש ועוד שהרי היה מחוסר צידה בין השמשות.

אמנם ראיתי ונתון אל לבי לחפש צדדי ההיתר כי התורה חסה על ממון ישראל בפרט במקום הפסד גדול כזה. ובתחלה נדון בדין פריסת מצודה בשבת אם יש בה איסור דאורייתא ואח"כ נתקע עצמינו לדבר הלכה בני"ד הנה המג"א סי' שט"ז סק"ט כ' ו"ל הפורש מצודה ובשעת פרישתו נכנס חיה לתוכה חייב אבל אם נכנס אח"כ לתוכה פטור אבל אסור לפי שאינו יודע אם נצוד אם לאו כו' עכ"ל ואם פן זכינו לדין שאין כאן איסור דאורייתא בלתי אם לכד בשעת פרישתו הא לא"ה איסור דרבנן בלבד הוא דאיכא.

ואין לדחות ולומר דע"כ לא כתב המג"א דפטור אבל אסור אלא במקום שהוא אצלו ספק השקול אם נצוד אם לא וכדמשמע קצת לשון התו' משא"כ בזה פינן דמלתא דשכיחא הוא שנוצוד פנדאי חשבינן ליה וכן משמע קצת מלשון הירושלמי הביאוי הפ"י פא"צ אבל ז"א דאדרבא דוק מרישא איפכא דדוקא אם לכד בשעת פרישתו הגוי איסור דאורייתא אבל בפרישת המצודה אין כאן איסור וה"נ מסתברא מדקתני בשבת דף ע"ג דקחשיב אבות מלאכות הצד צבי כו' הרי דאיסור צידה שנינו ולא איסור פרישת המצודה אף שקרוב הדבר שיצוד נגם יש להוכיח פן ממקור דברי המג"א בזה הוא מהתוס' בשבת דף י"ז שכתבו אהא דקאמרי ב"ש אין פורשין מצודות כו' אע"ג דבשבת נמי אם פירש מצודה אינו חייב חטאת שא"י אם יצוד אם לא מפל מקום גזרו לפרוש מצודה דלפעמים אתי לידי חייב חטאת כגון שבשעת פרישתו ילפוד כו' וא"א דהיכא דהנה מלתא דשכיחא שיצוד חייבא נמי איכא הגוי מצי למימר דגזרו משום דלפעמים אתי לידי חייב חטאת היכא שקרוב הדבר שיצוד כגון הכא ועוד דא"כ מעיקרא לא הוו מקשו מידי שהרי כתבו שם אח"כ בד"ה פדי וא"ת מנא ידע מתי יבא החי' וי"ל דבירושלמי מוקי לה בפורש

בְּחֹרְשֵׁי דְמַצּוּיִן שֶׁם חִינְתָא כּו' וּא"כ פִּינּוּ דְמִיָּרִי בְּמָקוּם הַמַּצּוּי עַד שְׁנָכוֹן לְבוּ בְּטוּחַ שְׂיָצוּד מִבַּע"י מַה"ט גּוּפָא נִימָא נְמִי דָאָם פִּירְשׁ הַמַּצּוּדָה בְּשַׁבַּת הַגּוֹי אִיסוּרָא דְאִוְרִינְתָא אַע"כ דְּהָא לִיתָא וּבְכָל גְּוֹנֵי אִיסוּרָא דְאִוְרִינְתָא בְּפִרְיִשְׁתָּהּ הַמַּצּוּדָה לְחוּד וּכ"מ קָצַת טְפִי מְלִשׁוֹן הִירוּשְׁלָמִי הַגָּ"ל דְּמוֹקֵי בְּפֹרֶשׁ בְּחֹרְשֵׁי תַדַּע מְדַתְנִינּוּ דְגִיִּים וְלֹא דְגִיִּים מַצּוּיִן הֵם עַכ"ל פִּי' בְּתַמְיָה הָא וְדָאִי מַצּוּיִן הֵם אֶלְמָא אַע"ג שְׁהַדְגִים מַצּוּיִן הֵם מְפָל מְקוּם דְּוָקָא בְּלוּכַד בְּשַׁעַת פְּרִישְׁתּוֹ וְלֹא זִוְלַת וּמַכ"ש בַּנ"ד שְׂאִין זֶה קְרוּב לְוִדָּאִי שְׂיָצוּד שְׁלַפְעָמִים שְׁנִים אוֹ שְׁלִשָּׁה יָמִים חֲנֻם מְזוֹנְרָה הַרְשֵׁת וּא"כ פְּשִׁיטָא שְׂאִין פֶּאן רַק אִיסוּר דְּרַבְּנָן אֶפְיָלוּ אִם פִּירְשׁ הַמַּצּוּדָה בְּשַׁבַּת שְׂמָא יִלְפוּד בְּשַׁעַת פְּרִישְׁתָּן: וְרֵאִיתִי בַּפ"מ בְּאַשְׁל אַבְרָהָם סַק"ט שְׁפָתַב וְז"ל גַּם מַמ"ש הַתּו' וּא"י אִם יָצוּד אִם לֹא הָא וְדָאִי שְׂיָצוּד פִּי יֵשׁ הַרְבֵּה חִיּוֹת וְיָבוֹאוּ לְאַכְלוּ וְכַדוּמָה חֲזִיב וְעַמ"א אוֹת ד' בַּמ"ש דְּכָל שְׁלֹא עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה פְטוּר לֹא דְעוּשָׂה מַעֲשֵׂה בְּשַׁעַת צִידָה כּו' ע"ש וְלַעֲנ"ד מֵהַתּו' מוּכַח אִיפְכָא דְאַף שְׂיֵשׁ הַרְבֵּה חִיּוֹת פְטוּר וּז"ב.

וּמ"ש הַתּוֹס' בְּטַעֲמָא דְמַלְתָּא שֶׁא"י אִם יָצוּד כּו' פְּוֹנְתָם דַּאֲע"ג דְּמַצּוּיִן שֶׁם חִינְתָא וְאִם יִפְלוּ אֶל תּוֹכוֹ קְרוּב הַדְּבָר שְׂיִהְיֶה מִבַּע"י מְפָל מְקוּם. וְנִין דְּמַתְרַמִּי דְלֹא נָפִיל בְּיָה כָּלִל וְגִדּוּלָה מְזוּ נַלְעַנ"ד דְאַף אִם הַדְּבָר בְּרוּר לּוֹ שְׂיָצוּד אַח"כ מְפָל מְקוּם פִּינּוּ דְהַשְׁתָּא מִיָּהָא בְּשַׁעַת פְּרִישָׁה לֹא צָדָה לִיכָא חִיּוּבָא וְהִיא שְׁעַתָּא דְנָפִל בַּהּ חִיּוּבָא מִיָּדִי דְמַמְיָלָא הוּא בְּלֹא מַעֲשֵׂה רַק גִּירִי דִּילָנִי וְלִיכָא חִיּוּב חֲטָאִת וּל"ד לְהַדְבִּיק פֶּת בַּתְּנוּר בְּשַׁבַּת וְהוּא נֶאֱפָה וְהוּלָף אוֹ מַתְבַּשֵׁל וְכַה"ג דְּחֲזִיב דַּש"ה דַּע"י מַעֲשֵׂה קָמָא דְעַבִּיד הוּא נֶאֱפָה אוֹ מַתְבַּשֵׁל מַמְיָלָא בְּלֹא עֲנִין אַחַר כָּלִל מִשָּׂא"כ בְּזֶה אַף שְׁהַמַּצּוּדָה פְּרוּשָׁה מְפָל מְקוּם מְחֻסָּר צִידָה הוּא וְכַאֲשֶׁר יִפְלוּ הַנּוֹפְלִים בְּעַת פְּקוּדָם עֲנִין חֲדָשׁ נַעֲשֵׂה בְּזֶה רַק שְׁמַעֲשִׂיו גְּרַמוּ לוֹ כִּי פִרְשׁ עָלָיו רִשְׁתּוֹ וּמַחֲמַת זֶה אִין נִרְאָה לְחֲזִיבוֹ חֲטָאִת וּמַה שְׁפָתַב הַתּו' שֶׁא"י אִם יָצוּד קוּשְׁטָא דְמַלְתָּא נְקֻטִי אֶבֶל לְדִינָא אַף בְּיֹדַע בּוֹדָאִי שְׂיָצוּד אַפ"ה אִין לְחֲזִיבוֹ חֲטָאִת: אִיבְרָא חֲזִינָא לִיָּה לְהַמְג"א ס' רַנ"ב ס"ק ב' שְׁפָתַב מַתְחַלָּה דְמוּכַח מַתּוֹס' דָּף כ"ח ד"ה וְלִימָא שְׂאִם הִיִּשְׂרָאֵל גּוֹתֵן לְרַחֲמֵי בְּשַׁבַּת לִיכָא חִיּוּב חֲטָאִת (וְעֵינִין כ"מ מַה שְׁפָתַב בְּשֵׁם הַמְּפֹרְשִׁים שְׁדַבְּרִיו תְּמוּהִים בְּזֶה) כּו' מִיָּהוּ מִמַּה שְׁפָתַב סִימָן שִׁי"ו גְּבִי מַצּוּדָה מְשַׁמַּע דְּחֲזִיב חֲטָאִת בְּמִיָּדִי דַּאֲתִי מַמְיָלָא וְכֵן פְּסָקוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּמַנְחוֹת דָּף צ"ו דְּוָמְיָא דְמַדְבִּיק פֶּת בַּתְּנוּר וְנֶאֱפָה וְכֵן מְשַׁמַּע בְּרַמְב"ם פ"ח כּו' עַכ"ל וְהִנֵּה מַה שְׂרַמְז לְסִי שִׁי"ו גְּבִי מַצּוּדָה נִרְאָה שְׁפָוֹנְתּוֹ לְמַה שְׁהִבִּיא שֶׁם דְּבָרֵי הַתּו' הַגָּ"ל שְׁפָתַבו שְׂאִינוּ חֲזִיב חֲטָאִת לְפִי שֶׁא"י אִם יָצוּד אִם לֹא וְלַפְמ"ש תְּלִי תַנִּי' בְּדִלָא תַנְיָא וְאַדְרָבָא נֶהֱפֹנָה הוּא דְבַנְתִּינַת חֲטִיִּים לְרַחֲמֵי פִינּוּ שְׁמַמְיָלָא הֵם גְּטַחְנִים עַל יְדֵי מַעֲשֵׂה זֶה דְּמִי לְהַדְבִּיק פֶּת מִשָּׂא"כ בְּזֶה אַף אִם הוּא מְוָבְטָח שְׁוִדָּאִי יָצוּד מְפָל מְקוּם מְחֻסָּר צִידָה הוּא וּמַה שְׂרַמְז לְהַתּוֹסְפוֹת בְּמַנְחוֹת לֹא יַדְעָתִי מַה חֲזִידוּשׁ מְצָא בְּדַבְרֵיהֶם דְּלִשְׁמָם דְּדִין הַדְבִּיק פֶּת מְבֹאָר הוּא בְּש"ס וְאִי מְשׁוּם שְׁנִרְאָה מְדַבְרֵיהֶם דְּגַם בְּצָלִי נְמִי אִם דְּרָפוּ לְצִלוֹת כְּנִלוּ חֲזִיב ג"ז מְבֹאָר שֶׁם בְּש"ס דְקָאֲמַר אֶלִימָא דְכִי לֹא הֶפֶךְ בַּהּ נְמִי הַגּוֹי בִּישׁוּל פְּשִׁיטָא דְחֲזִיב.

וְאַמְנָם לַעֲנ"ד יֵשׁ לְזִמְרָה דְּבִין בְּפִרְיִשְׁתָּהּ מַצּוּדָה אַף בּוֹדָאִי יָצוּד וּבִין בְּנִתְיָנָה לְרַחֲמֵי אִין פֶּאן רֵאִיָּה מֵהַדְבִּיק פֶּת בַּתְּנוּר אוֹ מְצָלִי דְדוֹקָא בַּהּהוּא הוּא דְחֲזִיב אַף עַל גַּב דְּמַמְיָלָא קָאֲתִי פִינּוּ דְמַלְאָכַת שַׁבַּת מְמַשְׁפָּן יִלְפִינוּ לָהּ וְכִיּוֹן דְּכָף הָיוּ עוֹשִׂין מְלֹאכָה זֶה בְּמַשְׁפָּן בְּבִישׁוּל הַסְמָמָנִים לְהַעֲמִיד הַקְדָּרָה עִם הַסְמָמָנִים אֶצֶל הָאֵשׁ וּלְבַשְׁלָם הַלְכָף בְּכָל בִּישׁוּל

כה"ג חייב וכדאיתא בביצה דף ל"ד א' נתן המים כו' פולין חייבים וה"ט שפתיבתי דהכי
אשפחן מלאכה זו כה"ג במשפן אף על פי דבשעה שנתן לאור לא נתבשלו תיכף אלא
לאח"כ מפל מקום פיון דבשיל אח"כ מיקרי מלאכה כמו במשפן שקרוי בישול זה מלאכה
ואפילו תימא שנתנו הסממנים ברותחין שבכ"ר ונתבשלו מיד מפל מקום ס"ס הנה שם
בישול על המים שנתנו בה הסממנים והלכך שפיר ילפינו מינה דכל בישול ואפיה וצליה
כה"ג מיקרי מלאכה להתחייב עליה משא"כ גבי מצודה או גבי רחיים אפשר לומר
דבמשפן לא הנה נחשב למלאכה פרישת המצודה רק הצדיה עצמה כגון בלוד בשעת
פרישתו או בתופס בידו דבר שבמינה נצוד וכן גבי רחיים הנה שם טחינה במשפן ברחיים
של יד אבל כל שנותן לתוך הרחיים והוא טוחן אח"כ מאליה אפשר דליכא חיובא פלל
וכמ"ש המג"א שם בשם הסמ"ג והסמ"ק: וראיתי בתו' דף ע"ה שכתבו בשם הירושלמי
דס"ל דבחלזון אינו חייב משום צידה והפ"י שם כ' טעם ע"פ דברי התוספות שהבאתי
לעיל דכל שאינו צד בשעת פרישתו אינו חייב חטאת וגם דוקא במתפונן לכך וא"כ
בחלזון שאינו מצוי כל כך אף בצד בשעת הפרישה נראה מדבריו דאינו חייב פיון דאיהו
עכ"פ לא נתפונן לכך פיון שאינו מצוי וע"ש שממ"ש לפירוש הא דמייתי הירושלמי משמע
שיש ראיה לדבריו ואין להאריך וש"ס דילן יש לומר דס"ל דבמקום צידת החלזון שפיר
הוא מצוי ולפיכך יש חיוב חטאת בלוד בשעת פרישה ומתפונן לכך וכדאשפחן
בסנהדרין דף צ"א דקאמר עלה להר וראה שהיום אין בו אלא חלזון אחד למחר ירבו
גשמים ומתמלא פולו חלזונות אלא דמצוי הוא במקומו ושם משמע דביבשה צדין אותו
על ההר וכן משמע במגילה דף ו' על פסוק עמים הר יקראו וכן פירש"י חלזון עולה מן
הים להרים ולפי"ז הנה אפשר לומר שהיו צדין אותו ביד מיהו בש"ס דשבת דף ע"ד
דקאמר.

שפן צידי חלזון קושרין ומתירין משמע דניצודין על ידי רשתות וצ"ע על התוספות דף
ע"ה שכתבו ד"ה הצד ואפילו למאן דמוקי כשפצעו מת קמ"ל דלא מחייב בצידה שלו
משום נטילת גשמה דאף על גב דאמרינן השולה דגים מן הים כו' הכא שפא חלזון דרכו
לפרס כו' משמע דצדין אותו מן הים וכ"מ בפ"י ובש"ס משמע דעולה מן הים להרים
(ובמנחות דף מ"ד פירש"י ועולה מן הארץ צ"ל ושולה מקרקע הים) ושם צדין אותו
אם פן אין לזה ענין פלל עם ההוא השולה דגים ויש ליישב ולפי שאינו ענין כ"כ לנ"ד
לא ראיתי להאריך: ועכ"פ לכאורה דברי המג"א אינם מוקרחים ואפשר דס"ל פיון
דאשפחן באפיה ובישול דמידי דאיתי ממילא חייב ה"ה בכל מלאכות אף על פי שי"ל
שלא הנה פן גבי מלאכות אלו במשפן וגם גבי צידה ס"ל דאף על גב דמחוסר צידה מפל
אם הוא יודע שיצוד בנדאי כמידי דאיתי ממילא חייב ליה ומפל מקום נראה דגם
המג"א לא הביא מדברי התוספות אלא לומר שממ"ש שאינו יודע אם יצוד כו' משמע
שאם הנה מקום לומר שנדאי יצוד הנה חייב דומי' דהדביק פת לזה כתבו שאין זה נדאי
ומזה מייתי ראיה לרחיים שיש פאן נדאי אבל לדינא לענין צידה המג"א מודה אף אם
יש הרבה חיות מפל מקום ל"ד להדביק פת שדרף הוא לאפו' פולו משא"כ בזה אף אם
הוא מצוי מפל אינו בירור גמור שיצוד ציד וגם משמע שם מהמג"א דלדינא הוא מסכים
להפוסקים דאף ברחיים אין איסור דאורייתא ועל ידי נכרי הוי שבות דשבות ואם פן

כ"ש בזה שאינו ברור גמור שיצוד וגם יש לומר שאינו מצוי וכמש"ל דלפעמים עומדות ריקנות פמה ימים א"כ פשיטא דפרישת מצודה על ידי עכו"ם הוי שבות דשבות.

וגדולה מזו הנה נלענ"ד דבמקום שאין מצוין יש מקום להתיר שהרי התוספות פתבו דשם האיסור משום דפעמים אתי לידי חיוב חטאת כגון שמשעת פרישתו ילכוד כו' ונהרי אף אם ילכוד בשעת פרישתו אין שם איסור אם לא במקום שמצוי הרבה כגון שהוא דמתני' דפורש בחורשין דאז הוא מתפנין לכה וכמבואר מדברי הפ"י הג"ל: ולפי"ז היכא שאין מצוי ליכא למגור מידי דאף אם ילכוד תיכף ליכא חיוב חטאת לולי שמדברי המג"א אין מורים פן שפתב שאסור להעמיד המצודה של עכברים בשבת משמע דאף על גב דאין מצוין ואין מקום לחוש שילכוד בשעת פרישתו מכל מקום אסור וע"כ דס"ל דגורנין אטו היכא שהחיות מצוין שמה יפרנס שם וכן פתב הפ"מ שם דאף להעמיד מצודת עכברים מתחלה על השלחן ולתתה אח"כ על הארץ אסור מה"ט ע"ש ואיך שיהיה עכ"פ אין פאן איסור דאורייתא ואם פו אף אם הנה מצודה לנכרי לפרנס המצודה בשבת לא הוי רק שבות דשבות ויש להתיר במקום פסיד' כמ"ש לקמן אמנם בזה שפאמת אין פאן פריסת המצודה כלל דפרוסה ועומדת הוא מע"ש רק על ידי שמריקין אותה פרישת המצודה נעשית מאליה ויש לדמות קצת למה שאמרו נוהגין כלי תחת הגר לקבל בו ניצוצות דגרים פיבוי שרי וה"ה גרם צידה פנין דלכ"ע ליכא איסורא דאורייתא וגבי פבוי אפילו על ידי ישראל שרי ומכ"ש דהכא יש להתיר כה"ג על ידי עכו"ם ואפילו למאן דס"ל שגם שביתת פלים דלדידן' יש לומר טעמא דמתני' גבי מצודה משום שביתת פלים וכמ"ש הפ"י מכל מקום ה"ד היכא דקעביד מעשה מה שאין פו בזה דלאו מידי קעביד הנה נראה להתיר לכ"ע: אמנם במ"ש לעיל לאסור מטעם טלטול הדגים על ידי עכו"ם יש מקום עיון והנה בסימן של"ד ס"ב כ' דיש מי שאסור אפילו לומר לעכו"ם לטלטל סחורה המפסדת מחמת גשמים ורמז המג"א לזה סי' ש"ז ס"ק ז' ומסיים בה לכו נ"ל דבמקום הפסד גדול יש להתיר שבות על ידי עכו"ם אפילו פדרכו כו' ואמנם בזה צ"ע אם מיקרי הפסד גדול דהך פסיד' שעל ידי שהמצודה יושבת על מלאת וא"א לצוד היום וגם הלילה תחלוף מבלי חפץ מכל מקום כה"ג לא מיקרי הפסד כ"א מניעת הרינוח ואף לפמ"ש המג"א ס"ק י"ח גבי מקס דחשיב פסידה דכל יום חשבינן ליה בפ"ע מכל מקום אין זה הפסד גדול כ"כ וע"ש במ"א ס"ק י"ז במקס טעמא דכמציל מידם אף למאן דאסר שבות דשבות במקום פסידא ע"ש ועוד דהכא אין פאן הפסד ברור דשמה אף שפאה ריקנית לא תצוד עתה וגם ההפסד השני משום חשש גניבה לכאורה מאן יימר שפזה קרוי הפסד.

אף נלענ"ד ראיה דכה"ג נמי מיקרי הפסד מהא דאמרינן בב"מ דף ל"ב וטעונה אין בה חסרון פיס מי לא עסקינן דאדהכי ודהכי בטל משוקן' א"נ אתי גנבא ושקלי כל מה דאיכא בהדיה אלמא דכה"ג מיקרי חסרון פיס ואפשר לומר לדחות קצת ולומר דהכא אין ההפסד ברור: אמנם נלענ"ד דבלא"ה יש לצדד בזה להתיר עפ"י מה דאיתא סימן רע"ו ס"ג דמותר לומר לעכו"ם לילך עמו ליקח גר דלוק לפי שאינו עושה רק טלטול הגר בעלמא והט"ז בסימן ש"ח ס"ק ז' פתב דעל ידי עכו"ם שרי בכל איסור טלטול מוקצה כמ"ש סימן רע"ו לענין טלטול גר וגם לפי מ"ש המג"א בטעמא דמלתא גבי גר פנין דאי בעי ישראל הנה מטלטל בהיתר על ידי טלטול מן הצד אי שקיל ליה על ידי עכו"ם לית לן

בה אם פן ה"נ דכונתה ואף על גב דלפי מ"ש המג"א בסימן רע"ט לחלק דהתם שקיל ליה שלא יגנוב הגר וא"א לטלטלו אפילו בטלטול מן הצד אסור על ידי עפוי"ם ולפי זה הקא דרוצה לטלטל הדגים שלא יגנובו לכאורה להא דמ"א.

אף יש לומר דז"א דה"נ הוא מטלטל הדגים לצורך מקומו שצריך למקום המצודה לפי מש"ל ואין אסור בדבר ובס"ס ש"ז שפתיב המג"א בס"ק ל"ב שאם התבואה של ישראל אסור לומר לעפוי"ם לפנותו וה"ה בכל דבר המוקצה צ"ל דס"ל התם פטעם השני בסימן רע"ו בסק"א שם גבי גר דלוק דהתם הוא צריך להעפוי"ם גם פן והלכך אסור וגם לא מייירי בצריף למקומו או גופו ואם פן אסור אף טלטול מן הצד וכמ"ש בשם המג"א סימן רע"ט דבכה"ג אסור משא"כ בזה דצריף למקומן: ולפי"ז לכאורה בלא"ה יש היתר דכל שצריף למקומו אפילו פלי שמלאכתו לאיסור מותר וה"ה דברים שאינן ראויים פמות שיהו וכה"ג וקצת צ"ע לפי מ"ש המג"א סימן שי"א ס"ק כ"ד בשם הרא"ש דאם פנונתו גם פן לטלטל דבר המוקצה אף בצריף למקומו אסור והקא הרי פנונתו גם פן לטלטל המוקצה אף כ"ז על ידי ישראל אבל על ידי עפוי"ם בכה"ג שהוא צריף למקומו נראה ודאי דשרי כו' ולרנוחא דמלתא נלענ"ד שאין לו לצוות לעפוי"ם בהדיא שיעשה פן ושרי לומר לו למה לא עשית פה דבר פלוני בשפת שעברה וכמ"ש סימן ש"ז ס"ב ואעפ"י שהטור כתב דמסתבר לאיסור ומ"ש הט"ז דמ"ש מהא דאמר פל המכבה אינו מפסיד יש לדחות דהתם במקום פסיד' לא גזרו רבנן בכה"ג מפל מקום בנ"ד ודאי דכ"ע מודו דמותר ומכ"ש דגם פאן פסידא איפא וכמ"ל ובודאי גנבי טובא איפא הקא והדבר קשה להפקיד שומרים פל היום וכל הלילה לפי שהוא רחוק קצת משפת הנהר והרי היגוקו מצוי ולענ"ן לישב ע"ג ישראל לשמור שלא יגנובו בשעת הורקת המצודה פבר הורה זקן הט"ז ס"ס רמ"ד וכתב במשפצות שהעולם נהגו כהט"ז בזה ומכ"ש היכא דאפשר שיהא ישראל עומד מרחוק ורואה את מעשיו נלענ"ד דאין להחמיר: דברי זעירא מן סברייא.

הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד: שאלה כא שאלה בדבר קאוני מבושלת צוננת שהעמידה המשרתת בשבת על תנור בית החורף קודם שהסיק הא"י אם מותר לשתותה: תשובה הנה בש"ע ס' רס"ג איתא דאסור לישראל להעמיד אף קודם היסק וכתב במג"א הטעם משום דהוי פאחד נותן הקדרה וא' נותן האור דפטור אבל אסור ומקור הדין מדברי תה"ד סימן ס"ו ולענ"ד הדבר צ"ע דאפילו תימא דשם פטור אבל אסור ע"כ דמייירי בגוונא שזה שנותן את הקדרה יודע שזה יבא אח"כ ויצית האור לבשלה וע"מ פן הוא עושה דאל"כ פשיטא שאין פאן מקום איסור פלל פמה שלקח קדרה צוננת והעמיד במקום זה וכי יודע האדם מה שיהיה אחריו שזה יעשה בו איסור הא ודאי דמייירי בגוונא שהיו פולם בעצה א' וקודם העמדה אז נדברו איש אל רעהו שזה יביא הקדרה וזה העצים כו' והלכך א"ש דפטור אבל אסור פינון שזה הנותן העצים הוא ישראל ועביד איסורא דאורייתא אם פן זה הנותן הקדרה הוא מסייע ידי עוברי עברה וילכך אסור לכתחלה עכ"פ מה שאין פן בנ"ד דהנכרי הוא המסיק ונותן האור וברשות קעביד דהפל חולין אצל הצינה ואם פן ישראל זה שמעמיד הקדרה במקום היתר אף על פי שידע שהנכרי יבא ויסיק ויהיה פאן בישול מפל מקום בשעת העמדה לאו מידי קעביד ולא שייך פאן לומר דפטור אבל אסור משום דמסייע כו' ואפילו לכתחלה שפיר דמי אלא

דהיא גופא קשיא מ"ש בתה"ד שם מדברי הרמב"ם ויש"ס דביצה דף ל"ד דאיתא האחרונים חייבים וכולן פטורין היינו פטור ואסור דכל פטורי דשבת פטור אבל אסור וזה תימא דאדרבא אמרינו להדיא בריש שבת דבבא דרישא דהיינו נטל העני מתוכה והוציא שהבעה"ב פטור כו' היינו פטור ומותר ופטור ומותר איכא טובי ושמואל דקאמר כל פטורי דשבת פטור ואסור לבר מהני תלת דפטור ומותר לא חשיב אלא פטורי דעביד מעשה אבל דלא קעביד מעשה איכא טובה דפטור ומותר ואם פן בזה שנותן הקדרה קודם האור נראה דמיקרי לא קעביד מעשה וכמ"ש רש"י בביצה שם אייתי אור לבסוף איהו הוא דעביד והני לא עבדי מידי ואין זה דומה לעושה עקירה או הנחה שיש פאן מקצת מעשה עכ"פ משא"כ בזה שאין פאן מעשה של כלום ופטור ומותר הוא וגם התוספות שם בשבת בשם רבי אברהם פתבו דשמואל לא קאמר רק במשנה אבל בברייתא איכא דמותר לכתחלה והו' דאחד מביא את הקדרה כו' ברייתא הוא ואף שלכאורה נראה דבכה"ג שפתיבתי שפולם היו בעצה אחד לא מסתבר שיהיה מותר לכתחלה וכמ"ש דהוי מסייע כו' וא"ל דמנ"ל דבכה"ג מייירי ז"א דא"כ פשיטא דבכה"ג הם פטורים ול"א קמ"ל בהו' ברייתא מידי אלא ודאי דקמ"ל אף על גב שיהיה דעתם כו' מתחלה אף על פי כן הראשונים פטורים אף עדיין יש לומר דפטור ומותר מטעם איסור שבת אף על גב שיש קצת איסור משום מסייע כו' וכ"כ האשר"י בריש שבת דאף על גב דאפתי איכא איסורא משום לפני עור כו' מפל מקום שפיר קאמר דמשום איסור שבת פטור ומותר הוא ואיך שיהיה עכ"פ אין משם ראיה לכאן דכאן פטור ומותר הוא פיון שהנכרי הוא הבא להסיק אחריו ובהיתר הוא מצוה לו להסיק וחיימום הקדרה נעשה מאליה.

ומ"ש עוד בתה"ד שיש לדמותו למ"ש המרדכי דאם נותן לפני העכו"ם ויודע שיוציאנה אסור וה"נ פיון דידוע דהשפחה מבערת התנור בנדאי הוי פגותו ע"מ לבשלו ואב מלאכה הוא פמו ההוצאה ולכוף צריף להניח השפחה שתושב היא החמין על התנור כו' ואני תמה דא"כ אף אנו נאמר דאם נותן התבשילין לשפחה להושיב על התנור הרי הוא פגותו לה ע"מ לבשלה ואדרבא כשהשפחה מושיבה גרע טפי שאז דעתה בהיסק זה גם על התבשיל כמ"ש הט"ז משא"כ אם ישראל מושיב הקדרה ואין השפחה יודעת כלום בדבר והיא מסקת פדרפה והתבשיל ממילא מתבשל והתם שנותן לפני הא"י ויודע שיוציאנו פשיטא שאין הטעם משום שיעשה הא"י אב מלאכה על ידו דמה איכפת ליה לישראל בעשיית הכותי אדעתא דנפשיה רק התם משום מראי' העין נגעו בה שהרואה יסבור שהישראל צוהו להוציא חפץ זה בשבילו לר"ה ועבר אאמירה לפותי שבות כמ"ש סה"ת וקהיאו הב"י סימן רמ"ו והרמב"ם נתן טעם לפי שיאמרו שהכותי לזה או משפנו או מכר לו בשבת וכאן בהושבת הישראל הקדרה על התנור והכותי מסיק בית החורף נראה דלא שייך זה דאפילו חשדא דבני בית ליכא דהכל יודעין שמה שמצוה להסיק הוא בשביל חולי הצנינה וגם השפחה המסקת אין פוננתה רק לזה ואדרבא אם היא הנותנת ע"ג התנור גרע טפי וכמ"ש דטעם הרמב"ם ל"ש הקא: ולפ"ז למאי דמשמע מתה"ד דאין איסור מה שהוחם התבשיל בשבת על ידי האור פיון שלא נעבדה עבירה בשבילו שעיקר ההיסק הי' לצורך הבית וכמו המבשל לחולה דמותר לבריא אי לאו משום שמה ירבה בשבילו וכאן אין מרבה ההיסק בשביל התבשיל אלא דלכאורה צ"ע

דמה בכך שאין מרבה הקיסק בשביל התבשיל מפל מקום הא קי"ל כל לרבוני בשיעורא בשבת אסור ולדעת הר"ן אפילו איסור דאורייתא הוא וי"א דאינו רק דרבנן והמג"א הביא זה בקצרה בר"ס שי"ח באם מרבה בשביל הפריא קנודם נתינת הקדירה על האש והיא דעירובין אי צריכא נוחם לי' אגב אימיל פירשו דע"י עכו"ם קאמר אבל ע"י ישראל אסור להרבות בשביל הפריא ולכאורה הדעת נותנת פן פיון דכל חתיכה וחתיכה יש בה בישול בפ"ע והישראל הוא העושה הבישול הרי יש פאן איסור בישול בשביל החולה בפ"ע ובשביל הפריא בפ"ע ומה יועיל מה שהותר איסור הבישול בשביל החולה להתיר הבישול לבריא ולפי"ז אפשר לומר דדוקא במרבה בקדירה פמה חתיכות ונותנה על האש שפיר אמרינן דבנתינה זו שנותנה על האש יש פאן בישול לבריא ואסור משא"כ אם הקדירה עומדת מלאה פמה חתיכות והוצרף להבעיר אש סביבה בשביל החולה וא"צ להרבות ולהגדיל המדורה בשביל ריבוי החתיכות כה"ג לא מיקרי רבוי בשיעורא פלל דאינו רק שב ואל תעשה במה שאינו מוציא החתיכות שאינם צריכים לחולי ולפי"ז נ"ד שהתבשיל עומד על התנור נמי להא דמי והא דמייתי הפוסקים ראיה ממנחות דאמדהו לב' ב' מיתינו ג' לא מיתינו דלרבוני בשיעורא אסור נמי א"ש אף על גב דאין פאן מלאכה בפ"ע רק מלאכה א' היא משום דמפל מקום פיון שהוא עומד וקוצר בשביל החולה אותו הג' שהוא נקצר בשביל הפריא קצירה בפ"ע קרינן ליה ורואין את השתים פאילו אינו ועושה מלאכה בשביל הפריא שהרי יש בידו לקצור העוקץ שיש בה ב' בשביל החולה אבל אם לא היה שם רק ג' לבד והחולה אמדהו לב' ויש בידו להסיר הג' שלא באיסור שבת ולא ישארו רק ב' אפשר דבכה"ג אין חיוב עליו להסיר הג' משם פיון שע"כ הוא צריף לעשות המלאכה בעוקץ זה ומה שנקצר הג' על ידי שהיה שב ואל תעשה לאו רבוי בשיעורא מיקרי אלא שלפי"ז צ"ע דלמה הוצרכו לפרש הך דניחום ליה אגב אמיה דמיירי על ידי עכו"ם וכמ"ש הרשב"א בחולין והרא"ש בתשובה פלל כ"ו הביאם הב"י סימן שכ"ח נראה דמיירי שהיתה קדירה של מים מליאה עומדת ואין חסר רק החימום ובכה"ג שאין שופף המותר שא"צ לאמו לאו רבוי בשיעורא מיקרי ומזה משמע דנדאי מה שאסרו להרבות בשיעורא בכל גונוי אסור ומפל מקום י"ל דשפיר דמי בנ"ד דע"כ לא פתבו הפוסקים התם אלא משום דהמלאכה נעשית ע"י ישראל וכמ"ש הר"ן פ"ב דביצה דה"ט שהשבת דחיק הוא אצל חולה ולא הותרה לפיכך פלל שעיקר המלאכה אסור אף תוספתו פמוהו ומיתסר מדאורייתא כו' ע"ש משא"כ היכא שהמלאכה נעשית על ידי עכו"ם שאינו רק שבות והותרה לחולה שאין בו סכנה אף לרבוני בשיעורא אין פאן איסור פיון שאין פאן רבוי מלאכה על ידי זה וכן מוכח ממ"ש הפוסקים לפרש הך דניחום לי' אגב אימיה על ידי נכרי מיירי אלא שצ"ע לפי מה שכתבו התוספות בגיטין דף ח' דשמא דוקא לצורך המילה הוא דשרי אבל לצורך דבר אחר אפילו על ידי נכרי אסור להרבות ע"ש ואם פן יש לומר דדוקא לענין מילה דאיהו גופיה דחיא שבת יש להתיר להרבות אבל לצורך אחר אפילו לכבוד עונג שבת אסור וכ"כ התוספות במנחות דאפילו אם נפרש דניחום לי' אגב אימיה היינו ע"י ישראל יש לומר דלהרבות ליכא אלא איסורא דרבנן ובמקום מילה דאיהו גופא דחיא שבת לא גזור ע"ש דף ס"ד ואם פן יש לומר חילוק זה גם לענין נכרי אף התוספות בגיטין שם פתבו דהא דתנו לא יחם אדם חמין לרגליו כו' ואמרינן נמי ממלאה אשה קדירה בשך כו' משום

שמחת יו"ט התירו חכמים להרבות ע"ש (מיהו בא"ח סימן תק"ב איתא הטעם לפי שהתבטל מתוקן יותר וגם מ"ש מהא דלא יחם צ"ע ואין הזמן מסכים פעת) ולפי"ז יש לומר דגם בגוננא דנ"ד שהוא משום עונג שבת שרי להרבות אלא שעדיין יש לפקפק דע"כ לא שרינו התם להרבות אלא משום דאין פאן ריבוי במלאכה דאין פאן רק מלאכת ביטול לחוד משא"כ בנ"ד דיש פאן שני מלאכות מלאכת הבצירה ומלאכה ביטול ונהי דהבצירה הותר' לצורך לעשותה על ידי א"י משום דהפל חולין כו' מפל מקום אין מותר להרבות לעשות מלאכת ביטול שהיא מלאכה אחרת ואם צריך לעשות אש בשבת לצורך חולה שיש בו סכנה אעפ"כ אסור להניח האש במקום שעומדת שם קדירה עם תבטיל שיתבטל עי"ז ואפילו אם צריך להניח האש במקום זה דוקא מפל מקום צריך לסלק הקדירה משם תחלה ואפילו אם היה מותר לרבות בשיעורא מפל מקום זה הוי רבויא במלאכה שהרי הבצירה וביטול שני מלאכות הם ואם פן ה"ה על ידי עפוי"ם בכה"ג הנה מלאכת הביטול ענין בפ"ע ולכן הוצרך לומר בתה"ד הטעם דמותר בכה"ג לפי שאין פוננת העפוי"ם על הביטול רק להסקת בית החורף ואף על גב דהנה פסיק רישיה אין איסור אלא מדרבנן ולכן היה נלענ"ד דגרע אם מעמידין על ידי עפוי"ם זה שמסיק דאף על גב שפוננתו על ה'סקת בית החורף מפל מקום פוננתו גם על התבטיל ובישראל כה"ג פשיטא דחייב משום ביטול גם פן אף בלא טעמא דפסיק רישיה אף לענ"ד יש לומר דאף על גב שהעפוי"ם יודע שהפוננה גם על התבטיל מפל מקום אין הפוננה רק על חמום לבד ואטו צריך חימום הרבה שיהיה היס"ב ויגיע לשיעור ביטול הלא כל דמחממו לי' ואחים אף שלא הגיע לשיעור ביטול שפיר ראוי לאכילה על ידי זה ואם פן ממילא אין פוננתו לעשות מלאכת ביטול רק מלאכת הבצירה בלבד ולפי"ז לא היה התה"ד צריך לומר דפסיק רישיה אינו אלא מדרבנן כו' דאפשר דבכה"ג לא הנה פסיק רישיה פלל דאף על גב דהתבטיל עומד על התנור בשעת ה'סקת מפל מקום הרי ביזו לסלקו משם טרם יגיע לשיעור ביטול וע"כ לא מיקרי פסיק רישיה אלא היכא שע"כ המלאכה נעשית על ידי זה שעושה בלא מתכוין וגם נראה דהנה פסיק רישיה דלא ניחא ליה דהא לא ניחא ליה שירתית כ"כ שיבא לידי בשול דהא אדרבא מקירין אותו מחמום ועל פל פנים הנה פסיק רישיה דלא איכפת ליה דמה איכפת ליה אם יהיה נעשה פאן מלאכת הביטול או לא דהא אין צריך רק שיהיה חם במקצת אבל לא חם פולו לשיעור ביטול: ועוד נראה דהא אפילו על ידי ישראל שרי להעמיד אצל האש מרחוק כדי לחמם קצת אלא שאסור להעמיד במקום שאפשר שיבא לידי ביטול וכמ"ש בסימן שי"ח והא"י כה"ג אם נותן לו להעמיד לחמם קצת ונהרי הוא יכול לסלקו בשעת חימום קודם שיתבטל ומה שנסאר עומד שם אח"כ עד שבא לידי ביטול זה אינו מדעת הישראל ולא ניחא ליה וכעין זה כתב הד"מ בשם א"ז לענין עבדים המחממין התבטיל פיון שאם היה מתקורר לגמרי לא היינו מניחים אותם לחמם לאו פל פמינייהו לאסור עלינו בעל פרחינו ונהביאו המג"א ע"ש: ורדינא היה נלע"ד דאין איסור בישראל המעמיד על התנור קודם הסקה דהא לא איתעביד ביה איסורא דשבת פלל שהישראל המעמיד בשעה שאין שם אש אף על פי שדעתו שפסיק הנכרי ויחומם התבטיל מפל מקום אין דעתו שיבא לידי ביטול והנכרי המסיק שאינו יודע פלל מן התבטיל אין דעתו רק על הה'סקת והביטול ממילא נעשה שלא במתכוין פלל וגם בישראל כה"ג נראה דאין פאן איסור פלל אם ה'סקת בשביל

חולה שיש בו סכנה ועל ידי זה נתבשל איזה תבשיל שהיה עומד שם בלא מתכוון וע"כ לא פליגי במנחות שם אלא בשמע שטבע תינוק בים ופרש מצודה להעלות דגים והעלה דגים ותינוק וס"ל לרבה דאפילו בכה"ג פטור ולאידך לישנא אפילו לא שמע שטבע תינוק ופרש להעלות דגים והעלה דגים ותינוק ס"ל דפטור דאזלינן בטר מעשיו וקי"ל פנותי ורבא דס"ל חייב משום דאזלינן בטר מחשבתו אבל היכא דמחשבתו היה גם לתינוק ומכ"ש אם מחשבתו רק לתינוק והעלה דגים עמו דפשיטא דאפילו איסורא אין כאן וא"כ פיון דבישראל כה"ג ליכא איסורא פשיטא שאין בזה משום שבות פשעשה על ידי נכרי שאינו מתכוון לבישול כלל ומכ"ש שדעת הרשב"א והרבה פוסקים דאפילו בנצטון לגמרי אין בישול אחר בישול כמבואר בסימן שי"ח ואם כן היה ראוי להתיר על ידי ישראל אף לכתחלה וכבר פתבתי דראית התה"ד מאחד מביא הקדרה כו' תמוה ומפל מקום איני פדאי לפקפק בדבר אשר יצא מפי גאון כמותו ו"ל ואחריו החזיק רמ"א ושאר אחרונים ומפל מקום בדיעבד נ"ל דשפיר דמי לשמות הקאנוני בלי גמגום ופקפוק כלל רק להזהיר על העתיד שלא יעשו כן כל זה פתבתי בחפזי דברי הק' אפרים ולמן מרגליות מבראד: הלכות שבת שאלה כב שאלה לבאר לשון רש"י בשבת דף ק"ז שכתב והחובל בהן חייב דיש להן עור פדמפרש בגמרא והניא ליה חבורה שאינו חוזרת והניא ליה תולדה דשוחט לוי"ה ל"א פיון שיש להן עור נצבע העור בדם הנצטר בו דחייב משום צובע עכ"ל שהוא תמוה שהרי בחולין דף מ"ו איתא ואמר רבא ריאה שהאדימה מקצתה פשרה פולה טרפה א"ל רבינא לרבא מקצתה מ"ט דהדר' בריא פולה נמי הדר' בריא מי לא תניא ושאר שקצים ורמשים עד שיצא מהם דם וכ"ת לשמונה שרצים מדמינו ליה דתני' נצטר הדם אעפ"י שלא יצא א"ה אפילו מקצתה נמי אלא ל"ש עד כאן ולפי פירוש השני של רש"י דמשום צובע מחייב מאי שיאטי' דהך ברייתא הכא דהתם שאני דכיון שאין להם עור אין בהם דין צביעה: תשובה דבר זה צריף לפני דאין לפרש ולומר דרבינא הכי קא קשיא ליה פיון דקתני עד שיצא מהם דם אלמ' דכשיצ' חייב מאיזה טעם שיהיה אם כן בנצטר נמי יהא חייב דהא סופו לצאת אלא ע"כ דנצטר סופו לחזור ומה שהאדים אינו מחמת קריעת העור בפנים רק מחמת שהעור רך ואם כן ריאה נמי דכונתה מפל מקום היא גופא קשיא דלמה באמת? הא חייב אף כשיצא הדם פיון דאמרין טעמא משום צובע ושאר שרצים שאין להם עור ל"ש צובע ומה מקום חיוב יש בזה אף כשיצא הדם וראיתי בשלטי גבורים בשבת שם שהקשה כן על רש"י דאפילו יצא דם? הא פטור ובמ"כ כבר קדמוהו התוספות בכתובות דף ה' שהקשו כן על רש"י וכ"כ הרשב"א בחידושו למסכת שבת שם וראיתי במגניי שלמה בכתובות שם שכתב להגין בעד רש"י דודאי כשיצא הדם חייב משום נטילת נשמה גבי שאר שרצים לרש"י והא דפירש"י טעמא משום צובע היינו בלא יצא רק נצטר דאף על פי כן הוא חייב לגבי ח' שרצים בזה ס"ל לרש"י דחייבא משום צובע דלא ניחא ליה לרש"י למימר דאף קודם שיצא רק נצטר יש בו משום נטילת נשמה אלא ס"ל דאין חיוב נטילת נשמה אלא כשיצ' דוקא ולכך נקט משום צובע עכ"ד בקצרה ואנכי לא ידעתי דלפי זה א"א לכונן דברי הש"ס דהכא דמאי מיייתי משרצים לריאה דבריא' הפל תלויה בסופו לינקב ולצאת משא"כ לענין שרצים דבין אם נאמר גם שאר שרצים סופו לצאת או אם נאמר דגם ח' שרצים אין סוף הדם לצאת מפל מקום שפיר מחלקינו בינייהו דבשרצים סתמ' אין עור

שְׁלֵהֶם קְרוּיָה עוֹר שְׂמֵת־חַיִּיב מְשׁוּם צְבִיעָה וּמְשׁוּם שְׁסוּפּוֹ לְצֵאת אֵין לְחַיִּיב דְּבִנְצָרָר לִית בֵּיהּ מְשׁוּם נְטִילַת נְשִׁמָּה הַלְפָּה אֵינוֹ חַיִּיב עַד שְׂיִצֵּא הַדָּם מִשָּׂא"כ בַּח' שְׂרָצִים אֲפִילוּ תִימָא שְׂאֵין סוּף הַדָּם לְצֵאת חַיִּיב מְשׁוּם צוֹבַע פִּינּוֹן שְׂנִצָּרָר הַדָּם וּא"ל דְּכָל זְמַן שְׂלֵא יֵצֵא אֵין לְחַיִּיבוֹ מְשׁוּם צוֹבַע רַק דַּבַּח' שְׂרָצִים חַיִּיב מְשׁוּם שְׁסוּפּוֹ לְצֵאת וְיִהְיֶה נֶצְבַּע מִשָּׂא"כ בְּשִׂאָר שְׂרָצִים ז"א דְּפְשִׁיטָא דְּאֵין סְבָרָא לְחַיִּיבוֹ עַל הָעֵתִיד שְׂיִצֵּא וְיִצְבַּע הָעוֹר וְעוֹד דְּלִשׁוֹן רַש"י מְשִׁמַּע דְּבַעוּדוֹ נִצָּרָר שְׂיִיָּהּ צְבִיעָה וְעוֹד דָּאֵם נֹאמַר פֶּן לְעִנְיָן צְבִיעָה אִם פֶּן פְּשִׁיטָא שִׁי"ל פֶּן לְעִנְיָן נְטִילַת נְשִׁמָּה וְאִם פֶּן הַדְר' קוּשְׂיָא לְדוּכְתָּ' דְּלִמָּה הַנְּצָרָה לְפָרֵשׁ דַּבַּח' שְׂרָצִים חַיִּיב בְּנִצָּרָר מְשׁוּם צוֹבַע פִּינּוֹן דַּע"כ צָרִיף אַתָּה לְדוֹן ע"ש סוּפּוֹ אִם פֶּן יֵשׁ בּוֹ מְשׁוּם נְטִילַת נְשִׁמָּה אֲלֵא ע"כ דְּלְעִנְיָן צְבִיעָה אֵין צָרִיף לְדוֹן ע"ש סוּפּוֹ וְאִם פֶּן מֵה עִנְיָן זֶה לְרִיָּאָה וְרִיָּאִיתִי בַּפ"י בְּשִׁבְתָּ דָּף ק"ח פְּתַב עַל מ"ש הַתּוֹסְפוֹת דְּלִישְׁנָ' דְּנְטִילַת נְשִׁמָּה עֵיקָר הֵינּוּ מְחַמַּת הֵהִיא דְּפָרָק א"ט וְכַתֵּב לִיִּישׁב דְּבִלֵּא יֵצֵא לִיכָּא מְשׁוּם נְטִילַת נְשִׁמָּה וְשׁוֹב דְּחָה זֶה דְּמְפָרָק א"ט מְשִׁמַּע דְּטַעֲמָא מְשׁוּם דְּהַדְר' בְּרִיא וְלֵא שְׂיִיָּהּ בְּצוֹבַע וְהִנֵּה דְּבָרֵיו הֵרֵאשׁוּנִים הֵם פְּדָבְרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּכַתְּבוֹת וּכְדָבְרֵי הַמַּג"ש וְסוּף דְּבָרֵיו הֵם כְּמוֹ שְׂפַתְכֵתִי וְתַמְהַנִּי שְׂהַעֲלִים עֵין מֵהַתּוֹס' בְּכַתְּנָ' וּדְבָרֵי הַמַּג"ש.

ובפ"י על פְּתוּבוֹת פְּתַב עַל דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת עֵינֵן מ"ש מו"ז ז"ל בַּמַּג"ש בְּזֶה ע"ש וְעַכ"פ דְּבָרֵי רַש"י אֵלוֹ לְכַאוּרָה צ"ע. וְלִכֵּן נִרְאֶה לְעַנ"ד דַּס"ל דְּוֹדַאי גַּם שְׂאָר שְׂרָצִים יֵשׁ לָהֶם עוֹר שְׂמֵת־חַיִּיב עָלֶיהָ מְשׁוּם צוֹבַע וְכַמ"ש רַש"י מְשׁוּם שְׁעוֹר שְׁלֵהֶם רַף כו' אֲלֵמָא אִית לְהוּ עוֹר אֲלֵא שְׂהוּא רַף וְאִמְנָם אֵין לְחַיִּיב מְשׁוּם צוֹבַע אֲלֵא פְּשִׂהוּא דְּבָר הַמְתַּקֵּיִם פֶּן וְכַמְבּוּאָר בְּרַמְב"ם פ"ט מֵהַלְכוֹת שְׁבַת הַלְכָה י"ג וְז"ל וְאֵין הַצּוֹבַע חַיִּיב אֲלֵא שְׂיִהְיֶה צְבַע הַמְתַּקֵּיִם אֲבָל צְבַע שְׂאֵינוֹ מְתַקֵּיִם כָּלֵל כְּגוֹן שְׂהַעֲבִיר סָרָק אוֹ שְׂשֵׁר עַל גְּבִי בְּרִזָּל אוֹ נַחֲוֹשֶׁת וְצָבַעוּ פְּטוֹר שְׂהָרֵי אַתָּה מְעַבְרִיו לְשַׁעֲתוֹ וְאֵין צוֹבַע פְּלוּם וְכָל שְׂאֵין מְלֵאכְתּוֹ מְתַקֵּיִמַת בְּשַׁבַּת פְּטוֹר עַכ"ל וְהָא נְמִי לְהָא דַּמִּי פִינּוֹן דְּחַבּוּרָה הַחֹזֶרֶת הִיא וְאֵין כָּאֵן רַק צְבִיעָה לְשַׁעֲתָה אֵינוֹ חַיִּיב עָלֶיהָ וְלִכֵּן בְּחֹבֶל וְעוֹשֶׂה חַבּוּרָה שְׂאֵינָה חֹזֶרֶת כְּדָאֲמַרִּינּוּ בְּשַׁבַּת כְּכוּשֵׁי מָה עוֹרוֹ דְּכוּשֵׁי אֵינָה חֹזֶרֶת כו' פִּינּוֹן שְׂהַגְוֹן בְּזֶה נִשְׂאָר בְּעוֹר יֵשׁ בּוֹ מְשׁוּם צוֹבַע וְזֶה דּוֹקָא בַּח' שְׂרָצִים שְׂיֵשׁ לָהֶם עוֹר וְעוֹר שְׁלֵהֶם הוּא חֲלוּק מְבָשְׂרָן וְאֵינוֹ רַף אִי חֹזֵינּוּ דְּהָאֵדִים אֲלֵמָא שְׂנִצָּרָר הַדָּם בְּעוֹר עֲצָמוֹ וְאֵין סוּפּוֹ לְחֹזֶר מִשָּׂא"כ בְּשִׂאָר שְׂרָצִים שְׂאֵין לָהֶם עוֹר דְּהֵינּוּ שְׁעוֹרוֹתֵיהֶן רַף כְּבָשְׂרָן אַף עַל גַּב דָּאֵם יֵצֵא הַדָּם חַיִּיב מְשׁוּם צוֹבַע שְׂהָרֵי הַדָּם טוּחַ עַל פְּנָיו וּמִצְבִּיעַ אוֹתוֹ מְכָל מְקוֹם כָּל זְמַן שְׂלֵא יֵצֵא אֵין בּוֹ חַיִּיב צוֹבַע שְׂהָרֵי הוּא חֹזֶר וְנִבְלַע בְּתוֹכוֹ דְּמָה שְׂהָאֵדִים הַעוֹ' הוּא מְפָנִי שְׂהוּא רַף וְהַשְׂתָּא שְׂפִיר מֵיִתִּי מִיָּנָה לְעִנְיָן רִיָּאָה דְּאִי לְשִׂאָר שְׂרָצִים חַבּוּרָה הַחֹזֶרֶת הִיא וְהוּא כְּשֵׁר וְאִי לַח' שְׂרָצִים דְּמִי חַבּוּרָה אֵינָה חֹזֶרֶת וְאִם פֶּן וְדַאי שְׁסוּפּוֹ לְהַתְקַלְקַל וְלִנְקוֹב כְּמוֹ כָּל מְרֵאוֹת הַפְּסוּלוֹת בְּרִיָּאָה וּמִצְאָתִי בְּשִׁיטָה מְקוֹבְצָת בְּכַתְּבוֹת שְׂכַתֵּב וְקִשָּׁה לְהָהּ לִישְׁנָא דְּצְבִיעָה מְהָא דְּאֲמַרִּינּוּ פִּא"ט כו' וְאֲפִשֶׁר דִּישׁ לְהֵן עוֹר אֲלֵא שְׁעוֹרָן דִּק וְכ"כ רַש"י בְּחֻלּוּיִן עַכ"ל וְנִרְאֶה שְׂפַנּוֹנְתּוֹ כַּמ"ש בְּזֶה וּמְכָל מְקוֹם צ"ע לְפִי מ"ש בְּשֵׁם הַרְמַב"ם אִם פֶּן יֵשׁ לוֹמַר דְּדָם הַיּוֹצֵא וְטוּחַ ע"פ הָעוֹר גַּם פֶּן אֵין בּוֹ מְשׁוּם צְבִיעָה שְׂאֵינוֹ רַק לְשַׁעֲתוֹ לְבַד וְאֵין מְתַקֵּיִמַת כְּהָ אֲפִשֶׁר דְּכָל שְׂהַדָּם עַל פְּנָיו וּמְתַנִּיבֵשׁ מְלֵאכְתּוֹ מְתַקֵּיִמַת קְרִינּוֹ בֵּיהּ וּלְפִי"ז גַּם לְהָהּ לִישְׁנָא שְׂכַתֵּב רַש"י טַעֲמָא מְשׁוּם צוֹבַע גַּם פֶּן בְּשִׂאָר שְׂרָצִים סוּפּוֹ לְחֹזֶן' וְלִיבְלַע בְּתוֹכוֹ וְאִם פֶּן צָרִיף לוֹמַר כַּמ"ש לְ דְּהָא דְּמֵיִתִּי מִדְר"ג מְשׁוּם דַּא"כ הִנֵּה אֲמַרִּינּוּ דְּבְרִיָּאָה

יש לחוש שמתכוונת והולך או דשאני שרצים שאין לחייב החובל מספק דשמה חבורה החוזרת הוא ולקף מיתמי מדר"נ שרגילות הוא שיהא חוזר ונבלע במקומו וגם גפי ריאה יש להתיר ודעת התוספות דטעמא דחובל משום נטילת נשמה ובח' שרצים שיש להם עור אמרינו פינו דנצטר סופו לצאת אלא שעתה העור מעכבן ושאר שרצים שאין להם עור אינו חייב עד שיצא הדם אבל בנצטר לא מחייב דכיון שלא יצא סופו לחזור דאם היה סופו לצאת היה יוצא מיד פן ביארו התוספות בשבת דף ע"ה וכו' הרשב"א והרא"ש והר"ן ר"פ שמונה שרצים ונראה שפוננת התוספות גם פן אינו לחייבו ע"ש סופו לצאת רק ר"ל דכיון דנצטר אמרינו שנצטר הדם ממקומו ואם פן יש בו משום חבורה דכל שנצטר אין סופו לחזור ונצטר סופו לצאת משא"כ בשאר שרצים אמרינו שלא נצטר הדם ממקומו כלל שאילו נצטר היה יוצא וכן מבואר להדיא בדברי הרשב"א והרא"ש והר"ן והשיטה מקובצת בכתובות דבשאר שרצים אמרינו דלא עביד עקירה כלל והנה לפי"ז אם נפרש הא דקאמר ל"ש היינו ל"ש וטרפה כמ"ש התוספות בשם ר"ח אם פן היינו דמדמינו לח' שרצים דכיון שיש פאן אנדם מסתמא נצטר הדם ממקומו והא דמכשרינן מדר"נ היינו כשחוזר ומתלבן על ידי נפיקה ואז אמרי' דבאמת עדיין לא נצטר ממקומו כלל וסופו לחזור לאיתנו: והנה הרשב"א בחידושו לשבת הביא ראיה מהירושלמי לסייע להך לישנא דרש"י דמשום צובע הוא חייב דאיתא שם מה צביעה היה במשכן שהיו משרבטין בבהמה.

וערות אילים מאדמים אמר רב אסי הדיא אמרה העושה חבורה ונצטר הדם חייב משום צובע המאדים אנדם בשפה חייב והמוציא את הדם חייב משום נטילת נשמה באותו מקום עכ"ל. והנה הרשב"א כ' דאולי לחייב שתיים קאמר משום צובע ומשום נטילת נשמה ולענ"ד יש לפרש שפיר דחייבא רק משום צובע לחוד ודברי הירושלמי אלו מסייעין לדברי המג"ש בזה אליב' דרש"י דכל שלא יצא הדם אין חייב משום נטילת נשמה ודוקא אם מוציא הדם קאמר דחייב משום נטילת נשמה ולפי"ז צ"ע מה שהקשיתי דא"כ איך מדמה ריאה לשרצים הא התם בלא טעמא דסופו לצאת חייב משום צובע ויש ליישב על הדף שפכתתי לעיל דאם היה חבורה החוזרות לא היה חייב משום צובע פינו שאינו מתקיים והלכך בשאר שרצים אין בו משום צובע אעפ"י שיש להם גם פן עור שהיה ראוי להתחייב עליו משום צובע מכל מקום פינו שעורן רח מה שהאדים היינו מחמת רפות העור וסופו לחזור ואינו חייב משום צביעה משא"כ בשמונה שרצים שאין סוף החבורה לחזור חייב משום צובע אף בנצטר משא"כ בנצא הדם חייב אף בשאר שרצים משום נטילת נשמה אבל משום צובע ס"ל להמג"ש דאין לחייבו אף על גב דעור שלקח מחשב עור לענין צביעה מכל מקום אין זה צביעה מה שהדם טוח על פניו דס"ל דגם פן אין זה רק צביעה לשעתו בלבד אמנם לא משמע פן בתגיגה דף ח' דקאמר דא"א לעשר מעשר בהמה בי"ט משום סקרת' ופירש"י שצובעו בסקר' כו' וע"ש תוספות דצביעה דנקט לפי שהוא איסור דאורייתא כו' ע"ש וצ"ל דצבע סקרא שפיר חשיב מתקיים על העור וכמו פותב בסקר' דחייב דחשיב דבר המתקיים ואף על העור מתקיים משא"כ דם הטוח על העור אין סופו להתקיים בצבע זה והא דקאמר רב בשוחט דחייב משום צובע לאו בצביעת העור קאמר אלא צביעת בשר בית השחיטה וכמו שפירש"י שם וכן קאמר התם צובע במאי גיחא ליה גיחא ליה דנתנוס בית השחיטה דמא כו' משא"כ בדבר שיש

לו עור ונצטרר הדם דחבורה שאינה חוזרות היא שפיר מחייב עליה משום צובע: ומצאתי לרש"י בב"ק דף ל"ד שפתיב בצריף לכלבו דהוה מקלקל ע"מ לתמן והא דתנו (ט"ס וצ"ל דתנ"ל) נצטרר הדם ואף עפ"י שלא יצא משום צובע הוא דמחייב עכ"ל נראה מזה דביצא הדם אין חיובו משום צובע רק משום נטילת נשמה ואדברא משמע דכל שהדם יוצא ל"ש ביה צביעה כלל והלכך דוקא היכא שצריף לכלבו משא"כ בנצטרר ולא יצא זהו גמר מלאכתו שיצטרר הדם בתוכו ויהיה נצבע ומיירי דניחא ליה בהאי צביעה וכמ"ש הרשב"א בשבת ואפשר דאף בחובל ויצא הדם חייב משום צובע גם כן דמפל מקום קצת הדם נצטרר בעור והא דקאמר להאכיל לכלבו היינו היכא דלא ניחא ליה בצביע' וכן נראה מדברי התו"ט וכתב שם דלהך לישנא דמפרק הא דמחייב בנצטרר אף על פי שלא נתקיימה מחשבתו דמי לכותב שם משמעון וכיוצא בזה.

ראיתי בחידושים מגאונים שנדפסו בתחלת ספר מעשה רוקח שהועתקו מכ"י ונ"ל צ"ע כו' והאף חייבו בכאן אע"פ שלא יצא הדם והרי לא נעשית פנונתו כלל ורבינו יהונתן ז"ל כתב משום דכיון שלא אפטר שיצא הדם עד שנצטרר תחלה הוי כמו שפתיב שם משמעון אף עפ"י שלא נגמר' מלאכתו כרצונו חייב ה"נ מהני ליה קצת ובהפאה מועטת יצא הדם משם עכ"ל: וראיתי בפ"י שפתיב ליישב הך דהכא אליבא דהך לישנא דרש"י ס"ל דאיכא נמי בחובל משום מפרק אלא דאין חייב משום תולד' דדש רק בגידולי קרקע והלכך בשאר שרצים פטור אף ביצא דם משא"כ ברייתא דא"ט ס"ל כר"י דמחייב משום דישה אף שאינו גידולי קרקע כו' ע"ש ולא ידעתי מה הועיל בזה דמפל מקום כיון דלהך לישנא טעמא דנצטרר הדם משום צובע והיכא דאין לו עור ל"ש צביעה ואין חייב רק ביצא הדם משום מפרק ואם כן מפל מקום קשה מאי מדמי לריאה מטעמא דהדרא בריא דהא לעגן צובע ל"ש שפיר מלתא דהדרא בריא כלל כמ"ש הפ"י שם וגם קשה דאי הך ברייתא דהכא אתי כר"י א"כ מאי ארי' ח' שרצים אפילו באותן הח' גופייהו נמי כיון דר' יהודה אזיל בטר גישתא אין לחייב משום שבת רק בחמש' אבל האנקה והכח והחונמט לא וכדאמרין בשבת מאן ת"ק ר' יהודה דאזיל בטר גישתא ואפשר דמאי דקאמר ושאר שקצים כו' באמת גם אהנך ג' נמי קאי ומתחלה חשיב אותן דאית להו גישת' חייב ועלה קאמר ושאר שקצים כו' והא דקאמר וכו' לח' שרצים מדמינן דתנ"ל נצטרר כו' הש"ס נקט למלתיא אליבא דריב"נ ומחלקותו דס"ל לחיוב בכולהו ח' שרצים: ודרך אגב ראיתי שיש לתמוה על אא"ז מהרש"א בשבת שם דהו"ל להתוספות להקשות על רש"י שפתיב דרבנן לא דרשי הטמאים דל"ל להש"ס לקמן למימר ר"י הוא הו"ל למימר דאתי פהנך רבנן ע"ש ואני תמה דהתם בחולין אמרינן נמי פלשון הנה עצמו תנא דידן סבר לה פרבי יהודה דאזיל בטר גישתא ובגישת' דהלטאה פליגי ולכך נקט נמי הך לישנא ת"ק סבר לה כר"י ואה"נ דאתי פרבנן כיון דאינהו גופייהו סברי לה כר"י ולא פליגי רק בגישתא דהלטאה אלא דהכא לרב קיימינן דתני תנשמת ולידינ' פליגי רבנן ולא אזלי בטר גישתא ולכך נקט ר"י אבל אה"נ דמצי אתי כתנא דידן דאיהו כר"י ס"ל בהא למיזל בטר גישתא ואין להאריף: ונדאמאן עלה במ"ש לעיל שלפי הנראה מדברי רש"י דנצטרר הדם דחייב ויצא הדם דחייב תרי טעמי גינהו וכמ"ש לדברי המג"ש והבאתי ראיה לזה מדברי הירושלמי אף בתוספתא פ"ט דשבת איתא מנין למאדים שהוא חייב שצאמר אילים

מאדמים איזו חבורה כל שׂיצא ממנו נצטר הדם אעפ"י שאין יכול לצאת הרי זה חייב ולשון זה משמע דיצא הדם ונצטר הדם חד טעמא הוא לחיובא.

גם מדברי התוספתא משמע דסתם חבורה היינו שׂיצא הדם אלא שבנצטר נמי חייב אבל מדברי הירושלמי דקאמר הך אמרה העושה חבורה כו' משמע דמה שהיו משרבטין בבהמה והאדים העור על ידי כן היינו שׂנצטר הדם וראיתי בירושלמי דב"ק פ"ק החובל דקאמר פתיב כו' תחת כו' היכי דמי אם כשפצעו והוציא את דמו ככר פתיב פצע תחת פצע מה ת"ל חבורה אלא שאם פנואו בשפוד על כף ידו ופירש בפני משה שם וז"ל אם כשפצעו כו' פלומר ודאי משמעו חבורה משמע שפצעו והוציא את דמו דהוי חבורה וקש"י הא ככר פתיב פצע תחת פצע ומה ת"ל חבורה כו' ע"ש והפירוש מגומגם דפתח קרא דכו"ל וסיים מה ת"ל חבורה: ולענ"ד עיקר הגירסא כמו שהיא במקילתא והובא גם בילקוט פ' משפטים כו' תחת כו' א"ת שפצעו והוציא את דמו והלא ככר נאמר פצע תחת פצע וא"ת שעשה בו חבורה והלא ככר נאמר חבורה תחת חבורה ומה ת"ל כו' תחת כו' אלא פנאו על כף רגלו כו' ע"ש ולפ"ז נראה דפצע היינו כשהוציא דמו משא"כ חבורה היינו אף על פי שלא יצא הדם רק נצטר ולא יצא דאז החבורה אינה חוזרת וכן פירש"י בחומש להד"י פצע היא מכה המוציאה דם שפצע את בשרו כו' חבורה היא מכה שהדם נצטר בה ואינו יוצא אלא שמאדים הבשר כנגדו כו' עכ"ל ובישע"א פירש"י פצע מפת חרב חבורה לשון חבלה.

ועיין בחלקת מחוקק סימן י"ז ס"ק נ"ה בסוף התשובה שם וז"ל או דוקא כעין פצע שׂנפצע הבשר אבל חבורה שהעור שלם רק מתחת נתקבץ הדם ונשתנה מראה העור לירוק שקורין ברוי"ן או בלא"ה וכו' עכ"ל ובירושלמי דסנהדרין פ"ק הנהגות גבי מכה אביו ואמו עד שיעשה בהם חבורה באיזה חבורה פחבורת שבת או פחבורת גזקין אין תימר פחבורת שבת אפילו לא חיסר אין תימר פחבורת גזקין עד שעה שיעסור וע"ש בפ"י פני משה הנהגות הפהו על ידו וצבת שסופה לחזור אינו משלם גזק וצ"ע דאם נדמי לה לחבורת גזקין הרי חבורה נמי אין סופה לחזור וכמש"ל בדברי המקילתא ורש"י וחבורה החוזרת אף בשבת פטור וצ"ל דאף על גב דהחבורה אינה חוזרת וסוף הדם לצאת מכל מקום סופה לחזור ולהתרפאות ויוכל לעשות מלאכה באבר זה ופטור לשלם גזק משא"כ לענין שבת פינון שפוף הדם לצאת חייב: ודרך אגב הלום ראיתי אחרי רואי בקרבן העדה שהקשה על הירושלמי דלעיל דקאמר מה צביעה היתה במשפן כו' דהא היו צובעין תכלת ומירץ שסובר שלא צבעו תכלת אלא שהיו להם ממצרים דבמדבר לא היה חלזון שהוא נמצא בא"י בגבול זבולון ודם מת אינו טוב לצבע כו' ואין סברא שהביאו מא"י חלזון חי שאינו חי כ"כ חוץ למים עכ"ל והנה מ"ש ודם מת אינו טוב לצבע למד לומר כן ממה דאיתא בשבת דף ע"ה פמה דאית ביה נשמה טפי ניחא ליה פי היכי דליציל צבעי אבל תימא דא"כ במצרים מנין להם וא"ת שיורדי מצרים הביאו עמיהם צמר צבוע תכלת וכמו דאיתא גבי ארזים שהביא יעקב אבינו מא"י למצרים אף אנו נאמר ששלחו צמר לגבול א"י שם לצבוע שם או שהביאו חלזנות חיים בתוך המים ואין להאריך דנדאי נטילת הדם טוב שיהיה בעודו חי אבל מכל מקום אין צריך לצבוע תיקף באותו דם ואפילו אם שיהיה אחר"כ ימים רבים צבעו טוב ויפה פינון שניטל ממנו בעודו חי ואם כן פשיטא יש לומר שהיה צביעה במדבר שפצעו שם בא"י חלזון חי

והביאו הדם לצבוע ממנו תכלת (ומ"ש שאינו חי כ"כ חוץ למים וכן מבואר מדברי ה"ה דס"ל דלקף לא מיקרי גידולי קרקע וכן מבואר מהתוספות דף ע"ה ד"ה הצד חלזון ע"ש צ"ע דבקצת מקומות משמע דגדל על ההרים ולה"ה יש לומר דתחלת גידולו במים ואח"כ נמצא על ההרים וכן מבואר ברש"י שעולה מן הים להרים וכתבתי מזה במקום אחר ולהקרבן העדה קשה) ועוד דאפילו תימא שלא היו צובעין תכלת מכל מקום הלא היה עוד צבעים רבים ארגמן ותולעת שני וא"ל שגם שאר צבעים הביאו עמם ז"א דנדאי היו צובעים במשפן וכדאמרין לענין בישול שהיו מבשלין סממנים במשפן וכן אמרין בירושלמי לענין חורש שהמשפן היו חורשין ליטע סממנין ודוחק לומר שהיו צריכין סממנין לשמן המשחה וגם אמרין בשבת שפן צדי חלזון כו' אלמא דגם חלזון היו צדין לצורך צביעה ואמנם בירושלמי שם קאמר הצד חלזון כו' ולית ליה צידה ופירש בקרבן העדה שם שהוא מהאי טעמא שחלזון לתכלת לא היה במדבר ולענ"ד יש לומר כיון דעכ"פ הוצרכה מלאכה זו לצורך המשפן אעפ"י שלא עשו עתה לפי שהיה מוכן בידם שפיר מיקרי מלאכה שהיתה במשפן ואין פאן מקומו ודברי הירושלמי צריכי לפרש בדוחק דבעי להשמיענו דאף כה"ג שמשרבט בבמה צובע מיקרי והא דפריי מהצביעה כו' מדברי המתריץ הוא וכעין הא דאיתא ר"פ אילו מציאות וכמה אמר ר' יצחק קב בארבע אמות וכמ"ש התוספות שם ובדוכתי טובא: והנה הרמב"ם פ"ח מהלכות שבת הלכה י"א פתב דדוקא בשמונה שרצים שעשה חבורה ויצא דם או נצטר הדם חייב ומשמע מדבריו דבשאר שרצים פטור אף על פי שיצא דם שכתב דשמונה שרצים יש להם עורות כו' אבל שאר שרצים ורמשים אין להם עור לפיכך החובל בהם פטור כו' ע"ש וה"ה פתב דהרמב"ם ס"ל דהאי ברייתא דאיתא בחולין דיצא הדם חייב דלא פהלקתא לפי ששנינו במשנה סתם פטור ואף לדברי רש"י שחייב החבלה משום צובע צ"ל פן וכתב דמכל מקום אין זה משמעות הסוגיא ודברי רבינו צ"ע וגם הכ"מ בשם הרמ"ך הניח בצ"ע והנה מדברי ה"ה שכתב דלהך פירושא משום צובע צ"ל פן נראה מדבריו דס"ל דלפי הסוגיא דשבת דמשמע אף שיצא הדם פטור טפי יש לפרש דחייבא משום צובע הוא והלכך בשאר שרצים דאין להם עור אף שיצא הדם פטור משא"כ להך דחולין דחייב בציצא דם באמת ס"ל דחייבא משום נטילת נשמה הוא והלכך פל שיצא הדם ודאי חייב דהא קמן שניעקר ממקומו ולהך לישנא דמפרש רש"י דגם בשבת חייב טעמא משום נטילת נשמה צ"ל דס"ל דהא דנקט פטור בשאר שרצים היינו בנצטר דוקא אבל בציצא באמת חייב או דס"ל דהסוגיא דשבת ס"ל דאף בציצא אין בו נטילת נשמה כיון שאין להם עור וסופו לחזור לקדמותו וע"כ לא אמרין שהדם הוא הנפש וחייב עליו אלא פשיטא חוזר וכמ"ש הכ"מ שם בהל' ז בשם הרמ"ך ע"ש וכבר כתבתי מה שנלענ"ד בדעת רש"י בזה.

וכדי ליישב דברי הרמב"ם שלא יהיו דבריו נגד הברייתא דחולין נלענ"ד עפ"י מה דאיתא בהעור והרוטב רב תנא הוא ותני תנשמת ותנא דידן דלא תני תנשמת סבר כר"י דאזיל בתר גישתא ובגישתא דהלטאה פליגי והנה הרמב"ם פ"ד מהל' אה"ט דין ח' פסק כתנא דידן דלא תני תנשמת וע"כ דאזיל בתר גישתא ולפי"ז צ"ל הא דפסק בהלכות שבת פמתניתין דחובל חייב בכל ח' שרצים וקאמר הש"ס בשבת דאתי כר"י בן גורי ורבה בר רב הונא אמר אפילו תימא רבנן וע"כ לא פליגי רבנן אלא לענין טומאה דכתיב

אלה הטמאים והקשו התוספות דהא אמרינן בתולין דרבנן אזלי בתר גישתא ורבנן לא דרשי הטמאים ולהרמב"ם א"א לומר כמ"ש התוספות דרב לטעמיה דתני תנשמת דז"א שיקרי הרמב"ם פוסק גבי טומאה דלא כרב דתני תנשמת וצ"ל דס"ל כמ"ש התוספות דגם רבנן אית להו דרשא דהטמאים רק דאזלי בתר גישתא ומוקמי מסברא רבויא דעורן.

כבשרן אהנה דלית להו גישתא ע"ש בתוספות ולפי"ז צריה לומר דאף על גב דהרבה לית להו גישתא ומהאי טעמא עורותיהו כבשרן לענין טומאה לרבנן מכל מקום בשבת מודו רבנן דחשיב עור שלהם וא"כ חזינן דאף בהנה עורות דלית בהו גישתא חייב בנצטר הדם ולפי"ז תיקשי למה פטור שאר שרצים אף דלית בהו גישתא מכל מקום? תחייב כמו הנה ארבע האנקה והפח והלטאה וחומט דאף על גב דלית בהו גישתא החובל בהם חייב ה"נ נימא בשאר שרצים וצ"ל דשאר שרצים אין להם עור כלל ואם פן אף פשיטא הדם אין לחייב דדוקא היכא דאית ליה עור אלא דלית ליה גישתא יש לחייב בשבת דחבורה שאינה חוזרת היא כל שנצטר הדם בעור וחייב משום מפרק להרמב"ם דס"ל דהיינו טעמא דחובל משא"כ היכא שאין לו עור כלל אין בו משום מפרק להרמב"ם והלכך פטור אף פשיטא הדם משא"כ הך ברייתא י"ל דס"ל כמו דסבר רב דתני תנשמת אף על גב דאית ביה גישתא מכל מקום עורו כבשרו והיינו משום דלא אזיל בתר גישתא כלל אלא ס"ל דהטמאים ריבה ולמיניהם הפסיק הענין ולדידן י"ל דעורות של כל השרצים שפיר מחשב עור לענין שבת והנה ח' שרצים חייב בנצטר הדם אף על גב דלגבי טומאה למיניהם הפסיק הענין מכל מקום בשבת חייב דכל הנה ח' שרצים אית להו גישתא מיקרי וחבורה שאינה חוזרת היא משא"כ שאר שרצים אף על גב דשפיר חשיב עור שלהם לענין שאם יצא הדם עכ"פ חייב משום מפרק מ"מ כל שלא יצא ודאי פטור אף שנצטר דלית להו גישתא וכמו דס"ל לריב"נ לענין טומאה לחלק בין הח' שרצים לשאר שרצים כמו כן הוא באמת לענין שבת והלכך שפיר אתי הך ברייתא דאיתא ושאר שרצים עד שיצא מהם דם אלקא דרב דלדידה מציינו למימר דגם שאר שרצים יש להם עור אלא דלית להו גישתא משא"כ לתנא דידן וכן פסק הרמב"ם דלדידן צריה לומר דשאר שרצים לית להו עור כלל כיון דאיהו ס"ל דטעמא דהנה ד' שעורותיהו כבשרן משום דלית להו גישתא ואפ"ה סתם לן תנא דחייב אף בהנה ד' משום שבת אלמא דמה דלית ליה גישתא אינו פוטר משום שבת וע"כ דשאר שרצים דפטרין משום שאין להם עור כלל וא"כ אף ביצא הדם יש לפטור: הנה כבר ביארתי מה שנלענ"ד בדעת הרמב"ם אבל צ"ע דהרמב"ם בפירוש המשנה בר"פ שמונה שרצים פתב שם שהחובל חייב לפי שהוא מפרק אותו דבר ומבדילו מחבירו כו' וזולתם מן השקצים ורמשים אין להם עור ולפיכך החובל בהם פטור לפי שהוא מתחדש וחוזר לקדמותו כו' וכבר נתברר במלאכת הרפואות כי העור פשיטבול לא ישיב כמו שהיה לעולם ולפיכך הוא חייב על כל מה שיש לו עור עכ"ל והנה מדבריו אלו מבואר דאף אם אין לו עור כלל יש לחייב בו משום מפרק רק לפי שהוא חוזר לקדמותו וזה דוקא שניי בנצטר הדם דאמרינן שיתחזר ויבלע במקומו ואין פאן מפרק כלל משא"כ פשכר יצא הדם וצריה לומר דהרמב"ם ס"ל דאף פשיטא הדם מכל מקום כיון שהדם הוא חוזר אין זה בכלל מפרק שהוא תולדה דדש שאין עתיד לחזור וכן נראה מלשונו שכתב לפי שהוא מתחדש וחוזר לקדמותו ור"ל דממילא קא רבי ואתי משא"כ בדבר שיש לו עור אם חובל בו אין

חוזר לקדמותו והוא ממלאכת הרפואה שכתב הרמב"ם ואמנם אפתי לא יתכן הא דאמרינן חולב חייב משום מפרק נהרי החולב נמי חוזר לקדמותו ואפ"ה יש בו משום מפרק פינון דהשתא מיהא מפרק הוא.

וראיתי שפכר עמד בזה הרמ"ך הביאו הכ"מ שם בהל' שבת פ"ח הל' ז שכתב דאי חולב הוי פחולב ושניהם תולדות מפרק אמאי אינו חייב כל חולב שיצא ממנו דם אפילו אין לו עור ואף על גב דחבורה חוזרות כמו בחולב אף על גב דחוזר ואמנם מ"ש הרמ"ך אח"כ דבירושלמי איתא המוציא דם חייב משום נטילת נשמה באותו מקום ולזה הפירוש איפא לפלוגי בין חבורה החוזרת לאינה חוזרות משום דחוזרות ליפא נטילת נשמה וחבורת חלזון חוזרות מכל מקום צריף לומר לפירושו שהוא דחולין אמרי' ושאר שקצים ורמשים עד שיצא מהם דם וצ"ע עכ"ל ולא הבנתי שלכאורה נראה פוונתו דלפירוש הירושלמי צ"ע הו' דחולין דלמה יתחייב אף שיצא הדם פינון דחבורה החוזרת היא ולענ"ד דגבי יצא הדם אין לומר דחבורה חוזרת היא דהא מכל מקום השתא מיהא שיצא הדם יש בו משום נטילת נשמה באותו מקום ומה בכך שסופו לחזור ולבא במקומו דם אחר הנובע ממקור הסיוט שבו פטבע הפרואים למיניהם מכל מקום השתא מיהא יש בו משום נטילת נשמה ונהרי הירושלמי קאי אהא דמאדים אנדם בשפה וקאמר גם כן שאם הוציא דם חייב משום נטילת נשמה ואף על גב דגם בשפה נראה שסופו לחזור אלא נדאי שאין לחלק בכך ונראה דהרמ"ך חלזון קשי' ליה דאמרינן שאינו חייב משום נטילת נשמה ולזה הוצרך ליישב דחבורת חלזון חוזרת היא ומזה למד לומר דאף כשיצא דם כל שחבורה חוזרת פטור ולכן הניח בצ"ע הו' דחולין ואמנם כבר הקשה פן הר"י ז"ל בתוספות דשבת ובכתובות והשיב לו ר"ת כי דם חלזון שצובעין בו מפקד פקיד ואין חייב עליו משום נטילת נשמה כו' וגם בלא"ה מה שתיגרין הרמ"ך דחלזון חבורה החוזרת היא לענ"ד צ"ע דזה שייף דוקא היכא שעשה חבורה שהוציא הדם והניחו חי דאיפא למימר שסופו לחזור משא"כ בחלזון דמייגרי שפוצעו ומוציא דמו והוא מת מחמת אותו פציעה אף על גב דאמרינן כל פמה דאית ביה נשמה טפי ניחא ליה כו' מ"מ לא שייף שסופו לחזור ועכ"פ שהוא פורתא דמא שמוציא ממנו בטרם צאת נפשו לא שייף סופו לחזור שהרי הוא מת מיד תחת ידו ובדוחק יש לומר פינון שאם הנה מניחו בעוד בו נשמתו הנה סופו לחזור חבורה החוזרת קרינן ביה וצ"ע: ומ"ש הרמ"ך מחולב הנה אפטר לומר דחולב שאני פינון שהדם פנוס בגומות שפדד והוא מפרק ומבדילו ממנו אעפ"י שסופו שיתקבץ אח"כ חלב אחר מכל מקום פינון שיש מסו' מבדיל שפיר מיקרי מפרק וכמו חולב בדבר שיש לו עור והוציא דמו דחייב פינון שפירקו מן העור ואף על גב דכי יש לו עור הנה טעמא לפי שאין החבורה חוזרת לקדמותו וכמו שמבואר גם כן בפירוש המשנה שהבאתי לעיל יש לומר דהיכא שיש לו עור לא איצטרף להאי טעמא שאין חבורה חוזרת אלא לענין זה דמחייבין אף בגנצר הדם ולא יצא להא צריף לומר שאין החבורה חוזרת אכל לענין אם יצא הדם אף אם חוזר נמי חייב כמו חולב משא"כ שאר שרצים דפטרין לפי שאין להם עור פינון דאין להם עור וגם הדם מתחדש וחוזר לקדמותו לית ביה משום מפרק וצ"ע: הנה כבר ביארנו דהרמב"ם שפסק דאף כשיצא הדם פטור משום דאזיל לשיטתיה דפסק פתנא דידן דאזיל בתר גישתא וממילא ש"מ דשאר שרצים לית להו עור כלל משא"כ הו' ברייתא אתי כמ"ד דלא אזיל בתר גישתא

ואם פן אמרינו דשאר שרצים נמי אית להו עור אלא שעורן רף דלית ליה גישתא ולקף פשיצא הדם חייב ולפי"ז לכאורה יש מקום לומר דלדידן דקי"ל דאזלינן בטר גישתא וארבעה שרצים מח' שרצים האמורים בתורה לית להו גישתא ואפ"ה מחייבינן בהו בשבת ואם פן נהי דעור הריאה להנה דלית להו גישתא דמי מ"מ פיון דחייב בהנה ד' בחובל בהו בשבת אלמא אף דלית ליה גישתא חבורה שאינה חוזרת היא ושאני שאר שרצים דלית להו עור כלל וזה סיוע לדעת הסוברים דכל שאין האדמימות בתולדה טרפה ודוקא באדנומה מתולדה מכשרינן מדר"נ אף לפי מ"ש בחבוריו מבואר מלשון רש"י דגם אם האדמימות מחמת חולי ילפינן מדר"נ וגם התם אין הכרח שהאדמימות שבו מתולדה דאפשר שבה ג"כ מחמת איזה חולי שגבר בטבע התינוק עד שנגאס דמו בין עור לבשר ואעפ"כ חזר ונבלע בו והיינו דאיצטריף לאתווי דר"נ דמשרצים אין ראיה כ"כ דאיכא למימר דהנה דלית בהו גישתא באמת חייב רק דוקא הנה דלית להו כלל וריאה להנה דלית להו גישתא דמי ולקף מייתי מדר"נ דעור האדם נמי לית ליה גישתא וכדאיתא בחוליו דף קכ"ב ואלו שעורותיהו כבשרו עור האדם כו' ולקף אמרינו שהדם לא נעקר ממקומו וסופו לחזור ולקבלע ומה שהעור מיהר להאדים הוא משום דלית ליה גישתא מיהר להאדים אמנם צ"ע דהא באמת בחובל באדם בשבת חייב אלמא דאין סופו לחזור ואע"ג דל"ל גישתא.

ואפשר לומר דהא דמחייב בחובל באדם היינו נמי דוקא ביצא הדם וכעין הא דאמרינו לר"ש דחובל חייב מדאיצטריף קרא למישרי מילה כו' וחקלה דמילה ע"י יציאת הדם הוא וכן הא דאיתא בסוף עירובין (ומייתי לה בספר מעשה רוקח שאביא לקמן) פהו שלקה באצבעו אם להוציא דם פאן וכאן אסור וכתב רש"י דהו"ל חובל וכ"כ הברטנורה שם כו' היינו נמי דוקא פשיצא הדם וכדאמרי' בשאר שקצים ורמשים עד שיצא הדם ואדם נמי לא גרע מינייהו ואית ליה עור עכ"פ לענין זה דכשיצא הדם חייב.

וראיתי בספר מעשה רוקח והוא ביאור להרמב"ם ח"א מהרב מו' מסעוד חי ז"ל שפכת בפ"ח מהל' שפת החובל בחי שיש לו עור א"נ בבמה שיש לה עור ומדברי רבינו משמע דאדם לא נכנס בסוג זה דאין לו עור וכן משמע ממ"ש לקמן בד"א כו' אבל החובל בחבירו כו' וקדחנן בפרק העור והרוטב אילו שעורותיהו כבשרו עור האדם כו' וכיון שעורו כבשרו אין לו דין עור כו' יעו"ש.

והנה מ"ש דכן משמע ממ"ש לקמן אבל בחובל בחבירו כו' לא ידעתי משמעות דהתם מיירי לענין שא"צ שיהא צריף לדם אלא שפיון להזיק חייב דמתקן ליצרו אבל מ"מ צ"ל שחייב המלאכה שיש בחבלה זו הוא משום מפרק ומ"ש שם אה"כ דנדאי חובל באדם חייב אלא דחייבו אינו משום מפרק אלא משום גטילת נשמה מאותו אבר וכמ"ש פי"א במי שלקה באצבעו דלהוציא דם אף במקדש אסור כו' גם פן ליתא דא"כ שנא דעור האדם לא מיקרי עור לענין חבורה ואעפ"כ חייב משום גטילת נשמה אם פן קשה גם בשאר שרצים? הא חייב משום גטילת נשמה ודוחק לומר דאעפ"י שעור האדם אינו עור לענין זה שיתחייב משום מפרק פשנצור הדם דלענין חבורה עור גמור בענין מכל מקום לענין זה שיתחייב משום גטילת נשמה שפיר מיקרי עור משא"כ שאר שרצים

שאין עור שְלֵהֶם חָשׁוּב עוֹר כָּלֵל אֶף מְשׁוּם נְטִילַת נְשָׁמָה אֵין בּוֹ וּבְאַמַּת ז"א דמנ"ל הָא לַעֲשׂוֹת שְׁלֵשׁ חֲלוּקוֹת בְּדָבָר.

וְאֵין לְהַאַרְיָה דְנִדְאֵי אָדָם אֵית לֵיה עוֹר לַעֲנֵן חֲבוּרָה וּמְקַרָּא מְלֵא הוּא חֲבוּרָה תַּחַת חֲבוּרָה וְהָרֵי אֲמַרִּינֵן אֵיזוֹ חֲבוּרָה נֶצְרַר הַדָּם אַעֲפ"י שְׁלֵא יֵצֵא וְעַל חֲבוּרָה הָאֲמוּרָה בְּכָל מְקוֹם קָאֵי וְלַעֲיֵל כְּתַבְתִּי דְבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי וְהַמְכִילְתָּא בְּזָה וְכֹן מֵיִתִּי אִיהוּ גּוֹפִיָּה בְּסִפְרָא מַעֲשֵׂה רֹקַח שֶׁם דְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ם בְּפִי"א שְׁפַתְבּוֹ הַפּוֹתֵב עַל בְּשָׂרוֹ חֲזִיב מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹר וּמ"ש לְחַלֵּק דְלַעֲנֵן פְּתִיבָה פִּינֵן שֶׁהוּא רְאוּי לְכַתּוּב אֶף לְפִי שְׁעָה סְגִי לִיתָא כְּמַבּוּאָר שֶׁם דְאֵינוֹ חֲזִיב עַד שְׁיִכְתּוּב בְּדָבָר הָעוֹמֵד עַל דְּבָר הָעוֹמֵד רַק שְׁמָה שְׁחַמִּימַת בְּשָׂרוֹ מַעֲבִיר הַפְּתֵב לִית לֵן בֵּה שֶׁהוּא דוּמָה לְכַתּוּב שְׁנַמְחַק מִשָּׂא"כ אִם נֹאמַר שְׁמַתְחַלָּה אֵינוֹ עוֹמֵד לְהַתְקַיֵּי.

וּמ"ש מֵאוּתָהּ שְׁאֲמָרוּ וְאֵלוֹ שְׁעוֹרוֹתֵיהֶן כְּבָשָׂרוֹן עוֹר הָאָדָם כּו' הִנֵּה לְהָךְ לִישְׁנָא דְאָמַר עוֹלָא הֵתָם דד"ת עוֹר הָאָדָם טְהוֹר לִיכָא לְמַפְשֵׁט מִינָהּ מִיָּדֵי וְאֲמַנָּם בְּאַמַּת לְהָךְ לִישְׁנָא דְעוֹר הָאָדָם טְמֵא מִדְּאוּרִינִיתָא מְכָל מְקוֹם אֵין הֵטַעַם מְשׁוּם דְלֵא חֲשִׁיב עוֹר דְמִיָּדֵי דְהִנֵּה אַעוֹר עַגְלָה הָרַךְ וְעוֹר הָעוֹף דֹּאע"ג דְחֲשִׁיב עוֹר מְכָל מְקוֹם הֵנִי כְּבָשָׂר לַעֲנֵן טוֹמְאָה מְשׁוּם דְרַפִּיכֵן כּו' וּכּמ"ש הַתּוֹס' בְּשַׁבַּת שֶׁם ד"ה אָמַר שְׁמוּאֵל ע"ש וְגַבֵּי עוֹר הָאָדָם אֲפִילוּ תִּמְאָה דְלֵא רַפִּיךָ מְכָל מְקוֹם טְמֵא פִּינֵן שְׁאֵין גִּזְעוּ מִחֲלִיף מִיָּדֵי דְהִנֵּה אֲעַצְם אָדָם וְכַמְבּוּאָר כָּל זֶה בְּנִדְהָ דָף מ"ה וְאֶף לִישְׁנָא קָמָא דְאָמַר עוֹלָא ד"ת עוֹר הָאָדָם טְהוֹר נְמִי לֵא הִנֵּה טַעְמָא מְשׁוּם דְלֵא רַפִּיךָ כְּבָשָׂר מְשׁוּם דְגַבֵּי אָדָם אֵין לְטַהַר מִחֲמַת זֶה רַק הֵטַעַם מְשׁוּם דְלֵהָךְ לִישְׁנָא סְבִירָא לֵיה דְגִזְעוּ מִחֲלִיף וְזֶה שְׁדַקְדָּקוֹ הַתּוֹס' בְּחֻלְיֵן דָּף קכ"ה ד"ה עוֹר הָאָדָם טְהוֹר כְּדִמְפָרֵשׁ טַעְמָא בְּרִישׁ נִדְהָ דְלֵא הִנֵּה דוּמְיָא דְעַצְם כּו' וּר"ל שְׁאֵין הֵטַעַם מְשׁוּם דְלֵא רַפִּיךָ דְגַבֵּי אָדָם לֹא אֵיכְפַת לֵן בְּהָא וְע"ש בּד"ה אָבֵל רִישָׁא שְׁכַתְּבוּ וְהַשְׁתָּא חֲשִׁיב עוֹר אֵין גִּזְעוּ מִחֲלִיף מְשׁוּם דְמְקוֹמוֹ נַעֲשֵׂה צְלָקַת עַל בְּשָׂר כְּדִאֲמַרִּינֵן בְּנִדְהָ עכ"ל וְזֶה צ"ע דְבְּנִדְהָ מִשְׁמַע דְבַהָךְ א"ד דְפָרִיף וְהָרֵי עוֹר דְאֵין גִּזְעוּ מִחֲלִיף הִינֵנוּ דְאֵין גִּזְעוּ מִחֲלִיף כָּלֵל דְקָאֵמַר וְאֲפִילוּ ר"מ לֹא קָאֵמַר אֱלָא דְקָרִיר עַלָּה בְּשָׂרָא וְחֲזִיָּא וּפִירֵשׁ"י שְׁמַתְקַשָּׁה בְּשָׂרָה נַעֲשֵׂה כְּעוֹר.

רַק דְלַעֲנֵן בְּשָׂר אֲמַרִּינֵן הֵתָם דֹּאע"ג דְמִחֲלִיף מ"מ מְקוֹמוֹ נַעֲשֵׂה צְלָקַת וְאֵינוֹ חוֹזֵר לְגַמְרֵי. וְאֲפִשְׁרָה לְהַגִּיָּה קִצַּת בְּלִשׁוֹנָם דְמְקוֹמוֹ נַעֲשֵׂה צְלָקַת ע"י בְּשָׂר כּו' וְסְבִירָא לֵיה לְהַתּוֹס' דְזִהוּ פִירוּשָׁא דְקָרִיר בְּשָׂרָא כּו' דְהִינֵנוּ שְׁחוֹזֵר קִצַּת ע"י הַבְּשָׂר אָבֵל לֹא לְגַמְרֵי פִי הֵיכָא דְלֵא לְהִנֵּי פְלוּגְתָּא רְחוּקָה בֵּין לִישְׁנָא קָמָא דס"ל דְגִזְעוּ מִחֲלִיף לְגַמְרֵי וּבֵין לִישְׁנָא דְאֵיכָא דְאֲמַרִּי וּצ"ע: דְבָרֵי זַעֲרָא הֵק' אֲפָרִים זְלָמֵן מְרַגְלִיּוֹת מְבָרָאד: שְׁאֵלָה כַּג שׁוֹכֵן שְׁחֻקִּים יְכַתְּבוּהוּ וְיַחֲתַמְהוּ לְאַלְתֵּר בְּסִפְרֵן שְׁל צְדִיקִים.

ה"ה אֶהוּבֵי הָרַב הַמֵּאָה"ג הַחֲרִיף וּבְקִי הַמְּפֹרְסִים כּש"ת מוהר"ר יַעֲקֹב צְבִי נ"י לְנִצְחָה: הַגִּיעֵנִי אֲמֵרוֹתָיו הַנְּחַמְדִּים. וְלִהְיוֹת פִּי יָמִי הַדִּין מְמַשְׁמֵשִׁין וּבָאִים אֵין פְּנָאֵי לְבָא בְּאַרְכָּה. וְהִנֵּה בּמ"ש כ"ת עַל דְבָרֵי הַמַּג"א סִי' שִׁמ"ג בְּשֵׁם הַג"א וְהַשִּׁיב עַל זֶה וְהוֹרִיתִי בְּאַצְבַּע בְּקִצְרָה שֶׁהֵם דְבָרֵי רִש"י וְע"ז בָּא כ"ת לְהַסִּיב פְּנוּנַת רִש"י בְּסוּף פְּרָק אָמַר ר"ע שְׁפִנוּנָתוֹ שְׁלֵא נְטַעָה דְלָמ"ד אֵין מְצוּוּיִן לְהַפְרִישׁוּ אֵין חֲלוּקֵי לְקַטֵּן בֵּין אָכִיל טְרִיפָה לְזֶה כ' רִש"י דְהָא לֹא סְפִינֵן אֲלֵמָא דְגַם לְדִידְיָה יֵשׁ הַבְּדֵל וּא"כ מְסַתְמָא לֹא מְצַנַע לִיה חֲגַב טְמֵא דְלֵא

ניחא ליה דליכול בריה אסורא אבל אין סברא דזה יחשב מאכילו בינדים בנותן לו לשחוק בו כו' עכ"ד.

והנה אף אם הנה אפשר לסבול הדוחק הנה מפל מקום בטלה תמיהתו על המ"ל סוף הל' מ"א דשפיר כ' דמוכח מנה דלא פהרשב"א דלהרשב"א דאסור דרבנן אפילו בינדים ספינו ליה ממילא נמי דלא קפיד אביו על אכילתו ושפיר י"ל דמצנע ליה דלפי מ"ש מכ"ת בדברי רש"י הא ביהא תליא וא"כ מאי פריה א"ה אפילו טהור נמי.

אף לאו מפומבדיתא אנו לעיולא פילא בקופא דמחטא ואין דברי רש"י יוצאין מידי פשוטן דכיון דמכ"ת מודה דרש"י בתחלת דבריו דקש"י ליה מ"ד אין מצוין לא סבירא ליה סברת מכ"ת דלא ניחא ליה דליכול בריה אסורא ולא מצנע ליה אלא סבירא ליה דכיון דאין מצוין להפרישו שפיר מצנע ליה ולא חייש לטמטום לבא באכילת אסור פסברת מכ"ת אין לזוז מנה משום הוכחה דלא ספינו ליה בינדים דהא מילתא אחריתי הוא משום לא תאכלו להזהיר הגדולים כו' שהקפידא הוא על הגדול וניחוחתא דידיה במה דאכל הקטן אבל מצד הקטן בעצמו אין קפידא כלל בדבר וכמו שמצינו לענין פבוי בשבת דפריה ש"מ קטן אוכל גבילות כו' ומשני בקטן העושה על דעת אביו דבין שעושה כן בשביל שיהא נוח לאביו אסור וכ"ש בספי ליה בינדים ואם נימא דנותן לשחוק לא הוי כספי בינדים פשיטא שאין קפידא בשביל אכילת הקטן עצמו ולא איכפת לו בהכי שהרי אין מצונו להפרישו ומ"ש מכ"ת שאין עולה על הדעת דזה הוי פמוסר בינדים מה שנותן לקטן לשחוק בו פשיטא דלק"מ מה"ט דכתובנא דכללא הוא פל שהקטן עושה או אוכל על ידי שפובר בדעתו שהוא דעת הגדול ועושה על דעתו ה"ל כאילו הגדול ספי ליה בינדים ולכן בדליקה שהקטן עושה כן לפי שפובר שרצון אביו בכף הוא מוזהר עליו כיון שאין עושה לדעת עצמו וכן לענין אכילת אסור כיון שהוא מוסרו לו ואפשר שיאכלנו והאכילה תהיה ע"ד אביו שהרי מידו היתה זאת לו וסובר שניחא לאביו שיאכלנו שפיר הוא מוזהר עליו ואין לחלק דלענין דליקה עושה ע"ד אביו ובאמת ניחא ליה לאביו משא"כ פאן דאביו אין רצונו בכף רק שישחוק בו ובזה לא איכפת לו מה שהוא אוכלו ע"ד אביו הא ליתא דגם בדליקה אין חילוק בין אם באמת ניחא לאביו או לא דאפילו אם באמת לא ניחא לאביו נמי אסור דעיקר בטר מחשבתו אזלינן דאי עבד אדעתיה דנפשיה לית לו בה משא"כ אם עושה לפי שפובר שנה דעת הגדול הנה כאילו הגדול מאכילו בינדים וצריה למחות בידו (ואפילו תימא דאסור דאורייתא אינו כ"א במאכל בינדים ממש וכמ"ש בתשובה א' לחלק בין בינדים ממש ובין מצוה לקטן באמירה לבד מ"מ אסור דרבנן הנה בזה דדמי למאכל בינדים וכן משמע מלשון הג"א ונהגן אברהם וי"ל שכן פונת רש"י ע"ש) ולכן בההוא דבר טליא וטליותא שרי דאדעתא דנפשיהו קעבדי ומ"ש ממושט כוס יין לנזיר פשיטא שאין ענין לזה כלל ואין להאריה: ומ"ש בסוגיא דרביצה דמשני בחצי קנה פגום דהא אינו מתקבל בפנים משום בע"מ לק"מ ואישתמיט ליה תלמוד ערוף בחולין שם דף כ"ג והני עופות הואיל ולא פסול בהו מומא דאמר מר תמות וזכרות בבמה כו' ולכאורה הנה אפשר לומר לפמ"ש רש"י בזבחים דף פ"ה ד"ה הואיל וכשרין כו' ומיהו מחוסר אבר לא משום הקריבהו נא כו' וכן מום מגונה עכ"ל א"כ י"ל דגם חצי קנה פגום מום מגונה הוא ואפילו בעופות פסול ועיין בתוס' דזבחים דף ע"ז ע"ב ד"ה הקא בדוקין כו' אף דלפ"ז לא משני מכ"ת מידי דאית'.

כר"ע דמכשיר בבעלי מומין דאם עלה לא תרד דהא אמרינו שם לא הכשיר ר"ע אלא
בדוקין שבעין הואיל וכשר בעופות וא"כ ממ"נ אי קנה פגום הוי מום מגונה אם עלתה
תרד אף לר"ע וע"כ לומר דלא הוי מום מגונה וכמו דוקין שבעין דמי א"כ מעיקרא
לק"מ דהא כשר בעופות ואמנם בלא"ה במ"ש כ"ת דכיון דאם עלו לא ירדו מתקבל
בפנים קרינו ביה לענין ש"ח כדאימא בזבחים דף ק"ט צ"ע לענ"ד שאע"פ שגם התוס'
כתבו כן לענין דהוי מתקבל בפנים אף דאין חטאת העוף קרב בשבת דה"ל קרבן יחיד
מכל מקום כיון דאם זרק הורצה וכן מבואר ג"כ מלשון רש"י שם דכיון דפסולו בקודש
אם עלו לא ירדו וחיוב משום ש"ח אבל מלשון הרמב"ם בפ"ט מהל' מע"ק פתב אבל
קדשים שהיו פסולין בקודש כיצד כגון הלן כו' שנאמר לעשות אותו לד' כל הנעשה לד'
חיובין עליו ואלו נעשו להשם עכ"ל וכ"כ בפה"מ ע"ש (ומשמע שגירסא אחרת היתה
לו בש"ס או אפשר דמפרש כן מ"ש כל המתקבל פתח אנהל מועד כו') ולפ"ז נראה דלאו
באם עלו לא ירדו תליא מלתא וא"כ בבעלי מומין אליבא דר"ע שפיר מודה דמ"מ פטור
משום ש"ח פסתם מתני' דפרת חטאת וכעת אין הפנאי מסכים לעינין בזה: והנה לכמ"ש
טעמא משום דאין בע"מ בעופות הנה אפשר לתרץ קושית התוס' דף כ"ט ע"ב שהקשו
דלוקמי בבהמה ובחצי קנה פגום ולפמ"ש א"ש דבבהמה א"א לאוקמי בחצי קנה פגום
דה"ל בע"מ וקי"ל כרחסג"ה דאמר דוחה הי' אבא בעל מומין מע"ג המזבח ואפילו לר"ע
נמי א"ש לשיטת הרמב"ם שכתבתי דסבירא ליה דלאו באם עלו לא ירדו תליא אף האמת
יורה דרכו דאין לחלק בזה בין בהמה לעוף דגם בבהמה לא הוי מום ע"י חצי קנה פגום
כיון שדרה הכשירו בכף לשחוט רוב הסימנים וע"י הוא נכשר לאכילה ולקרפון וכמ"ש
בתשובה בענין הטלת מום בבכור ואעתיק קצת ממ"ש שם וז"ל והנה הרא"ש כו' עד
ואין להאריך ועכ"פ בחצי קנה פגום אף שהי' חתוף מכבד שפיר דמי להקריבו לגמור
השחיטה שהרי זה דרה שחיטתו ואם לא הנה חתוף צריך לחתכו עמה ואין לחלק בזה
בין נשחט בב"א לנשחט בזאח"ז במקום שאין השהי' פוסלת דבכל גונוי אין שם מום
עליו כיון שחתיכה זו בקנה הוא מדרה הכשר שחיטתו ואין ענין להפרדת העור שכתבו
התוס' דהוי מום דז"א בדרה הכשר שחיטה שצריך להפריד העור מן הבשר והסימנים
ולבדוק ומ"ש רש"י בחולין גבי מדמי פסח מי אדחו דאין לה מום קבוע גדול מזה פשיטא
שאין הפונה דהוי מום בשחיטת חצי הקנה דזה נדאי אינו דכל פמה דלא שחט רוב הקנה
או קצת הנושט שנעשה מעשה טרפה ושוב אדחי מפסח דהשתא לא חזי דלא זמניה הוא
ולשהויי לפסח שני לא חזי כיון שפכר נעשה מעשה טרפה ואהא קאמר דבאותה שעה
שאתה מדחהו מפסחא ע"י שחיטת הפורתא לפי שאם ניחנו כף לפסח שני ימות הרי
באותה שעה אם יפסיק משחיטתו יהי' חשוב מום גדול שאין עוד תקנה ממנו שיהא קרב
ע"ג המזבח וא"כ ראוי הוא לפדות לדמי פסח ולא שייך בזה דרה הכשירו בכף כיון שאין
לו דרה הכשר בגמר שחיטה עכשיו ולא לגמור שחיטתו בזמן פסח שני דמה"ט קאמר
דאדחי ליה מפסח וממילא דמחשב מום משא"כ בחצי קנה פגום שפיר הוא גומר עליו
השחיטה דגם מה שהוא פגום מכבד בכלל שחיטה הוא ולא בכלל מום וזה ברור לענ"ד:
ומצאתי בס' יראים לר"א ממיץ סי' ש"ץ שכתב אהא דכל שאין ראוי לפתח אנהל מועד
אין חייבין עליו וז"ל יש לשאול לר"ל דאמר אינה לשחיטה אלא לבסוף כיון דשחט חצי
סי' ה"ל מום קבוע ואינו ראוי לפתח אנהל מועד פי מטי לסוף דמקרי שחיטה דמחייב

עליה היכא מחייב א"כ למה אשפחן ש"ח דמחייב וי"ל פינו דדרה הכשר קעביד אינו מקרא מום דכל מום קדשים מפסח ועור גלפינו דאין דרה הכשר בהה הלכה כל כמה דמקרב סוף שחיטה לא מקרי מום להדחות מפתח אנהל מועד עכ"ל.

מבואר כמ"ש ושמתתי פמוצא שלל רב ומ"ש כ"כ דמקרב סוף שחיטה נראה שר"ל דחצי סימן ששחט הוא מקרב את סוף השחיטה והכשרה ויותר נראה שצ"ל וכ"כ דמיקרי שחיטה כו' והה דמדמי פסח מי אדחי א"ש כמ"ש דהתם הכשרו בזמן פסח שני הוא וכיון שא"א להניחו לזמן שהוא אחרי דשחט פורתא ולגומרו עכשיו אין דרה הכשרו מום יחשב משא"כ לענין ש"ח אף אם שחט חצי סימן בנושט אין לחושבו מום דרה הכשרו הוא אם היה שוחטו בפנים ג"כ כהה שוחטו וגומר שחיטתו מיד ולכן אף למ"ד אין לשחיטה אלא לבסוף אין לחשב מום להדחות מפתח אנהל ומכ"ש בחצי קנה פגום דאפתי לא אתעביד מעשה טרפה והוא מקום ודרה הכשרו לגמור השחיטה שם מקום החרה פאתחלתה דשחיטה דמיא ואינו דוחה אותו מפתח אנהל כלל וכשר הוא לבוא בפנים ואין להאריה: ומ"ש כ"ת בענין א"א לצמצם והקשה לתי' הר"ש מונביל"א בחולין דף כ"ב מסוגיא זו דרביצה מלתא זו מתאמרה משמי' דגברא רבא פנוסיה ובימי חורפי שמעתי בשם הגאון מו' בעריש אבד"ק גלונא ז"ל דמאי משני בחצי קנה פגום דלענין חיוב חטאת איכא שני צדדים שלא יביא חטאת חדא ושם הוא פחות מרוב וחדא ושם יותר ולחיובא חטאת אין כאן רק צד א' היינו מחצה ע"מ ממש ואתי' לן שפיר ע"פ מ"ש אא"ז ת"ש וכו' פ"ל מ"ש הפוסקים דלכ"ע א"א אוסר דשא"ש מדאורייתא רק מדרבנן ומאי פריה מהשוחט בשבת ודודי מ"ו הגאון המפורסם ז"ל תי' דטעמא הוא משום לאו כל הימנו שתאסר כו' והיינו שרשות בעליו מעכב שלא יוכל זה לאסור והתוס' בב"ק דף ע"א פתבו דאף אם לא נאסר רק מדרבנן מיקרי לאו דמרא ופריה שפיר פינו דשחט פורתא אסרה עכ"פ מדרבנן ומיקרי לאו דמרא ושוב מה ששוחט אח"כ לשם ע"ז יכול לאסור מדאורייתא ולכן הוי אידך מחתה בעפר כו' עכ"ד ודפח"ח ולפ"ז ממילא דל"ק קו' הגאון מוהר"ב הנ"ל דהא השני צדדי הם לחיובא חדא ושם מע"מ ואת"ל פחות משהו במשהו קמא דשחט אינו רק מדרבנן ולא חשיב מחתה בעפר עד משהו שני ואז הוי רובא וסחיב משום ש"ח ולזה הערני פבוד ב"ד ורעי הגאון מו' שמואל נ"י האבד"ק קרעמניץ ועוד לפלתי הרבה בזה ודוק פי קצרת: אף לאמתת הדברים גלענ"ד דמעיקרא לק"מ דהתם פריה אמ"ד מחצה ע"מ מחצי קנ' פגום ומשני דשאני לענין טרפה דבענין רוב הנראה לעינים ולאו כל דכן הוא כו' ומסיק דכ"ע מחצה ע"מ אינו פרוב ומבואר מהפוסקים דאף למסקנא קי"ל דבענין רוב הנראה לעינים והיינו במדידה עכ"פ וממילא פינו דקי"ל בידי אדם א"א לצמצם כל שנראה לנו קנה פגום מע"מ בהכי שרי' רחמנא שכן נאמרה הלכה דלא מיטרפא כ"א ברוב הנראה לעינים דהיינו שיהא נרגש לנו במדידה שיש כאן חוט השערה יותר הא לא"ה אע"ג דמצד שא"א לצמצם אפשר שיש כאן חוט השערה יותר בהכי שרי' רחמנא מ"ד למ"ד מע"מ פרוב דבעי למימר אע"ג דבעלמא מחשב רוב לענין טרפה לא מחשב פי האי רוב וה"ה לענין אם נראה לעינים מע"מ רק משום א"א לצמצם לא איכפת לן דהלכה היא דלא מיטרפא כ"א פשנרגש הרוב במדידה ודברי ר"ש מונביל"א אינם אמורים כ"א במאי דפליגי התם בשחיטה לענין מע"מ פרוב הוי ב' צדדים להיתר ולמ"ד אינו פרוב הוי ב' צדדים לאיסור

משא"כ למאי דאמרין דבעינו רוב הנראה במדינה עכ"פ אין פאן צדדים כלל דלמראה עינינו נשפט שהוא מע"מ ולא איכפת לן בזה שאי אפשר לצמצם כנלע"ד ברור: ומ"ש דלקאורה ע"פ דברי הרמב"ם דספק מה"ת שרי' אם פן בהוסיף כ"ש מותר מה"ת אלא שכ' דבאפתחוק הרמב"ם מודה כו' ובחנם נסתפק בזה לדעת הרמב"ם דנדאי פל שאנו מסופקי' אם יש פאן רוב הוי גבילה נדאי להרמב"ם פמבואר ברמב"ם הל' שחיטה אם לא בדיק בסימנים אם נשחטו רובן הוי נדאי גבילה ועיין בספרי בכללי חזקה מ"ש בטעמא דמלתא וקצת י"ל פיון שלמראה עינינו נשפוט שהוא מע"מ ועתה הוא מוסיף כ"ש איתרעי לה חזקה ואין להאריך: אחר פותבי כ"ז הגיע לידי על ידי אביו המופלג נ"י אשר שלח כ"ת במכתב שנית ושמ נאמר דקש' ליה על התוספות שפתבו דהפרד' העו' הוי מום מדברי התוספות דף ל' וילפי מה שביארתי לק"מ ומ"ש כ"ת מדברי התוספות בב"ק דף ע"ו ושפתבו דהוי מום דלאחר מיתה א"ש דהתוספות ס"ל דשחיטה גמורה שיהא מטה ע"י נדאי הנה מום וכן מבואר להדיא בש"מ בשם תו' שאנ"ץ שכ' וז"ל וא"ל שהשחיטה והמיתה אינם כמדם לפדות על יד' דאפילו שחיטה חשיכה שינוי לעגנו גזילה דל"ד להזקנה דלא חשיב מום וחשיב שינוי דמיתה נדאי אין לה מום גדול מזה כו' ע"ש ומ"ש להקשות על הפר"ח שהוכיח מחולין דף קכ"ג דאמרין פהנים זריזין הם מפלל דחולין אין מועיל רוב מצומצם וע"ז כ' כ"ת דלא דק דהתם מטעם דגזרינן שפא חניס פיון דאסור לחתוך כל הב' לראב"ש כו' אמת שכ"כ ג"כ בפ"ח מסבא דנפשיה וצ"ע שלא הביא מהתוספות.

אף לענ"ד דברי פר"ח נראין דהא כמה מפרשים ס"ל דלראב"ש אם רצה מבדיל (ועיין ברש"י דנבחים) וכ"כ בהדושי הר"ן בחולין דלראב"ש שפיר מצי להבדיל ואפילו לפמ"ש התוספות והרשב"א בפלוגתא מתניתין ואם פן מאי פריה על ר"נ מעולת העורף לר"א דילמא ס"ל כמ"ד אם רצה מבדיל ול"ש חניס או דבכל גונוי גזרינן ולפ"ז צ"ל דבחולין דבעינו רוב הנראה ל"ק דילמא עביד רובא משא"כ בקדשים לראב"ש דמהני מצומצם ע"ז משני זריזים הם אמנם ברשב"א פ' העור והרנטב ג"כ מפרש שם פשיטת רש"י דא"ר מבדיל וק"ל אמאי לא מקשה מחולין אליבא דכ"ע ותו' דהכא שייך חניס שרוצה שיהיה הראש דבוק שיוכל להזות ע"ש והרשב"א לשטתו דס"ל דל"ב רוב מצומצם לכך הוצרך לסבא זו והפר"ח ס"ל בהא פהתוספות דאם נימא א"ר מבדיל ל"ש חניס וע"כ דהש"ס ס"ל דבכל גונוי הוי גזרינן אי לאו דכהנים זריזין וגם יש לומר דס"ל לפר"ח דבכל שחיטה שייך גזירה זו דחניס פיון דעל ידו מתקלקל העור כמ"ש בכמה דוכתי עיין בט"ז סימן קי"ז לעגן אי שרי בגזירה בשביל העור נשו"ת מ"ב סימן ק"ה דחיישינן דילמא חניס ולא אתי למעבד רוב' ואף שמהתו' משמע דכל שמוותר לחתוך כל הסימנים ל"ש חניס מפל מקום צריך לומר פן לשיתות הסוברי' דלראב"ש אם רצה מבדיל וקצרתיו: ומלתא אגב אורח' ראיתי להעתיק פה מילתא דחביב' לי אשר מצאתי דאתי לידי בירושא מהגאון אמ"ו ז"ל שו"ת מ"ב ונכתב שם על הגליון כת"י זקני הגאון מו' אליעזר מרגליות על מ"ש המ"ב להתיר גחירות העורות וז"ל ונראה לי ראיה להתיר מגמרא דשבת פירק פלל גדול דחשיב שוחט לאב מלאכה ופריה שוחט משום מאי מחייב ופרש"י היכן מצינו זה במלאכת המשכן ואי משום עורות אילים מאדמים שהיה במשכן אפשר לחנקם ולא לשוחטם וכאן לא פליא קרנ' הוא והותר לחנקם ופשיטא לדע' ר"י

במס' חולין דסובר דבשר נחיר' לא אשתרי במדבר מוכח שפיר פנזפר אלא אפילו לר"ע דסובר בשר נחירה מותר במדבר לאכול והא דכתיב הצאן ובקר ישחט משום דנחירתו היינו שחיטתו מכל מקום בשר חניקה ודאי דהיה אסור להם לאכול דהא כתיב הצאן ובקר ישחט ואפ"ה פרש"י דהותר לחנוק משום עורות נאום אליעזר מרגליות.

ע"כ דברי אא"ז הגאון ו"ל בגליון שם: ומ"ש לינישב קושני' התוספות בחולין דף פ"ג ד"ה אין ביילה בסוף הדבור ואיכא דמחייב כו' די"ל דס"ל דברה תורה כו' ואין פאן ב' פתובים רק גואל הדם לחוד וילפינו מיניה אף היכא דלא הוי ראוי וביילה שאני דטוב' קראי איכא כו' עכ"ד ולא נהירא דאטו ביילה לחוד ילפינו דהא איכא טובא דילפינו מביילה פגון חליצה וקריאת בכורים ולא ילפינו להו מגואל הדם ואמנם בב"מ פי' התוספות דאף מדדברה תורה כו' מודה בכל הני דלעיל ודוקא בהני תרי כו' ע"ש ומבואר דבהך דמות יומת דרוצח כ"ע מודו ובהכי א"ש מ"ש אח"כ דשמואל דפסק פתנניא ופתנניא ס"ל כו' יונתן ור"י ס"ל דברה כו' א"כ ליכא ב' פתובים ואשתמיטתיה דברי הש"ס ותוספות בסוטה דף כ"ד דפריף ור"י האי איש איש מאי עביד והתו' שם הקשו דהא ר"י אית ליה דברה וע"ש באנרף.

ועיין במנחות דף י"ז ע"ב ד"ה מאי האכל יאכל שכתבו גם כן דדונקא היכא דאיכא הוכחה שלא לדרוש הפילות ושם במנחות מ"ח ע"ב ד"ה ואמר ר"ז כ' לתרץ הך קושני' מנקטעה דהתם אין סברא לפוטרו בשביל כף ועיין בשו"ת חו"י סימן קס"ז לענין תפילין דגידיים שכ' דאפשר דנזיר ממורט וגואל הדם הוי ב"כ והש"ס לא פעי למימר הכי דבפלוגת' לא מיירי וממילא דל"ק נמי מ"ש כ"ת דהש"ס דרש' פשוטה דרוצח נקט ואה"נ דלמ"ד דברה כו' הוי נזיר ב"כ וע"ש בחו"י שדגאריף בהך ענינא דאי בעינן קרא פדכתיב.

ומ"ש להקשות בחולין דף נ"ה למדתנו רבינו ואלו שעורן כפשורן דמאי ראיה דילמא לענין טומאה שאני דאפילו עור ששלקו מטמא ט"א עיין תוספ' דף ע"ז כו' ולק"מ דהתוס' פתבו חילוק זה לענין אכילה דפסח וכמ"ש שם ד"ה עור ששלקו דאף שצאכל על ידי הדחק בשלקא לא חשיב אכילה לענין פסח משא"כ לענין הצלה בגלוי' דברפיכ' העור תליא מלתא וכיון דמטמא ט"א הא ודאי דרפיף הנה פיון דעכ"פ חזי לאכילה ע"י הדחק ועלה קאי אל תקניטני השוחט את העולה כו' דלת"ק עור בה"פ לא הוי כפשור לענין מחשבה להקטיר ואם איתא דרפיף והוי כפשור הוי מהני לענין מחשבת פיגול כמו דמהני מחשבה בעור האליה אע"ג דנדאי אין נמנין עליו לפסח ועיין בנבחים דף כ"ח דקאמר עור שפתח האליה איצטריף סד"א ה"מ לענין טומאה דרפיף מצטרף אבל ה"כא אימא למשחה לגזולה כו' אימא לא קמ"ל ע"ש מבואר דאף לענין מחשבת פיגול באכילה דמי לטומאה אבל מ"מ לענין האכילה דפסח לא וקצרת'.

וליהו"ת כי הגיעו הימים יומא דחושבנא אין פנאי לעמוד על דבריו ועתירתי לחסד נוצר. שנותיו לא יבצר.

עוד ישיב לבצר. אסירי התקנה דברי שארו הד"ש באהבה ואחנה: הק' אפרים ולמן מרגליות מבראדשאלה כד פפילנא שלמא לטובנינא דחפימא.

רב רחיקא. ה"ה אהו' שארי ידיד נפשי הרב הה"ג הקריף ובקי המפורסם ידיו רב לו
בפלפול ובסברא קולע אל השערה כש"ת מוהר"ר יעקב צבי נ"י לנצח אהד"ש הגיעני
מכתבו אשר חזר על הראשונים במאי דכתבנא דנדאי פנונת רש"י בפשיטות דכל שנותן
הקב לתינוק הוי פספי ליה בינדים וע"ז כתב כ"ת דא"כ לפי המסקנא דקאמר דלמא
מיייתי ואכיל ליה אין ראיה מנתינתו בחיים שנותן לו ע"ד שיאכל ממנו אם ימות וע"ק
לפי מ"ש רש"י בקטן העושה לדעת אביו שיודע להבחין שפבוי זה נוח לאביו כו' א"כ
מאי מקשה דאפתי מצנע ליה בשביל קטן שא"י להבחין כו' דנדאי פינון דדרף הוא
שמשחק בו וכי מניית אכיל ליה ונדאי שפשהוא אוכלו במיתתו מחמת אביו פא לו שמשרו
לידו וקרי ביה לא תאכילום ומלתא דפשיטא הוא פשמוסר לו דבר שיהיה ראוי לאכילה
ורגילות הוא שיאכלנו דאסור משום דהוי כמאכיל בינדים וכמו בשבת דאם נותן פיסוי
לקטן י"א דמניחו פשהוא מהלף כו' דאל"כ הוי כמעבירו בינדים עיין סי' רס"ה אע"ג
שאינו אומר לו בשעת נתינה שילף וגם אם אומר לו שילף הרי אינו מצוהו לעמוד אלא
ע"כ פינון דרגילות הוא שיעשה פן אע"פ שזה אינו עושה עפ"י ציווי מ"מ מה שמוסר
לידו הוא ע"ד הרגל והוי פספי בינדים (וחסר פאן פמה שורות תמצא פלוח הטעות) ומ"ש
דלמא מצנע בשביל קטן שא"י להבחין כמ"ש רש"י לענין קטן העושה ע"ד אביו אין זה
ענין לכאן דהתם שלא עשה מעשה בינדים ולא אמר לקטן פלום והוא מעצמו פא לכבותה
דלולי שהוא קטן המבחין דניחא ליה לאביו ורגלים לדבר שצופה באביו מה"ת לומר
שעושה ע"ד אביו ואמרינן אדעתך דנפשיה עביד ואין לאביו עון אשר חטא בזה שנאמר
שימחה בידו ואין מצונו להפרישו אבל פינון דחזינון שעושה מחמת נוחותא דאביו ודדינינו
ליה פאלו אביו מאכילו בינדים אבל בזה שאביו מסר לידו מה הבחנה צריף פשיטא
דכשהוא אוכלו דעתו שנמסר לו ע"ד פן שפשימות יאכלנו וגם גרע מקטן העושה משום
נחותא דאביו דהקא אוכל ע"י שמשר לידו ממש ומסירתו זו גורם האכילה דנדאי הנה
ליה פספי בינדים וגם דלמסקנא דלא אכיל ליה מחייב ע"כ בתינוק שיש לו הבחנה הוא
שלא לאכול בע"ח והיינו דסתם תינוק יש לו דעת לשחוק הוא מבחין שלא לאכול בחיים
וממתין לו עד שימות ובנדאי שיש לו דעת קל פנה להבחין שלא הגיע לו ממילא כ"א
דעת אחרת הקנה לו משא"כ בההוא דבר טליא וטלייתא שעלה על דעתם שהם מציאה
מצאו ואדעתא דנפשיהו קעבדי להגביהם ולהוליקם ובכה"ג אין מצונו להפרישם:
וכאשר כתבתי מבואר בפרי חדש סי' פ"ה ס"ק ד' ובסי' קי"ו ס"ק י"א שהקשה שם
דמאי פריף א"ה טהור נמי דילמא טהור דלא אסור אלא מדרבנן לא גזרינן דילמא אתי
למיכל מיניה וי"ל דה"פ כו' בקב טהור נמי הוי מידי דשכיח שהקטן מכניס בפיו פל מה
שמוצא ואורחך למיכליה וה"ל פאלו ספינון לי' איסור דרבנן בינדים כו' ע"ש מבואר
כמ"ש ולדברי מכ"ת שרצה לפרש הטעם דלא מצנע ליה אפנה דילמא אכיל ליה ולא
ניחא ליה דליכול ברי' איסור' קשה טובא דנהי דנימא דאיכא אינשי דקפדי בהכי וחישי
לטמטום לבא מ"מ ונדאי שאין זה מעיקר הדיון ליהרר בכף אי לא ספי ליה בינדים רק מדת
נקיי הדעת שחוששין לזה שייקו להם בזקנותם כמבואר בסי' פ"א ועיין פר"ח שם וא"כ
נדאי דרובא דעלמא אין חוששין לדבר זה ולענין הצנעה דשבת בתר רובא דעלמא אזלינן
פל שיש מצניעין פמוהו ומכ"ש דתיקשי מאי פריף א"ה אפי' טהור נמי כו' דמאי קושיא
די"ל דווקא טמא אמרינן דלא מצנע ליה דלא ניחא ליה דליכול איסורא שיש בזה היזק

לזקנותו וְשִׁדְכָרִים אֲסוּרִין מְטַמְטְמִין הַלֵּב כַּדְרָרְשִׁינוּ וְנִטְמָתָם בָּם אֲבָל חֲגַב טְהוֹר חַי נָהִי דְאִית בֵּיהּ בַּל תִּשְׁקָצוּ מ"מ הַדְּבָר בְּעַצְמוֹ אֵינוֹ דְּבַר אִסּוּר וְגַם בַּל תִּשְׁקָצוּ הוּא רַק דְּרַבְּנָן וְשִׁפּוּר מִצְנַע לִיהּ וְלֹא קָפִיד אִם יֵאָכְלוּ חַי כִּינּוּן דְּאִין מְצוּוִין לְהַפְרִישׁוּ וּבִפְרָט דְּרַבְּנָן וְלִכּוֹן הַוְכָרַח רַש"י לְפָרֵשׁ דְּזֵה הָיָה פְסָפִי לִיהּ בְּיָדָיו וְאֶפְיָלוּ בְּאִסּוּר דְּרַבְּנָן אִסּוּר וּכְמ"ש הַמְשִׁנָּה לְמַלְךָ דְּרַש"י לֹא סְבִירָא לִיהּ פְּהַרְשֵׁב"א אוֹ כְּמ"ש הַמ"ל שֵׁם דְּנַחְתִּים דְּרַגְאָ ע"ש: וְעַל אֲשֶׁר הִעֲתִיקָתִי בְּקוּנְטֵרַס מִכַּת"י אַא"ז הַגְּאוֹן מוֹהַר"ר אֲלֵיעֶזֶר מְרַגְלִיּוֹת ז"ל בְּגִלְיוֹן הַמ"ב רָאָה לְנַחֲרִית תְּיַשִּׁים מְרַש"י בְּשֶׁבֶת דָּף ע"ה פְּתַב כ"ת רָאָה זֹו אֵינִי מִפִּיר דְּנָהִי דְּמַצַּד אִסּוּר בַּל תִּשְׁחִית אִסּוּר לְחַנוּק מִכָּל מְקוֹם אֵין זֵה מְעִיקָר מְלֹאכֶת הַמְשָׁפָן דְּמַצַּד מְלֹאכֶת הַמְשָׁפָן הָיָה.

סְגִי בְּחִנְיָקָה וְאִם הָיָה טְרִיפָה הַנִּיפְרַת מְחִיִּים אוֹ מְסוּכָּנָת אֲזִי מַצַּד בַּל תִּשְׁחִית הָיָה רִשְׁאִי לְחַנוּקָו וְאִם כֹּן הָיָה מְלֹאכֶת הַשְּׁחִיטָה אֵין עֲנִינּוּ לְמְלֹאכֶת הַמְשָׁפָן וְעוֹד דְּלַנְחֹר דְּתִישׁוּ בְּשִׁבִיל הָעוֹר אֵיכָא בַּל תִּשְׁחִית וְאֵין הַנָּאָה מְרַבָּה מִהַשְּׁחִתָּה אֲבָל בְּמַקְדָּשׁ הַנָּאָה הַמְצָנָה גְּדוּלָה לְצוֹר בְּנִין בֵּיתוֹ שֶׁל הַקַּב"ה כֹּו' שְׁנָה יוֹתֵר מִדְּמִי הַבְּשׂוֹר כֹּו' עכ"ד.

וְהִנֵּה מ"ש דְּמַצַּד מְלֹאכֶת שֶׁבֶת סְגִי בְּחִנְיָקָה וְאִם הָיָה טְרִיפָה כֹּו' ע"ז אוֹמֵר אֲנִי אִם כֹּן בְּטַלְתָּ כָּל מְלֹאכֶת שֶׁבֶת דְּאִמְרִינוּ עֲלֵה דְהִנֵּה בְּמִשְׁפָּן כְּגוֹן קוֹשֶׁר וּמַתִּיר וְתוֹפֵר דְּאִמְרִינוּ שְׁפָן אוֹרְגִי יְרִיעוֹת שְׁנַפְסָקָה לְהֵם גִּימָא כֹּו' וְכֹן אִמְרִינוּ שְׁפָן יְרִיעָה שְׁנַפֵּל בָּהּ דְּרַנָּא כֹּו' וְטוֹבָא כֹה"ג מֵאֵן לִימָא לֹן דְּאִתְרַמִּי הָכִי בְּמִשְׁפָּן עַד שֶׁהוֹצֵרְכוּ לְמְלֹאכָה זֹו וְגַם בְּכָל מְלֹאכֹות הַמְשָׁפָן דְּאִמְרִינוּ קִשָּׁה בְּקִצַּת מְהֵם דְּמֵאֵן לִימָא לֹן שְׁעֵשׂוּ אֲזִי מְלֹאכֹות אֵלוֹ דְּשָׂמָא הָיָו מוֹכְנִים בְּיָדָם כְּמוֹ עֲצֵי שְׁטִים שֶׁהוֹצִיאֻ עִמָּהֶם מִמְצָרִים וּכ"כ בְּקַרְבֵּן הָעֵדָה לְעִנְיָן צִידַת חֲלֹזוֹן וְאֵף לְפַמ"ש בְּמְקוֹם אַחַר דְּאֵף שְׁנֵאמַר שְׁלֵא עֲשׂוּ עֵתָה רַק הָיָו מֵן הַמּוֹכֵן מִכָּל מְקוֹם חֲשִׁיב מְלֹאכָה דְּהָיָו בְּמִשְׁפָּן כִּינּוּן שְׁהִיָּה צָרִיף מְלֹאכָה זֹו לְמַעֲשֵׂה הַמְשָׁפָן וְעֵתָה מְצֹאתִי כֹן בַּפ"י בְּשֶׁבֶת דָּף ע"ה לְעִנְיָן זוֹרַע וְחוֹרֵשׁ דְּמִסְתַּמ' לֹא הָיָו זוֹרְעִין וְחוֹרְשִׁין אוֹתָן הַסְּמָמְנִים שְׁהִיָּו צָרִיכִין לְמִשְׁפָּן אֲלֵא שְׁהִיָּו מְצוּי בְּיָדָם אַפ"ה כִּינּוּן דְּשִׁיף זְרִיעָה וְחִרְיָשָׁה בְּאוֹתָן מִינִין חֲזִיב אִם כֹּן ה"ה לְצִיד כֹּו' ע"ש וְהַנְּתִי מִכָּל מְקוֹם אִם גִּימָא כָּל שְׁהִיָּה אֶפְשָׁר לְמִצְנָא דְרָף בְּמַעֲשֵׂה הַהוּא בְּלֹא מְלֹאכָה זֹו אֵינוֹ בְּכָלֵל הָיָו בְּמְלֹאכֶת הַמְשָׁפָן מְכ"ש שִׁי"ל דְּאִתְרַמִּי שְׁלֵא הָיָה צָרִיף לְמְלֹאכָה זֹו שְׁלֵא נָפֵל דְּרַנָּא וְכִיּוֹצֵא בְּזֵה וְאִם אֵירַע בְּאִמַּת הָיָה מְסַלְקִין יְרִיעָה זֹו וְאוֹרְגִין אַחֲרָת וְגַם בְּהָא דְּשׁוֹחֲט גּוֹפָא דְּאִמְרִינוּ מְשׁוּם גְּטִילַת גְּשָׂמָה וּפִירַש"י דְּנְטִילַת גְּשָׂמָה הָיָו בְּמִשְׁפָּן בְּאִילִים מְאָדְמִים וְתַחַשׁ וְחֲלֹזוֹן וְהִנֵּה חֲלֹזוֹן גְּרָאָה דְּלֹאוּ דְּוּוֹקָא גָּקַט כְּמִבּוֹאֵר שֵׁם לְעִיל מִינְיָה דְּאַפְצִיעַת חֲלֹזוֹן לֹא מְחִיִּיב מְשׁוּם גְּטִילַת גְּשָׂמָה וְהַעֲרַכְתִּי בְּזֵה בְּמְקוֹם אַחַר וְהַמּוֹבִיל גְּחִפּוֹז וְלֹא יְכֻלְתִּי לְהַעֲתִיק דְּבָרֵי שְׁאָרוֹ הַק' אֶפְרָיִם: הַלְכוֹת עִירוּבִין: שְׁאֵלָה כֹה שְׁאֵלָה עִיר שְׁאֵינָה מְוַקְפַת חוֹמָה וּכְדִי לְהַתִּיר הַטְּלִטוּל בְּשֶׁבֶת תִּיקְנוּ מְבוֹאוֹת הַמְּפֹלְשִׁים בְּצוֹרַת הַפְּתַח כְּנֵהוּג וּבִיּוֹם הַשֶּׁבֶת נִתְקַלְקַל הַצּוֹרַת הַפְּתַח בְּמְקוֹם א' וְנִיטְלוּ הַקְּנִים וְהָיָה שֵׁם צוֹרַת הַפְּתַח שְׁנַעֲשֵׂה לְחֹסוֹם אֶת הָעוֹבְרִים עַל בֵּית הַמֶּכֶס.

אֲשֶׁר עֵתָה הוּא בְּהַרְבֵּה עֲזִירוֹת עַל פְּתָחֵי שְׁעָרִים וְנִקְרָא בַל"א שְׁרֵאנָק. וְעַמַּד הַשּׁוֹאֵל וְשָׂאֵל אִם יֵשׁ לְסִמְנָף ע"ז לְפִי שְׁאֵינוֹ מְבָרִיחַ מֵן הַקְּצָה אֶל הַקְּצָה אֲלֵא יֵשׁ מְקוֹם פְּנוּי כִּינּוּן

השְׂרָאָנָה וּבֵין בֵּית הַמִּכְס כְּאַרְבָּעָה טְפָחִים וּרְבִים מִבְּנֵי הָעִיר יַעֲבֹרוּ שָׁם בְּרֶגֶל וְהַמַּגֵּ"א
סִימָן שֶׁס"ה ס"ק ה' כְּתֹב שְׂיֵשׁ לְהַחֲמִיר בְּמִבּוֹאוֹת שְׁלֵנוּ שְׂאִין לָהֶם דִּין חֲצַר לַעֲנֹן זֶה אֵלָּא
דִּין מְבוּי דְּאִי בְּקַעֲי בְּהַ רַבִּים פְּרָצְתוּ בְּד' וְנִשְׁאַלְתִּי לַחֲוֹת דְּעֵי בְּזֵה: תְּשׁוּבָה הִנֵּה מְקוֹר
דִּין זֶה בְּעִירוֹבֵין דְּר' ו' אָמַר רַב חֲנָן בַּר רַבָּא אָמַר רַב מְבוּי שְׁנַפְרִץ מִצִּידוֹ בְּעֶשֶׂר מְרֹאֲשׁוֹ
בְּד' מ"ש מִצִּידוֹ בְּעֶשֶׂר דְּאֲמַרִּין פֶּתַח' הִיא מְרֹאֲשׁוֹ בְּד' נָמִי נִימָא פֶּתַחָא הוּא אָמַר ר"ה
בְּרִיָּה דר"י פְּגוֹן שְׁנַפְרִץ בְּקָרְן זְוִיּוֹת דְּפֶתַחָא בְּקָרְן זְוִיּוֹת לֹא עֲבָדִי אֵינְשֵׁי וּר"ה אָמַר אֶחָד
וְזֶה וְאֶחָד זֶה בְּד' כּו' וְכָתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת דר"ה נָמִי אֲנַפְרִץ בְּקָרְן זְוִיּוֹת קָאִי אֲבָל אִם נַפְרִץ
מְרֹאֲשׁוֹ בְּלֹא קָרְן זְוִיּוֹת לֹא הָיָה בְּד' דְּלֹא פְּלִיג אַרְבַּ יְהוּדָה דְּאָמַר מְבוּי שְׂהוּא רַחֲב ט"ו
אַמָּה מְרַחֵיק ב' אַמּוֹת וְעוֹשֶׂה פֶס ג' אַמּוֹת וְהַשְׁתָּא הָיָה פְּרָצָה ב' אַמּוֹת וּמִצִּידוֹ דְּהָיָה בְּד'
הֵינּוּ מְשׁוּם דְּקָא מְמַעַט בְּהִילּוּף אֲבָל כְּשֶׁהִפְרָצָה בְּרֹאֲשׁוֹ דְּלֹא קָמַמְעַט בְּהִילּוּף לֹא שְׂבָקִי
פֶּתַחָא רַבָּא וְעִילִי בְּפֶתַחָא זּוּטָא עכ"ל וְחִילּוּק זֶה שְׂפָתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת הוּא מְדַבְּרֵי הַש"ס
שָׁם דְּר' יו"ד דְּפָרִיף אֲדַרְבַּ יְהוּדָה וּמ"ש מְדַרְבַּ אֲמִי וְרַב אֲסִי דְּאֲמַרִּי בְּמְבוּי שְׁנַפְרִץ מִצִּידוֹ
כְּלִפִּי רֹאֲשׁוֹ ג' אֵינּוּ מִתִּיר וּמִשְׁנֵי הֵתָם קָמַמְעַט בְּהִילּוּף וְחִינְשֵׁינּוּ דְּלִמָּא שְׂבָקִי פֶּתַחָא רַבָּא
כִּינּוּן שְׁהִפְרָצ' הוּא מִצִּידוֹ שֶׁל מְבוּי וּבִטּוּל קָמָא מִפְּתַח וּבִטּוּל תִּיקוּנּוֹ אֲבָל הֵכָא בְּרֹאֲשׁ הַמְבוּי
הוּא וְלֹא מְמַעַטִי בְּהִילּוּכ' ע"ש בְּפִירִש"י וְלִמְדָנוּ מִזֶּה דְּכָל שְׁהִפְרָצ' בְּרֹאֲשׁוֹ שֶׁל מְבוּי דְּלֹא
מְמַעַטִי בְּהִילּוּכ' וְלִיכָא לְמִיחַשׁ דְּשְׂבָקִי פֶּתַחָא רַבָּא אֵין פְּרָצָה אוֹסְרֵת שָׁם כ"א בְּיוֹתֵר
מִעֶשֶׂר אֲבָל בְּפִחוֹת מִזֶּה אֲמַרִּין פֶּתַחָא הוּא וְאִם כּוֹן דְּבַר בְּרוּר הוּא בּו"ד שְׁהִפְרָצָה שֶׁל
ד' טְפָחִים הוּא בְּרֹאֲשׁוֹ אֲצֵל פֶּתַחָא לֹא חִינְשֵׁינּוּ דְּשְׂבָקִי פֶּתַחָא רַבָּא כּו'.

וּפְרָצָה זֶה אֲמַרִּין כֶּתַח' הִיא נְאִינָה אוֹסְרֵת וְהָא דְּאֲמַרִּין מְרֹאֲשׁוֹ בְּד' הֵינּוּ דְּנֹקָא בְּנַפְרִץ
בְּקָרְן זְוִיּוֹת וְאֶפִּילוּ ר"ה לֹא פְּלִיג בְּהָא כּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת דְּמִסְתַּמָּא לֹא פְּלִיג אֲדַרְבַּ יְהוּדָה
כו': אֵיבְרָא שְׁהִטּוּר כְּתֹב הָא דְּמְרֹאֲשׁוֹ בְּד' בְּסֵתָם וְלֹא כְּתֹב דְּדִנְקָא בְּנַפְרִץ בְּקָרְן זְוִיּוֹת אִף
הַב"י שָׁם בְּאַמַּת תְּמָה עַל הַטּוּר וְכֵן עַל רִי"ו שְׁפִתְמוּ הָא מְלֵתָא וְלֹא חִילְקוּ בֵּין נַפְרִץ בְּקָרְן
זְוִיּוֹת אוֹ לֹא עוֹד שְׁהֵם עֲצָמָם הִבִּיאוּ הָא דְּרַב יְהוּדָה שְׁמִינָה הוֹכִיחוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּלכ"ע
בְּרֹאֲשׁוֹ אֵינּוּ בְּד' אַא"כ הוּא בְּקָרְן זְוִיּוֹת ע"ש וְהִנֵּה הַב"ח וְהַט"ז כְּתֹבוּ לְתַרְץ דְּלִפִּי מַה
דְּמִסִּיק בְּבִקְעֵי רַבִּים תְּלִי' מְלֵתָא וּבְרֹאֲשׁוֹ מִסְתַּמָּא אֵין הַמְקוּם מְטוּנָף וְרַבִּים בּוֹקְעִים שָׁם
אֵלָּא דְּמִכָּל מְקוּם אֵין אִיסוּר אֵלָּא אִם כּוֹן הִנֵּה סְתוּם וְנַפְרִץ מִשְׁא"כ בְּהִיא דְּרַב יְהוּדָה
שְׁעֶשְׂהָ מִתְּחִלָּה הִרְחִיקָה ב' אַמּוֹת אֵין שְׂיִיף שָׁם בִּיטוּל פֶּתַח כִּינּוּן שְׂכָף הִנֵּה מִתְּחִלָּה ע"ש
וּלְפִי דְּבִרְיָהֶם אֵלוּ פְּשִׁיטָא שְׂיֵשׁ לְהַתִּיר גַּם כּוֹן בּו"ד אִף לְדַעַת הַטּוּר וּרִי"ו דְּכָאן הִנֵּה כְּוֹ
מִתְּחִלָּה וּלְהָא דר"י דְּמָיָא וְכֵן לְפִי מַה שְׂפָתְבוּ הַב"ח דְּבָהָא דר"י עוֹמֵד מְרֹנְבָה עַל הַפְּרוּץ
ה"נ כּוֹן הוּא: אֵלָּא שְׂיֵשׁ לְתַמּוּנָה עַל חִילּוּק זֶה דְּאִם כּוֹן מֵאִי פְּרִיף אֲדַרְבַּ יְהוּדָה מ"ש מְדַרְבַּ
אֲמִי וְרַב אֲסִי הָרִי חִילּוּק מְבֹאָר דְּבַדְר"י נַעֲשֶׂה כְּוֹ מִתְּחִלָּה מִשְׁא"כ ר"א וּר"א דְּמִיָּרִי
בְּנַפְרִץ וּל"ל לְחִלְקָא בֵּין מִצִּידוֹ לְמְרֹאֲשׁוֹ מְשׁוּם דְּמְרֹאֲשׁוֹ לֹא מְמַעַט בְּהִילּוּכ' ת"ל מְשׁוּם
שְׂכָף הִנֵּה מִתְּחִלָּה עוֹד דְּלֵהֲדִיא אֲמַרִּין הֵתָם וְלִיחּוּשׁ דְּלִמָּא שְׂבִיק פֶּתַח' רַבָּא כּו' אָמַר רַב
אֲדָא בַר מִתְּנָא חִזְקָה אֵין אֲדָם מִנִּיחַ פֶּתַח גְּדוּל כּו' הָא קָמַן דְּאִי הָוֵה חִינְשֵׁינּוּ לְהַכִּי הִנֵּה
שְׂיִיף בְּהִיא בִּיטוּל פֶּתַח אִף עַל פִּי שְׁנַעֲשֶׂה כּוֹן מִתְּחִלָּה וְכֵן מְבֹאָר בַּש"ע ס' ש"ג וְצָרִיף
לִינְהַר דְּלֹא לְשַׁבּוּק פֶּתַחָא רַבָּא כּו' וְהוּא מְדַבְּרֵי הִגָּהַת אֲשֶׁר"י בְּשֵׁם א"ז ע"ש וּכְדִי לִינְשֵׁב
דְּבִרֵי הַב"ח וְהַט"ז צָרִיף לִזְמַר דְּנֹדָאֵי גַם אֵינְהוּ אֲזִלִּי וּמִוּדוֹ דְּהִיכָא דְּשְׂבָקִי פֶּתַחָא רַבָּא כּו'
יֵשׁ כָּאן בִּיטוּל פֶּתַח אִף עַל פִּי שְׁנַעֲשֶׂה כּוֹן מִתְּחִלָּה רַק הִיכָא דְּלִיכָא לְמִיחַשׁ דְּלִישְׁבָקוּ

פתחא רבא פגון בראשו דלא מקצרי בהילוכא אפ"ה אם הנה הכותל שאצלו סתום ונפרץ מתבטל פתח הראשון ממילא פינון שנהיה פתח לכותל הבנויה בראשו ועתה נפרץ הסתום מתבטל הפתח שהיה אצלו פינון דבראשו בקעי ביה רבים מה בכך דלא שבקי הפתח הגדול מפל מקום הוא מתבטל מעצמו מחמת פרצת הכותל שהפתח בתוכו.

אף כל זה בפרצה שבפנותל שבראשו אצל הפתח אז אמרינו דיש חילוק בין אם נעשה כן מתחלה לא שינה שיבטל מעצמו ובין אם נפרץ אח"כ משא"כ בפרצה שמצידו ל"ש שיבטל הפתח מעצמו מחמת הפרצה פינון שאין הפרצה באותו הצד שבו הפתח הפתוח מן המבוי לר"ה אלא הוא מצידו ואין מקום לומר דמחמת זה ס"ל לרב אמי ור"א דאם הפרצה ג' אינו מתיר משום שהפתח מתבטל מחמת הפירצה פינון דאינהו מצידו מיירי וע"כ דטעמייהו משום דחיישו דלמא שביק פתחא רבא כו' וכיון דמהאי טעמא אתו עלה וחייו להכי אף במצידו דלא בקעי רבים אם כן ק"ו הדברים מראשו דבקעי רבים שיש לנו לחוש לזה והלכך שפיר פריה מדר"א ור"א אדר"י דהא פינון דאיכא חששא דשבקו פתחא רבא כו' אין לחלק בין נעשה מתחלה או לא כמבואר שם ולכן הוצרכו לשנויי דבדר"י ליכא חששא דשבקו כו' פינון דבראשו הוא ולא ממעטי בהילוכ' וגם שיבטל ממילא מחמת שבראשו בקעי רבים וכדאמר רב חנין מראשו בד' ליכא למיחש בדר"י שנעשה כן מתחלה והלכך שפיר פסק הטור כההיא דרב חנין מראשו בד' בסתם משום שבראשו דבקעי רבים הפתח שהיה לכותל זה הוא מתבטל מעצמו פינון שנופרץ ביה פרצה של ד"ט והש"ס מעיקרא דלא אסיק אדעתיה חילוק דבקעי רבים גרע הוי קשיא ליה מראשו נמי נימא פתחא הוא ואין מתבטל על ידי זה הפתח הגדול כלל ולזה שני ר"ה ברי' דר"י שנופרץ בקרן וזויות משא"כ למאי דמסיק החילוק בין בקעי רבים או לא אמרינו דמראשו הטעם לפי דבקעי רבים ומשום בטיול הפתח נגעו בה אלא שעדיין צ"ע דמנ"ל להטור ור"י הך סברא דמראשו הפתח מתבטל מאליו מחמת הפרצה שהרי אף על גב דמסיק דבקעי רבים שאני הך חילוקא לענין מצידו אתמר דשם יש לומר הטעם משום דכיון דממעט בהילוכ' יש לחוש דשבקי פתחא רבא כו' אף לענ"ד יש לומר דדעת הטור ורי"ו בזה דלפי מה דמדמה הש"ס מבוי עקום לפרצת הצדדין שבמבוי ועלה משני משום דבקעי רבים אם כן ע"כ דאין הגריעות משום דשבקי פתחא רבא כו' דהא במבוי עקום לא שינה זה כלל אלא דכל דבקעי רבים הפרצה חשיבה להצריכה תיקון ואם כן ממילא דגם בראשו הדין כן פינון דבראשו סתמא בקעי רבים כסברת הב"ח והט"ז וההיא דרב יהודה שאני פינון שנעשה מתחלה כן אין שם פירצה עליה להצריכה תיקון אעפ"י שהוא בראשו ומסתמא בקעי רבים והשתא א"ש בפשיטות הא דפריה מר"א ור"א דהא אינהו בלא בקעי רבים מיירי כמבואר בדר"ו וא"כ אין מקום להצריכה תיקון לפרצה זו רק מטעם דלמא שביקי לפתח' כו' ואם כן גם בדר"י נמי נחוש לה דלזה אין מועיל מה שיעשה מתחלה וכמש"ל ועל זה משני דהתם שפיר איכא חשש' דילמא שבקי משום דממעט בהילוכ' משא"כ פאן: ועכ"פ מבואר לפי דעת הב"ח והט"ז בדעת הטור ורי"ו גם הם מודים דאם לא נפרץ מראשו רק שנעשה כן מתחלה לא חשיבה פירצה עד יותר מעשר וא"כ פשיטא דשרי בנ"ד אף המג"א כתב בדעת הטור ורי"ו דמיירי במבוי המתוקנת בקורה והקורה אינה מונחת בקצה הכותל כ"א על הפס ובכה"ג קאמר מראשו בד' ובהא דר"י מיירי שמתוקן בלחי והנה ביאור דבריו כתבתי באורך בגליון המ"א שלי

ומ"מ גם לְדַבְּרוּ הַדְּבָר פְּשוט בנ"ד שְׁהַתְּיָקוֹן הוּא ע"י צוה"פ שְׁאִין פֶּאן בֵּית מִיחֻז וק"ו הַדְּבָרִים מֵאֵם מְתַקֵּן בְּלַחֵי דְמַהֲנֵי לִיה הַתְּיָקוֹן וְלֹא בְּטֵל מִחֻמַּת הַפְּרָצָה שְׁאֲצֵלוּ מִשׁוּם דְּאֲמַרִּינּוּ לֹא שְׁבָקִי פֶתְחָא רַבָּא כו' פִּינּוּ דְלֹא מִמַּעַט בְּהַלּוּכָה שְׁהָרִי הַפְּרָצָה בְּרֵאשׁוּ וְדוּקָא בְּקוּרָה הוּא דְאִיבְטֵל לִיה מִחֻמַּת פְּרָצָה ד"ט שְׁאֲצֵלוּ דְבַעֲיִנּוּ קוּרָה ע"ג מְבוּי וְלִיכָא מִשָּׂא"כ בְּלַחֵי וּא"כ כ"ש הִיכָא שְׁתִּיקוֹן הַמְּבוּי הוּא בְּצוּה"פ מַה מְפָסִיד הַפְּרָצָה שְׁאֲצֵלוּ וְאֲמַרִּינּוּ פֶתְחָא הוּא וְגַם יֵשׁ לוֹמֵר דְּכָל דְעַבִּיד לִיה צוה"פ לֹא שְׁיָיָה לְמִימַר דְשְׁבָקִי לִיה דְאֲפִילוּ אִי שְׁבָקִי לִיה אִין בְּכַף פְּלוּם דַּס"ס כָּל הַמְּבוּי פְּסָתוּם וְאִין פֶּאן רַק פְּרָצָה דְחוּקָה הַפְּחוּתָה מַעֲשָׂר וְלֹא חִיָּישִׁינּוּ לָהּ וּלְפִי זֶה הַדְּבָר פְּשוט דְבַכְה"ג שְׁפָתוּחַ מֵרֵאשׁוּ לִיכָא לְמַ"ד שְׁיִצְטַרֵּךְ תִּיקוֹן אֲפִילוּ אִם נִימָא דְבָקְעֵי רַבִּים הֵתֵם וְדַבְּרִי הַמַּג"א שְׁפָתַב שְׁיֵשׁ לְהַחְמִיר בְּמַבּוּאוֹת שְׁלֵנוּ הִיכָא דְבָקְעֵי רַבִּים בְּפֶרֶץ' ד"ט שְׁאִין לְהֵם דִּין חֲצַר צְרִיָה לוֹמֵר דְמִיָּרִי לְעַנְנֵי נְפִרְץ מִצִּידוֹ דְבַכְה"ג שְׁפִיר יֵשׁ חִילּוּק בֵּין מְבוּי לְחֲצַר כְּמַבּוּאָר בַּש"ע שָׁם: אֲלֹא שְׁעִידִין צ"ע דְבָרֵינוּ שְׁנַרְאָה שְׁלֹא נִאֲמָרוּ הַדְּבָרִים בַּש"ע שָׁם לְהַחְמִיר בְּמְבוּי דְבָקְעֵי רַבִּים אֲלֹא בְּמְבוּי שְׁנַתְקֵן בְּלַחֵי אוֹ קוּרָה דְבָזָה יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין מִצִּידוֹ וּבֵין מֵרֵאשׁוּ מִשָּׂא"כ בְּמַבּוּאוֹת שְׁלֵנוּ שְׁמַתְקֵנִים בְּצוּה"פ בְּכָל גְּוֹנֵי יֵשׁ לְהַתִּיר דָּאָף עַל גַּב דְּאֲמַרִּינּוּ בְּסִימָן שַׁס"ג שְׁנַוְתַנִּין עֲלֵינוּ דִּין חֲצַר לְחוּמָרָא מִשְׁמַע דְלִקְוֵ' הִיָּינוּ קוֹדֵם שְׁנַעֲשֵׂה בְהֵם שׁוּם תִּיקוֹן וְאִנּוּ מְסוּפְקִין אִם יֵשׁ לַעֲשׂוֹת בְּהֵם תִּיקוֹן חֲצַר אוֹ דִּי בְתִיקוֹן מְבוּי דְהִיָּינוּ לַחֵי אוֹ קוּרָה אִנּוּ הוֹלְכִין לְחוּמָרָא וּמְצָרִיכִים לַעֲשׂוֹת צוה"פ וְאַחֲרֵי שְׁאִנּוּ עוֹשִׁין צוה"פ מְכַל צַד פְּשִׁיטָא שְׁאִין לָנוּ דִּין מְבוּי מְפֻלָּשׁ כ"א כְּחֲצַר שְׁיֵשׁ לָהּ פֶתְחִים הַרְבֵּה וְאִם נְפִרְץ פְּחוֹת מַעֲשָׂר וְלֹא נְפִרְץ בְּמֵלֹאוֹ אִינוּ אוֹסֵר וְכ"ש בְּעִיר הַמְּנוֹקָף חוּמָה סְבִיב מַה בְּכַף שְׁנַפְרִץ בְּחוּמָה פְּרָצָה שְׁאִינָה כְּעֲשָׂר אָף עַל גַּב דְבָקְעֵי רַבִּים פִּינּוּ דְלֹא שְׁיָיָה בְּזָה בִּיטוּל פֶּתַח כָּלָל.

וּכְבָר פְּתַבְתִּי בְּקוֹנְטְרַס אַחֲרוֹן לְשׁו"ת ב"ח הַחֲדָשׁוֹת דְפּוֹס קְאָרְעֵץ דְמַהֲאִי טַעְמָא לֹא מְצָרְכִינוּ תִיקוֹן לְמְבוּי עֲקוּם בְּעַקְמִימוֹת שְׁלֵהֵם פִּינּוּ שְׁאִנּוּ נוֹהֲגִין לְתַמְנֵן אֶת הָעִיר כָּל גְּבוּלָה סְבִיב בְּצוּה"פ מְמִילָא אִין עֲלֵינוּ תוֹרַת מְבוּי כָּלָל וְהַבְּאִתִּי שָׁם מְדַבְּרִי מַהֲרִי"ט בְּתַשׁוּבָה סִימָן צ"ד ע"ש וּמְצָאִתִּי בְּאֶבְרָן הָעוֹזֵר שְׁכַתְבִּי ג"כ עַל דְבָרֵי הַמַּג"א דְפְּשׁוּט דְשָׂרִי פִינּוּ שְׁמַבּוּאוֹת שְׁלֵנוּ הֵם מְתַקֵּנִים בְּצוּה"פ יֵשׁ לְהַתִּיר כָּל שְׁנַפְרִץ בְּהָ אֲפִילוּ כְּמַה פְּרָצוֹת מְצַד אֶחָד אָף אִם הַפְּרוּץ מְרוּבָה וְאֲצ"ל אִם הָעוֹמֵד מְרוּבָה ע"ש וְלִכְאוּרָה מ"ש שָׁם דְדוּקָא בְּלַחֵי אוֹ קוּרָה אוֹסֵר פְּרָצַת ד' טְפָחִים פִּינּוּ דִישׁ כְּבָר פֶּתַח בְּצַד הַרְבִּיעִי דְחַד פֶּתְחָא שְׂרִי וְלֹא שְׁנִים דְבָרֵינוּ צ"ע דְהָא אֲנִי מִטַעַם דְלֹא שְׁבָקִי כו' אֲתִינּוּ עֲלָה וְאֲפֹשֶׁר שְׁגַם הָאָה"ע כְּוֹנְנָתוֹ כֵּן פִּינּוּ שְׁיֵשׁ כָּאִן שְׁנֵי פֶתְחִים חִיָּישִׁינּוּ דְלִמָּא שְׁבָקוּ פֶתַח' קָמָא וּבְטֵל הַתְּיָקוֹן וְאֲפֹשֶׁר שְׁכּוֹנְנָתוֹ כְּמוֹ שְׁאֲכַתְּוֵב לְקַמֵּן בְּזָה אָף פְּשִׁיטוֹת דְבָרֵינוּ לֹא מִשְׁמַע כֵּן וְעֵינֵין בָּאָה"ע סִימָן שַׁס"ה שְׁהַשִּׁיג ג"כ עַל מ"ש הַמַּג"א בְּכּוֹנְנַת הַטּוֹר וּרִי"ו דַּא"כ לְמָה דְחִיק הַש"ס דְמִיָּרִי בְּקֶרֶן זָוִיּוֹת הו"ל לְשִׁנּוּיָא הָכִי (וּכְבָר פְּתַבְתִּי בְּזָה בְּגִלְיוֹן הַמַּג"א שְׁלִי) וְהַבִּיא שָׁם דְבָרֵי הַרְשָׁפ"א בַּעַה"ק מְהִירוּשְׁלִמִי דַב' פֶּתְחִים בְּצַד אֶחָד דִּי בְּקוּרָה אֶחָד וְכֵן בְּהִיא דְסִימָן שַׁס"ג סְעִיף ל"ד כו' וּר"ל דְמָזָה מְבוּאָר דְמֵרֵאשׁוּ לֹא חִיָּישִׁינּוּ דְלִמָּא שְׁבָקִי כו'.

אָף מַכ"ז אִין קוֹשְׁיָא עַל הַמַּג"א שְׁהוּא כ"כ לְדַעַת הַטּוֹר וּרִי"ו שְׁפָתַמוּ הַדְּבָרִים דְמֵרֵאשׁוּ בַד' וְלִדְיָדָהוּ ס"ל דְטַעַם הַבִּיטוּל מִשׁוּם דְבַעֲיִנּוּ קוּרָה ע"ג מְבוּי אָף מ"ש לְהַחְמִיר בְּבָקְעֵי רַבִּים וְאָף בְּמְנוֹקָף חוּמָה דְבָרֵינוּ צְרִיכִים בְּיֹאזֵר בְּזָה וְכַדִּי לְעַמּוּד עַל כְּוֹנְנַת הַמַּג"א בְּזָה רֵאִיתִי לְבָאָר תַּחְלָה מַה שְׁהַשִּׁיג בְּאֶבְרָן הָעוֹזֵר עַל הַט"ז וּמַג"א שְׁפָתַבוּ דְבַחֲצַר לֹא אִיכְפַת

לן אי בקעי ביה רבים והוא ז"ל פתב דז"א ונהאריה בנה וכתב ראיה ברויה מדאמרינו
בדף ה' מה לתצר שפן פרצתו ביו"ד ומשני מבוי נמי פרצתו ביו"ד ואם איתא אפתי מה
לתצר שפן פרצתו ביו"ד אפילו בקעי רבים ולפי ענ"ד דברי הט"ז ומג"א נכונים שהרי
צריה להבין הא דאמרינו במבוי דבקעי רבים פרצתו בד' טפחים מאיזה טעם אמינו עלה
דא"ל דטעמא לפי דבקעי רבים התם חיישינו דשבקי פתחא קמא לגמרי ובטל תיקון
מבוי ז"א דהא כל עיקר החילוק בין בקעי או לא נפקא לן מדאמר רב במבוי עקום תורתו
כמפולש ובעי לאוכיחי מינה דפרצתו בד"ט ואהא משני רב חנן שאני התם דבקעי רבים
ופשיטא דהתם לא שייך כלל הך חשש' דשבקי פתחא קמא שהרי זה דרפם לצאת מן
המבוי לר"ה ועוד שהרי רש"י בדף ה' בהא דרב אמי ורב אסי דאמרי אם יש פס ד' מתיר
בפרצה עד עשר שפתב דא"נ שבקי בגי מבוי פתחא קמא ועייל בהאי פרצה משום דדרף
קצרה הוא להם אפ"ה לא בטלה תורת פתח וקורה מן הראשון משום דהוי פתח לד'
הסמוכין לו כו' וא"כ אין מקום לחלק בנה בין בקעי רבים בהאי פרצה או לא דהא ס"ס
לא בטלה פתחא קמא דהוי פתח לד' הסמוכים לו גם צריה עיון מה שפתב הרמ"א אבל
בקעי רבים אפילו לא נפרץ רק ארבע טפחים צריה לתקנו שם וכן בלשון הטור איתא
צריה תיקון.

ולכאורה משמע דכל שהוא מתקנו באחד מתיקוני המבוי סגי ליה בהכי וזה צ"ע אם
נימא דטעמא משום דחיישינו דשבק פתחא קמא ובטל התיקון אשר שם מקדם ומה
יושיענו זה שעושה שם קורה משום היפר דבכה"ג דשבקי להאי פתחא משמע דבעינו
צוה"פ דנקא לזוטא כמבואר בהג"א לענין מרחיק ב' אמות ועושה פס כו' ופסקינו לדינא
אפומי' בסימן שס"ג סוף סעיף ל"ד ומשמע דתיקון אחר לא מהני התם ולכן נלענ"ד
דנדאי אין חשש בנה משום דשבקי לפתחא רבא כלל פינו שיש כאן פס ד' וכמ"ש רש"י
רק מטעם דכיון שיש כאן פרצה מצידו שמפולש דרף שם לר"ה הרי זה במבוי פתוח
משני צדדים שהרי נכנסים בנה ויוצאים בנה ואף על פי שאין מכון זה מפל מקום גם
במבוי עקום תורתו כמפולש דלא בעינו שיהיו הפילוישים מכוננים הלכך היכא דבקעי
בה רבים פרצה זו הוי כפילויש גמור וכל שהוא מפולש משני רוחות צריה צוה"פ מכאן
ולחי או קורה מכאן ואפי' אם מפולש בצד א' לתצר שאינו מעורבת נמי צריה לחי או
קורה משני צדדים כמבואר בסימן שמ"ד משא"כ אי לא בקעי רבים התם אמרינו פתחא
הוא ולא דייגינו כמפולש כלל וכל שאינו פרוץ יותר מעשר אין צריה תיקון כלל ולפיכך
כתב הטור ורמ"א סתם דאי בקעי רבים צריה תיקון שם ר"ל לפי ענין המקום שהוא
פרוץ לו כף תיקונו שאם פרוץ לר"ה או לכרמלית צריה צוה"פ שם ואם לתצר שאינה
מעורבת סגי בלחי או קורה שם ודבר זה יש ללמוד ממ"ש בשו"ת הר"ן סימן ע"ב וז"ל
ולענין אותה פרצה שאמרת אם יש בתחת' גידודים דהיינו שפה שהיא מעכבת את
הרבים מלעבור להדיא אינה צריכה תיקון כלל דהא קי"ל כרב חנן דאמר מבוי שנפרץ
מצידו בעשר כל שיש לפרצה גידודין דהיינו פעין שפה שמעכבת הרבים מלעבור ואם
אין שם גידודין כלל הרי נעשית פרצה זו במבוי עקום ולפיכך צריכה פרצה צוה"פ
בראשו האחד שאין פתוח למבוי כו' ע"ש ונהביאו ב"י סימן שס"ד ובאמת מ"ש דקי"ל
כר"ח כו' כל שיש לפרצה גידודין הוא תמוה לכאורה דהא אי איכא גידודי אפי' ר"ה
מודה כדמוקמינו אליבא הא דר"א ור"א וצ"ע: ועכ"פ למדנו מדבריו דטעמא דאי בקעי

רבים הוא משום דאז ה"ל פּרְצָה זו כְּמַבּוּי עָקוּם וְהָכִי מִשְׁמַע מִפְּשֻׁט' דְּש"ס דְּמוּקֵי הָא דְרַב בְּמַבּוּי עָקוּם בְּעֵשֶׂר וְקֹאֲמַר רַב דְּתוֹרְתוֹ בְּמִפְּנֵי אֶלְמָא פְּרֻצַת מְבּוּי מְצִידוֹ בַּד"ט ר"ל דְּהָא פְּשֻׁפְרִץ הַמְּבּוּי מְצִידוֹ הָנִי בְּמִפְּנֵי מְשֻׁנֵי צְדָדִים אֶלְמָא שְׁהַפְּלִישׁ שְׁלוֹ אִינוּ מְכוּוֹן זֶה פְּנִיגָד זֶה אֶלְמָא בְּדִרְךָ עֲקֻלְתוֹן וְדִינוּ כְּמַבּוּי עָקוּם דְּאֲמַר רַב תּוֹרְתוֹ בְּמִפְּנֵי אֶלְמָא עַל גַּב שְׂאִין בְּפֻרְצָה רַק בְּעֵשֶׂר וּמְעֵשֶׂר עַד ד"ט חַד מְלַתָּא הוּא: וְאַחֲרֵי הוּדִיעַ כֹּל זֹאת הִנֵּה הַדְּבָר בְּרוּר דַּמ"ש בַּא"ע דְּחֻצָּר מִפְּנֵי דִינוּ כְּמַבּוּי מִפְּנֵי שְׁפָרְטוֹן פֶּן הוּא בְּאֵם הֵם מִפְּנֵי שְׁפָרְטוֹן זֶה פְּנִיגָד זֶה מִפְּנֵי שְׁפָרְטוֹן זֶה פְּנִיגָד זֶה שְׁפָרְטוֹן א' בְּכוֹתֵל מְזַרְחָא וּפְרֻצָּה א' בְּכוֹתֵל דְרוּם אוֹ אֶלְמָא עַל פִּי שְׁהִיא בְּכוֹתֵל מְעַרְבִית אֶלְמָא אִינְהָ פְּנִיגָד הַפְּרֻצָּה שְׁבַמְזַרְחָא אִז אִם אִין בְּפֻרְצוֹת יְתֵרוֹת מְעֵשֶׂר הָרִי הֵם כְּפֻתְחָא וּמְתָרָא וְזוֹ הִיא שְׁפָרְטוֹן חֻצָּר שְׁהַרְבִּים נְכַסִּים לֵה בְּזוֹ וְיוֹצְאִים בְּזוֹ הֵם רַה"י לְשַׁבְּתָא וְאִזְמִינָא בְּעִירוּבִין דְּרַה"י דְּהִינְנוּ זֶה שְׁלֵא פְּנִיגָד זֶה וְרַב אֲשֻׁמוּעִין דְּהוּא רַה"י אֶלְמָא לְטַלְטֵל וּמ"ש בַּא"ע דְּרַש"י דְּרַה"י כ"ב פִּירְשׁ דְּהוּא דְּחֻצָּר שְׁרַבִּים נְכַסִּים בְּאִתָּא לֵה גִידוּדִין מִיָּרִי אִין גַּלְעַנָּא דְּרַש"י שְׁם פִּירְשׁ כֹּן עַל מַה שְׂאֲמַר בְּש"ס הָכֵא דְלֵא גִיחָא תְּשַׁמְיָשְׁתִּי לֵא כ"ש כו' וּפִירְשׁ דְּהִינְנוּ לְפִי שְׁהַפְּתִיחִים קְצָרִים וְגִידוּדִין יֵשׁ בְּאֶסְקוּפָה וּפְשִׁיטָא דְלֵא מְבַטְלָה בְּקִיעוֹת רַבִּים לְמַחֲצוֹת עַכ"ל וְר"ל כִּלְפִי דְרַב הַרְבִּים הָעוֹבְרִים בֵּין פְּסִי בִירְאוֹת שְׁהַהִלּוּף לְרַבִּים הוּא אֲנִרְחָ מִישׁוּר מְאֹד וְגִיחָא תְּשַׁמְיָשְׁתִּי טוּבָא הוּא קוּרָא לְזֵה שְׁהוּלְךָ דְרַב פְּתִיחִים אוֹ פְּרֻצוֹת שְׁל עֵשֶׂר שְׁבַחֲצָר לֵא גִיחָא תְּשַׁמְיָשְׁתִּי לְפִי שְׁהַמְקוּם צָר קְצַת וְגַם אֶסְקוּפָת הַפְּתִיחִים מְעַכְבִּים קְצַת אֶבֶל מְכַל מְקוּם פְּשִׁיטָא דְמִיָּרִי בְּסַתְּמָא פְּתִיחִים אוֹ פְּרֻצוֹת דְּבַקְעֵי בְּהֵם רַבִּים (וְגַם הֵתָם גּוּפָא הָא קו"ל כְּרַבְּנָא דְאַפִּילוּ בְּגִיחָא תְּשַׁמְיָשְׁתִּי לֵא אֲתוּ רַבִּים וּמְבַטְלֵי מְחִיצָתָא) וְזֶה מְבֹאֵר לְהִדְיָא מִדְּבָרֵי הַש"ס דְּפִרְיָה עַל רַב הָא נְמִי תְּגִינָא חֻצָּר שְׁהַרְבִּים נְכַסִּין בְּזוֹ כו' וְאִם אִיתָא דְהֵתָם בְּגִידוּדִין דְּנִקָּא מִיָּרִי אִם כֹּן לֵא הִנֵּה פְּרִיָה מִיָּדִי וְכֹן מְבֹאֵר מִדְּבָרֵי הָרַא"ש שְׁפֻתְחָא חֻצָּר מְתָרְתָא אֶלְמָא עַל גַּב דְּבַקְעֵי בִּיהַ רַבִּים וּבְלִבְדָא שְׁלֵא תְּהָא יוֹתֵר מְעֵשֶׂר כְּדִתְנִין חֻצָּר שְׁהַרְבִּים נְכַסִּין בְּזוֹ כו' הָרִי מְבֹאֵר דְּהוּא דְּחֻצָּר שְׁרַבִּים כו' בְּכַה"ג מִיָּרִי דְּבַקְעֵי בִּיהַ רַבִּים וְאַפ"ה שְׁרִי וְהִינְנוּ בְּזֵה שְׁלֵא פְּנִיגָד זֶה: שׁוּב רְאִיתִי שְׁמ"ש רַש"י וְלִרְבָּה כו' וְאַסוּר אֶפִּילוּ חֻצָּר הַרַש"ל בְּסִפְרָא חֻצָּר שְׁלֵמָה מוֹחֵק זֶה וְס"ל דְּבַאֲמַת בְּחֻצָּר מְתָרְתָא בְּכָל עֲנָן וּמְבּוּי פְּרִיָה וְלִזְהָ הַסְפִּים ד"ז הַגָּאוֹן בְּסִפְרָא ת"ח אֶלְמָא אִז מְהַרְש"א רוּצָה לְקַיָּים הַגָּרְס' דְּרַש"י וְלְפִי עַנ"ד פִּירוּשׁוֹ דְּחֻצָּר לְמַעֲיָין וּמ"ש רַש"י וּמְלַתְיָה דְּרַב לְמִשְׁתָּרִי חֻצָּר מִיָּנָה מְשַׁתְּמַע וְאַפִּילוּ, זֶה פְּנִיגָד זֶה וְכ"ש זֶה שְׁלֵא פְּנִיגָד זֶה נִרְאָה שְׁר"ל כִּינּוּן דַּע"כ אֶלְיָבָא דְרַבָּה רַב לֵא אִיָּרִי מִן זֶה פְּנִיגָד זֶה דַּל"כ הִנֵּה מְבּוּי אֶסוּר וְאִם כֹּן א"א לֹא מְרַבָּא לְאַשְׁמוּעִין הִתֵּר חֻצָּר שְׁזֵה פְּנִיגָד זֶה וְכִינּוּן דְּנִסְתֵּר בְּלֵא"ה הָדָא תִירוּצָא אִם כֹּן יֵשׁ לְנוּ לֹא מְתַנִּיתִין דְּחֻצָּר שְׁרַבִּים כו' כְּפֻשְׁטָא מִיָּרִי בְּזֵה פְּנִיגָד זֶה גַם כֹּן וּמְמִילָא דְכ"ש בְּזֵה שְׁלֵא פְּנִיגָד זֶה וְלֵא צְרִיָה מְלַתְיָה דְּרַב לְהִתֵּר חֻצָּר כִּלְעַכ"פ מְבֹאֵר דְּחֻצָּר מִפְּנֵי הָנִי רַה"י לְשַׁבְּתָא וּמְתָרְתָא לְטַלְטֵל בְּתוֹכוֹ כֹּל שְׂאִין שְׁם פְּרֻצָּה יוֹתֵר מְעֵשֶׂר: וּמ"ש בַּא"ע לְחֻלְקָא בֵּין הֵיא דְסַעֲרִיָּב' שְׁנַפְרִץ לְמַבּוּי וְאִין נִרְאָה כְּמִפְּנֵי לְר"ה אֶל הָעוֹמְדִים תּוֹף חֻצָּר דְּהָא גְּפוּפִין נִרְאִין כּוּ וְנִיכְרָא שְׁנַפְרִץ לְמַבּוּי אֶבֶל בְּנַפְרִץ חֻצָּר עֲצָמָה לְר"ה דִּינוּ כְּמַבּוּי כו' ע"ש לְעַנ"ד דְּבָרֵי תְּמוּהִים דְּהָא בְּש"ס מְיִיתִין עֲלֵה הָדָא דְּחֻצָּר שְׁרַבִּים נְכַסִּים כו' אֶלְמָא דְס"ל דְּלְעַנְיָן הִתֵּר חֻצָּר חַד עֲנָן הוּא וְגַם גּוּף הַחִלּוּקָא שְׁלוֹ אִינוּ מוּכָן דְּנִדְאִי לְעַנְיָן הַמְּבּוּי שְׁרִיָה הִתֵּר הַגְּפוּפִין הִיכָא דְכֻלָּה לְאַמְצַע חֻצָּר דְּאֶלְמָא עַל גַּב שְׁנַפְרִץ חֻצָּר בְּכוֹתֵל

שְׁפָנְגָדוֹ לר"ה מְכַל מְקוֹם כִּינּוּן שְׂאִין מְכוּוֵן נִגְדוּ מִמֶּשׁ הָרִי נִיכָר עַל יְדֵי הַגְּפוּפִין שְׁפָרְצָתוֹ
הוּא לְחֻצָר וְחֻצָר גּוּפָא מְקוֹם הַמְּוֹתָר הוּא שְׂאָף עַל פִּי שֶׁהוּא פְּרוּץ מִצַּד אֶחָד לר"ה וּמִצַּד
הַשְּׁנִי הוּא פְּרוּץ בְּמִלּוֹאוֹ לְמַבּוּי מְכַל מְקוֹם בְּחֻצָר לֹא קָפְדִינּוּ אֶפְרָצוֹת פְּחוּתוֹת מַעֲשֵׂר
אֶפְּיִלוֹ זֶה פְּנִגָד זֶה וּמַכ"ש זֶה שְׂלֵא פְּנִגָד זֶה וְאִם כֵּן הָיִי כְּנִפְרִץ הַמַּבּוּי לְמְקוֹם הַמְּוֹתָר
בְּטִלְטוּל וְעָרְבוּ גַם כֵּן לְפִיכָה גַם מַבּוּי מְוֹתָר מִשָּׂא"כ לְעִנּוּן טַעַם הַיְתָר הַחֻצָר עֲצָמָה אִין
זֶה בְּנוֹתָן טַעַם מִה שְׂיֵשׁ שֶׁם גְּפוּפִין לוֹמֵר שֶׁהָרִי נִיכָר שְׁנִפְרִץ לְמַבּוּי דְּמָה מוֹעִיל זֶה שֶׁהָרִי
פְּרָצָתוֹ לְמַבּוּי הוּא בְּמִלּוֹאוֹ וּבְמְקוֹם שֶׁהוּא מְפֹנְלָשׁ נִגְדוּ לר"ה וְהָרִי יֵשׁ פֶּאֵן מַעְבָּר לְרַבִּים
מִר"ה זֶה לר"ה זֶה דְּרָף הַחֻצָר וּמַבּוּי וְאֶפְּיִלוֹ אִם הַפִּירָצָה שְׁבִכּוֹתֵל הַחֻצָר לר"ה הוּא שְׂלֵא
כְּנִגָד הַפְּרָצָה שְׁמֵן הַחֻצָר לְמַבּוּי וּכ"ש אִם הוּא כְּנִגָד זֶה וְעוֹד דְּמָה הַיְכָר יֵשׁ עַל יְדֵי גְּפוּפִי
הַחֻצָר שְׁבִצַּד הַפְּרָצָה לוֹמֵר שְׁנִפְרִץ לְמַבּוּי וְאִין לְהֶאֱרִיף אֶלָּא וְדָאִי שֶׁהִדִּין עִם הַט"ז
וְהַמַּג"א בְּזֶה דְּבַחֲצָר שְׂרִי בְּכָל גּוּנְיִי אֶפְּיִלוֹ אִם נִפְרִץ זֶה כְּנִגָד זֶה וְרַבִּים בּוֹקְעִין שֶׁם
וְהַטַּעַם מִשׁוּם דְּהָא קו"ל כְּרַבְּנָן דְּאֶמְרִי לֹא אָתוּ רַבִּים וּמַבְטְלִים מַחֲזִצְתָּ וּמ"ש בַּא"ה ע'
תַּדַּע מְדָלָא אָמַר רַב רַבּוּתָּ חֻצָר שְׁנִפְרִץ לר"ה מַב' צְדָדִים שְׂרִי כְּבָר הַרְגִישׁ בְּזֶה ד"ז
הַגָּאוֹן בְּסִפְרָ ת"ח וְכַתֵּב לִינִישֵׁב זֶה ע"ש: וְהַחֲזִילוּק שְׁבִין מַבּוּי לְחֻצָר הוּא דְּבַחֲצָר כִּינּוּן
שֶׁהוּא מְוֹקָף ד' מַחֲזִצוֹת אָף עַל פִּי שְׁנִפְרָצוֹ בְּתוֹכּוֹ פְּרָצוֹת פְּחוּתָה מַעֲשֵׂר וּבִקְעֵי רַבִּי הֵתֵם
מְכַל מְקוֹם לֹא גָרַע מִפְּסִי בִּירָאוֹת דְּאֶמְרִינּוּ לֹא אָתִי רַבִּים וּמַבְטְלִי מַחֲזִצְתָּ כִּינּוּן דְּאֶיכָּא
שֶׁם ד' מַחֲזִצוֹת וְכַדְאִיתָא בְּדָף כ"ב דְּבַהָא פְּלִיגִי רַבְּנָן וּר"י וְאָף עַל גַּב דְּפְּסִי בִּירָאוֹת לֹא
הוֹתָרוּ אֶלָּא לְעוֹלֵי רַגְלִים הֵתֵם שְׂאִינִי דְּנִיחָא תְּשַׁמְיִשְׁתִּי טוּבָא מִשָּׂא"כ בְּפְּרָצוֹת הַחֻצָר
וְכַדְאֶמְרִינּוּ הֵתֵם בְּעָא מִיְנִיָּה רַחֲבָא מְרַבָּה תֵּל הַמְּתַלְק' כו' אִיִּתִּיבִיָּה חֻצָר שְׁרַבִּי נְכַסִּין
כו' וּמוֹקִי לֵה כְּרַבְּנָן וְע"ש בְּתוֹסְפוֹת ד"ה מִנִּי אִיִּלִּימ' רַבְּנָן בַּמ"ש שֶׁם א"כ כִּינּוּן דְּלֵא
נִפְרָצָה אֶלָּא מַב' רוּחוֹת וְלֹא נִיחָא תְּשַׁמְיִשְׁתִּי פְּשִׁיט' דְּלְרַבְּנָן דְּאֶמְרִי לֹא אָתוּ רַבִּים וּמַבְטְלִי
מַחֲזִצְתָּ דְּשְׂרִי אֶפְּיִלוֹ לְטִלְטֵל כו' ע"ש וְכַבָּר כְּתַבְתִּי דְּכָל פִּירָצוֹת וּפְתוּחִים קָרִי לִיָּה לֹא
נִיחָא תְּשַׁמְיִשְׁתִּיָּה (וְעֵינִין בְּחִידוּשֵׁי הַרִּיטְב"א שֶׁם מְבֹאָר הַחֲזִילוּק בִּין רַבִּים בּוֹקְעִין וּבִין
אִם הִיא מַעְבָּר וְדְרָף סְלוּלָה לְרַבִּים) מִשָּׂא"כ בְּמַבּוּי הַמְּפֹנְלָשׁ מִשְׁנֵי צְדָדֵי לר"ה אוֹ שֶׁהִיָּה
מְפֹנְלָשׁ מִצַּד א' לר"ה וְהוּא פְּתוּחַ שֶׁם בְּמִלּוֹאוֹ לר"ה וְגַם בְּצִידוֹ נִפְרִץ בְּעֵשֶׂר אוֹ פְּחוּת
וּבִקְעֵי רַבִּים שֶׁם דַּה"ל כְּמַבּוּי עֶקוּם וּכְמַש"ל דְּדִינִינּוּן לִיָּה כְּמַפְּנֹלָשׁ מִשְׁנֵי צְדָדִים בַּכַּה"ג
כִּינּוּן דְּלִיכָּא שֶׁם אַרְבַּע מַחֲזִצוֹת אֶמְרִינּוּ דְּאָתוּ רַבִּים וּמַבְטְלִי מַחֲזִצְתָּה מְדַרְבְּנָן עַכ"פ וְהַלְפָּה
בְּעֵי צַה"פ מִצַּד א' וְלַחֲזִי אוֹ קוֹרָה מִצַּד אֶחָד וּלְפ"ז פְּשִׁיטָא דְּגַם בְּחֻצָר שֶׁהִיָּה פְּרוּץ בְּמִלּוֹאוֹ
בְּמְקוֹם אֶחָד לר"ה אֶלָּא שְׁעֵשׂוּ לֵה תִּיקוֹן פֶּס ד' אוֹ שְׁנֵי פְּסִין מִשְׁהוּ וְאַח"כ נִפְרִץ גַּם כֵּן
בְּכּוֹתֵל אֶחָד פְּרָצָה בְּעֵשֶׂר אוֹ פְּחוּת וּבִקְעֵי בִיָּה רַבִּים דִּינוּ כְּמַבּוּי כִּינּוּן שְׁגַם הִיא לֹא הִיָּה
לוֹ אַרְבַּעָה מַחֲזִצוֹת רַק שֶׁהַכְּשָׁרְנוּ מְקוֹם פְּלוּשׁוֹ לר"ה עַל יְדֵי ג' מַחֲזִצוֹת וְתִיקוֹן הַשְּׂתָא
שְׁנִפְרָצָה עוֹד פְּרָצָה בְּמַחֲזִצָה א' מִן הַג' וּמַכ"ש אִם הַפְּרָצָה כְּנִגָד מְקוֹם הַפְּתוּחַ מִמֶּשׁ דְּלֵא
גָרַע מְמַבּוּי מְפֹנְלָשׁ שְׂצָרִיף צַה"פ בְּצַד אֶחָד וְלָזֶה כִּינּוּנוֹ הַתּוֹסְפוֹת בְּעִירוּבִין דָּף צ"ד ד"ה
מ"ש מְרוּחַ אַחַת שְׁכַתְּבוּ וְעוֹד אוֹמֵר ר"י דְּסִתָּם חֻצָר אִין לֵה כ"א ג' מַחֲזִצוֹת וּבְרַבִּיעִית
פֶּס ד' אוֹ ב' מִשְׁהִיָּין וְאִירִי שְׁנִפְרָצָה ב' רוּחוֹת מְאוּתָן ג' מַחֲזִצוֹת וְאָף עַל גַּב דְּהַשְּׂתָא
כְּשִׁנִּפְרָצָה הָיִי מְפֹנְלָשׁ דְּבְעֵי לְכָל הַפְּחוּת צַה"פ הִיָּינוּ דְּוֹקָא כְּשִׁנִּפְרָצָה לר"ה אוֹ לְבַקְעָה
כו' ע"ש וּר"ל דְּהֵתֵם שְׂאִין לֵה מַחֲזִצָה בְּקַבִּיעוּת רַק שֶׁהוֹשְׁרָה עַל יְדֵי תִּיקוֹן דִּינָה אִם
נִפְרִץ בְּמְקוֹם אַחַר כְּנִגָדוֹ אוֹ בְּכּוֹתֵל אַחַר כְּדִין מַבּוּי מְפֹנְלָשׁ מִשָּׂא"כ בַּהָד דְּחֻצָר שֶׁהַרַבִּי

נכנסין כו' מייירי שפּל המּחיצה של הַחצור קיימת אלא שַנפּרץ בהם פּרצות מַשְׁנֵי רוחות
שְׁהרבים בּוקעין דְרָךְ שָׁם ובכה"ג לא מְבטלי מְחיצתא וכמ"ש ובכה"ג מייירי ההיא דְמבוי
שַנפּרץ בְּמלואו לְחצור וּנפּרצה חצור פּנגדוּ ובאה"ע הקשָה על ה"ט"ז ומג"א מדְבַר
התוספות דף צ"ד ולענ"ד א"ש כמ"ש ולפי מ"ש לא קשי' גם מה שְהקשָה באה"ע דְנימא
מה לְחצור שְכּוּן פּרצתו בְּעֶשֶׂר אף על גב דְבַקעי רבים תאמר בְּמבוי שַפּרצתו בד' אי בַקעי
רבים ולפמ"ש לק"מ דְפשיטא שָׂאם הַחצור פּתוח בְּמלואו וְהוּכָשֶׁר על יְדֵי תיקון גם כּוּן
פּרצתו בד' ואין לו עדיפות מְמבוי כָּלל כִּינּוּן דְהוּי מְפּוֹלֵשׁ כְּמוּ מְבוי רק לפי מאי דס"ד
דְמבוי פּרצתו בד' אף על גב דְלא בַקעי רבים כר"ה דס"ל הכי אם כּוּן לִיכָא לְמִימַר דְטעמא
דינְי' מְשום דְרבים מְבטלים מְחיצתו אלא דר"ה ס"ל דְכָל שְׁהיא ד"ט חשובה היא לְחול
עליה שָׁם פּרצה וְלא אֲמַרְינּוּ פּתחא הוא וְצָרִיף לומר לפי"ז הָא דקי"ל בְּחצור שַפּרצָה
בְּעֶשֶׂר אין צָרִיף תיקון מְפּנֵי שְׁהיא כְּפּתח וְלא אֲמַרְינּוּ דבד"ט חשביא פּרצה כְּמוּ בְּמבוי
מְשום דְמבוי שְׁהיא קרובה לר"ה נְתַנוּ עליה שָׁם פּרצה בד"ט משא"כ חצור כִּינּוּן שְׁאִינָה
קרובה לר"ה לא נְתַנוּ עליו שָׁם פּרצה רק בְּיּוֹתֵר מְעֶשֶׂר דְוּוּקָא וְאִפּילוּ נְפּרץ הַפּוֹתֵל
שְׁהוא לר"ה כִּינּוּן דְעֵיקֵר פּתיחת הַחצור אינָה לר"ה וכמ"ש התוספות וְהפּוֹסְקִים לְעַנְיָן הָא
דְבַעֲינּוּ בְּמבוי בְּתִים וְחֲצִירוֹת פּתוחים לתוכה וכ"כ המג"א לְעַנְיָן מְבוי עָקוּם וא"כ בְּחצור
לְעוֹלָם שְׁיעוּר פּרצה שְׁלוּ היא בְּעֶשֶׂר וְאִפּילוּ נְפּרץ בְּמָקוּם אֶחָד בְּמלואו וְעֶשֶׂה בו תיקון
וְשׁוּב נְפּרץ בְּכּוֹתֵל אַחַר פּחות מְעֶשֶׂר לית לן בה דְאֲמַרְינּוּ פּתחא היא דְכָל מֵדַת הַחצור
כָּף הוא בְּדָלָא בַקעי רבים וְלא שְׁיָיֵף בְּיטוּל מְחיצָה ואין פּרצה שְׁלֵא חשביא פּרצה כ"א
בְּיּוֹתֵר מְעֶשֶׂר דְוּוּקָא ואם כּוּן פָּרִיף שְׁפִיר מה לְחצור שְׁכּוּן פּרצתו בְּעֶשֶׂר כו' מה שא"כ לדינן
דְלא קי"ל כר"ה אלא דְוּוּקָא מְחַמַּת בַקיעת רבים חשבינּוּ לְפּרצה בד"ט מְשום דְהוּי
כְּמְפּוֹלֵשׁ אין לְחַלֵּק בֵּין חצור לְמְבוי הִיכָא שְׁהַחצור הִיָּה נְפּרץ בְּמלואו וְהוּצָרֵף תיקון דָּאז
דינּוּ כְּמבוי וְצָרִיף צוּרַת הַפּתח והט"ז והמג"א מייירי הִיכָא שְׁלֵא נְתַקְלַקל בְּשׁוּם מְקוּם
לְגַמְרֵי רק שַנפּרץ בְּאִיזוּ מְקוּמוֹת שְׁהרבים נכנסין בְּזוּ וְיוֹצְאִין בְּזוּ ובכה"ג קי"ל כְּרַבְּנָן
דְלא אָתוּ רבים וְבְטְלֵי מְחיצתא כְּנִלְעַנ"ד.

ובתשובה אחרת הארכת בְּעַנְיָן זֶה וְהַעֲלִיתִי דְשִׁיטַת רֹב הַפּוֹסְקִים דְהִלְכְתָא כְּרַבְּנָן ע"ש:
אִיבְרָא שְׁעֵדִינּוּ יֵשׁ מְקוּם לְחַלֵּק בֵּין מְבוי לְחצור אף הִיכָא שַנפּרץ בְּמלואו וְעֶשֶׂה בו תיקון
די"ל דְוּוּקָא כְּשֶׁהַפּרצה הַשְּׁנִית היא מְכּוּוּנָת פּנגד פרצ' זו אף חצור כְּמבוי הוא שְׁהרי הוא
מְפּוֹלֵשׁ מַשְׁנֵי צְדָדִיו לר"ה משא"כ אם לא נְפּרץ פּנגדוּ רק בְּכּוֹתֵל אַחַר שְׁלֵא פּנגד זֶה אף
על גב דְבְּמבוי כה"ג צָרִיף תיקון מְדִין מְבוי עָקוּם וכמ"ל מְפָל מְקוּם בְּחצור לא דְייַגִּינּוּ
בְּיה דִין מְבוי עָקוּם וכמ"ש המג"א סִימָן שס"ג ס"ק כ"ז לפי שְׁחצור אינָה קרובה לר"ה.

(ואף על גב דהמג"א שָׁם כת' דְעַקְמִימוֹתוֹ דְאִין קְרוּבָה לר"ה א"צ תיקון א"כ כה"ג דְנְפּרץ
מְצִידוּ לר"ה יֵשׁ לְהַצָּרִיף תיקון כִּי קְרוּב הוא לר"ה נְרָאָה דְלא כ"כ אלא דָּאף על גב
דְלְעַנְיָן לְהַצָּרִיף צה"פ בְּרָאשׁוּ שָׁם מְבוי עָלְיוּ מְפָל מְקוּם לְעַנְיָן עַקְמִימוֹתוֹ נְשָׂאָר עָלְיוּ דִין
חצור מה"ט אָבֵל לְעַנְיָן חצור גּוּפָא שְׁכ' שָׁם שְׁאִין לְחַלֵּק בֵּין עָקוּם לְשׁוּה הִינּוּ אִפּילוּ
בכה"ג שְׁהוא פּתוח לר"ה) ואם כּוּן אף על פי שַנפּרץ מְצִיד אֶחָד בְּמלואו וְעֶשֶׂה לו תיקון
וְנְפּרץ גם כּוּן מְצִידוּ בד"ט וְבַקעי בְּיה רבים לא אִיכְפַת לן כִּינּוּן שְׁאִינוּ מְפּוֹלֵשׁ אלא דְמְדַבְּרֵי
התוספות דף צ"ד שְׁכְּתָבוּ דְמִיירֵי שְׁמְחִיצָה רְבִיעִית פּתוחה וְעֶשֶׂה תיקון וְאִחַס"פ כְּתָבוּ דָּאם
נְפּרץ מְשִׁתֵי רוחות הוּי מְפּוֹלֵשׁ וְצָרִיף צה"פ וְלְכָאוּרָה לְפִי מַה שְׁכְּתָב יֵשׁ לומר דָּאף על

גב דנפרץ משתי רוחות מפל מקום נפרץ זה שלא כנגד זה אלא נדאי דארף בכה"ג חשבינו ליה כמפולש אלא שעדיין יש לומר דדוקא התם דבעו התוספות לאוקמא שהיה רוח הרביעית פתוח רק שהיה לו פס ד' או ב' משהו ולא מוקמי לה בתיקון זה"פ דזה הוי כסתום ומש"ה בנפרץ משני רוחות שוב הו"ל כמפולש משא"כ בחצר שעשו לו תיקון בזה"פ הו"ל כסתום מד' רוחותיו ואפילו תימא דאם נפרץ כנגדו ממש לר"ה דינו כמבוי מפולש דלא מהני ליה זה"פ מצד א' וצריף לעשות מצד השני לחי או קורה גם כן מפל מקום אם לא נפרץ כנגדו ממש אף על גב דבמבוי כה"ג בעי לחי או קורה מדין מבוי עקום בחצר אין צריף והא דלא פריף מה לחצר שפרצתו בעשר אף בחצר שהוכשר על ידי תיקון זה"פ מפל מקום אם נפרץ מצידו בעי דוקא יותר מעשר תאמר במבוי יש לומר דבלא"ה קשי' למה לא אמר מה לחצר שלא עשו בו עקום פשוה תאמר במבוי ולכאורה היה אפשר לומר דר"ה בריף דר"י בהא כשמואל ס"ל דאמר מבוי עקום תורתו כסתום ואם כן א"ש הפל אלא שצ"ע דהא אנו קי"ל כרב דאמר תורתו כמפולש ואפ"ה ס"ל להתיר במבוי עומד מרובה על הפרוץ והיינו משום דהו"ק"ו מחצר ולפי מ"ש הוי ק"ו פריכא דהא חצר קיל ממבוי לענין מבוי עקום ולענין פרצה מצידה היכא דבקעי רבים דבמבוי כה"ג צריף תיקון דה"ל כמבוי עקום ובחצר לא צריף וכמ"ש: ולכן נלענ"ד דבלא"ה קשה אהא דאמר מבוי נמי פרצתו בעשר וקשה דהתינח לענין פירצו מצידו אחר שהוכשר בראשו על ידי אינה תיקון אבל מפל מקום אפתי איכא למפרף מתחלת התיקון דהא חצר אינה צריכה תיקון אא"כ נפרץ במלואו לר"ה או ביותר מעשר ואם נשתייר ד"ט במקום אחד או ד"ט טפח מפאן וטפח מפאן סגי דלא הוי במלואו משא"כ במבוי אף על פי שאין פתיחת פותלו הסמוך לר"ה הוא במלואו אלא שיש בו ד' אמות לא מהני פיון דא"א לדונו משום לחי והלכך חמיר נמי לענין הא שלא יהא נותר בעומד מרובה על הפרוץ ולכן נלענ"ד דודאי צ"ל בטעמא דמלתא דמקילינן בחצר לומר דדוקא פרוץ במלואו בענין משום דכל דלאו מלואי דיינינן ליה כפפתח אף על גב דבמבוי לא אמרינן הכי משום דחצר אין קרובה לר"ה כמו מבוי ומעיקרא הכי אתקון שלא להצריף תיקון עד שהיה פרוץ במלואו או יותר מעשר וכל שהגיע לגדר פרצ' גדולה פזו שוב ראוי להחמיר בו טפי ממבוי והצריכו תיקון גדול ולא סגי ליה בלחי וקורה והלכך כשאנו באים ללמוד לענין עומד מרובה על הפרוץ שאין אנו דנין על עיקר תקנת חז"ל להצריף תיקון אלא ללמוד לענין דבמקום שהצריכו תיקון אי מהני תיקון זה דעומד מרובה כגון שהוא דעושה פס ד' וכיוצא בו ונפיר אנו לומדים בק"ו דהא חזינן בחצר שאף במקום שהצריכו חז"ל תיקון כגון שנפרץ במלואו או ביותר מעשר ולא סגי ליה בתיקון קל דלחי או קורא ונחמיר בזה ממבוי מפל מקום מהני ליה תיקון דעומד מרובה כו' (ומ"ש רש"י ניתרת בעומד מרובה כו' ונשתייר שם מן העומד כו' צ"ע די"ל דבכה"ג מעיקרא לא הצריכו תיקון בחצר וקיל ממבוי כמו דקיל לענין זה שאין צריף תיקון כשלא נפרץ במלואו ואפשר דלאו דוקא נקט ור"ל דמהני לתקן החצר ע"י שיעשה שם עומד מרובה וצ"ע) ועל זה פריף מה לחצר שפרצתו בעשר ר"ל שאפילו אם כבר ניתקן מחמת שהיה פרוץ במלואו ושוב נפרץ פחות מעשר לא נתבטל מפניו תורת חצר משא"כ מבוי שפרצתו בד' והוא מבטל תיקון הראשון הרי חזינן דאף במקום שהצריכו חז"ל תיקון לחצר קיל טפי ממבוי ואהא משני רב הונא בריה דר"י מבוי נמי פרצותיו בעשר כו'

והשתא אין מקום קושיא ממבוי עקום דבחד צד לא דיינינו דין עקום דז"א דזהו לענון תחילת התקנה שתיקנו חז"ל ואפילו בחד צד טפי שלא להצריך תיקון בעקמימות לפי שאין קרוב לר"ה ומזה אין לעשות פרקא דעיקר הק"ו הוא במקום שפכר נתחייב תיקון ונכנס בגדר פרצת חצר וכמ"ש וממילא דלק"מ נמי מפרצת חצר מצידו דבקעי רבים שיהי אין מקום חיוב בזה כ"א מדין עקום דמחשב כמפולש להצריך תיקון משני צדדים ובחד צד לא עשו חז"ל עקום כמפולש כלל ועיקר הק"ו אינו כ"א על התיקון עצמו אם הוא תיקון המועיל במקום שצריכין לו אם לאו כנלענ"ד: ולפי"ז במבואות שלנו שנתקנו מבואות המפולשים שבהם לסרטיא בצה"פ אם נפרץ באיזה מקום לסרטיא או לבקעה אם נדון בהם דין מבואות המפולשים אז הפירצה שיעורו בד"ט דה"ל כמפולש בעקמימותו שדינו להצריך צה"פ מפאן ומצד השני צריך לחי או קורה משא"כ אם נדון בו דין חצר אפילו תימא שיש מקומות שרחבים יותר מעשר והיה צריכין תיקון חצר מ"ש פיו שנתקנו על ידי צה"פ ואין הפירצה מכוננת נגד מקום הפרוץ וצריך תיקון רק היא מצידו ומדין עקום אחינו עלה ולא שיהי בחד צד הלכא אף על גב דבקעי בה רבים לית לן בה וזהו ספיקו של המג"א אם מבואו' שלנו יש להם דין חצר לענון זה ומ"ש המג"א וה"ה בעיר המוקפות חומה ונפרץ בה פירצה כו' נראה שדבריו אמורים ע"פ מ"ש הריב"ש סי' ת"ה בעיר המוקפת חומה ואין דלתותי' ננעלת וראשי המבואו' הם מפולשים לסרטיא בין שר או בעקמימות פיו שיעיר עצמה אינה ר"ה שיהי אין הדרכים רחבים י"ו אמה אינה ר"ה אלא פרמלית ודי לה בדלת מפאן ולחי או קורה מפאן והלכא אף על פי שיש שם פתח א' שאין בה דלתות מכל מקום פתח זה לא גרע מלחי או קורה אמנם תקנת העיר היא קלקלתה שפיון שפוליה נותרת לערב את פוליה אין מערבין אותה לחצאין כו' שיהי כל העיר כמבוי א' שיש בו לחי בראשו שאין מערבין אותה לחצאין כו'.

אמנם נראה שמפני הפרצות שיש בה בטל הפשרה אם הרבים בוקעין בהם ואף על פי שאין בהפרצה יתירה על עשר דאפילו רב חנו מודה דאי בקעי רבים פרצתו בד' כו' ע"ש והובאו דבריו בב"י ורמזם המג"א סימן שס"ג ס"ק ל"ד בקצרה והראה מקום לסימן שס"ה והן הן הדברים שכ' פאן להסתפק דלמא הפרצה מבטלת הפשרה העיר דאף על פי שמוקפות חומה אין לה דין חצר כ"א דין מבוי שהוכשר על ידי לחי בראשו או אפילו על ידי צה"פ מכל מקום הא בעינו תיקון בפרצה זו שפצידו וכן הוא דעת כמה גדולים בתה"ד סימן וכמ"ש בסימן שס"ג ואף על פי שכ' שם דאנו אין לנו אלא דברי הש"ע דיש לה דין חצר מ"מ לענון זה כ' דיש להחמיר דאפשר דגם בחד צד גופיה לא ברירא ליה בכה"ג שיש שם פרצות שהיו צריכים תיקון מן הדין וכמ"ש"ל כה"ה הוא פנונת המג"א בזה: ואחרי הודיע כל זאת הנה לכאורה היה אפשר לומר דדוקא אם הפרצה בצידו משא"כ פאן שהפרצה הוא בראשו ולא שיהי לומר דשבקו פתחא רבא לקצר בהילוף אין לחוש לה אף לפי מה שכתבתי ז"א דנהי דהיה חשש' ליתא מכל מקום בבקעי בה רבים לאו מהאי טעמא אתינו עלה רק מטעם דה"ל כמבוי מפולש מצד זה לצד זה ואפילו אם היא מצידו מכל מקום גם בעקמימות דינו כמפולש בין שר וא"כ מה בכך שפכאן הפרצה הוא אצל צה"פ מכל מקום הרי אנו חוששין שכל העיר היא כמבוי ונהי יש כמה מבואות הפתוחים לסרטיא ויש שם תיקון של צה"פ וא"כ פרצה זו אפשר שמכוננת נגד

איזה מקום מרוח שפנגדו שהוא פתוח לסרטיא ונתקן בצה"פ וצריף גם פן לחי או קורה לתקן פרצה זו ואפילו אם אינה מכוננת ממש אלא הוא בצד אחר מפל מקום הא גם במפולש בעקמימות כמפולש דייגינן ליה וא"כ גידון דינן היינו ספיקא דהמג"א שאם היינו דנין במבואות שלנו דין חצר הנה מקום להקל אבל אחר שאנו נותנין עליהם דין מבוי לחומרא אם פן יש להחמיר בזה: וראיתי בשו"ת פנים מאירות ח"א סימן כ"ה שכתב בשידנוצי הנה מבוי פתוח לשוק של עכו"ם ובכלו' המבוי העמידו שער עם צורת הפתח פדינו אף שהנה השער מופלג מב' צידי המבוי יותר מד' טפחים ורבים היו יכולים ליכנס בפינצה מצד זה ומצד זה והעלה הלכה למעשה שאין צריף תיקון אחר.

והנה מה שהקשה על הט"ז כפר פתבתי הנלענ"ד בישוב דברי הט"ז בזה ומה שמבואר מדבריו דנין שפינצות אלו הם מראשו אין חשש דשבקי פתחא רבא כו' כפר פתבתי שלענ"ד יש לחוש בזה מטעם אחר לפי שיש אינה פרצות זה נגד זה או בצדי המבוי שהוצרכנו לתקן בצה"פ ואם פן צריף בפרצה זו לחי או קורה.

ומ"ש שם שדעת הרמב"ם דאין חילוק בין בקעי רבים אפילו בפרצה מן הצד והביא ראיה לדבריו מהא דאמרין ק"ו ממבוי כו' קסבר מבוי נמי פרצותיו ביו"ד ומזה הוכיח הרמב"ם דאפילו בקעי רבים הדין פן דאל"כ לימא מה לחצר שפן פרצתו ביו"ד אפילו בקעי רבים ע"ש כפר פתבתי שאה"ע הביא ראיה מזה להיפך דגם בחצר דבקעי בה רבים פרצתו בד"ט ובארתי מה שיש ליישב זה ומ"מ מ"ש בדברי הרמב"ם הוא אמת שפן הוא דעת הרמב"ם וכמ"ש ה"ה שם אף מ"ש דבנה מיושב מה שהקשה רבינו יהונתן על הרי"ף שלא הביא מלת' דרב חנן היכא דבקעי רבים בד"ט וכתב דס"ל פהרמב"ם בהא ומדברי הרא"ש מבואר דהרי"ף הביא דברי ר"א ורב אסי בסתם מפלל דס"ל דפרצת מבוי ביו"ד אפילו ליכא גודדי ובשל סופרים עבדינו לקולא ופרצת מבוי ביו"ד פל היכא דלא בקעי רבים ועיין בב"י בגאור דבריו דבין בקעי ללא בקעי על פן אית לן לאפלוגי מדאמר רב במבוי עקום תורתו כמפולש כו' ע"ש ואני תמה שהרי הרי"ף כתב אהא דרב אמרי ור"א ואוקימנא בדאיכא גודדי כו' ע"ש הרי להדיא דס"ל כו"ה וכדמוקי בש"ס אלקביה מלתא דר"א ור"א ונראה מדבריהם של הפוסקים הללו שאין זה מדברי הרי"ף רק אינה הג"ה מבחור והכניסהו בדברי הרי"ף ו"ל: אף מלבד זאת יש לעיין בנדון זה לפי מ"ש אא"ז הגאון בספרו בכור שור בעירובין דאותן קנים של צה"פ צריף שלא יהיו רחוקים מן הפותל ג"ט כמו לחי וראיתו מדברי התוס' דף י"א ד"ה איפכא כו' ע"ש והנה מ"ש שם דבש"ס מבואר טעמא דהרחיק לחי מן הפותל ג"ט פסול הוא משום דהו"ל מחיצה שהגדתיים בוקעין בה ולא מטעם דאתו אוירא כו' דבריו הקדושים צ"ע לענ"ד דבש"ס שם קאמרין דאפילו לרשב"ג דסובר פחות מד' אמרין לבוד אפ"ה למטה לא אמר משום דהו"ל מחיצה שהגדתיים כו' מבואר דהש"ס לא קאמר הך טעמא אלא משום דלא נימא לבוד והיינו משום דאי הנה אמרין לבוד פשיטא דלא שייך אתי אוירא כו' כמבואר בדף ט"ז בהך דמקיפין בתבלים ע"ש ולזה קאמר הש"ס דלא אמרין לבוד בכה"ג משום מחיצה שהגדתיים כו' וממילא דהך לחי לחוד לאו פלום הוא להיות עליו שם מחיצה לכאן ולכאן דהא אתי אוירא דהאי גיסא כו' אבל ליכא למימר דמשום מחיצה שהגדתיים בוקעין בטל הלחי מלהיות עליו שם מחיצה דפשיטא דבלחי לא שייך הא שהרי פל פתח המבוי הוא פתוח כבראשונה ואפ"ה אמרין דהלחי מתיר משום מחיצה וכן

בְּקוֹרָה לְמִ"ד מְשׁוּם מְחִיצָה תִּיקָשִׁי דְהוּ"ל מְחִיצָה שְׁהַגְדִּיִּים בּוֹקְעִין בְּהַ שְׁהָרִי אִין לָךְ
מְחִיצָה תְּלוּי גְדוּלָה מְזוּ וְרֵאִיתִי בְּחִידוּשֵׁי הַרִיטְבִּ"א שְׁפָתַב דְּכִינּוּ דְהַקוֹרָה רְחֵבָה טַפְח
וְאֶמְרִינּוּ גוּד אַחִית א"כ הו"ל פְּסָתוּם ע"ש וּלְפִי"ז בְּלַחֵי נְמִי מְהֵאִי טַעְמָא הוּא דְהוּ"ל
פְּסָתוּם וְלֹא אֵיכְפַת לָן בְּבִקִיעַת גְּדִיִּים פְּלָל א"כ הָא דְקֶאֱמַר הֵכָא דְהוּ"ל מְחִיצָה שְׁהַגְדִּיִּים
בּוֹקְעִין לְעַנְיָן לְבוּד אִיתְמַר דְּהֵכִי גְמִירִי דְבַכָּה"ג לֹא אֶמְרִינּוּ לְבוּד וְהָרִי הוּא פְּאִילוּ לֹא
הַפְּלִיגוּ מִן הַכּוֹתֵל אוֹ הַקְּרָקַע לְזָה אֶמַר דְּגַם רְשָׁב"ג מוֹדָה דְלֹא אֶמְרִינּוּ לְבוּד בְּזָה שְׁהַגְדִּיִּים
בּוֹקְעִין בּוֹ וּמִמִּילָא דְשׁוּב אִין בּוֹ מְשׁוּם מְחִיצָה פְּשָׁאָר לַחֵי פִינּוּ דְרַחוּק מִן הַכּוֹתֵל אֶמְרִינּוּ
אַתִּי אֲוִירָא (וְגַם י"ל פִּינּוּ דְצָרִיף בְּלַחֵי קֶצַת הַיֶּכֶר ג"כ כַּמ"ש הַתּוֹסֵ' וּבַכָּה"ג שְׁהוּא מוֹפְלָג
ג' מִהַכּוֹתֵל לֹא הָנִי הַיֶּכֶר) כּוֹ וּלְפִי"ז בְּצוּרַת הַפְּתַח דְלֹא שִׁינְף אֶתִּי אֲוִירָא כּוֹ כַּמ"ש אַא"ז
גּוֹפְלִי שְׁם מְהָא דְנַעֲצִי ד' קוֹנְדִּיסִין כּוֹ וְכֵן מְבֹאָר בְּרִיטְבִּ"א דָּף יוֹד שְׁפָתַב וּמִיָּהוּ מִסְתַּבְּרָא
דְּכָל דְאִיכָא צַה"פ לֹא אֶתִּי אֲוִירָא וּמְבַטְלִי לִיָּה שְׁהָרִי צַה"פ מִתִּיר פֶּל אֲוִיר אֶפִּילוּ יִתַּר
מַעֲשָׂר אֵלִיכָא דְהִלְכְתָא דְקִי"ל פְּרַבְּנּוּ כּוֹ עַכ"ל א"כ אָף אִם צַה"פ רַחוּק מִן הַכּוֹתֵל לִית
לָן בְּהַ וְהַפְּלִגָה זֶה מִן הַכּוֹתֵל אִין מְקַלְקַל הַתִּיקוֹן פְּלָל אֲלֵא דִינָה פְּפֶרְצָה וּכַמ"ש: וְעוֹד
שְׁלַעַנ"ד הָךְ מִקְלָתָא דְאַתִּי אֲוִירָא דְהֵאִי גִיסָא כּוֹ הֵינּוּ הָךְ מִקְלָתָא גּוֹפָא דְבִקִיעַת גְּדִיִּים
דְּהָא פֶּל כְּמָה דְלִיכָא בְּקִיעַת גְּדִיִּים דְהֵינּוּ בְּפָחוֹת מַג' לֹא מִיקְרִי אֲוִיר שְׁיִבְטַל אֶת הָעוֹמֵד
רַק הֵיכָא דְאִיכָא אֲוִירָא ר"ל שְׁיִיש פֶּאֵן יוֹתַר מַג' אָף לְרִשְׁבִּ"ג מְבַטַל לִיָּה לְלַחֵי מְשׁוּם
דְהוּ"ל מְחִיצָה כּוֹ וְכִינּוּ שְׁיִיש פֶּאֵן אֲוִיר מְשֻׁנִי צְדָדִין אִין פֶּאֵן לַחֵי מִשָּׂא"כ הֵיכָא שְׁסַמְכוּ
לְכּוֹתֵל פִּינּוּ דְלֹא שִׁינְף בִּיָּה בְּקִיעַת גְּדִיִּים שְׁהָרִי הוּא סְמוּף לְכּוֹתֵל וְיִיש עָלָיו תּוֹרַת לַחֵי
חֻשְׁבִּינּוּ לִיָּה פְּסָתוּם וּכַמְש"ל וְתַדַּע דְאִי אֶמְרִינּוּ דַאע"ג דְמַהֲנִי הַלַּחֵי לְאַשְׁתְּרוּנֵי בְּמְבוּי
וְלַהֲיּוֹת מְחִיצָה רַק הַפְּסוּל לְפִי שְׁהוּא רַחוּק מִן הַכּוֹתֵל וְהַגְדִּיִּים בּוֹקְעִין שְׁם אֲבָל מַה
שְׁרַחוּק מְכּוֹתֵל שְׁנִי לֹא אֵיכְפַת לָן א"כ גַּם מַה שְׁרַחוּק ג"ט מִהַכּוֹתֵל אִינוּ מְזִיק דְלֹא יְהֵא
אֲלֵא מְבוּי רַחֵב ג"ט אִין צָרִיף תִּיקוֹן לְדַעַת הַרְבֵּה פּוֹסְקִים פְּמְבֹאָר סִי שַׁמ"ג וְכִיּוֹצֵא בְּזָה
פְּתַב בַּמַּג"א רִישׁ סִי שַׁס"ה בְּבִיאוֹר דְבָרִי הַטּוֹר וּרִי"ו דְלִכְף בְּרֵאשׁוֹ בַּד' דְּבִפָּחוֹת מַד' לֹא
בְּעֵי תִיקוֹן ע"ש וַא"כ ה"נ דְּכּוֹנְתִיָּה אֲלֵא ע"כ דְּכָל שְׁרַחוּק שְׁלִישָׁה נְתַבְטַל מִמֶּנּוּ פֶּל תּוֹרַת
הַמְחִיצָה מְזָה וּמְזָה לְגַמְרִי וְטַעְמָא מְשׁוּם דְאַתִּי אֲוִירָא כּוֹ וּמ"ש אַא"ז בְּבַכ"ש שְׁם עַל
הַמַּג"א שְׁפָתַב הָךְ טַעְמָא דְאַתִּי אֲוִירָא בְּשֵׁם הַר"ר יְהוֹנָתָן דְאִין פּוֹנוֹת הַר"ר פֶּן וְלֹא פְתַב
הָךְ טַעְמָא אֲלֵא לְרַבִּי יוֹסִי דַס"ל דְבַעֲינּוּ רַחֵב ג"ט וְהֵינּוּ דְלֹא לִיְתִי כּוֹ וּמְכָשִׁיר בְּרַחֵב
אֲבָל אֲנִן ס"ל כַּמ"ש בְּגַמְרָא מְשׁוּם דְהוּ"ל מְחִיצָה שְׁהַגְדִּיִּים בּוֹקְעִין וְאֶפִּילוּ רַחֵב טוֹבָא
פְּסוּל כּוֹ עַכ"ל וְתַמְהֵנִי דַא"כ יֵצֵא לָנוּ פְּלוּגְתָא חֲדָשָׁה בֵּין רַבְּנּוּ לַר"י וְאִיכָא דְרַבְּנּוּ
לְחוּמְרָא וּר"י לְקוֹלָא וּמַנ"ל לְהַש"ס הָא דְרַבְּנּוּ פְּלִיגִי אַדְר"י וַאע"ג שְׁלֵא הַצָּרִיכוּ לַהֲיּוֹת
ג"ט מ"מ מוֹדוֹ דְאִם הוּא רַחֵב פְּשִׁיעוֹר הֵזָה מְהֵנִי אֶפִּילוּ הַרְחִיקוּ פְּשִׁיעוֹר הֵזָה ג"כ רַק
דְרַבְּנּוּ אֶשְׁמַעֲינּוּ לְקוֹלָא דְאִין לָנוּ לְחוּשׁ שְׁמָא יִרְחִיק וְלָכֵן אֶפִּילוּ בְּלַחֵי כ"ש פְּשִׁיר וְטָפִי
אִית לָן לְמִימַר הֵכִי מְלַמְעַבַּד פְּלוּגְתָא בֵּין רַבְּנּוּ לַר"י בְּהָא וְטָפִי הוּ"ל לְמִתְנֵי הָךְ פְּלוּגְתָא
לְאַשְׁמַעֲינּוּ בְּהָא דְאִסוּרָא לְרַבְּנּוּ דְאָף בְּרַחֵב ג"ט פְּסָלוּ אִם הַרְחִיק וְלֹא פּוֹקִי מַדְר"י אֲלֵא
ע"כ שַׁז"א וְרַבִּינוּ יְהוֹנָתָן פְּתַב שְׁאֶפְשִׁיר שְׁדַעְתּוֹ שֶׁל ר"י דְבַעֲי דְבָר חֲשׁוּב שְׁאֶפִּילוּ יִפְלַגְנוּ
ג"ט לֹא יִפְסֵל מְשׁוּם דְאַתִּי אֲוִירָא כּוֹ וּמַש"ה מְחַמִּיר אֶפִּילוּ בְּסַמְכוּ לְכּוֹתֵל לְהַצָּרִיף ג"ט
עַכ"ל וּמְשַׁמַּע דְמִסְתַּמָּא טַעְמָא דַרְב' דְפָסַל בְּהַרְחִיק ג"ט מַש"ה הוּא וּכַמ"ש אֲלֵא דַמ"מ
בְּסַמְכוּ לְכּוֹתֵל אָף בְּכָל שְׁהוּא פְּשִׁיר וְכֵן מְבֹאָר מְדַבְּרִי הַב"י וְהַד"מ שְׁפָתַבוּ בְּפִשְׁטוּת

בְּשֵׁם הַרְרִי עַל מַתְנֵי דְהַקְשֵׁר מְבוּי טַעְמָא דְהַרְחִיק פְּסוּל מְשׁוּם דְאַתִּי אֲוִירָא כּו' ע"ש:
וּמ"ש אא"ז תּוֹדַע דְהָא בְּהַדְיָא פְּתַב פִּן (ר"ל הר"ר יְהוֹנָתָן) וְהִבִּיאֻּם הַמַּג"א דְאַפִּילוּ הַלְחִי
רְחַב הַרְבֵּה פֶּל שְׁהַרְחִיקוּ ג"ט צָרִיף לְחִי אִו קוֹרָה אַחַר עַכ"ל וְכּוֹנְנָתוּ בְּזָה לַמַּג"ש הַמַּג"א
ס"ק ל"ז בְּהָא דְעוֹשֶׂה פֶּס ג' דְצָרִיף ג"כ לְחִי דְפֶס לֹא מְהַנִּי פִּינּוּן שְׁמֹנְפֶלֶג ג' מִן הַפְּתוּל
עַכ"ל וְצִיִּין ע"ז תּוֹס' וּכ"כ הַרְרִי אִף לַעַנ"ד אִין פְּוֹנְנַת הַמַּג"א מ"ש וּכ"כ הַרְרִי לֹדְמַר
דְתוֹס' וְהַרְרִי אִמְרוּ דְבַר אַחַד אֲלֵא הַפְּוֹנְנָה לַעַנְנָן עֵיקַר הַדִּין שְׁצָרִיף לְחִי לְהַתִּיר וְזֶה
בְּאַמַּת מְבוֹאֵר בְּדַבְרֵי הַרְרִי שְׁפַתְב מְרַחֵיק ב' אַמּוֹת כּו' וְנִשְׁאַרוּ עֶשֶׂר וְהַקּוֹרָה מִתִּירָתָן
וּכ"כ אַח"כ וְלִיחֻוֹשׁ דְלָמָּא שְׁבִיב כּו' וּבִטְל הַלְחִי אִו הַקּוֹרָה הַמְתַּוְקָנִים בּו כּו' אֲבָל לֹא
פְּתַב הַטַּעַם מְשׁוּם דְמֹנְפֶלֶג ג' לֹא הָוִי לְחִי שְׁנִרְאָה דְהִכָּא בְלֹא"ה לֹא הָוִי לְחִי דְלְחִי לֹא
מְהַנִּי כ"א פְּשַׁעוּמַד בְּפִתַח הַרְחַב יו"ד אַמּוֹת מִשָּׂא"כ פֶּס זֶה שֶׁהוּא עוֹמֵד חוּץ לִיו"ד אַמּוֹת
אִינוּ נִידוֹן מְשׁוּם לְחִי וְאַפִּילוּ אִיטְפִי בִּיהַ מְשֻׁהוּ וְהוּא נִכְנָס לְתוֹךְ חָלָל הַיּו"ד אַמּוֹת אִין
לְדוֹנוּ מְשׁוּם לְחִי פִּינּוּן שְׁרַבּוּ פְּכַוּלוּ הוּא חוּץ לִיו"ד אַמּוֹת וְאַדְרַבָּא צ"ע לַעַנ"ד עַל הַתּוֹס'
שְׁפַתְבוּ הַטַּעַם מְשׁוּם דְמֹנְפֶלֶג ג' לֹא הָוִי לְחִי דַת"ל דְהִכָּא אֲפִילוּ לֹא הָיָה מְוֹפֶלֶג מִהַפְּתוּל
ג' נְמִי אִין לְדוֹנוּ מְשׁוּם לְחִי פִּינּוּן שְׁעוּמַד חוּץ לִיו"ד אַמּוֹת וּמְצָאֵתִי בְּאַלְיָהוּ רַבָּא ס"ק מ"ב
שְׁפַתְב בְּשֵׁם עֲבוּדַת הַקּוֹדֶשׁ לְהַרְשֵׁב"א וְנ"ל וְלְחִי אִו קוֹרָה מִתִּירִין אוֹתָהּ וְאוִיר שְׁמֹן
הַפְּסִין וְלִכְוֹתְלִין א"צ פְּלוּם שֶׁהוּא נִיְתָר בְּעוֹמֵד מְרַוְבָּה עַל הַפְּרוּץ ע"כ וּמְשַׁמַּע הָא דְפֶס
לֹא נִחְשָׁב לְלְחִי מְשׁוּם שֶׁהוּא חוּץ לִיו"ד אֲבָל מַג"א פְּתַב בְּשֵׁם תּוֹס' טַעַם פִּינּוּן שְׁמֹנְפֶלֶג ג'
מִן הַפְּתוּל עַכ"ל וְעִיִּין בְּרִש"י מְבוֹאֵר ג"כ דַּס"ל שְׁצָרִיף לְחִי אַחַר שְׁפַתְב דְלָמָּא שְׁבִיב
פְּתַחָא רַבָּא וּבִטְל תּוֹרַת פְּתַח מִיְנֵיהּ וּבִטְל לְחִי הַמְתַּוְקָן בּו כּו' אִף נִרְאָה דַּג"כ מִהֵאִי טַעְמָא
אַתִּי עֲלָה לְפִי שֶׁהַפֶּס אִין תּוֹרַת לְחִי עֲלִיו פִּינּוּן שֶׁהוּא עוֹמֵד חוּץ לִיו"ד אַמּוֹת וְדַבְרֵי הַתּוֹס'
צ"ע בְּזָה.

וְאַפְשֵׁר שֶׁהַתּוֹס' סוֹבְרִים דְכִמוּ אִם הַרְחִיק מִהַפְּתוּל פְּחוּת מַג"ט אִמְרִינּוּ לְבוּד וְהָוִי פְּאִילוּ
הוּא סְמוּךְ לְפְתוּל ה"נ אִם הַעֲמִיד הַלְחִי חוּץ לִיו"ד אַמּוֹת אֲלֵא שֶׁהוּא קְרוֹב לְהַיּו"ד אַמּוֹת
שֶׁהוּא שִׁיעוֹר פְּתַח שֶׁל מְבוּי אִמְרִינּוּ לְבוּד וְהָוִי פְּאִילוּ עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַיּו"ד אַמּוֹת וְעִיִּין בַּב"ח
לַעַנְנָן אִם הַעֲמִיד הַלְחִי חוּץ לְמְבוּי בְּתוֹךְ ג"ט לְפְתוּל אִף לַעַנ"ד נִרְאָה דְלֹא שִׁינְיָ לְבוּד
בְּכַה"ג דְלֹא אִמְרִינּוּ לְבוּד לְאוִיר וְכִי גְמִירִי לְבוּד לַעַנְנָן דְשִׁנְיָ קְנִים פֶּל שֶׁהוּא הַסְּמוּכִין זֶה
לְזֶה תוֹךְ ג"ט אֲוִיר שְׁפִינְיָהֶם הָרִי הוּא פְּסוּתוּם פִּינּוּן שְׂאִין הַגְּדִיִּים בּוֹקְעִין שָׁם אֲבָל לְמִימַר
לְבוּד לְאוִיר וְלֹדְמַר רוֹאִין פְּאִילוּ עוֹמֵד בְּתוֹךְ אֲוִיר הַיּו"ד אַמּוֹת פִּינּוּן שֶׁהוּא סְמוּךְ לוֹ פְּשִׁטָּא
דְהָא לֹא אִמְרִינּוּ: וְנִרְאִיתִי בְּסִפְר תּוֹסְפֶת שְׁבַת שֶׁהִבִּיא דְבַרִּי אא"ז בְּזָה וְכַתְב שְׁדַבְרֵי הַרְרִי
תְּמוּהִים דְלְפִי טַעַם דְלֹא לִיְתִי אֲוִירָא כּו' א"כ גַּם אִם הַלְחִי רְחַב ג"ט לֹא מְהַנִּי דְהָא אַפְתִּי
אִיפָּא לְמִימַר אַתִּי אֲוִירָא דְהָא גִּיסָא פִּינּוּן שְׂאִין הַעוֹמֵד מְרַוְבָּה עַל הַפְּרוּץ כַּמ"ש ס' ש"ב
וְכֵן הוּא בְּש"ס וצ"ל דְלִגְבֵי לְחִי הַקֵּילוּ עַכ"ל וְאַפְשֵׁר שֶׁזֶה פְּוֹנְנַת הַרְרִי בַמ"ש דְבַעֵי דְבַר
חָשׁוּב שְׁאַפִּילוּ יְפִלְגְנוּ כּו' אֲלָמָּא דְלֹא מְשׁוּם פְּדִי דְלִיְהָוִי עוֹמֵד כְּפָרוּץ אַתִּי עֲלָה וְעוֹד
דַּא"כ תְּקַנַּת כְּשִׁינְיָ חִיק ג"ט וּמַה תִּיקָן כְּשִׁינְיָ חִיק יוֹתֵר אֲלֵא ע"כ דְלֹא מְחַמַּת עוֹמֵד כְּפָרוּץ
הוּא אֲלֵא שַׁג"ט הוּא דְבַר חָשׁוּב ס"ל לר"י דְלֹא מִיְבָטֵל בְּאוִירָא וְעִיִּין בְּתוֹס' בְּרִישׁ פְּרָק
עוֹשִׂין פְּסִין שְׁפַתְבוּ דְלִכְף גְּבִי פְּסִי בִּירְאוֹת לֹא אִמְרִינּוּ אַתִּי אֲוִירָא דְמְשׁוּם עוֹלֵי רְגְלִים
הַקֵּילוּ וְאוֹקְמוּהָ אֲדַאוֹרִיְתָא וְנִלְעַנ"ד דְגַם מ"ש הַש"ג בְּשֵׁם רִיא"ז דַּאִם הַלְחִי רְחַב מַג"ט
פְּשֵׁר אֲפִילוּ הַרְחִיק ג"ט מְשׁוּם דְמֹתֵר בְּעוֹמֵד מְרַוְבָּה עַל הַפְּרוּץ לֹא מְשׁוּם דַּס"ל טַעְמָא

דְּהֶרְחִיק ג"ט פְּסוּל מִשׁוּם דְּאָתִי אֲוִירָא כּו' אֶלָּא ס"ל דְּשִׁפִּיר מְהֵנִי הֶלְחִי אַף בְּאַמְצַע הַמְּבּוּי מִשׁוּם מְחִיצָה אֶלָּא שׂא"א לְדוּנּוּ כְּמִחְצָה לְכָאן וּלְכָאן שְׁלֵא עֲשׂוּ לְחִי כְּמִחְצָה אֶלָּא לְפִתַּח א' וְלֹא לְשִׁנַּיִם וּלְכַף פְּסוּל בְּהֶרְחִיק ג"ט דְּהָא יֵשׁ פְּאֵן פְּרָצָה ג"ט וְלִכְּן בְּאֵם הֶלְחִי רְחֵב יוֹתֵר מִג"ט הָרִי הֶרְחֵקָה זֹו נִיִּתְרַת בְּעוֹמֵד מְרֻנְבָּה מִמִּילָא מְהֵנִי מְחִיצַת הֶלְחִי לְהַכְשִׁיר מִשְׁם וּלְהֵלֵן דְּדוֹקָא קוֹרָה בְּעֵינֵן שְׁתַּהֲקִיָּה ע"ג מְבּוּי אֶבֶל הֶלְחִי יֵשׁ בּוּ מִשׁוּם מְחִיצָה מְמָקוֹם עֲמִידָתוֹ עַד לְכוֹתֵל שְׁפַנְגָּדוֹ וּמְקוֹם הַפְּרוּץ שְׁבִין הֶלְחִי וְלִפְתָּל הוּא נִיִּתֵר בְּעוֹמֵד מְרֻנְבָּה עַל הַפְּרוּץ מִשׂא"כ אִם אֵין הֶלְחִי רְחֵב יוֹתֵר מִג' נְהִי דְנִימָא דְלֹא אֲמַרִּינּוּ בְּלַחִי אָתִי אֲוִירָא דְהָאִי גִיסָא כּו' כִּינּוּן שְׁאֲנּוּ דְנִין אוֹתוֹ מִשׁוּם מְחִיצָה וּכְמִשׁ"ל בְּשֵׁם הָרִיטְב"א גְּבִי קוֹרָה מ"מ הָרִי יֵשׁ פְּאֵן פְּרָצָה ג"ט שְׁבִין הֶלְחִי לְפִתּוֹתֵל שְׁאֵין הֶלְחִי מִתִּירוֹ שְׁאֵינּוּ מְשַׁמֵּשׁ לְכָאן וּלְכָאן וְאֵע"ג דְקִי"ל בְּמְבּוּי שְׁנַפְרִץ מְרֹאשׁוֹ שְׁעִיעוּרוֹ בְּד"ט הֶתֶם מִיִּירִי בְּמְבּוּי שְׁהִיָּה רְחֵב מְכ' וְנִסְתֵּם עַד יו"ד וְאֵח"כ נְפָרִץ בְּאוֹתָהּ סְתִימָה כְּמ"ש ר'ש"י שֵׁם מִשׂא"כ בְּזָה שְׁבִאוֹתָן עֲשָׂר אַמּוֹת גּוֹפְיָהּוּ שְׁהוּא שְׁעִיעוּר רְחֵב הַמְּבּוּי לֹא נִתְקַן כְּלוּ וְנִשְׁתַּיִיר בּוּ ג"ט בְּלֹא תִיקוֹן דְּבַכָּה"ג אֲמַרִּינּוּ דְפְסוּל אִם לֹא כְּשֶׁהֶלְחִי רְחֵב מִג"ט שְׁיֵשׁ מְקוֹם לְהַתִּיר מְחַמַּת עוֹמֵד מְרֻנְבָּה כְּנִלְעַנ"ד בְּדַעַת הַש"ג בְּשֵׁם רִיא"ז וּלְפִי"ז צ"ע גַּם בְּצַה"פ שְׁלֵא עֲשָׂאוּ ע"פ כְּלוּ וְהַשְׂאִיר אֶצְלוֹ פְּרָצָה ג"ט אִם יֵשׁ לְהַתִּיר כָּל שְׁאֵין קְנָה שְׁאֶצְל הַפְּרָצָה רְחֵב יוֹתֵר מִג"ט שְׁיַהֲקִיָּה נִיִּתֵר בְּעוֹמֵד מְרֻנְבָּה וְנָהוּ דִינוֹ שֶׁל אַא"ז שְׁלֵמֵד צוּה"פ מְלַחִי דְכִמּוֹ בְּלַחִי שְׁהֶרְחִיק ג"ט פְּסוּל כְּמוֹ כֵּן י"ל בְּצַה"פ.

וּמ"ש בְּתוֹסַפֵּת שְׁבֵת דְלֹא דְמִי דְבִשְׁלֵמָא לְחִי לֹא מְהֵנִי שְׁלֵא אֲמַרוּ לְחִי מִשׁוּם מְחִיצָה אֶלָּא בְּסִמּוּד לְפִתּוֹתֵל מִשׂא"כ צַה"פ מִיקַרִי מְחִיצָה מִמֵּשׁ כּו' וְגַם הָאֲוִיר שֶׁל ג"ט אֵינּוּ מְזִיק דְהוּ"ל עוֹמֵד מְרֻנְבָּה כּו' עַכ"ל וְלַעַנ"ד בְּדַעַת אַא"ז דַּאֵע"ג דְצַה"פ מְהֵנִי אַף בְּפְרוּץ מְרֻנְבָּה וְדִלֹּא כְּהַרְמַב"ם הֵינּוּ לְגְבִי דְנִפְשֵׁי שִׁאֵע"פ שְׁיֵשׁ שְׁם פְּרוּץ מְרֻנְבָּה מוֹעִיל בּוּ הַצַּה"פ לְמַחְשְׁבֵי פְּסוּתוֹם וְכַמְבֻּנָּר סִי ש"ס"ב מִשׂא"כ שְׁנֵאֲמַר שְׁצוּה"פ יֵשׁ לוֹ דִין עוֹמֵד גְּמוּר עַד שְׁיַהֲקִיָּה מִתִּיר הַפְּרָצוֹת אֲשֶׁר שְׁם בְּלֹא צוּה"פ שְׁיַהֲקִיָּה נְחֻשְׁבִּים כְּאֵילוֹ עוֹמֵד רְבָּה עֲלֵיהֶם וּמְבַטְלָן זֹו מִזִּין לְנוּ וְדִי בְצוּה"פ שְׁיַפְקִיעַ אֶת עֲצָמוֹ שְׁיַהֲקִיָּה שְׁם עוֹמֵד עֲלָיו וְלֹא שְׁיֹוִסִיף לְבַטֵּל הַפְּרָצוֹת מְחַמַּת רְבּוּי הָעוֹמֵד וְא"כ אַע"ג שְׁצַה"פ יֵשׁ עֲלָיו שְׁם מְחִיצָה לְעֲצָמוֹ מ"מ מֵהַנְּעֻשָׂה לְפְרָצָה שְׁבִצְדוֹ וְצָרִיכָה תִיקוֹן בְּפ"ע: וּמ"ש בְּתוֹסַפֵּת שְׁבֵת לְדַחוֹת רֵאִיָּת אַא"ז מֵהַתּוֹס' מִשׁוּם דְּוַדַּאי עִיקַר קְוִשְׁיָהּ הַתּוֹס' עַל הַבְּרִיָּתָא דַּא"כ פְּשִׁיטָא דַּאִיכָּא לְאוּקְמָא בְּיִתֵר מִעֲשָׂר אוֹ בְּמִפְּוֹלֵשׁ אֶבֶל בְּרִיָּתָא לִיכָּא לְמִימַר הֵכִי כִינּוּן דְקִתְנִי הֶתֶם שְׁהֵנִיחַ קוֹרָה וּלְפִי"ז נְדַחָה גַּם רֵאִיָּה זֹו דַּא"א לְאוּקְמִי בְּהֶרְחִיק דְהָא רִישָׁא ע"כ לֹא מִיִּירִי בְּהֶרְחִיק דְקוֹרָה שְׁהֶרְחִיק ג"ט בְּלֹא"ה פְּסוּל עַכ"ד בְּקִצְרָה וְהֵם תְּמוּהִים מְאֹד דְהָא מ"מ הַתּוֹס' תִּירְצוּ דְמִיִּירִי בְּיִתֵר מִעֲשָׂר אוֹ מְפּוֹלֵשׁ וְכַתְּבוּ דְגַם בְּרִיָּתָא צָרִיף לְאוּקְמִי בְּהֵכִי וְא"כ ע"כ דַּס"ל דְּבְרִיָּתָא דְחִיק וּמוֹקִין נְפִישָׁיָה בְּכַה"ג אַע"ג דְרִישָׁא בְּקוֹרָה לֹא מִיִּירִי בְּהֵכִי וְא"כ הוּ"ל לְשִׁנּוּי נְמִי בְּכַה"ג שְׁהֶרְחִיק ג"ט וְהֵכִי שְׁפִיר טְפִי דַּאי מוֹקְמִינּוּ שְׁהֵמְבּוּי מְפּוֹלֵשׁ אוֹ שְׁרַחֵב מִעֲשָׂר פְּשִׁיטָא שׂא"א כָּלֵל לְפְרוּשֵׁי רִישָׁא שְׁהֵנִיחַ קוֹרָה וְלוּמַר דְסִיפָּא לֹא קָאִי אַרִישָׁא וּמִיִּירִי בְּגוֹוְנָא שְׁעִדִּין לֹא עֲשָׂה לוֹ תִיקוֹן קוֹרָה הוּא דוֹחַק גְּדוּל וְא"כ ל"ל לְדַחוֹקִי כְּלוּי הָאִי וְטְפִי הוּ"ל לְאוּקְמִי בְּכַה"ג דְשִׁפִּיר קָאִי סִיפָּא אַרִישָׁא וּמִיִּירִי שְׁבִאָמַת הֵנִיחַ הַקוֹרָה וְלֹא הֶרְחִיקוּ כָּלֵל וְאֵפ"ה לֹא מְהֵנִי לְפִי שְׁגָבוּהַ מְכ' וְעַתָּה רוּצָה לְעֲשׂוֹת תִיקוֹן אַחַר וּלְהֶרְחִיק מִפְּוֹתֵל

המבוי שפנה צריף זה"פ דווקא ומבעיא ליה אי אז מהני בכה"ג וקוי גיחא טפי מתירוץ
שצ"ל דלא קאי ארישא כלל ומזה הוכיח אא"ז דס"ל דגם זה"פ לא מהני כשהרחיק.

אף מדברי הד"מ בשם הא"ז נראה דס"ל להתיר בצה"פ בכה"ג שכתב וז"ל כתב הר"ר
יהונתן שהלחי צריף להיות סמוך לפנתל המבוי בלי הפסק ג"ט שאם הוא מרוחק מן
הפנתל אתי אורא כו' וכן הוא לקמן בסמוך דאם הרחיק ג' פסול וכתב בא"ז דאם עבדי
ליה צוה"פ לא אמרינן ביה דאורא דהוי גיסא ודהאי גיסא מבטל ליה עכ"ל נראה מדבריו
דהא"ז מיירי בכה"ג שהרחיק זה"פ וע"ז כתב דבצה"פ לא חיישינן לאורא כו' וכן
הלבוש כתב ג"כ הטעם בלחי משום דאתי אור' כו' ע"ש וא"כ ממילא בצה"פ אין לחוש
וצ"ע על אא"ז שלא הזכיר מדברי הד"מ והלבוש וראיתו מהתוס' לא מוכרעה פולי האי
דנדאי איפא פמה גונוי דעדיף זה"פ מלחי והתוס' תרתי ותלת נקטי ולא חשבי פרוכלא
וצ"ע ובפרי מגדים בחלק אשל אברהם הביא דברי אא"ז וכתב שצריף ליזהר בפריצה
יותר מעשר שעושין זה"פ שיהא הקנה סמוך לפנתל ג"ט דאל"כ מנדקר הגדי שם ובטל
מתורת קנה לצה"פ עכ"ל ומ"ש בפריצה יותר מעשר בדברי אא"ז לא נזכר חילוק בזה
רק אמבואות שלנו קאי שאנו מתקנין אותם בצה"פ ובאמת אין חילוק בזה בין עשר
ליותר מעשר כלל דבכל גונוי ס"ל לאא"ז שדינו בלחי שאם הרחיק פסול גם מ"ש דע"י
בקיעת הגדי בטל מתורת קנה לצה"פ אין לזה מוכן כלל וכוננת אא"ז דאין תיקון זה
מועיל למבוי פינו שיש הפסק בין זה"פ לפנתל כשיעור שהגדיים בוקעין ולא חשבינן
ליה כמחיצה רביעית למבוי וכבר כתבתי שי"ל דאע"ג דצה"פ מהני לנפשי' להיות עליו
שם מחיצה אעפ"י שלא נסמך לפנתל מ"מ אפשר שאין מועיל להתיר הפריצה שבצידו
משעם עומד מרובה דדוקא במחיצה גמורה ממש מחשב עומד להיות רבה על הפרוץ
משא"כ בצה"פ וצ"ע: עוד יש לחקור בגוונא דנ"ד שהיה פאן זה"פ אחר שהיו סומכין
עליו לטלטל ועתה בשבת שנתקלקל רוצים לסמוך על צוה"פ של בית הפקס אם יש
לדמות זה ללחי דקי"ל שאם לא סמכו עליו מע"ש פגון שהיה שם לחי אחר ונפל מע"ש
ורוצים עכשיו לסמוך ע"ז דלא מהני וא"כ אפשר דגם בצה"פ הדין פן או אפשר דשאני
לחי שאין לו דין מחיצה גמורה מחשבתו משני ליה לדונו משום מחיצה וכל דלאו עליה
קא סמיך לא מהני משא"כ זה"פ שיש לו דין מחיצה בכל מקום סמיכה זו אינה מעלה
ומורדת ולכאורה יש להביא ראיה מדברי התוס' שהביא אא"ז דקשני' לר"ת ל"ל זה"פ
ת"ל משום לחי ואם איתא הא משפחת לה בכה"ג שהיה שם זה"פ אחר ועתה נפל
ורוצים לסמוך ע"ז שהיא גבוהה מכ' אמה ואם היו רוצים להתיר משום לחי לא מהני פינו
דלא סמכינו עליה ואם זה"פ מהני בגובה כ' שפיר דמי לסמוך עליו משום זה"פ אלא
ע"כ דגם זה"פ לא מהני בכה"ג.

שוב עיינתי בתוספת שבת סי' שס"ג שכתב בס"ק כ"א יש להסתפק אם עשה זה"פ
למבוי שרחבה יו"ד ובשבת נפל לחי אחד וקנה שע"ג ולא נשאר רק הלחי א' אם יש
לסמוך עליו פינו דמע"ש לא סמכו עליו כ"א לשם זה"פ ואין להביא ראיה מדברי התוס'
דהו"ל לאוקמי בהכי דיש לדחות פינו דבפרייתא כתב אם יש לה זה"פ אין צריף למעט
על פרוץ דלא מיירי בשבת דא"א למעט עד פאן לשונו ומה שכתב דהו"ל להתוס'
לאוקמי בהכי לא ידעתי פוונתו דהאיך אפשר לאוקמי בכה"ג שכתב נתבטל זה"פ מעליו
והתם מיירי שיש פאן זה"פ אלא שהוא בגובה כ' וצ"ע וממשמעות דבריו נראה דבצה"פ

מהני אע"ג דלא סמכו עליו מאתמול ובפרי מגדים באשל אברהם ס"ק ט' פתב ובצה"פ כה"ג שלא סמכו עליו ולא טלטלו בו בשבת א' צ"ע אי הוה צה"פ לשבת הבאה עכ"ל ולדינא נלענ"ד דבצה"פ כה"ג מהני דהא מחיצה מיקרי ואם איתא דלא שרי כה"ג לא הוי שתקי הפוסקים לאשמועינן הא דלאו בלחי פסול אלא אפילו בצה"פ כה"ג פסול ומסתימת דבריהם נראה דשפיר סמכינן עליה וכמבואר שפן עמא דבר: ולדינא נלענ"ד כנ"ד להקל כיון שמקום ההפסק בין צה"פ לפנותל אינו רק ג"ט והדרה שם רחב מסתמא אין הרבים בוקעים דרה פרצה דחוקה זו וכבר פתבתי שרש"י פתב אהא דחצר שרבים נכנסים לה כו' דלא ניחא תשמישתיה לפי שהפתחים קצרים הם וצרים כו' והתם במוכנים לפתחים מירי ורבים בוקעין שם וקרי ליה לא ניחא תשמישתין וא"כ כנ"ד אף על פי שלפעמים אי דחיק להו עלמא התם בעגלות המתקבצין שם והרוצים לעבור שם הם נדחקים לצדדים מפל מקום אין זה אלא פעין צידי ר"ה אבל לא מסגו התם להדיא להיות עליו שם בקעי בי רבים וכבר ביארתי דאף היכא דבקעי רבים יש לצדד להקל.

וגם מטעם הרחוקת צה"פ מן הפנותל כבר בארתי שהד"מ בשם הא"ז נראה שמקיל וכן משמע מקצת פוסקים ובגונא דנ"ד שמצד אחד הי' הצה"פ נסמך לפנותל נראה דגם אא"ז מודה דלא בטל מיניה תורת מחיצה מחמת שהגדיים בוקעין בצד השני דהוי כמחיצה רביעית דבוקה לפנותל אלא שעדיין אינה יושבת על מלאה ונשאר פרצה קצת וניתרת ע"י עומד מרובה על הפרוץ ואף שפתבתי שצ"ע אם צה"פ מועיל לבטל הפרוץ שאצלו ואין מקום להקל לפי שנתקלקל בשבת ואמרין הואיל והותרה הותרה דהא אמרין דבעינן מחיצות החיצונות קנימות ואף בעיר המוקפות חומה יש מהגדולים המתמירים ומכ"ש בזה שאין מוקף חומה וכיון שנתקלקל צה"פ שלו הרי הוא פרוץ למקום האסור לו מפל מקום נ"ל דבנ"ד יש לסמוך על הפוסקים שנראה מדבריהם להקל בכה"ג ונהרי הפנים מאירות סבירא ליה להקל בזה ועביד עובדא לכתחלה וכדאי הוא לסמוך עליו בפרט בשעת הדחק שקשה הוא איסור טלטול בעיירות שיש להם תמיד עירוב קבוע ומותרים בטלטול ועל ידי זה אינם זריזים לקיים בעצמם והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו וסומכים עצמם על היתר הטלטול בשבת ואם נאסר להם הטלטול בשבת שהוא להם דרה מקרה אפשר שיבא מזה ביטול עונג שבת שסמכו על רגילתם בטלטול ולא הכינו הפל מבעוד יום לצורה השבת ולכן אין להחמיר בזה.

אבל לכתחלה נראה שצריך לגזור גם פרצה כזו והקולות יחדלון. אין פרוץ ואין צנוחה ברחובותינו, וה' במאור תורתו יאיר עינינו.

וישיב ירחמנו. להשיבנו לנהל שלום קרית מועדינו.

וקם הבית אשר לו חומה מקום מקדשנו. בארץ יהודה עיר עזו לנו ישועה ישית חומות נחל.

ובנין האריאל וההראל. יגל יעקב ישמח ישראל.

דברי זעירא מן סבריאי. הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד שאלה כו שאלה עיירות שיש בהם דרכים המפולשים שעוברים תוף העיר והוא דרה המלך ורוחב י"ו אמה אם יש היתר לטלטל בעיירות אילו בשבת ע"י תיקון צה"פ קנה מפאן כמנהג כל שאר עיירות

במקום שהפריצה רחבה או פיון שדרה המלה עובר שם והוא רחב י"ו אמה ר"ה גמור
הוא ואין מועיל זה"פ וצריף דלתות נעולות בלילה או עכ"פ ראיות לנעול וכיון שפדרה
המלה א"א לעשות פן שהרי יום ולילה לא ישפנתו כל עוברי דרה אם פן אין לעצירות
אלו תקנה לטלטל בשבת כלל ונשאליתי לחוות דע' בזה: תשובה הנה בנדון הלז יש בזה
שני אופנים האחד אם דרה עובר באמצע העיר ממש פנה **ציור בספר** והשני אם
הדרה המפולש הוא מפסיק בסוף הרחוב היינו בין שלשה מחיצות הבתים המקיפות
הרחוב ובין המחיצה הרביעית פנה **ציור בספר** ומתחלה אבאר באופן הא' כשדרה
המלה עובר באמצע העיר ותחלת דינו בזה על דבר תורה אם דינו כרה"י או כרה"ר
מה"ת ונראה דהך מלתא תליא בפלוגתא דרבי יהודה ורבנן גבי פסי ביראות בעירובין
דהך כ"ב ר' יהודה אומר אם היה דרה הרבים מפסקתו וסלקנה לצדדין וחכ"א אין צריף
והנה הרי"ף והרא"ש הביאו מתני' פצורתה משמע דסבירא ליה דכחכמים קי"ל כמו בכל
דוקתא דקי"ל יחיד ורבים הלכה פרבים ואע"ג דאמרינן כל מקום ששנה ר' יהודה
בעירובין הלכה כמותו היא איתמר עלה בעירובין אמרתי לה ולא במחיצות ע"ש בדה
פ"א ובדה צ"ה ואין נראה לומר שהרי"ף קיצר בזה כמו שקיצר בשאר דיני פסי ביראות
פיון דלא נ"מ רק לעולי רגלים דלית' בזה"ז ז"א שהרי הרי"ף שם אהיה מתני' הביא
מה דאיתמר עלה הלכה כר"י בן בבא ואמר רב יוסף לא הותרו פסי ביראות וצריכא כו'
ושקלא וטריא דאיתמר על פלוגתא דר"י ורבנן השמיט לגמרי והו"ל לאשמעינן עלה היא
דאמר בש"ס דר' יוחנן פאן ולא סבירא ליה דאמר ר"י ירושלים כו' וגם פי בזה נ"מ
טובא ואיכא למשמע מינה הלכתא רבתי לשבתא אי אתו רבים ומבטלי מחיצתא ודוחק
לומר ששמה על מ"ש בפ"ק דר"ה גופא לא מערבא אלא בדלתות כו' דאמר רבב"ח אמר
ר"י ירושלים כו' דמוכח מינה דס"ל להלכה דרבים מבטלי מחיצתא דבאמת ז"א דאין
משם ראיה כמ"ש לקמן ועוד דלפי"ז לא היה להם להשמיט בעי' דבעי רחבא מרבא תל
המתלקט כו' דאף בכה"ג אתו רבים ומבטלי מחיצתא לר"י ואף דהתם לענין חיוב משום
רה"ר מייירי מכל מקום הא נ"מ טובא לענין אם יועיל בו צוה"פ לתקנו ולרבנן אם התל
הזה בכניסת המבוי אותו המבוי אין צריף לחי או קורה וזה מבואר מדאמרינן בשבת דף
ק' אמר ר"י אמר רב תל המתלקט כו' ונרק ונח על גביו חייב תנ"ה מבוי ששנה לתוכו
ונעשה מדרון כו' ע"ש ופסקה הרמב"ם וטור וש"ע סי' ע"ג ע"ש וצ"ל דהתם מייירי
דלא בקעי רבים דאי בקעי רבים אם פן למאי דפשיט רבא לרחבה דלר"י אתו רבים
ומבטלי מחיצתא דינו כר"ה אבל אליבא דרבנן שפיר אמרינן דאפילו בקעי רבים דינו
של התל פרושות היחיד ועולה במקום לחי למבוי.

וראיתי במג"א ס"י שס"ג שכתב ולפי מה שכתב סע"ף כ"ט בשם התוספות צריף לומר
דמייירי דלא בקעי בו רבים דאל"כ אתו רבים ומבטל מחיצתא פיון שאינה עשויה בידי
אדם ואפשר דלא מיקרי רבים פחות מס' רבוא וכ"מ דעת הפוסקים שסתמו בזה עכ"ל
והנה מ"ש דלא מיקרי רבים כו' צ"ע דהא הרמב"ם פתב ג"כ הך דינא ואיהו ס"ל דא"צ
ס' רבוא וגם הש"ע פתב ב' דעות בזה וראיתי בשו"ת פנסת יחזקאל עמד בזה וילקמן
אבאר בזה אף בלא"ה אין תירוץ מספיק דהא להדיא אמרינן דבעי רחבא מרבא תל
המתלקט כו' ורבים בוקעין בו כו' ואם נימא דבעי ס' רבוא אם פן הא דקאמר התם ורבים
בוקעין בו ומספקא ליה אי חייב משום ר"ה מייירי בכה"ג שס' רבוא בוקעין בו אלמא

דאיפא תל המתלקט כה"ג והו"ל לפלוגי בהכי ודוחק לומר דכיון דעכ"פ בעי ס' רבוא ולא שכיח פלל לכה סתמו דבריהם אף דנדאי איפא כה"ג פדמוכח בההיא דבעי רחבא.

אף לענ"ד בלא"ה לק"מ שהרי התוספות שם שפכתבו לתרץ אליפא דרפנן דמחיצה שאינה בידי אדם ל"ש מחיצה מבואר דס"ל דהא דקאמר התם מעלות ומורדת כו' דבח"ל סייבין והיינו אליפא דר"י הא לרפנן פטור היינו במעלות ומורדת העשויין על ידי אדם וכה"ג הוי ההיא דשבילי בית גלגול וכו' הא דתל המתלקט מייירי בכה"ג שנעשה התל על ידי אדם ולכה קאמר התם אליפא דרפנן לא תיבעי לה השתא היכא דניחא תשמיתין' כו' אף על גב דלרפנן נמי דוקא נעשה בידי אדם האי תל נמי נעשה בידי אדם רק דאליפא דר"י קמבעיא ליה דס"ל אפילו נעשה בידי אדם מבטלי רבים ומש"ה פתבו התוספות שם דלא שמיע ליה הא דר"י דאמר מעלות ומורדת כו' ובח"ל סייבין והיינו אליפא דר"י ולפי"ז גם מ"ש בש"ע דין מדרון ותל בסתם דמשמע אף דבקעי ביה רבים משום דנעשה בידי אדם איירי דלא שכיח שיהיה במבוי תל המתנשא מימות עולם רק לפעמים עושין פו במתכונן ולכה לא חילקו בזה בין בקעי ביה רבים או לא פיון דקי"ל כרפנן דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא ומכל מקום דוקא מתלקט מתוך ארבע אכל מתוך ה' פיון דניחא תשמיתין טובא בדריסת רבים הוא בטל לגבי ר"ה ואין פאן מחיצות פלל מעיקרא וכמ"ש רש"י שם ואף על גב דדבר ט"ו אמרינן ת"ש שבת בתל או בנקע כו' תל נקע מאי איפא למימר ופרש"י תל נקע מימות עולם הם התם לא מייירי בישוב כ"א במי שהחזיק בדרך ושבת בתל נקע אשר בשימון דרף וסתמא שהוא מימות עולם משא"כ בתל ומדרון שבמבוי סתמא שהוא בידי אדם וכן ההיא דבעי רחב' בכה"ג מייירי שנעשה בידי אדם ולכה קאמר דלרפנן לא תיבעי לה כו' שוב ראיתי שד"ז הגאון בספר תורת חיים הקשה על התוספות שפכתבו דרפנן מודו במחיצה שאינה עשויה בידי אדם מכל מקום מהא דקאמר תל המתלקט והביא הא דתל נקע כו' וכתב דנהי דיש לדחוק בעי' דהא בתל העשוי' בידי אדם מכל מקום קשיא משבילי בית גלגול כו' דמעלה גבוה וזקופה היא ואינה עשויה בידי אדם כו' ע"ש ולענ"ד יש לומר כמ"ש וגם בשבילי בית גלגול אין הכרח שרקע עולם הוא כף ושמא גם הם נתקנו בידי אדם וצ"ע ועיין בכנסת יחזקאל שהקשה גם כן על התוספות ומפרש פוננת התוספות דתרתין בעינן שיהיה יותר מבית סאתים שלא הוקף וגם נעשה בי"ש בזה אמרינן דרבים מבטלי ולקמן אכתוב בזה.

שוב ראיתי בדברי אא"ז מהרש"א דף ט"ו ד"ה תל נקע מבואר מדבריו דגם תל נקע ראוי להעשות בידי אדם כמ"ש התוספות שם אלא שטורח גדול הוא לעשות תל נקע בבית סאתים לכה לא בעי לאוקמי שעשאון כו' ואם כן פשוט דהך בעיא מצי איירי בתל שבידי אדם פיון דלאו בבית סאתים איירי אף לענ"ד בכוננת התוספות כמ"ש דנדאי תל נקע שפדרף סתמא לא נעשו בידי אדם ומימות עולם הם כמ"ש רש"י רק דמכל מקום ראוי לעשות בידי אדם ולכה לא תיקשי מדאמרינן בסופה דף כ"ד אליפא דר"מ מחיצה שאינה עשויה בידי אדם ל"ש מחיצה דהתם לענין בע"ח מייירי וקצת צ"ע דבלא"ה מי מכריחניו לומר דברייתא כר"מ אתי דלקא להך אוקימתא שם דר"מ סבר אינה מחיצה באמת הברייתא דלא כר"מ וע"ש בסופה דף כ"ה בנקע פירש"י גומא מששת מי בראשית ובתל לא כ"כ: וחוורנו למ"ש פי ממה שלא הזכיר הרי"ף והרא"ש מבעיא דרחבא ופשיטותי מידי מוכח דלא קי"ל כר"י דהך בעי קאי אליב' דאל"כ פשיטא דנ"מ

טובא לדינ' אם התל בכניסת המבוי ובקעי בו רבים (ואמנם הרי"ף והרא"ש השמיטו בשבת פ' הזורק ה' דינא דאתמר התם בתל ומדרון ובאמת שצ"ע למה השמיטו הרמב"ם ושאר פוסקים כ"כ להלכה) ועיין בהרי"ף והרא"ש פ"ק דשבת שכתב שם כל דיני ר"ה לענין בין העמודים והקריע בפלוגתא דר"י ור' יוחנן דהלכה כר' יוחנן וגם דיני חורי רה"י ואסקופ' ולא היה להם להשמיט בעי' דרחבא אי לאו משום דס"ל להלכה פרבנו ואף על גב דהרי"ף והרא"ש פ"ק פתבו דר"ה בעי' דלתות דקאמר ר"י ירושלים כו' ובש"ס אמרינו דר"י דאמר ירושלים כו' לא ס"ל פרבנו אלא כר"י גלענ"ד דאין מזה ראיה דס"ל דלא פרבנו דהא בש"ס מחלק אליבא דרבנו בין היכא דאיכא שם ד' מחיצות בהא ס"ל לרבנו דלא מבטלי ובין היכא דליכא שם ד' מחיצות דאז מודו רבנו דרב' מבטלי ולא מהני לחי וקורה אפילו תימא שהוא משום מחיצה וה"ה צוה"פ ובעי' דלתות דוקא פדאימא בדר' ז' וזהו שפתבו הרי"ף והרא"ש דר"ה גופא דהיגו דליכא שם ד' מחיצות לא מערבא כ"א בדלתות משא"כ היכא שיש שם ד' מחיצות אין שם ר"ה עליו ושפיר מערבא בלחי או קורה או צוה"פ ביתר מעשר וקא דמיימי מדברי ר"י דאמר ירושלים כו' אע"ג דר"י אליבא דר' יהודה הוא פבר פתבו התוספות בדר' ו' ד"ה והאמר רבה כו' וא"ת היכא פריף מר"י דאמר אליבא דר' יהודה כו' וי"ל דפריף דכי היכא דלר"י בשם ד' מחיצות דלא חשיבו ליה מצריף געילה ה"נ ב' מחיצות דלא חשיבי לרבנו יהיה צריף געילה וכן משמע בפ"ב כו' ע"ש וכמו שפירשו התוספות דברי הש"ס דמיימי מדר"י לענין ב' מחיצות לרבנו שיהיה צריף געילה כף מתפרשין דברי הרי"ף והרא"ש דמיימי בר"ה גופיה היגו שאין שם רק ב' מחיצות ורחב י"ו וזוהי פיון שיש לו דין ר"ה צריף דלתות געולות אבל בגוף הפלוגתא דלר' יהודה שם ד' מחיצות לא חשיבי ורבים מבטלי ולרבנו חשיבא ולא מבטלי בהא שפיר קי"ל פרבנו ולכך סתם הרי"ף והרא"ש ולא פירשו לומר דהלכה כר"י בהא ולפי מ"ש לקמן גרסת הרמב"ם בש"ס פאן וס"ל כו' בלא"ה א"ש דאף לרבי יוחנן קי"ל פרבנו בהא דשם ד' מחיצות וכן גלענ"ד ראיה דהא למה דפשיט רבא לרחבא אליבא דר"י בתל וכיוצא בו כל שהרבים בוקעין הוי ר"ה אף דלא ניחא תשמישתי' ואם פן הנה מתנייתא דפ"ו דטהרות חצר שהרבים נכנסין לה בזו כו' ומבואות המפולשין אתי פרבנו ודוקא ההיא דשבילי בית גלגל מתוקמא אף כר"י פדמשני התם יהושע אוהב ישראל היה כו' וכמבואר בתוס' ד"ה יהושע ע"ש ואם פן הא קי"ל הלכה כסתם משנה וסתם משניות דטהרות פרבנו ואף דהוי מחלוקת בעירובין מפל מקום מחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם ואף על גב דבב"ק דף ק"ב אמרינו דבתרי מסכתות אין סדר למשנה ולא אמרינו בהא הלכה כסתם מפל מקום הכא איכא תרי סתמא וגם גוף הפלוגתא שנה רבי בלשון חכמים עיין בב"ק דף ק' ד"ה כסתם יחידאה ובשבת דף פ"א ד"ה והאמר ר"י דר"י אית ליה דאפילו בתרי מסכתות הלכה כסתם ולפי"ז לכאורה קשיא דר"י אדר' יוחנן דהכא קאמר ירושלים כו' ואם פן אין הלכה פרבנו ור' יוחנן הוא דאמר הלכה כסתם משנה ואפילו בתרי מסכתי הלכה כסתם ולכאורה אפשר לומר פדאמרינו בחולין דף מ"ג דאמוראי גינהו ואלבא דר"י ולפי"ז פשיטא דאנו לדידן דתפסינו עיקר כמ"ד אליבא דר"י הלכה כסתם משנה ממילא דאדחייא לה הא דאמר ירושלים כו' לענין שם ד' מחיצות מהלכה ואין למדין משם רק לענין זה דר"ה בעי' געילה היכא דליכא שם ד' מחיצות.

אָבֵל עֲדִינָן צ"ע לְפִי מַה דְּאִיתָא בְּחֻלְיֵין שְׁם דְּרַבָּה בַב"ח אָמַר בְּשֵׁם ר"י הֵלְכָה כְּסֻתָּם מְשֻׁנָּה וְאִיהוּ גּוֹפִיָּה הוּא דְאָמַר מְשֻׁמְיָה דר"י הֵךְ מְלֻתָא דִירוּשְׁלַיִם כּו' אִם כֵּן קִשִׁי רַבָּה בַב"ח אֶהְדְּדִי וְלִכְאוּרָה אֶפְשָׁר לומר דְּרַבָּה בַב"ח לֹא ס"ל כְּדַפְּשֵׁיט רַבָּא לְרַחְבָּא דִלְר"י חֲזִיבִין גַּבֵּי תַל מְשׁוּם ר"ה אַף דְלֹא נִיחָא תְּשַׁמְיָשְׁתִּי אֲלֵא ס"ל דְר"י דְּנֻקָא גַבֵּי פְסִין דְנִיחָא תְּשַׁמְיָשְׁתִּי אָמַר הָכִי וְאִם כֵּן שְׁפִיר אֶתְיָנָן הֲנֵךְ מִתְנִיתִין דְטְהָרוֹת כר"י וס"ל דְהֵלְכָתָא כְּנֻתְיָ אֲלֵא שׁו"א שְׁהָרִי הַתּוֹסְפוֹת ד"ה תַּל הַמְתַּלְקֵט כְּתָבוּ לֹא הֵנָּה שְׁמִיעַ לִיהָ הָא דְאָמַר ר"י מְעֻלוֹת וּמוֹרְדוֹת שְׁבֵא"י אָבֵל בַּח"ל חֲזִיבִין הָרִי מְבֻנְאָר דר' יוֹחָנָן גּוֹפִיָּה ס"ל אֲלֵיבָא דר"י דְאֶפְיֵלוּ לֹא נִיחָא תְּשַׁמְיָשְׁתִּי הֵנָּה רַה"ר וְאֶפְשָׁר לומר לְפֻמָּה מַה דְאִיתָא שָׁם אָמַר ר' יֶצְחָק בַּר יוֹסֵף א"י אִין חֲזִיבִין עֲלֵיהָ מְשׁוּם ר"ה יְתִיב ר"ד וְקָאָמַר לְהָא שְׁמַעְתָּא א"ל אַבְיִי כּו' דְלִמָּא מְעֻלוֹת וּמוֹרְדוֹת קָאָמַרְתָּ א"ל קְרַקְפָּתָא כּו' אִיתְמַר נָמִי כִי אֲתִי רַבִּין כּו' אִם כֵּן נִרְאָה דְהָךְ מִימְרָא דר"י דְמְעֻלוֹת וּמוֹרְדוֹת כּו' אֲלֵיבָא דר' יֶצְחָק בַּר יוֹסֵף אִיתְמַר ור"י בַּר יוֹסֵף אִיהוּ דְאָמַר אֲלֵיבָיָה דר' יוֹחָנָן דְלֹא אָמַרִינָן הֵלְכָה כְּסֻתָּם מְשֻׁנָּה כְּמְבֻנְאָר בְּחֻלְיֵין דָּף מ"ג וְלִדְיֻדְיָ שְׁפִיר יֵשׁ לומר אֲלֵיבָא דר' יְהוּדָה דְאָף דְלֹא נִיחָא תְּשַׁמְיָשְׁתִּי הָנִי רַה"ר וּמִתְנִיתִין דְטְהָרוֹת כְּרַבְּנָן וְאֶפ"ה שְׁפִיר סָבַר ר' יוֹחָנָן דְהֵלְכָה כר"י וְלָךְ קָאָמַר יְרוּשְׁלַיִם כּו' מִשָּׂא"כ רַבָּה בַב"ח דְאִיהוּ גּוֹפִיָּה ס"ל הֵלְכָה כְּסֻתָּם מְשֻׁנָּה ע"כ דְלֹא ס"ל הֵךְ מִימְרָא דְאָמַר ר"י מְעֻלוֹת וּמוֹרְדוֹת כּו' וְלֹא ס"ל כְּדַפְּשֵׁיט רַבָּא לְרַחְבָּא אֲלֵא ס"ל דְאָף לר"י מְפֻלְגִינָן בֵּין נִיחָא תְּשַׁמְיָשְׁתִּי אוֹ לֹא וְאֶתְיִין סִתָּם מִתְנִיתִין דְטְהָרוֹת כר"י וְכִינּוּן דְמִפְשִׁיטוֹת דְבָרֵי הַש"ס מְשַׁמַּע דְנֻקְטִינָן הָךְ מִימְרָא דר"י דְאָמַר מְעֻלוֹת וּמוֹרְדוֹת כּו' וְכַד פְּשִׁיט רַבָּא לְרַחְבָּא דר"י לֹא מְפֻלְגִי בֵּין נִיחָא תְּשַׁמְיָשְׁתִּי אוֹ לֹא וְאִם כֵּן ע"כ דְמִתְנִיתִין דְטְהָרוֹת אֲתִי כְּרַבְּנָן וְאִם כֵּן אַף לְרַבָּה בַב"ח אָמַר ר"י גּוֹפִיָּה יֵשׁ לְפִסְנֻק כֵּן דְאִיהוּ ס"ל דְאָף בְּתָרֵי מְסַכְתָּא יֵשׁ לְפִסְנֻק כְּסֻתָּם אֲלֵא דְאִיהוּ ס"ל לְפִלוּגֵי בְּדִר"י בֵּין נִיחָא תְּשַׁמְיָשְׁתִּי וְאִם כֵּן אִין כָּאֵן סִתָּם דְלֹא כר"י וְאִין לֹא קי"ל כְּנֻתְיָ בְּהָא אֲלֵא כָּאִינְךָ אֲמוּרָאֵי אֲלֵיבָא דר' יוֹחָנָן וְכַד פְּשִׁיט רַבָּא לְרַחְבָּא וּמִמִּילָא הֵנָּה סִתְמָא כְּרַבְּנָן וְהֵלְכָתָא כְּנֻתְיָיְהוּ וְכֵן מְשַׁמַּע מְדַבְּרֵי הַש"ס בְּשַׁבְּת דָּף ו' דְתַנִּי בְּבִרְיָתָא זֹו הוּא רַה"ר וְאָמַרִינָן עֲלֵה לְמַעוּטָא אִידָךְ דר"י דְתַנּוּ ר"י אֹמַר אִם הִנֵּה דָרְךָ הִרְבִּים כּו' וְאֶף דְמַחְלֻקָתָא בְּמִתְנִי וְסִתָּם בְּבִרְיָתָא אִין הֵלְכָה כְּסֻתָּם מְפֻל מְקוֹם מְדַבְּרֵי הַש"ס שָׁם מְשַׁמַּע דְהָא בְּרִיָּתָא הֵלְכָתָא פְּסִיקָתָא הִיא וְשִׁקִּיל וְטָרִי בְּהָ טוּבָא לְאַסּוּקֵי בְּרִיָּתָא כְּהֵלְכָתָא וְכֵן מְבֻנְאָר מְדַבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹת יְשִׁינִים שָׁם שְׁפָתָבוּ וְלֹא בְּעֵי לְמִימַר דְזֹו הִיא רַה"ר גְּמוּרָה לְמַעוּטֵי דְרַבְּנָן דָּאִם הִנֵּה רַה"ר כּו' נְעוּד נִיחָא לִיהָ לְאוּקְמֵי טְפֵי כְּרַבְּנָן עכ"ל מְשַׁמַּע לְהֵדְיָא דְכְּרַבְּנָן קי"ל: נְעוּד נִרְאָה רֵאזֵי בְּרוּרָה מְהָא דְאָמַרִינָן בְּעִירוּבִין דָּף ח' אָמַר ר"י בַּר אֲבָא אָמַר רַב מְבוּי שְׁנַפְרִיץ בְּמִילֻאוֹ לְחֻצָּר כּו' הָא נָמִי תְּנִינָא חֻצָּר שְׁהִרְבִּים נְכַנְסִין לָהּ בְּזוֹ כּו' אִי מְהֵתָם ה"א ה"מ לְזֵרוּק אָבֵל לְטַלְטַל אִימָא לֹא קמ"ל מְבֻנְאָר מְזָה דְהָךְ מִתְנִי דְחֻצָּר שְׁהִרְבִּים נְכַנְסִין כּו' הֵלְכָתָא הִיא וְקי"ל כְּנֻתְיָ וְהָךְ מִתְנִי ע"כ רַבְּנָן הִיא לְפִי מַה דְפְּשִׁיט רַבָּא לְרַחְבָּא דִלְר"י אַף דְלֹא נִיחָא תְּשַׁמְיָשְׁתִּי מְבַטְלֵי רַבִּים וּמוֹקֵי לְהָךְ מִתְנִיתִין כְּרַבְּנָן (וּמַה שְׁנַרְשָׁם בְּצִידוֹ תּוֹסְפָתָא פִּרְקָא ו' דְטְהָרוֹת הוּא ט"ס כִּי הוּא מְשֻׁנָּה עֲרוּכָה שָׁם סוּף הַפִּרְקָא) וְאִם כֵּן מְבֻנְאָר דְהֵלְכָתָא כְּנֻתְיָיְהוּ וְכֵן מְבֻנְאָר לְהֵדְיָא בְּדַבְּרֵי הָרִי"ף אָמַר רַב כּו' חֻצָּר מְוִתֵּר וְאֶף עַל גַּב דְבִקְעֵי בִּיהָ רַבִּים כְּדִתְנֵן חֻצָּר שְׁרַבִּים נְכַנְסִין בְּזוֹ כּו' וְכ"כ הָרֵא"ש אֲלֵא שְׁהוֹסִיף בְּדַבְּרֵי הָרִי"ף וּבְלִבְדָּ שְׁלֵא תְהָא הַפְּרָצָה יוֹתֵר מְעַשָּׂר וְכ"כ רש"י וְהִינּוּ מְשׁוּם דְפִרְצַת הַחֻצָּר שְׁעִירוֹ בְּעַשָּׂר וְכָל

שנפרץ יותר מעשר אינו פפתח אלא רואין אותו פפרוץ במלואו אבל אם עשה לה צוה"פ אפילו ביותר מעשר מהני פדאי' בדר' ט"ו נפרצה ביותר מעשר היו שם קנים הדוקרנים כו' אפילו ביותר מעשר מותר ואף לרב דס"ל צריף למעט מודה הוא דהתם אין צריף כמ"ש התוספות דף נא"ו ד"ה רב ודף כ"ב ד"ה וקאמרינו ע"ש והא דאמרינו התם דלרבה דוקא זה שלא פנגד זה אבל זה פנגד זה אסור היינו המבוי אבל החצר מותר בכל גונו אפילו לרבה וכמבואר מדברי רש"י וכמ"ש מהרש"ל שם באורף (וכן מבואר מחידושי הר"טב"א דעיקר הדיוק דרב מיירי זה שלא כנ"ז דאל"כ אף בעירבו אסור משום פרצה ע"ש ונראה מדברי שהיה לפניו גוססא אחרת בדברי רש"י ע"ש אף מצאתי תנא דמסייע לדברי אא"ז מהרש"א בש"ג בשם ריא"ז שכתב אם היה פרצת רה"ר מכוונת פנגד פרצת המבוי הרי פרצת רה"ר אוסרת המבוי והחצר) ודברי אא"ז מהרש"א שם בפירושי דברי רש"י תמוהין לענ"ד ואף שדברי רש"י צריכין ביאור במ"ש ומלת' דרב למשפתי חצר מינה משתמע (ויש גוססאות שכתב בהו מינה מסתמא וליתא לענ"ד אלא צריף לומר מינה משתמע) ואפילו זה פנגד זה וכ"ש זה שלא כנ"ז כו' דהא אמרינו אי מהתם ה"א ה"מ זה שלא כנ"ז וכמו שהקשה מהרש"א נלענ"ד פונת רש"י דנדאי קושטא דמלתא הוא דהו מתני' מיירי אפילו זה פנגד זה וכדמוכח מהא דמותיב רחבא לרבא מהו מתני' דחצר שהרבים נכנסין כו' ולא שני ליה דהתם מיירי זה שלא פנגד זה אלא ע"כ דמסתמא מיירי אף זה כנ"ז אלא שאפשר לומר דהא דפשיטא ליה לרבא ורחבא דמיירי.

אף בזה כנ"ז היינו ממלת' דרב דקאמר חצר מותרת ואשמעינו דמתני' אף בזכ"ז מותר אף לרבה דמלת' דרב בזה שלא כנ"ז מיירי אם פן לא שמענו ממלת' דרב היתר דזה כנ"ז ועל פן הא דפשיטא לן דמתני' מתרת אף זה כנ"ז היינו מגופא דמתניתין דמסתמא מיירי אף שהו זה פנגד זה וממילא דכ"ש זה שלא פנגד זה וא"ש דברי רש"י מ"ש ומלתיה דרב למשפתי חצר מינה משתמע ואפילו זה פנגד זה ורצה לומר דאליבא דרבה צ"ל דסתמא דמתניתין אף בזה כנ"ז הוא פדמשמע בדוקתא אחרני דחצר מותר אף בזה כנ"ז וא"כ כ"ש זה שלא כנ"ז ולא אשמעינו רב במלת' מידי לענין חצר (ולפי"ז אפשר לקיים שני הגוססאות יחד וכצ"ל מינה משתמע מסתמא אפילו זה כנ"ז כו' וכן משמע מלשון רש"ל שכתב גם מפירש"י כו' משתמע מן הסתם אפילו זה כנ"ז וכוננת רש"ל בזה ג"כ כמו שכתבתי דנדאי פשטא דמתני' אף בזה כנ"ז אלא דלתרין דלא תיקשי על רב מאי קמ"ל תנינ' חצר שהרבים כו' אנו צריכין למשכונני נפשיה אדרב ולמימ' דאשמעי' דלא נטעי לפרש מתניתין זה שלא כנ"ז אבל לרבה ע"כ רב מיירי שלא כנ"ז וא"כ אף אם נוקי מתני' בפשלא כנ"ז לא מתרצא מלתיה דרב שוב לית לן לאפוקי מתניתין מפשטיה דמשתמע מסתמא אף זכ"ז פה הוא פונת רש"י לפמ"ש רש"ל אלא שאני הוספתי דע"כ מוכח מהו דרחבא ורבא דמתניתין מיירי אף זה כנ"ז ואליבא דרבה ע"כ דסתמא דמתניתין בכה"ג מיירי ומכ"ש לפי מה דמשמע מהריטב"א דגרס בעי רחבא מרבה וכן נראה עיקר א"כ אליבא דרבה גופיה מוכח דסתמא דמתני' מתפרשא אף כנ"ז) ויש לי לפרש עוד בענין אחר וקצרת: וממ"ש מבואר דהו מתניתין דחצר שהרבים נכנסין לה הלכתא היא ופסקוה הרי"ף והרא"ש וכל הפוסקים וממילא דהלכת' פרבנו דרבים לא מבטלי מחיצתא ואין לחלק דהתם בפרצה בעשר משא"כ פשהו רחב י"ו אמה וקעי רבים שפיר מבטלי אף לרבנו ז"א דהא מהו מתני' מפשיט רבה לרחבא

אאיבע' דתל המתלקט דמיירי שבוקעין בו רבים ברוחב י"ו אמה דהא מבע' ליה אם חייב עליה משום רה"ר וכן מבואר בריטב"א שם דאיבעיא דתל שבוקעין בו ס' רבוא ברוח' י"ו אמה אלא ע"כ דלעגנן בקיעת רבים אין לחלק בכך דאם נימא דרבים מבטלי ברוחב י"ו אמה ואף בפחות מזה נמי מבטלין המחיצות ואין הפרש בין י"ו או פחות רק לעגנן שאם אין רחב י"ו אף שאין מחיצות אין לו דין רה"ר וכן מוכח מהא דפריה אהה' דגבי פסין אמרינן אליבא דרבנן דלא מבטלי מהא דאמר ר"י ירושל'ים כו' אף על גב דפסין אינו רק י"ג אמה ושליש וכ"כ הריטב"א שם (ובדברי התוספות בזה אבאר לקמן אי"ה) ובכמה דוכתי דלעגנן בקיעת רבים אין חילוק בין י"ו אמה או פחות ועוד נראה דנדאי ה' מתני' דחצר שהרבים נכנסין כו' סתמא מתניא ומיירי אף שגפרץ ביותר ויש בפרצה י"ו אמה ואף על גב דפירצה אוסרת בחצר ביותר מעשר מכל מקום שפיר הוי רה"י לשבת לזרוק אבל לא לטלטל והא דקרי ליה רה"י לפי שאינה רה"ר וכמו דמשני עולא בשבת דף ו' אהא דתני התם הבקע' בימות החמה רה"י לשבת ואף על גב דרב אשי לא ניחא ליה בהכי דרה"י קתני מכל מקום גם לרב אשי אסור לטלטל אלא שהזורק לתוכה חייב וה"ה לעגנן חצר שגפרצה יותר מעשר דהא לא גרע מפסי ביראות דלרבנן הזורק לתוכם חייב כדאמר ר"א הזורק לבין פסי ביראות חייב ועיין בריטב"א עירובין דף ט"ז שכתב לעגנן שבת פרצה יותר מעשר או פרוץ מרובה אוסר כל המבוי וכל החצר מפני שמוציאו מרה"י ועושה אותו פרמלית עכ"ל נראה דכרמלית לאו דוקא דכרמלית הזורק לתוכו פטור ונחצר שגפרצה ביותר מעשר אפילו משני רוחות אסור בטלטול ומכל מקום הזורק לתוכו חייב דמכל מקום לא נפיק מכלל רה"י לעגנן זה והלכך פינו דמיירי בכל גונוי שפיר מדייק מינה רחבא להך דתל המתלקט דאף שרוחב י"ו אין חייב משום רה"ר והא דאמרינן דאי מההיא ה"א ה"מ לזרוק קמ"ל רב אפילו לטלטל היינו בגוונא דמיירי רב שאין הפרצה יותר מעשר ואפ"ה הנה ס"ד דמתני' דקאמר רה"י לשבת רק לעגנן לזרוק קאמר ולטלטל אפילו אינה רק כעשר אסור וקמ"ל רב דאפילו בטלטול חצר מותרת והיינו פשאינה רק כעשר ובהכי א"ש לענ"ד מה שהקשה הריטב"א בדף כ"ב דמה מותיב רחבא מהא דחצר שהרבים כו' נימא לעולם רבנן וקמ"ל דהוי רה"י אפילו לטלטל ותיגר דהא לא משמע לן ממתני' תדע דבפ"ק אמרינן אי מתני' ה"א ה"מ לזרוק כו' ואי מוקמינן לה הכי אם פן תיקשי מאי קמ"ל רב ואף שתירוצו אמת דמלשון רה"י לשבת לא מוכח היתר טלטול כמש"ל מש"ס דשבת במתני' דבקעה בימות החמה מ"מ לפי מ"ש בלא"ה לק"מ דכיון דמתני' משמע ליה דאף ברחב י"ו מיירי א"כ ע"כ הא דקאמר רה"י לשבת אינו לעגנן היתר טלטול כלל הרי בירנו שיטת הרי"ף והרא"ש לפסוק כרבנן ואף שהרמב"ן במלחמות לא כ"כ בשיטת הרי"ף ובאר אי"ה לקמן: ועתה נבא לשיטת הרמב"ם הנה הרמב"ם בפ"ה המשנה פתב בפירוש שאין הלכה כר"י וכ"כ הר"ע מברטנורא וכן בחבור הרמב"ם פ"ז מהלכות שבת הלכה ל"ג פתב הזורק מר"ה לבין הפסים חייב הואיל ויש בכל זויות וזויות מחיצה גמורה שיש בה גובה יו"ד ויותר מד' כו' ואפילו היו רבים בוקעין ועוברין בין הפסים לא בטלו המחיצות והרי הן פתחירות שהרבים בוקעין בהם והזורק לתוכם חייב ומותר להשקות בהמה ביניהם כו' עכ"ל מבואר שפסק פתחמים וכו' דס"ל הכי ובאר הטעם משום שיש פאן שם ד' מחיצות וכמ"ש בש"ס וה"ה שם פתב דבש"ס אמרו דר"י ס"ל דבעי דלתות נעולות בלילה אבל

ר"א ס"ל פתקמים ופוסק רבינו כמותו וכ"כ בהגמי"י שם שְהַרְמַב"ם פוסק פתקמים וְלֹא כר"י וכן איתא בפ"ק דשב' למעוטי דר"י ע"ש עכ"ל ומדלָא הִבִּיאוּ ה"ה והגמי"י שוים חולק בְּזֶה נִרְאֶה שְׁגַם דַּעְתָּם כֵּן וְכֵן מְבֹאֵר לְהַדְיָא בְּדַבְרֵי ה"ה שֶׁם הִלְכָה יו"ד שְׁפַתְב הַרְמַב"ם שְׁנֵי כּוֹתְלִים בַּר"ה וְהָעַם עוֹבְרִים בֵּינֵיהֶם כּו' וּא"צ לְנַעֲוֵל הַדְּלָתוֹת בְּלִילָה וְכַתְב ה"ה וְסוֹבֵר רְבִינוּ דְלֹא בְּעֵינֵי נְנַעְלוֹת בְּלִילָה שְׁפַתָּן שֶׁל מְחִיצוֹת יָפָה דְרַבִּים לֹא מְבַטְלֵי לִיה וְכַדְעַת מִי שְׁאוּמֵר כֵּן בְּפָרְק עוֹשִׂין פִּסִּין כּו' וְדַבְרֵי רְבִינוּ עֵינָר לְפִסְוֹק דְלֹא כר"י מִפְּת הֵהִיא דְעוֹשִׂין פִּסִּין וְכ"כ הַכ"מ שֶׁם בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א בְּתִשְׁבָּה שְׁהַרְמַב"ם סוֹבֵר שְׁלֹא הַעֲמִידוּ בְּרִייתָא בְּמְבֹאוֹת מְפֹנְלִישִׁין לר"ה אֵלָא מִשּׁוּם הָא דר"י כּו' וְאִיהוּ ז"ל סְבַר שְׁאִין הִלְכָה כר"י אֵלָא כר"ה תְּלִמִּידוֹ וְהִלְכָּה אֶפְיִלוּ לר"ה מְעַרְבִין וְפִסְק נְמִי פְתַנְגִּיא דְבְּעֵי דְלֹת מְכָאן אֵלָא שְׁאֵי תְּמָה הָאִיף הַצְרִיף דְלֹתוֹת כּו' וְאוּלַי מ"ש בְּשְׁנֵי כּוֹתְלִים בַּר"ה וְהָעַם עוֹבְרִים בֵּינֵיהֶם הֵינֵנו מְבֹאוֹת הַמְּפֹנְלִישִׁין לר"ה וְכֵן נִרְאֶה מִמ"ש בַּפ"א מְעִירוּבִין כּו' עכ"ל וְדַבְרֵי הַרְשֵׁב"א בְּתִשְׁבָּה הוּא בְּתִשְׁבָּה חֶלֶק ג' סִימָן רס"ט וְשֵׁם כְּתָב ז"ל וְאִיהוּ ז"ל סְבַר דְאִין הִלְכָה כר"י אֵלָא כר"ה תְּלִמִּידוֹ וְאִף עַל גַּב דר"ה תְּלִמִּיד אֶצֶל ר"י כִּינּוּ דְקֵאֵי כְּרַבְנָן דר"י כְּנוֹתִיָּה סְבִירָא לָן וְהִלְכָּה אֶפְיִלוּ לר"ה מְעַרְבִין כּו' ע"ש (וּבכ"מ הַשְּׁמִיט זֶה) עכ"ל וּבְאַמַּת שְׁהַרִיטְב"א כְּתָב מִטַעַם זֶה לְפִסְוֹק כר"י דר"ה תְּלִמִּידוֹ הוּא וְאִין הִלְכָה כְּתַלְמִיד בְּמָקוֹם הָרַב וְהַרְשֵׁב"א מִיֵּשֵׁב זֶה מִשּׁוּם דר"ה קֵאֵי כְּרַבְנָן וְכַבֵּר כְּתַבְתִּי לְעִיל כְּמָה רְאִיוֹת לְפִסְוֹק כר"ה דְקֵאֵי כְּרַבְנָן וְסַתֵּם מְשַׁנְיוֹת דְטְהָרוֹת כְּנוֹתִיָּהוּ אֶזְלָא וְגַם יֵש לוֹמֵר כִּינּוּ דר"ה לֹא הֵיָה תְּלִמִּיד מְוָבְהָה רַק תְּלִמִּיד חֶבֶר שֶׁל ר"י כְּדֵאִיתָא בִּירוּשְׁלַמִי פ"א דְסַנְהֶדְרִין שְׁפִיר מְצִינּוּ לְמַפְסַק כְּנוֹתִיָּה וְגַם כִּי בְּכֻלֵּי הַש"ס אִיתָא דוֹקָא כְּשֶׁנְּחַלֵּק בְּכַפְּנֵי וְעֵינֵי בְּשׁוֹ"ת חִוּוֹת יֵאִיר סִימָן צ"ד וְגַם לְפִי מ"ש לְעִיל יֵש לוֹמֵר דְאִמְרָאֵי נִינְהוּ אֵלִיבָא דר"י וְאִין לְהַצְרִיף בְּזֶה: אִף מ"ש הַרְשֵׁב"א לְפָרֵשׁ דַּבְרֵי הַרְמַב"ם דְעַל מְבֹאוֹת מְפֹנְלִישִׁין קֵאֵמֵר וְרֵאֲיִיתוּ מַפ"א דְעִירוּבִין דְגַם הַרְמַב"ם סוֹבֵר דְצְרִיף גְּעוּלוֹת בְּלִילָה כר"י זֶה תִּימָא לְעַנ"ד שְׁהַרִי הַרְמַב"ם פִּסְק לְהַדְיָא כר"ה לְעַנְנֵי פִּסִּי בִּירוּאוֹת וְכַמְש"ל וּבַש"ס מְשַׁמַּע דְהָא בְּהָא תִּלְיָא וְה"ה פ"א דְעִירוּבִין כְּתָב שְׁלֹא דְקַדְקַד הַרְמַב"ם בְּדַבְרֵי לְפִי שְׁאִינוּ מְקוּמוֹ וְכַתְב נְנַעְלוֹת בְּלִילָה אִף עַל גַּב דְסָגִי בְּרֵאוּיוֹת לְנַעֲוֵל ע"ש וְעוֹד אֲנִי תְּמָה עַל הַרְשֵׁב"א אִיף רוּצָה לְהַעֲמִים בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם דְמִיָּרִי לְעַנְנֵי מְבֹאוֹת הַמְּפֹנְלִישׁוֹת שְׁהַרִי הַרְמַב"ם מְסִיִּים כֶּה אֶבֶל צוּה"פ אוֹ לְחֵי וְקוֹרָה אֵינָם מוֹעִילִין בְּהַכְשֵׁר רַה"ר וְנִרְאֶה בְּעִלְלִי שְׁדַבְרִים אֵלוֹ הַעֲתִיק הַרְמַב"ם מְלִשׁוֹן חֲכָמִים שְׁאֵמְרוּ לר"י אִין מְעַרְבִין ר"ה בְּכַף דְמִיָּרִי בְּרַה"ר גְּמוּר וְגַם כִּי הַרְמַב"ם כְּתָב לְהַדְיָא בַּה"ל א' מְבוּי שֵׁישׁ לָהּ שְׁנֵי כְּתָלִים וְהָעַם נִכְנָסִין בְּרוּחַ זוֹ וְיוֹצֵאִין בְּשַׁפְנָגְדָה הוּא הַנְּקֵרָא מְפֹנְלִישׁ וּבַה"ל ג' כְּתָב הָאִיף מִתִּירִין מְבוּי מְפֹנְלִישׁ עוֹשֶׂה לוֹ צוּה"פ מְכָאן וְלְחֵי וְקוֹרָה מְכָאן מְבֹאֵר לְהַדְיָא דְפִסְק פְּאוּקִימָת' דְש"ס שְׁהַפְּלוּגְתָא בְּמְבֹאוֹת הַמְּפֹנְלִישִׁין וְפִסְק כַּת"ק דְבַצוּה"פ סָגִי וְהֵינֵנו כְּשֵׁאִין רַחֵב ט"ז אָמָה בֵּין הַכְּתָלִי שְׁעַכ"פ בֵּין הַכְּתָלִים אִין לוֹ דִּין ר"ה וּבַה"ל יו"ד שְׁפַתְב שְׁנֵי כְּתָלִים בַּר"ה וְהָעַם עוֹבְרִים בֵּינֵיהֶם מִיָּרִי שְׁרוּחַב ט"ז אָמָה בֵּין הַכְּתָלִים וְלְכַף בְּעֵי דְלֹתוֹת וְכֵן מְבֹאֵר מְדַבְרֵי ה"ה אִף מ"ש ה"ה בְּטַעְמָא דְלֹא בְּעֵי דְלֹתוֹת גְּעוּלוֹת מִשּׁוּם דְרַבִּים לֹא מְבַטְלֵי מְחִיצָת' וְכר"ה צ"ע דְהָא בַּש"ס מְפִלְגִינּוּ לְרַבְנָן בֵּין הֵיכָא דְאִקְפָא שֶׁם ד' מְחִיצוֹת דְאֵז לֹא מְבַטְלֵי מִשְׁא"כ הֵיכָא דְלִיכָא רַק שְׁנֵי מְחִיצוֹת וְכֵן מְבֹאֵר בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם שְׁהַבְּאִתִּי לְעִיל דְדִיִּיק טַעְמָא דְפִסִּין הוּאִיל וְיֵש בְּכָל זְוִיוֹת מְחִיצָה גְּמוּרָה כּו' וְלְפִי זֶה כָּאן שְׁאִין שֶׁם רַק שְׁנֵי כּוֹתְלִים

שפיר אַמרינו דמבטלי ולקח אין צורת הפתח ולחי וקורה מועיל בר"ה ומאי עדיפות' דלתות שאין נעולות מצוה"פ דאמרינו דרבים מבטלי ובשלמ' פשהם נעולות בלילה אז שפיר אַמרינו כמ"ש הרשב"א פיון שאינו מסור לרבים בכל עת וחסמת היא את העוברים בלילה אין זה רה"ר ונהביאו ה"ה שם משא"כ בראויות לנעול ולא ננעלו ואם נפשך לומר דכיון שראויות לנעול וראוים לחסום את העוברים גם כן לא מיקרי מסור לרבים אם כן אין זה ענין לההיא דפליגי ר"י ורבנן גבי פסין ואיכא למימר דגם אם נפסוק כרבנן דב' מחיצות לאו דאוריית' וכו' דאתו רבים ומבטלי מפל מקום בזה לא מבטלי פיון דאיכא דלתות ראויות לנעול ואפשר לומר דנדאי צוה"פ ולחי וקורה אין מועיל פיון דליכא רק ב' מחיצות משא"כ אי איכא דלתות ראויות לנעול יש פאן שם ד' מחיצות פיון שנעשו פאן מחיצות לכל צד ואף שאין נעולות ממש פשם ד' מחיצות הוא ובכה"ג אליבא דר"א דס"ל כרבנן לא אתו רבים ומבטלי ולקח שפיר מדמי לה ה"ה לפלוגתא דר"א ור"י בעושין פסין כף נלענ"ד לפי דברי ה"ה.

אף לענ"ד מסתבר טפי בשיטת הרמב"ם כמ"ש דכיון דראויות לנעול אין זה רשות המסור לרבים בכל שעה ויליף לה ממבוי מפולש אליבא דחנניא דס"ל שדינו כר"ה ואפ"ה ס"ל לשמואל ור"נ שא"צ ננעלות וכן בההיא דאבולי נהרדעי משמע שיהיה ר"ה גמור וכמ"ש ה"ה ובהא מיהא פליגי אדר"י דמצריף נעולים ממש ומעשה רב דר"נ פסק הכי גבי אבולי נהרדעא ואף שי"ל דר"נ סבר שיהיה נעולות ממש מפל מקום פיון דהש"ס דחיק לומר לא ראויות לנעול משמע דהכי הלכתא ואיך שיהיה בדברי הרמב"ם היכ' דליכא רק ב' מחיצות מפל מקום בשם ד' מחיצות מבואר דס"ל דלא אתו רבים ומבטלי וגם פסק להך מתניתין דחצר שרבים נכנסין כו' ואפילו זה כנ"ז ופרצה יותר מעשר הוי רה"י לשבת וכמ"ל לשון הרמב"ם גבי פסין שפכת ונהרי הם פחצירות שהרבים בוקעין בהם וכ"כ שם בהל' מבוי גפרץ המבוי במלואו ונפרץ החצר כנגדו לר"ה החצר מותרת שהחצר שרבים בוקעין ונכנסין בזו ויוצאין בזו הרי היא רה"י גמורה עכ"ל וכאן נקט רה"י גמורה דמירי בפרצה בעשר דחצר מותרת אף לטלטל ולעיל גבי פסין מירי אף ביותר מעשר שהרי פסין הם י"ג אמה ושליש ומדמי לה לחצירות ולקח פתב שם סתם שנעשה כל מה שביניהם רה"י דמירי שם לענין דהוי רה"י לזרוק אבל לא לטלטל רק להשקות בהמה אם היא באר שהקילו חכמים ובאמת צ"ע מה שפכת גבי פסין ונהרי הם פחצירות כו' ולכאורה תלי תני' כו' דהא בש"ס אמרינו דלרבנן דהקילו בפסין כ"ש חצירות דלא ניח' תשמישת' כ"כ ואפשר שפך כוננתו דהפסין הם רשות היחיד אף על גב דניחא תשמישת' ונהרי הם פחצירות דלא ניחא תשמישת' דלא קפדינו בין ניחא תשמישת' או לא ויותר נראה שפוננתו דנדאי לאו כל חצירות לא ניחא תשמישת' דאיכא דלית ליה גידודי והוא מעבר רחב ונהש"ס דקאמר אי לימא רבנן פשיטא מה התם דניחא תשמישת' כו' ר"ל דעכ"פ לית ליה למנקט חצר דאי מוקמית ליה בלא ניחא תשמישת' כ"ש היא וצריף לומר דר"י היא ומירי בלא ניחא תשמישת' ולמאי דמשני לעולם רבנן היא ור"ה לטומאה איצטריף לי' אתיא מלתא דחצר כפשיט' אף במקום דניחא תשמישת' הוי רה"י לשבת ולקח פתב הרמב"ם ונהרי הם פחצירות כו' דלמסקנ' מלתא דחצר מתוקמא בכל גונוי אף דלית ליה גידודי והוא מעבר רחב דניחא תשמישת' אפ"ה הוי רה"י: ומצאתי בספר מעשה רוקח שהקבר חכם ספרדי על הרמב"ם ובראש

הספר שם חדושים מכת"י גאונים קדמונים כתוב שם העתיק מלשון תה"א להרשב"א (והוא תה"א שחיבר על ספר עבודת הקודש שהוא הקצר ממנו וז"ל וכ"פ הרב ר' משה ז"ל פתני כו' עוד יש לדקדק בדבריו שהוא פסק כר' יוחנן במחיצות דבקועות רבים כר"ה ואין מדינה נעשית רה"י אא"כ יש לה דלתות וננעלות בליקה וכמ"ש בפ"א מהל' עירובין ובהל' שבת פתב דאין בקיעת הרבים מבטלת שפה כ' הזורק לבין הפסין כו' וזה תימא שנה כר"א דאמר פאן הודיעה וס"ל ונהרי הרב ז"ל מזפה שטר' לבי תרי לר"י דירושלים ולר"א דהזורק לבין הפסין ואולי הרב ז"ל סבר דר"י ור"א תרונניהו בתדא שיטת' קיימו ותרונניהו פאן הודיעה וס"ל גם קצת ספרים מצאתי כתוב בהם גרסא זו פאן הודיעה ולא ס"ל ונהרי ירושלים כו' אלא פאן הודיעה וס"ל וא"א להלום גרסא זו עכ"ל ונהיה מה שהקשה דברי הרמב"ם אהדדי מהו דפ"א דעירובין יפה הקשה דאפילו תימא כמ"ש ה"ה דלאו דוקא געולות אלא ראויות לינעול מכל מקום שם א"א לתרין כמש"ל דלקה בעינן דלתות ראויות לנעול ושיהא שם ד' מחיצות דדוקא התם בפ"ז דשבת דמייירי בשני פותלים לבד אפשר לומר פן משא"כ בפ"א דעירובין שכתב וכן הדין במדינה שהוא מוקפות חומה גבוהה יו"ד טפחים שיש לה דלתות וננעלות בליקה רה"י הוא לשון זה משמע אף בגוונא שהיא מוקפת חומה מכל צד אלא שבאמצע יש פילוש מכונן משער לשער בעי דלתות עכ"פ ואלקבא דר"א פשיטא דא"צ דהא עכ"פ יש פאן שם ד' מחיצות ועדיף טפי שיש גם פן ב' מחיצות מעליית' ובדוחק יש לפרש פיון דלפעמים משפחת שבתה היקף החומה הבתים בנויים וממלאים כל הארץ ממזרח למערב באופן דלא מינקרי מחיצות צפון ודרום והפילוש שבאמצע הוא העובר בין שני פותליו לבד ואין פאן שם ד' מחיצות פיון שמחיצות צפון ודרום אין נפרין כלל ולקה נקט שיש לה דלתות דבכה"ג בקל גוונא הנה רה"י וצ"ע ומ"ש הרשב"א ואולי הרב סבר כו' אינו מוכן שאיך יסבור פן נגד ש"ס ערוה דר"י אומר פאן הודיעה ולא ס"ל ואפשר פוונתו ע"פ מ"ש אחר פה מה שמצא בקצת ספרים הגרסא בהיפה אלא שכתב שא"א להלום גרסא זו וליישב גרסא זו הנה נלענ"ד דבאמת דעת רבינו אפרים הביאו בעל המאור דר"ה לא מערבא אפילו בדלתות געולות ולדבריו צריה לומר דלא ס"ל סברת הרשב"א פיון שנעול בליקה וחוסמת העוברים אינו מסור לרבים אלא ס"ל דמכל מקום בשעה שהוא פתוח ורבים בוקעין שם הרי הוא רה"ר דרבים מבטלי מחיצתא אף לרבנן דס"ל בשם ד' מחיצות לא אמרינן אתו רבים ומבטלי מחיצת' אם פן פשיטא שם דלתות געולות בליקה שם מחיצה עליהם ואיכא דס"ל דאף אם אין ננעלות ממש אלא ראויות לינעול הוי שם מחיצה עליהם ואפשר דר"י דקאמר אלמלא דלתותי געולות לא בעי געולות ממש אלא דבירושלים הכי הנה שהיה געולות ממש ומכל מקום בראוי לנעול נמי סגי שיהא שם מחיצה עליהם והשתא א"ש דלעיל דף כ' אמרינן אומר ר"א הזורק לבין הפסין כו' אי מהתם ה"א פאן ולא ס"ל קמ"ל כו' ונהיה הריטב"א ורש"ל פירשו שם לפי הגרסא שלפנינו פאן למסקנא דר"י ע"כ פאן ולא ס"ל הוא ולקה הנה ס"ד דגם ר"א פאן ולא ס"ל הוא והוא דחוק ופשטא דמלתא משמע דהש"ס משמע ליה הך לישנא דכאן הודיעה דלא ס"ל הכי מדקאמר פאן הודיעה אבל לא ס"ל הכי אלא שאינו דיוק כ"כ ולפעמים יש פאן וס"ל ולפי הגרסא שהביא הרשב"א הך דף כ' ונהו דדף כ"ב אחד הם דס"ד דנהי דלר"א ע"כ פאן וס"ל קאמר מכל מקום לר"י פאן ולא ס"ל הוא וכפשטא

דלישנא דכאן הודיעה ולזה קאמר והאמר ר"י ירושלים כו' אלמא דאף שאין געוולות רק
בלילה או ראיות לנעול אין חייבים משום ר"ה אף ביום שהיא פתוח ובקעי ביה רבים
וע"כ דס"ל פרבנן דבשם ד' מחיצות לא מבטלי רבים והכא פינן דאיפא דלתות געוולות
בלילה שם ד' מחיצות הוא ומשגי אלא פאן וס"ל נמצא דלהך מסקנא ר"י ור"א תרנונייהו
חד שיטה נינהו וכאן וס"ל הוא ובשיטת רבינו אפרים דס"ל דר"ה לא מערבא אף
בדלתות אפשר לומר דס"ל גמי הך גרסא ואף על פי כן פוסק כר"י פינן דרחבא ורבא
דבתראי נינהו שקלו וטרו טובא אליבא דר"י ש"מ דהלכתא היא ולפי מ"ש אליבא דר"י
לא מהני דלתות געוולות בלילה דמפל מקום ביום שהם פתוחין אתו רבים ומבטלי ואין
כן דעת הפוסקים ולפי גרסא זו דעת הרמב"ם נכונה לפסוק כר"א ומפל מקום בשגי
פנותליו בעי דלתות כר"י אלא דס"ל דהוי שם ד' מחיצות אף בראויות לנעול ואפשר דגם
במלתיה דר"י מפרש דנגעלת לאו דוקא וכל שראויות לנעול הוי פאלו נגעלים פדאמרין
בעלמא פל הראוי לילה כו' וכדפסיק ר"נ אלא דבירושלים הכי הוה שהיו נגעלות ממש
ומפל מקום לדינא לא קפדינן בהכי וכמו שמפרש ה"ה לישנא דהרמב"ם פ"א דעירובין
דגעוולות בלילה לאו דוקא הוא כמו כן יש לפרש במלתיה דר"י וכן נלענ"ד דעת רש"י
בעירובין דף ו' ע"ב ד"ה חייבין עליהם כו' אלמא געילת דלתות בעינן בכל לילה והכא
קתני עושה דלת מפאן ולחי וקורה מפאן לב"ה והתוספות שם פתבו פ"ה דפריה אמאי
דשרינן לחי וקורה מצד א' ומדמפריה געילת דלת אין נראה לו שיהא מקשה שאיכא
לאוקמי גמי בנגעלת וא"ת פינן שיש לו ב' מחיצות ושלישית בנגעלת כו' ונראה
מהתוספות דאף דבתחלת לשון רש"י משמע דדייק מדבעינן דלתות געוולות מפל מקום
מסוף לשונו משמע דעיקר הקושיא היא לאו מחמת דבעי געילה רק משום דסגי ליה
בלחי וקורה ואפשר שהיה לפניהם גרסא אחרת ברש"י ואמנם כן יש לומר דטעמיה
שאין נראה לו להקשות מנגעילת דלת לאו כמ"ש התוספות דאיכא לאוקמי בנגעלת דבזה
יש לומר דהוי ג' מחיצות פקושית התוספות רק טעמא משום דאין הכרח לומר שצריה
געילות דוקא אלא פל דאיכא דלתות ראויות לנעול סגי בהכי וגעוולות בלילה עם ראויות
לנעול חד מלתא הוא שאם אין מועיל מה שראויות לנעול גם געילת לילה אין מועיל
פינן שפתוח ביום רבים בוקעין ובירושלים באמת הוה נגעלת בלילה ולכך נקט ר"י הכי
והש"ס דמספקא ליה צריה לנעול היינו אם בשעת טלטול צריה שיהיה נעול כדי שיהיה
ג' מחיצות וכדאמר לב"ש פשהוא יוצא ונכנס נועל ופשיט ליה דא"צ וצ"ע לענ"ד על
מ"ש התוספות שם ד"ה ולר"י נראה דפריה משום דמשמע ליה דב"ה לא בעי געילה וכן
אמר בסמוך דבבביתא לא מפרש בדברי ב"ה כמו בדברי ב"ש ולכאורה אין זה ראיה
דאף על גב דלא מפרשינן געילה בדברי ב"ה כמו בדברי ב"ש היינו לענגן שיהא צריה
לנעול בכניסה וציאה אפילו ביום אבל מפל מקום עכ"פ בעינן שתהיה נגעלת בלילה
למען ידעו כי אינו מסור לרבים פל שעה ואין קו' מנגעילה אליבא דב"ה געילה דר"י
אפיתמא דלר"י געילה ממש בעינן ומכ"ש אם נימא דגם ר"י געוולות לאו דוקא קאמר
ועכ"פ בשיטת הרמב"ם יש לומר כן וא"ש בזה דלא פליג הרמב"ם על הרי"ף רביה
דהרי"ף פתב והוא דנגעלות בלילה דאמר ר"י כו' ולפי מ"ש הך דנגעלות בלילה חד
מלתא הוא עם ראויות לנעול דכיון שראויות לנעול הרי אין מסור לרבים לעבנר שם פל
שעה דשמא יגעלו אותם ולפי דאורחא דמלתא דכל שהם ראויות לנעול נועלין אותם

בלילה נקט הכי ומצאתי בראב"ן ס"ס שמ"ט שכ' וז"ל ועוד שיש להם שערם לעיירות וראוים לנעול דלת בלילה וכיון דראונו לנעול הרי הם פנעולים ואין חייבין עליהם משום ר"ה כדאמרין ירושל'ים אלמלא דלתותי ננעלות בלילה כו' ומהני לה נעילת שער דלא הוי רה"ר עכ"ל מבואר כמ"ש דהך ננעלות דאמר ר"י לאו דוקא נעול בעינן אלא ראויות לינעול ומצאתי בס' אבן העזר בעירובין דף ז' ודף כ"ב שפתב גם פן הך סברא דכתיבנא דכל שיש דלתות ראויות לנעול הוי כשם ד' מחיצות עיין שם שפן פתב לתרץ דברי רש"י ושיטת הרמב"ם בזה ונהניתי: ומ"ש הרשב"א בתשובה שהביא הכ"מ מהא דאמר רב יוסף משמיה דר"י אמר שמואל מחלוקת בסרטא מפאן כו' וכתב שזה נראה לי ראיה גמורה היינו לפי מה שרצה לפרש שיטת הרמב"ם דאליבא דר"א דקאי פרבנו המחלוקת בר"ה גמורה אבל כבר כתבתי שבאמת אין זה דעת הרמב"ם דאפילו לרבנו היכא דליבא שם ד' מחיצות לא מערבא כ"א בדלתות והא דפריה מדר"י דאמר ירושל'ים כו' היינו כמ"ש התוספות דמדר"י אליבא דר"י נשמע לרבנו או כמ"ל דגם בירושל'ים אין שם ד' מחיצות כ"א על ידי הדלתות נעשה שם ד' מחיצות ור"י נמי אתי פרבנו וכפי הגרסא שהביא בתה"א: ואחרי שבירנו גם שיטת הרמב"ם נבא לבאר שיטת התו' הנה בשיטת התוספות נלענ"ד גם פן דס"ל לפסק הלכה פרבנו דלא אתי רביים ומבטלי מחיצתא כמבואר בדברי התו' ישנים בשפת דף ו' שהבאתי לעיל שכתבו דניחא ליה לאוקמי ברייתא טפי פרבנו וכן מבואר ממ"ש התוספות בעירובין ד"ה והאמר רבה כו' וא"ת והכי פריה מר' יוחנן דהוי אליבא דר"י ופליגא עליה רבנו ויש לומר דפריה פי היכא דלר"י בשם ד' מחיצות דלא חשיבא ליה צריה נעילה ה"נ ב' מחיצות דלא חשיבי לרבנו צריה נעילה כו' ע"ש מבואר דס"ל דלהלכה קי"ל פרבנו דאל"כ מעיקרא לק"מ דשמא פריה ליה מדר' יוחנן אף על גב דס"ל כר"י פיון דהלכתא פנותיה ולא מסתבר ליה דת"ק נחנני' תרנוניהו דלא פהלקתא דאל"כ מאי פריה מהא דשני בתים בשני צידי רה"ר ומאי קוש' דלמא ברייתא אתי' כר"י וע"כ דלא מסתבר ליה לאוקמי ת"ק נחנניא דלא פהלקתא ודחוק לומר דדוק' פיהידא דלא פהלקתא לא מסתבר ליה לאוקמי אבל פרבנו שפיר מצי אתי אף דלא קי"ל פנותיהו דאפתי קשה מנ"ל להתו' להקשות דלמא המקשן לא מסתבר ליה לאוקמי ברייתא זו דלא פהלקתא אלא ודאי שדעת התוספות דאף על גב דר' יוחנן אתי כר"י מפל מקום אנו פרבנו קי"ל ולא מסתבר להו לומר דעיקר שקלא וטריא דש"ס אליבא דר' יוחנן דס"ל הלכתא כר"י כדאמרין פאן ולא ס"ל משום דכיון דרב יהודה משני לה במבואות המפולשין וכן רב יוסף אמר ר"י אמר רב מחלוקת בסרטא מפאן כו' וכולהו אמוראי שם בהכי אזלי משמע מזה דכולהו לא מצי מוקמי ברייתא בר"ה גמורה וברבנו דלא מסתבר דכולהו כר"י ס"ל ולא פרבנו ולכך הוקרחו התוספות לומר דהכי פריה דמדר"י נשמע לרבנו אמנם בעל המאור פ' עושין פסין כ' וכל לחומרא חיישינן לדר"י דקאי ר' יוחנן בשיטתו' והא דמיייתי ראיה מדברי ר"י לפרש דברי חכמים בפ"ק ה"ק מדר"י נשמע לרבנו כו' מבואר דאף דס"ל לפסוק כר"י דר' יוחנן ס"ל פנותי' מפל מקום אפתי קשיא ליה דמאי מקשה בפ"ק מדר"י דשמא תנא דבריית' קאי פחכמים ולכך הוצרכו לשנויי דמפל מקום מדר"י נשמע לרבנו אבל בדברי התוספות אין נלענ"ד לפרש פן אלא משמע מדבריהם דכיון דרבנו פליגי הלכתא פנותיהו וכן נלענ"ד מדברי התוספות שם ד"ה חייבין עליה שהקשו פיון דר"י אליבא דר"י ור"י אית ליה ב' מחיצות

דאורייטא ותירצו דמיירי במפולש מכל צד ע"ש ואם פון פיון דלא קי"ל כר"י בשני מחיצות ממילא דלית הלכתא כר"י גם בקא דקא מדברי התוספות משמע דקא בקא תליה דר' יוחנן דסבר כר"י גם בב' מחיצות פנותיה ס"ל ואף שדברי התוספות בזה צ"ע כמ"ש אא"ז מהרש"א דמה"ת לא נאמר דר"י ס"ל בקא כר"י ובקא פרבנו ומה שתירץ דממ"נ הוי חולין בעזרה הוא תמוה מאד דכיון דלאו הא בקא תליא מה חולין בעזרה יש פאן וכ"כ הרמב"ן במלחמות וקריטב"א לתרץ קושני' התוספות וכ"כ ד"ז בת"ח מפל מקום עכ"פ שיטת התוספות דמלת' דר"י פחד תנא הוא וכן מבואר מדברי בעהמ"א ואם פון ממ"נ אם נימא דגם בקא קי"ל כר"י אם פון פשיט' דלא הוי רה"ר היכא דאיפא ב' מחיצות שלימות אם לא שפירין במלואו לכל צד ואם לא קי"ל כר"י אם פון סגי בשם ד' מחיצות ודברי בעהמ"א שפתיב דר' יוחנן כר"י דמבטלי מחיצתה וב' מחיצות דאוריית' וכל לחומרא חיישינן לדר"י משום דקאי ר"י בשפיטת' כו' זה צ"ע דאם יש לנו לפסוק כר' יוחנן אף על פי שפוסק כר"י לגבי חכמים אם פון גם לענין ב' מחיצות יש לנו לפסוק פנות' ומדבריו משמע שפוסק דודאי ר"י פכולי מלתא סבר כר"י אלא דאנן לית לן למנקט פנות' רק בקא דס"ל לר' יוחנן פנותיה לחומרא דהיינו לענין דמבטל מחיצת' ולא במאי דקאי פנותיה לקולה דהיינו לענין ב' מחיצות וכ"כ בפ' פל גנות בפלוגתא דר"י ורבנו דברבנו נקטינן לחומרא ע"ש ומפל מקום מפולש גם פדבריו מבואר דלית לן למנקט חומרא דתרנוייהו חומרא דר"י דרבים מבטלי וחומר' דרבנו דב' מחיצות לאו דאורייתא רק היכא שהוא לכל צד דליפא אף חדא מחיצה דלא פקעי רבים ובחכי מוקי הדיא דירושלים כו' והדיא דחצר שפירצה ורבים נכנסין כו' דאז חיישינן לחומרא דר"י דאף דאיפא שם ד' מחיצות מבטלי רבים אבל היכא דאיפ' ב' מחיצות מעלייתא וגם שם ד' מחיצות אין פאן בית מיחוש לחוש לחומרת שניהן אע"ג דהנה תרי חומרי לאו הא בקא תליא ובאמת בעירובין דף ו' מסקינן דכי לא סתרי אהדדי שפיר עבדינן פתרי חומרא ודן חק לומר דהתוס' קשי' להו דלפי מה דס"ד התיב גם בפמבוי עקום דרמו עליה חומרא דרב ושמואל גמי הוי סתרי אהדדי פיון דהו מבוי בין למר שרי וכמו שפתיבו התוס' שם ואהא קשיא להו דתיקשי אדר' יהודה דאמר ירושלים כו' דהיא רמי עליה חומרא דר"י ורבנו דמשמע דהתוס' קשיא להו למסקנא דמסיק דר"י כר' יהודה ואם פון הו מסקנא באמת אתי' פמסקנא דרב שיזבי דהיכי דלא סתרו עבדינן פתרי חומרא וגם פי מדברי בעהמ"א נראה דגם לדינא פון הוא דלא חיישינן לחומרא רק לדר"י והיינו פשפפולש לכל צד אבל לא למנקט תרי חומרי ואפשר לומר בשפיטת התוס' ובעהמ"א דודאי לא מסתבר לומר דבסברא בעלמא פליגי מר מסתבר ליה שם ד' מחיצות חשיבי טפי דלא מבטלי ליה רבים וב' מחיצות לא חשיבי פלל ולמר הנה איפכא אלא פיון דמחיצות הל"מ וכדאמרינן פי אתאי הלכתא לגוד ולבוד כו' וכל דיני מחיצות בכללן ולא דוקא לר"מ איתמר דגם לר"י פון הוא אלא דלר"י צריף הל"מ לשיעור מחיצה יו"ד גם פון אבל ודאי שפל דיני מחיצות הל"מ הם וכ"ע סבירא ליה שפד נאמרה הלכה דרבים לא מבטלי מחיצתה וסבירא ליה לרבנו דזה קאי אשם ד' מחיצות אבל ב' מחיצות לאו דאוריית' פלל ור"י סבר דב' מחיצות דאורייתא ומסתבר טפי לאוקמי הל"מ דרבים לא מבטלי אהא דאיפא ב' מחיצות מעלייתא מלאוקמי אשם ד' מחיצות דליפא ב' מעלייתא.

ולפי זה נכון דברי התוס' ובעהמ"א דאם נימא דר"י כר' יהודה דסבירא ליה בשם ד' מחיצות דמבטלי אם פן ע"כ לומר דהל"מ דרבים לא מבטלי מחיצתא היינו בב' מחיצות דאורייתא וכמו דסבירא ליה לר"י ואם ננקוט דרבים מבטלי וב' מחיצות לאו דאורייתא הוי סתרי אהדדי ובכה"ג לא נקטינו תרי חומרי פדאיתא בעירובין ובחולין דף מ"ג גבי תורבץ הנושט ועיין מג"א סי' תצ"ג והוא נכון לענ"ד: והנה מדברי המגן אברהם סימן שס"ג ס"ק ל"ד שפכתב וז"ל וצ"ע דכתבו התוספות דף כ"ב ותימא דא"י תעשה רה"י כו' ע"ש מבואר דסבירא ליה דקי"ל פרבנן דאל"כ אף בלא דברי התוס' צריף לומר דמייירי במקום שאין ספינות עוברים דהא לר"י אף במחיצה עשויה בידי אדם אתו רבים ומבטלי וכן מבואר מדברי המגן אברהם שם ס"ק מ' שכתב ולפי מה שכתב סעיף כ"ט בשם התוס' צריף לומר דלא בקעי בו רבים כו' ודברי ר"י ע"כ בל"ז צריף לומר דמייירי שלא בקעי בו רבים או דמייירי בעשויה בידי אדם כמש"ל וכן מבואר בשו"ת ח"צ סי' ל"ז וז"ל ואיך שיהיה הדבר פשוט דבמחיצה העשויה בידי שמים אתו רבים ומבטלי המחיצה אבל העשויה בידי אדם לא אתו רבים ומבטלי המחיצה וע"ש לעיל מינה שכתב וז"ל צא ולמד מירושלים עיר הקודש וארץ ישראל בכללה דאמרינו דמקיף סולמא דצור כו' תיעשה רשות היחיד וכ"ת הכי נמי הא אמרינו ירושלים אלמלא כו' וראיה זו צ"ע דהא להדיא אמרינו דהך אליבא דר"י איתמר אבל אליבא דרבנן באמת ירושלים היא רה"י אף בלא דלתות מצד מחיצות שלה ואפשר דגם כל א"י באמת לרבנן הוי רה"י משום דמקיף כו' וכמו דס"ד בש"ס לומר פן אליבא דר' יוחנן וכתבו התוס' דמדר"י דאמר ירושלים כו' אין קושיא דהתם לר"י והכא קאמר לרבנן אף בעיקר הדבר קושטא קאמר שהתוס' שם לא משמע להו דא"י תיעשה רה"י וגם דקשיא כל העולם נמי וע"כ לומר דמחיצה בי"ש רבים מבטלו לה ומלתא אגב אורחא ראיתי שם בשו"ת ח"צ שהקשה על התוס' שהקשו מבבל ולא הקשו מפל העולם ולענ"ד דנדאי התוס' פנונתם בזה לקוש' הש"ס בבבלי נמי כו' וחסר בתו' תיבת וכו' וקוצרו בדבר וכמו דנקטי בבבלי דמקיף לה דגלת ובש"ס אמרינו דמקיף לה פרת כו' רק דנקטי קו' הש"ס בקצרה פיון שהקוש' מבוארת על אתר וראיתי בירושלמי פ' ביצד משתתפין ר"ל אמר אין רה"ר בעוה"ז אלא לעתיד לבא שנאמר כל גיא ינשא כו' ועיין לקמן מה שאכתוב בזה.

אף מ"ש התוס' ולר"י דאמר קרפף כו' צ"ע למאי מיייתי לה שהרי במקומו הוא מוכרע דהא הש"ס קאמר משום דמקיף לה כו' וא"כ הראיה מקרפף הוא אף למותר וראיתי לאא"ז מהרש"א שכתב על דברי התוס' שר"ל לפי שיטתו של ר"י כו' לאפוקי מדר"ה בר חיינא דסבר התם לא שמי' מחיצה ולא הנה א"י רה"י בהנהו דסולמא דצור כו' פיון דלא הוקף לדירה עכ"ל וצ"ע דהא גם ר"ה בר חיינא דפריף התם מברייתא היינו דשם איתא דלא הנה רה"י רק פרמלית אבל מ"מ גם הוא מודה דמיקרי מחיצה לענין דלא הנה רה"ר ועיקר קוש' התוס' הוא דאם פן לא משכח רה"ר פלל וזה א"א וכמו שכתב גם פן הריטב"א עיין שם וא"ל דאע"ג דר"ה בר חיינא סבירא ליה דהנה פרמלית היינו משום דלא בקעי רבים אבל אי בקעי רבים שפיר הנה רה"ר גם אנו נאמר אליבא דר"י אע"ג דמחיצה שלא הוקפו לדירה מהני לעשות רה"י היינו אי לא בקעי רבים אבל אי בקעי רבים אף רבנן מודו דבטלו מחיצה אלו שלא הוקפו לדירה וכעין שכתבו בתירוץ לחלק בין מחיצה הנעשית בידי אדם דאם נעשית בי"ש גם רבנן מודו דרבים מבטלי

וע"כ לומר דמסתבר להם להתוס' דכל שהם חשובים מחיצות אף שלא הוקפו לדירה אליבא דרבנן דרבים לא מבטלי אין חילוק בין הוקפו לדירה או לא (ובאמת שנה צ"ע לענ"ד דכיון דלענן מחיצה בי"ש ניתקא להו לחלק אליבא דרבנן בין בקעי רבים או לא אע"ג דקי"ל מחיצה העשויה מאליה שמה מחיצה כמבואר שם דף ט"ו גבי תל ונקע אם כן גם לענן מחיצות שלא הוקפו לדירה ביותר מב' סאתים יש לחלק בקף) אם כן גם לר"ה בר חיננא נמי מה"ת לומר שהמחיצות בטלו רק שאין דינם לדידה רק ככרמלית ולא מהני למשוי רה"י ואפשר דסבירא ליה דלר"ה בר חיננא כיון שהוא יותר מבית סאתים בטלו מחיצות לגמרי רק דממילא הני פרמלית כיון שהוא בתוך הים שהוא פרמלית וצ"ע ולענ"ד פנונת התוס' דלולי הך דר"י דאמר קרפף כו' באמת פה היינו מפרשים קו' אבני דקאמר אי לימא משום דמקיף סולמא כו' א"כ ע"כ דסבירא ליה דאין שיעור להקף מחיצות ואף אם הוא טובא נפיק מכלל רה"ר אם כן בכל נמי כו' אלא ע"כ דכל שהוקף יותר מבית סאתים בטלו המחיצות והני רה"ר וכן משמע מהריטב"א שם שכתב ולהכי פרקינן כיון דאמרת אפילו המחיצות מרוחקות כל פה יש לו דין רה"י א"כ אין ר"ה בעולם וזה א"א כו' ור"ל דאבני אתי להוכיח דיש שיעור לריחוק המחיצות ולקף הביאו התוס' מדר"י דאמר קרפף דבאמת לדינא כן הוא דאפי' לאלף פורין הנה רה"י דמה שיעור יהי וא"כ תיקשי לרבנן דבטל ליה ר"ה מא"י ובבל וכל העולם נמי ולכן כתבו לחלק בין מחיצה שאינה עשויה בידי אדם ואמנם הריטב"א שם כתב ונ"ל וק"ל מ"מ עד אימתי יהיו מרוחקין שיהיו חשובין מחיצות לשני' רה"י דהא אמרינן קרפף כו' אומר רבינו הגדול ז"ל דהיינו כל שרואה עצמו תוך המחיצות כו' ע"ש ולפי"ז אין הכרח לתרוץ התוס' אליבא דרבנן לחלק בין מחיצה שאינה בידי אדם מזו רבנן דרבים מבטלי דשפיר י"ל דאין חילוק בזה כלל אלא דלמסקנא דר"י מעלות ומורדות קאמר לא מחשב סולמא דצור וכיוצא מחיצות כלל כיון שאין רואה עצמו תוך המחיצות ולפי זה בעיר גדולה מאד שימה חומתה או שהים רחוק מהעיר ומקיף אותה אין לסמוך פי המים להם חומה כיון שאין רואה עצמו תוך המחיצות והיכא שהמחיצות שאין עשויה בידי אדם סמוכין לעיר אעפ"י דבקעי רבים והיא אינה עשויה בידי אדם מפל מקום לא מבטלי מחיצתא להריטב"א בשם הרמב"ן והמגן אברהם ובתשובת האחרונים תופסין בפשיטות פדברי התוס' ולפי שאינו מעניינינו ראיתי לקצור: ועכ"פ מבואר מדברי הח"צ שתופס בפשיטות דהלכה כרבנן במחיצות שבידי אדם לא אתו רבים ומבטלי וכן מבואר בדבריו שם סי' ה' שכתב ונ"ל ומ"ש להכריע מפח התוס' דעושין פסין אינו ענין לכאן דנדאי היכי דשכיחי רבים מבטלי מחיצה שאינה עשויה בידי אדם כו' וכן גידוד שעושין סביב לעיר נדאי וברור דמחיצה גמורה היא ואין פח בידי רבים לבטלה וכן בשו"ת פנסת יחזקאל מבואר דסובר הלכתא כרבנן וכן נראה שם גם דעת הגאון מהר"ש אאילון האבדק"ק אמשטרדם וע"ש ב"דף ט' ע"ב שכתב להדיא דכולה סוגיא דרבנא אליבא דר"י אמנם לרבנן כל הארצות שוין דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא אף דניחא תשמישתיה והלכה כרבנן ע"ש וכ"כ בשו"ת מים רבים סי' ל"ד ד"ה ואשא עיני אל ההרים כו' אבל אנו קי"ל כרבנן דר"י כו' וכן כתבו שם בסי' ל"ה שלשה רבני אמשטרדם ונ"ל ואיכא למיזק אמאי האריף תלמודא ושקיל וטרי אליבא דר"י מאחר דלית הלכתא פנותיא אם לא שנא' שבה לגלויא כשם שאליבא דר"י כו' פה אם המצא תמצא מחיצות גרועות

דמודו רבנן לר"י וע"ש מה שהשיב המחבר בסי' ל"ז בד"ה והשתא דאמינן להכי כו' (וצ"ע שלא הזכירו מדברי התוס' בעירובין דף נ"א ו' שפיתבו גם כן הך מלתא דהא דפריד' מר' יוחנן דאמר כר"י משום דמדר"י נשמע לרבנן והרבה יש לפלפל בדברי התשוב' הנ"ל וקצרותי) וכן מבואר בספר תוספת שבת סי' שס"ג ומבואר מדבריו דרבנן קי"ל בהא ע"ש: פלל העולה ממה שפיתבנו הוא שמשנגיית הש"ס דשבת דף נ"א ו' דקאמר זו היא רה"י גמורה ושם דף ק' לעגנן תל המתלקט ומש"ס דעירובין דף ח' בעגנן מבוי שגפרץ ונפרצה חצר פנגדו כו' ומסנגיית הש"ס דף כ"ב דסתמי דמשניות טהרות מתניא אליבא דרבנן למאי דפשיט רבא לרחבא מבואר שיש לפסוק הלכה כרבנן דהיכא דאיכא שם ד' מחיצות לא אתו רבים ומבטלי וכן נראה מהרי"ף והרא"ש שפסקו בפשיטות בהך דמבוי שגפרץ כו' דחצר מותרת וכבר פתבתי דהיינו אפילו זה פנגד זה כמו שכתב רש"ל ות"ח בדברי רש"י וכן מבואר מהריטב"א וכן פסקו שם להדיא הטור וש"ע סי' שס"ה דאפילו נפרץ מבוי פנגדו כו' וכן הביאו הרי"ף והרא"ש בפשיטות הך דחצר שהרבים נכנסין לה בזו כו' וכן מבואר להדיא דעת הרמב"ם בפה"מ ובחבורו דהלכה כרבנן וה"ה כתב שמשמע זה סובר דלא בעי געולות דלתות בר"ה דהיינו בשני פותלי' וכן עיקר וכן נראה דעת הגמ"י וכן פסק הר"ע מברטנורה וכן נראה דעת השאלות ובה"ג שהביאו בסתם הברייתא דד' רשויות לשבת כו' הרי זה ר"ה גמור ואעפ"י שקיצרו בפלפול הש"ס מפל מקום פיון דבש"ס אמרינו דהך אתי למעוטי דר"י אם הנה דרף הרבים כו' משמע שתופסין להלכה בזה פתכמים דאל"כ לא הו"ל למנקט בפשיטות לישנא דברייתא וכן הוא דעת התוס' וראיתי בהגהת אשר"י דעירובין שכתב וז"ל כל היכא דאיכא שתי מחיצות מעלייתא אפי' רחב י"ו אמה ובקעי ס' רבוא לא אמרינן אתו רבים ומבטלי מחיצתא וכן בשם ד' מחיצות כמו פסי ביראות א"ז והרמ"ק עד כאן לשונו והוא תמוה דמזפי שטררי לבי תרי דלרבנן לא מהני ב' מחיצות מעלייתא ולרבי יהודה לא מהני שם ד' מחיצות והא"ז פסק פקולי דתרונייהו ואפשר לומר דסבירא ליה כמו שכתב התוס' ד"ה קשיא דר"י אדר"י כו' א"נ אפילו קסבר ג' מחיצות דאורייתא לא אתו רבים ומבטלי מחיצה שלישית פיון דאיכא ב' מחיצות שלימות ע"ש וא"כ יש לומר דאפילו רבנן מודו בהא והא דאמרו ליה אין מערבין ר"ה בכף היינו משום דלחי וקורה לא חשיבי מחיצה כמ"ש התוס' בשבת דף ו' ובעירובין דף ו' ואף למ"ד דסבירא ליה לחי וקורה משום מחיצה לא פליג אדרבנן בהא וכמ"ש התוס' בעירובין דף י"ג דאף רבנן לא קאמרי אלא משום דליכא רק שני מחיצות ור"ל דכי איכא שלשה מחיצות חשיבין לחי וקורה גם כן למחיצה מדרבנן משא"כ היכא דליכא רק שתי מחיצות סבירא להו לרבנן דלא חזו לאצטרופי להיות עליהם שם מחיצה פלל ואם כן י"ל דדוקא בלחי וקורה אמרינן הכי אבל צוה"פ שפיר מהני דצוה"פ דין מחיצה עליו לכ"ע ולא אתו רבים ומבטלי פיון דעכ"פ איכא ב' מחיצות מעלייתא וזה פנונת הגאון שכתב בשתי מחיצות מעלייתא אפילו רחב כו' לא אתו רבים ומבטלו היינו אם נתקן בצוה"פ ולכאורה נראה שדבריו הם) דברי התוספות ד"ה והא ר"י כו' ואם תאמר שאני ירושלים דהנה רחבה י"ו אמה כו' ויש לומר הואיל והיו לירושלים צוה"פ דחשיב כמחיצה כו' לא הנה לרבים דבקעי לבטל המחיצה כו' ועל זה אמרינן פאן ולא סבירא ליה מפלל דלרבנן אף בכה"ג צוה"פ מועיל דלא אתי רבים ומבטלי: איברא שיש לדחות ולומר דהתוס' שם קיימו לעגנן ירושלים דיש שם ד'

מחיצות כדמייתי מהא דר"י דלא סבירא ליה כרבנן בשם ד' מחיצות וכינון דלרבנן שם ד' מחיצות חשיבי דלא מבטלי רבים היכא שאין רחב י"ו אמה עכ"פ כדסבירא ליה גבי פסין בזה יש לנו לומר דאף ברחב י"ו אמה פינון דאיכא צוה"פ מהני כמו בפסין שאין רחב י"ו אמה וליכא צוה"פ משא"כ בב' מחיצות דלא חשיבי לרבנן בעי דלתות נעולות כמו שפכתבו התוס' בדרף ו' דמדר"י נשמע לרבנן ולקמן אבאר עוד בדברי התוס' בזה אף הג"א בשם הא"י דסבירא ליה דאף בב' מחיצות ורחב י"ו אמה מהני צה"פ הא ונדאי אינו רק לר"י אבל לרבנן א"א לומר פן כדאמרי' בדרף ו' וכ"ת בכה הוא דלא מערבא כו' והיינו מדר"י נשמע לרבנן כמ"ש התוס' ובעהמ"א והכי מוכח מדמתרצינו רבנן אדרבנן התם ליכא שם ד' מחיצות כו' ואם איתא ל"ל לפלוגי בהכי דהא אפילו תימא דשם ד' מחיצות ושתי מחיצות חדא מלתא הוא אף לרבנן ולא אתו רבים ומבטלי מכל מקום היינו דוקא היכא דאיכא צוה"פ שהוא כמחיצה לא מבטלי ליה אבל לחי וקורה דלגבי ב' מחיצות לא חזו לאצטרופי למהני מחיצה בהא סבירא ליה לרבנן דאין מערבין: וראיתי להריטב"א ששקשה פן בשם התוס' דדלמא בכה לא מערבא דלחי וקורה אין עושין מחיצה ואפילו למ"ד משום מחיצה היינו מחיצה דרבנן לדופן רביעית וכתב ויש לומר דאנן אליכא דר"י שקלינו וטרינו ולידידן אפילו בדלתות לא מערבא אא"כ ננעלת כדאיתא בפ"ק עכ"ל ולפ"ז גם דברי הג"א א"ש דלדידן.

דקי"ל דלא כר"י אלא כר"א מוקמינו פלוגתא דת"ק ונחנניא בר"ה גמורה וכמו שפכתב הרשב"א לשיטת הרמב"ם וסבירא ליה הלכה כת"ק דסגי בצוה"פ וכמו שפסקו שם הר"י ושא"ר פוסקים אלא שעדיין צ"ע דנהי דבהכי מתנישבה שפיר ההוא דפ"ק אליכא דהג"א מכל מקום מה דפריה הכא רבנן אדרבנן לא מתישבה דשמא טעמא משום דלחי וקורה ל"ח מחיצה ומה שפכתב הריטב"א דאליכא דר"י שקלינו וטרינו מה ראיה מדר"י דסבירא ליה פרבי יהודה לרבנן דר"י שם ד' מחיצות לא חשיבי ובעי דלתות נעולות ולרבנן שם ד' מחיצות חשיבי כמו ב' מחיצות מעלייתא לר"י ובתרונויהו סבירא ליה דלא מבטלי אלא משום דלחי וקורה ל"ח מחיצה וא"ל דמדר"י נשמע לרבנן כמו שפכתבו התוס' בפ"ק דזה א"ש כשנתפוס חילוק הש"ס דלרבנן שם שתי מחיצות ל"ח אבל אנן השתא קיימינו דפלוגתא דלעיל בר"ה גמורה ואף שתי מחיצות שפיר חשיבי ומהני להו צוה"פ ואם פן מי הזקיקו לתרצן לחלק בין שם ארבע מחיצות ודוחק להעמיס בלשון הש"ס דה"ק התם ליכא שם ד' מחיצות מהאי טעמא גופא דלחי וקורה ל"ח מחיצה שאם היה שם מחיצה עליהם לא הו' אתו רבים ומבטלי ליה דה"ל כשם ד' מחיצות דלישנא משמע דדוקא כעין פסין מקרי שם ד"מ וכמו שכתב רש"י שיש שתי אמות היכר היקר כו' וכן פתב הריטב"א וז"ל אבל הכא במבוי דר"י אין בו שם ד"מ אפילו למ"ד לחי או קורה משום מחיצה לא חשיבי מחיצות חשיבות לענין זה ואפילו בצוה"פ נמי לא חשיב מחיצות כעין פסי ביראות שיש שם שני אמות עומדים עד כאן לשונו ואפשר לומר דהש"ס לא בעי לשנויי הכי פינון דאפילו אם נפרש ההיא דפ"ק בר"ה גמורה סבירא ליה לחנניא אליכא דב"ה דדלת מיהא בעינו ושמואל פסק כנותייה ולידידיה ע"כ הא דאמרי רבנן אין מערבין ר"ה בכה לאו דוקא אלא אפילו בצוה"פ לא מערבא ובעי דלת דוקא דלא ניחא ליה לאפוקי רבנן לבר מהלקתא אליכא דשמואל דפסק כחנניא ואם פן מוכח מדרבנן דאפילו צה"פ ונדאי חשיב מחיצה בכל דוקתא אתו רבים ומבטלי ליה והיינו

דקשׁיָא ליה רבָּנן אדרבָּנן וילדידיה צָרִיף לחלק בין שם ד' מחיצות וכיון דסוגיין אליבָּא דשמואל ואלִיבָּא דרב דפסק כת"ק דבצוה"פ סגי מציינו למימר באמת דלרבָּנן דנאק בלחי וקורה לא מערבָּא הא בצה"פ מערבָּא ואף בב' מחיצות ואע"ג דב' מחיצות לאו דאורייתא מפל מקום עם הצוה"פ הוי שלשה מחיצות ולא מבטלי ליה לרבָּנן ומכ"ש לפי מה שפיתבו התוס' דאיכא למימר דאף לר"י אפְּשֵׁר דסבירא ליה דב' מחיצות לאו דאורייתא מפל מקום מהני ב' מחיצות מעלייתא דלא אָתוּ רבִים ומבטלי וכ"ש לרבָּנן דמקילו מדר"י בשם ד"מ דמקילי נמי בב' מחיצות מעלייתא דמהני ביה צוה"פ דהוי כמחיצה ולא מבטלי ליה: ואיף שׁיְהִיָה על כל פנים מבואר מדברי הג"א בשם הא"ז ומתקמ"ק דשם ד' מחיצות לחודייהו מהני ומבואר מדבריו דאף ברחב ט"ז אמה ובוקעין ס' רבוא דהא כתב וכן בשם ד"מ ואף על גב שפתיב פמו פסי ביראות פשיטא דלא אָתִי למימר פשאין רחב ט"ז אמה פמו פסי ביראות דאם כן הו"ל לפרושי וכן מוכח בש"ס דאין לחלק בכך ועל כל פנים היכא דאיכא צורת הפתח וכמש"ל מדברי התוספות ומכ"ש היכא דאיכא תרנוייהו ב' מחיצות מעלייתא ושם ד"מ גם כן דפשיטא דמהני והיינו ההיא דחצר שהרבים נכנסין לה בזו כו' שהביאו כל הפוסקים ולדברי התוס' ובעהמ"א מייירי אף שהפרצה בחצר מארבע רוחות אלא שי"ל שהם כתבו כן למאי דבעי לאוקמי כר"י ואָתִי לאשמעינן דאף לר"י הנה רה"י לשבת והיינו משום דלא ניחא תשמישתיה ואע"ג דר"י סבירא ליה דב' מחיצות דאורייתא מה שאין כן למאי דמוקמינן פרבָּנן ור"ה לטונמאה איצטרף ליה שפיר אָתִיא כפשיטא שאין הפרצה רק בשתי רוחות ורבים בוקעין מצד זה לצד זה אף לרבָּנן בלאו הכי אין קפידא בפרצה מד' רוחות דהא מפל מקום הנה שם ד"מ פמו פסין וכבר פתבתי שדברי הטור והשלחן ערוף מבואר דאפילו הפרצה שבחצר זה פנגד זה מותר עיין שם סימן שס"ה וכן כתב בשבולי הלקט סימן כ"ד בסופו וז"ל וחצר שהרבים נכנסין לה ויוצאין לה בזו רשות היחיד לשבת ומותר לטלטל בתוכה והבית יוסף רס"י שס"ו הביאו והב"ח תמה עליו שתלמוד ערוף הוא בעירובין דף ח' אהא דאמר רב מבוי שגפרץ במלואו כו' הא נמי תנינא חצר שרבים נכנסין כ' אי מהתם ה"א ה"מ לזרוק אבל לטלטל אימא לא קמשמע לן ודין זה כבר כתבו הטור בס"י הקודם מבוי שגפרץ כו' ע"ש ואפְּשֵׁר שהבית יוסף סבירא ליה דבש"ס התם לענין פרצה שבחצר מייירי ואם כן מייירי בפרצה שאינה יותר מעשר פמו שפתיב הרא"ש שטור שם והנה אפְּשֵׁר לומר דנאק בכה"ג אף על גב דבקעי רבים לא איכפת לן כיון שאינה רחבה מעשר אבל כל שרחבה מעשר לא ואף על פי שהיא מתוקנת בצוה"פ מפל מקום כיון שרחבה ט"ז אָתוּ רבִים ומבטלי ולכך מיייתי דברי השבולי לקט דלא מייירי בענין פרצה רק נקט סתם פלשון המשנה ומייירי אף על פי שרחבה ט"ז ואף על גב דפרצה בחצר יותר מעשר אוסרים והנה פרמלית מפל מקום הָכָא לא מייירי בפרצה והיא מתוקנת בצוה"פ ומותר לטלטל בכולה ולא אמרינן דרבים מבטלי אף ברחב ט"ז וכמ"ש התוספות בהא דפריף מירושלים אהא דפסין אף על גב דהנה ט"ז כיון דעשה צוה"פ לא מבטלי לה רבים הפלל העולה פי דעת כל הפוסקים לפסוק פרבָּנן בשם ד' מחיצות דרבים לא מבטלי ומכ"ש היכא דאיכא נמי ב' מחיצות מעלייתא וכבר פתבתי דאף על גב דבעהמ"א כתב דלחומרא חיישינן לדר' יהודה מפל מקום היכא דאיכא שתי מחיצות מודה שאין להחמיר פלל: איברא שהרמב"ן במלחמות דעתו דר' יהודה סבר כר"י דרבים מבטלי ובב' מחיצות סבר פרבָּנן דלאו

דאורייטא הלפף אָמר ר' יהודה ירושלים כו' לפי שרבים מבטלים אותן המחיצות
שהשערים מכוננים עוברים בהם כדסבירא ליה לר' יהודה ואשפירו שתי מחיצות
דהוי רשות הרבים לרבנן כו' וזה דעת רבינו הגדול ז"ל שפיתבו בהלכות עד כאן לשונו
ומשמע נמי שפן דעתו לפסוק כר"י ולפי זה אפילו היכא דאיכא תרונותיהו שם ד"מ ב"מ
מעלייתא נמי לא מערבא אלא בדלתות פירושלים וכן מבואר דעת הריטב"א ומה שכתב
הריטב"א משום דר"א תלמיד של ר"י ואין הלכה כתלמיד במקום הרב כבר כתבתי לעיל
שאין זה מוכרח דר"א תלמיד חבר הוי ומה שכתב עוד שהיא הנותנת דהלכה כר"י
דשקלא וטריא דעירובין דף ו' אליבא דר' יהודה הוא ומימרא דר"י דאוקמא בבקעה
מפאן כו' ובאמת שגם זה אין ראיה כמו שכתב בפשיטת הרמב"ם דהתם דמיירי בשלשה
מחיצות לחוד שפיר פרכינן מדר' יוחנן דאף דקאי כר"י מכל מקום מדר"י נשמע לרבנן
בשתי מחיצות וכמו שכתב התוספות שם וגם מה שכתב הרמב"ן פן בדעת הרי"ף צריך
עיון שהרי הרי"ף גבי מבוי שגפרץ כתב להלכה ההיא דחצר שהרבים כו' וכבר הארכתי
לעיל דהך אליבא דרבנן איתמר בפשטותא דרבה לרחבא ואמנם מלשון הרמב"ן
במלחמות שם נראה קצת שהיה גרסתו חצר שהרבים נכנסין כו' ר"ה לשבת ששם לעיל
מיניה כתב אליבא דר"י שמה פנגד העומד אין נעשה ר"ה לעולם שהרי שתי מחיצות
גמורים הם כו' והא דמתניא בחצר שהרבים נכנסים בזו ויוצאין בזו רשות הרבים לשבת
או שהיא סוכרת שלשה מחיצות דאורייטא או שבוקעין בה שתי וערב והיא פתוחה
לרשות הרבים גמורה מפאן ומפאן ופרוץ מרובה על העומד שהרי על פרוץ אנו צריכין
לראות בה שתי מחיצות זו שפנגד זו כו' עיין שם וקשה בעיני לומר שגוסקא אחרת
נזדמנה לו שפן הגוסקא בכל המשניות שלנו בטהרות וכל המשניות בפ"ו דטהרות הם
שנויות ע"ד זה רשות היחיד לשבת כו' וכן מבואר להדיא מהסוגיא דף ח' ודף כ"ב
שהבאתי לעיל והוא גוסקת הרי"ף והרא"ש ורש"י והרמב"ם וכל הפוסקים ומה שכתב
בעל המאור וחקר שרבים נכנסין כו' אם בוקעין בה שתי וערב לא הוי רשות היחיד
לטלולי בה כו' פנונתו מבוארת דלמאי דפשיט רבא מתני' דקתני רשות היחיד לשבת
רבנן היא ולר"י לא הוי רשות היחיד אם בוקעין בה שתי וערב כו' ואפשר לדחוקי דגם
מה שכתב הרמב"ן והא דמתניא כו' לישנא קצרה נקט ור"ל דהא דלסוגיות הש"ס הוי
בהך דחצר שהרבים כו' רשות הרבים לשבת אליבא דר"י היינו שסובר שלשה מחיצות
דאורייטא (ולישנא דאו שהיא סוכרת כו' דמשמע דאברייטא קאי הוא דחוק ושבקני'
דדחיק ומוקי נפשיה) ואף על גב דבאמת רבי יהודה סובר שתי מחיצות דאורייטא
כדאמרינן דף י"ב מכל מקום אינו מוכרח כל כך וכמו שכתב התוספות דף כ"ב שהבאתי
לעיל ומכ"ש אם נגרוס בעי מיניה רחבא מרבה כו' ורבה קאמר לקמן דף צ"ה לא תימא
טעמא דרבי יהודה משום דסבר שתי מחיצות דאורייטא כו' ואם פן לדידיה מוכח דטעמא
משום דבלא נחא תשמישתיה מודה רבי יהודה ואף על גב דאבניי שם אותיב לרבה מהא
דאמר רבי יהודה יתר על פן כו' והודה לו רבה ואמר מההיא אין כו' מכל מקום שפיר
אקשי ליה רחבא לפום מה דס"ד מעיקרא דרבי יהודה לית ליה שתי מחיצות דאורייטא
וגם דההוא דיתר על כך ברייתא היא ושייך לומר מההיא אין כו' מה שאין פן הך דחצר
כו' דמתני' היא אם ניימא דמוכח מהקא דרבי יהודה סבירא ליה שתי מחיצות דאורייטא
אם פן בכדי אמר רבה התם לא תימא טעמא דרבי יהודה כו' דסוף סוף מוכרח לומר פן

דְּהָא מִתְּנִיתִין אֲמַרְהָ פֻּן וּמַה לִּי הֵךְ מִתְּנִי' אוּ הֵךְ וּלְפִיכָהּ שְׁפִיר מִקְשָׁה לִּיהִי רַחֲבָה לְשִׁיטַת
רַבָּה דְּאִין שׁוּם הֶכְרַח מִמִּתְּנִי שְׁיִסְבּוֹר רַבָּה ב' מְחִיצוֹת דְּאוֹרֵייתָא אַם פֻּן מְוַכְרַח דְּרַבִּי
יְהוּדָה מוֹדָה בְּלֹא גִיחָא תְּשַׁמְיִשְׁתְּלִי וְעֵינִין בְּר"ש דְּטְהָרוֹת שְׁהִקְשָׁה גַם פֻּן קוֹשְׁיַת הַתּוֹסְפוֹת
דְּגִימָא דְּאֲתִי פְּרַבִּי יְהוּדָה וְטַעֲמָא מְשׁוּם דְּשִׁתִּי מְחִיצוֹת דְּאוֹרֵייתָא וְאִסִּיק בְּקוֹשְׁיָא וְנִרְאָה
דְּלֹא גִיחָא לִיהִי בְּמַה שְׁפִתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּמוֹכִיחַ דְּמִינִירִי בְּפִרוּץ מְאַרְבַּע רוּחוֹת דַּל"כ
פְּשִׁיטָא כּו' וְלַעֲנִי"ד יֵשׁ לוֹמַר כְּמוֹ שְׁפִתְבִּי דְּמִקְשָׁה לְרַבָּה לְשִׁיטָתוֹ דַּס"ד דְּרַבִּי יְהוּדָה סְבִירָא
לִיהִי דְּשִׁתִּי מְחִיצוֹת לְאוּ דְּאוֹרֵייתָא וְלָזָה כִּינּוּן הֶרְמֵב"ן כְּנִלְעַנ"ד בְּיָשׁוּב דְּבַרִּי הֶרְמֵב"ן
וּמְפֻל מְקוּם מַה שְׁהִחְלִיט הֶרְמֵב"ן פֻּן בְּדַעַת הֶרִי"ף צָרִיף עֵיוֹן כְּמוֹ שְׁפִתְבִּי דְּהָא הֶרִי"ף
מִינִי בְּפִשִׁיטוֹת הָא דְּחָצֵר שְׁהֶרְבִּים נְכַסִּין כּו' וְאַם נִפְשָׁה לּוֹמַר דְּסְבִירָא לִיהִי כְּמוֹ שְׁפִתְבִּי
אֲא"ז מְהֵרָשׁ"א בְּפִירוּשׁ דְּבַרִּי רִש"י דְּאֵלִיבָא דְּרַבָּה בְּמַבּוּי שְׁנַפְרִץ כּו' גַם הִחְצֵר אֲסוּר
אַם נִפְרִץ זֶה כְּנִגְדָּה זֶה וְאַם פֻּן מִתְּנִיתִין נְמִי בְּזָה שְׁלֹא כְּנִגְדָּה זֶה וְכַמְש"ל שְׁפִן כְּתַב גַם פֻּן
הַש"ג בְּשֵׁם רִיא"ז אֲבָל זֶה אֵינּוּ דְּבִאֲמַת צָרִיף לְהִבִּין בְּהָא דְּקִאֲמַר אִי מִתְּנִיתִין ה"א זֶה
שְׁלֹא כְּנִגְדָּה זֶה כּו' דְּהָא בְּאֲמַת הֵךְ מִלְתָּא אִי רַבִּים מְבַטְלִי אוּ לֹא פְּלוּגְמָתָא דְּרַבִּי יְהוּדָה
וְרַבְּנָן הִיא לְרַבְּנָן אִף זֶה כֵּן"ז שְׁרִי אִף בְּפִסִּין דְּגִיחָא תְּשַׁמְיִשְׁתְּלִי וְכ"ש חָצֵר וְכִדְאֲמַר דְּרַ
כ"ב וְצ"ל דַּה"ק דַּה"א דְּאֲתִי פְּרַבִּי יְהוּדָה וְאַם פֻּן לֹא שְׁרִי אֵלָא זֶה שְׁלֹא כֵּן"ז וְנוֹקָא וְקַמ"ל
רַב דְּאֵפִילוּ זֶה כֵּן"ז מְשׁוּם דְּבִאֲמַת הַלְכָתָא פְּרַבְּנָן וְעֵלָה פְּרִיף וְלְרַבָּה דְּאֲמַר כּו' אַם פֻּן גַם
רַב לֹא מִינִירִי אֵלָא זֶה שְׁלֹא כְּנִגְדָּה זֶה וְאַם פֻּן לֹא מוֹכַח מְדַרְבִּי דְּהַלְכָתָא פְּרַבְּנָן טְפִי מִמִּתְּנִיתִין
וּמְשַׁנֵּי אִי מַהִיָּא ה"א ה"מ לְזֵרוּק כּו' כְּדָּה נִרְאָה לְפָרֵשׁ לְכַאוּרָה אִף לְפִי זֶה קִשָּׁה בְּהָא
דְּמִקְשָׁה רַחֲבָה מִהֵךְ מִתְּנִי דְּחָצֵר לִימָא לִיהִי דְּמִתְּנִי' זֶה שְׁלֹא כְּנִגְדָּה זֶה מִינִירִי וְשְׁפִיר
אֲתִי פְּרַבִּי יְהוּדָה וְלְכַאוּרָה אֲפִשֵׁר וְלוֹמַר כְּמוֹ שְׁפִתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּטַעֲמָא דְּלֹא מוֹקִי מְשׁוּם
שְׁתִּי מְחִיצוֹת דְּאוֹרֵייתָא דְּאִם פֻּן פְּשִׁיטָא ה"נ מַה"ט לֹא מוֹקִי בְּזָה שְׁלֹא כְּנִגְדָּה זֶה מְשׁוּם
דְּאִם פֻּן פְּשִׁיטָא וְהָא דְּאֲמַרִּינוּ מַהוּ דְּתִימָא מִתְּנִי' שְׁלֹא כְּנִגְדָּה זֶה וְלֹא קִשְׁיָא לֵן פְּשִׁיטָא
מְשׁוּם דְּהִיא כְּמִסְקָנָא דְּהֵתָם דְּדַחֵי רַבָּה לְעוֹלָם רַבְּנָן וּר"ה לְטוֹמְאָה אִיִּצְטְרִיף לִיהִי וְאַם
פֻּן אִין קוֹשְׁיָא פְּשִׁיטָא וְאַף עַל גַּב דְּאִי מוֹקְמִינוּ זֶה שְׁלֹא כְּנִגְדָּה זֶה לֹא מְצִינוּ לְאוֹקְמִי פְּרַבְּנָן
דְּלְרַבְּנָן אִף בְּזָה כְּנִגְדָּה זֶה שְׁרִי כְּמוֹ בְּפִסִּין מְפֻל מְקוּם שְׁפִיר הֵנָּה מוֹקְמִינוּ פְּרַבִּי יְהוּדָה
וְכַמוֹ שְׁפִתְבִּי אֲא"ז מְהֵרָשׁ"א דַּהו"מ לְאוֹקְמִי פְּרַבִּי יְהוּדָה וּמְשׁוּם ב"מ דְּאוֹרֵייתָא וְאִי קִשְׁיָא
פְּשִׁיטָא ר"ה לְטוֹמְאָה אִיִּצְטְרִיף לִיהִי אֵלָא דְּגִיחָא לִיהִי לְאוֹקְמִי פְּרַבְּנָן ע"ש וְאַם פֻּן שְׁפִיר
קִאֲמַר מַהוּ דְּתִימָא כּו' דְּמְצִינוּ לְאוֹקְמִי כַּר"י וְנוֹקָא זֶה שְׁלֹא כְּנִגְדָּה זֶה וּר"ה לְטוֹמְאָה
אִיִּצְטְרִיף לִיהִי וְלַכָּהּ קַמ"ל רַב דְּאִף זֶה כְּנִגְדָּה זֶה שְׁרִי אִף דְּאֲכַתִּי קִשָּׁה דְּהֵאִיף קִאֲמַר מ"ד
מִתְּנִי' שְׁלֹא כְּנִגְדָּה זֶה וְלְפִי זֶה ע"כ לּוֹמַר דְּאֲתִי כַּר"י וּר"ה לְטוֹמְאָה אִיִּצְטְרִיף לִיהִי מַהִיכִי
תִּינִי נְטַעָה בְּכָהּ לְפָרֵשׁ מִתְּנִיתִין כַּר"י וְלֹא פְּרַבְּנָן דְּהָא פְּרַבְּנָן אֲתִי בְּפִשִׁיטוֹת אֲפִילוּ זֶה
כְּנִגְדָּה זֶה רַק דְּקוֹשְׁיָא פְּשִׁיטָא וְכִינּוּן דְּגַם אִי מוֹקְמַת פְּרַבִּי יְהוּדָה וְשְׁלֹא כְּנִגְדָּה זֶה ע"כ צָרִיף
לְבֹא לְהֵךְ תִּירוּצָא דַּר"ה לְטוֹמְאָה אִיִּצְטְרִיף לִיהִי טְפִי מְסַתְּבַר לְאוֹקְמִי פְּרַבְּנָן וְכַמוֹ שְׁפִתְבִּי
מְהֵרָשׁ"א אֵהָא דְּלֹא מוֹקִי מְשׁוּם שְׁתִּי מְחִיצוֹת דְּאוֹרֵייתָא וּר"ה לְטוֹמְאָה אִיִּצְטְרִיף לִיהִי
וַא"ל דַּס"ד לְאוֹקְמִי פְּרַבִּי יְהוּדָה מְשׁוּם דְּחִזִּינוּ דַּר יוֹחֲנָן סְבִירָא לִיהִי כְּנוֹתִיָּה לְהִלְכָה דְּלְפִי
זֶה לְמַאי דְּקִאֲמַר וְלְרַבָּה דְּאֲמַר זֶה כְּנִגְדָּה זֶה אֲסוּר כּו' הֵנָּה בְּאֲמַת כַּר"י וְאַם פֻּן הַדְּק"ל עַל
רַבָּה דַּהו"ל לְאוֹקְמִי הַטַּעַם ב"מ דְּאוֹרֵייתָא אוּ זֶה שְׁלֹא כֵּן"ז וְאַתִּי פְּרַבִּי יְהוּדָה וּר"ה
לְטוֹמְאָה אִיִּצְטְרִיף לִיהִי וּמַה שְׁפִתְבִּי מְהֵרָשׁ"א דְּגִיחָא לִיהִי פְּרַבְּנָן הָא רַבָּה לְשִׁיטְתִּיהִי דְּאֲמַר

זה פנגד זה אסור ע"כ פרי יהודה סבירא ליה וגם קשה דהו"ל להזכיר בזה פלוגתא דרבי יהודה ורבנן ולמימר אי היתר חצר פלוגתא דרבי יהודה ורבנן היא במכילתין ולמה קלה ומהביא מתני' דטהרות ולכן נלענ"ד בפירושא דשמעתא דרב דאמר חצר מותרת ודאי דמותרת לטלטל קאמר רק דהמקשה ה"ה סובר דגם מתניתין דחצר דקאמר רה"י לשבת היינו לכל מילי אף לטלטול (ולכך לא מיייתי מפסי ביראות דאף לרבנן יש לומר דוקא התם משום עולי רגלים התיירו) ואהא משני ליה דה"א דוקא זה שלא כנ"ז מותר בטלטול אבל זה פנגד זה אסור והיינו אף דקי"ל פרבנן דלא מבטלי רבים מפל מקום מדרבנן אפשר דאסור משום שגראה מפולש קמ"ל ואהא פריה מדרבה דאמר זה פנגד זה אסור ואם פו גם מדרב לא שמעינן מידי לענין זה פנגד זה ואי מתני' מתפרשת זה שלא פנגד זה וזה פנגד זה אסור משום שגראה מפולש גם מלתייה דרב יש לפרש פו ואהא משני מהו דתימא ה"מ לזרוק נעשה רה"י לשבת אבל לטלטל לא ואף זה שלא כנ"ז אסור מדרבנן דרבנן מבטלי לענין טלטול אף שלא כנ"ז קמ"ל להתייר טלטול בזה שלא כנ"ז פו נראה לפי שיטת הש"ג בשם ריא"ז דזה כנ"ז גם החצר אסור ולפי דרכינו למדנו שמה שאנו מחלקין לענין טלטול בין כנ"ז או שלא כנ"ז אינו רק מדרבנן אבל מדאורי' היינו לזרוק אין חילוק בין זה כנ"ז או לא ולפי מאי דקאמר דמתני' דרה"י לשבת היינו לזרוק ליכא לאפלוגי בין כנ"ז או לא ונפיר אתי' מתני' פרבנן דמדאורי' תא עכ"פ לא מבטלי רבים וא"כ א"א לומר דהרי"ף דמיייתי לה היינו לענין זה שלא כנ"ז דהא מתני' לאו בהכי מייירי וכבר פתבתי לעיל בשם הריטב"א שהקשה דלוקמי כר"י וקמ"ל דאפ"ל לטלטול ותי' דזה לא מוכח ממתני' ע"ש וגם ק' שהרי הרי"ף השמיט פל הני חילוקים דכ"ז כנ"ז או לא ולא הבי' הך דרב' ור"י פלל ע"ש ובבעהמ"א וא"כ א"א שפמך על החילוק בין זה כנ"ז או לא פיון שלא הזכיר חילוק זה פלל וגם מדקט טעמא דה"ל כמבוי מפולש לר"ה משמע דמייירי בזה כנ"ז ואף על פי שעירבו אסור מטעם מפולש וכבר פתבתי שבטור וש"ע פתב בפירוש להתייר אף זה כנ"ז וכ"כ הרשב"א בעבודת הקודש בית ראשון שער ב' וז"ל ואף על פי שפרצת המבוי ופרצת החצר שפצד רה"ר מכוננים זה כנ"ז ואפילו רבים בוקעין בחצר ונכנסין לה בזו ויוצאין בזו אף על פי כן החצר כרה"י ומותר לטלטל בכלה עכ"ל וכ"כ שם בשער א' בחצר פרוצה מב' רוחותיו לרה"ר אפילו זו כנ"ז כו' ואביא דבריו לקמן: אמנם יש לומר בשיטת הרי"ף אליבא דהרמב"ן דס"ל כמש"ל דגם ר"י דירושלים כו' אית ליה פסתם מתני' דטהרות חצר כו' אלא דפליג ארבה דס"ל שאין לחלק לר"י בין ניח' תשמישת' ור"י ס"ל דשפיר מחלקינן בהכי ואם פו שפיר פתב הרי"ף הך דחצר דהתם טעמא משום לא ניחא תשמישתיה אף לענ"ד מבואר לפעינן דלאו מה"ט אתינן עלה וכמש"ל דגם גבי חצר איכא לפעמים ניחא תשמישתיה דליכא גידודי ובכל גוונ' שרינן וגם א"ל דהתם בפרצה שאין בה יותר מעשר מייירי כבר פתבתי לעיל דאף על גב דהפוסקים פתבו פו היינו משום דמייירי לענין היתר טלטול וכל שחצר פרוצה יותר מעשר אסורה בטלטול כפרמלית מפל מקום פשיטא לענין דהוי רה"י לא מפלגינן בין יותר מעשר או לא וכן אם ה"ה שם צה"פ אפי' ביותר מעשר מותר בטלטול וזה מוכרח דהא רחבא מקשה מהא על רבה ולא שני ליה דהתם מייירי שאין רחב הפרצה י"ו אלא ודאי דהתם לענין דלהוי רה"י דאורי' תא אין חילוק בין פרצה עשר או יותר או פשיש צה"פ הוי רה"י לטילטול

גם פן וגם פְּכָר פְּתַבְתִּי דְלַעֲנֵן דְגִימָא אָתוּ רַבִּים וּמְבַטְלֵי אֵין חִילּוּק בֵּין הָרוֹחַב אַם הוּא י"ו או לא כמ"ש הריטב"א בהא דפרייה אמתני' דפסין מדר"י דאמר ירושל'ים וכן בהא דפרייה רבנן אדרבנן ע"ש: והנה התוספות בדף כ"ב ד"ה והאמר ר' יוחנן הקשו גם פן קו' זו וא"ת שגני ירושל'ים דהוי רחב ט"ז אמה ופסין ליכא אלא י"ג אמה ושליש נכתבו די"ל הואיל והיה לירושל'ים צה"פ דחשיב כמחיצה לא היה לרבים דבקעי לבטל המחיצה כו' וכבר פתבתי לעיל בזה ואא"ז מהרש"א שם הקשה דלפ"ז מאי מקשה דרבנן אדרבנן דאימ' הך דב' בתים ברחב ט"ז ופסין ליכא ט"ז וזה לא מתרץ בתירוץ עכ"ל וראיתי במפורשים לתרץ קוש' מהרש"א ע"פ מ"ש התוספות בסוף דבריהם ולפי פירוש אחר כו' אלמא דהתוספות בקוש'ינתם קיימו לפי פ' הראשון שפירשו לעיל דף ו' ושם פירשו דלמסקנ' הך דיתר על פן אמר ר"י כו' נמי איירי בר"ה שאינו רחב ט"ז ואם פן פריה שפיר דרבנן אדרבנן אליבא דמסקנ' דהתם דהך דיתר על פן מיירי במבוי המפולש ואין רוחב ט"ז אמ' ולענ"ד אין זה מעלה ארוכה דלפום הך תירוץ' מפרשינן בהך דיתר על פן ה' בדלתות מערבא כמ"ש התוס' וזה אליבא דחנניה ואליבא דת"ק אמרינן אבל בצה"פ מערבא כמ"ש הריטב"א שם ואם פן פשיטא דל"ק רבנן אדרבנן דאף על גב דרבנן ס"ל דרבים לא מבטלי מפל מקום הרי בכל מבואות המפולשין לר"ה צריה צה"פ דוקא עכ"פ אליבא דת"ק ואם פן בודאי טעמא דפסי ביראות דמשום עולי רגלים הקילו ואם פן מה קשיא ליה דרבנן אדרבנן ואף על גב דהתוספות פתבו שם דה"מ לשנויי דרבנן לא פליגי אלא מדרבנן כו' היינו אם נימא דמיירי ברחב י"ו שהוא ר"ה גמור ובזה שפיר הנה ס"ד דמקשה דרבנן ס"ל דלא מערבא פלל פנין שהוא ר"ה אתו רבים ומבטלי וכדאמרינן בדף ו' מדר"י דאמר ירושל'ים כו' וע"ז שפיר פתבו דהו"מ לשנויי שהוא דרבנן רק דבעי לתרוצי אפילו למאי דס"ד דמקש' וכבר הבאתי בשם הריטב"א שפתב בשם התוספות לתרץ דהכא אליבא דר"י שקלינן וטרינן כו' משא"כ אם נימא דעיקר קוש'י המקשה הכא לפי מסקנ' דלעיל דף ו' ומפרש דמיירי במבואות המפולשין שאין רחב ט"ז ולפום הך מסקנא בכל מבואות מפולשין צריה צה"פ לת"ק או דלת לחנני' וא"כ מאי קשי' ליה טפי מהך דיתר על פן דהא גם ההוא במבוי המפולש מיירי ומתפרשא לת"ק ה' בצה"פ מערבא ואם פן אדרבא מוכח דרבים לא מבטלי ומה שאין לחי וקורה מועיל בשני בתים בצידו ר"ה הוא מדרבנן כמו פל מבואות המפולשין לר"ה ועל פרוך לומר דהך מקשה נמי אזיל בשיטת המקשה דלעיל דף ו' דס"ל דהך דיתר על פן היינו ברוחב ט"ז והיה סובר דרבנן ס"ל דאין מערבין פלל ואף מדאורייתא ושפיר קשיא ליה למהרש"א למה שהתוספות מחלקין בין רחב ט"ז לפחות לענן בקעי רבים רק דס"ל דצה"פ מועיל אם פן יש לומר בלחי וקורה אין מועיל ברוחב ט"ז וצה"פ באמת מועיל והפלל בדאורייתא: וליישוב קו' מהרש"א אפשר לומר בדף י"ב אמרינן אמר ר"י מבוי מפולש הכשירו בלחי הזורק לתוכו חייב כו' לחי משום מחיצה כו' ורבא אמר אהד זה וא' זה משום.

היפר איתביה יתר על פן אמר ר"י כו' ופרש"י ואפילו רבנן לא פליגי אלא בר"ה אבל במפולש מודה ומבואר דלמ"ד משום מחיצה ניחא ליה דה"ל כג' מחיצות לר"י ורבנן פליגי בר"ה משום דרבים מבטלי ולהכי קשיא ליה שפיר רבנן אדרבנן וכמ"ש התוס' דצוה"פ היה להועיל פן הוא למ"ד לחי משום מחיצה והריטב"א הרגיש בזה אלא שכ'

שהוא מדרבנן משום מחיצה לדון רביעית וז"א דהא ס"ל דהזורק לתוכו חייב ועיין
בעירובין פ"ו בתוספות שכתבו שם גם כן דלמ"ד לחי משום מחיצה הוא דאורייתא אלא
בקורה למ"ד משום מחיצה נסתפקו שם ולכך צריך לחלק בין שם ד' מחיצות דשם איפא
עמוד רחב אמה ולא מבטלי ואף על גב דהתוספות שם בדרף י"ב פירשו בע"א ממ"ש
רש"י וכתבו דאפילו רבנן לא אסרו אלא דמדרבנן בעי ג' מחיצות אף בלא"ה פתבו התו'
דהו"מ לשנויי הכי דלא תיקשי דרבנן אדרבנן דהתם מדרבנן וע"כ דהש"ס קושטא
דמלתא משני דאפילו תימא שהוא מדאורייתא מפל מקום מפלגינן בין שם ד' מחיצות
והתוספות דף י"ב ס"ל דאליבא דמ"ד לחי וקורה משום מחיצה מציינו למימר דרבנן ל"פ
אלא מדרבנן ועיין בריטב"א שם מ"ש בשם התוספות וקצרת: ועדיין צ"ע דמאי פריד
דרבנן אדרבנן די"ל דהתם ס"ל לרבנן דלא מהני לחי וקורה פיון דהוא רחב מעשר ור"י
לטעמיה דס"ל דאפילו רחב מעשר אין צריך למעט כדאמר אבני בדרף ב' דפליג ר"י
בפרייתא גם ארוחב ואף לפמ"ש התוספות דהך דיתר על כן מייירי שאינו רחב ט"ז אמה
מפל מקום היא רחב י"ג אמה ושליש ולא מהני לחי וקורה לרבנן ואפשר דלישנא דרבנן
דייק דקאמרי אין מערבין ר"ה דמשמע דטעמא משום דר"ה הוא ואי מטעם רחב מעשר
אפילו מפולש לר"ה נמי אלא על פרוח דחכמים לדברי ר"י קאמרי דאפילו לדידה דמהני
ברחב יותר מיו"ד מפל מקום אין מערבין ר"ה ועיין בריטב"א דף י"ב ד"ה קסבר ר"י
ב"מ דאורייתא וה"ה מה דמהני לדברי חכמים ביותר מיו"ד דהיינו צוה"פ לא מהני בר"ה
ולכך פריד דרבנן אדרבנן וכן בדרף וא"ו דפריד ור"ה מי מערב' כו' ולא קאמר בכך הוא
דלא מערבא משום דלחי וקורה לא מהני ביתר מיו"ד משא"כ בפרייתא שיש צוה"פ בצד
א' ודלת לחנניה אלא על פרוח דדייק לישנא דאין מערבין ר"ה ע"ש: והנה מדברי
התוספות אלו שכתבו דאף דאיפא ט"ז יש להועיל צוה"פ אליבא דרבנן מבואר דצוה"פ
חשבינן ליה כמחיצה עכ"פ אי נימא דרבים לא מבטלי מחיצתא ואף בר"ה גמור ומשמע
דאף בב' מחיצות מהני כה"ג דהא השתא אפתי לא אסיק אדעתיה לחלק בין ב"מ לשם
ד"מ עד לבתר הכי דאקשי דרבנן אדרבנן אף ז"א דהא לעיל דף ו' דפרכינן מדר"י פתבו
התוספות דמדר"י נשמע לרבנן בב"מ דלא מהני בלא דלתות געולות ואם כן כ"ש צוה"פ
דלא מהני וצ"ל דנדאי השתא קיימו התוספות בס"ד דש"ס דר"י פאן וס"ל פרבנן אם כן
שפיר פריד כמו דמהני לרבנן פסין וחשיבי עכ"פ בליכ' ט"ז כמו כן יהיו חשויים אף
דאיפא ט"ז פשיש צוה"פ אבל למסקנ' דר"י באמת כו' יהודה וגם רבנן דוקא בפסין
דחשיבי משום דאיכ' שם ד"מ אם כן בב"מ דפליגי הו"ל כמו שם ד"מ לר"י אף מדברי
התוספות דשבת דף נא"ו נראה דאף ב"מ וצוה"פ הוי ג' מחיצות שהרי פתבו שם
דמתניתין דמערבין למבוי המפולש איפא לפרושי דמערבין בצוה"פ וסבר ג' מחיצות
דאורייתא א"נ ה"א דמייירי במפולש אבל אין ר"ה עוברת לתוכה כו' מבואר דלתירוץ
קמא איירי אפילו ר"ה עוברת בתוכה ואפ"ה מהני ליה צוה"פ ואף דהתם אליבא דר"י
מפל מקום הרי התוספות באו לומר שא"א למעט הך דר"י דמערבין למבוי המפולש
דאיפא למימר דגם מ"ד ג' מחיצות דאורייתא מודה פיון דאיפא צוה"פ וכ"כ בפ"י שם
דאי ממתניתין ה"א דמערבין בדלתות אלא פיון דלקושטא דמלתא אפילו בצוה"פ ה"ל
ג' מחיצות גמורים אפילו לרבנן דר"י הוי רה"י דאורייתא מש"ה ניחא להו לפרש כן
ומה שהקשה הפ"י דבריו צ"ע וכבר תמה בזה בס' יד דוד ע"ש.

ולפ"ז צריף לנישב הך דעירובין דף ו' דמוכח דאף מדאורייתא בעי נעולות דלתו לרבנן בב' מחיצות לחוד וכמו שפכתבו התוספות ושם נצריף לומר דנדאי ר"י ס"ל דלרבנן בב"מ אף צוה"פ לא מהני ומכל מקום בש"ס לא מייתי מתניתין לומר דברייתא ממעט לה פיון דבאמת איכא למימר דגם רבנן מודו בהא דצוה"פ מצטרף להיות ג' מחיצות ודלא כר' יוחנן אבל באמת קי"ל כר"י דאף לרבנן בב"מ בעי נעילה כמו לר"י בשם ד"מ ודלא כהפ"י דמשמע דפשיטא ליה דלרבנן נמי צוה"פ מהני אף בב' מחיצות דלא חשיבי לדידהו דבאמת לפי דברי ר' יוחנן לא הוי הכי: ואמנם דברי התוספות צ"ע דאיך אפשר לומר דר"י מערבין בצוה"פ קאמר וקוי ג' מחיצות ומיירי בר"ה גמור דהא ר"י ס"ל דרבים מבטלי וא"ל דדוקא בשם ד"מ אבל בב"מ מודה ז"א דמידי הוא טעמא משום דקסבר בב"מ דאורייתא ולפי מה דקיימינו השתא דמהך דמערבין הוי אמרינן דג' מחיצות בעי רק שצוה"פ חשיב כמחיצה ולפי"ז יש לנו לומר דצוה"פ נמי לא מהני דרבים מבטלי אליבא דר"י נצריף לומר דהתוספות קיימו השתא בתירוץ הב' שפכתבו בעירובין ד"ה קשא ר"י כו' ומשני קסבר ב' מחיצות דאורייתא אי נמי אפילו קסבר ג' מחיצות דאורייתא לא אתו רבים ומבטלי מחיצה ג' פיון דאיכא ב' מחיצות שלימות ובהכי א"ש מה שכתבו התוספות הך א"נ כו' דמי דחקם לזה ומי סגי להו מ"ש מעיקרא דר"י סבר בב"מ דאורייתא פיון דהכי מסיק בדרף צ"ה ואפשר שלשון הש"ס דחיקא להו דקאמר התם איכא בב"מ מעלייתא כו' משמע קצת דלא נניד מסברת המקשה דבעינו ג' מחיצות אף לפי מ"ש א"ש בפשיטות דמההיא דשבת מוכח הך סברא דאף דנימא ג' מחיצות דאורייתא מכל מקום מועיל בב"מ מעלייתא וצוה"פ ולכך כתבו שי"ל פן גם בדעת המתרגם דר"י אדר"י ואפשר שכ"כ לסברת מאן דאיתיב בדרף י"ב מהא דר"י אמאן דס"ל לחי וקורה משום היכר דלדידי טעמא דר"י בהא לאו משום ב' מחיצות דאורייתא ורבא דס"ל משום היכר הוא דמשני ליה טעמא משום בב"מ דאורייתא ולפי"ז יש לומר דע"כ לא פתבו התוס' בשבת דב' מחיצות וצוה"פ מהני אלא אליבא דר"י וכוננתם דהך מתני' דמערבין למבוי המפולש היינו מפרשים דר"י ס"ל דהיינו בצוה"פ דחשיב מחיצה בצירוף הב' מחיצות ואם פן הרי נגמרו מנין המחיצות שלו וליכא למעוטי הך מלתא מדנקט גמורה והשתא מייתי מיתר על פן דר"י ס"ל הכי אפילו בלחי וקורה ואף על גב דאיכא למימר דלחי וקורה משום מחיצה כמו שפכתבו התוספות שם אחר כף דמה"ט לא ממעט ליה מסיפא דמבואות המפולשין מכל מקום זהו הדיוק מתיב' גמורה לומר דדוקא הנהך דחשיבי הוי נגמרו מחיצות משא"כ תיקון לחי וקורה לא הוי גמר מנין מחיצות משא"כ צוה"פ א"א למעט מזה דנקט גמורה דהא בכל דנכתא חשבינן לצוה"פ מחיצה והא דלרבנן גם צוה"פ לא מהני אין זה משום שלא נגמרו המחיצות אלא משום דכיון דליכא רק בב"מ שלימים אתו רבים ומבטלי למחיצתא דצוה"פ וכמו בשם ד"מ לר"י דאף על גב שנגמרו המחיצות מכל מקום אתו רבים ומבטלי כמו כן לרבנן בב' מחיצות וכפשטא דש"ס דעירובין דמייתי מדר"י דבעי נעילה לפלוגתא דת"ק ורחנניא די"ל דאתו פרבנן ובהכי א"ש מה שהקשו בתוספות ישנים שם דנימא איפכא דהך דרה"י גמורה ממעט הא דאם הי' דרף הרבים מפסקתו ולפי מ"ש ז"א פיון דהמיעוט מתיבת גמורה היינו לענין גמר מחיצות במנינן כמו שכתב רש"י ועיין ברשב"א שם אם פן בשם ד"מ הא באמת נגמרו רק דנימא דאתו רבים ומבטלי זה אין נראה לזייק מתיבת גמורה כלל ואמנם לכאורה

ממ"ש התוספות שם בשבת דע"כ צריך לומר דר' יודא איירי בר"ה גמורה שבוקעין בו רבים כדמוכח בעירובין דף נ"א ונא"פ"ה סיימו למעוטי דר"י דלא הוי רה"י דלחי וקורה לא תשיב מחיצה והיינו כמו שכתב דמתיבת גמורה אין לדייק רק על לחי וקורה שי"ל דלא תשיב מחיצה ואם כן משמע דצוה"פ דודאי תשיב מחיצה מה"ת אפילו לרב כמו שכתבו התוספות בעירובין שפיר מהני אף שבוקעין שם רבים למשוי כג' מחיצות דהוי דאורייתא לכ"ע ולפי"ז תיקשי הך דעירובין דמוכח דגם צוה"פ לא מהני בב"מ לרבנן ודברי התוספות אלו דשבת שהקשו דהו"ל למעט הך דר"י מסיפא דמבואות המפולשין כתבו גם בעירובין בההיא סוגיא גופא וצריך לומר דשפיר ממעטינו גם צוה"פ מתיבת גמורה דאף על גב דצוה"פ נדאי הוי מחיצה מפל מקום פניו דבב' מחיצות אמרינו מבטלי מחיצה שלישית העשויה על ידי צוה"פ ממילא לא הוי גמורה פניו שהיא בטילה על ידי בקיעת רבים וכמש"ל דלישנא דרבנן דאמרי אין מערבין ר"ה משמע הכי דמה"ט אתינן עלה ומפל מקום שפיר כתבו התוספות דלא בעי למימר דאחי למעט הך דר"י דמערבין למבוי מפולש דהוה אמרינו דהתם על ידי צוה"פ וכיון דאיכא ב"מ מעלייתא לא בטלה מחיצה ג' אף על גב דג' מחיצות דאורייתא וכמו שכתבו התוספות סברא זו בעירובין דף כ"ב וכמש"ל ושפיר מיקרי גמורה ולכך נקט למעוטי הך דלחי וקורה דשפיר ממעטינו דלא הוי מחיצה פלל אבל לאמתת הדבר גם בכה"ג לא מהני דמדר"י נשמע לרבנן דבב' מחיצות אחי רבים ומבטלי צה"פ ודלתות געולות בעינן וצ"ע וע"ש בדברי אא"ז מהרש"א שהקשה על התוספות שכתבו דמסיפא לא מצי למעוטי לדר"י דהוה אמרינו דגם ר"י ס"ל ג' מחיצות דאורייתא אלא דלחי וקורה משום מחיצה והקשה על זה דהא בעירובין דף צ"ה מדייק בפשיטות מהך דיתר על פן דר"י סבר ב"מ דאורייתא ובאמת בעירובין דף י"ב דקאמר איתיביה יתר על פן כו' קסבר ר"י ב"מ דאורייתא מבואר שהמקשה הנה סובר דטעמא דר' יודא משום דלחי וקורה משום מחיצה וכמו שכתבו התוספות פאן ד"ה פאן ומפל מקום שפיר מדייק שם דב"מ דאורייתא אליבא דרבה דס"ל משום הדיכר ולא מסתבר ליה דר' יהודה סבר משום מחיצה אלא ס"ל דכ"ע משום הדיכר וב' מחיצות דאורייתא וכמו דמשני בדה"ב ועיין במחנה ראובן שהביא דברי התוספות דעירובין דף פ"ו שהקשו דמאי פריה אביי דס"ל קורה משום מחיצה ותימצו דלשיטת רבה פריה ע"ש: והנה דברי התוספות בעירובין דף ו' שכתבו דמדר' יהודה בשם ד"מ דלא תשיבי לדידיה בעי נעילה נשמע לרבנן בב' מחיצות צ"ע דלכאורה אין הגדון דומה דבשלקמא לר' יהודה שפיר קאמר ר' יוחנן דבעי נעילה פניו דאיכא פאן ד' מחיצות המועילים מדאורייתא ונא"פ"ה לא מהני אם רבים בוקעין דאתו רבים ומבטלי אם כן מה יתן ומה יוסיף אם יעשה גם צוה"פ פניו דמפל מקום רבים בוקעין שם מבטלין ליה ומפילין מחיצות אלו של צפון ודרום ואותן שנים מחיצות של מזרח ומערב לאו מחיצות מעלייתא ניהו גם יש לומר שרבים בוקעין בכל צד ולכך בעי דלתות געולות בליגלה שחוסמת היא את העוברים בליגלה ולכך לא מצי מבטלי מחיצות אלו אף על פי שבוקעין בהם ביום מפל מקום הרי אין מסור לרבים כל שעה ולא הוי ר"ה בכה"ג כדגלי המדבר וכמו שכתב הרשב"א בעה"ק טעמא דמלתא מה שאין פן אליבא דרבנן יש לומר דרבים לא מבטלי מחיצה פלל ואף על פי שאין פאן רק ב' מחיצות מפל מקום בצירוף המחיצה ג' דהיינו צה"פ ומכ"ש דלתות מצטרפות להיות ג' מחיצות ולחי וקורה שאני שאינם

מחיצות ואין לומר דדייק מלישנא דאין מערבין ר"ה בכף וכמש"ל דא"כ לא הו"ל לאתווי
הא דר' יהודה ואדרבה הרי קאמר וכ"ת בכף הוא דלא מערבא כו' ועיקר קושיא הוא רק
מדר"י ומדר' יוחנן לא מוכח מידי דדלקא מודה דלרבנן שפיר מערבא בדלתות או בצה"פ
דלא איכפת להו בביתוול מחיצות ואפשר לומר דנזאי לישנא דרבנן דקאמרי אין מערבין
ר"ה הכי משמע דטעמא משום ביתוול רבים הוא וכמש"ל דלהכי פריה בדרב כ"ב דרבנן
אדרבנן והכי קאמרי דאפילו תימא דסבירא לן לחי וקורה הוי מחיצה או אפילו ב"מ
דאורייתא מכל מקום רבים מבטלי (והא דב"מ דאורייתא אינו אלא לעשותו רה"י במקום
שאין בקיעת רבים) ועיין בריטב"א דף י"ב אלא דמכל מקום הוי אמרינן דלא מבטלי
רק מחיצות קלושו' פעין לחי וקורה אבל צוה"פ או דלתות לא לכה מיתי מדר' יהודה
דס"ל אליבא דר' יהודה דכל דמבטלי רבים אפילו דלתות בטלי ובעי נעילה דוקא ואם
כן ה"ה לרבנן דבב' מחיצות חיישינן לביתוול רבים בעי נעילה פה יש לומר בשיטת
התוספות: אבל לענ"ד נראה דהתוספות לא אזלי בשיטת הרשב"א בהא דס"ל טעמא
דדלתות ננעלות משום שמונע רגל הרבים לצאת ולכנס כל שעה אלא טעמייהו דכל
שיש דלתו הננעלות בלילה ממילא שיש פאן ד' מחיצות ואפילו בדלת א' הנה סגי להיות
ג' מחיצות דאורייתא רק פיון דהמחיצה הג' על ידי דלת הד' נמי על ידי דלת וכמו שפיתבו
התוספות שם לעיל מיניה וכיון שיש פאן ג' או ד' מחיצות גמורים גם ר' יהודה מודה
שאין בקיעת רבים שבוקעין ביום מבטלין מחיצות פאלו ולפיכך אף שעדיין דרף הרבים
שם מכל מקום גם ר"ה המוקף מחיצות בטל ממנו שם ר"ה ונעשה רה"י ולכן חצר
שהרבים נכנסין לה בזו ויוצאין בזו רה"י לשבת אף על פי שרגל הרבים מצוי שם בכל
שעה מכל מקום פיון שהמחיצות קיימות נעשה רה"י והרשב"א לטעמיה אזיל שכ' איזה
ר"ה כל מקום שרחב ט"ז אמה על ט"ז אמה ומתקבצין שם בני אדם לסחור' ולעשות
שם כל צרכיהם כשנוקים שבמדינות ואף על פי שדלתי המדינה ננעלות בלילה וזו היא
פלטא שאמרו כו' מבואר דס"ל דר"ה גמור שרבים מתקבצין שם אף שהוא מוקף
מחיצות לא מהני והח"צ בתשובה סוף סימן ל"ז הביאו וכתב נראה דעתו דוקא במבואות
המפולשין שהם מיוחדים לאנשי המבוי ההוא ואין יד כל אדם שנה בו הוא דמהני נעולות
בלילה ולא בפלטא שיד כל אדם שנה בו וכנראה שזו היא דעת רבינו אפרים שהביא
בעל המאור ובאמת דעה נכונה היא והכי דייק לישנא דמבואות נקט מפולשין ולא
בפלטא אלא שאני תמה שלא ראיתי לאחד מהפוסקים כו' וביחוד הרב הגדול הבית יוסף
ז"ל כו' עיין שם ואני תמה איה אפשר לומר כן וכי תעלה על דעתך שבירושלים בשלנותה
לא הנה בו הרבה פלטיות פאלה ומדברי ר"י נראה דבירושלים לפי שהדלתות היו ננעלות
הנכשרו כל הפלטיות שבתוכן להיות רה"י וכן להדי' אמרינן בעירובין דף ק"א מעשה
בשוק של פטמים שהנה בירושלים כו' ואמרינן עלה אמר ר"מ ר"ה ומקדו רבנן
פרמלית דאמר רבה בב"ח אר"י ירושלים כו' מבואר דלא הנה בירושלים שום ר"ה וכן
מוכח בפסחים דף ס"ו בתוס' שם אהא דשכח ולא הביא ספין כו' ע"ש וגם קשה מהא
דאמרינן אי לימא משום דמקיף סולקא דצור כו' בקל נמי כו' מבואר דאי הנה חשבינן
להנהך פמחיצות לא הנה חייב משום ר"ה אף שיש ר"ה בתוך המחיצות עצמן ואפשר
לומר דאה"נ קאמר דאם נימא דחשוב מחיצו' שלא יתחייב על ר"ה שבתוכה אם כן בקל
נמי אלא על כרחך דכה"ג לא מהני המחיצות המקיפין כלל פיון שר"ה בתוך המחיצות

ואפשר שהרשב"א למד פן משום דקשיא ליה קו' התוספות דלרבנן דס"ל לא אתי רבים ומבטלי אם פן א"י ובבל לא הנה ר"ה ולפי מה שפתיב' יש לומר פנין דכוננת הש"ס להוכיח דבכה"ג אין המחיצות מועילים לבטל דין ר"ה ואם פן אין חילוק בזה בין ר"י לרבנן אף מדברי הרשב"א נראה דדוקא דלתות געולות בליקלה לא מהני והינו שיהיה עליה דין רה"י ביום בשעה שהם פתוחים אבל בשעה שהדלתות געולים גם הרשב"א מודה דאין לפלטיא דין ר"ה ואם פן א"ש בפשיטות הא דאמרינן משום דמקיף סלקמא כו' דהתם שהמחיצות מקיפים תמיד יש לומר דמהני להוציא מדין ר"ה והחילוק שבין פלטי' למבואות המפולשין הוא מבואר דמבואות המפולשין אין קביעות שם לרבים פלל רק שרגל הרבים עובר' מר"ה שבצד זה לר"ה שבצד זה דרך המבוי וכיון שמחמת דריסת רגל הרבים דרך המבוי הוא נעשה ר"ה לכן כל שיש דלתות געולות בליקלה ואינו מסור לרבים כל שעה אינו דומה לדגלי המדבר שהיו הרבים עוברים כל שעה בין העגלים ולא הוי ר"ה משא"כ בפלטיא שהרבים מתקבצין שם ומתעפבין שמה ומחמת זה הוא ר"ה פנין שהרבים משתמשין שם לכן אף על פי שבשעה שהדלתות געולות אין לו דין ר"ה פנין שהוא מוקף מחיצות אינו דומה לדגלי המדבר וכמו ר"ה מקורה דפטור מה"ט מפל מקום ביום שהדלתות פתוחות שפיר יש לו דין ר"ה דמה איכפת לן במה שגועלות בליקלה ואין הרבים מחוץ לעיר באים לשם מפל מקום הפלטיא היא מסורה לרבים בני העיר עצמם והיא מסורה להם כל שעה אף שדלתות העיר ננעלין ולכן שפיר הוי הפלטיא ר"ה ביום שהדלתות פתוחות אף על פי שבליקלה נועלין אותם וז"ב לענ"ד בדעת הרשב"א ומפל מקום מה שהקשיתי דנדאי בירושלים כמה פלטיאות היו שם ומדברי ר"י משמע שכל ירושלים בכללה אין חייבין משום ר"ה זה צ"ע ולכן נראה דעת התוספות דאף בפלטיא מועיל דלתות געולות בליקלה ואין להם דין ר"ה אף ביום דכיון שעכ"פ בליקלה נועלים אותם הוי שם מחיצה על הדלתות ואף שפותחין אותה לא בטל שם מחיצה ממנה דפתח הוא ואין פתח מבטל שם מחיצה מעליו וכיון שיש פאן מחיצות גמורות המקיפים גם ר' יהודה מודה דלא מבטלי רבים המחיצה אף במקום שהוא מפולש לארבע רוחות כמו שפתיבו התוספות לענין ירושלים אבל אם אין שם רק צוה"פ או אפילו דלתות שאין געולות פלל אפילו בליקלה ס"ל לר"י אליבא דר"י דאין שם מחיצה פלל על דלתות אלו וממילא דאתו רבים ומבטלי שם ד"מ פנין שהוא מפולש לד' רוחות אין פאן רק שם ד"מ וזה לא מהני לר' יהודה ולפיכך שפיר פתיבו התוספות דמדר"י בשם ד"מ דלא חשיבי לדידי' ס"ל ודדלתות שאין געולות בליקלה לא מהני להשלים המחיצות נשמע לרבנן בב' מחיצות דבעינן געילת דלתות דוקא דאל"כ אין דלתות אלו חשוכים מחיצות פלל שהרי הם פתוחים תמיד ואם פן אף בלא ביטול רבים אין מועיל לרבנן דהא אין רק ב' מחיצות והעיקר מה שאנו לומדים מדר"י לאו לענין ביטול רבים אלא לענין דדלתות פתוחים לא מחשבי מחיצה שאם היו נחשבים מחיצה הא במחיצות גמורות מקיפים גם ר"י מודה וכמו דמודה שאם ננעלין בליקלה נפיק מפלל ר"ה אף ביום שהם פתוחים לפי שנעשה מחיצה גמורה לא משגחינן רבים רק היכא שאין ננעלים פלל אין שם מחיצה פלל עליהם וזה יש ללמוד גם לרבנן דכיון דאין מחיצה עליהם ומלבד הדלתות אין פאן רק ב' מחיצות ורבנן סברי ב' מחיצות לאו דאורייתא ודלתות פתוחות לא מצטרפי כנלענ"ד בפ' דברי התוספות: ומ"ש הח"צ על דברי הרשב"א שנראה שזה דעת רבינו אפרים שהביא בעל

המאור לפי ענ"ד לא משמע הכי בדברי בעהמ"א דבכל ר"ה מייירי התם וקאמר דלא מעברא בדלתות נעולות בלילה ודעת הר"ר אפרים נראה דיליף לה מדברי הש"ס דעירובין דף ק"א דקרי לירושלים פרמלית ולא ס"ל כמו שכתב רש"י דקרי לה פרמלית לומר שדין פרמלית יש לה אם לא עירבו אלא רצה לומר דהנה פרמלית ממש ולא מהני ליה עירוב וכן מבואר בדברי רבינו יהונתן פ"ק דעירובין שכתב וירושלים נמי מערבא פינן דדלתותיה נעולות בלילה ואף על פי שפל זמן שלא ערבה הוי כפרמלית פדאמרינן בסוף מסכתין כו' וצ"ע גדול היכא מערבא בדלתות לבדן פינן שנקרא פרמלית וכי עירוב מפיק לה מפרמלית אבל אם בנה לו עמוד כו' אפשר דמערבא ע"ש (ועיין בב"י סימן שמ"ה) וזה דעת רבינו אפרים דאפילו בדלתות נעולות בלילה לא מערבא דאפתי שם פרמלית עליה ומה שכתב הח"צ שיהא דעה נכונה ולישנא דגמרא דייק דגבי מבואות נקט מפולשין כו' לענ"ד פשוט דמבואות כל עיקר ר"ה לפי שרבים עוברים דרך עליה מר"ה שבצד זה לצד זה ולכך נקט מפולשין שנה עיקר הר"ה משא"כ בפלטיא שהיא ר"ה מצד עצמה שהרבים מתקבצים שם וקבועים שם ואף אם היא פתוחה לכרמלית או לצידי ר"ה שם ר"ה עליה וכדאשקחן המוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו כו' ואין ענין ר"ה שלו מחמת פלוש כלל ועיין בדברי הרמב"ן במלחמות בפרק עושין פסין מה שכתב אבל פנגד הפרוץ אם יש בו פלטיא רחב ט"ז כו' אפשר שחייבין עליו ואף על פי שתוף המבואות מכאן ומכאן אינו ר"ה מפני ב"מ שלהם וזהו פלטיא גדולה האמורה בכל מקום כו' מבואר דפלטיא המוסגרת בין ב' מחיצות לר"ה לא הוי ר"ה וה"ה בתוף ג' מחיצות או שם ד' מחיצות לדידן ומשמע דבדלתות אף נעולות בלילה מהני אף לפלטיא וכמ"ש: וברירושלמי דעירובין פרק כיצד משתתפין ר' אלעזר שאל לר' יוחנן הנה פיוסרים זרק מתוכה לר"ה או מר"ה לתוכה אמר ליה על דעתך אין ר"ה לעולם ריש לקיש אמר לעולם אין ר"ה עד שתהא מפולשת מסוף העולם עד סופו מחלה שיטת ריש לקיש דאמר אין ר"ה בעולם הזה אלא לע"ל שנאמר כל גיא ינשא מתניתין פליגא על ריש לקיש אינה רה"י שבילי בית גלגול וכן פיוצא בהן רה"י לשבת ור"ה לטומאה עכ"ל ובקרבן העדה שם פירש פיוסרים מקומות המוקפות הרים (ופירש בן לפי שקודם לזה איתא לא אמר חנניא אלא בים טבריא שהרים מקיפים אותה וכן משמע מדאמר ר"ל אמר כו') ונדחק במאי דקאמר מתניתין פליגא על ר"ל ולענ"ד פ"י פיוסרים הוא פהדא דירושלמי דע"ז פ"ח מעשה בר"ג כו' אלא דרך עקמומית הנה כגון אהן פסוורוס שהביט בה (וירושלמי הנה הוא גם כן בברכות ושם איתא פופבארוס אף הערוף גרס כמ"ש) ובערוף ערוף פווסרוס הביא זה ובמפרש שם פירש בלשון ינוני מי שהולך ופתאום מביט נשמת לאחוריו וליתא לענ"ד שהרי הירושלמי קאמר דרך עקמומית הנה כגון אהן פסוורוס ונראה שפירושו מקום זקוף והולך בעקמומית ומתעגל ויורד כמו שבילי בית גלגול וכן מתפרש בשקלים פ"ז הלכה ג' ר' יונה אבוב לא כן אמר אלא אמר הלואי פד נשפח נשפח מן פיוסרוס ולגיו (ופירושו שהוא שאל לו שרבנן מכריזין אף במוצא במקום שרבים מצויין א"ל את כו' אלא אמר הלואי כו' רצה לומר שאמר הלואי שימצא דבר מן הפיוסרים ולהלן דשם רבים מצויין יותר מן הפיוסרים ואפ"ה יקחנו וקאמר דאפי' כן אשפח ולא נסב ע"ש והמפורשים שם פירשו פיוסרים הוא שם מקום והמענין נראה שפירושו כמו שכתבתי) וכן מתפרש הך דעירובין דפיוסרים הוא כמו שבילי בית גלגל

דלא ניקח תשמיתיה שהוא מתלקט עצרה מתוך ארבע וְהַרְבִּים בוקעין בה ומבעי' ליה לר"א אם זרק לתוך הפיוסריס רצה לומר במקום שהפיוסריס מקיפו אם הוא נידון כרה"י או לא פינון שהרבים בוקעין בו והוא כמו איבעיא דרחבא וע"ז השיב ליה ר' יהודה על דעתה אין ר"ה לעולם והיינו פדאמרין א"י מקיף סולמא כו' ועל פרתה פינון שהרבים בוקעין בטל שם מחיצה ממנו ריש לקיש אמר כו' והדר קאמר מתניתין פליגא על ר' יהודה (פן צריף להיות) אינה רה"י שבילי בית גלגול כו' הרי דכה"ג הוי רה"י והוא פקושית הש"ס על רבא שם מהה מתניתין ומה דקשיא ליה אם פן אין ר"ה לעולם צריף כמ"ש התוספות דיש לחלק בין נעשה בידי אדם ושבילי בית גלגול אפשר שנעשה בידי אדם כמ"ל וכן הפיוסרוס אם נעשה בידי אדם הוי רה"י ויותר נראה דס"ל דנדאי יש ר"ה בעולם דמה שמקיף אותו הרים אין זה עושה רה"י פינון שיש שם ר"ה מצד עצמו בתוך ההרים מה שאין פן בשבילי בית גלגול וההו פיוסריס שאין שם ר"ה מצד עצמו שמתקבצין שם רבים ומתעכבים שם רק מה שעוברים רבים דרך שם זה עושה אותו ר"ה כמ"ש לומר פינון דלא ניקח תשמיתיה הוי מחיצה ומה שלפנים ממנו הוא רה"י וכמ"ש לעיל שיש לומר פן אליבא דהרשב"א ודוחק לומר דהירושלמי מיייתי ממתניתין לסייע לר"ל דאין ר"ה עד שיהא מְפֹלֵשׁ כו' וצ"ע: והנה הרשב"א בעבה"ק שער ב' ח"ד כתב מקום שהרבים בוקעין בו משער לשער ושערי מכוונין כו' אם רחב ט"ז זהו ר"ה גמורה כו' פיצד הוא מכשירו עושה לו דלתות ועולות בלילה וה"ז רה"י וכן לעיל מיניה ח"א כתב מבוי המפולש כו' עושה צה"פ איזהו מבוי מפולש מפאן ומפאן לר"ה כל שאינו רחב ט"ז אמה הנה רחב ט"ז אמה נעשה הוא עצמו ר"ה ואין ר"ה מתערב עד שיהיו דלתות ועולים ובשער א' חלק י"ד כתב חצר שנפרצה משני רוחותיה זו פנגד זו פרוצות שאין בהם יתר מעשר אם נפרצה למבוי מראשו האחד כו' ואף על פי שהרבים בוקעין בה ונכנסין בפתח זה ויוצאין בפתח אחר שאין רגל הרבים מבטלת שלש מחיצות גמורות ורה"י גמורה היא ואפילו לטלטל בתוכה כו' היתה החצר פרוצה משתי רוחותיה לר"ה אפילו זה כו' ורבים בוקעין בה הנכנסין בזו יוצאין בזו אם יש לה צוה"פ מפאן ולחיים או פס ד' מפאן ומפאן מותרת ואצ"ל בש"ש לה צוה"פ מפאן ומפאן שאין רגלי הרבים אוסרים המבואות והחצירות פינצא בזה עכ"ל והנה לכאורה החילוק בין הך דחצירות להך דלעיל בר"ה הוא דשם הנה רחב ט"ז אמה ואין מועיל צוה"פ דאתו רבים ומבטלי ומ"ש פאן שאין רגלי הרבים אוסרות המבואות והחצירות היינו לפי שאין רחב ט"ז א"כ כשנעשה לו צוה"פ אין הרבים שבוקעין שם מבטלין פינון שאין שם רחב ט"ז כמו שכתב הרשב"א חילוק זה בין מבואות מפולשין לר"ה עצמו אבל אחר העיון נראה שז"א וכמ"ל דהש"ס מיייתי מהה דחצר שהרבים נכנסין כו' לר"ה גמורה וגם קאמר דסד"א דמתניתין לזרוק ולענגן לזרוק פשיטא שאין מקום חיוב כ"א ברחב ט"ז ומה דנקט דינו באינה יותר מעשר משום דין הטלטול דפרצה יותר מעשר למקום האסור לה הוי פרוץ במלואו לענגן טלטול וכמ"ל בדברי רש"י והרא"ש והטוש"ע ואמנם נראה דנדאי לענגן שיהא הרבים מבטלין אין חילוק בין רחב ט"ז או לא וכמ"ש הריטב"א והחילוק בין מבוי מפולש לר"ה הוא דאותו המקום שאנו דנין עליו דין ר"ה צריף שיהא רחב ט"ז כדי לפינו מעגלות המשפן ולכן אם מבוי מפולש ורחב ט"ז אמה הוא עצמו ר"ה שהרי דומה ממש לעגלות המשפן ואם אותו המקום אינו רחב ט"ז אלא שהוא מפולש

למקום רחב ט"ז זהו דין מבוי המפולש לר"ה ולכן אף דקי"ל ב"מ לאו דאורייתא מפל מקום ר"ה אין פאן שְהרי הרבים אין יכולין להתפשט שם ט"ז על ט"ז ולזה הקילו דסגי ליה בצוה"פ מפאן לת"ק דחננ' משא"כ אם יש שם ט"ז פיון שהוא ר"ה גמור בתוך המבוי עצמו דאף על גב דמקף ב' מחיצות לא מהני מדאורייתא לכן ס"ל להש"ס דאף לרבנן לא מהני צוה"פ לבטל ממנו דין ר"ה ואמרינן דרבים הבוקעין מבטלי מחיצה שלא פיון דמבלעדי הצוה"פ ליפא כ"א ב"מ דלא חשיבי מה שאין פן בחצר דמייירי שלא נפרצה במלואה לר"ה ונשארו קצת עומד ואף על גב דפרוץ מרובה סגי בצוה"פ פיון דאיפא עכ"פ ג' מחיצות מחמת העומד הנשארו שם וזהו שפתי הרשב"א שאין רגל הרבים מבטלת ג' מחיצות גמורות ולא נקט טעמא שאין רגל הרבים מבטלת לפי שאין הפרצה יותר מעשר ובקיעת רבים ברחב רק עשר אינה מבטלת אלא ודאי שאין חילוק בזה רק התם טעמא משום דג' מחיצות קנימות וזהו דפרצת חצר זו כנ"ז אפילו רחבה ט"ז אם עשה צורת הפתח מפאן וצורת הפתח מפאן היא מותרת.

וכלל דמלתא דדין רחב ט"ז אינה על מקום בקיעת המחיצה כ"א על מקום שאנו דנין בו דין ר"ה והלכך אף אם בתחלת פלושו של המבוי לר"ה אין בו רחב ט"ז ומתרחב והולך ונעשה רחב ט"ז על ט"ז דין ר"ה יש לו ואין דנין המפולש לר"ה כפתח ואפילו עשה לה צוה"פ לא מהני פיון שהוא מפולש במלואו לר"ה ומה שאין מקום הבקיע' ט"ז מפל מקום מתבטל על ידי בקיעת רבים ואין מועיל הצורת הפתח לעשות ר"ה שבמבוי כרה"י וכן נראה מדברי הרמב"ם דף נא"ו שפתי אהא דר"י עושה לחי מפאן כו' דהא ר' יהודה לא התיר אלא בי"ג כו' ודחוק הוא לומר בזה דמייירי שנתקצר המבוי באותו מקום כו' ונראה שאפשר לזה פיון הרשב"א מ"ש מבואות הרחבים יו"ד אמה אף על פי שמקצתו מתקצרו ואין בו ט"ז ה"ז ר"ה שא"א לר"ה להתלקט במלקט והוא כמ"ש הרמב"ם שיש לתרץ פן ההיא דר"י ושוב פתי כו' מבואות שארפן לאנרף ר"ה אף על פי שאין רחב ט"ז הוי ר"ה והוא תירוץ התוספות בשם ר"י ונראה פשוט דאף אם המקום הקצר הוא בראש המבוי המפולש דינא הכי שְהרי משמע הא דר"י דנותן לחי מפאן שפי הרמב"ם שפתי שנותן לחי הוא קצר מט"ז והיינו בראש המקום המפולש ועלה קאמרי רבנן אין מערבין ר"ה משום דרבים מבטלי מחיצתא ואפילו של צוה"פ משא"כ בחצר שאין פרוץ במלואו לר"ה ויש שם ד' או ג' מחיצות קנימות אף על גב שהפרצה רחבה ט"ז וגם תוך החצר רחב הרבה ויכולין הרבים להתפשט שם יותר מט"ז על ט"ז לא איכפת לן בהכי פיון דאיפא שלש מחיצות אין הרבים מבטלין אותה ואי משום דאיפא פרצה יותר מיו"ד לזה מהני צוה"פ להתיר ולרבי יהודה באמת גם בכה"ג אמרינן דרבים מבטלין פדאמרינן עלה לעולם רבנן כו' ולא קי"ל הכי אלא דוקא בר"ה גמור שהמבוי עצמו הוא רחב ט"ז אמה על ט"ז ואין לו רק ב' פותלים מצד זה ומצד זה שאז יש לו דין ר"ה גמור בזה אין מועיל לעשות מחיצות מזה ומזה על ידי צוה"פ או דלתות שאין געולות משא"כ כשאין המבוי רחב ט"ז רק שמפולש לר"ה רחב ט"ז או שיש פאן ג' מחיצות פגון חצר בזה לא אמרינן דרבים מבטלי ועבדינן לכל חד פדיניה וזהו שפתי הרשב"א שאין רגל הרבי' אוסרות במבואות והחצרות בכינצא בזה ור"ל לאפוקי היכ' דאיפא ר"ה גמור וליפא ג' מחיצות אז רגלי הרבים אוסרתן כנלענ"ד הנה הארכתי בדברי הרשב"א בזה וצדיקן מידי ערעור לא יצאנו שפתי דברי הרשב"א בתשובה ותה"א כת"י

שֶׁהַבִּיאָתִי לְעֵיל גְּרָאָה מְדַבְּרִי שׁוֹס"ל דְּהִלְכָה כַּר"י לְגַבִּי ר"א וְהִבִּיא מְדַבְּרִי הָרִי"ף שְׁפֹסֵק לְהָא דר"י דְּאָמַר יְרוּשָׁלַּיִם כּו' וּכְבָר פְּתַבְתִּי דַּלְר"י דְּפֹסֵק כַּר"י הֵךְ מִתְּנִי דְחֻצָר שְׁהַרְבִּים כּו' דְּלֹא פְהִלְכְתָא הוּא דְאֵתִי פְרַבְנֵן דְּאֵלִיבָא דַּר"י אֵית לֵן לְמִימַר דְּרַבִּים מְבַטְלִי וְהַרְשָׁפִ"א פּוֹסֵק לְהֵךְ מִתְּנִיתִין דְּחֻצָר כַּמְש"ל וְאִם פֶּן מְזַכָּה שְׁטָרָא לְבִי תְרִי וְא"ל כַּמְש"ל דַּס"ל לְחֻלְק בֵּין חֻצָר דְּלֹא נִיחָא תַשְׁמִינְשִׁתִּיה וְדִלָּא פְרַבָּה דְּפִשִׁיט לְרַחֲבָא שְׁאִין חִילּוּק דְּמְדַבְּרִי הַרְשָׁפִ"א בַּעַה"ק מְבֹנְאָר דְּלֹא מַה"ט אֵתִי עֲלָה אֶלָּא מְשׁוּם שְׁיֵישׁ פֶּאָן ג' מְחִיצוֹת גְּמֹרוֹת אִין רְגַל הַרְבִּים מְבַטְלִי וְהָרִי בְּפִסִּין שְׁיֵישׁ שְׁמֵ ד"מ וּפְלִיג ר"י וְלִכְאוּרָה יֵישׁ.

לֹוֹמַר דְּהֵתֵם בְּפִסִּין אָף עַל גַּב דְּאֵיכָא שְׁמֵ ד"מ מְכַל מְקוּם הַפְּרוּץ מְרֻנְבָה עַל הָעוֹמֵד מִשָּׂא"כ הִיכָא שַׁעֲכ"פ הָעוֹמֵד כְּפְרוּץ וְכֵן מְשַׁמַּע מְלִשׁוֹן רַבִּינוּ יְהוֹנָתָן שְׁמֵ בְּמִשְׁנֵה שְׁפַתְב דַּס"ל לַר"י דְּאֵתוּ רַבִּים וּמְבַטְלִי מְחִיצוֹת פֶּאֱלוּ שְׁהַפְּרוּץ מְרֻנְבָה עַל הָעוֹמֵד אֶבֶל ז"א דְּהָא ר"י אָמַר פֶּן לַעֲנֵן יְרוּשָׁלַּיִם וּפְשִׁיטָא דְּלֹא מְסַתְבַּר שְׁהִיָּה שְׁמֵ פְרוּץ מְרֻנְבָה וּכ"כ הָרִיטְבִ"א וְגַם דָּאֵם פֶּן מְאִי מִיִּיתִי רַחֲבָא מִמִּתְנִי דְּחֻצָר דְּמֵאִי רְאָיָה דְּלִמָּא שְׁפִיר אֵתִי כַּר"י וְטַעֲמָא מְשׁוּם דְּאֵיכָא מְחִיצוֹת שְׁהַעוֹמֵד מְרֻנְבָה וּקְמ"ל דְּבַכְה"ג גַּם ר"י מוֹדָה מִשָּׂא"כ בְּהִיא דְּתַל הַמְּתַלְקֵט אָף עַל גַּב דְּאֵי לָאו דְּהַרְבִּים בּוֹקְעִין הָוִי אֶמְרִינֵן גּוּד אֶסִּיקִמְכֵל מְקוּם אִין פֶּאָן מְחִיצוֹת הַנִּיכְרוֹת וְלֹא עֲדִיף מְשֵׁם ד' מְחִיצוֹת דְּפִסִּין אֶלָּא עַל פֶּן שְׁאִין לְחֻלְק בְּכָף.

וְעוֹד שְׁהָרִי מְבֹנְאָר מְדַבְּרִי הַרְשָׁפִ"א דְּאֶפִּילוּ אִין לָהּ רַק צוּה"פ מְפֶאָן וּמַצַּד הַשְּׁנִי שְׁנִי לְחִינֵן אוֹ פֶּס ד' מִתְּרַת אָף עַל פִּי שְׁאִין שְׁמֵ עוֹמֵד מְרֻנְבָה עַל הַפְּרוּץ וְהִינֵנו פְּשִׁיטִין רַחֲב מְעֵשֶׁר וּכְשֶׁרַחֲב מְעֵשֶׁר צְרִיף צוּה"פ מְפֶאָן וְצוּה"פ מְפֶאָן דְּצוּה"פ מְהַנִּי אָף לְמַחֲצֵה ג' פְּמוּ שְׁפַתְב בַּעַה"ק שְׁעַר א' חֻלְק י"ג בְּאִיזָה חֻצָר אֶמְרוּ בְּשִׁישׁ לוֹ ג' כּוֹתְלִים וּפְתוּחִים בְּרוּחַ רַבִּיעִית פְּמְבוּי אֶבֶל דּוֹפֵן שְׁלִישִׁית אִינָה נִיְתַרְתָּ לַעוֹלָם אֶלָּא בְּצוּה"פ אוֹ בְּעוֹמֵד מְרֻנְבָה עַל הַפְּרוּץ עַכ"ל אֶלְמָא דְּאָף מְחִיצָה שְׁלִישִׁית נִיְתַרְתָּ עַל יְדֵי צוּה"פ וְאִין בְּיַדִּי לְחֻלְק בֵּין חֻצָר שְׁהַרְבִּים בּוֹקְעִין בְּהַ לְשִׁנֵּי כּוֹתְלִים בַּר"ה וְהַרְבִּים עוֹבְרִים דְּרָף שְׁמֵ אִם לֹא שְׁנֵאֵמַר דְּמִיִּירִי שְׁאִין רֹחֲב הַחֻצָר ט"ז וְהַחֻצָר אֶרְפָּה לְרֹחֲב ר"ה שְׁאִם אֶרְפָּה לְאֹנְרָף ר"ה גְּרָאָה מְדַבְּרִי הַרְשָׁפִ"א שְׁהַכְרִיעַ פְּדַעַת הַתּוֹסְפוֹת דְּאֶפִּילוּ אִין שְׁמֵ ט"ז אִמָּה הָוִי ר"ה גְּמֹרָה אִם אֶרְכוּ לְאֹנְרָף ר"ה ע"ש שְׁעַר ג' וְכַל זֶה הִיָּה לוֹ לְפָרֵשׁ וּכְבָר פְּתַבְתִּי דְּמְדַבְּרִי הַרְשָׁפִ"א מוֹכַח אוֹ דְּהִיא דְּחֻצָר מִיִּירִי בְּאֹנְפֵן שְׁהוּא ר"ה גְּמֹר דּוּמְיָא דְּתַל הַמְּתַלְקֵט אוֹ דְּלַעֲנֵן דְּנִימָא אֵתוּ רַבִּים וּמְבַטְלִי אִין חִילּוּק בֵּין אִם הוּא ט"ז אִמָּה אוֹ לֹא דְּהָא הִיא דְּתַל בַּר"ה גְּמֹר מִיִּירִי וּמִיִּיתִי עֲלָה מְהִיא דְּחֻצָר וְצ"ע כְּעַת.

וְאִיף שְׁהִיָּה עַכ"פ מְבֹנְאָר דְּבַכְה"ג שְׁיֵישׁ לְחֻצָר שְׁלִישָׁה כּוֹתְלִים מוֹדָה הַרְשָׁפִ"א דְּהָוִי רַה"י לְשַׁבַּת וְאִין רְגַל הַרְבִּים מְבַטְלִי וְאָף שְׁהוּא מִיִּירִי בְּפִרְצָה שְׁאִינָה יוֹתַר מְעֵשֶׁר מְכַל מְקוּם צוּה"פ מְהַנִּי לְיוֹתַר מְעֵשֶׁר וְלֹא מְצִינוּ שְׁהַחֻצָר לַעֲנֵן חֻצָר נְעִילַת דְּלַתוֹת כְּלָל: וְרַבִּינוּ יְהוֹנָתָן בְּפִי ה' הָרִי"ף בַּפ"ק כְּתַב וְז"ל אֶבֶל בְּדַלְתוֹת מְפֶאָן וּמְפֶאָן וּנְעוּלוֹת בְּלִילָה מְעַרְבָא מְשׁוּם דְּמִשְׁנֵי לִיָּה כְּחֻצָר שְׁהַרְבִּים נְכַנְסִין בְּזוֹ וְיוֹצְאִין בְּזוֹ דְּרַה"י הִיא לְשַׁבַּת אֶפִּילוּ לְטַלְטַל וִירוּשָׁלַּיִם נְמִי מְעַרְבָא כּו' וְצַע"ג הִיכָא מְעַרְבָא בְּדַלְתוֹת פִּינֵן שְׁנַקְרָא כְּרַמְלִית וְכִי עִירוּב מְפִיק לָהּ מְפַרְמְלִית אֶבֶל אִם בְּנָה לוֹ עֲמוּד מְפֶאָן וְעֲמוּד מְפֶאָן בְּשִׁנֵּי רְאִשֵׁי הַמְּבוּי אֶפְשָׁר לֹוֹמַר דְּמְעַרְבָּ דְּהָוִי כְּחֻצָר שְׁיֵישׁ לָהּ ד' מְחִיצוֹת וּכְדַלְתוֹ נְעוּלוֹת בְּלִילָה עַכ"ל מְבֹנְאָר מְדַבְּרִי דַּק"ל מַה מוֹעִיל נְעִילַת לִילָה לְשַׁעָה שְׁהֵם פְּתוּחִים בְּיוֹם וְלִזָּה אָמַר פִּינֵן שְׁנוּעֵלִים

בלילה ה"ז פמנקה מחיצות וכל שיש לו היקה מחיצות פגון חצר לא איכפת לן בבקיעת רבים אלא דאפתי דין פרמלית יש לו על ידי דלתות לבד ואם בנה לו עמוד מפאן הוי פחצר שיש לה ד' מחיצות ובדלתות נעולות בלילה סגי כצ"ל ומפל מקום צ"ע דאם יש לו דין חצר על ידי עמוד מפאן דלתות נעולות בלילה למה דהא בחצר משמע דאף בלא דלתות שרי ואפשר דס"ל טעם היתר חצר משום דלא ניחא תשמישתין וילכה פשדלתות נעולות בלילה דג"כ חוסמת העוברים משני ליה פחצר שהרבים כו' הלכה אף שפנה לו עמוד מפל מקום בעינו נמי דלתות נעולות בלילה עכ"פ דאפתי ל"ד לפרצת חצר דלא ניחא תשמישתין עד שיהיה שם דלתות ובלא העמוד בדלתות לבד הוי פרמלית ועיין רש"י שכתב גם פן דנעילת דלתות משנה ליה פחצר של רבים ואפשר גם פן פנונתו פן אף פבר פתבתי דלפי מה דפשיט רבה אין חילוק בין ניחא תשמישתיה או לא ואם פן נראה דאם בנה לו עמוד מפאן ועמוד מפאן דהוי פחצר שיש לה ד' מחיצות אין צריך דלתות פלל וגם צ"ע על רבינו יהונתן דמשמע מדבריו דירושלים לא היה רק פמו מבוי מפולש של ב' מחיצות והיינו שהיה העיר חלוקה לחצאין ודרה הרבים באמצע מפולש משער לשער ולפ"ז קשה איה מוכיח מדר"י פאן ולא ס"ל דדלמא פרבנן ס"ל בפשם ד' מחיצות וירושלים שאני שלא היה רק ב' מחיצות דלא מהני לרבנן וכן מבואר מדברי התוס' שפתבו דמדר"י נשמע לרבנן כו' והיינו דירושלים שם ד"מ הוא פמו שפתבו מהרש"א שם ועל פרקה לומר דקים ליה דירושלים שם ד"מ היה שם ויש לי דרה אחר בזה וקצרתיו: ועתה נדבר בענין ההיתר מצד דבזמנינו אין לנו ר"ה דאף אם הוא רחב ט"ז אמה אין ס' רבוא בוקעין בו תדיר והוא דעת רש"י בעירוובין דף ו' ובדרה כ"ו ובדרה סמך והתוספות שם פתבו פן בשם בה"ג ואף עלהפי שלא נמצא בה"ג שלפנינו עדותם נאמנה מאד וכבר כתב הגאון בתשובה מנחם עזרי' בסימן ל"ב בענין דברי בה"ג שהביא המרדכי וז"ל לאו פל פמינה לההביל דברי בה"ג על בלי היותן פתובים בספרו הפצוי אצלינו פי חסרונות הרבה ראיתי בו בכמה מקומות ולא נחשד המרדכי לומר משמו מה שלא ראה ולא ידע עכ"ל וגם אפשר שיש ללמוד ממשמעות דברי בה"ג שלפנינו שפתב בדרה ט"ז ע"ג וכן בדרה כ"ח וז"ל ולא מבציא דרה ר"ה דאורח מלפא הוא ואסור לטלולי בגוה ארבע אמות היכא דליפא עירוב אלא אפילו ממבוי למבוי כו' ואפילו מבוי גופיה אסור לטלולי ביה בד' אמות כו' וצריכה מתא למעבד לה עירוב הדר הודראנה פחבלים או בצורת הפתח כו' ואורח מלפא משמע שפצוין שם ס' רבוא וכדאמרינן בב"ב דף צ"ט דרה המלה אין לה שיעור דרה הקבר אין לה שיעור והרשב"ם פי' משום שצריך שיהיו מקו מאבולא עד סכרא והיינו כמ"ד התם בכתובות והפוסקים שם פסקו כר"י דאמר פנטילתה פה גתיתה דהיינו ששים רבוא כמ"ש הרמב"ם בהלכות אכל פ"ה ואם פן נראה דגם דרה המלה פן ומוסיף על דרה הקבר שהמלה פורץ גדר כו' פמו שפתב הרשב"ם שם ועכ"פ ממ"ש בה"ג דאורח מלפא הוא יש סמך למ"ש התוספות בשמו דס"ל דבעינו ס' רבוא לענין שבת ואף על גב דלענין מפר סגי ברוחב י"ו אמה מפל מקום בשבת בעינו דומיא דדגלי המדבר שהיו ס' רבוא וילכה דניק וכתב דאורח מלפא הוא.

והתוספות שם בשבת דף נא"ו ע"ב ד"ה פאן בזמן שישראל שרוין במדבר פתבו בפשיטות משמע קצת דאינה ר"ה אא"כ מצוין שם ס"ר פמו במדבר וכן בעירוובין דף ס' הביאו דברי רש"י שאין נכנסין ס' רבוא כו' והדין עמו כו' ולא הביאו פי' אחר פלל אף

בְּדָף ו' פְּתָבוּ דְקָשָׁה לְר"ת כו' וְאוֹמֵר ר"י כו' לְכַאוֹרָה נִרְאָה שֶׁר"ת חוֹלֵק עַל רִש"י ור"י
סוֹבֵר פְּשִׁיטַת רִש"י אֲף לַפְעַנ"ד אֲפָשָׁר שְׁגַם ר"ת אֵין חוֹלֵק לְדִינָא וְקַיִבֵּל תְּפִירוֹץ ר"י
שְׁמַתְרִץ דְּבָרֵי רִש"י וְכֵן מִשְׁמַע בְּשִׁבְתָּ דָף ס"ד ד"ה ר' עֲנִי וכו' וְאֵנוּ שְׂאִין לָנוּ ר"ה גְּמוּר
כו' שְׁהָרִי אֵין רְחִבִים י"ו וְלֹא ס' רְבּוּא בּוֹקְעִין בּוּ כו' פֶּה פִּירְשׁ ר"ת וְהִקְשָׁה ר"י כו' ע"ש
וְכ"כ הֶמְרָדְכִי שֵׁם שֶׁר"ת פִּירְשׁ פֶּן פְּדִי לִיִּישָׁב הַמְּנַהֵג כו' (אֲף הָרָא"ש שֵׁם הַשְּׂמִיט הָף
דוֹלָא ס' רְבּוּא וְהִינּוּ מִשּׁוּם דְּסָגִי לִיהַ בְּטַעְמָא שְׂאִין רְחִב י"ו) וּפְשִׁיטָא דְלֹא מְסַתְּבַר לּוֹמֵר
שְׁזָה שְׁכֻתָּבוּ וְלֹא סָמָךְ רְבּוּא בּוֹקְעִין אֵין זֶה מְדַבְּרִי ר"ת רַק הַתּוֹסְפוֹת טַעְמָא דְנִפְשִׁינְהוּ
קְאָמְרִי הֵכָא אֵלָא נִרְאָה שְׁגַם ר"ת לֹא הִחְלִיט בְּזָה דְלֹא פִּירְשׁ י"ו וְלָכֵן לִיִּישָׁב הַמְּנַהֵג שְׁפִיר
נִקְטַ שִׁיטַת רִש"י וְאֵע"ג דְּהָרִיטְב"א בְּעִירוּבִין פְּתַב בְּפְשִׁיטוֹת בְּשֵׁם ר"ת שְׁחוֹלֵק עַל רִש"י
מְפָל מְקוֹם עַל הַתּוֹסְפוֹת יֵשׁ לְסַמְּךְ בְּזָה דְלִדִּינָא לֹא עֲמַד בְּמַחְלָקוֹתוֹ נִגְדַ רִש"י בְּזָה דְחֻכְמִי
הַתּוֹסְפוֹת הֵמָּה מִתְלַמִּידוֹ וּבְקִיָּאֵי טְפִי בְּסִבְרַת ר"ת וְכֵן בְּסִפְרֵי הַתְּרוּמָה שְׁהִיָּה תְלַמִּיד
מְוָבְהָק שֶׁל הֶר"י בְּעַל הַתּוֹסְפוֹת בֶּן אַחֲוֹתוֹ וְתַלְמִידוֹ שֶׁל ר"ת פְּתַב בְּסִימָן רל"ט ור' יַעֲקֹב
פּוֹסֵק כר' עֲנִי בר' שְׁשׁוֹן דְּשָׁרִי כָּל תְּכַשִּׁיטִין בְּחֻצָּר וְלִדִּין ר"ה שְׁלָנוּ הוּא פְּרָמְלִית שְׁהָרִי
אֵין מְפּוֹלֵשׁ מִשְׁעַר לְשַׁעַר בְּרוֹחַב י"ו וְגַם לֹא שְׁלֵטִי בְּהוּ ס' רְבּוּא וְאוֹמֵר פֶּן פְּדִי לִיִּישָׁב
מְנַהֵגִינוּ שְׁהַנְּשִׁים יוֹצְאוֹת פְּשִׁהוּ מְקוֹנְשִׁטוֹת בְּתַכְשִׁיטִיהֶן לר"ה בְּשִׁבְתָּ וּמוֹסִיף אֲנִי לִיִּישָׁב
הַמְּנַהֵג כו' אֲבָל אֲנוּ דְלִית לָן ר"ה גְּמוּר כו' ע"ש וְכ"כ שֵׁם בְּסוֹף סִימָן הַנְּ"ל לְעַנְיָן חוּטִין
וְנ"ל וְשָׂמָא לְדִידוֹ דְלִית לָן ר"ה גְּמוּרָה מְפּוֹלֵשׁ מִשְׁעַר לְשַׁעַר בְּרוֹחַב י"ו אֲמָה וְגַם לֹא
שְׁלֵטִי בְּהוּ ס' רְבּוּא אִם פֶּן יָכוֹל לְהִיּוֹת מְוָתֵר בְּכָל עַנְיָן כו' וּכְלָשׁוֹן הַזֶּה פְּתַב ג"כ בְּרָאשׁ
הַסִּפְרֵי בְּסִימָנִים שֵׁם וְאֵין סָפֵק שְׂאֵם לֹא הִיָּה פֶּן דַּעַת רְבּוּ הֶר"י וְנ"ל לֹא הָוִי כּוֹתֵב פֶּן
בְּפְשִׁיטוֹת וְכ"כ בְּאַגְוָדָה פֶּרֶק בְּמָה אֲשֶׁה בְּשֵׁם רְבִינּוּ תָם וְכֵן בְּסִמָּ"ג הַלְכוֹת שִׁבְתָּ דָף י"ח
פְּתַב פֶּן בְּשֵׁם רְבִינּוּ תָם דְּהִלְכָה פְּרָבִי עֲנִי דְבָשָׁל סוֹפְרִים הִלְכִין אַחַר הַמִּיקָל כו' וְאִם פֶּן
לְדִידוֹ דְלִית לָן ר"ה גְּמוּרָה מְוָתֵר כו' ע"ש וְכֵן בְּשִׁיבּוּלֵי הַלְקֵט הַלְכוֹת שִׁבְתָּ סִימָן כ"ו
בְּשֵׁם ר"ת וְכֵן מְבּוֹאֵר לְהַדְיָא בְּרָאב"ן סִימָן שִׁמ"ט שֶׁכ' וַיֵּשׁ לּוֹמֵר שְׁהָרָאשׁוֹנִים לֹא מִיָּחוּ
כו' וְגַם אֵין בְּהֶם דְרִיסַת סָמָךְ רְבּוּא כו' פְּדָאמְרִינּוּ רְיוּשָׁלַיִם אֵלְמָלָא כו' לְפִי שְׁהִיָּה ר"ה
שְׁלָה רְחִב ט"ז אֲמָה וְהִיָּה בְּהוּ דְרִיסַת הַרְגֵל שֶׁל ס' רְבּוּא וְכֵן מְבּוֹאֵר דַּעַת הַסִּמָּ"ג וְסִמָּ"ק
וְהָרוֹקַח ס' קע"ה שֶׁכ' וּבְכָל מְלֻכוֹתֵינוּ כָּאֵין ר"ה פִּי אֵין מְצוּיִין שֵׁם ס' רְבּוּא בְּנֵי אָדָם
וְכֵן הוּא דַּעַת מְהָר"ם מְרוֹטְנַבּוּרֵק בְּתַשׁוּבַת שְׁבַמְרָדְכִי פֶּרֶק עַל אֲבֹן הַשְּׁנוֹקַת שְׁקוּרִין
וּוּאֲשִׁיר שְׁטִינּוֹ וְהוּא בְּתַשׁוּבָה מְהָר"ם קוֹבֵץ קִטּוֹן סִימָן וְכֵן מְבּוֹאֵר בְּמְרָדְכִי פ' הַדָּר
וּבַהַגְמ"י פ"ב דְּעִירוּבִין דִּכ' עַל דְּבָרֵי ר"י דְלִדִּין דְלִית לָן ר"ה לֹא בְּעֵי נְעִילָה וְאַפְּלוּ
בְּסִרְטִי מְפָאן וּמְפָאן כו' ור"ל ר"ה שֶׁל ס' רְבּוּא כִּמ"ש הַגְמִי"מ שֵׁם פ"ה וְנ"ל הֵא לָף
לְשׁוֹן מְהָר"ם כו' תְּמַהֲתִי מְקַדָּם עַל מַה שְׁפָרָאִיתִי כו' דְלֹא שְׁכִיחִי ס' רְבּוּא כּוֹכו' ע"ש.

וְכֵן דַּעַת הָרָא"ש בְּעִירוּבִין דָּף וְא"ו דְּמִיָּתִי בְּפְשִׁיטוֹת דְּבָרֵי רִש"י שְׁצָרִיף שְׁיָהִיו מְצוּיִין
בְּהוּ ס' רְבּוּא וּבַהַג"א כ' ע"ז וְכֵן מִשְׁמַע בַּפ"ק דְּשִׁבְתָּ כו' מְרָדְכִי מְהָר"מ וְכֵן מְבּוֹאֵר
מְדַבְּרֵי הָרָא"ש דְּבִיצָה דָּף כ"ד שֶׁכ' דָּאֵין לְחוּשׁ שְׁהַנְּכָרִי הִבִּיאוּ דָּרָף ר"ה וְסִרְטִי וּפְלִטְנִי
דְלֹא שְׁכִיחָא הָאִידְנָא ר"ה דִּס' רְבּוּא בּוֹקְעִין בּוּ וְכ"כ בִּס' צִידָה לְדָרָף שְׁחִיבֵר הַגָּאוֹן ר'
מְנַחֵם בֶּן זְרַח תְּלַמִּיד שֶׁל הֶר"י בֶּן הָרָא"ש בְּמֵאמְרֵי ד' פְּלָל א' פ' מ"ב וּפ' מ"ו לְהַדְיָא ר"ה
אֵינוּ נִיָּתֵר אֵלָא בְּדִלְתוֹת נְעוּלוֹת בְּלִילָה ור"ה הוּא כְּשֶׁהוּא רְחִב ט"ז אֲמָה וּמְפּוֹלֵשׁ מִשְׁעַר
אֵל שְׁעַר וס"ר בּוֹקְעִין בּוּ וְרְבִינּוּ יְרוּחָם בְּנִתִּיב הַג' חֵלֵק הַד' כ' שְׁנֵי הַדְּיָעוֹת שִׁי"א שְׁצָרִיף

שִׁיעֲבֵרוּ שְׁשִׁים רְבֹוא בְּכָל יוֹם כּו' וַיֵּשׁ שְׁפִירְשׁוּ דְלָא בְּעִינָן שְׁעוֹבְרִים שְׁשִׁים רְבֹוא בְּכָל יוֹם אֲלָא כָּל מְבוּי מְפֹנְלָשׁ אוּ דְרָדָּךְ רְחֵב י"ו אַמָּה וְרַבִּים בּוֹקְעִין בּוּ וּמְצוּיִן שֵׁם הָנִי ר"ה וְכֹן פְּתַב הֶרְמֵב"ם כּו' מְכַל מְקוֹם בְּחֻלְק י"ז פְּתַב עִיר שֶׁל יַחֲדִיד פְּלוֹמֵר שְׁאִין עוֹבְרִין ס"ר בְּכָל יוֹם כּו' נִרְאָה שְׁדַעְתּוֹ נוֹטָה לְדַעַת רַש"י וְכֹן נִרְאָה דַעַת רַאבְנִי"ה בְּהִגָּהוֹת מְרָדְכִי דְשַׁבַּת פֶּרֶק י"ז וּמַעֲשֵׂה וְהַתִּיר ר"א כּו' וְרַאב"י הִשִּׁיבּוּ כּו' מִיְהוּ לְפִירוּשׁ רַש"י דַעֲנִירוֹת שְׁלָנוּ אִין רְשׁוֹת הֶרְבִּים כּו' וְאִין בְּהֵם שְׁשִׁים רְבֹוא יִפָּה דְנָתָּ לְהַתִּיר וְכֹן נִרְאָה מְדַבְּרִי הַא"ז שְׁהִבִיא בְּהִגָּהוֹת מְרָדְכִי שֵׁם פֶּרֶק כ"א שְׁפַתְבּוּ וְנִרְאָה דְלִדִּין דְלִית לָן רְשׁוֹת הֶרְבִּים דְאוֹרֵינְתָא מוֹתֵר לִיתָן לְהֵם אֲפִילוּ בִיד.

וְאֲפִילוּ יָדוּעַ שְׁיֹלִיף חוּץ וּכְבָר הִנֵּה מַעֲשֵׂה בְּרִיגְנִשְׁבוֹרֶק כּו' וְשִׁלְחוּ לוּ ע"פ רַבְנֵי הָעִיר וְהוּבָא גַם פֶּן בְּמְרָדְכִי פ"ק דְשַׁבַּת הַג"ה זוּ וּבַהֲגַמִּי"י פ"ג מְהִלְכוֹת שַׁבַּת (וּמ"ש שֵׁם ע"פ רוֹפְאֵי הָעִיר נִרְאָה שְׁהוּא ט"ס) וְעִינָן בְּשַׁבַּת דָּף י"ט בְּתוֹסְפוֹת יְשִׁינִים שְׁפַתְבּוּ שֵׁם עֲנָן בְּשֵׁם א"ז שְׁרַבִּינוּ שְׁמַחָה הַתִּיר וְעוֹבְדָא הָוָה בִּי"ט.

וּלְהַר' יִצְחָק נִרְאָה דְהִיא הַדִּין שַׁבַּת כּו' לְדִין הַשְּׁתָא דְלִית לָן רְשׁוֹת הֶרְבִּים דְאוֹרֵינְתָא כּו' עִינָן שֵׁם וּבַהֲגַמִּי"י פט"ו מְהִלְכוֹת הִבִּיא תְּשׁוּבַת רַבִּינוּ שְׁמִשׁוֹן בִּר"א וְהוּא הֶרְשֵׁב"א בַּעַל הַתוֹסְפוֹת שְׁפַתְבּוּ בַּעֲנָן בַּה"כ עַל הַמִּים כּו' יֵשׁ לְחֻלְק לְדִין דִּר"ה פְּכַרְמִלִית אֲתִי וּמַצְטַרֵף בְּהִדְיָא דְקִי"ל פֶּרֶב דְאָמַר מְצָא מִין אֶת מִינוּ כּו' וְהִבִּיאֵוּ בַּהֲג"א דְעִירוּבִין פֶּרֶק פִּיצַד מְשַׁתְּפִין וְעִינָן בֵּית יוֹסֵף סִימָן שִׁמ"ה וְסִימָן שִׁנ"ה וּבִד"מ שֵׁם וְכֹן בְּשִׁיבּוֹלִי לְקַט הַלְכוֹת שַׁבַּת סִימָן כ"ה וְסִימָן לְמ"ד וְסִימָן ל"ג (עִינָן שֵׁם שְׁפַתְבּוּ עוֹד שְׁאִין רְשׁוֹת הֶרְבִּים בִּינֵינוּ דְשִׁלְטִי שְׁשִׁים רְבֹוא וְגַם ט"ז אַמָּה) נִרְאָה שְׁדַעְתּוֹ כִּסְה"ת וְכֹן בְּפִסְקִים הַנָּל מְהִמְקַנְבֵל מִהֶר"מ רַקְנֵטִי פְּתַב בְּסִימָן צ"א הַתִּיר ר"א מִמִּי"ץ לְנִשְׁיִים כּו' וְגַם יֵשׁ טַעַם אַחַר לְהַתִּיר דְפֶסֶק ר"ח כּו' עֲנָנִי בֵּר שְׁשׁוֹן דְלָא אָסַר תְּכַשִּׁיטִין אֲלָא בְּרְשׁוֹת הֶרְבִּים כּו' אֲבָל לְדִין דְלִית לָן אֲלָא פְּרָמִלִית כּו' עַד פְּאֵן לְשׁוֹנוּ וּבַהֲג"א דְעִירוּבִין דָּף כ"ב כָּל הִיכָא דְאִיפָא שְׁתִּי מְחִיצוֹת מְעַלְיָנְתָא אֲפִילוּ רְחֵב ט"ז וּבְקַעֲי בּוּ שְׁשִׁים רְבֹוא לָא אָמְרִין אֲתִי רַבִּים כּו' א"ז מְהֶרְמ"ק וּכְבָר הֶאֱרַכְתִּי בְּדַבְּרֵי הַג"א אֵלוּ לְעִיל וּבְדָף מ"ב ע"ב פְּתַבו הַתוֹסְפוֹת וְאוֹמַר ר"י דְאוֹתָן יִשְׂרָאֵל הַדְרִים יַחֲדִים בְּכַרְפִּים הַמְּוַקְפִים חוּמָה וְנִלְתוּמִיהֶם נְעוּלִים כּו' וְהֵרָא"ש הַשְּׁמִיט וְנִלְתוּמִיהֶם נְעוּלִים.

וְנִרְאָה דְאֲזִיל בְּשִׁיטַת מְהֶר"ם רַבִּיָּה שְׁהִבִיא בְּמְרָדְכִי וְהַגְמִי' וְהַג"א שֵׁם שְׁלָא נְהִירָא לְרַבִּינוּ מֵאִיר דְאֲפִילוּ מֵאֵן דְמַצְרִיף נְעוּלָה הִינְנוּ בְּרְשׁוֹת הֶרְבִּים אֲבָל לְדִין דְלִית לָן רְשׁוֹת הֶרְבִּים לָא בְּעִי נְעִילָה כּו' ע"ש וּבְש"ג בְּשֵׁם רִיא"ז פֶּרֶק קָמָא דְעִירוּבִין פְּתַב מְבוֹאוֹת שֶׁל פְּרָפִים הַמְּפֹנְלָשִׁין חוּץ לְעִיר מְצַד זֶה וּמְצַד זֶה רְחֵבִים ט"ז וְהֵן מְעַבְרֵ לְשְׁשִׁים רְבֹוא פְּדָרָךְ הַפְּרָפִים שְׁפָל בְּאִי עוֹלָם עוֹבְרִים לְשֵׁם הָרִי הֵם רְשׁוֹת הֶרְבִּים גְּמוּרִים כּו' וְכֹן בְּאֲגוּדָה פֶּרֶק פִּיצַד מְעַבְרִין עִיר שֶׁל יַחֲדִיד כּו' פִּי הַקּוֹנֵ' שְׁלָא הִנֵּה שְׁשִׁים רְבֹוא כּו' וְכֹן בִּפ"ק גְּבִי מְבוּי הַנְּיָתֵר כָּל שְׁאָרְכּוּ יִתֵר עַל רְחֵבּוּ כּו' וְתִירָךְ דְמְבוּי קְרוּב לְרְשׁוֹת הֶרְבִּים כּו' וּמְבוֹאוֹת שְׁלָנוּ אִינָם קְרוּבִים לְרְשׁוֹת הֶרְבִּים גְּמוּר כּו' וְהַטַּעַם כְּמוֹ שְׁפַתְבּוּ בְּסִמָּ"ק דְהַשְּׁתָא אִין לָנוּ רְשׁוֹת הֶרְבִּים עִינָן שֵׁם.

וְכֹן מְבוֹאֵר בְּדַבְּרֵי פֶּרֶק הַזּוֹרֶק וּבְעִירוּבִין ס"פ פִּיצַד מְשַׁתְּפִין וְכֹן בְּאו"ה שְׁעַר כ"ט דִּין מ"א וְעַתָּה בּוּזָה"ז שְׁאִין לָנוּ רְשׁוֹת הֶרְבִּים אֲלָא פְּרָמִלִית כּו' וְכֹן שֵׁם בְּדִין מ"ז מְכָאֵן הוֹרָה

הר' אליעזר המתאכסן שבת בבית עפוי"ם כו' והלכך עתה שאין לנו אלא פרמלית וגם ליפא למגזר אטו רשות הרבים יוצא עמהם לרשות הרבים שלנו כו' וכן פהגהות או"ה שפסוק הספר כתב או שמא כו' אם פן גם פן כל אדם יכול להוציא כל דבר לרשות הרבים שלנו כמו שמותר לומר לאחרים באו והצילו כו' ובשו"ת תרומת הדשן סימן ע"ג כתב וז"ל ועוד ראיה ברורה כו' ומור"ם הוסיף אפילו אין דלתות נעולות בליגה שרי דכיון דיש לה מחיצות הו"ל פתח של רבים כו' והרי נהוג עלמא היתר פשוט ואם פן שמעינן דעיר המוקף מחיצות חי פרמלית היא אלא פתחירות שלא עירבו כו' ע"ש הרי מבואר מתה"ד דנהוג עלמא היתר פשוט כמוהר"ם שלא להצריח דלתות נעולות בליגה וכתירוצ מוהר"ם דאף מאן דמצריח דלתות היינו לרשות הרבים עצמו או למבואות המפולשין אבל לדין דלית לן רשות הרבים לא בעי נעילה דאפילו בסרטא מפאן כו' אמרינן ד"ה עושה צוה"פ מפאן כו' ולכן אם ישאל יחידי דר בו מותר לטלטל בו בלא עירוב ונראה דגם ר"י שכתב דלתות נעולות לאו משום דאל"כ הו"ל רשות הרבים שהר"י סובר פשיטת רש"י כמש"ל מדברי התוספות דעירובין דף נא"ו אלא הר"י סובר דכל שאין דלתות נעולות לא מהני המחיצות למשוניה רשות היחיד והו"ל פרמלית ומהר"ם סובר דכיון דאינו רק פרמלית ממילא דשוב מהני צוה"פ ולא בעי דלתות נעולות ונראה דאף אותו הגדול שמביא תה"ד שם דסובר להחמיר בנפל הכשר המבוי בשבת וטעמיה דסבירא ליה דעל כל פנים הוי פרמלית ואף בדלתות נעולות בליגה כדמשמע פשטא דש"ס דף ק"א והיינו דכל שרבים בוקעין בו אף דאין עליו דין רשות הרבים מ"מ מהני לבטל ממנו דין רשות היחיד (וכך הם דברי רבינו אפרים מרענגנשבורג שהביא המרדכי דסבירא ליה שאין עיר שמותר לטלטל בתורת רה"י וכמו שכתב התה"ד ור"ל דלעיר גופיה לא מהני תיקון אף שנעולות בליגה פתוחות ביום אלא כל מבוי צריח תיקון בפ"ע ולפענ"ד הן הן דברי רבינו אפרים שכתב הר"ן"ה בשמו דאף דלתות נעולות לא מהני וכמש"ל).

ומכל מקום נראה דמודה דגם באין דלתות נעולות נמי לא הוי רשות הרבים עכ"פ פיון שמוקף חומה ולא הוי רק פרמלית דלא פליגי רק לענין אם מוקף חומה מחשב פתח שלא עירבו או דמחשב פרמלית פיון שעכ"פ יש שם בקיעת רבים אבל להיות רשות הרבים ממש כ"ע מודו דלא הוי ר"ה ואותו גדול שהביא התה"ד פוונתו למקרי"ל שפן דעתו בתשובה ובדרשותיו דלא הוי פתח רק פכרמלית ועיין מג"א סימן שס"ג ומהרי"ו בדנינים שבסוף השו"ת סימן י"ב כתב הקורה נשבר בשבת והתרת לטלטל אע"ג דקי"ל פרבי יהודה מפל מקום נראה דהיינו דוקא לדידהו דמבוי שלהם פתוח לר"ה אבל עיירות הוו פתחירות פדאייתא בהג"א פרק כל גגות ואנו מתקנים מבואות שלנו בצוה"פ לסלק דיורין כו'.

(ובהג"א שלפנינו לא מצאתי וכוננתו נראה לההיא שהביא המרדכי בשם מהר"ם פרק הדר דלא בעי דלתות נעולות) ובסימן י"ח כתב דבהגהות מיימוני פירש מהר"ם דמבואות שלנו אין צריח אלא שתי לחיין כו' מהאי טעמא נראה דמבואות שלנו אין צריח צוה"פ בעקמימות כו' ע"ש ופשוט דאף דהתם מירי במוקף חומה מפל מקום פיון דמירי באין דלתות נעולות וכדברי מהר"ם.

אם פן ע"כ דסבירא ליה שאין לנו רשות הרבים דאל"כ מאי מהני הקיף חומה הא אין פאן נעילה או ראוי לנעול עכ"פ אלא נדאי דסבירא ליה דבאמת א"צ רק צוה"פ פיון שאין לנו רשות הרבים גמור וממילא דכל ענינות שלנו נחשבים כמקפין חומה פיון שכל הפרצות שבה סביב הם מתקנים בצוה"פ וכמו שפתי ב"א לשו"ת ב"ח החדשות לענין מבווי עקום עיין שם.

והנה הטור פתב בהדיא דרשות הרבים הוי דוקא אם ששים רבוא בוקעין בו ודעת הבית יוסף בזה יבואר לקמן ודעת הלבוש אעפ"י שביסמן שמ"ה פתב שני הדיעות מפל מקום בסימן שס"ד פתב בפשיטות דבתנאי דששים רבוא ע"ש ובסימן ש"ג ושכ"ה וע"ש סימן תי"ח ובאליהו זוטא שם: ואחשבה למשפט הן רבים עתה העומדים בשיטת רש"י וראש המדברים בה"ג שהביאו התוספות בשמו (וכבר פתי דגם מלשון בה"ג שלפנינו נראה פן שפתב ר"ה דאורח מלקא הוא וכן נראה מדברי הסמ"ג בריש הל' עירובין שכתב מפני שפן התורה אין קרוי רשות הרבים אלא סרטי' והוא דרף המלך ההולכות מעיר לעיר ופלטאי הם המקומות שחויץ לעיר רחבים מאד כו' הלכך אין חשוב רשות הרבים בפחות מרוחב ט"ז אמה ומפולש משער לשער ובוקעין בו ששים רבוא ואח"כ הביא דברי בה"ג דמיתי קרא ולא תוציאו משא כו' שלפי שלא שמו גזירת שלמה בתוף פה היו מביאין מענינות שסביבות ירושלים כל מיני משא דרף סרטיא שמעיר לעיר שהיא ר"ה כו' ע"ש ונראה שדרף המלך היא לצאת בו עם עמו למלחמה וע"ז אמרנו שהמלך פורץ לעשות לו דרף (ופירש"י בב"ב דף ס' פורץ גדר שדה אחרים לעשות דרף לאוכלוסין שלו כדאמרנו בב"ב דרף המלך אין לו שיעור ולכן דרף שבוקעין בו ששים רבוא קרי' ליה דרף המלך) שדרפו לצאת באוכלוסא שהיא ששים רבוא כדאמרנו גבי ישי אבי דוד בא באנשים שהיה יוצא באוכלוסא כו' ואין אוכלוסא פחות מששים רבוא כדאיתא בבבבכות פרק הרואה וביבמות פרק הערל וגם בפריש"ת חקת ששלחו לסיחון בדרף המלך גלף לפי שהיו ישראל ששים רבוא וגם פי חשבון גדולה מאוד כמו שפתב רש"י אילו היה חשבון מלאה יתושים כו' ואמנם י"ל שלפי שאמרו לא נטה ימין ושמאל לכך אמרו בדרף המלך גלף שאין צריף להטות ימין ושמאל לפי שפורץ גדר כו'.

וכתב הרשב"ם בב"ב דף ק' וקצת (וכן דעת התוס' בשבת ומפורש בעירובין שכן דעת הר"י וגם דעת ר"ת פפי מה שכתבו הרבה מגדולי ראשונים בשמו מסכים לדינא עם רש"י ואעפ"י שהקשה על פירוש נראה שאחר שהשיב לו הר"י קיבל את תשובתו ומצאתי בספר הישר לר"ת הגדול שזכינו לאורו בימינו בענין כל הכלים אין נטילין אלא לצורך תשמישן שהקשה ר"ת על מה שכתבו לו בשם רש"י וכתב לו רבינו שמשון מי גלה עפר מעיני רבינו שלמה הרי פן בתף חוגר פלי מלחמה לעומתה ובזאת תשמח נפש צדיק אשר זכה לצאת מחלציו פן כזה כו'.

אמנם אתי מכתבת רבינו שלמה העתק זה ימים רבים כו' ור"ת השיב לו אשר אמר אדוני פי פן בת רבינו חגר פלי קרב לעומתו ח"ו אין משיבין הארי אלא בפניו אף קובלני על חתנה כו'.

פי אם ידעתי שפירש זה רבינו ח"ו שפעלה על דעתי לדבר על מלאך יוצרנו אף אמרתי מן המפלפלים הוא ואני זאת יש לי להשיב כו' עיין שם. והבאתי זה למען הראות פי

בְּקוֹנְשֵׁי גְדוֹל הָיָה ר"ת חוֹלֵק עַל זְקִינּוֹ רש"י אִם לֹא בְּרֵאָיָה נִצְחָת וּמוֹכַחַת וְגַם דַּעַת הַרְמַב"ן וְסַמ"ג וְסַמ"ק וְהַרְוֹקֶח וּמַהְר"ם מְרוֹטֵנְבוֹרֶק וְהַרְא"ש וְהַטּוֹר וְהַמְרָדְכִי וְסַפֵּר הַתְרוּמָה וְהַא"ז וְרַבֵּינוּ שְׁמַחָה וְרַבֵּינוּ שְׁמִשׁוֹן בֵּר' אַבְרָהָם בַּעַל הַתּוֹסְפוֹת וְהַג"מ וְשִׁבְלֵי הַלֵּקֶט וּמַהְר"ם רַקְנֵטִי וְהַג"א בְּשֵׁם א"ז וְהַאֲגוֹנָה וְאו"ה וְכַתֵּב שְׁכֹן דַּעַת הַר' אֲלִיעֶזֶר וְהַגְהוֹת או"ה וּמוֹהַר"י וַיִּנָּל וְתַה"ד וְכַתֵּב תַּה"ד שְׁכֹן הַמְנַהֵג פְּשוּט וּכ"כ בְּצִידָה לְדָרָף וְכֵן נִרְאֶה דַּעַת רַבֵּינוּ יְרוֹחֶם גַּבֵּי עִיר שֶׁל רַבִּים שְׁנוּטָה לְדַבְרֵי רש"י: הִנֵּה עֲרַכְתִּי לַעֲיֹן הַקּוֹרֵא דַּעַת הַרְבֵּה גְדוֹלֵי הָרֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר עָלִיהֶם סָמְכוּ בְּהִיתָר הַרְבֵּה דְבָרִים הַתְלוּיִם בְּאִסּוּר הוֹצֵאת שֶׁבֶת אֶף שֵׁשׁ פְּמָה גְדוֹלֵי עוֹלָם הַחוֹלְקִים עַל שֵׁיטַת רש"י מִכָּל מְקוֹם אֵין כַּח בְּיַד שׁוֹם אָדָם לַעֲרַעַר עַל הַמְנַהֵג אֲשֶׁר נִתְיַסַּד עַפ"י גְדוֹלֵי עוֹלָם חֲכָמֵי צְרַפְת וְאֲשַׁכְּנֹז אֲשֶׁר אָנוּ מִבְּנֵי בְּנֵיהֶם וּמִימֵיהֶם אָנוּ שׁוֹתִים וְכָל מֵה שֶׁטְרַחְתִּי לֹא טְרַחְתִּי אֲלֵא בְּשִׁבְלֵי יְדִידֵי הַחֲכָמִים הַשְּׁלֵם הַחֲרִיף וּבְקִי בְּחֻדְרֵי תוֹרָה מו' יַעֲקֹב נִי' מַק"ק הָאֵרֶאדֶק.

הִנֵּה זֶה בָּא קוֹנְטְרִיסוֹ וְהַאֲרִיף לְמַעֲנִיתוֹ וְקָרָא עֲרַעוֹר עַל מֵה שֶׁכַּתֵּב הַט"ז וְהַמַּג"א שֵׁשׁ לְסַמְרוֹף עַל דִּיעָה זו שר"ה לֹא מְקַרֵּי בְּפָחוֹת מִשְׁשִׁים רַבּוֹא שֶׁהוּא דַּעַת רֹב הַפּוֹסְקִים וְלִכְבוֹ לֹא כֵן יְדַמָּה וְעַרְף מַעֲרַכַת הַפּוֹסְקִים הַחוֹלְקִים וְלִזְאֵת הַנִּכְרַחְתִּי לְהִיּוֹת מוֹנֶה וְהוֹלֵף גְדוֹלֵי עוֹלָם הַסּוֹבְרִים כֵּן וְגַם אֲשֶׁר חָשַׁב יְדִידֵי הַחֲרִיף הַנ"ל לְחֻזֵי לְאַצְטְרוֹפֵי אֵיזָה גְדוֹלִים לְדַעַת הָאוֹסְרִין טַעֵי בְּמַנְיָנָא וְלִכְבוֹדוֹ אִמְרַתִּי לְבֵא קֶצֶת עַל סֵדֶר קוֹנְטְרוֹסוֹ.

פֶּתַח דְּבָרָיו יֵאִיר. שְׁהַרְמַב"ם כו' וְהַגְמ"ר בְּשֵׁם רַאב"ן סְבִירָא לִיָּה דְלֵא בְּעֵי שְׁשִׁים רַבּוֹא כו'.

לֹא כִּינּוֹן יָפָה שֶׁתְּשׁוּבָה זו אַעפ"י שֶׁחֲתוּם עָלֶיהָ אֲלַעֲזֹר אֵינּוּ הַרְאָב"ן רַק הַר"א מְלוֹנְדְרִי הַפְּתוּב בְּרֵאשׁ הַתְּשׁוּבָה שֶׁם או ר"א אַחַר וְהַרְאָב"ן הוּא מִן הָעוֹמְדִים בְּשֵׁיטַת רש"י בְּאֲשֶׁר כַּתְּבִיתִי לַעֲלִיל. וּמִמְקוֹמוֹ הוּא מְוַכְרַע שְׁהָרִי רֹב פְּלוּל הַתְּשׁוּבָה שֶׁם בְּדַבְרֵי הַמִּיּוֹנֵי וְהַרְאָב"ן הוּא מַכַּת הַקּוֹדְמִים לְהַרְמַב"ם בְּזִמְנָן כְּמִבְּאֵר בְּרֵאָב"ן שֶׁבִּשְׁנַת תַּחצ"ג כְּבָר הָיָה גְדוֹל הַדּוֹר וְהוּא שְׁנַת הַנְּלֻדָת שֶׁל הַרְמַב"ם וְחַבּוּרוֹ שֶׁל הַרְמַב"ם הָיָה בְּשְׁנַת תַּתְקַל"ו כְּמִבְּאֵר פָּרַק מַה"ל שְׁמִיטָה וַיּוֹבֵל וּבּוֹדָאֵי שֶׁלֹּא נִתְפַּשֵּׁט כ"א זְמַן רַב אַחַר פְּטִירַתוֹ שֶׁל הַרְמַב"ם וּבְאַמַּת מֵה שְׁרָצָה הַגְדוֹל הַהוּא לְהַעֲמִים בְּדַבְרֵי רש"י דַּמָּה שֶׁהַזְּפִיר רש"י בְּעִירוּבֵינִי שְׁשִׁים רַבּוֹא לְרַבּוֹתָא דִּירוּשְׁלַיִם נֶקֶט דְאַפ"ה סְגִי בְּדַלְתוֹת וְהוּא תְּמוּהָ שְׁהָרִי גַם שֶׁם בְּפִרְיִיתָא דְכִיצַד מְעַבְרִין ר"ה כַּתֵּב מִשְׁמַע רַחֵב ט"ז וְעִיר שְׁמַצְוִיּוֹן בְּהַ שְׁשִׁים רַבּוֹא וְכֵן כַּתֵּב לְהַדְיָא בְּדָף ס' עִיר שֶׁל יַחֲזִיד דְלֵא חָשִׁיב ר"ה בְּלֵא שְׁשִׁים רַבּוֹא וְרֵאִיתִי בְּדַבְרֵי יְדִידֵי נ"י שְׁעַמַּד ע"ז בְּתוֹף דְּבָרָיו וְגַם הַרְאָיָה שֶׁהִבִּיא בְּהַגְמ"ר שֶׁם מְפָרַק הַמּוֹכֵר פִּירוֹת שְׁדָרָף הַרְבִּים י"ו אָמָה נִרְאֶה שְׁכ"כ מַחְמַת שֶׁלֹּא הָיָה לְפָנָיו רַק דְּבָרֵי רש"י דְּעִירוּבֵינִי דָּף ו' גַּבֵּי יְרוּשְׁלַיִם וְהִי סְבוּר דְלַרְש"י שֶׁם ר"ה נּוֹפֵל עַל מְקוֹם שְׁמַצְוִיּוֹן שֶׁם ס' רַבּוֹא וְלִכֵּן הִבִּיא רֵאָיָה מִהַמּוֹכֵר פִּירוֹת וּבְאַמַּת לְזָה א"צ רֵאָיָה דְּנֹדָאֵי בְּכ"מ דָּרָף הַרְבִּים י"ו אָמָה אֲבָל אֵין זֶה עֲנִין לְשֶׁבֶת דִּילְפִינּוֹ מְדַגְלֵי הַמְדַבֵּר וְכַמ"ש רש"י שֶׁהִבֵּאתִי וְכֵן מְבֹאֵר מִהַתּוֹס' וְלְדַבְרָיו נִימָא דר"ה הוּי בְּתַלְתָּא כְּמוֹ גַּבֵּי טוֹמָאָה דְּבַתְלַתָּא מִקְרִי ר"ה אֲלֵא וְדָאֵי דָאֵין זֶה עֲנִין לְזָה דְזִיל בְּתַר טַעְמָא דְהַתָּם בְּסִתִּירָה תְּלִיא מִלְתָּא וְכָל דָּאִיפָּא תְּלַתָּא לָאו מְקוֹם סִתִּירָה וְכֵן לַעֲנִין דָּרָף הַרְבִּים לָאו מְדַרִּיסַת רַגְלֵי אָדָם תְּלִיא מִלְתָּא רַק כָּל שֶׁהוּא רַחֵב פְּשִׁיעוֹר הִנֵּה הָרִי הוּא מוֹכֵן שֵׁיעֲבָרוּ בּוֹ רַבִּים אֲבָל לַעֲנִין שֵׁיָּהָא קְרוּי

רשות הרבים שיתחייב עליו משום הוצאה דילפינו ממשפן דכה"ג שמוציא מרה"י לר"ה חייב בעינו דוקא דבקעי ביה רבים דהיינו ס' רבוא פדגלי המדבר והיינו דאמרנו בכל דוקא דבקעי רבים ואתו רבים ומבטלי מחיצתא דנדאי אין זה קרוי ר"ה מה שהוא מקום פנוי ורחב הרבה.

כדאמרנו בזמן שאין ישראל שרויון במדבר דהולכי מדברות לא שכיחי ולא איכפת לן במה שהוא רחב הרבה והעיקר תלוי במה שהרבים מצויין שם ולדברי הגאונים החולקים על רש"י וס"ל דסגי בפחות מס' רבוא שעכ"פ גם הם מודים דבעינו בקיעת רבים ואנחנו לא נדע שיעור לדבר ובשיטת רש"י פתב הריטב"א דנדאי אין עיר שתתישב בתחלתה ששים רבוא רק כל שבתחלתה נתישבה בפרפים ושונקים גדולים להיות רוכלת העמים ונכנסין בה ששים רבוא לפי שהוא פתוחה למקומות הרבה זהו ר"ה וזה נכון משום דנדאי גם בדגלי המדבר לא היו עוברים בין העגלות ומתתיהן כל שעה רק פיון שהיו חונים סביב לה ששים רבוא ונדרכם הנה לצאת ולבא באותו דרך כמ"ש התוספות בעירובין אבל אם שם במקומו וסביב לו כמספר הזה וגם אינה רוכלת העמים אשר אליה יבואו מאפסי ארץ ששים רבוא אף שהוא לרבים הוכן לעבור שמה כשיבואו השתא מיהא ליתנייהו ואולי במספר שנים לא יעלה למספר הזה אף שהוא דרך סלולה ומעבר לרבים מ"מ הזמנה לאו מילתא ולדברי החולקים דסגי בלא ששים רבוא לא ידעתי להבדיל מעט מהרבה ואם הוא פך קטן ויש בו דרך רחב י"ו אמה אין תלוי אם יעברו או לא יעברו ששים רבוא שמה וא"כ צריך שיעור כמה יעברו שיהא קרוי ר"ה ואם נפשף דכל שעוברים בו לפרקים סגי א"כ מדבר נמי שהוא רחב הרבה והוא עמק שנה אעפ"י שאין בו מהלך בדרך יחידי מ"מ שכיחי שייבתא דאזלא ואתי לפרקים ואפ"ה אמרנו דלא הוי רק פרמלית וזה פוננת התוספות בשפת והג"א בשם המרדכי בעירובין דמהא דאמרנו פאן בזמן שישראל שרויון במדבר מוכח דבעינו ששים רבוא דאל"כ אף דהולכי מדבריות לא שכיחי כולי האי מ"מ הא משמע דדוקא פגוונא שהיה ישראל שרויון הא לא"ה אע"ג דשכיח שייבתא דאזלי והוא גם כן מעבר לרבים ההולכים במדבר בשימון דרך שם ממדינה למדינה מ"מ פיון דלא שכיחי רק לפרקים.

אין מצטרפין להיות כר"ה שס' רבוא בוקעין ושכיחי התם טובא ולכן פתב רש"י דבזה"ז מדבר הוי פרמלית שאינו מקום הילוף לרבים דהולכי מדברות לא שכיח ור"ל דאע"ג דנדאי לאו במדבר שםם לגמרי מייירי רק דאיפא שייבתא טובא דאזלי ואתו מפל מקום לא שכיחי ור"ה אינה רק אם רבים שכיחי התם כל שעה וכמו שכתב רש"י בעירובין דף ק"א גפי ירושלים כו' חייבין עליה דעיר של רבים היא שאוכלסין הרבה באים לה אבל עכשיו דדלתותיה ננעלות לאו ר"ה היא שאינה פדגלי המדבר שהוא דרך פתוח כל שעה והמדבר נמי אע"פ שהדרך פתוח מ"מ פיון שהרבים אינם מצויין שם כל שעה אע"ג דלפי רוב ההולכים שם לפרקים יעלו למנין ששים רבוא לא איכפת לן פיון שאין מצויין שם כל שעה ולקמן אבאר עוד בזה בשיטת הרמב"ם ועוד קשי' לי כמה דכתב הטור והש"ע סי' שמ"ה רחובות ושונקים הרחבים ט"ז אמה ומפולשין משער לשער כו' ולכאורה לא שייך פאן הך תנאי דמפולש משער לשער דכיון דרה"י דרחובות ושונקים הוא משום שבני אדם הרבה מתקבצים שם לסחורה והוא פלטיא הנזכר בבבביתא א"כ הוא רה"י מצד עצמו ולא מצד שבני אדם עוברים דרך שם וע"כ לא בעינו שיהא מפולש

משער לשער אלא בסרטיא שהוא דרף העובר בתוך העיר ואין ב"א מתקבצים שם אלא שעוברים דרף שם ולכן אם אינו מפולש ומכוון משער לשער לא הוי רה"י דהא לא מסתגי להו להדין' וצריכין להקיף הלוחם הולך סובב אל פתח שני המפולש למסילה וכהיא דבין העמודים ואצטבא ומה שכתב ברש"י בעירוובין דף ו' פיצד מערבין רה"י וכן בירושלים ואבולי דמחוזא ששערי העיר מכוונים זה פנגד זה משום דהתם משמע דמירי לענין הדרף המפולש שבתוך העיר אבל הפלטיא אין תלוי רה"י שלה בשערי העיר מכוונים זה פנגד זה אם לאו.

וגדולה מזו הבאתי לעיל דעת הרשב"א דבפלטיא הוי רה"י אף שדלתות נעולות. ואף שמדברי הפוסקי לא משמע פן היינו משום דכיון דדלתות נעולות ה"ל כחצר של רבים ותו לא איכפת לן אף אם ששים רבוא דרים בתוכה אם ערכו מותרים לטלטל בתוכה כיון שהוא מוקף מחיצות אינה דומה לדגלי המדבר אבל היכא דליכא דלתות נעולות רק שמתקן כל שער בלחי וקורה או בצוה"פ א"כ לפי הפוסקים דס"ל כר"י דאתי רבים ומבטלי מחיצתא א"כ כיון דסוף סוף בקעי בה רבים מהאי גיסא ומהאי גיסא ומבטלי מחיצתא וא"כ כיון דליכא מחיצות לפלטיא ממילא הוי הפלטיא רה"י מצד עצמה: ולפ"ז לא מצאנו ידינו ורגלינו בכל מדינה ומדינה עיר ועיר שרובן וכמעט כולם יש בהם פלטיא למקום שנוקים שמתקבצים שם ב"א לעשות מקנה וקנין ואם מתקנין העיר בצוה"פ מטלטלין בכולה אף בפלטיא זו הרחבה ט"ז וע"כ או לפי שרוב העיירות והפרכים שבמדינתנו אין בהם ששים רבוא וכשיטת רש"י ודעמיה.

או דנהיגין כמאן דפסק פרבנו דלא אמרינו אתו רבים ומבטלי מחיצתא וממילא דגם הפלטיא אין לה דין רה"י כיון דהעיר מוקף חומה ומתקנת בצוה"פ הרי הפלטיא שבתוכה מוקפת מחיצות (וממילא דגם הפלטיא אין לה דין רה"י כיון דהעיר מוקף חומה ומתקנת בצוה"פ) וזה נראה דעת הטור והמחבר שכתבו שגם ברחובות ושנוקים בעינן שיהא מפולש משער לשער ואם אינם מפולשים משער לשער אע"פ שאין מתקנים בצוה"פ אין פאן רה"י מדאורייתא דהא מפל מקום יש פאן הוקף מחיצות ולפ"ז גם בעיירות שדרף רחב ט"ז אמות עובר בתוכה יש לדון פן: ולכאורה אפשר לומר דמ"ש הטור והש"ע דבעינן מפולש משער לשער משום דאל"כ אף דקי"ל כר"י דאתו רבים ומבטלי מחיצתא מפל מקום בכה"ג שהוא מפולש זה שלא כנ"ז בשביל רבים הנכנסים ויוצאים בפתח זה לא מבטלי המחיצה כיון שכנגדו במקום זה המחיצה סתומה וכמו דמחלק הש"ס בהא דנפרצה חצר כנגדו בין זה כנ"ז ובין זה שלא כנ"ז.

וכבר הארכתי לעיל בדברי הש"ס ובדברי המהרש"א שם אף נלענ"ד דאע"ג דהתם איכא לאפלוגי בין כנ"ז או שלא כנ"ז היינו משום שאין שם רה"י מצד עצמו רק מצד בקיעת רבים וכל שאין בוקעין בו להדיא בדרף מכוון ומפולש לא נעשה רה"י אבל היכא שיש פאן רה"י מצד עצמו רק שאנו מבטלין ממנו תורת רה"י מחמת המחיצות הסובבים אותו בזה י"ל דלר"י דרבים מבטלין מחיצתא אין הפרש בין אם הפרצה שבשני המחיצות מכוונים זה כנ"ז או לא דכל מחיצה בפ"ע בטילה מחמת הרבים שבוקעים בו והכי משמע לענין מבוי שגפרץ מראשו כו' דבכל גונוי אמרינו דבקיעת רבים מהני לבטולי וצריף עיון: ומ"ש ראיה מדברי הגמ"ר דשבת בשם הר"א ממיץ שהתיר לטלטל מת מן הנדר

כו' ואי ס"ל דאין לנו רה"י עתה משום דבעינן ס"ר גם ע"י ישראל הנה לו להתיר פיון דהוי פרמלית כו' וז"א דלפי דבריו נצטרף לומר דס"ל דלא בעינן שיהא מכונן משער לשער שהרי ראב"ן שם פתב מיהו לפירש"י כו' דענינות שלנו אינם רה"י כ"א פרמלית לפי שמקפין חומה ואין שעריהם מכונן ואין בהם ס"ר דמשמע מזה דבעובדא דידיה גם כן לא היו השערים מכונני' ואפ"ה הוצרך הר"א להתיר מטעם אחר מוכח דס"ל דאפילו בכה"ג מקרי ר"ה וקא ודאי ליתא אלא פן דרף בעלי התשובות להרבות טעמים וצדדים להתיר אף למי שסובר להחמיר בזה וס"ל דאף כה"ג הוי ר"ה או אמי לאחלופי ברה"י וכמ"ש לקמן מדברי אא"ז רמ"א בתשובה שהשיב לתלמיד אהד שהקשה לו בדברי ראב"ן אלו שהרי ממ"ש אח"כ דאף בר"ה הואיל ויכול להביאו ע"י מחיצות בני אדם (ותלמיד זה הנה זניני הגאון מו' הירש שור ז"ל אביו של הגאון בעל ת"ח ורבו של הב"ח ז"ל כמ"ש בספר נחלת שבועה דף ע"ש) והשיב לו דראב"ן פתב הרבה טעמים בדרף מו"מ לדון בדברי רבינו יואל כו' וע"ש דגרסתו רבינו יואל במקום רבינו אליעזר ולקמן אכתוב בזה: ואמנם בלא"ה י"ל דר"א סבר דאע"ג דהש"ס מתיר בכרמלית אפילו לישראל מקל מקום היינו במה ששם פרמלית עליו וכמ"ש חילוק זה מהר"מ בתשובה שהביא המרדכי בפרק הזורק באבן השנוקת כו' אף ע"ג דכל רחובות שלנו פרמלית נינהו דלא מקרי רה"י כו' וא"כ הנה ראוי לנו להתיר דכחו בכרמלית לא גזור ה"מ בספינה בים או בנהר דלא אתי למחלף בר"ה דליכא התם ר"ה אכל בעיר אפילו בכרמלית גזרו דגזרינן אטו ר"ה כו' אבל הקא מתכונן להוציאם עכ"ל ור"ל דבכרמלית כה"ג גזרינן אטו עיר שיש בה ס"ר וכן פתב חילוק זה הרמ"א סי' שנ"ז ועיין במג"א שם ולכך הוצרך להתיר ע"י עפ"ם דווקא וא"כ יש להתיר אף אם הנה ר"ה גמור דשבות דלית ביה מעשה הוא וראב"ה השיבו דבאמת אם הנה ר"ה גמור אין להתיר בו שבות ומה שהתיר בהמצניע לאפוקי לכרמלית דווקא בדליקה התירו ומ"מ בזה יפה דן להתיר פיון דאין פאן ר"ה גמור שפיר יש להתיר ע"י אמירה לעפ"ם: ואמנם מה דנקט בפשיטות דר"א האמור בכאן הוא ר"א ממי"ץ לא ביאר ידידי החכם נ"י מנ"ל הך ואיכא למימר שם דברי הר"א מלונדריש דלעיל שסובר להדיא דלא בעינן ס"ר (וכבר פתבתי דהרמ"א נראה שהנה בגרסתו ר' יואל אף לענ"ד הגירסא נכונה היא כמ"ש לפנינו וכמ"ש"ל) וכן נראה מדכתב והראב"ה השיבו כו' יפה דנת להתיר והראב"י הנה תלמיד הר"א ממי"ץ פנדע ואין זה דרף תשובת תלמיד לרב אף באמת אעפ"כ פדבריו כן הוא לענ"ד שהך ר"א הוא ר"א מיץ שנראה למענין דהך עובדא דמייתי הקא הוא עובדא דמייתי במרדכי פרק פירה פתב ראב"י י"ל אם חוששין כו' וכן קבלתי מעשה הנה בימי ר"א ממי"ץ שהביאו מת מחוי' לתחום בספינה כו' ור"ב ממגנצא דן לפניו כו' ותשלום הענין בהגהות ראשונות פרק במה טומנין ושאל ר"ב כו' ולפ"ז נראה שצריך לגרוס פאן וראב"ה פתב שר"ב השיבו כו' וגם ראב"ה האריך בפ"ע והעלה בידו הך פללא שפתב וממילא דלק"מ הקושני' שבתשובת רמ"א וגם מה שהקשה הב"י וד"מ על מ"ש ותיכא דאיכא למימר דאתי לאחלופי בר"ה נראה שר"ל דהיינו לאתויי דרף גגות כו' וכמ"ש שם בעמוד שלפני זה וטעמא דבזה לא מהני מחיצות ב"א להוציא מבתים שלא עירבו וכמ"ש בסה"ת ועיין בב"ח וט"ז וא"ר סי' ש"ז וקצרת: ומ"ש מספר יראים גבי ד' רשויות לשבת לא הנפיר ס"ר רק י"ו אמות פשיטא שאין זה ראיה פלל שהרי גם רש"י במס' שבת שם פתב

ומבואות רחבים י"ו אמות המפולשין משני ראשיהם לסרטיא ולא הזכיר בדבריו ס"ר וא"ל דספר יראים דהוא פוסק ה"ל לפרש טפי ידוע כי דרפו בספר יראים לקצר ולעלות רק חוזר מענינה של המצנה ושרשה בדרה קצרה ודבריו בספר יראים אינם אחד ממאה מפסקיו המפוזרים בתוס' ומרדכי והגמ"י ואין לדקדק מהשמטתו פלל האיה דעתו נוטה וגם ממה שנתן טעם להיתר התכשיטין שנהגו לצאת משום דנשים שלנו חשבות כו' אין לדקדק מזה משום דאפילו ס"ל דאין לנו ר"ה מ"מ הנצרה לטעם זה דאפילו לכרמלית יש לאסור פמבואר בתוס' שם ומ"ש מדברי הר"ש שהביא המרדכי באסקופה שאין לדקדק בקירוי שמא לא יהא ד' ויבא לעבור על ד"ת כו' אין זה ראיה של פלום דבלא"ה לאו דנוקא נקט ד"ת דהא אף שאין בקירוי ד' פרמלית הוי וכן מה שכתב אח"פ אסור להוציא מדאורייתא מחוץ ר"ל אם הנה ר"ה גמור ולדידן עכ"פ אסור גם פן אם הנה בקירוי ד' להוציא משם לחוץ: ואמנם בעז"ה אין לדקדק משם פלום שהרי פל חכמי קדם שבצרפת פולם כאחד עונים ואומרים שאין במדינתנו ר"ה לפי שאינם רחבים י"ו אמה ואינם מכוננים משער לשער ולא אחד בהם שחולק על מציאות זה וכמה חכמים שהוסיפו גם פן שצריך ששים רבוא ואינו מצוי ואם פן אפילו תימא דרשב"ם פליג על רש"י וסבירא ליה דלא בעי ס"ר מפל מקום לא פליג על המציאות שאין ברחובותם ר"ה מטעמי אחריות וא"כ הגע עצמה איה פתב שיעבור על ד"ת אלא ודאי דליתא דר"ל היכא שהוא ר"ה גמור יבא לעבור על ד"ת ולכן גם במדינה זו שאין ר"ה אין לדקדק בקירוי דילמא אתי לאחלופי בר"ה וכמש"ל מדברי מהר"מ ב"ב ורמ"א סי' שנ"ז.

ולענ"ד דאף הפוסקים דתלו טעמייהו שאין ר"ה משום שאין רחב י"ו אמה ולא הזכירו ס"ר לפי שהנה מצוי שם כמה עיירות גדולים במדינות אשכנז וצרפת ואינגלטיא שהנה פ"י ס"ר פגון עיר גדולה פאריז לונדון ווינא פכד"מ ועוד רבים פהנה פרבים גדולים אשר הנה רוכלי העמים ומרובה באוכלוסין מאד והיו גם ישראל הרבה דרים שם ועיין בתשובות ח"צ סי' ס"ז לענין אינגלטיא שכתב איה יתכן כו' ויש בה כמה סרטיאות ופליטיאות דדשו בה רבים ואולי ס"ר כו' ואמנם עיירות שבמדינות אלו רחובותיהם קצרים ואין בהם רחב י"ו וגם אין מכוננים משער לשער ולכך נקטי טפי הנה שהם פוללים יותר אף לכרפים גדולים: ומ"ש דמהש"ע שכתב דעה אחד בסתם משמע דהכי סבירא ליה כפי הפלל שהביא בהגהות ח"מ באהע"ז סימן א' וכן פתב התוספות שבת.

הנה ה' פללא לאו דכ"ע היא ועיין בש"ף י"ד סימן רמ"ב בשם הב"ח ועיין בכללי כנה"ג מה שנדפסו סוף המגנים שכתב דמדברי הב"ח יו"ד סימן ק"א מוכח דלא סבירא ליה הכי וכתב שם דכשיש הוכחה שדעתו לפסוק כי"א אין פלל זה אמור ע"ש וכו' ודאי שאין הפנונה שיש הוכחה גמורה רק שר"ל ראיה קצת והנה הראיה שהביא המ"א סי' ש"ג שצריך לדחוק ולומר שהביא הדעה בין המלמדים זכות ולי' לא סבירא ליה עכ"פ קצת ראיה שאין דעתו להכריע לגמרי בדעה א' ובר מן דין נלענ"ד פל היכא שדעה הראשונה הוא דעת הרמב"ם והרשב"א ושארי חכמי ספרדים דרכו להעתיק ראשונה בסתם פיון שעל הרוב במדינות ספרדים נוהגין אחריהם ולכן פתב הסבירא השניה בלשון י"א ומפל מקום אין דעתו להכריע בזה מצד סברת עצמו פלל.

וּכְבָר פֶּתַח רַמ"א בְּהַקְדָּמָתוֹ לַד"מ א"ח שְׁזָה הָיָה כָּל מַגְמָתוֹ בְּהַגְהוֹתָיו לְגַלּוֹת דַּעַת חֲכָמֵי אֲשֶׁר־כָּנְזִים וְצָרְפַת דָּאֲנָן בְּתַרְיָהּ גְרִירִין וּבְתַרְאֵי נִיגְהוּ וְכֵן בְּשׁו"ת מְנַחֵם עֲזַרְיָה שֶׁהוּא חִידוּשׁ הַפְּלִל הוּא פֶּתַח שֶׁהַב"י זָכַר סְבָרָא הַב' לְחַלּוֹק כְּבוֹד לְבָעֲלִים שְׁגָם הֵם רַבִּים וּגְדוּלִים וּבְהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת פְּשוֹט הַמְנַהֵג פְּנוּתִיָּהּ וְעֵינָן בַּא"ח ס"א קס"א אע"פ שֶׁפֶתַח בְּשֵׁם וִי"א פֶּתַח אַח"כ וְנִכּוֹן לְנִהוּג כַּדְעָה הָרֵאשׁוֹן וְעֵינָן בְּפְלִלִים שֶׁל בַּעַל פ"מ ז"ל.

סוֹף דְּבָר שֶׁלֹּא הִכְרִיעַ הַב"י בְּזֶה דְּבָר מֵצַד סְבָרַת עֲצֻמוֹ אֲלֵא מֵצַד מְנַהֵגוֹ בְּסִפְרוֹ לְהַבִּיא דַּעַת חֲכָמֵי סְפָרַדִּים לְדַעַה מְנוֹסְפָמַת כְּפִי מְנַהֵגִם וְדַעַת הַחוֹלְקִים לִי"א וְהָא קָמוּ שֶׁהַרַמ"א ז"ל שְׁאֲנוּ נִמְשָׁכִין בְּכָל פְּסָקִינוּ אַחַר הוֹרָאָתוֹ דַּעַתוֹ כְּשִׁיטַת רַש"י וְדַעַתִּיָּהּ כְּמִבְּנֹאֵר בְּסִי שֶׁנֶּזְזוּ וְכִמְה דְּוֹכְתִי וְעֵינָן בַּאו"ת בְּקו' הַתְּפִיסוֹת שְׁאִין לְהַעֲמִיד יָסוּד עַל מַה שֶׁנֶּרְאָה לְעֵינֵינוּ כִּי אֵלּוּ הַפּוֹסְקִים הֵם רַבִּים שְׁאֵף אִם יִמָּצֵא שֶׁהַרַי"ף וְהַרַמְבַּ"ם פּוֹסְקִים כֵּן מִי יוֹדַע כְּמַה חוֹלְקִים וְכִמְה מְפּוֹסְקִים אֲשֶׁר הֵמָּה עוֹדֵם בְּכַתוּבִים כּו' וְקִיַּיְמוּ וְקִבְּלוּ עֲלֵיהֶם חֲכָמֵי הַדוֹר לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת פְּהַכְרַעַת הַמַּחְבֵּר וְהַרַמ"א בַּהַג"ה ז"ל וְע"ש: וְדַבְרֵי אֵלֶּה אֲמוּרִים לְטַעֲמִיָּה דְּבַעַל הַתּוֹסְפוֹת שֶׁבַת דְּהַךְ דְּסִימָן ש"ג רַק לְהַבִּיא דַּעַת הַמְּלַמְּדִים זְכוּת וְלִיָּה וְלֹא סְבִירָא לִיָּה אִף בְּאַמַּת בַּמַּחכ"ת לֹא פִּינּוֹן יָפָה בְּדַעַת הַב"י שֶׁהַרַי הַב"י בְּסִי שֶׁכ"ה הַבִּיא דַּבְרֵי הַמְּרַדְכֵי וְהַגְמִי"י לְעַנּוֹן לִיתָן חֲמִיץ לְעַפּו"ם בְּשֶׁבַת שֶׁל ע"פ אוּ בְּגוֹי אֲלֵם וּמִבְּנֹאֵר שֵׁם בְּדַבְרֵי לְהַדְיָא דְּסְבִירָא לִיָּה הַךְ מִיִּלְתָּא דָּאִין לְנוּ רַה"ר לְדִינָא וּפְסָקָה בַש"ע שֵׁם.

וְמַה שֶׁפֶתַח בְּסִי תַמ"ד דָּאִין לִיתָן לְעַפּו"ם לְהוֹצִיא פֶּתַח זֶה עַפ"י הַגְמִי"י פ"ג מִפְּסוּח וְעֵינָן בְּב"י שֵׁם שֶׁפֶתַח שֶׁעֵיִקֵר הָאִיסוּר מְבֹאֵר בְּסִי שֶׁכ"ה וְנֶרְאָה דְּמִיַּרִי הֵכָא בְּעַנּוֹן שִׁיכּוֹל לְבַעַר הַחֲמִיץ בַּע"א וְאִין הִכְרַח לְתַת לְעַפּו"ם דְּוֹנְקָא וְכֵן מִשְׁמַע לְשׁוֹן הַגְמִי"י שֶׁפֶתַח וְמִי שֶׁרְגִיל כּו' וְהַט"ז וְהַמַּג"א שֶׁפֶתַח דְּלִדִּינָן דְּלִית לָן ר"ה מִיַּרִי בְּמִקּוֹם שֶׁהוּא צָרִיף לְתַקְנָהּ זֹו לְטוֹבַת הַבִּיעוּר וְעֵינָן בַּח"י שֶׁמְתַרְץ בְּזֶה דַּבְרֵי הַגְהוֹת רַמ"א סִימָן שֶׁכ"ה דְּלֹא תִקְנִישִׁי עַל מַה שֶׁפֶתַח פָּאן וְדַבְרֵי נְכוּנִים וְעַכ"פ מְדַבְרֵי הַב"י הִלְלוּ מְבֹאֵר דְּאִזְזִיל וּמוֹדָה לְדַעַת הַפּוֹסְקִים דָּאִין ר"ה בְּזֶה"ז פְּדַפְסָק בְּסִי שֶׁכ"ה הִיכָא דָּאִיכָא מִשׁוּם דְּרַכֵּי שְׁלוּם כּו' וְהוּא מְהַךְ טַעֲמָא וְכְּמִבְּנֹאֵר בְּב"י שֵׁם.

אֲלֵא שֶׁמ"מ אִינִי מְכַרִּיחַ מְזָה שֶׁדַּעַת הַב"י לְהַכְרִיעַ כִּי"א דְּבַעֲיָנָן ס"ר דְּבַאמַת לָאו הָא בְּהָא תַלְיָא דְּבַאמַת י"ל דְּלִדִּינָן ל"ל ר"ה מִשׁוּם דְּרַבּוּבָא הִכִּי אִיתְנִיָּהּ שְׁאִין רַחֵב ט"ז אֲמַה וְאִין מְכוּוֹנִים מִשְׁעַר לְשַׁעַר כְּמִבְּנֹאֵר בְּדַבְרֵי הַפּוֹסְקִים שְׁאֵף בְּלֹא הַךְ מִיִּלְתָּא דְּס"ר סְבִירָא לְהוּ דָּאִין עַכְשָׁיו ר"ה וְעַכ"פ רְאִיוֹת שְׁרָצָה לְהַבִּיא יְדִידֵי הַחֲכָם נ"י מְסִי תַמ"ד וְרַנ"ב וְש"ה פְּנֻלָם אִין בְּהֵם מִמֶּשׁ דְּהָא וְדָאִי דְּהַב"י סוֹבֵר דָּאִין ר"ה לְדִינָן וְאַפ"ה סַתֵּם הַדִּינִים לְאִיסוּר בְּדוּכְתֵי דָּאִיכָא ר"ה וְסָמֵךְ עַל מַה שֶׁפֶתַח תְּנַאי ר"ה בְּסִי שֶׁמ"ה (וְכֵן שְׁאֵר פּוֹסְקִים אַע"פ שֶׁסּוֹבְרִים דָּאִין עֲתָה ר"ה מְכָל מְקוֹם פֶּתַחוֹ כָּל דִּינִים הַנּוֹהֲגִים בְּרִשׁוֹת הַרַבִּים בְּפִשְׁיטוֹת וְמַה יַעֲשֶׂה בְּדַבְרֵי ר"ל שֶׁפִּירוּשׁלְמִי דָּאֵמַר אִין רִשׁוֹת הַרַבִּים בַּעוּה"ז וְאִם כֵּן ח"ו לְשׁוֹן עֲמָלוֹ בְּדִינֵי רִשׁוֹת הַרַבִּים וְע"כ דְּהוּי הַלְכָתָא לְמִשְׁיחָא וּמַכ"ש לְדִינָן דְּוֹדָאִי אִיכָא דְּוֹכְתֵי דְּהוּי רִשׁוֹת הַרַבִּים אֲלֵא דְּלֹא שְׁכִיחַ בְּמִדִּינָתֵינוּ): אִף מְדַבְרֵי הַבֵּית יוֹסֵף שֵׁם סִימָן שֶׁכ"ה מִשְׁמַע קֶצֶת דְּסְבִירָא לִיָּה דְּעֵיִקֵר מַה שְׁאִין רִשׁוֹת הַרַבִּים בְּזֶה"ז הוּא מִשׁוּם דְּבַעֲיָנָן ס"ר שֶׁפֶתַח שֵׁם בְּהָא דְּעַפּו"ם שֶׁמִּילָא מִיָּם לְבַהֲמָתוֹ שֶׁפֶתַח הַטּוֹר וְהָאִדְנָא שְׁאִין

לנו רשות הרבים כו' פתב הבית יוסף דלדברי האומרים דל"ל רשות הרבים מפני שאין ס"ר בוקעין בפשונקים דידן הדבר פשוט דלישראל אחר מותר.

אבל יש חולקין בעיקר הדין ואומרים דאע"ג דליכא ס"ר נמי הוי רשות הרבים עכ"ל ולכן סתם בש"ע נכתב דבר"ה אסור וכרמלית מותר וכוננתו דכל חד פדאית ליה למר כה"ג דדין שאין ס"ר בוקעין הוי כרמלית ולמר הוי רשות הרבים ועכ"פ נראה מדבריו דאי לאו הא דבעינן ס"ר שכיח רשות הרבים הרחב י"ו ואם פן צריף עיון למה סתם בראש הסי' פדברי הא"ז לענין לתת לעפוי"ם אלא או מפני דרכי שלום ומשמע דסבירא ליה דכיון דאיכא קצת צורך בדבר משום ד"ש או אלא שפיר יש לסמוך על דעה זו דלא הוי רשות הרבים בלא ס"ר מה שאין פן בההו דמילא מים דאין שם צורך ד"ש וכיוצא לא רצה להכריע פדעת המקילין וסתם הדברים שיש חילוק בין רשות הרבים לכרמלית ואם פן תלוי בתנאי רשות הרבים למר פדאית ליה ולמר פדאית ליה ואם פן מטין הדברים שדעת הבית יוסף נוטה יותר לדעת המקילין וסבירא ליה דלא הוי רשות הרבים בלא ס"ר (ועיין בסי' תקי"ח ובא"ר שם) ולפמ"ש בלא"ה א"ש קושני' הע"ש וקצרתיו: ומ"ש ראיה מסי' שצ"ב דנקט הב"י פירוש הרמב"ם בעיר של יחיד אין זה מוכרח כלל שלא יספור דינו דרש"י לענין ס"ר שהרי הטור סובר דבעינן ס"ר ומפל מקום הביא פאן פירוש.

הרמב"ם והב"י שלא הכריע בין הדעות נקט הכא פירוש הרמב"ם שהוא מלתא דשניא לתרנונייהו דלמאי דסבירא ליה דלא בעינן ס"ר הו' דינא מיירי אפילו בדליכא ס"ר והר"ע מפרטנורה הביא נמי שני הדעות בריש פ' הזורק וכתב דאיכא נמי מ"ד דבעינן שיהיה ס"ר בוקעין בכל יום פדגלי המדבר ובעירובין דמתניתין דעיר של יחיד נקט פ"ה הרמב"ם ומה שכתב מדלא קאמר הרי"ף בד"א בעיר שיש ס"ר כו' פשוט דלק"מ דהרי"ף קאי על עיר של יחיד ונעשית של רבים וכן הרא"ש הביא לשון הרי"ף בזה ומה שכתב לתרין דברי הרי"ף מדוקדוק הר"ן"ה לפי שקנן יחיד אינו מצוי עכשיו הוא דבר פדוי מלב ואם פדמינתנו לא שכיח עתה נאמר שלא היה מצוי בזמנא שהיה בני עמינו נשיאים וראשי גולה וקרובין למלכות ובפרט בבבל ומצרים ושאר ארצות ומה שכתב דקנן אינו ישראל אין מעלה ומוריד מבואר מדברי הריטב"א שכתב ומיהו אע"פ שהענינות יש בהם אדנות המלה ומעלין לו מס לא חשיבו כעיר של יחיד כי הסרטיאות ופולטיאות לעולם היו לרבים כו' מבואר דאם היה מהני אדנות בזה הוי מיקרי עיר של יחיד מהאי טעמא וא"כ פשיטא דרוב ענינות שבמדינות המה בתחלתם של יחיד ששר העיר בונה לעצמו ועושה בהם סרטיא ופולטיא ושוב מוסרה לרבים ולפ"ד היה לו להרי"ף לומר בד"א פשיש בזה דרוך מפולש רחב ט"ז אמה שהרי על הרוב אין רחב ט"ז אמה וכן פתב הריטב"א ז"ל וז"ל ומפני זה בכל מדינות הארץ הזאת כו' שאין רשות הרבים רחבה י"ו בשום מקום כו' ע"ש אלא פשיטא שאין לדקדק מזה כלל כיון דנקט ונעשית של רבים היינו מה דנקרא רבים וע"ש בריטב"א דקושני' ליה מה זה ששאלו בש"ס ה"ד עיר של יחיד כו' ומה פגון צריף לזה כו' ותירצו שם על דעת הר"ן"ה ז"ל ועל כל פנים מדברי הרי"ף אין לדקדק כלל: ומה שהאריך בדברי רש"י ע"פ דברי הריטב"א שכתב דאינו מצריף שיתישבו בעיר ס"ר אלא שיקנסו בה ס"ר פאלו הפרפים והענינות שהם פתוחים למקומות הרבה כו' והנה ידידי החכם נ"י האריך בהרצאת דברים להעמיס בכוננת רש"י

שְׁכַל שְׁהִדְרָה מְנַפְקָה וְהוּא מַעְבֵּר לִס"ר אֶף שְׂאִין בְּאִין לְתוֹכָהּ ס"ר כִּינּוּן שְׁמִתְנָקוֹן וּמוֹכֵן וּמְנַפְקָה לְבֵא לְתוֹכָהּ אֲנָשִׁים מְכַל הָאֶרֶץ כּו' וְאוֹמֵר אֲנִי אֶף אִם יִרְבֶּה כָּל הַיּוֹם מוֹכֵן וּמְנַפְקָה וּמְתַנָּקוֹן אִין שׁוֹמְעִין לוֹ לְהוֹצִיא דְבָרֵי רִש"י מִפְּשָׁטוֹן שְׁפַתְב עִיר שֶׁל יַחֲדִיד שְׁלֵא הָיוּ נִכְנָסִים בָּהּ תְּמִיד ס"ר שֶׁל ב"א וְכֵן פֶּתַח בְּדָף ו' וְעִיר שְׁמִצְוִיוֹן בָּהּ ס"ר וְאִין בָּהּ חוֹמָה שְׁהִי ר"ה שְׁלֵה מְפֹלֵשׁ מִשְׁעַר לְשַׁעַר כּו' וּפְשִׁיטָא דְמִצְוִיוֹן מִמֶּשׁ בְּעֵינָן וְהִינּוּ שְׁהוּא עֲלוּל לְכָף שְׁיָבוֹאוּ לְשֵׁם אֱלֹהִים מִפֶּה וְאֱלֹהִים מִפֶּה וְדוֹגְמַת דְּגַלִּי הַמְדָּבָר דְּאֶמְרֵינוּ דְּמַחְנֵה לְוִיָּה הוּא רְשׁוּת הַרְבִּים לְפִי שְׁהִיָּה הַפֶּל מִצְוִיוֹן אֲצֵל מִשְׁה רַבִּינוּ וְכֵן אֶמְרֵינוּ עֲגֻלוֹת תַּחְתִּיָּהוּ וּבִינֵיהֶם ר"ה וּפִי ר"י לְפִי שְׁהִיָּה דְרָכָם לְבֵא בְּאוֹתוֹ דְרָף וְהִינּוּ דְבָרֵי הַרִיטְב"א דֵּא ע"פ שְׂאִין קְבוּעוֹת הַס"ר שֶׁם מְכַל מְקוֹם הוּא עֲלוּל לְעֵבֹר שֶׁם כִּינּוּן שְׁהִדְגְלִים הָיוּ חוֹנִים סְבִיב לוֹ אֲבָל פְּשִׁיטָא מַה שְׁהִדְרָה הוּא דְרָף סְלוּלָה וּמְסוּר לְרַבִּים אִין מְסַפֵּר כְּמַה יַעֲבֹרוּ וְלֹא שְׁכִיחַ הֵתָם ס"ר שְׂאֶפְשֵׁר שְׁיַעֲבֹרוּ ס"ר בְּיוֹם א' אֲלִיבָא דְרִש"י וְדַעֲמִי אִין בְּזָה דִין רְשׁוּת הַרְבִּים וְאִם נֹאמַר כִּינּוּן דְּאֶפְשֵׁר שְׁבִמְשָׁף יָמִים רַבִּים יַעֲלוּ הָעוֹבְרִים לְמְסַפֵּר ס"ר אִם כֵּן כָּל הַדְּרָכִים מְפֹלֵשִׁין וּמְתַנָּקִים שְׁיַעֲבֹרוּ בְּנֵי אָדָם וּבְמִשְׁפָּחָה זְמַן זְמַנִּים טוֹבָא אִין מְסַפֵּר לְגִדּוּדִים הָעוֹבְרִים שֶׁם וְאִין זֶה דוֹגְמַת דְּגַלִּי הַמְדָּבָר וּכְבָר פְּתַבְתִּי בְּזָה לְעִיל.

וּמַה שְׁפַתְב מִדְּבָרֵי רִש"י בְּשִׁפְתַּי שְׁפִי כָּאֵן בּוֹזֵה"ז דְּהוֹלְכֵי מִדְּבָרוֹת לֹא שְׁכִיחֵי כְּבָר פְּתַבְתִּי בְּזָה לְעִיל דְּכּוֹנְנָתוֹ דֵּא ע"ג דְּאִיבָא שְׁיִירְתָא טוֹבֵי דְּפָרְשֵׁי בְּהַבְרָא וּמֵאֵן מְפִיס אִם לֹא יַעֲלוּ לְחֻשְׁבוֹן ס"ר מְכַל מְקוֹם כִּינּוּן דְּעַל כָּל פְּנִים לֹא שְׁכִיחָא כְּוֹלֵי הָאִי וְאִין בְּעֵינָן שְׁיַהֲיָה מִצְוִין ס"ר גַּם מַה שְׁפַתְב דְּבִזְמַן שְׁיִשְׂרָאֵל הָיוּ שְׁרוּיִין בְּמִדְּבָר הֵנִי כָּל הַמְדָּבָר סְבִיבוֹתֵיהֶם רְשׁוּת הַרְבִּים גְּמוּרָה לְפִי שְׁהִי הוֹלְכִים וּבָאִים לְקִנּוֹת דְּבָרִים הַצְּרִיכִים וְגַם תַּגְרִי נְכָרִים הִיָּה מְבִיאִין לָהֶם וְאִין גַּלְעָנ"ד שְׁהִי בְּמִדְּבָר הִיָּה מְסוּכָן מִפְּנֵי חֵיוֹת רְעוּת וּפְתַנִּים כְּמוֹ שְׂאֶמְרוּ חַז"ל עַל יוֹנָתַי בְּחַגּוּי הַסְּלַע וְגַם מְקַרָא מְלֵא הַמּוֹלִיכָה בְּמִדְּבָר הַגְּדוּל וְהַנּוֹרָא נְחֻשׁ שְׂרָף וְעַקְרָב וְצַמְאוֹן.

וּבְדְבָרִים פִּירִש"י הַמְדָּבָר הַגְּדוּל וְהַנּוֹרָא שְׁהִי בּוֹ נְחֻשִׁים כְּקוֹרוֹת וְעַקְרָבִים כְּקִשְׁתוֹת וְאִין לָהּ מַה שְׁמוֹנֵעַ הִילּוּף הַרְבִּים יוֹתֵר מִזֶּה. וּמַה דְּאֶמְרֵינוּ שְׁתַּגְרִי הָאֲנָמוֹת הָיוּ מוֹכְרִים לָהֶם הִינּוּ בְּמִקּוֹמוֹת שְׁהִיָּה חוֹנִים בְּקִצָּה גְּבוּל הַמְדִּינוֹת הַמִּינְשָׁבִים וּכְגוֹן עֲמוֹן וּמוֹאָב וְאֲדוֹם כְּמוֹ שְׂאֶמַר הַפְּתוּב אוֹכֵל בְּכֶסֶף תִּשְׁבְּרוּ כּו' וְאִין לְהַאֲרִיף שְׂאִין נ"מ בְּזָה דְּאֶפִּילוּ נֹאמַר שְׁכַל הַמְדָּבָר הִי ר"ה בְּזְמַן שְׁהִי יִשְׂרָאֵל שְׁרוּיִין שֶׁם מְכַל מְקוֹם ע"כ לֹאמַר שְׁהִיָּה שֶׁם הַרְבֵּה עוֹבְרִים וְשָׁבִים יוֹם וְהִי מִצְוִי ס"ר בְּכָל דְּרָכִים שְׁבִמְדָּבָר וְדְבָרֵי רִש"י הֵם פְּשׁוּטִים דְּהַבְרִיָּתָא דְּמִיָּתִי אֵיזָהוּ רְשׁוּת הַרְבִּים סְרִטָא כּו' וְאִם כֵּן כִּינּוּן דְּהִנֵּי דְחֻשְׁבֵי ע"כ מִיָּרִי שְׁמִצְוִי שֶׁם ס"ר הָיוּ מְצִי לְמִיָּחֻשָׁב נְמִי מְדָבָר בְּכַה"ג הִיכִי שְׁיַשׁ שְׁיִירוֹת הַרְבֵּה הַהוֹלְכִים דְרָף מְדָבָר וּע"ז פֶּתַח רִש"י כָּאֵן בּוֹזֵה"ז אֵינּוּ מְקוֹם הִילּוּף לְרַבִּים וְאִי מִשׁוּם דְּאִיבָא שְׁיִירְתָא הוֹלְכֵי מִדְּבָרִים לֹא שְׁכִיחֵי וְגַם שְׂאֶר רְאִיוֹת שְׁהִבִּיא מִדְּבָרֵי רִש"י הֵם דְּחוֹנִין מִעֲצָמָם: וְנִפְלְאֵתִי עַל מַה שְׁפַתְב תִּימָא גְּדוּלָה עַל דְּבָרֵי כְּמַה פּוֹסְקִים רֵאשׁוּנִים דְּהוֹצִיאֻוּ מִדְּבָרֵי ז"ל ע"פ הַנְּ"ל מִפְּשׁוּטוֹן דְּבְעֵינָן דּוֹקָא ס"ר ב"א בּוֹקְעִין בּוֹ כּו' וְעֲלוּי הַמִּשְׁאָ הִיָּה לְהוֹצִיא דְבָרֵי רִש"י וּפּוֹסְקִים רֵאשׁוּנִים מִפְּשׁוּטוֹן דְּאֶנָּה מְצָא שְׁצָרִיף שְׁיַהֲיָה ס"ר בּוֹקְעִין כְּאֶחָד שְׁגַם בְּמִדְּבָר לֹא הָיוּ בּוֹקְעִין כְּאֶחָד בְּמַחְנֵה לְוִיָּה רַק זֶה נִכְנָס וְזֶה יוֹצֵא וְגַם בְּעֲגֻלוֹת תַּחְתִּיָּהוּ כּו' כְּמִש"ל בְּשֵׁם הַתּוֹסְפוֹת רַק דַּע"כ פ' מִצְוִי שֶׁם ס"ר בְּעֵינָן וּפְשִׁיטָא שְׂאֶף הַמְתַּעַקֵּשׁ לֹא יֹאמַר דְּכָל שְׁנַעֲשֵׂה דְרָף לְהִיוֹת מַעְבֵּר לְרַבִּים הָרִי זֶה ר"ה אֶף שְׁצָרִיף

ס"ר מצוי פֿינן שמוכן ועומד לכה שיעבור מי שירצה באין מוחה אף שאפשר שבצירוף כל העוברים בשנה או שנתים לא יעלו לחשבון הזה הא נדאי ליחא ונהרי לכל הפוסקים אף החולקים על רש"י מודים דבעי דרה מפקר לכל וכמ"ש הריטב"א בדה"ב ומפל מקום לא אמר ר"י אלא בירושלים וכינצא פה דבקעי בהם רבים להדיא והדרה סלולה שם לרבים להשתמש לעבור שם תמיד כו'.

אף לרש"י בעינן שיהא דרה סלולה לס"ר המצויין שם בקירוב מקום ועוברים ושבים שמה בכל עת עד שאפשר שביום אחד יעברו כולם בדרה ההוא וכינן שבמדינתנו לא שכיח כה"ג פשיטא דלדעת רש"י אין בזה משום רשות הרבים: ומ"ש מדברי התוס' דכתובות דף ח' בשם הרשב"א שרצה להתיר הוצאה ביו"ט בשביל נכרי ברשות הרבים שילנו שאין רחב ט"ז אמה כו' ולמה לא רצה להתיר אף ברחב ט"ז פֿינן שאין ס"ר בוקעין בו שהוא היתר כולל יותר כו' ליחא כמ"ל דאדרבא בכל מדינות שלהם לא נמצא מבוני רחב ט"ז אמה כדמשמע מדברי כל הפוסקים אף אותן שהזכירו ס"ר הזכירו רחב י"ו.

והריטב"א גם כן כתב שאין בכל הארץ רחב ט"ז ולטעמיה ה"ל למינקט נמי שאין מְפולש משער לשער שהוא גם כן מתנאי רשות הרבים וכמו שכתב בהגמ"ר דשפת לענין הוצאת המת דעניינות שילנו שמוקפות חומה ואין מכוננין משער לשער כו' אלא נדאי דמלתא דפסיקא נקט שאין רחב ט"ז אמה דבמדינתם איכא טובי מתנותא שהם גדולים ורוכלת העמים וכן מבואר מדברי הרא"ש דאע"ג דסבירא ליה דבעי ס"ר כמבואר בביצה פ' א"צ מפל מקום בשפת פרק במה אשה לא נקט במלתיה כ"א שאין רחב י"ו ואין מפולשין משער לשער והיינו משום שפא להמציא היתר לבישת התכשיטין אף במקומות שיש ס"ר וכן עד"ז נמצא בכמה פוסקים וכן הרשב"א נקט מילתא דפסיקא שאין רחב ט"ז אמה וה"ה היכא דליכא ס"ר ואפשר נמי דלא מעייל נפשיה בפלוגתא זו אם ס"ר מתנאי רשות הרבים או לא.

אבל עכ"פ אין להכריח מדבריו שיספור דלא בעינן ס"ר ואדרבא משמע ממה שכתבו התוס' כמה פעמים דבעינן ס"ר ולא הזכירו שהר"ש משאנ"ץ חולק ע"ז שרוב דברי התוס' שילנו שהם של רבינו אליעזר מטנף קיצרם מהתוס' של ר"ש משאנ"ץ כמו שכתב בשו"ת מהרי"ק נראה שגם הוא מסכים להלכה ומכ"ש מה שנדחק להוציא דברי הרא"ש מפשוטן שכתב להדיא בעירובין ובביצה דבעי ס"ר בדברים שאין צריף להשיב עליהם ונהרי הטור שפתי ברור מללו לדינא דבעינן ס"ר ואין ספק שזה דעת אביו הרא"ש גם כן כמבואר בפוסקים ומה שכתב מדברי הרא"ש פ' כל כתבי גבי מילא מים כו' ובנדאי הרא"ש לדינא קאמר ולמה לא כתב דלדין דלית לן רה"ר מותר אלא נדאי דסבירא ליה דבעי ס"ר ומיירי ברחב ט"ז כו' וראיה זו דחזינה מעיקרא שהרי הרא"ש מודה בזה דלדין דלית לן רשות הרבים מותר עכ"פ מטעם שאין רחב י"ו וכמבואר בדבריו בהיתר התכשיטין ואם כן א"א לומר שכתב לדינא ומיירי ברחב י"ו דאפתי הוי ליה לפרושי דלדין שאין רחב י"ו שרי.

אף פשוט דהרא"ש נדאי מיירי במקום דהוי רשות הרבים וכן רוב דינים במסכת שבת הסובבים על רשות הרבים דאורייתא לא טרח להודיענו דלדין שרי שהרי הדבר פשוט שפֿינן שהוא תלוי בדין רשות הרבים.

וְרָאָה זֶה מְצֵאתִי בְרִמְזֵי הַטּוֹר שֶׁשֶׁמֶשׁ שֶׁפָּתַב מִקְלָא מִיָּמִים לְבִהְמָתוֹ כּוֹ' וְהֵאֱדָנָא שְׁאִין לָנוּ ר"ה דְּאוֹרֵייתָא מְוֹתֵר לְאַחַר שְׁלֵא נִתְמַלְא בְּשִׁבְלֵוֹ. וְאִי לֹא דְמִסְתְּפִינָא הוּי אֲמִינָא שְׁגַם מְדַבְרֵי הָרָא"ש הֵיזָה פָּתַב זֶה וְנִשְׁמַט בְּדַפּוּס שְׁאִין דְּרַף הַטּוֹר בְּרִמְזֵימִים לְכַתּוּב מַה שְׁלֵא הֶןזֶפֶר בְּאִשְׁר"י גּוּפָא וְאֵת"ל שְׁאִין פֶּאן שְׁמוּטָה עַכ"פּ פִּירוּשָׁא קָא מְפָרֵשׁ לְדַבְרֵי הָרָא"ש וְכַמְש"ל וְעֵינֵין בְּתוּס' שֶׁם דְּרַף קַכ"ב שֶׁפָּתַבוּ וּר"י אֹמֵר דֵּה"ה לִישְׁרָאֵל עֲצָמוּ כּוֹ' וּלפ"ז אִם נִמְשְׁכוּ הַמֵּיִם כּוֹ' אִי אֵיפָא אִיסוּרָא דְּאוֹרֵייתָא פֶּגּוֹן שְׁמִבִּיאִין דְּרַף רְשׁוֹת הַרְבֵּיִם אוֹ מְרִשׁוֹת הַיְחִיד לְרְשׁוֹת הַרְבֵּיִם כּוֹ' וְהָרִי הַר"י הוּא דְּסוֹבֵר דְּבַעֵי ס"ר.

אִף פֶּשׁוּט שְׁהֵם מְדַבְרֵי לְדִינָא בְּמַקּוֹם דְּאֵיפָא רְשׁוֹת הַרְבֵּיִם וְדַבְרֵי הָרָא"ש שֶׁם לְקוֹחִים מְדַבְרֵי הַר"י שְׁבִתוּס' פֶּמְבֹנָר לְמַעֲיֵין שֶׁם וְעֵינֵין בְּסֵה"ת סִימָן רַנ"ב שֶׁפָּתַב וְעַל הַמֵּיִם שְׁעָבֵד אוֹ שְׁפָחָה שׁוֹאֲבִין מִבּוֹר שֶׁהוּא רְחֵב ד' וְעַמּוּק יו"ד וּמְבִיאִין דְּרַף רְשׁוֹת הַרְבֵּיִם אֶל בֵּית יִשְׂרָאֵל אֹמֵר רַבִּינוּ יַעֲקֹב כּוֹ' וְאֶפְיָלוּ לְאוֹתוֹ שְׁמַחְמִיר וְאִין סוּמָף עַל הַיְתֵר זֶה כּוֹ' לְדִידֵן דַּל"ל רְשׁוֹת הַרְבֵּיִם וְעֵינֵין בְּפִסְקֵי סֵה"ת וּבְסִמָּ"ג מְבֹנָר דַּר"ת וּמְחַלְקוֹתוֹ בְּרְשׁוֹת הַרְבֵּיִם גְּמוּר מִיְרֵי (וְעֵינֵין בַּהֲג"א בִּיצָה ס"פ אִין צְרִיף שֶׁפָּתַב בְּשֵׁם א"ז וְנִכְרֵי שְׁשָׁאב כּוֹ' וְאֹמֵר ר"י דְּהָא וְדָאֵי שְׁרֵי כּוֹ' לְדִידֵן דְּלִית לָן ר"ה) וְאִין לְהֶאֱרִיף.

וְגַם שְׁאָר הַרְאִיּוֹת שֶׁהִבִּיא מְדַבְרֵי הָרָא"ש וְהַמְרַדְכֵי פֶּוֹלֵם דְּחוּיָם דְּוֵדָאֵי אִינְהוּ מִיְרֵי בְּמַקּוֹם רְשׁוֹת הַרְבֵּיִם גְּמוּר לְכָל מֵר פְּדָאִית לִיָּה וְהִיכָא דְּלִיכָא תְּנָאִים הַצְרִיכִין לְרְשׁוֹת הַרְבֵּיִם הַדִּין מְשִׁתְּנָה לְפִי הַעֲנֵנֵן דַּל"כ הָא אֶפְיָלוּ תִימָא דְּלֹא בְּעֵינֵין ס"ר מְכָל מְקוֹם אִין דִּין רְשׁוֹת הַרְבֵּיִם לְפִי שְׁאִין רְחֵב י"ו וְהַחֲכָם נ"י בְּכָל דְּבָרֵי סוֹבֵב הוּלָף שְׁעִיקָר מַה שְׁפָתַבוּ הַפּוֹסְקִים דְּאִין לָנוּ רְשׁוֹת הַרְבֵּיִם הִיא לְפִי שְׁאִין ס"ר וּבְאַמַּת לִיתָא דְּאֶדְרַבָּא עִיקָר מַה שֶׁהַחֲלִיטוּ שְׁאִין לָנוּ רְשׁוֹת הַרְבֵּיִם הוּא מְחַמַּת שְׁאִין רַחֵב י"ו אוֹ אִין מְפּוֹלֵשׁ וְגַם הַפּוֹסְקִים הַסּוֹבְרִים דְּלֹא בְּעֵינֵין ס"ר פָּתַבוּ פֶּן דְּאִין רְשׁוֹת הַרְבֵּיִם מְחַמַּת רֹחֵב י"ו כַּמְש"ל מְדַבְרֵי הַרִיטְב"א וְעֵינֵין בְּכַלְכּוֹ אֶלָּא שְׁאוֹתֵן הַסּוֹבְרִים בְּבִירוֹר דְּבַעֲיָנֵן ס"ר הַזְפִּירוּ גַם אֵת זֶה דַּנ"מ אִף אִם יִמְצָא בְּמִדִּינוֹת אַחֲרוֹת ס"ר (וְאִף דְּהָרָא"ש בְּבִיצָה לֹא נִקֵּט רַק עֲשׂוּם דְּלֹא שְׁכִיחַ ס"ר בּוֹקְעִין הֵינְנוּ לְפִי שֶׁהַעֲפּוּ"ם הִבִּיאוּ חוּץ לְתַחוּם וְאִם פֶּן אֶפְשֶׁר שְׁבַשְׁדוֹת שֶׁהִבִּיא דְּרַף שֶׁם הַדְּרַף רְחֵב י"ו וְאִם פֶּן אֵיתְעַבֵּד אִיסוּרָא דְּאוֹרֵייתָא לְזֶה קָאֵמֵר דְּאֶפְתִּי אִינּוּ ר"ה דְּלֹא שְׁכִיחַ ס"ר וְגַם י"ל דְּחָדָא נִקֵּט) וְעַכ"פּ כָּל מַה שְׁנִזְנַפֵּר בְּפּוֹסְקִים בְּדִין ר"ה לֹא קָאִי אֶלְיָבָא דַּכ"ע רַק בְּמַקּוֹמוֹת הַנִּמְצָא בְּהֵם כָּל תְּנָאֵי ר"ה וְלֹא לְמַקּוֹם מְדִינָתָא שְׁלֵא הֵיזָה רֹחֵב י"ו וּכְבֵר פְּתַבְתִּי דְּאֶדְרַבָּא טְפִי פְּסִיק' לְהוּ הָאֵי מְקִלְת' שְׁאִין מְצוּי רֹחֵב י"ו מְמַה שְׁאִין מְצוּי ס"ר כַּמְדְּמוּכ' מְדַבְרֵי הָרָא"ש וְכַמָּה פּוֹסְקִים וְעַתָּה לְקַצֵּר.

וּמַה שְׁרַצָּה לְהַעֲמִים בְּדַבְרֵי רִיב"א שֶׁהִבִּיא בַּהֲג"א פֶּרֶק אִין צְדִין וְדָאֵי לִיתָא שְׁהָרִי מְבֹנָר בְּדַבְרֵי לְהַדְיָא דְּמִטְעַם חוּץ לְתַחוּם אֲתִי עֲלָה וְלֹא מִשׁוּם ר"ה וּכְבֵר הַבְּאֲתִי לְעִיל מְפּוֹרְשׁ יִנְצָא מְדַבְרֵי הַרִיב"א שֶׁהִבִּיא בַּהֲג"א דַּס"ל דְּבַעֲיָנֵן ס"ר וּמ"ש רְאָיָה דְּלֹא כְּשִׁיטַת רַש"י דְּכְשִׁנְכְּנִסוּ יִשְׂרָאֵל לֹא הֵיזָה רַק מְעַט יוֹתֵר מִס"ר וְאַחַר כֶּף נִתְפָּזְרוּ בְּכָל א"י הַנְּאָמֵר שְׁבַטֵל מְהֵם כָּל דִּינֵי ר"ה וְהוֹצָאֵת שְׁבַת זֶה מִן הַתִּימָה.

הִנֵּה אִף שְׁאִין צְרִיף לְטַפֵּל בְּתִשׁוּבַת קוֹנְשִׁיּוֹת כְּאֵלָּה מֵאֲנֻמְד הַדְּעַת וְעַד שֶׁהוּא תִמָּה עַל שִׁיטַת רַש"י יִתְמָה עַל רִישׁ לְקִישׁ בִּירוּשְׁלַיִם דְּאֵמֵר אִין ר"ה עַד שְׁתַּהֲיָה מְפּוֹלֵשֶׁת מְסוּף הָעוֹלָם ע"ס אוֹ לְמֵאן דְּאֵמֵר אִין ר"ה בַּעֲה"ז כּוֹ'.

אף לאהבת ידידי החכם השלם נ"י אען ואומר דלא מפעיא לדברי ר"י בתוס' דעירובין דף ו' שפתיב דלא קפדינו רק אם' רבוא שהונזכר מספר' פשיטא שאין מקום לקושיא זו שהרי הנה גם כן טף ונשים לאין מספר וגם ערב רב וכ"כ הריטב"א דטף ונשים וע"ר לא חשיבי למיעול במניינא פשם שלא היו במספר הפקודים במדבר ובנדאי אין רצה לומר דגם עתה אינם נכנסין במנין ס"ר ודאי דז"א דכל שיש ס"ר עם נשים וטף ונכרים הפל יצטרף לחשבון ס"ר רק דלענין שיקרא ר"ה לא ילפינו מדגלי המדבר שיצטרף ס"ר לבד מנשים וטף דלא חשיבא למיעול במניינא לענין חשיבות דר"ה דבעינן ס"ר דאנו לא קפדינו רק אמספר הפקודים והן הן דברי הר"י בתוספות.

אף אפילו לפמ"ש בפס"ק ור"ה הוא כו' ובקיעות של ס"ר ב"א בוקעין בו ונשים וטף לפי הענין כו' ע"ש מקל מקום איכא טובא ע"ר וגרי' ועבדים ורועי צאן ועוד רבים שהיו פחותי מעשרים שנה ואשר נתוספו בשבע שפכשו בכרפת משה אשר ברה אותם יוסף ד' עליכם וגם הבאים ממקומות אחרים לסחור את הארץ וגם כי לא מלאו את הארץ וכפשוה שהרי לא הנה אז רק כפוש ל"א מלכים ונשארה בארץ הרבה מאד וגם בלא"ה לא הנה בעיירות עצמן ר"ה שהנה פרפים המוקפים חומה רק ריחו שפלה חומתה וקצרתה: ומ"ש מימי נחמ' שהנה הקהל פאחד ד' רבוא בכל א"י וכתוב בימים ההם ראיתי וכו' טעות הוא בידו כי מה שנאמר שהקהל כא' ארבע רבוא הוא העתיק מדברי עזרא מספר העם בשנת אחת לכורש והחלו בייסוד בגני הבית ונתבטלה עד שש לדריוש ולשנה הבאה עלה עזרא וגלותו עמו ואח"כ בשנת עשרים לארתחשסתא בקש נחמ' על בגני חומות ירושלים וטובי שני איכא ובנדאי נאספו יהודה וישראל רבים לאין מספר באותן הימים.

וכן הד' רבוא הוא מה שנאספו מהסביבות שמנין העולים אינו רק י"ג אלפי' עיני ברש"י שם וכן מבואר בתוספות דר"ה שהבית נגמר בשנת שש לדריוש אבל חומות העיר היתה פרוצה עד שנת עשרים לדריוש שנבנית על ידי נחמיה וכן פירשו המפורשים וכן נראה למבין במקרא ואף לפי מ"ש התוספות מעיקרא דהך שנת עשרים לארתחשסתא היינו ג' לדריוש מכל עובדא זו דבימים ההם ראיתי הנה אחר שנים ושלישים לארתחשסתא כמבואר במקרא שם וגם בלא"ה הא ירושלים גופא רה"י הנה שהרי הנה דלתותיה נעולות ועל כרחך שהוכיחו לפי שראו אותם מביאים משא לירושלים ביום השבת ואם כן יש לומר שהדרכי' היו מרובים באוכלוסין מבני נכר והתרים את הארץ וגם בלא"ה הרי עירובין בימי שלמה נתקן והנה אסור בטלטול אף בכרמלית.

ועיין בפס"ג מה שכתב על דברי בה"ג בפסוק דירמ' ולא תוציאו משא כו' כי לא שמרו גזירת שלמה לערוב כו' ומתוך כך היו מביאין מעיירות שסביבות ירושלים דרך סרטאי שמעיר לעיר שהוא ר"ה ומביאין אותם משאות בשערי ירושלים כו' ע"ש וגם מה דפשיטא ליה ממה שאמר ועומסין על התמורים ובכרמלית אין איסור שביתת בהמה כמ"ש המג"א ובאמת אין זה מוכרח כמ"ש בתוספות שבת אף בלא"ה דעת הרשב"א דמחמר חייב אפילו בחצר וכמ"ש המג"א סימן רמ"ו ואף להר"ן יש לומר דעכ"פ איסורא איכא פניו דמוליה לשוק למכור וכדאמרין דמחזי כמאן דאזיל כו' ואף שאינו רק דרבנן הרי פעם הרבה על הרוכלים המביאים מחר שאינו רק מדרבנן וכן קבלו עליהם ועמי

הארץ המביאין מקחות וכל שבר ביום השבת למפור לא נקח מהם ואפשר שגם בזה עיקר הקפידא היה על דריסת הגתות ועל המכירה וכדמשמע ממ"ש שם ואעיד ביום מפרם צמד ואיה שיהיה מהא ליכא למשמע מיניה ולא מידי.

והנה החכם נ"י הביא עוד ראיות וכולם אין בהם פדי הכרע פלל והחכם עיניו בראשו כי לכולהו אית להו פירכא עפ"י מ"ש ולולי כי נאריה הזמן הייתי מפרש אותם: אף אל זה אביט מ"ש דאף לדעת רש"י מכל מקום לענין טלטול לא מהני כמו שפכת הג"א בשם הר"ם מאיברא.

והנה לפי משמעות הג"א אף שאין רחב י"ו הדין פן שיקרי פכת דאתו רבים ומבטלי מחיצתא ואף על גב דלא הני אלא יו"ד והר"ם מאיברא אומר כו' ואפילו בפחות מיו"ד כו' (נראה שצריך לומר אפילו פחות מיו"ו ואפשר שתיבות מיו"ד דאייתא בהג"א הוא איזה ראשי תיבות ומה שפכת אפילו בפחות רצה לומר אפילו בפחות מס"ר אבל המעיין יראה שפוננתו כמ"ש).

ולפ"ז כל הפוסקים חולקים עליו שיקרי לדעת כל הפוסקים כל שאין רחב י"ו אפילו צוה"פ לא בעי ומכ"ש שאין צריך דלתות געולות. ואמנם נראה שפוננת הג"א הוא בזה לדברי הר"י שם בתוספות ד"ה וכ"ת שפכת דאף על גב דלא התיר ר"י אלא עד י"ג אמה ושליש מכל מקום הני ר"ה גמורה כגון שר"ה אחת משני צידי המבוי רחב י"ו אמה ואנרף ר"ה מהלך דרף מבוי כו' ולא דמי למבואות המפולשין דהתם ר"ה אינה עוברת במבוי אלא ששני ר"ה עוברים אצל הפתחים.

וצריך לומר לפ"ז אף על גב דלר"י לחי וקורה מהני לי"ו מדרבנן ולי"ו לא מהני מודה הוא דמדאורייתא אין חילוק ולכך פריך מירושלים כו' דמדאורייתא אין חילוק עכ"ל וכוונת דבריהם פשוט דמבואות המפולשין שאני שהר"ה עובר לפני פתחי המבוי לרחבו של מבוי ומכל מקום במבוי גופא ליכא בקיעה רק מבני מבוי משא"כ אם המבוי ארכו לאנרף ר"ה דבקעי ביה רבים אף בפחות מיו"ו פניו דעכ"פ הר"ה גופא רחבו י"ו ויותר בשביל שנתקצר מחמת שני מחיצות המבוי ונעשה פחות מיו"ו לא נפיק מכלל תורת ר"ה דכינן שהרבים בוקעין הם מבטלין מחיצות ולענין דאתי רבים ומבטלין מחיצות אין חילוק בין אם הוא רחב י"ו או לא כדמוכח בההיא דפסין דס"ל לר"י דנרף הרבים וסלקנה לצדדים אף על גב דליכא י"ו מכל מקום אמרינן דמבטלי שם ד' מחיצות לר"י וה"ה ב' מחיצות לרבנן וכמבואר מדברי התוספות דף ק"ב ד"ה וקא ר"י כו' ולפי פירושו אחר שפירשתי גבי יותר על פן ניקח ע"ש.

ונראה דמפרשים גבי פסין פן הוא דאף על גב שהפסין בעצמן אין בהם רק י"ג מכל מקום הר"ה אשר הוא חוצה להם הוא רחב יותר מהפסין והרבים בוקעין מצדדי הפסין וכן בין הפסין והני בין הפסין כמו בין העמודים וס"ל לר"י פניו דהפסין אינם מחיצות גמורות רבים דבקעי התם מבטלי להו וזהו פוננת התוספות מ"ש דמדאורייתא אין חילוק בין י"ג לט"ז וקסבר ב' מחיצות דאורייתא ר"ל בין אם בין השני המחיצות רחב י"ג ומכל מקום הם לאנרף ר"ה שהר"ה עצמו רחב ט"ז והם בוקעין בין המחיצות וגם מצדדים ומהני ביה לחי וקורה פניו דאיכא שני מחיצות דאורייתא לא אתי רבים ומבטלי וה"ה אם בין המחיצות רחב ט"ז אין פאן ר"ה דאורייתא פניו דב' מחיצות מעליתא איכא

לא מבטלי להו רבים ואין חילוק בין י"ג לי"ו רק לענן דרבנן דמדברבנן צריף תקון לב' מחיצות ובזה מפלגינן אם בין המחיצות רחב ט"ז לא מהני לחי וקורה רק צוה"פ ואם בין המחיצות אין רחב רק י"ג מהני לחי וקורה והיינו שהיא דשני פתים (ברייתא דביצה מערבין ר"ה לפום מאי דס"ד דרה"ר גמורה הוא ואפ"ה מהני לחי וקורה דהמבוי עצמה מתקצר מרחב ר"ה ואין שם רק יו"ד וכן שהיא נמי דשני פתים) בשני צדי ר"ה בכה"ג מיירי ולא ודוקא בצדי ר"ה ממש דבאמת הר"ה היא רחבולו שפין הפתים אין שם רק י"ג והר"ה היא גם מצד השני של הפתים והוא רחב ט"ז ניותר.

ומ"ש אא"ז מהרש"א שם על התוספות דר"ל דמדאורייתא אין חילוק בין י"ג לי"ו היכא דאין להם ב' מחיצות הוי ר"ה גמור בשניהם כו' אין רצה לומר שאין שם ר"ה רק רחב י"ג דבכה"ג פשיטא שאין זה ר"ה כמבואר בהזורק רק רצה לומר היכא דאיכא י"ג בין המחיצות ומפל מקום הר"ה עצמו ודאי שהוא רחב ט"ז ולכן היכא דליכא מחיצות מעלייתא רק פגון פסין ס"ל דהוי ר"ה גמור ודלא כמו שהבין בפ"י בשפת דף ו' בכוונת מהרש"א (ובסוף דברי מהרש"א נלענ"ד שיש ט"ס וצריף לומר והיכי דיש ב' מחיצות אין חילוק בין י"ג לי"ו מדאורייתא דבתרנוניהו לא הוי ר"ה רק מדברבנן לא מהני ב' מחיצות וברחב י"ג מהני לחי וקורה ובי"ו לא מהני כו') די"ג ושליש הוי לדידנן ר"ה דאורייתא וליתא אלא כמו שכתב' וכ"כ בספר יד דוד ועיין בריטב"א שכתב גם כן הך חילוקא בשם הר"י דבס"ד מיירי פי הנה המבוי בין שני ר"ה שמהלכין לאורף המבוי אלא שהר"ה מתקצר באמצעיתו מחמת מחיצות המבוי דכה"ג בקעי הרבים להדיא מה שאין כן מבואות מפורשים דהיינו שהר"ה הוא הולף לפני פתחי המבוי לרוחבו ואין הרבים משתמשין להדיא שצריכין להדחק שם ולא בקעי בה פולי האי ולענן אתו רבים ומבטלי מחיצתא אין חילוק בין רחב י"ו אמה או פחות פנין דבקעי ביה רבים ע"ש וגם הרשב"א בספר עבה"ק בשער ב' כתב וז"ל ויש מי שהורה שכל שאורף המבוי מפורש מכאן ומכאן לאורף ר"ה בין שהמבוי רחב י"ו בין שאינו רחב הרי היא ר"ה ומבוי המפורש לר"ה פיצד פגון שאורף המבוי מפורש מכאן ומכאן לרוחב ר"ה ודברי טעם הם וראוי לחוש להם וכן בשער ג' כתב מבואות הרחבים י"ו אמה אף על פי שמקצתן מתקצרים כו' לפיכך מבואות המפורשין לר"ה אורכן לאורף ר"ה אף על פי שאין ברחבו י"ו ה"ז ר"ה גמורה ונהביאו ה"ה פרק י"ד מהלכות שבת וכתב שהוא סברת התוספות ע"ש ומ"ש התוספות בדף נ"ט ד"ה עיר של יחיד ומיהו בגמרא נמי לא איירי ברוחב י"ו אמה כו' אלא ור"ה עוברת בתוכה שאינו רחב י"ו אמה אלא יש ר"ה רחב י"ו אמה מכאן ומכאן ובוקעין דרף העיר מזו לזו והוי ר"ה אף לתוכה דליכא י"ו אמה כמו בין העמודים כו' גם כן מתפרש על הדרף הנה שמשני צדדי העיר יש ר"ה אף על פי שמתקצר שם מי"ו אמה אבל אם הר"ה משני צדדים אינו נמשך גם מצדדי העיר נגד אורף העיר רק לרוחב העיר נמצא שבמקום עמידת העיר באורף אין שם ר"ה מה שר"ה נמשך לפני שערי העיר ברוחב אין זה עושה העיר פנין שבמקום זה אין שם רחב י"ו אמה כזה

****ציור בספר**** דרום ר"ה מזרח ר"ה צפון י"ו אמה י"ו אמה
עיר קצר מי"ו אמה מערב ואם בני ר"ה שבצד זה ובצד זה מהלך שלהם
ממזרח למערב מה יסכון זה לתת שם ר"ה על תוף העיר פנין שאינם בוקעין תוף העיר

ואף אם בוקעין דרף העיר גם כן הלא אין שם ר"ה רחב י"ו ומה בכך ש'לפני שער העי' יש ר"ה רחב י"ו.

אף אם בני ר"ה הולכין וסוכבים מדרום לצפון בכל רחוב ר"ה שלקם היינו מדרום לצפון בתוך העיר ומצידי העיר נמצא שיש שם ר"ה רחב ט"ז ואף שבתוך העיר עצמה אין שם ט"ז מפל מקום בצירוף הרבים ההולכים גם מצדדי העיר הו"ל רחב ט"ז ואף על פי שהמבואת שבשני צידי העיר אין שם רחב ט"ז הוי כמו בין העמודים שאף שהעמודים מפסיקים ואין ביניהם ט"ז וכמ"ש התוספות בשבת דף ז' ד"ה אבל בין העמודים כר"ה דמי אף על פי שאין בין עמוד לעמוד ט"ז אמה הוי ר"ה פניו שבני ר"ה בוקעין בה וחוז לבין העמודים רחב ט"ז אמה ע"ש מה שאין פן אם בני ר"ה דרפם נכון ממזרח למערב אף אם יסבו בלקתם גם כן לפעמים מדרום לצפון אין זה דומה לבין עמודים כלל כף נראה לכאורה: אף מלשון התוספות שלפנינו שכתבו כגון שר"ה אחת משני צידי המבוי רחב ט"ז אמה ואנרף ר"ה (בלענ"ד שיש להגיה בתוס' ואנרף ט"ז ובני ר"ה כו') מהלכין דרף מבוי כו' פניו שבשני צידי המבוי הוי רחב ט"ז אמה כו' משמע שכל צד מהמבוי יש שם ר"ה בפ"ע שרחב ט"ז ולכן אף על פי שהמבוי אינו רחב ט"ז פניו שרבים בוקעין מר"ה זה לר"ה דרף המבוי נכלל גם המבוי בר"ה שאף על פי שנתקצר באמצע לית לן בה.

וגם בכה"ג מדמי לה לבין עמודים וכן משמע מדברי התוספות דף נ"ט שכתבו שר"ה רחב ט"ז אמה מפאן ומפאן ובוקעין דרף העיר מזו לזו כו' משמע דאף שאין בקיעתו רק דרף העיר לבד סגי אף בלא צירוף צדדים והרא"ש ונהטור ורבינו ירוחם וכן הש"ע והאחרונים נראה שהדבר תלוי באם המבוי רחב י"ג אמה ושליש איזי מועיל מה ששני ראשי המבוי מפולשין לר"ה של ט"ז אמה והלבוש והט"ז והפ"י בשבת כתבו בטעם הדבר וע"ש ולפי ענ"ד אין פוננת הר"י לחלק בין י"ג אמה ושליש או לא רק לפי שהוכחחו מדר"י דמתיר בלחי וקורה אף על גב דר"י לא קאמר אלא בי"ג ושליש לכך נקט הכי אבל שיהיה חילוק לדינא בין י"ג ושליש או פחות אין זה במשמע וגם מדברי הרשב"א והריטב"א וה"ה מבואר דלא תליא מידי בי"ג אמה ושליש ובש"ע העתיק מתחלה דברי הרשב"א שהביא ה"ה ואחר כך העתיק דברי הרא"ש ומשמע דאף שאין הרבים שבשני ר"ה שבצידי המבוי בוקעין דרף המבוי הדין כן פניו שהמבוי רחב י"ג אמה ושליש ודין מבוי המפולש לר"ה היינו באין רחב י"ג ושליש וזה צ"ע לענ"ד שבאמת התוספות נראה דלא מפלגי בהכי וגם הרא"ש גופא נראה דלאו דווקא נקט י"ג אמה דהא מיימי ראיה מבין העמודין כו' וצ"ע.

(ומשמע דמייירי שהרבים בוקעין דומיא דבין העמודים כמבואר שם וכ"כ הרא"ש הכא דעייילי להדיא כו'): שוב ראיתי בבניאורי הגאון ר"א ז"ל שכתב בסעיף ח' מבואות הרחבים שיש שם ט"ס וצריף לומר בקצתן או שאין בהם ט"ז וארפן לאנרף ר"ה כו' והדין עמו אף שם כתב דרחוב י"ג לאו דווקא ואחריו בס"ט פתב דסובר הרא"ש דווקא י"ג וגם כתב לדעת הרא"ש בוקעין מזו לזו בעיניו ומבואות המפולשין שאין דינם כר"ה מייירי שאין בוקעין וצ"ע כמ"ש דכיון דמבין העמודים מביא ראיה משמע די"ג לאו דווקא וכ"כ הגאון גופא בס"ח: ויהיה איה שיהיה מתבאר לנו שדברי הג"א מ"ש דווקא

דליפא אלא בקיעה מבני מבוי אבל אם בקעי כל בני העיר מפאן ומפאן כו' הו דברי התוספות שם בתירוץ ב' דאם יש רה"י מפאן ומפאן ובקעי בני העיר דרף אותו מבוי אף על פי שהיא רק רחבה יו"ד לא סגי בצוה"פ דאתי רבים ומבטלים מחיצתא והוי פאלו אין פאן מחיצות אלו וממילא דהוי הפל כר"ה אַחַד וְאַף ש"מ"מ מתקצר הר"ה באמצע על ידי המחיצות מפל מקום לא בטל מיניה שם ר"ה כמו בין העמודים ועל זה אומר הר"מ מאיברא דלא סגי בדלת אא"כ נעולה ואפילו לפירש"י דלא הוי ר"ה אלא בבקיעות ס"ר רצה לומר ואם פן בכה"ג שאין כל בני ר"ה בוקעין שם שהרי מקצתן בוקעין בצדידי המבוי מזה ומזה כפי רחב ר"ה אבל במבוי עצמה אף על פי שיש בקיעה מפאן ומפאן מפל מקום אין כל בני ר"ה בוקעין שם ואם פן אין פאן בקיעת ס"ר ועל זה כתב דרש"י לא קאמר אלא חיובא רצה לומר לענן הוצאה לר"ה ומעביר זורק בעינו דווקא שיהיה בוקעין במקום הזה ס"ר ואם לאו לא מחשב ר"ה אבל לענן איסור טלטול דהיינו שגאמר שיש פאן מחיצות על ידי צורת הפתח לא ואפילו בפחות מי' דכיון דמפל מקום איפא בקיעת רבים מבטלי מחיצתא והו"ל פאלו אין פאן מחיצות וממילא פיון שיש ר"ה מפאן ומפאן בטל לגבי ר"ה והוי כר"ה כמו בין עמודים ואף על גב דמשמעות לשונו דאף בכה"ג אין פאן רק איסור טלטול ולא חיוב אפשר דס"ל כמ"ד דגם בין העמודים נידון ככרמלית ולא ס"ל חילוק התוספות והרא"ש דכיון דעייילי להדיא טפי הוי ליה ר"ה.

וכלל העולה מזה דלתירוץ הב' דהתוספות וכן ממ"ש הריטב"א נראה דאף על גב דלתנאי ר"ה בעינו שיהא רחב ט"ז מפל מקום לענן דנימא אתו ומבטלי מחיצתא שלא יועיל צורת הפתח שפיר מבטלי אף על פי שאין רחב ט"ז וכף הם דברי הג"א אלא שהוסיף לומר דאף לענן ס"ר פן הוא אף על גב דלרש"י לא מיקרי רבים בפחות מס"ר היינו לענן לחייב המוציא והזורק לאותו רשות אבל לענן לאסרו בטלטול שגאמר דבקיעת רבים מבטלי המחיצות מהני אף בפחות מט"ז וס"ר.

אף כ"ז דווקא במפולש לר"ה גמור דהיינו שרחב ט"ז ושם בר"ה עצמו ס"ר בוקעין בו אז לענן הבקיעה דרף המבוי בפחות סגי דהוה כמתקצר וכן לענן ס"ר וכמ"ש הרשב"א לענן מתקצר באמצע הטעם לפי שא"א לר"ה שתלקט במלקט כמו כן יש לומר טעם זה לענן ס"ר אף שבאמצעיתו אין ס"ר שא"א לר"ה שיהיה בכל פינות שאתה פונה ס"ר וכיון שיש ר"ה גמור משני צדדים ובקיעות רבים דרף מבוי אף על פי שאינו ס"ר ופחות מט"ז אמרינו דמבטלי מחיצתא ובטל המבוי לגבי ר"ה מה שאין פן אם בצדידי המבוי עצמה אין פאן ר"ה של ט"ז וס"ר בכה"ג ודאי דגם לדידהו סגי בצורת הפתח אף על גב דבקעי רבים לא מבטלי פיון שאין פאן מצדדים ר"ה גמור וכמו לחנניא אליבא דב"ה במבואות המפולשין לר"ה ס"ל דעושה דלת מפאן ואפ"ה אם בקעה מפאן מודה דאין צריך רק צוה"פ כמו כן לת"ק במפולש לר"ה ע"ד שכתבו הפוסקים שאנרף המבוי לאנרף ר"ה דאמרינו רבים מבטלי מחיצות דווקא בכה"ג שיש ר"ה גמור מצדדים.

אבל בסרטא מפאן ובקעה מפאן ומכ"ש בקעה מפאן ומפאן מודה דבצורת הפתח סגי וזה מבואר למענין בדברי הג"א שאם נפרש כפשוטו דהג"א ס"ל אליבא דרש"י דלענן דבעי דלתות לא בעי ס"ר ולא רחב ט"ז הו"ל למכתביה מלתא באפי נפשיה והמענין נראה שדבריו בזה סובבים על מ"ש תחלה היכא שאנרף המבוי נגד הסרטיא ופלטאי או

נגד שערי העיר מפאן ומפאן ורצה לומר שלפני שערי העיר יש ר"ה גמור ועוד דלפי זה לא די שדבריו סותרים כל דברי הפוסקים לענין רחב ט"ז וגם לענין ס"ר מבואר מפמה פוסקים דליתא להו חילוקא אלא שדבריו סותרים לדברי רש"י שמבואר מדבריו בדרף נ"ט להקפיד לא מבעיא לענין רחב ט"ז דמבואר שם להדיא דאי ליכא רחב ט"ז אף על גב דס"ר בוקעין לא בעי דלתות אף גם לענין ס"ר נראה שם להדיא דדונקא בכה"ג דאיכא ס"ר בעינן תקנתא לר"ה שבתוכה א"ו כמ"ש דהג"א מיירי בכה"ג שמפולש לר"ה גמור מפאן ומפאן מה שאין פן פשאין בו ר"ה גמור ואינו מפולש לר"ה גמור ליכא למ"ד דלא סגי בצורת הפתח כמבואר שם בעירוובין דף יו"ד והנה בדברי הג"א אלו נרשם הגהת סמ"ק מהרמ"ק וחפשי בטהות סמ"ק שלפנינו ולא מצאתי (ולעיל הבאתי שמהרמ"ק גופא בשם א"ז פתב דאפילו רחב ט"ז וס"ר לא מבטלי מחיצתא) ומ"ש בפירושו הוא ברור ונכון בס"ד ומ"ש מדברי הר"י ישראל א' הדר בכרך המוקף חומה ודלתותיה נעולות כו' ממקום שבא משם ראיה ברורה להתיר שהרי המרדכי והגמי"י והג"א והאגור הביאו בשם מהר"מ דש"ר אף שאין דלתות נעולות והו"ל פתצר של רבים: ובתה"ד סימן ע"ג בדין הקשר מבווי שפול בשבת בעיר המוקף חומה ומייתי שם מדברי רש"י דחשיבה ר"ה אף דבקעי בה רבים ומייתי שם דברי הפוסקים בשם מהר"מ דכינן דיש מחיצות הו"ל פתצר של רבים כו' וכתב דהכי נהוג עלמא היתר פשוט כו' והו" דינא דתה"ד בהקשר מבווי שפול בשבת פסק בש"ע סימן שס"ה בפשיטות המחבר ורמ"א שם ולא הזכירו דעת האוסר כלל וכן דעת מהרי"ק בדינין שם סימן י"ב שעשה פן הלכה למעשה וע"ש סימן י"ח ובהו דינא דספינה הבאה מחוץ לתחום בשבת לעיר שהוקפה לדירה מבואר במרדכי שהתיר רבינו יואל וחשיב כמו דיר וסדר וכן ר"ש משאנץ רק רבינו אפרים בר' יצחק אסר ומבואר בתוספות שיטה שהביא בש"ג בפרק מי שהוציא והו שטעמו לפי שאין דלתותיהם נעולות ואתי רבים ומבטלי מחיצתא פנין שרבים בוקעים בהם ולכו פתב דענירות שלנו אין בהם דין רה"י להיות כד' אמות לענין בא חוץ לתחום ולענין פירות כו' והנה יש חסרון ודילוג מן סוף היתרו של רבינו יואל ותחילת איסורו מלשון רבינו אפרים כמבואר למענין בפוסקים וכבר הרגיש בזה החכם נ"י שיש ט"ס בלשון הש"ג בזה.

ולמדנו מזה שרבינו יואל ור"ש משאנץ והפוסקים הנמשכים אחריהם בדין זה פולם סוברים דאף שאין דלתות נעולות גם פן הדין פן ובהג"א ר"פ מי שהוציא והו הביא גם פן פלוגתות רבינו יואל ור' ב"ר יצחק וכתב שר"א מבינא פתב דעיר הוי כדיר וסדר פרינו יואל (ור"א ב"ר יצחק הוא אחר שנקרא בפוסקים לפעמים ר"א מריגנשפורק) אבל כשנכנסה לנחל כו' וסיים בשם המרדכי שאין להקל מסברת ר"א מבינא ו"ל מהרמ"ק עכ"ל הרי מבואר דבגידון עיר ר"א מבינא והמרדכי ומהרמ"ק ס"ל פרינו יואל בהא (ולפ"ז מה שהביא בהג"א מהרמ"ק בשם מהר"מ מאיברא דבריו סתם בלי חולק היינו משום שפירש דברי מהר"מ מאיברא כמ"ש"ל) וכן נראה מדברי התוספות והרא"ש דף מ"ז גבי הני דיקרי שלא התנו רק שתהא העיר מוקפות מחיצות לדירה ולא התנו שיהיה דלתות נעולות ובדאי דמיירי בסתם ענירות שלהם שלא היו דלתות נעולות וכן מבואר בד"מ סימן ת"ו בשם א"ז שפתב בשם רבינו יואל דכל העיר כד"א ודלא כר"א ע"ש וכן נראה מהטור ורי"ו וש"ע בכל דינין אלו שמחוץ לתחום ונכנס לעיר

שְׁהוּקָפָה לְדִירָה דְהַפֵּל מֵיָרִי בְעֵינֵירוֹת שְׁלֵהֶם וְעֵינֵי בַט"ז וּבַמ"א סִימָן ת"א וְגַם בְּדַעַת ר"י נִלְעַנ"ד דְקָאֵי אַהֲיָא דְאִיכָא ר"ה פְּגוֹן פְּרָכִים גְּדוֹלִים וְנִמְצָא שֵׁם ר"ה רָחֵב י"ו: וּמ"ש הֶחֱכֵם נ"י שְׁדוֹחֵק לְאַשְׁמוּעֵינּוּ בְּמִלְתָּא דַל"ש פֶּלֶל אֵין זֶה דוֹחֵק דְעֵיקָר דִּינָא אֲתִי לְאַשְׁמוּעֵינּוּ דְאָף הֵיכָא דְאִיכָא ר"ה פֶּלֶל שְׁנַתְקֵן מִתּוֹרַת ר"ה אֵין יִשְׂרָאֵל א' הֵדֵר בְּפִרְיָה נְאַסֵר בְּטִלְטוּל וּמִמִּילָא שְׁמַעֵינּוּ בְּדוֹכְתִי דְלִיכָא תְנַאי ר"ה שְׁדֵי בְּתִיקוֹן הַצְרִיף לוֹ.

וְכֵן מוֹכַח מִהֲרוֹקֵחַ שֶׁהוּא פֶתֶב בְּפִירוּשׁ וּבְכָל מַלְכוּתֵינוּ אֵין ר"ה לְפִי שְׁאֵין מְצוּי ס"ר וּמְכַל מְקוּם פֶתֶב בְּסִימָן קנ"ה אִם יִשְׂרָאֵל יַחֲדֵד דֵר בְּכִרְיָה בְּתוֹף הֵיקָף חוּמָה יְכוּל לְטִלְטֵל דְאִיכָא מְחִיצוֹת גְּמוּרוֹת וְהַדְלָתוֹת נְעוּלוֹת וּכ"כ הַסְמ"ג וְעַל פְּרָחָף לֹמֵר דַר"ל בְּדוֹקְתָא דְאִיכָא ר"ה.

וְהָרָא"ש פֶתֶב בְּפִרְקֵי פִיצַד מְעַפְרִין דְבָרֵי הַר"י וְנ"ל הַלְפָה יִשְׂרָאֵל הֵדֵר יַחֲדֵי בְעֵיר הַמְנוֹקֶפֶת חוּמָה מוֹתֵר כו' וְהַשְׁמִיט מ"ש הָרִי דְלָתוֹת נְעוּלוֹת וְאֲזִינֵל בְּשִׁיטַת רַבּוֹ הַר"מ מְרוֹנְטְנֶבְרֵק וְנ"ל וּכ"כ אַחֲרֵיו בְּטוֹר וּש"ע.

וְלוֹלִי דְמִסְתְּפִינָא ה"א בְּטַעְמָא דַהַר"י שְׁפֶתֶב דְלָתוֹת נְעוּלוֹת לְאוּ מְטַעֵם תִּיקוֹן ר"ה אֲתִי עֲלָה רַק דַס"ל דְאָף עַל גַב דְיִשְׂרָאֵל יַחֲדֵי אֵין נְאַסֵר טַעְמָא מְשוּם דְלֹא שְׁכִיחַ דְדִיָר וְהֵיכָא שְׁרַבִי בּוֹקְעִים בְּתוֹף הָעֵיר יוֹם וְלִילָה לֹא יִשְׁפּוֹתוּ וְאִיכָא יִשְׂרָאֵל טוֹבֵי שְׁעוֹבָרִים וְשָׁבִים בַכּה"ג שְׁכִיחַ דְדִיָר (וְלֹא דְמִי לְדֵר יַחֲדֵי בְּחֶצֶר) וְלֹא דְמִי לְאוֹרַח שְׁשָׁב' שְׁאֵינּוּ אוֹסֵר פְּמוּבָן וְלָכֵן ס"ל דְבְעֵי עַכ"פ דְלָתוֹת נְעוּלוֹת בְּלִילָה.

אָף לֹא נִמְצָא סְבָרָא זֹו בְּפוֹסְקִים וְגַם מְדַנְקֵט מוֹקְפוֹת חוּמָה וְדְלָתוֹת נְעוּלוֹת מְשַׁמַע קֶצֶת דְמְטַעֵם תִּיקוֹן ר"ה אֲתִי עֲלָה וְכִמוֹ שֶׁהֵבִין מֵהַר"מ וְנ"ל וְלִכְיָה פֶתֶב דְלֹא נִהִירָא פֶלֶל כו' וּמ"ש הֶחֱכֵם נ"י דְגַם מְצָרִיף דְלָתוֹת רַק נְעִילָה לֹא בְעֵי נְפִלְאֲתִי עֲלֵיו אֵיף רוּצָה לְפָרֵשׁ בְּדָבָרֵי מֵהַר"מ הַיְפוּף מִהַמְפֹרֵשׁ בְּדָבָרֵיו בְּמִרְדְּכֵי וּבַהַגְמִי"י שְׁפֶתֶב אֲבָל לְדִידוֹן דְלִית לֹן ר"ה לֹא בְעֵי נְעִילָה דְאֶפִילוּ בְּסִרְטָיָא מְכָאן וּבִקְעָה מְכָאן אֲמַרִינוּ לְעִיל ד"ה עוֹשֶׂה צוֹרַת הַפֶתַח מְכָאן וְלַחֵי וְקוֹרָה מְכָאן וְלֹא בְעֵי נְעִילַת דְלָת וְאִם כֵן הו"ל הַכְרָף פְּחֶצֶר שֶׁל רַבִים וְאִם כֵן אֵיף יַעֲלָה עַל הַדַעַת דְמְצָרִיף דְלָתוֹת פִינוּן שְׁלֵהֲדֵיָא פֶתֶב דַסְגִי בְּצוֹרַת הַפֶתַח וּמַה דְנִקְטִי בְּדָבָרֵינוּ נְעִילַת דְלָתוֹת חַד מִיְלְתָא הֵיא עִם דְלָתוֹת לְחוּד דַס"ל דַר"ה דְבְעֵי דְלָתוֹת בְעֵי נְעִילָה דְוּוֹקָא וְנִקְטֵ בְּלִישְׁנֵיהּ נְעִילָה דְצוֹרַת הַפֶתַח עִם דְלָתוֹת שְׁאֵין נְעוּלוֹת חֲדָא הֵיא לְדִידֵיהּ וְכֵן מְבִנְאָר בְּדָבָרֵי הָרָא"ש שְׁלֹא הוֹנְפֵר שֵׁם דְלָתוֹת פֶלֶל וְכֵן מְדַבְרִי תַה"ד וּמֵהַרִי"ו שֶׁהִבְאֵתִי: וּמ"ש הֶחֱכֵם נ"י מְדַבְרֵי מֵהַרִי"ק שֶׁהִבְיָא הַב"י סִימָן שַצ"א שְׁשֵׁם מְבִנְאָר דְבְעֵי דְלָתוֹת רְאוּיּוֹת לְנַעֲוֵל (וּפְשִׁיטָא שְׁפִנוֹנְתוֹ בְּזֶה עַל עֵינֵירוֹת שְׁלֵנוּ לְדַעַת הַסּוֹבָרִים שְׁאֵין בּוֹ רַה"ר אוֹ שְׁאֵין רָחֵב ט"ז אֲמָה דַאל"כ פְּשִׁיטָא דְבְעֵי נְעוּלוֹת כו' וְהַרְמְב"ם יַחֲדֵי כו' וְהָאֲרִיף בְּזֶה).

לְפַעַנ"ד לִיתָא וְשַׁגַּג בְּכּוֹנוֹת מֵהַרִי"ק וְלָכֵן צְרִיף אֲנִי לְהַעֲתִיק קֶצֶת לְשׁוֹן מֵהַרִי"ק וְנ"ל וְאַשְׁרֵי שְׁאַלְתָּ מִמְעֶשֶׂה שֶׁהִיָה בְּגוֹוְאֲרָדָא כו' וְנִאֲמַר אֲלֵי בְשֵׁם גְּבָרָא רַבָּא שֶׁהִתִיר לְפִי שְׁלֹא הִיָה דֵר שֵׁם רַק יְהוּדִי אֲחָד וְאָף כִי הָעֵיר אֵין מוֹקֶפֶת חוּמָה וּפְשִׁיטָא דְלָכֵל הַפְחוֹת בְּעֵינּוּ שְׁתֵהָא רְאוּיָה לְנַעֲוֵל בְּלִילָה כְּדִי שִׁיְהִיָה לוֹ דִין חֶצֶר שֶׁל רַבִים וְאֶפִילוּ נְעוּלוֹת מְשֵׁם בְּעֵינּוּ לְדַעַת הַתּוֹסְפוֹת מְכַל מְקוּם סְמָף הֵרַב בְּהִיּוֹת גּוֹוְאֲרָדוֹ מוֹקֶפֶת הָרִים סְבִיב לָהּ מַג' רוּחוֹת וּמְצַד רַבִיעֵי יֵשׁ שֵׁם כְּעֵין שְׁעַר וְאוּלָם לֹא הָאֲמַנְתִי כו' זֹאת וְעוֹד אַחֲרַת כִי אֵין הָעֵיר נְעוּלָה

בדלתות פלל ולא ראוייה לנעול פי פרוצה אין חומה וגם ההרים אשר סביב לה אין מקיפין מפל וכל אלא יש רינח דרף הרים בין הר להר פאשר ראו עיני עכ"ל: ועתה המעיין נרא וישפוט בעיר אשר הרים סביב לה מג' רוחות ומצד רביעי פועין שער אם אנו חושבין ההרים המקיפין אותה שהם מחיצות העיר וחומה שלה הרי אין שם בקיעות רבים בתוך המחיצות ואם פן מה"ת יעלה על הדעת להצריף נעילת דלתותפלל דהא עיקר נעילות דלתות למנוע רגל הרבים שלא נאמר דרבים מבטלי מחיצתא ואם נפשף לומר דנדאי הנה הרבים בוקעין שם יעלו הרים ירדו בקעות אל מקום ומחוז חפצם או בין הרים יתלכון אם פן תמה על עצמה למה הנצרה לומר דבעינן דלתות נעולות והעיר פרוצה כו' ורנח בין הר להר תיפוק ליה דבמקום זה שהוא מפולש לר"ה או לכרמלית שהרבים בוקעין בו לא נעשה שם שום תיקון שעכ"פ הנה צריף לעשות צורת הפתח מפאן ולחי וקורה מפאן ואם נאמר שבאמת הנה במקום שערי העיר המפולשין לבקעה תיקון זה אף על פי שאין זה במשמע פלל מדברי מהרי"ק מפל מקום הנה לו לומר בפשיטות דאין להתיר משום דאין פאן דלתות ומשמע מדבריו דאם לא הנה רינח בין הר להר הני ניחא ליה היתר אותו גדול משום התיקוף ההרים.

ולכן נראה דנדאי מייירי התם שאין דרף הרבים על ההרים עד שנאמר דרבים מבטלי מחיצתא וגם שעכ"פ אין הדרף מפולש משער זה לשער זה. אף מפל מקום לענין הך דינא דדר עם עפ"ם בחצר ס"ל דדונקא היכי שדין חצר עליו והוא חצר של רבים ויהודי אחד ביניהם אין אוסרין עליו אבל פשאין לו דין חצר שהוא רה"י גמור ומיוחד לבעליו אין לו היתר מצד התיקון שנעשה לכרמלית לטלטל בו דשאני הכא דמפל מקום אין התיקוף המחיצות עושה חצר שהרי הפתח פתוח לכל הרוצה ליכנס באין מוחה ומעכב ואפילו תיקון מבוי המפולש לר"ה לת"ק דס"ל צורת הפתח מפאן כו' לפי שאין זה מביאו לכלל שם חצר רק היכא דאיכא דלתות נעולות בלילה דאז אפילו עיר דינה כחצר כמ"ש רש"י שם דלתות נעולות משוני ליה כחצר של רבים שלא עירבו כו' וכיון דהני כחצר ואין צריף רק עירוב ממילא פינון דליכא רק חז ישראל דדייר אפילו עירוב אין צריף וזהו דעת הר"י שהנצרה דלתות נעולות דונקא.

אמנם להרמב"ם דאפילו בר"ה גמור אין צריף רק ראויות לנעול וכן להרשב"א ודעימין' שפסקו כחנניא וכשמואל לענין מבואות המפולשים לר"ה לדידהו גם ראויות לנעול משוני ליה כחצר דכיון שיש דלתות הראויות לנעול הרי אינו מסורה לרבים וכחצר של רבים דמי ומעתה דברי מהרי"ק נכונים דנדאי אם היינו חושבים ההרים אשר סביב משלש רוחות ומרוח ד' פועין שער להתיקוף חומה הנה לו דין חצר של רבים פינון שסתום מג' רוחות לגמרי מה שאין פן פשהעיר פרוצה בכמה מקומות צריף שיהיה שם דלתות נעולות או ראויות לנעול בכדי שיהיה לו דין חצר דאף אם נעשה שם תיקון צורת הפתח לא מהני שאין זה נותן עליו שם חצר רק לפי שבלא"ה אין פאן רק פרמלית או לת"ק לפי שהמבוי מצד עצמו אינו ר"ה רק דין מפולש לר"ה סגי ליה בתיקון דצוה"פ למשוניה כמחיצה אבל מפל מקום צורת הפתח זה אין בו בכדי למנוע רגל הרבים מלכנס שם ולכן אין עליו שם חצר שהוא מיוחד רק לדריים שם כ"א פשיש שם דלתות נעולות או ראויות לנעול וכיון שהוא פרוצה אין חומה ויש רינח בין הר להר אין פאן דין חצר פלל וזה מבואר בלשון מהרי"ק להדיא במ"ש ופשיטא דלכל הפחות בעינן שתהא ראוי לנעול

בלילה קודם (נראה שט"ס וצריף לומר פדי) שיהיה לו דין חצר של רבים וכוונתו כמו שפכת' וכן בדברי מהר"מ בפרדכי פתב אבל לדין כו' ואם פנ ה"ל הפרך כמו חצר של רבים ופשיטא דחצר של רבים וישאל א' דר אין צריף לשפור דלא פלוג בין חצר קטנה לגדולה עכ"ל הרי מבואר דדוקא פשיטא לו דין חצר אמרינו הכי וכן מבואר בתה"ד סי' ע"ג שהביא דברי מהר"מ להוכיח מזה דמקרה מחיצות לאו פרמלית הוא אלא פתחיות שלא עירבו דאי פרמלית הוא מה מועיל טעמא דדירת עכו"ם אינו אוסר כו' ע"ש ומהרי"ק סבר דלא הוי פדין חצירות שלא עירבו אלא פשוטת על ידי דלתות נעולות או ראויות לנעול שאז הרי הוא רה"י פיון שעשוי ע"ד פנ למנוע רגל אחרים ליכנס שם מה שאין פנ פשוטתה על ידי צורת הפתח אף על פי שהוא מועיל לענין היסוד טלטול פשערכו דכל שאין פאן ר"ה גמור צורת הפתח משוי ליה מחיצה מפל מקום לענין זה צריף שיהא שם חצר עליו שצאמר שאין אוסרין על ישראל יחידי הדר שם וכן מבואר בשו"ת מהרי"ל ובדרשות שכו' ועוד הבאתי להם ממה שקרא פרמלית חצר שישאל וגוים דרים בה באחד מהחבורים או בתוספות וגדולה מזו כ' בתה"ד בשם א' מהגדולים דס"ל דירושלים פרמלית הוא אף על פי שדלתותיה נעולות וכפשטא דש"ס פ' בתרא דעירובין ע"ש (ומ"ש וה"נ מסיק רבינו אפרים כו' צ"ע לפמש"ל מתוס' שיטה שהביא בש"ג נראה דבדלתות נעולות מודה וכן נראה ממ"ש בהג"א שם ואפילו אם יש עיר כו' (ועיין מש"ל בשם רבינו יהונתן ובב"י סימן שמ"ה): ואמנם לענ"ד אין ראיה מדברי התה"ד בשם א' מהגדולים ור"א למהרי"ק דבההוא דתה"ד שאני דיש שם בקיעות רבים כדמשמע מדברי התוספות שיטה דלעיל ואמרינו דמבטלי מחיצתא אף דהוי שם ד' מחיצות ס"ל דרבנן שוויהו פכרמלית אבל לפי מש"ל בנגידון דמהרי"ק אין שם בקיעות רבים יש לומר דכיון שיש פאן מחיצות גמורות אף שאין דלתות מה"ת לתת שם פרמלית עליו וצ"ע ואיך שיהיה דעת מהרי"ק בזה מפל מקום הדבר ברור שלא דבר בזה אלא לענין הך דינא אם הוי פדין חצר לכל מקיל או לא אבל לא יעלה על הדעת שישפור דעיר שאין ר"ה עוברת בתוכה וגם אין מבואות מפולשין לר"ה שיצטרף דלתות נעולות נגד דברי הש"ס והפוסקים המפורשים וכבר כתבתי ששפתי מהר"ם ברור מללו דסגי בצורת הפתח וכמ"ש דאפילו בסרטא מפאן כו' ואף על פי שמדברי הב"י סימן שצ"א שפכת דברי מהרי"ק אחר דברי הפרדכי משמע לכאורה דס"ל דגם למהר"ם בעי עכ"פ ראויות לנעול ודאי ליתא רק מילתא באנפי נפשיה הוא קאמר בשם מהרי"ק (וס"ל בטעמו כמ"ש דאם איתא שהיא סובר דמהרי"ק טעמו משום דאף בר"ה דיין בעי ראויות לנעול לא הו"ל להב"י להביאו שהרי פסק בסימן שס"ד דאפילו מפולש בשני ראשין לר"ה סגי בצורת הפתח מפאן וכן בסימן שצ"ב פתב על דברי סמ"ג וסמ"ק שדבריהם פשהוא רחבה י"ו או שהיא מפולשת משני צדדים לר"ה (רצה לומר לפי דעת הרשב"א דס"ל דדוקא צד אחד לפרמלית בעינן) שאל"כ אין לה דין ר"ה ובצורת הפתח מפאן כו' סגי עכ"ל א"ו שס"ל טעמו של מהרי"ק כמ"ש דבההוא מלתא לענין ישראל הדר יחידי בחצר יש קפידא בדלתות) ומפל מקום אין דעת הב"י לפסוק פנ להלכה ולכן בש"ע לא הזכיר דבר מדלתות פלל ולא הזכיר רק מוקפת חומה ואם איתא הנה לו להזכיר נעולות דלתות או ראויות לנעול א"ו שס"ל להלכה פדעת מהר"מ דס"ל גם לענין ישראל הדר יחידי אין צריף דלתות פלל ומכ"ש לענין טלטול במקום עירוב שאין דעתו פלל להצריף נעילת

דלת: ונפלאתי על הד"מ סימן שס"ד שבהבין מדברי הר"י שבמדרכי דמצריף דלתות נעולות אפילו בזה"ז שאין לנו ר"ה גמורה וז"א דהר"י לא כתב פן אלא בדוכתי דאיפא ר"ה וכל עיקרו רק לומר דאין ישראל יחידי הדר שם אסור לטלטל בלא עירוב וממילא בדוכתי דאין ר"ה שרי בתיקון הצריף על פי הדין בצורת הפתח.

אמנם אפילו תימא דר"י סובר גם במקום דליפא ר"ה גמור היינו דוקא לענין ישראל הדר יחידי משום דבעינן שיהיה עליה דין חצר ממש וכמש"ל בדברי מהר"ש אבל מפל מקום לענין תיקון הטלטול אין לנו לומר שהר"י יספור היפוף המבואר מדברי הפוסקים ומלמוד ערוף דאף אם יפסוק פתנניא מפל מקום במפולש לכרמלית אין צריף כ"א צורת הפתח ואמנם אף לפי הבנתו בדברי הר"י לא ס"ל פן להלכה וכמ"ש שם דמהר"מ פליג כו' ואם פן ה"ל פתצר של רבים וכן הוא בהגמי"י כו' ובש"ע פתב הדברים ולא הזכיר כלל מזה ואין לנו רק מ"ש בש"ע פמה פעמים דבכה"ג בצורת הפתח סגי: ומ"ש ה"ח נ"י מדברי הפרי מגדים שדקדק מדברי הד"מ דבעי דלתות והבין ה"ח מדבריו שרצה לומר דבעי דלתות ראיות לנעול ליתא רק הפ"מ הבין מהד"מ שמה שהביא מדברי הר"י היינו לחוש להלכה ואף על פי שכתב ומהר"מ פליג אינו מחליט הדין אבל פשיטא שלא בעי לומר דעכ"פ דלתות ראיות לנעול בעי (ואף שבד"מ סמך ענין לו לפלוגתת הרי"ף והרמב"ם לענין ראיות לנעול המעיין יראה דמ"ש אף במדרכי כו' אינו לענין ראיות לנעול רק לומר דהמדרכי בשם הר"י משמע שפא להחמיר אף בזה"ז ומהר"מ פליג ולפי דברי מהר"מ מבואר דבתיקון בצורת הפתח סגי כמו בכל מפולש לכרמלית) רק לענין עיקר הדלתות מייירי ולכל מר פדאית ליה בר"ה גופא.

אבל באמת ז"א כמ"ש דנדאי הד"מ להלכה לא עלה על דעתו להחמיר לתפוס שיטת הר"י לדין בזה"ז פמבואר בד"מ בדוכתי טובי עיין סימן שנ"ה ושנ"ז ושס"ג ובדבריו בש"ע ואין לתלו' ברמ"א ז"ל דבר זה שמחמיר להצריף דלתות אשר לא צנה ולא עלה על לבו כלל ודבר פשוט הוא אחר שבתה"ד סימן ע"ג הביא דברי המדרכי בשם ר"י וכ' דמהר"מ הוסיף אפילו אין דלתות נעולות וכתב דהכי נהוג עלמא היתר פשוט ומזה פתב ראיה לענין היתר בהכשר מבוי שנפל בשבת וכן מתיר עפי"ז לשפוף מים בצנינור שבחצר המקלח לחוץ ופסקינן דינים אפומיה בש"ע סימן שנ"ז וסימן שס"ה ודאי שאין לערער ולהרהר אחר המנהג כלל: ונפלאתי על ידידי ה"ח שרצה להעמיס בלשון הפוסקים דראוי לנעול בעי ואם פן מה שנתחבטו גדולי אשכנז בענין הכשר מבוי שנפל הוא מחלוקת הראשונים לענין תיקון ר"ה אם נעולות ממש או ראיות לנעול שהרי אם נפסוק שם כמ"ד ראיות לנעול ממילא לית דין צריף בשש דלענין כל הענינים הני פתצר ופשיטא דהא ליתא דנדאי אינהו לאו בפלוגתא זו מייירי דאם פן הנה להם לפלפל בגוף היתר טלטול בעיר המוקפת חומה ודלתות ראיות לנעול אם צריף תיקון אחר או לא והדבר ברור דגם מהרי"ל שם שאוסר רוצה לאסור אף בדלתות נעולות כמ"ש בתשובה ובדרשותיו ראיה מספר הפרנס פשהיו העכו"ם משברים כו' וידוע שרונטבורק עיר מוקפת חומה דלתיים וברית מימי מהר"מ ז"ל ודווקא לומר דאף על גב דהנה לה דלתיים וברית לא ננעלת בלילה ועוד שהרי בתה"ד כתב שאחד מן הגדולים הנה סובר להחמיר מהא דאמרינן דירושלים פרמלית הוא כו' הרי מבואר דאף בכה"ג מחמיר ונראה שפוננתו בזה על מהרי"ל פידוע לרגיל בדברי תה"ד ודבר ברור הוא שמחלוקתם בעיר

מְנוֹקֶפֶת חוֹמָה וְאַף שְׂאִין לָהּ דְלָתוֹת הַטְּלֹטוּל מְנוֹתֵר בָּהּ וְלֹא נֶאֱמָרָה מִשּׁוּם טְלֹטוּל בַּר"ה אוֹ פְּרָמְלִית אֲף שְׁהִיָּה תִיקוּן הַמְּבֹאוֹת בְּצוּרַת הַפֶּתַח אוֹ שְׁנֵי לְחֵיין לְסַלֵּק דִּיּוּרִין וְנִפְל תִּיקוּן זֶה בְּשִׁבְתָּ וְאַהָא אֶפְלָגוּ אִם יֵשׁ לוֹ דִּין פְּנוֹתֵל וְשֵׁם חֲצִירוֹת שְׁנַפְל בְּשִׁבְתָּ שְׁמוֹתֵר הוֹאִיל וּמְחִיצוֹת חִיצוֹנִית קִיָּמִים וּלְדַעַת הָאוֹסֵר אִין לוֹ דִּין חֲצַר לְעִנְנָן זֶה וְלָכוּ נְדַחַק מְהֵרִי"ל בְּטַעַם הַדְּבָר שְׁיִהְיֶה גְרוּעַ מְחֲצַר שְׂאִינֵנוּ מְעוֹרְבָת וּמֵהֵרִי"ו וּמְהֵרִי"ל חוֹלְקִין עָלֵינוּ גַם בְּזָה אֲבָל בְּדִין מֵהֵר"מ גְּבִי יְהוּדֵי הַדֵּר בְּכַרְךָ וְדַאי דְמוּדָה לְדְבָרֵי מֵהֵר"מ דַּל"כ יִסְתְּרוּ דְבָרֵי מֵהֵר"מ אֶהְדְּדִי וְגַם בְּדַרְשׁוֹת הַבֵּיא שָׁם לְשׁוֹן הַשְּׂאֵלָה מִמֶּשׁ מִיִּשְׁטְרְלִיין כּו' כ' וְרֵאִיָּה מִיְהוּדֵי הַדֵּר לְבַד בְּכַרְךָ שְׁהִגְאוּנִים קְרֵאוּהוּ חֲצִירוֹת וְאִם נִתִּיר בְּחֲצִירוֹת נִתִּיר נְמִי כָּאן וּמִקְלָתָא אַגַּב אוֹרְחָא רֵאִיתִי לְפָרֵשׁ לְשׁוֹן מְהֵרִי"ל שֵׁם שְׂכ' וְטַעַמָּא יֵשׁ לוֹמֵר דִּיְהִיבֵי לִיָּה רַבְּנָן דִּין פְּרָמְלִית כְּשֵׁיִשׁ שְׁנֵי יְהוּדִים אוֹסְרִים זַע"ז דְּאֶפִּילוּ לְטְלֹטֵל כְּלִים שְׁשִׁבְתוּ כּו' וְעוֹד פִּינּוֹן שְׁיֵשׁ לְעַפּו"ם דְּרִיסַת הַרְגָּל בְּמַבּוּי לֹא דְמִי לְכוֹתֵל חֲצִירוֹת שְׂאִין לָהֶם דְּרִיסַת הַרְגָּל זַע"ז וְלִהְכִי צָרִיךְ ב' פְּסִין אוֹ צוּרַת הַפֶּתַח לְסַלֵּק דְּרִיסַת הַרְגָּל כּו' וְרַצָּה לוֹמֵר דְּאִם אִין עוֹשִׂין תִּיקוּן פְּסִין אוֹ צוּרַת הַפֶּתַח לְסַלֵּק דִּיּוּרִין שְׁל עַפּו"ם אֲף שְׁיִהָא הִיקְרָף חוֹמָה וְעוֹלָה בְּדַלְתוֹת וְהוּי כְּמוֹ חֲצַר ס"ל דְּגַם בְּחֲצַר אֶסְרוּ רַבְּנָן אֶפִּילוּ כְּלִים שְׁשִׁבְתוּ בְּתוֹכָהּ אֲף עַל גַּב דְּכָל חֲצַר שְׂאִיָּה מְעוֹרְבָת מְנוֹתֵר כְּלִים שְׁשִׁבְתוּ בְּתוֹכָהּ בְּזָה גְזָרוּ טְפִי שְׂלֹא יִלְמוּד מִמַּעֲשֵׂיו וְעֲשֻׂאוּהוּ כְּכַרְמְלִית וְאִם כֵּן פְּשִׁטָּא דְהָעִיר לֹא עֲדִיפִי מְחֲצַר לְעִנְנָן כְּלִים שְׁשִׁבְתוּ בְּתוֹכָהּ וְיֵשׁ לוֹ דִּין פְּרָמְלִית וְאִם כֵּן כְּשֵׁעֲשֵׂה תִיקוּן לְסַלֵּק דִּיּוּרִין וְנִפְל בְּשִׁבְתָּ הוּי כְּנִפְרִץ לְכַרְמְלִית דְּאֶסּוּר דְּדוֹקָא בְּכוֹתֵל שְׁבִין שְׁנֵי חֲצִירוֹת דְּכ"א הוּא רַה"י עֵיין בְּסִימָן שַׁע"ד וְכַתֵּב מְהֵרִי"ל וְעוֹד יֵשׁ לוֹמֵר פִּינּוֹן שְׁיֵשׁ לְעַפּו"ם דְּרִיסַת הַרְגָּל כּו' וְלָכוּן צָרִיךְ שְׁנֵי פְּסִין כּו' רַצָּה לוֹמֵר שְׁהֵרִי לְהִכִי צָרִיךְ שְׁנֵי פְּסִין כּו' וְאִם כֵּן כְּשִׁנְסַתְלַק תִּיקוּן זֶה וְחֲזוֹר דְּרִיסַת הַרְגָּל לְמִקוּמוֹ יֵשׁ לְאֶסּוּר וְלֹא דְמִי לְכוֹתֵל שְׁבִין ב' חֲצִירוֹת שְׁנַפְל שְׁגַם בְּלֹא הַמְּחִיצָה הַמְּפֻסְקַת בִּינֵיהֶם כ"א רְשׁוֹת לְעַצְמָהּ וְיִכוֹל לְעַכֵּב עַל דְּרִיסַת הַרְגָּל שְׁל הַחֲצַר הָאֲחֵר מִשָּׂא"כ בְּמַבּוּי הַמְּפֻלָּשׁ לְרַחוּב הַעַפּו"ם הַדְּרִים שָׁם שְׁיֵשׁ לָהֶם דְּרִיסַת הַרְגָּל וְלָכוּ בְּלֹא הִיקְרַת הַפְּסִין אוֹ צוּה"פ אִין לְהִתִּיר (וְצ"ע דְּבַדְרֵשׁוֹת מְהֵרִי"ל שֵׁם קוֹדֵם לְזֶה לְעִנְנָן הָאֲנַטְלוֹן שְׁבַבִּית כּו' אָמַר מְהֵר"י סָג"ל שְׂאִין דְּרָכוּ לְהִתִּיר אֲף הַשׁוֹפְכִין בְּקַרְקָעוֹת הָעִיר זֶה"ל דִּין חֲצַר שְׂלֹא עֵינְרָבוּ אֲבָל אֵל הִים שְׁהִיא כְּכַרְמְלִית כּו' מְבֹאָר דְּגַם מְהֵרִי"ל ס"ל דְּהָעִיר הוּי כְּחֲצַר שְׂלֹא עֵינְרָבוּ וְלֹא כְּכַרְמְלִית וְתִימָא לְעַנ"ד עַל מ"ש בְּד"מ סִימָן שַׁנ"ז בְּשֵׁם תַּה"ד דְּעִיר הַמְּנוֹקֶפֶת חוֹמָה דִּינָהּ כְּחֲצַר וְאִם הַמִּים מְקַלְחִין כּו' וּמְהֵרִי"ל כְּתַב דְּדִינָהּ כְּכַרְמְלִית אֲבָל אִם הַצְּנוּר לְמַעְלָה מִיּו"ד כּו' ע"ש וּבְאֶמַת מְהֵרִי"ל גּוֹפָא כ' בְּזָה דְהוּי כְּחֲצַר רַק לְעִנְנָן יֵם שְׁהִיא כְּכַרְמְלִית כ' דְּשָׂמָא כְּשִׁהִתִּיר הָרַב כְּשִׁהִתִּיר לְמַעְלָה מִיּו"ד כּו' ע"ש וְנִרְאָה שֶׁהַד"מ פִּינּוֹן לְמ"ש שֵׁם אַח"כ בְּשֵׁם מְהֵרִי"ל לְעִנְנָן אִיסּוּר תִּיקוּן שְׁנַפְל דְּמִשְׁוֵי לְעִיר כְּכַרְמְלִית וְהָדָר בִּיָּה מִמ"ש תְּחַלָּה דְהוּי כְּחֲצַר שְׂלֹא עֵינְרָבוּ וְע"ש בְּד"מ שְׁכַתֵּב וּבְמִרְדְּכֵי ר"פ הַדֵּר כְּתַב מֵהֵר"מ כְּמֵהֵרֵא"י וְע"ל סִימָן שַׁס"א (ט"ס וְצָרִיךְ לוֹמֵר סִימָן שַׁס"ד) שְׁכַתֵּבִי דְבָרֵי מְהֵר"ם עַכ"ל מְבֹאָר מְזָה כְּמַש"ל שֶׁהַד"מ תּוֹפֵס דְבָרֵי מֵהֵר"מ עֵיקָר לְעִנְנָן יְהוּדֵי הַדֵּר יְחִידֵי וְכַמֶּש"ל וְכֵן פָּסַק בַּש"ע שָׁם.

וְאֶמְנָם לְעַנ"ד דְּאִין מְהֵרִי"ל סוֹתֵר אֶת דִּינֵנוּ רַק שְׁיִנָּה אֶת טַעְמוֹ דְלְטַעַמָּא קָמָא ס"ל דְּעִיר כְּכַרְמְלִית שׁוּנָה רַבְּנָן וְאִם כֵּן יֵשׁ לוֹמֵר דֶּה"ה לְשָׂאֵר מִקְלֵי אֲף לְפִי הַטַּעַם שְׂכ' אַח"כ מִשּׁוּם שְׁיֵשׁ לְעַפּו"ם דְּרִיסַת הַרְגָּל כּו' הִיא טַעַמָּא לִיתָא כ"א לְעִנְנָן נִפְל הַתִּיקוּן מִשָּׂא"כ לְשָׂאֵר

מילי מודה להפוסקים דהוי פקצור שאינה מעורבת ולהו טעמא שפיר כתב שדרכו להתיר השופכים בקרקעות העיר כו' אף בדרשות מהרי"ל איתא בסוף התשובה ושוב מוכיח מהרי"ל דכל העיר פכרמלית כו' משמע שפוכר פן לדינא) ובמ"א סימן שס"ג הביא דברי מהרי"ל בקצרה וס"ל דנ"מ בזה גם לענין מבוי עקום ועל זה כתב שאנו אין לנו אלא דברי הש"ע כו'. ומ"ש ידדי נ"י בשם מהרי"ל שכתב בטעם ר"א דעיר לא הוי פקצור לא ראיתי זה במהרי"ל רק בתה"ד משמע הכי שכו' וה"נ מסיק ר"א שבמרדכי אף מ"ש מהרי"ל שראה באחד מהחבורים או בתוספות אפטר שפינון למ"ש בתוספות שיטה שביא הש"ג ונשם כתב ואפילו הוי פרמלית לא הוי כר"א כו'.

ובטעמו של ר"א דמצריף דלתות נעולות יפה כתב וכמ"ל ובאמת גדולה מזו כתב הר"ן בשם ר"א דאף דלתות נעולות לא מהני וכן משמע מדברי תה"ד וכמ"ל דמייתי מהמרדכי בשם ר"א אף על פי שאינו במרדכי שלפנינו רק בהג"א אף בתוספות שיטה באמת משמע שמודה בדלתות נעולות דמהני: וראיתי לבאר לשון התוספות שיטה בזה שיש חסרון בדבריו כמ"ל וצריף להגי' ואף שא"א לכונן ההג"ה ממש מפל מקום תוכן הפנונה היא שמתחלה כתב ספינה הפאה כו' אומר ה"ה ר"י כו' ואפילו אינה מוקפת מחיצות ור"א אוסר אפילו מוקפת מחיצות דהא אין דלתותיהם נעולות ובקעי רבים כו' הואיל ואסור לטלטל בתוכה כו' ובקצור הדברים נלענ"ד דהכא לא מיירי לענין היתר הטלטול בתוך העיר דהא משמע להדיא דבעיר האסורה בטלטול מיירי רק דכאן איירינן לענין הבא מחוץ לתחום אם יכול להלך את פולה כד"א או לענין יו"ט דאין עירוב והוצאה בי"ט רק מצד שבא מחוץ לתחום אסור להזיזו חוץ לד' אמות ובהא פליגי דר"י ס"ל דעיר הוי בכל גוונא כד"א לענין זה אף בלא היקף מחיצות דהוי כמו אם ה"ה שבייתו מבעוד יום בתוך העיר שה"ה יכול להלך את פולה וכן לענין טלטול ה"ה מותר ביום טוב לטלטל בתוכה השתא נמי מותר ולא איכפת לן מה שבא חוץ לתחום והתוספות פליגי וסבירא ליה דמוקפת חומה דווקא בעינן ומוקף לדירה דעי"ז היא נעשה רה"י גמור פיון שיש פאן ד' מחיצות אפילו אם בוקעין בו רבים לא אתי רבים ומבטלי מחיצתא דקי"ל פרבנן וכמ"ל וגם הרא"ש כ' פדברי התוספות ולא הזכירו דלתות נעולות ור"א סובר דקי"ל כר"י וכדאמר ר' יוחנן רישל"ם כו' ואמרין אתי רבים ומבטלי מחיצתא וס"ל דאפילו שמואל דאמר ראיות לנעול לא קאמר אלא לענין מבואות המפולשים לר"ה אבל אין ר"ה עוברים בתוכה ואז אין צריף לעשות אותה רה"י ממש רק תיקון בעלמא מתקנת חכמים הלכך סגי בצורת הפתח לת"ק ולחנניא דמצריף דלת עכ"פ בראוי לנעול סגי ואף על גב דאפתי רבים בוקעים בהם ואין עליו שם רה"י לא איכפת לן בהכי פיון שאין פאן ר"ה גמור אבל אם ה"ה פאן ר"ה גמור וצריף תיקון מדאורייתא לעשותו רה"י אין מועיל צוה"פ או ראוי לנעול דרבים מבטלי מחיצתא ולפי"ז אף אם אין רחב י"ו שאין עליו תורת ר"ה לחיבו על הוצאה ומועיל בו תיקון צוה"פ או דלת ראוי לנעול פדיו מפולש לר"ה מפל מקום אינו בדין תורת רה"י דהא מפל מקום אתי רבים ומבטלי מחיצתא ואף על גב דשפיר דמי לטלטל בתוכה על ידי תיקון זה מפל מקום לענין הבא מחוץ לתחום שצריף שיהא כד"א אין לו היתר זה כ"א כשהותר טלטולו מתורת רה"י גמור ולא כשהותר טלטולו מחמת שאינו ר"ה התיירו חכמים בצורת הפתח דהא מפל מקום אתי רבים ומבטלי מחיצתא שלא יחול עליו תורת רה"י גמור וצידד ר"א עוד לומר

דאָפילו אי הוי פּכרמלית אינו כד"א דונוקא בדוכרי דמברכתא שהעיר מותר בטלטול לפי שעירבו בתוכה אבל כשאסורה בטלטול אינה כד"א לענין הפא מחוץ לתחום ומ"מ ברור שמודה ר"א בעיר מוקפת חומה שאין ר"ה עוברת בתוכה שאין הרחוב רחב י"ו אף על פי שהוא מפולש משגי ראשיו לר"ה ומכ"ש לפכרמלית שאין צריף רק צוה"פ מצד אחד ולמ"ד דפסק פתניא בעי דלת מצד אחד ודונוקא בר"ה ממש עובר בתוכה פגון ירושלים אז בעי נעילה משא"כ בזה שפיר מהני צורת הפתח אלא דלא מחשב רה"י גמור לענין מחוץ לתחום וזה ברור למענין בלשון הג"א ולשון שהביא התה"ד שאין עיר שמוותר לטלטל בה בתורת רה"י וקצרת.

ומעתה מבואר להמענין סתירת הראיה שרצה ידידי נ"י להביא מדברי ר"ח וגם אמינא לא תיזלו בטר איפכא שהרי כל הפוסקים חלקו עליו בזה וכוונתו יהיו נקטינו ואם תאמר ניזיל לחומרא נתהפך כחומר כמה הלכות פסוקות אשר בידינו לענין פא בספינה או פירש מחוץ לתחום ונשבר תיקון המבוי בשפת וכיוצא בו וכינון שאנו נוהגין בדינים אלו עפ"י הש"ע להקל ולא פרפם אדם בדבר להחמיר כדעת ר"א פשיטא שאין לחדש דבר מעתה להחמיר בענין טלטול כלל והנח להם לישראל כו': ומ"ש החכם ידידי נ"י מדברי הריטב"א בסוגיא דאם היה דרף הרבים כו' דדרף כבושה לרבים אף שאין ס"ר בוקעין ואין רחב י"ו לא מערבא רק בנעילת דלתות שרי ליה מריה שתולה בוקי סריקי בהריטב"א שיהיו דבריו סותרים דברי הש"ס ודברי רבותיו וכל הפוסקים פה אחד שאין צריף דלתות נעילות כ"א בר"ה עוברת בתוכה דוגמת ירושלים ואין ר"ה פחותה מי"ו אמה.

אמנם האמת הברור שדברי הריטב"א בזה הם מכוונים להלכה פי אף על פי שבאו סתומים במקום זה מפורשים הם במקום אחר בסוגיא דכיצד מערבין ר"ה שהביא שם שיטת רש"י דמפרש דמייירי בר"ה גמורה רחב י"ו והקשה על זה דהא האי דר"י א"א דמייירי בר"ה גמור דאם פן איף מכשיר בלחי או קורה דהא לא התיר ר"י אלא בי"ג אמה ושליש כו' אבל הא קשיא דלקמן אמרינו טעמא דר"י משום דקסבר ב"מ דאורייתא אם פן אין לה מבוי מפולש בעולם שלא יהיה לר"ה רה"י מה"ת ואלו התם פניא איזהו ר"ה כו' מבואות המפולשין לכה פר"י דהשתא לא בר"ה גמור אלא במבוי מפולש שאין רחב אלא עשר אלא דבקעי ביה רבים מפל צד ור"ה גמורות וכו' וא"ת מאי איכא בין האי דס"ל השתא כו' יש לומר דהשתא ס"ד פי היה המבוי בין שתי רשויות הרבים כזה דכה"ג בקעי ביה רבים יותר להדיא ובר"ה גמורה היא לענין זה אלא שאינו כר"ה שמתקצר באמצעיתו כו' ומיהו עדיין קשה לפירוש זה מאי פרכינן מירושלים שהוא ר"ה גמורה כו' (ר"ל שהרחובות עצמם רחבים י"ו אמה) ויש לומר דאנן ס"ל דכינן דטעמא משום דאמי רבים ומבטלי מחיצתא אין לחלק בין י"ו אמה או פחות כיון דבקעי ביה רבים ובתוספות תירצו עוד שא"א שלא היה בירושלים מבוי מפולש לר"ה כמו הצורה שכתבנו כו' עכ"ל.

שמעיה עמי בינה זאת כי דברי הריטב"א הן הן דברי התוספות בשם ר"י שהזכרתי לעיל כמה פעמים שכתבו בעירובין דף ו' ודף נ"ט דהא דר"ה עוברת בתוכה אינו רחב י"ו אלא שיש ר"ה רחב מפאן ומפאן ובוקעין דרף העיר מזו לזו ואף שמתקצר באמצעיתו

הגוי ר"ה אף בתוכה דליכא י"ו אמה וכמו בין העמודים כו' והוא גם פן דעת הרשב"א רבו וכן דעת שאר פוסקים וכמש"ל באורח בדברי הג"א ועל דרך זה סובב הולך דברי הרשב"א בדרך כ"ב שפתב והא דפסי ביראות גם פן הדרך סלולה היא כו' ושמענו מהכא דכל שהדרך סלולה אין הפרש בין רחב י"ו אמה או פחות כו' והיינו משום דפסי ביראות הן הן תיקונים של בור בר"ה רחב י"ו ובוקעין שם רבים בכל רוחב הדרך של י"ו אמה וגם בין הפסין אלא שהפסין הם מתקצרים שעומדים רק ברוחב י"ג ומכל מקום ר"ה גמור הוא כגון שרבים בוקעין מכל צד ויש בו פשיעור רוחב ר"ה ואשמענו דאף על גב דבין הפסין שהם המחיצות אין שם רוחב י"ו מכל מקום לענין הך מילתא דבקיעת רבים אין חילוק אליבא דר"י דס"ל דבשם ד"מ אמרינן דאחי רבים ומבטלי וכיון דרבים מבטלי המחיצות ממילא שהר"ה הוא ר"ה גמור פדינו רחב י"ו ובשני מחיצות גמורות דחשיבי לר"י ל"א דמבטלי וממילא דאין פאן דין ר"ה שהמחיצות מפסיקות ומבטלין ממנו דין ר"ה ולכך סגי ליה בלחי או קורה ולרבנן הגוי איפכא ועל זה מסיק נמי התם בשני מחיצות והדרך סלולה לרבים בין שהוא רחבה י"ו או פחות כו' רצה לומר דכל שיש ר"ה רחב י"ו ובקעי ביה רבים פדינו ועשה שם שני מחיצות והדרך סלולה לרבים אף על פי שהם קצרים מר"ה מכל מקום פיון דבהא קי"ל כרבנן דב' מחיצות לא חשיבי ומבטלי להו רבים ואם פן הרי יש פאן ר"ה גמור רחב י"ו ואין מערבין אא"כ בדלת געולה וזה עולה פשיטות הפוסקים אף על פי שאין זה שיטת רש"י אכל אם אין שם ר"ה רוחב י"ו שאין שם בצדדים בקיעת רבים כלל רק בין שני הפתלים העם עוברים ואין שם רוחב י"ו דאפילו תימא דרבים מבטלי מחיצתא אין פאן תורת ר"ה רק פרמלית בכה"ג שני מחיצות חשיבי אף לרבנן ומהני ביה צורת הפתח אפילו אם מפולש משני ראשיו לר"ה דצורת הפתח מחשב מחיצה גמורה כמ"ש התוספות ומכ"ש במפולש לבקעה ואין מקום לומר דהריטב"א ס"ל דגם בכה"ג אמרינן דמבטלי לב' מחיצות והגוי פרמלית דהא מבואר מהריטב"א דמדאורייתא קאמר דהא גליף לה מהא דפריף מדר"י דאמר ירושלים לפסי ביראות ובהך דירושלים אמרינן חגיבין עליו כו' אלא פונונתו כמ"ש היכא דבאמת יש שם ר"ה גמור וכמו שפיאר בדרך ו' ולזה שומעין שאמר בהלכה.

ואמנם אף על פי שהתוספות בשם הר"י והריטב"א בשמו אמרו ד"א לענין פלוגתא דרבנן ור"י מכל מקום לא השוו מדותיהם לגמרי דהתוספות אליבא דהר"י ס"ל דלר"י אף ברוחב י"ו אמרינן ב"מ דאורייתא ומדרבנן הוא דמחלק דלחי וקורה לא מהני לרוחב י"ו וכמ"ש אא"ז מהרש"א פבר הארכתי לעיל והריטב"א ס"ל דהיכי שהמבוי עצמו יש בו רחב י"ו והוא עצמו ר"ה לא מהני המחיצות אף לר"י פיון שהמקום שבין המחיצות הוא ר"ה מצד עצמו מה בכך שיש מחיצה מצד זה ומצד זה מכל מקום אין פאן הדיקף מחיצות למשוי רה"י רק לענין זה מהני ב"מ היכי שאין ביניהם י"ו אף על פי שעומדים בר"ה רוחב י"ו מכל מקום המחיצות חשיבי ולא בטלי משום בקיעת רבים וממילא אף על פי שאין פאן הדיקף מחיצות כפי הצורה לרשות היחיד מכל מקום הרי הם מפסיקים שיעור ר"ה ואין פאן רשות הרבים ולכן סגי ליה בתיקון לחי וקורה ואליבא דרבנן דס"ל דב' מחיצות לא חשיבי כלל אין פאן הפסק מר"ה דרבים מבטלי מחיצתא ויש פאן ר"ה גמור ולפי זה הנה מקום ליישב קושית התוספות והר"ה והרמב"ן והריטב"א דריש לקיש דאמר כמאן דיש לומר דשפיר סבר כרבנן ומכל מקום שם ד"מ הגוי כמו ב' מחיצות

לר"י דהיכא דאיכא רוחב ט"ז לא מהני ומה שהקשה בש"ס פאן וסבירא ליה ונהאר"י ולא מחלק בהכי כמו שהקשו התוספות יש לומר דבס"ד דאפתי לא אסיק אדעתיה לאקשוני מהו דמקשה מהו דברייתא הנה ס"ל דאין לחלק בין רוחב ט"ז או לא פיון דגם פאן יש רוחב ר"ה אבל לפי מה דמקשה מהו דברייתא ועל פרתה לתרין אליבא דר' יהודה משום דאיכא ב' מחיצות ואם פן על פרתה שיש חילוק בין רוחב ט"ז דהא גם ר"י מודה דמבואות המפולשין הני ר"ה דאורייתא כמ"ש הריטב"א אם פן גם אליבא דרבנן בשם ד"מ יש לחלק בכך ועיין מש"ל בשיטת הרמב"ם בזה אף נראה דאף על גב דאליבא דר"י מחלקין בהכי היינו מטעמא שכתבתי דב' מחיצות עכ"פ אין פאן היקף מחיצות מה שאין פן לרבנן בשם ד"מ דלאו מצד מעלייתא דמחיצות אתינון עלה שהרי אין פאן מחיצות גמורות ועל פרתה מטעם דכיון שיש שם ד"מ הרי אותו הירשות מוקף מכל צד ומשוני ליה רה"י אם פן שוב אין סברא לחלק בין י"ג לט"ז ומתישבא בהכי שפיר קושנית התוספות דשפיר פריה אהא דאמר פאן וס"ל מדר"י דאמר ירושלים כו' ויש לפלפל עוד בסוגיא וקצרת: ועתה אלכה ואשובה אל מקומי הראשון לברר שאלתינו ונהיה באופן הא' שהדורה עובר באמצע העיר נראה ברור דמועיל צורת הפתח פאשר בברתי הדברים כשמהלך שאף בשם ד' מחיצות לבד דעת כל הפוסקים כרבנן דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא ומכ"ש בזה שיש פאן מחיצות גמורות וד"מ המקיפים מכל צד דאף דבאמצע המחיצה מזה ומזה בקעי רבים לא מבטלי וכיון דלענין פסי ביראות מהני כה"ג שיש שם ד"מ אף על פי שלא התירו אלא לעולי רגלים היינו שאין שם רק פסין טפח ופרוץ באמצע לגמרי ובזה שיש מחיצות שלמות וגם עושין צורת הפתח במקום בקיעת הרבים הני רה"י גמור לטלטל בו אף מדרבנן וכמ"ל בשם הג"א בשם א"ז דאפילו רחב ט"ז וס"ר בוקעין בו לא מבטלי מחיצתא ואף שמדברי הרמב"ן בישוב דברי הרי"ף סבירא ליה דאף בכה"ג מבטלי וכ"כ הריטב"א ויכר הארכתי שקשה לומר פן בשיטת הרי"ף שהביא מתניתין דחצר שהרבים כו' והרמב"ן משמע קצת שונדמנה י"ו גוסקא אחרת אבל כפי הגוסקא שלפנינו נראה שאין לפקפק בדבר כלל ובאופן הב' שהדורה המפולש הוא בסוף הרחוב ויש ג' מחיצות מעב' אחד של הדורה ומחיצה ד' מעב' השני מכל מקום נראה דגם בכה"ג פיון שיש פאן ג' מחיצות שלמות שאין בטלים משום בקיעת הרבים אף שבקיעת הרבים מפסקת בין מחיצות אלו למחיצה שבעב' שפנגדה מכל מקום שוב מועיל בזה צוה"פ ואמרינו פתחא היא ושרי ומכ"ש אם ממחיצה הד' יוצאין גפופין ובליטות כרוחב אמה ויותר ולא גרע מפסי ביראות ועמש"ל מדברי רבנו יהונתן אם בנה לו עמוד מפאן הני פחצר שיש לו ד"מ כו' אמנם אם.

אין בעיר רק מבוי אחד מפולש דהיינו שני כותלים והעם עוברים ביניהם זה תלוי בפלוגתא הפוסקים אם מקרי ר"ה בפחות מס"ר ואף בזה פבר הרימותי ידי והראתי פוסקים אלו כי הם הרבים ובראשם בה"ג ורש"י ותוספות והנמשכין אחריהם ואם פי הרמב"ם והרמב"ן והרשב"א וה"ה וה"ר"ן והריטב"א והריב"ש פליגי עליהו הני גפישין וגם פי אנו בתר חכמי אשכנז וצרפת גרירו שאנו מבני בגייהם ותלמידי תלמידיהם וכל מנהגינו על פיהם פאשר כתב הד"מ בהקדמתו ועל הרוב נוהגין כדבריהם במקום שהם חלוקים עם גדולי ספרד אף היכי דליכא רובא ומכ"ש בזה דרובא דאיתא קמו קיימי בשיטת רש"י פאשר הוצאתי במספר צבאם.

ואשר חשב ידידי פי הסוברים דלא בעינו ס"ר המה הרבים נהפוך הוא ואם מעט ואוספה כהנה מגדולי האחרונים שאף כי הרש"ל ומ"ב דעתם פן הנה הב"ח נראה דעתו בהטור שפתם הדברים בסימן שמ"ה וכן נראה מדבריו בסימן שכ"ה ע"ש ובשו"ת מהרי"ט צהלון סימן רנ"א פתב ונ"ל הנה זאת חקרנוה על דבר בקיעי עיר אלקינו צפת כו' תחת היותה סוגרת ומסוגרת נאנה פירושלים דלתותיה נעולת בלילה ועתה בעונותינו עיר פרוצה אין חומה ותחת זאת פקפקו הלמדנים וקצת ת"ח על הטלטול בה בשפת כו' ובסוף דבריו פתב ונהרי הקא הרי התוספות ורש"י וקרא"ש ונהטור פולם סוברים דבעינו ס"ר וכמה גדולים כו' אשר הנה בארצנו ולא פקפק שום אדם מעולם ועל זה נאמר אל תסיג גבול עולם עכ"ל.

וכן נראה מדברי מהרי"ט ח"א סימן צ"ד וכ"נ משו"ת פ"י סימן ט"ו נדפס שם תשובה א' מהגאון מהר"מ אביו של הש"ך ו"ל (ע"ש שיש ט"ס בתתימה וצריך לומר מאיר כו') וכן נראה מדברי הגאון פ"י מס' שפת דף ה' שפתב שם דאיכא למימר דבמשפן היו המבואות מפותשין לר"ה ורוחב י"ו אמה וקא דאמרין משה היכי יתיב במחנה לניה משום דאותן המבואות לא היו בוקעין בהם ס"ר: ובספר דרש אגיה ראיתי ששמע מהגאון פ"י ו"ל קא דהזהיר משה על הוצאה ויעבירו קול כו' אחר ששמע והמלאכה היתה דים דרש"י פירש בחומש חשבון מחצית השקל של ס"ר נשלם מאה כפר לאדנים המלאכה היתה דים ומהחשבון הנה ראה שיש ס"ר ונהי ר"ה גמור מעתה לכך צוה על הוצאה ודפח"ח.

ועיין בשו"ת פנסת יחזקאל שפן מורגל בפני העולם אין ר"ה פחות מס"ר ולכן אף בעיר שאין שם רק מבוי אחד מפותש הנה די בצורת הפתח פיון דליכא האינדנא ר"ה וכבר פתבתי לעיל שפן הספמת בעלי הש"ע ומפורשיהם ו"ל ורוב מגין גדולי הראשונים.

ומי שלבו נוקפו יוכל לעשות לשתי הרוחות לכל אחד עמוד מפאן ועמוד מפאן רחב אמה ובנה ודאי יוכל לצרף גם הנה דעות דאין ר"ה בפחות מס"ר וכ"כ בא"ר סימן שמ"ה דלכל הפוסקים יש לסמוך על סברא זו דאין ר"ה פחות מס"ר במקום שיש עוד צד להקל ועיין בריטב"א דף נ"ט אף שפתב דברי החולקים וסיים וכן נראין הדברים מפל מקום שוב חזר וכתב מעתה מה שנהרא נכון במשנתנו דמתניתין כפשוטה דעיר של יחיד נקראת אף על פי כו' ויש בה ס"ר כו' ומשמע שלא נדחה לו שיטת רש"י לגמרי וגם נראה מדבריו שפל שהרחובות ושונקים מסורין ליחיד אף שיש שם ר"ה גמור רחב י"ו ודרש כבושה לרבים אין חייבין עליה משום ר"ה וכ' שם ונ"ל ומיהו אף על פי שהעירות יש בהם אדנות המלה ומעלין לו מס לא חשיבי כעי' של יחיד פי הסרטיאות ופליטיאות לעולם הנה לרבים ולא הנה המלה רשאי לבנותם לעצמו ולקלקלם שאל"כ אף פירושלים בזמן המלכות אין בה משום ר"ה עכ"ל ועל פי זה יש לומר דדווקא דומיא דירושלים דבעת שפכשו וחקקו היו מסורים הדרכים לרבים כדאמרין והושע אוהב ישראל הנה היכא דניחא תשמישת' מסרה לרבים אכל במדינות אלו שלא הנה דרכים אלו מעולם רק המלה נפשו אונתה ויעש דרכים אלו ובדו להרוס ולבנות כפצו באשר דבר מלה שלטון היום עושה כף ולמחר עושה כף ומעולם לא נמסר לרבים ועיין בריב"ש סימן תק"ז טעם היתר קניית רשות מהאדון כי ידוע פי דרש הרבים הוא לעולם לאדון לשנותה

כמו ש'ירצה ולתת לבעלי בתים דרך מצד אחר כו' וכתב שטעם זה מספיק להוציא מבתי יהודים למבוי פנין שקנו רשות ממי שהדרכים שלו ויכול לסלק בני המבוי מן הדרך ההוא ולתת להם דרך מצד אחר כו' ודברי הט"ז סימן שצ"א צ"ע ועיין בא"ר.

ונקיט מהא לדינא דבגנוני דידן שהמלה הוא שחידש דרכים אלו הרחבים י"ו אמה וכידו לעשות מה שלבו חפץ ברצונו מרחיב וברצונו מקצר או לסלק הדרך מן העיר ולתת לרבים דרך מצד אחר ואם פן אין פאן בדרך פנה דין ר"ה מדאורייתא.

ועוד יש מקום אתי לדון בדבר חדש שנלענ"ד דהא דאמרין שדרך סלולה לרבים שבוקעין שם עושהו ר"ה לא נאמר אלא בהולכי רגל אבל לא נכנס בכלל זה הרוכב והיושב בקרון לפי מ"ש הב"י סימן רס"ו דברוכב ליפא איסור תחומין משום דאין תחומין למעלה מיו"ד ואם פן אין זה הרוכב מבטל מחיצות שהמחיצות על למטה מיו"ד עשויון שלמעלה הוא מקום פטור ואפשר שאף למ"ש המג"א וחולק על הב"י וס"ל דרוכב כמהלה דמי לענין תחומין דכשהסוס מהלה ה"ל פאלו הוא מהלה יש לומר דהנינו לענין שיחול על האדם עצמו איסור תחומין אבל לומר שיבטלו המחיצות על ידי זה אפשר פנין דעכ"פ הוא מהלה למעלה מיו"ד ושם אין צריף למחיצות להוציאן מכלל ר"ה לא בטלי מחיצות דלמטה מיו"ד בהכי וכן היושב ומכ"ש ביושב בקרון דאף לכמ"ש הב"י לענין תחומין ברחב ד' הוי פארעא סמיכתא מכל מקום לענין זה פשיטא שאין לומר בו דמבטל מחיצות פנין שיושב בעגלה והעגלה היא רה"י לעצמה ואף אם העגלה עצמה אינו גובה י' בלא הגלגלים מסתפק המג"א דשמה הוי פרמלית ע"ש: ואמנם לענין הא דנ"ד נראה דבלא"ה אין לחלק בכך פנין דמ"מ מקום שהאדם יושב הוא למעלה מי' ויש לומר דלא מבטלי בהכי מחיצות אשר הנה למטה מיו"ד ואם בשביל שעוברים שם סוסים ובהמות וקרונות טעונות אין זה קרוי בקיעת רבים לבטל כדמשמע מההוא דפסי ביראות וכן בכמה דוכתי דאמרין דלא דרסי רבים פגון הזמי והגי וצואה וכיוצא אף על גב שאין זה מבטל הילוף בהמות ורוכבי סוסים ויושבי קרונות וכן משמע קצת מההוא דמעלות ומורדות דקרו ליה לא ניחא תשמישת' אף על פי שהוא דרך סלולה על ידי רכיבה וכה"ג ולפ"ז מפנו נקח לומר דאין בזה ר"ה שאף שהדרך כבושה וסלולה לרבים לצאת ולבא שמה מכל מקום אורח ברגליו לא יבא ואף כי סוס ורכב ויושבי קרונות אין זה מבטל מחיצות וכיון שעכ"פ אף לדעת הסוברים דלא בעינן ס"ר מכל מקום מצרכי עכ"פ רבים בוקעין (ובכר כתבתי לעיל דלדידהו צ"ע מה שיעור יש לדבר שיהיה קרוי רבים) ונהרי אין פאן רבים אשר יעברו ברגל דרך שם כ"א תושבי העיר ונלוו עליהם גם קצת מבני הפפרים הסמוכים בתחומי העיר ובכה"ג אפשר דכ"ע מודים שאין בזה דין אתי רבים ומבטלי מחיצות וסניף גדול הוא למנהג היתר שסמכו בכמה מקומות על היתר רש"י ז"ל ומ"ש הוא סניף שיש להתי' אף לדעת החולקים דלא שכיח דרך הרבים שיהיה על ידי הולכי הרגל ועל הרוב נשפית מני רגל ובאים אלה ברכב ואלה בסוסים ואף שעדיין לא נתחנן לי כל הצורך רק בהשקפה ראשונה מכל מקום יש לי בזה פדי לצרף לשאר התירים.

ולכן נלענ"ד שאין להחמיר בזה להטעין דלתות ובפרט שהוא דבר שא"א לעשותו אם לא מטעם המלה וגדוליו והמחמיר יחמיר לעצמו אבל לא להורות לאחרים כי הוא חומך

דאָטן לידן קולאָ בַּמקומות שְׁמַתקנין הַיִּתֵּר טלטול שְׁלֵהֶם עַל צוּרַת הַפֶּתַח וְאִם אַתָּה מִחְמיר עֲלֵיהֶם לְהִטְעִינָם עֵיבוּר צוּרַת הַפֶּתַח הַמְכַשְׁלָה הַזֹּאת תַּחַת יָדָם וְאֵתוֹ לִידֵי תַקְלָה לְטַלְטַל בְּלֹא זֶה (וְגַם מֵהַאִי חֲשָׁשׂא אָנוּ צָרִיכִין לְאַסּוֹר לְנִשְׁיִים תַּכְשִׁיטִין אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ וְאִף לְדַעַת הָרֵא"מ יֵשׁ דְּבָרִים הָאֲסוּרִים) וְאִם פֶּן קָרוּב שְׂיַעֲבְרוּ עַל דְּרַבָּנָן עַל כָּל פְּנִים וְגַם דְּלִפֵּי מ"ש הַרְשָׁבָ"א לְהַרְמַב"ם יֵשׁ לֹאמֹר דְּצוּרַת הַפֶּתַח מֵהַנִּי לר"ה וְאִם פֶּן תַּקְנַת צוּרַת הַפֶּתַח אֵין לְבַטְלָהּ כָּלֵל וְהָרֵא"ש בְּתַשׁוּבָה כָּלֵל כ"א סִימָן ט' הַתַּמְרָמֵר מְאוּד עַל אֶחָד שְׂרָצָה לְאַסּוֹר לְתַקֵּן מְבוֹאוֹת הַמְּפֹלְשִׁין לְבֵין הָעַפּוֹ"ם בְּצוּרַת הַפֶּתַח וְכַתֵּב שֶׁהוּא מְכַשׁוּל הַרְבִּים בְּחִלּוּל שְׁבֵת וְהַחֲמִי' עֲלָיו מְאוּד לְמַשְׁדֵּי בֵיהּ גּוֹדָא רַבָּא ע"ש.

וְנִרְאֶה שֶׁהַעֲנָן הָיָה בְּעִיר הַמְּנוֹקֶפֶת חוּמָה שְׁמוֹתָר לְטַלְטַל בְּכּוֹלָה אֲלֵא שְׂצָרִיף סִלּוּק דִּיּוּרִין בְּמַקּוֹם שֶׁהוּא מְפֹלְשׁ לְרַחוּב הָעַפּוֹ"ם. וְלָזֶה כָּתֵב הָרֵא"ש שֶׁתַּקְנַתוֹ עַל יְדֵי צוּרַת הַפֶּתַח כְּמַבְנֹאָר בְּסִימָן שצ"ב וְעֵינָן בּו"י שֶׁם תַּשׁוּבַת הָרֵא"ש שֶׁהֵבִיא חֲזוּה הַתְּנוּפָה שֶׁנִּרְאֶה שְׁסוּבֵב הוֹלֵךְ עַל זֶה הָעֲנָן וְעֵינָן סִימָן שפ"ו וּבמ"א שֶׁם: וְהִנֵּה עֲנָן זֶה אֵינוֹ פְּשוּט כ"כ וְעֵינָן בְּרִיב"ש סִימָן ת"ה שֶׁכָּתֵב דה"ה לְצוּרַת הַפֶּתַח שֶׁאֵינוֹ מוּנַע רַגְלֵי הַרְבִּים מִלְאַסּוֹר כו' וְאֵעִפ"כ הָרֵא"ש מְדַעַתוֹ דַּעַת תּוֹרָה וְדַעַת נוֹטָה וְיִגְזוֹר אֹמֵר וְיִקָּם לְעֲשׂוֹת תִּיקוּן צוּרַת הַפֶּתַח וְצוּנַח כְּכּוּרִיקָא שְׁלֵא לְהַכְשִׁיל אֶת הַרְבִּים בְּבִיטוּל תִּיקוּן זֶה וְאִם פֶּן בנ"ד דְּבַר בְּרוּר הוּא שְׁחִלְיָה לְבַטֵּל הַתִּיקוּן וְהַרוּצָה לְסַמְנָה יבֵּא וְיִסְמְנָה עַל רַבִּים מְגֹדוּלֵי עוֹלָם אֲשֶׁר מִפִּיהֶם אָנוּ חַיִּים וּמכ"ש בְּצִירוּף הַתִּירִים אֲשֶׁר כָּתֵבנוּ וּמֵה שְׂצָרִיף לְעֵינָן בְּזֶה הוּא כְּפִי מֵה שֶׁשְׁמַעְתִּי יֵשׁ חֲרִיצִים עֲמוּקִים מְצַדְדֵי הַדָּרָף מְזֶה אֶחָד וּמְזֶה אֶחָד וְאִם פֶּן כְּשֶׁרוּצָה לְעַרֵב הָעִיר כּוֹלָה כְּאֵת צָרִיף לְעֵינָן בְּשִׁיעוּרוֹ וְכַמְבּוֹנֹאָר בְּסִימָן שצ"ב סְעִיף ט"ז חֲרִיץ שְׁבִין שְׁנֵי חֲצִירוֹת נָתַן עֲלָיו נָסֵר כו' וְלִפֵּי שְׁלֵא נִתְבָּרַר לִי עֲנָן הַחֲרִיץ הָיָה קְצָרְתִי בְּזֶה וְה' יִשִּׁים דְּרַפְּנוּ דְרַכֵּי נוּעַם וְנִתִּיבוּתֵינוּ שְׁלוֹם: דְּבָרֵי זְעִירָא מִן חַבְרַיָּא.

הק' אֲפָרִים זִלְמָן מְרַגְלִיּוֹת מְבָרָאד: שְׁאֵלָה כֹּז שְׁלוֹם וּבְרַכָּה וְחַיִּים מִן הַשְּׁמַיִם. לְאֲשֶׁר בְּרוּחוֹ פִּי שְׁנִים.

כְּבוֹד יְדִיד נְפִשֵׁי הָרַב הַגָּדוֹל הַחֲרִיף וּבְקִי בְּחֻדְרֵי תּוֹרָה. מְשִׁיב מִלְחָמָה שְׁעָרָה.

כש"ת מוה' יַעֲקֹב נ"י: רֵאִיתִי קוֹנְטֵרַס אֲשֶׁר בָּא בְּאַרְנוּפָה וְחֻדָּאֵי נְפִשָׁאֵי בְּפִלְפוּלוֹ יִישֵׁר חִילוֹ וְעַם פִּי יְדֵי רְפוּת וְתַשׁוּשׁוֹת אֲמָרִיו הַנְּעִימִים תִּמְכּוּ יְדֵי לְהַשִּׁיבוּ דְּבַר עִם לְבָבִי וְאַבָּא קֶצֶת עַל סֵדֵר קוֹנְטֵרִיסוֹ.

א' מ"ש לְפַקְפֵּק עַל מ"ש לְתַת תְּבִלִין לְפַסֵּק הַרְמַב"ם שְׁפַסֵּק כר"א לְגַבֵּי דר"י וְכַתְּבַתִּי דר"א תְּלַמִּיד חֲבֵר הָיָה וְאֲפֹשֶׁר לְמִיפְסֵק כְּנוֹתִיָּה וְעַל זֶה הָאָרִיף לְדַחוּת וּבְסוּף כָּתֵב וְנִפְלֵאֵתִי מְאוּד אֲשֶׁר כַּת' כ"ת לְדַחוּת פֶּסֶק בְּרוּר מְשׁוּם דר"א תְּלַמִּיד חֲבֵר הָיָה לר"י וּמֵה בְּכָף כו' וְעַל זֶה אֲנִי תַמָּה פִּי לֹא מְלַבֵּי הוֹצֵאתִי פֶּסֶק זֶה רַק הוּא פֶּסֶק הַרְמַב"ם וְה"ה וְהַגְמִי"י כְּתִבוּ טַעְמוֹ שְׁפוּס' כר"א וְהַבֵּאתִי גַם דְּבָרֵי הַרְשָׁבָ"א שֶׁכָּתֵב הַטַּעַם מְשׁוּם דר"א קֵאִי כְּרַבָּנָן וְאֲנִי הוֹסַפְתִּי עַל הַשְּׁמוּעָה וְכַתְּבַתִּי שְׂיֵשׁ לֹאמֹר כִּיּוֹן דר"א לֹא הָיָה תְּלַמִּיד מְנוּבָהק רַק תְּלַמִּיד חֲבֵר מְצִינָן לְמִיפְסֵק כְּנוֹתִיָּה וּר"ל דְּאֲפִילוּ תִימָא דְאָף בְּכַה"ג שֶׁהָרַב פּוֹסֵק כִּיחִיד וְתְּלַמִּיד כְּרַבִּי אֵין הִלְכָה כְּתְּלַמִּיד בְּמַקּוֹם הָרַב מְכַל מְקוֹם בְּזֶה שֶׁאֵינוֹ תְּלַמִּיד מְנוּבָהק רַק תְּלַמִּיד חֲבֵר שְׁפִיר מְצִינָן לְמִיפְסֵק כְּנוֹתִיָּה.

ואהו' עד שהיה תמה מכמה מקומות שאין הלכה פתלמיד במקום הרב אף פתלמיד חבר
פגון ר"כ ור"א יתמה דמ"מ מנ"ל להרמב"ם להכריע בפלוגתא זו לקולא אף אם לא היה
תלמיד רק חבר לבד.

אף פשוט דממקומו הוא מוכרע דר"י אליבא דיחידא אמר למלתין ור"א קם ליה
בשיטתיה דרבים ולא בתוקת היד דחיתי פסק זה רק הוא דחוי מעיקרא כמ"ש הרשב"א
שכ"כ בפשיטות ואני הוספתי להטעים הדברים דגם סתם משניות דטהרות פנותייהו
דרבנן וגם דר"א תלמיד חבר ובמקום שאין הדברים מטין לפסוק פתלמיד מה"ת לפסוק
פנותייהו במקום הרב פיון שעכ"פ הוא גדול ממנו וממקום שהביא כ"ת יבא וישפוט דאף
על גב שפסקו בתדא כר' יהודה לגבי ר"א לענין מפאן ועד עשרה ימים משום דר"י רבי
דר"א באידך פוסקים כר"א גבי דר"י משום דסתמא דש"ס פריף אליבין ומכ"ש בהא
דהדרין פללא דיחיד ורבים וגם הלכה פסתם משנה דטהרות ועכ"פ מה שהביא כ"ת
דכללא הוא דהלכה כר"י לגבי ר"א היא אף למותר שהרי עיניו הרואות שהבאתי
תשובות ח"י סימן צ"ד ויש מבוואר פן בשם ס' הפריתות והז"ע וע"ש שהביא מדברי
הרמב"ם ה"ל עבודת יוה"כ דפסק כר"א לגבי דר"י וכ' משום דבת"כ סתם פנותי' דר"א
ואם פן כ"ש ה"א דקאי פרבנן וסתם משנה ועיין בלח"מ שכתב משום דבירושלמי אר"י
טעמא שלא יטעה בהנאות ואין זה מספיק דאש"ס דידן יש לסמוך טפי ואפשר לומר
לפמ"ש התוספות ביומא דף ד' ד"ה ת"כ דכיון דאשפחן ר"א דאמר בסמוך ויקרא אל
משה כו' מסתמא משמיה דר"י רבי אמרה ואף על גב דלא אמרה משמיה דר"י אשפחן
ביבמות דף צ"ג כו' עד אף ר"א תלמידך יושב ודורש כו' וכ"כ הריטב"א בהידושיו
למכות דף ה' שמעת מילין דבר נפחא כו' ומיהו ר"א דלא אדכר לר"י כו' אולי שלא
חשש שהפל יודעין שדבריו דברי ר"י רבו כו' ע"ש ואם פן פיון דאשפחן בירושלמי
דר"י ה"ט שלא יטעה אית לן למימר דר"א נמי מתור' ר"י רביה אמרה אלא דאמורא
אחריןא אמר משמיה דר"י בגוונא אחריןא ולכן שפיר סמך הרמב"ם שם על הירושלמי
אבל היכא שהש"ס מסדר פלוגתות ר"י ור"א ולא מצינו בירושלמי שהיא מימרא דר"י
ודאי דיש לפסוק כר"י לגביה דר"א דרביה הוי ואף שהוא לו תלמיד חבר מפל מקום
עכ"פ היה גדול ממנו וכמ"ש הרא"ש פרק עשרה יוחסין דהלכה פרב אסי לגבי דשמואל
שהיה גדול ממנו דשמואל לא עייל קמיה דר"א ולא מחמת זקנה כו' ואע"פ ששמואל לא
היה תלמידו של ר"א ומכ"ש ר"א לגבי דר' יהודה.

ומפל מקום בנ"ד דמילתא דר' יהודה היא מימרא באנפי נפשיה ומילתא דר"א הוא
מימרא באנפי נפשיה מצינו למימר דר"א נמי משמיה דר' יהודה רביה אמרה כמו שכתבו
התוספות דיומא והריטב"א דסתם מימרת ר"א משמיה דר"י הוא ומסייע ליה הא דס"ל
לר"י בעלמא הלכה פסתם משנה ופליג עליה דרבה בב"ח אמר ר"י ירושלים כו'.

או סבירא ליה דאליבא דר"י אמרה וליה לא ס"ל אלא פרבנן וכסתם משנה ויש לפסוק
כר"א שהיה גדול מרבה בב"ח פדמשמע ביומא דף ט' גבי ר"ל הוי סחי בירדנא כו' אמר
ר"פ שדי גברא בינייהו כו' או רבה בב"ח ור"א ופירש"י שר"א היה הרוחץ ורבה בב"ח
פשוט לו היד (וקצת צ"ע לענ"ד דא"כ איך קאמר אלהא סנינא לכלל פני
בבל דהא רבב"ח משמע שתחלתו מא"י ובא לבבל דאע"פ שהתוספות בסנהדרין דף ד'

גבי דאמר ר"ח לסבי בן אחי יורד לבבל כתב דל"ג רבה בב"ח מכל מקום בפסחים משמע פקד מקום שנהגו רבה בב"ח פי אתא לבבל אכל דאייתרא מבואר שמבני א"י היה ובא לבבל ונדעתו לחזור וכן מוכח שם בדרף י"ג גבי עולא רכיב חמריה כו' ובדוכתי טובי ואדרבה ר"א היה מבבל וסליק לא"י כמבואר בסוף המדיר ובסוף פתובות וכמה דוכתי ובירושלמי דר"י.

קרי ליה הדין בבבלאה אף מכל מקום הדין עם רש"י בזה דר"א היה גדול מרבה בב"ח כדמשמע ביומא דף ע"ח אמר רבה בב"ח שאלו את ר"א ופירש"י ר' אלעזר גרסינן שיהוא ר"א בן פדת וכן בגיטין דף ה' רבה בב"ח אייתי גיטא כו' אתי לקמיה דר"א כו' וכן בפרק הספינה פי אתאי לקמיה דר"א אמר לי עתידין ישראל כו') ועיין בירושלמי יבמות פרק כיצד אתפלגין ר"י ור"א כו' דבכל אתר ר"א סמך לר' תינא רבה דתני ר"ח אומר כו' ובירושלמי איכא טובא דר"א אמר בשם ר' הושעיא רביה דר' יהודה ובפרק החולץ אמר ר"א בשם ר' הושעיא הלכה כר"י אמר ר' יוחנן זימנין סגיאיין תבית קומי ר"ה ולא שמעית מיניה הדין מלתא א"ל ולית בר נש אמר מלה ולית חבירין שמיע ליה ובכתובות פרק הכותב וכן בקידושין פ"ק אמר התם א"ל תרי כל קבל ארבעה כו' א"ל תרי כל קבל תרי אינון ר' אליעזר תלמידיה דר"ח רבה ר' יוחנן תלמידיה דר' ינאי עכ"ל: ואמנם מילתא דפשיטא ליה לכ"ת דאף בתלמיד חבר איתמר הך פללא דאין הלכה פתלמיד במקום הרב.

נראה דבמחלוקת הוא שנויה כמבואר באשר"י קידושין דף ט' בשטר אירוסין שלא מדעתה דר"י ט"ע ובה"ג פסקו פרבינא לגבי דרב אשי אע"ג דרבינא תלמיד חבר דרב אשי כמבואר בעירובין ור"י רגיל לפסוק פרב אשי לגבי רבינא מטעמא דרב אשי גדול ממנו ע"ש והוא מדברי הסמ"ג דף קכ"ז ע"ב בענין שטרי פסיקתא ע"ש וראיתי בשו"ת חו"י שכתב ונ"ל קצת טעם למאן דפוסק פרבינא פי אוריא דא"י אהני ליה קצת עיין מנחות דף מ"ב ור"ל דשם איתא דרב אשי אמר לרב סמא לא תתקף לך דחד מינייהו עדיף כתרי מינן ופירש"י דרבינא בא מא"י ולפי זה היה מקום לומר גם כן דר"א בא מבבל וסליק להתם ואמרינן בכתובות דחד מינן פי סליק להתם עדיף כתרי מינייהו ולפי מה שכתב החו"י צ"ל דהך טעמא מכריע לפסוק פנותייה נגד רב אשי ואם כן על כל פנים יש לומר דאין הכרח שלא לפסוק פנותייה במקום הרב אם בא מבבל לארץ ישראל ונתחכם ביותר וכן כתב בקללי הש"ס שפסוק ברכות ונ"ל וכתב הגאון אם התלמיד האריך ימיו אחר רבו ונתגדל בחכמה למה לא יהיה הלכה כמותו ע"ש ור"א נתחכם ביותר כדמשמע בפרק הערל דאמר ר"י לר"ל ראית לכו פדת יושב ודורש כמשה מפי הגבורה כו' א"ל היכא א"ל בת"כ כו' ע"ש ובירושלמי דסנהדרין סוף פרק ז"ב ר' לוי ה"ל חד דין כו' ע"ש דבחי ר"י הי' ר"א יושב ודן את הדין וברי' יומא קרי ליה מרא דארעא דישאל ונראה דזה היה אחר פטירת ר"י חלקו לו שם זה אע"ג דעובדא דסחי בירדנא הי' בחיי ר"י נקט הש"ס ע"ש שיקרא אח"כ והא דבגדה אמרינן מ"ט קרי ליה מרא דא"י דההוא איתתא דאייתי דמא כו' ופירש"י בקי במראות דמים מכל חכמי א"י נראה דנדאי לאו משום זה לבד חלקו לו שם זה דא"כ מאי קאמר ביומא השתא ר"א מרא דא"י לא משתעי ר"ל כו' ומאי קושיא דאטו משום שהיה בקי במראות מכריע חכמי ישראל שמא בענינים אחרים רבה בב"ח גדול ממנו לכן מביא בפ"ב דגיטין דאמר עולא

לר' יהודא לא תצטער דהא ר"א מרא דא"י קרי קמי' נחתים ופי' רש"י בקי מפל חביריו אלמא דלאו משום האי מילתא דמראות חלקו לו פבוד להיקרא בשם מרא דא"י אלא בקי מפל חביריו בכל ענינים והא דקאמר בגדה ואמאי קרו כו' גראה משום דהתם אמר עולא ומה ר"א מרא דא"י פי מיקלע לאתרא דר"י לא חזא דמי כו' קשיא ליה מה שפתב דנקט ליה עולא הכא בהאי שמה ולמד ממנו ק"ו לענין ראית דם באתרא דר"י וע"ז קאמר משום דההוא איתתא כו' (וטפי הנה ניחא אי הוי גרסינן ואמאי קרי ליה כו' ואעולא קאי דקרי ליה הכי אף לשון רש"י בגיטין שפתב דבמס' גדה מפרש אמאי קרי מרא דא"י צ"ע לפ"ז וצ"ל דרש"י סבירא ליה דמתמת ההוא עובדא החלו לקרותו בשם זה אבל ודאי שקהי בקי בכל ענינים טפי מחביריו) ועכ"פ אחר שלמד אצל ר"י נתחכם ביותר עד דקרי ליה מרא דא"י וכן משמע בגדה דע"ש סופו קאמר שהרי אמר פי מיקלע לאתרא דר"י כו' והנינו פומבדיתא ונהרי ידוע שר' בתר דסליק לא"י שוב לא חזר לבבל וכדשמע בהפועלים דר"ז יתיב בתעניתא דלא נשכב ר"א בשניה ונפלו עליה מילי דצבעא וע"כ הא דכי מיקלע לאתרא דר"י בעודו בבבל היה וקאמר אע"פ שהיה מרא דא"י בראית דמים גם כן דהא האי איתתא כו' (ועיין בסה"ת הל' א"י שפתב שבסדר התנאים יש שר' יוחנן חי יותר משלש מאות שנה ונחשיב התם שהיה חי גם אחר רב אשי וצ"ע דבפ' הפועלים משמע שנפטר סמוך לפטירת ר"ל ובר"ה דף כ' שלח ליה ר"י נשיאה לר' אמי הוו יודעין שפל ימיו של ר' יוחנן היה מלמדנו כו' ואין פאן מקומו: והנה הר"ן כתב בפ"ק דסנפסא מסורת מפי הגאונים ז"ל דהא דאין הלכה פתלמוד במקום הרב ה"מ פשנחלק עליו בחייו דכיון שלא קיבל רבו דבריו נדחו דבריו אבל פשנחלק עמו לאחר מיתה לא אדרבא קי"ל הלכה כבתראי ואף שכתבו דווקא מאביי ורבא ואילך הלכה כבתראי מפל מקום גם בדורות שלפניהם עכ"פ אין הכרח לכלול אין הלכה פתלמיד במקום הרב בכה"ג שלא נחלק בפניו שהרי אין הוכחה מדלא קיבל הרב את דבריו וא"כ היכא דמסייע ליה מתניתין וכה"ג שפיר מצינו למפסק פנותיה ומכ"ש פתלמיד חבר וכמו שפתבתי וכן כתב הנ"י ר"פ פיצד הרגל שהרא"ה כתב בשם רבותיו ז"ל דכשהתלמיד מאריך ימים אחרי רבו וחולק עליו הלכתא פמותו וע"ז אמרו דהלכה כבתראי ובש"ג שם כתב שע"פ פלל זה יש לסלק כמה קושיות שהקשה הרא"ש על הרי"ף בב"מ וכן הריטב"א בפסוקה כ' פלשון הר"ן ז"ל ע"ש ועיין בס' יבין שמועה למהר"ש אלגזי ז"ל דלאו דווקא בחייו אלא פשנחלק עמו פנים בפנים וידע הרב בדברי התלמיד ולא קיבל דבריו דזיל בתר טעמא כו' ע"ש ועיין במעדני מלך פ"ב דגדה גבי פלוגתא דרבי ור"ח לענין בדקה בעד כו' ופסק הרא"ש כר"ח וכתב טעמא מע"מ משום דר"ח בזקנותו תלמיד חבר דרבי הוי פמו שפתבו התוס' שם ועיין ברש"י פ' הדר שפתב תלמיד חבר חכם פמותו אלא שלמד ממנו דבר א' או יותר ובשו"ת הריב"ש ובשו"ת מהרי"ק הוכיחו דאף אם לא הגיע להיות חכם פמותו הוי תלמיד חבר (וע"ש במהרי"ק שהביא מהסמ"ג בהא דרבינא ורב אשי וכ' דאפשר דר"י ט"ע לא פליג אלא משום דסבירא ליה דרבינא בתראה טפי מר"א פמו שפתב בהדיא ולא סבירא ליה לפלוגי משום סוף הוראה כו' ע"ש ולא נמצא פן בדברי ר"י ט"ע טעמא משום דרבינא בתראה הוא רק סתם פתבו בשמו שהלכה פרבינא אף בפרדכי פרק הנושא פתב ויש תוספות דמספקא להו משום דרבינא בתרא הוא עד פאן לשונו וקצת צ"ע לפי פ"ה ה"ג שפתב רש"י במו"ק בהא דאמר רב אשי לבר קיפוק כו'

בַּנְּסוּחֹת הַעִי וּבְרִשׁוֹי לִיתָא) נִרְאֶה שְׂרַבִּינָא נַח נִפְשִׁיהָ קַמֵּיהָ דְר"א אִף מְהֵא דַב"ב דְּרַף קַנ"ז אָמַר רַבִּינָא בְּמַהֲדוּרָא קַמָּא אָמַר לָן רַב אֲשֵׁי כּו' נִרְאֶה שְׁחֵי אַחַר רַב אֲשֵׁי וְכֵן פְּתַב רַב שְׂרִירָא שֶׁר"א נִפְטַר תְּשַׁל"ח לְשִׁטְרוֹת וְרַבִּינָא דְסוּף הוֹרְאֶה תַת"א וְאִם תִּרְצֶה לְקַנְיִם כְּפִירוּשׁ ב' דְּרִשׁוֹי צ"ל דְּעַל רַבִּינָא שְׁהִיָּה בִימֵי רַבָּא כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּחֻלְיִן קֵאִי שְׁהוּא נִפְטַר קוֹדֵם כְּמִבְּנֵי ג"כ בְּדַבְרֵי רַב שְׂרִירָא וְקִצְרֵתִי: וְהִנֵּה מַה שְּׁפָתַב כ"ת דְּאָמְרִינֵן בְּש"ס ה"ד תְּלַמִּיד חֶבֶר כַּר"כ כּו' טַעוֹת נִזְדַּקְר בְּקוֹלְמָסוֹ דְּלָאו אֶתְלַמִּיד חֶבֶר אִיתְמַר רַב אֶהָא דְרַב וְתְלַמִּידוֹ מוֹנִין לְהֵם שְׁנַיִם כְּמִבְּנֵי בְּסַנְהֶדְרִין רַב הָאֵמֶת שְׁהִי תְלַמִּידֵי חֶבְרִים כַּמ"ש רִשׁוֹי בְּשִׁבְתָּ דְּרַף קַמ"ו מְשׁוּם כְּבוֹד רַבּוּתֵינוּ ר"כ ור"א ע"ש וּמַהֲהִיא דְּסַנְהֶדְרִין מְשַׁמַּע אִיפְכָּא כִּינֵן דְּמוֹנִין לְהֵם שְׁנַיִם אֶלְמָא שְׂדַעְתָּם מְכַרְעַת וְלֹא מְסַתְבַּר לִוְמַר דְּדוֹנָקָא כְּשֶׁהָשׁוּהָ לְדַעַת רַבּוֹ אוֹ כְּשֶׁיֵּשׁ אַחַר שְׁשׁוּהָ לְרַבּוֹ דְּמַסִּיעַ בְּהַדְלָ דַּמַּה"ת לְחַלְקָא כִּינֵן דְּלִסְבְּרִי לֹא צְרִיכֵי אִם כֵּן לְמָה לֹא יוּכַל לְחַלְקָא עַל רַבּוֹ בְּמִקְלָתָא דְּתַלְיָא בְּסַבְּרָא.

וּמַה שְּׁפָתַב דְּאִין הִלְכָה כְּמוֹתָם כ"א מְטַעַם דְּשִׁתִּיק רַב וּשְׁתִּיקָה כְּהוֹדָאָה אִין הִכְרַע כְּלָל דְּהָתָם לֹא הִתְלִיטוּ דַּעְתָּם לִוְמַר שְׁהַסְבְּרָא לְהִיפּוֹף רַב דְּרַף שְׁאֵלָה וְאִי הָנִי מַהֲדַר לְהוּ דְּוַדַּי דִּינָא הָכִי הוּוּ מְקַבְּלֵי מִיְנֵיהָ וְגַם בְּהָד פְּלוּגְתָא דְּנ"ד דְּר"א ור"י כַּה"ג הוּוּ דְּוַדַּי ר"י דְּפוֹסֶק כַּר"י שְׁהוּא יַחֲדָאָה מְשׁוּם דְּמַסְתְּבַר לִיהָ טַעֲמִין דְּר"י וְשִׁפִּיר מְצִי לְפַלּוּגֵי עֲלֵיהָ אִי מְסַתְבַּר לִיהָ טַעֲמֵיהוּ דְּרַבָּנֵן וְגַם מַה שְּׁפָתַב כ"ת דְּאָרְף דְּר"כ ור"א שְׁנֵיֵהֶם נִגְדַר רַב לֹא פְּסִיקֵין כְּנוֹתֵיֵהוּ בְּסַפְרָא יָבִין שְׁמוּעָה הוֹכִיחַ מְדַבְּרֵי הַמְרָדְכֵי פְּרָק הַמְּפָקִיד בְּשֵׁם רַבָּנֵיֵהָ גַבִּי פְּלוּגְתָא דְּרַבָּה וְאַבְיֵי וְרַבָּא דְּאִי הוּוּ תְרֵי הָנִי הִלְכְתָא כְּנוֹתֵיֵהוּ: אִף מְדַבְּרֵי הַרְשָׁב"א בְּתַשׁוּבָה סִימֵן תַּס"ד גַּבִּי עֵיפְסָה שְׁנִילוּשָׁה בְּבִיצִים מְבוֹאָר דְּאָרְף בַּב' תְּלַמִּידִים אִין הִלְכָה כְּנִגְדַר הָרַב וּמַה שְּׁפָתַב כ"ת דְּאִם הִלְכָה כַּר"י לְגַבִּי ר"ל שְׁהִיָּה גְדוֹל מַר"א כ"ש מַר"א לֹא רְצִיתִי לְהַאֲרִיף הַרְבֵּה פְּעַמִּים מְצִינוּ שְׁלֹא לְמַדּוֹ ק"ו בְּעֵנִין פְּסִיקֵי הִלְכוֹת וְעֵינֵין בְּשׁו"ת חו"י וּבְשׁו"ת מַהֲרִי"ק וְגַם שְׁאֵע"פ שְׁמַתְחֵלָה הִיָּה ר"ל גְדוֹל מַר"א כְּמוֹ שְּׁפָתַב מַהֲהוּא דִּילְמָא מְפַל מְקוּם אַח"כ אֶפְשָׁר שְׁנַתְחַכֵּם יוֹתֵר וְכַמוֹ שְּׁפָתַבו הַתּוֹס' בְּנִדְהָ גַבִּי בְּזַקְנוֹתוֹ שְׁל ר"ח ור"א הָאֲרִיף יָמִים הַרְבֵּה אַחַר ר"י כַּמ"ש לְדַר"ז יְתִיב בְּתַעֲנִיתָא דְּלֹא נִשְׁכַּב ר"א בְּשִׁנְיָה וּמְסַתְמָא נִתְקַבְּלָה תְּפִלְתּוֹ ור"ז גַּם כֵּן הָאֲרִיף יָמִים כְּדַאִיתָא בְּמַגְלָה וְהִיָּה בִימֵי אַמּוֹרָאִים אַחֲרוֹנִים אִף בְּלֹא הָאֲרִיף כ"ת לֹא צִנְרָף דְּוַדַּי דִּינָא הָכִי דְּבַדְאוּרֵיֵיתָא יֵשׁ לִילְף אַחַר הַגְּדוֹל אֶפְילוֹ אִם לֹא הִיָּה רַבּוֹ כְּלָל כְּדַאִיתָא בַּע"ז וּבִי"ד סִימֵן רַמ"ב בְּהַגְהַת או"ה וּמַכ"ש בְּתַלְמִיד חֶבֶר אִם לֹא הִגִּיעַ לְחֻכְמַת רַבּוֹ דְּאִיכָּא תְרֵתִי אִף הִיכָא דִּישׁ סִיּוּעַ לְפִסּוּק כְּנוֹתֵיהָ אִף שְׁכַנְגְדוֹ הִתְחַלֵּק עֲלֵיו הוּוּ גְדוֹל מְמַנּוֹ שְׁפִיר מְצִינוּ לְמַפְסַק כְּנוֹתֵיהָ וְגַם בְּכָלֵל אִין הִלְכָה כְּתַלְמִיד בְּמַקּוּם הָרַב כֵּן הוּוּ וּמַכ"ש בְּתַלְמִיד חֶבֶר וְכַמְבְּנֵי בְּגִיטִין דְּרַף ס"ד לְעֵנִין פְּלוּגְתָא דְּשְׁלִישׁ שְׁהִרִיף וְהַרְמַב"ם וְכַמָּה פּוֹסְקִים פְּסִקוּ כַּר"ת אִף עַל גַּב דְּתַלְמוּדֵיהָ דְּר"ה הָנִי מְשׁוּם דְּהַש"ס פְּרִיף אֶלְיָבָא דְּר"ח וְאִף שְּׁפָתַב בְּשֵׁם הַרְמַב"ן שְׁהַנְּסוּחָא הָרַאשׁוּנָה שְׁל הַרִי"ף דְּהִלְכָה כַּר"ה וְסַבִּירָא לִיהָ לְהַרְשָׁב"א וְהַרָא"ש לְהַחְמִיר וְהִיָּינוּ מְשׁוּם שְׁלֹא נִתְגַּלָּה לְהֵם טַעֲמוֹ שְׁל הַרִי"ף כְּדַפְרִיף רַבִּינוּ אֶפְרַיִם עֲלֵיהָ דְּהַרִי"ף דְּמַסְנִיגוֹת הַש"ס אִין רְאִיָּה וְלַעֲנ"ד וַדַּי עֵיקָר כְּנוֹסְחָא שְׁלַפְנִינוּ שְׁכֵן כְּתַב הַרִי"ף בְּתַשׁוּבָה שְׁזַכִּינוּ לְאוּרוֹ שְּׁפָתַב לְהַדְיָא דְּהִלְכָה בְּהָא כַּר"ח וְהַבִּיא ה"ה תְּשׁוּבָה זוֹ וְנִרְאֶה כִּינֵן דְּר"ח לָאו תְּלַמִּיד גָּמוּר הוּוּ אֶלָּא תְּלַמִּיד חֶבֶר כְּמוֹ שְּׁפָתַבו הַתּוֹס' בְּפְרָק הַדָּר וְכַסִּיּוּעַ כֵּל דְּהוּ מְצִינוּ לְמִפְסַק כְּנוֹתֵיהָ מִשְׁא"כ אִי אִיכָּא סִיּוּעַ מַה"ת לְפִסּוּק כְּנוֹתֵיהָ אֶפְילוֹ אִם

היו שוין ומכ"ש בתלמיד פנגד הרב אף אנו נאמר בנ"ד דר"א תלמיד חב"ד דר"י פיון דמסייע ליה פללא דייחיד ורבים הלכה פרבים וכללא דהלכה פסתם משנה מסתבר ליה להרב"ם לפסוק פנותיה דר"א נגד ר"י ומכ"ש ד"ל אמוראי ניהו אליבא דר"י וכמ"ש שם ומכ"ש דא"ש לפי מה שכתבתי לעיל מדברי התוס' דיומא דף ד' דאף דר"א אומר סתמא אית לן למימר שהוא מתורת ר"י רבו וכדאיתא ביבמות וכן מבואר לענ"ד בש"ס דתענית דף ד' ע"ב אומר ר' אסי אומר ר"י א"ל ר' זירא לר' אסי ומי אומר ר"י הכי והתנן כו' נאמר ר"א הלכה כר"ג א"ל גברא אגברא קרמית כו' ולכאורה הוא תמוה על ר"ז מה עלה על דעתו בזה וכי חדת הוא ליה שר"א יהיה חלוק על ר"י ויותר תמוה לישראל דר"ז דפריה ומי אומר ר"י הכי ומייתי מדר"א שנה מורה דממימרא דר"א מוכח דר"י לא אומר הכי אלא הוא הדבר אשר דברתי דמימרא דר"א בסתמא נמי על הרוב הוא מתורת ר"י וכהיא דיבמות ולכן שפיר הקשה ר"ז מממרא דר"א מוכח דר' יהודה לא אומר הכי ועל ידי זה משני ליה גברא אגברא קרמית דמה שאני אומר משום ר' יהודה כן הוא ור"א טעמיה דנפשיה קאמר ומהו לישראל דגברא אגברא קרמית משמע שאין דברי ר"א דחויין במקום ר' יהודה וכנראה גם כן ממה שכתב במהרי"ל פשה"ל אומר דין משם רבו מהר"ש מווינא והקשו לו שהטור אינו כותב כן הנה משיב גברא אגברא קרמית ע"ש.

ומצאתי בחידושי הריטב"א למסכת תענית שכתב שם יש גוססאות דגרסי רב חסדא וגוססאות דהרי"ף דגרס ר"א דייקא טפי דהא בש"ס פרכינן מדר"י נאי ר"א הוא מאי קושיא ואע"ג דמשני גברא אגברא כו' מפל מקום היכא ס"ד למימריהו אבל לגרסא ר"א א"ש דתלמידיה של ר"י והיינו סבורים דהא דר"א מדבריה היא ופרקינן גברא אגברא פלומר ר"א לחוד ור"י לחוד פלומר ר"א דנפשיה הוא ולא שמיע ליה מרבין ודכונותי בב"ק בפ' שור שנגח פדכתיבנא התם עד פאן לשונו.

ולפי מה שכתבתי נתיישב היטב הא דאמרינן בעירובין פאן וסבירא ליה והאמר רבה בב"ח אומר ר"י וכו' ומשני פאן ולא סבירא ליה והא דר"א פאן וסבירא ליה הוא וכדפריה לעיל גבי הא דאמר ר"א הזורק לבין פסי ביראות הא אומר ר"א חדא זימנא כו' אי מהתם ה"א פאן ולא סבירא ליה קמ"ל פאן וסבירא ליה ולימא הא ולא ליבעי הוה חדא מפלל חברתה איתמר ופי' הריטב"א דאיהו הזורק לפסי ביראות קאמר ואידהו דלקמן אמרוה התלמידים באוקימתא דמתני' מפללא דמימרא דהכא עד פאן לשונו ומפל מקום הדבר תמוה דקאמר ר"י ור"א דאמרי תרנוניהו פאן הודיעהו כו' וכללו התלמידים מימרא דר"א לדר"י והם גופים מחולקים דר"י פאן ולא סבירא ליה ודר"א פאן וסבירא ליה ולא מצינו כה"ג בכולי תלמודא ומכ"ש לפי המבואר דר"א גופין לא אומר פלל הוה מימרא דכאן הודיעהו רק התלמידים בכדי שיהא שגור בפיהם מימרא דר"א בדרהו קצרה פלוהו עם מימרא דר"י ואיהו עשו פזאת דהא איפא למיטעי מהא לפרושי דר"א כדר"י וכמו שכתב שם בש"ס דסד"א פאן ולא סבירא ופי' הריטב"א שם משום דהוה דר"י פאן ולא סבירא ליה הוא ואם כן איהו פללו אותם יחד ולפי מה שכתבתי א"ש דנדאי ר"א לאו לפלוגי אדר"י רביה קאתי אלא שדברי ר"א הם אמורים מתורת ר"י רבו דר"א גופיה סבירא ליה דר"י פאן וס"ל קאמר ולא סבירא ליה מימרא דרבה בב"ח משמיה דר' יהודה וכדאמרינן בעלמא אמוראי ניהו ואלבא דר"י וה"נ דכונתיה אף הש"ס פריה פיון שהתלמידים קבעו מימרא זו דר' יהודה אומר פאן הודיעהו כו' ודאי קושטא הכי הוא וכמו

שְׁכַתְב לְקַמֵּן מִדְּבַרֵי הַרִיטָב"א בְּשֵׁם הַרִי"ף פְּרָק ע"פ וְאִם פֶּן אֵיךְ אָמַר רַבָּה בְּ"ח מְשֻׁמוּ דְאָמַר ר' יְהוּדָה יְרוּשָׁלַיִם כּו' וְעַל זֶה קָאָמַר דְּכָאן וְלֹא סְבִירָא לֵיהּ קָאָמַר אַבְל ר"א גּוֹפְיָן וְנֵדְאֵי דְסִבְר דְּכָאן וְסְבִירָא לֵיהּ קָאָמַר וְלִכְפֵּי קָאָמַר הֵךְ דִּינָא דְהַזְרֵק פְּסִי בִירָאוֹת כּו' לְפָרוּשֵׁי מִלְתֵּי דר' יְהוּדָה רַבּוּ דְכָאן וְסְבִירָא לֵיהּ קָאָמַר וְדִלָּא כְּמוֹ שְׁמִפְרֵשׁ רַבָּה בְּ"ח אִיהוּ לֹא שְׁמִיעַ לֵיהּ פְּלוּמַר לֹא סְבִירָא לֵיהּ הֵךְ דְּרַבָּה בְּ"ח פְּלִל וְכִבֵּר פְּתַבְתִּי דְמוּכַח דר"א הֵיךְ גְּדוּל מְרַבָּה בְּ"ח וְזֶה סִיּוּעַ גְּדוּלָּה לְפִסְק הַרְמַב"ם שְׁפִסְק כּו' אִי בְּהָא דְהַזְרֵק כּו' אִף עַל גַּב דְּלְרַבָּה בְּ"ח בְּשֵׁם ר"י אֵין לְפִסְק פֶּן: וְאָמְנָם בְּהֵךְ מִלְתָּא דְרַבָּה בְּ"ח גּוֹפִיָּה שְׁבַתְשׁוּבְתֵי טְרַחְתֵי לִינִישׁב שְׁלֵא יְסַתֵּר רַבָּה בְּ"ח דְּבַרֵי עֲצָמוּ בְּחֻלְיִן שְׁאָמַר בְּשֵׁם ר' יְהוּדָה הִלְכָה פְּסַתָּם מְשֻׁנָּה וְכַתְבְּתֵי דְאֶפְשָׁר דְּרַבָּה בְּ"ח לֹא סְבִירָא לֵיהּ כְּדִפְשֵׁיט רַבָּה לְרַחְבָּא עֲתָה רֵאִיתִי כִי אַחִים טְרַחְתֵי כִי הִנְסִיחָא שְׁלִפְנֵינוּ בְּחֻלְיִן דִּף מ"ג אָמַר רַבָּה בְּ"ח אָמַר רַבִּי יְהוּדָה הִלְכָה פְּסַתָּם הִיא מְשׁוּבָשֵׁת וְצָרִיךְ לְמַחֲנוּק אָמַר רַבָּה בְּ"ח רַק וְהָאָמַר ר' יְהוּדָה שְׁבַש"ס הִיבָא הֵךְ מִימְרָא יוֹתֵר מְעַשְׂרִים פְּעֻמִּים וְלֹא אֶחָד בְּהֵם שְׁיָהָא הַמִּימְרָא רַבָּה בְּ"ח וְאֶדְרַבָּא לְהִדְיָא אֶמְרִינוּ בְּגִיטִין דִּף פ"א אָמַר רַבָּה בְּ"ח אָמַר ר' יְהוּדָה מַחְלֻקַת בְּשָׂרָאוּהָ שְׁנַבְעֵלָה כּו' וּמִי אָמַר ר' יְהוּדָה הִכִּי וְהָאָמַר ר' יְהוּדָה הִלְכָה פְּסַתָּם מְשֻׁנָּה כּו' אֶמְרָאֵי נִיגְהוּ וְאֶלִּיבָא דר' יְהוּדָה הִרִי מְבֹאָר דְּרַבָּה בְּ"ח אֵינוּ סוֹבֵר הֵךְ מִימְרָא דְהִלְכָה פְּסַתָּם מְשֻׁנָּה פְּלִל וְכֵן מוּכַח לַעֲנֵד מְש"ס דִּיבְמוֹת דִּף ט"ז ע"ב דְּקָאָמַר וְכִי תִימָא זֹאת וְלֹא סְבִירָא לֵיהּ וְהָאָמַר ר' יְהוּדָה הִלְכָה פְּסַתָּם מְשֻׁנָּה וּמְשֻׁנֵי אֶמְרָאֵי נִיגְהוּ וְאֶלִּיבָא דר' יְהוּדָה מִתְרַמּוּד מ"ט לֹא פְּלִיגֵי בַּהּ ר' יְהוּדָה וְסְבִיָּא כּו' פְּלִיגֵי בַּהּ רַב יוֹסֵף וְרַבְּנָן תְּרַוּנְיָהוּ מְשֻׁמֵי דְרַבָּה בְּ"ח חַד אָמַר תְּרִיסַר אֶלְפֵי גְבַרֵי כּו' כּו' וְע"ש בְּתוֹסְפוֹת ד"ה אֶמְרָאֵי נִיגְהוּ וּבד"ה קְסִבַר דְּהֵךְ מ"ד עַל פְּרַחֵךְ לֹא סְבִירָא לֵיהּ מִימְרָא דר' יְהוּדָה הִלְכָה פְּסַתָּם מְשֻׁנָּה וְאִם פֶּן דְּבַר בְּרוּר הוּא דְרַבָּה בְּ"ח הוּא מְהֵנָּךְ אֶמְרָאֵי דְסְבִירָא לֵיהּ דר"י לֹא אָמַר הִלְכָה פְּסַתָּם מְשֻׁנָּה רַק הִיכָא דְבַעֲי לְמַפְסַק הִכִּי אָמַר הִכִּי בְּהִדְיָא כְּמוֹ שְׁכַתְב רַש"י שֵׁם וּא"כ רַבָּה בְּ"ח לְשִׁיטְתָן שְׁפִיר אָמַר הֵךְ דִּירוּשָׁלַיִם כּו' מְשֻׁמֵי דר"י אִף עַל גַּב דְּסַתָּם מְשֻׁנָּה דְלֹא כּו' יְהוּדָה ר"י לֹא סְבִירָא לֵיהּ הִכִּי מַה נְשָׂאִין פֶּן אָנּוּ לְדִידָן קִי"ל כּו' אֶלִּיבָא דר' יְהוּדָה הִלְכָה פְּסַתָּם מְשֻׁנָּה וּכּו' שׁ הַתוֹסְפוֹת בִּיבְמוֹת שֵׁם ד"ה קְסִבַר וְלְמַדּוּ פֶּן מִמָּה דְפָרִיךְ הַש"ס בְּפִשְׁיטוֹת מְהֵךְ מִימְרָא וְכֵן דַּעַת כֹּל הָרָאוּשׁוּנִים אִם פֶּן פְּשִׁיטָא דְלֹא שְׁבַקִּינוּ רַבְּנָן וְסַת"מ וְלְפִסְקוֹ כּו' י.

אִךְ צ"ע לַעֲנֵד בְּשַׁבַּת דִּף קִי"ב דְאָמַר עֲוֹלָא וְאִי תִימָא רַבָּה בְּ"ח אָמַר ר' יְהוּדָה כְּמַחְלֻקַת כּו' וּפְרִיךְ וְהָאָמַר ר' יְהוּדָה הִלְכָה פְּסַתָּם מְשֻׁנָּה אָמַר ר' יְהוּדָה בַּר יוֹסֵף תְּהָא מְשֻׁנְתִּינוּ בְּסַנְדָּל כּו' שְׁלֵא לְשַׁבֵּר דְּבַרֵי שְׁל ר"י וּמֵאֵי פְּרִיךְ אֶדְרַבָּה בְּ"ח וְגַם דְּמֵאֵי צָרִיךְ ר"י בַּר יוֹסֵף לְשַׁנּוּי דְּהָא תְּרַוּנְיָהוּ לִית לֵהוּ פְּלִלָּא דְהִלְכָה פְּסַתָּם מְשֻׁנָּה וְאֶפְשָׁר דְּאֵהָךְ לִישְׁנָא דְעֲוֹלָא אֶמְרָה קִשִׁי לִיהּ וּר"י בַּר יוֹסֵף אֶלִּיבָא דְעֲוֹלָא מְשֻׁנֵי הִכִּי דְאֶפְשָׁר דְעֲוֹלָא הוּא מְהֵנָּךְ דְסְבִירָא לֵיהּ הֵךְ מִימְרָא אֶלִּיבָא דר' יְהוּדָה וְצָרִיךְ עֵיוֹן וְעֵינָן בְּמְשֻׁנָּה לְמִלְךְ הַל' כְּלִים מַה שְׁכַתְב עַל דְּבַרֵי הַרְמַב"ם שֵׁם.

וּבְבִיצָה דִּף ל"ז דְאָמַר רַבָּה בְּ"ח אָמַר ר"י הִלְכָה כּו' ד וּפְרִיךְ וְהָאָמַר ר"י הִלְכָה פְּסַתָּם מְשֻׁנָּה וְלֹא אֶמְרָאֵי פֶּאן בְּרוּעָה אֶחָד כּו' וְלְכֹאֲרָה מֵאֵי קוּשְׁיָא אֶדְרַבָּה בְּ"ח דְאִיהוּ לֹא סְבִירָא לֵיהּ דְאָמַר ר' יְהוּדָה הִלְכָה פְּסַתָּם מְשֻׁנָּה פְּלִל וְאֶפְשָׁר לּוֹמַר דְאִיפְכָא קִשְׁיָא לִיהּ אִמ"ד הִלְכָה פְּסַתָּם מְשֻׁנָּה אִיךְ תְּרַץ הֵךְ דר"י שְׁאָמַר רַבָּה בְּ"ח מְשֻׁמוּ דְאָמַר הִלְכָה

כר"ד ואף שִׁיכוֹל לְתַרְץ דְּהַךְ מ"ד לֹא סְבִירָא לִיהּ מְלֵתָא דְרַבָּה בב"ח בְּשֵׁם ר"י מְפָל
מְקוֹם אֵין דְּרַכּוֹ שֶׁל הַש"ס לְתַרְץ פֶּן כ"א הֵיכָא דְלִיכָא לְשִׁנוּיָא בְּעֵינֵן אַחַר וּכְמוֹ שֶׁפְתַב
רש"י בְּחֻלּוּיֵן וְכֵן בְּכַמָּה דְּוֹכְתֵי מִשְׁגִּינֵן ר"י סְתָמָא אַחְרֵינָא אֲשַׁפַּח וְלֹא מִשְׁנֵי אֲמוּרָאֵי
נִינְהוּ כו'.

וְרֵאִיתִי בִּס' דְּבָרֵי אֲמַת קוֹנְטֵרְס שְׁלִישֵׁי הֵבִיא הֵךְ דְּגִיטִין דְּרַבָּה בב"ח לִית לִיהּ הֵךְ פְּלָלָא
וְכַתֵּב דְּבַהֲכֵי א"ש גְּוִשְׁנִית הַרְשָׁב"א בְּשַׁבַּת דָּף ק"ו דְּלַמָּה הֲוָצֵרָה רַבָּה בב"ח לְמַפְסֵק
כְּרִיב"ק הֲלֹא הִלְכָה פְּסָתָם מִשְׁנָה וְכֵן הִקְשִׁי הַתּוֹסְפוֹת בְּשַׁבַּת דָּף ל"ט וְהַרְשָׁב"א שָׁם אָהָא
דְּאָמַר רַבָּה בב"ח הִלְכָה כְּר"י דְּהָא ר"י אֵית לִיהּ הִלְכָה פְּסָתָם מִשְׁנָה וּלְפִי מַה שֶׁפְתַבְתִּי
לְק"מ דְּרַבָּה בב"ח לִית לִיהּ הָאֵי פְּלָלָא ע"ש בְּהָא דְשַׁבַּת דָּף ל"ט אֵין תִּירוּץ זֶה מְסַפִּיק
וְכַמְש"ל מִש"ס דְּבִיצָה דְּגַם אֲמִימָרָא דְרַבָּה בב"ח אָמַר ר' יְהוּדָה פְּרִיָּה הֵכִי מִטְעָמָא
דְּכַתִּיבָנָא אַף מִתִּירוּץ הַתּוֹס' וְהַרְשָׁב"א שָׁם מִשְׁמַע דְּאָף לְרַבָּה בב"ח אֵיתָא לְהָאֵי דְהִלְכָה
פְּסָתָם מִשְׁנָה וְזֶה צְרִיף עֵינֵן וְעֵינֵן שָׁם בְּדְבָרֵי אֲמַת דְּמִינִיתִי גַם פֶּן דְּבָרֵי הַש"ס דְּחֻלּוּיֵן
וְנִרְאָה מְדַבְּרֵי שְׁלֹא הֵיךְ בְּגִירָסָא שְׁלַפְנִינֵוּ אָמַר רַבָּה בב"ח פְּלָל וּמְצָאֵתִי בְּסִפְרָא בְּרַכִּי
יוֹסֵף חֵלֵק א"ח סִימָן ש"ז שֶׁפְתַב שָׁם עַל סִפְרָא דְּבָרֵי אֲמַת בְּזוּה וּבִק"א שָׁם הַרְגִישׁ בְּזוּה
ש"ט"ס בְּגוֹסְחָא שְׁלַפְנִינֵוּ בְּחֻלּוּיֵן שׁוּב רֵאִיתִי בְּש"ס הַנְּדָפְס עִם הַגְּהוּוֹת מוּה' יִשְׁעִיָּה ו"ל
בְּחֻלּוּיֵן שָׁם הֵנִיחַ זֶה בַּצ"ע מַה דְּאֵיתָא אָמַר רַבָּה בב"ח דְּהָא בְּגִיטִין דָּף פ"א אָמַרִינֵן
אֵיפְכָא וּבְאֲמַת שְׁאִין פֶּאן צ"ע רַק טְעוֹת דְּמוּכַח פִּינֵן דְּלֹא אֵינְשִׁתְּמִיט לְהַזְכִּיר בְּשׁוּם מְקוֹם
בְּמִימָרָא זֹו רַבָּה בב"ח פְּלָל וְקִצְרֵתִי: וְעַתָּה אָבָא לַמ"ש מַכ"ת דְּבַעֲיָא דְּרַחֲבָא מְרַבָּה בַּתֵּל
וְכָל הַשְׁקֵלָא וְטָרִיא אֲלִיבָיָה דִּר' יְהוּדָה דְּאֲלִיבָא דְּרַבָּנֵן אֵין נ"מ דְּאָף בְּנִיחָא תִּשְׁמִינְשִׁתִּיהּ
לֹא מְבַטְלֵי מְחִיצָתָא אִם פְּנוּנְתוֹ דְּמוּכַח דְּרַבָּה וְרַחֲבָא סְבָרֵי הֵכִי אֵין זֶה הִכְרַח פְּלָל וְטוּבָא
אֲשַׁכְּחֵן דְּמִפְּרָשֵׁי טְעֻמִּיָּהוּ דְּתַנָּאֵי אַף עַל גַּב דְּלֹא סְבִירָא לְהוּ פְּנוּתִיָּהוּ וְאֲדַרְבָּא נִרְאָה
דְּלַכְּהָ קְבָעֵי רַב אֲשֵׁי לְהַךְ שְׁקֵלָא וְטָרִיא בְּש"ס דְּמִינָה נִשְׁמַע דְּהִנְהָ סְתָמָא דְּטְהָרוֹת אֲתִינֵן
דְּלֹא כְּר"י אֲלֹא פְּרַבְּנֵן וּבְנוּדָאֵי דְּהִלְכְתָא פְּנוּתִיָּהוּ פִּינֵן דְּבַכָּל דְּוֹכְתָא הִלְכָה פְּסָתָם מִשְׁנָה
וּמְסַתִּיעָא מִזֶּה מְלֵתָא דִּר"א וְאֵי לֹא הֵךְ שְׁקֵלָא וְטָרִיא דְּרַחֲבָא וְרַבָּא הִנְהָ אָמַרִינֵן דְּאָף
ר"י מוּדָה הֵיכָא דְּלֹא נִיחָא תִּשְׁמִינְשִׁתִּי וְאִם פֶּן הִלְכְתָא כִּר' יְהוּדָה דְּסְתָמָא פְּנוּתִיָּה דְּטָפִי
הִנְהָ מְסַתְּבֵר לְאוּקְמֵי כְּר"י מְלֵאֲוֻקְמֵי פְּרַבְּנֵן שְׁצָרִיף לְשִׁנוּיָא דְּחִיקָא רַה"ר לְטוּמְאָה
אֵינְצֵרִיף לִיהּ וּלְכַךְ הֵבִיא בְּעַל הַש"ס הַפְּלָפוּל הִנְהָ דְּמִינִיָּהוּ תִּסְתִּימִים דְּסְתָמָא פְּרַבְּנֵן
דִּלְר"י אַף בְּלֹא נִיחָה תִּשְׁמִינְשִׁתִּיהּ מְבַטְלֵי מְחִיצָתָא וְאֲדַרְבָּא אִם בָּאנוּ לְלַמְּדוֹ מְסַתְּמָא
דְּש"ס דְּקַבְעֵי לְמַלְתִּיָּה לְמִשְׁקֵל וּמְטָרֵי אֲלִיבָא דְּחַד ש"מ דְּהִלְכְתָא פְּנוּתִיָּה יֵשׁ לָנוּ לְלַמְּדוֹ
מִמַּה דְּקַבְעֵי בְּש"ס מְלֵתָא דִּר"א לְסְתָם מִימָרָא בַּפ"ע וּשְׁקִיל וְטָרֵי בִּיָּה טוּבָא וּמְסִיק
דְּאֲשַׁמְעִינֵן דְּבַקְעֵי רַבִּים וּפְרִיָּה וְהָאָמַר ר"א חֲדָא זִמְנָא כו' עַד מְפָלֵל חֲבַרְתָּה אֲתָמַר וְאִם
הִלְכָה פְּסוּקָה כְּר"י פֶּל הַפְּלָפוּל הִנְהָ שְׁלֹא לְצוּרָה וְגַם לָמָּה פְּלָלוּ הַתַּלְמִידִים מִימָרָא דִּר"א
בְּהַךְ דְּכָאן הוּדִיעָה מֵאַחַר שְׁאִין זֶה הִלְכָה פְּלָל וּמִזֶּה נִרְאָה דְּהִלְכָה כְּר"א בְּהָא דְּש"ס קְבָע
לִיהּ בְּסְתָמָא מַה שְׁאִין פֶּן הֵךְ שְׁמַעְתָּא דְּדָף כ"ב דְּקֵאֵי לְהִדְיָא אֲפִלוּגְתָא דִּר"י וְרַבְּנֵן וּשְׁפִיר
שְׁקִיל וְטָרֵי אֲלִיבָא דִּר"י אַף אֵי לִית הִלְכְתָא פְּנוּתִיָּה פְּדָרָה הַש"ס בְּכָל מְקוֹם וְא"ל
דְּמִדְקָאָמַר אֲלִיבָא דְּרַבְּנֵן ל"ת לָךְ פִּי תַבְעֵי לָךְ אֲלִיבָא דִּר"י מִשְׁמַע דְּסְבִירָא לִיהּ הִלְכְתָא
כְּר"י וְכַה"ג פְּתַבּוּ הַתּוֹס' בְּשַׁבַּת דָּף קי"ג ע"ב ד"ה פִּי תַבְעֵי לָךְ לְרַבְּנֵן דְּמִשְׁמַע לָךְ
דְּהִלְכְתָא פְּרַבְּנֵן כו' (וְעֵינֵן שָׁם מַה שֶׁפְתַבּוּ הַתּוֹס' דְּבִיבְמוֹת ר"ח בַּר אֲשֵׁי אָמַר שְׁמוּאֵל

סבירא ליה כר"א צריה עיון דונדאי בלא"ה לא קי"ל פנוניתה דהא לא קי"ל כר"א דלא
בעי חתיכה א' משני חתיכות.

וללישנא קמא פשיטא דאין ראיה דלא קאמר רק דאין סיוע ממתניתין עיין שם ויש
לנישב) נלענ"ד דהתם סתם גמרא קאמר לה שפיר משמע דהלכתא הכי מה שאין פוּ בְּהָא
דבעל האיבעי' שמה דמרי' עליה שפיר דרפם למבעי אליבא דחד תנא אף אי לית הלכתא
פנוניתה ועיין בשבועות דף כ"א איבעיא להו ר"ע בכל התורה כר"ש כו' ועיין בגדה דף
מ"ב דקאמר אליבא דרבנן לא קמיבעיא לי כי מיבעיא לי אליבא דר"ש כו' וגם בסתם
גמרא איבא טובא ע"ש דף נ"ט ע"ב דקאמר איבעיא להו איש ואשה עומדין מה לי אמר
ר"מ וכן בעי שם תרי בעיא אליבא דר"ש אע"ג דלית הלכתא פנוניתהו (ועיין בשו"ת
הר"ן סי' נ"ד ובש"ך סימן קצ"ג דכל דנ"מ גם אליבא דאידיה שפיר שקיל וטרי אליבא
דהאי שאין הלכה כמותו) ואם באנו לכתוב אין אנו מספיקים ולא מפסיקים.

ושוב עיניתי בשו"ת חוות יאיר ומצאתי שכתב שם בסוף דף צ"ב וז"ל נהרי גדולה מזו
יש תילי תילין אבעיות שהם אליבא דמ"ד דלא קי"ל פנוניתה פהא דעירובין דף צ' כו'
ע"ש דחשיב טובא איבעי' כה"ג ואפשר שדעת התוספות בשבת הוא ע"ד שו"ת הרא"ש
פלל פ"ד שהאמוראים מפרשים טעם התנאים אעפ"י שאין הלכה לידע טעמי משנה אבל
אינם חלוקים בדברי מי שאין הלכה כמותו ע"ש ולפי"ז בְּהָא דשבת דקאמר עליה א"ד
לחרש יהיב ליה כו' א"ד לקטן יהיב ליה ודאי משמע דהלכתא כרבנן מה שאין פוּ הֵיכָא
דלא תני עליה פלוגתא וכאמת מצינו גם כן טובא פלוגתא דאמוראי ושללא וטריא אף
אליבא דתנאי דלא קי"ל פנוניתה עיין במנחות דף כ"ב פלוגתא דרב חסדא ור"ח לענין
גבילה בטלה בשחוטה אליבא דר' יהודה דאמר מין במינו לא בטל ושקיל וטרי התם
טובא ע"ש וקאלה רבים ואת"ל דנ"מ גם לרבנן וכמו שכתב במקום אחר גם בזה איבא
נ"מ אליבא דרבנן וכמו שכתבתי בתשובתי בשם שו"ת מים רבים שכ"כ וקצרתני: ומ"ש
כ"ת דאף דהנה סתמי דטהרות כרבנן אטו האמוראים אינם פוסקים הלכה דלא כסתם
משנה וכיחיד נגד רבים ז"א דהיינו אם פוסק בפירוש פוּ הֵיכָא פניחיד אבל אם לא אמרו
פון בפירוש רק מפלל דבריהם נשמע הדבר ידוע שפמה פעמים אמרינו דאליב' דהאי
תנא אמר ולא סבירא ליה ועיין בב"מ דף צ' ע"ב גבי חסמה בקול פליג ר"ל אר"י ואמר
סתם פטור ומבואר בתוס' שם דאליבא דמ"ד לאו שיש בו מעשה אין לוקין קאמר אבל
איהו סבר כר"י דלוקין ע"ש והא דאמרינו בשבת דף קי"ב מדקא מתרץ ר' יוחנן אליבא
דר"י ש"מ כר' יהודה סבירא ליה א"ש דהתם חזינו דרבנן ור"י לענין טומאה פליגי ור"י
בא לחדש וכן לחליצה לתרץ דברי ר"י שלא יסתרו דבריו משנה דחליצה בשל שמאל
כו' אלמא דפנוניתה סבירא ליה וע"ש דאמרינו עליה ומי אמר ר' יהודה הכי והאמר ר"י
הלכה כסתם משנה ותנן סנדל כו' אמר ר' יצחק בר יוסף תהא משנתינו בסנדל שיש לו
ד' כו' שלא לשבור דבריו של ר' יוחנן נראה בעליל דאף בכה"ג דמתרץ מילתיה דר"י
אפ"ה היינו שוברים דבריו מחמת הסת"מ וע"ש שהרמב"ם פסק שם דלא כר"י מחמת
הסתם משנה ועיין במשנה למלה שם והילך לשון הריטב"א בחידושי תענית דף ט' הגיע
י"ז מר חשון כו' וכל דוכתא דאיבא כה"ג דר' הגאונים ז"ל לסמוך על לשון הש"ס כמו
שכתב הרי"ף פ"ק ע"פ גבי זמן הבדלה ואם פוּ סמכינן הָכָא אלישנא דגמרא דפסק
משמיה דר"ח הלכה כר"י בזו וליתא לסתם מתניתין אבל הרי"ף הביא משנתינו כפשיטא

כו' וקשׁיָא עלי' דְמָרְוּן ו"ל מה דְכַתְבַּבְהִלְכ' פְּסָחִים כּו' וְשָׁמַא דְעַת הָרִי"ף דְאָף עַל גַּב דְבַעֲלָמָא תְּפָסִינוּ לִישְׁנָא דְש"ס וְשָׁבְקִינוּ לִישְׁנָא דְאִמּוֹרָאֵי וְאֵע"ג דְהוּי לִישְׁנָא בְּתָרָא הֵכָא נְקֻטִינוּ לְעֵנִין הַפְּסָקָה כְּלִישְׁנָא דְאִמְיָמָר מְשׁוּם דְלֹא נִסְתּוֹר כְּלָל שְׁבִינְדִינוּ מִדְר' יוֹחָנָן שְׁהִלְכָה כְּסֻתָּם מִשְׁנָה כּו' ע"ש.

וּמַה שְׁפָתַב כ"ת דְהֵיא דְשְׁבִילֵי בֵּית גְּלִגּוּל לְכַאוּרָה הוּי סְתָמָא דְאִתִּי כּר"י לִיתָא וְכִמוּ שְׁפָתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת שְׁם דְהָא דְאִצְטְרִיף לְשׁוֹנֵי יְהוֹשֻׁעַ אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל כּו' הֵינּוּ לְתַרוּצֵי הָא דְאִמְרֵי דְבִי ר' יְנָאי פִּל שְׁאִין הָעֶבֶד כּו' וְהֵינּוּ פְּדֵי לְתַרוּצֵי דְמִתְנִי אֲתֵיא ככ"ע ע"ש ומכ"ש לְפִי מַה שְׁפָתַב הָרִיטְב"א דְהָא דְפְרִיף לִיה הֵכָא עֲדִיף טְפִי וְקוּשְׁטָא דְמִלְתָּא הוּא וְלַעֲלִיל דְלֹא הוּי לִיה תִּירוּצָא אֲחֻרֵינָא שְׁנֵי לִיה ר"ה לְטוֹמְאָה אִצְטְרִיף לִיה ע"ש וְאֵם פִּן פְּשִׁיטָא שְׁלֹא בָּא לֹמֵר שְׁהִסְתַּמּוֹת סוֹתְרוֹת רַק בָּא לֹמֵר דְהָךְ כּר' יְהוּדָה נְמִי מְצִי אֲתֵיא.

וְלִילֵי דְבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת וְהָרִיטְב"א הֵייתִי אוֹמֵר דְלָכָךְ לֹא מְשַׁנֵּי כָּאן רְשׁוֹת הָרַבִּים לְטוֹמְאָה אִצְטְרִיכָא לִיה שְׁלַעֲנ"ד ה"פ דְמֵאֵי דְקָאֵמַר רְשׁוֹת הַיְחִיד לְשַׁבַּת וְרְשׁוֹת הָרַבִּים לְטוֹמְאָה ה"ק שְׁאֵעִפ"י שְׁהוּא רְשׁוֹת הַיְחִיד לְשַׁבַּת מְכָל מְקוֹם לְטוֹמְאָה רְשׁוֹת הָרַבִּים הוּא וְעִיקָר מִקְלִתָּהּ מְשׁוּם טוֹמְאָה מִתְנִי (וּבְעִירוּבֵין דָּף ח' וְדָף כ"ב אִיתָא גַּבֵּי חֲצָר שְׁהָרַבִּים כּו' רְשׁוֹת הָרַבִּים לְטוֹמְאָה וְרְשׁוֹת הַיְחִיד לְשַׁבַּת וְלָכָךְ נִרְשָׁם בְּצִידוֹ מִתּוֹסְפָתָא וְלִיתָא דְמִתְנִיתִין הֵיא סוּף פ"ו דְטְהָרוֹת וְשֵׁם אִיתָא רְשׁוֹת הַיְחִיד לְשַׁבַּת וְרְשׁוֹת הָרַבִּים לְטוֹמְאָה אִף אֲפִילוּ לִיה גְּנוּחָתָא מְפָרְשִׁינוּ שְׁפִיר שְׁהוּא רְשׁוֹת הָרַבִּים לְטוֹמְאָה אֵע"פ שְׁרְשׁוֹת הַיְחִיד הוּא לְשַׁבַּת) וְשַׁבַּת נִקְט לְצוֹרֵף רְבוּתָא דְטוֹמְאָה אֲבָל בְּהָךְ דְשְׁבִילֵי בֵּית גְּלִגּוּל א"א לְפָרֵשׁ כּו' שְׁהָרִי מְסִיִּים שְׁם אָמַר ר"א לֹא הִנְזַכְרוּ שְׁבִילֵי בֵּית גְּלִגּוּל אֲלֵא שְׁהֵם רְשׁוֹת הַיְחִיד לְכָךְ וְלָכָךְ וְאֵם פִּן תִּיקְשִׁי שַׁבַּת לְמַה הִנְזַכְרָה בְּבֵית הַמְדָרֵשׁ לְעֵנִין שְׁבִילֵי ב"ג פִּינוּ דְאֲפִילוּ אִי נִיחָא תְּשַׁמְיִשְׁתִּיה הוּי רְשׁוֹת הַיְחִיד וְלֹא הִיָּה לְהֵם לְהַזְכִּיר רַק טוֹמְאָה לְחִיד וּמַזָּה מוֹכִיחַ דְגַם שַׁבַּת אִצְטְרִיכָא לִיה וְאֵלִיבָא דְר' יְהוּדָה אִף אֵם נֹאמַר דְהָךְ דְשְׁבִילֵי ב"ג סְתָמָא הוּי וְכּר"י וּמְכָל מְקוֹם עִיקָר פְּהִינְךָ סְתָמָא דְאִתְיָן כְּרַבְּנֵן דְהָא הָךְ דְשְׁבִילֵי ב"ג הוּא שְׁנוּיָה בְּטְהָרוֹת שְׁם קוֹדֵם מִתְנִיתִין דְמְבֹאוֹת וּמִתְנִי דְחֲצָר שְׁהָרַבִּים כּו' וְאֵם פִּן סְתָמָא בְּתָרָא עִיקָר וְעֵינִין בְּתוֹסְפוֹת חֻלּוּין דָּף מ"ג וּבְשִׁבְעוֹת דָּף ג' וּבְתוֹס' שְׁם ד"ה וְהִזְר סָבַר ר"י וְגַם בְּלֹא"ה אֲמַרִינוּ בְּסִנְהֶדְרִין דָּף ל"ד וּבְגִדָה אֵהָא דְפְרִיף לְר"י מֵאֵי אֲוִלְמָא דְהָאֵי סְתָמָא מֵהָאֵי סְתָמָא וּמְשַׁנֵּי סְתָמָא דְרַבִּים עֲדִיף: וּמ"ש כ"ת עַל מַה שְׁפָתַבְתִּי דְרַבָּה בְּכ"ח דְאָמַר מְשׁוּם ר"י יְרוּשְׁלַיִם כּו' ע"כ לֹא סְבִירָא לִיה כְּדִפְשִׁיט רַבָּה וְסְבִירָא לִיה דְמוֹדָה ר"י בְּלֹא נִיחָא תְּשַׁמְיִשְׁתִּיה דָּאֵם פִּן מְצִינוּ מַחְלוּקַת מְפֻרְשַׁת בְּזָה לְתַלְמִידֵי ר"י וְלָמָּה לֹא הִבִּיאוּ רַחֲבָא וְרַבָּה דְבִרְיָהֶם וְהָךְ מִימְרָא דְרַבָּה בְּכ"ח מְפֻרְסָמַת הוּא בְּש"ס וְדוּחַק לֹמֵר שְׁלֹא שְׁמַעוּהָ כּו' לֹא יִדְעָנָא מֵאֵי קָאֵמַר דְהָא הָךְ מִימְרָא דְמַעְלוֹת וּמוֹרְדוֹת וְדֹאֵי לֹא שְׁמַעֵעַ לְהוּ כְּמוּ שְׁפָתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת וּקְצַת צְרִיף עֵיוֹן עַל הַתּוֹסְפוֹת לְפִי מַה שְׁפָתְבוּ לְעִיל דְמֵאֵי דְקָאֵמַר קְרַקְפְּנָא חֲזִינָא כּו' הֵינּוּ רַבָּה וְאֲפָשֵׁר דְלָבְתַר הָכִי שְׁמַעֵעַ לִיה וְאֵי מְשׁוּם דְלֹא מִיִּיתִי מְדְרַבָּה בְּכ"ח שְׁפוֹתֵר לְכָלל דְהִלְכָה כְּסֻתָּם מִשְׁנָה פְּשִׁיטָא דְלִק"מ דְרַבָּה בְּאַמְתָּ לֹא סְבִירָא לִיה וְסְבִירָא לִיה דְהִלְכָה כְּסֻתָּם מִשְׁנָה דְאִתְיָא כְּרַבְּנֵן וְכִמוּ שְׁהוֹכַחְתִּי מֵהָא דְמְבוּי שְׁנַפְרֵץ כּו' וּמכ"ש לְפִי מַה שְׁפָתַב לְעִיל דְבְּאַמְתָּ רַבָּה בְּכ"ח לֹא סְבִירָא לִיה כְּסֻתָּמָא אֵם פִּן פְּשִׁיטָא דְלִיכָא לְאוּכְחֵי מִזְיָה כְּלָל וּמַה שְׁפָתַב כְּלָל דְמִלְתָּא אִין לְסְתוֹר דְבָרִים מְפֻרְשִׁים לְאִמּוֹרָאִים וְהִלְכוֹת בְּרוּרוֹת מְפִנֵי קוּשְׁיֹת וְדְקְדוּקִים כְּאַלְהָה כּו' אוֹמֵר אֲנִי שְׁהוּא פְּטוּטֵי

דְּבָרִים בְּעֵלְמָא דְמָה דְּבָרִים מְפֹרְשִׁים לְאִמּוֹרָאִים מְצָא בְּזָה דְּאִי מְשׁוּם הִנֵּה מִימְרָא
דְּמַעְלוֹת וּמוֹרְדוֹת אִין זֶה רַק דְּבָרִים סְתוּמִים וְהַתּוֹס' פְּתָבוּ וְדוֹנָקָא בֵּא"י כּו' אֲבָל בַּח"ל
חֵיב וְאַלְיָבָא דִּר"י כּו' וְלֹא פְתָבוּ וּסְבִירָא לִיהֵ כִר"י רַק ר"ל דְּהִנֵּה אִמּוֹרָאִי נְקִטוּ מִלְתִּיּהוּ
אַלְיָבָא דְכ"ע דְּבֵא"י מַעְלוֹת וּמוֹרְדוֹת פְּטוּרִין אַף לִר"י וְכִדְאִמְרִינֵן לְקַמֵּן יְהוּשֻׁעַ אֹהֵב
יִשְׂרָאֵל הִי מָה שְׁאִין פִּן בַּח"ל תְּלִיא בְּפִלּוּגְתָא דִּר"י וְרַבְּנֵן דִּלְר"י חֵיב וְלִרַבְּנֵן פְּטוּר וְלֹא
עָלָה עַל דַּעְתָּם פְּלִל לְהַכְרִיעַ בְּזָה בֵּין פְּלּוּגְתָא דִּר"י וְרַבְּנֵן וְאִם אִיתָא שְׂבָאוּ לְהַכְרִיעַ בְּזָה
כִּר"י אִיפְכָא הוּ"ל לְמִימַר דְּמַעְלוֹת וּמוֹרְדוֹת שְׁבַח"ל חֵיבִין וְהִינֵנו כִּר' יְהוּדָה וְהוּהוּ דִּיִּיקִינֵן
מִינָה דְּבֵא"י פְּטוּרִין מְשׁוּם דְּבִלָּא נִיחָא תַּשְׁמִיּוּשְׁתִּיהָ מְסָרָה לִיחִיד אֲלָא וְדֵאִי כְּמוֹ שְׁפַתְב
דְּנִקְטוּ מִלְתִּיהוּ לְאַשְׁמוּעֵינֵן דְּבֵא"י כ"ע מוֹדוּ וּבַח"ל בְּאַמַּת הִינֵנו פְּלּוּגְתִּיהוּ וּבְהַכִּי א"ש
דְּלָא תִיקְשִׁי עֲלֵייהוּ מְהֵרָה דְּהִלְכָה כְּסַתְּם מְשֻׁנָּה וְאַף עַל גַּב דְּעַל ר"י בֵּר יוֹסֵף לָא קִשְׁיָא
כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי בְּתַשׁוּבְתִי דְּאִיהוּ לָא סְבִירָא לִיהֵ הֵרָה דְּהִלְכָה כְּסַתְּם מְשֻׁנָּה וְגַם רַבִּין יֵשׁ
לוֹמַר דְּלָא סְבִירָא לִיהֵ כְּמוֹ שְׁפַתְב בְּסִפְרָא דְּבָרִי אֲמַת מְסוּגִיא דְּתַמּוּרָה גְּבִי שְׂאוּבָה
שְׁהַמְשִׁיכוּהָ ע"ש מְכַל מְקוּם עַל ר' אֶבְהוּ תִיקְשִׁי דְּהָא בִּיבְמוֹת דְּרַף מ"ב סְבִירָא לִיהֵ לִר'
אַפְהוּ בְּהִדְיָא דְּהִלְכָה כְּסַתְּם וּלְפִי מָה שְׁפַתְב א"ש דְּאַפִּילוּ תִימָא דִּר' אֶבְהוּ אֲמַר לְהֵרָה
מִימְרָא אִינוּ סוֹמַר לְסַתְּם מְשֻׁנָּה פְּלִל וְהִלְכוֹת בְּרוּרוֹת יֵשׁ לְפָנֵינוּ הֵרָה מִימְרָא דִּר"א שְׁקִבְעָה
רַב אִשִּׁי בִּש"ס לְמִימְרָא בִּפ"ע בְּלִי מַחְלֻקָת וּשְׁקִיל וְטָרִי בְּהָ טוּבָא וְהַתְּלִמִּידִים פְּלִלוּהָ
בְּמִימְרָא דִּר' יְהוּדָה דְּכָאן הוֹדִיעָה וְהִלְכָה בְּרוּרָה מְהֵרָה דְּמְבוּי שְׁנַפְרִץ כּו' וְהִלְכָה דִּיחִיד
וְרַבִּים הִלְכָה כְּרַבִּים וְהִלְכָה כְּסַתְּם מְשֻׁנָּה שְׁפַל הַפּוֹסְקִים רֵאשׁוּנִים וְאַחֲרוּנִים תְּפָסוּ פְּלִל
זֶה לְעִיקָר גְּדוּל בְּכָל מְקוּם וְאִין בְּמָה לְתִלוֹת לְפָסוּק כְּרַב יְהוּדָא בְּהָא רַק מְחַמַּת מִימְרָא
דְּרַבָּה בִּב"ח אֲמַר ר"י יְרוּשְׁלַיִם כּו' וְאַפְסֵ מְקוּם שְׁיִסְבֹּר ר"י פִּן רַק שְׁנֵאמַר כְּמוֹ שְׁפַתְב
דְּרַבָּה בִּב"ח לָא סְבִירָא לִיהֵ הֵרָה דְּהִלְכָה כְּסַתְּם מְשֻׁנָּה אוֹ שְׁיִסְבֹּר דְּמוּדָה ר"י בְּלֹא נִיחָא
תַּשְׁמִיּוּשְׁתִּיהָ וְאַתִּינֵן הִנֵּה סְתָמָא אֲפִילוּ כִר"י וְהִנֵּה אִם נֵאמַר דְּמוּדָה ר"י בְּלֹא נִיחָא
תַּשְׁמִיּוּשְׁתִּי אֲלִיבָא דְּרַבָּה בִּב"ח א"כ פְּשִׁיטָא שְׁאִין לָנוּ לְתַפְּסֵן פִּן דְּהָא רַבָּה פְּשִׁיט לְרַחְבָּא
דְּאַפִּילוּ עוֹלִים לוֹ בְּחֻבְל וּשְׁקִיל וְטָרִי טוּבָא וְקִבְעָה רַב אִשִּׁי בְּסַתְּם וְגַם הִנֵּה אִמּוֹרָאִי
דְּמִימְרָא דְּמַעְלוֹת וּמוֹרְדוֹת פּוֹלְהוּ סְבִירָא לְהוּ דְּבַח"ל חֵיבִין לִר"י אַף עַל גַּב דְּלֹא נִיחָא
תַּשְׁמִיּוּשְׁתִּיהָ וְאִין מְקוּם לְנִטוֹת כ"א בְּשִׁנְאָמַר דְּרַבָּה בִּב"ח לִית לִיהֵ הֵרָה דְּהִלְכָה כְּסַתְּם
מְשֻׁנָּה וְאִם פִּן לְדִידֵן דְּסְבִירָא לָן הִלְכָה כְּסַתְּם מְשֻׁנָּה תַּבְּנָא לְדִינָא לְפָסוּק כְּסַתְּם מְשֻׁנִּיּוֹת
דְּטָהֲרוֹת דְּאַתִּינֵן כְּרַבְּנֵן: וְאַנִּי תַמָּה עַל הַרְמַב"ן וְהַרִיטְב"א שְׁדַעְתָּם לְפָסוּק לְהִלְכָה כְּהֵרָה
מִימְרָא דִּר"י יְרוּשְׁלַיִם כּו' וּמִן יְהִיב לָן מַעְפְּרִיּהוּ.

וּמִלִּינֵין עֵינִינֵין שְׁהֵרִי הַסּוּגִיא מְפֹרְשֵׁת שְׁזָה נִגְדַּת סַת"מ וְאִיָּהּ אֲפָשֵׁר שִׁר"י תּוֹפְסֵן פִּן לְהִלְכָה
וְהֵרִי הַרְמַב"ן גּוֹפְנִי בְּמִלְחָמוֹת פָּרַק אִילוּ עוֹבְרִין כְּתַב עַל דְּבָרֵי הַרְזִי"ה שֵׁם דְּפּוֹסֵק כִּר"ש
דְּסַתְּם מְשֻׁנָּה פְּנוּתִיהָ דְּלֹא כְּרַבְּנֵן וְדִלָּא כִר"י וְהַרְמַב"ן כְּתַב דְּתִימָא הָא לָא חַשׁ לְקַמְחִיהָ
דְּאִי מַתְנִי סְתָמָא הִיא הִיכָא סְבִיר ר"י כְּרַבְּנֵן וְהַאמַר ר"י הִלְכָה כְּסַתְּם מְשֻׁנָּה כּו' כ"ש
דְּאַנֵּן מִדִּר"י הוּא דְּנִפְקָא לָן הִלְכָה כְּסַתְּם מְשֻׁנָּה וְה"ל לְמַרְמֵי דִּר"י אֲדִר"י אֲבָל כּוּף אֲזַנְיָהּ
לְשִׁמּוֹעַ דְּהָא סְתָמָא לָאו דְּסַמְכָא הוּא מְשׁוּם דְּסַתְּם וְאַח"כּ מַחְלֻקָת הוּא כּו' ע"ש בְּאַנְרָה
וְכֵרָה הֵם דְּבָרֵי הַרְזִי"ן שֵׁם בַּע"א קִצְת וְכִיּוּצָא בְּזָה כְּתַב בְּמִלְחָמוֹת פ"ב דְּמַגִּילָה ע"ש (וְהַרְזִי"ן
שֵׁם כְּתַב עַל דְּבָרֵיו דְּמָה שְׁפַתְב דְּלֹא אֲפָשֵׁר דְּסְבִירָא לִיהֵ כְּרַבְּנֵן ג פִּינֵן דְּסְבִירָא לִיהֵ
הִלְכָה כְּסַתְּם מְשֻׁנָּה אִינוּ מוֹכְרַח כּו' וְעוֹד דְּהָא ר"י זִמְנִין פְּסִיק דְּלֹא כְּסַתְּם מְשֻׁנָּה

וכדאמרין בכתב דוכתי אמוראי גינהו ואלקבא דר"י עכ"ל והוה לישנא זימנין פסיק כו' צ"ע וגם דהתם מימרא דר' אבהו ור"א סבירא ליה הלכה כסתם משנה כמבאר ביבמות ע"ש) וכן פתב הרמב"ן בכתב דוכתא הרי שלא זו מקלל זה זיו כל שהוא אפילו ביחיד במקום רבים אם לא במקום שי"ל דהוה סתמא לאו דסתמא הוא וגם הריטב"א הובא בשיטה מקונצת לב"מ דף נו"ן פתב אהא דאמר רבא הלכתא שתות קנה ומחזיר אונאה יש מקשים פיון דאוקי רבא סתם מתני' כר"י היאך פסק הלכה כר"ט כו' וזו אינה קושיא שאין למדים מן הכללות והרבה פעמים פוסקים האמוראים הלכה ביחיד וכן פוסקים לפעמים הלכה דלא כסתם משנה חוץ מר"י שהוא סובר דלעולם הלכה כסתם משנה עד כאן לשונו.

והריטב"א בחידושי גיטין דף פ"א בההוא דאמר רבא בב"ח אמר ר"י מחלוקת בשראוה שנבעלה כו' אבל הרי"ף פסק כסתם משנה כו' דסמוך אאידיך אמורא שאמר משמיה דר"י הלכה כסתם משנה דבכל דוכתא מקשינו הכי להדיא ולא מתרצינו אמוראי גינהו אלא אגב הדחק היכא דלא משכח תירוץ אלא להלכתא אלא בהכי עד כאן לשונו.

ואם כן איך פתבו לסמוך בזה על מימרא דרבא בב"ח אמר ר"י לפסוק הלכה כר' יהודה פיון שהם עצמם החליטו דר"י סבר הלכה כסתם משנה ואין מוציא מן הפלל אלא היכא דאשכח סתמא אחרינא ואיכא לאלומי האי סתמא טפי או אם היה גורס במימרא דמסיים שהם דברי היחיד וכמו שכתב רש"י בשבת דף קמ"ז גבי ההוא חכינאי מתני' לה וכן פתבו התוס' בחולין דף ע"ז גבי אל תקניטני שבלשון יחיד אני שונה אותה שאין לפרש דמוקי ביחידא דהא סבירא ליה הלכה כסתם משנה אף דאתי ביחיד ע"ש וכן פתבו בכתב דוכתי ולפי מה שכתב מהו דרבא בב"ח אין סתירה כלל דאיהו לא סבירא ליה הוה דהלכה כסתם משנה ואיכא למימר דרבא בב"ח שמע הוה מימרא מר"י בתחלה דאפתי לא הוה מסתבר ליה הוה דהלכה כסתם משנה וכמו דחזינו דסבירא ליה לרבא בב"ח ור"י בר יוסף ועוד אמוראי אלקבא דר"י ושוב חזר בו ולמד ולימד דהלכה כסתם משנה וממילא דחזר בו גם כן מהו מימרא דירושלמי כו' דאתיא כר' יהודה ולא כסתם משנה וכה"ג אשכחן ביבמות דף ס"ד דאמר רבא עלי' דר"י בר יוסף יצחק סומקא לאו בר סמקא אבין ישנו בחזרה יצחק סומקא אינו בחזרה ופירשו רב יצחק אינו מצוי לפניו ופעמים ששמע דבר מר"י ולמחר חזר בו ר' יהודה והוא אינו יודע עד כאן לשונו ואם כן יש לומר דהנהו מימרא דשמענו מנייהו דאתיא כר' יהודה הנה קודם חזרה שהנה סבור שאין הלכה כסתם משנה ושוב חזר בו ר' יהודה ואמר הלכה כסתם משנה והיינו מימרא דר"א שהוא מתורתו של ר' יהודה מפל מקום פריה מממרא דר' יהודה דכאן הודיעה על רבא בב"ח דהוה מימרא הנה שגור בפי התלמידים וקבעיה בש"ס כסתם ואם כן הנה לו לרבא בב"ח לחזור בו ממה ששמע מר' יהודה הוה דירושלמי כו' וע"ז משני דלרבא בב"ח מתפרש פאן ולא סבירא ליה אבל אנו לדין דקי"ל כמ"ד אלקבא דר' יהודה הלכה כסתם משנה אתי' כפשטא דכאן וסבירא ליה הוא וכמו שאמר ר' אליעזר וגם בפשיטות יש לומר דלמ"ד הלכה כסתם משנה הוה מימרא דרבא בב"ח אלקבא דר' יהודה אתמר וליה לא סבירא ליה ורבא בב"ח דגמיר לה כסתם לטעמיה דל"ל הלכה כסתם משנה סוף דבר הכל נשמע שדברי הרמב"ן והריטב"א הם צריף עיון גדול והדבר ברור לענ"ד שהרי"ף שהביא מימרא דר' יהודה אינו רק ללמוד מזה דהכי דשם רשות

הַרְבִּים עָלֶיהָ לֹא מַעֲרָבָא כִּי אִם בְּדִלְתוֹת נְעוּלוֹת אֶבֶל לֹא נָחִית לְכַרוּרֵי מַהוּ ר"ה וְסָמָךְ לֹו עַל מַה שֶּׁפֶתַח בַּפ"ק דְּשִׁבְתָּ דְּסַרְטֵיא וּפְלִטְיָא וּמְבוֹאוֹת הַמְּפֹלְשִׁין זֶהוּ רְשׁוֹת הַרְבִּים גְּמוּרָה וּבְעִירוּבֵין מִיִּיתֵי הֵךְ מִתְנִיתִין דְּאִם הִי דְרָךְ הַרְבִּים מְפַסְקֵתֵן פְּלוּגְתָּא דַר' יְהוּדָה וּרְבָנֵן וּמִן הַסֵּתֵם אֵין לְזוּז מִמָּה דְקִי"ל בְּכָל דְּוִקְתָּא יַחֲד וּרְבִים הִלְכָה פְּרָבִים וְכֵן מִשְׁמַע מִלְשׁוֹן הָרִי"ף שֶׁפֶתַח וְה"מ מְבוֹאוֹת הַמְּפֹלְשִׁין לְרְשׁוֹת הַרְבִּים הוּא דְסָגִי לְהוּ בְצוּה"פ כּו' אֶבֶל בְּרְשׁוֹת הַרְבִּים גּוּפָא לֹא מַעֲרָבָא אֶלָּא בְּדִלְתוֹת כּו' דְאָמַר רַבָּה בְב"ח כּו' דְאֶלְמָא פֶּל שְׂאִינֵן נְנַעְלִים בְּלִילָה חֲיִיבִין עָלֵיו מִשׁוּם ר"ה וְר"ל דְּמְבוֹאוֹת הַמְּפֹלְשִׁין שְׂאִין הַרְבִּים עֲצָמָם עוֹבְרִים בְּתוֹךְ הַמְּבֹוִי מִצַּד זֶה לְצַד זֶה סָגִי בְצוּה"פ מַה שְׂאִין כֵּן אִם הַרְבִּים עֲצָמָם עוֹבְרִים שְׂמָה בְּעֵנֵן שֶׁהוּא רְשׁוֹת הַרְבִּים גְּמוּרָה בְּעֵי דִלְתוֹת פְּדָאֵר רַבָּה בְב"ח יְרוּשָׁלַיִם כּו' אֶלְמָא פֶּל שְׂאִינֵם נְנַעְלִים כּו' ר"ל שְׂאִינוּ לֹוּמַד מִשְׁם רַק לֹוּמַר דְּרְשׁוֹת הַרְבִּים שְׂאִין לֶה דִלְתוֹת נְעוּלוֹת חֲיִיבִין עָלֶיהָ אֶבֶל מְפֹלְשִׁין אֵינוּ בָּא לְלַמֵּד מִשְׁם דְאָף שִׁישׁ שְׁם ד' מְחִיצוֹת פִּירוּשָׁלַיִם חֲיִיבִין עָלֶיהָ דְזֶה לֹא מִיִּקְרִי רְשׁוֹת הַרְבִּים לְדִידָן כִּלְלֵן דְּכִינֵן שִׁישׁ שְׁם ד' מְחִיצוֹת ה"ל פְּרְשׁוֹת הַיַּחֲד וְאֵינוּ בְּטֵל עַל יְדֵי בְקִיעַת הַרְבִּים כִּלְלֵן רַק שְׂאֵנוּ לְמַדִּים מְדַבְּרֵי רַבָּה בְב"ח אֵלוּ לְעֵנֵן מַה דְּמִיִּקְרִי רְשׁוֹת הַרְבִּים לְדִידָן לֹא מְהַיְצוּה"פ וּבְעֵי דִלְתוֹת וּלְכֵן מִיִּיתֵי מִיַּד בְּתַר הֵכִי הֵךְ דְּמְבֹוִי שְׁנַפְרֵץ כּו' דְחָצַר מְוֹתֵרַת אַע"ג דְּבָקְעֵי בְּהַרְבִּים דְּתַנְיָא חָצַר כּו' שֶׁהוּא פְּדַבְּרֵי חֲקָמִים דְּבָשֵׁם ד"מ לֹא אֶתוּ רַבִּים וּמְבֹוֹטְלֵי הַדְּבָרִים בְּרוּרִים לְעַנ"ד וְעַתָּה יֵרָא אִישׁ גְּבוּן וְחָכָם כְּמוֹהוּ כִּי מִי שֶׁקָּרָא שְׁם קְוִשׁוֹת וְדַקְדוּקִים הֵם הִלְכוֹת גְּדוּלוֹת וּקְבוּעוֹת בְּלֵי פִיקְפוּק וְעַל דָּא סָמָךְ רַבִּינוּ הַגְּדוֹל הַרְמַב"ם ז"ל: וְעַתָּה אֶבֶל לַמ"ש כ"ת דְּהָא וְדָאִי אֵף בְּשֵׁם ד' מְחִיצוֹת כִּלְלֵן שִׁישׁ לֹו פְּרָצוֹת רַחְבּוֹת י"ו אֶמָּה הֵנִי רְשׁוֹת הַרְבִּים גְּמוּרָה אֵף לְרַבָּנֵן דְּפָסִי בִּירְאוֹת הֵינֵנוּ בְּעֶשֶׂר אוֹ בִי"ג אֶמָּה וּשְׁלִישׁ אֶבֶל בִּי"ו פְּשִׁיטָא דְהֵנִי ר"ה גְּמוּרָה דַּא"ל"כ אֵין פְּרָצָה אוֹסְרַת לְרַבָּנֵן זֶה תִּימָא וִירוּשָׁלַיִם תּוֹכִיחַ לְאַחַר שְׁנַפְרָצוּ בְּהַרְבִּים פְּרָצוֹת הֵנִי רְשׁוֹת הַרְבִּים גְּמוּרָה אֵף לְרַבָּנֵן פְּדוּמוֹכַח בְּפִרְקֵי הַמּוֹצֵיא תְּפִילִין כּו' וְזֶה דְבָר פְּשׁוּט אֵין צָרִיךְ לְפָנִים כּו' עַכ"ד וְלוּלִי כִּי מְוֹחֲזֵנִי בַמְכ"ת דְּדִיִּיק וּגְמִיר שְׁמַעְתָּא הֵיִיתֵי אוֹמַר כְּמוֹ שֶׁפֶתַח בְּסוּף סֶפֶר נַה"כ בְּשֵׁם תְּשׁוּ"בִי שֶׁפֶתַח לְחֲכָם אֶחָד שְׁדוּמָה לְמִי שֶׁאַחַר שֶׁלְּמַד כִּלְלֵן מְסַכַּת עִירוּבֵין כּו' וְנִפְלְאֵתִי אֵיךְ טָחֵן הַדְּבָרִים שֶׁהוֹצִיא מִפִּיו וְכַתֵּב שְׂאִין צָרִיךְ לְפָנִים וְלְדַבְּרֵיו כִּלְלֵן מַה שְׁנַתְּחַבְּטוּ בְּזֶה לְלַמֵּד מְדַבְּרֵי רַבָּה בְב"ח שְׂאֵמַר יְרוּשָׁלַיִם כּו' הִיא כַר"י וְלֹא פְּרָבָנֵן לִיתָא דְגַם רַבָּנֵן מוֹדוּ בְּהָא שְׂאֵם אֵינֵן נְעוּלוֹת הוּא ר"ה כִּינֵן שֶׁהַשְּׁעָרִים רַחְבִּים י"ו אֶמָּה אֵין מוֹעִיל שְׁם ד"מ וּמָה לִי לְאַחַר שְׁנַפְרָצוּ אוֹ קוֹדֵם שְׁנַפְרָצוּ וְאֵין שְׁם דִלְתוֹת נְעוּלוֹת וּכְבָר הַקְּשׁוּ כֵּן הַתּוֹס' דְמֵאִי מִיִּיתֵי מִירוּשָׁלַיִם שֶׁהִיוּ רַחְבִּים י"ו לְפָסִין וְתִירְצוּ דִי"ל הוֹאִיל וְהִי לִירוּשָׁלַיִם צוּה"פ דְחָשִׁיב כְּמַחֲצָה לֹא הֵנָּה לְרַבִּים דְּבָקְעֵי לְבַטֵּל הַמְּחִיצָה וְעֵינֵן בְּתִשׁוּבָתִי בְּאַרְוֶה בְּדַבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּזֶה וְעֵינֵן בְּרִיטְב"א שֶׁפֶתַח לְהַדְיָא דָּאִי אֵיכָּא שְׁם ד"מ אֵף בְּרַחֲבֵי י"ו גְּמִי שֶׁפֶתַח וְאֵיכָּא לְמִזְנֵק ר"י דְאָמַר יְרוּשָׁלַיִם כְּמֵאֵן אֵי לְרַבָּנֵן הֵא אֵיכָּא שְׁם ד"מ דְּעֵדִיפֵי מְפָסִי בִּירְאוֹת כִּי בּוֹדָאִי הֵנָּה בְּכָל פֶּתַח מְכָאֵן וּמְכָאֵן עוֹמֵד מְרוֹבָה כּו' וְכֵן מְבֹוֹאֵר מַהֵךְ דְּתַל הַמְּתַלְקֵט וּבְדַבְּרֵי הַרִיטְב"א שְׁם וְהַפֵּל צְפוּי בְּתִשׁוּבָתִי בְּאַרְוֶה.

וּמָה שֶׁפֶתַח יְרוּשָׁלַיִם תּוֹכִיחַ לְאַחַר שְׁנַפְרָצוּ בְּם פְּרָצוֹת דְהֵנִי ר"ה גְּמוּרָה אֵף לְרַבָּנֵן כּו' וְלְדַבְּרֵיו ה"ל לְמַרְמֵי יְרוּשָׁלַיִם אֶהְדְּדִי דְהָא קוֹדֵם שְׁנַפְרָצוּ וְאֵין דִלְתוֹת נְעוּלוֹת וְהַשְּׁעָרִים מְפֹלְשִׁין וְרַחְבִּים ט"ז אֶמָּה דְסָבִירָא לִיהָ לְרַבָּנֵן דְלֹא הֵנָּה רְשׁוֹת הַרְבִּים וּלְפִי מַה שֶׁפֶתַחוּ

התוס' הא דלר"י הוי רשות הרבים אף על גב דלדידיה שתי מחיצות דאורייתא מפל מקום הוי רה"ר לעומד באמצע הפילוש שהיו פתחים מפולשין לכל הצדדים ומבואר בש"ס דלרבנן לא קיימא הך דר"י ולא בעי דלתות משום דאיכא שם ד' מחיצות ואם פן מה שנה קודם שגפרצו מלאחר שגפרצו דהנה רשות הרבים פנין דעדיין יש שם ד' מחיצות ואף שהיה פרוצות י"ו אמות ומפולשין קודם שגפרצו נמי היה במקום פתחים ט"ז אמה ואי הוי מודו רבנן דבקיע' ט"ז אמה מבטל מחיצות כה"ג גם קודם שגפרצו היה בטל ואף לפי מה שכתבו התוס' דכיון דאיכא צוה"פ כו' הרי בקל היה להם לתקן צוה"פ למקום הפרצות שלא יתבטלו המחיצות ויהיה רשות היחיד וגם נלענ"ד שדברי התוס' בזה אינם אמורים שיהיה פן לדינא אליבא דרבנן שבמקום רוחב ט"ז יצטרף צוה"פ דז"א דאם נאמר שברוחב י"ו בטל שם ד"מ וה"ל ר"ה ממילא שאין צוה"פ מועיל לרשות הרבים רק כנונתם ליישב מה שהקשו דמאי מיייתי מירושלים שהיה רחב י"ו לפסין שאינם רק י"ג וע"ז באו לתרץ דהש"ס סובר דאם איתא דלענין בקיעת רבים יש לחלק בין י"ג לי"ו דבי"ג לא מבטלי אם פן גם בט"ז ואיכא צוה"פ יש לומר דלא מבטלי דכמו ברחב י"ג ובקיע רבים אמרינן פתחא הוא ה"נ בט"ז נימא פתחא הוא פנין דיש פאן צוה"פ וע"כ לומר דלכך ירושלים חשיב רשות הרבים משום דבקיעת רבים מבטל מתורת פתח ומשוי ליה פפרוץ במלואו אם פן גם בפסין שדנרף הרבים מפסקתו לא יועילו פח המחיצות שלא יצטרף לסלקה לצדדים ומשני פאן ולא סבירא ליה דאי הו דאמר כר' יהודה וממילא דלרבנן דסבירא ליה דרבים לא מבטלי מחמת פחו של מחיצות איתו עלה ולא משום דאמרינן פתחא הוא ממילא דאין לחלק דאף בי"ו ואין שם צוה"פ פנין דאיכא שם ד"מ ואין בקיעת הרבים מבטלת הרי הוא רשות היחיד מן התורה ולולי דברי התוס' הייתי אומר ליישב בפשיטות וייתיישב גם פן מה שהוצרך הש"ס להקדים הך דר' יהודה ור' אליעזר דאמרי תרנוניהו פאן הודיעה ומקשי עלה מהך דירושלים ובפשיטות ה"ל למימר אמתייתין והאמר רבה בב"ח כו' לימא דכר"י אמרה לשמעתיך וכדנרף הש"ס בדוכתי טובא ודונח לומר דניחא ליה לאקשוני דר' יהודה אדר' יהודה ולפי מה שפכתתי יש לומר דהא לא קשיא ליה דמצנין למימר דר' יהודה דאמר נמי פרבנן וירושלים שאני שהיה רחב ט"ז וכל שיש פאן ט"ז ליכא למימר דפתחא הוא אף שיש שם צוה"פ פנין דבקיע רבים ברוחב ט"ז שהוא שיעור ר"ה מה שאין פן ברוחב י"ג אף על גב דאיכא בקיעת רבים אמרינן פתחא הוא לענין פסי ביראות אליבא דר' יהודה שם מה שאין פן השתא דקאמר פאן הודיעה פחו של מחיצות משמע דהא דלא איכפת לן בבקיעת רבים גבי פסים אינו משום דחשבינן לפתח אלא דאפילו חשבת ליה פרצה אין פח בקיעת רבים מועיל לבטל מחיצות העומדות וכיון דמתמת פחו של מחיצות אתינן עלה שוב אין לחלק בין י"ג לט"ז וכמו שכתבו התוספות והריטב"א בדרף ו' ע"ש ויש להעמיס גם בכוננת התוספות כמו שפכתתי ומתיישב קושית מהרש"א וקצרת: ועכ"פ מבואר נגלה מדברי הש"ס והתוספות ובעל המאור והרמב"ן והריטב"א דלרבנן הך דירושלים אף בלא דלתות נעולות אין חייבים אף על גב שהוא רחב ט"ז ולמה יגרע אחר שגפרצו בה פרצות אף הדבר ברור דפרצות אלו אם היה באמצע החומה אף אם היה לארבע רוחות ומפולשים ורחב י"ו אין בכך פלוג דלרבנן פנין דאפתי איכא שם ד"מ אף פרוצי ירושלים היה בקרנות ואם נפרץ בכותל מזרחית סמוך לקרן דרומי ונבדל

שם בקרן דרומי ובכותרל צפוני סמוך לקרן מערבי או איפכא ומכ"ש פשנפרצו פל הקרנות שפטרל ממנה שם ד"מ ואין מועיל שום תיקון של צוה"פ פלל נראיתי בס' יד דוד בעירובין דף ק"א הביא בשם ס' זרע אמת שפכת טעמא דנייד רבא מאוקימתא דר' פפא דמוקי פאן קודם שנפרצו כו' משום דסברא פיון דיש שם ד' מחיצות לא אתו רבים ומבטלו ואפילו לאחר שנפרצו בה פרצות נמי לא הני רשות הרבים כמו פסי ביראות ואפילו פרוץ מרובה על העומד והאריה להשיג על המשנה למלה פ"ג מהל' ביאת מקדש דנקט בפשיטות דלאחר שנפרצה ירושלים הני רשות הרבים דרבא לא סבירא ליה הכי ועיין מה שפכת עליו בספר הנ"ל.

ולענ"ד בלא"ה זה אינו והדין עם המ"ל בזה וכתירוץ ר"פ אנו צריכים לומר בכמה מקומות וכמו שפכתו התוספות בכמה דוכתי והיינו כמ"ש שהיה שם פרצות המבטלות שם ד"מ וכמו שפכתו ונעשית ר"ה ור"ה לא מערבה על ידי צוה"פ ואע"ג דצוה"פ בכל מקום כמחיצה הוא מפל מקום מחיצות הם הל"מ והכי גמירי לה דלבטולי רשות הרבים לעשותו רשות היחיד לא מהני על ידי צוה"פ רק בעינו על כל פנים שם ד' מחיצות ובהכי א"ש מה שפכתו התוס' ריש פרק א"ד דהו דשכח ולא הביא ספין היינו לאחר שנפרצו בה פרצות ולכאור' קשה איך אכלו פסחיהם בלילה והתוס' בב"מ דף נ"ג הרגישו בזה וכתבו דנפל מיעוט מחיצות אף על גב שאסור לטלטל בשפת מפל מקום מיקרי מחיצה לענין אכילת קדשים וקדשים קלים כו' והו מלתא טעמא בעי דהא פשיטא דבעי מחיצה לאכילת קדשים וכיון דלא חשיבא מחיצה לענין טלטול שפת לא יועיל גם כן לענין אכילת קדשים וראיתי בתו' שו"ת כ"ת שהביא דברי תוס' אלו וכתב גם כן שצרי' עיון למה יגרע מחיצות קדשים.

אף לפי מה שפכתתי א"ש דנדאי לא הניחו הפרצות פמות שהם רק עשו להם צורת הפתח דאף לרב דיותר מי' ימעט מודה דמן התורה מהני אפילו טובא כמ"ש התוספות בדף ו' ובדף כ"ג ואם כן הרי יש פאן מחיצות לענין כל מילי רק דלענין שפת גמר דכל שהרבים בוקעין וה"ל הוא גופא ר"ה לא מהני ליה צוה"פ רק דלתות נעולות ולכן שפיר היה אסור בשבת בטלטול ועיין מ"ש אא"ז מהרש"א בפסחים שם דהא דמשמע להו להתוס' דהשאלה היה משום טלטול בשפת ולא משום טלטול בפמלית ומשום דקא פרי' התם והא קא מחמר ומחמר אין איסור בפמלית.

ולפ"ז היה נלענ"ד דא"ש בפשיטות מה דקש' להו להתוס' בב"מ דכיון שנפרצו פרצות עד שאסור לטלטל איך אכלו פסחיהם בלילה דלכאורה לק"מ דהא קי"ל דקדושה ראשונה קדושה לשעמה וקדושה לע"ל ואוכלים קדשים קלים אף על פי שאין חומה והו דאמר בב"מ דנפיל מחיצות אתי כמ"ד לא קדושה לע"ל וכמו שפכת בספר התרומה הל' א"י ועיין ברמב"ם סוף פ"ו מהלכת בית הבחירה ובדברי הראב"ד והפס' משנה שם (ומה שפכת במשנה למלה ליישב ברמז לא הבנתי ואפשר שרצה לומר דאף על פי שאין צרי' מחיצות לאכילה מפל מקום לענין זה הועילו המחיצות שלקטוהו שאמיצא והחזירו אינה מותר שיוכשר לאכלו בלא מחיצות וצ"ע) וצ"ל דהתם לא ניחא להו לומר כן כי היכא דלא תיקשי על מ"ד דלא קידושה לע"ל מהו עובדא דהקיל אף לפי דברי מהרש"א ו"ל דאהו מ"ד לא קשיא דאיהו סבירא ליה לפרש שמחמת איסור טלטול בפמלית

שאלוהו ומיירי קודם שגפרצו ופצות ופצות לא תקשי וכלא מחמר משום דמחמר בכרמלית הוא וליפא איסורא רק לטלטל בידיים שאלוהו מה שאין פן למ"ד קדשה לע"ל משמע ליה להמקשן דבסתמא איירי לאחר שגפרצו בה ולהכי קשיא ליה וכלא מחמר ולא ניחא ליה לשנויי דמיירי קודם שגפרצו וליפא רק פכרמלית פינון שאין הכרח לזה מחמת אכילת קדשים אם פן יש לומר דמסתמא עדיין לא גדרו הפצות בזמן ההוא (ועיין בס' יד דוד שכ' דתחלת גשיאות הקלל בתחלת מלכות הורדוס והורדוס באמצע מלכותו גדר פצות ירושלים ע"ש בעירובין דף ק"א וע"ש בס' הג"ל בפסחים מה שכתב על מהרש"א שפראה מקום דמחמר בפכרמלית ליפא מפרק המוציא תפילין ולא נמצא שם וגם הביא דברי המג"א סימן ש"ה עיין שם ועיין במג"א סימן רמ"ו לענין מחמר בפצות שפראה דברי הרשב"א וקר"ן בפ"ק דע"א וילדעת הרשב"א אפילו בפצות יש איסור מחמר ואם פן כ"ש בכרמלית) ומצאתי בש"מ לב"מ בשם תוספות שאנ"ן דנפול מחיצות וא"ת והא אמרינו בשבועות קדושה ראשונה כו' ויש לומר דהכא כמ"ד לא קדשה ואף על גב דכל זמן שבית המקדש קיים מסתבר שכל הקדושות קיימות אפילו למ"ד לא קדשה לע"ל כמו למ"ד קדשה אחר חורבן יש לפרש דנפול מחיצות שחבר הבית אלא אהיה דחלק קשה דמוקי לה גבי מה שכתב של עה"נ כו' והשתא לפי"ז פשיטא שאין מקום לדברי התוספות בב"מ שהקשו אהא דפסחים שאכלו פסחיהם לאחר שגפרצה דכיון שבית המקדש היה קיים לכ"ע הקדושה קיימת אף דנפול המחיצה וצ"ל דהתם לא סבירא ליה הכי ואין פאן מקומו: ומ"ש כ"ת דנדאי פצצה ט"ז אמה פוסלת לרבנן אף בשם ד' מחיצות דאל"כ אין פצצה פוסלת כלל לרבנן וזה מן התימה כו' ולא יכולתי להבין דברי מעכ"ת שכתב דבייש לו שם ד' מחיצות אין שם ר"ה עליו כו' ולעולם וכי לרבנן אין שיעור לדבר לפצצה ולא יהיה ר"ה וזה מבואר בהיפוף כמש"ל דירושלים תוכיח כו' ובהנה סובב הולך בכמה דפין ויודע אני שכ"ת יש לו לב מבין אף לבי' כשמעתיא דמשכא ליה טובא שאילולי זאת אף אם היה נדמה לו פהרי עוז היה מפעפען בשכלו הנה ומכ"ש בדבר זה שאין פאן מעלות ומורדות כלל ולא שבילי בית גלגול רק שביל ישר ועיניו הרואות מה דאמרינו בעירובין דף כ' בהיה דר"א דאמר הזורק לבין פסי ביראות כו' לא צריכא דעבד פעין פסי ביראות בר"ה וזרק לתוכה חייב הא נמי פשיטא אי לא דבעלמא מחיצה היא גבי בור היכא משתרי ליה כו' ופרש"י חייב חטאת דרה"י מעלייתא היא כו' ע"ש הרי מבואר דלאו לענין פסין לביראות הקילו בזה רק מדין תורה בכל מקום מחשב רה"י כה"ג אף על גב דרחמנא אגמרי' למשה לא תפרוץ רובה פתבו התוס' ר"פ עושין פסין והא דאמר לעיל רחמנא אגמריה כו' היינו היכא דליכא שם ד"מ פי הכא הואיל ואיכא בכל צד אמה מפאן ואמה מפאן חשוב פתח עכ"ל והריטב"א שם פתב וז"ל ויש מי שתיגרץ בזה דמדאורייתא אפילו פרוץ מרובה פשר פינון שיש במקום אחד שיעור רוחב מחיצה ומ"ש הכי אגמריה כו' רצה לומר שצתידין חכמים לתמן כו' והנכון פשיטת התוספות פי מחיצות הל"מ ואין פולם שוות כו' ה"נ פה הוא דין של תורה דכל שיש מחיצות שלימות בזויות שיעור אמה לכל צד פעין פסי ביראות שפס אחד חשובה מחיצה גמורה ולא תפסל בשום פצצה בעולם ובאו חכמים ואסרו בו שלא לטלטל אלא לצורף עולי רגלים או לדבר מצנה כדלקמן עכ"ל.

וכן בריטב"א שם דף ט"ו ע"ב בסוגיא דפרוץ פְּעוּמָד פְּתַב שְׁהַקְשׁוּ בְּתוֹסְפוֹת דְּמִשְׁמַע
דְּפְרוּץ מְרֻנְבָּה כְּפְרוּץ דְּמִי ד"ת וְאֵלּוּ לְקַמְן אָמַר הַזּוֹרֵק לְפָסִי בִּירְאוֹת חֲזִיב כּו' וְהֵתֵם אִין
צוּרַת הַפְּתַח כּו' וְתִירְצוּ דְכִינְן שְׁהַעֲמִיד אוֹתָן פָּסִין רְחֻבוֹת לִב' פְּאוֹת וְאַמָּה לְכָאן וְאַמָּה
לְכָאן חֲשׁוּב כְּמַחֲצוֹת גְּמוּרוֹת מִן הַתּוֹרָה כְּעִנְיָן שְׁאַתָּה אוֹמַר כּו' וְאֵלּוּ הֵכָא מִיְיָרִי בְּדַבְרָא
הַעֲשׂוּי פְּרָצוֹת כִּי הָעוֹמֵד אִינוּ חֲשׁוּב מְחִיצָה בְּפָנֵי עֲצוּמוֹ וְהוּא צָרִיף לְצִירוּף הַפְּרוּץ הַלְּפָף
הֵתֵם בְּפָסִי בִּירְאוֹת הָא אֵיפָא שָׁם ד"מ מִן הַתּוֹרָה כִּי אוֹתָן דְּיוֹמְדִין חֲשִׁיבִין מְחִיצָה ד"ת
דְּהִכִּי גְמִירִי לָה עכ"ל וְכ"כ עוֹד שָׁם כְּמָה פְּעָמִים הָא קָמֵן שְׁפָלִי סָפֵק כָּל שְׂיֵשׁ כָּאן שָׁם ד'
מְחִיצוֹת הָנִי רַה"י גְּמוּר מִן הַתּוֹרָה אֵלִיבָא דכ"ע אֲפִילוּ לר"י אֵלָא דר"י סְבִירָא לִיה דְּאַף
דְּגְמִירִי דְּהָנִי רַה"י הִינְנוּ פְּשָׁאִין רַבִּים שָׁם וְרַבְּנָן סְבִירָא לְהוּ דְּבַקִּיעַת רַבִּים לֹא מְבַטְלִי
מְחִיצָתָא וְאִם כֵּן פְּשִׁיטָא דְּאִין לְחַלְקָא בֵּין אִם הַפְּרָצָה יו"ד או ט"ז וְיוֹתֵר דס"ס מְחִיצוֹת
בְּמִקּוּמָם עוֹמְדִים וְלַעֲנָן בְּקִיעַת הַרְבֵּים אִין לָנוּ לְחַלְקָא אִם בּוֹקְעִין בִּיּו"ד או י"ג או ט"ז
וְכִמוֹ שְׁפַתְבָּא הָרִיטְב"א לְהַדְּנָא בְּדָף ו' ו'נ"ל וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאַנְן סְבִירָא לָן פִּינּוּ דְּטַעֲמָא מְשׁוּם
דְּאַתּוּ רַבִּים וּמְבַטְלִי מְחִיצוֹת אִין לְחַלְקָא בֵּין י"ו אָמָה או פְּחוֹת מְכִינּוּ דְּבַקְעֵי רַבִּים כּו' וְכֵן
מְבֻנְאָר מ"מ"ש בְּדָף כ"ג וְשְׁמַעִינוּ מֵהֵכָא דְּכָל שְׁהַדְּרָף סְלוּלָה וְעֲשׂוּיָה לְכָף אִין הַפְּרָשׁ בֵּין
רְחֵב ט"ז או פְּחוֹת דְּהָא פְּרָכִינּוּ מִירוּשְׁלַיִם שְׁהִיא רְחֵב ט"ז וְתַשְׁמִישׁ הַרְבֵּים גְּדוּל לְפָסִי
בִּירְאוֹת שְׁאִינָם רְחֵבִים אֵלָא י"ג אָמָה וְשְׁלִישׁ לְכָל הַיּוֹתֵר אֵלְמָא כִּי הַדְּדִי גִינְהוּ עכ"ל
וּמְבֻנְאָר דְּמֵאן דְּסְבִירָא לִיה דְּדְרָף סְלוּלָה מְבַטְלִי אִף בְּפְחוֹת מְבַטְלִי וּמֵאן דס"ל כְּרַבְּנָן דְּלֹא
מְבַטְלִי אִף אִם הוּא פִּירוּשְׁלַיִם אִינוּ מְבַטְלִי וְכ"כ שָׁם אַח"כ וְל"ל דְּשְׁאִנֵּי הֵכָא שְׁהוּא רְחֵב
ט"ז דְּהָא פְּרִיָּשְׁנָא שְׁאִינוּ מַעְלָה וְלֹא מוֹרִיד כּו' וְכ"כ אַחַר כָּף וְאֵיפָא לְמִידָק מ"מ ר"י
דְּאָמַר כְּמֵאן כּו' אִי לְרַבְּנָן הָאֵיפָא שָׁם ד"מ דְּעֲדִיפֵי מְפָסִי בִּירְאוֹת כִּי אִין סָפֵק שְׁבִאוֹתָן
רוּחוֹת שְׁהִיוּ פְּתַחֵי יְרוּשְׁלַיִם הָיָה בְּכָל פְּתַח מְפָאן וּמְפָאן עוֹמֵד מְרֻנְבָּה עַל הַפְּרוּץ (וְנִרְאָה
ש"ל קוֹדֵם שְׁנִפְרִץ בְּהַ פְּרָצוֹת דְּבַהֲכִי אֵיירִי רַבָּה ב"ח כְּמְבֻנְאָר בְּדָף ק"א דְּאֵילוּ לְאַחַר
שְׁנִפְרִצוּ פְּרָצוֹת אֲמַרִּינּוּ דְּהָנִי רַה"ר וְהִינְנוּ מְשׁוּם שְׁבַטְלִי שָׁם ד"מ מְמַנָּה עַל יְדֵי הַפְּרָצוֹת
שְׁבַקְרָנוֹת שְׁנַתְחַלְקוּ הַמְּחִיצוֹת וְכ"א עוֹמְדַת לְעֲצָמָה וְכִי גְמִירִי דְּוֹמֵיָא דְּפָסִי בִּירְאוֹת
שְׁהַפְּסִין עוֹמְדִים בְּפְאוֹת וּרְחֻבוֹת אָמָה לְכָאן כּו' וְכַמְש"ל) וְכ"כ לְהַדְּנָא גְבִי הָא דְּבַעֵי
רְחֵבָא תַל הַמַּתְלַקֵּט כּו' פִּירוּשׁ וְהוּא רְחֵב ט"ז אָמָה כּו' אֲבָל בְּתַל זֶה פִּינּוּ שְׁהוּא גְבוּהָ
יו"ד חֲשׁוּב מְחִיצָה וּמִיְהוּ הַרְבֵּים בּוֹקְעִין בּוֹ מְכָל רוּחַ וְרוּחַ כְּעִין פָּסִי בִּירְאוֹת כּו' וְאֲפִילוּ
בְּמַעְלוֹת בֵּית חוֹרִין כּו' אֲבָל לְמַעְלָה רְחֵב ט"ז אָמָה כּו' עכ"ל מְבֻנְאָר לְכָל מַעְיָיִן דְּלְרַבְּנָן
בְּשָׁם ד"מ לֹא אָתּוּ רַבִּים וּמְבַטְלִי אִף שְׁרַחֵב ט"ז אָמָה וְכֵן מְבֻנְאָר בְּמ"ש דְּלְמָא מַעְלִים
וּמוֹרְדִים פִּירוּשׁ שְׁבֵא"י אִף עַל פִּי שְׁהֵם רְחֵבִים ט"ז אָמָה וּבַקְעוּ בְּהֵם רַבִּים כּו' וְהִיא
אֵלִיבָא דר"י אֲתָמַר וְלֹא לְרַבְּנָן דְּלְרַבְּנָן אֲפִילוּ שְׁבַח"ל אִינָם רַה"ר וְכַמְש"ש הַתּוֹסְפוֹת וְכ"כ
הָרִיטְב"א אֲבַעֲיָא דְּרַחֲבָא תְּפִשׁוּט לִיה מְדַר"י כּו' אֵלְמָא דְּלְרַבְּנָן לֹא אֵיכְפַת לָן בְּרַחֲב ט"ז
וְכָל שְׂיֵשׁ שָׁם ד' מְחִיצוֹת לֹא אָתּוּ רַבִּים וּמְבַטְלִי וְכֵן מְבֻנְאָר מְדַבְּרִי בְּדָף נ"ט בְּסוּגֵיָא
דְּעִיר שָׁל רַבִּים דְּהָף דְּשְׁבִילֵי בֵּית גְּלוּל בְּרַחֲב ט"ז אָמָה הוּא וְאַפ"ה אֲמַרִּינּוּ דְּלְרַבְּנָן
אֲפִילוּ נִיחָא תְּשַׁמֵּי שְׁתִּיָּה הָנִי רַה"י וְהַדְּבָרִים בְּרוּרִים כְּשֶׁמֶשׁ דְּלְרַבְּנָן בְּשָׁם ד"מ אִין חִילּוּק
בֵּין רְחֵב ט"ז או פְּחוֹת וְאֲפִילוּ לר"י בְּשִׁמְתֵי מְחִיצוֹת לְמ"ש הַתּוֹסְפוֹת בְּחַד תִּירוּצָא אֲפִילוּ
בְּמִפְּנֻלֵשׁ בְּרוּחַ ט"ז הוּא כֵּן וְכֵן הוּא דַּעַת רַש"י וְכ"כ הָרִיטְב"א בְּדָף וַא"ו בְּרִישׁ דְּבָרִי
דְּהַשְׁתָּא לֹא סְבִירָא לִיה ק"ו דְּרַב אַחֵי שְׁלֹא הַתִּיר ר"י אֵלָא בְּט"ז אָמָה וְשְׁלִישׁ אֵלָא

שאח"כ כתב דא"א לומר פן לר"י דא"כ אין לה מבוזי מְפֹלֵש בְּעוֹלָם שְׁלֵא יְהֵא רַה"י מן התורה כו' לְכַף פִּירֵשׁ ר"י ז"ל דְּלֵא אֲיִירי בְּרוּחַב ט"ז וע"ש בְּדַף י"ג גַּפִּי הָא דְאָמַר ר' יהודה מְבוּזי שְׁהַכְשִׁירוּ בְּלַחֲזי כו' וְאֲמַנְם אִף לְהַף תִּירוּצָא שְׁהִבִּיא הֶרִיטְבָא בְּשֵׁם ר"י צ"ע שְׂאִין חִילּוּק בֵּין י"ג לט"ז פְּמִבְּנֹאָר שָׁם וּכ"כ הַתּוֹסְפוֹת לְהַדְיָא בְּדַף נ"א וּבְדַף סָמ"ף וְאֲמַנְם בְּלִקוּטֵי הֶרֶמְבִּין בְּעִירוּבֵין דָּף נ"ט פְּתַב וְז"ל וּמִיָּהוּ לר"י דְּסָבַר שְׁתֵּי מְחִיצוֹת דְּאוֹרֵייתָא אִין לְהַף ר"ה בְּתוֹף הָעִיר וְאֲפִילוּ רַחֲב כַּמָּה אֱלָא סְרִטְיָא וּמְדַבֵּר וְכִינּוּצָא בְּהֵם שְׂאִין לְהֵם מְחִיצָה כָּלָל וְאִף עַל פִּי שֵׁא"א שְׁלֵא יְהִיו הָרִים וּבִקְעוֹת סָבִיב לְהֵם כָּל שְׂאִין הַמְחִיצָה נִרְאִית לְעוֹמְדִין בְּאֲמַצְעֵי וְאִין נִיבְרַת לְהֵם וְאֵם תִּשְׁאָל דְּרָף ט"ז אָמַה לר"י הִיכָא מִשְׁפַּחַת לְהַף אִיתָא בְּבִקְעָה שְׁדָרָף ט"ז כְּבוּשָׁה שָׁם וּבִקְעָה מְצַד אֶחָד לְדָרָף אוּ מְב' צְדָדִין כו' וִי"א ר"ה בְּתוֹף הָעִיר כְּגוֹן דְּאֲתֵי רַבִּים וּמְבִטְלֵי מְחִיצָתָא שְׁבוּקְעִין בְּהֵם שְׁתֵּי וְעַרְב דְּמְבִטְלֵי לְהוּ כְּדָאֲמַרִּין לְעַנְנֵן פְּסִי בִּירָאוֹת וְאִיכָא דְּמִקְשׁוּ אֲשַׁמְעַתִּיהָ דְּהָא פְּחוֹת מִט"ז נְמִי קָרִינֵן לִיהַף ר"ה בְּגִמְרָא דְּתַנְיָא יִתַר עַל כֵּן אָמַר ר"י כו' וּפִירֵשׁ י"ז לְשֵׁלָא הַתִּיר אֱלָא בִּט"ז כו' וּכ"ת דְּהֵתֵם לְאוּ ר"ה גְּמוּרָה אֱלָא כְּרַמְלִית וְהָא דְּקָרִי לִיהַף ר"ה לְפִי שְׁהַדְרָף מְפֹלֵשׁ אִם כֵּן אִיךָ פְּלִיגֵי רַבְּנֵן וְאֲמַרִּי אִין מְעַרְבִין כו' וּכ"ת בְּצוֹרַת הַפְּתַח מְעַרְבָא הָא לֵא מְצִית אֲמַרַת דְּבַפ"ק פְּרִיךָ וּכ"ת בְּכַף הוּא דְּלֵא מְעַרְבָא כו' אֱלָמָא בְּר"ה גְּמוּרָה מִיִּירֵי וְכֵן בְּשַׁמְעַתָּא דְּלַחֲזי מִשׁוּם מְחִיצָה מוּכַח דְּבִר"ה גְּמוּרָה מִיִּירוּ ר"י וְרַבְּנֵן וְיֵשׁ לֹמַר דְּנִדְּאִי לְמַאי דְּסָבַר ר' אַחֲזִי מְעַיְקָרָא קַמִּיהָ דְּרַב אֲשִׁי לְמִימַר דְּלֵא הַתִּיר ר"י אֱלָא בְּרוּחַב י"ג אָמַה כו' הֶלְכָף לְרַב אֲשִׁי דְּהוּא מְסַקְנָא מִתִּיר ר"י אֲפִילוּ בִּט"ז אָמַה וְיִוֹתַר וּלְרַבְּנֵן ר"ה גְּמוּרָה הָיִי כו' עַכ"ל וְהָעֲתִקְתִּי קִצַּת הַלְשׁוֹן לְפִי שְׂאִין הַסְפָּר מְצוּי וְזֶה מְקָרוֹב שְׁזִיכְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׂבָא לְיָדֵי.

הָרִי מְבֹנְאָר שְׁהוּא תוֹפֵס עֵיקַר דְּלַר"י שְׁתֵּי מְחִיצוֹת דְּאוֹרֵייתָא אִין ר"ה בְּתוֹף הָעִיר אִף שְׁיֵשׁ רַחֲב ט"ז וּכ"כ שָׁם אַחַר כַּף וְא"ת לר"י פִּינֵן דְּב' מְחִיצוֹת דְּאוֹרֵייתָא וְלֵא מִשְׁפַּחַת ר"ה בְּתוֹף הָעִיר לְעוֹלָם וּמִש"ה נְמִי אָמַר בְּפִירֵייתָא הִכָּא פִּיצַד מְעַרְבִין עוֹשָׁה לַחֲזי כו' כְּדִפְרִישִׁית אִם כֵּן שָׁל רַבִּים אֲמַאי בְּעֵי שְׁיִיר כו' ע"ש וְאֵם כֵּן פְּשִׁיטָא דְּלֵא עַדִּיפִי בְּמְחִיצוֹת לר"י מְשֵׁם ד"מ לְרַבְּנֵן וְכֵן מְבֹנְאָר דְּהָא אֲמַאי דְּרַמִּי דְּר"י אֲדַר"י וְדְרַבְּנֵן אֲדַרְבְּנֵן מְהָא דְּמִי שְׁיֵשׁ לוֹ שְׁנֵי בְּתִים כו' וְשְׁנֵינֵן דְּרַבְּנֵן אֲדַרְבְּנֵן לֵא קִשְׁיָא הֵתֵם לִיכָא שֵׁם ד' מְחִיצוֹת אֱלָמָא דָּאִם הִזְהָ שָׁם ד' מְחִיצוֹת הָיִי שְׁרִי לְרַבְּנֵן אִף בְּכַה"ג דְּמִיִּירֵי הֵתֵם שְׁהִיא ר"ה גְּמוּרָה רַחֲב ט"ז וּבִוּקְעִין בּוֹ דְּמְבִטְלֵי שְׁתֵּי מְחִיצוֹת לְרַבְּנֵן אֲבָל לֵא ד' מְחִיצוֹת דְּלֵא מְבִטְלֵי כָּלָל וּמַעַתָּה מַה שְׁמַכ"ת רוּצָה לְתַפְּוֹס דְּלְרַבְּנֵן בְּשֵׁם ד"מ הִיָּינוּ כְּשְׂאִין פְּרוּץ בְּעֶשֶׂר דְּוֹקָא אִין תְּפִיסְתוּ מוֹעֵלַת וּמוֹצִיאִין מִיָּדוּ דְּלֵא מְבַעֲיָא לְשִׁיטַת רַש"י וְהֶרֶמְבִּין דְּלַר"י נְמִי מְהַנִּי ב"מ אֲפִילוּ בְּר"ה גְּמוּרָה אִם כֵּן פְּשִׁיטָא דְּכֵן הוּא לְרַבְּנֵן בְּשֵׁם ד' מְחִיצוֹת אֱלָא אֲפִילוּ לְפִי מַה שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת וְהֶרִיטְבָא בְּשֵׁם ר"י מְבֹנְאָר נִגְלָה דְּהִיָּינוּ לר"י דְּוֹקָא בְּב' מְחִיצוֹת אֲמַרִּין דְּלֵא מְהַנִּי כְּשֵׁר"ה גְּמוּרָה עוֹבֵר בְּתוֹכוֹ אֲבָל בְּשֵׁם ד"מ דְּרַה"י גְּמוּרָה הוּא מַה"ת אֱלִיכָא דְּכ"ע וְאִף ר"י מוֹדָה בְּהוּ כְּדְמוּכַח מְפִסִּי בִּירָאוֹת אֱלָא דְּלַר"י אֲתוּ רַבִּים וּמְבִטְלֵי וְאִז אֲפִילוּ בְּפְחוֹת מִט"ז מְבִטְלֵי וּלְרַבְּנֵן דְּסָבִירָא לִיהַף דְּלֵא מְבִטְלֵי גַם כֵּן אִין לְחַלֵּק בֵּין י"ג לט"ז דְּכִינֵן שְׁשֵׁם מְחִיצוֹת עֲלֵיהֶם אִינֵם בְּטִלִּים מְחַמַּת שׁוּם פְּרָצָה בְּעוֹלָם וְעַדִּיפִי שָׁם ד"מ לְרַבְּנֵן מְב' מְחִיצוֹת לר"י דְּב"מ לר"י מוֹעֵיל בְּהֵם בְּיִטוּל עַל יְדֵי בְּקִיעַת רַבִּים שְׁיִהְיָה רַה"ר גְּמוּרָה וְכֵן בְּשֵׁם ד"מ כְּגוֹן פְּסִי בִּירָאוֹת בְּטֵל עַל יְדֵי בְּקִיעַת רַבִּים הֶלְכָף כְּשְׂאִין

רה"ר גמורה בעצמה רק שמפוקלש לר"ה שר"ה עוברים לפניהם ס"ל דמערכא על ידי לחי מפאן כו' אם אינו רוחב ט"ז רק י"ג וברוחב ט"ז לא מהני מדרבנן דמדאורייתא אין לחלק בין רוחב י"ג לרוחב ט"ז כמו שפכתב התוספות והריטב"א להדיא ולרבנן ב"מ לא מהני לערב על ידי וקורה פלל ושם ד' מחיצות דחשיבו כמחיצות גמורות מדאורייתא אפילו פרוץ מאוד ואפילו הוא רוחב ט"ז שרי מדאורייתא כמו שמצינו גבי פסין רק מדרבנן פליגי ר"מ ור"י דלר"י הקילו עד י"ג ושליש ולר"מ עד יו"ד וכן מבואר בדרף יו"ד דקאמר ר"י אומר אין צריף למעט ועד כמה סבר רב אחי למימר עד י"ג ושליש ק"ו מפסי ביראות שהתרתה פרוץ מרובה לא התרתה יותר מי"ג כו' ופשיט' דלאו מדאורייתא קאמר דאי מדאורייתא הוא ע"כ דהלכתא גמירי לה הכי ואין דנין ק"ו מהלכה אלא ודאי דהתם מדאורייתא מחיצות גמורות הם ולענן פרוץ מרובה גבי פסין אוקמוה אדאורייתא ואפ"ה לענן יותר מי"ג לא אוקמוה אדאורייתא והחמירו אפילו בפסין ומזה בעי למילף ק"ו להחמיר מדרבנן גם במבוי וכן מבואר ג"כ כמה דדחי התם היא הנותנת פסי ביראות שהתרתה פרוץ כו' אי נמי לאידך גיסא פסי ביראות דאקילת בהו חד קולא כו' ופירש"י פינון שהקלת פרוץ מרובה הקלת נמי שייחשב כפתיח עד י"ג אמה ע"ש ומבואר דלענן קולא דרבנן ממה שהחמירו במקום אחר קאמר וכן מבואר בדרף ה' ע"ב בתוספות ד"ה האומר כו' התם משום עולי רגלים הקילו יותר מפני דוחקן כו' ואם פן פשיטא דגם הא דאמר מעיקרא היא הנותנת פס ביראות שהתרת פרוץ מרובה לא התרת יותר מי"ג אמה כו' דלענן קולא דרבנן ואין מקום פלל למה שראיתי בדברי מכת"ש שאחר שראו דברי הריטב"א והתוספות בריש עושין פסין כתב דלענן פרוץ מרובה גמירי לה ולענן רוחב הפרצה יותר מעשר או מי"ג דאורייתא אף בשם ד"מ והוא דבר בטל וכבר הבאתי דברי הריטב"א שפכתב דמחיצות הל"מ וכל שיש אמה בזויות לכל צד חשובה מחיצה גמורה ולא תפסול בשום פרצה בעולם.

ומ"ש כ"ת מדבעי הש"ס דף י"א דקאמר מה ליותר מעשר שפן לא התרת בו אצל פסי ביראות לר"מ כו' הדברים פשוטים דמדרבנן קאמר שלענן פרוץ מרובה הקילו ולענן יותר מעשר העמידו דבריהם וכן מבואר בדברי רש"י שם שפכתב מה ליותר מעשר כו' שפן חמור איסורו שלא הותר בשום מקום בשבת ואפילו בפסי ביראות לר"מ כו' ואי מדאורייתא מאי ואפילו דקאמר דפשיטא דמאי אולמא דפסי ביראות משאר מחיצות לענן דאורייתא אף מדרבנן א"ש וקצרת: ומ"ש כ"ת שרש"י בדרף כ"ב כתב חצר שהרבים נכנסין דרך פתחים או פצות של עשר דבר פשוט הוא שרש"י כ"כ לפי מה שאמרו לעיל דף מ' אי מהתם ה"א ה"מ לזרוק ופירש"י פלומר דמדאורייתא רה"י הוא והזרק מר"ה לתוכו חייב אבל לטלטל אימא לא קמ"ל ומשמע מזה דמתניתין מתפרשא לענן לטלטל ולקב נקט בעשר ולומר דהני רה"י גמורה מדאורייתא לזרוק ואף שרוחב הפתחים או הפרצה טובא ומדרבנן לטלטל באם אינה רק כעשר וזה מבואר דהא לא בעי לאוקמי כרבנן ואם איתא כרבנן נמי הוי מצי אתיא ובפרצה יותר מעשר דמכל מקום הוי רה"י משום דלא ניחא תשמישתיה ודוחק לומר דמכל מקום תפשוט מינה דלא ניחא תשמישתיה מלתא הוא לרבנן וה"ה לר"י אלא ודאי כמו שפכתב דהתם אפילו הרבים יוצאים ונכנסים דרך פצות של ט"ז או פתחים דומיא דתל המתלקט כמבואר מפשיטת הסוגיא ונפלאתי מה שעלה על דעתו דרש"י נקט פצות בעשר ולומר דביותר מעשר לא

הגוי רה"י לשבת לענין לזרוק דפשיטא דז"א דהא בעי למפשט דאתי כר"י ולר"י שיעור
פרצה י"ג ושליש ואם פן מה דפשיט דלא ניתא תשמיתיה הגוי רה"י ז"א וגם לר"י
קשיא מאי אריא ניתא תשמיתיה כו' פיון דאין פאן פרצה הפוסלים המחיצות אלא ודאי
העיקר כמ"ש וכבר כתבתי שמדברי הרמב"ן בלקוטים מבואר דאפילו לר"מ דסבירא
ליה מחיצות דאורייתא מועילין המחיצות אף שיש בקיעת רבים ברוחב ט"ז וכן מבואר
להדיא מדברי במלקמות ושם ביאר דה"נ לרבנן בשם ד"מ מהני אף ברוחב ט"ז ולכן
למד מדברי ר' יוחנן דאמר ירושלים כו' דאתיא כר"י דאלו לרבנן לא איכפת לו ברוחב
ט"ז ובקיעת רבים כלל ובהא דב"מ ס"ל לר"י לרבנן דלאו דאורייתא ולכן קאמר
שתיבנים משום ר"ה דרבים מבטלי המחיצות שהפתחים בהם כו' ע"ש שאין להסתפק
בדבריו דלרבנן בשם ד' מחיצות אין שום פרצה פוסלת מדאורייתא.

ובמה שכתבתי ליישב דברי הרי"ף והרא"ש שהביאו דר"י דאמר ירושלים הוא ללמוד
לדידן אליבא דרבנן וכמו שכתבו התוספות בדברי הש"ס ועל זה כתב מכ"ת שבש"ס גם
פן הוא דחוק ומכ"ש שאין לפרש פן בדברי הפוסקים כו' והנה כבר כתבתי לעיל בזה
ע"ש שהם דברים ברורים וכדי להפיס דעתו אבאר יותר ונדאי הא דפשיטא לן מימרא
דירושלים כו' דל"מ שם ד"מ דלכאורה מנ"ל דשמא לא היה שם שם ד' מחיצות שלא
היו הכותלים מחוברים על ידי אמה עומד בסוף כל מחיצה ומכל מקום פיון דלא בקעו
רבים התם והדלתות במקום הרחב ט"ז ועולות אין פאן ר"ה הא אי לא היה שם דלתות
שפיר היה רה"ר פיון שאין שם ד"מ דומיא דפסי בראות אף מדחזינו דפריה פאן וסבירא
ליה מדאמר ר"י ירושלים ומשני פאן ולא סבירא ליה ומדדחיק לשנויי הכי אלמא דקים
להו דרבה בב"ח מייירי קודם שנפרץ בה שום פרצה והיתה שלימה מכל צד ויש פאן שם
ד' מחיצות על כל פנים (ולשון הריטב"א שהבאתי לעיל שהיה בפתחי ירושלים מכאן
ומכאן עומד מרובה כו' רצה לומר דגם בזויותיה היה עומד דאל"כ אין פאן צירוף
מחיצות) וכה"ג כתבו התוספות דירושלים היה מפולש מכל צד כו' והיינו דהכי קים להו
ולכן דייק מהו דירושלים שהיה שם ד"מ דסבירא ליה לר"י כר"י אבל אי לא הנה קים
להו דירושלים יש שם ד"מ אין לנו לדייק כלל מזה אי שם ד' מחיצות רה"י הגוי או רה"ר
ואין לנו לדייק ממימרא זו רק דמה ששם ר"ה עליו לא משתרי כ"א בדלתות ולכן בדר
וא"ו דקעסיק לענין שריות' דר"ה אם מלחי וקורה או דלתות ולא נחית לדקדק כלל מהו
ר"ה ולענין שריותא של ר"ה שפיר מיייתי מהו מימרא דירושלים כו' ללמוד משם דר"ה
לא מערבא כ"א בדלתות ואף שזה נאמר אליבא דר"י מכל מקום ס"ס נקטינו מינה
שריותא דר"ה בין למר ובין למר ומכ"ש לפי מה שכתב דמהו מימרא עצמה אין הכרע
כלל דיש לומר דמייירי באין שם שם ד"מ רק מחמת דקים להו דהוי בירושלים שם ד"מ
כדחזינו דש"ס פריה מינה ומשני פאן ולא סבירא ליה ובהו סוגיא דדר שפיר מיייתי מינה
בסתם ועל דרך זה הביאה הרי"ף גם פן לדייק ממנה לענין שריותא דרשות הרבים
כדמסיים בה אלמא כו' דמינה מייירי התם ומכל מקום אין לדקדק כלל מזה מה נקרא
ר"ה דלאו להכי מיייתי לה וגם דמהו גופא אין לדייק כלל וכמ"ש ולענ"ד טובא איפא
כה"ג דמיייתי ראיה ושקיל ליה לדנא דמתבעי ליה ובפרט אם אין הכרע מחמת המימרא
גופא שהוא דלא כהלכתא ועיקר הדין מהו רה"ר הא תנא ליה בדוכתיה ריש מסכת שבת
ולענין בקיעת רבים הא אייתי מתניתין דפליגי ר"י ורבנן בדרה הרבים מפסקתו בסתם

ולא אייתי מאי דאייתמר עלה פאן ולא סבירא ליה ופשיטא שאין לדחוק ולומר שסמך אמ"ש לעיל מימרא דר"י ירושלמי כו' שמגה יהיה לנו הכרע דרביים מבטלי מחיצתא דהלכה כר"י דמה זו סמיכה פיון דלאו להכי מייתי ליה היתם וגם לא מכרעא פדכתיבנא ואדרבא איפכא מסתברא דמייתי מלתין דר"י ללמוד ממנו לדין תיקון ר"ה גמורה דבעי דלתות ולא חש למטעי למילף מיניה בקיעת רבים פיון דהדר מייתי מתניתין דפלוגתא דר"י ורבנן בסתם וגם דהא אייתי עלה הא דרב ומתניתין דחצר שהרבים נכנסים כו' ומה שהאריה כ"ת לפרש דמיירי בחצר של יחיד ושוב האריה לנישב הא דלא משגי הש"ס הכי ולא רציתי להאריה פי לפי דעתי מכ"ת ידע בנפשי' שאינם עיקר ולא הכניס אותם לקיום ובאמת תמהני אחרי שכ"ת לא הורצה לו לפרש דברי הרי"ף בהא דמייתי דר"י דאמר ירושלמי כו' לפי שאין דרך הפוסקים לסתום ואיך הלה בדרך למרחוק לפרש הא דמייתי הרי"ף וכל הפוסקים מתניתין דחצר.

ואין בהם מגיד זאת דמיירי בחצר של יחיד: והנה כמה דכתיבנא שאף על פי שלא נמצא בה"ג דרה"ר הוא שעוברים בו ס"ר מפל מקום נדאי שפן הוא והבאתי סמך לזה מדברי בה"ג שלפנינו והרבה להשיב על זה הנה פל מעיין יראה שלא עשיתי מזה הוכחה רק להסמיך דברי התוספות שכ"כ בשם בה"ג ובנדאי שהיה פתוב פן לפניהם וחסר בדברי בה"ג שלפנינו וכל מן דין סמוכין לנא עשויים באמת וישר וכעת שפא לדי לקוטי הרמב"ן ז"ל מצאתי שכתב על דברי רש"י בעירובין דף נ"ט עיר של יחיד פירש"י כו' וזה הענין בכמה מקומות פירש אותה שאין רה"ר גמורה אלא בעיר שיש בה ס"ר ולא ידענו מנין לו לרש"י פן שלא הוזכר בתלמוד בשום מקום אבל בהלכות גדולות נמצא פן נהרי הדבר תלוי באילנות גדולות ומפל מקום אנו תמהים א"כ בתחלת מסכת שבת כו' וסוף דבר אין לנו אלא מה שמזכיר בתלמוד רה"ר י"ו אמה כו' ומיהו לר"י דסבר ב' מחיצות דאורייתא אין לה רה"ר בתוך העיר ואפילו רחב כמה אלא סרטיא ומדבר וכיוצא שאין להם מחיצה פלל ואף על פי שא"א שלא יהיו הרים ובקעות סביב להם פל שאין המחיצה נראית לעומדים באמצע ואין נפרת להם א"נ שאין המחיצה מעפכת וממעטת על הרבים פלום אין בה תורת מחיצה וה"נ משמע גבי סולמא דצור ואוקיגוס ואם תשאל דרך י"ו היכא משפחת לר"י איתא בבקעה כו' והאריה בזה ומסקנתו דלר"י אפילו רחב יותר מי"ו מהני ב' מחיצות דהא דקאמר י"ו אמה היינו למאי דסבר רב אחי מעיקרא כו' (עיין בחידושי הריטב"א כ"כ בקצרה) וע"ש שכתב הא דבעי שיור אף על גב דאפילו בשל רבים אין רה"ר דאורייתא דלר"י לא משפחת רה"ר דאורייתא בתוך העיר לעולם אפ"ה פיון שדרכים שבה רחבים י"ו כו' חוששין שפא תשתפח מהם תורת רה"ר כו' ע"ש וקשה עלי להעתיק פל דבריו ושמתתי שאני רואה שהרמב"ן פותב פן בשם בה"ג שידוע שהספר בה"ג שביד הרמב"ן בנדאי היה בחזקת בדוק ואין לתלות שט"ס בהתוספות בשם בה"ג אחרי שמבואר פן בהרמב"ן וכתב שהדבר תלוי באילנות גדולות וגם לפי המבואר שדעתו לר"י אין רה"ר בב' מחיצות אפילו רחב כמה ופשיטא שפן הוא לרבנן בשם ד' מחיצות אלא דלר"י לא משפחת ר"ה בתוך העיר פלל פששני המחיצות הם משגי הצדדים רק שמפולש מצד זה לצד זה ולרבנן שפיר משפחת פשאין שם רק מחיצה מזרח ומערב או צפון ודרום אבל שם ד' מחיצות נדאי לא גרע מב' מחיצות לר"י וכל ששם ד' מחיצות נראין להעומדים בתוך המחיצה פשיטא דמהני לרבנן ולא מבטלי להו

רבים פָּלַל וגם בַּמָּה שֶׁהָאָרִיף שָׁם בְּעֵינָיו עִיר שֶׁל רַבִּים נִלְעַנָּה דְּבַמְדִּינְתָּנוּ אֵין עִיר שִׁיְהִיָּה לָהּ דִּין רַה"ר גְּמֹר מְדַאֲבֵרֵיתָא פְּלַל וּלְפִי שְׁסִיּוּם דְּבַרְי הַרְמַב"ן שָׁם בְּעֵינָיו זֶה הוּא חֶסֶר שֵׁם א"א לְלַמּוֹד מִמֶּנּוּ כָּל הַצְּנִרָה וגם בַּמָּה שֶׁהָאָרִיף עוֹד כ"ת בְּעֵינָיו זֶה לֹא מְצִינָא לְסַגּוּי בְּהִדְיָא לְהַשִּׁיב עַל כָּל פְּרָט כִּי יָדִי רַפּוּת.

וכ"ת הָאָרִיף מְגִילוֹת עֲפוֹת אַף כִּי לְכַבּוֹדוֹ נְאֻמָּה לְקִרוֹת אֲבָל לֹא נְאֻמָּה לְכַתּוּב עַל כָּל רֹאשׁ תּוֹרֵי וּנְקוּדוֹת הַפָּסֶף אֶפְסֵי לְמַעֲשֵׂי יָדָיו אֶכְסוּף וְשִׁמְתִי פָּנֵי לְעֵינָיו בְּשִׁרְשֵׁי דְּבַרְיוּ וּלְפִי דַעֲתִי יִמְצָא בְּהֵם תְּשׁוּבָה מְסַפְּקָת.

דְּבַרֵי הַמִּתְעַלֵּס בְּאַהֲבָתוֹ וְעַל דּוּדָיו נִפְשֵׁי מִתְרַפְּקָת וְכַמוֹנֵי הַיּוֹם גָּבַר אֵין אֵיל יְרוּץ כְּמוֹ אֵיל יַעֲרָה כְּדוֹ אֵל הַשּׁוֹקֵת נִפְשׁוֹ אֲנוּתָה לְרוֹת צְמֵאִין הַמִּתְאַוּנִים לְשִׂאוֹב מִבְּאַרְהַ בְּנִפְשׁ שׁוֹקֵת הֵם מְגִישִׁים אֵלֶיהָ וְהִיא מְצַקָת.

וְעַל פִּיָּהֶם יִגִּית מִי הַשְּׁיִלּוּם הוֹאִיל וְהַחֲזוֹק מֵעֵין פְּתוּחַ מְרִיחַ מִים יִפְרִיחַ וְאֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ יַעֲלֶה מִמַּעַלָּה טְפָחִים כְּאֲשֶׁר יִרְדַּ הַגֶּשֶׁם מִן הַשָּׁמַיִם דְּבַרֵי זַעֲרָא הַק' אֶפְרַיִם וְלָמַן מְרַגְלִיּוֹת מִבְּרָאד: שְׂאֵלָה כַח מִשָּׁה שֶׁפִּיר קָאָמַר.

שְׁמֹן רוֹקַח יִבִיעַ אוֹמַר. בְּשַׁעֲה שֶׁתִּיקוֹן עִירוֹבִין.

רַחֲשׁ לְבִי לְהוֹרוֹת וּלְהַבִּין. רְאֵתָה עֵינֵי כָּל יָקַר.

וּלְכָל תְּכַלִּית הוּא חוֹקֵר. ה"ה כְּבוֹד אַהוּ יְדִידֵי הַרְבּ הַמְּאוּה"ג הַחֲרִיף וּבְקִי הַמְּפֹרָסִם מוֹהַר"ר מִשָּׁה נ"י: אַחַד"ש דְּבַרְיוֹ הַנְּאֻמָּרִים בְּאַמְת וְצָדֵק הַגִּיעַ לִידֵי.

וּמִתְקוֹ לִי אֶמְרִיו. וְאִם אֲמַנָּם זֶה יָמִים כְּבִיר הָאָרְכָתִי בְּתְשׁוּבָה בְּעֵינָיו זֶה.

וְשֵׁם הַבְּאֵתִי דְּבַרֵי אַא"ז הַת"ש וְהַעֲמַק מִהַתְּשׁוּבָה הוּא מוֹצֵאת בְּיַד יְדִידֵי ש"ב הַרְבּ הַחֲרִיף וּבְקִי מוֹהַר"ר אֶהָרֹן פְּרַעֲנֵקִיל נ"י וְיִמְחֹל כ"ת לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ וּבְלִי סֶפֶק יִתְנַנֶּה לוֹ כִּי קִשָּׁה עָלֵי הַהַעֲמָקָה. וְשֵׁם יִמְצָא כִּי כְּמַעַט עֵיקָרֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר כָּתַב כ"ת הַעִירוֹתִי שְׁמָה.

וְאֵעִפ"כּ הוֹאִיל וְאֵי אֶפְשָׁר לְבַהֲמ"ד בְּלִי חִידוּשׁ. וְלְכַבּוֹדוֹ דְּרוֹפְמ"ע פְּנִיתִי אֲנִי לְרֹאוֹת שְׁנִית בְּעֵינָיו הַלְזוֹ וְאַפְרִיּוֹן נְמֻטִי לְכ"ת דְּאֲשַׁכְּחָנָא מְרַגְנִיתָא.

וּמִתְחִילָה אֲבָאָר כִּי מ"ש כ"ת לְהַפְּלִיא עַל אַא"ז הַתב"ש שֶׁכָּתַב שְׂאִין פְּנוּנַת הַר' יוֹנָתָן כְּמוֹ שֶׁהָבִין בּוֹ הַמַּג"א וְלֹא כָּתַב הָאֵי טַעְמָא כִּי אִם אֲלִיבָא דְר"י כּו' שְׁנַרְאָה שֶׁהָבִין שֶׁהַמַּג"א פִּינּוֹן לְדְבַרֵי הַהַר"י עַל מִתְנִיתִין לְחִיּוֹן שְׂאֻמְרוֹ כּו' אֲבָל בְּאַמְת פְּנוּנַת הַמַּג"א לְדְבַרֵי הַר"י בְּמִתְנִיתִין דְּהַכָּשֶׁר מְבוּי שֶׁכָּתַב וְז"ל צְרִיף שִׁיְהִיו הַלְסִיּוֹן לַר"א אוֹ הַלְחִי לְב"ה סְמִיף כּו' שְׂאֵם הָיוּ מְרוֹחֲקִין ג' אֲתִי אֲוִירָא כּו' הָרִי שֶׁכָּתַב כֵּן אֲלִיבָא דְב"ה וְהוּא אֲלִיבָא דְהַלְכָתָא כּו' עַכְדַּשְׁכ"ת.

וְאוֹמַר אֲנִי שְׁמָה שֶׁהָבִין כ"ת בְּדְבַרֵי אַא"ז דְּקָאֵי אֲדְבַרֵי הַר"י בְּמִתְנִיתִין דְּלַחֲיִין שְׂאֻמְרוֹ וגַם הָבִין כִּי לְדַעֲתוֹ ז"ל ל"ש טַעְמָא דְאֲתִי אֲוִירָא כּו' כ"א לַר"י וְז"א דְּוֹדָאֵי הָד טַעְמָא שִׁיְיָף לְכ"ע אֵלָא דְלְרַבֵּן דְר"י אִיבָא נְמִי טַעְמָא דְמַחֲצִיבָה שֶׁהַגְּדִי' כּו' וְאִם כֵּן מָה יוֹשִׁיעֵנוּ זֶה שִׁיְהִיָּה רַחֲב ג"ט דְּמ"מ כְּשִׁיפְלִיגְנוּ מִהַפְּתוֹל יִפְסֵל וּלְכָף סְבִירָא לִיָּה דְסָגִי בְכ"ש וְהִיכָא שֶׁהַפְּלִיגוֹ מִהַפְּתוֹל בֵּין לְמַר בֵּין לְמַר פְּסוּל.

משום דאף על גב דלר"י ל"ל טעמא דמחיצה שהגדילי כו' מפל מקום מיפסל מטעם דאיתי
אורי'א כו' ולכן מתניתין דהכשר מבוי דאית' ככ"ע ועלה קאי פלוגתא דרבנן ור"י
במתניתין דלחיים שאמרו פמבואר בש"ס שם.

וכ"כ הרר"י פשפא הרר"י לפרש בהכשר מבוי בלחנין או בלחי הוא בסמוך נקט טעמא
דאיתי אורי'א כו' שהוא טעמא רויחאי אליבא דכ"ע דבלחי דמשהו עבדי ליה מיפסל
ברחוק מהאי טעמא ולא נחית השתא לפלוגתא דרבנן ור"י ברוחב הלחי או אם באמת
עשאו רחב יותר אלא איירי בסתם לחי אליבא דהלכתא שהוא משהו ונקט טעמא דאיתי
אורי'א כו' שמספיק לפסול אף אליבא דר"י ומה שפכתב אא"ז ולא פכתב האי טעמא כ"א
אליבא דר"י כו' אפולה מלתא דהרר"י קאי בין מ"ש אמתניתין דהכשר מבוי ובין
אמתניתין דלחיים שאמרו אף ממה שהביאו הב"י וד"מ בפשיטות בשם הרר"י מה שפכתב
אמתני' דהכשר מבוי טעמא דהרחיק משום דאיתי אורי'א כו' משמע שפך עיקר בפסול
הוא משום זה ולית ביה טעמא אחרינא דאל"כ לאי זה צורך הביאו דברי הרר"י בזה.

וכ"כ בתשובתי וגם הבאתי שם דברי הלבוש שפכתב האי טעמא וגם דברי הד"מ מ"ש
בשם א"ז שהביא ג"כ כ"ת ובתשובה הנ"ל ימצא הפל באריכות: ואמנם אא"ז ראיתו
נכונה מהא דמוכח גבי מבוי רחב ט"ו אמה דסבירא ליה להרר"י דאפילו פס רחב אינו
מועיל משום לחי אף על גב דלא שייך איתי אורי'א כו'.

ועל זה פכתב כ"ת די"ל דלרבנן שהכשירו לחי כ"ש עשו תקנה בהרחקה ומשום דלא
ליתו אורי'א פסלו בהרחיק אפילו הלחי רחב הרבה מאויר דלא איתי אורי'א כו' והאריף
בזה ולענ"ד לא נהירא דהא בכל דוכתא דחיישינן לה דמלתא דאיתי אורי'א כו' פגון בהך
דמבוי ט"ו אמה אם עושה עומד מרובה על הפרוץ לא גזרינן דלמא יעשה עומד מועט
ופרוץ מרובה שיתבטל וכן בהך דמקיפין בתבלים ובכל דוכתא שהותרו עומד מרובה לא
חששו לזה כלל ומכ"ש בהאי דמבוי ט"ו אמה הך השתא גברא לתקולי בעי לסתום
הפרצה והתירו לו בהרחקה שני אמות מפס ג' אמות פי היכי דלא לית אורי'א דהאי גיסא
כו'.

ואם פן למה לא יעלה לו משום לחי דהא הך א"א לו לפחות הפס מרוחב זה שאז יהיה
נפסל בלא"ה משום מבוי יותר מעשר. ואם נפשף לומר דגזר ביה שאם נאמר שיעלה לו
משום לחי מאן דחזי סבר דגם בעלמא שהלחי כ"ש יכול להרחיק ולא מבטל משום
אורי'א דהאי גיסא משא"כ היכא שההיתר משום עומד מעה"פ שפך הכשירו על ידי עומד
המרובה לא גזרינן דלמא איתי למיעבד עומד מועט אפתי תיקשי דמאי פריף וליחוש
דלמא שבקי פתחא רבא ועיילי בפתחא זוטא ה"ל לשנויי פיון דמדינא הפס עולה במקום
לחי ואם פן אף אם שבקי להפתחא רבא יש תיקון למבוי זה מדינא רק משום גזירת
הרחקה לא חיישינן דלמא שבקי.

ומכ"ש דלכתר דמשני תזקה אין אדם מניח פתח גדול כו' פריף מ"ש מדר"א ור"א
ובפשיטות מצינו לשנויי דהתם אי מתרמי דשבקי פתחא רבה ועיילי בפתחא זוטא שהוא
מצדו נפסל תיקון המבוי לגמרי משא"כ כאן דאף אי אתרמי הכי אין חשש מדינא שהרי
הפס הוא רחב ולא נתבטל ועולה במקום לחי אלא ודאי דהא דאמרינן דאף אם הלחי
רחב אם הרחיק נפסל מתורת לחי לא משום גזירה דלחי כו' הוא אלא מדינא מפסלי:

ובזה יש מקום אתי להבין פ"י דברי התוספות ד"ה ועושה פס שכתבו ומש"ה פריד
מדר"א ור"א שהיה לו להתבטל אותו התיקון ולכאורה אין מובן שהעמידו דבריהם על
קו' הש"ס מר"א ור"א שהרי קו' זו סובבת על גושניא הקודמת דליחוש דלמא שבקי כו'
ואם כן למה שבקו גושניא קמיינתא וה"ל למימר ומש"ה פריד וליחוש דלמא שבקי כו'
שיבתבטל אותו התיקון וגם יש לדקדק במ"ש התוס' הואיל ומנפלג מן הפותל ג' דאמר
לקמן דלא הוי לחי דהא מהתם אפתי לא שמעינן דבלחי רחב ג' נמי לא מהני ואם תאמר
דמצד הסברא אתי עלה כ"ש לא מהני במנפלג לא פלוג בין לחי רחב או לא
אם כן מה צורך להביא מהו דלקמן דהא ממקומו הוא מוכרע למאי דמשני הכא דחיישינן
דאתי אוירא כו' ואם כן בודאי דלחי כ"ש פסול כשהרחיק מטעם זה וממילא דכן הדין
בלחי רחב ובדוחק יש לומר דודאי מהו דהכא יש לומר דמפלגינן בין היכא דשייך אתי
אוירא להיכא דלא שייך גם לענין הכשר הלחי אף התם דקאמר רבא סתם לחי שהפליגו
כו' ולא מפליג בין רחב לקצר משמע דבכל גוונא פסיל ליה אפילו אם הוא רחב.

אף לפמ"ש יש לומר דודאי רצה לומר כ"ש דבלחי כ"ש שייך אתי אוירא אין לחלק בין
לחי ולחי ולכן גם שהפס רחב צריך לחי אחר ולכן פריד וליחוש דלמא שבקי כו'
שבכה"ג בטל תיקון הלחי אף על פי שהוא רחב.

אף מפל מקום מה שהקשה מ"ש מדר"א ור"א על זה קשה דהא שאני ושאני דהתם אי
איתרמי דשבקי הוי הביטול מדינא. והכא אף אי איתרמי אין בטל מדינא כ"ש שהלחי
רחב רק משום לא פלוג לא חיישינן דמתרמי כ"ש דחזקה אין מניח פתח גדול כו' ולכן
כתבו התוספות דמנפלג מן הפותל דאמר לקמן דלא הוי לחי רצה לומר דהתם אמרינן
דלא הוי לחי מדינא כמו הגביהו מן הקרקע משום טעמא דהו"ל מחיצה שהגדיים כו'
ולפי"ז פריד שפיר מדר"א ור"א שהיה להתבטל התיקון אי מיתרמי דשבקי פתחא רבא
וכמו התם: ואמנם בעיקר הדבר שכתב א"ז דבגמ' אמרינן טעמא משום דהו"ל מחיצה
שהגדיים כו' הוא תמוה.

דבש"ס אמרינן הכי דלא נימא לבוד לרשב"ג וממילא דאמרינן אתי אוירא כו'. וכן פי
האי לישנא גופיה אמר רבא לקמן דף ט"ז ע"ש וכבר הארכתי בתשובתי וגם כ"ת עמד
בזה ובאמת הוא פליאה עצומה עליו ז"ל שפירא מדרביו דהו"ל מחיצה שהגדיים
כו' הוא טעם מחודש וגם בלא"ה לא ידעתי לענין לחי אף על פי שהוא מחיצה מפל מקום
מה ביטול משום בקיעת גדיי' איכא הכא דא"כ אף פשמעמיד הלחי סמוך לפותל הגדיים
בוקעין מצד זה של הלחי ועל פרוח דאין בזה ביטול המחיצה משום דפתחא הוא.

אף אנו נאמר כשהרחיק ג' פתח הוא אשר פתח סמוך לפתח גדול דהא דוקא דפתח בקרו
זויות דלא עבדי אינשי הא לא"ה אפילו פרצה ארבע לא איכפת לן דפתחא הוא. וכן
מוכח מהאי דמרזיק ב' אמות כו' וכמ"ש התוספות שם ומכ"ש בפרצה ג' דשייך לומר
שאני פרצה האוסרת ומה איכפת לן בבקיעת גדיים רק לענין לבוד איתמר שאינו רוצה
לחושבן פסותם בזה בקיעת גדיים מעפבי אבל פשאנו חושבים לפתח לא איכפת בבקיעת
גדיים.

וע"כ לומר דר"ל כ"ש דאיכא בקיעת גדיים וליכא למימר לבוד אמרינן אתי אוירא כו'
אבל זולת זה טעמא שהמחיצה שהגדיים כו' לכאורה אין לו מקום בזה פלל. ומפל מקום

צָרִיף יִישׁוּב הָא דְפִסְלִינָן לְחֵי אֶפְיָלוּ רְחָב וּמִשְׁמַע דְּמִדִּינָא פְּסָלִינָן לֵיה וְלֹא מִשׁוּם גְּזִירָה בְּעֵלְמָא.

וְלָכֵן נִרְאָה לְפִי עֲנִיּוֹת דְּעֵתֵי דְכִינָן דְּהִלְכָה גְּמִירֵי לָהּ לְהַתִּיר בְּלַחֵי וְקוּרָה כְּמוֹ שְׁפַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּרָף ה' עֲמוּד ב' וְאִם פֶּן הָרִי גְּמִירֵי דְבִאֲוֹתָן הֵיוּ ד' אֲמוֹת שְׁרוּחַ רְבִיעִית פְּרוּצָה בְּמִלּוּאָה אִם עוֹשָׂה לְחֵי הָרִי כְּמַחֲצָה וְחִשׁוּב כְּסִתּוֹ וְע"כ לֹא אֶפְיָלוּ עַל גִּב דְּקִי"ל דְּאִין מְחִיצָה פְּחוֹת מִד' טְפָחִים וְכִמוֹ בְּחֶצֶר דְּבַעֲיָנָן פֶּס אַרְבַּעַה דֹּא ל"כ אֲוִיר הַפְּרָצָה מְבַטְלָה אֶפְיָ עַל פִּי שְׁאִינָה יוֹתֵר מִעֵשֶׂר כְּמוֹ שְׁכַתְבַּר הַרְר"י בְּמַתְנֵי דְשִׁירָא.

וְעֵינָן דְּרָף ט"ז דְּדוֹנוּקָא אַרְבַּעַה מִיקָרִי עוֹמֵד חֲשׁוּב וְצ"ל דְּאֶפְיָלוּ מִהֵנִי הִלְחֵי מִשׁוּם מְחִיצָה כִּינָן שְׁהוּא מְחֻנְבָּר לִג' קְוֹתְלֵי הַמְּבֹוִי אוֹ מְחֻנְבָּר מִמֶּשׁ אוֹ עַל יְדֵי לְבוּד עַל כָּל פְּנִיּוֹת אִינוֹ נִכְרַד מִהַמְּחִיצוֹת וְלָכֵן גַּם הוּא שֵׁם מְחִיצָה עָלָיו וְעֵינָן בְּדָרָף י"ב ע"ב בְּגִלְיוֹן הַתּוֹסְפוֹת בְּשֵׁם ת"י שְׁפַתְבוּ וּא"ת וְהִיכָא ס"ד דְּלַחֵי מִשׁוּם מְחִיצָה הָא אֲגַמְרִיהּ רַחֲמָנָא לְמַשָּׂה לָא תְּפָרְוּן רְוּבָא וְשָׂמָא בְּמַחֲצָה ג' אוֹ ד' לָא אֲגַמְרִיהּ עכ"ל: אֶפְיָ זֶה א"ש אִם הִיָּה בּוֹ שְׁעוֹר מְחִיצָה דְּהֵינָנו ד"ט מִשָּׂא ל"כ בְּלַחֵי כו' אֶפְיָ יִצְדַּק עָלָיו שֵׁם מְחִיצָה.

וּלְפִי מ"ש א"ש דְּכִינָן שְׁמַתְחַבֵּר לָהּ ב' אוֹ ג' מְחִיצוֹת גַּם הוּא שֵׁם מְחִיצָה עָלָיו. וְלִהְיֵי גְּמִירֵי שְׁבִאֲוֹתָן י' אֲמוֹת שֶׁל הַמְּחִיצָה רְבִיעִית אֶפְיָ מְחִיצָה כָּל שְׁהוּא מוֹעִיל לְהַתִּיר וּלְפִי"ז הַטַּעַם דְּהִרְחִיקוּ מִן הַפְּתוּל ג' הוּא פְּסוּל הוּא פְּשׁוּט כִּינָן שְׁאִינוֹ יְכוּל לְהַתְּחַבֵּר עִם הַמְּחִיצוֹת הַתְּחִלּוֹת לְהִיּוֹת נִקְרָאִים יַחַד ד' מְחִיצוֹת פְּסוּל וְכָאן א"א לְהַתְּחַבֵּר זֶה עִם זֶה כִּינָן שְׁהוּא מְחִיצָה שְׁהַגְדִּי כו' וְכִינָן דְּהִכִּי גְּמִירֵי שְׁיִהְיֶה הִלְחֵי מְחֻנְבָּר לְהַג' מְחִיצוֹת שְׁיִהְיֶה בְּכָל הַהִיקָף שֵׁם ד' מְחִיצוֹת אִז אֶפְיָ אִם עֲשֶׂה פֶּס רְחָב הַרְבֵּה אֲלֵא שְׁרַחוּק מִן הַפְּתוּל לָא מִהֵנִי וְאֶפְיָ שְׁהוּא עוֹמֵד חֲשׁוּב לְעֲצָמוֹ כְּגוֹן הֵהוּא דְּעוֹשָׂה פֶּס ג' אֲמוֹת מְכָל מְקוֹם לָא מִהֵנִי כִּינָן שְׁמֻנְפְּלָג ג' וְלֹא נִתְחַבְּרוּ הַד' מְחִיצוֹת יַחַד וְלָכֵן צָרִיף לְחֵי אַחֵר.

וּלְפִי"ז נִרְאָה דְּאוֹתוֹ לְחֵי יֵשׁ לְהַעֲמִידוֹ בְּצַד הַשְּׁנֵי שֶׁל הַמְּבֹוִי אֲצֵל הַבְּתִיּוֹת שְׁאִז נִיֵּתֵר ע"י הִלְחֵי כְּכָל מְבֹוִי דְּעֵלְמָא שְׁהָאֲרַבַּע רוּחוֹת מְקוּשְׁרִים יַחַד וְכ"כ הַמַּג"א סִימָן שס"ה דְּמִיֵּירֵי שְׁמַתְחַבֵּר בְּלַחֵי לְצַד הַבְּתִיּוֹת (וּבְגִלְיוֹן הַמ"א שְׁלֵי כְּתַבְתִּי לְהַגִּיהַ בַּמ"א שצ"ל מִצַּד הַפְּסִין ע"ש וּלְפִי מַה שְׁכַתְבַּר צָרִיף דוֹנוּקָא מִצַּד הַבְּתִיּוֹת לְחַבֵּר ד' קְוֹתְלֵי הַמְּבֹוִי יַחַד) וְאַחֲרֵי הוֹדִיעַ כָּל זֹאת שְׁפִיר כְּתַב אַא"ז דְּגַם בְּצוּרַת הַפְּתַח אִם עֲשֶׂה צוּרַת הַפְּתַח רְחוּק מִהַפְּתָלִים לָא מִהֵנִי וְרָצָה לֹאמַר שְׁעֲשֶׂה הַצוּרַת הַפְּתַח בְּאֲמָצַע רְחוּק ג' מִהַפְּתָל מִצַּד זֶה וְרְחוּק ג' מִהַפְּתָל שְׁבַצַּד הַשְּׁנֵי (וְגַם מ"ש בְּתַחֲלִיל דְּבָרָיו וְנִרְאָה דְּאוֹתוֹן הַקְּנִיּוֹת צָרִיכִים שְׁלֹא יִהְיוּ רְחוּקִים מִהַפְּתָל כו' ר"ל שְׁשֵׁנֵי הַקְּנִיּוֹת מְזֵה וְיִהְיוּ רְחוּקִים וְלִקְמוֹן אֲבָאָר עוֹד) וְאִם כִּינָן אֶפְיָ שְׁצוּרַת הַפְּתַח הָרִי כְּמַחֲצָה מְכָל מְקוֹם כִּי אֲגַמְרִיהּ רַחֲמָנָא תִּיקוֹן מְחִיצָה רְבִיעִית ע"י צוּה"פ גְּמִי בְּכַה"ג ע"י הַתְּחַבְּרוֹת הַמְּחִיצוֹת יַחַד אֲבָל אִם עוֹמֵד לְעֲצָמָה בְּאֲמָצַע וּפְרָצָה בִּינָה לְגַדֵּר מְזֵה וּבִינָה לְגַדֵּר מְזֵה שְׁהַגְדִּיּים בּוֹקְעִין שֵׁם אִין כָּאן ד' מְחִיצוֹת וּבְכַה"ג לָא שְׁרִי רַחֲמָנָא וְהַדְּבָרִים נְכוּחִים לְפַעַנ"ד: וְכָלֵל הַדְּבָרִים דְּמַה דְּגְּמִירֵי חו"ל תִּיקוֹן לְרוּחַ רְבִיעִית שְׁבַמְּבֹוִי כְּגוֹן לְחֵי אוֹ צוּרַת הַפְּתַח עכ"פ בְּעֵינָן שְׁיִהָא מְחֻנְבָּר לֹא מְפֹוֹתְלֵי הַמְּבֹוִי אוֹ מְחֻנְבָּר מִמֶּשׁ אוֹ עַל יְדֵי לְבוּד שְׁאִז ד' מְחִיצוֹת קְרִינָן בִּינָה וְלַעֲנִין קוּרָה בְּעֵינָן שְׁתֵּהָא קְרוּבָה לְשֵׁנֵי קְוֹתְלֵי הַמְּבֹוִי ע"י לְבוּד אֲבָל בְּאַחַת לָא מִהֵנִי כְּדִאֲמַרְיָנוּ הִיָּתָה יוֹצֵאָה מְפֹוֹתְלֵי זֶה כו' שְׁלִשָּׁה צָרִיף לְהַבִּיא קוּרָה אַחֲרַת וְטַעְמָא דְּמִשׁוּם הַפִּירָא בְּעֵינָן

שְׁתֵּהִיָּה ע"ג כְּוֹתְלֵי הַמְּבֹוֹי אֲבָל לְחֵי וְצוּה"פ שֶׁהוּא מִשׁוּם מְחִיצָה כָּל שֶׁהֵם מְצַרְפִּין לְשֵׁאֵר
הַמְּחִיצוֹת מִצַּד אֶחָד הֵרִי הוּא רַה"י גָּמוּר שֵׁישׁ לוֹ מְחִיצוֹת לַד' רוּחוֹתָיו.

אֲבָל כִּשְׁהוּא מְרוֹחֵק מִשֵּׁאֵר הַמְּחִיצוֹת מִשְׁנֵי הַצְּדִים אַע"פ שֶׁאֵם הִיָּה כָּאֵן מְחִיצָה גְּמוּרָה
הִיָּה נִתְּרָה מִשׁוּם עוֹמֵד מְרוֹבֵה עַל הַפְּרוּץ הַשֵּׁתָא מִיְהוּ דְּלִיפָא עוֹמֵד גָּמוּר רַק לְחֵי אוֹ צוּרַת
הַפְּתַח אֵין זֶה עוֹמֵד שֶׁמְבַטֵּל הַפְּרוּץ רַק שֶׁנֶּדֶן אוֹתוֹ בְּדִין הַכָּשֵׁר מְבֹוֹי וְהַכָּשֵׁר מְבֹוֹי אֵינוֹ
מוֹעִיל כ"א בְּמַחְבֵּר לְכֹוֹתְלֵי הַמְּבֹוֹי.

וְלִכֵּן דַּעַת אַא"ז דְּאָף בְּצוּרַת הַפְּתַח הַמְּרוֹחֵק מִשְׁנֵי צְדָדֵי הַמְּבֹוֹי ג"ט לֹא מְהַנִּי אַע"פ שֵׁישׁ
עָלָיו שֵׁם מְחִיצָה מְכָל מְקוֹם הַגְּדִי' בּוֹקְעִין בֵּין מְחִיצָה זוֹ לְכֹוֹתְלֵי הַמְּבֹוֹי וְאֵם כֵּן אֵין
הַמְּחִיצָה הַרְבִּיעִית מְחַוְּבָרַת לְשֵׁאֵר הַמְּחִיצוֹת וְאֵין בְּזֶה הַכָּשֵׁר מְבֹוֹי וְכֵן מְבֹוֹאֵר לַעֲנַ"ד
דְּהָא כָּל חֵילִיָּה דַא"ז מְהַדָּא דְּהַתּוֹסְפוֹת שֶׁהוֹקְשׁוּ דל"ל צוּרַת הַפְּתַח דְּהָכָא עַכ"פ לְחֵי
הוּא וְלֹא תִּירָצוּ דנ"מ בְּמְרוֹחֵק מִהַפְּתַח כו' וְאֵין מְזַה הוֹכַח' רַק לְאַסְוֹר מַה שֶׁמְרוֹחֵק מִשְׁנֵי
צְדָדִים אֲבָל מַה שֶׁמְרוֹחֵק מִצַּד א' שֶׁפִּיר י"ל דְּמְהַנִּי בְּצוּרַת הַפְּתַח דְּלֹא מְצִי הַתּוֹסְפוֹת
לְתַרוּצֵי דנ"מ בְּצוּרַת הַפְּתַח בְּמְרוֹחֵק מִצַּד אֶחָד אִפְתִּי תִקְשִׁי דל"ל צוּרַת הַפְּתַח דְּבִקְנָה
אֶחָד סְמוּךְ לְפִתְלֵי סָגִי לְהִיּוֹת עָלָיו תּוֹרַת לְחֵי אֲבָל לַעֲנִן מְרוֹחֵק מִשְׁנֵי רוּחוֹת דְּפָסוּל דְּנִיָּק
שֶׁפִּיר מְדַבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹת דְּגַם בְּצוּה"פ לֹא מְהַנִּי בְּכַה"ג דַּא"כ מֵאֵי קָשְׁיָא לְהוּ דנ"מ טוֹבָא
בְּקִנְיָה שַׁע"ג שֶׁנֶּעֱשֶׂה צוּה"פ וּמְהַנִּי אָף שֶׁהַקְּנִיָּים שֶׁבְּצְדָדִים מְרוֹחֵקִים מִהַמְּבֹוֹי ג"ט דְּאָז
אֵינָם עוֹלִים מִשׁוּם לְחֵי אֲלֵא וְדַאי דְּבַכַה"ג אָף מִשׁוּם צוּרַת הַפְּתַח לֹא מְהַנִּי: וּמ"ש כ"ת
וְנ"ל וּמֵאוֹד אֲנִי תַמָּה עַל מַה שֶׁהַחֵלִיט הַבַּכ"ש דְּאָפִילוּ בְּעוֹמֵד מְרוֹבֵה עַה"פ פָּסוּל מִטַּעַם
מְחִיצָה שֶׁהַגְּדִי' כו' שֶׁהַמְּעַיִן בְּדַף י"ו בְּהָא דְּקָאֵמַר לֹא דְּמִי פָּסוּלָא דְּסִיפָא כו' וּפְרַשׁ"י
דַּאי עוֹמֵד מְרוֹבֵה ל"ח לְגַדִּי' וְאֵי הַתּוֹסְפוֹת חוֹלְקִין עַל רַשׁ"י ה"ל לְפִלוּגֵי עַל פִּירוּשׁוֹ
עַכ"ד.

וְנִפְלְאֵתִי עָלָיו דְּתֵלֵי בּוֹקֵי סְרִיקֵי בַא"ז אֲשֶׁר לֹא עָלָה עַל לֵב בַּר בִּי רַב דְּחַד יוֹמָא דְּעוֹמֵד
מַעַה"פ יִפְסוּל מִטַּעַם מְחִיצָה שֶׁהַגְּדִי' כו' וְלָמָּה הִלְךְ בְּדַרְךָ לְמַרְחוּק וְהִבִּיא מְדַבְּרֵי רַשׁ"י
לְקַמְן דָּף י"ו וְהִלָּא מְמַקְוֵמוֹ הוּא מְוַכְרַע בְּהַהוּא דְּנוֹכְתָא גּוֹפָא שֶׁלְּמַד מִמֶּנּוּ אַא"ז דְּלֹא מְהַנִּי
הַפֶּס ג' אֲמוֹת לְמַהְוֵי לְחֵי מִשׁוּם שֶׁמְרוֹחֵק שְׁנֵי אֲמוֹת מִן הַפְּתַח וּמְכָל מְקוֹם מוֹעִיל שֶׁחֲמַשׁ
אֲמוֹת הָעוֹדְפִים נִיתְּרִים עַל יְדֵי עוֹמֵד מְרוֹבֵה.

וְכָל הַש"ס וְהַפּוֹסְקִים מְלֵא מְזַה דְּעוֹמֵד מְרוֹבֵה מִתִּיר לְפִרְצָה עַד יוֹתֵר מִעֲשָׂר אֲמוֹת וְאֵין
לְהַאֲרִיף בְּדַבְּרֵי פְּשוּט וּמְבֹוֹאֵר נִגְלָה דַמ"ש אַא"ז דְּטַעְמָא מִשׁוּם מְחִיצָה שֶׁהַגְּדִי' כו' הִיָּינוּ
כְּשֶׁאֲנֵנוּ בָּאִים לְתַת עָלָיו תּוֹרַת לְחֵי שֶׁהוּא מִשׁוּם מְחִיצָה דְּהִיָּינוּ סְתִימָה בְּרוּחַ רְבִיעִית
דְּכִינּוֹן שֶׁהַגְּדִי' בּוֹקְעִין בֵּין כְּוֹתְלֵי הַמְּבֹוֹי לְלִחֵי אֵינוֹ מְצַטְרֵף לָהֶם לְהַתִּיר הַמְּבֹוֹי מִשׁוּם
מְחִיצָה מִשָּׂא"כ כְּשֶׁאֲנֵנוּ בָּאִים לְדִין הַהִיתֵר שֶׁלֹּא מִתּוֹרַת לְחֵי רַק מִדִּין עוֹמֵד מְרוֹבֵה פְּשִׁיטָא
דְּאֵין בְּזֶה מִשׁוּם בְּקִיעַת גְּדִי' כָּלֵל וְהַלְכָּף שֶׁפִּיר כְּתַבוּ הַתּוֹסְפוֹת דַּאע"ג דְּהַפֶּס מִתִּיר צְדוֹ
א' מִחֲמַת שֶׁהַעוֹמֵד מַעַה"פ וְנִשְׂאָר רְחֹב הַמְּבֹוֹי י' אֲמוֹת מְכָל מְקוֹם צְרִיף לְחֵי לְהַתִּיר הִי
אֲמוֹת שֶׁל הַמְּבֹוֹי שֶׁהַפֶּס אֵינוֹ עוֹלָה לוֹ בְּמְקוֹם לְחֵי כִּינּוֹן שֶׁמְוַפְלֵג ג' מִן הַפְּתַח וְהַגְּדִי'
בּוֹקְעִין שֵׁם דְּחַד טַעְמָא הוּא אֵם הַגְּבִיָּהוּ ג"ט מִהַקְּרַע וּלְכַף צַד זֶה שֶׁל מְבֹוֹי שֶׁרְחֹב עֲדִינּוֹ
י' אֲמָה וְאֵין בּוֹ הִיתֵר מִשׁוּם עַמְעַה"פ צְרִיף לְחֵי לְהַתִּירוֹ וּמַש"ה פְּרִיף עָלָה דְּלָמָּא שְׁבִקוּ
כו' וּבְדַבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹת מְבֹוֹאֵר גַּם כֵּן בְּפִירוּשְׁלָמִי רִישׁ עִירוּבִין וְנ"ל הִיָּה רְחֹב ט"ו אֲמָה ר'

בא ור"ה בשם רב עושה פס של ג' אמות וכל שהוא מרחיקו מהפנתל שני אמות מרחיקו מהפנתל שתי אמות אותו וכל שהוא נדון משום לחי והשאר הוא רה"י שהעומד רפה על הקלל עכ"ל ולכאורה לפי מש"ל צ"ע דס"ס הלחי מרחיק מג' מחיצות המבוי ואין לו להעמידו מצד הפס רק מצד פנתל המבוי ולקמן אבאר שיטת הירושלמי בזה: והנה דברי הר"י שכתב טעמא דר"י דבעי לחי ג"ט דבעי דבר חשוב במחיצה שאפילו יפליגנו מהפנתל ג' לא לייתי אורא דהאי גיסא כו' לענ"ד יש לתמוה דאם יפליגנו ג' אף אם הלחי ג"ט למה לא נאמר אתי אורא כו' דאפ"ת פרוץ פעומד מותר מפל מקום הא אמרינו עלה דהאי דמבוי ט"ו אמה כו' ויעשה פס כו' אפ"ת פרוץ פעומד מותר אתי אורא דהאי גיסא כו' ומה דמייתי הר"י עלה במאי דאמרינו במלואו נכנס ויוצא היינו משום דהיכא דליכא למימר אתי אורא כו' דהיינו שהאור שמשני הצדדים אין שום אחד מהם מרובה על הפרוץ אלא שניהם הם כמילואו ממש אז אמרינו דלא מתבטל משא"כ אם צד א' מן הפרוץ האור רפה עליו וצד השני שנה לו שפיר הוא מתבטל.

וגם על גוף הטעם יש לתמוה דאם באו לחוש שמה יפליגנו ג' ולכך נצריך לחי ג' נחוש ליה שמה יפליגנו יותר מג' ואף שיעשה לחי ג' עדיין יהיה הפרוץ רפה עליו ואם ר"ל פיון דג"ט דבר חשוב הוא תו לא איכפת לן אף אם יפליגנו יותר מג"ט ויהיה פרוץ מרובה ז"א דגם בהך דמבוי ט"ו קאמר דאם יעשה פס אמה ומחיצה ויחיק ב' אמות אף על גב דעמעה"פ מב' רוחות מפל מקום אמרינו אתי אורא כו' ומכ"ש בזה דליכא עומד מצה"פ פלל ועוד דראייתו מהך דג' מדות הוא ראיה לסתור שהרי התם אמרינו דמג' עד ד' אם הפרוץ מרובה אף כנגד העומד אסור ואם פן אף אם הלחי ג"ט אינו דבר חשוב במחיצה.

ולזה אפ"ל דסבירא ליה להר"י כמו שכתב בעל המאור דלרבא דאוקי רישא וסיפא דברייתא פרש"ג וכיון דקי"ל פרבון אין לנו אלא שני מדות במחיצה וגם בג"ט מותר כנגד העומד ואפילו אם הפרוץ מרובה ע"ש וכ"כ הריטב"א בשם הר"י והראב"ד ז"ל והלכך שפיר כתב דג"ט דבר חשוב הוא במחיצה לדין דקי"ל פרבון ואלקבא דרבא דסובר דעומד ג' טפחים אם חשוב הוא במחיצה תליא בפלוגתא דרש"ב"ג ורבנן לענין לבוד.

ולפי זה יש ליישב גם פן מה שהקשיתי מה תיקון ר"י בלחי ג' טפחי דהא איכא למיחש שמה יפליגנו מהפנתל יותר מג' טפחים: ולפי מ"ש א"ש עפ"י מ"ש בגליון התוספות דף י"ב בשם תוספות שיינים אהא דאמרינו לחי משום מחיצה וא"ת והיכי ס"ד דלחי משום מחיצה הא אגמריה רחמנא למשה לא תפרוץ רובא ושמה במחיצה ג' או ד' לא אגמריה עכ"ל ר"ל לענין לחי במבוי דהא בחצר ברוח רביעית פוסל פרוץ מרובה אף במחיצה ד' אף גם בחצר מהני פס ד' או קנה מכאן וקנה מכאן.

וכן מבואר בתוספות דף ה' ד"ה שפרצתו כו' ונ"ל וליכא למימר דנילף שלא יועיל לחי וקורה למבוי ועומד מרובה לחצר דגמירי לה מסיני דמהני עכ"ל מבואר דלכך אין לחוש ללחי שיהיה נדון מחיצה אע"ג שהפרוץ מרובה בפנתל זה ונילף במחיצות חצר דמפסל בפרוץ מרובה משום דגמירי מסיני דבתיקון מבוי בלחי מהני.

וה"נ אַמרינן הָתָם לְעֵנָן מְבוֹי שְׁמוֹנָה מ"נ כו' נְאִי פְּרוּץ נְפִישׁ נִידוֹן מְשׁוּם לְחֵי כו' ע"ש:
ולפי"ז לְכֹאֲרָה קָשָׁה בַּמ"ש הַרְר"י טַעְמָא דְרַחֲוִק מִהַפְּנֹתַל ג"ט מְשׁוּם דְאֵתִי אֲוִירָא כו'
דְּהָא יֵשׁ לֹמֵר דְּדוֹקָא לְעֵנָן מְחִיצָה יֵשׁ לְחֹשׁ לְכָף וְכִהְיָה דְמְבוֹי ט"ו אִמָּה שְׁצָרִיף לְעֵשׂוֹת
מְחִיצָה לְסִתּוֹם הַחֲמֵשׁ אַמּוֹת בְּזָה אַמְרִינן דְאֵתִי אֲוִירָא כו' דְלְעֵנָן מְחִיצָה פְּרוּץ מְרֻבָּה
פְּסוּל ה"ה נְמִי דְאַמְרִינן אֵתִי אֲוִירָא דְהָאִי גִיסָא כו' מִשָּׂא"כ לְעֵנָן לְחֵי הַגְּדוֹן מְשׁוּם מְחִיצָה
פִּינּוּ דְלְעֵנָן עֵיקָר דִּין פְּרָצָה דְאֶגְמְרִיהָ רַחֲמֵנָא לְמִשָּׁה לֹא תִפְרוּץ רַבָּא לֹא תִיַּשִּׁינּוּ בְּלַחֵי
וּמְהֵי מְחִיצָתוֹ אַע"פ שְׁהַפְּרוּץ מְרֻבָּה דְהִכִּי גְמִירִי לֵה אִם כֵּן לְמָה יִפְסֹל מְשָׁם דְאֵתִי
אֲוִירָא דְהָא מְשׁוּם דִּין פְּרָצָה מְרֻבָּה אֵתִינּוּ עֲלֵהּ וּפְרָצָה אֵינּוּ מוֹצֵא מִתּוֹרַת לְחֵי כְּלָל.

וְאֶפְשָׁר לֹמֵר דְּבִשְׁלָמָא דְכְּשֶׁהֲלַחֵי סְמוּךְ לַפְּנֹתַל עַכ"פ אֵין מְקוּם לְבַטֵּל הַלְחֵי מִתּוֹרַת
מְחִיצָה אַף עַל פִּי שְׁהַפְּרוּץ מְצִדוֹ רַבָּא דְשְׂדֵי הָךְ לְחֵי בְּתֵר הַג' מְחִיצוֹת שֶׁהוּא מְחֻנְבָּר
לְהֵם וְאֵינּוּ מִתְבַּטֵּל וְכִינּוּן שַׁע"כ"פ הוּא בְּעֵצְמוֹ לֹא נִתְבַּטֵּל וְתוֹרַת לְחֵי עֲלִיו וּבְלַחֵי גְמִירִי
דְמֵהֵי אַע"פ שְׁשָׂאָר הַמְבוֹי פְּרוּץ בְּרֻבָּה מִשָּׂא"כ כְּשֶׁהֲרַחֲקוּ מִן הַפְּנֹתַל וְאַמְרִינן אֵתִי
אֲוִירָא כו' וּמִבְטֵל לִיה דְהֵינּוּ שְׁהֲלַחֵי עֵצְמוֹ מִתְבַּטֵּל מִחֲמַת שְׁנֵי הָאֲוִירִים אֲשֶׁר סְבִיבּוֹ
וַא"כ אֵין לָנוּ עַל מַה לְסַמְּךָ כְּלָל שְׁהֵי נְפִיק הוּא מִתּוֹרַת לְחֵי לְגַמְרִי וְלֹא שְׁיִיף דְגְמִירִי
שְׁלֹא יִפְסִיד פְּרוּץ מְרֻבָּה דְזָה שְׁיִיף הִיכָא דְאִיכָא עוֹמֵד מִשָּׂא"כ בְּזָה דְאַמְרִינן רֹאִין אוֹתוֹ
כְּאֵלוֹ אֵינּוּ וְלִיכָא עוֹמֵד כְּלָל: וְהַשְּׁתָא לְפִי"ז יֵשׁ לֹמֵר דְהִיכָא שְׁעוֹשָׁה לְחֵי ג"ט שֶׁהוּא דְבָר
חֲשׁוֹב בְּמְחִיצָה לְמֵאִי דְסְבִירָא לִיה לְרַבָּא אֲלִיבָא דְרַבְּנָן דְרַשְׁבִּי"ג ש"ד אֶפְיֵלוֹ הַפְּלִיגוּ יוֹתֵר
מַג' דְכָל שֶׁהוּא דְבָר חֲשׁוֹב לֹא אַמְרִינן דְאֵתִי אֲוִירָא כו' וּמִבְטֵלִין לְגַמְרִי דְהָא לְעֵנָן כְּלֵאִים
קִיַּימָא לֵן דְמַג' וְאִילָף נֶגֶד הָעוֹמֵד מוֹתֵר אַף עַל פִּי שְׁהַפְּרוּץ מְרֻבָּה וּמְשַׁמַּע הָתָם דְאֶפְיֵלוֹ
הִיכָא דְשְׁיִיף אֵתִי אֲוִירָא אַמְרִינן הִכִּי וְאֵף עַל גַּב דְלְעֵנָן מְחִיצַת שְׁבַת לֹא מְהֵי עוֹמֵד
חֲשׁוֹב וְאַמְרִינן בִּיה אֵתִי אֲוִירָא כו' הַמְבֹאָר בְּהוּא דְמְבוֹי ט"ו אַמּוֹת מְכָל מְקוּם אֵין
פְּירוּשׁוֹ שְׁמִתְבַּטֵּל וְרֹאִין אוֹתוֹ כְּאֵלוֹ אֵינּוּ אֶלָּא דְמִבְטֵל לִיה מִתּוֹרַת מְחִיצָה שְׁלֹא יוֹעִיל
לְעֵנָן שְׁבַת אַף עַל גַּב דְלְעֵנָן כְּלֵאִים כְּנֶגֶד הָעוֹמֵד מוֹתֵר וְכַמ"ש הַרְיֵטְב"א חִילּוּק זֶה
דְכְּלֵאִים שְׁאֵנִי שְׁאֵנִי הוֹלְכִין אַחַר עַרְבּוּבָא מִשָּׂא"כ לְעֵנָן שְׁבַת פְּרוּץ מְרֻבָּה אוֹסֵר כָּל
הַמְבוֹי אוֹ הַחֲצֵר מְפִנֵי שְׁמוֹצִיאָו מְרֻשׁוֹת הַיַּחֲדִיד וְעוֹשָׂה אוֹתוֹ כְּרַמְלִית עַכ"ל וְהַלְכָּה לְגַבֵּי
שְׁבַת אַמְרִינן דְאֵתִי אֲוִירָא כו' וּמִבְטֵל מִתּוֹרַת מְחִיצָה אִם הִיוּ שְׁנֵי הַצְּדִים אֲוִיר מְרֻבָּה
עַל הָעוֹמֵד מִשָּׂא"כ לְעֵנָן לְחֵי פִינּוּ שְׁהַעוֹמֵד עֵצְמוֹ לֹא נִתְבַּטֵּל פִּינּוּ שֶׁהוּא דְבָר חֲשׁוֹב
בְּמְחִיצָה לְעֵנָן כְּלֵאִים שְׁכַנְגָד הָעוֹמֵד מוֹתֵר לְזֹרֵעַ וְכִינּוּן דִּישׁ עֲלִיו שֵׁם לְחֵי הַדְרִינן לְכָלְלוֹ
דְגַבֵּי לְחֵי גְמִירִי שְׁאֵין הַפְּרָצָה מוֹצִיאָו מִדִּין מְחִיצָה לְעֵנָן שְׁבַת דְנַעֲשֶׂה מְחִיצָה לְמְבוֹי
אַע"פ שְׁהַפְּרוּץ מְרֻבָּה וְלֹא אִיכְפַת לֵן בְּאֲוִירָא דְהָאִי גִיסָא וְדְהָאִי גִיסָא פִּינּוּ דְמְכָל מְקוּם
לֹא נְפִיק מִתּוֹרַת לְחֵי וּמַה לִּי שְׁהַפְּרוּץ מְרֻבָּה מְצַד אֶחָד אוֹ מְשַׁנֵּי צְדָדִים פִּינּוּ שְׁעוֹמֵד
עֵצְמוֹ לֹא נִתְבַּטֵּל וְלָכֵן שְׁפִיר כְּתַב הַרְר"י דְלִכְּרָה ר"י בְּעֵי שְׁיִהְיָה הַלְחֵי ג"ט דְאֵז אִם יִפְלִיגְנוּ
ג"ט לֹא לִיתִי אֲוִיר' כו' וְה"ה אֶפְיֵלוֹ יוֹתֵר מַג' מְשׁוּם דְבְּאֶמְתַּל לְעֵנָן מְחִיצָה אֵין חִילּוּק בֵּין
ג' לְיוֹתֵר מַג' דְאֵף בְּאֲוִיר ג' וְהַמְחִיצָה ג' הֵנִי שְׁיִיף אֵתִי אֲוִירָא כַּמִּשָּׁל דְאַע"ג דְפְּרוּץ
כְּעוֹמֵד מוֹתֵר מ"מ אַמְרִינן אֵתִי אֲוִירָא כו' אִי חֵד צֵד פְּרוּץ מְרֻבָּה כְּדְאַמְרִינן גַּבֵּי וְנַעֲשֶׂה
פֶּס אִמָּה וּמְחִיצָה אֶלָּא דְהִכָּא לְעֵנָן לְחֵי טַעְמָא אַחֲרֵינִי הוּא פִּינּוּ שֵׁם הוּא דְבָר חֲשׁוֹב וְאֵינּוּ
מִתְבַּטֵּל אֵז בֵּין יִפְלִיגְנוּ ג' שְׁיִהְיָה הַפְּרוּץ כְּעוֹמֵד מְרוּחַ אַחַת אוֹ אֶפְיֵלוֹ יוֹתֵר מַג' דְהֵנִי פְּרוּץ
מְרֻבָּה מְשַׁנֵּי רִיחוֹת מְכָל מְקוּם לְעֵנָן לְחֵי גְמִירִי דְאֵין פְּרוּץ מְרֻבָּה מוֹצִיאָו מְרֻשׁוֹת הַיַּחֲדִיד

פָּלַל מֵה שְׂאִין בֶּן אִם הִלְחִי פְּחוֹת מִג"ט אִם הוּא מִפְּלִיגוּ ג' דְּבִכְה"ג לְעֵנִן פְּלֵאִים הוּא מִתְּבַטֵּל לְגַמְרֵי וְאֶפִּילוּ כִּנְגֵד הָעוֹמֵד אֲסוּר אִם בֶּן אֵין לוֹ דִּין לְחִי כָּלֵל דְּאֶמְרִינוּ אֶתִּי אֲוִירָא כּו' וּמָה שֶׁפֶתַב הֶרֶר"י כִּדְאֲשַׁפְּחוֹן בְּמִדָּה אֲמָצְעִית שֶׁל פְּלֵאִים כָּל שֶׁהוּא ג' כּו' דְּהוּא רָאָה לְסִתּוֹר דְּהֵתָם אֶפִּילוּ בִּג' אֶמְרִינוּ אֶתִּי אֲוִירָא כּו' א"ש דְּהֵתָם אֲלִיבָא דְרִשְׁבִּי"ג דְּסִבְרָא לִיָּה דְדוֹקָא ד"ט הָוֵי דְבָר חָשׁוּב בְּמַחֲזִיצָה וְאֵנן קִי"ל פְּרַבְּנָן רַק דִּילְפִינוּ מִיָּנָה כְּמוֹ פְּחוֹת מִד' לְרִשְׁבִּי"ג אִם הוּא בְּמִלּוּאוֹ בְּנִכְנָס וְיוֹצֵא אֶמְרִינוּ אֶתִּי אֲוִירָא כּו' כְּמוֹ כֵּן לְרַבְּנָן בְּמַחֲזִיצָה פְּחוֹת מִג' אֶמְרִינוּ אֶתִּי אֲוִירָא וּלְכַף בְּעֵי ר"י שֶׁיְהֵא הִלְחִי ג"ט דָּאז הָוֵי כְּמוֹ אִם הוּא ד' לְרִשְׁבִּי"ג דְּאֶמְרִינוּ כִּנְגֵד הָעוֹמֵד מוֹתֵר וְטַעֲמָא כְּמוֹ שֶׁפֶתַב רִשְׁ"י שֶׁם פִּינוּ דְאִיפָא עוֹמֵד חָשׁוּב אֲוִיר לֹא מְבַטֵּל לִיָּה לְגַמְרֵי וְלֹא נִפְיֵק מִתּוֹרַת לְחִי וְכִינוּן שֶׁהוּא לְחִי מִמִּילָא דְלֹא חִיָּשִׁינוּ לְאֲוִיר כָּלֵל כְּנִלְעֵנ"ד לִיָּשֵׁב דְּבָרֵי הֶרֶר"י וְל': וּמֵאִי דְכִתְיָבָנָא דֶּהֶרֶר"י קָאִי בְּשִׁיטַת בַּעֲהַמ"א דְלִמְאִי דְמִפְרָשׁ רַבָּא דְבְרִייתָא פְּרִשְׁבִּי"ג בְּטִלָּה מִדָּה אֲמָצְעִית וְגַם בִּג' כִּנְגֵד הָעוֹמֵד מוֹתֵר לְכַאוּרָה מִשְׁמַע הֵכִי מְדַבְּרֵי הֶרֶר"י בְּמַתְנִיתִין דְּמִקִּיפִין שְׁלִשָּׁה חֻבְלִים שֶׁכ' שָׂאֵם הֵיָה בֵּין חֻבֵּל לְחֻבֵּל שְׁלִשָּׁה טְפָחִים אֶתִּי אֲוִירָא כּו' דְּכָל עוֹמֵד שֶׁהוּא פְּחוֹת מִג"ט אֵין בּוֹ פֶּחַ לְעִמּוֹד כִּנְגֵד הַפְּרוּץ שֶׁבִּשְׁנֵי צְדָדָיו אוֹ לְמַעַלָּה מִמֶּנּוּ אוֹ לְמַטָּה מִמֶּנּוּ וְעוֹד שֶׁהָרִי הַפְּרוּץ מְרֻנְבָּה עַל הָעוֹמֵד הוּא עַכ"ל מִשְׁמַע דְּעוֹמֵד ג"ט שֶׁפִּיר יֵשׁ בּוֹ פֶּחַ לְעִמּוֹד כִּנְגֵד הַפְּרוּץ וְכִנּוּנָת דְּבָרָיו דְּמַתְחַלָּה קָאֵמֵר דְּכִינוּן שֶׁהוּא פְּחוֹת מִג"ט אֵין בּוֹ פֶּחַ לְעִמּוֹד כָּלֵל כּו' וְהֵינּוּ אֶפִּילוּ שֶׁהָעוֹמֵד עֲצָמוֹ מִתְּבַטֵּל כְּמִבּוֹאֵר לְעֵנִן פְּלֵאִים.

וְשׁוּב פֶּתַב וְעוֹד שֶׁהָרִי פְּרוּץ מְרֻנְבָּה כּו' ר"ל דְּאֶפִּילוּ אִם הֵיָה בּוֹ ג"ט שֶׁיִּכּוֹל לְעִמּוֹד נִגֵּד הַפְּרוּץ שֶׁלֹּא יִתְבַטֵּל הוּא עֲצָמוֹ מִכָּל מְקוֹם פְּרוּץ הַמְּרֻנְבָּה מְבַטֵּל לִיָּה מִתּוֹרַת רְשׁוּת הַיְּחִיד וְעוֹשֶׂהוּ כְּרַמְלִית כְּדִין כָּל פְּרוּץ מְרֻנְבָּה שֶׁפּוֹסֵל בְּמַחֲזִיצָה לְשַׁבֵּת אֶף צָרִיף עֵיוֹן מִמ"ש הֶרֶר"י בְּסוּף מַתְנִיתִין דְּשִׁיבָא דְכַתְּבֵי וְהָא דְבַעֲיָנוּ בְּחֶצֶר פֶּס ד' כּו' וּבִלְבַד שֶׁיְהֵא הָעוֹמֵד שְׁלֵה ד"ט אֲבָל בְּפְחוֹת מִכָּאֵן אֶתִּי אֲוִיר הַפְּרָצָה וּמְבַטֵּל לִיָּה כּו' ע"ש מְבִנְיָא דְאֶזְיֵל בְּשִׁיטָה דְּמִדָּה אֲמָצְעִית הוּא נִמְי לְדִידוֹן אֲלִיבָא דְהִלְכְתָא וְהֵינּוּ כְּאֶפִּי דְמוֹקֵי פְּרַבְּנָן וּמוֹדוֹ רַבְּנָן דְּכָל לְמִשְׁרָא כִּנְגֵדוֹ אֵי אִיפָא מְקוֹם ד' חָשׁוּב כּו' וְאֶפְשָׁר דְּסִבְרָא לִיָּה דְאֶף רַבָּא מוֹדָה בְּהָא לְעֵנִן שַׁבֵּת וְכִדְאֲשַׁפְּחוֹן לְעֵנִן בֵּין הִלְחִיִּים דְּמִפְּלִיג רַבָּא בֵּין ד' לְפְחוֹת מִד' וְעֵינֵן בְּרִיטְב"א מ"ש בְּזֶה וְעַל כָּל פְּנִים מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי דְלְעֵנִן שַׁבֵּת דוֹקָא בְּעוֹמֵד ד"ט הוּא דִּהְנֵה עוֹמֵד חָשׁוּב וְאֶפְשָׁר שֶׁלֹּא כ"כ אֵלָא לְעֵנִן חֶצֶר דְּגַמְרֵי דְבַעֲיָנוּ פֶּס ד' וְכִמוֹ שֶׁפֶתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּדָף ה' ע"ב וְלִכְּן פֶּתַב שֶׁיְהֵיָה הָעוֹמֵד ד"ט דְּאֵל"כ אֶמְרִינוּ אֶתִּי אֲוִירָא כּו' מִשָּׂא"כ בְּעִלְמָא אֶף בְּפֶס ג' לֹא אֶמְרִינוּ אֶתִּי אֲוִירָא דְלְרַבְּנָן גַּם ג"ט עוֹמֵד חָשׁוּב מִקְרָא: וּמִמוּצָא הַדְּבָרִים אָנּוּ לְמִידִים שִׁמ"ש הֶרֶר"י דָּאֵם הִלְחִי רַחֲב שְׁלִשָּׁה לֹא אֶמְרִינוּ אֶתִּי אֲוִירָא הֵינּוּ מִחֲמַת שֶׁהוּא שִׁיעוֹר חָשׁוּב וְלֹא בְּטֵל שֶׁם לְחִי מְעַלְיוֹ וּבִלְחִי לֹא חִיָּשִׁינוּ לְאֲוִיר הַמְּרֻנְבָּה אֲבָל כְּשֶׁאֵינּוּ בְּתוֹרַת לְחִי רַק כְּשֶׁאֵנּוּ דְנִין מִתּוֹרַת מַחֲזִיצָה שֶׁפִּיר שִׁיבָא אֶתִּי אֲוִירָא אֶף בְּשִׁיעוֹר חָשׁוּב וְהֵינּוּ הֵהוּא דְגַבֵּי מְבוֹי ט"ו אַמָּה.

אֶף לְכַאוּרָה אֶף שֶׁהוּא שִׁיעוֹר חָשׁוּב א"א לְדוֹן בּוֹ דִּין לְחִי דְלְחִי דְאֶגְמְרִיָּה רַחֲמָנָא לְמִשָּׁה שֶׁיְהֵיָה רַח"י ע"י הֵינּוּ הֵיכָא שֶׁהוּא מְצוֹנְרָף לְשִׁלְשָׁה מַחֲזִיצוֹת דָּאז עַל יְדֵי הִלְחִי נַעֲשֶׂה הַרְשׁוּת מְקוֹף ד' מַחֲזִיצוֹת וְנַעֲשֶׂה רְשׁוּת הַיְּחִיד גְּמוּר מֵה שְׂאִין כֵּן אֵי הָאֵי לְחוּדִיָּה קָאִי בְּרוּחַ רְבִיעִית וְאֵינּוּ מְצוֹנְרָף לְשַׁאֵר הַמַּחֲזִיצוֹת אֵין לוֹ דִּין לְחִי וּמִמִּילָא דָּאֵין כָּאֵן מַחֲזִיצָה בְּרוּחַ רְבִיעִית כָּלֵל דֹּא"ל שֶׁהוּא הַמַּחֲזִיצָה וְהַפְּרָצָה מְשֻׁנֵּי הַצְּדָדִים שֶׁהֵם פְּחוֹתִים מִשְׁעַר

כפתחים הם דאדערבא אַמרינן אַתי אַוירא דהאי גיָסא כו' וּפְרָצוֹת אֵילוּ מוֹצִיאִים אוֹתוֹ מִדִּין רְשׁוֹת הַיְחִיד וַיֵּשׁ לוֹ דִּין פְּרָמְלִית וּגְדוּלָה מִזּוֹ אֶפְיָלוּ אִם הוּא רָחֵב ד' וּמְרֻבָּה מְאֹד שְׁבִינוּ לַפְּתֹל אֵין פֶּאן הָיְתָר פִּינּוֹן שְׂאִינוּ מְקוֹשֶׁר עִם שְׂאָר פְּתֹלֵי הַמְּבֹוֹי שְׁהָרֵי הַגְּדִיִּים בּוֹקְעִין בֵּין הַלְּחֵי לַפְּתֹל וְהוּי הַפֶּסֶק אֶפְיָלוּ הֵיכָא דְשִׁינְךָ לְמִימַר גּוֹד אַחִית מְחִיצָתָה פְּמִבְּנֹאָר בְּשַׁבַּת דָּף ק"א וְדוֹנְקָא לַעֲגוֹן הַכְּשֶׁר דְּעוֹמֵד מְרֻבָּה עַל הַפְּרוּץ לֹא אֵיכְפַת לֹן בְּבִקְיעַת גְּדִיִּים כַּמִּש"ל אֲבָל מְכַל מְקוֹם הַפְּרָצָה הַמְּפַסְקַת מוֹצִיאָתוּ מִתּוֹרַת לְחֵי וְאִם פֶּן אֵין לְחֵי לְמְבֹוֹי זֶה וְצ"ל דר' יוֹסִי בְּשִׁיטַת ר' יוֹסִי בַר יְהוּדָה אֲמַרָה דְּסִבִּירָא לִיהָ בְּשַׁבַּת דָּף ק"א דְּאָמַר נְעִץ קֶנֶה בְּרַה"י וּבְרַאשׁוֹ טְרַסְקֵל כו' ע"ש דְּמִבְּנֹאָר דְּסִבִּירָא לִיהָ דְּבִקְיעַת גְּדִיִּים לֹא מְעַכְבִּי מְלִמְרַם גּוֹד אַחִית וּמכ"ש לְפִי מַה דְּבָעֵי לְמִימַר דר' יוֹסִי בְּסוֹפָה דָּף ט"ז בְּהָא דְּהַמְּשַׁלְּשֵׁל דְּפְנֹת סִבִּירָא לִיהָ דְּמְחִיצָה תְּלוּיָהּ מִתְּרַת בִּיבְשָׁה אַף לַעֲגוֹן שַׁבַּת וְהֵינּוּ כר"י בַר יְהוּדָה וְעִינּוֹן בַּפ"י שֶׁם וְאִם פֶּן א"ש בְּלְחֵי ג"ט שֶׁהוּא חָשׁוּב אַף שְׁמֹנְפֶּלֶג מִהַפְּתֹל וְלִיכָא לְבוּד דְּלָא גְּמִירֵי לְבוּד אֲלָא בְּפַחוֹת מַג' מְכַל מְקוֹם שְׁפִיר מְצַרְפִּינוּ לִיהָ לְשְׂאָר מְחִיצוֹת פִּינּוֹן שְׂאִינוּ שׁוּם דְּבָר חוּצָץ בִּינֵיהֶם וְלִבְקִיעַת גְּדִיִּים לֹא חִיָּשִׁינוּ וְאֵין זֶה מְעַכֵּב מְלַצְרָה הַמְּחִיצוֹת פֶּמוֹ שְׂאִין בְּקִיעַת גְּדִיִּים מְעַכֵּב מְלוֹמַר גּוֹד אַחִית.

וּלְפִי זֶה אֲנִי לְדִינָן דְּקִי"ל פְּרַבְּנָן דְּבִקְיעַת גְּדִיִּים מְעַכֵּב מְלִמְרַם גּוֹד אַחִית פְּמִבְּנֹאָר בְּשַׁבַּת שֶׁם וְאִם פֶּן הָיִי פְּאֵילוּ יֵשׁ שֶׁם דְּבָר חוּצָץ בִּינֵיהֶם א"כ אַף אִם הַלְּחֵי רָחֵב ג"ט מְכַל מְקוֹם נְפִיק מִדִּין לְחֵי שְׁהָרֵי אֵינוּ מְצוֹנְרָה לְמְחִיצוֹת הַמְּבֹוֹי שְׁבִקְיעַת גְּדִיִּים מְפַסְקָתָן וּא"כ מִמִּילָא שְׁמַתְבַּטֵּל מִשׁוּם דְּאֲתֵי אַוִירָא כו' אַף שְׁבַצְד אֲחָד פְּרוּץ פְּעוֹמֵד וְאֶפְיָלוּ אִם הוּא רָחֵב ד' וּמְרֻבָּה עַל הָאֹוִיר שְׁבִינוּ לַפְּתֹל מְכַל מְקוֹם עכ"פ נְפִיק לִיהָ מִתּוֹרַת לְחֵי וְצָרִיךְ לְחֵי שְׁיִהְיֶה מְקוֹשֶׁר עִם פְּתֹלֵי הַמְּבֹוֹי בְּלִי הַפֶּסֶק בְּקִיעַת גְּדִיִּים דַּאל"כ אֵין לִתְּנֵן עָלָיו דִּין מְחִיצָה רְבִיעִית דְּהָא מְכַל מְקוֹם הַפְּרוּץ מְרֻבָּה עַל הָעוֹמֵד וְכֵן מוֹכַח גְּבִי לְחֵי הַבּוֹלֵט מְדוֹפְנוּ שֶׁל מְבֹוֹי דְּאֵי לֹא שְׁנִיטָר מִשׁוּם עוֹמֵד מְרֻבָּה עַל הַפְּרוּץ אוֹ שְׁנִיטָדוֹן מִשׁוּם לְחֵי אֵין לְחַשְׁבוֹ כְּמְבֹוֹי סְתוּם מְאַרְבַּע רֹחוֹתָיו וְכֵן בְּהָא דְּפָרִיךְ דְּלִמָּא שְׁבָקוּ פְּתַחָא רַבָּא כו' וּלְכָךְ שְׁפִיר פְּתָבוּ הַתּוֹס' וְהַר"י שֶׁם דְּאָרְף שְׁיֵשׁ פֶּס ג' אֲמַרָה דְּלֹא שְׁיָיךְ אֲתֵי אַוִירָא מ"מ צָרִיךְ לְחֵי אַחַר הַסְּמוּךְ לַפְּתֹל הַמְּבֹוֹי: וְהַשְׁתָּא א"ש בְּפִשְׁטוֹת מ"ש הַר"י בְּמַתְנִיתִין דְּהַכְּשֶׁר מְבֹוֹי דְּמֹנְפֶּלֶג ג"ט פְּסוּל מִשׁוּם דְּאֲתֵי אַוִירָא כו' דְּהֵתָם מִיָּרֵי אֲלִיבָא דְּהַלְכְּתָא דְּקִי"ל כַּת"ק דְּסָגִי בְּלְחֵי כו' וּבַכָּה"ג מִיְּפֶסֶל בְּפִשְׁטוֹת מִשׁוּם דְּאֲתֵי אַוִירָא כו' וְאֵע"ג דְּלִטְעָמָא דְּבִקְיעַת גְּדִיִּים אֶפְיָלוּ בְּלְחֵי רָחֵב פְּסוּל מְכַל מְקוֹם לֹא נַחִית הַשְׁתָּא לְפְלוּגְתָּא דְּרַבְּנָן וְרִיבְר"י אֵי בְּקִיעַת גְּדִיִּים מְבַטֵּל אֵי לֹא דְּאֶפְיָלוּ תִימָא דְּבִקְיעַת גְּדִיִּים לֹא מְעַכֵּב מְכַל מְקוֹם בְּזֶה פְּסוּל מְטַעְמָא דְּאֲתֵי אַוִירָא כו'.

וּלְפִי מַה דְּקִי"ל דְּבִקְיעַת גְּדִיִּים מְעַכְבָּא אַף אִם הַלְּחֵי רָחֵב הַרְבֵּה לֹא מְהַנִּי. וּלְכָךְ אָמַר רַבָּא סְתָם לְחֵי שְׁהַפְּלִיגוּ כו' דְּמִשְׁמַע בְּכָל לְחֵי אֶפְיָלוּ רָחֵב דְּוִמְיָא דְּהַגְּבִיהוּ מִן הָאָרְץ שְׁלֵשָׁה טְפָחִים דְּלֹא מְהַנִּי אֶפְיָלוּ רָחֵב טוּבָא מִשׁוּם דַּה"ל מְחִיצָה שְׁהַגְּדִיִּים בּוֹקְעִים בּוֹ וְתַרְנוּנֵיהוּ מִיָּרֵי בְּחַד גְּוֹנָא וּבֵין שְׁהַלְּחֵי קָצָר וּבֵין שְׁהוּא רָחֵב פִּינּוֹן שְׂאִינוּ מְקוֹשֶׁר לְמְחִיצוֹת הַמְּבֹוֹי לְחֵי אֵין פֶּאן מְחִיצָה אֵין פֶּאן דְּהָא הָרוּחַ רְבִיעִית פְּרָצָתוּ מְרֻבָּה עַל הָעוֹמֵד וּכְדַכְּתִיבְנָא: וְרִאִיתִי בִירוּשְׁלַמִי אֲמַתְנִיתִין דְּפְלִיגֵי ת"ק וְר"י אֵיתָא מַתְנִיתִין בְּמִשְׁוֹכִין מִן הַפְּתֹל אֲבָל אִם הָיוּ סְמוּכִין לַפְּתֹל אַף ר"י מוֹדָה וְתַנִּי פֶּן עֲשֶׂה לְחִיִּים לְמְבֹוֹי

אם גבוהים מהארץ פחות מג' או שהיו סמוכין לפנותל פחות מג' מותר ג' והוא שהיה העומד מרובה על החלל עכ"ל.

ונראה פירושו דסבירא ליה דנדאי לרבנן דסבירא ליה כ"ש נידון משום לחי אין לחלק בין סמוכים בין משוכין פיון דהלכתא גמירי דלחי כ"ש הוי מחיצה אעפ"י שאינו עומד חשוב ומן הדין שיתבטל ברוב הפרוץ והתורה הכשירתו להיות מחיצה אם פן אף אורא דהאי גיסא והאי גיסא לא מתריב ביה רק אליבא דר"י דב"ע ג"ט אלמא דסבירא ליה דב"ע עומד חשוב איכא לספוקי אי סבירא ליה דמאי דגמירי שלחי יועיל משום מחיצה הוא בשיעור חשוב דוקא דהיינו ג"ט ואם פן אף בסמוכין ב"ע ג"ט או מה דסבירא ליה דב"ע מקום חשוב היינו כדי שלא יתבטל באורא דהאי גיסאכו' ואם פן היינו במשוכין דוקא וקאמר דמתניתין במשוכין כו' ותני פן דסמוכין לפנותל פחות מג' מותר ובג' צריף עומד מרובה וע"כ דאיתא כר"י דלרבנן אין לחלק בין פחות מג' לג' ואם איתא דר"י גם בסמוכין סבירא ליה דב"ע לחי רחב ג"ט אם פן מאי רבותא דפחות מג' דהא בכה"ג אף בג' ויותר שרי דהא העומד מרובה על החלל אלא ע"כ דבסמוכין מודה ר"י דסגי בכל שהוא אלא במשנה ג' סבירא ליה דב"ע לחי ג"ט והא דנקיט עומד מרובה לאו דוקא אלא פיון דשנה מהני עומד מרובה קרי' ליה ואפשר שצ"ל מג' ואילך והוא שהיה עומד מרובה כו' ומאי דקאמר ר"י במתני' ג' היינו פשאין הפרצה רק ג' דכיון דעומד חשוב הוא ואין הפרצה רבה עליו מהני א"נ סבירא ליה דפרוץ פעומד מותר ולא אמרינן אתי אורא כו' וכמו דס"ד דמקשה בההוא דמבוי ט"ו אמה דפריף ויעשה אמה כו' וראיתי בקרבן העדה שהגיה ולא כן תני כו' ואין גלענ"ד והנה מהברייתא זו שהביא הירושלמי משמע כדברי הש"ג בשם ריא"ז דלחי רחב מהני אף ברחוק יותר מג' אם העומד מרובה על החלל אף בתוספתא שלפנינו ראיתי ברייתא זו בשינוי לשון קצת ושם איתא משוכין מן הפנותל שלשה טפחים צריף למעט ולפום הך לישנא משמע שיוסיף קצת על רוחב הלחי בענין שלא יהיה הפרצה ג"ט וגם במ"ש בירושלמי דבסמוכין מודה ר"י מתלמודא דילן מוכח דליתא שהרי בדרף יו"ד ודרף י"ב גבי קטנה בעשר כו' אמרינן רבי הוא וסבר לה כר"י והתם בסמוכין מייירי וע"כ דאף בסמוכין סבירא ליה לר"י דב"ע ג"ט ועיין בירושלמי ובקרבן העדה שם.

ומפל מפל לפמ"ש בפירושו דברי הירושלמי אתי שפיר מה דקשיא לי לעיל על הירושל' שכתב במבוי ט"ו אמה עושה פס ג' אמות ומשהו ואותו כ"ש נידון משום לחי דהא מהראוינה להעמידו בצד השני אצל פנותל המבוי ולפי מה שכתבתי א"ש דהירושלמי לשיטתו דסבירא ליה דלרבנן דסבירא ליה שיעור לחי בכ"ש אף במשנה ג"ט יש שם לחי עליו ואם פן אין קפידא אף שיהא עומד אצל הפס אף לדין דקיימ"ל פש"ס דידן דרבא אמר אליבא דהלכתא בהפליגו מן הפנותל ג"ט פסול אם פן יש להעמיד הלחי מצד הפנותל ולא אצל הפס וכמש"ל וקצת צ"ע בירושלמי ריש סנפה דאמר התם לענין שלשת אפילו טפח והוא שתהא נתונה בתוך ג"ט פלחיים משמע דלחיים לכ"ע צריף שיהיה תוך ג"ט: ומ"ש כ"ת בשם הש"ג בשם ריא"ז דסבירא ליה אליבא דהרר"י בלחי רחב אף שהרחיק ג"ט כשר צ"ל פיון שהלחי צריף הקצר אף למ"ד משום מחיצה וכאן שהועמד הפס כדי לסתום המבוי לא הוי הפירא וכעין שכתב המג"א סי' תר"ל לענין קנים של צוה"פ המגיעין לסכף כו' והאריך בזה.

והנה מ"ש שהש"ג בשם ריא"ז סבירא ליה פן אליבא דהרר"י משגה הוא דמה ענין הריא"ז להרר"י והריא"ז סבירא דנפשיה קאמר והירושלמי מסייע ליה כמש"ל ומ"ש דהקא לא הוי היפר פינן שהנעמד הפס לסתום המבוי ליתא דהא לחי הבולט מדופןו של מבוי דהינינו שלא נעשה לשם לחי אלא הוציא בנינו משום חיזוק אמרינו דנידון משום לחי ומה לי משום חיזוק או משום מיעוט מעשר אמות ומה שכתב כ"ת מדברי המג"א בקנה המגיעין לסכה וקשיא ליה מהא דקיי"ל לחי העומד מאליו פשר ולכן כתב דכשנעשה לשם סכה גרע ולפי"ז אפשר דהקא נמי גרע כשנעשה לשם הכשר מבוי למעטיה מעשר אמות אבל ז"א שהרי גם לדבריו אינו אלא משום דלחי צריף קצת היפר והרי בצוה"פ אין צריף לזה ואפ"ה סבירא ליה דלא מהני משום שלא נעשה לשם כף ואם פן ע"כ שאין ללמוד משם לכאן.

אף בלא"ה ליתא לחילוק זה שכתב כ"ת דלפי שנעשה לשם סכה גרע דהא המג"א מיייתי לה מהירושלמי דקאמר אין סוף סכה מציל בסופה והינינו כדאמר התם טטרפיליאות שבכרכי' אסור לטלטל תחתיהם מפני שהם סוף תקרה ואין סוף תקרה מציל משום פיאה.

וכן כתב בקרבן העדה שם ואם פן בסוף תקרה שאינו בא להכשיר אפ"ה אינו מציל לפי שלא נעשה מתחילה לכף. ואם פן תיקשי להירושלמי מהא דקיי"ל בלחי העומד מאליו דהוי לחי.

ודחוק לומר דהירושלמי סבירא ליה פרבא וגם דהא מחיצה העומדת מאליה לכ"ע הוי מחיצה וא"ל דהינינו מחיצה ממש אבל בצוה"פ שאינו רק הכשר מחיצה לא ז"א דהא אמרינו התם דרבא לטעמיה דאמר לחי משום היפר אלמא דאי הוי סבר משום מחיצה הוי מודה לאבניי ואם פן למה לא יועיל סוף תקרה וסוף סכה אכן לענ"ד דאף על גב דבעלמא צוה"פ הוי טפי כמחיצה מלחי מכל מקום לענין עומד מאליו עדיף לחי טפי דבשלמא במקום שמועיל היתר לחי לא איכפת לן אם עומד מאליו דכיון דסמכו עליו מאתמול הוי כמחיצה משא"כ היכא שאין לו היתר בלחי ולצוה"פ הוא צריף לאו בצורתא תליא מילתא דהרי כל פרצה הוא פתח פתוח רק בכנונה תליא מלתא פינן שזה עשה מתחלה לכף צוה"פ שוב הו"ל כרה"י שפ"ל רה"י יש לו פתח פתוח לר"ה משא"כ אם לא נעשה מתחלה לכף מה שיש כאן צורה לא מהני ליה לאפוקי מתורת פרצה שהרי א"ל בזה צורתו מוכחת עליו שזהו פתח רה"י פינן שידוע לנו שלא נעשה בפתח הזה של רה"י אלא לשם דבר אחר פגון לתקרה או לסכה ואם פן שפיר מיייתי המג"א מהירושלמי לענין צוה"פ דסופה אף לפי מה דקיי"ל בלחי דמהני.

אף לענ"ד מה שכתב המג"א על המרדכי והגמ"י לק"מ דהירושלמי מייירי לענין עיקר דפנות הסופה דקיי"ל דבעי שני דפנות וטפח אי מהני בכה"ג למנהי דופן וכן בהאי דטרפיות שבכרכים לענין עיקר המחיצות מייירי מה שאין פן המרדכי והגמ"י דמייירי למאי דקיי"ל דופן שלישי בעי טפח וצוה"פ שפיר מהני צוה"פ הנעשה שלא לשם כף ואפשר שלזה פגון בקרבן העדה שם וע"ש שצ"ע וקצרותי: ועכ"פ בהא דאירינן בה ודאי דמוכח מהתוספות שכתבו דבעי לחי אחר פינן דמנפ"ג' מהפנתל דס"ל דמה שהוא רחב

לא מהני למְהוּי לחי דאף דלחי בְּעֵי הַכִּירָא קצת מְפָל מְקוּם כ"ש פְּחוּת מְד"א שְׁאִינוּ נְדוּן מְשוּם מְבוּי שְׁפִיר הֵיָה מְקוּם לְחֻשְׁבוּ לְחֵי אֵי לֹא דְרָחוּק ג"ט.

וְלִדְבָרָיו לֹא הֵיָה הַתּוֹסְפוֹת צ"ל מְשוּם דְרָחוּק ג"ט דְּהָא אֲפִילוּ אִם הֵיָה קְרוֹב אִינוּ עוֹלָה לְפִי שְׁלֹא נַעֲשֶׂה לְשֵׁם זֶה אִךְ בְּאַמַּת אֲפִילוּ תִימָא דְאִם לֹא נַעֲשֶׂה לְשֵׁם זֶה פְּסוּל מְפָל מְקוּם עֲדִינָן י"ל דְּבְאַמַּת מִתְחַלָּה עוֹשִׂין אוֹתוֹ לְשֵׁם זֶה שְׂיִהֵיָה לְחֵי וְיַעֲלֶה לְהַכְשִׁיר סְתִימַת הַמְּבוּי וְאִם נִפְשָׁה לִימַר שְׁאִינוּ עוֹלָה לְכָאן וְלְכָאן שְׁאֵף אִם עוֹשֶׂה תְּחִלָּה לְשֵׁם כֶּף הֵיָינוּ לְפִי שְׂיִישׁ קוֹל וְהוּי הַכִּירָא כְּמוֹ שְׁפָתָיו הַתּוֹסְפוֹת שֵׁם אֲלִיבָא דְרַש"י מִשָּׂא"כ בְּזֶה שְׁאִין לוֹ קוֹל דְּהָא י"ל דְּנַעֲשֶׂה לְסְתִימַת הַמְּבוּי לְחוּד מְפָל מְקוּם מִנ"ל לְהַש"ס לְהַקְשׁוֹת דְּלִמָּא שְׁבָקִי כו' וּבְטַל הַתִּיקוֹן דְּלִמָּא בְּאַמַּת א"צ תִּיקוֹן אַחַר בַּכּה"ג.

וּמָה שְׁפָתָב כ"ת בְּסוּף דְּבָרָיו שְׁכִינָן שְׁרָחוּק ג"ט אִינוּ הֵיָכֵר כ"כ ג"כ בְּתַשׁוּבְתֵי אִף גַּם בְּזֶה צ"ע דִּמ"מ מִנ"ל לְהַש"ס סְבָרָא זוּ עַד שְׂיִקְשָׁה וְדִלְמָא שְׁבָקוּ כו'. וּמָה שְׁפָתָב כ"ת כְּמוֹ קוּרָה הַמְּרוֹחֶקֶת ג"ט ז"א דְּלֹא אֲשַׁכְּחֵן הֵךְ דִּינָא גְבִי קוּרָה רַק לַעֲנִין נַעֲץ יִתְיַדוֹת וְיִישׁ בְּנִטְיִיתָן ג' דְּאִז אִינוּ עַל אֲוִיר הַמְּבוּי כָּלֵל וְלֹא הוּי הֵיָכֵר מִשָּׂא"כ בְּלַחֵי אִף עִפ"י שְׁמִרְחוּקִין מִן הַפְּתוּל ג"ט מְפָל מְקוּם בְּתוּף אֲוִיר הַמְּבוּי הוּא (וְרֵאִיתִי בְּמַחְצִית הַשְּׁקָל שְׁפָתָב ג"כ דוּמָה קֶצֶת לְקוּרָה אֵע"ג שְׂיִישׁ לְחַלֵּק קֶצֶת דְּמִיּוֹן יֵשׁ וְנִרְאָה פְּנוּנְתוֹ שְׂיִישׁ לְחַלֵּק כִּמ"ש) וְעוֹד דְּהָא הַפֶּס ג' אֲמוֹת הוּא עוֹמֵד אֲצֵל רֹחַב יו"ד אֲמוֹת שֶׁל הַמְּבוּי שְׂהִיא צְרִיכָה לְהִתְרַם לְחֵי וְלֹא רְחוּקָה הוּא מִמְּנָה אִף בְּתַשׁוּבָה שֵׁם כְּתַבְתִּי טַעְמָא אַחְרֵינָא שָׂא"א לְחֻשׁוֹב הַפֶּס לְלַחֵי פִינּוֹן שְׂהוּא עוֹמֵד חוּץ לְהַכְשִׁיר רֹחַב הַמְּבוּי דְּהֵיָינוּ הַיּו"ד אֲמוֹת וּבְכָל דְּוֹכְתִי בְּעִינּוֹן שְׂיִהֵיָה הַלְּחֵי בְּתוּף הַיּו"ד אֲמוֹת וְע"ש מ"ש עַל דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּזֶה: וְהֵיָה בְּד"מ פְּתַב בְּהָא דְּהִרְחִיק ג"ט פְּסוּל וְכַתֵּב בָּא"ז דְּאֵי עֲבָדִי לִיָּה צוּה"פ לֹא אֲמַרִינּוּ בְּיָה דְּאִירָא דְּהִיא גִיָסָא וְהִיא גִיָסָא מְבַטְלִי לִיָּה עכ"ל וְהַבְּאִתִּי דְּבָרֵי הַד"מ בְּתַשׁוּבְתִי וְגַם כ"ת הַבִּיאָם וְזֶה נִדְּאֵי צ"ע עַל אֵא"ז בְּכ"ש שְׁלֹא הַזְכִּיר מְדַבְּרֵי הַד"מ בְּשֵׁם הָא"ז אִף לַעֲנִי דְּנִרְאָה שֶׁר"ל דָּאֵע"ג שְׂאִם לֹא עֲשֶׂה רַק לְחֵי לְבַד רְחוּק ג"ט הוּא פְּסוּל מְפָל מְקוּם אִם עֲשֶׂה צוּה"פ אֲצֵל הַפְּתוּל אִף עִפ"י שְׁלֹא עֲשָׂאוּ ע"פ כָּל רֹחַב הַמְּבוּי רַק לְד"ט בְּלְבַד אִף עִפ"י שְׂהַקְנָה הַשְּׁנִי שֶׁל צוּה"פ הוּא רְחוּק יוֹתֵר מִשְׁלֵשָׁה לֹא אֲמַרִינּוּ גְבִיָּה אֲתִי אִירָא כו' וּבְטָטִיל לִיָּה צוּה"פ פִּינּוֹן שְׂצוּה"פ כְּמוֹ מַחֲצִיזָה גְּמוּרָה הוּא מַחְמַת שְׁנֵי הַקְּנִים אֲמַרִינּוּ דְּחָשִׁיב כְּאֵלוּ עֲשֶׂה לְחֵי רְחַב ד"ט אֲצֵל הַפְּתוּל וְאִין כָּאן אִירָא דְּהִיא גִיָסָא כָּלֵל.

וְהֵיָה בַּהֲג"א פְּתַב גְּבִי הָא דְּמְבוּי ט"ו אֲמָה דְּאֵי שְׁבִיק פְּתַחָא רַבָּא וְעִיָּיל בְּפְתַחָא זוּטָא בְּטַל כָּל תִּיקוֹן הַמְּבוּי וְאֵי עֲבָדִי צוּה"פ לְזוּטָא לֹא בְּטַל מֵא"ז עכ"ל. וְהַבִּיאוּ בִש"ע סִימָן ל"ה וְטַעְמָא לֹא יִדְעָנָא דִּס"ס נְתַבְטַל הַתִּיקוֹן שְׂעֲשֶׂה לְפְתַחָא רַבָּא שְׂהוּא עֲשֶׂר אֲמוֹת וְלֹא יָהָא שְׂהַכּוֹתֵל שְׂהוּא ט"ו אֲמָה סְתוּם לְגַמְרֵי חֲמִשָּׁה אֲמוֹת מִי לֹא בְּעֵי תִיקוֹן לְהִנָּף עֲשֶׂר אֲמוֹת וּמָה לִי דְּהִנָּף אֲמוֹת הַתּוֹתֵרוּ ע"י עוֹמֵד מְרוּבָה עַה"פ אוּ מַחְמַת צוּה"פ דְּהָא גַּם בְּעוֹמֵד מְרוּבָה עַל הַפְּרוּץ חֲשִׁבִינּוּ הִנָּף ה' אֲמוֹת פְּסוּתוּם וְאִפ"ה צְרִיף תִּיקוֹן לְהַמְּבוּי שְׂרַחֵב י' אֲמוֹת וְאֲפִילוּ בְּלַחֵי הַבּוֹלֵט אַרְבַּע אֲמוֹת וְלֹא נִשָּׂאָר כ"א רֹחַב שְׂשָׂה אֲמוֹת צְרִיף לְחֵי לְהִתְרַם וְצ"ל דְּנִדְּאֵי צְרִיף שְׂיִהֵיָה תִיקוֹן בְּפְתַח הַמְּבוּי וְלִכְּהָ בְּסְתוּם לְגַמְרֵי בְּעֵי תִיקוֹן בְּמְקוּם שְׂשֵׁם הַנְּכַנְסִים וְהַיּוֹצְאִים מִשָּׂא"כ בְּזֶה דְּאִכָּא פְּתַחָא רַבָּא וְזוּטָא אִם לֹא עֲשֶׂה צוּה"פ לְזוּטָא וְדָאֵי דְּחָשִׁבִינּוּ עִיקָר הַפְּתַח בְּמְקוּם פְּתַח גְּדוֹל וְאֵי שְׁבָקוּ לִיָּה וְעִיָּילִי בְּפְתַחָא

זוטא בְּטַל תִּיקוּנוֹ שֶׁל הַפֶּתַח גְּדוּל שֶׁהוּא בְּאַמַּת עֵיקַר הַפֶּתַח שֶׁל הַמְּבוּי מִשָּׂא"כ אִם עָשָׂה צוּה"פ לְזוּטָא וְגַם שֶׁבִקּוּ לְפִתְחָא רַבָּא וְעֵיילי בְּמִקּוּם זוּטָא שְׁשֵׁם צוּה"פ הָרִי עֵקְרוּ לְפִתְחָא רַבָּא לְגַמְרֵי וְדִינוּ פְּדִין פְּרָצָה שֶׁפְּרָאשׁוּ דְקו"ל שְׁאֵם לֹא נִפְרָץ בְּקֶרֶן זְנוּיָת אֵינוּ פּוֹסֵל כ"א בְּעֵשֶׂר דְּהֵינּוּ יוֹתֵר מֵעֵשֶׂר.

אִךְ זֶה א"ש לְהַב"י דְּמִשְׁמַע מְדַבְּרֵי בְּסִימָן שֵׁס"ה דָּאֵם לֹא נִפְרָץ בְּקֶרֶן זְנוּיָת אִם אֶפִּילוּ מִרְאִשׁוֹ פְּרָצְתוֹ בְּעֵשֶׂר אֲבָל לְפִי מ"ש הַטּוֹר דְּבִרְאִשׁוֹ פְּרָצְתוֹ בְּד' וְכַתּוּב הַט"ז לְיִישׁוּב הָרְאִיָּה שֶׁהֵבִיאוּ הַתּוֹסְפוֹת מֵהָא דְּמַנִּיחַ פֶּס ב' אַמּוֹת מִשּׁוּם דְּשֵׁם הֵיָה מְעִיקְרָא הִרְחַקָה שֶׁל ב' אַמּוֹת וְאֵין שְׁיִיךְ שֵׁם בְּיִטּוּל פֶּתַח אִם כֵּן פְּשִׁטָּא דְּבָזָה דְּשִׁבְקוּ לְפִתְחָא רַבָּא וְנִתְבַּטַּל תִּיקוּנוֹ וְשֵׁם פְּרָצָה עָלָיו וּפְרָצְתוֹ בְּד' וְאִם כֵּן מֵאֵי מוֹעִיל צוּה"פ לְזוּטָא וְאֶפִּילוּ לְדַעַת הַבֵּית יוֹסֵף קִשָּׁה דְּצוּרַת הַפֶּתַח לְזוּטָא ל"ל דְּבִלְחֵי אוֹ קוֹרָה סְגִי וְהַפְּרָצָה בְּעֵשֶׂר אֵינָה אוֹסְרַת.

וְגַם אִם נִפְרָשׁ כֵּן לְשׁוֹן הָא"ז מֵה שֶׁכַּתּוּב דָּאֵם עָשָׂה צוּרַת הַפֶּתַח לְזוּטָא לֹא בְּטִיל דְּהֵינּוּ הַתִּיקוּן שֶׁבְּפִתְחָא רַבָּא וְזֶה אֵינוֹ דֶּהָא וְדָאֵי בְּטַל הוּא כֵּינּוּ דְּשִׁבְקוּ לִיה אֲלֵא שְׁאֵנוּ דְּנִין אוֹתָהּ כְּפְרָצָה שְׁאֵינוֹ יִתְיָרָה מֵעֵשֶׂר וְאִם כֵּן לֹא הו"ל לְמַכְתָּב בְּהָאֵי לְיִשְׁנָא לֹא בְּטִיל: וְרֵאִיתִי בְּלְבוּשׁ שְׁנָתָן טַעַם דָּאֵי עֲבָדֵי צוּרַת הַפֶּתַח לְזוּטָא חֲשָׁבִינוּ שְׁתִּיָּהֵם לְפִתְחֵימ כו' דְּשְׁתִּיָּהֵן חֲשִׁיבֵי לֹו זֹו מִשּׁוּם גְּדוּלְתָהּ וְזֹו מִשּׁוּם צוּרַתָּהּ אֲבָל כְּשֶׁלֹּא עָשָׂה צוּרַת הַפֶּתַח לְזוּטָא וְעֵייל וְנִפְיָק בְּהָ וְשִׁבְיָק פִּתְחָא הַגְּדוּלָה מִיְחֻזֵי דְּחֲשִׁיב לָהּ לְזוּ הַפֶּתַח וּבְטַל הַגְּדוּלָה מְהִיּוֹת פֶּתַח כו' וּלְפִי עֲנִיּוֹת דְּעַתִּי הוּא דְּחֻק מְאוּד דְּלְכַאוּרָה אֵיפְכָא מְסַתְּבָרָא דְּכִינּוּ דְּשִׁבְקוּ פִּתְחָא רַבָּא וְעֵיילי בְּזוּטָא וְגַם עָשָׂה לְזוּטָא צוּרַת הַפֶּתַח בְּנוֹדָאֵי שְׁנִתְבַּטַּל תּוֹרַת פֶּתַח מִפִּתְחָא רַבָּה וּבְטַל תִּיקוּנוֹ וְאֵי לֹא דְּמִסְתְּפִינָא ה"א דְּהָא דָּאֵם עָשָׂה צוּרַת הַפֶּתַח לְזוּטָא לֹא קָאֵי אֵהֵיכָא דְּשִׁבְקוּ פִּתְחָא רַבָּא כְּלָל רַק קָאֵי אֵהָא דְּקָאֵמֵר וְיַעֲשֶׂה פֶּס אֵמָה וּמִחֲצָה כו' דְּעֵלָה אֶמְרִינוּ אֵתִי אֲוִירָא דְּהָאֵי גִיסָא וּמְבַטַּל לָהּ וְעַל זֶה כַּתּוּב דָּאֵם עָשָׂה צוּרַת הַפֶּתַח לְזוּטָא לֹא מְבַטַּל לִיה וְהֵן הֵן גַּם כֵּן דְּבָרֵי הַד"מ הַנ"ל בְּשֵׁם הָא"ז לְעַנּוּן הִרְחִיק הַלְחִי שְׁלִשָּׁה טְפָחִים דָּאֵם עָשָׂה צוּרַת הַפֶּתַח לֹא אֶמְרִינוּ אֵתִי אֲוִירָא וְכִמוֹ שֶׁכַּתְּבִיתִי לְעִיל.

וְאַל תִּתְמָה שְׁבִהְגָהֵת אֲשֶׁר"י נִרְאָה דְּקָאֵי אֵהָא דָּאֵם שֶׁבִקּוּ פִּתְחָא רַבָּא כו' שְׁיִדוּעַ שְׁלַפְעָמִים נִמְצָא בְּהִגָּהֵת אֲשֶׁר"י עֲרַבּוּבֵי דְּבָרִים לְפִי שְׁעַל הָרֹב הַנּוֹעַמַת בְּסִפְרֵי קִיצוּר הָא"ז אֲבָל מֵאֵי אֲעֲשֶׂה אַחֲרֵי שְׁבִיבִית יוֹסֵף וְשִׁלְחָן עֲרוּף כַּתּוּב דְּבָרֵי הַגָּהֵת אֲשֶׁר"י כְּפִשְׁטָן וְגַם הַרְמ"א לֹא אָמַר בְּהָ וְלֹא מִיָּדֵי וּבְסִפְרֵי תַפְאָרֵת שְׁמוּאֵל רֵאִיתִי שֶׁכַּתּוּב לְהַגִּיָּה וְאֵי עֲבָדֵי צוּרַת הַפֶּתַח לְרַבָּה לֹא בְּטַל וְגַם זֶה צָרִיף עֵינּוּ כֵּינּוּ דְּמִכָּל מְקוּם עֵיילי בְּפִתְחָא זוּטָא אֶפִּילוּ הֵיָה סְתוּם לְגַמְרֵי הֵיָה צָרִיף תִּיקוּן אֵי לֹאוּ שְׁנִיָּתֵר בְּעוֹמֵד מְרֻבָּה עַל הַפְּרוּץ כְּדִאֶמְרִינוּ גַּבִּי לְחֵי הַבּוֹלֵט כו' אִם כֵּן אֵינּוּ הַלְשׁוֹן מְתוּקָן מֵה שֶׁכַּתְּבוּ לֹא בְּטַל דְּמִשְׁמַע שְׁתִּיקוּן הַמְּבוּי לֹא בְּטַל וְזֶה אֵינוֹ דֶּהָא הַתִּיקוּן וְדָאֵי בְּטִיל כֵּינּוּ דְּשִׁבְקוּ הָאֵי פִּתְחָא וּמֵה בְּכָף שְׁעֵשָׂה לֹו צוּרַת הַפֶּתַח לְהִתִּיר הַפְּרָצָה רַק הֵיָתֵר הַמְּבוּי הוּא מִשּׁוּם עוֹמֵד מְרֻבָּה עַל הַפְּרוּץ וּצ"ל שֶׁר"ל שְׁהָאֵי תִיקוּן שְׁעוּשָׂה לְהָא פִּתְחָא רַבָּה שְׁלֹא יִהְיֶה נִקְרָא פְּרוּץ לֹא בְּטִיל כֵּינּוּ שְׁיִישׁ לֹו צוּרַת הַפֶּתַח אַע"ג דְּלֹא עֵיילוּ וְנִפְיָק אֲבָל מ"מ הַכָּשֶׁר הַמְּבוּי בְּהָא פִּתְחָא זוּטָא דְּעֵיילוּ וְנִפְיָקוּ בְּיָה הוּא ע"י עוֹמֵד מְרֻבָּה עַל הַפְּרוּץ וְהוּא דְּחֻק לְפִי עֲנִיּוֹת דְּעַתִּי גַם גּוּף הַדִּין צָרִיף עֵינּוּ דְּלִפ"ז בְּמְבוּי רַחֲב י' וְעָשָׂה צוּה"פ לְשִׁשָּׁה וְהַשָּׂאֵר פְּרוּץ בְּלֵי צוּה"פ וְעֵיילוּ וְנִפְיָקוּ בְּהִנְיָה ד' וְאֵין

שם תיקון אחר הוא מותר בעומד מרובה על הפרויץ שהשששה שיש עליהן צוה"פ כסתום דמי לפי עניינת דעתי צ"ע בזה.

ואע"ג דפס"ג ש'עשאו מקנים פחות מג' מהני למהני עומד מרובה על הפרויץ כמבואר ס"ס ש"ג מדברי הגהת אשר"י מ"מ אפ"ש דלבוד מתחשב טפי כסתום מצוה"פ. ועיין בר"ן דסופה דלמהני דופן לא מהני צוה"פ אע"ג דלבוד מהני ואפ"ש לומר דהכא דהך פתחא זוטא נותר ע"י הפס"ג שלימות שהוא עומד מרובה והפתחא רבה שביטל תיקונו אינשפתי ליה ע"י צוה"פ שפיר דמי בכה"ג דנהי דנימא דלא הוי כסתום מפ"ש מ"מ גם פרוץ לא הוי ומועיל הפס"ג לבד לגבי פתחא זוטא למשריה בעומד מרובה על הפרויץ וצ"ע: אף לפי מה שפתיבתי דהך דעשה צורת הפתח לזוטא לא בטיל לא קאי אאם שבקו פתחא רבה פלל רק לענין אם עשה פס ומחצה והרחיק ב' אמות ועשה פס ומחצה דאמרינן אתי אורא על זה אמר דאם עשה צורת הפתח להנף ב' אמות שהוא הפתחא זוטא לא בטיל באורא דהאי גיסא אתי שפיר ואפ"ש דאפילו עשה צורת הפתח לכל החמשה אמות דינא הכי אלא דהגה"ת אשר"י קאי על דברי הש"ס דלא מיירי בהכי ולקמן אבאר א"י"ה בדברי הירושלמי בזה: ומ"ש כ"ת דלפי מה שפתיב התבואות שור להוכיח מדברי התוספות תיקשי נמי אתה"ד שפתיב לחלק דלחי הוא פאצבע ושיעור קנים דצורת הפתח הוא בכ"ש והאריף בזה ובאמת לק"מ דהמענין שם יראה דלפי מה שנדחק שם בתה"ד ליישב המנהג שלא יסתור דעת מהר"מ הסובר דלחי יש לו שיעור פחות הסרבל ולכן החמיר מהר"מ והוסיף שיהיה עובי אצבע ובנדאי שאין זה שיטת התוספות שפתיבו לקמן דף פ' ע"ב ד"ה אכל קורה וז"ל אע"ג דלחי נמי בעי שיעור גובה וגם רחב משהו מיהו בעי מ"מ כיון דלא בעי אלא שיעור זוטא לא החמירו בו עכ"ל ונראה שר"ל דאף ע"ג שיהיה סבא להחמיר כיון דלשריפה עומד פשוט דמי וכמאן דלימא לגמרי ועל זה פתיבו דבשיעור זוטא דהיינו שיהיה פאלו הוא רחב משהו לא קפדינו בדרבנן ואע"ג דכתומי שיעורו היינו שיעור הרחב ולא האנרף וכמ"ש ה"ה פי"ז מהלכות שבת שהראב"ד הקשה על הרמב"ם מגובה הלחי וה"ה פתיב וז"ל והסירוץ בזה שיש נקודות קנים ושטחים וכל זה לקום בדמיון ואין מציאת בפועל בנקודה אלא בקו והקו לא ימצא אלא בשטח והשטח לא ימצא אלא בגולם.

והגולם הוא שיש לו ג' רחקים שהם ששה צדדים וזה מבואר לפיכך כל מה שיצרך לרחקים שיעור נקודה ושופר וכיוצא בהם אין עושין אותה מאשרה לפי שהוא פמכותת והסרת השיעור.

וכל מה שאין צריך לרחקים שיעור אלא לאנרכו בלבד הרי הוא פקנים ומותר בכל דבר עכ"ל ה"ה למדת שאם היה צריך לרחבו אינה שיעור אם הוא מאשרה ככתות דמי ואם כן ע"כ דהתוספות סבירא ליה דכחוט הסרבל לאו דוקא ולא בא למעט פחות מזה פלל אלא אורחא דמלתא נקט שעל הרוב יש בו עכ"פ כחוט הסרבל.

ועיין בחולין דף ע"ו לענין צו"ה שנפסוק אמר רבנאי אמר שמואל אפילו לא נשתייר מהם אלא כחוט הסרבל פשרה עיין שם דמשמע שאין שיעור לדבר רק אורחא דמלתא ורגילות נקט וע"ש במגדל עוז שפתיב ומה שהקשה הראב"ד ז"ל פבר תירצוהו רבותינו בעלי התוספות כו' אף על גב דלחי נמי שיעורא דגובהו עשר מיהו קורה יש בה שיעור

אָנרֶךְ וְשִׁיעוּר רִנְחָב כּו' עֵינַן שָׁם וּמָה שֶׁפֶתַב בְּמַגְדֵּל עֲנֹז בְּשֵׁם הַתּוֹסְפוֹת וְכֵן סוֹלָם כּו' צָרִיךְ עֵינַן דְּהָא סוֹלָם בְּעֵי שִׁיעוּר בְּרִנְחָב וְכֵן מְבֹאָר בְּתוֹסְפוֹת שֶׁלְפָנֵינוּ.

וְכֵן פֶּתַב הָרִיטְבָ"א שָׁם וְז"ל וּכ"ת לְחֵי נְמִי הָא בְּעֵינַן שִׁיעוּרוֹ בְּגֻבְהוֹ כּו' יֵשׁ לוֹמֵר פִּינֹן דְּבִרְחִיבּוֹ לִיכָא שִׁיעוּרָא הַקּוּל בְּדִרְבָּנָן וְלֹא חֲשָׁשׁוּ לְכַתְּנָב שִׁיעוּרָא דְגֻבְהוֹ עַכ"ל וְזֶהוּ פְּנוּנַת הַתּוֹסְפוֹת שֶׁפֶתַבּוּ פִּינֹן דְּלֹא בְּעֵי אֱלָא שִׁיעוּרָא זּוּטָא לֹא הִחְמִירוּ בּוֹ כּו' ר"ל דְּלֹא הִחְמִירוּ בְּשִׁבִיל הַשִּׁיעוּר דְּגֻבְהוֹ וְלַעֲשׂוֹתוֹ כְּמֵאן דְּלִיתָא לְגַמְרֵי וּא"ל דְּכַוְנַת הַתּוֹסְפוֹת דְּכִינֹן דְּלֹא בְּעֵי אֱלָא שִׁיעוּרָא זּוּטָא דְּהֵינֵנוּ פְּחוּט הַסְרְבָּל לֹא הִחְמִירוּ בּוֹ דּו"א דְּוֹדָאֵי אֵינן סְבָרָא לְחַלֵּק בֵּין שִׁיעוּר לְשִׁיעוּר פִּינֹן דְּנֹאמֵר דְּחוּט הַסְרְבָּל שִׁיעוּרוֹ הוּא שְׁנַפְסֵל בְּפָחוּת מְזָה וּבְצוּרַת הַפְּתַח הוּא כְּשֶׁר בְּפָחוּת מְזָה וְאִם כֵּן פִּינֹן דְּגַמְרִינֵן בִּיָּה שִׁיעוּרוֹ דְּכַחוּט הַסְרְבָּל מֵה"ת לֹא נֹאמֵר דְּבִאֲשֶׁרָה מִיְכַתֵּת שִׁיעוּר' עַד שֶׁנֹּאמֵר מ"ד לְחֵי אֲבָל קוּרָה לֹא כּו' דְּלִמָּא לְחֵי וְקוּרָה פִּי הִדְדִי נִיגְהוּ דְּבַתְרַנְוִיָּהוּ מְכַתֵּת שִׁיעוּרֵיהּ וְגַם שֶׁהָרִי בְּרֵאשׁ דְּבִרְיָהּ פֶּתַבּוּ הַתּוֹסְפוֹת וְגַם רִנְחָב מִשְׁהוּ מִיָּהוּ בְּעֵי וְאִם הָיוּ סוּבְרִים דְּחוּט הַסְרְבָּל שִׁיעוּרָא הוּא הו"ל לְמִימֵר וְגַם רִנְחָב פְּחוּט הַסְרְבָּל מִיָּהוּ בְּעֵי שֶׁזֶה יְסוּד הַקּוּשְׁיָא שְׁאֵנוּ צָרִיכִים לְדַחֹק בְּתִירוּצָא וְלוֹמֵר דְּכַחוּט הַסְרְבָּל שִׁיעוּרָא זּוּטָא הוּא וְלֹא הִחְמִירוּ אִךְ הֶאֱמַת יוּרָה דְּרַכּוֹ דַּמ"ש שִׁיעוּרָא זּוּטָא ר"ל שִׁיעוּרָא הָאֲנֶרְךְ בְּרִנְחָב מִשְׁהוּ כְּפִשְׁטוּת דְּבִרְיָהּ בְּקוּשְׁיָא וְכַדְבְּרֵי הָרִיטְבָ"א דְּכַתִּיבְנָא וְכֵן מְבֹאָר מַמ"ש הַתּוֹסְפוֹת.

שָׁם וְאֵינן לְהַקְשׁוֹת מֵהָא דְּפֶסְלִינֵן לְוֹלָב שֶׁל אֲשֶׁרָה אֶפִּילוּ בִּיו"ט שְׁנֵי דְּמִשְׁמַע דְּכְמֵאן דְּלִיתָא דְּמִי דְּגַבִּי לְוֹלָב שֶׁל מְצָנָה הִחְמִירוּ עַכ"ל. וְקוּשְׁיָא זּוֹ נִדָּא דְּלֹא קָאֵי אֲתִירוּץ הַר"ר אֲבִרְהָם דְּלִדְיָדָה פְּשִׁטָא דְּלִק"מ מְלוּלָב רַק עַל תִּירוּץ קָמָא קוּשְׁיָא לְהוּ דְּהֵאִיךְ נִימָא דְּאֵי בְּעֵי שִׁיעוּרָא זּוּטָא דְּהֵינֵנוּ שִׁיעוּרָא אֲנֶרְךְ בְּרִנְחָב מִשְׁהוּ לֹא הִחְמִירוּ דַּא"כ בְּלוּלָב נְמִי אִף עַל גַּב דִּישׁ שִׁיעוּרָא לְאֲנֶרְךְ הַלוּלָב מְכָל מְקוּם אֵינן שִׁיעוּרָא לְרַחֲבּוֹ וְע"כ הָא דְּפֶסְלִינֵן לִיָּה מִשׁוּם דְּמִיְכַתֵּת שִׁיעוּרֵיהּ הֵינֵנוּ מִשׁוּם דְּכְמֵאן דְּלִיתָא לְגַמְרֵי וְאִם כֵּן בִּיו"ט שְׁנֵי דְּרַבְּנֵן הִזְהוּ לְנוּ לְהַקְל כְּמוֹ בְּלַחֵי שְׁלֹא יִתְבַטֵּל שִׁיעוּרָא הָאֲנֶרְךְ וְעַל זֶה תִּירוּצוֹ דְּגַבִּי לְוֹלָב שֶׁל מְצָנָה הִחְמִירוּ.

וּמְצָאֵתִי שֶׁכ"כ אַא"ז מְהִרְשָׁא ו"ל שָׁם בְּפִירוּשׁ דְּבִרְיָהּ הַתּוֹסְפוֹת ע"ש וְאֶמְנָם מְדַבְּרֵי הַר"ן בְּגִיטִין בְּהָא דְּכַתְּבוּ עַל אִיסוּרֵי הַנְּאָה דְּכְשֶׁר נִרְאָה מְדַבְּרֵי דְּאִף בְּמָה שְׁאֵינן צָרִיךְ רַק שִׁיעוּרָא לְאֲוֹרְכוֹ אֶמְרִינֵן פְּתוּתֵי שֶׁפֶתַב דְּהָא דְּאֶמְרִינֵן בְּאִיסוּרֵי הַנְּאָה פְּתוּתֵי הֵינֵנוּ בְּמִידֵי דְּבְעֵי שִׁיעוּרָא פְּגוֹן שׁוֹפֵר וְלוּלָב מִיָּהוּ בְּאוֹתָן שְׁצָרִיכִים לְהַתְּבַעֵר מִן הָעוֹלָם לְמ"ד הָעוֹמֵד לְשֶׁרוֹף כְּשֶׁרוֹף דְּמִי מִשְׁמַע דְּלֹא הָיוּ גִט דְּכְמֵאן דְּלִיתְנָהוּ דְּמִי עַכ"ל מִשְׁמַע דְּאִף בְּלוּלָב שֶׁהַשִּׁיעוּרָא לְאֲוֹרְכוֹ אֶמְרִינֵן פְּתוּתֵי אִף עַל גַּב דְּלֹא חֲשִׁיב כְּמֵאן דְּלִיתָא דְּמְכָל מְקוּם גַּם לְאֲוֹרְכוֹ שִׁיעוּרָא מְכַתֵּת פְּתִית וְדִלָּא כַּה"ה דְּאִף דְּאֶמְרִינֵן פְּתִית הָיוּ פְּקִיּוּם וְנִרְאָה דְּהַר"ן אֲזִיל כְּשִׁיטַת הָרָאב"ד וְתִירוּץ ב' שֶׁל הַתּוֹסְפוֹת דָּאִם מְדַבֵּק הַפְּתִיתִי בְּכּוֹתֵל כּו' וְאֶפְשָׁר דְּגַם מ"ש הַתּוֹסְפוֹת דְּגַבִּי לְוֹלָב שֶׁל מְצָנָה הִחְמִירוּ לֹא לְמִימְרָא דְּהָיוּ כְּמֵאן דְּלִיתָא לְגַמְרֵי אֱלָא ר"ל שֶׁהִחְמִירוּ לוֹמֵר גַּם בְּשִׁיעוּרָא הָאֲנֶרְךְ פְּתוּתֵי אִךְ מְדַהֲתִיחוּ לוֹמֵר דְּמִשְׁמַע דְּכְמֵאן דְּלִיתָא מִשְׁמַע דַּמ"ש דְּבְלוּלָב הִחְמִירוּ מֵהָאֵי טַעְמָא דְּכְמֵאן דְּלִיתָא אֲתִי עֲלֵה: וְאֶמְנָם עַפ"י סְבַרַת הַר"ן הַנֶּ"ל יֵשׁ מְקוּם לְעַנ"ד לִיְיָשֵׁב קוּשְׁיֹת הַתּוֹסְפוֹת עַל נְכוּן דְּלְכַאוּרָה יֵשׁ לְדַקְדָּק בְּהָא דְּנִקְט הֶכָא לְחֵי שֶׁל אֲשֶׁרָה סְתָמָא וְלֹא נִקְט אֲשֶׁרָה דְּמִשְׁהוּ וְכֵן דְּנִקְט הַש"ס בְּסוּכָה.

והריטב"א בעירובין כתב פירוש מאשרה דמשה ומלשון הש"ס דנקט סתמא לא משמע הכי ונראה דאחי שפיר על פי המבואר בתוספות דסופה שם דבעבודה זרה של עפ"ם אפילו קודם ביטול לא אמרינן פתותי פיון דעכ"פ מהני בה ביטול ור"ת סבירא ליה דבע"ז של עפ"ם קודם הביטול נמי אמרינן פתותי ע"ש.

ועפ"י סברת הר"ן יש מקום להכריע ולקיים דברי שניהם דנדאי פתותי אמרינן פיון שאם לא יבטל לשריפה קאי והשתא מיהא עדיין לא ביטלה פתותי שיעורב' מיהו לענין לדין בו דין העומד לשרוף פשוט דמי היינו דוקא באשרה דמשה דנדאי לשריפה קאי אז אמרינן פתותי לגמרי וכמאן דליתא דמי משא"כ היכא שמועיל ביטול דלא שייך לדונו פשוט וכמאן דליתא פיון דיש לו תקנה ע"י ביטול אין זה עומד לשרוף.

בנדאי וכמאן דאיתא דמי וזה וסברא נכונה לענ"ד והשתא א"ש מה שהקשו התוס' דבולב שאין השיעור רק לאורכו ה"ל כמו לחי. ולפי מ"ש החילוק מבואר דהתם דמייירי באשרה דמשה וכתיתי דהתם משום דכשורף דמי וכמאן דליתא לגמרי לא מהני מה שאין השיעור רק לאורכו משא"כ בעירובין מייירי באשרה סתמא שמועיל ביטול ובכה"ג שפיר מכשרינן גבי לחי שאין השיעור רק לאורכו ולא אמרינן פתותי ובהכי א"ש הא דבסופה דף ל"ה לענין אחרוג קאמר גם כן טעמא משום פתותי ולא נקט באשרה דמשה כמו דנקט בלולב משום דאחרוג יש לו שיעור פאגוז או כפיצה למאי דבעי למימר טעמא משום שיעורא ולא משום גמר פירא ואם כן אף בלא אשרה דמשה ג"כ א"ש דאף ע"פ שיש לו ביטול מכל מקום השתא מיהא קודם ביטול לשריפה קאי ונהי דכשורף לא הוי מכל מקום חסר ליה שיעורא ועפ"י"ז יש ליישב פמה קושית שם ואין כאן מקומו.

ובעיקר סברת הר"ן בהך דעומד לשרוף האריכו האחרונים בהלכות גיטין סימן קכ"ג ולא עת האספ"ה: וחרנו למ"ש דמדברי התוספות בהך תירוץא מבואר דלחי אין לו שיעור ברובו ככל רק בקו משהו סגי וכן נראה מדברי רש"י שם ועיין בב"י סימן שס"ג שכתב דלא תיקשי על מהר"מ מלחי של אשרה כו' שאפילו שישרוף ויעשה אפר אם גבלו ועשה ממנו עמוד מהני כו' והט"ז כתב שנעלם ממנו משנה דע"ז אפרה אסור.

ולפי מה שכתבתי י"ל פיון דמהני ביטול אם כן אם הנה שורפה ע"י עפ"ם לא הנה צריך לפזור את האפר ולאו כפזור דמי. ועוד נראה פיון דקי"ל נשתברה מאלי' מותרת שפיר דיינינן לה כגשרפה מאליה ולא כפזור דמי ועיין בתמורה ובפסחים דף ק"ז ע"ב בתוספות שם.

ועיין בספר תוספות שבת מ"ש בזה וקצרת: ועכ"פ מ"ש כ"ת דמדברי התוספות קשיא לפי מ"ש שכתב בתה"ד בשם מהר"מ לק"מ דנדאי התוספות לא סבירא ליה הא דמהר"מ וכמ"ש ומכ"ש לפי מ"ש הב"י בסימן שס"ג בשם תה"ד שאין דברי מהר"ם אמורים אלא במבוי שהכשירו בלחי אחד אבל במבוי הצריך שני לחיים מודה מהר"מ דבכ"ש סגי אם כן אפילו תימא דהתוספות כמהר"מ ס"ל שפיר הקשו דקנה שע"ג ל"ל ומדוקדק טפי לשון התוספות שכתבו לתכשר בקנה שמכאן וקנה שמכאן ולא כתבו לתכשר בקנה אחד לבד משום דבכה"ג שיש קנה מכאן ומכאן סגי בכ"ש.

אף לענ"ד אין מןכרח מתה"ד לחלק בין לחי א' או ב' ע"ש דלחיים דקאמר ר"ל אותן לחיים שעושים לצוה"פ וכן נראה לכאורה לפי מה דיליף לה מדקאמר לחיים שאמרו אפילו פחות הסרבל וקאי התם אפלוגמת ר"א ורבנן דר"א סבר שני לחיים ואין סברא לחלק בין שני לחיים לר"א למבוי שצריף ב' לחיים לדידן ועיין בתוספות דף י"ב ד"ה כפסי חצר וקשה דגבי מבוי נקט לחי כו' אע"ג דשניהם משהו ע"ש מבואר דב' לחיים ולחי אחד הם שוין לענין משהו ואדרבא פסי הקצר משמע שיש להיות רחב יותר ע"ש ומה דנקט בתה"ד בלשון השאלה ותחלת התשובה שם לשון לחיים אלהיים הנעשים לצורך צורת הפתח קאי כדמשמע בתשובה שם דדונקא בצורת הפתח סגי בעובי כ"ש ומה שפייס שם ואם כן הבא לתקן כו' או ב' פסין משהינן לאו לענין שיעורא קאמר אלא לענין גוף התקון מיהו לענין שיעור העובי כל חד כדיניה וצ"ע.

ועיין בדרף י' ושם בתוספות ד"ה ושני טפחים כו' אף בלא"ה העיקר כמ"ש בדעת התוספות דלא סבירא ליה הך דמהר"ם שהעובי יהיה לו שיעור חוט הסרבל וכדעת כל הפוסקים וגם לפי מ"ש בתה"ד ראית מהר"ם מלשון אפילו פחות הסרבל דסבירא ליה דלשון אפילו דוקא וכלשון אפילו מיל אינו חוזר עיין בט"ז יו"ד סימן ל"ו ס"ק י"ב לענין חסרון רביעית ובספרי בית אפרים שם ובק"ה הארכתי בזה: ומ"ש כ"ת ליישב דהתה"ד סבירא ליה דבלחי בעינן פאצבע משום דגם לחי בעי הקצר קצת כמ"ש התוספות ולפי מה דס"ד דצורת הפתח לא מהני בגובהה ובעי גם בצוה"פ הקצר גם הקנים של צוה"פ צריכים שיעור כמו לחי והאריף בזה ובאמת דז"א ובין הקצר להקצר נתחלה לו דהא דקורה משום הקצר היינו שיהיה ניקר דלא לייתי לאשתמושי בר"ה כמבואר בריש מכילתין והקצר דלחי לא מהאי טעמא הוא אלא משום חשדא בעלמא כמ"ש רש"י בדרף ה' ע"ב פ"ג דלאו לשם לחי הוקבע כו' ולא מינכרא מלתא ואמרו זהו פתחו ולא נעשה בו תקון להתירו ועיין בדברי רבינו יהונתן ריש מכילתין שפתב ונ"ל אבל חכמים חששו כו' דלמא אתו למשרא ר"ה גמורה א"נ כי היכי דלא לטלטלו מר"ה לתוכו פ"ג שגפרץ במלואו לר"ה כו' וגבי לחי נראה מבחוץ ושנה מבפנים כתב שהרי בני ר"ה לא יחשבו אותם בראותם שמטלטלין בתוך המבוי כו' ע"ש.

ולפי מה דס"ד דצורת הפתח הוא הקצר כמו קורה וכשגובהו ד' אין הקצר מחמת שהקנה שלמעלה הוא גבוה מד' אמה ואין ניקר אם יש שם קנה מלמעלה ונשאר חשש דלמא אתי לטלטולי בר"ה כמו בקורה גבוה מד' אבל אם אין גבוה מד' פשיטא דאין צריף שיעור לעובי הקנים של צוה"פ פ"ג דסתמא אמרו קנה מפאן כו' וכמ"ש בתה"ד ולא דמי ללחי דבעי הקצר קצת שהועמד לחי לתקון המבוי משא"כ צוה"פ הוא ניקר לכל ולא איכפת לו בדקותו ואהא קשיא להו דדל קנה של מעלה יהיה פשר בקנים של מטה מחמת לחי ואם כן אם נימא דלחי צריף שיעור לעובי.

וצוה"פ אין צריף שיעור לעובי הקנים דקין אם כן נ"מ דאם גבוה ד' דאין הקנה שלמעלה ניקר ואין פאן תורת צורת הפתח והקנים שלמטה אין בהם שיעור לחי משא"כ אם הוא למטה מד' דיש עליו תורת צוה"פ אף על פי שהקנים דקים ואין מועיל ללחי שצריף הקצר קצת מכל מקום צוה"פ ניקר הוא היטב ולא הועיל כ"ת בתירוצו ובאמת מה שר"ל דלפי הס"ד צריף שיעור עובי לקנים של צוה"פ לימא שהרי התה"ד מדייק דבצורת

הפתח בכ"ש סגי דלא פירש תלמודא שיעורא כו' וְלֹא קָאָמַר מְשׁוּם דְּצוּרַת הַפֶּתַח לֹא בְּעֵי הַיָּכַר דְּמַהֲנֵי בְּגוּבַהּ כ' אִךְ בְּאַמַּת ז"א דְּהָא לְחֵי נְמִי מְהַנֵּי בְּגוּבַהּ כ' וְאַפ"ה צָרִיךְ שִׁיעוּר לְעוֹבֵי וְאִם פֶּן מוֹכַח דְּאִין לְתַלּוּת חִילּוּק בֵּין לְחֵי לְצוּרַת הַפֶּתַח לְעַנְנֵי שִׁיעוּר הָעוֹבֵי בְּמָה דְּמַכְשָׁרֵינוּ צוּרַת הַפֶּתַח בְּגוּבַהּ ד' דְּזָהוּ עַנְנֵי הַיָּכַר אַחַר וּכמ"ש: אִךְ לְעַנ"ד יֵשׁ לְתַת תְּבַלִּין לְחֶלֶק בֵּין לְחֵי לְצוּה"פ דְּלְחֵי הוּא עֲצָמוּ נִידוֹן מְשׁוּם מְחִיצָה לְפִיכָּהּ יֵשׁ לֹאמַר דְּבְּעֵי קֶצֶת רֹחֵב שְׁיָפוּל עָלָיו שֶׁם מְחִיצָה מִשָּׂא"כ צוּה"פ שְׂאִין הַמְחִיצָה מִחֲמַת הַקְּנִים עֲצָמָם רַק לְפִי שְׁהֵם מְגַבִּילִים וּמְצַמְצִין בְּסוּבָבָם אֶת הָאֹוִיר הָרְאוּיָה לְפֶתַח וְכָל רַה"י יֵשׁ לוֹ פֶּתַח הַמְשַׁמֵּשׁ פְּנִיסָה וַיִּצְיָאָה וּמִצָּד זֶה נוֹפֵל שֶׁם מְחִיצָה עַל הָאֹוִיר הַפּוֹגֵב לְבִתּוֹ הַסּוּבָב הַהוּא תוֹ לֹא אֵיכְפַת לָן אִם הַקְּנִים יֵשׁ בָּהֶם רֹחֵב קֶצֶת אוֹ לֹא פִּינּוֹן שְׂאִינָם מְחִיצָה מִצָּד עֲצָמָם וּמְקוֹם עֲמִידָתָם וְדַעֲתִיָּה אֲצוֹרְתָא דְּפֶתַח אֲשִׁיָּהּ מְשַׁמֵּשׁ דְּרָךְ פְּנִיסָה וַיִּצְיָאָה וְלָכֵן שְׁפִיר מְהַנֵּי אִךְ בְּקְנִים כ"ש אִךְ אִין זֶה דַּעַת הַתּוֹסְפוֹת כַּמֶּש"ל וְכָל לְחֵי הַמַּתִּיר בְּמַבּוּי בַּכ"ש סְגִי: וּמַעֲתָה חוֹזְרֵנִי עַל הָרְאוּשׁוֹנִים שְׁדַבְּרִי אַא"ז ו"ל מְחַנְנֵרִין פְּשַׁמְלָה חֲדָשָׁה דְּכָל שֶׁהַצו"פ מְרַחֵק מִהַכְּתָלִים ג' פִּינּוֹן שְׂאִין לוֹ חִיבּוּר עִם מְחִיצוֹת הַמַּבּוּי שְׁהֵרִי הַגְּדִי' בּוֹקְעִין בָּהּ אִם פֶּן אִין תִּיקוֹן לְמַבּוּי זֶה וְכֵן נִלְעַנ"ד לְדַיִיק מִדְּבַרֵי הַב"ח דְּאֵהָא דְּהֶרְחִיק הַלְּחֵי ג"ט הִבִּיא דְּבַרֵי רַבָּא דְּאָמַר אֲפִילוּ לְרִשְׁבִּי"ג דְּבַפְּחוֹת מַד' אֲמַרִּינוּ לְבוּד כו' ה"ל מְחִיצָה שְׁהַגְּדִי' בּוֹקְעִין בּוֹ ע"ש וְאִם הֵךְ מִלְּתָא דַּה"ל מְחִיצָה כו' אִינוּ רַק לֹאמַר דְּלֹא אֲמַרִּינוּ לְבוּד לְרִשְׁבִּי"ג הוּא שְׁפַת יָתֵר דְּהָא מְבִנְאָר פְּמָה פְּעָמִים דְּלֹא קִי"ל פְּרִשְׁבִּי"ג וְכָל לְבוּד הָאִמּוֹר בַּכ"מ אֲפִילוּ לְמַעְלָה אִינוּ רַק בְּפָחוֹת מַג'.

וּלְדַבְּרֵי אַא"ז א"ש דְּהָךְ סִיּוּמָא דַּה"ל מְחִיצָה שְׁהַגְּדִי' כו' פִּי הֵיכִי דְּנִמְתִּיק טַעְמָא טְפִי לְמָה פְּסוּל בְּהֶרְחִיק הַרְחָקָה שְׂאִין בּוֹ לְבוּד וּכַמֶּש"ל. וְרֵאִיתִי בְּסוּף סְפָר מְקוֹר חֲזִים עַל הַלְּכוֹת פְּסַח לְשִׁאֲרֵי הַגָּאוֹן שְׁיַחְנִי שְׁהִבִּיא דְּבַרֵי אַא"ז ו"ל וְכַתֵּב אֲמָנָם נִרְאָה דּוֹקָא בְּרַחוּקִים שְׁנֵי הַקְּנִים מְשַׁנֵּי הַכְּתָלִים יוֹתֵר מַג' טְפָחִים אֲז פְּסוּל דְּפֶתַח צָרִיךְ שְׁיַהֲנֵה סְמוּךְ לְבֵית וְכַשְׁהַגְּדִי' בּוֹקְעִין מְשַׁנֵּי הַצְּדָדִים וּמְבַטְלִין הַתַּחֲבָרוֹת לְבֵית וְאִין זֶה צוּה"פ אֲבָל פְּשַׁצַּד א' סְמוּךְ לְבֵית וְצַד א' רַחוּק כְּשֶׁר כו' עַכ"ל וּפְשׁוּט הוּא בְּכַוְנַת אַא"ז כַּמֶּש"ל אִךְ מַה שְׁנַתָּן טַעַם לְפִי שְׁפֶתַח צָרִיךְ שְׁיַהֲנֵה סְמוּךְ לְבֵית כו' אִךְ עַל גַּב דְּמִילֵי דְּסַבְּרָא נִינְהוּ וְרֵאִוִי' לְמִי שְׂאֲמָרָם וְדַעַת לְנָבוֹן נִקַּל לְחֶלֶק בֵּין זֶה לְנַעֲז' ד' קוֹנְדָסִין מְפָל מְקוֹם אִין זֶה דַּעַת אַא"ז וּסְבִירָא לִיָּה דְּשְׁפִיר חֲשָׁבִינוּ לִיָּה צוּרַת הַפֶּתַח אִךְ שְׂאִינוּ מְחַנְּבֵר לְבֵית וְהֵנָּה רְאוּיָה לְהַכְשִׁיר עַכ"פ בְּפֶרֶצָה פְּחוֹתָה מַד' דְּבַכָּה"ג בְּנִפְרִץ מְרֵאֲשׁוּ פְּחוֹת מַד' כְּשֶׁר לַכ"ע רַק פִּינּוֹן שְׁהַגְּדִי' בּוֹקְעִין שֶׁם מִיפְסֵל מְטַעַם שְׂאִינוּ חָשׁוּב תִּיקוֹן אֲלֵא כְּשֶׁהוּא מְחַנְּבֵר לְמְחִיצוֹת הַמַּבּוּי וּמַהֲאֵי טַעְמָא פְּסוּל בְּלְחֵי שְׁהֶרְחִיק ג"ט אִךְ שְׁרַחֵב הַרְבֵּה דְּלֹא שְׁיַיָּךְ אֲתִי אֹוִירָא כו' דַּמ"מ אִינוּ מְחַנְּבֵר לְמְחִיצוֹת הַמַּבּוּי לְפִי שְׁהַגְּדִי' בּוֹקְעִין שֶׁם: אִךְ מַה שְׁפַתֵּב בַּמַּק"ח שֶׁם רְאִיָּה מְסוּפָה דְּבְּעֵי צוּרַת הַפֶּתַח בְּדוֹפֵן שְׁלִישִׁית אִךְ שְׂמַצָּד אֲחַד אִינוּ נְסַמָּךְ לְדוֹפֵן כָּלל ז"א לְעַנ"ד דְּהֵתָם בְּשַׁנֵּי דְּפִים וְטַפַּח עִם צוּה"פ נְשַׁלְמָה כָּל הַמְּלָאכָה לְהִיּוֹת קְרוּי דִּירַת עֲרָאִי וְכָךְ הוּא מְצוּתָה שְׂאִין צָרִיךְ דוֹפֵן רְבִיעִית שְׂאִי שְׁהַרְבִּיעִית פְּרוּצָה לְגַמְרֵי סוּפָה מְקַרְי' מִשָּׂא"כ כָּאֵן שְׁצָרִיכִין לְתִיקוֹן דוֹפֵן רְבִיעִית וּמְשׁוֹנִי' לְרַה"י גְּמוּרָה וְגַם מ"ש לִיִּישֵׁב קוֹנְשִׁית הַמַּג"א סִימֵן שַׁס"ג ס"ק כ"ח מְסוּפָה דְּמַהֲנֵי לְהִיּוֹת צוּרַת הַפֶּתַח אִם הַקְּנָה הָעֲלִיוֹן עַל הַכּוֹתֵל וְע"ז כְּתִב דְּהָכָא פִּינּוֹן שְׁהַכּוֹתֵל אֲרוּךְ ד"א אִינוּ נִידוֹן מְשׁוּם לְחֵי וּבְצוּה"פ בְּעֵינוּ לְחֵי מְפָאֵן מִשָּׂא"כ בְּסוּפָה שְׂאִין בְּכּוֹתֵל ג' רַק טַפַּח עַכ"ל.

ובמכ"ת אין דְּבָרָיו נְכוּנִים דְּמָה עֲנִין לְחֵי לְצוּרַת הַפֶּתַח וּמ"ש בְּעֵינֵי לְחֵי מִכָּאן לִיתָא אֱלָא כְּדָא אֲמָרוּ קְנָה מִכָּאן וְאֶפְיָלוּ אִם הָיָה קְרוֹי בְּלִשׁוֹן לְחֵי פְּשִׁיטָא שֶׁא"צ בּוּ דִין לְחֵי פְּלִל וְגַבֵּי לְחֵי גּוּפִיָּה הָא דד"א נִידוֹן מְשׁוּם לְחֵי הֵינְנוּ לְפִי שְׁלֵא הִנְקִיבַע מִתְחַלְלָה לְשֵׁם לְחֵי לִית בְּיָה הִיפְיָרָא אֲבָל בְּלֵא"ה מְשׁוּם דְּרִיבָה בְּסִתְיָתוּ לֵא גֵרַע וְאִם כֵּן בְּצוּרַת הַפֶּתַח אָף שֶׁהִקְנָה רְחֵב הַרְבֵּה לֵא אִיכְפַת לָן מַה שְׁרִיבָה בְּסִתְיָתוּ וּמִמִּילָא שְׁאִין חִילּוּק בֵּין הִנְקִיבַע שֶׁם לְשֵׁם צוּרַת הַפֶּתַח אוֹ לֵא פִינּוֹן דְּצוּרַת הַפֶּתַח לֵא אִיכְפַת לָן בְּהִפְיָרָא וּכְמ"ש הֵרָא"ש וְדוּקָא אִם הִתְיָקוּן הוּא מְחַמַת הַלְחֵי עֲצָמוּ אָף שֶׁהִלְחֵי מְשׁוּם מְחִיבָה צְרִיף הִיפְיָרָא קִצַּת מִשָּׂא"כ כְּשֶׁהִתְיָקוּן הוּא מְחַמַת שֶׁהוּא צוּרַת הַפֶּתַח מְחַמַת הַקְנָה שֶׁע"ג זְהוּ הִיפְיָרָא שְׁלֵוּ וּכְמִש"ל.

אָף הַמ"א הוֹכִיחַ דְּלֵא מְהֵי הַכְּתוּלִים לְהִיּוֹת כְּמוֹ קְנָה מִכָּאן דֵּא"כ קוֹרָה רְחֵבָה טַפַּח ל"ל שְׁיָהָא הִיפְיָרָא דְּלֵא לִיְתִי לְטִילְטוּלֵי בֵר"ה דְּהָא אָף בְּקְנָה כ"ש הָרִי יֵשׁ פָּאן מְחִיבָה עַל יְדֵי צוּרַת הַפֶּתַח וְשׁוּב אִין צְרִיף הִיפְיָרָא אַחַר אֱלָא ע"כ דְּצוּרַת הַפֶּתַח עַל יְדֵי פְּתוּלֵי הַבְּתִים לֵא עֲבָדֵי אִינְשֵׁי וְדָרְכָם לְהַעֲמִיד קְנָה מִכָּאן כּו' וּלְפִיכָף קִשְׁיָא לִיָּה מְסוּפָּה וְגַם מַה שֶׁפְּתַב הַמְק"ח דְּבִסְנֹפָה אִין בְּכּוֹתֵל ג' רַק טַפַּח לִיתָא דְּהַמְג"א מְרָאָה מְקוּם עַל סִימָן תֵּר"ל סְעִיף ג' בְּסוּפָּה כְּמָבוּי מְפּוֹלֵשׁ שְׁעוּשָׁה צוּרַת הַפֶּתַח מְפַס ד' לֵא' מְשִׁנֵי הַדְּפָנוֹת הַשְּׁלִימוֹת וְאֶפְיָלוּ אֲרוֹנִים כְּמָה חֲשִׁיב לִיָּה לְצוּרַת הַפֶּתַח ע"ש וְקִצְרַתִּי: וּמ"ש כ"ת לִיִּשְׁב קוֹשְׁיַת הַד"מ עַל הַב"י שְׁכ' בַּמ"ש הַרְר"י טַפַּח מִכָּאן כּו' לֵא דוּקָא דְּהָא הַב"י גּוּפִיָּה כ' דְּכּוֹתֵל עֲצָמוּ לֵא חֲשׁוּב לְחֵי אִם לֵא בְּרוּחַב טַפַּח וְעַל זֶה פְּתַב כ"ת לְחֵלֵק בֵּין לְחֵי א' לַב' וְאָף דְּהַב"י הִבִּיא תִירוּץ ב' דְּהַתּוֹסְפוֹת מְכַל מְקוּם סְבִירָא לִיָּה תִירוּץ קַמָּא עֵיקָר וְלֵא פְּתַב תִירוּץ ב' רַק לְלַמּוּד מְשֵׁם דְּבִלְחֵי א' גַּם לְתִירוּץ הֵרָאשׁוֹן שְׁל הַתּוֹסְפוֹת סְבִירָא לִיָּה דְּבַעֲיָנוּ שִׁיּוּר טַפַּח בְּפּוֹתֵל דְּלָמָּה נְשׁוּי פְּלוּגְתָא רְחוּקָה בֵּין תִירוּץ הַא' לְתִירוּץ הַב' עַכ"ד בְּקִצְרָה.

וְהִנֵּה מְלַבֵּד כִּי הִמְעֵינּוּ בְּתוֹסְפוֹת יִרְאָה דְּנֻדָּאי לְתִירוּץ הַא' אִין מְקוּם לְהַמְצִיא חִילּוּק בֵּין לְחֵי הִינְצָא מִהַכּוֹתֵל לְשִׁאָר לְחֵי. אָף בְּלֵא"ה נְפִלְאֵתִי עַל מַכ"ת שֶׁהַעֲלִים עֵין מִמָּה שֶׁפְּתַב הַב"י גּוּפִיָּה בַּש"ע סִימָן ש"ג סְעִיף ב' אִם נִשְׁתַּיֵּיר מִהַשְּׁנֵי צְדָדֵי טַפַּח מִכָּאן וְטַפַּח מִכָּאן כּו' וַע"ש בַּט"ז סק"ג שֶׁהִבִּיא שֶׁם מ"ש הַב"י עַל דְּבָרֵי הַרְר"י.

וּמ"ש כ"ת דְּהַתּוֹסְפוֹת סוּבְרִים לְהִלְכָה כְּתִירוּצָם קַמָּא. הִנֵּה בְּאַמַת מִדְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת דָּף ט' ע"ב ד"ה פּוֹתֵל מְשִׁמַע דְּמִסְפָּקָא לְהוּ בְּהָא שְׁפַתְבוּ וּמִיָּהוּ אִי הָוִי דוּקָא הָאִי דְּקִאָמֵר לְקַמֵּן בְּעֶשֶׂר וּשְׁנַי טְפָחִים סְגִי א"ש כו'.

אָף בְּפִסְקֵי הַתּוֹסְפוֹת פְּתַבוּ תִירוּץ הַב' לְעֵיקָר וְגַם הַגְהֵמִי"י פָּרַק י"ז מִהַלְכוֹת שְׁבַת פְּתַב דְּלְחֵי שֶׁהוּא מִן הַכּוֹתֵל עֲצָמוּ צְרִיף טַפַּח וְכֵן דְּקִדְקוּ הַתּוֹסְפוֹת מִהָא דְּאֲמָרִינוּ בְּעֶשֶׂר וּשְׁנַי טְפָחִים סְגִי כּו' וְהִבִּיא הַב"י וְרִאִיתִי בְּתוֹסְפוֹת שְׁבַת שְׁפַתְבוּ דְּלְכוּלְהוּ אֲשַׁתְּמִיט לְהוּ דְּבָרֵי הַרְר"י שֶׁהִבִּיא הַב"י סִימָן שֶׁע"ב שְׁפַתְבוּ בְּפִירוּשׁ דְּגַם גְּבִי שִׁיּוּר סְגִי בַּכ"ש.

וְלָכֵן הִחֲלִיט שֶׁם לּוֹמֵר דְּהַרְר"י סְבִירָא לִיָּה דְּבַכ"ש סְגִי וּמ"ש הַרְר"י בַּפ"ק טַפַּח מִכָּאן לֵא דוּקָא נְקַט כַּמ"ש הַב"י. וּלְפִי עַנ"ד ז"א דְּאֲדָרְבָּא בַּפ"ק דְּהָא עֵיקָר דִּינָא דְּחִצְרָא צְרִיבָה שְׁנַי פְּסִין וְאֲמָרִינוּ בַּש"ס מְשִׁנֵי רוּחוֹת מְשִׁהוּ לְכָאן וּמְשִׁהוּ לְכָאן וּבְרִי"ף שֶׁם אִיתָא ג"כ פֶּל פַּס בְּמִשְׁהוּ וּמָה רָאָה הַרְר"י לְשִׁנוֹת הַלְשׁוֹן וְלְכַתּוּב טַפַּח מִכָּאן כּו' מְשִׁמַע דְּבַדוּקָא נְקַט לְפָרֵשׁ דְּאוֹתוֹ מְשִׁהוּ הֵינְנוּ טַפַּח.

וכן משמע טפי מלשונו שפכת חצר שנפרצה כו' אלא שנשתתיר כשיעור ד"ט במקום אחר נותרת בכף אבל לא בפחות או אפילו בפחות שיעור זה אם מכל צד אותו פותל נשאר טפח מפאן וטפח מפאן בגובהו של פותל כו' המעיין בלשון זה יראה דר"ל דדונקא טפח.

ומ"ש בפ"ק חלון גפרץ הפותל ונשאר מן הפותל משהו מפאן ומשהו מפאן כו' לישנא דש"ס נקט דקאמר מב' רוחות משהו מפאן כו' דהיינו אם הוא פס גמור סגי במשהו ממש ואם הוא מהפותל בעי טפח ומכל מקום קרי ליה משהו כל שהוא פחות מד' וכן מוכח מהתוספות דף צ"ד ד"ה מ"ש כו' וא"ת מרוח אחת אע"ג דפרוץ מרובה אמרינן בפ"ק דנותרת בפס ד' או בשני משהוין לכאן ולכאן כו' אלמא דנקטי שני משהוין אע"ג דסבירא ליה דבכותל טפח בעי (ודוחק לומר שסתמו דבריהם לפי שבהתירוץ הא' שפדף יו"ד סבירא ליה דבאמת במשהו סגי אף בכותל ולא בעי טפחים).

וכן דברי הר"י דנקט משהו לענין פותל לאו דוקא ובאמת טפח בעי ולפי דהתם לאו עיקר דינא הוא לכן פקפק בזה ומחננרת' דרבינו ב"י מתחילה לא נחית לחלק בהכי ולכן נדחק בדברי הר"י דטפח לאו דוקא וא"כ פ' כשראה דברי התוספות והגהמי"י חזר בו ולכן קבע פן להלכה בש"ע: ואמנם מ"ש הגהמי"י ונמשך אחריו הב"י דגם לחי מפותל בעי טפח לכאורה אין מוכרח די"ל לענין חצר דבעי היכרא טפי דמהאי טעמא הצריכו בחצר שני פסין אע"ג דבמבוי בחד סגי הלכך צריך גם כן שיהא הפס רחב טפח כשהוא מפותל אע"ג דאם העמיד שני פסין במשהו סגי משום דהעמיד הוי היכר טפי ויש לו קול כמ"ש התוספות גבי לחי הבולט ע"ש משא"כ מבוי לא בעי היכר פולי האי ומש"ה סגי בחד לחי וה"נ דסגי כשהוא רחב משהו אעפ"י שהוא מפותל וא"כ א"ש בפשיטות מה שכתבו התוספות דל"ל צוה"פ דהא בקנה מפאן כו' הו"ל לחי ומדייק מזה בתוספות שבת דגם בצוה"פ מקנה הינצא מהפותל כעין לחי בעי טפח וכמ"ש גם כן כ"ת בשמו ולפי מה שכתב' בסתלקה הוכחה זו דבתוספות מייירי התם לענין היכר מבוי אין חילוק בין צוה"פ ללחי דבתרנוייהו לא בעינן רחב טפח אפילו יוצא מהפותל.

ומ"ש בלבוש הסבירא להיקף דמבוי בעי היכר טפי מחצר כפר תמה עליו בתוספות שבת שיקרי מקור דין התוספות בחצר מתניא ונהדין עמו וכן מבואר לענ"ד מדברי רש"י שם דף יו"ד שפכת ורבי בשני פסין דחצר כו"י סבירא ליה דאין לחי פחות מרוב ג' וכ"ש פסי דחצר דבעי רחב כדבעי ר"י בלחי כו' וא"כ ה"ה אי אמרינן דבלחי מפותל בעי רחב טפח כ"ש פסין דחצר וזה מסייע גם כן למ"ש דיש מקום לומר דפסי חצר מפותל בעי רחב טפח בלחי דמבוי לא צריך רק במשהו סגי.

אף הגהמי"י והב"י ס"ל דיש ללמוד דין לחי מפסי החצר דאל"כ ל"ל למימר דרבי סבירא ליה פ"ב יוסי דלמא רבי ס"ל דע"כ לא פליגי רבנן אדר"י אלא במבוי אבל בחצר אף רבנן מודו לר"י דבעי ג' אלא ע"כ דפסי החצר והלחי דמבוי דיניהם שונים ואפתי קשיא לי דמנ"ל להש"ס לאוקמי דרבי כו"י עד דבעי למימר דהלקתא כו"י דרבי קאי פנותיה עיין בדרף י"ד ע"ב דדילמא רבי מודה לרבנן בלחינן הנעשים מתחילה לכה ורבי דמייירי בפסי חצר מפותל ס"ל דבזה בעינן ג' כו"י דכמו דאמרינן דגרע יוצא מפותל לענין להצריך טפח כמו כן יש לומר דגרע שיהיה צריך ג' דבזה מודים רבנן לר"י ואיך מקשה

בפשיטות בעשור ושני טפחים סגי דמאי פסיקא ליה טפי טפח אחד מג' טפחים דהא מאי טעמא דבכותל בעינן היכר' טפי י"ל דצריה ג"ט וצ"ל דסבירא ליה פינו דאב"י קאמר דלחי העומד מאליו הוי לחי דלחי משום מחיצה ומאליו נמי הוי מחיצה אם פן אין לחלק בין עומד מאליו או לא לענגן שלא להצריה ג' טפחים רק משום היכר קצת מוסתבר ליה דבטפח סגי להיכרא דהא בקורה סגי ברחבה טפח להיכר משא"כ אי סבירא ליה כר"י א"כ סבירא דבפחות מג' לא מיקרי מחיצה ואפילו אינו עומד מאליו בעי ג' ומכ"ש בעומד מאליו דלא סגי בפחות מג' (ויש להביא קצת ראיה מזה דלא כהר"י שנתן טעם לדברי ר"י משום שאפילו אם יפליגנו כו' דהא הו' דרבי סבירא ליה כר"י משמע דלא מהו' טעמא אחינו עלה דהא רבי לענגן פרצת החצר מיירי ולא שינה שמה יפליגנו ופשיטא דלא מוסתבר לומר שמה יהיה נפרץ בקרן זוויות ובאמצע וישארו גופי פחות מג' בין שני הפרצות לכו' צריה ג' בפרצות החצר ואפשר דלר"י אמרינן דלא פלוג פינו שהוצרכו לתקן שיהיה ג' בעושה מתחילה לכו' משום שמה יפליגנו ממילא שצריה ג' כ"כ בפרצות החצר דגרע מיניה שעומד מאליו ואף על גב שלא שינה שמה יפליגנו וצ"ע: ועכ"פ לשיטת הגהמ"י והב"י שפיר מדייק התוספות שבת דגם בצוה"פ הינצא מבליטת לא מהני כמו לענגן לחי וכעין מה שמדייק התוספות אף כבר כתבתי בתשובתי הראשונה שאין הכרח מהתוספות כ"כ דלא חשבי פרוכלא תדע דהא הוי מצי לאוקמי בפשיטות דמיירי רש"י בצוה"פ הנעשה מאליו ולא סמכו עליו אתמול דבכה"ג לא מהני משום לחי אף אליבא דאב"י כמבואר בדר"ט"ו בעובדא דר"ה ועיין ברש"י שם ובצוה"פ העומדת מאליו פשיטא דמהני דהא צוה"פ מחיצה גמורה היא וכ"כ בשו"ת שבות יעקב ח"ב סימן ח' ונראה דמהני אף שלא סמכו עליו מאתמול דאף ע"ג דבלחי מפליגין בה דאם לא סמכו עליו מאתמול לא מהני ולא הוי לחי היינו משום דבעינן דעכ"פ יהיה שם לחי עליו עיין בתוספות דף ה' ע"ב וכל שלא סמכו עליו מאתמול אין כאן שם לחי כלל משא"כ במחיצה גמורה אין לחלק בזה וקצתתי.

ואם פן שפיר משפחת לה בכה"ג ועיין בב"ח ממ"ש דלדעת הרמב"ם והטור דלחי נמי פסול בגבוה עשרים אין מקום לקושית התוספות והנכרחתי לקצר פי הם הלכות עמקות ואין הזמן מוכשר אף להיות כבוצר על סלילות דברי תשובתי הראשונה.

וקצתתי במה שהעליתי מן החדש מחלישות כחי ורפיון ידים מצפה לרחמי שמים לשוב לבצר. ולולי כבודו הרב ודבריו הנעימים.

ונחביבים עלי כטל וכרביבים. עוד הייתי עצור ודברי קדשו אשר באו בהפצור המה הניעו את ידי להיות משונטות במים רבים למען עשות נד קצר.

וה' חסד נוצר. שלומו לא יבצר.

דברי ידידו זעירא מן חברי. הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד: הלכות פסח: שאלה כט בעש"ק פסא דברפתא מעילת העילת.

לכבוד אהובי ידידי וכו' כש"ת מוה' יצחק מינצליש נ"י: אחד"ש הגיעני קונטרסו אשר כתב על קושית המשנה למלך בהלכות חמץ על תשובת הריב"ש סימן ת"א דל"ל למימר משום דאין שליחות לעפ"ם ת"ל דאפילו יש שליחות מכל מקום אסור משום אחריות

ועוד הקשה על מ"ש הריב"ש דהחמץ בראשית המוכר הראשון והישראל אסור מטעם
אחריות ועל זה הקשה דהא מפי מטו וזוי לידיה אסתליק ליה כו' וכ"ת מתהלה ברחבה
לישב קושיות אלו ונשא ונתן ביד הרמ"ה בדברי ר"ת בענין ייחד לו בית ואין פנאי לנסוף
בכור המבחו רק דרף קצרה אען ואומר פי מ"ש כ"ת ליישב קושיות המ"ל משום דאם
יש שליחות לנכרי אין איסור משום אחריו שמניח החמץ ביד העכו"ם המוכר ויחד לו
קרן זויות כו' והנה למענין בריב"ש גופיה מתבאר שא"א לומר פן שהרי התחיל וכתב
ולקנות חמץ כו' שהרי לכל הפחות איפא למיחוש דילמא אתי למיכל מיניה ולא עוד
שהרי ע"ע בב"י כו' ולפי התקנה שכתב כת"ר שמניח החמץ אצל העכו"ם א"כ אזיל
ליה נמי חששא דילמא אתי למיכל מיניה וכן מבואר מדברי הריב"ש שם שכתב ומלקות
נמי איפא שהרי עשה מעשה כשקנה אותו כו' ואם פן מיירי שמשכו מראשית הנכרי ואף
שמחזירו מיד לראשית הנכרי לא פקע איסורא שחל עליו בעידנא דאגביה או משכו
מראשית הנכרי ופשיטא שאין לומר דאם מחזירו אח"כ לעכו"ם מהני שהרי הריב"ש כתב
בהדיא שחייב מלקות על עשיית המעשה והמעשה הוא הגבהה או המשיכה ומה יושיענו
זה שאח"כ חוזר ומניחו ביד העכו"ם והרי הוא כמפקיד חמצו ביד עכו"ם בפסח שאף
לשיטות הגאונים פשיטא שאינו מועיל לפוטרו מה שפבר עבר וא"ל דמיירי שאין
הישראל עושה הגבהה או משיכה פלל רק דהריב"ש סבירא ליה פשיטת רש"י ז"ל
דמשיכה לא קני בעכו"ם רק קנין פסח וה"נ מעשה הקנין שכתב הריב"ש הוא מחמת
קנין פסח אף ז"א דא"כ פשיטא תיקשי מ"ש הריב"ש דמלקות נמי איפא מחמת שקנה
אותו ואף אם נאמר שהישראל אין דעתו לזכות בו כיון שיש איסור כו' דל"ל פולי האי
תיפוק ליה כיון דהוה פסח אינו קונה פלל כיון שהפסח אינו שלו רק של עכו"ם ואף לפי
מאי דאיתא בירושלמי פ"י דמאי הנותן מעות לשליח יכול להחליף וליתן אחרים
תחתיהם היינו במתכונן השליח לקנות לעצמו במעות זה אבל בזה שלא נתכונן לזכות
בפסח זה לעצמו פשיטא שאין קנין פסח זה מועיל לו פלל ועכ"פ למדנו מדברי הריב"ש
דמיירי בענין שהישראל עשה הגבהה או משיכה לזכות בו ואם פן שפיר קשיא ליה
להמ"ל דנהי דתימא דיש שליחות לנכרי ולא קני ליה היישראל קנין גמור מפל מקום
בשעת הגבהה או משיכה מטו לראשיתה דישראל והוי פקיבל עליו אחריו חמצו של
עכו"ם בראשית דישראל דעובר עליו אף שמחזירו אח"כ דגם בהגבהה מיקרי אתי
לראשיתה כמבואר בכתובות דף ל"א רב אשי דייק מרישא כו' מה הגבהה דאתי לראשיתה
כו' וע"כ לא אמרינן דמהני מקבל אחריו חמצו של עכו"ם בביתו של עכו"ם אלא היכא
שלא הנה בראשית ישראל פלל בתוך הפסח אלא קודם הפסח הנה בראשית עכו"ם ולא בא
לראשית ישראל פלל אבל אם בשעת קבלת אחריו הנה בראשית ישראל והנה תוך פסח
פשיטא דמה שמניחו אח"כ בתוך הפסח לראשית העכו"ם לא מהני לפוטרו מה שפבר
עבר בשעת קבלת אחריות וכמו בקנין ממש אף אם הנה מועיל לפוטרו להבא לשיטת
הגאונים מפל מקום אינו מועיל על מה שפבר עבר וה"ה בחמץ שקיבל עליו אחריות חד
דינא הוא לענין זה וכן מוכח להדיא מדברי התוספות דפסחים דף כ"ט ששקשו לרב אחא
ב"י אליבא דר"י איה משפחא שמותר לאכול של אחרים דאם גזל מן הנכרי לא גרע
מחמץ שחייב באחריותו ואם איתא דבכה"ג שקבלת אחריות בבית הנכרי מותר א"כ
משפחת לה שאוכל בבית הנכרי דמותר לשיטת ר"ת מחמת קבלת אחריות ודוחק לומר

דלִישִׁיטת רש"י קשׁיָא להו אֶלָּא ודאי שז"א דבְּעֵינְדָּנָא דַּאגְבִּיָּה קנִיָּה לְהַתְּחִיב בְּאַחֲרֵיּוֹת וּמְקָרִי אַתִּי לְרִשׁוּמִתָּיה וְהוּי כְּמִקְבֵּל אַחֲרֵיּוֹ הֶחֱמַץ בְּבֵית שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

אף לענ"ד דברי הריב"ש מתפרשין בפשיטות דודאי אם הִיָּה דִין שְׁלִיחוֹת לְעִכּוֹ"ם אִז מִצַּד אַחֲרֵיּוֹת עַל הַיִּשְׂרָאֵל הַשְּׁלִיחַ מְחַמֵּת תְּבִיעוֹת הָעִכּוֹ"ם הַמְּשַׁלַּח אֵין פֶּאן אִיסוּר ב"י אִם הוּא שְׁלִיחַ בְּחִנּוּם דָּאז אִינוּ אֶלָּא ש"ח כְּמִבְּנֵי אֶרֶץ בְּהַלְכוֹת שְׁלוּחִין וְהַרִיב"ש אִזְגַּל בְּשִׁיטַת הַפּוֹסְקִים דְּכָל שְׁהוּא פְטוּר מֵאַחֲרֵיּוֹת דְּגִנְיָבָה וְאַבְיָדָה אִף אִם אִינוּ חֵיב בְּאַחֲרֵיּוֹ דְּפְשִׁיעָה אִינוּ חֵיב לְבַעַר וּקְצַת מִשְׁמַע מְהַרִיב"ש דְּסִבְרָא לִיָּה דְאַפִּילוּ אַחֲרֵיּוֹת אֲוֹנָסִין בְּעֵינָן לְעֵנָן חֵיב ב"י שְׁפֹתֵב שָׁם וְנ"ל שְׁהַרִי אִם נֶאֱבַד אוּ נֶאֱנַס בְּיָדוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֵין אַחֲרֵיּוֹת עַל גוֹי הָרָאוּשׁוֹן כּו' וְאַפְשָׁר דְּסִפּוּקִי מְסַפְקָא לְהוּ בְּהָא דְאַפְשָׁר גַּם בְּאַחֲרֵיּוֹת דְּאַבְיָדָה סְגִי וּלְכַף נִקְט גַּם כּו' נֶאֱבַד אֶבֶל עכ"פ בְּאַחֲרֵיּוֹת דְּפְשִׁיעָה שְׁחַל עַל הַשְּׁלִיחַ אֵין זֶה מְחֵיבּוֹ בְּאִיסוּר דב"י וּלְכַף הַנְּצָרָה הַרִיב"ש לֹמַר דָּאֵין דִּין שְׁלִיחוֹת לְעִכּוֹ"ם וְאִם כּו' חַל עַל יִשְׂרָאֵל אִיסוּר כַּל יֵרָאֵה מְחַמֵּת שְׁנִקְנָה לוֹ הֶחֱמַץ קִנְיָן גָּמוּר.

ומ"ש הריב"ש א"פ ונ"ל ואף אם נאמר שהישראל אין דעתו לזכות כו' והו"ל פחמצו של עכו"ם ברשות ישראל בשקבל עליו אחריות כו' והמשנה למלאך מפרש הדברים שם דהחייב אחריות הוא נגד העכו"ם למוכר ולכף קשׁיָא לִיָּה דְכִי מְטוּ זוּזִי לִידְיָה אִיסְתַּלַּק לִיָּה.

לענ"ד א"א לפרש כן דברי הריב"ש שְׁהַרִי שְׁפֹתֵיו בְּרוּר מְלֵלוּ שְׁאֵין אַחֲרֵיּוֹת עַל גוֹי הָרָאוּשׁוֹן שְׁהַרִי כְּכָר קִיבֵל מְעוֹתָיו וּר"ל דְמָה אִיכְפ' לִיָּה בְּאַבְיָדָת הֶחֱמַץ כִּינּוּן שְׁחִלוּפִיו בְּיָדוֹ וּמַה"ט שְׁקִלְיָה הַרִיב"ש לְאַחֲרֵיּוֹת מְעַל הָעִכּוֹ"ם הָרָאוּשׁוֹן וְשׁוֹדְיָה אִישְׂרָאֵל וְאִם כּו' אַחֲרֵיּוֹת זֶה דְמִיָּרִי הַרִיב"ש מִיָּנִיָּה הוּא לְגַבִּי תְּבִיעַת הָעִכּוֹ"ם הַמְּשַׁלַּח אֶבֶל פְּשִׁיטָא דְלֹא שְׁיִיף חֵיב דְאַחֲרֵיּוֹת לְגַבִּי דְהָעִכּוֹ"ם הָרָאוּשׁוֹן וְאִם"פ שְׁהַרִיב"ש כְּתֵב שְׁנֹשָׂאֵר בְּרִשׁוֹת הָרָאוּשׁוֹן הֵינּוּ שְׁלֹא יֵצֵא מְרִשׁוֹתוֹ לְהִיּוֹת קְנוֹי לְאַחַר אֶבֶל מְכָל מְקוֹם עכ"פ גַּם הוּא סִילַק זְכוּתוֹ מִמְּנֹו מְחַמֵּת קְבֵלַת הַדְּמִים שְׁלֹא יִתְבַּע לְשׁוּם אָדָם אִם יוֹפְסַד הֶחֱמַץ כִּינּוּן שְׁיֵשׁ בְּיָדוֹ כְּנִגְדוֹ וְאִיסְתַּלַּק לִיָּה.

אף באמת למדייק בריב"ש יראה שפוננתו דהו"ל פחמצו של עכו"ם ברשות ישראל כשקבל אחריות היינו שאחריות לגבי העכו"ם המשלח כִּינּוּן שְׁנֹסְתַּלַּק הָאַחֲרֵיּוֹת מְעַל הָעִכּוֹ"ם הַמּוֹכֵר מְחַמֵּת שְׁיֵשׁ בְּיָדוֹ דְמִים וְלֹא יִחְזִיר הַדְּמִים אִם יֵאֱבַד אוּ יֵאָנַס הֶחֱמַץ מִמִּילָא חַל חֵיב הָאַחֲרֵיּוֹת עַל הַיִּשְׂרָאֵל לְגַבִּי הָעִכּוֹ"ם הַמְּשַׁלַּח שְׁאִם לֹא יִתֵּן לוֹ הֶחֱמַץ יִצְטָרֵף לְהַחְזִיר לוֹ הַדְּמִים שְׁקִיבֵל מִמְּנֹו לְקִנּוּת לוֹ הֶחֱמַץ וְכִינּוּן שְׁאַחֲרֵיּוֹת דְמִי הֶחֱמַץ הוּא עַל יִשְׂרָאֵל זֶה עוֹבֵר עָלָיו וּמְכָאן רְאִיָּה קְצַת לְדַעַת הַמַּג"א דְחֶמֶץ שֶׁל עִכּוֹ"ם שְׁקִיבֵל עָלָיו אַחֲרֵיּוֹת וְחִזּוּר וְהַפְּקִידוֹ בְּיָד עִכּוֹ"ם אַחַר שְׁקִיבֵל עָלָיו אַחֲרֵיּוֹת מוֹתֵר וְכָאן מְשַׁמַּע טְפִי אֶפִּילוּ לֹא נִתְּנוּ בְּבֵית הָעִכּוֹ"ם הָאַחַר אֶלָּא נִשְׂאֵר בְּרִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל אֶלָּא שְׁהָעִכּוֹ"ם אַחַר קִיבֵל עָלָיו אַחֲרֵיּוֹת מוֹתֵר דְהָא מְשַׁמַּע אִם הִיָּה אַחֲרֵיּוֹתוֹ עַל הָעִכּוֹ"ם הַמּוֹכֵר הִיָּה מוֹתֵר אִם"ג שְׁעַל הַיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ חֵיב אַחֲרֵיּוֹת מִצַּד הַמְּשַׁלַּח לֹא אִיכְפַת לָן בְּהִכִּי כִינּוּן שְׁיֵשׁ אַחֲרֵיּוֹת עַל הָעִכּוֹ"ם הַמּוֹכֵר וְהָכָא מִיָּרִי שְׁהָחֶמֶץ בָּא לְרִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל כַּמֶּש"ל אֶלָּא שְׁאִינוּ זוֹכֵה בּוֹ וְאִפ"ה הִנּוּ שְׁרִי בְכַה"ג אִם הִיָּה אַחֲרֵיּוֹתוֹ עַל הָעִכּוֹ"ם הַמּוֹכֵר וּמַכ"ש בְּגִידוֹן דְהַמַּג"א שְׁהוֹצִיא הַיִּשְׂרָאֵל מְרִשׁוֹתוֹ לְרִשׁוֹת עִכּוֹ"ם אַחַר וְקִיבֵל אַחֲרֵיּוֹת אִף לְפִי מַה שְׁפֹתֵב לְקַמּוֹן

צ"ע בזה וקצרתיו): וא"ל דמחמת חיוב אחריות לגבי המשלח אין איסור ב"י פיון שאין עליו אחריות דאבידה ואונס רק פשיעה פדין ש"ח וכמש"ל אף באמת ז"א דע"כ לא אמרינן שאין עליו רק דין ש"ח אלא אם היינו אומרים דיש דין שליחות אם פו הנה זויי שפסור לו העפוי"ם שקנה הישראל בהם התמז קמו עליו בהלנואה והישראל מחויב מן הדין להחזיר מעותיו אף אם נאנס התמז וכמבואר בב"מ דף ע"ב לענין רבית דאף בהעמידו אצל הנכרי פיון דאין דין שליחות לעפוי"ם המעות בהלנואה ביד הראשון והוא הנקרא המלנה לישראל השני ואיהו ניהו דקא שקיל מיניה ריבבא ע"ש וכה הוא הצעת דברי הריב"ש דמתחלה כתב פיון דאין פאן דין שליחות ממילא שאין העפוי"ם קונה רק הישראל וממילא שעובר בב"י מצד הקנון.

ופשיטא שאין להקשות על הריב"ש דל"ל למימר מחמת קנון ת"ל מחמת אחריות דנדאי אם יתחייב מצד קנון ממש עדיפה ליה ואפשר דמצד אחריות אין פאן מלקות פיון דלא אתי רק מרבויה ועוד כמה נ"מ לדינא ביו קנון לאחריות וקצרתיו.

רק דהמ"ל הנה קשיא ליה על הריב"ש דמי הכריחו לאסור מחמת אין שליחות דת"ל אפילו יש שליחות אסור משום אחריות וע"ז תירצתי שפיר דאם הנה דין שליחות אפילו אחריות אין פאן פיון דאינו אלא ש"ח וכמ"ש: ושוב כתב דאפילו תימא דאין לחייבו בבל יראה מצד קנון לפי שאינו מתפונן לזכות מפל מקום מידי עבירת כל יראה לא יצא מצד קבלת אחריות פיון שהמשלח אינו קונה התמז מחויב להחזיר לו דמיו ואף אם יאבד או יאנס התמז דהא זויי בהלנואה ניהו גבי' ואף אם הנה התמז בעין אם הנה העפוי"ם רוצה לחזור בו שלא לקבל התמז הנה הישראל מחויב לשלם לו מעותיו ואם נאבד או נאנס לא נפטר הישראל בכה.

ולנה הערני חתני הרב החרף ובקי מוהר"ר יעקב יהושיע הלוי הורוויץ נ"י ויפה פנון: וארנוח לן בזה מה שהקשה באורים ותומים סימן ע"ב על דברי הריב"ש הללו דהא גבי עפוי"ם כה"ג שלא קיבל אחריות בפירוש אינו חייב באחריותו דאין דין שומרים לעפוי"ם ולפמ"ש א"ש דאין זה בכלל דין שומרים אלא מדין הלנואה ואע"פ שזה הישראל לא פנון לזה רק לעשות שליחות הנכרי.

מפל מקום ממילא הכי הוא פיון שהשליחות נתבטל ה"ל פלקח מעות הנכרי שלא מדעתו וקנה איזה דבר שמחויב לשלם לנכרי מעותיו ואינו מחויב לקבל אותו דבר שקנה פלל ואין אחריותו עליו אף אחר העיון עדיין מידי ערעור לא יצאנו דנהי דזויי דהעפוי"ם המשלח קמו להו בהלנוא' גביה דישראל ומחויב לשלם אותו מפל מקום התמז אינו של ישראל שהרי לא פנון לזכות בו והוא ברשות המוכר ואע"ג דאיסתלק ליה מפי מטו זויי לידיה מפל מקום גם של ישראל אינו וה"ל פהפקר אם פן אין זה דומה לדין חמץ שקיבל עליו הישראל אחריות דשם אם נאבד או נאנס חיוב התשלומין שחל על ישראל הוא בסיבת פסידת התמז ולכן אע"פ שהוא בעין חשוב ממונו לענין ב"י שהרי הוא גורם למזון משא"כ פאן שהחיוב התשלומין להעפוי"ם לא אבידת התמז גרם לו שאפילו התמז בעין הוא מחויב לשלם המעות לעפוי"ם דהא זויי בהלנואה ניהו אלא שאם הוא רוצה הוא זוכה בחמץ ונותנו לעפוי"ם ופטר עצמו מחוב שיש לעפוי"ם עליו ומשפתרשי ליה שנפטר מן החוב פשיטא שאין בזה דין אחריותו עליו הגע עצמה שהנה חייב לעפוי"ם

והיה ברשותו חמץ שהפקירו קודם פסח או שפא לרשותו חמץ של הפקר בפסח שאינו רוצה לזכות בו אע"פ שהיה יכול לזכות בו ולסלק את החוב המגיע לעכו"ם בשביל זה לא קרינו ביה אתריות על ישראל שיהא עובר על החמץ של הפקר זו לא שמענו שיהא בכלל גורם לממון ולחושבו פדין קיבל עליו אתריות החמץ: ואפשר שזהו דחקו להמ"ל לפרש דקאי ע"י אתריות לגבי המוכר הראשון ולכן יפה תמה על הריב"ש ואם נפרש כהמ"ל היה אפשר לומר דמ"ש הריב"ש דאין אתריות על הראשון שהרי כבר קיבל מעותיו וה"ל פחמצו כו' ר"ל כמ"ש הרא"ש בב"מ דף מ"ב בשם הראב"ד שהיתומים צריכין לשמור השור עד שיחזרוהו לבעליו נמצא שהיתומים ש"ש על השור בשביל מעותיהם שהרי באתריותו כו' ע"ש וכן מבואר בח"מ סימן רל"ב במקח שנמצא בו מום ונגנב או נאבד הרי הוא ברשותו הלוקח עד שיחזיר המוכר ואם פן י"ל גם פאן דאין שליחות לנכרי והישאל לא ניתא ליה דליקני והמקח בטל ומן הדין היה הישראל יכול לחזור בו להחזיר החמץ למוכר ולקבל ממנו המעות אף מכל מקום אינו יכול לחזור להוציא המעות בלא חזרת המקח והוא ש"ש עליו.

אף מדברי התוס' דעירובין דף פ"א משמע דמעיקרא הנה ס"ד אף דאין משיכה מועלת לקנות מכל מקום הנה ש"ש ע"ש בדברי אא"ז מהרש"א ולפי תירוץ שם נראה דלא הנה ש"ש רק אם ד"ת מעות קונות אף מתקנת חכמים לא קנה הא לא"ה יכול הלוקח לומר להמוכר נשפרו חטף בעלי אם נאמר דמשיכה אינו קנין וא"כ גם פאן אם אין הקנין פלום אין אתריות על הלוקח מדינא: אף לענ"ד דשאני התם דביטול המקח סיבתו מחמת גריעות הקנין משא"כ פאן שהקנין מצד עצמו הוא טוב והמוכר נתפנין לזכות וסילק נפשו משמירת חפץ זה רק מחמת שהקונה לא נתפנין לזכות בשביל זה לא פקע חיוב שמירתו מעל החפץ ונעשה עליו ש"ש או שואל עכ"פ שהרי אם היה רוצה לזכות מי מעכב על ידו ומכ"ש בעכו"ם דמכי מטו זוזי לידיה איסתלק ליה בנדאי חל חובת שמירתו על החפץ וזולת זה אין יכול להוציא מעותיו מן העכו"ם המוכר מדינא: ולדינא גלע"ד דנדאי אם הישראל קונה החמץ לעכו"ם בפסח והוא רוצה ליתנו לו בפסח אפילו תימא שאין פאן איסור מצד קבלת אתריות דזוזי הלואה ניהו ומחויב בתשלומין בלא סיבת אבידת החמץ וגם מצד אתריות לגבי המוכר אין איסור משום דאיסתליק ליה כמ"ל בשם המ"ל מכל מקום עדיין יש איסור דהא עכ"פ הוא חייב דמים למשלח ואם פן כשנותן לו החמץ בפסח הוא פורע חובו באה"נ משא"כ אם אין נותנו לו אלא לאחר פסח אפשר דשפיר דמי דאין זה חמץ שע"ע הפסח דהא לא עבר עליה בב"י דהא לא זכה בו הישראל והפקרא הוא וא"ל שעכ"פ רוצה בקיומם גלע"ד דמשום הא שהיה רוצה בקיומם בתוך הפסח לא קנסינו ליה לאחר הפסח דקנסי' דקנסי' ר"ש אינו אלא הואיל ועבר עליה בב"י משא"כ הכא דלא עבר בב"י וגם י"ל דאין בזה משום רוצה בקיומו ולא דמי למשפיר חמור דהאי הנאה דמטי ליה עכשיו בפסח מאה"נ הוא משא"כ בזה דהשתא מיהא עדיין לא זכה בו ואינו שלו כמו שאין עליו איסור בשאר חמץ של הפקר אע"פ שאפשר שרוצה בקיומו שיזכה בו אחר הפסח וכן מקבל אתריות חמץ של עכו"ם בביתו של עכו"ם דשרי ולא אסרינו ליה משום דרוצה בקיומו פנין דמכל מקום לא מטו ליה הנאה בפסח מאה"נ והנה כ"ת האריף בענין קבלת אתריות ולא עיינתי פעת ועוד חזון למועד א"ה בל"נ: וראיתי לשארי הגאון האב"ד דק"ק ליסא בספר מקור חיים על

הלכות פסח סימן ת"ט שכ' על דברי המג"א שיהישראל קונה אותו שפריב"ש לא כ' לשון זה רק שכ' שיהישראל לא קנה דלא נתכונן לקנות לעצמו והוי פקידל אחריות ע"ש והוא תמוה שהרי להדני' כ' הריב"ש הו' מלתא שהתמין הוי של ישראל ועובר עליו ואפילו מלקות נמי איפא שהרי עשה מעשה פשקונה אותו אלא שאח"כ כ' ואף אם נאמר שיהישראל אין דעתו לזכות כו' ונראה דלא ברירה ליה הו' מילתא וכמבואר בדבריו ג"כ לעיל מיניה שכ' ואם התמין היא בר"ה הרי הוא כשל הפקר כ"ש שאסור לטלטלו שהרי ינפה בו בהגבהתו וה"ל תמין שלו כו' ואפילו יתנה לתמין בעלים ולא יהא של הפקר או שנאמר שאף בשל הפקר אינו זוכה בהגבהתו שכינן שיעבור עליה אין דעתו לזכות דומיא דאמרינו בב"מ ובחולין פל היכא דאיהו לא מצי זכי כו' ע"ש ובאמת שאין מזה ראיה להו' סברא דאיסורא לא ניחא ליה דליקני דדוקא גבי תצירו אמרינו הכי אף על גב דאם הנה רוצה שתקנה לו תצירו הנה קונה אף באיסורא דגבי תציר לא אמרינו אין שלד"ע פמבואר בב"מ דף י"ב מפל מקום היכא דידעין דניחא ליה באיסורא אין התציר נעשה שלוחו בע"כ להקנות לו האיסור ויותר נראה שהוא בכלל כל מילתא דאיהו לא מצי עביד לא מצי משוי שליח ואע"ג דלענין גניבה מהני תציר שם הוא רוצה לעשות מעשה גניבה ואם הנה רוצה הנה קונה הוא לחיוב אונסין גם תצירו הנה קונה לו לאונסין ועיין בשו"ת נ"ב סימן פ"ב משא"כ פאן דאין סברא לומר דהנה מילתא דאיהו מצי עביד באיסורא כינן שאין גילוי דעת שרצונו באיסור שוב לא שייך תורת שליחות על התציר כינן דהוי מילתא דאיהו לא מצי עביד בהיתרא משא"כ בקניית עצמו שידו קונה לו שלא מדעתו לא מטעם שליחות אלא דממילא זכי א"כ אפשר דאין לחלק בין באיסורא ובהיתרא פלל: דברי ידידו הק' אפרים שאלה ל שוכן שחקים יכתבהו ונתתמהו לאלתר בספר של צדיקים.

לה"ה הרב הגאון כו' מוהר"ר אברהם יצחק הכהן בעהמ"ח שו"ת פתח פהונה יחי' נצח ישב בצל צח: אחד"ש אמרתי אשלם אשר פצו שפתי מראש הבטחתיו לתת עין בחיבורו הנחמד. האמנם לא אוכל לירד לקצבי הרים ולשפוט משרים היות פי מאז גלי הזמן אשר המו נצבו כמו נד קמו המה טרדוני.

אולם אחרי פי האנשים האפרתים האלה תמוול בואם. ונרפם נכון לפניהם לשוב על עקב אחר ש"ק הבע"ל אנכי פניתי ולמחזי אתיתי בספרא דמר במה שיעלה ראשון.

ונה יצא ראשונה במ"ש מר בסימן ליישב קושית המ"א סי' תמ"ב על הטור מהא דקתני ש"אור ישרף. ומכ"ת אתא ואיתי עלה דברי הש"ס דחולין דקאמר ש"אור דר"י לר"י מהו ספוקי מספקא ליה אי תמין הוי אי מצה הוי או דלמא בריה הוי כו' ונפלאתי מאוד ש"בא ליישב בזה דברי הטור ואיך העלים עיניו הטהורים מדברי הטור בסי' תנ"ט שכתב שאם אין בה סדק אלא הכסיפו פניה הוי תמין נוקשה והאוכלו פטור ולפי דברי מכ"ת ה"ל למימר שהוא ספק תמין גמור או מצה וגם למה השמיט לשון ישרף ששנו במשנתנו ולפי דברי המ"א נכון מאוד דהטור לטעמיה בסי' תמ"ב דנוקשה מותר להשהותו ומתני' מייירי ביו"ט אבל לדברי מכ"ת ש"בא ליישב טעם המשנה משום ספיקא יהיו דבריו סותרים זא"ז שכתב להדיא נוקשה הוי וגם בלא"ה ממקומו מוכרע שאין לספק פלל

בְּחֵמִין גָּמוּר שְׁהָרִי כֹּל עֲצָמוֹ שֶׁל הַטּוֹר הוּא לֹמֵר דְּכִינּוֹן שְׁפָסֵק הָרִי"ף הִלְכָה כְּחֻכָּמִים וְלִזְהָר הַסְּפִימִים הָרִא"ש אִם כֵּן מְנוֹתָר לְהַשְׁהוֹתוֹ.

וְהַדְּבָר מְבִינֵנוּ בְּדִבְרֵי הָרִא"ש וְהָר"ן דִּינְהֵבִי טַעְמָא לְמַאי דְּפָסֵק הָרִי"ף כְּחֻכָּמִים אַע"ג דְּסִתְּמִים מִתְּנִי קִתְּנֵי הָרִי אֵלּוּ בְּאַזְהָרָה מְשׁוּם דְּלֹא חֲשִׁיב סִתְּמָא דְּתַנּוּן לְקַמּוֹן בְּפִירְקִין שְׂיֵאוֹר יִשְׁרָף וְהָאוֹכְלוֹ פְּטוֹר כּו' ע"ש וּמְקוֹר דְּבִרְיָהּ מִדְּבַר הָרַמְבַּ"ן בְּסִפְרֵי הַמְּלַחְמוֹת שְׁמִינִישׁב כֵּן דַּעַת הָרִי"ף עֵינֵן שֵׁם בְּאַנְרָף: וּלְפִי"ז מִמִּילָא מְנוֹכַח בְּשִׁיטַת הַגְּאוֹנִים הִלְלוּ דְּשְׂיֵאוֹר גְּנוּקָשָׁה הָרִי דְּאִי תִּימָא דְּסִפִּיקָא הָרִי מֵאִין הַרְגָּלִים לְפָסוּק כְּחֻכָּמִים נִגְדַּד סִתְּמִים מִתְּנִיתִין דְּהָרִי אֵלּוּ בְּאַזְהָרָה וּמִתְּנִיתִין לֹא פְּלִיגִי אֶהְדְּדִי דְּטַעְמָא דְּסִיפֵי גְּבִי שְׂיֵאוֹר מְשׁוּם סִפִּיקָא דְּלִמָּא מְצָה הוּא.

וּלְפִי דַּעַת מַכ"ת דְּבִרְיָי הַטּוֹר נִסְתָּרִים מְמַקְוִמִים דַּמְמ"נ אִם גִּימָא דְּמְנוֹתָר לְהַשְׁהוֹתוֹ ע"כ דְּסִפִּיקָא הָרִי אִין מְקוֹם לְפָסוּק כְּחֻכָּמִים כְּלָל וְגַם כִּי לְפִי"ז צְרִיכִין אָנוּ לֹמֵר שְׂדִבְרֵי הַש"ס דְּחֻלְיִין נִעְלָמוּ מִן הָרַמְבַּ"ן וְהָרִא"ש וְהָר"ן שְׁפָתְבוּ לְהַכְרִיעַ מִמְּשָׁנָה זֹו דְּהִלְכָה כְּחֻכָּמִים וְחִלְיָה לְהַעֲלוֹת עַל הַדַּעַת דְּבָר זָר כְּזֶה עַל הַגְּאוֹנִים הִלְלוּ אֲשֶׁר עֵינֵיהֶם מְשׁוּטְטוֹת בְּכָל הַש"ס וְהַתּוֹסֵף בְּפָסְחִים הַבִּיאוּ הַסְּוִגְיָא דְּחֻלְיִין כְּאִן וּבְמִנְחֹת וּפְלִפְלוּ בְּזָה.

אִף לַעֲנִי"ד הַדְּבָר בְּרוּר דַּמְכ"ת שְׁרָצָה לְלַמּוֹד מְסוּגְיָא דְּחֻלְיִין לְדִידִן אֲגַב חוּרְפִיָּה וְשִׁיטְפִיָּה כְּתִב כֵּן וְקִיבַר הַמְּרוֹחֲקִים בְּזוֹרְעֵי קְדָשׁוֹ דְּהַש"ס דְּחֻלְיִין מִיְיָרִי בְּשְׂיֵאוֹר דְּר"י לר"י דְּהֵינּוּ כְּקִרְנֵי חֲגָבִים וְלִדְיָדִיָּה הַכְּסִיפּוֹ פְּנִיּוֹ מְצָה מְעַלְיָיָתָא הוּא כְּמִבְּנֵי אֶרֶץ וּמִנְחֹת.

וְשְׂיֵאוֹר קְרִי לְדִידִיָּה כְּשֶׁהוּא כְּקִרְנֵי חֲגָבִים וּבְהָא פְּלִיג עַלְיָה דְּר"מ דְּר"מ סְבִירָא לִיָּה דְּאִין לָהּ סְדָק מְלִמְעַלָּה שְׁלֵא נִתְעַרְבוּ הַסְּדָקִים מְלִמְטָה וְהָרִי חֲמִץ גָּמוּר וּר"י מְסַפֵּקָא לִיָּה דְּלִמָּא לֹא נִתְעַרְבוּ הַסְּדָקִים מְלִמְטָה וְה"ל כְּהַכְּסִיפּוֹ פְּנִיָּה דְּמְצָה מְעַלְיָיָתָא הוּא אוֹ שְׁמָא נִתְעַרְבוּ הַסְּדָקִים וְחֲמִץ גָּמוּר הוּא מִשָּׂא"כ אֲנִי לְדִידִן דְּקִי"ל כְּחֻכָּמִים דְּפְּלִיגִי בְּהָא אַר"י וְסְבִירָא לִיָּה דְּשְׂיֵאוֹר הֵינּוּ הַכְּסִיפּוֹ פְּנִיּוֹ אִין מְקוֹם כְּלָל לְסַפְקוֹ בְּחֲמִץ גָּמוּר דְּנִדְּאִי חֲמִץ גָּמוּר לֹא הָרִי עַד שְׁיִגִיעַ לְכָלל עִירוֹב סְדָקִים וְכִינּוֹן שְׂאִין כְּאִן הֵיכֵר סְדָק אֶפְּיָלוֹ לְמַעַלָּה א"א לֹמֵר דְּחֲמִץ גָּמוּר הוּא רַק דְּחֲמִץ גְּנוּקָשָׁה הָרִי כְּמוֹ דְּסְבִירָא לִיָּה לר"מ דְּהָאֹכְלוֹ בְּאַרְבְּעִים אֲלֵא דְּחֻכָּמִים פְּלִיגִי בְּהָא אַר"מ וְסְבִירָא לָהּ דְּהָאֹכְלוֹ פְּטוֹר מְשׁוּם דְּאִין בְּגוּקָשָׁה אִסוּר לֹא וְאִם כֵּן מַכ"ש חֲמִץ עַל יְדֵי תַעֲרוּבוֹת וְלָכֵן פָּסֵק הָרִי"ף כְּחֻכָּמִים דְּעַל עִירוֹבוֹ בְּלֹא כְּלוּם וְצָדְקוֹ דְּבִרְיָי הַמ"א בְּמָה שְׁהַקְּשָׁה עַל הַטּוֹר מְהַדְּ דְּשְׂיֵאוֹר יִשְׁרָף דְּכִינּוֹן דְּקִי"ל הַשְּׂמָא בְּהָדָּ שִׁיטָה דְּהִלְכָה כְּחֻכָּמִים דְּגוּקָשָׁה וְע"י תַעֲרוּבוֹת מְדַרְבְּנָן וְע"כ דְּמְדַחֵה לְמִתְּנִי דְּקִתְּנֵי הָרִי אֵלּוּ בְּאַזְהָרָה מְקַמֵּי סִיפָא דְּשְׂיֵאוֹר יִשְׁרָף וְהָאוֹכְלוֹ פְּטוֹר וְכַמ"ש הָרַמְבַּ"ן וְהָרִא"ש וְהָר"ן א"כ ע"כ דְּלֹא מְפָרֵשׁ טַעַם הַפְּטוֹר מְשׁוּם סִפִּיקָא אִי חֲמִץ אוֹ מְצָה אֲלֵא טַעְמָא דְּסִיפָא מְשׁוּם דְּהִנֵּה רַק מְדַרְבְּנָן א"כ לְמָה קִתְּנֵי יִשְׁרָף דְּהָא כֹּל שְׁמֹתָר בְּאַכִּילָה מַה"ת מְנוֹתָר לְהַשְׁהוֹתוֹ וְגַם דְּלֹא מְסַתְּבַר כְּלָל שְׂיֵהֵיָה בְּשְׂיֵאוֹר שְׁהַכְּסִיפּוֹ פְּנִיּוֹ סִפֵּק דְּלִמָּא חֲמִץ גָּמוּר הוּא אוֹ מְצָה דֹא"כ יִהְיֶה שְׁלֵשׁ מַחְלֻקֹת בְּדִבְרֵי דְּלר"י הַכְּסִיפּוֹ פְּנִיּוֹ מְצָה מְעַלְיָיָתָא הוּא וְלר"מ הָרִי גְּנוּקָשָׁה וְדִאי וְלְרַבְּנָן סִפִּיקָא דְּלִמָּא הוּא חֲמִץ גָּמוּר וְכָל דְּאֶפְּשֵׁר לְמַעוּטֵי בְּפִלּוּגָתָא מְמַעֲטִינּוּ וּמְסַתְּמָא חֻכָּמִים בְּהָא כְּר"מ סְבִירָא לִיָּה דְּגוּקָשָׁה הָרִי וְאֵע"ג דְּפְּלִיגִי בְּדִינֵי אִי חֲזִיבִין עַל גְּנוּקָשָׁה מְלֻקוֹת אוֹ לֹא אִין זֶה בְּכָלל שְׁלֵשׁ מַחְלֻקֹת דְּהָדָּ מְלֻתָא אִם חֲזִיבִין עַל גְּנוּקָשָׁה מְלֻקוֹת הוּא עֵנִין בְּפ"ע וְר"י בְּהִדְּיָא כְּחַד מִיְיָנִיָּהוּ סְבִירָא לִיָּה מִשָּׂא"כ

אם נאמר בטעמייהו דרבנן מספקי להו כי לא ידעו מה הוא אם חמץ או מצה הני ג' מחלוקת במציאות השיאור שהכסיפו פניו וזה לא מסתבר כלל: אף לע"ד צ"ע על דברי הרמב"ן ודעימיה דמנ"ל למילף מהך דשיאור האוכלו פטור דסבירא ליה דגוקשה פטור ועי"ז סתרה רישא לסיפא דדלמא טעמייהו דכינן דלר"י מצה מעליא הוא ולר"מ גוקשה הני רבנן מספקא להו ביהא אי גוקשה הני כר"מ או מצה הני וכו"י ולקף סבירא להו דהאנכלו פטור אבל מפל מקום גוקשה ודאי גם אינהו מודו דהרי אלו באזקה אף דלפי"ז תיקשי נמי ביה דחולין דהש"ס דחיק לאוקמי האיבעיא בשיאור דר"י לר"י ואמאי לא מוקי לה בשיאור שהכסיפו פניו לרבנן דלדידהו נמי יש מקום לספק זה אי ספיקא הני או כר"י והוי האיבעיא אליבא דהלכתא ופשיטא שא"ל דחכמים דסבירא ליה שיעור היינו שהכסיפו פניו סבירא ליה נמי דהאנכלו חייב מלקות ובכולה מילתא כר"מ דז"א דהא קתני שיאור ישרף והאנכלו פטור אינהו שיאור כו' וחכמים אומרים כו' ואינהו שיאור שהכסיפו פניו כו' מבואר נגלה דחכמים ארישא דמילתא דשיאור ישרף והאנכלו פטור קיימו וכן מבואר מדברי הרמב"ן ודעימ' ע"ש וזה פשוט ולפי"ז ה"ל למבעי אליבא דרבנן וגם א"ל דלא מסתבר ליה להש"ס למימר דשיאור שהכסיפו פניו הוי ברירה דז"א דמדקאמר אי שיאור דר"מ לר"מ מדלקי עליה חמץ הוא כו' אלמא דאי לאו דלקי עליה שפיר היינו יכולים לספק הכסיפו פניו דלמא ברירה הוא וע"כ לומר דלא מסתבר ליה להש"ס לפרושי טעמייהו דרבנן דמספקא להו הלכתא אי כר"מ או כר"י רק שנאמר דהספק במציאות אם שיאור שהכסיפו פניו הגיע לכלל חימוץ וז"א דנה לא שנייה כ"א אליבא דר"י דסבירא ליה דשיאור היינו פקדני חגבים ומספקא ליה דשמא כבר נתערבו סדקיו למטה אבל הכסיפו פניו ודאי שלא נתחמץ כל צרכו כיון שאין פאן סדק וכיון דסבירא ליה ישרון ע"כ דסבירא ליה דהוי גוקשה ודאי כר"מ ואפ"ה סבירא ליה דהאנכלו פטור וע"כ צ"ל דסבירא ליה דגוקשה אינו בלאו כ"א מדרבנן וזהו שיטת הרמב"ן ודעימיה אף דאפתי פש גבן לברורי דלשיטת הרמב"ן ודעימיה פשיטא תיקשי דה"ל למבעי אליבא דהלכתא בשיאור שהכסיפו פניו אי חמץ גוקשה ודאי הוי ואפ"ה יצא ידי גדרו כמ"ש התוספות שם או דלמא ברי' הוי ולא יצא.

וגם דהוי מצי למבעי באומר הרי עלי מן החמץ לחוד בהכסיפו פניו לרבנן או בשיאור דר"י לר"י מי אמרינן דחמץ גוקשה הוי אלא דמ"מ האוכלו פטור משום דגוקשה לאו דאורייתא והלכף ידי גדרו יצא דהא גבי תודה איכא רבוי לרבות חמץ גוקשה או ברירה הוי ולא יצא.

ואפשר לומר דאע"ג דאיכא אינהו תור גבי תודה לרבות חמץ גוקשה היינו דוקא אם לגבי חמץ בפסח מיקרי חמץ ללקות עליו אז שפיר מרבינן ליה לענין תודה משא"כ אם נימא דלענין חמץ בפסח ליכא איסור מדאורייתא כלל לא מוקמינן הך רבויא דגבי תודה לרבות חמץ גוקשה אלא מוקמינן ליה במילי אחרתי דאין סבירא לרבות כלל כיון דחזינו דלא מרבינן ליה לענין חמץ בפסח אף למלקות וכעין זה כתבו התוספות בפסחים דלא מרבינן מפל מתמצת אלא היכא דאיכא סבירא לרבות כו' ויותר נראה לומר דודאי השתא לדידן דקי"ל כר"י דתניא פנותיה ולדידה ע"י תערוכות חמור מגוקשה בעיניה וכיון דאשפחו חכמים דפליגי אר"א וסבירא להו דעל עירובו ולא פלוס ואם כן מכ"ש דגוקשה

בְּעִינֵי וְלֹא כְּלוּם מִמִּילָא דְּמוֹקְמִינוּ נְמִי טַעְמָא דְּרַבְּנָן בְּהֵכִי דְּכַחֲכָמִים דְּפְלִיגֵי עֲלֵיהּ דַּר"א קי"ל.

משא"כ לר"ת דסבירא ליה דגוקשה חמור מע"י תערובות ולדידיה לא אשכחן תנא דפליג אמתניתין דגוקשה באזקהרה וגם ר"מ סבירא ליה דגוקשה במלקות ממילא דאית לן למימר דר"י ונחכמים דסבירא ליה שזיאוור האוכלו פטור נמי לא פליגי בהא למפטר גוקשה ממלקות אלא טעמיהו משום דברי' הוא והש"ס בחולין בעי למנקט האיבעי' אליבא דכ"ע אף אליבא דר"נ ולדידיה ליפא למבעי פדכתיבנא פינו דאינהו קאמרי האוכלו פטור וע"כ דלאו גוקשה ודאי הני ולכך הוצרכו למנקט האיבעי' בשזיאוור דר"י לר"י והני ספק דלמא מספקא ליה אי חמץ או מצה או ברי' אבל בשזיאוור דר"מ ליפא למנקט הך ספיקא כמש"ל ולקמן אבאר עוד מה שנראה לענ"ד בזה: והנה מה דמשמע מפשיטות דברי' מכ"ת דהא דקאמר מספקא ליה לר"י אי חמץ או מצה היינו חמץ גמור לענ"ד אין זה מוכרח די"ל הא דמספקא ליה אי חמץ הוא אין הפנונה על חמץ גמור רק על חמץ גוקשה וכדאמרינו בשזיאוור דר"מ לר"מ מדלקי עליה חמץ מעליא הוא והיינו חמץ גוקשה כמ"ש התוספות שם ובפסחים ובמנחות וא"כ ה"ה בשזיאוור דר"י לר"י דכיון דמספקא ליה דלמא מצה גמורה היא אין לנו לומר דספיקי מספקא ליה בחמץ גמור שהיא מן ההיפך אל ההיפך אלא הספק דלמא חמץ גוקשה הוא או דלמא מצה הוא.

וגם כי כל עצמו של שם שזיאוור הנוח לפי שלא נתחמץ כל צרכו והוא רע שאינו ראוי להאכילה והיינו גוקשה ופשיטא דלא מסתבר לומר דלר"מ קרי ליה שזיאוור לפי שהוא רע והני גוקשה ולר"י קרי ליה שזיאוור לפי שיש בו ספק שזיאוור מצה הוא דמשמע דענין שזיאוור הוא שנה לשניהם דלר"י אף פקריני חגבים לא הגיע לכלל חמץ גמור שהוא עירוב סדקים ולר"מ אין לך כל סדק כו' ולר"י עכ"פ אינו יותר מן גוקשה אלא דמספקא ליה נמי דלמא מצה היא ולכך קרי ליה שזיאוור לטעמי' דסבירא ליה דעכ"פ לא הגיע לכלל חמץ גמור אף באמת אפילו תימא דבשזיאוור דר"י לר"י יש מקום לספק דלמא חמץ גמור הוא כמו דסבירא ליה לר"מ דנתערבו סדקיו למטה מפל מקום בשזיאוור לדין דהיינו הכסיפו פניו אין מקום לספק זה והוא דעת הטור דאזיל בשיטת הרמב"ן והרא"ש והר"ן דמהך דשזיאוור ישורף והאוכלו פטור מוכח דחמץ גוקשה אינו עובר עליו: שוב ראיתי בספר אבן העזר שהביא דברי הרמב"ן ודעמינה וכתב יש לי תמיה גדולה על הגאונים מש"ס דחולין דקמבעי' ליה בשזיאוור דר"י לר"י כו' אלא ברור הוא דכמו דשורפין לר"י משום דספיקא הוא או ברי' הוא זהו נמי הטעם בשזיאוור לדין פינו דעדיין לא החמיץ כל צרכו ספיקא היא שזיאוור מצה הוא או ברי' הוא מש"ה האוכלו פטור אבל גוקשה דחמץ גמור הוא דהחמיץ כל צרכו אף דאין בר אכילה כמ"ש רש"י בפסוגיא ודאי הלכתא פסתם משנתנו דהרי אלו באזקהרה כו' עכ"ל והנה כבר פתבתי בישוב דברי הגאונים על נכון מ"ש עוד ותדע דהא שזיאוור דר"מ לר"י דמצה הוא ונותנו לפני כלבו ואילו בגוקשה גמור אפילו לר"י אסור בהנאה כדאמר רב המקדש בחיטי קרדנייתא כו' נפלאתי מאד דנדאי שזיאוור דר"מ לר"י שאני דמצה מעלייתא הוא ואפילו גוקשה ל"ה כמבאר בש"ס דחולין ובמנחות ומה ענין זה לשזיאוור דר' מאיר לר' מאיר או אליבא דידן דגוקשה הוי: ואמנם לענ"ד בלא"ה מה שרוצה לחלק בין שזיאוור לשאר חמץ גוקשה ז"א דא"כ הא דאמרינו מאן תנא כו' אמר רב יהודה ר"מ הוא כו' הו"ל להש"ס למימר ר"מ הוא דסבירא ליה

שִׂיאוֹר בְּאַרְבָּעִים וּכ"ש גְּנוּקְשָׁה וּכ"ש חֲמֵץ דָּגָן אֶלָּא וּדְאִי שׁו"א דְשִׂיאוֹר וְגְנוּקְשָׁה חֲדָא מְלֵתָא הוּא דְכָשֵׁם שִׂיאוֹר אִינוּ מִתְחַמֵּץ כֹּל צָרְפוּ וּמְחַמַּת זֶה אִינוּ רְאוּי לְאַכִּילָה כְּמוֹ כֵּן זֶהוּ עֲנִינוּ חֲמֵץ גְּנוּקְשָׁה שִׂיאוֹר יָכוֹל לְהִתְחַמֵּץ כֹּל צָרְפוּ וּמְחַמַּת זֶה אִינוּ רְאוּי לְאַכִּילָה וּמָה שִׁפְתָב הָאֵה"ע דְגְנוּקְשָׁה חֲמֵץ גְּמוֹר הוּא דְהִתְחַמֵּץ כֹּל צָרְפוּ אִף דְאִין בְּר אֶכִּילָה כְּמוֹ שִׁפְתָב רַש"י בְּהַסְוֵיָא לֹא נִמְצָא כֵּן בְּרַש"י דְגְנוּקְשָׁה הִתְחַמֵּץ כֹּל צָרְפוּ וְנִרְאָה שֶׁלְמַד כֵּן מִלְשׁוֹן הַמַּג"א שִׁפְתָב וְחֲמֵץ גְּנוּקְשָׁה הִינּוּ שִׂיאוֹר חֲמֵץ גְּמוֹר כו' וְרַש"י וְר"ן פִּירְשׁוּ חֲמֵץ רַע שִׂיאוֹר רְאוּי לְאַכִּילָה וּכ"כ הַסַּמ"ג וּצ"ל דְמַעוּלָם לֹא הָיָה רְאוּי לְאַכִּילָה כו' בְּאַמַּת הַמְעַיִן יִרְאָה דְרַש"י וְר"ן לֹא בָּאוּ רַק לְפָרֵשׁ מֵלֵת גְּנוּקְשָׁה שִׁפְרִישׁוּ שֶׁהוּא מְקוּלְקַל אֲבָל מ"מ קְלִקוּלוּ הוּא לְפִי שְׂלֵא נִתְחַמֵּץ כֹּל צָרְפוּ כַּמ"ש רַש"י לְהַדְיָא גְבִי שִׂיאוֹר וְכֵן הוּא ג"כ גְבִי קוּלָן שֶׁל סוּפְרִים כו' שִׂיאוֹר בָּא לִידֵי חֲמֵץ גְּמוֹר וּמְחַמַּת זֶה הוּא מְקוּלְקַל שִׂיאוֹר רְאוּי לְאַכִּילָה אֲבָל אִם הוּא בָּא לִידֵי חֲמֵץ גְּמוֹר אִף שֶׁנִּתְקַלְקַל מְחַמַּת הַתַּעֲרוּבוֹת אִיזָה דְבָר מ"מ אֲסוּר עַד שִׁיפְסֵל מִלְאֲכֹל לְכָלֵב.

אִף לְשׁוֹן הַמַּג"א צ"ע קֶצֶת וּלְכוּם מָה דְכִתְיָבְנָא דְשִׂיאוֹר וְגְנוּקְשָׁה חֲדָא עֲנִינָא הוּא שֶׁהִתְחִיל לְהִתְחַמֵּץ וְלֹא נִגְמַר חֲמֵץ צו"א כֹּל אִם נִימָא דִּישׁ סְפָק בְּשִׂיאוֹר אִי הָיָה חֲמֵץ אוֹ מִצָּה הָיָה הָיָה סְפִיקָא גּוּפָא בְּגְנוּקְשָׁה וְאִם בָּאנוּ לִזְמַר שִׂישׁ סְפָק אִם זֶה שְׂלֵא נִתְחַמֵּץ כֹּל צָרְפוּ חֲמֵץ הָיָה אוֹ מִצָּה ע"כ דְהִינּוּ סְפִיקוּ אִי דְרַשִׁינוּ כֹּל מִחֲמַצַּת לְרַבּוֹת אִף שְׂלֵא הִגִּיעַ לְכָלֵל חֲמֵץ גְּמוֹר אוֹ לֹא דְרַשִׁינוּ לְרַבּוֹת שְׂלֵא נִתְחַמֵּץ כֹּל צָרְפוּ אֶלָּא מִצָּה הָיָה אִם כֵּן שִׁפִּיר כְּתַב הַרְמַב"ן וְדַעֲיָמָה דְסִיפָא סְתָרָה לְרִישָׁא דְמִדְקַתְנִי הָאוּכְלוּ פְטוֹר מוּכַח דְגְנוּקְשָׁה דְרִישָׁא דְהִינּוּ נְמִי לֹא נִתְחַמֵּץ כֹּל צָרְפוּ אִינוּ בְּאַזְהָרָה אֶלָּא מְדַרְבְּנָן וְאֵע"ג דִּי"ל דִּמ"מ אִין טַעַם הַפְטוֹר מְשׁוּם דְרַבְּנָן אֶלָּא מְשׁוּם סְפִיקָא ז"א דְכִינּוּ דְקִי"ל כַּר"י דְתַעֲרוּבוֹת חֲמוֹר מְגוּקְשָׁה וְחֲכָמִים סְבִירָא לְהוּ דַּעַל עִירוּבוּ וְלֹא פְלוּם וּמַכ"ש גְּנוּקְשָׁה א"כ אִם נִימָא דְחֲכָמִים דְסִיפָא דְמִתְנִיתִין מְסַפָּקָא לְהוּ בְּשִׂיאוֹר א"כ יֵשׁ פְּאֵן ג' מִחֲלוּקַת דְרִישָׁא דְמִתְנִי הִינּוּ ר"מ סְבִירָא לִיָּה דְהָיָה בְּלֹאוּ וְחֲכָמִים דְסִיפָא סְבִירָא לְהוּ דְהָיָה סְפִיקָא וְחֲכָמִים דַּר"א סְבִירָא לְהוּ דְהָיָה דְרַבְּנָן בְּלַחוּד וַיֵּשׁ לָנוּ לְמַעוּטֵי בְּפִלּוּגְתָא וְלִמְיָר דְחֲכָמִים דְסִיפָא וְחֲכָמִים דַּר"א חֲדָא טַעַמָּא הוּא דְלֹא דְרַשִׁי כֹּל מִחֲמַצַּת וְהִינּוּ טַעַמָּא דְקַתְנִי הָאוּכְלוּ פְטוֹר וּמָה דְקַתְנִי יִשְׁרָף הִינּוּ מְדַרְבְּנָן וּמָה שִׁפְתָב בַּאֵה"ע שֶׁהוּא טַעַם זֶר שִׁשְׁרָף מְדַרְבְּנָן.

הִנֵּה בַע"כ נ"ל טַעַם זֶה אֲלִיבָא דְחֲכָמִים דַּר"א דְלִדְיָהוּ תַעֲרוּבוֹת גְּנוּקְשָׁה בְּנִלָּא פְלוּם נְאֻפ"ה לֹא פְלִיגִי בְּהָא דְשִׂיאוֹר יִשְׁרָף וְדוּחַק לִזְמַר דְסְבִירָא לִיָּה כַּר"י וְגַם בְּפִשְׁטוֹת י"ל דְהַש"ס דְנִקְט בְּטַעַמָּא דַּר"י מְשׁוּם סְפָק אִי חֲמֵץ אוֹ מִצָּה הִינּוּ אֲלִיבָא דַּר"נ וְכַמְש"ל אֲבָל לְדִידָן א"צ לְזַה דִּי"ל דְטַעַמָּה ג"כ דְסְבִירָא לִיָּה דְגְנוּקְשָׁה הוּא וּמְפָל מְקוּם פְטוֹר וְהָיָה טַעַמָּא דְהָאוּכְלוּ פְטוֹר שְׁוָה לַר"י וְלְחֲכָמִים נְאֻפ"ה שִׁפִּיר מְבַעַל לִיָּה לַר"ז אִי טַעַמָּא מְשׁוּם דְחֲמֵץ גְּנוּקְשָׁה הִיא אוֹ שְׂמָא בְרִי הוּא וּבִיָּתֵר דְבָרֵי אַה"ע יֵשׁ לַעֲיִין ג"כ וְלֹא עַת הָאֲסָף: וְעַכ"פ דְבָרֵי הַמַּג"א שְׁרִירִין וְקִינִין בְּמָה דְקָשִׁיא לִיָּה עַל הַטוֹר דְמְסִיפָא דְמִתְנִיתִין מוּכַח דַּאֲע"ג דְסְבִירָא לִיָּה דְהוּא מְדַרְבְּנָן מְפָל מְקוּם קַתְנִי יִשְׁרָף אִף שַׁצ"ע עַל הַמַּג"א מ"ש מְדַבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹת רִישׁ פְּסָחִים וּבְאַמַּת בְּתוֹסְפוֹת שָׁם לֹא נִזְכַּר דְאִין אִיסוּר דְאוֹרִיָּתָא בְּאַכִּילָתוֹ וְאִיבָא לְמִימַר דְאִינְהוּ סְבִירָא לְהוּ כְּשִׁיטַת הַרְז"ה דְגְנוּקְשָׁה מְדְאוֹרִיָּתָא וּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת גְבִי הָא דְרַב גִּידֵל הַמְקַדֵּשׁ בְּחִיטֵי קוֹרְדְנִיָּתָא כו' דְגְנוּקְשָׁה דְרַבְּנָן י"ל שֶׁכִּוְנַתְּמָם דְהָיָה דְרַבְּנָן לְאַסוּר בְּגְנוּקְשָׁה לְפָנֵי זְמַנּוּ פִּינוּ דְלִיבָא קְרָאִי בְּגְנוּקְשָׁה וְכַמְבֹּאֵר לְהַדְיָא בְּדַבְּרֵי

הָרָא"ש רִישׁ פְּרָק כָּל שְׁעָה ע"ש ומה שֶׁהֵבִיאוּ רֵאֵינָה דְגָם לְהַדְרֵי טַעְמָא דְהַבְיָעוּר מִשּׁוּם ב"י צָרִיךְ לְבַעַר גְּנוּקְשָׁה וְתַעֲרוּבוֹת מְהֵא דְשִׁיאוּר יִשְׂרָף הֵינּוּ מִבְּרִייתָא דְאַלְיָבָא דר"מ דְקַתְנִי הָאוּכְלוּ בְּאַרְבַּעִים וְכַדְמִשְׁמַע מ"ש וְאִיכָּא לְמ"ד דכ"ש חֲמִיץ ע"י תַּעֲרוּבוֹת וְעֵיקָר רֵאֵינְתֶם אֵינּוּ רַק לומר דְאַפִּילוּ לר"ת דְסְבִירָא לֵיה דְאֵלוּ עוֹבְרִין הֵינּוּ אִיסוּר אַכִּילָה אַבְל כב"י אֵין עוֹבֵר מ"מ יִשְׂרָף אַף ע"ג דְלִיכָּא חוּמְרָא דב"י אַבְל מ"מ אֶפְשָׁר דְמוּדוּ דַעֲכ"פ צָרִיךְ לֵהֵיוֹת אִיסוּר בְּאַכִּילָה מֵה"ת וְלִכְאוּרָה י"ל דַּהֲמַג"א דִּינִיק מ"ש הַתּוֹס' דְאַפִּילוּ לר"י דְסְבִירָא לֵיה לְאַחַר זְמַנּוּ אִיסוּר כּו' בְּגוּנְקְשָׁה מוֹדָה וְלִכְאוּרָה ל"ל הָא פִּינּוּ דְרֵאֵינְתֶם מִבְּרִייתָא דַתְנָא בֵּיה ר"מ וּלר"מ אֶפִּילוּ בְּחֲמִיץ גְּמוּר מְוֹתֵר אַחַר זְמַנּוּ כְּמִבְּנוֹאֵר בְּדָף כ"ח אֵלָּא ע"כ דְמִינִיתִי מִמִּתְנִיתִין דְקַתְנִי וְהָאוּכְלוּ פְטוּר וְהֵיא כר"י מִתְנִיָּא וְלִכּוּן הִנְצָרְכוּ לְבָאֵר דְאַפִּילוּ ר"י מוֹדָה בְּהָא וּמִזֵּה דִינִיק הַמַּג"א פִּינּוּ דְלֹא דַקְדָּקוּ בְּפִשְׁטוּת מִדְר"מ אֵלְמָא דְבְּעֵי לְאַתּוּי רֵאֵינָה דְאַף הִיכָּא דְלִיכָּא אִיסוּר אַכִּילָה מֵה"ת נְמִי צָרִיךְ בִּיעוּר מְדַרְבְּנֵן אַבְל בְּאַמְת ז"א דְהַתּוֹסְפוֹת קוּשְׁטָא דְמִלְתָּא נְקֻטוּ דְאַפִּילוּ אֵלְיָבָא דר"י אֵין אִיסוּר בְּגוּנְקְשָׁה אַחַר הַפְּסָח וּמכ"ש לר"מ אַבְל מ"מ עֵיקָר רֵאֵינְתֶם הוּא מִהַבְּרִייתָא וְזֵה מְבִנוֹאֵר ג"כ מ"מ דְאַפִּילוּ ר"י דְסְבִירָא לֵיה חֲמִיץ לְאַחַר זְמַנּוּ כּו' הֵתֵם דְאִיכָּא תְלַתָּא קְרָאִי כּו' וְאֵי הַתּוֹס' קִיַּיְמוּ לְמ"ד אֵין בְּגוּנְקְשָׁה אִיסוּר תּוֹרָה פְּשִׁטָּא דְלֹא צָרִיךְ רֵאֵינָה דְלֹא מְתַסֵּר לְאַחַר זְמַנּוּ מְקַרְאֵי דִילְפִינּוּ מִינְיָהוּ חֲמִיץ גְּמוּר וְדוּחַק לומר דַּה"ל קְאָמְרִי דְכִינּוּ דְגוּנְקְשָׁה מְדַרְבְּנֵן אֵין סְבָרָא לְאַסְוֹר אַחַר הַפְּסָח אַף מְדַרְבְּנֵן דז"א כְּמִבְּנוֹאֵר מְלִשׁוֹנֵם הֵתֵם דְאִיכָּא ג' קְרָאִי וְכוּנּוּתֶם מְבִנוֹאֵר כּמ"ש הָרָא"ש בר"פ כ"ש גְּבִי חֲזִיטִי קוּרְדְּנִייתָא לַעֲגִינּוּ לַפְנֵי זְמַנּוּ ע"ש וּלְפִי"ז צ"ע מ"ש הַמ"א בְּשֵׁם הַתּוֹס' שֶׁהוֹכִיחוּ כֵּן מִמִּתְנִיתִין דְשִׁיאוּר יִשְׂרָף אַע"ג דְהֵי גְנוּקְשָׁה וְאֵין אִיסוּר דְאוּרִייתָא בְּאַכִּילָתוּ כּו' דְמֵאֵין הַרְגְּלִים לְפָרֵשׁ כְּוֹנֵת הַתּוֹס' דְאֵין אִיסוּר דְאוּרִייתָא בְּאַכִּילָתוּ אַף אַע"פ שֶׁלְשׁוֹנוֹ מְגוּמְגָם בְּזֵה דְנִקְטָה הִכִּי בְּשֵׁם הַתּוֹס' מְכַל מְקוּם עֵיקָר כְּוֹנֵתוֹ שְׂבָא לְהַקְשׁוֹת עַל הַטּוֹר הוּא נִכּוֹן דְהָא עכ"פ מוֹכַח מִמִּתְנִיתִין דְקַתְנִי וְהָאוּכְלוּ פְטוּר דְאַף לְמ"ד דְאֵין אִיסוּר רַק מְדַרְבְּנֵן צָרִיךְ לְבַעַר: וּמִלְתָּא אַגַּב אוּרְחָא אַבָּאֵר מֵה דְקָשָׁה לְכְאוּרָה לְפִי דַעַת הַטּוֹר דְגוּנְקְשָׁה מְוֹתֵר לְשִׁהוּתוֹ לְכְאוּרָה תִּיקְשִׁי בְּהָא דְהַמְקַדֵּשׁ בְּחֲזִיטִי קוּרְדְּנִייתָא אַמְאִי לֹא חֲזִינְשִׁינּוּ לְקִידוּשִׁין דְהָא מְמוֹן גְּמוּר הֵיא דְחֲזִי לְשִׁהוּי עַד לְאַחַר הַפְּסָח וְגַם קָשָׁה עַל הַתּוֹס' רִישׁ פְּסָחִים שֶׁהוֹצָרְכוּ לְאַתּוּי רֵאֵינָה דְאִיסוּר לְהַשְׁהוּת מְהֵא דְשִׁיאוּר יִשְׂרָף וְלֹא מִינִיתִי בְּפִשְׁטוּת מְדַרְב גִּידָל וְאַפְשָׁר לומר לְפִי מֵה דְאֶמְרִינּוּ מְפָסְחִים דָּף כ"ט גְּבִי הָאוּכְל חֲמִיץ שֶׁל הַקִּדְשׁ דַּמ"ד מְעַל סֵבֵר כַּמ"ד דְבָר הַגּוֹרֵם לְמָמוֹן כְּמָמוֹן דְמִי כּו' מְבִנוֹאֵר דְכַל דְלֹא חֲזִי הַשְׁתָּא אֵלָּא לְאַחַר הַפְּסָח דְבָר הַגּוֹרֵם לְמָמוֹן מִיקְרִי וְכִינּוּ דְאַנּוּ קִי"ל לֹאוּ כְּמָמוֹן דְמִי לְכֹף שְׁפִיר קְאָמֵר דְבְּגוּנְקְשָׁה אֵין חוּשְׁשִׁין לְקִידוּשִׁין וְכֵן מְבִנוֹאֵר לַעֲגִינּוּ הָא דְחֲזִינְשִׁינּוּ שְׂמָא ש"פ בְּמִדֵּי דְמִדְאוּרִייתָא לֹא הֵי קִידוּשִׁין דְאֵין לְהַקְדֵּשׁ אֵלָּא מְקוּמוֹ וּשְׁעָתוֹ כּו' וְהָא דְהֵתֵם הֵי קִידוּשִׁין דְרַבְּנֵן הֵינּוּ מִשּׁוּם שְׂמָא יְהִי כָּאֵן א' מְאַנְשֵׁי מִדֵּי כּו' ע"ש אַף קֶצֶת צ"ע אַמְאִי לֹא נִימָא דְאַשָׁה יוֹדַעַת דְהַחֲמִיץ אֵינּוּ שְׁנֵה עַכְשָׁיו וְדַעַתָּה שְׁתַּתְקַדֵּשׁ בּוּ כְּשִׁיגִיעַ שְׁעַת הִתְרוּ לְאַחַר פְּסָח וְעֵינּוּ בְּקִידוּשִׁין גְּבִי מְעַשָּׂר שְׁנֵי וּבְכֹרוֹת דָּף ט' וּלְפִי שְׂאִינּוּ מְעַנְיָנֵנוּ קְצָרְתִי: דְבָרֵי זַעֲרָא הַק' אֶפְרַיִם וְלָמֵן מְרַגְלִיּוֹת מְבָרָאד שְׂאֵלָה לֹא בְּפִסָּח נְמָצָא בְּתַבְשִׁיל קְלִיפָה שֶׁל שְׁבוּלָת שׁוּעַל וְלֹא נוֹדַע אִם הוּא קְלִיפָה עֲלִיוֹנָה הַנוֹשְׁרִים בְּשַׁעַת דִּישָׁה אוּ הַקְלִיפָה הַעֲבָה הַנוֹשְׁרָת בְּשַׁעַת כְּתִישָׁה מֵה דִינּוּ: תְּשׁוּבָה הֵנָּה הַמַּג"א סִימָן תנ"ד כְּתַב שְׂרָאָה מוֹרִין בְּקְלִיפָה שְׁקוּרִין שְׁפָרְזִיָּאֵר שְׂאִינּוּ מְחַמִּיץ אַבְל בְּקְלִיפָה הַעֲבָה לֹא

ולכאורה מדברי הרמב"ם בפירושו המשנה בפסחים אין שורין מורסן פירש קליפת חטין העבה נראה מזה דסבירא ליה דמתמיץ ועיין בחק יעקב וא"ר וישאר אחרונים ולכאורה משמע מש"ס דשבת דף ע"ו דאינו מתמיץ דפריה התם מהא דה' ריבועים עם סובין ומורסן חייב בחלה ומה קושיא התם אפילו סובין ומורסן לבד חייב פניו דמתמיץ וילפינו לחם ממצה אף י"ל דז"א דאף ע"ג דגם בחלה מתמיץ בעינו מכל מקום לא סגי בהא לחודיה אלא בעינו דלהוי חזי לאכילה דאל"כ לא קרינו ביה מלחם הארץ וילכך פריה דהא סובין ומורסן לא מצטרף להיות אוכל ומשני שפן עני אוכל כו' ונשפיר קרינו ביה לחם הארץ כמ"ש רש"י שם ונדברא מזה מוכח דמתמיץ דאל"כ הא ליכא שיעור ה' רבועים שבאים לידי חימוץ וכן משמע מדאמרנו במסכת חלה גיטל סובין ומורסן וחזר לתוכן פטורה ומבואר שם בר"ש בשם הירושלמי הטעם משום שאין זה דרך עיסה אבל מ"מ נראה דשפיר הוא בא לידי חימוץ וע"ש ברע"ב ובתוי"ט ונהרמב"ם בפה"מ כתב לפי שאמר הפתוב עריסותיכם דרך עיסה משמע דמ"מ בא לידי חימוץ.

אף אפשר דאין זה ראיה דהא אורז נדאי אינו מתמיץ ואפ"ה קי"ל דאם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ובירושלמי איתא על ההיא דמתניתין דגיטל מתוכן כו' דאתי פרש"ג דאמר לענין אורז לעולם אינו מצטרף עד שיהיה בדגן כשיעור מזה משמע דסבירא ליה דמורסן דינו כמו אורז אלא דכל זמן שלא גיטל מתוכו שפיר מצטרף פניו שיעקרו הוא קמח משא"כ כשגיטל ממנו מיהו ר"י שם בירושלמי פליג וסובר דמתניתין ד"ה ולפי שאינו דרך עיסה ומשמע דגם אינהו סוכרים דהוי כמו אורז אלא דבאורז גופא לא בעינו רק טעם דגן.

אף הירושלמי גבי אורז כתב טעמו משום שהחטים גוררים את האורז שבאים לידי חימוץ ואפשר דגבי מורסן נמי כה"ג הוא שהקמח גורר המורסן ומביאו לידי חימוץ רק כשגיטל מתוכו אינו דרך עיסה: ואמנם מש"ס דפסחים אין שורין מורסן כו' מבואר דמורסן נדאי מתמיץ וכמ"ש הח"י ותמה על המג"א דמספקא ליה ובא"ר כתב דאף על גב דלהרמב"ם וברטנורא קליפה עבה נדאי מתמיץ דהיינו מורסן מכל מקום הפגן אברהם מספקא ליה לרש"י דמפרש דסובין היינו קליפה עבה וכתב ראיה דלפירוש הרמב"ם קשה בהא דשבת דהוי זו ואצ"ל זו ואין דרך התנא לשנות כה"ע"ש ומצאתי דרש"י בב"ק דף צ"ט המוליד חטים כו' ועשאן סובין או מורסין פירש"י סובין גסין ממורסן ור"ל דלפי זה הוי בדרך לא זו אף זו אף ברש"ב"ם בב"ב דף צ"ג כתב מורסן היא הקליפה העליונה שמוציאין מחטין הכתושים במכתש סובין כשטוחנין גסין ולא הדק נשאר בנפה והוא סובין (הלשון מגומגם ואפשר צ"ל ולא לתת) והוא להיפך מפירש"י בשבת אלא בפירוש הרמב"ם במשנה דשבת אלא שהרמב"ם שם כתב סובין הקמח הבינוני ומורסן הוא הקליפה העליונה העבה היוצאת בנפה תחלה ולשון זה צריך ביאור ואפשר דר"ל דמכל מקום הקמח הבינוני הוא גס יותר לפי שלא נטחנוהחטים היטב משא"כ המורסן שהוא אינו רק קליפת החטה לבד פניו שנטחן הוא יוצא בנפה תחלה ולפי זה תעוררבתו בעיסה אינו גרוע כל כה סובין וגם לרמב"ם הוי לא זו אף זו דאף המורסן שהוא יוצא בנפה תחלה אינו מצטרף אף אחר עיון ז"א ור' דכשמרקדין הקמח פעם אחת נשאר בנפה המורסן שהוא גס יותר וזה פנונתו במ"ש היוצא בנפה תחל' ואח"כ כשמרקדין בנפה דקה מזו נשא' שם הבינוני ודרך זו ואצ"ל זו קתני וכמ"ש

הא"ר וכן משמע שהסובין הם דק וקרובים לקמח יותר מן המורסן מדאיתא במדרש שיר השירים אמר רבי אלעזר בן עזריה למה הדבר דומה למלך שנטל סאה חטים ונתנה לנחתום אמר ליה הוציא לי כף וכף סולת כף וכף סובין כף וכף מורסן כו' ונהביאו רש"י בשה"ש שם לשון זה מורה דהסובין קרובים יותר לקמח ודקי' ממורסן ובאמת שכן מבואר במשנה דתרומות דאיתא שם אם מורסן מותר ובסובין מחלק בין חדשים לישנים ע"ש ומזה הקשה בא"ר על רש"י דהא סובין גרע ממורסן לרש"י בלשיטת הרמב"ם החילוק מבואר דמורסן פירושו הקליפה העבה הנושרים על ידי פתישה ומיקרי מורסן אף קודם טחינה וזה אין בו דיבוק מקמח פלל ולכך מותר משא"כ סובין הוא לאחר טחינה מה שנשאר בנפה ואז יש חילוק בין ישנות שנשחח היטב וכן פתב בפירוש להגאון החסיד מהר"א ווילנא אבל לפירוש רש"י קשה ליש בזה אריכות דברים ולדינא נלענ"ד להתיר בזה דאף את"ל ספיקא הוי בכה"ג דאינו רק משהו יש להקל בפשיטות: דברי זעירא מן סברינא.

הק' אפרים ולמן מרגליות מבראד שאלה לב שאלה אם יש היתר לאפות מצות ביום א' אחר השבת ולפי המבואר בש"ע סימן תנ"ה צריך לשאוב מים בה"ש של יום ה' אור לי"ג ואם שכח ולא הביא אז אם יוכל לשאוב בע"ש סמוך לבה"ש או שמה פינו שפאפ"ר לו לדחות האפיה על יום אחר שעדיין יש שהות לאפות קודם פסח אין לו לשאוב בע"ש ונשאלתי לחוות דעי בזה: תשובה הנה לכאורה היה מקום להסתפק בזה לפי מה דמשמע מלשון המג"א סי' תנ"ה שכתב ונ"ל ונ"ל דאם שכח לשאוב בליל ה' ישאוב בע"ש מבע"י ערס"י זה או יצוה לעפוף"ם לשאוב בה"ש או יקח מים השאובין בביתו אע"פ שלא נשאבו לשם מצוה פינו דא"א בע"א עכ"ל משמע מפשיטות דבריו דדוקא בכה"ג דהתם שצריך לאפות מצות מצות בליל פסח שחל באחד בשבת שא"א לדחות על יום אחר אז שרינו ליה בחד מהני תקנתא משא"כ בסתם מצות שאופה קודם פסח לצורך הפסח כל שפאפ"ר לאפות אח"כ פלכתחלה דמי ולא שרינו ליה בהני תקנתא.

אף דברי הרמ"א גופייהו שכתב בחל פסח באחד בשבת יש לשאוב אור לי"ג צ"ע שהוציא פן מהמדרכי סוף פ"ק דפסחים שכתב שבפסח באחד בשבת יש לשאוב אור לי"ג שמה יקדים קודם הערב שמש או יאחר ויחלל שבת והעתיק זה רמ"א בהג"ה וזה צ"ע דהמדרכי לטעמיה דס"ל דיש לשאוב בה"ש כמבואר מדבריו סוף פ"ב ע"ש בשם בה"ג ולכן יש לדקדק שלא לשאוב בע"ש שאע"פ שאם היה אפשר לצמצם בה"ש אין בכך פלוג דהא לכל היותר אין בשאיבה זו פי אם שבות בעלמא ולא גזרו עליו בה"ש מ"מ יש לחוש שמה יתאחר עד תחילת הלילה ויחלל שבת וכל זה לפי מה דמשמע בדבריו שהמצוה לשאוב בה"ש ממש משא"כ לדין שכתב הרמ"א בריש סימן תנ"ה לשאוב סמוך לבה"ש ופירושו מעט קודם בה"ש לפי משום דא"א לכונן על בה"ש ממש וכינון שכל שאיבה אפילו בחול פן הוא ששואב מעט קודם בה"ש ולא חיישינו ליה שיקדים יותר לשאוב קודם הערב שמש גם בע"ש למה נחוש לה הכי וא"ל דכינון שהוא צריך לאחר עד קודם בה"ש חיישינו שיתאחר יותר עד הלילה ז"א דדוקא בכה"ש ממש שייך למיחש הכי פינו שהוא זמן קצר המבדיל בין יום ובין הלילה ובשהות מה יוכל לבא לידי חילול משא"כ אם הזמן הוא קודם בה"ש נראה שאין לחוש לזה שיבא לידי חילול כדקי"ל בכמה דברים שמוותר לעשותו סמוך לחשיכה ולא חיישינו דלמא אתי

למפשע ולעשות אחר חשיכה אלא ודאי בין יממא ולילה לא טעי אינשי וגם על המרדכי גופיה צ"ע דחושש שמא יאחר דא"כ גם בחול נחוש נמי להא שמא יאחר לתחלת הלילה ונהרי דעת הרא"מ דאין לשאוב אחר בה"ש ולדעת הב"י אליבא דהרא"מ אותן מים אין להם תקנה וע"כ לומר דודאי מדקדקין בדבר שלא לשאוב אחר בה"ש שלא תהיה השאיבה בתחלת הלילה ואם פן פשיטא שאין לחוש לחילול שבת ג"כ ודחוק לומר דאע"ג דהשאיבה תהיה בה"ש מ"מ הרי צריך להוליך לביתו ותיישב עד פניסת שבת דמה"ת לחוש בזה שהרי אין בהולכה שום איסור ואע"ג דלפי מ"ש הרוקח הטעם דנראה כממלא לגינתו וחוורבתו אם פן אפשר לומר שגם ההולכה לביתו איסור מטעם זה וכן נמי לפי הטעם משום הכנה משבת ליו"ט אף בהולכה הוא מכין מ"מ צ"ע דבור בתצירו מאי איכא למימר דהא א"צ שהות פלל לטלטל מן התצר לבית וגם אפשר שהוא מניחו בתצר שם וכיון שהשאיבה קודם בה"ש למאי נחוש לה ועוד דאם פן בכל דבר שהוא משום שבות דלא גזרו עליו בה"ש ואף להרמב"ם לא גזרו במקום מצוה או צ"ג למה לא נחוש שמא יאחר ויעבור על השבות בכניסת השבת ודחוק לומר דהכא שאני כיון שאין לו להקדים ועיקר זמנו הוא בה"ש וכיון דאחורי יומא טפי עדיף ליה חיישינן שיאחר עוד ויחלל שבת אבל גם ז"א כיון דלענין המים גופיה צריך ליהיר שלא תפוס הלילה ויפסלו המים וכיון שהוא עסוק בהקשר המים ודאי זריז הוא ונהיר במלאכתו לגמור קודם הלילה וא"ל דבכל גונו חיישינן לאיחור ואם יארע שיאחר באמת יפסלו המים משא"כ בחילול שבת דליתא בתורה ז"א דגם אם יפסלו המים ליתא בתורה דהא הוא צריך להם במצ"ש לאפות מצות מצוה וא"ל לו בע"א וא"כ ל"ל טעמא דחילול שבת דאף בחול גימא שיקדים שאיבת המים לילה א' עכ"פ דשמא יאחר הזמן עד פניסת הלילה ויפסלו ויהיה אפשר לו ליקח עדיין בלילה שאחריה אלא ודאי דז"א דל"ח לזה פלל דודאי מזהיר זהיר ביה וא"כ פשיטא שאין חושש לענין שבת גם פן ועל פיוצא בזה אמרו הוא עצמו מחזיר עליו לשרפו כו' ואם נאמר שדעת המרדכי בזה כשיטת רש"י דלא קפדינן לענין המים על תחלת הלילה דוקא אלא כשהם י"ב שעות בתלוש סגי ומפל מקום אין לשאוב קודם הערב שמש ואם פן כיון דאין קפידא לאחר מצד המים חיישינן שלא ידקדק בדבר וכמעשהו בחול כף מעשהו בשבת ויאחר עד הלילה ויחלל שבת דאם פן פשיטא דקשה על רמ"א שהביא דין זה דהא משמע מדעתו שאפילו בדיעבד יש לחוש לדעת הרא"מ וכמ"ש המג"א בשם הד"מ אם פן אין ראיה מהמרדכי דחושש לשמא יאחר דהא לדידן דקי"ל דיש קפידא לענין המים שלא יאחר אין לחוש לחילול שבת פלל: וכדי ליישב זה צ"ל דהנה הרוקח פתב דאין לשאוב בשבת דנראה כממלא לגינתו ולחוורבתו והחוק יעקב פתב דצ"ל דמירי בשבת עצמו דבה"ש הא הוי שבות ולא גזרו בה"ש אף יש חושש איסור משום שמכין משבת ליו"ט כמ"ש המג"א ונראה דבהכנה כה"ג דהוא בידים איכא איסור דאורייתא וכדמוכח בפסחים דף מ"ז דקאמר התם מוקצה דאורייתא מדכתוב והכינו ואתרתיה מהכא לא תעשה פל מלאכה ואף דקי"ל מוקצה דרבנן מפל מקום הכנה דאורייתא כמבואר בפוסקים ולפ"ז בה"ש הוי ספיקא דאורייתא דשמא כפר נכנס שבת ואם פן מכין משבת ליו"ט ויש בזה משום חילול שבת והשתא א"ש דודאי לענין שאיבת המים א"צ בה"ש דוקא אלא אפילו קודם לו רק שיהיה אחר הערב שמש וכמ"ש במרדכי וז"ל ועוד פתבו קדמונינו נהגו לשואבין אחר שקיעת החמה וכן מלשון

בה"ג ביני שְמָשִׁי וְכוּכְבִּי וּלפ"ז נְמִי שְפִיר דְמִי לְשָׁאוֹב אַחַר הָעֶרֶב שְמָשׁ מִיָּד וְנִמְצָא הַזְמַן
הוא מַעַת שְקִיעַת הַחֲמָה עַד צ"ה וְנִרְאָה דְשְפִיר דְמִי לְשָׁאוֹב מִתְחִילַת הַשְקִיעָה דְאִז כְּבָר
מִתְחִיל הַחֹם לְהִתְקַרֵּר פִּינוֹן שְהִיּוֹם פְּנֵה לְעֶרֹב וְזֵהוּ שְכַתְב רמ"א דִּיכֹּל לְשָׁאוֹב סְמוּךְ
לְבַה"ש וְכ"כ בְּד"מ וְז"ל וְכֵן הַמְנַהֵג לְדַקְדָּק לְשׁוֹאֵבֵי בַה"ש אוֹ סְמוּךְ לוֹ מִמָּשׁ מִטַּעַם דְלֹא
נִיִּתְנָה תּוֹרָה לְמִלְאֲכֵי הַשָּׂרֵת דִּיכֹּלִין לְכוּנֵן בַּה"ש מִמָּשׁ כּו' ע"ש וְאִם כֵּן דְמֵן הַדִּין
שְפִיר קוֹדֵם בַּה"ש דַּל"כ ל"ש לְהַתִּיר מִשׁוּם לֹא נִיִּתְנָה כּו' אִךְ אַע"ג דְשְפִיר קוֹדֵם לוֹ מ"מ
יֵשׁ לְסַמְכוֹ לְבַה"ש כָּל מָה שְׁאֲפָשֵׁר פְּדִי שְׁיִהְיֶה הַחֲמָה שׁוֹקַע בְּיוֹתֵר וְסוּף שְקִיעַת הַחֲמָה
הוא הַתְחִילַת בַּה"ש וּלפ"ז שְפִיר כְּתֵב הַמְרָדְכִי דְבַע"ש אִין לְשָׁאוֹב דָּאִם יִרְצָה שְׁלֵא יִכְשַׁל
בְּאִסּוּר הַכְּנָה וְיִקְדִים עֲצָמוֹ יֵשׁ לְחֹשׁ שְׁיִקְדִים קוֹדֵם הָעֶרֶב שְמָשׁ וְאִם יִרְצָה לְאַחַר
וּלְסַמְכוֹ לְבַה"ש קָרוֹב שְׁיִמְשׁוּךְ גַּם בְּזֵמַן בַּה"ש שְׁאִז עֲדִינֵן שְׁעַת הִיתֵר עַל הַשְׁאִיבָה וְאֵע"ג
דְבַה"ש מִמָּשׁ יֵשׁ בּוֹ אִסּוּר שְׁבַת מ"מ לְעַנְיֵן הַשְׁאִיבָה אִין לְחֹשׁ בְּזֵה וּמִןִּתֵּר לְשָׁאוֹב עַד
צ"ה מִמָּשׁ וּמ"מ יֵשׁ בְּזֵה חִילּוֹל שְׁבַת כִּינּוּן שְׁאִינוּ מִשׁוּם שְׁבוּת רַק מִשׁוּם הַכְּנָה שְׁאִסּוּר
מִדְּאוּרִיִּיתָא יֵשׁ אִסּוּר בְּזֵה אִךְ בַּה"ש מֵן הַדִּין וְשְפִיר כְּתֵב רמ"א דִּין זֵה בַש"ע לְהִלְכָה
מִשׁוּם דְבְּזֵה אִךְ סְמוּךְ לְבַה"ש אִסּוּר וְלֹא דְמִי לְהֵאִי דְב"ה מִתִּירִין עִם הַשְמָשׁ דְהֵתֵם
פִּירוּשׁוֹ עַד תְּחִילַת הַשְקִיעָה וּבְזֵה ל"ח שְׁיִכְשַׁל וְיַעֲשֶׂה כֵּן בַּה"ש אִךְ בְּמִקּוֹם דְאִיכָּא מְלָאכָה
גְּמוּרָה מִשׁוּם שְׁעֲדִינֵן הוא קוֹדֵם הַתְחִילַת הַשְקִיעָה וּבִין יִמְמָא לְלִילָה לֹא טַעוּ אִינְשֵׁי
מִשָּׂא"כ כָּאֵן שְׁיִרְצָה לְשָׁאוֹב סְמוּךְ לְסוּף זְמַן הַשְקִיעָה שְקָרוֹב מְאוֹד לְזֵמַן בַּה"ש שְפִיר
חִיִּישִׁינּוּ פִינוֹן דְלַעֲנֵן הַכְּשֵׁר הַמִּים לֹא אִיכְפַת לִיה מָה שְהוּא בַה"ש חִיִּישִׁינּוּ דְלִמָּא אֲתִי
לְאִימְשׁוּכִי בְּזֵמַן בַּה"ש וְאִסּוּר מִשׁוּם הַכְּנָה: וּלפ"ז נִרְאָה לְפִי מָה שְמִבְּנוֹרָר בְּרִישׁ בִּיצָה
דְטַעֲמָא דְבִיצָה שְנוֹלְדָה בִּיו"ט אַחַר הַשְׁבַּת דְאִסּוּרָה מִשׁוּם הַכְּנָה וְכַתְּבוּ רש"י וְתוֹס' שְׁם
דְמ"מ בְּאַחַד בְּשַׁבַּת דְחֹל שְרִיָּא מִשׁוּם דְסַעֲוִידַת חוֹל לֹא חֲשִׁיבָא וְלֹא שְׁיִיכָא בְּהַדְּהָה הַכְּנָה
וּר"ל דְבִשְׁלֵמָא סַעֲוִידַת שְׁבַת דְבַעֲי הַנְּמָנָה בְּפֵה דְכַתִּיב וְהַכִּינוּ כּו' וְלִכֵּן אִם עוֹשֶׂה הַכְּנָה זֹ
בִּיו"ט אוֹ בְשַׁבַּת הָיִי פְעוֹשֶׂה מְלָאכָה וְאִזְהֵרְתִּיהָ מִל"ת מְלָאכָה כְּמִבְּנוֹרָר בְּפִסְחִים מִשָּׂא"כ
סַעֲוִידַת חוֹל שָׂא"צ הַכְּנָה כָּלֵל וְלֹא אִיכְפַת לָן בְּהַכְּנָתָה מִמִּילָא אִךְ אִם הוא מְכִין אוֹתָהּ לְאוֹ
כְּלוּם עֲבִיד וְאִפִּילוּ בְשַׁבַּת יוֹם טוֹב מִןִּתֵּר לְהַכִּין אוֹתָהּ לְסַעֲוִידָה זֹ דְחֹל וְהָא דְאִסְרִינּוּ
לְאַפּוֹת מִיו"ט לְחֹל הִינּוּ מִשׁוּם דְאַפִּיָּה גּוּפָא מְלָאכָה הוא וְלֹא שְרִיָּא רַק לְצוּרָה אִנְכֵל
נְפִשׁ דִּיו"ט מִשָּׂא"כ בְּמִיִּדִי דְמַצַּד עֲצָמוֹ לְאוֹ מְלָאכָה הוא רַק מִשׁוּם הַכְּנָה הִינּוּ דְוּוּקָא
מִשַׁבַּת לִיו"ט אֲבָל מִשַׁבַּת לְחֹל לֹא שְרִיָּא אִסּוּר הַכְּנָה כָּלֵל רַק הִיכָא דְטָרַח וְעֲבִיד בְּיַדִּים
אִיכָּא אִסּוּרָא דְרַבְּנָן מִשׁוּם טְרַחָא בְשַׁבַּת אוֹ בִּיו"ט שְׁלֵא לְצוּרָה הַיּוֹם וְאִם כֵּן פְּשִׁטָּא
דְבַה"ש לֹא גְזָרוּ עֲלֵיו.

וּלפ"ז הַמְרָדְכִי וּרמ"א וּמג"א שְפִיר כְּתֵבוּ דְלִכְתַּחֲלָה לֹא יִשָּׁאוֹב בַּע"ש מִשׁוּם דְהֵתֵם קָאִי
שִׁיו"ט חֵל בְּאַחַד בְּשַׁבַּת וְצָרִיךְ לְאַפּוֹת בְּמ"ש מִצּוֹת שְׁל מְצוּהָ בְּזֵה יֵשׁ אִסּוּר שְׁאִיבָה
בַּע"ש בַּה"ש מִשׁוּם חֲשֵׁשׁ הַכְּנָה מִשַׁבַּת לִיו"ט שְהוּא מִדְּאוּרִיִּיתָא וּמִמִּילָא דְאִךְ סְמוּךְ לוֹ
אִסּוּר שְמָא יִמְשֶׁךְ לְבַה"ש מִשָּׂא"כ בְּנ"ד שְׁיּוֹם אַחַד הוא חוֹל וְשְׁאִיבַת מִים שְׁשׁוֹאֵב בַּע"ש
לְהַכִּין לְעֵשׂוֹת בְּהָ עוֹבְדָא בְּחוֹל בְּזֵה ל"ש אִסּוּר הַכְּנָה וְלִיכָּא רַק אִסּוּר דְרַבְּנָן בְּעִלְמָא
אִפִּילוּ בְּיוֹם הַשַׁבַּת גּוּפִיָּה מִשׁוּם טְרַחָא שְׁלֵא לְצוּרָה וְאִם כֵּן לֹא גְזָרוּ עֲלֵיו בַּה"ש וְאִפִּילוּ
בְּבַה"ש גּוּפָא שְרִי וְאִפִּילוּ לְהַרְמִב"ם דְס"ל דְשְׁבוּת בַּה"ש אִינוּ מִןִּתֵּר אֲלָא לְצוּרָה מְצוּהָ
אוֹ שְהוּא טְרוּד וְנִחְפְּזוּ עֲלֶיהָ כְּמִבְּנוֹרָר סִימֵן רס"א וּשְמ"ג וְכָאֵן אִין צוּרָה מְצוּהָ כ"כ דְהָא

אֲפֹשֶׁר לִי לְמַעַבְדַּ בְּיוֹם אַחַר מ"מ הַיְיָנוּ דְּנִקְא בַּה"ש גּוּפָא מִשָּׂא"כ אַם בְּאַמַּת מְכּוּנָן מְלֵאכְתּוֹ קוֹדֵם בַּה"ש אַף דְּאַנָּן נִיקוּם וְנִגְזַר אִטּוּ בַּה"ש פְּשִׁיטָא דְּגִזְרָה לְגִזְרָה פִּי הָאִי לָא גְזַרְיָנָן וְעוֹד נִלְעַנ"ד דְּגַם בְּזָה מִיקְרֵי קִצָּת צְנוּרָה מְצִינָה דְּעַל הָרֹב אֹתָם הָאוּפִים בְּיוֹם א' פְּנוּנְתָם בְּזָה לַש"ש פִּי אִזְ הַשְׁוֹלְחָן רִיקָם וְנָקִי מִחֲמִצָּה שְׁדִרְךָ לְהַגְעִיל אוֹתוֹ קוֹדֵם פְּנִיסַת הַשְּׁבֵת אַחַר הִרְחִיצָה וְהַגְרִירָה הֵיטֵב וְכֵן שְׂאָר כְּלֵי הָעֲרִיכָה וְגַם הָעוֹזְרִים אֲשֶׁר בְּשַׁעַת עֲרִיכָה שְׁעַל הָרֹב יְדִיקָם חֲמִין מְרֹב עֲבוּדָה שְׁמַתְמִידִים בַּה פֶּל כָּל יְמֵי הַשְּׁבוּעַ וּבְיוֹם הַשְּׁבֵת יְנוּחוּ וַיִּשְׁקֹטוּ וַיִּתְקַרְרוּ יְדִיקָם וַיִּחְלִיפוּ פֶּחַ לַעֲשׂוֹת בְּיוֹם א' בְּיִתְרוֹן הַכָּשָׁר וְכִיּוֹן שְׂיִישׁ בְּדָבָר מִשּׁוּם זְהִירוֹת מְצִינָה אִין לְגִזְרָה ע"ז אַף בַּה"ש מִמֶּשׁ וְאַפְּילוּ לְכַתְחַלָּה שְׁפִיר דְּמִי לְמַעַבְדַּ הֵכִי אַם יָדַע בְּנַפְשׁוֹ פִּי יוֹם א' אַחַר הַשְּׁבֵת הוּא שְׁעַת הַפּוֹשֶׁר יוֹתֵר וְכָל שְׂהוּא מְכַשְׁרֵי מְצִינָה אֲפֹשֶׁר לַעֲשׂוֹתוֹ בַּה"ש וּמְכ"ש קוֹדֵם בַּה"ש רַק סְמוּךְ לוֹ שְׂאִין פְּאֵן חֲשֵׁשׁ כָּלֵל וְאַפְּשֶׁר דְּהֵכִי עֲדִירָה טְפִי שְׁהָרִי בְּתִשׁוּבַת הָרֶשֶׁבֶת א פְּתַב הַשּׁוֹאֵל לְהַסְתַּפֵּק בְּזָה אַם יוֹכֵל לְשֹׂאנֵב קוֹדֵם שְׂיַעֲמוּד אֵינָה יְמִים וְהַבִּיאֵו הַב"י וְאַף דְּפְשִׁיט לִי הָרֶשֶׁבֶת א דְּשְׁפִיר דְּמִי וּפְסַק פֶּן בַּש"ע מ"מ נִרְאָה דְּלְכַתְחַלָּה אִין לַעֲשׂוֹת פֶּן כָּל שְׂאֲפֹשֶׁר בְּעֵנָן אַחַר לְשֹׂאנֵב סְמוּךְ לְבַה"ש שְׁקוֹדֵם יוֹם שְׂאוּפָה בּוֹ וְאִין לְחוּשׁ לְטַרְחָא בְּשַׁבַּת בַּה"ש לְצְנוּרָה חוּל וְכַדְכְּתִיבָנָא.

וּגְדוּלָה מְזוּ מְשַׁמַּע מְדַעַת הַב"י דְּאַף מְשַׁבַּת לִי"ט אִין חֲשֵׁשׁ בְּשִׂאיכָה זוֹ שְׁפַתְבּ אַעוּבְדָא דְּמֶרְדֵּכִי שְׂאִירַע ע"פ בַּה"ש וְנִפְלָה הַתְּקוּפָה כּו' וְנ"ל וְאַפְתִּי קֹשָׁה שֵׁא ע"פ שְׁלֵא הֵיְתָה נוֹפְלַת הַתְּקוּפָה בְּלִיל ה' שְׁלִפְנֵי הָאִירָה הֵיְתָה מְנוֹתָר לְשֹׂאנֵב בְּשַׁבַּת לְצְנוּרָה יו"ט וַא"ת דְּשִׂאיכָה פִּינָן דְּלֵא הָוִי טְרַח כְּנֹלִי הָאִי שְׂרִי אַם פֶּן כִּי נִפְלָה תְּקוּפָה בְּלִיל ה' שְׁלִפְנֵי מֵאִי הָוִי הֵיְתָה לְהֵם לְשֹׂאנֵב בַּה"ש כּו' ע"ש וּמְשַׁמַּע קִצָּת שְׁנוּטָה לְסַבְרָא זוֹ דְּשִׂאיכָה פִּינָן דְּלֵא הָוִי טְרַח כְּנֹלִי הָאִי שְׂרִי אַף הַמַּג"א נִקְטַב בְּזָה סְבַרְתָּ הַב"י בְּרֵאשׁוֹנָה דְּאַסוּר מִשּׁוּם הַכְּנָה וּמְפָרֵשׁ בְּזָה דְּבָרֵי הַמֶּרְדֵּכִי וְסִיִּים ע"ז ב"י וּבְאַמַּת דְּבָרֵי הַב"י בְּקוֹשְׁיָא זוֹ עַל הַמֶּרְדֵּכִי תְּמוּנָה הִיא וְכַבֵּר עֲמַד בְּזָה הַב"ח וְהַט"ז וּפְר"ח וּפְרִיָּשׁוֹ כָּל אֶחָד בְּדְבָרִים שְׁוֹנִים וְהִגִּיהַ עַל פִּירוּשׁ הַב"ח כְּבָר תְּמָהוּ שְׂאָר אַחֲרוֹנִים וְגַם מַה דְּמְפָרֵשׁ הַט"ז שְׁהַתְּקוּפָה נִפְלָה בְּשַׁבַּת וְשְׂאֵבוּ בְּשַׁעַת הַתְּקוּפָה הוּא גַם פֶּן תְּמוּנָה דְּלַפ"ז יוֹתֵר ה"ל לַב"י לְהַקְשׁוֹת דַּה"ל לְהַמְתִּין עַד אַחַר עֲבוּר שַׁעַת הַתְּקוּפָה וַיִּשְׂאָבוּ אִזְ דְּבָזָה אִין חֲשֵׁשׁ מִהַתְּקוּפָה פִּינָן שְׁהַמִּים הָיוּ בְּמַחְנוּבָר בְּשַׁעַת הַתְּקוּפָה גַם מ"ש הַט"ז דַּה"ב"י מְקֹשָׁה דְּלָמָּה עֲבָרוּ עַל סְפַנַּת הַתְּקוּפָה דְּהוּי לִי לְשֹׂאנֵב בַּה"ש מְבַע"י אוּ בַּה"ש בֵּין הַשְּׁמִשׁוֹת קוֹדֵם הַתְּקוּפָה וְאַם נִפְשֶׁה לְוֹמַר דַּה"ב"י שְׁמִירָה יֵשׁ בְּזָה מִהַתְּקוּפָה פִּינָן שְׁהַמִּים הָיוּ בְּתַלּוּשׁ בְּעַת הַתְּקוּפָה וְאַם נִפְשֶׁה לְוֹמַר דַּה"ב"י בְּקוֹשְׁיָתוֹ סְבַר דְּאִין חֲשֵׁשׁ בְּמִים שְׁהָיוּ בְּתַלּוּשׁ בְּשַׁעַת הַתְּקוּפָה רַק דְּנִקְא בְּשׁוֹאֵב בְּשַׁעַת הַתְּקוּפָה מִמֶּשׁ אַם פֶּן לָמָּה כְּתַב לְבַסּוּף שֵׁה"ב"י לֵא בָּא רַק לְתַרְזֵן קוֹשְׁיָא הָאֲחֲרוֹנָה בְּלַבַּד דְּהָא גַם קוֹשְׁיָא הָרֵאשׁוֹנָה מְתַרְצִי בְּהֵכִי דְּלִכְּוֹ לֵא שְׂאָבוּ בַּה"ש כְּבָזָה עֲדִינָן אִין תִּיקוּן לְתְּקוּפָה וְאַם פְּנוּנַת הַט"ז דְּאַפְתִּי קֹשָׁה לָמָּה שְׂאָבוּ בְּשַׁבַּת דִּישׁ לְחוּשׁ לְאַיְסוּר שְׁבַת הֵיְתָה לְהֵם לְשֹׂאנֵב בַּה"ש דְּקִיל טְפִי מְשַׁבַּת גּוּפִיָּה קוֹשְׁיָא זוֹ ה"ל לַב"י לְמַנְקֹט בְּדִרְךָ קִצְרָה דְּלָמָּה שְׁבָקִי בַּה"ש וְשְׂאָבוּ בְּשַׁבַּת מִמֶּשׁ וּבְשַׁעַת הַתְּקוּפָה דְּהָא וְדָאִי דַּה"ש הָוִי עֲדִירָה טְפִי דְּאַפְתִּי לֵא עֵינִיל שְׁבַת וְגַם לֵא הִגִּיעַ עַת הַתְּקוּפָה וְעוֹד כְּמָה דְּבָרִים שְׂצָרִיף לְהוֹלְמָן לְפִי פִי הַט"ז וּבְפֶר"ח פִּי שֵׁה"ב"י מְפָרֵשׁ שְׁהַתְּקוּפָה נִפְלָה בְּלִיל שְׁבַת וְהֵם לְשׁוּ בְּמִים שְׂשְׂאָבוּ בְּלִיל פְּסַח וּמ"ש הַמֶּרְדֵּכִי וְלֵא חֲשׁוּ הַיְיָנוּ שְׁלֵא חֲשִׁישׁוּ לְדִין אִין לְשִׁין אֱלֵא בְּמִים שְׁלָנוּ כּו'

וְנֹה תְמוּנָה לַעֲנִיד וְגַם בְּרוּקֶחַ מְבוֹנָר לְהִיפֹף וְאַף שִׁי"ל שֶׁהֵב"י לֹא רָאָה דְבָרֵי הַרוּקֶחַ דְּזֶה אֵין נִלְעַנֵּד: וְאַמְנֵם הָאֵמֶת הַבְּרוּר בְּזֶה בְּכוֹנוֹת הַב"י הוּא פֶּאֶשֶׁר אֲבָאָר דְּהֵנָּה מְבוֹנָר לְמַעֲיָיִן בַּב"י שֶׁהוּא סוֹבֵר דְּאֵין סִפְנֵת הַתְּקוּפָה עַל הַמִּים הַנִּמְצָאִים בְּתִלוּשׁ בְּעַת הַתְּקוּפָה רַק עַל אוֹתָן שְׂשׂוֹאֲבִים אוֹתָם בְּשַׁעַת הַתְּקוּפָה וְגַם ע"ז הַקִּשָּׁה דְּהָא מ"מ אֵין לְשׁוֹן בְּעַת הַהִיא כּו' וּלְבִסּוּף מְסִיק וְאַפְשָׁר דַּס"ל דְּכָל מִים שֶׁהֵיָה בְּתִלוּשׁ בְּשַׁעַת הַתְּקוּפָה כָּל שְׂשׂוֹתָהּ אוֹ לֶשׁ בְּהֵם וְאוֹכֵל אֶפְיָלוּ אַחַר כְּמָה יָמִים הֵם מְזִיקִים כּו' אֲבָל מְעִיקְרָא לֹא אִסִּיק אֲדַעְתִּיָּה הָא מְלִתָּא וְהֵנָּה ס"ל דְּדוֹקָא עַל שַׁעַת שְׂאִיבָה יֵשׁ מְקוּם קְפִידָא וְכוּ נִרְאָה מְדַבְּרֵי הַט"ז וְהֵנָּה בְּאֵלֵי רַבָּה הִבִּיא דְבָרֵי הַגַּמְי"י שֶׁכְּתֹב וְז"ל מְעַשֶּׂה שְׂאִירַע פֶּסַח בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת וְנִפְלָה הַתְּקוּפָה בְּלִיל ו' שְׁלֹפְנֵי וְאֵעֵפ"כ לֹא חָשׂוּ וְלָשׁוּ בְּמִים שֶׁנִּשְׂאָבוּ בְּלִיל ה' וְשׁוּם א' לֹא אָפָה אֲלֵא לְצוּרָה יוֹם א' דְּאֵין יו"ט מִפִּיִן לְחַבְרֹו אֲבָל טְעוּ קִצַּת בְּגֵי אָדָם שְׂאָפוּ בְּיוֹם ו' מְשׁוּם דְּחֻבִּיבָה מְצוּה בְּשַׁעַתָּה עַכ"ל וְכְתֹב הָאֵלֵי רַבָּה עַל זֶה הַבְּאִתִּי מְעַשֶּׂה זֶה לְהִרְאוֹת הַתְּמִיָּה גְדוּלָּה עַל הַב"י וְעַל הָאֲחֻרּוֹנִים כּו' וְלַעֲנִיד אֵין כָּאֵן תְּמוּנָה עַל הַב"י רַק שֶׁהִנְסִחָא שְׁלֹפְנֵינוּ בַּב"י צ"ל כְּפֶאֶשֶׁר הוּא בְּמֶרְדְּכִי וְנִפְלָה הַתְּקוּפָה בְּלִיל ה' שְׁלֹפְנֵנוּ וְהִינּוּ לִיל ו' וְכוּ הוּא דַּעַת הַט"ז בְּזֶה אָף מָה דְּאִיתָא וְלָשׁוּ בְּמִים הַשְׂשׂוֹאֲבִים בְּלִילָה זֶה גַם כֵּן ט"ס וְצ"ל בְּמִים הַשְׂשׂוֹאֲבִים בְּלִיל ה' וְכֶאֱשֶׁר הוּא בַּהַגְמִי"י וְנֹה מְבוֹנָר שֶׁהָרִי הַב"י כְּתֹב עַל דְּבָרֵי הַמְּרָדְכִי וְכ"כ בַּהַגְמִי"י פ"ה הָרִי שֶׁהֵב"י רָאָה דְבָרֵי הַגַּמְי"י בְּזֶה וְהָיוּ לְאֲחֻדִּים בְּיָדוֹ עִם דְּבָרֵי הַמְּרָדְכִי (וּבַהַגְמִי"י שְׁלֹפְנֵינוּ לֹא מְצָאֵתִי מְזֵה וּמְסַתְּמָא כֵּן הוּא בְּדַפּוּסִים הַיְשָׁנִים) וְלַפ"ז שְׁפִיר מְתַפְרָשִׁין דְּבָרֵי דְּהֵנָּה לְפִי הַס"ד דְּהַב"י שְׂאֵין קְפִידָא כ"א עַל הַשְּׂאִיבָה בְּשַׁעַת תְּקוּפָה מְתַפְרָשׁ מ"ש הַמְּרָדְכִי וְאֵעֵפ"כ לֹא חָשׂוּ כּו' ר"ל דַּע"ג שְׁלֹא הָיוּ יְכוּלִין לְשְׂאֹב הַמִּים בְּלִיל ו' מְחַמַּת הַתְּקוּפָה שֶׁנִּפְלָה בְּתַחֲלַת הַלֵּילָה מ"מ לֹא הִקְדִּימוּ הָאֶפְיָה עַל ע"ש כְּמוֹ שֶׁעָשׂוּ קִצַּת אֲנָשִׁים אֲלֵא מְשׁוּם חֻבּוּב מְצוּה בְּשַׁעַתָּה אָפוּ בַּמ"ש וְכַדִּי לְהַנְצִל מִן הַתְּקוּפָה לָשׁוּ בְּמִים שֶׁנִּשְׂאָבוּ בְּלִיל ה' וְאֵעֵפ"ג שְׂאֵין זֶה כְּדִינוֹ מִמֶּשׁ לְהִקְדִּים הַשְּׂאִיבָה ב' יָמִים קִדְּם הַלֵּישָׁה וְכֶאֱשֶׁר בְּאֵמֶת נִסְתַּפֵּק הַשְּׂוֹאֵל בְּתִשׁוּבַת הַרְשָׁב"א מ"מ לֹא חָשׂוּ לְזֶה וְאָפוּ בְּשַׁעַתוֹ רַק שֶׁנִּשְׂאָבוּ בְּלִיל ה' שֶׁהִקְדִּימוּ הַשְּׂאִיבָה עַד לִיל ה' וְע"ז כְּתֹב רַבֵּינוּ יְהוּדָה הַחֲסִיד דְּאֵין לְהִקְפִיד כּו' וְר"ל דַּר"י הַחֲסִיד פְּלִיג עַל הַנֶּהָ שֶׁהִקְפִידוּ בְּדָבָר הַתְּקוּפָה וְהִקְדִּימוּ הַשְּׂאִיבָה לְלִיל ה' דְּאֵין צוּרָה בְּדָבָר דְּשׁוּמַר מְצוּה כּו' וְאֵם כֵּן יוֹתֵר טוֹב לְשְׂאֹב בְּלִיל וְא"ו שְׁלֹא לְהִקְדִּים הַשְּׂאִיבָה כ"כ.

וּבְזֶה נְבוֹא לְבִיאֹר דְּבָרֵי הַב"י דְּמִתְחַלְלָה כְּתֹב שֶׁשְׂשׂוּט שְׂזֵהוּ לְדְבָרֵי הָאוֹמְרִים שְׁלֹשִׁין וְאַפִּיִן בְּלִיל פֶּסַח עֲצָמוֹ דְּאֵלוּ לְדְבָרֵי הָאוֹמְרִים שְׁלֹשִׁין וְאוֹפִיִן מַע"פ ל"ש הָא ר"ל דְּאִיכָּא מֵאֵן דְּסִבִּירָא לִיהָ בְּסִימָן תַּנ"ה דְּאֵין קְפִידָה לְאֶפּוֹת בְּלִיל פֶּסַח דְּוָקָא אִם כֵּן הִיָּה לְהֵם לְאֶפּוֹת בַּע"פ וְאֵז יִצְאוּ יְדֵי שְׁנֵיהֶם וְכְמוֹ שֶׁבְּאֵמֶת עָשׂוּ קִצַּת אֲנָשִׁים שֶׁהִבִּיא בַּהַגְמִי"י אֲלֵא ע"כ שִׁישׁ בְּזֶה חֻבּוּב מְצוּה וּמְחַמַּת זֶה דְּחִינּוּ הַתְּקוּפָה מְשׁוּם שׁוּמַר מְצוּה כּו' אוֹ מְקַדִּימִין הַשְּׂאִיבָה וְלֹא קְפִידִין אֶקְדִּימָה וְעַל זֶה הַקִּשָּׁה דְּאֶפְתִּי ה"ל לְשְׂאֹב בַּע"ש מְבַע"י דְּבְזֶה גַם כֵּן הָיוּ נִשְׁמְרִים מִהַתְּקוּפָה וְלֹא הָיוּ צְרִיכִין לְהִקְדִּים הַשְּׂאִיבָה מִן הַלֵּישָׁה כ"כ וְע"ז תִּירַץ דְּשָׂמָא סוֹבֵר כַּמ"ד דְּשְׂאִיבָה מְבַע"י לֹא מְקַרִּי מִים שְׁלֵנוּ וְע"ז חֲזוֹר וְהִקְשָׁה כִּינּוּ דְּבְאֵמֶת בְּמִים אֵלוּ לֹא הִיָּה חֲשֵׁשׁ מְחַמַּת הַתְּקוּפָה שֶׁהָרִי לָשׁוּ בְּמִים שֶׁנִּשְׂאָבוּ בְּלִיל ה' שְׁלֹא בְּשַׁעַת הַתְּקוּפָה וְא"כ עֵיקַר הַרְבוּתָהּ שֶׁהִקְדִּימוּ הַשְּׂאִיבָה שְׁנֵי יָמִים לְלֵישָׁה וְלָזֶה לֹא הִיָּה צ"ל וְגַם נִפְלָה הַתְּקוּפָה בְּלִילָה שְׁלֹפְנֵי דְּאֵף אִם לֹא הִיָּה נְפִילַת הַתְּקוּפָה אֵז ע"כ הִיָּה צְרִיכִים

לשאוב בליל ה' שהרי א"א לשאוב בשבת לצורך י"ט וכן קשה אמ"ש ר"י החסיד דאין להקפיד משום שומר מצוה כו' דמה בכך שאין קפידא מחמת התקופה מכל מקום יש קפידא מחמת שבת (ומכל מקום לא נקט הב"י גושפיתו אמלת' דר"י החסיד די"ל דמ"ש ר"י החסיד דאין להקפיד כו' לא אההו' עובדא פתב פן ולא בשבת קאי כ"א בחול קאי היכא שפלה התקופה לעת צאת השואבת ולכך נקט הגושפי' דלמה נקט בעובדא זו נפילת התקופה כלל שהרי בלא התקופה היו צריכים לעשות פן משום שבת) וא"ת דשאיבה דלא הוי טרחא פולי האי שרי א"כ אף שפלה התקופה בלילה מכל מקום הא התקופה נפלה בלילה והיינו עכ"פ בתחלת הלילה והיו יכולים לשמור מהתקופה על ידי שישאבו בה"ש פדרה ששואבין בחול וע"כ לומר שנמנעים מלשאוב בע"ש בה"ש משום שמה יאחר ויבא לידי חילול שבת אם פן לא הוצרך לכתוב שישאבו ביום ה' משום נפילת התקופה בליל שבת דבלא"ה היו מוכרחים ללוש במים שישאבו ביום ה' פיון שלא הנה אפשר לשאוב אור לי"ד מחמת פניסת שבת ואח"כ הקשה דמה איכפת לן בשאיבה פיון שהלישה אחר התקופה ולכן כתב לתרץ הפל בעדא מחתא דסבירא ליה דכל מים שהם בתלוש בשעת התקופה הם מזיקים וממילא מתפרש מה דקאמר ולא חשו היינו שלא חשו מחמת נפילת התקופה ור"י החסיד הסכים עמהם משום שומר מצוה כו' וממילא מתרצין הני גושפיתא ומה שלשו במים שישאבו ביום ה' היינו באמת מחמת שבת וכמ"ש המרדכי סוף פ"ק וכאשר פירשו האחרונים דברי המרדכי ודברי הב"י ברורים ונכונים בס"ד: דברי הק' אפרים ולמן מרגליות מבראד שאלה לג להגאון אב"ד דק"ק זאמוטש ז"ל.

ב"ה מוצאי ש"ק י"ט למב"י בטוח בכוחו של זקן לפק"ק בראד: לכבוד אהו' מחותני הרב כו' מוהר"ר יוסף יצ"ו נ"י: עתה באתי על דברי תורה הא דאמר מר פי מ"ש מו"ז הגאון בעל ת"ש ז"ל בענין מכירת הבהמות לדחות הרצף ממערימין על מ"ש דההיא בדרבנן היא ובאמת ז"א שמהרמב"ם מבואר דאף בדאורייתא שרי להערים בכה"ג ובבואי עם הספר ואשתומם פשעה חדא ולא מזיגנא רישאי אבי סדיא עד דמהפיקנא בזכותי' והנה אף פי ידעתי פי מכ"ת נ"י מתוך שהוא מהומה לביתו ועד מהרה רויץ ואין פנאי לנסף בכור המבחן לעומת זה ידעתי הן ישגיב בכוחו פי שנים ברוחו ומילתא זוטרת' הוא לגבי דמר ומטי ליה בחד שחי' ואף אני הלום ראיתי אחרי רואי בסוגי ענינים שונים ואניח ידי מזה רק אמרתי אקיימה נגד זקנינו כבוד: הנה לפי המבואר בדברי הר"ש במסכת מעשר שני איכא תרי גונוי הערמה חדא שהוא מזכה להם המעות והם פודים בשביל בעה"ב וזה קרוי פדה לי משלח וזכר' לאחרים הוא או פשאינו מזכה המעות והם פודין לעצמן וזהו פדה לה משלי והנה הדבר ברור דמה שדיקמה אא"ז הך דמכירת הבהמות להערמת מ"ש היינו להך גוונא שהוא מזכה המעות דזכוי זה אינו רק הערמה בעלמא שדעתו עליהו שיתזירם לידו ע"י שיפדה בהם מ"ש לו לשמן ולא גמר ונתן לשם מתנה וכההיא דמכירת הבהמות שאוסר אא"ז משום דמוכח' מילתא פי ערום יערים הוא ולבו לא נכון עמו ובאומדנ' דמוכח אף דברים שבלב הוי דברים וה"נ דכונת' דמוכח' מילתא שאינו מזכה המעות כ"א בשביל שיפדו המעשר לצורכו מה שאין פן אידך גוונא שאינו מזכה המעות רק נתן להם המעות בסתם והם פודין לעצמן דעת לנבון נקל שאין זה ענין פלל להערמה דמייירי מינה אא"ז רק נקרא בשם הערמה לפי שהוא תחבולה

לפטרור מחונמש וכענין שאמרו מערים על תבואתו ומכניסה כו' או מה שכתב בתמורה
פיצד מערימין על הבכור כו' הכל ענין אחד שהיא מתהפך בתחבולות להפקיע החיוב
מעליו אבל מקל מקום דהיתרה קא מהפך ופיו ולבו שוין וענין בתיו"ט דתמורה שם.

ומעתה בקושט' אמינא שלזה רמז אא"ז מ"ש ומההיא דגיטין פצד מערימין כו' ולכאורה
למה הזכיר בקושט'. ההיא דגיטין דהא מתניתינן היא במס' מ"ש ולפי מ"ש א"ש לפי מה
שמבאר בדברי הר"ש דמתני' דקתני ופדה לה בזפי' לעצמו מיירי וא"כ לא מיירי בזכוי
המעות פלל ואין שם איסור מחמת הערמה משא"כ בגיטין שכתב הר"ש דהא דמיייתי
התם ברייתא הוא ומיירי במזפה המעות פדי שיפדו לצורך הבע"ב דהא פריה מינה למ"ד
אין זוכין לאחרים ע"ש שפיר מקשה אא"ז לפרך מההיא דשרי הערמה אף בכה"ג ולזה
קאמר דהתם בדרבנן הוא: ולפי"ז מןצל אותו צדיק אא"ז ו"ל מהשגת מכ"ת נ"י שלהתיר
הערמה אף בשל תורה מתורת משה לא למדנו ואדרבא איפא לסיוע מהתם לאא"ז שהרי
הרמב"ם פתב אומר הילך מעות ופדה לה כו' ולכאורה יש לדקדק למה נקט ופדה לה
דהא שפיר מצי להערים ולומר ופדה לי שיזכה להם המעות אלא הוא הדבר אשר דברתי
דבכה"ג שמזפה המעות ואומר ופדה לי יש איסור מחמת דהוי ערמה גמורה דלא גמר
ומקני וילכך נקט הרמב"ם ופדה לה דבכה"ג שרי אף בדאורייתא וכמ"ש ובאמת שצ"ע
על מ"ש הרמב"ם שם שאמה העברי' קטנה היא ואינה זוכה לאחרים אלא בדבר של
דבריהם וזה תימא לפי מ"ש הרמב"ם מתחלה דבפדה לה מיירי א"כ זכיה לעצמו הוא
ולא לאחרים וכמו שבאר הר"ש באנך ואין לומר דהרמב"ם קאי על מ"ש שם קודם
לזה וכן האומר פדה לי משלה כו' ז"א דהא ברישא נקט בנו ובתו ועבדו העברים ואלו
אמה העבריה שיר והיגו משום דאינו מועיל רק בעצין שאינו נקוב דרבנן וכמ"ש
להדיא אח"כ ואם פן ע"כ דגם בפדה לה לא מהני דהא גם ברישא בפדה לה מיירי ואפ"ה
לא נקט אמה וזה צריך ביאור דהא פדה לה זכיה לעצמו ותימא על המפורשים שלא
נתעוררו בזה.

ואפשר לענ"ד ליישב עפ"י מ"ש הרשב"א בחידושי דאע"ג דפודין לעצמן פיון דהוא
דרף הערמה וידוע שהן פודין לצורך אביהן זכיה לאחרים קרינן ביה ואף דהרשב"א
כתב זה לפי מה שנראה מגרסתו דגרס ופדו בהם כו' סתמא מפל מקום להרמב"ם גם
באמר פדה לה צריך לומר הכי דאפ"ה הוי פזוכה לאחרים פיון שמה שאומר פדה לה
אינו אלא דרף הערמה ויש מקום אתי על פי זה ביותר לשון הרמב"ם אף לפי השעה
הנחוצה איני סופר מאריך כ"א בדבר הנוגע בזה לדברי אא"ז ו"ל: איברא שעל מעכ"ת
אני תמה דהא מהא דמ"ש יש ראיה ברורה דהערמה אסור בדאורייתא שהרי הירושלמי
הביאו הר"ש והתוי"ט קאמר ולמה מערימין מפני שכתוב בו ברכה אלמא דאי לא דכתיב
ביה ברכה אסור להערים ומ"ש מלתא אחריתי הוא ועל אא"ז גופיה יש לתמוה דל"ל
לדחויי משום דהתם רבנן ותיפוק ליה משום דהתם טעמא רבא איפא שכתוב בו ברכה
ולפי מה שכתב"י ל"ל דגם בזה אהני שישתיה לסבא שי"ל דנדאי להערים הערמה גמורה
דהיגו שיזכה המעות אם פן אפשר לומר דאין זה בכלל פדית מ"ש דהא איתעביד ביה
הערמה ומעולם לא גמר להקנותו ואיסורא נמי איפא ואין זה מועיל מאי דכתיב ביה
ברכה להתיר הערמה כזו ומה שהתיר בירושלמי להערים מפני שכתוב ברכה היגו דוקא
בכה"ג שאינו מזכה המעות כמ"ש ל"ל ואפ"ה הוצרך הירושלמי ליתן טעם מפני שכתוב

בְּרַכָּה דאל"כ אף בכה"ג לא הָיוּ שָׂרֵי לַעֲשׂוֹת תַּחֲבוּלָה לַפְּטוֹר מִחֻנְמֵשׁ וּכְאוֹתָהּ שְׂאֲמָרוּ
בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ מְכַנְיָסִין פְּירוֹתֶיהֶן דְּרַף טְרַקְסְמִין כּו' וְעֵינֵי בְּקִדּוּשֵׁי דְרַף ל"ג יְכוּל יַעֲצִים
עֵינָיו כּו' ת"ל תְּקוּם וְיִרְאֲתֶכּוּ וּפִירֵשׁ י"י יֵשׁ לָהּ לִירָא מִן הַיּוֹצֵר הַיּוֹדֵעַ מִחֻשְׁבוֹתֶיהָ שְׂאֲתָהּ
מִבְּקֵשׁ תַּחֲבוּלָה לַהֲפֹטֵר מִמְצַנְתּוֹ עכ"ל וּלְפִיכָּהּ לֹא מִיָּתִי אא"ז הָךְ דמ"ש דְּהֵתָם בְּפָדָה
לָהּ מִיָּרִי וְתַחֲבוּלָה כִּי הָאִי שָׂרֵי מִשׁוּם דְּכִתִּיב בְּרַכָּה מִשְׁא"כ בְּהֵיָא דְגִיטִין דְּבַמְזוּפָה
הַמְעוֹת מִיָּרִי וְהַעֲרָמָה גְּמוּרָה הִיא אע"ג דְּכִתִּיב בְּרַכָּה לֹא מְהִי וּלְכָּה הַוָּצְרָה אא"ז
לְשִׁנוּיָא דְּהֵתָם דְּרַבְּנָן וּבְגוּף הַדִּין יֵשׁ מְקוּם לְפַלְפֵּל הַרְבֵּה וְאִין רְצוּנֵי לְהַטְרִיחַ מַעֲכ"ת
בְּעַת הַיּוֹתוֹ נְחוּץ עָלֵי דְרַף רַק מַה שְׂרֵאִיתִי עֲצָמֵי מְחוּבֵי בְּדָרְךָ לְבָאָר הַנְּלַעֲנָד בְּכּוֹנְנַת
אא"ז ז"ל שְׂיָדוּעַ דְּרַכּוֹ לְשִׁנּוֹת בְּלִשׁוֹן קִצְרָה וְאֲמִינָא לְסַבָּא טַעֲמָא וְלְכַבּוּד אַפּוּהַ דְּאַבָּא
קָא אֲתִינָא וְאֲמִינָא מֵאִי דְּאֲמִינָא דְּבָרֵי מְחוּתְנָו כּו' וְעִירָא מִן חֲבַרְיָא הַק' אֲפָרִים וְלָמַן
מִרְגְּלִיּוֹת מְבָרָאד: שְׂאֵלָה לַד נְשְׂאֵלְתִי בְּאֲחָד שְׁהִיָּה לּוֹ מְאַלְץ מְוַנַּח בְּנוּיִין הוּיִז שְׁל א"י
אֲחָד לַעֲשׂוֹת מְמַנּוּ י"ש וּבַע"פ מְכַר הָאִישׁ הַהוּא אֶת הַמְּאַלְץ הַגְּזַנְכֵר לַעֲכּוּ"ם אֲחָד בִּשְׁט'
מְכִירָה כְּדַת וְכַהֲלָכָה וְאַחַר הַפְּסַח חֲזַר הַיִּשְׂרָאֵל וְקִנְהוּ מְמַנּוּ וַיֵּשׁ מִפְּקַפְקִים לְאַסְנֹר הִי"ש
הַנְּעַשָּׂה מִהַמְּאַלְץ הַהוּא מְחַמַּת שְׁהַעֲכּוּ"ם בַּעַל הַנוּיִין הוּיִז לְקַח הַמְּאַלְץ וְעִירְבוּ בְּמִים
רוֹתְחִים וְעִירְבוּ בְּשִׁמְרִים וְכִפִּי מְאָמַר בְּן הָאִישׁ הַהוּא אָמַר אָבִיו לֵהֲא"י בַּעַל הַנוּיִין הוּיִז
קוֹדֵם פְּסַח שְׁלֹא יַעֲכַב עֲשִׂיַת הִי"ש וְהַשִּׁיבּוֹ הֲא"י שְׁקוֹדֵם פְּסַח לֹא יַעֲשֶׂה אָף בְּפְסַח
יַעֲשֶׂה כֵּן וְכִינּוֹן שְׁלֹא הוֹדִיעַ לֵהֲא"י הַקּוֹנָה שֶׁהֲא"י בַּעַל הַנוּיִין הוּיִז יְטִיל הַתְּבוּאָה בְּפְסַח
לְתוֹף הַמִּים אִין זֶה מְכִירָה רַק דְּרַף הַעֲרָמ' וְהָאֵב מְכַחֵשׁ שְׁלֹא דִּיבֵר עִם הַעֲכּוּ"ם מְזַה
כָּלֵל וְנִדְרָשְׁתִּי לְחַוּוֹת דְּעֵי בְּזָה: תְּשׁוּבָה לְרֹב פְּשִׁיטוֹת הַעֲנֵנָן אִין צָרִיף לְהַעֲרִיף דְּאַף אֵם
הַאֲמַת כְּדְּבָרֵי הַבֵּן מִפֶּל מְקוּם אִין בְּזָה בִּיטוּל מְכִירָה כָּלֵל שְׁהָרִי בְּשַׁעַת מְכִירָה עֲדִינּוֹ הִיָּה
הַמְּאַלְץ מְוַנַּח בַּעֲזֵי וְהִיָּה בְּיַד הַקּוֹנָה לְקַחַת אוֹתוֹ לְבִיתוֹ לַעֲשׂוֹת בּוֹ כְּפִאוֹת נְפִשׁוֹ.

וא"ל דהו"ל להודיע. שהא"י הבעל הנויין הוּיִז יַעֲשֶׂה מִן הַמְּאַלְץ י"ש וְכִינּוֹן שְׁלֹא הוֹדִיעוּ
הָיוּ מְקַח טְעוֹת וְלִדְמוֹת זֶה לְמֵאִי דְּאִיתָא בִּיּו"ד סִימָן ט"ז דָּאֵם לֹא הוֹדִיעַ הַמוֹכֵר שְׁמֵכֵר
הָאֵם לְמִי שְׂרוּצָה לְשׁוֹחֲטָה הַיּוֹם אֵם יוֹדֵעַ שְׁגָם הוּא רוּצָה לְשַׁחוֹט הַיּוֹם הָיוּ מְקַח טְעוֹת
הַדְּבָר פְּשׁוּט דל"ד אֵלָא כְּאוּכְלָא לְדָנָא דְּהָכָא פִּינּוֹן שַׁעֲכ"פ הַגִּיד לּוֹ בְּשַׁעַת מְכִירָה
שְׁהַמְּאַלְץ מְוַנַּח בְּנוּיִין הוּיִז שְׁל עֲכּוּ"ם פְּלוּנֵי וְסַתָּם כָּל הַנּוֹתְנִים מְאַלְץ לְשֵׁם הוּא עַל דַּעַת
שְׁיַעֲשֶׂה מְמַנּוּ י"ש וְאֵם לֹא הִיָּה רוּצָה בְּכָּהּ הִיָּה יְכוּל לִילָף לְהַזְהִירוֹ שְׁלֹא יַעֲשֶׂה מְמַנּוּ
י"ש אוֹ לְקַחְתּוֹ מִשֵּׁם וְאֲפִילוֹ אֵם הִיָּה הַקּוֹנָה עוֹמֵד וְצוּנֹם שְׂאֵלוֹ הִיָּה יוֹדֵעַ שְׁזֶה שְׁהַמְּאַלְץ
אֲצָלוֹ יַעֲשֶׂה מְמַנּוּ י"ש לֹא הִיָּה קוֹנָה אוֹתוֹ לָאוּ כָּל כְּמִינֵיהָ לְבַטֵּל הַמְּקַח שְׁהַמוֹכֵר לֹא הִיָּה
צָרִיף לְאִסּוּקֵי אֲדַעְתִּי שְׁהַלּוֹקֵם לֹא יִתְרַצָּה בְּזָה פִּינּוֹן שְׂאוּמֵר לּוֹ אִיָּה אִיפּוֹא הוּא מְסַתְּמָא
יְלָף הַקּוֹנָה לְשֵׁם וְיַעֲשֶׂה בּוֹ כְּחַפְצוֹ וּמַכ"ש בְּזָה שְׂאֲפִשֵׁר שְׁבִאֲמַת הִיָּה דַּעַת הַעֲכּוּ"ם הַקּוֹנָה
לְכָּהּ פִּינּוֹן שְׁסַתָּם מְאַלְץ לִי"ש הוּא עוֹמֵד וּבְנִדְאֵי לְכָּהּ קִנְאוֹ מִתְחַלָּה וּמַה שְׁעֲשֶׂה הַנוּיִין
הַיִּיזָר שְׁעִירְבוּ בְּמִים רוֹתְחִין וְהַעֲמִידוּ בְּשִׁמְרִים אִין זֶה קְלָקוּל אֵלָא תִּיקוּנוֹ וְאֲפִשֵׁר שְׂאֵם
הִיָּה הַמְּאַלְץ מְוַנַּח בְּמְקוּם אַחַר וְהַיִּשְׂרָאֵל צוּהָ קוֹדֵם פְּסַח לְהַעֲכּוּ"ם הַנוּיִין הַיִּיזָר לְקַחְתּוֹ
מִשֵּׁם לַעֲשׂוֹת מְמַנּוּ י"ש וְאַח"כּ מְכָרוּ לַעֲכּוּ"ם זֶה וְלֹא גִיָּלָה אֲנָנוּ שְׁכַבֵּר צִינָה לְקַחְתּוֹ
לַעֲשׂוֹת מְמַנּוּ י"ש וּמְכָרוּ בְּחֻזְקַת מְאַלְץ סַתָּם הִיָּה מְקוּם עֵינּוֹ בְּזָה פִּינּוֹן דְּמְסַתְּמָא זֶה הַנוּיִין
הַיִּיזָר יַעֲשֶׂה שְׁלִיחוֹתוֹ וְיִקְחֵנוּ וְיַעֲשֶׂה כְּפִיֹּשֵׁר נְצַטְנוּהָ מִפִּיו וּא"כ הו"ל לְאוֹדוּעֵי דְּשְׂמָא
הַעֲכּוּ"ם הַקּוֹנָה אִינוּ רוּצָה בְּזָה וְאַעֲפ"י שְׁסַתָּם מְאַלְץ עוֹמֵד לְכָּהּ מְפָל מְקוּם שְׂמָא אִין

רצונו שיסמוך ע"ז בעשיית היי"ש אלא יעשה ממנו יי"ש במקום אחר או ימכרונו כמות שהוא וכיוצא בזה ואף בזה יש לומר דשפא מה שלא הודיעו שצינה לעשות אין זה מחשיבו למקח טעות דהא אפתי סמי' בידיה להודיעו אח"כ והיא שעפא מכירה גמורה היא ובשביל ששכח אח"כ מלהודיע לא מיבטל המקח למפרע וגבי המשפ"י בית לחבירו בחזקת בדוק כו' דאמרינן דאי לאו דניחא לאינש כו' הוי מקח טעות שאני התם דאף דמודיעו השפא שאינו בדוק ואפתי איכא שהות לבדוקו מכל מקום פינו דהתנה בפירוש שיהיה בדוק וכמ"ש המג"א דמה"ט אף על פי שאינו בגוף המקח היה בטל משום דהתנה בפירוש וצ"ע לפי מ"ש בפר"ח שם משא"כ בנ"ד שפן אורחות כל מניחי מאלץ בבית הווינו הייזר עד שיעשה ממנו יי"ש ובב"ב דף צ"ו אמרינן במוכר יין והחמיץ אם ידוע שיינו מחמיץ ה"ז מקח טעות ואמרינן עלה דמיירי בא"ל למקפה דאל"כ פינו דרובא לאו לשהותו זבני מפסיד הלוקח וה"נ ודאי דרובא להכי זבני ומסתמא לאו אדעתא' לטלטלו ממקום למקום אלא במקום שמונח שם יין ידליקו ואף אם טוען דלא זבני' אדעתא דהכי אין לבטל המקח משום זה אי רובא להכי זבני ואף אם נרצה לחלק ביניהם מכל מקום בנידון זה שעכ"פ גילה אָזְנו שמונח בוויין הויז פלוני וכל שלא הליף לשם לפקח עליו ולהזהיר להוויין הייזר שלא יעשה ממנו דבר בלתי רשותו וצניו מסתמא הסכים שיהיה שלו על דרך שהניחו המוכר להעשות עמו וכיון שחמיץ שעבר עליו הפסח דרבנן משום קנסא קניס ר"ש ובכה"ג דנידון זה נראה דלא שייך קנסא וגם כי רוב מאלצין אינו רק חמיץ נוקשה: ומצאתי דאיתי לידי מכתב אחת מהגאון בעל פני יהושיע ז"ל שנסאל בענין מאלץ שהיה מונח בחדר שעל המרתף ובעל המרתף לעכו"ם וכתב לו מתהום ארעא כו' והשואל צידד לומר דאף שלא קנה הא"י מחמת זה מה שבתוף החדרים מכל מקום פינו שקנה הא"י החדר מחמת זה כמבואר בח"מ סימן רי"ד והישאל ביטל והפקיר קודם זמן איסורו וזכה העכו"ם מן ההפקר ע"י חצירו ועל זה השיב הגאון ז"ל וז"ל לענין שאילה דשאלתון קדמי בענין החמיץ לא מלאני לבי להקל ולסמוך על תשובת שער אפרים שדבריו אינם מבוררים לי פלל אחר העיון וגם מצד שהעכו"ם זכה מן ההפקר ומיקרי חמצו של כותי לא מפני שאנו מדמין נעשה מעשה דאפשר תיכף אחר שש חל האיסור ונעשאן הפתוב פאלו הם ברשותו נמצא דמיקרי חמצו של ישראל וחיוב לשונרפו ומאן יימר דזכית העכו"ם יפקיע האיסור שבו מקנס חכמים הואיל ועבר עליו אמנם מצד הבטול אם יבנרר שנטחן המאלץ ברוב תבואה שאינו חשש חימוץ דעתי נוטה להתיר משום שלבי אומר לי דמאלץ מיקרי חמיץ נוקשה דאי בעינה לא חזי פלל לאפות וללוש ולא קאי אלא לעשות יין שרף ע"י גתינת מים הרבה ואם פן הדר לא הוי פזית בכדי אכילת פֶרֶס דתבואה שאין בו חשש חימוץ והמים ודאי רבים על התבואה חמוצה עד שלא נשאר כבא"פ ביי"ש מהחמיץ ואף דטעם פעיקר דאורייתא היינו לענין אכילה אבל לא לענין בל יראה כדמוכח האי ששמעתא דאלו עוברין הכ"ד או"נ הצעיר יעקב וישע מקראק' עכ"ל ואף שיש לדון בקצת דבריו ז"ל אפס אין הזמן מוכש' להאריף רק עכ"פ נלמד מדברי הגאון ז"ל שיש להקל במאלץ יותר משום שהוא חמיץ נוקשה ואפשר שהפל לפי הענין שיש שיעדיין לא נתקלקל הרבה ואינו רע לאכילה כ"כ כמו חמיץ נוקשה ועכ"פ בנ"ד נלענ"ד להקל ולרונחא דמלתא יש לבטלו ברוב וכבר פתבתי מזה בתשובות אחרות: דברי נעירא מן חבריניא.

הק' אפרים ולמן מרגליות מבראד: שאלה לה פלי של נחונשת שנשתמש בה חמץ בפסח
אם מותר להשתמש בה אחר הפסח בלא הגעלה: תשובה הנה בסימן תמ"ז סעיף א'
בהג"ה פתב הרמ"א דמותר לאחר הפסח וא"צ שבירה או הגעלה אבל לענ"ד צ"ע שאין
ללמוד זה מדין קדרות דמשהי להו לבתר פסחא פמבואר בסי' תנ"א דהתם מעיקרא
איסורא בלע והלכה אע"ג דבשאר איסורין קדירה שאינה ב"י אסרינן לה אבל קדרות
בפסח דהיתרא בלע שרי אף שיש סוכרים דחמץ שמו עליו והוי פאיסורא בלע מודים
בזה כמ"ש לקמן משא"כ אם בלע בפסח מאיסור חמץ מה בכה דמשהי ליה לבתר פסחא
וה"ל לפגם מפל מקום הוי כשאר קדירה שבלעה איסור ועתה אינה ב"י דהיא אסורה
דכל נטל"פ אסור לכתחלה.

והנה בד"מ פתב וז"ל ונראה דאע"ג דהמנהג לאסור פולו בהנאה ולשרוף כל המאכל
שנאסר במשהו מפל מקום אין להתמיר בכלי שנשתמש בה להצריף שבירה בכלי חרס
או להגעיל בשאר פלים אחר פסח להשתמש בהם אחר פסח וכן משמע בתוספות פ"ק
כ"ש גבי קדרות בפסח כו' דאין חילוק בין שבלעו חמץ בעודם היתר או איסור עכ"ל
וכוננתו למה שהקשו התוספות שם אהא דפריף לשהינהו וליעבד בהו שלא במינו דהא
אין מבטלין איסור לכתחלה ותיקצו בחד תירוץ' הואיל ואיכא תרתי לטיבות' נטל"פ
ומשהו ור"י מפרש דשל חרס פדיעבד דמי אע"ג דלענין קדירה של איסור אסור שאב"י
התם בלע איסור הרבה אבל הכא משהו הוא וכדיעבד דמי עכ"ל ולא פתבו בפשיטות
דטעמא משום דהכא בהיתרה אשתמש אלא ע"כ דאין לחלק בכה ואי לאו משום הנה
טעמא לא הוי שרינן משום דבהיתרה השתמש וא"כ אף בקדירה שאב"י של איסור ממש
נמי שרי בכה"ג: ולפי"ז צ"ע לפי מ"ש הר"ן ג"כ להקשות קושיא זו דהא אין מבטלין
איסור לכתחלה וכתב לתרץ וז"ל י"ל דאפשר דבחמץ וכיוצא בו דכי אשתמש בהיתרה
אשתמש והשתא ליתא לאיסורא בעיני' הקילו לבטל לכתחלה עכ"ל הרי מבואר דאף
בכה"ג שהוא משהו והוא לפגם אין לבטל לכתחלה רק מטעמא דבהיתרה אשתמש וא"כ
בבלע בפסח דבאסורה אשתמש כשאר איסורין דמי וא"כ לפי דברי הר"ן יש לאסור וגם
לדעת הר"י שבתוספות אין להתיר רק בכלי חרס דכדיעבד דמי ובאמת שצ"ע מה
דמשמע מדברי הפוסקים שם דאף דבש"ע נקט פלי חרס מפל מקום בכל הפלים פן הוא
שיוכל להשהותם ולהשתמש בהם בלא הגעלה פמבואר שם מדברי הב"ח והאחרונים
במה שנוהגים לשום פלי בדיל כו' ולכאורה לפי שיטת הר"י שבתוספות אין היתר רק
בכלי חרס דכדיעבד דמי ודוחק לומר שסמכו בזה על תירוץ הא' שבתוספות דסבירא
ליה להתיר משום תרתי לטיבות' בכל הפלים ואמנם במ"א ר"ס תנ"א פתב שיש שרוצים
להביא ראיה מהתוספות דנשתמשו בהם הרבה איסור וכתב דלא עיינו יפה דהתוספות
כ"כ אליבא דרב אבל אגן קי"ל כר"ש ואפילו נשתמש בהו הרבה שרי לשהותם כו'
ולפי"ז א"ש נמי אף לתירוץ הר"י שבתוספות דדוקא אליבא דרב ס"ל שאינו מותר רק
בכלי חרס דהוי פדיעבד משא"כ לדין דקי"ל כר"ש אף בשאר פלים שרי דכיון דמותר
להשהותו ולא עבר עליהם בבל יראה ממילא דלא קניס ביה ר"ש פלל ואף שבתוך הפסח
אסור התבשיל שנתבשל בו ואפילו מדאורייתא אם נותן טעם למ"ד טעם פעיקר
דאורייתא מפל מקום לאחר הפסח חוזר להיתירו ואין פאן קנסה פינו דבהיתרה שהה
גביה ואמנם פן נראה דלא שייך זה כ"א בקדרות דקמי פסחא שפיר שרי להשתמש בו

אחר הפסח לכתחלה דלית ביה משום אין מבטלין איסור לכתחלה פנין שעל החמץ
הבלוע הזה לא עברה עליו שעה אחת באיסור בל יראה משא"כ בנבלע בו חמץ בתוך
הפסח פנין שפבר קל עליו שם איסור חמץ בתוך הפסח שעבר עליו בבל יראה והוא
בשאר איסורים.

מה"ת נתיר עתה אחר הפסח להשתמש בו שיפלוט טעמו ויתבטל האיסור לכתחלה
ואפילו לר"ש דמתיר בחמץ שעבר עליו הפסח על ידי תערובות מכל מקום אסור לערבו
לכתחלה ואם ערבו במזיד אסור כמו בשאר איסורין וכמ"ש הרא"ש והדבר ברור דלפי"ז
אם היה בידו חמץ שעה"פ בעין ובשלו בפלי ואח"כ ביטל במזיד בכלי זה תבטל היתר
שהוא אסור אף לדין דקי"ל כר"ש ואם פן גם בזה מאי עדיפותא במה שנבלע בתוך
הפלי בתוך הפסח הרי עכ"פ עברה עליו שעה אחת בתוך הפסח שהיה בעין והיה עליו
איסור ב"י ואם יבטל בו עתה לכתחלה הרי יפליט האיסור שבלע ואסור משום ביטול
איסור לכתחלה ואפשר שזה טעמו של הרמ"א בד"מ דמיייתי ראיה להיתרה דכלים
שנבלע חמץ בפסח מדברי התוספות שאין מחלקים בין בליעת איסור לבליעת היתר ולא
כתב בפשיטות משום דלדין דקי"ל כר"ש אין פאן איסור וכמו שדחה המ"א דברי
המחלקים בין בליעת הרבה למעט ע"ע דברי התוספות משום דלדין אף בהרבה שרי,
אלא ודאי דז"א דדוקא לענין בליעה הרבה שפיר כתב המ"א דאלקא דר"ש שרי פנין
שלא היה פאן שעת איסור לעבור בב"י מעולם משא"כ אם נבלע תוך הפסח שפבר נאסר
חמץ זה והיה חייב בביעור בשעה שפא אל הפלי ותו לא פקע ולא גרע מהיה מונח פו
עד לאחר הפסח ונבלע אחר הפסח שאין לבטלו לכתחלה ולכו הוצרך הד"מ להביא
מדברי התוספות דאף על גב דמדמו לה לשאר איסורין דאין מבטלין לכתחלה מותר
בכה"ג שהוא פגום ומשהו או לדברי ר"י מותר בכלי חרס שבלע משהו ומש"ה מתיר
הרמ"א גם פאן להשהות הפלים להשתמש בהם לפי שהוא פגום ומשהו ואמנם פן אין
להתיר בזה רק בבלע מעט אבל בהרבה יש לאסור אף לדין דקי"ל כר"ש ולתירוץ
ר"י אין להתיר רק בכלי חרס דכדיעבד דמי ורמ"א דמתיר בשאר פלים צריך לומר
דסמך על תירוץ הראשון וכמ"ל: אף נלענ"ד לצדד בזה להתיר אף בבלע הרבה או
בשאר פלים לתירוץ הר"י דכיון שבליעת החמץ היה על ידי תערובות וקי"ל דאפילו
חמץ שנתערב תוך הפסח ועבר ושהה אפילו במזיד שרי דהא לא עבר עליו מה"ת וכמ"ש
בסימן תמ"ו וא"כ כ"ש פאן ששהה בהיתר פנין שהיה בלוע בתוך הפלי ואינו נראה
ומצוי א"כ מה שמבטל בכלי אח"כ ופולט לתוך התבטיל אין פאן פליטת איסור פלל רק
פליטת היתר ושפיר מותר לבטל בו לכתחלה ואם פן צ"ע על הרמ"א שהוצרך להביא
מדברי התוספות שהרי לדברי התוספות יש לחלק בין בליעת הרבה למעט וגם לתירוץ
ר"י אסור בשאר פלים דבפשיטות ה"ל למימר לדין דקי"ל פשמואל בכל גונוי שרי
דאין פאן פליטת איסור פלל ומפל מקום נ"מ לדינא דאם בלע בתוך הפסח חמץ בעין
בלא תערובות אסור להשתמש בו אחר הפסח אם לא במקום שמוותר גם בשאר איסורין
וכן בחמץ שעבר עליו הפסח ונבלע בעין בפלי וכמ"ל ומפל מקום נראה דגם בזה יש
להתיר פנין דיש בלוע בפלי מהיתר שבטל בה מכבר א"כ הרי זה חמץ שעה"פ ע"י
תערובות דשרי ואף דקי"ל דאין הבלוע שבקדירה מסייע לבטל מפל מקום פנין
דהרשב"א הכריע דלענין מין במינו י"ל דגם הבלוע מצטרף לבטל והכי קי"ל ביו"ד סימן

צ"ט אם פן ה"ה לענן תערוכות חמץ שעבר עליו הפסח דקיל טפי ולכן נלענ"ד בכלי חדש שאין בו פלוע מפכר ונבלע בו תוך הפסח חמץ בעין אם פלע הרבה אין להתיר ואפילו פבלע מעט אם אין באומד רוב פנגד מה שנבלע בו מהחמץ פינו דגם בחמץ שעה"פ עכ"פ בעינו רוב בתערוכות ולדעת הטור אפילו ס' בעינו ויש להקל לענן לבשל בו דאין בו רק משום דאין מבטלין לכתחלה לתפוס פדעת הפוסקים דברובה סגי וכמ"ש המ"א אבל אם אפילו רוב אין פאן יש להתמיר בזה ומכ"ש בשאר פלים דאפשר בהגעלה ומדברי הר"ן משמע דלא סבירא ליה הנה חילוקים דהתוספות רק יהיב טעמא משום דבהיתרה אשתמש אף אם הוא פלי שדרךו להשתמש בו בפפע פשיטא דשרי פינו דגם בשאר איסורין שרי ואף להט"ז שם מ"מ בנותן טעם לפגם מודה דשרי וא"כ לא גרע משאר איסורין דשרי בכה"ג: ואשר שאלת אם מותר החלב מבהמות של נכרי בפסח שהוא מאכיל אותם חמץ תשובה באחרונים לא העירו בזה רק בפרי מגדים פיו"ד סימן ס' ובא"ח ס"ח ולענ"ד אין פאן בית מיוחד דע"כ לא כתבו הפוסקים דבעינו מעל"ע משעה שאכלה איסורי הנאה וכן חילקו אם די לה באכילה מעל"ע אלא לענן איסורי הנאה שהם איסורים לכל העולם אבל חמץ בפסח אע"ג דאסור לישראל בהנאה אף מחמץ של עפוי"ם כמ"ש הריב"ש סימן ת' ועיין בא"ח סימן תמ"ו מפל מקום על העפוי"ם עצמו לא שייך איסור הנאה ואיהו משרי שרי ובהיתר הוא מאכיל את החמץ לבהמותיו ואין בזה פלל משום נתפסמה באיסור הנאה ואף שאסור הישראל ליהנות מחמץ של עפוי"ם היינו מחמץ בעין אבל בנ"ד שהעפוי"ם האכיל לבהמותיו בהיתר גמור ועכשיו הוא חולב הבהמה ואין פאן דררא דחמץ פלל וחמץ אסרה תורה ולא חלב ואיזה הנאה מגיע להישראל מהחמץ ולענ"ד יש לדמות למ"ש במקום אחר על קו' הפ"י בפסחים דף כ"ט במ"ש התוספות דהא ראוי לכשישרף ויעשה אפר והקשה הפ"י דהא קי"ל פרבנו דהנה מהנקברין וכתבתי ליישב דלק"מ דהא אתי כריה"ג דחמץ גופיה מותר בהנאה אף דאפילו תימא דאתי כר"ש מפל מקום אם הגזפר שורף אותם פינו דאין איסור על ההקדש דשלה אי אתה רואה כו' ממילא דשרי להקדוט לקנותו דה"ל פתרכו קודם זמנו ע"ש וא"כ ה"ה נכרי שהיה לו חמץ ושרפו בפסח דשרי לישראל לקנות האפר וליהנות ממנו וא"כ ה"ה בנ"ד שאפילו תימא שהחמץ גורם לחלב שיבא מ"מ ה"ל פתרכו קודם זמנו ואין פנאי להאריף: דברי זעירא הק' אפרים זלמן מרגליות בראד שאלה לו נדרשתי לאשר שאלוני בדברי התוספות בפסחים דף כ"ט ד"ה הדר ביה פתבו ונ"ל תימא דפרק ק' דחולין אמר חמץ של ע"ע כו' סברוהו הא מני ר' יהודה היא כו' וי"ל דהתם סברוהו כס"ד הקא לרב אחא מעיקרא והקשה על זה חכם א' לפי מה שכתב בספר צל"ח דלרב אחא אפילו של ישראל אחר שלא קיבל עליו אחריות מותר באכילה כמו שאינו עובר בב"י ע"ש אם פן אף אם אין מחליפין אחר הפסח נמי מותר.

והדבר צ"ע על הצל"ח שלא הזכיר דברי התוס' בזה שהם סותרים לסברתו בזה: תשובה ראיתי להשיב לשואל פענן. על גדול הדור בחכמה ובמנין והנה עיינתי בצל"ח וראיתי דהדר תברי' לגיזיה וכתב דחמץ של ישראל זה אסור לישראל אחר מק"ו דערלה ע"ש.

אף לכבודו של רבינו הגדול שהאריף בסברא זו קשה בעיני לומר שיהא נסתר מחמת דברי התוס' בסוגיא זו עצמה ואמרת ליבאר שגם ראש דבריו אמת ואין פאן מקום סתירה ליחיד בדורו הגאון ז"ל ומתחלה אבאר דהנה בהא דדרשינן שלה אי אתה אוכל אבל

אתה אוכל של אחרים יש פאן שני סוגים האחד דבעינן שיהיה שלו בשעת אכילה והשני שיהיה שלו בשעת איסורו דהיינו בפסח ואז גם לאחר הפסח אסור לר"י והנה באיקומתא דמוקי ראב"י מתניתין כר"י וסבירא ליה דילפינן שאור דאכילה משאור דראיה למדרש אבל אתה אוכל של אחרים עיקר הלמוד לא פא אלא לומר דבעינן שיהא שלו בשעת אכילה כמו לענין לעבור בב"י דבעינן שיהא שלו בהוא שעתא ומשנתנו דשל עפ"ם מותר בהנאה היינו שגם עכשיו הוא של עפ"ם דהיינו בשעת הנאה בזה לא אסרתו תורה אבל מסוג השני דהיינו שנצטרף שיהא שלו בשעת איסור' דהיינו בפסח בזה אין הכרח מדברי רב אחא וי"ל דאזיל ומודה לסברת המקשה שם וכן סבירא ליה לרבא דלא איכפת לן מה שהיה של נכרי בפסח וע"כ לא פליג ראב"י אלא בהא דלא מצריף רבא שיהא שלו בשעת אכילה אבל אם הוא שלו עכשיו רק דבפסח לא היה שלו מודה: אלא שמדברי התוס' שם בד"ה בדין הוא שפיתבו דאבל אתה אוכל לאו דוקא א"נ לאחר זמנו וכ"כ הר"ן שם דלאחר זמנו לא קרינן ביה שלף הואיל ולא עבר עליו הפסח ברשותו ע"ש מבואר דאף שהוא שלו בשעת אכילה שרי פיון שלא היה שלו בשעת אסורא וכן מבואר בתוס' דלעיל שפיתבו דהו סברוה סבירא ליה כראב"י וכ"כ הרשב"א והריטב"א והר"ן בחולין והתם הרי הוא קונה החמץ של עפ"ם אחר הפסח והוא שלו בשעת אכילה ואפ"ה שרי הואיל ובפסח עצמו היה ברשות העפ"ם ואמנם דברי התוס' והמפרשי' יש להם על מה שייסמוכו שפן מוכח מדברי הש"ס דמוכיח דהדר בי' ראב"י מדחזינן דמוקי מ"ד מעל כר"י מבואר מזה דאף אם היה פודהו אחר הפסח והרי הוא שלו מ"מ שרי לדידן' פיון דבפסח גופי' לא היה שלו אלא שעל הש"ס גופיה יש לתמוה דמנ"ל דהדר ביה ראב"י דילמא ע"כ לא קאמר ראב"י אלא דבעינן שיהא שלו בשעת אכילה אבל אם בשעת אכילה שלו הוא מודה לרבא דמה שהיה בפסח ברשות העפ"ם אינו מציל מלאסרו בהנאה דלר"י חד קרא דלא תאכל קאי על אחר זמנו ואין חילוק אם היה בתוך זמנו ברשות ישראל או לא אלא פיון שעבר עליו הפסח נאסר וא"ל דמסתברא דאיסורא דלאחר זמנו אינו אלא אם היה ברשות ישראל בתוך זמנו דא"כ גם לרבא דלית ליה ילפותא משאור דראיה נימא נמי אף שא"צ שיהא שלו בשעת אכילה מכל מקום אין איסור אח"ז אא"כ היה בת"ז ברשות ישראל או שז"א דמסתמא בכל גוונא אסר רחמנא אף שהיה ביד העפ"ם בפסח אלא דרבא סבירא ליה דאסור אפילו אם בשעת אכילה עדיין אינו שלו אלא של העפ"ם וראב"י פליג וסבירא ליה דילפינן משאור דראיה דהוי פאלו כ' לה גבי אכילה ודרשינן שיהיה שלו בשעת אכילה אבל לענין שיהיה אסור אף שהוא ברשות העפ"ם בפסח אם הוא שלו בשעת אכילה לא אשפחן דפליג ואפ"ש דראב"י מודה לרבא בהא דאסור וא"ל ג"כ דראב"י דיליף משאור דראיה אינו אסור באכילה אא"כ עבר עליה בב"י דפשיטא דז"א דאין איסור אכילה תלוי באיסור ב"י פלל אף לראב"י ואם הקנה לו העפ"ם חמצו כשיבא אל תוך בית הבליעה או שתחב לו בבית הבליעה והקנה לו אז או שלא נתחמץ עד שפא לתוך בית הבליעה ובלעז מיד וכל פיוצא בזה אף דאיסור ב"י ליכא מכל מקום איסור אכילה איכא ואנן לא ילפינן משאור דראיה כ"א למימרא שאין איסור באכילה כ"א היכא דבכה"ג לענין ב"י ג"כ היה עובר עליו אבל מ"מ אין איסור האכילה תלוי באיסור ראיה פלל וא"כ ה"ה לענין אם היה ביד העפ"ם בפסח שלא עבר עליה בב"י מ"מ אם עתה הוא שלו בגוונא שאם היה בפסח

היה עובר עליה משום ב"י גם באכילה אסור אף לאח"ז (ונפלאתי על מ"ש הרמב"ד בספר תמים דעים וכ"כ הפ"י דליבא למימר כמ"ש התוס' דקאי אלאח"ז דלאח"ז לא שניף ב"י ואני תמה דנדאי ב"י ל"ש לאח"ז רק דאנן ילפינן דאין איסור באכילה כי אם בגונא שאם היה בפסח היה עובר בב"י ולאפוקי של אחרים ושל גבוה דאין עובר בב"י בפסח בכה"ג לענין אכילה נמי שרי בין ת"ז ובין לאח"ז) וגם א"ל דכינן דראב"י יליף משאור דראיה ילפינן כמו גבי ראיה בעינו ויהא ברשותו בימי הפסח פן הדין לענין אכילה דפשיטא דז"א דהא קמו דאיסור אכילה חמיר טפי לר"י דבפירוש ריבבית תורה לאסור באכילה לאח"ז מה שאין פן איסור ב"י אינו נוהג כי אם בפסח עצמו וא"כ מה"ת למילף אכילה מראיה לענין זה שאסרה תורה באכילה לאח"ז שאינו נוהג בב"י פלל ולמימר דבעינן עכ"פ בפסח יהיה ברשותו דע"כ לא קאמר ראב"י אלא דהוי פאלו כ' לה לענין אכילה וא"כ לענין הקדש כשפודהו ונעשה שלו סגי בהכי להיות אסור באכילה אף לאחר זמנו וא"כ מנ"ל דהדר ביה ראב"י וכן קשה על התוספות והמפרשים שכתבו בפשיטות דלאח"ז שרי לראב"י אף שעכשיו נעשה שלו כיון שלא היה שלו בפסח וזהו מנין לנו וצ"ע גדול לכאורה: וכדי ליישב זה נלענ"ד דאע"ג דלא אשפחן דפליג ראב"י עם רבא בהא אם צריך ויהא ברשותו בפסח מפל מקום ס"ל להש"ס דהוה מלתא נמי תליה בפלוגתיהו אי בעינן שלו בשעת אכילה דנדאי מסתבר שאין לאסור החמץ לאח"ז באכילה אם מעולם לא חל עליו איסור שם חמץ בפסח פלל והלכך לרבא דסבירא ליה דלא בעינן ויהא שלו בשעת אכילה א"כ אף שהחמץ בפסח ברשותו דעכו"ם קאי מ"מ חל עליו שם איסור חמץ שאסור לכל בר ישראל לאכלו או ליהנות ממנו ולכן נמשך עליו שם איסור חמץ גם להיות אסור לאח"ז בין לבעל החמץ ולכל אדם כיון דלא יליף משאור דראיה מה שא"כ לראב"י דס"ל דאין איסור אלא בשלו ושל אחרים שרי לאכול לשיטת רש"י דמשפחת אכילה שלא יהיה שלו כמ"ש בת"ד והפ"י ולהתוס' בהנאה) א"כ בחמץ של עכו"ם או של הקדש דאין לו בעלים ויהא אסור עליו ולאחרים שרי לראב"י א"כ לא חל שם איסור על חמץ זה פלל בפסח ושוב לאחר הפסח כשפודה מיד הקדש או קונה מיד עכו"ם מידי דהיתר' קני ושרי שאע"פ שעתה יש לו בעלים מ"מ בעידן איסורא לא הוי עליה שום איסור חמץ ונהרי זה פעיטה שנילושה בפסח ולא נתחמצה עד אחר הפסח דשרי ואליקבא דראב"י ונהא דלר"י רבי קרא חמץ לאח"ז לאיסורא היינו דוקא פשהיה תוה הפסח ברשות ישראל דאז חל עליו שם איסור חמץ בתוה הפסח ותו לא פקע אף אחר הפסח ואם הוא שלו עובר עליו דלענין זה ילפינן משאור דראיה ויהא שלו בשעת אכילה ונשפיר מוכיח הש"ס דהדר ביה ראב"י לכן יפה כתבו התוספות והמפרשים דבכה"ג שיהיה בפסח ביד הקדש או עכו"ם א"כ לא חל עליו שם איסור חמץ פלל הלכך אף שאחר הפסח הוא פודה אותו או קונה אותו מ"מ לא נאסר: ואחרי הודיע כל זאת דעת לנבון נקל להצדיק הצדיק דמעיקרא בעי למימר דאף אם הוא של ישראל אז ישראל אחר שלא קיבל עליו אחריות מותר בו באכילה או בהנאה והחכם שהקשה עליו מההיא דמפני שהם מחליפין נתחלף לו בין לה דשעת אכילה ובין לה דשעת איסורו דעיקר מקלתא דראב"י לענין לה דשעת אכילה אימתר וע"ז סובבין דברי הגאון ז"ל דאם בשעת אכילה אינו שלו אז אף אם הוא של ישראל אחר שרי דכל שפיוצא בו א"ע בב"י גם באכילה שרי אבל הא דמצריכינן אליבא דראב"י ויהא שלו גם בשעת איסורו אין

זה מדרש' דלף שלף אי אתה אוכל כו' רק מפלגא ש"מ דלדידיה אין פאן שם חלות חמץ בפסח פנין שבפעליו עפוי"ם וממילא דשרי לקנותו ממנו אחר הפסח וזה דווקא ביד עפוי"ם אבל אם היה ביד ישראל אף שאינו אכלו בעצמו אלא שקונה ממנו ישראל אחר נמי אסור פנין שחל עליו שם חמץ בפסח ואתי שפיר דקאמר טעמא מפני שהם מחליפין דאי לאו דמחליפין בשל אינו ישראל הי' אסור פנין דבפסח חל עליו איסור חמץ שאסור לבצעליו לאכלו ולהקנות ממנו ונמשך איסור זה גם אחר הפסח שיהיה אסור לבצעליו או לקונה ממנו והוא שלו מעכשיו דכיון דעכ"פ חל עליו איסור חמץ תו לא פקע אלא שאינו אסור רק למי שהוא שלו וכיון שהוא עכשיו שלו אסור משא"כ כשהחליף אותו בחמץ של א"י שלא חל עליו האיסור כלל וכ"ז לענין אם עתה בשעת אכילה הוא שלו אבל אם בשעת אכילה הוא אינו שלו יפה פתב הגאון ז"ל דאין חילוק בין אם היה ברשות ישראל בפסח או ברשות העכו"ם ואפילו בפסח עצמו שרי לאכול או להקנות מחמץ של אחר בין ישראל או א"י דזהו עיקר למודו של ראב"י דדרשינן לה שיהא שלו בשעת אכילה והבא ברשות ישראל זה מותר לישראל אחר: איברא חזינו להגאון ז"ל בצל"ח שם ד"ה והא ר"א כו' שכ' שם דאף דמדאגבני קניה לעבור עליו בב"י מפל מקום פנין שלא נאסר רק לזה וגוף החמץ של הקדש הוא אם כן יכול הגזבר למכרו לאחר הפסח לישראל אחר כו' ע"ש.

ומ"מ נראה דהגאון לא קאמר אלא בכה"ג שלא נאמר ע"ז לפי שהיה בעליו בפסח רק משום דנתחייב באחריותו והלכך לא נמשך איסור החמץ על ישראל אחר הקונה אותו אחר הפסח כלל משא"כ אם היה של ישראל ממש בפסח שהיה אסור עליו לפי שהוא בעליו של חמץ ממילא דגם מי שהוא קונה אותו מיד הבעלים הרי הוא נכנס תחת הבעלים ואסור גם לו אחר הפסח פאלו היה ביד בעלים ממש וא"ש דקאמר לפי שהם מחליפין שאם לא היה מחליפין היה אסור לקנותו שהלוקח יש עליו דין המוכר עצמו ואף שהלוקח לא היה בידו בשעת איסור ב"י מ"מ כב"ר פתבתי דאיסור אכילה לאו בב"י תליא מלתא רק דילפינן מיניה שאין איסור רק על הבעלי של החמץ וכיון שזה קונה אותו הרי הוא במקום הבעלים משא"כ כשלא נאסר ע"ז רק מצד קבלת אחריות והבעלים של החמץ הוא ההקדש אם כן הקונה אותו מיד הקדש הרי הוא פאלו ביד הקדש דלא חל עליו איסור החמץ ומה איכפת לן בהא שישראל אחר קיבל עליו אחריות ונאסר עליו פנין שמ"מ אינו בעליו של החמץ ושפיר מותר לישראל אחר שקונה אותו מן ההקדש כנלענ"ד לפרש דעת הגאון ז"ל.

אף לשונו שם לעיל מיניה צ"ע שכתב אלא דלפי פשטא דסוגיין כו' אלא גם חמץ של ישראל זה מותר לישראל אחר שהרי זה האחר אינו עובר אליו בב"י אלא שבפעליו אינו יכול למכרו או ליתנו דלדידיה אסור בהנאה כו' ע"ש מלשון זה משמע דאף אם הוא של ישראל ממש מפל מקום שרי למי שנמכר או שניתן לו רק שהאיסור חל על המוכר או הנותן ואם כן הדרא קושיא לזכותיה ל"ל טעמא מפני שהם מחליפין.

אף נראה דאפילו תימא דגם בכה"ג שרי החמץ מפל מקום אסור ליקח ממנו פנין שיש איסור על המוכר למכרו הרי הקונה אותו מידו עובר משום לפני עור וא"ל דל"ש בזה לפני עור פנין שיכול לאכלו בעצמו או למכרו לעכו"ם ואף די"ל דמפל מקום מדרבנן

אסור אף בכה"ג כמ"ש התוספות וקרא"ש בריש שפת לענין פשט בעה"ב כו' ע"ש מפל מקום בש"ס דחולין מבואר שם דלענין דאורייתא מייירי אף ז"א דנלענ"ד דע"כ לא אמרינן דאי קאי בתרי עברי נהרא לא עבר על לפני עור מדאורייתא אלא בגונא שאין העבירה נגמרת מיד פגון להושיט פוס יין לנזיר כו' אבל להשקותו בינדים נראה שאין חילוק אף אם היה יכול לשותות בעצמו מפל מקום פינו שעתה זה נותן לתוך פיו ומעבירו על הדת יש בזה איסור דאורייתא ומכ"ש לפי מאי דאיתא במכילתא פרשה בא לא יאכל חמץ לעשות המאכל פאןכל כו' ע"ש אם פן נראה דבזה שהוא לוקח ממנו החמץ שאסור בהנאה הו"ל כמאכל ומנהגה אותו שאסור מדאורייתא ואין בזה מועיל מה שהיה יכול לאכול בעצמו או למוכרו לעכו"ם אלא בכל גונא עבד איסור דאורייתא ושאיר צריך לטעמא מפני שהם מחליפין דאל"כ אסור לקנות מע"ע לתת לו חליפי חמץ אלא דפשטא דש"ס דחולין משמע דלענין איסור החמץ גופיה מייירי וכן משמע בתוספתא דפסחים ע"ש ומחנורתא פדכתבנא מעיקרא הנלענ"ד פתבתי: דברי זעירא מן חבריאי.

הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד: ועל דברי הקושא השנית שהקשה החכם הנ"ל ה"ה מחנתי החרף המןפלג הנגיד מוהר"ר משה נ"י מק"ק וואדיסלוב בהא דאמרינן בפסחים דף ל"ז גבי מצות של מ"ש לר"י דאמר ממון גבוה פריף מי פתיב מצתכם ומאי קושא דלמא סבר לה רב אסי כראב"י אליבא דר"י דיליף שאור דאכילה משאור דראה ולפי זה בממון גבוה אינו אסור משום איסור חמץ ולענין מצה של טבל אמרינן לעיל דאם אין אסור משום ב"ת חמץ אינו יוצא י"ח מצה אם פן בזה דממון גבוה הוא נמי לא נפיק י"ח מצה פינו דלא חל עליו איסור חמץ עכ"ד החכם נ"י ועניתי ואמרת לי לישב זה עפ"י דברי התוספות שם דף כ"ט שכתבו דגבי הקדש קשה דאם פדאו הרי הוא שלו ולכאורה משפחת לה במ"ש אליבא דר"מ ואף שיל"ד דהתם אליבא דר"י קיימינן ולדידיה ליפא לתרוצי בכה"ג דאיהו פליג על ר"מ בזה וסבירא ליה דמ"ש לאו ממון גבוה הוא מפל מקום אפתי מצי לאוקמי בלחמי תודה ועיין בפני יהושע שפתב פן ועוד דאדרבא תיקשי הא דאמרינן לעיל דף י"ב ועוד אמר ר"י שני חלות תודות פסולות היו מונחות ואמרינן עלה אמאי קרי להו פסולות פדתנא אין מביאין תודה כו' ולפי זה קשה לראב"י אליבא דר"י דהא אין בתודה משום איסור חמץ פלל ואף למאי דמוקי התם לפי שלא נשחט עליהם הזבח מפל מקום קשה דמשמע במתניתין דהנה חלות היו של חמץ ולסימן שורפין אותם מפני איסור חמץ ונהרי לר"י לית בהו משום איסור חמץ פלל ודחוק לומר דסבירא ליה בהא כריה"ג דקדשים קלים ממון בעלים (ועיין בתשובה אחרת מ"ש בזה על דברי התוספות דף ל"ח ודברי הגאון בנ"ב מ"ת הארכתי בזה) ולכן נלענ"ד דא"ש דבסופה דף ל"ה פליגי דאיפא מ"ד לפי שאין בה דין אכילה דוקא לא מיקרי שלף אבל כשיש דין אכילה מיקרי שלף ורב אסי סובר דדין ממון נמי בעינו הלכך מ"ש בירושלים לר"מ דהוי ממון גבוה לא מיקרי לכם אע"פ שיש בו דין אכילה והנה התוספות בסופה דף כ"ז פתבו דכיון דלכם ממעט שאולה ממעט נמי שותפין דחד מלתא הוא והקשו על זה דהא לענין ציצית ממעטינן שאולה מכסותה ומרבינן שותפים מבגדיהם והריב"ש בסיומן פתב לתרץ דלענין ציצית שאיר אמרינן דאע"ג דהשני הוא שותף בזה מפל מקום במה נפטר חלקו מציצית והוא הפל בכלל פסותה פינו שעכ"פ המקצת שלו משא"כ בסופה שרוצה לצאת בה אם נימא דבעינו שיהיה שלו ממש במה יצא דהא עכ"פ המקצת אינו שלו והוא

כְּשֶׁאוּל בְּיָדוֹ לֹא נִפְיֵק ע"כ דְּבָרֵי פֶה קְדוֹשׁ הָרִיב"ש ו"ל וְש"י וּלְפִי זֶה י"ל דְּבַחְלוֹת תּוֹדָה אוּ מ"ש לר"מ פִּינּוֹן דִּישׁ לוֹ בְּהָ הֵיטֵר אַכִּילָה וְאִין לוֹ בְּהָ דִין מְמוֹן דְּמִי לְשׁוֹתְפִין בְּדָבָר וְנִהִי דְלַצָּאָת בּוֹ אִינוּ יוֹצֵא פִינּוֹן שְׂאִין כְּלוּלָה שְׁלֹו שְׁהָרֵי אִין לוֹ בְּהָ דִין מְמוֹן מ"מ לְעַנְנּוֹן שְׁיִהְיֶה עוֹבֵר עָלָיו בְּב"י שְׁפִיר הוּא עוֹבֵר פִּינּוֹן שְׁעַכ"פ יֵשׁ לוֹ בְּהָ הֵיטֵר אַכִּילָה וְהוּי כְּמִקְצֵת' שְׁלֹו וּמִקְצֵת' אִינְהָ שְׁלֹו וּמִחֲמַת הַמִּקְצֵת שְׁהוּא שְׁלֹו קָרִינּוֹן בִּיהָ לֶהָ וְלֹא גָרַע מִחַיִּיב אַחֲרֵיּוֹת דְּמִצְוֵי בְּיָדָה קָרִינּוֹן בִּיהָ וּמַכ"ש בְּזֶה שְׁרִשְׁאֵי לְאַנְכְלוֹ וְאִם יִגְנַב אוּ יִפְסִיד זְכוּת הֵיטֵר אַכִּילָה שְׁבֹו דְּפְשִׁיטָא דְּעוֹבֵר בְּב"י וּמִמִּילָא דְּאָרְף אִם גִּילְף שְׁאוּר דְּאַכִּילָה מְשְׁאוּר דְּרִאָיָה גְּמִי לֹא מְצִינּוֹן לְהֵתִיר בְּכַה"ג שְׁיֵשׁ לוֹ הֵיטֵר אַכִּילָה וּלְכַהָ שְׁפִיר הִקְשׁוּ הַתּוֹסֵפ' בְּפְשִׁיטוֹת דְּהִיכָא מִשְׁפַּחַת שְׁאוּכַל שְׁל גְבוּהָ כו' וְהִשְׁתָּא א"ש הָא דְּאָמַר ר"י ב' חֲלוֹת תּוֹדָה הִיוּ מְוַנְחִים אֶרְף אֲלִיבָא דְּרֵאב"י דְּהָא אֶרְף בְּל"ז תִּיקְשִׁי דְּמֵאֵי סִימְנָא בְּחֲלוֹת תּוֹדָה לְשׁוֹרְף מְשׁוּם ב"י הָא אִינְהוּ גּוֹפִינְהוּ לִית בְּהוּ מְשׁוּם בַּל יִרְאָה וְדוּחַק לֹוּמַר דְּלִסִּימָן בְּעֵלְמָא עֲשׂוּ פִן וְעִיקַר שְׁרִיפְתָן מְשׁוּם פְּסוּל שְׁבָהֶם אֲלָא וְדָאֵי דְּבַחְלוֹת תּוֹדָה פִּינּוֹן דִּישׁ בְּהֶם הֵיטֵר אַכִּילָה וְדָאֵי אֲסוּר מְשׁוּם ב"י וְאִינוּ בְּכָלְל שְׁל גְבוּהָ כְּלָל אֶרְף בְּחֲלוֹת תּוֹדָה פְּסוּלוֹת צ"ע קָצֵת וְקָצֵרְתִי: דְּבָרֵי הַק' אֶפְרָיִם: וְהִנְהָ זֶה מְקָרוֹב יִצְאָ לְאוּר עוֹלָם תְּשׁוּבַת נ"ב מִהַדוּרָא תְּנִינָא וְשֵׁם פִּלְפְלוֹ בְּזֶה הָאֲחִים הִיְדִידִים בְּנֵי הַגָּאוֹן ו"ל בְּיִשׁוּב הַקְּוִשְׁיָא הִרְאִישׁוּנָה וְלִהְיוֹת סְנִיגְרוֹן לְאַבְיָהֶם הַגָּאוֹן ו"ל וּמְחֻנְתְּנֵי יְדִידֵי הָרַב הַגָּו"ל מוה"ר יַעֲקֹבְקֵעַ הַרְצָה אֵת דְּבָרֵי הַגָּו"ל לְפָנָי אֲחִיו נ"י הַגָּאוֹן מוה' שְׁמוּאֵל וְהַזְכִּיר שֵׁם דְּבָרֵי בְּקָצֵרָה וְלֹא הוֹרְצָה לְפָנָיו לְהַעֲמִיס פִּן בְּכּוֹנוֹת הַגָּאוֹן ו"ל וְכַתֵּב לִי יִשְׁבַּע בְּעַנְיָן אַחַר דְּטַעֲמָא מְפָנֵי שְׁהֶם מִחֲלִיפִין מוֹעִיל לְהֵתִיר לְהַאֲכִיל לַע"ע עֲצָמָם וְאִין בְּזֶה מְשׁוּם לְפָנָי עוֹר וְהִנְהָ כְּבָר כְּתִבְתִּי שִׁי"ל דְּשִׁינְיָה לְפָנָי עוֹר מִחֲמַת גּוּף הַקְּנָנּוֹן אֲבָל לֹוּמַר דְּהַבְּרִיָּתָא בָּא לִיתָן טַעַם בְּשִׁבִיל שְׁיִהָא מוֹתֵר לְהַאֲכִילוֹ הוּא מְאָמַר סְתוּם לַעֲנ"ד וְגַם צ"ע דְּאֶפְשֵׁר גַּם אֲלִיבָא דְּר"ש דַּס"ל אֲסוּר מְדַרְבְּנָן שְׁיִינְיָה לְפָנָי עוֹר לְעֵבֹר עָלָיו מְדֹאוּרִיָּתָא דְּהָא ס"ס סְפִי לִיָּה אִיסוּרָא אֶרְף בְּכַמְהָ דְּוִכְתִּי לֹא מְשַׁמַּע הָכִי וְצ"ע: שְׁאֵלָה לֹז שְׁאֵלָה א' מְכַר חֲמִצּוֹ לֹא"י בְּמִרְתָּף וּבְתוֹף הַפְּסַח הַלֶּף א' מְאֲנָשֵׁי הַבֵּית לְמִרְתָּף וְהוֹצִיא בְּרִזָּא מִחֲבִיּוֹת י"ש וְשִׁפְףָּ מְמַנּוֹ אֶל כְּלֵי אֲחַד וְהַעֲמִיד אוֹתוֹ שֵׁם בְּזוּיּוֹת אַחַת מְקוּם מְוַצְנֵעַ כְּדֵי לְשַׁתּוֹת מְמַנּוֹ אַחַר עֲבוּר חַג הַפְּסַח וְאַחַר הַפְּסַח שְׁחִזּוּר הַנְּכָרֵי וּמְכַר הַמִּרְתָּף לְיִשְׂרָאֵל מְצָא הַבַּעַה"ב הַפְּלִי וְנִתְּנוּדַע הַדְּבָר וְעַתָּה עֲמַד הַשְׁאוּל וְשְׁאֵל מַה דִּינּוֹ שְׁל י"ש זֶה דְּאוּלֵי יֵשׁ אִיסוּר מְטַעַם מְדֹאֲגָבִל קִנְיָ וְנִתְּחַיִּיב בְּאַחֲרֵיּוֹת דְּחִיִּיב לְבַעַר: תְּשׁוּבָה מִתְּחִלָּה נִדוֹן שְׁיֵשׁ לְצַדָּד בְּדָבָר שְׂאִין כְּאִן אַחֲרֵיּוֹת עַל הַיִּשְׂרָאֵל כְּלָל שְׁהָרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּפְסָחִים דָּף כ"ט הִקְשׁוּ עַל הָא דְּקָאֵמַר רַב אַחָא בְּר יַעֲקֹב ר"י יִלְיָף שְׁאוּר דְּאַכִּילָה מְשְׁאוּר דְּרִאָיָה וּפְרַש"י וּמְוִתֵר חֲמִצּוֹ שְׁל עֲכוּ"ם אֶרְף בְּאַכִּילָה אֶרְף תּוֹף הַפְּסַח וְע"ז הִקְשׁוּ דְּהִיאָ אֶפְשֵׁר שְׁלֹא יִהָא שְׁלֹו בְּשַׁעַת אַכִּילָה דְּאִם גְּזַל מִן הָעֲכוּ"ם הָרֵי חִיִּיב בְּאַחֲרֵיּוֹתוֹ וְלֹא גָרַע מִחֲמַץ שְׁחִיִּיב בְּאַחֲרֵיּוֹתוֹ דְּהוּי כְּשִׁלּוֹ עַכ"ד וְהִנְהָ בְּמַג"ש הַשִּׁיב עַל קוּשְׁיַת הַתּוֹסֵף וְכ' דְּלִשְׁיַטַּת הָרַמְבַּ"ם דְּסְבִירָא לִיָּה דְּכָל שְׁהַעֲכוּ"ם אֲלֵם וְכוּפְהוּ לְשַׁלֵּם אֶרְף אִם לֹא קִיבַל הַיִּשְׂרָאֵל אַחֲרֵיּוֹת חִיִּיב לְבַעַר וּלְפ"ז ה"ה בְּכוּתִי חֲלֵשׁ שְׂאִינוּ יְכוּל לְכוּפְהוּ אֶרְף אִם קִיבַל עָלָיו אַחֲרֵיּוֹת אִינוּ חִיִּיב לְבַעַר ע"ש וְלְדְּבָרֵי בְּפְשִׁיטוֹת אִיכָּא לְמִימַר שְׁגָנַב מִהַעֲכוּ"ם בְּלִי יְדִיעַתוֹ וְאִין מִי שְׁיִכּוּפְנּוֹ לְשַׁלֵּם אִינוּ חִיִּי לְבַעַר וְא"כ שְׁרֵי בְּנ"ד.

אֲבָל הַדְּבָרִים מִתְּמַיְהִים דְּהָרֵי בְּפְסָחִים דָּף ה' קָאֵמַר אִין לִי אֲלָא בְּנְכָרֵי שְׁלֹא כְּיִבְשַׁתּוֹ נְכָרֵי שְׁכִיבְשַׁתּוֹ מְנִינּוֹ כו' וּפְרִיָּה הַש"ס כְּלָפִי לִיָּיא דְּנְכָרֵי שְׁכִיבְשַׁתּוֹ מְסַתְּבַר טְפִי לְאִיסוּרָא

ומשני איפוף רבא אמר כו' ולפי דבריו בנכרי שפכישתו באמת יותר נקל להתיר מטעם דאין קבלת אחריות של הישראל כלום.

וכן מבואר ברמב"ם גבי אם לא קיבל אחריות כ' ואפילו גר תושב שיד ישראל שולטת עליו הרי דנקט לשון אפילו גבי אם לא קיבל אחריות אבל להתיר בקיבל אחריות אלא שאין העפום"ם אלאם לכוף לישראל לא אשתמיט בשום פוסק למימר דבכה"ג שרי.

וכדי לתרץ שיטת רש"י ז"ל הנה נלענ"ד דרש"י לשיטתו דפירש בריש לולב הגזול סתם פותי גזלי ארעת' ניהו ושמא אותו הקרקע גזל הפותי מישראל ותמהו עליו דאפילו בכותי נמי הא קי"ל גזל עפום"ם אסור ובש"ת שער אפרים סימן ב' כ' דדעת רש"י דגזל עפום"ם אין אסור רק מדרבנן וכ"כ לפירש דברי הרמב"ן במלקחמות שכ' דגזלי ארעת' מפותי ומצנה הפא בעבירה ליפא כו' ע"ש ולענ"ד יש לתמוה דהא הך שמעתא דאוננכרי רב הונא קאמר לה ורב הונא בהדיא קאמר בב"ק דגזל פותי אסור משום שונאמר ואכלת את העמים כו' וכן מצאתי בכפות תמרים בר"ה דף כ"ח ובש"ת נודע ביהודא סי' פ"א ששניהם לדבר אחד נתפוננו לתרץ דעת הרמ"א באה"ע סימן כ"ח (ע"ש שכ' עוד דאע"ג דהרמב"ם פתב שאם גזל מחזיר היינו משום דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ואם פן לא קנה הגזל כלל אבל אם פכר אכל הגזל נדאי שאינו חייב לשלם ומאי דהנה הנה ע"ש ולפ"ז פשיטא דאי מגנב או מיתבד אין עליו חיוב אחריות פיון דלא שייך בזו מצות השקה) ואם פן לפ"ז שפיר פרש"י דוקא משום חשש גזל ישראל נגעו ביה דמתמת גזל דעפום"ם אין לחוש פיון דאין צריף להחזיר רק מדרבנן מפני חילול השם וכיון שהוא עצמו לא גזל מהפותי רק שיש לחוש שמא קונה משדה שגזולה מעפום"ם ובכה"ג נדאי דארף מדרבנן אין צריף להחזיר והיינו נמי טעמא דליפא משום מצנה הפאה בעבירה ואע"ג דגזל פותי אסור כמ"ש המג"א סימן תרמ"ז משום דאין חיוב להחזיר דאורייתא ולפ"ז מתרצא נמי קושית התוספות דפסחים משום דארף דגזל מפותי לא נתחייב באחריותו ואי מגניב או מתביד לא בעי לשלומי ואפ"ה לאו דידיה הוא פיון דקי"ל גזל פותי אסור ולפ"ז בנ"ד הנה לנו מקום להתיר מטעם זה פיון דאין הישראל מתחייב באחריות איברא שצ"ע שהרי הרמב"ם פ"ק א' מהלכות גזילה כ' אסור כו' וכ' הכ"מ ז"ל ודייק רבינו לכתוב אסור ולא כ' שעובר עליו בל"ת לומר שאין אסור זה מן התורה עכ"ל וכן משמע מדברי רש"י בסנהדרין שהביאו הפוסקים ז"ל ואם פן אף לפי מה שכתב המג"א סימן תרל"ז בשם ספר יראים לא מיקרי לכם מכל מקום הקא נדאי שעובר עליו וכמ"ש התוספות דלא גרע מקיבל עליו אחריות וה"נ הרי מצוי בידך הוא נעובר משום לא ימצא: והנה הדבר ברור דאיפא מ"ד דאסרו גזל מדאורייתא פדקאמר בב"מ גבי פועל בכרם פריף הניחא למ"ד אסור וכן בבכורות דקאמר למעוטי מאונאה פריף הכי וכן מוכח בדוכתי טוב' וכוננת הכ"מ דהרמב"ם לדינא פוסק דאין אסור רק מדרבנן ובזה נ"ל ליישב מה שהקש' הלח"מ פ"ק י"ב מהלכות שכירות על הרמב"ם שכ' רעה ולא של הקדש ונהרי בש"ס אמרינו רעה למעוטי עפום"ם ופריף הניחא למ"ד גזלו אסור היינו דאיצטרף קרא למשרי פועל אלא למ"ד מותר פועל מבעיא ומשני מוקים לה רעה ולא של הקדש וא"כ הרמב"ם דפסק גזלו אסור לא ה"ל לאוקמי רעה אהקדש ע"ש מה שתיירץ והניח בצ"ע למה לא כתב הדין דבכרם פותי מותר ליתן לכלים ולדעת הכ"מ לק"מ פיון דהרמב"ם פוסק דאין אסור רק מדרבנן א"כ שפיר מוקי רעה ולא של הקדש

דמדאוריינתא לא צריה קר' אעפוי"ם פקנש'י הש"ס פועל מבעיא ואפ"ה שפיר השמיט
הרמב"ם ולא כ' שמונתר ליתן לכלים פינו שפאמת אסור מדרבנן וקרא ליפא למשרי פן
נלענ"ד נכון אכל לדעת הסוברים דהרמב"ם מדאוריינתא אסר לה לגזל העפוי"ם קנשית
הלח"מ במקומה עומדת ואפילו למאן דיליף איסורא מקרא דואכלת את כל העמים מ"מ
תיקשי דלמא רעה למעוטי כותי בזמן שאין מסורים בידה אפילו מותר ליתן לכלים.

והנה בני"ב בב"מ אהא דקאמר רעה ולא של הקדש פתב וז"ל מהכא שמעינן דגזל עפוי"ם
אסור מדלא אמרינן איפכא רעה ולא של נכרי דרעה הוא דואל פליה לא תתן הא בשל
עפוי"ם תן וכבר תמה עליו מהר"מ מטיקטין ומעדני מלה דבש"ס מבואר איפכא ולענ"ד
נראה מזה דהנה גריס איפכא הניחא למ"ד מותר אלא למ"ד אסור מאי איפכא למימר
ואהא משני דמוקי לה רעה ולא של הקדש והשתא ניחא שזה היה גירסת הרי"ף
והרמב"ם ונסתלקה קנשית הלח"מ ועיין בש"ף ח"מ ריש סי' של"ז שכ' רעה ולא של
הקד' וה"ה של כותי לא למאי דקי"ל גזל עפוי"ם אסור פן הוא בש"ס עכ"ל ודבריו
תמוהים דמדמה עפוי"ם להקד' ובאמת בשל הקדש אפילו ליתן לתוף פיו אסור ולפי מה
דקי"ל גזל עפוי"ם אסור אפילו לכלים מותר אם נימא רעה ולא של כותי כדקאמר בש"ס
היינו דאיצטריה למשרי פועל וכמבואר ברש"י שם ואולי סבירא ליה לפרש כמ"ש
בשיטה מקובצת בשם הריטב"א ז"ל שכ' וז"ל הניחא למ"ד אסור פ"י איפכא למימר דה"נ
לא יאכל דאחשביה רחמנא פגזל פינו דאיהו לאו בר מצוה הוא כו' ומדבריו נראה דלא
גריס היינו דאיצטריה קרא למישרי וא"ש דברי הש"ף אכל צ"ע דהאיך כ' דכן הוא
בש"ס נגד פירש"י ז"ל וגם בסנהדרין דף נ"ז פתב רש"י דבכה"ג אין סבירא פלל לאסור
בכותי דמי איפכא מידי דלישראל בישראל שרי ולכותי אסור: והנה לדעת האומרים
דבגזל לא עבר בלאו נראה דה"ה בגנבה דבגזל סמיה ליה רעה ובגנבה פתיב לא תגנבו
ולא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו ומשמע מפשטיה דקרא דאיש בעמיתו אכל הני
דלעיל מיניה קאי (ולישנא דבעמיתו משום דלא תכחשו ולא תשקרו נקט אע"ג דלענין
גניבה שייך לומר מעמיתו ומצאתי בריטב"א חולין דף צ"ד ע"ב שכ' דמלא תגנבו ילפינן
דאסור לגנוב דעת הא"י וכי פתיב בסיפא דקרא איש בעמיתו אלא תכחשו ולא תשקרו
קאי במקום שאין חילול השם ודיקא נמי דלא פתיב מעמיתו או לעמיתו והיינו נמי
דיהבינן אתנחתא בלא תגנבו) וגם בגניבה אין איסור רק מישראל כמבואר בר"ה דף
ט' דחקמים ס"ל מקרא נדרש לפניו ולפני פניו ולאחריו וקי"ל פנותיהו וכן פסק הרמב"ם
שם (וה"ה פ"ב מהלכות שקירות לענין פשיעה בבועלים דפטור משום דפלוגתא דרב
אחא ורבינ' הוא והלכה כמיקל לנתבע וכ"כ הרי"ף ובפשיטות מצינו למימר דכיון
דמקרא נדרש לפניו פטור כמבואר שם ר"פ השואל ואולי ס"ל כמ"ש התוספות שם
דשמא לאו בכל דוקתא דרשינן לפני פניו) אמנם בנודע ביהודה פתב לחלק בין גזל
לגניבה וצ"ע דאונא' לכאורה לגניבה דמי טפי מגזלה וא"כ מאי פריה הש"ס בבכורות
הניחא למ"ד גזלו אסור אלא למ"ד מותר מאי איפכא למימר ומאי קושיא דאף מאן דסבר
מותר באונאה מודה דאסור אי לא הוי פתיב איש את אחיו דהוי אמרינן לא תונו סתמא
פתיב בין לישראל ובין לכותי וכן בפועל בכרם פשנותן לתוף פליו לכאורה לגניבה דמיא
ואפ"ה פריה הש"ס למ"ד מותר מא"ל דפועל מבעיא דשרי וכן בב"ק מיתי על ההיא
דמוכס מגזל כותי וגם מעובדא דהתם נראה שאין חילוק ועוד דא"כ תיקשי מאי פריה

לא תגנובו ל"ל דנילף מרבית ואונאה ומאי קושיא דהא אפתי איצטריף לאסור גניבת פותי וכמו שהקשה מהרש"א שם על התוספות לענין גזל וגם דלקאורה קשיא לפי הצריכותא דעביד רבא דאי פתיב אונאה ה"א משום דלא ידע דקמחיל וא"כ מאי פריף בבכורות אונאה מבטיא הא באונאה יש טעם לאסור משום דלא ידע ומחיל משא"כ בגזל דמייאש ומחיל אבל לפי מה שפתיבתי דבין בגניבה בין בגזל ליפא לאו רק דמואכלת את העמים ילפינן איסורא אם פן גזל וגניבה שוין ומאן דסבירא ליה מותר לא דריש קר' דואכלת אם פן ממילא גם גניבתו מותרת ופריף שפיר אונאה מבטיא דשרי פנין שהיא דרף מקח וממכר: והנה הרמב"ם פ"ב מהל' גניבה פתב הגונב את הפותי אינו משלם אלא הקרן בלבד שצאמר לרעהו ולא לפותי.

ונראה מזה דמדאורייתא מחויב בקרן עכ"פ וכן בפרק י"ג מהל' מכירה פתב הפותי אין לו הונ' שצאמר איש את אחיו וכן בפרק ג' מהל' גניבה הל' י"ג פתב גנב את הפותי או הקד' אינו נמכר על הקרן אלא הרי זה חוב עליו עד שיעשיר ולא מסתבר למימר דהיינו מדרבנן כמבואר לכל מעיין וא"כ מוכרח דבגניבת עפוי"ם מחויב לשלם מדאורייתא.

ואמנם גם בגזילה יש להוכיח שדעת הרמב"ם דאסור מדאורייתא שהרי בפרק ז' מה' גזילה פתב שהגזול לעפוי"ם ונשבע פטור מהחמש שצאמר וכחש בעמיתו אלמא שחייב בקרן דהא כפירת ממון בעינן אמנם לפי מ"ש בנודע ביהודה דאע"ג דנימא דצריף להחזיר מדאורייתא מטעם דכל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני מ"מ פל שאין החפץ בעין בנדאי א"צ לשלם וא"כ י"ל דהכא בגזילה קיימת מיירי מ"מ הלא דבריו לקוחים מהתוספתא וא"כ תיקשי מהכא לאב"י דס"ל דאי עביד מהני וכן צ"ע ממה דממעטינן לעפוי"ם מדין שומרים מדכתב רעהו כמבואר פ"ב מהל' שכירות ובח"מ סי' ש"א ותיפוק לי' דאפילו גנב או גזל אצלו אין מחויב להחזיר לו מדאורייתא וכן מוכרח מש"ס דבכורות דף י"ג דקאמר לעמיתך אתה מחזיר אונאה ואהא פריף התם הניח' למ"ד גזלו אסור כו' ולפי לישנא דנקט לענין חזרת האונאה אפילו למ"ד גזלו אסור מי ניח' אלא ע"כ דאי לאו דמיעטי' קרא ה"א דצריף להחזיר ג"כ ודווקא לומר דהיינו לרבא דס"ל אי עביד לא מהני דהא משמעות הסוג' שם דאזל' אליבא דאב"י דמשני התם בדיניהם שפסקה להם תורה כו' ועוד דבש"ס דתמורה דחיק למצוא איפא בינייהו בין אב"י לרבא וה"ל למימר נ"מ גזל עפוי"ם (ויש לדחות דאיפא לאשכוחי עוד נ"מ טובי ע"ש) וגם קשה דלקאורה הרמב"ם פוסק כאב"י כמ"ש המ"ל בהל' מלנה ולנה שמהתם יפה הכריח פן מדברי הרמב"ם אבל באמת ליתא כמ"ש המ"ל שם וכן מוכח מהרמב"ם בנזכתי טובי שפוסק לרבא ואין פאן מקומו: והנה מדברי ה"ה פ"ז מהל' גניבה נראה שהגזול מכותי עובר בל"ת שהרי הרמב"ם שם הל' ח' פתב וז"ל אחד הנושא והנותן עם ישראל או עם העפוי"ם אם מדד ושקל בתסר עובר בל"ת וכתב ה"ה דין גזל העפוי"ם שהוא אסור פבר ביארתי פ"א מהלכות אלו וכבר נתבאר שהמשקל הוא פגזל וא"כ משמע להדיא דסבירא ליה דעובר בל"ת ועיין בטור סימן רל"א והרמב"ם אסור גם להטעותו בחשבון ויליף לה מןחשב עם קוניהו וכלל העולה שפשוטי הדברים מראין שגזל וגניבת עפוי"ם דאורייתא ותייב להחזיר וכן נראה גם פן מש"ס דב"מ פ"ק המקבל גבי עושק שכר שכיר דכותי: ולפי"ז בנ"ד שפיר הוי חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח דמדאגביה נתחייב באחריותו ובכאן א"ל דאין דין שומרים לעפוי"ם משום דדוקא היכא דמדין שמירה איתנו

עלה וכיון דכתיב רעהו מפטר משא"כ גבי גזל אם נימא דמתחייב בהשבה אלמא אע"ג דלא מקיימינן ביה וכיחש בעמיתו מפל מקום והשיב את הגזלה אשר גזל קרינן ביה ואם כן אית לן למימר נמי דכעין שגזל יחזיר ומתחייב באחריותו ועוד דאף בשומרים מבואר בסימן ש"א דעת הרמב"ם דחייב בפשיעה והסכים לזה הש"ך ומבואר בא"ח די"א דאף באחריות פשיעה לחוד חייב לבער ואין להאריף בזה פי לענ"ד אין זה תלייה בדין שומרים ואם חייב בהשבה חייב באחריות ואם נימא דאין צריף להחזיר א"כ לא שניף חייב אחריות ולפי זה אפשר כיון דחמץ שע"ע הפסח דרבנן אית לן למיזל לקולא ולמימר דא"צ לשלם ואין פאן חייב אחריות ודידיה נמי לא הוי פינו דקי"ל אי עביד לא מהני אם כן כל זמן שהוא בעין לאו דידיה הוא ומחויב להחזירו אלא שפבר הוכחתי דהא לימא דאם נתחייב בהשבה אפילו אינו בעין נמי חייב ועוד דאיכא ספק ספיקא להחמיר ודא דלמא פדעת מהרש"ל הביאו הש"ך סימן שנ"ט וא"כ הוי דידיה ממש ואת"ל דאסור מן התורה ושמא מתחייב הישראל באחריות והוי פדידיה ואסור וצ"ע אם נאמר בזה דכיון שאלו הנה תובעו עכו"ם בדיני ישראל אי הנה מגניב או מתביד לא הנה מחויב לשלם כיון דיכול לומר קים לי שאיני מתחייב לשלם אם כן שוב מיקרי לא נתחייב באחריותו כלל וכיוצא בזה איתא בפוסקים בדוכתי טובי ועדיין צ"ע: ואמנם לכאורה יש לצדד בנ"ד ולומר דאף בישראל כה"ג לא נתחייב באחריותו כלל שהרי לקח אחת מהפלים שגמפרו לנכרי וא"כ אף דהגביה מפל מקום במקר כה"ג קי"ל דכליו של מוכר ברשות מוכר לא קנה ובגזל נמי לקנות להתחייב באונסין צריף שיקנה באחת מדרכי הקניות וכמ"ש התוספות בב"ק דף ע"ט דלא מתחייב באחריות דאונסין אלא במקום הראוי לקנות וכ"כ בהגהת אשר"י שם ואף לפי מ"ש התוספות בכתובות דף ל"א בשם ר"י דאביי ורבא לא פליגי ארבינא משום דאינו קונה לגמרי אבל מפל מקום מתחייב באונסין מ"מ הא רב אחא פליג עליה וסבירא ליה קנין גמורה בעינן וקי"ל פרב אחא כיון דמיקל לנתבע וכמ"ל שמבואר בפוסקים לענין פשיעה בבעלים וכ"כ הרמב"ם בפה"מ בב"ק שם שהגנב לא יקרא גנב עד שיביא דבר הגנוב לרשותו ויקנה אותו בדרך מדרכי קניית המטלטלין וכן פירש הסמ"ע בסימן שמ"ח ס"ק ח' עיין שם אבל מדברי הטור והמחבר שם שפכתו סתמא שמשכה חוץ מרשות בעלים א"כ אפשר דסבירא ליה דאפקה לר"ה נמי מהני פרבינא דס"ל הכי בכתובות אף מדברי הרא"ש פרק הכונס גבי ולסטים נמי שהפשיעה פתב דאע"ג דגזלן לא קני במשיכה דמאן א"ל למשוף מפל מקום כיון שעשה לה דבר הקונה במקח וממכר והוא עתה ברשותו חייב בשמירתו (ומ"ש דלא קני במשיכה ר"ל לקנות להיות שלו) מבואר דסבירא ליה גם כן שדבר הקונה במו"מ היא המתחייבתו בשמירתה ואף שיש לדחות נ"ל פשוטי הדברים כמ"ש.

וגם הלבוש סימן שצ"ו שפכת טעמא מפני שקנאה במשיכה ר"ל לענין חיוב אונסין ונסתלק מעליו השגת הסמ"ע שם ס"ק ה' וכן פוסק מהרש"ל ביש"ש פ' מרובה סימן ל"ב דמשיכה לסימטא בעינן אבל לכאורה צ"ע שהרי הרמב"ם פ"ג מהלכות גניבה פתב וז"ל פי' צד כו' או שגנב פיס בשבת והיה מגררו עד שהוציאו מרשות בעלים שהוא רה"י לר"ה ואבדו שם פטור מן התשלומין שאיסור שבת ואיסור גניבה והיזק באין פאחד עכ"ל ובש"ס דכתובות פריף אבריימא דהגונב פיס כו' דאפקיה להיכא אי לר"ה איסור שבת איכא איסור גניבה ליכא דאפקיה לצדדי ר"ה ואליבא דר"א ר"א מתני הכי רבינא

מתני דאפקיה לר"ה ובר"ה נמי קנה כו' וא"כ הרמב"ם שכתב דאפקיה לר"ה והיגו פאוקימתא דרבינא ונהרי הוא פוסק פאביי ורבא דמשיכה לא קנה בר"ה ומכרח לומר דשפיר מתחייב באונסין אע"פ שאינו קונה לענין מקח וממכר וסותר דבריו שבפה"מ.

ולדחוק ולומר דסבירא ליה פהרא"ה דכתובות דאף ע"ג דלא נהירא ליה לחלק בין קניה דלענין אונסין ובין קני' דלענין מכירה ממש מ"מ פתב די"ל דרבינא מודה דמשיכה לא קנה בר"ה רק דכה"נ שמוציאו מרשות הפעלים לרשות שאינו שלהם בלי דעתם בכה"ג קניה בר"ה ואם פן הרמב"ם בפירוש המשנה לא מייירי לענין משיכה לר"ה רק לענין שאר קניות אבל לשון הרמב"ם שכתב עד שיביא דבר הגנוב לרשות מבואר שאינו פן וגם בני"י פ"ק מרובה פתב דאף דמשיכה אינו קונה בר"ה היינו דוקא לקנות אבל להתחייב באונסין חייב וא"כ לפי דברי הרמב"ם והנ"י בני"ד י"ל דאף דכליו של מוכר ברשות מוכר לא קנה מפל מקום פניו שנתפונן לגונלם מתחייב באונסין.

אלא שלכאורה יש לי לתמוה על הרמב"ם פ"ג מהלכות גניבה הנ"ל שהרי בשפת דף צ"א פ"ק מהו ברייתא דהגונב פ"ס כו' על ר' יוחנן דקאמר אגד פלי שמייה אגד א"כ איסור גניבה קדים לאיסור שפת ואוקמא בדנספא וליכא שניצין.

וגם הלח"מ פ"ג מהלכות מכירה הקשה דאמאי לא פתב הרמב"ם אוקימתת הש"ס דב"ב דמייירי פכ"ס גדול שאין דרכו להגביה. לכך נלע"ד דאדרבא מזה מכרח דסבירא ליה כמ"ש בפירוש המשנה דקנין גמור בענין להתחייב באחריות ולכך השמיט אוקימתת הש"ס בשפת ובב"ב וגם אוקימתת הש"ס בכתובות דמוקי רב אשי שצירף ידו למטה מג' השמיט שפיר דבסנהדרין דף ע"ב אמר רב הפא במחמתר ונטל פלים ויצא פטור אמר רבא מסתברא כו' והאלקים אמר רב אפילו נטל ולא שבר מתיב רב ביבי בר אביי הגונב פ"ס בשפת כו' והלכתא דשדינהו בנהרא והרב המגיד ז"ל הביא דעה דעת יש מפרשים שאפילו השליכן לנהר אם הנה הנהר רחוק מרשות הפעלים חייב ולא פטרו אלא פשהיה סמוך לרשות הפעלים ומיד פשהוציאו השליכו ולא עמד ברשותו פלל וזה דעת ר"מ ורמב"ן ז"ל ודעת רש"י פרבינו ועיקר עכ"ל.

ולענ"ד תימא שאדרבא מדברי הרמב"ם מבואר דסבירא ליה פדעת הרמב"ן שהרי פתב ואיבדו שם משמע שמייד שמוציאו איבדו וכה"ג וכמ"ש הרמב"ן פ"ק בן סורר שוב מצאתי שגם הפ"ח פירש פן דברי הרמב"ם וכן נלענ"ד מבואר ממ"ש שאיסור שפת ואיסור גניבה והיזק באים פאחד תיבת והיזק מורה להדיא כמ"ש.

וכן מבואר מדברי הרמ"א שעל מ"ש המחבר ואיבדו שם הגיה דעת הרמב"ן שאם לא איבדו שם חייב. וא"ל שה"ה דקדק פן דאל"כ למה ליה לפלוגי בהגביה ברשות הפעלים הו"ל לאפלוגי אפילו בלא הגביה ולענין אם הנהר רחוק אין זה דקדוק שהרי הרמב"ם רצה להורות דאפילו תשלומי פפל משלם פשהגביה בבית הפעלים אבל פשהנהר רחוק והשליכו לתוכו אינו חייב רק הקרן וגם י"ל דהרמב"ם נקט לשון הש"ס פדרכו.

והשמתא לפי"ז תיקשי לכאורה דמאי פריף הש"ס אי דאפקיה לרה"ר איסור שפת איכא איסור גניבה ליכא דכיון דמייירי שמייד שמוציאו איבדו שם והוי איסור גניבה והיזק עם איסור שפת פאחד ומייירי ברקק שר"ה מהלכת בתוכו וכמ"ש הרמב"ן במלקמות שם או

בשאר אופן שאיבדו מיד וכיון דמטעם היזק קאטינו עלה לא איכפת לנו בקנייתו פלל דאע"פ שלא קנאו במשיכה להתחייב באחריותו מ"מ מתחייב מיד מחמת אדם המזיק ואז בא איסור שבת ג"כ וצ"ל דקושיות הש"ס מהתם אליבא דרב ביבי בר אבאי קאי דאיהו לא ס"ל לאוקמי הך ברייתא בדשדינהו בנהרא ומש"ה פריה בסנהדרין לרבא ומייתי סייעתא לרב וכיון דלא מיירי בהכי קשה דאפקיה להיכא משא"כ למסקנת הש"ס בסנהדרין דקאמר והלקתא דשדינהו בנהרא לק"מ ולפי"ז גם בההוא דקאמר בשבת ואי אמרת אגד כו' קשה דלמא לעולם שמייה אגד ואפ"ה לא קדים איסור גניבה משום דמיירי דאפקיה לר"ה וא"כ לא קנה פלל עדיין אימת מחייב מפי הוציאו לחוץ והשליכו בנהר שאז בא עיקר החיוב מטעם היזק אז חל איסור שבת גם פן וצ"ל משום דהתם נמי רב ביבי הוא דפריה לה ולשיטתיה דלא ס"ל לאוקימתא בדשדינהו בנהרא וא"כ קשה דאפקיה להיכא וע"כ מוכרח לאוקמי דאפקיה לצדדי ר"ה או בצירוף ידו למטה מג' או דבר"ה נמי קנה וא"כ פריה שפיר על ר' יוחנן ולא בעי לשנויי דשדינהו בנהרא משום דאפתי תיקשי לרבינא דסבירא ליה בר"ה נמי קנה אבל הרמב"ם שפוסק כמסקנת הש"ס דשדינהו בנהרא פסק שפיר אף בדאפקיה לר"ה ולא פתב בדנספא וליכא שנצין ואפ"ה איסור שבת וגניבה והיזק באים פאחד והשתא א"ש נמי קושית הלח"מ שלא הוצרך הרמב"ם לבאר דבכיס גדול מיירי דהכא לאו מטעם קנין אטינו עלה והרמב"ם לשיטתו הוכיח דקו' הש"ס בשבת אליבא דרבינא שהרי הרמב"ם ס"ל משיכה לא מהני בכליו של מוכר כמ"ש הלח"מ פ"ד מהלכות מכירה ולפי"ז קשה דמאי פריה בשבת הא איסור גניבה קדים דז"א שהרי גוף הכיס בודאי לא קנה פינון דמקצתו בפנים וכ"כ הרמב"ם בב"ב להוכיח דמשיכה מועלת בכליו של מוכר ע"ש אלא ודאי י"ל דקושיות הש"ס אליבא דרבינא דס"ל דלהתחייב באונסין מהני אף במקום שאינו קנין גמור במקח וכ"כ הרשב"א בשבת וא"כ אף אי הנה מוקי בדשדינהו בנהרא אפתי תיקשי דהא קמא קמא דנפיק גני וא"כ איסור גניבה קדים משא"כ הרמב"ם פוסק פרב אחא וכמבואר בפירוש המשנה הנ"ל ונפיר השמיט האוקימתת הנ"ל רק כתב אוקימתת הש"ס דשדינהו בנהרא: והנה הרמב"ם דעתו דמשיכה מועלת בכליו של מוכר וראייתו מהך דשבת דפריה איסור גניבה קדים כו' וכ"כ הרא"ש והריטב"א בב"מ גבי משוה קופה כו' ע"ש ולא ניתא להו לתרוצי סוגיא אליבא דרבינא וכמש"ל בשם הרשב"א ולפי"ז לפי מ"ש ה"ה והלח"מ דגם הרמב"ם קאי בשיטה זו סוגיא זו הני תיובתין וכדי ליישב זה נלע"ד דהרמב"ם לשיטתו פ"ד מהלכות מכירה וכ"כ בש"ע סימן קצ"ח אם הנה בר"ה ומשכו הלוקח או לסמטא פינון שהוציא מקצת החפץ מר"ה קנה וה"ה והלח"מ שם פתבו דכיון שפבר משוה פולה ברשות שאין המשיכה מועלת אז פינון שהוציא מקצת החפץ לרשות שהמשיכה קונה סגי ע"ש ומדברי הסמ"ע נראה שצריך למושכו פולו מר"ה לסמטא רק שא"צ שימשכו בסמטא עצמה מראשה לסופה ע"ש ונה תימא שמדברי הרמב"ם נראה דסגי במשיכה מקצתו לסמטא אף שמקצת השנניה עדיין בר"ה וכן נראה מדברי ה"ה ומה דמייתי ראיה מהא דאמרין עד שימשכו מר"ה לסמטא וכן מדברי הרמב"ם בסוגיא דהנה מגרר ויוצא והתם לא מיירי אלא לענין שא"צ למושכו בסמטא עצמה פמבואר מהרמב"ם הובא בש"מ פתובות צ"ל דה"ה סבירא ליה פינון דלא בעינו משיכה בסמטא עצמה ממילא דאף במשיכה מקצתה לסמטא סגי כל שמשוה בר"ה ע"פ פולה ובאמת גם

פירושו ה"ה בהרמב"ם שצריך שימשנה בר"ה ע"פ פולחן צ"ע דדוקא בספינה כיון שדינה במכירה רק דאיסקד המוכר שיקנה במשיכה צריכה שימשנה פולחן משא"כ היכא שהדין במשיכה ומשה סתם אף במקצת סגי ובספינה דוקא פליגי כיון דקפיד שיהיה במשיכה כדי שיהיה יכול לחזור בו ה"נ שמקפיד שימשנה פולחן דוקא משום האי טעמא גופא ומה שיש לדקדק בש"ס לפי"ז יש לי ליישב על נכון ועיין במגדל עוז שם שפראה שפירוש לזה.

וכ"כ הרא"ש דדוקא בספינה אבל במטלטלים במשיכה כל דהו סגי אמנם כן קשה בסוגיא דשבת דמוקי בנספא דאפתי קשה נימא כיון דמשנה מקצתו קני ליה כוליה ואם כן אפתי איסור גניבה קדים ודוחק לומר שהיה מונח אצל הפתח שלא משכו ממקום שהיה בו עד שיצא פולו ולכאורה היה אפשר לומר דטעמא דהרמב"ם דבמשיכה מקצתו סגי הואיל ויכול לנתקו כו' פדאימא בב"מ והש"ף בח"מ סימן קצ"ח כתב דבמכר שפיר מהני הואיל ויכול לנתקו כיון דאיכא דעת אחרת מקנה לא מהני משיכה מקצתו אף דאפתי קשה דמה בכך שבגניבה דאין שם דעת אחרת מקנה לא מהני משיכה מקצתו אף דאפתי קשה דמה בכך שבגניבה אין דעת אחרת מקנה כיון שעכ"פ לענין מקח קונה ממילא דבגב מהני להתחייב באונסין ואדרבא לענין אונסין קיל טפי עכ"פ אליבא דרבינא ומכ"ש דקשה לפי מה שפראה מהסמ"ע סי' רע"א דאפילו במציאה נמי מהני היכא דיכול לנתקו ועיין בכתובות דף למ"ד ד"ה ואי לא מצי לאהדורי ובמקום אחר כתבתי בזה.

ולכן נלענ"ד לפי מ"ש דהא דמשיכה מקצתה מטעם הואיל ויכול לנתקו אתינו עלה יש לחלק בדבר דדוקא היכא שאוחז בגוף הפלי עצמה שרוצה לקנות דכיון שהמקצת בידו ויכול לנתק פולו הוי כאילו תופס פולו דלא מהני ואף בקנין חליפין דוקא פשוטן לו מגוף הפלי אלא שאין בו ג' על ג' אבל פשוטנו נותן לו רק המשיכה שהסודר קשור בו נלענ"ד דנדאי לא מהני אף להרמב"ם ודלא פדמשמע מדברי הלח"מ שהבאתי לעיל ומכ"ש במקח וממכר בכה"ג דהא לא אשפחן קנין מוסירה כ"א בבהמה דוקא (וכ"כ התוס' והפוסקים דלא אשפחן קנין מוסירה כ"א בבע"ח ובספינה דממילא אזלי יעו"ש) דאורחיה בהכי להקנות לחבירו ע"י מוסירה פאדם המוסר דבר לחבירו משא"כ בשאר מטלטלים דלא שייך זה ודאי דלא קני בתפיסת החוט הקשור בפגד וכה"ג כיון שאינו אוחז בפגד עצמו וראיה לזה ג"כ מהא דאמרינן בב"מ אהד רכוב תמור וא' תפוס במוסירה זה קני תמור וזה קני מוסירה וקאמר רבי אבהו דאפילו כוליה מוסירה קני הואיל ויכול לנתקו כו' הא קמן דרבי אבהו סבירא ליה הואיל ויכול לנתקו מלתא הוא ואפ"ה בתמור גופא לא קני ולא מידי אע"ג שע"י המוסירה יכול לנתק התמור למנושכו אצלו אלא ודאי כיון דבתמור לא תפיס מידי לא אמרינן הואיל ויכול לנתקו ע"י המוסירה והנה לכאורה צריכה להבין בהא דמוקי התם בדנספא וקשה דהא מה שתופס בידו עכ"פ קונה להתחייב באונסין וכמו דקי"ל לענין מציאה דמה שתופס בידו קנה וא"כ לענין זה ודאי איסור גניבה קדים והא"ף קאמר פטור דמשמע דלא מחייב כלל וצ"ל דבאמת מיירי שאינו תופס רק קצת מן הפיס לבד שהנספא אינה מגעת רק עד החצי או יותר אבל לא עד שוליו ממש ולפי"ז א"ש נמי מה שהקשיתי דנהי דמיירי בנספא מפל מקום כיון דמשנה מקצתו קנה לכולו וא"כ איסור גניבה קדים ולפי מה שכתב א"ש דמידי הוא טעמא להרמב"ם אלא משום הואיל ויכול לנתקו וזה לא נאמר רק באוחז בגוף החפץ משא"כ

בזה שלא ידבק בידו מאומה מגוף הנספא רק שיכול לנתקו ולמשכו לחוץ ע"י תפיסתו בפיס וזה לא אמרינו כמש"ל מה שא"כ בס"ד דבמעוה מירי פריה שפיר איסור גניבה קדים וא"ל זהו"ל משיכה בכליו דמוכר ז"א דגוף הפיס אע"פ שמקצתו בפנים מפל מקום מאחר שזה תפוס ועומד בפנים עצמו במשיכה מקצתו סגי ליה וקני ליה ומשיכה בכליו דידיה מיקרי וקני להמעוה שיצאו לחוץ ושפיר פריה איסור גניבה קדים.

אמנם לפמ"ש לעיל דהש"ס דשבת אליבא דרבנא י"ל בפשיטות הא דמוקי בנספא אע"ג דבמשיכה מקצת סגי היינו פשמשה למקום שהמשיכה מועלת פגון סמטא משא"כ במשה לר"ה פיון דאינה משיכה לענין קנין פלל רק דלרבנא מהני לענין אונסין וזה דוקא במשה פולו לר"ה ולא מקצתו וכן מבואר בדברי הרשב"א בשבת שם דאף דנימא דכליו של מוכר היכא דלא משתקיל ליה נמי קנה במקר מ"מ לענין אונסין דמחייבנו אף בדאפקיה לר"ה ודוקא היכא דאי בעי שקיל ליה ע"ש ואם פן יש לומר דה"ה שצריה למשה עכ"פ פולה.

ועוד יש לומר דהא דסגי במשיכה מקצת היינו דוקא מרה"ר לרשות המועיל משא"כ פשהוא ברשות המוכר אמרינו זיל בתר איפכא פיון שמקצתו ברשות המוכר אין משיכה זו מועלת: ועכ"פ מ"ש דהרמב"ם סבירא ליה לפסוק פרב אחא דבעינו קנין המועיל לענין אונסין וכמ"ש בפירוש המשנה ולכך פתב שהוציאו לר"ה ואיבדו שם דמטעם היזק אחינו עלה הוא נכון וצ"ע בדברי הרמב"ן במלחמות שכתב דשדיהו בנהרא מיד פגון ששילשל ידו כו' וכאוקימתא דמוקי לה בכתובות כו' דלכאורה אין צריה לזה וכמ"ש הרמב"ם שהגניבה וההיזק באים פאחד עם איסור שבת וכן מוכח שהיא דעת הטור שהרי פתב פסימן שנ"א דהיא דהגונב פיס אוקימתא דרב אשי פגון ששילשל ידו למטה מג' והיינו משום דס"ל דבר"ה לא קנה וכמבואר ג"כ בסמ"ע והיינו משום דהטור לא מירי באיבדו מיד ולכך הוצרה לאתויא אוקימתא דרב אשי וכ"כ בש"מ ב"ק פשם הר' יונתן ז"ל וכן משמע שם לשיטת הרא"ש ז"ל וכן פאגודה בב"ק נראה דסבירא ליה דהך דרבנא פליגי אדאב"י ורבא וכוונתיהו קי"ל אף בכתובות שינה את טעמו והביא דברי התוספות פשם ר"י דלאונסין קנה (וצ"ע שגם בב"ק פתב פשם ר"י וצריה לומר שהיא הריצב"א) ולענ"ד דאף הר"י מודה להלקתא פרב אחא פיון דהני קולא לנתבע וכמש"ל שמבואר בב"ק פ' השואל דפסקינו כה"ג פמאן דמיקל ומ"ש התוספות בב"ק דלא שנייה הכא הלכה פרבנא לקולא הפשט מבואר דלגבי מאי דפליג אאב"י ורבא אין לומר פן וכן מבואר פשיטה מקובצת פשם הרא"ש ז"ל ואם פן פיון דמגדולי הפוסקים מבואר דסבירא ליה דקנין גמור בעינו להתחייב פאחריות והכא דכליו של מוכר ברשות מוכר הוא ואינו קנין פלל ואפילו לקנין ר"ה אליבא דרבנא לא דמי וכמש"ל משם הרא"ה ז"ל וא"כ בנ"ד לא נתחייב פאחריות התחייב פלל אפילו אם היה של ישראל וכו' שהיא של עכו"ם ושרי בהנאה: אף לכאורה י"ל דאין זה פליו של מוכר ברשות מוכר דע"כ לא מיקרי ברשות מוכר אלא פשלא הגביה אבל הכא שהגביה אין זה רשות מוכר כ"א רשות לוקח וכדאמרינו בכתובות דף ל"א מה הגביה דאמי לרשותי כו' ואף דלגרמב"ם ודעימיה אין משיכה מועלת בכש"מ מפל מקום הכא י"ל דגם הפלי לא מיקרי פליו דמוכר פיון שע"י ההגביה נתחייב פאונסין אף על הפלי ולכאורה היה אפשר לומר פיון דזה שגנב היי"ש לא נתפונן על גניבת הפלי פלל ממילא דאין חיוב אונסין על הפלי אף דז"א

דְּהָא עכ"פּ הוּא עַל הַכְּלִי שׁוֹאֵל שְׁלֵא מַדְעַת דְּקוּ"ל גְּזֻלָּן הוּא וּמִתְחַיֵּיב בְּאַוֶּנְסִין וְכֵן מִשְׁמַע בְּגִיטִין דְּרַב נ"ב דְּקֶאָמַר מְנַסֵּף מְדַאגְבִּיָּה קְנִיָּה כּו' וְלִכְאוּרָה קְשָׁה דְּהָא הַכְּלִי שְׁהֵינן בְּתוֹכוֹ לֹא עָלָה עַל לְבוֹ לְגִזּוּל אוֹתוֹ רַק שְׂרָצָה לְנַסֵּף הֵינן שְׁבִתוֹכוֹ וְאִם כֵּן לֹא קְנִיָּה הֵינן לְאוֶנְסִין כְּלָל שְׁהָרִי בְּתוֹף כְּלִי דְּנִגְזָל הוּא וְדוֹסָק לּוֹמַר דְּהָא דְּקֶאָמַר מְדַאגְבִּיָּה קְנִיָּה הֵיננו ע"י שְׂכֻשׁוּף יָדוֹ בְּגוּף הֵינן עֲצָמוֹ דְּאִין זֶה בְּמִשְׁמַע אֱלָא נִרְאָה הַטַּעַם כּמ"ש דְּעכ"פּ הוּי גְּזֻלָּן עַל הַכְּלִי ג"כ שְׁהָרִי הוּא שׁוֹאֵל שְׁלֵא מַדְעַת וְכַמְבֹּאֵר בְּסִימָן רצ"ב דְּמִשְׁעָה שְׁמִשְׁמַשׁ בְּהַ חַיִּיב עָלֶיהָ מִשׁוּם שׁוֹאֵל שֶׁל"מ אַע"פ שֶׁהוּא תִּשְׁמִישׁ שְׁאִינוֹ מְחַסְרוֹ וְכַדְאֶמְרִינן בְּב"ב דְּרַב פ"ח כִּינן שְׁנִטְלַת הַצְּלוּחִית מִיַּד הַתִּיבּוֹק לְמוֹד בְּהַ לְאַחֲרִים כּו': אֲמַנְם נִלְעַנ"ד כִּינן דְּכְלִי זֹו שְׁשֻׁפְּהַ בְּהַ הוּא כְּלִי שְׁאִין הַבְּעָלִים מְקַפִּידִין עַל תִּשְׁמִישׁוֹן לֹא הוּי אִף שׁוֹאֵל שֶׁל"מ ע"ש בְּסִימָן רצ"ב בְּסִמ"ע ס"ק ד' וּבִשְׁ"ף ס"ק א' וְאֵע"ג דְּעכ"פּ לֹא עָדִיף מִשׁוֹאֵל מַדְעַת דְּחַיִּיב בְּאַוֶּנְסִין מְכַל מְקוּם נִרְאָה דְּמַה שֶׁהוּא שׁוֹאֵל עַל הַכְּלִי אִין בּוֹ מוֹעִיל שְׁיִקְנֶה עַל יָדוֹ מַה שְׁבִתוֹכוֹ אִף לְהַתְחַיֵּיב בְּאַוֶּנְסִין וְדוֹקֵא אִם נִעְשָׂה גְּזֻלָּן עָלֶיהָ אֲמַרִּינן דְּקוֹנָה לְעַנְוֵי אֲוֶנְסִין מִשָּׂא"כ בְּזֶה שֶׁהַחַיִּיב שֶׁל הָאוֶנְסִין הוּא מִצַּד אַחַר לְפִי שֶׁכָּל הַנְּאָה שְׁלוֹ אִין ע"ז שֶׁם קְנִין אִף לְעַנְוֵי חַיִּיב אֲוֶנְסִין וּמכ"ש לְפִי דְּעַת רַב הַפּוֹסְקִים דְּקוּ"ל כּר"פ בְּפָרָה שְׁאוּלָּה וּטְבַחְהַ בְּשֶׁבֶת דְּפִטוֹר דְּלֹא רָמוֹ עָלֶיהָ תִּשְׁלוּמִין מִשְׁעַת שְׁאֵלָה אֱלָא מִשְׁעַת אֲוֶנְסִין וְאֵילָף ע"ש וְא"כ פְּשִׁטָּא דְּלֹא מְהַיְ בְּזֶה מַה שְׁהַכְּלִי שְׁאוּל בִּידוֹ לְקִנּוּת בּוֹ מַה שְׁנָתָן לְתוֹכוֹ לְחַיִּיב אֲוֶנְסִין כִּינן דְּכָל זְמַן שְׁהַכְּלִי בְּעִין לֹא חָל עָלָיו שֶׁם חַיִּיב אֲוֶנְסִין כְּלָל רַק עַד שְׁעַת הָאוֶנְסִי מִמֶּשׁ וְעֵינן בְּסִימָן שֶׁמ"א וְנִרְאָה בְּרוּר דְּבַכְה"ג שֶׁהוּא כְּלִי שְׁאִין בְּעָלִים מְקַפִּידִין עַל תִּשְׁמִישׁוֹ וְלֹא הָיָה בְּדַעְתּוֹ לְגַנּוֹב וְלְגִזּוּל אוֹתוֹ לֹא קְנִי בֵּיהַ מַה שְׁבִתוֹכוֹ לְאוֶנְסִין כִּינן דְּבַמְקַח כְּה"ג לֹא קְנִי אִף בְּרִשׁוּת לּוֹקַח כְּמְבֹאֵר בְּח"מ סִימָן ר' סְעִיף ה' דְּאֶפִּילוֹ אֲמַר לוֹ זִיל קְנִי לֹא קְנִי אַע"ג דְּכִינן דְּאֲמַר לוֹ זִיל קְנִי גַלִּי דְּעַתִּיָּה שְׁאִינוֹ מְקַפִּיד עַל הַנְּחָתָן בְּכְלִי לֹא מְהַיְ ע"ש בְּסִמ"ע ס"ק י"א: אֲבָל אַחַר הַעֵינן הָא לִיתָא דְּבַנ"ד שְׁפִיר הוּי קְנִיָּה לְעַנְוֵי מְכִירָה שְׁהָרִי אֲנִין קוּ"ל דְּמִשְׁיָכָה מוֹעֵלֶת אִף בְּכְלִי שֶׁל מוֹכֵר וְא"כ ה"ה הַגְּבַהַה אִף בְּכְלִי שֶׁל מוֹכֵר וּבְרִשׁוּתוֹ שְׁהָרִי הַתּוֹסְפוֹת בְּב"ב דְּרַב פ"ה יְלִפִי דְּמִשְׁיָכָה מְהַיְ מְדַקְתְּנִי בְּרִשׁוּת מוֹכֵר לֹא קְנִי עַד שְׁיִגְבִּיהֶנָּה אוֹ עַד שְׁיִוצִיאָנָה מְרִשׁוּתוֹ וּמוֹקִי לָהּ בְּכְלִי דְּמוֹכֵר וְא"כ מוֹכֵחַ לְהַדְיָא בְּפִשְׁטוּת דְּהַגְּבַהַה מְהַיְ אִף בְּרִשׁוּת הַמוֹכֵר וּבְכְלִי וְכ"כ רַבִּינוֹ וְרוֹחָם נְתִיב י' ח"ב לְהַדְיָא דְּהַגְּבַהַה מְהַיְ וּמְבִיאֵו ב"י סִימָן ר' וְאִם כֵּן בְּנ"ד כ"ע מוֹדוֹ שְׁנַתְחַיֵּיב בְּאַחֲרִיּוֹת רַק לְהַנְדֵּף דְּסְבִירָא לְהוֹ דְּמִשְׁיָכָה אִין מוֹעֵלֶת בְּכְלִי דְּמוֹכֵר וְא"כ ה"ה הַגְּבַהַה וּלְדַבְרֵיהֶם צְרִיף לִינְשֵׁב הַהִיא דְּבְרִשׁוּת מוֹכֵר כּו' וְעֵינן בְּרַמְבַּ"ן וּבִשְׁ"מ ב"מ דְּרַב ט'.

זוֹלַת לְדַעַת רִש"י דְּסְבִירָא לִיהַ דְּבַעֲפוֹ"ם אִין מְשִׁיכָה קוֹנָה וְאִין חִילּוֹק בֵּין עַפּוֹ"ם מִיִּשְׂרָאֵל אוֹ יִשְׂרָאֵל מְעַפּוֹ"ם כְּמְבֹאֵר בְּשְׁ"ף ח"מ סִימָן קצ"ד וְאִם כֵּן יִשְׂרָאֵל מְעַפּוֹ"ם לֹא קְנִיָּה אִף בְּהַגְּבַהַה כ"א בְּכֶסֶף דְּוֹקֵא וְכִינן דְּבַמְכֵר אִין הַגְּבַהַה קוֹנָה אִף לְעַנְוֵי חַיִּיב אֲוֶנְסִין אִף בְּמִשְׁיָכָה וְהַגְּבַהַה לֹא מִתְחַיֵּיב בְּאַוֶּנְסִין וְכֵן נִלְעַנ"ד שֶׁהוּא שִׁיטַת רִש"י בַּע"א דְּרַב ע"א דְּמִיַּתִּי רִאִיָּה דְּמִשְׁיָכָה בְּכוּתִי אִינוֹ קוֹנָה מְדַאֲמַר רַחב"א אֲמַר ר' יוֹחָנָן כֵּן נָח נִהְרַג עַל פְּחוּת מִש"פ וְלֹא נִתְּנָן לְהַשְׁבּוֹן וְאִי אֲמַרְתָּ מְשִׁיכָה אִינוֹ קוֹנָה אֲמַאי נִהְרַג כּו' פִּירִש"י הָא לֹא קְנִיָּה וְכָל הֵיכָא דְּאִיתָּן בְּרִשׁוּתָּן דְּיִשְׂרָאֵל הוּא וְהַקְּשׁוֹ הַתּוֹסְפוֹת דְּהָא יִשְׂרָאֵל נְמִי קְנִי לְאוֶנְסִין אִף שְׁאִינָה קְנִיָּה לְהִיּוֹת שְׁלוֹ וְה"נ כּוֹתִי לְעַנְוֵי חַיִּיב מִיתָה וּלְפִי מ"ש א"ש דְּאִף בְּיִשְׂרָאֵל לֹא קְנִי לְאוֶנְסִין אֱלָא הֵיכָא דְּבַמְקַח כְּה"ג קְנִי וְכִינן דְּבַמְקַח

בַּעֲפֹמָם כֹּה"ג לֹא קָנִי אֶף לְעֵינַי חַיִּיב מִיָּתָה נָמִי לֹא קָנִי וְלֹא מִיָּדִי עֲבִיד דְּאַפְתֵּי בְּרִשׁוֹת
יִשְׂרָאֵל הוּא לְגַמְרֵי אֶף י"ל דְּקֹנְשֵׁי תְּהוֹסְפוֹת א"ש לְשִׁיטָתָם דְּהוּרֵי בַּעַל תְּהוֹסְפוֹת
לְשִׁיטָתוֹ דַּס"ל אֲלִיבָא דְרַבִּינָא לֹא בַּעֲיֵנָּה קִנְיָה גְּמוּרָה לְהַתְּחַיֵּיב בְּאַנְוִסִין וְהָתָּם רַבִּינָא הוּא
דְּמִקְשָׁה לְרַב אֲשֵׁי מַהֲדָּב"נ גְּהָרְג כו' וְשִׁפִּיר הַקְּשׁוֹ דְּלְשִׁיטַת רַבִּינָא אַע"פ שְׂאִינוּ קָנִינָא
גְּמוּרָה קִנְיָה לְהַתְּחַיֵּיב בְּאַנְוִסִין אֲבָל בְּאַמַּת רַש"י מְצִי סִבְר פְּשִׁיטַת הַרִיצָב"א בְּכַתְּנֻבוֹת
וּבְבָא קָמָא דְרַבִּינָא ס"ל מְשִׁיכָה בַר"ה קִנְיָה אֶף בְּמִכְרָ וְלַעוֹלָם קִנְיָה גְּמוּרָה בַּעֲיֵנָּה וּמִקְשָׁה
שִׁפִּיר לְרַב אֲשֵׁי וְעוֹד י"ל דְּרַבִּינָא מִקְשָׁה לְרַב אֲשֵׁי לְשִׁיטָתוֹ דְּמוֹקֵי בְּכַתְּנֻבוֹת כְּגוֹן שְׂצִירָף
יָדוּ כו' וְהֵינָנו מְשׁוּם דְּסִבְיָרָא לִיָּה דְּקִנְיָה גְּמוּרָה בַּעֲיֵנָּה וְגַם מַה שְׂהַקְּשׁוֹ שָׁם עַל רַש"י
דְּפִירֵשׁ לֹא נִימְנָה לְהַשְׁבִּיב הֵינָנו דְּקִימֵי לִיָּה בְּדַרְבָּה מִיָּנִיָּה (וּבְרַש"י שְׂלַפְנֵינוּ לֹא נִמְצָא כּוֹן)
וְכַתְּבוּ וְלֹא נִרְאָה דַּא"כ לֹא יִתְחַיֵּיב פּוֹתֵי לְשִׁלְּמֵם גְּזֻלוּ בְּשׁוּם עֵינָּה לְכַאוּרָה ז"א דְּהָא אֶף
דְּקִימֵי לִיָּה בְּדַרְבָּה מִיָּנִיָּה חַיִּיב לְשִׁלְּמֵם גְּזֻלוּ כְּשֶׁהוּא בַּעֲיֵנָּה וּמְצָאֵתִי בְּעִירוֹבִין דְּרָף ס"ב שְׂפַתְבוּ
תְּהוֹסְפוֹת לְהִקְפֹּף דַּא"א לֹמַר דְּפִטוֹר מְשׁוּם קַל"ב"מ דְּהָא אֶף בִּישְׂרָאֵל כְּשֶׁהוּא בַּעֲיֵנָּה חַיִּיב
לְהַחְזִיר כְּדַאִיתָא פֶּרֶק בֵּן סוּרָר אֲבָל גַּם בְּזֵה י"ל דְּרַש"י לְשִׁיטָתוֹ דַּס"ל בְּסִנְהֶדְרִין שָׁם
דְּאֶף כְּשֶׁאִיבְדוּ אַחַר שְׂיָצָא מִתְּהַחְתֵּרַת פִּטוֹר וְלֹא אֲמַרִּינָּה דְּהוּי כְּפִקְדוֹן גְּבִיָּה וַא"כ ע"כ
לֹמַר כְּשִׁיטַת הָרַז"ה שָׁם דְּחוּמְרָא בְּעֻלְמָא הוּא דְּרַמִּי רַבְּנָן עֲלֵיהֶּ דְּנִהְדָּר כְּשֶׁהוּא בַּעֲיֵנָּה
וְהוּא דַּב"נ גְּהָרְג וְלֹא נִימְנָה לְהַשְׁבִּיב הֵינָנו מְדַאוּרֵייתָא אֲבָל מְדַרְבְּנָן וְדַאִי חַיִּיב עַכ"פ
כְּשֶׁהוּא בַּעֲיֵנָּה וְכִמוּ שְׁהוֹכִיחוּ תְּהוֹסְפוֹת מַהֲדָּב"נ דְּנִטְלוּ לְסֻטִּים כְּסוּתוֹ ע"ש וּבְתַשׁוּבָה אַחְרַת
הָאַרְכָּתִי בְּזֵה וּבְדַבְרֵי הַסַּמ"ע וְהַש"ף וְאִין כְּאִין מְקוּמוֹ: וַיָּצָא לְנוּ מְזֵה לְשִׁיטַת רַש"י
דְּסִבְיָרָא לִיָּה דְּמְשִׁיכָה לֹא קָנִי בַּעֲפֹמָם אִין הַיִּשְׂרָאֵל מִתְּחַיֵּיב בְּאַחְרֵיּוֹת וּמַכ"ש לְשִׁיטַת
הַרְמַב"ם דְּלַעֲיִל דְּסִבְיָרָא לִיָּה דְּבַכְלִיּוֹ שֶׁל מוֹכֵר לֹא מְהַיֵּי מְשִׁיכָה כֻּלָּל וְכַדְמִשְׁמַע מְדַבְרֵי
ה"ה פ"ד מִהֲלָכוֹת מְכִירָה הִלְכָה ה' בַּמ"ש טָעַן פִּירוֹת וְכִמוּ שְׂבִיָּאָר הַלַּח"מ שָׁם וְזֵה דַעַת
קֶצֶת מְפָרְשִׁים הִבִּיאוּ הַרְשֵׁב"א בַּב"מ דְּרָף פ"ו ע"ש דְּסִבְיָרָא לִיָּה דְּאִין חִילּוּק בֵּינָן רִשׁוֹת
לְמְשִׁיכָה דְּאִי לֹא קָנִי כְּלִיּוֹ שֶׁל מוֹכֵר בְּרִשׁוֹת לֹקַח מְשִׁיכָה נָמִי לֹא מְהַיֵּי וְלַעַנ"ד קֶצֶת
רְאִיָּה לְדַבְרֵיהֶם מְדַקְאָמַר הָתָּם א"ל רַב הוּנָא בְּרִיָּה דְּמָר זוּטְרָא לְרַבִּינָא מְפָדֵי פִּירְקוֹן קֶתְנֵי
מַה לִּי פֶּסֶק וּמַה לִּי לֹא פֶּסֶק א"ל פֶּסֶק סְמָכָא דַּעֲתִיָּה כו' וְלַכַּאוּרָה מְשַׁמַּע דְּזוֹקָא לְכַתֵּר
דְּאוּקִימֵי לִיָּה בְּמִתְאַכְלֵי דְּתוּמֵי קָא קִשְׂיָא לִיָּה הִכִּי וְהֵינָנו מְשׁוּם דְּלִמְאִי דַּס"ד מְעִיקְרָא
דְּמִטְעָם קִנְיָת פְּלִים דְּמוֹכֵר הוּא שְׂמִשְׁוֹ בְּהֶם הָוָה אֲתִי לִיָּה שִׁפִּיר דַּע"כ לֹא אֲמַרִּינָּה דְּנִיחָא
לִיָּה לְמוֹכֵר שְׂיִתְבַּטַּל כְּלִיּוֹ אַגַּב הַרְשׁוֹת כְּדִי שְׂיִתְקַנְיִים הַמְּכָר אֲלֵא אַחַר שְׂפֶסֶק מִשָּׂא"כ
קוֹדֵם שְׂפֶסֶק כִּיּוֹן דַּבְּלֵא"ה אֲפִשֵׁר שְׂלֵא יְגַמְוֹר הַמְּקַח לְכָף לֹא מְבַטַּל כְּלִיּוֹ מִשָּׂא"כ הַשְׂתָּא
דְּמוֹקֵי בְּמִתְאַכְלֵי דְּתוּמֵי מַה בְּכָף שְׂלֵא פֶּסֶק כִּיּוֹן דְּאִין כְּאִין דְּבַר חוּצָץ בֵּינָן הַפִּירוֹת לְרִשׁוֹת
לֹקַח וְלְכָף מְשַׁנֵּי דְּמִכְּלֵי מְקוּם אִין דַּעַת הַמוֹכֵר לְהַקְנוֹת דְּלֵא סְמָכָה דַּעֲתִי וְהַלְכָּף לֹא מְהַיֵּי
מַה שְׂהוּא בְּרִשׁוֹת הַלֹּקַח כִּיּוֹן שְׂאִין כְּאִין דַּעַת מְקַנְיָה אֶף כ"ז לַהִי"מ מִשָּׂא"כ לְשִׁיטַת שְׂאָר
פּוֹסְקִים דְּמְשִׁיכָה עֲדִיפָה מְרִשׁוֹת לֹקַח וְלַעוֹלָם אִין כְּלִיּוֹ שֶׁל מוֹכֵר מְעַפְבִּין בְּזֵה אַעפ"י
שְׂנַאָמַר דְּאִין הַמוֹכֵר מְבַטַּל כְּלִיּוֹ שְׂלוֹ וְהַלְכָּף לֹא קָנִי בְּרִשׁוֹת לֹקַח מְכָל מְקוּם מְהַיֵּי מְשִׁיכָה
דְּהוּי כְּאֵלוֹ מְשַׁוֵּה הַפִּירוֹת עֲצָמָן אִם כְּן אֶף לִמְאִי דַּס"ד דְּמִיָּרִי כְּכִלְיֵי דְּהַמוֹכֵר מ"מ כִּיּוֹן
דְּפִירְקוֹן קֶתְנֵי וְהֵינָנו בֵּינָן מוֹכֵר בֵּינָן לֹקַח וְכַמ"ש רַשְׁב"ם גּוֹפִיָּה אִם כְּן נָמִי תִּקְשֵׁי הִכִּי
דְּפִירְקוֹן לֹקַח דְּהוּי מְשִׁיכָה מ"ט לֹא קָנָה בְּלֵא פֶּסֶק הָא אַעפ"י שְׂהַמוֹכֵר לֹא מְבַטַּל כְּלִי
דִּידִיָּה לֹא אִיכְפַּת לָן בְּהִכִּי לְעֵינָנו מְשִׁיכָה לְהַנְּףָּה פּוֹסְקִים דְּסִבְיָרָא לִיָּה דַּע"ג דַּכַּש"מ

ברשות לוקח לא קנה משום דלא מבטל הכלי מ"מ משיכה קנה א"כ ה"ה לענין לא פסק למאי דס"ד מעיקרא אלא ע"כ דמשיכה ורשות שניהם שונים וא"ש כמ"ש ולשיטת הפוסקים דס"ל משיכה מועלת בכש"מ צ"ל דקושני ר"ה בריה דמר זוטרא לאו אאוקימתא דמר בר רב אשי קאי אלא אידי דמייתי הש"ס הך ברייתא למפשט האיבעני קבעה הך תיובתא ופירוקא ה"כא ונה דחוק ולשיטת הי"מ א"ש טפי וכמ"ש: אלא שיש תימה על הרמב"ם ז"ל שלכאורה דבריו סותרים למ"ש פ"ק י"ג מהלכות מ"א הלכה כ"ג ישאל שמכר יינו כו' ומשמשה קנה כו' בד"א בשמדה הישראל לכליו אבל אם מדד לכלי העפוי"ם כו' ולפי מה שכתבתי לעיל בשיטת הרמב"ם דמשיכה בכליו של מוכר לא מהני א"כ קשה דאף בכלי הישראל נמי לא קני משמשה: והנה הש"ך בי"ד סימן קל"ב פ"ב שם לתרץ דברי הרמ"א דקשיא ליה עליה אחריתי לכה פ"ב דהרב מפרש הך בד"א בשמדה הישראל לכליו קאי אדסמיה ליה שלא פסק כו' ע"ש ס"ק כ"ד ודבריו תמוהים בעיני דאף אפשר לפרש פ"ב דברי הרמב"ם דמסיים בה להדיא ואם מדד ולא לקח דמים אע"פ שפסק דמיו אסורים כו' והביאו הש"ך עצמו בס"ק י"ח ואם פ"ב מבואר להדיא דאע"פ שפסק ואחז העפוי"ם הכלי בידו אפ"ה אסור וצריך ליישב דבריו בדוחק דכיון דהמחבר לא סיים בה הכי אם פ"ב אפשר לפרש דבריו פ"ב לפיכך סתם הרב לעיל פ"ב שיש לפרש דבריו באופן שיסבור פהטור ורשב"א אבל פ"ב לשונו לא משמע פ"ב וצ"ע ועכ"פ מבואר למענין ברמב"ם דסבירא ליה משיכה מועלת בכליו דמוכר ואם פ"ב הדברים סותרים ובאמת שהרמב"ם והנ"י בב"ב והריטב"א בב"מ הביאו ראיה מש"ס דע"ז שם דקאמר אי דכנייל ורמי למנא דישראל ה"נ שאין צריך ליקח הדמים תחלה משום מדמשכי פ"ב פ"ב קניה אלא דמשיכה מועלת בכש"מ אבל י"ל דהתם נקט הש"ס הכי פי הכי דלא נפשוט מדבר דכש"מ ברשות לוקח לא קני וכמו שפירשו בהנהך דחייבת דגיטין אבל למאי דבאמת סבירא ליה דלא קני אפשר דה"ה משיכה נמי לא קני אבל דברי הרמב"ם שפוסק דברי הש"ס דהתם להלכה מבואר מזה דסבירא ליה משיכה מועלת בכש"מ וכן מבואר להדיא מדבריו בפירוש המשנה בע"א ז"ל ואם פסק עמו דמים סמכה דעתו וכשמדד לו הישראל בכלי הישראל ובא הכלי ברשות הנכרי קנה במשיכה כו' ע"ש.

וכדי ליישב צ"ל דהרמב"ם מייירי פגון שמודד הישראל לכליו ומשאיל לו גם הכלי או מוכר לו להשתמש בו ולפיכך כשמשה נקנה לו הכלי והיין פ"ב משא"כ הכי דאמר לו משנה פ"ב זו וקני היין שבתוכו או שמשה בפניו דאז לא בעי למימר ליה מידי אפשר דלא מהני פ"ב שלא שאל לו הכלי לאשתמושי בגוניה רק למשנה ולערוות מיד לתוך פ"ב ובעיני זה מחלק הריטב"א רפ"ק דב"מ לענין חצר שאולה הביאו הש"ך סי' קצ"ח ע"ש אף דאפתי קשה דא"כ למה נקט הרמב"ם אבל מדד לכלי העפוי"ם כו' דהא אף בכלי הישראל נמי משכחת לה דאסור אם לא השאיל לו הכלי ויש ליישב בדוחק.

אף לענ"ד מה שפירא מדברי ה"ה בפ"ד מהלכות מכירה דהרמב"ם סובר דמשיכה לא מהני בכליו של מוכר אינו מוכר ומ"ש הלח"מ מדנקט טעון של פירות משמע שאינם בכלים אלא הו"ו מתכלי דתומי נראה פ"ב הרמב"ם בזה להמשנה דמשה ולא מדד קנה דאוקימנא מ"ה לסמטא ובש"ס פ"ב דהא פירות דבר שזרפ"ן להגביה ומשני בשליפי ברב"י וזהו דנקט הרמב"ם טעון של פירות וכן מבואר מדבריו פ"ג הלכה ב' שכתב אבל

אם הִיָּה טְעוּן שֶׁל אֲגוּזִים כּו' ע"ש שלענ"ד זֶה פְּרוּר בְּכּוֹנֶנֶת הַרְמַב"ם וּמְבוֹאֵר לְמַעֲיִן בְּדַבְרֵי בְּפִירוּשׁ הַמְשָׁנָה גַם מ"ש הלח"מ דְּרַבֵּינוּ סוּבֵר לְפָרֵשׁ טַעְמָא דְּפִירְקוֹן הוּא מְשׁוּם רְשׁוּת בֵּין לּוֹקַח וּבֵין מוֹכֵר לִיתָא לַעֲנִי דְּהָרֵי הַרְמַב"ם פְּתַב לְהַדְיָא פִּרְקוֹן הַלּוֹקַח וְהַכְּנִיסוֹן לְתוֹךְ בֵּיתוֹ אֲלָא דְלֹא מִשְׁמַע לִיהּ לְפָרֵשׁ שֶׁהַפְּסִיקָה הִיָּה קוֹדֵם הַמְשִׁיכָה וְא"כ פְּלִתָּה לִיהּ מְשִׁיכָה קוֹדֵם הַקְּנִי' וּכְמ"ש ה"ה וְלַכֵּף הַנְּצָרָה לְפָרֵשׁ מִטַּעַם הַרְשׁוּת וְדִלָּא כִּי"מ שֶׁהִבִּיא הַרְשָׁב"ם וּמָה שֶׁהַקְּשָׁה הַלח"מ בְּהָא דְּהַצְרִיף הַרְמַב"ם מְדִידָה פְּתַבְתִּי בְּמָקוֹם אַחֵר: וְגַם מ"ש דְּלִשְׁיטַת רִש"י דְּמְשִׁיכָה לֹא קָנִי בְּעַפּו"ם אִין הַיִּשְׂרָאֵל מִתְחַיֵּיב בְּאַחֲרֵיּוֹת אַחֵר הָעִיּוֹן לִיתָא שֶׁהָרֵי גַבֵּי שׁוּמְרִים נָמִי בְּעִינֵן קִנְיָה לְהַתְחַיֵּיב בְּאַחֲרֵיּוֹת פְּמְבוֹאֵר בְּש"ס וּפּוֹסְקִים וְהָרֵי הָר"ן רִישׁ פ"ק דְּפִסְחִים פִּירֵשׁ שִׁיטַת רִש"י אֵהָא דְּהַפְּקִידוֹ אֲצִלוֹ זְקוּק לְבַעַר דְּכִינוּן שֶׁקְבָלוֹ בְּרְשׁוּתוֹ כְּמָאן דְּקָבִיל עֲלֵיהּ אַחֲרֵיּוֹת דְּמִי וְכִדְאָמְרִינוּ בְּב"ק פְּנוּס שׁוּרָה בְּרְשׁוּתִי חַיִּיב כּו' אֲלֵמָא דְּגַם הַיִּשְׂרָאֵל מִפּוֹתֵי שְׁנֵינָה חַיּוּב אַחֲרֵיּוֹת וּבְשִׁלְמָא מְחַמַּת דְּאִין דִּין שׁוּמְרִים לְעַפּו"ם מְשׁוּם דְּכַתִּיב לְרַעְהוּ אִין לְהַקְשׁוֹת דְּרַעְהוּ ל"ל דְּבִלָּא"ה לֹא מִשְׁפַּחַת לָהּ שׁוּמְרִים כָּלֵל דִּי"ל דְּרַעְהוּ לְמַעוּטֵי הַקְּדֵשׁ אֲתִי וְהָא דְּבַמְכִילְתָּא קְאָמַר לְמַעוּטֵי עַפּו"ם הִיָּינוּ כְּמ"ד מַעוֹת קוּנָה בְּיִשְׂרָאֵל וְאִם כֵּן מְשִׁיכָה קוּנָה בְּנִכְרֵי פְּמְבוֹאֵר בְּש"ס מִשְׁא"כ מְהָר"ן לְשִׁיטַת רִש"י קְשִׁיָּא וְצָרִיף לֹמַר דְּבִלָּא"ה קְשָׁה עַל הָר"ן דְּהָא אִין דִּין שׁוּמְרִים לְעַפּו"ם וְצָרִיף לֹמַר דְּסִבְרָא לִיהּ דְּפְשִׁיעָה עַכ"פ חַיִּיב פְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם וְסִבְרָא לִיהּ פְּדַעַת הָאוּמְרִים דְּבְאַחֲרֵיּוֹת פְּשִׁיעָה נָמִי חַיִּיב לְבַעַר וּלְפִי זֶה יֵשׁ לֹמַר דְּאֵע"ג דְּמְשִׁיכָה שְׁאִינָה מוֹעֲלַת בְּמִקְחָא לֹא מְהַיָּי חַיּוּב אַחֲרֵיּוֹת הִיָּינוּ אַחֲרֵיּוֹת דְּאֲוֹנְסִין אֲבָל אַחֲרֵיּוֹת דְּפְשִׁיעָה אִיכָּא עֲלֵיהּ וּבִלָּא"ה נָמִי הֵךְ דְּהַפְּקִידוֹ אֲצִלוֹ דְּנִימָא דְּבִסְתְּמָא הֵנִי כְּקִיבֵל אַחֲרֵיּוֹת אִינָה רַק אַחֲרֵיּוֹת דְּש"ח דְּהִיָּינוּ פְּשִׁיעָה (וּכ"ש לְדַעַת הָרָא"ש דְּסִבְרָא לִיהּ דְּגַבֵּי שׁוּמְרִים אִין צָרִיף מְשִׁיכָה רַק בֵּינוּ שְׁנִסְתְּלִקוּ הַבְּעָלִים מִשְׁמִירְתָּהּ מְנוּטֵל עֲלֵיו לְשִׁמּוֹר אֲתִי שְׁפִיר טְפִי) וּבְאַחֲרֵיּוֹת פְּשִׁיעָה חַיִּיב אַף שְׁאִינֵנוּ קִנְיָן.

וְכֵן נִרְאָה מִמָּה שֶׁמְבוֹאֵר בְּח"מ ס' שצ"ו בְּלִסְטִים שֶׁהוֹצִיאוּ הַבְּהֵמָה כְּדִי לְאַבְדָּה אַעפ"י שֶׁלֹּא קִנְאוּ אוֹתָהּ לְהַתְחַיֵּיב בְּשִׁמִּירַת נְזִקִין בֵּינוּן שֶׁלֹּא נִתְּפָנוּנוּ לְזִכּוֹת בָּהּ מִכָּל מְקוֹם אִם נִאֲבָדָה פְּטוּר בֵּינוּן שֶׁהוֹצִיאוּהָ בְּיָדֵים ע"ש בְּסַמ"ע ס"ק ו' וְהַטַּעַם נִרְאָה שֶׁבְּפְשִׁיעָה עַכ"פ חַיִּיבִים וְכִינוּן שְׁנִאֲבָדָה עַל יְדֵי שֶׁהוֹצִיָּאָה לְמָקוֹם שְׁאִינָה מְשַׁתְּמַר וּבְפְשִׁיעָתוֹ נִאֲבָדָה חַיִּיבִים וּלְפִי"ז אַף לְרַב אֲחָא דְּסִבְרָא לִיהּ בְּר"ה לֹא קִנְיָה מִכָּל מְקוֹם חַיִּיב בְּאַחֲרֵיּוֹת שַׁע"י פְּשִׁיעָה וּכ"ש הִזְקֵי בְּיָדֵים וּלְפִי זֶה יֵשׁ לְתַרְזֵן מָה שֶׁהַקְּשִׁיתִי לְעִיל דְּלְרַב אֲחָא לֹא הִנָּה פְּרִיף מִיַּדִּי לְרַבֵּי יוֹחָנָן דְּסִבְרָא לִיהּ שְׁמִיָּה אֲגַד דְּכִינוּן דְּשִׁדְיָנָהּ בְּנִהְרָא מִיָּרֵי י"ל דְּאֲפָקִיָּה לְר"ה וְלֹא קָנִי כָּלֵל עַד דְּשִׁדְיָהּ וּלְפִי מ"ש י"ל דְּאֵרָף דְּאֲפָקִיָּה לְר"ה הָרֵי נִתְחַיֵּיב בְּפְשִׁיעָה וְאִם כֵּן קָמָא דְּנִפְקָא נִתְחַיֵּיב בְּפְשִׁיעָתוֹ וּכְשִׁאֲבָדוּ בְּסוּף אַף שֶׁהִיָּה בְּחַיּוּב שְׁבַת חַיִּיב דְּעַל כָּל דְּבַר פְּשַׁע שְׁעוֹשָׂה אֲח"פ מִתְחַיֵּיב וּכְמַש"ל לְעַנְנֵן אֲוֹנְסִין וּלְפִי זֶה הַדּוּק"ל עַל הַרְמַב"ם שֶׁפְּתַב גַּבֵּי פִּיס וְאִיבְדוּ שְׁם מְשִׁמַּע בְּפְשִׁיעָה אִם כֵּן הוּ"ל לְבָאָר דְּבִנְסַכְאֵי מִיָּרֵי דַּל"כ קָמָא קָמָא דְּנִפְקָא בְּאַחֲרֵיּוֹתֶיהָ קָאִי לְפְשִׁיעָה וְצָרִיף לֹמַר דְּבִשְׁלֵמָא אַחֲרֵיּוֹת דְּאֲוֹנְסִין א"ש דְּמִדְּאֲגַבְיָה קִנְיָה לְאֲוֹנְסִין וְהִיָּינוּ דְּמָה שֶׁעָשָׂה בּוֹ מַעֲשֵׂה הָרָאוּי לְקִנּוּת מִתְחַיֵּיב בְּהַשְׁבָּה וְכִינוּן דְּבְעִינֵן הַשְׁבָּה גְּמוּרָה כְּעִין שְׁגָזַל אַף שְׁנִאֲנַס בְּיָדוֹ לֹא קִיָּיִם מְצוֹת הַשְׁבָּה עַד שֶׁיִּשְׁלַם לוֹ כְּשַׁעַת הַגְּזָלָה מִשְׁא"כ הִיכָּא שֶׁלֹּא עָשָׂה מַעֲשֵׂה לְקִנּוּת אַף שְׁחַיִּיב עַל הַפְּשִׁיעָה מִכָּל מְקוֹם אִין הַחַיּוּב בָּא אֲלָא בְּשַׁעַת הַפְּשִׁיעָה כְּמוֹ מִזִּיק שְׁאִין חַיּוּבוֹ אֲלָא בְּשַׁעַת הִזְקָא פְּמְבוֹאֵר

בתוספות ב"ק דף י"א ע"ש אלא שחייבוו ב"א על ידי המעשה שעשה קודם לכן אבל החיוב אינו מתחיל רק בפעולה שפועל וכינן שיש חיוב מיתה בפעולה הפשיעה וההיזק פגון דשדינהו בנהרא מיפטר דאמרין קלב"מ: ולפי"ז אף אם נימא דלשיטת רש"י אין חייב באחריות מפל מקום באחריות פשיעה עכ"פ חייב ולפי דעת הרא"ש ודעמינה וכן מוכרח מהר"ן אליבא דרש"י שאף בפשיעה חייב לבער הסכים לסברא זו הפר"ח כ"כ אלא שאחר כך פתב שיש ראיה להקפד מדקאמר דעובדא דיוחנן חקיקאה פמאן אזלא הא דרבי פרשב"ג כו' ואם איתא דש"ח עובר הא פשיטא דצריה לבער עכ"פ ע"ש אמנם באמת הפוסקים בסימן תמ"ג שפכתבו האי דינא סימנו בזה ואם לא מכוו חייב לבערו אפילו אינו חייב באחריותו ור"ל שהתנה בפירוש שלא יתחייב פלום וכ"כ הפר"ח גופיה בסימן תמ"ג והוסיף להוכיח דכל שלא קיבל הנפקד אחריות שניהם אין עוברין דאל"כ פשיטא דאף לת"ק צריה למוכרו שלא יעבור עליו המפקיד ע"ש ואין זה הכרח דלת"ק לא יגע בהם ותלינן דהמפקיד מוכרו כפר וכמ"ש המג"א סק"ה בשם הב"ח אבל הא קשיא ליה דמפל מקום מנ"ל לרב יוסף דהו עובדה בלא קבלת אחריות מיירי ולמימר דאמי פרשב"ג ואפשר לומר דרב יוסף הוכיח לעצמו דלא מיירי בקיבל אחריות דאל"כ קשה דנשקליה לנפשיה וא"ל משום חשדא דמאי חשדא שייה באם חייב באחריות שאפילו אם עבר ולא מוכרו מחויב לשלם לו דמי חמץ מעליא כמו שהיה שנה בפעולה פשיעתו כמבואר במג"א סימן תמ"ג וגם פשיטלנה לעצמו וזה יתבצענו לדין יתחייב ליתן לו עפ"י שבועתו כמה היה שנה אז משא"כ בלא קיבל אחריות שאז הוא כמשיב אבדה וא"צ ליטבע כלל שפיר שייה חשדא פשיקחנו לעצמו ועוד י"ל דלעולם בסתם ש"ח מיירי ואפ"ה קאמר רב יוסף דרבי פרשב"ג דלרבנן דס"ל לא יגע בהם אף אם מוכרו אין מכירתו פלום פינן שאינו שלו ולא נתיאשו הבעלים וגם הוא לא נתפנין לגוולו וכל היכא דאיתא אפתי ברשותיה איתיה לאחריות ואין לו תקנה רק לבערו מן העולם ואמי שפיר הא דנטר רב יוסף למימר הכי עד דא"ל רב אדא בר מתנה צא ומוכרן לנכרים אמרת לן משום דמעיקרא דבעי למימר דמוכרן לישראל שהם יאכילוהו מיד קודם זמן איסורו אפי' ברבנן מצי אתי דכדי שלא יעבור בב"י שעכ"פ מחויב לבערו קאמר צא ומוכרם לישראל וזהו ביעורו משא"כ אם מוכר לנכרים אליבא דרבנן פינן שמון הדין לא יגע בהם דחששו שמא מוכרו כפר וכה"ג אם פן אין לו למפור לנכרים דמאי תיקון וטפי ה"ל לרבי לצוות לו שיבערנו מן העולם (ולפי מ"ש לעיל דהוכיח בלא קיבל מיירי דאל"כ נשקליה לנפשיה צ"ל דרב יוסף קאי למאי דפי' דמוכרם לישראל דאל"כ ל"ק נשקליה לנפשיה ע"ש) אלא ע"כ פרשב"ג ואין להאריה עוד שעכ"פ מבואר שאין לדחות דברי הפוסקים דבפשיעה חייבים לבער מהש"ס הנ"ל ואם פן אין מקום להתיר עפ"י דעת רש"י דסבירא ליה דאין משיכה קונה מכותי שהרי רש"י סבירא ליה דבפשיעה חייב לבער וגם פי דעת רוב הפוסקים דלא פרש"י וס"ל דדוקא משיכה כמ"ש הח"י סי' תמ"ח ע"ש וא"כ אין לגבב קולות הרבה ולצרפם יחד ואף דחמץ שע"ע הפסח דרבנן מ"מ אין מקום להתיר מחמת זה פינן דאיכא ספיקי טובא להתמיר:

ואין לצדד ולומר דיש פאן היתר מחמת דהוי כמקבל אחריות חמצו של עפוי"ם בבית עפוי"ם דז"א דאע"פ שהמג"א כ' דכ"ע מודים דשרי והח"י פתב שפן נכון ועיין בב"י ור"ל שהב"י כ' על רש"י והטור שלקף פירשו הנה הבית לפניה משום דאל"כ ה"ל חמצו

שֶׁל עֲפוּ"ם וּבְרִשׁוֹתוֹ לְגַמְרֵי וּבִבְאֻמַּת נִרְאָה דֵּהֲבִי הֵתָם לְעֵנֵן לֹא קִיבַל אַחֲרֵיּוֹת מִיִּירֵי וּכְמִ"ש בְּאַלְיָה זֹוטָא אָבֵל בְּקִיבַל אַחֲרֵיּוֹת י"ל דְּלִהֲתַחְנֹלְקִים עַל ר"ת אַף בְּכַה"ג אָסוּר וְכֵן נִרְאָה מִהֶרְמַב"ם שְׁפִינֵן שְׁפוֹסֵק דְּלֹא פְּהֵמְכִילְתָּא וּסְבִירָא לִיהּ בְּחֻמְצוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִןפְּקֻד אָצֵל עֲפוּ"ם עוֹבֵר בְּבִי אִם כֵּן פִּינֵן שֶׁכ' דְּבִקְיַבַל אַחֲרֵיּוֹת הָרִי הוּא פְּשָׁלוֹ א"כ אַף בְּבֵית עֲפוּ"ם עוֹבֵר עָלָיו וּכ"כ הִפְר"ח לְדַעַת הֶרְמַב"ם וְכֵן מִשְׁמַע מִמִּ"ש הַכ"מ בְּשֵׁם בַּעַל הַהִשְׁלָמָה גַּבִּי תְּמִירָא דְּבִנֵי חֵילָא שְׁצִינָה לֵהֶם שְׁיֻצִיאֹוּהוּ מִרְשׁוֹתָם וְיִחְזִירוּהוּ לֵהֶם וְיִהְיוּ פְּטוּרִים מֵאַחֲרֵיּוֹת אֲלֵמָא דְּאִי לֹא הָיוּ פְּטוּרִים מִהֶאֱחָרֵיּוֹת אֲפִילוּ בְּבֵיתוֹ שֶׁל עֲפוּ"ם עוֹבֵר וְכֵן מִשְׁמַע לְשִׁטַּת רִש"י שְׁפִיר הֵךְ דִּיחֻד לֹו בֵּית בְּלֹא קִיבַל אַחֲרֵיּוֹת וְאֵהָא פְּרִיָּה לְמִמְרָא דְּשִׁכִּירוֹת קִנְיָה אֲלֵמָא שְׁהַכֵּל תְּלוּיָהּ בְּקַבְלַת אַחֲרֵיּוֹת דְּבְּלֹא קִיבַל אַחֲרֵיּוֹת דְּנֻקָא מִיִּירֵי אַף לְמֵאִי דַס"ד דְּשִׁכִּירוֹת קִנְיָה כְּדִמְוֹכַח מִהַתּוֹסְפוֹת שְׁכֵן הוּא לְשִׁטַּת רִש"י (וּלְפִי מִ"ש הֶרְ"ן אֲלִיבָא דְּרִש"י יֵשׁ לְדַחוֹת קִצַּת) וְא"כ לְדַעַת רִש"י וְהֶרְמַב"ם דְּסְבִירָא לִיהּ דְּלֹא מְהִנֵּי יִיחַד לֹו בֵּית אִין זֶה מְסַפִּיק לְהַתִּיר אֲכֵן דַּעַת הַח"י וְא"ז לְסִמּוּךְ בְּדִיעֵבַד עַל דַּעַת ר"ת וְלַעֲנֵן דַּעַת רִש"י וְרַמְבַּ"ם שְׁהֶרְשֵׁב"א כ' שְׁדַעַת הֶרְי"ף לְהַחְמִיר וְסִיִּים שְׁנֹכְחֵן לְהַחְמִיר וְכֵן הוּא דַּעַת רִש"י וְרַמְבַּ"ם וְכֵן נִרְאָה דַּעַת הֶרֹוֹקֵס וְכֵן הִלְבוּשׁ וְהַב"ח מְחַמְרִין וְלַעֲנֵן דַּעַת רִש"י מִהִירוֹשְׁלַיִם דְּפְסָחִים הִל' ג' וְז"ל אֵלוֹ נֶאֱמַר לֹא יִרְאָה הָיִיתִי אוֹמֵר הַפְּקִיד אֲצִלוּ יֵהָא מְוֹתֵר ת"ל לֹא יִמְצָא בְּבֵיתְכֶם אִי לֹא יִמְצָא הָיִיתִי אוֹמֵר יִיחַד לֹו בֵּית יֵהָא אָסוּר ת"ל לֹא יִרְאָה לָהּ הָא כִּיצַד כּו' הִנֵּה מִהִירוֹשְׁלַיִם מְבֹנָאָר דְּמִפְּרִשׁ הַבְּרִיִּיתָא פְּרַב פְּפָא דַת"ל לֹא יִמְצָא אַרְיִשָׁא קָאִי לְאַיִסוּרָא וְהִתְרָא דִּיִּיחַד לֹו בֵּית מְסַבְרָא מְפִיק לָהּ כְּמִ"ש הַתּוֹסְפוֹת אֲלִיבָא דְּרַב פְּפָא רַק מְקַרָא דְּכַתִּיב לֹא יִרְאָה לָהּ וְהֵךְ קָרָא מוֹקְמִינֵן לִיהּ בְּלֹא קִיבַל אַחֲרֵיּוֹת אִם כֵּן מִשְׁמַע פְּשִׁטַּת רִש"י וְהֶרְמַב"ם ז"ל וְהֶרְבֵּה יֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל וְלִיתָן בְּזֵה בְּש"ס וּפּוֹסְקִים וְקִצְרֵתִי לְפִי שְׁלַעֲנֵן דַּעַת אִין זֶה עֵנֵן לַנ"ד רַק לְפוּם רִיבְּהִטָא אָבֵל כַּד מְעִינְתָּ בֵּה נִרְאָה דְּלִיתָא שְׁאַפִּילוּ ר"ת וְדַעַתִּי מוֹדִים פֶּאֵן פִּינֵן דְּאַמְרִינֵן מִדְּאַגְבִּיָּה קִנְיָה וּבִהִיא שְׁעֵתָא דְּאַגְבִּיָּה חֻשְׁבִּינֵן לִיהּ פְּאִילוּ בָּא לְרִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל וְנֶאֱסַר מִיַּד בְּשַׁעַת הַהִגְבָּהּ וּמַה בְּכַף שְׁהַנִּיחוּ אַח"כ בְּבֵיתוֹ שֶׁל גוֹי וְהוּי פְּאִילוּ נִתְּנוּ לְרִשׁוֹת שֶׁל גוֹי בְּאַמְצַע הַפְּסַח דְּלֹא מְהִנֵּי וְכֵן מְבֹנָאָר בְּש"ס דְּכַתְּוֹבוֹת דָּף ל"א הַנ"ל דְּקֶאֱמַר רַב אֲחָא דִּיִּיק מְרִישָׁא הוֹצְאָה דְּוִמְיָא דְּהַגְבָּהּ מֵהַ הַגְבָּהּ דְּאַתִּי לְרִשׁוֹתֶיהָ כּו' אֲלֵמָא דְּהַגְבָּהּ אֲתִי לְרִשׁוֹתֶיהָ הוּא אַף שְׁהִיָּה בְּרִשׁוֹת בְּעֵלִים וְדוֹחֵק לֹוֹמֵר דְּהֵתָם לְעֵנֵן הַקְּנִינֵן קֶאֱמַר וְכֵן מוֹכַח מִדְּבַרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּפְסָחִים דָּף כ"ט שְׁהַבְּאֵתִי דַאֲל"כ לֹא הָיוּ מְקֻשּׁוּ מִיַּדִּי דְּשְׁפִיר מְשַׁכַּח לָהּ דְּלֹא עֵבֵר עָלֶיהָ כְּגוֹן שְׁאַכְלוּ בְּבֵית הַנְּכָרִי וְאִין נִרְאָה לְדַחוֹק וְלֹוֹמֵר דְּלְשִׁטַּת רִש"י קְשִׁיָּא לְהוּ דַס"ל יִיחַד לֹו בֵּית בְּלֹא קִיבַל אַחֲרֵיּוֹת דְּנֻקָא מִיִּירֵי אֲלֵא וְדַאִי כְּמִ"ש דְּבְּשַׁעַתָּא דְּנֻקָט לִיהּ בִּידִיָּה אַז הוּא כְּחֻמְצוֹ שֶׁל עֲפוּ"ם שְׁקִיבַל יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵיּוֹת וְהוּא בְּרִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל דְּבְּשַׁעַת הַגְּבָהּ אֲתִי לְרִשׁוֹתֶיהָ וּמִטַּעַם זֶה נְמִי לֹא הָיוּ כְּלָיו שֶׁל מוֹכֵר בְּרִשׁוֹת מוֹכֵר וְעֵבֵר עָלָיו וְזֶה בְּרוּר לַעֲנֵן דַּעַת אֲמָנָם יֵשׁ מְקוֹם לְצַדֵּד לְהִתֵּר עֲפ"י מ"ש הַחֵק יַעֲקֹב שְׁאָף ע"פ שְׁעוֹבֵר בְּב"י פִּינֵן שְׁאִין הֶחְמַץ שָׁלוֹ רַק שֶׁל עֲפוּ"ם אִין לְאַנְסוּרוֹ אַחַר הַפְּסַח וּמִיִּיתִי עָלֶיהָ פְּלוּגְתָּא דְּאַמוֹרָאִי בִּירוֹשְׁלַיִם אַף לְכַאוּרָה רֹוב הַפּוֹסְקִים מוֹכַח מִדְּבַרֵיֵהֶם לְאַיִסוּר וּמִתְחַלָּה אֲבָאָר שְׁלַכְאוּרָה דְּבַר זֶה דְּמִי לְגַזֵּל חֻמְצָא מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁג"כ אִין הַנְּגִזֵּל עוֹבֵר בְּב"י פִּינֵן שְׁלֹא הִנֵּה הֶחְמַץ בְּרִשׁוֹתוֹ וְהוּא בְּאַחֲרֵיּוֹת דְּגִזְלוֹן וְאַפ"ה פְּשַׁמְחִירוֹ אַחַר הַפְּסַח לְנִגְזֵל אוֹמֵר לֹו הָרִי שְׁלָהּ לְפָנֶיהָ.

וְרֵאִיתִי בְּשׁוֹ"ת נוֹדַע בִּיהוּדָה שְׁבָאָמֶת רוֹצֵה לְהַתִּיר גַּם בְּזֶה מִטַּעַם דְּמָה לָנוּ לְקִנּוּס לְגִזְלֵי וְדַחַק לְדַחּוֹת מֵה שְׁיֵשׁ לְהִבְיֵא רְאִיָּה מִש"ס דב"ק וְאִין נִלְעַנ"ד כְּלָל וְגַם דְּאַכְתִּי פֶּשׁ גְּבֹן חֲדָא רְאִיָּה בְּרוּרָה שְׁלֵא הַזְּפִיר הַגְּאוֹן לְיִישֵׁב אוֹתָהּ שְׁהָרִי בב"ק דָּף ס"ו פְּרִיָּה רַב יוֹסֵף מִמַּתְנִיתִין דְּגִזְלֵי חֲמִץ כּו' וְהָא הֵכָא פִּינּוּ דְמִטָּא עֵינָן אִיסוּרָא וְדַאי מִיָּאֵשׁ כּו' וְאִין לְדַחּוֹת דְּקוֹשְׁיַת הַש"ס הוּא לְרַבָּה וְרַבָּה פְּרַב יְהוּדָה ס"ל דְּחֲמִץ אַחַר הַפֶּסַח אָסוּר (וּכמ"ש בנ"ב דמ"ט קְאָמַר רַבָּה בְּדָף נ"ח גִּזְלֵי חֲמִץ וּע"ע הַפֶּסַח וּבָא אַחַר וּשְׁרַפּוּ כּו').

וּאֵע"ג דְּקְאָמַר הֵתָם לר"ש ר"ל לְמֵאן דְּסָבַר כר"ש ע"ש) ז"א דְּאַכְתִּי מֵאִי פְּרִיָּה מִמַּתְנִיתִין דְּלִמָּא מַתְנִיתִין כר"ש וְאַשְׁמַעִינּוּ מַתְנִי' דְּהַגְזֵלָן יְכוּל לְפִטוּר עֲצָמוּ בְּזֶה אֵע"פ שֶׁהוּא עֶבֶר עֲלֵיו וְהָרִי הוּא נִהְגָּה בְּמָה שְׁמַחְזִירוּ כמ"ש בנ"ב שֶׁם וְגַם אִין לֹוֹמַר דְּמִכָּל מְקוּם עכ"פ מִיָּאֵשׁ מִגּוּף הַחֲמִץ שְׁסוּבָר שְׁוֹדַאי הַגְזֵלָן יִשְׁרָפְנוּ כְּדִי לְהַפְקִיעַ מֵעֲלֵיו אִיסוּר ב"י ז"א דְּזֶה יָאוּשׁ בְּטַעוֹת וְאִינוּ יָאוּשׁ כְּמִבְּנוֹאָר בְּפוֹסְקִים וּמָה שְׁבָנָה יְסוּדוֹ מִדְּהַשְׁמִיטוֹ הַפוֹסְקִים דְּהִיָּינוּ הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם הָאִי דִּינָא דְּרַבָּה דְּגִזְלֵי חֲמִץ כּו' וּבָא אַחַר וּשְׁרַפּוּ מִן כְּרַח דְּסְבִירָא לִיָּה דְּרַבָּה אֲלִיבָא דְּרַב יְהוּדָה קְאָמַר מִשָּׂא"כ אָנּוּ קִי"ל כר"ש הִנֵּה עפ"י דְּרַכּוֹ אֶפְשָׁר לֹוֹמַר דְּטַעְמָא דִּידְהוּ מִשּׁוּם דְּאִיתָא בְּחֻלְיֵין דָּף ד' חֲמִצּוֹן שֶׁל עוֹבְרֵי עֲבִירָה לְאַחַר הַפֶּסַח מִן תַּרְסֵי מִפְּנֵי שֶׁהֵם מְחַלְפִּין וּפִירֵשׁ"י דִּי"א אֶף לְעֲצָמוּ מִן תַּרְסֵי וְטַעוֹת הוּא דֵּא"כ מְצִינּוּ דְּמִים לְחֲמִץ בְּפֶסַח וּתְנֹן הָאוֹכֵל תְּרוּמַת חֲמִץ בְּפֶסַח בְּמִזִּיד פְּטוּר מִן הַתְּשֻׁלוּמִין וְלְכַאוּרָה אִין זֶה הַכְּרַח דְּהֵתָם שְׁאָכַל בְּפֶסַח עֲצָמוּ וְדַאי לָאוּ בַר דְּמִים הוּא וּא"כ אֶפְיֵלוּ תִּימָא שֶׁהַחֲלִיפֵן מִן תַּרְסֵי לְאַחַר הַפֶּסַח אֶף לְעֲצָמוּ דְּבַר הַגּוֹרֵם לְמִמּוֹן הוּא אֶף י"ל דְּהֵתָם בַּס"ד דְּאַתִּי כר' יְהוּדָה דְּחֲמִץ אַחַר הַפֶּסַח אָסוּר בְּהִנָּאָה א"כ פִּינּוּ דְּחֲלִיפִין לְאַחַר הַפֶּסַח מִן תַּרְסֵי אֶף לְעֲצָמוּ ה"ה חֲלִיפִין שְׁבַתוּף הַפֶּסַח א"כ בְּפֶסַח גּוֹפִיָּה הָוִי בַר דְּמִים אֶלָּא וְדַאי פִּינּוּ דְּאִיסוּר הִנָּאָה הוּא אֶף לְאַחַר הַפֶּסַח אָסוּר לר"י מִשָּׂא"כ לר"ש דַּס"ל קְנִסָּא הוּא מִדְּרַבְּנָן י"ל דְּמִן תַּרְסֵי וְכַמְבּוֹאָר בְּמִשְׁנֵה לְמִלְךָ פ"ה מֵהֵל' אִישׁוֹת דְּבִאִיסוּר דְּרַבְּנָן חֲלוּפֵי חֲמִץ מִן תַּרְסֵי וּמ"מ לָא הָוִה מְצִי לְאוּקְמִי מַתְנִיתִין דְּהָאוֹכֵל תְּרוּמַת חֲמִץ בְּפֶסַח דְּהָוִי בַר דְּמִים מִשּׁוּם זֶה דְּכִינּוּ דְּבִפֶּסַח עֲצָמוּ הַכֹּל מְצוּוּיָן לְבַעֲרוּ אִינוּ בַר דְּמִים וּכמ"ש לְקַמֵּן וּא"כ פִּינּוּ שְׁחֲלִיפִיו מִן תַּרְסֵי חֲזִיב אֶף הָא לִיתָא פִּינּוּ דְּלַכְתַּחֲזִיקָה אָסוּר לְהַחֲלִיף כמ"ש הַתּוֹס' שֶׁם א"כ לְרַבְּנָן דְּסְבִירָא לִיָּה לָאוּ כְּמִמּוֹן דְּמִי פְּשִׁיטָא דְּפִטוּר דְּאִין זֶה מְמוֹן גָּמוּר שְׁיִתְחַזִּיב עֲלֵיו אֵע"פ שְׁאָם עֶבֶר וְהַחֲלִיפוּ מִן תַּרְסֵי (וְאִמְנָם אֲנִי תַּמָּה עַל רַש"י וְגַם עַל הַתּוֹס' דַּל"ל לְדַחּוֹקֵי מַחְמַת שְׁאָסוּר לְכַתַּחֲזִיקָה דְּתִיפּוֹק לִיָּה דְּאִין רְאִיָּה מֵהָאֹכֵל תְּרוּמַת חֲמִץ כּו' דְּהָא הֵתָם בְּתִירוּמָה מִיָּרִי וּפְשִׁיטָא שְׁאָסוּר לְמִן כְּרִי וְלִישְׁרָאֵל לָא חֲזִי כְּלָל דְּאָסוּר בְּהִנָּאָה לְדִידְזִיָּה א"כ אֶף דְּחֲלִיפִיו מִן תַּרְסֵי אִינָּה בַר דְּמִים כְּלָל) אִמְנָם עֲדִינּוּ י"ל דְּלַכְאוּרָה י"ל בְּטַעַם הַפוֹסְקִים דַּס"ל חֲמִצּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּרִשׁוֹת עֲכוּ"ם עוֹבֵר עֲלֵיו וְדִלָּא פְּהַמְכִּילְתָּא מִשּׁוּם דְּאָנּוּ קִי"ל שְׁנֵי דְּבָרִים אִינָם בְּרִשׁוֹתוֹ שֶׁל אָדָם וְעֲשָׂאָן הַפְּתוּב כְּאִילוּ הֵם בְּרִשׁוֹתוֹ חֲמִץ בְּפֶסַח וּבּוֹר בַּר"ה מְבּוֹאָר דֵּאֵע"ג שֶׁהַבּוֹר בַּר"ה עֲשָׂאוּ הַפְּתוּב כְּאִילוּ הוּא בְּרִשׁוֹתוֹ וּכְעִין זֶה אָמְרוּ בַּב"ק דָּף ס"ט אִי לָאוּ דְּאָמַר ר"י צְנוּעִין וּר"ד אָמְרוּ ד"א כּו' ה"א מְעַשֵּׂר אֵע"ג דְּלָאוּ מְמוֹן דִּידְזִיָּה הוּא לְעִנְיָן אַחֻלִּי אוּקְמִי' רַחֲמָנָא בְּרִשׁוֹתֵיהּ כּו' ע"ש הַלְּפָד אֶף דְּמִשְׁמַעוֹתֵיהּ דְּקָרָא בְּבִתְיָכֶם שְׁיֵהָא בְּרִשׁוֹתוֹ אִינוּ נְפִטָר בְּמָה שְׁהוֹצִיאוּ מְרִשׁוֹתוֹ.

וְלַכְאוּרָה אֶף בְּגִזְלֵי הִנֵּה לוֹ לְעֶבֶר כְּמוֹ לְעִנְיָן מְעַשֵּׂר דְּאָמְרִינּוּ אוּקְמִיָּה בְּרִשׁוֹתֵיהּ אֶף שֶׁהוּא גְּזוּל בְּיַד אַחֲרִים אֶף דַּז"א דְּהָא לָא אוּקְמִיָּה רַחֲמָנָא בְּרִשׁוֹתֵי' רַק כְּדִי לְעֶבֶר עֲלֵיו

ומ"מ אינו יכול למְוַכְרֵם וּלְהַפְקִירוֹ וּבְכֹל לְמִיּוּבָד וְאִיךָ נֹאמֵר
שִׁיעֲבֹר עָלָיו אֲנֹס רְחֻמָּא פְטָרִיה אֶף רַבָּה בְּב"ק דָּף ס"ו קְאָמַר דִּיאֹשׁ קוּנָה וּלְפִי"ז
בְּרִיּוּתָא דְגַבֵּי וְהַקְדִּישׁ מִיָּרִי שֶׁהַקְדִּישׁוֹהוּ בְּיַד גַּבֵּי וְכַצְנוּעִין שִׁיכּוּל לְהַקְדִּישׁ אֶף שְׂאִינוּ
בְּרִשׁוֹתוֹ א"כ שְׁפִיר אֶף הַגְזָל עוֹבֵר בְּב"י וְשְׁפִיר קְאָמַר דְחֻמְצָא שֶׁע"ע הַפֶּסֶח תְּלוּי בְּדִין
גוֹרֵם לְמִזְוֵן שְׁשִׁנִּיהֶם עָבְרוּ בְּב"י וְאִין פְּאֵן מְמוֹן גְּמוּר מִשָּׂא"כ לְדִידֵן דְקִי"ל כְּר"י א"כ
לֹא עָבַר הַגְזָל בְּב"י פְּלֵל וּמִתָּר בְּהִנָּאָה וְאִינוּ תְּלוּי בְּדִין גוֹרֵם לְמִזְוֵן וּבְזָה נִיחָא
שֶׁהַשְּׂמִיטוֹ ג"כ הִדִּין דָּאֵם שְׂרָפּוּ בְּמוֹעֵד פְּטוּר שֶׁהַפֶּל מְצוּוִין לְבַעְרוֹ דְהָא לִיתָא פִּינּוּן שְׂאִין
בְּעַל הַחֻמְצָא עוֹבֵר עָלָיו אַע"פ שֶׁהַגְזָל עוֹבֵר עָלָיו מֵה לֹו לְהַצִּיל אֶת הַגְזָל מִן הַחֻטָּא וְלְהַזִּיק
מְמוֹן אַחֲרִים (מִשָּׂא"כ לְפִי מ"ש ב"ב קָשָׁה אֶפְתִּי לְמָה הַשְּׂמִיטוֹ דִּינָא דְשְׂרָפּוּ בְּמוֹעֵד)
אַבָּל צ"ע בְּזָה אִי שְׁיָיָךְ וְכִי אֹמְרִים לְאָדָם חֻטָּא כו' מִשּׁוּם דְהִקָּא גוּף הַחֻמְצָא עִפְרָא הוּא
וְאִינוּ שְׁוֵה פְלוּם רַק שֶׁהַגְזָל הִזָּה יְכוּל לְפָטוּר עֲצָמוּ בְּזָה וְשְׁפִיר מְצוּוִין לְבַעְרוֹ כְּדִי שְׂלֵא
יַעֲבֹר הַגְזָל וְעוֹד שֶׁהַרְמַב"ם פֶּסֶק כַּצְנוּעִין וְכְר"י וְעֵינֵן בְּכ"מ פ"ט מֵה"ל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי אֶף
מ"מ יֵשׁ לוֹמֵר דְרַבָּה סְבִירָא לִיה כַּצְנוּעִין אֶלִיבָא דְר"י וְלֹא אֶלִיבָא דְרַבָּא: אָמְנָם בְּלֹא"ה
נִרְאָה שֶׁדִּינוּ שֶׁל הַנ"ב צ"ע דְמִתְפּוֹסְקִים מְשַׁמַּע שֶׁהַחֻמְצָא אֲסוּר בְּהִנָּאָה אֶף שֶׁהַגְזָל לֹא
עָבַר בְּב"י וְכַמ"ש הַרְמַב"ם דְאֶפִּילוּ הַנִּיחוּ שׁוּגְג אִו אֲנוֹס אֲסוּר בְּהִנָּאָה כְּמִבּוֹאֵר פ"א
מֵהִלְכוֹת חֻמְצָא וְה"ה פְּתַב שֶׁנִּלְמַד מִדִּין נִכְרִי שֶׁהִרְהִין אֶצְלוּ הַיִּשְׂרָאֵל חֻמְצָא וְלִכְאוּרָה אִין
רְאִיָּה דְהִתָּם יְכוּל הַיִּשְׂרָאֵל לְמַכְרוֹ וְלְהַקְנוֹתוֹ לְנִכְרֵי אַגְבִּי קַרְקַע וְכַה"ג בְּכְדִי לְהוֹצִיא
מִרְשׁוֹת וְטָפִי י"ל שֶׁהוּא נִלְמַד מֵהָךְ דִּינָא דְחֻמְצָא הַגְזוּל שֶׁאֲסוּר הַגְזָל לִיהֲנוֹת מִמֶּנּוּ אַע"פ
שְׂאִין לֵה אֲנוֹס גְּדוּל מִזָּה וְאֶפִּילוּ תִימָא דְהַרְמַב"ם לֹא מִיָּרִי בְּאֲנוֹס כִּי הָאִי מ"מ י"ל דְהָךְ
נִגְזָל נְמִי אַע"ג שְׂלֵא הִזָּה יְכוּל לְמַכְרוֹ וְלְהַפְקִירוֹ מ"מ הִזָּה יְכוּל לִיתְנוּ בְּמִתְנָה לְהַגְזָל
עֲצָמוּ וְלִמְחוּל לֹו דְמִהֲנִי כַמ"ש בְּמ"א וְכֵן מוּכַח לְהַדְיָא מִמ"ש הַרְמַב"ן בְּדִינֵי דְגֵרְמֵי וְנ"ל
לְפִיכָף אֲנִי אֹמֵר שֶׁהַגְזָל חֻמְצָא וְע"ע הַפֶּסֶח וְכַא אַחַר וְשְׂרָפּוּ חֵיב לְשַׁלֵּם לְהַגְזָל דְהָא
קִי"ל כְּר"מ וְהִישׁ"ש פְּלִיג עָלֵיהּ וְהִבִּיאֵו הַש"ף ס' שְׁפ"ו עכ"פ נִלְמַד מִדְּבָרֵיהּ דְס"ל
דְאֲסוּר וְכֵן הָרָא"ש וּבִתְשׁוּ מִיָּמוּנֵי ס' ד' פְּתַבּוּ דָּאֵם בָּא אַחַר וְשְׂרָפּוּ פְטוּר וּמ"ש הַנ"ב
דְרִיחֻטָּא דְלִישְׁנָא דְרַבָּה נִקְט אַבָּל מוֹדָה שְׂאִין דִּין זֶה לְדִידֵן פְּלֵל וְכַמוּ דְנִקְטֵי קְדָשִׁים
שְׂאִינוּ נוֹהֵג בְּזֶה"ז ע"ש הוּא תִימָא דְאִיךָ שְׁיָיָךְ לְמִינְקָט אַגְבִּי רִיחֻטָּא הִיפָךְ הִדִּין וְאֶדְרַבָּא
קְדָשִׁים אַגְבִּי רִיחֻטָּא נִקְט וְגַם דְבִקְדָשִׁים אִיכָּא נִפְקָא מִיָּנָה אֶף בְּזָה הַזְמַן דְגַם בְּהַקְדָּשׁ
עֲנִיִּים אִינוּ מִתְחַיִּיב בְּכָפֵל וְא"כ שְׁפִיר אִיכָּא נ"מ בְּתַפְס וְעוֹד שֶׁהָרִי בְּפֶסֶקִי הָרָא"ש
וְהַמְרָדְכִי לֹא נִקְטוּ רַק חֻמְצָא וְע"ע הַפֶּסֶח לְחוּדִיָּה וְכַתְּבוּ דְפָטוּר גַּם מֵה שְׂדַחַק בְּהָךְ דָּף
ק"ה דְהָא דְבַעֲרֵי רַבָּא נִשְׁבַּע עָלָיו מֵאִי הִיָּינוּ דְנִשְׁבַּע תוֹף הַפֶּסֶח ע"ש הִנֵּה בְּפֶסֶקִי הָרָא"ש
וּרְבִינוּ יְרוּחָם אִיתָא גְזֵל חֻמְצָא וְע"ע הַפֶּסֶח וְנִשְׁבַּע וְהוֹדָה כו' מְשַׁמַּע שֶׁהַשְּׂבֻעָה הִזָּה לְאַחַר
הַפֶּסֶח וְדוּחַק לוֹמֵר שֶׁהַחֻמְצָא עָבַר עָלָיו הַפֶּסֶח אַבָּל מ"מ תוֹף הַפֶּסֶח נִשְׁבַּע שְׁוֵה הִזָּה לְהֵם
לְפָרֵשׁ וְגַם יָתֵר דְבָרֵי שֶׁם בְּתִשׁוּבַת נ"ב וּמ"ש לְפָרֵשׁ הָךְ דְב"ק דָּף ק"י פְּהִנִּים בְּגוּל הַגֵּר
צ"ע וְאִין לְהֵאָרִיף: בְּאִנְפּוֹן שְׁנִרְאָה מוּכְרַח שֶׁבְּגוּל חֻמְצָא וְע"ע הַפֶּסֶח אֶף שֶׁמְחַזִּירוּ לְגוּזָל
וְאֹמֵר לֹו הָרִי שְׁלָךְ לְפָנֵיךָ אֲסוּר בְּהִנָּאָה אַבָּל מ"מ לְפִי מ"ש י"ל דְהִתָּם בְּאִמְתָּה גַם הַגְזָל
עוֹבֵר שֶׁהִזָּה יְכוּל לִיתְנוּ בְּמִתְנָה לְגוּזָל עֲצָמוּ אַבָּל כָּל הִיכָּא דְלֹא שְׁיָיָךְ קִנְס לְגַבִּיָּה פְּלֵל
פְּגוֹן בְּחֻמְצָא דְכּוֹנְתִיָּה וְכַה"ג אֶפְשָׁר דְשָׂרִי כַמ"ש הַח"י אֶף דִּישׁ לְהַקְשׁוֹת מֵהָא דְאִיתָא
בְּפֶסֶחִים דָּף ל"ב תְּנִן הָאוּכַל תְּרוּמַת חֻמְצָא בְּפֶסֶח כו' אֶלָּא אִי אֲמַרְתָּ לְפִי דְמִים מְשַׁלֵּם חֻמְצָא

בפסח בר דמים הוא ולכאורה קשה דמאי פריה דלמא מיירי בתרומה דלא מטי ליד פהו
וא"כ גוף הקמץ אינו של שום אדם רק שעובר עליו מטעם הואיל וכדאיתא בדרף מ"ו גבי
חלה וא"כ פיון דמוטר בהנאה לכהן אחר הפסח שפיר הוי בר דמים למ"ד דבר הגורם
לממון פממון דמי פדאיתא שם דף כ"ט גבי האוכל חמץ הקדש בפסח אף יש לדחות
דאע"ג דמוטר בהנאה אחר הפסח מפל מקום פיון דהכא באכלו בפסח מיירי אפילו אי
גורם לממון פממון דמי פטור כדאמר רבה בב"ק בגזל חמץ וע"ע הפסח ובא אחר וישרפו
במועד פטור שהכל מצוין לבערו ולכאורה נראה דה"ה אכלו פיון שהטעם דלאו מידי
חסריה שהחייב היה מוטל עליו לבערו אף לפי"ז קשה על רש"י דחולין דף ד' שהבאתי
לעיל דמנ"ל להוכיח מהכא שהחליפין אסורים אפילו תימא דהחליפין מותרים אף תוף
הפסח מ"מ כל כמה שלא החליפו הפל מצוין לבערו (ובשו"ג דחייב היינו משום דלפי
מדה משלם דאם לפי דמים משלם בלא"ה לא מוכח מידי מהתם פיון דע"כ אתי כריה"ג
וכרנב"ה) אף י"ל דלק"מ שהרי לפי דמשני ריה"ג היא דאמר מותר בהנאה צ"ל דאע"ג
דמודה ריה"ג דשלקה אי אתה רואה מ"מ פיון שדעתו לבערו אינו עובר עליו כמ"ש התוס'
בפסחים דף כ"ט וא"כ שפיר הוי בר דמים אם ניאא שהחליפין מותרים ואין הפל מצוין
לבערו פדי שלא יעבור בב"י משום שדעתו לבערו בעצמו ולהחליפו משא"כ הכא דנימא
דהוי בר דמים משום שאחר הפסח מותר בהנאה ז"א דהכל מצוין לבערו ואע"פ שדעתו
לבערו אחר הפסח לא מהני דעיקר טעמא שדעתו לבערו אינו עובר הוא משום דנימק
לעשה דתשביתו ועשה דתשביתו לא שייך רק בפסח עצמו וזה פשוט: ועוד שלענ"ד
מדברי התוס' נראה שדעתם להחמיר בהך דינא דהח"י שהרי בפסחים דף ל"א ע"ב ד"ה
שקונה פתבו וז"ל וכולה שמעתא איירי שלא קיבל אחריות דאי קיבל הרי הוא שלו
ועובר עליו וכ"כ הרא"ש שם בחמץ של ישראל ואמר מעכשיו ולא הרהינו אסור משום
שהוא באחריות ישראל וכ"כ בישראל שהלנה לנכרי דאם האחריות על ישראל אפילו
לא היה המשכון שלו עובר עליו והך עובר עליו פירושו שהוא אסור בהנאה דהא אחר
הפסח קתני וכמבואר למענין שם וברא"ש ור"ן פ"ק דפסחים וכן מבואר ברבינו ירוחם
פ"הרא"ש שכתב דאפילו לא היה משכון חייב לבערו וכן מבואר בפסקי הרא"ש וכ"כ
הר"ן שם וז"ל נמצא דין חמץ באמר לו מעכשיו בחילוף ממה ששינו במשנתנו כו'
ונוקא בשלא קיבל הישראל אחריות כו' וכ"כ ה"ה לדעת הרמב"ם וכ"כ בטור וש"ע סי'
תמ"א דחמץ של נכרי ולא אמר לו מעכשיו דוקא באין אחריות על הישראל מותר ואין
לחלק ולומר דהתם נחלט לבסוף החמץ אצל הישראל ז"א דמה בכך פיון דבלא אמר לו
מעכשיו מיירי א"כ אחר הפסח שפיר יכול הישראל לומר הרי שלקח לפניה ולגבות מהא"י
משאר נכסים דהא לאו אפותיקי שניה למגבה מיניה דוקא והעכו"ם מחויב לסלקו בדמים
ומה שנוחלט לו אח"כ פיון דקי"ל מפאן ולהבא הוא גובה הוי כאילו קנה החמץ עכשיו
מהעכו"ם ומהפוסקים נראה דאף אם פדאו כותי או שלא היה בידו מתחלה רק בפקדון
אסור כמ"ש הרא"ש שאפילו לא היה המשכון שלו עובר וכ"כ הטור דאפילו פקדון
דעלמא חייב לבערו וכ"כ רי"ו דאפילו לא היה משכון אסור בהנאה (ונראה שגם פוננת
הרא"ש פ"ו וז"א דתיבת המשכון ט"ס) וכן מבואר מתחלת דברי הרא"ש שהבאתי לעיל
שכ"כ לענין נכרי שהלנה לישראל ואמר לו מעכשיו אלא שלא הרהינו אסור בהנאה
משום אחריות שחל על הישראל אלמא אע"ג דלמפרע קמה ליה ברשותיה וכי הרהינו

שְׂרֵי אֶפְ"ה כִּי לֹא הִרְהִינוּ אֲסוּר אֶע"ג שְׁהֵיָה חֲמִצּוֹ שֶׁל גּוֹי בְּפֶסַח מ"מ הָאֲחֵרִיּוֹת עַל הַיִּשְׂרָאֵל הוּא וְאֲסוּר לְאַחַר פֶּסַח בִּהְנֵאָה וּכ"כ בִּש"ג בְּשֵׁם רִיא"ז בָּאֵם אָמַר מֵעַכְשָׁיו וְהִקְנֵהוּ לוֹ בְּקִנְיָן אֶע"פ שֶׁלֹּא מָסְרוּ אֲלָא אַחַר הַפֶּסַח שְׂרֵי שְׁהֵרִי הִקְנֵהוּ לוֹ מִתְחִלָּה וְאִינוּ רַק בְּפִקְדוֹן בְּיַד הַיִּשְׂרָאֵל וּמִתָּר בְּאֲכִילָה אַחַר הַפֶּסַח וְהוּא שֶׁלֹּא הָיָה כָּל יָמֵי הַפֶּסַח בְּאֲחֵרִיּוֹת הַיִּשְׂרָאֵל עַכ"ל מִזֶּה מְבֹאָר כַּמ"ש: שׁוֹב מְצֵאתִי בַּפ"י דָּף ל' ע"ב שֶׁכָּתַב כְּסֻבַּת הַח"י וְהִבִּיא ג"כ הַירוּשְׁלָמִי וְהַשִּׁיג עַל אַא"ז מְהֵרָשׁ"א ז"ל וְכָתַב דִּהְתּוּס' נָמִי לֹא קֵאָמְרִי אֲלָא הֵכָא שֶׁהַמְשָׁכּוֹן קִנּוּי מִיָּהָא לַיִּשְׂרָאֵל לְשִׁיעֵבּוּד וְלִאֲפֻתְקִי וְשִׁינְיָה לְמִקְנָסִיָּה מִשֵּׁא"כ בְּפִקְדוֹן גָּמוּר ע"ש וְלַעֲנֵנ"ד מִהַפּוֹסְקִים הַנִּזְ"ל מְבֹאָר כַּמ"ש וְכֵן מְבֹאָר מִדְּבַרֵי ה"ה שֶׁכָּתַב שֶׁלְכֹף הַשְּׂמִיט הֶרְמַב"ם דִּין זֶה שֶׁנִּלְמַד מִדִּין הַפִּקְדוֹן שֶׁכָּתַב לְעֵיל שְׁחִיב לְבַעֲרוּ א"כ מִן כְּרַח דְּבִפְקְדוֹן נָמִי אֲסוּר בִּהְנֵאָה דֹּא"ל"כ אֲפִתִּי הָיָה צָרִיף לְבָאָר דִּין הַמְשָׁכּוֹן לְעֵנִן אִיסוּר הִנָּאָה וְכֵן מְבֹאָר מִלְּשׁוֹן הֶרְמַב"ם עֲצָמוּ שֶׁכָּתַב עַכּו"ם שֶׁהַפְּקִיד כּו' חִיב לְבַעֲרוּ הוּאִיל וְקִיבֵל אֲחֵרִיּוֹת נַעֲשֶׂה כְּשִׁלּוֹ וְאֵם לֹא קֵבֵל עָלָיו אֲחֵרִיּוֹת מִתָּר לְקִינְיָמוֹ אֲצִלּוֹ וּמִתָּר לְאֲכֹל מִמֶּנּוּ אַחַר הַפֶּסַח שְׁבִרְשׁוֹת פּוּתִי הוּא עַכ"ל הֵרִי מְבֹאָר דְּבַרֵי שֵׁא שְׁקִיבֵל עָלָיו אֲחֵרִיּוֹת אֲסוּר לְאֲכֹל מִמֶּנּוּ אַחַר הַפֶּסַח מִפְּנֵי שֶׁנַּעֲשֶׂה כְּשִׁלּוֹ וְכִלְשׁוֹן הִנָּה כָּתַב ג"כ רַבִּינוּ יְרוּחֵם נְתִיב ה' ח"ה ע"ש וּמַכ"ש לְפִי מ"ש שֶׁאִין לְחַלֵּק בֵּין מְשָׁכּוֹן לְפִקְדוֹן וּגְבִי מְשָׁכּוֹן מְבֹאָר בְּכָל הַפּוֹסְקִים דְּאֲסוּר וּכ"כ הַתּוּס' פֶּרֶק הָאֲוִמְנִין וּפְרָק שְׁבֻעוֹת הַדִּינִים וְעֵינִן בְּפִסְקֵי הַתּוּס' שֵׁם וַא"כ גַּם בְּפִקְדוֹן הַדִּין כֵּן: וְגַם מִדְּבַרֵי הַר"ן מוֹכַח דְּסְבִירָא לִיה דֹּאֲע"ג דִּהְתּוּס' עֲצָמוּ אִינוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֶפְ"ה כִּינּוּן שֶׁהַיִּשְׂרָאֵל עוֹבֵר עָלָיו אֲסוּר שְׁהֵרִי הַקִּשָּׁה דֹּאֲמַאי בְּנִכְרִי שֶׁהִלְנָה לַיִּשְׂרָאֵל עַל חֲמִצּוֹ שְׂרֵי בִּהְרֵהִינוּ וּמֵעַכְשָׁיו וְלֹא פָּרְעוּ בְּסוּף מ"מ הוּאִיל וּבִידּוֹ לְפָדוּתוֹ אֲמַאי לֹא חָשִׁיב חֲמִץ יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ גְבִי חֵלָה וְתִרְצֵן דִּהוּאִיל דְּמַחְסֵר מְמוּנָא לֹא אֲמַרִּינּוּ וְאֵם אֵיתָא ה"ל לְתִרְצֵי בְּפִשְׁיטוֹת דֹּאֲע"ג דְּעוֹבֵר מִטַּעַם הוּאִיל מְכָל מְקוּם כִּינּוּן שְׁגוּף הַחֲמִץ אִינוּ שֶׁל אֲסוּר לְאַחַר הַפֶּסַח כִּינּוּן שֶׁהוּא חָלוּט לְעַכּו"ם וּמָה לָנוּ לְקַנּוּס לְהַעֲכּוּם וּמְצֵאתִי בַּב"ח שֶׁכָּתַב בְּאֲמַת לְתִרְצֵן כֵּן אֲבָל הַפַּר"ח הַשִּׁיג עָלָיו בְּזֶה ע"ש וּמ"ש בַּח"י דְּכִינּוּן דְּקֵאָמַר בִּירוּשְׁלָמִי אַחַר פְּלוּגְתָא דַּר' יוֹנָה וַר' יוֹסִי אִי אֲסוּר אוֹ שְׂרֵי קֵאָמַר אָמַר ר' יוֹנָה חֲמִצּוֹ שֶׁל עַכּו"ם הוּא יִשְׂרָאֵל הוּא שְׁעֵבֵר עָלָיו אֲלֵמָא דְּמִסִּיק כַּר' יוֹנָה לְאִיסוּר וְעוֹד דְּסְפִיקָא דְּפְלוּגְתָא לְהַקְל וּכ"כ הַפ"י הִנָּה לְפִי מָה דֹּאִיתָא בִּירוּשְׁלָמִי שֶׁלְּפִנֵּינוּ מֵאָמַר זֶה בְּשֵׁם ר' יוֹסִי דְּסְבִירָא לִיה לְאִיסוּר מְוֹכָרָה ע"כ לְפָרֵשׁ דֵּה"ק אֶע"ג שֶׁהוּא חֲמִצּוֹ דֹּאֲ"י מ"מ יִשְׂרָאֵל הוּא שְׁעֵבֵר עָלָיו וְאֲסוּר וְכֵן פִּירֵשׁ בְּקֶרְבֵּן הָעֵדָה לְאִיסוּר וַא"כ מ"ש הַח"י דְּמִסִּיק לְהַתִּיר נִהְפֹּךְ הוּא וְגַם מ"ש שִׁישׁ לְהַקְל בְּסַפֵּק הִנָּה דַּעַת הַרָאָב"ד בְּסַפֵּר תַּמִּים דַּעִים הִבִּיאוּ הַח"י סִימָן תַּמ"ט שֶׁדַּעַתוֹ דְּבְסַפֵּק אֲזֵלִינּוּ לְחוּמְרָא וְלִכְּף הַשְּׂמִיטוֹ הַרִי"ף וְהֶרְמַב"ם בְּרִייתָא דְּחֻנּוֹת וּמְלֵאִי כִּינּוּן שִׁישׁ גִּירְסוֹת מְחֻלְפוֹת וְלְחוּמְרָא וְהַח"י הַשִּׁיג עָלָיו גַּם בְּזֶה ע"ש וְלַעֲנֵנ"ד שֶׁהִדִּין עִם הַרָאָב"ד בְּזֶה וְדַעַתוֹ כַּמ"ש הַש"ג פֶּרֶק הַחֹלֵץ דִּהִיכָא דְּמִסְפָּקָא לָן מֵאִי אָמוּר בִּיה קִמְאִי אֲזֵלִינּוּ לְהַחְמִיר וְהוּא עֲצָמוּ בְּסַפֵּר מִנְחַת יַעֲקֹב מִבִּיא כָּלל זֶה בְּקוּנְטֵרְס הַסְּפִיקוֹת שֶׁל ע"ש וְלִכְאוּרָה אֲפֹשֶׁר לוֹמַר דֵּהָא אֵיתְחַזַּק אִיסוּר בְּמִידֵי דְּרַבְּנֵינוּ דְּלֹא אֲזֵלִינּוּ לְהַקְל דֵּהָא חֲמִצּוֹ שֶׁל נִכְרִי ג"כ אֲסוּר בִּהְנֵאָה בְּפֶסַח וְאֲפֹשֶׁר דִּזֶּה לֹא מִיָּקְרִי אֲתַחְזַק אִיסוּר שְׁהֵרִי עוֹמֵד הוּא בְּפֶסַח לְהִיּוֹת חוּזֵר לְהַתִּירוֹ לְאַחַר פֶּסַח: וְעוֹד דֵּהָא גּוֹפָא אִי אֲסוּר בִּהְנֵאָה בְּפֶסַח אוֹ לֹא הוּא פְּלוּגְתָא בִּירוּשְׁלָמִי וּכַמ"ש הַרִיב"ש סִי' ת' (וְע"ש דְּמִייתִי רֵאזִיָּה דְּשֶׁל פּוּתִי אֲסוּר בִּהְנֵאָה מִדְּאֲמַרִּינּוּ דַּכ"ע אִין פּוּדִין וְהֵכָא בְּדַבָּר

הגורם לממון קמפלגי כו' אלמא בתוך הפסח לא חזי פלל לישראל חמץ של הקדש ואפילו בהנאה דאי הנה שרי בהנאה לכ"ע ה"ל למימר מעל ואע"פ שאסור באכילה דהא ממון הוא כו' ע"ש ונפלאתי דהתם בעינו שיהיה בו היתר הנאה לישראל אחר שיצא מרשות הקדש דהיינו שיפדנו ישראל דאל"כ בלא"ה אין בו היתר הנאה משום הקדש וכינון דאין פודין א"כ אין לישראל היתר הנאה פלל וגם דהשתא דס"ל כר"ש בתוך זמנו אסור בהנאה פשיפדנו משא"כ באוקימתא כריה"ג) ועיין בפ"ח יו"ד סי' ק"י חולק על פלל זה דאתחזק אסורא ואין להאריה וצ"ע אם נסמוך להקל נגד הנה פוסקים.

ומצאתי בכל בו שכתב בשם בעל ההשלמה ג"כ דעה זו גבי חמץ שהוא במשכון שהחמץ מותר שאין לקנוס לכותי ובאלי' רבא סי' תמ"א מביאו ג"כ ומ"ש בא"ח סי' ת"מ דמהראב"ן שכתב במתנית' דאסור באכילה ומותר בהנאה נראה דמוקי בקבל אחריות וס"ל דשרי בהנאה ולא באכילה ולענ"ד ליתא אלא פוננת הראב"ן דאסור באכילה משום פת ש"נ פמבואר בירושלמי על משנה זו הביאו הראב"ן בראש הספר ע"ש וגם הרא"ש מביאו ע"ש: ונחזור לראשונות דכינון שהאחריות על הישראל לכאורה יש מקום להחמיר ואין לצדד ולומר דל"ש זכות בחמץ פלל כינון שהוא אסור בהנאה ז"א שהרי הרמב"ם כתב דאם קנה חמץ בפסח לוקה וראיתי בנ"ב שכתב שלולי דברי הרמב"ם היה אומר שאין פאן מקום זכיה ולענ"ד ז"א חדא שהרי פלוגתא היא ושמא חמץ פוטי מותר בהנאה בפסח וכמש"ל וא"כ שייך זכיה ועוד דמ"מ שפיר לוקה להרמב"ם כינון שבאחריותו הוא עכ"פ שהרי להכותי משרי שרי וא"כ אם נימא דאין זכיה באיסורי הנאה וחמץ עפוי"ם בפסח אסור רק טעם הרמב"ם משום אחריות אם פן בנ"ד אין חשש רק מחמת האחריות בלחוד וכבר כתבתי צדדים להקל מחמת זה אבל לענ"ד ליתא דנדאי שייך זכיה וכמ"ש הפר"ח ג"כ והביא ראיה מע"ז ע"ש סימן תמ"ו אמנם יש פאן צד להקל לפי שייך שרף אינו באיסור חמץ גמור דאורייתא וכמ"ש בשו"ת פ"י סימן י"ג והאחרונים האריכו לפלפל בזה ואין הפנאי מסכים לעיין פעת פראוי בזה לכן נלענ"ד דבצירוף הצדדים האמורים למעלה יש להתירו בהנאה ולרונח' דמלתא יכול לערבו חז בתרי דהיתרא דכל כה"ג נדאי אין לחוש משום מבטל איסור לכתחלה וכה"ג כתב בשו"ת פ"י שם דנדאי הרמב"ם ור"י לסמוך עליהם בפעת הדחק ובנ"ד אעפ"י שאין ההפסד מרובה כ"כ מ"מ בצירוף צדדים הנ"ל יש להקל לענ"ד להתיר בהנאה פמבואר בא"ר וח"י שמקילין הרבה לענין איסור חמץ שעבר עליו הפסח הנלענ"ד פתבתי: דברי זעירא הק' אפרים שאלה לח עפוי"ם שגנב חמץ מישראל ובתוך הפסח השליכו לפני ביתו בליקה וצעק פלוני צא וטול את שלך ולא רצה לקחתו לתוך ביתו ולקחו החמץ למבצר ואחר הפסח רוצה ליתן להישראל החמץ מה דינו: תשובה מתחלה נדון בדין נכרי שגנב או גזל חמץ מישראל ועבר עליו הפסח ולאחר הפסח החזירו לישראל אי שרי או לא ואח"פ נתקע עצמינו בדבר הלכה בנ"ד ולכאורה היה מקום לדין בזה להתיר לפי מה דאמרנו ב"נ נהרג על פמש"פ ולא ניתן להשבון ופירש"י ביבמות דף מ"ז דאינו בחזרה אלא נהרג דגבי ישראל פתיב והשיב את הגזילה אבל אב"נ אמרינו בסנהדרין אזהרתן כו' וכן כתב רש"י בעירובין דף ס"ב דבנכרי לא פתיב השבון וכן כתב רש"י בסנהדרין דף נ"ז צערא בשעתא אית ליה כו' אבל פכותי דלאו בר השבון הוא שפל דינו למיתה לא נפיק פמש"פ מפלל פרוטה כו' ומדבריו נלמד לנ"ד דבכה"ג החמץ שרי דהא לא ניתן להשבון

ובכרשותיה דעפוי"ם קאי פל ימי הפסח והשפא דאהדרין מתנה בעלמא הוא דיהיב ליה ושרי: איברא דרש"י גופיה במסכת ע"א דף ע"ב מפרש הך דלא ניתו ניתו להשבון דוקא בפחות משנה פרוטה דישאראל מחיל עליה ולא מחייב נכרי לאהדורה אבל בש"פ מבואר מדבריו דעפוי"ם נמי בר השבה הוא וצריכין אנו לתרין לשון רש"י שלא יהיו דבריו סותרין זא"ז ואפשר לומר עפ"י מה שהקשו התוספות שם בע"א ד"ה ואי אמרת משיכה בנכרי אינו קונה אמאי נהרג פירוש דהא לא קני כל היכא דאיתיה ברשותה דישאראל הוא וקשה דהא ישאראל נמי לא קני הגזלה להיות שלו ואפ"ה קניה להתחייב באונסין החיוב דשייך ביה וה"נ יש לנו לומר בכך נח שקנאו להתחייב בה מיתה דהיינו החיוב דשייך בה כו' עכ"ל ולענ"ד י"ל דא"ש לפי מה דאמרין באלו נערות הגונב פיס בשבת כו' דאפקיה להיכא אי דאפקיה לר"ה איסור שבת איסור גניבה ליכא כו' מבואר שם דגנב וגזלן לא מחייבי באונסין עד שיקנה אותה באחד מדרכי הקניות וכ"כ התוספות בב"ק דף ע"ט ונהכי קי"ל בש"ע ח"מ סימן ע"ש ולפי"ז אפילו תימא דחיוב מיתה בעפוי"ם לחיוב אונסין בישאראל מדמינן ליה מפל מקום שפיר קא קשיא ליה אמאי נהרג דדוקא בישאראל מהני המשיכה להתחייב באונסין פניו דבמקח כה"ג הוי קנין גמור משא"כ בעפוי"ם אם נימא דמשיכה במקח אינו קונה לדידיה הוי כשאר קנינים שאין מועילין בישאראל לחייב באונסין וה"ה בעפוי"ם לענין חיוב מיתה.

אף י"ל דהתוספות הקשו שפיר לפי מה דאמרין שם בכתובות רב אחא מתני הכי רבינא מתני לעולם דאפקיה לר"ה ובר"ה נמי קנה וכתבו התוספות שם בשם ר"י דמודה דמשיכה בר"ה לא קנה רק דרבינא קאמר דלענין אונסין שפיר קנה אף בר"ה ולפי"ז קשיא להו להתוספות שפיר דהא ישאראל נמי קני לאונסין אף בכה"ג במקח לא קנה פגון במשיכה בר"ה אליבא דרבינא וכיון דרבינא הוא דקמותיב לי לרב אשי מהא דב"נ נהרג שפיר קשה דלמא אף דמשיכה במקח לא קנה מ"מ שפיר קנה לחיוב מיתה וכל זה לשיטת ר"י אבל הריצב"א פתבו התוספות בכתובות דסבר דאף רבינא ס"ל דלענין אונסין נמי דרו קנין בעינו רק דרבינא סבירא ליה דמשיכה קניה בר"ה אף במקח וכ"כ התוספות בב"ק לפי"ז לק"מ קושית התוספות וא"כ י"ל דרש"י אגזיל בשיטת הריצב"א: ועוד נראה לפי מ"ש הר"א"ה בכתובות דאע"ג דלא נהירא לחלק בין דין קניה גמורה ובין חיוב אונסין מ"מ פתב דרבינא מודה דמשיכה בר"ה לא קני ולא פליג אלא אהא דסבר דכה"ג שיהא מוציא מרשות הפעלים לרשות שאינו שלהם בלי דעתם בכה"ג קניה בר"ה עכ"ל ונראה דנדאי אי משיכה הוי קנין אלא דמשיכה בר"ה לא מהני שפיר מהני הקנין משא"כ אם נאמר דגוף המשיכה ליתא כלל שוב אף להתחייב באונסין אין מועיל מה שמוציא בלי דעתם פניו דלא חל ע"ז שם קנין כלל והלכך שפיר אי משיכה אינו קונה אמאי נהרג פניו דאף בישאראל כה"ג אם לא היינו מחשיבין משיכה לקנין לא הנה מתחייב אף באונסין ונהרי זה פאילו הוא עדיין ברשות הנגזל לגמרי ואם כן אמאי נהרג.

והנה התוספות בעירובין הקשו על פירש"י דמפרש לא ניתו להשבון משום דבעפוי"ם לא פתיב השבה מש"ס דע"א דע"כ הש"ס מפרש דאיירי בגזל מישאראל דאל"כ מאי קשיא ליה אמאי נהרג דהא בעפוי"ם אף בפמש"פ קפיד עליה ואם כן ממונא גזל מיניה ומה בכך דלא קנה ישאראל נמי לא קנה ואפ"ה מחייב באונסין וע"כ דבגזל מישאראל איירי דמחיל וגם ממון הפותי לא נתרבה דהא לא קנה (והוא תי' התוספות בע"א) וע"כ

דהש"ס דניק דמיירי בגזל מישראל מדקאמר ולא ניתן להשבון והיינו משום דמחיל
אבל בלא"ה שינה השבה אף בעפוי"ם.

ועוד הארכתי בתשובות שלפני זה: דברי הק' אפרים שאלה לט אליכם אישים אקרא
חכמי חרשים. עיניהם לאמונה לרעות צאן קדשים.

ולהרים מכשול מדרך העם ורעו פכשים. פדברם אשר יצאו מפיהם יטו אונן ויחלצו
חושים.

הלא המה כו' מעמידי הדת על תילה. יושבי על מדין ורודים עם אל ועם קדושים.

בק"ק דובנא רבתי יע"א: בנשף בערב יום נתמלא ביתי אורה. אריתי מור בשמיכם.

וטל ברכות אשר סביבות גבעותיכם. תרבינו ענוותיכם ותרשוני לומר דבר לפניכם בדין
עסק ביש שאירע במחניכם.

וארינותא קדמיכון ואתון שאלון לתעליא בעידנא דעסיק ביה אתו שאילתן לי ביומא
דכלה הלכתא רבתא לפסחא ולהיות כי זמנו בהול ודבריכם נחוי סרתי למשמעתכם
להשיב על אתר ולא אוכל היום לצאת ולבוא בפלפולים ולהיות חורז מש"ס לפוסקים
פדרכי מעולם ת"ל לירד לקצבי הרים ולהעלות פנינים יקרים וגם לא אשא עיני אל
ההורים לבנות דיק על התמרים הפנוים פעיר שחנברה לה יחדיו מקורי עפביש ומה בצע
בהעתיר דברים הלא נתקו היתרים פאשר ינתק פתיל הנעורת בהריחו אש ולפידים
בערים ולפי שעה הנחוצה אכתוב אשר נלענ"ד בזה בקיצור מופלג ועל שרשי הדין
אתחקה ואשפוט מישרים.

הנה מלתא דפשיטא לדידי כי המוכר יי"ש בחזקת שהוא מותר לפסח ונמצא שהוא חמץ
שהוא מקח טעות וחוזר שאע"פ שאין הנדון דומה למוכר ונמצא טרפה דהתם והיא
שעתא איסורא הוא משא"כ בזה שמכר קודם פסח דההיא שעתא היתרא הוא מ"מ פיון
שזה הבליעל בפירוש מכרו לשם פסח אין לה מקח טעות גדול מזה ופשיטא דלא מצוי
טעין תשמה אותו או תמכרנו קודם הפסח שהרי אז נדברו שלפסח הוא צריף ונהרי הדבר
מבואר בח"מ סימן רלמ"ד אם ידע המוכר שיינו מחמיץ הרי זה מקח טעות אם אמר לו
למקפה ולא מצוי למימר לא הנה לה להשהותו ומבואר באחרונים דאף בגילה דעתו
שרוצה לשתותו לאט לאט הני מקח טעות אף שלא אמר לו למקפה.

ואחי הקריף מו' געציל נ"י העירני ג"כ מההיא דיו"ד סימן ט"ז שאם לא הודיעו המוכר
שמכר אמה הני מקח טעות בד' פרקים ועיין במ"ש אא"ז הגאון בת"ש דגם האידנא
שקונים הקצבים על שבת כו' ה"ל מקח טעות וק"ו הדברים בנ"ד שמכר בפירוש לצורך
הפסח וגם פי סתמא דמלתא הוסיף הלוקח על המקח של י"ש חמץ יותר משתות דהני
ביטול מקח ואפילו מאן דסבירא ליה דלוקח חוזר ולא מוכר היינו שלא יהא חוטא נשפר
אבל מפל מקום המקח מתבטל לכ"ע.

ואמנם אין צריף לזה שהדבר א"צ לפני דהני מקח טעות מההיא דאמרינו בביצה דף ו'
ההיא דאמר ביעי דפח' למאן כו' דהני מקח טעות פיון דאומדן דעת הוא דקפיד ע"ז לא
מהני דניתבי' ליה דביני ביני ועיין בתה"ד סימן שכ"ב במכר בפשר מאיל שאינו מסורס

כו' ואף בזה חולק הב"ח בסימן רל"ג הובא בבאר הגולה שם ועוד יש לי כמה סברות בזה ולקצור אני צריך ולית דין צריך בשש דכל כה"ג הי"ש בראשיתו דמוכר קאי והוי חמץ שעבר עליו הפסח במזיד שאסור בהנאה.

הא תדא דאיכבוע איסורא מתמת המוכר. ואמנם גם מצד הלוקחים יש פאן איסור שהרי אעפ"י שהוא מקח טעות מכל מקום אם נגנב או נאבד האחריות על הלוקח כמבואר בסימן רל"ב סעיף כ"ב ועיין בסמ"ע שם בשם הע"ש דכל זמן שהוא בידו לא גרע משומר שכת דהא בראשיתו הוא למוכרו כו' וכן דעת הב"ח שהביא הש"ך שם וכן מבואר בר"טב"א הביא בש"ך ואף דמשמע מהתוספות גבי ההיא בקרא דאינו אלא ש"ח מכל מקום הרי דעת רש"י ודעימל' דאף באחריות פשיעה חייב לבער ועוד יש כמה מקלי דסבא דהוי ש"ש וקצתתי ומבואר מדברי פל הפוסקים דאף בכה"ג שעובר בב"י מתמת שהוא באחריותו ג"כ אסור בהנאה אחר הפסח ואין לחלק בין שוגג למזיד כמבואר בסימן תמ"ד ואע"ג דהתם לענין חמץ שלו ממש מייירי מכל מקום נראה ברור דגם בחמץ הנאסר מתמת קבלת אחריות דינא הכי דאף אם הנה שוגג או אנוס אסור וגם היתר מתמת ביטול ערב פסח לא שייך פאן פיון שאלו הלוקחים היו דעתם עליו שהרי חשבו שהוא מן המותר בפיהם והשתיה כדת וכל ימות הפסח התעסקו עמו למוכרו ולשתותו ולא רציתי להאריך בבואור דברי הגאונים שהביא הרא"ש ושאר פוסקים דלמא משכא לי שמעתתא ואנא דינא קאמינא דנדאי יי"ש זה אסור בהנאה לכ"ע וכבר כתב הר"ן דאפילו בדבר שצריך ביעור מדרבנן קנסוהו לאנסרו בהנאה כדמוכח מסוגיא דנכרי שהלוח לישאל על חמצו כו' והפ"ח הסכים בסימן ת"מ ותמ"ז ואם הנה רצונכם הטוהור אוסיף ידי שנית אחר עבור המועד לברר הפל בראיות ברורות יתנו עדיהן ויצדקו: ולפי"ז הנה נראה שצריך לשפכו במקום מדרון קודם פסח שלא יעברו שוב שנית המוכר והלוקחים בב"י דאורייתא וא"א לבערו על ידי מכירה ומתנה פיון שפכר נאסר בהנאה מתמת שעברו עליו הפסח הני בני קנסא נינהו פיון שהוא חמץ בעיניה וכל חזינו לרבנן קשישאי שפמכו על היתר דיי"ש זיעה בעלמא הוא או להתיר לעברו בידיים כ"א היכא שיש היתר שהנה בכלל הביטול שקודם הפסח או צירוף היתרים אחרים אבל בזה שאין פאן צירוף היתרים פלל נראה שאין לסמוך ע"ז לבד.

אבל אחרי שהתורה חסה על ממון של ישראל שמתה אל לבי למצוא להם תקנה מן התורה. הנה דעת רבינו יונה שהביא הרא"ש דחמץ שעבר עליו הפסח אפילו אם עירבו במזיד מותר והרא"ש חולק עליו וס"ל דדינו כשאר איסורים שביטלו במזיד ובין למר ובין למר עכ"פ לכתחלה אסור לעברו במזיד וכ"כ הש"ך בי"ד סימן צ"ט דאפילו איסור דרבנן שאין לו עיקר מן התורה אין לבטלו או להוסיף עליו והא דאמרנו עצים שנשרו מן הדקל לתוף התנור ביו"ט מרבה עליהם עצים מוכנים ומבטלן היינו משום דמיקלי קלי איסורא שאין נהנה מהן עד אחר ביעורן.

ולפי"ז דבר פשוט הוא דק"ו הדברים היכא שאינו רוצה ליהנות מהם פלל אף לאחר הביטול דנדאי אין שייך פאן איסור דאין מבטלין איסור לכתחלה ולפי"ז שפיר הוא יכול לעברו מעט בהרבה ולמוכרו לעפ"ם חוץ מדמי איסור שבו כמ"ש הש"ך בי"ד סימן קיו"ד דכל איסורי הנאה מותר למכור לעפ"ם חוץ מדמי איסור שבו אם הוא בענין

שָׁאִין לְחֹשׁ שְׁהֶעֱכֹ"ם יַחְזֹר וַיִּמְכְּרֵנוּ לְיִשְׂרָאֵל ע"ש וּבְכָאן פְּשִׁטָּא דְאִין כְּאֵן חֲשִׁשׁ שְׁמָא יַחְזֹר הֶעֱכֹ"ם וַיִּמְכְּרֵנוּ לְיִשְׂרָאֵל דְּאָף אִם יִמְכְּרֵנוּ שְׁפִיר דְּמִי דְכִינֵן שְׁנַתְעַרְב הָרִי הוּא מוֹתֵר לְאַחַר פֶּסַח אָף לְיִשְׂרָאֵל דְחֻמְיָן עַל יְדֵי תַעְרוּבוֹת לֹא קִנִּיס ר"ש וּבְתוֹף הַפֶּסַח פְּשִׁטָּא דְלִיכָא לְמִיחֵשׁ לְמִדְיָ דְהָא כְּלוּ מְכוּר לְנִכְרִי וּדְמִי אִסּוּר שְׁבוּ נִתְנָן לֹו בְּמַתְנָה וְשׁוּם בְּרִי יִשְׂרָאֵל לֹא יִקְנֶה חֻמְיָן בְּתוֹף הַפֶּסַח.

וּלְפִי שֵׁא"א לְבַהֲמ"ד בְּלֹא חִידוּשׁ אִימָא מִקְלֵתָא מַה שְׁרָאִיתִי דְבָר מַתְמִיָּה בְּמַג"א סִימֵן תַּס"ז ס"ק ב' וְז"ל וּמ"ש רַמ"א וּמִיָּהוּ לֹא הִרְבֵּה בִּיחַד כּו' דְהָא הֵתָם מְרַגְיִשִׁין טַעַם הֵינֵן כּו' וְנִפְלְאֵתִי שְׁהָרִי מְבוֹנָאָר שֵׁם בְּב"י סִימֵן קל"ד שְׁהַחֲשִׁשׁ הוּא שְׁמָא יִקְנִיהוּ לְצֹנְרָף פּוֹעֲלִיו וּכְשֵׁאִינוּ מוֹכֵר הִרְבֵּה בִּיחַד תְּלִינֵן שְׁלֹא יִמְכְּרֵנוּ לְיִשְׂרָאֵל אֲלֵא לְצֹנְרָף עַצְמוֹ לֹוּקַח כַּמ"ש הַכ"מ וְעֵינֵינִי בְּרַבִּינוּ יִרוּחָם וְרָאִיתִי שְׁפַתְבּוֹ פֶּן לַעֲנֵנּוּ אִם נִתְעַרְב חֲבִיּוֹת שֶׁל סֶתָם יֵינָם בְּאַחֲרִים שְׁיֵשׁ שְׁפַתְבוֹ דְמוֹתֵר לְמַפְנֵן חוּץ מְדָמִי יֵינֵן נִסְף שְׁאִין חֲשִׁשׁ לְיִשְׂרָאֵל יִקְנֶה מִמֶּנּוּ לְפִי שְׁאִין דְרָף לְיִשְׂרָאֵל יִקְנֶה יֵינֵן מַעֲכֹ"ם.

וְהַתּוֹסְפוֹת כְּתִבוּ דְמִשׁוּם חֻמְרָא דַּע"ז חִיּוּשֵׁינוּ שְׁיִקְנֶה יִשְׂרָאֵל לְצֹנְרָף פּוֹעֲלִיו וְזֶה תְּמוּהָ יוֹתֵר שְׁהָרִי סֶתָם יֵינָם אִסּוּר בְּהִנְאָה וּלְפִיכֹף צָרִיף לְמַפְנֵן חוּץ מְדָמִי יֵי"נ וְא"כ מַה חֲשִׁשׁ יֵשׁ כְּאֵן לְיִשְׂרָאֵל יִקְנֶה יֵינֵן מְפוֹתִי לְצֹנְרָף פּוֹעֲלִיו וְע"ז לֹא תִיקֵן הַמַּג"א בְּמ"ש לְפָרֵשׁ כְּפוֹנֵת רִי"ו שְׁלֹא יִמְכְּרֵנוּ בִּיחַד לְכוּתִי אִין פִּירוּשׁוֹ הִרְבֵּה בִּיחַד וּלְאַפּוֹקִי מַעֲט אֲלֵא כְּפוֹנֵתוֹ שְׁאִינוּ מוֹכֵר כְּלוּ חוּץ מְדָמִי יֵי"נ וְר"ל בְּלִשׁוֹן בִּיחַד כְּלִשׁוֹן הָאִסּוּר בְּש"ס מוֹכְרוֹ כְּלוּ כּו' מִשׁוּם דְעַל יְדֵי הוֹלְכַת הִנְאָה לִים הַמְלַח יְכוּל לְמַפְנֵן אַחַר כֹּף כֹּף אֲחַד לְבַדָּה אֲבָל אִם בָּא לְמַפְנֵן חוּץ מְדָמִי יֵי"נ הוּא צָרִיף לְמַפְנֵן הַכֹּל בִּיחַד וְלִזְהָ אָמַר דְכָאן אִינוּ מוֹכֵר הַכֹּל בִּיחַד חוּץ מְדָמִי יֵי"נ וְאִין לֹו הִתֵּר רַק עַל יְדֵי הוֹלְכַת הִנְאָה וּבְאַמֶּת ז"א שְׁהָרִי בְרִי"ו מְבוֹנָאָר דְנִדְאִי הָנִי שְׁרִי לְמַפְנֵן חוּץ מְדָמִי יֵי"נ אִי לֹאוּ דְחִיּוּשֵׁינוּ שְׁיַחְזֹר וַיִּמְכְּרֵנוּ לְיִשְׂרָאֵל לְצֹנְרָף פּוֹעֲלִיו וְהַרַמ"א בְּסִימֵן קל"ד דְמִיָּרִי בִּינֵן שְׁנַתְעַרְב בְּמִים שְׁפִיר יֵשׁ לֹוּמַר חֲשִׁשׁ זֶה אָף בְּסֶתָם יֵינָם הוּא תְּמוּהָ דְכִינֵן שְׁהֵינֵן בָּא לִיד כּוּתִי אִיף יִקְנֶה לְיִשְׂרָאֵל מִמֶּנּוּ אָף לְצֹנְרָף פּוֹעֲלִיו רַק הַרַמ"א מִיָּרִי בְּנַתְעַרְב בְּמִים כַּמ"ש וּלְפ"ז י"ל דְשְׁפִיר כְּתַב רַמ"א הִרְבֵּה בִּיחַד אֲבָל מַעֲט אֲמַרִינוּ לְצֹנְרָף עַצְמוֹ לֹוּקַח וְאָף ע"פ שְׁאִין זֶה מוֹכְרָח בְּדַבְרֵי רִי"ו מְכַל מְקוּם שְׁפִיר יֵשׁ מְקוּם לֹוּמַר כֹּן אֲבָל מַה שְׁפַתְבּוֹ הַמַּג"א לְהַכְרִיחַ שְׁאִין זֶה כְּפוֹנֵת רִי"ו דַּל"כ הָא מְרַגְיִשִׁין כּו' צַע"ג: וְתַבְנָא לְדִינָא דְבַנ"ד דְלִיכָא חֲשִׁשׁ שְׁיַחְזֹר וַיִּמְכְּרֵנוּ לְיִשְׂרָאֵל שְׁפִיר דְמִי לַעֲרַב לְכַתְחֻלָּה ע"מ לְמַכְרוֹ לְעַפּו"ם חוּץ מְדָמִי אִסּוּר שְׁבוּ אִיבְרָא דְהַג"א סִימֵן תַּמ"ה ס"ק ו' דְעַתּוֹ דְאִין תִּקְנֶה לְמַפְנֵן חוּץ מְדָמִי אִסּוּר שְׁבוּ וְדִלָא כְּשִׁ"ף אָף שֵׁם מְבוֹנָאָר הַטַעַם מִשׁוּם דְהַמְרָדְכִי כ' בְּדַבְרֵי שְׁהוּא דְאוֹרְיִתָא לֹא מְהַנִּי מְכִירָה חוּץ מְדָמִי אִסּוּר שְׁבוּ ע"ש וּלְפִי זֶה כְּאֵן דְאִין שֵׁם תַעְרוּבוֹת חֻמְיָן דְאוֹרְיִתָא דְהָא חֻמְיָן שְׁעֵבֵר עֲלִיו הַפֶּסַח אִין אִסּוּר הִנְאָה רַק מְדַרְבְּנֵן בְּלַבַּד פְּשִׁטָּא דְמְהַנִּי אֲלִיכָא דַכ"ע וְגַם כִּי דְבַרִי הַמַּג"א בְּזֶה אֵינָם מוֹכְרָחִים כ"כ וּבְפָרִי מְגָדִים בִּי"ד בְּפִתִיחָה לְהַל' בְּב"ח הַקְשָׁה ע"ז מְהָא דְאַמְרִינוּ בַע"ז הִהִיא פְּרִיא דְחוּטִי דְנִפְל עֲלֶיהָ יֵי"נ כּו' מוֹכַח דְאַפִּילוּ בִי"נ וְדַאי דְהָנִי אִסּוּר תּוֹרָה מוֹתֵר לְמַפְנֵן לְעַפּו"ם חוּץ מְדָמִי אִסּוּר שְׁבוּ אֲלֵא ע"כ דוּק' בִּי"נ וּבְמִינוּ ע"ש: אָף לַעֲנ"ד אִין מוֹכְרָח דְבִי"נ גְּמוּר אִיָּרִי וּכַמ"ש הַט"ז בִּי"ד סִימֵן קל"ד לַעֲנֵן יֵי"נ שְׁנַפְל ע"ג עֲנָבִים וְעֵינֵן בְּרַמְב"ם פֶּרֶק י"ז מְהַל' מ"א שְׁכ' יֵינֵן שְׁנַפְל ע"ג הַחֲטִים כּו' וְהַכ"מ לֹא גָרַס רַק יֵינֵן סֶתָם וּבְאַמֶּת לַעֲנ"ד פְּשׁוּט דְבַהֲהִיא דְכְרִיא דְחֻטִי אַע"פ שְׁנַפְל בְּכַדִּי נְתִינַת טַעַם מְכַל מְקוּם לֹא

נתרבה דמי החטים מחמת האיסור פלל ולכה קאמר סתמא שריא לזבונא לזבונא לזבונא וכל קאמר שרימפרם חוץ מדמי איסור שבו משום דלא שריא שם פלל וכן מבואר באו"ה פלל כ"א לענין איסור הנאה שנבלע בנו"ט במאכל שהביא הפ"מ שם משא"כ בזה דמג"א וזק יעלב סימן תמ"ה דנתרבה דמיו מחמת האיסור אפשר דלא מהני המכירה חוץ מדמי איסור.

שוב ראיתי שבמחכ"ת נעלם ממנו דברי המרדכי פ"ק כ"ש שהביא המג"א סימן תמ"ה דבמרדכי איתא שר"י מפרי"ש התיר למפור התרנגולת לפי שאינה נמפרת ביוקר בשביל החטה. והביא ראיה מע"ז פ"ק ו' שהיא פריא דחטי כו' אלמא אע"ג דיי"נ אסור בהנאה פנין שאין החטים נמפרים ביוקר משום היי"נ כו' ויש לדחות דהתם ביי"נ דרבנן עכ"ל הרי מבואר להדיא כמ"ש ועיין במג"א סימן ת"ן ס"ק י"ב שכ' וגם האו"ה פלל כ"א פתב דבכל מקום דהמים מותרים כו' א"כ גימא ג"כ דתבשיל שנתבשל כו' ולענ"ד יש לחלק דתבשיל שאני דהקדרה בלעה ופלט כנגדה ולא ידעונו כמה נפיק מיניה הוי פנתרבה האיסור אבל האו"ה לא שרי רק פשידוע לנו שלא נתרבה ההיתר מחמת האיסור פגון שהיא דחטי דנפל עליה יי"נ ותרנגולת שנתבשל בה חטה בפסח או למפור הקדרה שנבלע בתוכה איסור הנאה לנכרי משא"כ בתבשיל שמתבשל בתוך הקדרה וכן נראה מדברי או"ה (א"ז צ"ע מה דמיתי מהא דמותר לשום ש"כר כו') א"ז דמ"מ שפיר מקשה המג"א על הרמ"א שאוסר בתרנגולת שנמצאת בה חטה אלמא דס"ל אע"פ שאין מרויח במה שהאיסור בתוכו אפ"ה אסור וכמ"ש המרדכי מההיא דפת ועכ"פ ביין וא"כ יהא אסור להחם חמין ג"כ ע"ש ואמנם הש"ך סימן קמ"ב ס"ק ח' פתב לחלק בין הא דנדאי יי"נ לא מהני מכירה חוץ מדמי איסור משום דשם נתערב גוף ממשו של איסור משא"כ בפת ובג"ד ע"ש ובאמת הוה דברי הר"ן פ"ג דע"ז וצ"ע על המג"א שכתב בהיפך בשם הר"ן ואדרבא מבואר בר"ן שגם הולכת הנאה מהני להתיר אף פשלא נתערב הפת ודלא כמג"א שפחלק בזה ועיין בשפתי דעת סימן צ"ד ס"ק ט' מ"ש דמה שאנו אוסרין התרנגולת בפסח משום חומרא דחמין שאני ובאמת שז"א אלא לדעת המרדכי פן הדין בכל איסורי הנאה דאורייתא ולמדה מיי"נ ועיין בפר"ח סי' תמ"ז ס"ק א' וסימן תס"ז ס"ק יו"ד שדעתו דמהני מכירה חוץ מדמי איסור שבו אף באיסור דאורייתא והארי"ף בזה.

וכ"ז לענין איסור דאורייתא אבל בחמץ שעבר עליו הפסח דקיל טובא כמ"ש הר"ן פ"ק כ"ש וז"ל ובלבד שירבה ההיתר מידי דהנה תרומת ח"ל שמבטלין אותה ברוב דחמין אחר הפסח אינו אלא משום קנסא בעלמא ודי שינהגו בו פקל שבאיסורין של דבריהם עכ"ל וא"כ פשיטא דסמכינו עליה דמלתא למפור התערבות שנתערב בתוכו חוץ מדמי איסור ואם יחזור העכו"ם אחר פסח וימכרו לישראל בין שיוסיף לקחת מהישראל מחמת התוספות דמי האיסור שבתוכו ובין שלא יחזור וימכרו רק באלו הדמים עצמם לית לן בה ואין פאן משתפר באיסורי הנאה פלל שהרי יד הנכרי באמצע ומידו היתה זאת לו והלכה שפיר דמי אף לערבו לכתחלה ע"מ למכרו לעכו"ם חוץ מדמי איסור.

א"ז נלענ"ד שראוי ונכון לערבו בששים דאע"ג דהמג"א פתב שכל הפוסקים הסכימו דלא פהטור וסיים שהמקיל לא הפסיד וכ"כ הפר"ח וכן הח"י מתיר בהפ"מ מכל מקום פנין שאנו באים לעשות פן לכתחלה לערבו על דעת לקנותו אחר הפסח ממנו יש לנו

לחויש לדעת הטור וגם בספר אבן העזר הקוזיק במעוז דבדי הטור בזה ואם אי אפשר בקדו שאין לו כ"כ י"ש למפור שיתבטל זה בתוכו שפיר דמי לערבו ברוב ואחר הפסח פשיקנזור ויקננו מן העפוי"ם יוסיף עליו עד ששים ואין בזה משום מוסיף כדי לבטל פיון דגוף האיסור קנסא בעלמא ולדעת כל הפוסקים בהך תערובות לחוד שרי וחומרא הוא דרמינו עליה שיש לחויש לדעת הטור ופשיטא דכה"ג יש לסמוך על הפוסקים המתירים באיסור דרבנן שאין לו עיקר בדאורייתא עיין בפר"ח בי"ד סימן צ"ט ואף להמפורשים דס"ל דדוקא בתרומת ח"ל הקילו מכל מקום הרי כבר כתבתי בשם ה"ר"ן דהך דינא דחמץ שעבר עליו הפסח הוא דומה לתרומת ח"ל לענין דברבא סגי וא"כ ה"ה לענין ביטול לכתחלה ונראה דזה שיטת רבינו יונה ז"ל ואף להרא"ש מכל מקום לענין להוסיף עליו דעת הרשב"א אף בדבר שיש לו עיקר מדאורייתא יכול להוסיף על התערובות ומכ"ש בדבר שאין לו עיקר בדאורייתא כמ"ש שם בטור ועיין בפר"ח שם בזה ובפרט שהוא מין במינו דאיבטל ליה ברבא מדאורייתא לית דין צריך בשש שלאחר הפסח פשיקננה מן הנכרי מוסיף עליו והולך עד ששים לכתחלה ואף שמדברי הגאון בשו"ת פ"י משמע דמותר בתערובות חד בתרי ואע"פ שעושין פן לכתחלה מכל מקום התם איכא צדדי היתרים אחרים משא"כ כאן שהי"ש בפ"ע ודאי אסור יש לעשות כמ"ש וזאת העצה היעוצה מאתי אם יש הפ"מ בדבר ובכל פי האי שפיר מצרפינו דעת הפוסקים דיי"ש זיעה בעלמא היא וגם אני כתבתי בזה במקום אחר והתשובה שיסד בזה הגאון בעל מג"ש היא ת"י בכתיבת יד ולענין אם צריך שיאמר בפירוש חוץ מדמי איסור עיין בש"ך סימן קל"ד ס"ק ט' ובפר"ח ס"ס ת"ז לא כ"כ ע"ש כף גלענ"ד ואתם תבחרו ולא אני דברי אהובכם עבד לעבדי ד' זעירא מן חברי: הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד אחר זמן רב מצאתי בהגה"ת מיימוני דשייכי להלכות זרעים שכתב בשם מהר"מ ז"ל פיצד יעשה ילוש עיסה כו' ונמצא בטל ברוב כו' ואין להקשות הא אין מבטלין איסור לכתחלה דה"מ כדי ליהנות ולאכול מן האיסור אבל הכא לא קאכיל לה עכ"ל הרי מבואר להדיא פדברי ושמתתי וראיתי בפרי תואר סימן צ"ט ס"ק ח' שמסתפק אם מותר לבטל איסור להאכילו לעפוי"ם כו' פיון דעפוי"ם שרי למיכל גבילה ואין בו משום לפני עור ומסתברא לי דגם לשדורי לעפוי"ם אסור דהא ס"ס שרי איסור והא מלתא עצמה אסר לה רחמנא פיון דכל מלתא דשריא קנימא לאכילה משעתא דקא מבטל לה לזה אין להתיר בכל גוונא עכ"ל ולטעמיה אזיל דסבירא ליה דאין מבטלין איסור לכתחלה מדאורייתא ע"ש אבל רוב הפוסקים נראה שהספימו דהני מדרבנן וגם במ"ש דהא מלתא עצמה אסר רחמנא דקנימא לאכילה משעתא דמבטל לה הנה מדברי הגמ"י בשם מהר"מ שהבאתי מבואר דלא סבירא ליה הכי ובנ"ד דחמץ שעבר עליו הפסח גופיה אינו רק מדרבנן משום קנסא נראה דגם הפ"ת מודה דשרי וכדכתיבנא: שאלה מ שאלה חטים שקנו אותם לצורך פסח ולא נבדקו וטחננום ואפו מהם מצות ואח"כ נבדקו החיטים הנותרים ונמצאו בהם זרעונים שקורין קנעבליה לערף חמשה או ששה בקווארט.

ועמד השואל ושאל אם יש היתר להמצות שאפו בלא ראות לפי שהקנעבליה הללו יש בהם מיץ ולחלוחית ואפשר שיבוא לידי חימוץ מחמת זה ומכ"ש שע"י הלישה הוא כמי פירות עם מים שממהרין להחמיץ ונדרשתי לחוות דעי בזה: תשובה בתחלה נבאר בגוף הדין דמי פירות עם מים אי הוי גוקשה.

והנה ראש המדברים בזה מגדולי האחרונים הוא מופת דורינו הגאון בשו"ת נודע ביהודה א"ח סימן כ"ב פתב דאם מ"פ עם מים לא הוי רק גוקשה מוכח דגוקשה מדאורייתא דהא במנחות דף נ"ז דאמרינן אמר ר"ל אומר הנה ריה"ג מנחת נסכי' מגבלה במים וכשרה וא"כ ע"כ דגוקשה דאורייתא שגרי התוספות שם דף נ"ד פתבו דשיאור דר"י לר"י לא חשיב חמץ למנחות ועוד האריף הגאון ז"ל בזה ואמנם התוספות בפסחים פתבו דשיאור דר"י לר"י פסול למנחות ע"ש דף ל"ה ולכאורה הם דברים סותרים וגם שדברי התוספות בפסחים הם תמוהים מצד עצמם חדא דמי הכניסם לדבר זה דשיאור דר"י לר"י יהיה פסול למנחות דהא אפילו הוא פשר היינו משום דשיאור דר"י לדר"י לא לקי עליו אבל התוספות שם דמדייקי דר"ל דקאמר פטור מכרת אבל מלקות איפא אם פן פשיטא כה"ג דפסול למנחות כדאמרינן גבי שיאור דר"מ לר"מ מדלקי עליו חמץ הוא וכ"כ התוספות במנחות מתחלה שם פשבאו להוכיח דר"ל דאמר עיפה שגילושיה כו' עם מים קאמר דאל"כ למה צריף לדחוק מגבלה במים דנהי דהוי גוקשה הא מדלקי עליו חמץ הוא.

ושוב פתבו שם די"ל דר"ל בעי למימר הכי משום דשיאור דר"י לר"י לא חשיב חמץ לענין מנחות ואפשר דאפילו איסור דאורייתא ליפא כו' וא"כ לחנם פתבו התוספות דשיאור דר"י לר"י פסול למנחות ואדרבא הוא ראיה לסתור דבאמת דר"י לר"י לא חשוב חמץ למנחות כמ"ש התוס' דמנחות לבסוף ומקומו הוא מוכרע דשם ר"פ כל המנחות אמרינן מתקיף לה ר"ח ואימא לא תאפה חמץ אלא שיאור ופריף שיאור דמאי כו' ומסיק שיאור דר"י לר"י והיינו פיון דשיאור דר"י לר"י לא לקי עליו ליפא למיעוטא למנחות דלאו חמץ הוא ואע"ג דמסקינן התם מצה תהיה לעפוכא אלמא דשיאור דר"י לר"י ג"כ פסול למנחות התם היינו טעמא משום דאע"ג דלאו חמץ הוא מ"מ מצה נמי לא הוי ואמצה קפיד רחמנא וא"כ אין זה רק עשה דמצה תהיה ואם פן התם דמרבא מנחת נסכי' לחמץ היינו שיהיה לוקה משום לא תעשה חמץ וזה אינו אלא בחמץ גמור אבל שיאור דר"י דאינו בכלל חמץ אין לנו לרבות מכל המנחה ולכף פריף שפיר מנחת נסכים מ"פ הוא דנהי דהוי גוקשה ופסול למנחות משום מצה תהיה מכל מקום פיון דאין מתמיצין חמץ גמור לא לקי עליו משום לא תעשה חמץ: וראיתי בנודע ביהודה מהדורא תגנינא שבעל המחבר מראה כהן הקשה לו מהרא"ש שפוסק גוקשה דרבנן ואפ"ה פסק דמי פירות עם מים הוא גוקשה וכתב לדחות דברי התוספות במנחות דבאמת שיאור דר"י לר"י ג"כ פסול למנחות למסקנא משום דכתיב מצה תהיה לעפוכא והגאון ז"ל חשיב לו שהגיס דעתו לדחות דברי רבותינו בעלי התוספות דבאמת לא רצו לומר שיהיה פשר למנחות רק לומר דלא מיקרי חמץ שיהיה עובר עליו בלאו דל"ת כו' ואף דמסיק דמצה תהיה לעפוכא היינו שפסול מטעם שאינו מצה אבל אפתי אינו נקרא חמץ ואינו עובר בלאו דל"ת חמץ ודברי התוספות בפסחים תמוהים ולדעתם הוא טעות המעתיק וצ"ל דר"מ לר"מ הוא פסול למנחות כו' ודבריהם שבפסחים מכוננים עמ"ש במנחות עכ"ד ז"ל ולענ"ד מוכחה מלתא טפי שגרי הדברי תוספות בזה הם דברי ר"ת ז"ל והתוספות במנחות שם ד"ה מנין פתבו תימא מתניתין הוא פל המנחות כו' שצאמר פל המנחה כו' לא תעשה חמץ כו' ור"ת מפרש דרבי פרידא מבעיא ליה מנ"ל דבאות מצה ולא שיאור וכלוט דאי מלא תעשה דמתניתין ה"א שיאור וכלוט שרי א"ל דכתיבה

פתיכה אלמא מצות בעינו ושיאור וקלוט לאו מצה היא כו' דכתיב לא תאפה חמץ דכתיב מצה באותה הפרשה ור"ת פריה דילמא לא תאפה חמץ אלא שיאור ואע"ג דכבר פתיב לא תעשה איצטריה פדרשינו לקמן עכ"ל ודברי ר"ת אלו הלא הם פתובים על ספר הישר שלו שנדפס מחדש ע"ש סימן תי"ז שפכת מנין כו' ופריה ואימא לא תאפה חמץ אלא שיאור דלא חמץ הוא ולא מצה מיקרי כו' ותו פריה ואימא למיקם עליה בלאו הבא מפלל עשה אבל אפסולי לא מופסלי אם נעשית זולת מצה אלא שאינה חמץ פדרשישית עכ"ל נראה דמפרש הך קושיא דפריה רבינא ואימא למיקם כו' אקושיא דלעיל קאי ובא לומר דאפ"ת דהך לא תאפה חמץ לדיוקא אלא מצה אתי משום דכתיב מצה באותה פרשה מפל מקום אינו שיהיה בלאו הבא מפלל עשה ומפל מקום לא נפסלה מבואר נגלה דשיטת ר"ת ז"ל היא דנדאי על חמץ מעיקרא לא הוי מספקינו פלל משום דכתיב ל"ת חמץ רק שהספק על שיאור שאינו בכלל חמץ וזה לא נכלל בלאו דל"ת חמץ פלל דמפרשי ליה בפשיטות דדוקא חמץ גמור אבל שיאור שרי דלא חמץ הוא אלא דאם נימא דל"ת חמץ ממעט שיאור פינו דכתיב מצה באותו פרשה אזי הוי שיאור לאו הבא מפלל עשה ושוב דרשינו ממצה תהיה לעפובא לומר דאפסולה נמי מופסלה אבל מפל מקום מלאו דל"ת חמץ ליכא לאוכוחי מידי כ"א על חמץ גמור ולא על שיאור ואם פן הא דאמרינו דמפל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ מרבינו מנחות נסכים ללקות עליו אם תימצא פשיטא שאין זה אלא בחמץ גמור ולא בשיאור פלל ואם פן מאי קא קשיא להו אדר"ל דאיצטריה לאדחוקי במגבלה במים משום דבמי פירות לבד אף אם נימא דנוקשא הוי מפל מקום חמץ גמור לא הוי פינו דלר"י לא לקי עליה ונהי דאיפסולי מופסל משום עפובא דמצה תהיה מפל מקום אין זה ענין ללקות עליו משום ל"ת חמץ ולכך הוצרך לאוקמי במגבלה במים וע"כ שאין ראית התוספות רק מהא דמשמע דלר"ל פרת הוא דליכא הא מלקות איכא א"כ אי תימא דבמ"פ לבד מייירי וסבירא ליה דהוי נוקשה וסבירא ליה בהא כר"מ דבנוקשה איכא מלקות א"כ לא הוצרך שם לומר דמגבלה במים כו' משום דהא בלא"ה מדלקי עליו חמץ הוא ושפיר מתרבי נוקשה דמ"פ ללקות עליו משום דל"ת חמץ ואמנם במנחות דחו ראיה זו ד"ל דר"ל נקט פרת אבל איסורא איכא לר"מ אפילו ללקות ולר"י איסורא לבד או דאורייתא או דרבנן ומפל מקום פינו דלר"י נוקשה לא הוי חמץ גמור הוצרך ר"ל לאוקמי במגבלה במים פי היכי דתייתי שפיר הך דריה"ג אף אליבא דר"י דס"ל דבנוקשה ליכא רק איסורא וא"כ אף דמ"פ לבד נוקשה הוי לא הו"ל לרבויא מנחת נסכים אי לאו משום דס"ל מגבלה במים: ולכאורה הנה אפשר לומר לפי מה שפכתו התוספות בחולין דף צ"ט לענין טכ"ע שפובר הר"י דאורליינש דתעבירו באש הוי רק עשה ור"ת השיב לו דאמרינו אהדרי לאיסורא פדאמרינו בבכורות גבי תזבח ולא גיזה כו' ע"ש ולפי זה ר"ל גם בזה פינו דרחמנא פתב מצה תהיה לעפובא א"כ אף שיאור אהדרי לאיסורא דלא תעשה אף באמת אין הנדון דומה פלל דהתם פינו דגלי קרא דאיכא איסורא בטעם ממילא אמרינו שהוא נכלל בכלל הלאו הנאמר על העיקר וגם בזה פתבו התוספות שיש לדחות דלא דמיא להאי דתזבח ולא גיזה משא"כ כאן פינו דלר"י לא לקי על שיאור וסבירא ליה דבריה הוא ואם פן לא שיהי אהדרי לאיסורא דל"ת חמץ שהרי אין שם חמץ עליו פלל ואפילו אם תדחוק לומר דכינון דגלי קרא מצה תהיה לעפובא יש לנו לפרש ג"כ ל"ת חמץ אלא מצה מ"מ אין זה

רק לאו הפא מפלל עשה וכמש"ל בשם ספר הישר אבל מ"מ אין מקום לרבות מנחת
נסכי' לחימוץ שיהיה בכלל הלאו דחמץ ללקות עליו: ועוד נלענ"ד דבלא"ה מה שכתב
בנ"ב בשם בעהמ"ח מראה פהן לדחות דברי התוספות משום דלמסקנא ילפינן ממצה
תהיה לעפובא אף שיאור דר"י לר"י פסול בלא"ה ליתא שהרי במנחות שם דף נ"ז
אמרין ת"ר אשר תקריבו כו' שאר מנחות מנין ת"ל כל המנחה כו' אשר תקריבו לרבות
מנחת נסכים לחימוץ וכתב רש"י משום דהאי קרא גבי שארי מנחות ששיריהו נאכלין
פתיב איצטריך לרבינהו להגי ונהכי תנינן לה בת"כ אין לי בל"ת חמץ אלא במנחות
ששיריהו נאכלין כו' והתוספות שם כתבו דיותר היה נראה לומר דלקה צריך ריבוי
לקחם הפנים ומנחת נסכים משום דמנחת נסכים אינה באה בגלל עצמה אבל שאר מנחות
באין בגלל עצמן כו' ע"ש ועכ"פ מבואר דאף דאיתרבי לחימוץ כל המנחות מפל מקום
י"ל דמנחת נסכים לא איתרבי כלל ואם פן י"ל דאף דבתר דרבינהו קראי להנה לענין
חימוץ עדיין יש מקום לומר דלא איתרבי אלא לחמץ גמור אבל לשיאור וחלוט דבשאר
מנחות ילפינן ליה ממצה תהיה ר"ל דהיינו דוקא בשארי מנחות ששיריהו נאכלין ובאים
בשביל עצמן הקפידה התורה שיהיה מצה דוקא משא"כ בזה שאין שיריהו נאכלין ואין
באין בשביל עצמם לא דמו לשארי מנחות ודוקא אחמץ גמור מרבינן להו אבל שיאור
וחלוט לא ובזה יש מקום ליישב קושיות התוספות במנחות דף נ"ה בד"ה כל המנחות
שהוקשו דמשמע דגם לקח הפנים נילוש בפושרין והא לא במקום זריזין הוא כו' ומ"ש
לתרץ ציבור שאני הוא דחוק דלענין מנחת העומר אמרין הכי שכל מעשיה ע"פ ב"ד
אבל לקח הפנים מסתברא שכל מעשיה היו מתעסקים הפהנים בתיקונם כמו שאר מנחות
ואין עיניהם של הב"ד בלקח הפנים כלל וגם לפי פירוש הב' דמיימי רש"י שם צבור
שאני לפי שצוברין אותו שם א"א לומר פן אף לפי מה שכתב י"ל דבאמת לשומרה
מחימוץ גמור אין צריך זריזין רק עיקר הזריזות הוא לשומרון שלא יבא לידי שיאור דגם
הוא פסול במנחות כיון דאינה מצה וכתוב מצה תהיה וכן נראה בהא דאמר במנחות שם
דף נ"ג מנין לכל המנחות שנילושות בפושרין ומשמרון שלא יחמיצו כו' א"ל בגופה פתיב
מצה תהיה התי' פרש"י פלומר הכשירנה ושמרה והא אפיקתין לעכב אם פן ליכתוב קר'
מצה היא מאי מצה תהיה ש"מ תרתי וכבר פתבתי פירוש ר"ת דהה' דרשה דמצה תהיה
לעכב היינו לאפוקי שיאור וא"כ אהא גופא דרשינן התי' דצריך לשומרה מחימוץ
דשיאור.

וא"כ י"ל דבלקחם הפנים שאינו בכלל מנחות כיון שאין ממנה לאישים דמשום האי טעמא
בעינן לרבויה לחימוץ י"ל דוקא לחימוץ גמור רבתי תורה דפסולה אבל מפל מקום א"צ
שתהיה מצה ושיאור פשר בה וא"כ אף שהוא שלא במקום זריזין שרי דלענין שלא
תבוא לידי חמץ גמור משתמרת היא אף שלא במקום זריזין: ועכ"פ א"ש דברי התוס'
במנחות שכתבו דשיאור דר"י לר"י לא חשיב חמץ לענין מנחות כו' וא"כ אף בשאר
מנחות אפתי איפא פסולא בשיאור מ"מ כיון דלא מטעם שהוא חמץ אתינן עלה רק
מטעם שאינה מצה י"ל דבמנחות נסכים לא בעינן מצה לעפובא ושיאור פשר בה לגמרי
ולכן הוצרך ר"ל לומר דמגבלה במים אבל לדברי התוס' דפסחים הם תמוהין וצריך
להגי' דר"מ לר"מ וכמ"ש הגאון ז"ל: ואמנם הרא"ש בפסחים שם פתיב ג"כ הוכחת
התוס' מהא דר"ל דמגבלה במים וכתב דמוכח דנוקשה פסול למנחות פדמוכח בהאי

דתפוח שרִיסקו ונתנו לתוך העִיסָה ע"ש ולא ידעתי פּוֹנוֹתוֹ בְּזֶה דאע"פ שְׁאָמְרוּ שֶׁם דְּנוֹקְשָׁה מִיָּהָה הָיָה לְאַסּוֹר חִימוּץ הָעִיסָה מְשׁוּם תְּפּוּחַ שֶׁל תְּרוּמָה וְלֹא מִיָּרֵי שֶׁם לְעֵנֵן מְנַחֵת כָּלֵל וְאֶדְרָבָא ס"ל לְרַבְּנָן הֵתָם דְּאִין מְחַמִּין בְּתַפּוּחִים בְּאוֹתָן שְׁצָרִיכִים לְהִיּוֹת חֶמֶץ דְּנוֹקָא וְהֵינּוּ מְשׁוּם דְּנוֹקְשָׁה לֹא הָיָה חֶמֶץ לְעֵנֵן מְנַחֵת וְאִם פּוֹנוֹתוֹ לְהָא דְרַחֲב"ג דס"ל מְחַמִּיצִין בְּתַפּוּחִים גַּם מִזֶּה אִין הִכְרַח דִּי"ל דְרַחֲב"ג סְבִירָא לִיָּה דְחֶמֶץ גָּמוּר הוּא וְכַמ"ש הַתּוֹס' שֶׁם בְּמְנַחֵת דָּף נ"ג בְּסוּף דְּבִרְיָהֶם וְגַם אֶפְּלוּ אִי ס"ל דְּנוֹקְשָׁה הָיָה אֶלָּא דְּמִיקְרֵי חֶמֶץ לְעֵנֵן לְחֶמֶי תּוֹדָה וְשִׁתִּי לְחֶם מ"מ אִין לְהוֹכִיחַ מַר"ל דְּלֹא בְּעֵי לְאוּקְמֵי דְרִיָּה"ג כְּרַחֲב"ג וּמוֹקִי לֵה פְּרַבְּנָן דְּהָא בְּלֹא דְרַחֲב"ג אִיפָּא ר"מ דְּסְבִירָא לִיָּה דְלִקְי עֲלֵיהּ וְאֶמְרִינָן מְדַלְקֵי עֲלֵיהּ חֶמֶץ הוּא וְאֶמְרִינָן לְהִדְיָא דְפְּסוּל לְמְנַחֵת וְכַמ"ש הַתּוֹס' בְּאַמַּת רְאֵיהּ מִזֶּה וְע"כ שְׁחוּשָׁשׁ לְמָה שְׁדַּחֵי הַתּוֹס' דְּדִילְמָא ר"ל סְתָמָא קְאָמַר לְכָל מַר כְּדָאִית לִיָּה א"כ הָךְ רְאֵיהּ דְּמִיָּתִי מְתַפּוּחַ פְּשִׁיטָא שְׁיֵשׁ לְדַחוּתָהּ דְּדִילְמָא ס"ל כְּרַבְּנָן דְּלֹא חֲשִׁיב גְּנוֹקְשָׁה לְהִיּוֹת קְרוֹי חֶמֶץ גָּמוּר לְעֵנֵן לְהַחֲמִיץ לְחֶמֶי תּוֹדָה וְשִׁתִּי לְחֶם וְה"ה דְּלֹא חֲשִׁיב חֶמֶץ לְעֵנֵן מְנַחֵת הַצָּרִיכִים מִצָּה וְכַדִּי לִיָּשֵׁב דְּבָרֵי הָרָא"ש בְּזֶה נִלְעַנְדֵּי דְהֵנָּה לְפִי מ"ש הַתּוֹס' בְּפְּסָחִים לְהוֹכִיחַ מְהָא דְּשִׂיאוֹר דְּר"מ לר"מ וְכ"כ מְתַחֲלָה בְּמְנַחֵת ע"כ לומר דס"ל דְּאִין זֶה רְאֵיהּ דְּר"ל בְּעֵי לְאוּקְמֵי דְרִיָּה"ג אִלְיָבָא דְר"י דְּזוּ מְנִין לוֹ שְׁיֵחַדֵּשׁ עִי"ז דְרִיָּה"ג סְבִירָא לִיָּה מְגַבְּלָה בְּמִים וְכִשְׁרָה דְּדִילְמָא רִיָּה"ג כְּר"מ ס"ל וְאֶפְּלוּ בְּלֹא גִיבּוּל מִים פֶּסֶל לִיָּה מְטַעַם גְּנוֹקְשָׁה וְכֵן ס"ל לְהָרָא"ש ג"כ אֶלָּא דְּלֹא בְּעֵי לְאוּקְמֵי מְהָא דְּשִׂיאוֹר דְּר"מ לר"מ דִּי"ל דְּדוֹקָא בְּנוֹקְשָׁה כִּי הָאִי שְׁיָכוּל לְבוֹא לִידֵי חִימוּץ גָּמוּר רַבִּי רַחֲמָנָא לְמַלְקוֹת אֶבֶל בְּנוֹקְשָׁה דְּמ"פ שְׁלַעוּלָם לֹא יָבֵא לִידֵי חֶמֶץ גַּם לְר"מ לֹא מִיקְרֵי חֶמֶץ וְלָכֵן מִיָּתִי מְהָא דְּתַפּוּחַ שְׁרִיסקו שְׁאֵם נִפְרַשׁ דְּמַחֲמַת מִי פִּירוֹת לְבַד ה"ל גְּנוֹקְשָׁה א"כ לֹא מְסַתְּפֵר לומר דְּרַחֲב"ג פְּלִיג וְסְבִירָא לִיָּה דְּמ"פ הָיָה חֶמֶץ גָּמוּר דְּמִשְׁמַע דְּכ"ע מוֹדוּ בְּהָא מְלִתָּא דְּמ"פ אִין מְחַמִּיצִין חֶמֶץ גָּמוּר עַכ"פ וְע"כ דְּגַם הוּא סְבִירָא לִיָּה דְּנוֹקְשָׁה הָיָה אֶלָּא דְּסְבִירָא לִיָּה דְּנוֹקְשָׁה חֲשִׁיב חֶמֶץ לְעֵנֵן מְנַחֵת וְלָכֵף ס"ל דְּמְחַמִּיצִין בְּתַפּוּחִים וּמְמִילָא דְּלִדְיָדִי וְדָאִי פְּסוּל לְמְנַחֵת הַצָּרִיכִים מִצָּה וְא"כ מִי הִכְרִיחַ לְר"ל לְאוּקְמֵי דְרִיָּה"ג מְשׁוּם דְּסְבִירָא לִיָּה דְּמְגַבְּלָה בְּמִים נִימָא דְּסְבִירָא לִיָּה כְּרַחֲב"ג דְּסְבִירָא לִיָּה דְּנוֹקְשָׁה חֲשִׁיב חֶמֶץ לְעֵנֵן מְנַחֵת לְהַכְשִׁיר בְּמָקוֹם שְׁצָרִיף חֶמֶץ וּמַכ"ש דְּאָסוּר בְּמָקוֹם דְּאָסוּר לְעֵשׂוֹת חֶמֶץ אֶלָּא ע"כ דְּמ"פ לְבַד אֶפְּלוּ גְנוֹקְשָׁה לֹא הָיָה אִלְיָבָא דְּכ"ע וְהָאִי דְּתַפּוּחַ נְמִי עִם מִים מִיָּרֵי וְא"כ שְׁפִיר הַנּוֹצֵרף ר"ל לומר דְּמְגַבְּלָה בְּמִים דְּאֵל"כ אֶפְּלוּ גְנוֹקְשָׁה לֹא הָיָה כְּנִלְעַנְדֵּי דְּבִדְעַת הָרָא"ש ז"ל: וְהֵנָּה הַתּוֹס' בְּמְנַחֵת שֶׁם הַנּוֹקְשׁוֹ אֵהָא דְּקְאָמַר אִי שִׂיאוֹר דְּר"מ לר"מ מְדַלְקֵי עֲלֵיהּ חֶמֶץ הוּא הַקְּשׁוֹ דִּילְמָא שְׁאֵנִי לְעֵנֵן פְּסַח דְּאִיפָּא רִיבּוּי' כּו' וְכָתְבוּ דְּשִׁמָּא יֵשׁ שׁוּם יְתוּר בְּתוֹדָה וּבְמְנַחֵת דְּחֶמֶץ גְּנוֹקְשָׁה חֲשִׁיב חֶמֶץ גַּבִּיָּהּ כּו' וְכ"כ הַתּוֹס' בְּחֻלִּין וּבְפְּסָחִים דָּף מ"ג וְלְכַאוּרָה תִּימָא דְּא"כ הָאִיף קְאָמַר אֶלָּא שִׂיאוֹר דְּר"י לר"י דְּמַה"ת לֹא נֹאמַר דְּר"י לֹא דְרִישׁ הָאִי יְתוּרָא דְּמְנַחֵת וְתוֹדָה אַע"ג דְּלְעֵנֵן חֶמֶץ לֹא דְרִישׁ לִיָּה וְגַם מְדָאֵר מְדַלְקֵי עֲלֵיהּ חֶמֶץ הוּא מְשַׁמַּע דְּמַה"ט הוּא דְּסְבִירָא לִיָּה לְלִקּוֹת גַּבִּי חֶמֶץ וְלָכֵף י"ל דְּחֲשִׁיב חֶמֶץ לְמְנַחֵת וְלֹא מְשׁוּם יְתוּרָא דְּקָרָא גַּבִּי מְנַחֵת וְצ"ל דְּכֻנּוּנְתָם כַּמ"ש בְּפְּסָחִים דָּף מ"ג ע"ב ד"ה מֵאן שְׁמַעַת כּו' דְּאֶפְּלוּ רַבְּנָן דְּלֹא דְרִישֵׁי הֵכָא כָּל דְּרִישֵׁי בְּעֻלְמָא וְדוֹקָא הֵכָא לֹא דְרִישׁוֹ בְּדָבָר שְׁאִין סְבָרָא לְרַבּוֹת כְּגוֹן עֲרוּבוֹ כּו' ע"ש וּלְפִי"ז י"ל דְּגַם דְּהָךְ יְתוּרָא דְּאִיפָּא בְּמְנַחֵת וְתוֹדָה ג"כ אִין הִכְרַח לְדוֹרְשׁוֹ רַק לְר"מ דְּסְבִירָא לִיָּה דְּגַבִּי

חמץ לקי עליה וא"כ תזינן דמחשב חמץ לענן פסח ממילא סבירא ליה דמסתבר לרבות גם לענן מנחות ותודה שיהא חשוב חמץ משא"כ לר"י דסבירא ליה בחמץ דפטור ממילא דגם לענן מנחות אין סבירא לרבות פלל ולכה שפיר קאמר אלא שיאזר דר"י לר"י דלדידיה י"ל ל"ת חמץ אלא שיאזר דלא חשיב חמץ לענן מנחות ולכה שפיר כתבו התוס' דמצינו למימר דמ"פ לבד הוי גוקשה ואפ"ה הוצרך לומר דמגבלה במים דאל"כ משום מ"פ דהוי גוקשה אין לנו לרבות לחימוץ פלל: ולפ"ז יש מקום אתי ליישב קצת דברי התוס' בפסחים בלא הגה"ה דלכאורה יש לדקדק בדברי התוס' שכתבו דשמא איפא שום תורה במנחות לרבות גוקשה כו' וזה דחוק מאוד דלא לשותמיט בשום מקום להזכיר הך תורה וטפי ה"ל למימר דמהך דמרבין נסכים לחמץ גליף לה דסבירא ליה דאם מגבלה במים פסולה וה"ל מ"פ לחודיה ונגוקשה הוא דהנה ומרבין ליה לחימוץ אלא דנגוקשה חשיב חמץ לענן מנחות אלא שנה הנה אפשר לדחות דמנ"ל לרבוני גוקשה שישחוב חמץ ולמימר דמגבלה במים פסולה ניאא איפכא דמגבלה במים פשרה ומרבה לו לחמץ גמור ונגוקשה אינו פסול למנחות פלל ולכן אמר בש"ס דשיאזר דר"מ לר"מ מדלקי עליה חמץ הוא וכיון דאשכחן לענן חמץ דמחשב חמץ לענן מלקות א"כ טפי מסתבר לומר דהך דמ"נ אין מגבלה במים רק דמחשב חמץ למנחות כמו אליבא דר"מ לענן מלקות דחמץ בפסח ומה"ת לנו לחדש דין דמגבלה במים פלל אף אליבא דר"י דגם לענן פסח אין איסור בגוקשה א"כ גם במנחות אין לנו לחדש דין גוקשה והא דמנחות באמת אמרינן דמגבלה במים ומשום הכי שפיר קאמר אלא שיאזר דר"י לר"י דלדידיה אין לנו ללמוד לפסול גוקשה למנחות פלל ונראה שהתוס' שכתבו בסתם דאיפא שום תורה שפיר הוצרכו לומר כן לפי שישטתם בשם ר"ת דמ"פ לבד אין מחמיצין פלל ומ"פ עם מים גוקשה הוי וא"כ ממ"נ הש"ס התם דקאמר שיאזר דמאן כו' אי קיימינן אליבא דמ"ד דמרבי מ"נ לחימוץ וע"כ מוכח דנגוקשה חמץ הוי א"כ האיה קאמר אלא שיאזר דר"י לר"י נאי לא קאי למ"ד דמרבי מ"נ אף לר"מ נמי דהא מדלקי עליה לענן פסח אין זה ראיה למנחות כמ"ש התוס' ולכה הוצרכו התוס' לומר דאיפא שום תורה כו' מצאתי בבה"ז ש"כ על דברי תו' אלו וז"ל ועיין לקמן ד' נ"ז דמרבה מאשר תקריבו ובנגוקשה איירי כמ"ש התוס' לקמן דף נ"ד וצריך ליישב למה לא הביאו התוס' ראיה זו למנחות עכ"ל.

ולפי מ"ש מיושב שפיר דא"כ איה קאמר אלא שיאזר דר"י לר"י נאי אליבא דריה"ג קאי אף שיאזר דר"י לר"י ע"כ מפסיל למנחות וע"כ דלא קאי הכי אליבא דריה"ג כמ"ש. אף לפי מה שר"ל דמ"פ לבד הוא גוקשה מצינו למימר דהך גופא דמ"נ מין גלפין לכל המנחות דנגוקשה ג"כ בכלל חמץ אף דזה לר"מ דאשכחן דיש בו משום חמץ משא"כ לר"י טפי י"ל דמגבלה במים מלחדש דין פסול גוקשה במנחות ושפיר קאמר אלא שיאזר דר"י לר"י אף י"ל דזה א"ש בס"ד דלא ידע ממצה תהיה משא"כ למסקנת הש"ס דגליף ממצה תהיה דשיאזר פסול ואיפא עכ"פ עשה דמצה תהיה לענן מנחות א"כ גם אליבא דר"י מה"ת לחלק מ"נ לומר דמגבלה במים אלא כיון דאשכחן פסול גוקשה לענן מנחות אמרינן דשפיר מייחשב חמץ לענן מנחות מהאי גופא דמ"נ כמו לר"מ והשתא א"ש פונות התוספות בפסחים שכתבו אמאי איצטריך למימר התם מגבלה במים בלא גיבול מים נמי איצטריך קרא שלא תעשה חמץ ור"ל דמי הכריחו לחדש דבר זה דמגבלה במים

משום דקשׁינא ליה דלא משכחת חמץ גביה ז"א דנימא דאין מגבלה רק מ"פ לבד והתורה באמת מרבה מ"נ אע"ג דלא הוי רק גוקשה משום דגוקשה באמת גם הוא חשוב חמץ למנחות אלא שלא תאמר דר"ל בא לאוקמי מלתא דריה"ג אליבא דר"י דס"ל דבפסח ליכא איסורא בגוקשה או דר"ל גופיה אין מקריע בין ר"מ ור"י נכרת הוא דליכא אבל איסורא איכא לכל מר פדאית ליה וא"כ לר"י אין לנו סברא לאוקמי במ"פ לבד ולחייב על גוקשה משום חמץ לעגנו מנחות ולכך מוקי דמגבלה במים לזה פתבו התוס' וחמץ גוקשה פסול למנחה כדמשמע התם דשיאור דר"י לר"י פסול למנחות ור"ל דהא עכ"פ פסולא ודאי איכא לכ"ע פדמטיק התם וא"כ בפשיטות י"ל דגם לר"י אליבא דמסקנא הוי שיאור בכלל חמץ לעגנו מנחות וא"ש הא דמ"נ לחימוץ אף בלא גיבול מים אלא ודאי דמ"פ לבד אפילו גוקשה לא הוי הילכך אפילו פשתמצא לומר דגוקשה הוי חמץ למנחות ג"כ לא א"ש בלא גיבול מים וא"כ י"ל דר"ל דמוקי לה מגבלה במים אף דהנה גוקשה ולא חמץ גמור א"ש אליבא דכ"ע למסקנא דמצה תהיה אפילו לר"י יש מקום לאיסור גוקשה ובמ"ש מן דקמ"ד מאוד לשון התוס' בפסחים שפתבו וחמץ גוקשה פסול למנחה כו' דפסול למנחות ולא הנפירו בדבריהם רק פסול המנחה לבד ובמנחות פתבו ואפילו לא הוי אלא גוקשה חשיב חמץ לעגנו כו' וכ"כ בסוף דבריהם דשיאור דר"י לר"י לא חשיב חמץ לעגנו מנחות כו' ולפי מ"ש א"ש דגם התוס' בפסחים לא באו להוכיח משום דחשיב חמץ רק דעכ"פ מוכח שם דפסול וממילא יש לנו לומר דמנחת נסכים מיירי בהכי בלא גיבול מים ומחשיב חמץ ג"כ משא"כ במנחות לא נחתו התוס' להך סברא לומר דכיון דפסול עכ"פ יש לומר ג"כ ששם חמץ עליו (ואפשר דס"ל כמש"ל דאף אם נלמוד פסול לר"י ממצה תהיה מ"מ י"ל דמ"נ אינו בכלל זה פינון שאין שיירי נאכלין כו' וחמץ ליכא גבי' פלל דגוקשה הוא ולר"י גוקשה לא מיחשב חמץ לעגנו פסח וה"ה לעגנו מ"נ ולכך מסתבר ליה דמגבלה במים משום דלא מצוי לאוקמי אליבא דר"י) וא"כ עיקר הדבר תלוי אם מיחשב חמץ למנחות וכיון דלר"י לא מיחשב חמץ למנחות הוצרך לאוקמי דמגבלה אבל התוס' בפסחים ס"ל דאף לר"י אין הכרח לאוקמי במגבלה די"ל דגם לדידיה מיחשב חמץ פינון דע"כ גם לדידיה פסול איכא לא רחוקה היא לומר דחשוב חמץ לעגנו מנחות וטפי הנה מסתבר מלחדש הא דמגבלה במים וע"כ משום דמי פירות לבד אפי' גוקשה לא הוי: ולפ"ז שוב יש מקום לסתור הוכחת הגאון ז"ל בנ"ב דשפיר י"ל דמ"פ עם מים גוקשה הוי ומ"מ שפיר קיי"ל פתחמים דפליגי אר"מ והוא ר"י דס"ל דבגוקשה ליכא איסור דאורייתא ולעגנו מנחות פינון דגלי לן קרא דעכ"פ פסול למנחות דבעינו מצה דוקא אלמא דקפיד קרא על גוקשה לעגנו מנחות שפיר י"ל דחשיב ליה חמץ ג"כ לעגנו מנחות ולכן רבי קרא למ"נ לחימוץ לעגנו מנחות או דאיכא איזה תור למנחות ולבתר דתהיה דרשינו ליה אף אליבא דר"י ומ"מ לעגנו פסח אית לן למימר דאחמץ דוקא קפיד קרא וגוקשה שרי אף יש מקום עיון לפי מ"ש דלבתר דכתיב מצה תהיה לעכובה אמרינו דחשיב חמץ אף לר"י מאשר תקריבו או מאיזו יתורא א"כ נהי דבהאי דמנחות שפיר אמרינו אלא שיאור דר"י לר"י פינון דאפתי לית ליה רבוי דמצה תהיה מ"מ בחולין דקאמר אלא שיאור דר"מ לר"י ע"ש או דילמא ברי' הנה ולא נפיק ביה ולפי מ"ש י"ל דבתר דכתיב תהיה גם אליבא דר"י ה"ל חמץ למנחות משום דדרשינו יתורא ודחוק לומר שאין לחשבו חמץ רק להחמיר אבל לא להקל שיצא י"ח

גדרו שְׁנֵדָר לְהִבִּיא מִן הַחֶמֶץ דּו"א דא"כ לר"מ נְמִי נְפִלּוּג בְּהִכִּי וּע"כ כתי' התוס' דַּיִש שׁוּם יתור בְּתוּדָה דְּהֵינּוּ שְׂיִהְיֶה עַל גְּנוּקְשָׁה שֵׁם חֶמֶץ לְעֵנִן חֶמֶץ שֶׁבְּתוּדָה וּא"כ גַּם אֲלִיבָא דר"י גִּימָא הִכִּי פִּינּוֹן דְּקִפִּיד רַחֲמֵנָא עַל שְׂיִאֹר לְעִיכּוּבָא יֵשׁ לָנוּ לְדַרְוּשׁ הַךָ יתורא כְּמוֹ לר"מ וְכֵן מְבֹאֵר מִדְּבַרֵי הַתּוֹס' שֵׁם פִּינּוֹן דְּאִיבָא יתורא שְׂפִיר הֵוִי חֶמֶץ אַף לְהַקֵּל שְׂהָרִי פְתִיבוּ אֶהֱיָא דְמַחְמִיצִין בְּתַפּוּחִים וְקִשְׂיָא אֶהֱיָא דְחֻלְיִין דְּלִכ"ע חֲשִׁיב חֶמֶץ וְשָׂמָא אֲפִילוּ רַבְּנָן לֹא אֲמַרִי אֱלָא לְכַתְּחִלָּה אִין מַחְמִיצִין כּו' וּכ"כ הַתּוֹס' בְּחֻלְיִין מְבֹאֵר מְזַה דְּאִי דְרָשִׁינּוּ יתורא אַף לְהַקֵּל הֵוִי חֶמֶץ וְאַף דְּהֵתֵם קִינְיָמִי אֲלִיבָא דר"מ מ"מ לִפְמ"ש דְּגַם לר"י בְּתַר דְּכִתִּיב תְּהִיָּה דְרָשִׁינּוּ יתורא א"כ שְׂפִיר ה"ל לְרַבּוּיָא לְעֵנִן מְנַחֲוֹת דְּאַף גְּנוּקְשָׁה מְיַחֲשֵׁב חֶמֶץ וּא"כ מִמִּילָא דְמַהֲנֵי בֵּיה גְּנוּקְשָׁה בֵּין לְהַקֵּל בֵּין לְהַחְמִיר וְאַפְשָׁר לִזְמַר דְּבִשְׁלָמָא לר"מ פִּינּוֹן דְּלֹא אֲשַׁכְּחֵן בְּשׁוּם מְקוֹם שְׁנִינְקְשָׁה יִצָּא מְפָלֵל חֶמֶץ לְגַמְרִי דְּהָא בְּפִסַּח עכ"פ לְקִי עָלְיוּ וּבְמְנַחֲוֹת מְעַכֵּב לְפִסּוּל א"כ יֵשׁ לְתַפְּסֵי הַדְּרָשׁ בְּתוּדָה בְּמְקוֹם שְׂצָרִיף חֶמֶץ שְׂיִוְעִיל גְּנוּקְשָׁה מִשָּׂא"כ לר"י נְהִי דְּאֲשַׁכְּחֵן בְּמְנַחֲוֹת שְׂהוּצִיָּאוּ מְפָלֵל מְצָה וּקִפִּיד עָלֶיהָ לְפִסּוּל וּמִשׁוּם זֶה שְׂפִיר י"ל דְּהֵוִי בְּכֻלָּל הִלָּאוּ ל"ת חֶמֶץ אֱלָא מְצָה וְה"ל לֹא הָבָא מְפָלֵל עֲשֵׂה מ"מ לְעֵנִן שְׁנַחֲשׁוּב פְּחֶמֶץ גָּמוּר לִית לָן לְמַדְרָשׁ יתורא דְּגַבֵּי תוּדָה לְהַקֵּל פִּינּוֹן דְּאֲשַׁכְּחֵן לְעֵנִן פִּסַּח דְּלֹא חֲשִׁיב חֶמֶץ כָּלֵל אַף לְאִיסוּרָא וְהַלְכָּף אִי בְּרִיָּה הֵוִי לֹא נְפִיק וּצ"ע: וְהִנֵּה רְאִיתִי לְשֹׁאֲרֵי הַגָּאוֹן בְּעַל חִוּוֹת דַּעַת נ"י בְּסִפְרוֹ מְקוֹר חֲתִים לְהַל' פִּסַּח סִי תס"ב שֶׁהִבִּיא דְּבַרֵי הַנ"ב וְכַתֵּב לְדַחֲוֹת דְּבַרֵי וּלְעַנ"ד דְּבַרֵי תְּמוּהִים וְאַכְתָּוּב בְּקַצְרָה כִּי מ"ש לְחַלֵּק דְּדוּקָא גְּנוּקְשָׁה דְּשִׂיָּאוֹר דְּמִטְעַם בְּרִי הוּא מְדַמְיָנּוּ מְנַחֲוֹת לְפִסַּח מִשָּׂא"כ לְעֵנִן שְׂאָר גְּנוּקְשָׁה לֹא תִלְיָא כָּלֵל מְנַחֲוֹת בְּחֶמֶץ בְּפִסַּח דְּאֵע"ג דְּהֵוִי חֶמֶץ לְעֵנִן מְנַחֲוֹת מִשׁוּם דְּדְרִישׁ רַבּוּי אֲבָל בְּחֶמֶץ לֹא דְרָשִׁינּוּ רַבּוּי דְּמוֹקְמִינּוּ לִיה אֲתַעְרֹבוּת וְשׁוּב פְּתַב וּא"ל מֵאִי קָא מְבַעֲרִי לִיה בְּחֻלְיִין שְׂיִאֹר דר"י לר"י דִּילְמָא סְבִירָא לִיה כר"א דְּלֹא מְרַבֵּי גְּנוּקְשָׁה וּס"ל דְּשִׂיָּאוֹר גְּנוּקְשָׁה הוּא ז"א דַּע"כ דְּשִׂיָּאוֹר יִשְׂרָף מְדְאוּרֵיָּתָא לר"י וְאַפ"ה הָאוּכְלוּ פְטוֹר בְּעֵי הַש"ס שְׂפִיר דַּע"כ צ"ל דְּסְפִיקָא הוּא אוּ בְרִי הוּא כּו' עכ"ד בְּקַצְרָה וּדְבַרֵי הֵם תְּמוּהִים וּמְעוֹרְרֵבִים מְאוּד שְׁנִרְאָה דְּקִשְׂיָא לִיה לְמָה יִשְׂרוּף מְדְאוּרֵיָּתָא וְהָאוּכְלוּ פְטוֹר דְּאִי מְדְאוּרֵיָּתָא הֵינּוּ בְּלָאו כר"מ א"כ לְמָה הָאוּכְלוּ פְטוֹר.

וְהִנֵּה פְתַח דְּבַרֵי דְּדוּקָא לְעֵנִן שְׂיִאֹר תִּלְיָא מְנַחֲוֹת בְּפִסַּח וְהֵינּוּ מִשׁוּם דְּבִאָּמַת ס"ל לר"י דְּחֶמֶץ גְּנוּקְשָׁה הֵוִי חֶמֶץ בֵּין לְעֵנִן פִּסַּח בֵּין לְעֵנִן מְנַחֲוֹת רַק שְׂיִאֹר ס"ל לר"י דְּלֹא הֵוִי חֶמֶץ גְּנוּקְשָׁה כָּלֵל רַק דְּהֵוִי סְפִיקָא אִי בְּרִיָּה וּבְסוּף דְּבַרֵי פְתַב דְּשִׂיָּאוֹר דר"י לר"י יִשְׂרוּף מְדְאוּרֵיָּתָא וְאַפ"ה הָאוּכְלוּ פְטוֹר וּע"כ צ"ל אוּ סְפִיקָא הוּא אוּ בְּרִיָּה כּו' וְהִנֵּה אִם פְּנוּנְתוֹ דְּבְּגוּקְשָׁה סְבִירָא לִיה דְּלוּקָה וְהֵוִי חֶמֶץ בֵּין לְעֵנִן פִּסַּח בֵּין לְעֵנִן מְנַחֲוֹת רַק שְׂיִאֹר גְּרַע מְנוּקְשָׁה דְּהָאוּכְלוּ פְטוֹר מִטְעַם בְּרִי וּמ"מ יִשְׂרוּף מְדְאוּרֵיָּתָא זֶהוּ תְּמוּהָ מְאוּד דְּהָא לְהַדְיָא אֲמַרִּינוּ דְּמֵאן תְּנָא דְּגוּקְשָׁה בְּלָאו דְּהֵינּוּ גְּנוּקְשָׁה דְּתַנּוּ בְּאֵלוּ עוּבְרִין וְאַמְרִינּוּ ר"מ הִיא וּמִיָּתִי עֲלָה פְּלוּגְתָּא דר"מ וּר"י לְעֵנִן שְׂיִאֹר וּמ"ש דְּשִׂיָּאוֹר גְּרַע מְנוּקְשָׁה רַק דְּהֵוִי סְפִיקָא אִי בְּרִיָּה לֹא יְדַעְתִּי מַה דְּמוֹת יִעְרוּף לְבָרִי זֹו דְּהַדְּבַר פְּשוּט דְּהָא דְּאֲמַרִּינוּ בְּרִי הֵוִי הֵינּוּ שְׂיִצָּא מְפָלֵל מְצָה לְפִי שֶׁהִתְחִיל לְהַחְמִיץ וּלְכַלֵּל חֶמֶץ לֹא בָּא וּכְמוֹ תַחֲחִילת הַצְּיָהוּב שְׂיִצָּא מְפָלֵל קְטַנִּים וּלְכַלֵּל גְּדוּלִים לֹא בָּא וְאֶהָא מִיָּתִי לֵה בְּחֻלְיִין שֵׁם וְזֶה עֲצָמוֹ עֵנִן גְּנוּקְשָׁה שֶׁהִתְחִיל לְהַחְמִיץ וְלֹא בָּא לְכַלֵּל חֶמֶץ גָּמוּר וְאַדְרָבָא שְׂיִאֹר גְּרַע שֶׁהִנֵּה עוֹמֵד לְבּוֹא לִידֵי חֶמֶץ גָּמוּר וּכְמַש"ל אִם לֹא שְׁנַאֲמַר דְּשִׂיָּאוֹר בְּרִיָּה הוּא שְׂלֹא בָּא אֲפִילוּ

לכלל גְּנוּקְשָׁה וְשִׁלְשָׁה חִילוּקִים בְּדָבָר חֲמִיץ גָּמוּר וְגְנוּקְשָׁה וּבְרֵי' שְׁלֵא הִגִּיעַ לְכָלֵּל גְּנוּקְשָׁה
וּז"א דא"כ יִחְלְקוּ ר"מ ור"י בְּמִצְיָאוֹת מִן הַהֶפֶד אֶל הַהֶפֶד דְּלִר"מ הַכְּסִיפּוֹ פָּנָיו הוּא
גְּנוּקְשָׁה וְחִיב עָלָיו וּלְר"י אֶפְיָלוּ פְקָרְנֵי חֲגָבִים דְּחִיב פֶּרֶת לר"מ וְחֲכָמִים הוּא חוֹלֵק וְסוֹבֵר
דְּאֶפְיָלוּ לְכָלֵּל גְּנוּקְשָׁה לֹא הִגִּיעַ וּפְטוּר לְגַמְרֵי וְהַדְּבָר בְּרוּר דְּבִין שְׂיָאוֹר דְּר"מ לר"מ וּבִין
ר"י לר"י עכ"פ גְּנוּקְשָׁה הוּא וּבְדִינָא פְּלִיגֵי דְּר"מ ס"ל דְּהַכְּסִיפּוֹ פָּנָיו הֵוֵי גְּנוּקְשָׁה וּכְקָרְנֵי
חֲגָבִים הֵוֵי חֲמִיץ גָּמוּר וּר"י סְבִירָא לִיהֵא אוֹ דְּקָרְנֵי חֲגָבִים סְפִיקָא הֵוֵי אוֹ בְּרִיָּה הֵוֵי דְּהִינּוּ
גְּנוּקְשָׁה וְלִית לִיהֵא הֵוֵי סְבִירָא דְּאִין לֵה פֶל סָפֵק כּו' וְעַל גְּנוּקְשָׁה פְטוּר דְּלִית לִיהֵא רַבּוּי וּמ"מ
יִשְׁרוּף מְדַרְבְּנֵן דְּגִזְרִינֵן אִטּוּ חֲמִיץ גָּמוּר מִשְׁא"כ הַכְּסִיפּוֹ פָּנָיו לְדִידֵיהֵא אֶפְיָלוּ גְּנוּקְשָׁה לֹא
הֵוֵי וְנוֹתְנוּ לְפָנֵי כְּלָבוּ וְהָכִי אֶזְלָא פְּשֻטָא דְּסוּגָל דְּמִנְחוֹת וּדְחוּלִין וְעִינֵן בְּרִשׁ"י שֵׁם בְּחוּלִין
וְגַם נִרְאֵה דְּנֻדָּי דְּמִתְנֵי דְּשְׂיָאוֹר יִשְׁרוּף וְהָאוּכְלוּ פְטוּר לָאו אֵלִיבָא דְּר"י לְחוּד מִתְנֵי
דְּבִין ר"י וּבִין חֲכָמִים הָכִי סְבִירָא לְהוּ רַק דְּפְלִיגֵי אִיזוּ שְׂיָאוֹר שְׂאֲמָרוּ בּוּ יִשְׁרוּף וְהָאוּכְלוּ
פְטוּר דְּר"י סְבִירָא פְקָרְנֵי חֲגָבִים וְרַבְּנֵן ס"ל הַכְּסִיפּוֹ פָּנָיו הוּא הַשְׂיָאוֹר שְׂאֲמָרוּ בּוּ יִשְׁרוּף
וְהָאוּכְלוּ פְטוּר וּפְשֻטָא דְּהַכְּסִיפּוֹ פָּנָיו לֹא מְצִינֵן לְמִימַר דְּסְפִיקָא הֵוֵי אוֹ בְּרִיָּה דְּא"כ הו"ל
לְש"ס דְּחוּלִין לְמִימַר דְּמַבְעֵיָא לִיהֵא בְּשְׂיָאוֹר דְּר"מ אֵלִיבָא דְּרַבְּנֵן וְע"כ דְּס"ל דְּנֻדָּי שְׂפִיר
דְּהֵוֵי גְּנוּקְשָׁה אֶלָּא דְּלִית לִיהֵא רַבּוּי' לְגְנוּקְשָׁה וּכ"כ הַטּוּר סִימֵן דְּהַכְּסִיפּוֹ פָּנָיו הוּא גְּנוּקְשָׁה
וְזֵה מְוַכַּרְח דְּהָא פֶל חִילָיָה דְּהַטּוּר לְפִסּוּק דְּגְנוּקְשָׁה אִינּוּ אֶלָּא מְדַרְבְּנֵן אַף ע"ג דְּבַמְתְּנִיתִין
תְּנֵן הָרִי אֵלוּ בְּאִזְהָרָה מְשׁוּם סְתָמָא דְּבַתֵּר הָכִי דְּקַתְּנֵי שְׂיָאוֹר יִשְׁרָף וְהָאוּכְלוּ פְטוּר
וְכַמְבּוּאָר בְּדַבְּרֵי הָרָא"ש וְהַרְמַב"ן בְּמִלְחָמוֹת דְּהָא דְּקַתְּנֵי וְחַכ"א אִיזוּ שְׂיָאוֹר פֶּל
שְׂהַכְּסִיפּוֹ פָּנָיו הִינּוּ הֵוֵי שְׂיָאוֹר דְּתַנֵּי בֵּיהֵא יִשְׁרוּף וְהָאוּכְלוּ פְטוּר ע"ש וּכ"כ הָר"ן שֵׁם
דְּמַש"ה יְלִיף הָרִי"ף לְקַבּוּעַ הַלְכָה דְּגְנוּקְשָׁה דְּרַבְּנֵן: הַאֲרַכְתִּי בְּזֵה לְפִי שְׂרָאִיתִי בְּסִפּוּר
מִק"ח סִימֵן תַּמ"ב פְּתַב לִינְשֵׁב קוֹשִׁיּוֹת מִג"א עַל הַטּוּר מְהָא דְּשְׂיָאוֹר יִשְׁרוּף דִּי"ל ר"י
ס"ל דְּגְנוּקְשָׁה דְּאוֹרֵיִתָּא וְשְׂיָאוֹר דְּר"י לר"י יִשְׁרוּף מְדָאוּרֵיִתָּא וְהָאוּכְלוּ פְטוּר מְשׁוּם
דְּסְפִיקָא הֵוֵי אוֹ בְּרִיָּה הוּא וּבְסִימֵן תַּס"ב פְּתַב מְזֵה יוֹתֵר בְּאַרְיִכוֹת וְכַתְּבַת דְּהַטּוּר סוֹבֵר
דְּדוּקָא לר"י דְּאִית לִיהֵא רַבּוּיָא לְגְנוּקְשָׁה לְאִיסוּרָא וְשְׂיָאוֹר דְּר"י לר"י יִשְׁרוּף מְדָאוּרֵיִתָּא
מַש"ה אַף שְׂיָאוֹר דְּר"מ לר"י יִשְׁרוּף מְדַרְבְּנֵן כּו' (וְהִנֵּה נִרְאֵה שֶׁר"ל דְּגְנוּקְשָׁה וְשְׂיָאוֹר
חָדָא מְלִתָּא הוּא דְּאִסוּר מְדָאוּרֵיִתָּא מְשׁוּם רַבּוּי וּמ"מ פְטוּר מְשׁוּם בְּרִיָּה דְּאִם נִימָא דְּבַרֵּי
גְּרַע מְנוּקְשָׁה אִם פֶּן מַה"ת יִשְׁרוּף מְדָאוּרֵיִתָּא וְזֵה סוֹתֵר לְרֵאשׁ דְּבַרֵּי שְׂפַתְב דְּשְׂיָאוֹר
לֹא הֵוֵי גְנוּקְשָׁה רַק בְּרִיָּה אִם פֶּן פִּינּוּ דְּלִיכָא רַבּוּיָא עַל בְּרִיָּה א"כ אִינּוּ רַק מְדַרְבְּנֵן וּלְהַטּוּר
בְּדַרְבְּנֵן לֹא יִשְׁרוּף וּמוֹתֵר לְשִׁהוּתוֹ) וְזֵה דְּבַר שְׂאִינוּ דְּנֻדָּי לר"י אִם לֹא נֶאֱמַר דְּשְׂיָאוֹר
סְפִיקָא הֵוֵי רַק בְּרִיָּה וְדָאִי דְּאִינוּ אֶלָּא מְדַרְבְּנֵן כְּמוֹ שְׂיָאוֹר דְּר"מ לְדִידֵן דְּאִמְרִינֵן שְׂהוּא
מְדַרְבְּנֵן מְדַקְתְּנֵי שְׂיָאוֹר יִשְׁרוּף וְהָאוּכְלוּ פְטוּר כְּמוֹ כֵּן הוּא בְּשְׂיָאוֹר דְּר"י לר"י וּמ"ש
בַּמִּק"ח שֵׁם ס' תַּמ"ב וְסִימֵן תַּס"ב דְּמִתְנֵי דְּחוּלִין מוּכַח דְּשְׂיָאוֹר דְּר"י לר"י יִשְׁרוּף
מְדָאוּרֵיִתָּא מַמ"ש הַתּוֹסְפוֹת בַּד"ה אוֹ שְׂיָאוֹר כּו' מוּכַח מְדַבְּרֵיהֶם דְּדוּקָא שְׂיָאוֹר דְּר"מ
לר"י יִשְׁרוּף מְדַרְבְּנֵן אֶבֶל שְׂיָאוֹר דְּר"י לר"י יִשְׁרוּף מְדָאוּרֵיִתָּא דְּאִלַּת"ה כּו' וּבְמַחְזִילַת
כ"ת שְׂגַג שְׂגָגָה גְדוּלָּה וְאִגַּב חוּרְפִי וְשִׁטְפֵיהֵא רַהִיט לִיהֵא וְסְבִירָא שְׂהַתּוֹסְפוֹת פְּתַבוּ דְּרַבֵּי
מְאִיר לר"י יִשְׁרוּף מְדַרְבְּנֵן וְלִיתָא דְּהָאִי דְּשְׂיָאוֹר יִשְׁרוּף לֹא מִיָּרִי בְּדַרְבֵּי מְאִיר לר"י
אֶלָּא בַּדְר"י לר"י רַק סִיפָא דְּנוֹתְנוּ לְפָנֵי כְּלָבוּ דְּמוּקֵי הַש"ס בַּדְר"מ לר"י ע"ז פְּתַבוּ
הַתּוֹסְפוֹת שְׂאִין מוֹתֵר רַק בְּהִנָּאָה וּבְאִכְלֵיהֵא אִסוּר מְדַרְבְּנֵן וְהַש"ס מְדִיִּיק מְצָה מְעַלְיָא הוּא

מדשרי ליתן לפני פלבו וכמבואר בפסחים להדיא דמוקי שיאור ישראל דר"מ לר"י ודר"י לר"י ונותנו לפני פלבו דר"מ לר"י ובהך רישא דקאמר ישראל דר"מ לר"י מספקא ליה אי ישראל דקאמר משום ספיקא דאורייתא או משום דבריה הוי וא"כ ישראל מדרבנן ומפל מקום אינו לא חמץ ולא מצה שיצא בזה ידי חובת נדרו והתוספות במנחות שפתבו ואפשר דאפילו איסורא דאורייתא ליכא דתנו שיאור ישראל והאוכלו פטור וכו' לכאורה צ"ע דמה זו ראייה דילמא פטור ממלקות קאמר ואיסורא דאורייתא איכא ונראה דנדאי לא הוי מספקא להו פלל על איסור דאורייתא וכמ"ש התוספות בפסחים דף מ"ג דמשמע דאי לאו דאיתרבי למלקות גם איסור לא הנה בו אף התוספות כתבו פן פלפי מ"ש דשיאור דר"י לא חשיב חמץ לענין מנחות ובה הנה מקום לומר דאף שאינו נכלל בלאו דל"ת חמץ מפל מקום אסור מדאורייתא מרביי אחרניא כמ"ש התוספות לעיל לר"מ וכמ"ש ל דלמסקנא י"ל פן גם לר"י ולכן כתבו בלשון אפטר דאפילו איסור דאורייתא ליכא דתנו שיאור כו' ר"ל דאפשר דמנחות לא דמי לפסח בהא דליכא אפילו איסורא דאורייתא ויותר נראה שפוננתם בזה דמתחילה כתבו דר"ל איצטרך לשנויי הכי משום ר"י כו' ור"ל אע"ג דלישנא דר"ל משמע דכרת הוא דליכא הא לאו איכא מפל מקום נקט לאוקמא במגבלה במים לשנויי הך דר"י הגלילי אליכא דר"י ושוב כתבו ואפשר דאפילו איסור דאורייתא ר"ל לאו איכא ור"ל דאפשר גם ר"ש לא יחלוק בזה ולהכי נקט ריש לקיש גבי עיסה כו' לר"מ פדאית ליה כו' אבל לא בא לדייק דכרת ליכא הא איסורא דאורייתא דהיינו לאו איכא ומוכן היטב מה שכתבתי התוספות דלהכי נקט רשב"ל כו' והנלענ"ד בפירוש דברי התוספות ודוחק לומר שפוננתם מה שכתבו ואפשר משום דאם ניקא ספיקא הוא א"כ איסור דאורייתא דא"כ מה זה שכתבו פדתנו כו': ומ"ש במק"ח שם דהש"ס דמנחות לא קאי למ"ד ספיקא עיין בפ"י בפסחים בזה ומ"ש ובה א"ש הא דאמר התם מנין כו' דקשה מאי מקשה דילמא באמת שיאור דר"י לא חשיב חמץ למנחות אבל לפמ"ש דברי כו' הדברים מבוארים בדברי התוספות שכתבתי לעיל בשם ר"ת דנדאי קושיות הש"ס הוא דמנ"ל דבאות מצה דאפילו אם ישראל מדרבנן עכ"פ מצה לא הוי: והנה מה שהקשה על הנ"ב מדברי הרא"ש והטור שפסקו דמ"פ עם מים הוי גוקשה ופסקו דגוקשה דרבנן בנ"ב מ"ת כתב ליישב זה אף הוא דחוק ובאמת לפמ"ש דברי הרא"ש דלא מיירי בהא דשיאור דר"מ לר"מ רק מהא דתפוח שריסקו וכתבתי בכוננתו דקשיא ליה דה"ל לאוקמי כרחב"ג דמכשיר במנחות במקום שצריך חמץ וכ"ש דחשיב חמץ לענין מ"ג ומזה מוכרח דמ"פ לבד אינו מחמץ ואם פן גם למאי דמשני דמגבלה במים י"ל דאתי כרחב"ג ונפיר מרבה למנחת גסכים או אפשר דאתי אפילו כרבנן ובמנחת גסכים רביי קרא דאף גוקשה יהיה עליו שם חמץ לחומרא אבל לקולא להחמץ חמץ שבתודה ושתי לחם במ"פ עם מים לא וכמו דסבירא להו להנהו תנאי לענין חמץ בפסח דלית להו ריבוי לגוקשה וכוונתיהו קאי הרא"ש והטור ז"ל.

וגם י"ל דאף ע"פ דהתוספות במנחות כתבו דלמאי דמשני רשב"ל דמגבלה במים פירוש וכינון דאיכא מים בהדי שמן יכולה היא להתחמץ היינו לפי דעתם קיימו אליכא דר"ל דס"ל פרת הוא דליכא הא לאו איכא וא"כ טפי יש לפרש בפשיטות שגיבול המים בהדי שמן הוא ואע"ג דאין זה רק גוקשה מ"מ מדלקי עליה חמץ הוא משא"כ אם ניקא דגוקשה דרבנן באמת צ"ל דמיירי שנתחמצה בעת גיבול המים טרם בוא השמן ולכאורה י"ל פיון

דמ"נ טעוניה פלי וכמבואר שם ובדף נ"ט וכל המנחות הנעשות בכלי טעונות שלש מתנות שמן יציקה ובלילה ומתן שמן בכלי קודם לעשייתן ואם פן השמן בא תחלה אף י"ל דמה שנותן שמן בכלי קודם לעשייתן הוא שמן מועט ואיפא רוב מים ודאי דיכול לבוא לידי חמץ גמור ובהכי א"ש מ"ש בנ"ב שם בכל שאר המנחות שהיה בהם שמן משום דשאר המנחות שהיה שמן מועט ורוב מים משפחת ביה חמץ גמור וכ"כ בשער המלה בשם מהראנ"ח שהקשה משאר מנחות והוא ז"ל תגרץ שיש לחלק דרובו מים הוי חמץ גמור ומה שהקשה דמוקי הך דתפוח שרסקו כרבנן ומיירי במי פירות עם רוב מים פדמשמע לישאנא דונתנו לתוך העיסה כו' ולא ידענא מה קא קשיא ליה דהא האי לענן תרומה מתנייא ואם באנו לאסור את העיסה א"א לאנסרה אם לא שאמר שמ"פ יש בו תועלת לחמץ ואם אין בהם כדי לצרף עצמם ולחמץ פשיטא שמתבטל והמקשה היה סבור שמי תפוח אין בו מועיל לגרום חימוץ ולכה בעי לאוקמא כרחב"ג ומשגי דגם רבנן מודו דיש בו תועלת לגרום חמץ ונקשה ואם פי מה שהקשה בשעה"מ דנוקמא שיש רוב מים דגם לרבנן הוי חמץ גמור פשיטא דלק"מ דאם נאמר מ"פ עם מקצת מים אין החימוץ של המ"פ קרוי חימוץ פלל אם פן מה שהוא ע"י רוב מים הוא מחמץ המים הם גורמין אם פן מי התפוח לאו מידי קא עבדי ועל פרחו לומר דלעולם יש תועלת במי הפירות לגרום חמץ ונקשה על כל פנים ולכן שפיר אוסר מי התפוח של תרומה את העיסה לפי שהתרומה גרם לחימוץ זה: ועתה נבוא לענן שאלתנו בנפל מעט מי פירות לתוך העיסה ולא נאפה מיד ולכאורה יש בזה שני ספיקות חדא שיש להסתפק אם מעט מ"פ עם רוב מים הוא ונקשה או אם הוא חמץ גמור שאין המעט מ"פ עושין רושם פלל שע"י ישתנה מחמץ גמור לנקשה וגם יש להסתפק בהא דאמרין דמ"פ עם מים ממהרין להחמיץ אם זה דוקא אם יש הרבה מ"פ אז מועילין בה למהר להחמיץ אבל אם הם מעט לא יעצרו פח למהר החימוץ פינן שמתבטלין במים.

המרובים או י"ל שאין מעצור להושיע למהירות החימוץ בין רב למעט דמפל מקום הם פועלים פעולתם למהר להחמיץ ונראה לכאורה דהא בהא תניא שאם נאמר דרוב מים חמץ גמור הוא א"כ מסתבר לומר שאין עושים רושם ובטילין במיעוטם גם לענן זה שאינם ממהרין להחמיץ ואם נאמר דמי פירות מעט עם מים לא הנה רק ונקשה אם פן יש לומר שפמו שיש בהם מועיל להוציא מתורת חמץ גמור כמו כן הם מועילין בו לענן שיהיה ממהר להחמיץ.

והשתא לפמ"ש דיש לומר דמי פירות מעט עם מים חמץ גמור הוא יש לומר דבזה אין ממהר להחמיץ פלל והוי דינו כמו עם מים לחודא: ומצאתי בדברי אא"ז מהרש"א בפסחים דף ל"ח שכתב אהא דאמרין התם רביעית הוא ומתחלקות לכמה חלות כו' ואין להקשות פינן דלא היה בכמה חלות כ"א רביעית שמן ע"כ גם מים היה בו והו"ל מ"פ עם מים דמהרי יותר להחמיץ ואמאי יוצא בהם בפסח אם עשאן למפוך די"ל דשא"ה דכהנים זריזין הם כדאמרין לעיל גבי פושרין ועוד יש לומר פינן דלא הוי רק רביעית לכמה חלות אינו ממהר להחמיץ בשביל דבר מועט כזה יותר מאילו היה הפל מים דמשום ה"ט קאמר דלא הוי מצה עשירה עכ"ל ולפי זה נראה דהך מלתא דמ"פ מעט עם מים תליא בשני התירוצי של מהרש"א דלהך תירוץ משום דכהנים זריזין משמע דשלא במקום זריזין חוששין להם שממהרין להחמיץ ולתרוץ הב' בדבר מועט אינו ממהר

להחמיץ והנה מ"ש מסביר דנפשיה דכיון דלא הנה רק רביעית ע"כ גם מים הנה בו פן
מבואר ברש"י ותוספות דמנחות דף נ"ד גבי הא דמרבך מנחת נסכים לחימוץ ופריד
דהוי מ"פ וכתבו שם דבשאר מנחות ידע דמגבלה במים כיון דשמנן מועט אף אני תמה
לפי הס"ד דמהרש"א דלא מחלק בין זריזין או שמן מועט אם פן אדקשיא ליה מהא
שיוצא י"ח בפסח תיקשי ליה במנחות גופיה כיון דמצה בעינו נחוש ליה לפי שממהר
להחמיץ וגם דלדבריו תיקשי בש"ס גופא דף ל"ו דפריד אהא דקתני ושון שאין לשון
בפושטין מ"ש מנחות כו' אם אמרו בזריזין כו' וקשה למאי דס"ד התם דלא מחלק בהכי
הו"ל לאקשויי ארישא דר"ג דאמר בלש בשמן ישרון מיד והכי ס"ל לרבנן בתראי לפי
דעת בה"ג ומכ"ש דקשה טפי לשיטת רש"י דמ"פ לבד נוקשה הוי וממהר להחמיץ
דתיקשי ליה מכל המנחות דנלושות בשמן ולא מסתבר לומר דלרש"י הוי איפכא דמי
פירות עם מים אין ממהרין להחמיץ וכל המנחות נלושות עם מים ואפילו מנחת נסכים
הא אמרינן דמגבלה במים וגם ר"ל דלא בעי לאקשויי אדר"ג משום די"ל דסבירא ליה
כר"י דנוקשה אינו אלא מדרבנן וא"כ אין חשש במנחות רק מהא דנלוש בפושטין פריד
שפיר כיון דמשמע דכ"ע ס"ל הכי וגם דפושטין הוא בא לידי חימוץ גמור ולכן פריד
ליה מ"ש מנחות ויותר נראה דאדר"ג לא קשיא ליה דמצינו למימר דהא דמ"פ עם מים
דאמרינן בה תשרף אינו אלא משום חומרא דחמץ ומדרבנן ובמנחות א"א לגזור בכך
דא"כ בטלת כל המנחות וע"כ שהתורה סמכה על השמירה שלא תחמיץ משא"כ מהד
דנלושות פריד שפיר כיון דאמרת ושון שאין לשון בפושטין אלמא אפילו לרבנן
דמקילי לענין מ"פ עם מים וס"ל דאפשר לשמור מכל מקום מחמירין בפושטין וא"כ אין
לנו להקל לענין מנחות ואע"ג דשם במנחות דף נ"ג אמרינן מנין למנחות שנלושות
בפושטין ומשמרן שלא יחמיצו נלמדנה מפסח דכתיב ושמרתם את המצות א"ל בגופה
פתיב מצה תהיה התייהו כו' פלומר הכשירנה ושמרה.

ולפי זה נראה דהש"ס משוי להדי שמירה דמצות לענין פסח ושמירה דמנחות ומש"ה
פריד מה שנא מנחות ומשני ליה דהד שומר דזריזין דמהני במנחות לא מהני ליה
לשימור דפסח וא"כ הדרא קושיא לדוכתא דאדר"ג הו"ל לאקשויי דכיון דבמנחות
שנלוש במ"פ עם מים הוי שומר יהא מועיל גם פן לענין פסח דע"ז שפיר י"ל דמדרבנן
הוא משום חומרא דחמץ משא"כ לענין פושטין משמע דחששא גמורה הוא שאין מועיל
השימור שאם לא הנה רק חומרא הנה להם להחמיר גם במ"פ כדמחמיר ר"ג.

ולפי מ"ש יש ליישב דברי הרא"ש בהא דקבא מלוגא לפסחא שיש לתמוה על האוסר
בלש יותר משיעור זה הא לחם הפנים הנה שני עשורונים הסלה האחת ונהי שהחמירו
שלא ללוש אלא עשרון אחד מכל מקום האיד עלה לאסור בדיעבד ובמג"א סימן תנ"ו
כתב ע"ז דראיית הרא"ש אינה ראיה דאם אמרו בזריזין כו' (ובגליון מג"א שלי כתבתי
דמ"ש המג"א ויש להחמיר כו' קאי על גוף הדין של הרא"ש דמתיר בדיעבד וע"ז כתב
דיש להחמיר כו' דיש מתירין ר"ל דיש מתירין ללוש עיסות גדולות עיין בטור כו'
והפסיק בדברי הב"ח לומר דדין הב"ח הוא לאיסור אף לדברי הרא"ש ע"ש) והנה לפי
מ"ש לעיל בדברי התוספות במנחות דף נ"ח שכתבו דלישה דלחה"פ לאו במקום זריזין
הוא ומ"ש התוספות צבור שאני הוא דחוק ואם פן שפיר מיייתי הרא"ש ראיה מלישה
דלחה"פ והא דבאמת נלושות בפושטין אע"ג דבמצה אסור כבר כתבתי דאף בפושטין

מְהַי שְׁמֹר לַעֲנֵן חִימוֹן גָּמֹר רַק שְׁחֹשְׁשִׁין לְגִנוּקָשָׁה וּבִלְחָה"פ לֹא אֵיכָפֶת לֹן בְּגִנוּקָשָׁה דְּמֵאֵי דִּילְפִינֵן מְמַצָּה תְּהִיָּה דְּבַעֵי מְצָה לֹא יִלְפִינֵן מִינָה לְלַחָה"פ וְהֶלְכָּה שְׁפִיר נִילוּשׁוֹת בְּפוּשְׁרִין אֶף שְׁלֵא בְּמָקוֹם זְרִיזִין וְאִם כֵּן שְׁפִיר יֵשׁ לְהִבִּיא מְלַחָה"פ לַעֲנֵן עֵיפָה גְדוּלָּה דַּעֲכ"פ מוֹכַח דְּשְׁפִיר הוּא נְשַׁמְרֵת מִחִימוֹן גָּמֹר אֶף שְׁלֵא בְּמָקוֹם זְרִיזִין וְאִם בְּאֵת לְחוּשׁ רַק לְגִנוּקָשָׁה לְבַד יֵשׁ לְחוּשׁ וְאֵנֵן קִי"ל לַעֲנֵן חִימוֹן גְּנוּקָשָׁה דְּרַבְּנָן כַּמ"ש הֵרָא"ש בְּהִדְיָא וְא"כ אֵין לְהַחְמִיר בְּדִיעְבַּד.

וְאִמְנָם לְפִי מ"ש י"ל בְּפִשְׁטוֹת דְּמִדְּחִינֵן בְּהַש"ס אֵהֵיָּא דְּאֵין נִילוּשִׁים בְּפוּשְׁרִין קִשְׂיָא לְהוּ מְהָא דְּמִנְחֹת וְהַנְּצָרָה לְשִׁנּוּי דְּשִׁאנֵי זְרִיזִין וְה"ל לְמִיפְרָה גַם אֵהָא דְּר"י דְּאָמַר קָבֵא כו' וְלְשִׁנּוּי צְבוּר שְׁאנֵי וְדוּחַק לֹמַר דְּסָמִיָּה אִמְאֵי דְּשִׁנֵּי הֵתָם לְחֶלֶק בֵּין זְרִיזִין אֵלָא מִשְׁמַע דְּהָכָא אֶף בְּלֵא הָאֵי חִילוּקָא א"ש דְּאֵינוּ אֵלָא חוּמְרָא דְּחִמְזֵי לְכַתְּחֻלָּה לְבַד וּפּוּשְׁרִין שְׁאנֵי דְּחִשְׁשָׁא גְמוּרָה הִיא פִּינֵן דַּכ"ע מוֹדִים בְּהָא וְלָכֵּה צְרִיָּה לְחֶלֶק בֵּין זְרִיזִין לְשִׁאנֵם זְרִיזִין: שׁוֹב רְאִיתִי בְּפִר"ח ר"ס תנ"ו הַקְּשָׁה גַם כֵּן עַל הֵרָא"ש מְחִילוּק הַש"ס בְּפוּשְׁרִין וְע"ש מ"ש בְּפוּשְׁרִין לַכ"ע אָסוּר כו' וְתַדַּע שְׁהָרִי וְשׁוֹיִן כו' ע"ש צ"ע דְּהָא הוּא אֵיבְעִיא דְּדָף מ"ב עֲבָרָה וְלִשְׁא אַחְמִין קָאֵי עַכ"פ וְע"ש בְּרַש"י מִים הַגְּרוּפִים כו' חִמִּין אוּ פּוּשְׁרִין וְעִינֵן בְּרַא"ש דְּפֶסֶק פְּרַב אִשֵּׁי דְּאָסוּר וּבַש"ע ס' תנ"ה מִיָּתִי פְּלוּגְתָּא וְעַכ"פ מ"ש הוֹכְחָה שְׁהָרִי וְשׁוֹיִן כו' לִיתָא וְלִשְׁיטַת רַמ"א בְּתַשׁוּבָה יֵשׁ לִיָּשֵׁב וְקִצְרֵתִי) וְגַם מְדַאֲמֵרִין מִנְחֹת נְסֻכִים מְגַבְּלָה כו' וּפִירַש"י דְּשִׁאָר מִנְחֹת וְדֵאֵי נוֹתְנִין בְּהֵם מִים כו' הָרִי שֶׁמ"פ עִם מִים שְׁמַמְהֵרִין לְהַחְמִיץ הָיוּ לְשׁוֹן לְכַתְּחֻלָּה וּבְפֶרֶק כ"ש אָמַר ר' גְּמְלִיאֵל יִשְׁרוּף מִיָּד ע"ש וְלִכְאוּרָה נִרְאָה דְּמִנְחַת נְסֻכִים גּוּפָא לֹא קִשְׂיָא לִיָּה דְּדִילְמָא ר"י דְּסִבִּירָא לִיָּה מְגַבְּלָה בְּמִים לֹא סִבִּירָא לִיָּה כו' גְּאָבֵל מְשִׁאָר מִנְחֹת תִּיקְשִׁי לְר"ג וְע"כ לְחֶלֶק בֵּין זְרִיזִין וְכו' וּמְדַבְּרִין אֵלָה מוֹכְרַח דַּס"ל כְּתִי' הָא' שָׁל אַא"ז מְהַרְשֵׁ"א ז"ל דְּלִתְרוּץ הַב' לִק"מ מְפֵל הַמִּנְחֹת דְּשִׁאנֵי שִׁאָר מִנְחֹת דְּשִׁמְנֵן מוּעֵט אֶף אֶפְּלוּ לְדַבְּרִין אֵין קוּשְׂיָא עַל הֵרָא"ש כְּדַתְּיָבְנָא דְּנֵדֵאֵי אֶף בְּלֵא הָהוּ חִילוּקָא לִיכָא לְאַקְשׁוּיֵי אֲדַר"ג דִּי"ל דְּחוּמְרָא דְּחִמְזֵי מְדַרְבְּנֵן הוּא וּמַש"ה לֹא מְקַשָּׁה אֲדַר"ג וּמַה"ט גּוּפָא נְמִי לֹא מְקַשָּׁה אֲדַר"י דְּאָמַר קָבֵא כו' וּמְפֵל מְקוֹם אֵין לְזַמּוֹת זֶה לְדַר"ג דְּהֵתָם קָאֲמַר ר"ג בְּהִדְיָא יִשְׁרוּף כו' אֵלְמָא דְּחִשְׁשָׁא גְמוּרָה הִיא מְדַרְבְּנֵן מַשֵּׁא"כ לַעֲנֵן עֵיפָה גְדוּלָּה פִּינֵן דַּעֲכ"פ מוֹכְרַח מְהָא דְּלַחָה"פ דְּהַתּוּרָה הַתִּירְתּוּ וּמַה"ת לְנוּ לְחַדְשׁ בְּדַרְבְּנֵן לְאַסוּר אֶפְּלוּ בְּדִיעְבַּד פִּינֵן דְּלִישְׁנָא דְּר"י אֵיכָא לְפָרוּשֵׁי בְּפִשְׁטוֹת דְּלְכַתְּחֻלָּה קָאֲמַר וְהָרִי אֶפְּלוּ בְּהָהוּ דַּמ"פ דְּמַחְמִיר ר"ג מְקִילֵי רַבְּנֵן וְאִם כֵּן בְּזָה י"ל דְּאֶף ר"ג מוֹדָה כְּנִלְעַנ"ד פְּנוּנַת הֵרָא"ש בְּזָה וּמְצִאתִי בַשְּׁעָה"מ שְׁהִבִּיא ג"כ דְּבָרֵי הַפ"ח וְכַתְּבֵן גַם כֵּן קִצְתָּ כַּמ"ש וְע"ש: וְלִפִּי מ"ש אִם נֹאמַר בְּתִי' הָא' דְּמַהֲרֵש"א אֲזִי בְּחִמְזֵי אֶף בַּמ"פ עִם מוּעֵט מִים תִּשְׁרוּף מִיָּד דְּדוּחַקָא בְּזְרִיזִין הַתִּירוּ מַשֵּׁא"כ לְתִי' הַב' דְּמִנְחֹת שְׁמֵנֵן מוּעֵט אִם כֵּן בְּכָל דְּנוֹכְתָא אֲמֵרִין הָכִי דְּמִי פִּירוֹת מוּעֵט עִם מִים אֵין מְמַהֲרִין לְהַחְמִיץ אֵלָא לַפ"ז קִשָּׁה דַּא"כ דְּמִנְחֹת נְסֻכִים דְּקָאֲמַר מְגַבְּלָה בְּמִים תִּיקְשִׁי דְּהָא הֵתָם שְׁמֵנָה מְרוּבָּה וְלִמְאֵי דְּמִיפָּה הֵתָם לְדַרְיָה"ג לְדַר"ע א"ש בְּפִשְׁטוֹת דְּר"ע בְּפֶסֶחִים קָאֲמַר שְׁבוּשׁ הִנֵּה דְּלֹא סִבִּירָא לִיָּה דְּר"ג אָבֵל לְמֵאֵי דַּס"ד הֵתָם דַּרְיָה"ג הוּא דְּאָמַר מְגַבְּלָה בְּמִים דוּחַק לֹמַר דְּגַם הוּא פְּלִיג אֲדַר"ג וְלַר"ג בְּאִמְתָּ צ"ל דְּמַרְבָּה לְחֵם הַפְּנִים דְּמִנְחֹת נְסֻכִים לְדִידִיָּה הָיוּ אָסוּר לְגַבֵּל בְּמִים וּבְזָה א"ש קִצְתָּ מַה דְּקָאֲמַר ר"ל אוּמַר הִנֵּה רִיָּה"ג מ"ג מְגַבְּלָה בְּמִים וְכִשְׁרָה דַּל"ל לְהַאֲרִיָּה פְּלוּי הָאֵי וְה"ל לְמִימַר בְּפִשְׁטוֹת כְּגוֹן שְׁגִיבְלָה בְּמִים

ולא דמי להא דאיתא ד' נ"ד מנחת חוטא מגבלה במים וכשרה דהתם חריכה פתיכה וקמ"ל דאינה חריכה רק משמן משא"כ במ"נ למה תגרע משאר מנחות דע"כ הנה מגבלה במים פיון דשמנו מועט ואף מנחת נסכים דשמנו מרובה בשביל זה לא יגרע נטפי מים אשר יזנקו לצורה גיבולו אם ירצה.

אף לפי מ"ש א"ש דלכאורה יש מקום לומר דדוקא שאר מנחות דשמנו מועט ממילא דאין חשש ממהר להחמיץ שפיר יכול לגבל במים משא"כ מ"נ דשמנו מרובה שוב יש איסור לגבל במים דימהר להחמיץ ותשרוף כמו דסבירא ליה לר"ג ולכן אמר אומר הנה כו' מגבלה במים וכשרה דלא חיישינו למלתא דר"ג והוא נכון לענ"ד אף שעדיין יש לומר דגם ריה"ג לא פליג אר"ג דמה"ת לעשות פלוגתא בזה ובפרט לדעת בה"ג גם רבנו בתראי פנותיה דר"ג וקי"ל הכי אף טעמא דריה"ג משום שהוא במקום זריזין ולפי זה פיון דע"כ אנו צריכין להו סבירא דמקום זריזין מה"ת לנו לומר חילוק בין שמנו מועט למרובה אלא י"ל דבכל גונוי חיישינו דמהר להחמיץ ומנחות שאני משום שהוא במקום זריזין וכת"י הא' של המהרש"א וכבר כתבתי שבפ"ח מבואר שתופס עיקר פהו תירוצה: ואין להקשות לפי מ"ש לעיל דלחה"פ לא היו במקום זריזין א"כ תיקשי לן מלחה"פ דבאמת ז"א דלחה"פ לא היה טעון שמן כלל כמבואר במנחות דף נ"ט ובהכי א"ש ג"כ קושית התוס' במנחות דף נ"ה דלמה לחה"פ נילוש בפושרין הא אינו במקום זריזין דהנה י"ל דלכאורה קשה הא דמקשה על פושרין מ"ש ממנחות כו' דמה"ת לא נאמר דגבי חמץ אינו רק חומר מדרבנו כמו שהחמירו חומרת משהו וכמו שהחמירו לכתחילה לענין קבא מלוגנאה משא"כ במקדש לא גזרו וכמ"ל ולפי מ"ש י"ל פיון דכל המנחות יש בהם שמן וממילא דבלא"ה יש בהם חשש שקרוב להחמיץ ואם פן כשנילוש בפושרין ג"כ שהוא קרוב להחמיץ ביותר לא היה לנו להקל גם במקדש ומשני דשאני מקום זריזין ולפי זה ממילא א"ש הא דלא מקשה מעיקרא אדר"ג משום דדוקא משום דבמנחות איכא תרתי לריעותא שיש תערובות מ"פ וגם מים הם פושרין ומצאתי בש"ג בפסחים שכתב גם פן סבירא זו לתרץ דברי הר"ף מקושיות הרא"ש דמ"פ עם מים ובמים פושרין גרע טפי לענין חימוץ ע"ש ובזה א"ש קושיות התוספות דקשיא להו דלחה"פ אינו במקום זריזין ולפי מ"ש א"ש דלה"פ בלא"ה א"ש דהא לא היה בהם שמן ומשום פושרין לחוד ודאי שלא החמירו במקדש פיון שהפושרין יפיו יותר ללישה רק דבשאר מנחות קשיא ליה שתערובת שמן שבהם גם פן מסייע למהר להחמיץ וזה סיוע למ"ש דאף שמנו מועט מהר להחמיץ איברא שלענ"ד צ"ע על התוספות שכתבו דלחה"פ לאו במקום זריזין הוא פיון דלישתן ועריכתן בחוץ ובפסחים דף ל"ז אמרינו אמר ר"ה פת עבה טפח שפן מצינו בלחה"פ טפח מתקיף לה רב יוסף אם יאמרו בזריזין יאמרו.

בשאנו זריזין כו' ונראה דהתוספות ס"ל דהתם לענין אפייה מייירי ויהי אפייתו הנה בפנים וכן פירש"י דזריזין פהנים שבקיאין בשומרוו שלא יחמיץ כו' בתנור חם בכל יום תמיד מסיקין תנור של מקדש כו' אבל לענין לישה ליתא בזריזין ולא במקום זריזין אף לפי מ"ש רש"י בביצה דף כ"ב ע"ב בזריזין של בית גרמו שהיה אומניו וזריזין בדבר אם פן י"ל דגם הלישה היה על ידם שהיו זריזין ביותר ואפשר לומר שזה פנונת המג"א ססי' תנ"ו מ"ש דראית הרא"ש מלחם הפנים אינה ראיה דאם אמרו בזריזין יאמרו

בְּשֵׁאִינוּ זְרִיזוֹן בְּדֵאִיתָא בְּבִיצָה וּבְפִסְחִים עֵינָן סִי' ת"ס ור"ל לְעֵנָן מ"ש שֵׁם לְעֵנָן פֶּת עֶבֶה וְלֹא מֵיִתִּי מָהָא דְמַחְלָק הָכִי לְעֵנָן פּוֹשְׁרִין מִשּׁוּם שְׁהֵיָה אֶפְשָׁר לֹאמַר דְּלֹא קָאִי עַל לַחַה"פ וּכְמ"ש מִשָּׂא"כ בְּהֵךְ דְּפֶת עֶבֶה דְקָאִי עַל לַחַה"פ וְעִיקַר בְּנוֹנְתּוֹ לְמ"ש רִש"ל בְּבִיצָה דְזְרִיזוֹן הֵינּוּ בֵּית גְּרָמוּ וּמְסַתְמָא כָּל מְלֹאכְתָּהּ הַלַּחַה"פ נְעֻשִׂית עַל יָדָם לְכֹן הַמַּג"א בְּצַחוֹת לְשׁוֹנוֹ הַקָּדִים בִּיצָה לְפִסְחִים מְטַעֲמָא דְכַתְיָבְנָא אַךְ הַתּוֹסְפוֹת נִרְאָה דְסוֹבְרִים דְגַם בֵּית גְּרָמוּ לֹא הֵיָה עֲסוּקִין רַק בְּאַפְיִית לַחַה"פ לְבַד וְלֹא בְּהַלִּישָׁה וְהַלִּישָׁה לְכָל מְסוֹר וְלִיתָא בְּמָקוֹם זְרִיזוֹן וּמְכָל מָקוֹם לְפִי מָה שְׂאָמְרוּ שֵׁם אִם אָמְרוּ בְּפֶת עֲמִילָה כו' וּפִירִש"י שְׂאִינָה מְמַהֲרַת לְהַחְמִיץ שְׂעֵמִילְתָּהּ מְעַפְבְּתָהּ כְּדַתְנָן כָּל הַמְּנַחֹת טְעוֹנוֹת שְׁלֵשׁ מְאוֹת שִׁיפָה כו' וְאִם כֵּן חִילוּק זֶה א"ש גַּם לְעֵנָן הַלִּישָׁה כְּמוֹ לְעֵנָן אֶפְיָה לֹא מִיבְעֵינָא לְמֵאִי דְאָמְרִינָן שֵׁם בְּמְנַחֹת דָּף ע"ו דְשִׁיפָה וּבְעֵיטָא בְּבִצָק אִם כֵּן פְּשִׁיטָא דְמַהֲנֵי טוּבָא דְהָא זֶהוּ עִיקַר הַשְׂימור וּכְמ"ש רִש"י בְּמְנַחֹת דָּף נ"ג הוֹאִיל וְנִילוּשִׁין בְּפוֹשְׁרִין מְצוּה לְשׁוֹמְרָן שְׁלֹא יַחְמִיצוּ וְשִׂימור הֵינּוּ שְׂעֵסוּק בְּבִצָק כָּל שְׂעֵה כו' וּפְשִׁיטָא דְמַהֲנֵי לְלִישָׁה אֲלֵא אֶפְילוּ לְחֻכְמִים דְאָמְרוּ שִׁיפָה וּבְעֵיטָא בְּחִיטִין שְׂיִשְׁרוּ קְלִיפְתָּן מְכָל מָקוֹם לֹא גְרַע לִישָׁה מְאַפְיָה וּכְמוֹ דְמַהֲנֵי לְאַפְיָה כְּמוֹ כֵּן מַהֲנֵי לְלִישָׁה וְכֵן מְשַׁמַּע בְּמְנַחֹת דָּף צ"ה ע"ב מָה נִפְשָׁךְ אִי אֶפְיָי' בְּעֵינָן זְרִיזוֹן לִישָׁה וְעֵרִיכָה נְמִי בְּעֵינָן זְרִיזוֹן כו' מְשַׁמַּע דְזְרִיזוֹן דְמַהֲנֵי לְאַפְיָי' מַהֲנֵי נְמִי לְלִישָׁה וְהַש"ס לְעֵנָן פּוֹשְׁרִין דְנִקְטַח חִילוּק דְזְרִיזוֹן וְה"ה דְהֵי מְצִי לְשׁוֹנֵי אִם יֵאמְרוּ בְּעֵמִילָה.

וְהֵיָה א"ש נְמִי בַלַּחַה"פ וּבְמְנַחֹת מְאַפָּה תַנּוּר וְנִרְאָה דְלֹא מְשַׁמַּע לֵיהָ לְהַתִּיר מִשּׁוּם הֵךְ טְעֲמָא לְחוּד וּר"י הֵתֵם בְּצִירוּף שְׂאָר טְעֲמִים נִקְטַח לֵיהָ וּבְזוּה א"ש הָא דְקָאִמַר א"ה מְלַתַּת נְמִי לִיתִית כו' וְלַכְאוּרָה אִמְתְּנִי גּוֹפִיָה דְקַתְנֵי נִילוּשִׁין בְּפוֹשְׁרִין וּמְשַׁמְרָן שְׁלֹא יַחְמִיצוּ שְׂמִבְבָּאָר שְׂפוֹשְׁרִין גּוֹרְמִין הַחִימוּץ וּלְכַף הֵם צְרִיכִין שְׂימור וּמוֹעִיל לְהוּ כְּמ"ש רִש"י בְּמְנַחֹת וְאִם כֵּן הו"ל לְאַקְשׁוּיֵי מְלַתַּת נְמִי לִילְתִּית אַךְ לְפַמ"ש א"ש דְאִמְתְּנִיתִין לֹא מְצִי לְאַקְשׁוּיֵי מְלַתִּיתָה דִּי"ל כִּינּוֹן דְלַתִּיתָה קוֹדֵם עֲמִילָה הוּא חִיִּישֵׁינָן לָהּ מִשָּׂא"כ הַלִּישָׁה בְּעֵמִילָה לְחוּד שְׂרִי שִׁי"ל שְׂאִין חֲשֵׁשׁ כְּנֹלִי הָאִי שְׂיִמְהַר לְהַחְמִיץ ע"י פּוֹשְׁרִין וּלְכַף הַנּוֹקְשָׁה לוֹ כִּינּוֹן דְאַפְילוּ חֻכְמִים דְשָׂרוּ בְּמ"פ אֶסְרִי בְּפוֹשְׁרִין אֲלֵמָא דְחֲשֵׁשׁ גְּמוּר הוּא וְאִם כֵּן לֹא מְסַתְבַּר דְבִשְׁבִּיל עֲמִילָה שְׂבַחֲחִיטִין נִתִּיר פּוֹשְׁרִין וּמְשַׁנֵּי לֵיהָ הַחִילוּק בֵּין זְרִיזוֹן וְלַהֲכִי פְרִיף א"ה מְלַתַּת נְמִי לַתִּית שְׁהֵיָה סְבַר שְׂהַפְהֵנִים לוֹתְתִין וּמְשַׁנֵּי דְלִיתָא בְּזְרִיזוֹן: וּמְלַתָּא אַגַּב אוֹרְחָא רְאִיתִי דְבָר תְּמוּהָ בְּפ"י שְׂכַתְבַּע עַל מ"ש אַא"ז מְהַרְשֵׁ"א בְּפִסְחִים מ"ם דְלָמָּה שְׂרִי רְבָא לְלַתְנֹת לְמַצָּה מ"ש מְמַנְחֹת כו' דְהָא בֵּין הֵכָא וּבֵין הֵכָא לִיתָא בְּמָקוֹם זְרִיזוֹן וְעַל זֶה כְּתַב הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ דְּנֻדָּאִי לְעֵנָן פּוֹשְׁרִין שְׂיִיף לְחַלְקָא בֵּין מְנַחֹת לְפִסְחָא מְטַעֲמָא דְזְרִיזוֹן כו' מִשָּׂא"כ לְעֵנָן לַתִּיתָה נִרְאָה לְהִיפּוּף דְעִיקַר חֲשֵׁשׁ חִימוּץ לֹא תִלְיָא בְּזְרִיזוֹן אֲלֵא לְפִי עֵנָן הַחִיטִים כו' וּמִשָּׂא"ה קָאִמַר שְׂמוּאֵל דְאִין לוֹתְתִין שְׂאָסוּר לְגִרְוֹן חִימוּץ לְמְנַחֹת לְכַתְחֻלָּה כו' ע"ש וּנְפִלְאִתִּי מְאוּד דְאִיף יְפָרֵשׁ הַסּוּגְיָא דְפְרִיף א"ה מְלַתַּת נְמִי לַתִּית כו' וּמְשַׁנֵּי דְלִיתָהּ בְּזְרִיזוֹן וְלֹא בְּמָקוֹם זְרִיזוֹן וְנִרְאָה דְאַגַּב חוֹרְפִיָה וְשִׁיטְפָא רְהִיט לֵיהָ גְמָרָא שְׂכֹן נִרְאָה מְמָה שְׂהַעֲתִיק גּוֹשְׁיּוֹת מְהַרְשֵׁ"א כִּינּוֹן דְבְּמְנַחֹת קָאִמַר שְׂמוּאֵל אִין לוֹתְתִין אַף ע"ג דְּמְנַחֹת אִיתָא בְּזְרִיזוֹן וּבְמָקוֹם זְרִיזוֹן וּכ"ש כו' וּבְאַמְתָּ מְהַרְשֵׁ"א לֹא כְּתַב כֵּן אֲלֵא כְּתַב דְלִיפְרוּף בְּפִשְׁטוּת כִּינּוֹן דְחִיטִין שְׁל מְנַחֹת אִין לוֹתְתִין מִשּׁוּם דְלִיתָא בְּזְרִיזוֹן וְלֹא בְּמָקוֹם זְרִיזוֹן כו' וּדְבָרֵינוּ צָחִים וּמְלֻבְבָנִים כְּדָרְכוּ ז"ל: וְלַכְאוּרָה יֵשׁ לְהַבִּיא רְאִיָה דְמ"פ

מעט עם מים אין ממהרין להחמיץ מדאמרין במנחות דף י"ג מנין לכל המנחות שנילושים בפושרין ומשמרין כו' א"ל נלמדנה מפסח דכתיב ושמרתם את המצות ולכאורה צ"ע דהא אדרבא בפסח גופא אמרינן ושוין שאין לשין את העיסה בפושרין ולא מהני ליה שימור ואף על גב דמחלקינן בין מקום זריזין עכ"פ אין מקום ללמוד מפסח היתר ללוש בפושרין וע"י שימור והנראה שהפנונה היא על מה דאמרין בפסחים דף מ"ם הדר אמר רבא מצנה ללתות שנגמר ושמרתם את המצות אי לאו דבעי לתינה שימור דמאי אי שימור דלישה לאו שימור הוא כו' וממאי דילמא שאני התם דבעידנא דנחית לשימור כו' ואפ"ה לא הדר ביה רבא כו' ופירשו דרבא מחמיר על עצמו הנה אבל שימור דבעינן היינו משעת לישה ע"ש ולכאורה נראה דמעיקרא הוי ס"ד דהא דמצריף ליה שימור היינו דליעביד ביה מלתא שיהיה צריף לשימור והיינו לתינה דיש בה ג"כ חשש דממהר להחמיץ כיון ששורין במים וכוותשין במכתשת ואין זה ענין לעסק בבצק רק שמועיל בה השימור והתורה מסרה שימור זה לכ"ע אפילו שלא במקום זריזין והיינו דס"ד דרבא דמצנה ללתות וע"י זה הוא צריכה שימור וע"ז קאי ושמרתם אבל פושרין דאית ביה חששא טפי דממהר להחמיץ מלתינה אין לנו להתיר כיון שהוא גם כן שלא במקום זריזין ודחי' ליה דהתם בעידנא דנחית לשימור ר"ל דעכ"פ מהתחלת הלישה מתחיל חשש דחמוץ ומאז הצריכה התורה לשמור ובמנחות בעי מנין דנילושות בפושרין כו' ר"ל דמנלן ההיתר ללוש בפושרין עד שתאמר שצריכה שימור נימא שלא תהא נילושת בפושרין ובאמת לא תצטרף שימור ועל זה אמר נלמדנה מפסח כו' דאיהו הוי סבירא ליה דמצנה ללתות משום דכתיב ושמרתם את המצות ר"ל שי"ל שהתורה אמרה בכל מקום שאתה צריף מצה היא צריכה שימור ויש ללמוד מנחות משם שיהיה השימור מסור לפנהגים ואם כן לא שייך אלתיתה שעודנו בידי זרים ולכן יש לעשותה ע"י פושרין ולעשות לה שימור וא"ל בגופה פתיב ביה דכתיב מצה תהיה הכשירנה ושמרה ומוכח דבעי פושרין שע"י זה צריכה שימור וא"ש לפי"ז הא דקאמר בגופה פתיב כו' דלכאורה קשה כיון דלא דחי מה דאמר נלמדנה מפסח אם כן באמת קרא בגופא דמנחות ל"ל פלל ולפי מ"ש א"ש דאם נלמוד ממצות איכא לדחויי דהתם אעידנא דנחית לשימור קאי וכדדחי התם מלתא דרבא והיינו סתם לישה שהוא בלא פושרין אפ"ה צריכה שימור ולהכי אמר בגופא פתיב כו' ובעי לאורויי דיש לעשות ע"י פושרין דאז היא צריכה שימור טפי ועלה קאמר תהיה החי' הכשירנה ושמרה ולפ"ז לכאורה קשה דאפתי מנ"ל דמה שהצריכה תורה שימור במנחות משום לתא דפושרין הוא שממהרין החמוץ דלמא לפי שהמנחות טעונות שמן וע"י השמן ממהר להחמיץ ולכן הצריכה התורה שימור ואפתי הא דנילושי' בפושרין מנ"ל אלא ע"כ מוכח פה הוא תירוץ דמהרש"א דמעט מ"פ עם מים מרובים אין ממהרין להחמיץ ואם כן בשביל השמן מעט לא היתה צריכה שימור פלל וע"כ מוכח דנילושי' בפושרין.

ואפשר לומר דהו' דנילושים בפושרין לאו מקרא יליף רק מסברא עבדינן הכי דע"כ פושרין נילוש יותר יפה ואין חשש משום דממהר להחמיץ כיון שהוא במקום זריזין אלא אהא דמשמרין שלא יחמיצו קאי מנלן דמשמע דצריכה שימור דהיינו שיעסוק בבצק כל שעה ואי לא עביד הכי אע"ג דשפיר חזי בשעת אפייה שלא החמיצה עדיין לאו שפיר עביד ואפשר דפסולה נמי איכא וכמו במצה של מצנה שצריכה שימור דמנ"ל הא לגבי

מנחות וע"ז קאמר דנלמדנה מפסח כו' ואם כן אין ראיה מפאן למ"ש דמ"פ מעט עם מים
אין ממהר להחמיץ דשפיר ממהר להחמיץ ומפל מקום קשיא ליה דמנ"ל שימור למנחות
אף מלשון רש"י שפכת שם דף י"ג שנגלושות פלומר דהואיל ונגלושות בפושרין מצנה
לשוןמרו שלא יחמיצו משמע דבלא"ה אין חשש דממהר להחמיץ פלל אף ע"ג שיש בהם
שמן מועט עם מים ואפשר דרש"י לשיטתו דמ"פ לבד הוי נוקשה ועם מים י"ל דהוי
חמץ גמור ואין ממהר להחמיץ ג"כ ועיין בדברי הרא"ש ר"פ אלו עוברין בשיטת הרי"ף
ז"ל וצ"ע: וראיתי בספר מחנה ראובן שפכת דמקא דחלות תודה ורקיקי נזיר שעשאן
למפור בשוק יוצאין בהם תיקשי דהא נילוש בפושרין ואמרין דלענין מצנה שוין שאין
נלושין בפושרין ומזה מוכח כתי' הראשון של המהרש"א דכיון דנלוש במקום זריזין
בכדי לצאת ידי חובת תודה סמכינן עלה דמלתא לענין מצה שיוכל לצאת בה ושוב כתב
דיש לומר דחלות תודה אינו נלושות בפושרין כיון דמעשיהם בחוץ שלא במקום זריזין
ואי משום דתנן פל המנחות נלושות בפושרין הא אמרין במנחות דף מ"ו לחמי תודה
לא איקרי מנחה ע"ש והאריף ועיין בתוספות דמנחות דף נ"ב ע"ב ד"ה פל המנחות
שפכתבו דלחמי תודה לא אשכחן דאיקרי מנחה ומ"מ ניחא לאשמועינן דינא ר"ל דלענין
הדין שפיר פללם בכלל מנחות וכן בכלל מנחות שם משמע דבכלל פל המנחות הוא
ומ"מ מ"ש דהאי לחמי תודה בחוץ הוא צ"ע לכאורה דבאמת שפן משמע במנחות דף
ע"ח ע"ב דהא דאמר ר"י חוץ לחומת בית פאגות וע"ש דף פ"א וכ"כ הרמב"ם בהלכות
מעה"ק דלחמי תודה ורקיקי נזיר מעשיהם מבחוץ ובבה"ז הביא ראיה לזה מדברי הש"ס
אלו ומש"ס דנדה בשפחתו של בית רבי כו' אף כתב דמש"ס דמנחות דף פ"ח דקאמר
אי תודה לחמי תודה בשחיטת תודה היא דקדשי משמע דלא פהרמב"ם ע"ש ובאמת גם
בענין נזיר אמרין שם הכי דלחם נזיר בשחיטת איל הוא דקדוש ע"ש אף לפי ענ"ד י"ל
לפי מ"ש התוספות במנחות דף ט' ודף נ"ה דלא מיפסל ביוצא על ידי קדושת פלי רק
על ידי שחיטת הגזב וכן קשיא ליה דרביעית וחצי לוג למה נתקדש כיון דאין נפסלין
ביוצא וא"ל בשביל פסול לינה ז"א כיון שהם תלויים בגזב א"כ פל פמה שלא נשחט
הגזב אין לפוסלו משום לינה פלל ולכן מסיק הש"ס בקידוש רביעית וחצי לוג הוא
בשביל ד"א וא"כ כיון דאין פאן פסול יוצא שפיר כתב הרמב"ם שמעשיהם בחוץ וא"כ
תיקשי דהאיה נלושית בפושרין כיון שלא הנה במקום זריזין וגם מוכח מזה במ"פ מעט
עם מים אין ממהרים להחמיץ דאל"כ תיקשי לר"ג האיה עשו בלחמי תודה כיון שלא
הנה במקום זריזין וא"ל דר"ג סבירא ליה דלא הוי רק נוקשה וס"ל דכשר ללחמי תודה
כמו שיאור דר"י לר"י ולא גמרין ממצה תהנה דכתיב בשאר מנחות דלחמי תודה אין
באים בשביל עצמם אלא בשביל הגזב ומ"ש התוס' דשפא יש שום יתור בתודה כו'
היינו אליבא דר"מ וכמש"ל אף לפי זה תפשוט בעי' דר"ז בחולין לענין שיאור דר"י
לר"י אי נפיק לענין לחמי תודה דמה"ת לומר דפליג עליה דר"ג בהא קצרתיו וצ"ע והנה
ראיתי בספר יראים לרבינו אליעזר ממיץ בסי' ק"ו כתב פירש"י דמ"פ חמץ נוקשה הנה
כו' וראיה לו ממנחות תפוח שריסקו כו' ור"ת ז"ל פירש לי דהיתר גמור הוי מ"פ כו'
וממנחות ראיה דהתם מיירי שיש מים עם מי תפוחים כדקתני שנתנן תוף העיסה אלמא
מעיקרא נמי עיסה הוא ונגלושה במים קודם וכיון דמים עמהם מחמיץ וממהר להחמיץ
יותר ממים לבד והאי לא הוי חמץ גמור אלא נוקשה עכ"ל (מ"ש אח"כ פדנתן הוא ט"ס

וצ"ל תנן והוא ענין בפ"ע) ושוב פתב ואסור למיכל מצה שנילושה בחרמא כו' עם מים מדרבנן משום דאיפא מים בהדלי מחמיצין טפי דתניא אין לשין כו' וחכ"א כו' מבואר מזה עס"ל דאף דאיפא מעט מ"פ נמי ממהר להחמיץ דהא מדייק מדקתני שנתנו תוך העיסה א"כ מעיקרא נמי עיסה הוא ובנדאי שיש מים הרבה פראוי לעיסה רק שפא לתוכו מעט מי תפוחים ואפ"ה קאמר דממהר להחמיץ.

ומ"ש המג"א דמקרא"ש משמע דדבר מיעוט אינו אוסר תמה עליו בא"ר דלחכמים שאמרו את שאין לשין אין מקטפין אף קיטוף אסור וכ"כ שארי הרב הג"ל בשם אשל אברהם וראיתי בספר מקור חיים הביא ג"כ דברי האשל אברהם וכתב שדעת המג"א שאין לעשות פלוגתא רחוקה כו' דבלישה אמרו בהדיא תשורף מיד כו' ע"ש וליתא דאין פאן פלוגתא רחוקה פלל דחכמים בתראי לא אמרו תשורף מיד בלישה ולא בקיטוף וכמ"ש הרא"ש אח"כ על בה"ג שדבריו נעלמים אבל מ"מ בהא קימ"ל פחכמים בתראי דקיטוף דמי ללישה שהרי שגאה בלשון חכמים וכן משמע מהרי"ף והרא"ש ז"ל לחכמים בתראי בקיטוף כדיעבד דינו כמו בלישה ותליא בפלוגתא דר"ג ורבנן דלעיל ולחכמים עכ"פ יאפה מיד כמו בלישה ואם לאו אסור אף בקיטוף דדבר מועט הוא אמנם בטור פתב דעה א' לאסור בלישה ולהתיר בקיטוף והב"י שם פתב ונראה דהיינו אם נאמר דהלכה כת"ק כו' ועיין בב"ח שם במ"ש על הטור שדבריו צ"ע ומ"מ מבואר מדבריו דמ"ש הטור ומי פירות עם מים הוי נוקשה משמע בכל ענין אף הקיטוף וזה מסקנת הרא"ש ז"ל כו' ובמ"פ עם מים קיימא לן פרבנותא שהביא הרי"ף דקיימ"ל פחכמים דאסרי בין בלישה בין בקיטוף כו' וכ"כ בסוף דבריו שם דמ"ש הטור דמ"פ עם מים הוי חמץ נוקשה אפילו לא הניחה בלא עסק דממהר להחמיץ יותר משאר עיסה הלכה אין ללוש בהם וה"ה דקיטוף נמי אסור פחכמים דקיטוף נמי הוי מ"פ עם מים כו' ע"ש וכן מבואר מדברי הסמ"ק ששהביאו הגהמי"י והב"י ס"ס תנ"ג לענין לברר חטין מאכילת עכבר כו' ויש שרוצים להתיר משום מ"פ וקשה על זה כו' ועוד דהא אח"כ פשעמערבין בו מים אז אכילת העכבר מחמיץ בדפרישית לעיל דמ"פ פשעמערבין בו מים מחמיצין עכ"ל והחולקים שם סבירא ליה דרוק דעכבר לאו מ"פ הוא אבל מ"מ בההו מלתא לא אשכחן דפליגי ואין לה מ"פ מעט פרוק דאכילת העכבר ואפ"ה סבירא ליה שיש לדון בו דין מ"פ עם מים שממהר להחמיץ וכן מבואר מהגהמי"י שם פרק שפתב גם כן לענין תפוח שריסקו דבקל מחמיץ כו' וכדברי הספר יראים שפתבתי לעיל: וראיתי בהלכות גדולות שכתב ואסור למילוש כו' ומדבריהם קמו להו רבנן דסיפא דבריייתא ור"ג בחדא שיטתא דישורף מיד ש"מ הלכתא פנותייהו והשתא קטופי נמי לא מקטפינן בהו וכ"ש דלא ליישינן בהו ואם לש ישורף מיד עכ"ל והרא"ש פתב ע"ז ודבריו נעלמים דלא איירו חכמים אלא לכתחלה כו' ולענ"ד אין שום העלם דבר רק שיש ט"ס וצ"ל השתא קטופי כו' וסבירא ליה לבה"ג מסבירא דאם היינו מקילין בה בלישה שלא תשורף אלא תאפה מיד היינו מתירין הקיטוף לכתחילה שהרי בידו לקטף ולאפותה מיד ודוקא בלישה יש להתמיר לכתחילה ולא בקיטוף אף אי אמרינן בלישה דתשורף מיד אז שפיר יש מקום להתמיר בקיטוף גם כן לשורף או עכ"פ תאפה מיד ונהו שפתב בה"ג דהשתא קטופי לא מקטפינן כו' ור"ל דמזה מוכח דבלישה תשורף והרא"ש לא הביא רק תחלת דברי בה"ג ועיין ב"ח שכתב שגם בה"ג לא פליגי רק בלישה אבל בקיטוף מודה דתאפה

מִיָּד וּבְאֵמֶת לֹא מִשְׁמַע פֶּן מְדַבְּרֵי הָרָא"שׁ אֲלֵיכָּא דְבַה"ג ע"ש: וְהַב"י פָּתַב בְּשֵׁם תְּשׁוּבוֹת הָרִשְׁבָּ"א וְהוּא בְּשׁו"ת הָרִשְׁבָּ"א סִימָן תנ"ד שֶׁהֲרֵבָה מִן הַגְּאוּנִים אָסְרוּ בֵּין לְקַטְף בֵּין לְלוֹשׁ וְכֵן אָמְרוּ מְגִדוּלֵי הַמּוֹרִים הָאֲחֵרוֹנִים וְכֵן אָנוּ נוֹהֲגִין לְאִסּוֹר עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ וּמִשְׁמַע דְּגַם בְּדִיעֵבַד אָסֵר לָהּ דְּהָא מְדַמֵּי לָהּ לְלִישָׁה וְכֵן נִרְאֶה מְדַבְּרֵי הָרִשְׁבָּ"א סִימָן ש"ל"ג דְּמֵינְתֵי הֵתָם הָא שְׂאִין מִחֲמִיצֵין בְּתַפּוּחִין וְכַתֵּב דָּאָף רַבְּנָן דְּאָמְרֵי תַּאֲפָה מִיָּד אֶפְשָׁר דְּסִבְרָא לְהוּ כְּרַבְּנָן דר"ח ב"ג אֶלָּא שְׁסַבּוּרִין לוֹמַר שְׁמַמְהֵרִין לְעֲשׂוֹת מְלַאכְתָּן וּמְבִיאִים אוֹתָם לִידֵי גְּנוּקְשָׁה בְּשַׁעַה קַלָּה וּלְפִיכָף תַּאֲפָה מִיָּד עכ"ל מִשְׁמַע דָּאָף בְּכַה"ג דְּתַפּוּחִים דְּמֵינְרֵי בַמ"פ מְעַט וְהֲרֵבָה מִיָּם דִּינָא הֲכִי לְרַבְּנָן וְעֵינָן בְּתוֹסְפוֹת בְּמִנְחֹת שְׁפַתְבוּ בְּסוּף דְּבִרְיָהּ דְּמִהָא דְּמִפְלִגִּין גְּבִי וּוְתִקְחָ בֵּין מִיָּא וּמִלְחָא וּבֵין מִשַׁח וּמִלְחָ' מוּכַח דַּמ"פ לְבַד אִין מִחֲמִיצֵין ע"ש וּבַפ"י בְּפִסְחִים דָּף ל"ט ע"ב פָּתַב שִׁ"ל דְּמִשְׁחָא וּמִלְחָא שְׂרֵי בְּלֹא שְׁהָה שְׁעוֹר חִימוּץ מִשָּׂא"כ בְּמִיָּא וּמִלְחָא שְׁמַמְהֵר לְהַחֲמִיץ כַּמ"ש הַתּוֹס' לְעֵיל שְׁם בְּשֵׁם ר"ח כו' עֵינָן שְׁם דְּמִבְּנֹאָר דָּאָף שְׁהַמְלַח הוּא מְעַט וְנִהְיָ לִיהַּ כְּמַעַט מ"פ אָמְרִינוּ הֲכִי וְעֵינָן בְּדַבְּרֵי הָרָא"שׁ לְעַנְנָן גְּתִינַת מְלַח בְּמִצָּה וְאִין לְהֲאָרִיף עוֹד דְּמִשְׁמַע מְכַל הַפּוֹסְקִים דָּאָף מ"פ מְעַט דִּין מִי פִירוֹת עִם מִיָּם יֵשׁ לוֹ וְאָף שְׁלֵעַנְנָן מִצָּה עֲשִׂירָה מְבֹנָאָר בְּפִסְחִים דָּף ל"ח פִּינָן דְּרַבִּיעִית הוּא וּמִתְחַלְקַת לְכַמָּה חֲלוֹת לֹא מִיְקָרֵי מִצָּה עֲשִׂירָה אִין מְזָה רְאִיָּה לְעַנְנָן הָא שְׁנֹאמֵר דָּאִין מְמַהֵר לְהַחֲמִיץ דְּנֹדָאֵי אָבַד הָעֲנֹשֶׁר הַהוּא בְּעַנְנָן זֶה שְׂרַבּוּ מִיָּם וְהַשְּׁמֹן אִינוּ רַק מְעַט דְּמַעַט מַה שָּׂא"כ לְעַנְנָן שְׁמַמְהֵר לְהַחֲמִיץ אוֹ שְׁיִהְיֶה נַעֲשֶׂה גְּנוּקְשָׁה שְׁפִיר י"ל דָּאָף הַמְעַט מְמַנּוּ פּוֹעֵל פְּעוֹלָתָם בְּעֵיסָה וְעֵינָן בַּמַּג"א סִימָן תע"א וְנִרְאֶה דְּגַם הַמַּג"א שְׁפַתֵּב דְּמְדַבְּרֵי הָרָא"שׁ מִשְׁמַע דְּדָבָר מוֹעֵט אִינוּ אוֹסֵר לֹא בָּא אֶלָּא לְהוֹרוֹת שְׁעִי"ז מְצָא מְקוֹם לְסַפֵּק שְׁלוֹ אֲבָל מ"מ לֹא בָּא לְפָשׁוּט סְפִיקוֹ וְכֵן מְבֹנָאָר מְפָשִׁיטוֹת דְּבָרֵינוּ בְּסִי תַסמ"ד ס"ק ה' שְׁפַתֵּב דִּישׁ לְאָסוֹר כְּשֶׁנֶּחַתְן לְתוֹכוֹ בִּיצִים שְׁלֵמִין אוֹ בְּשֶׁר עוֹד דַּמ"פ עִם מִיָּם מְמַהֵרִין לְהַחֲמִיץ כַּמ"ש סִימָן תס"ב כו' ע"ש מִשְׁמַע מְדַבְּרֵינוּ דְּגַם מְהֵאֵי טַעְמָא יֵשׁ לְאָסוֹר אָף בְּדִיעֵבַד וְאֵע"ג דְּהו"ל רַק מְעַט מ"פ עִם מִיָּם אֶלְמָא דְּלֹא סִבְרָא לִיהַּ לְחַלֵּק בְּכָף: שׁוּב רְאִיתִי בְּסַפֵּר אֲשֶׁל אֲבָרְהָם שְׁהֲאָרִיף בְּזָה וְרְאִיתִי שְׁהֲרַגִּישׁ ג"כ עַל הַטּוֹר בַּמ"ש לְהַתִּיר בְּקִיטוּף וּכְבָר עָמַד בְּזָה הַב"י וְכַמְש"ל אָף רְאִיתִי שְׁדַבְּרֵי הַטּוֹר בְּזָה הֵם דְּבָרֵי בַה"ג שְׁפַתֵּב וְדוּקָא לִילָה הָרִאשׁוֹן אָסוֹר לְקַטְף בַּמ"פ אֲבָל שְׂאָר יוֹמָא לֹא וְלִילָה רִאשׁוֹן אֲפִילוּ בֵּינָן וְשָׁמֶן וְדָבֵשׁ לְחֻדְיָה אָסוֹר לְמִילָשׁ מִשׁוּם מִצָּה עֲשִׂירָה עכ"ל וְלְכַאוּרָה הוּא סוּתֵר דְּבָרֵי עֲצֻמוֹ בְּסִימָן תכ"ד שְׁהֲרֵי לְעֵיל מִינְיָה פָּתַב וְהַשְׁתָּא קִטּוּפֵי נְמִי לֹא כו' דְּמִשְׁמַע לְהַדְיָא דְּקִיטוּף מְטַעֵם חִימוּץ אָתּוּ עָלָה וְא"כ אִין לְחַלֵּק בְּנֵן לִילָה הָרִאשׁוֹן לְשְׂאָר לִילוֹת וְצ"ל דַּס"ל דְּנֹדָאֵי יֵשׁ חֲשֵׁשׁ חִימוּץ בְּקִיטוּף אָף שְׂאִינוּ רַק חֲשֵׁשׁ בְּעֵלְמָא וּבְכָל הַלִּילוֹת לֹא קִפְדִּינוּ בְּהֲכִי רַק בְּלִילָה הָא' דְּבַעֲיָנוּ וְשְׁמַרְתֵּם אֶת הַמִּצּוֹת וְאִם מְקַטְף בַּמ"פ אִין זֶה שְׁיִמּוֹר מִשְׁעַת לִישָׁה וְלִדְעָה זֹו שְׁל בַה"ג פִּינָן הַטּוֹר וְרְאִיתִי בְּשִׁיבּוּלֵי הַלְקֵט סִי"ב שְׁפַתֵּב וְז"ל וְבַה"ג מְצָאֵתִי שְׂאוּסְרִין לְקַטְף בַּמ"פ בְּלִילָה הָרִאשׁוֹן אֲבָל בְּשְׂאָר הַיָּמִים מִתִּירִין וְכֵן פָּתַב רַבִּינוּ יִצְחָק ז"ל דִּיּוֹם הָרִאשׁוֹן דְּבַעֲיָנוּ לְחֵם עוֹנֵי אָסוֹר מְפָאן וְאֵילָף מוֹתֵר כְּדָאמֵר כו' וְנִרְאֶה מְדַבְּרֵינוּ דְּבַה"ג וְהָרִי"ף אָמְרוּ ד"א וְלִיתָא כְּדַכְתִּיבְנָא: וּמְפַלְלָא דְּהַגִּי מִיְלֵי מְעַלְמֵינָא שְׁפַתְבָּנוּ מְבֹנָאָר בְּדַעַת הַפּוֹסְקִים דַּמ"פ עִם מִיָּם שְׁמַמְהֵרִין לְהַחֲמִיץ הֵינָנו אֲפִילוּ בְּמַעַט מ"פ וְאָף אִם הַמ"פ הִיָּה תְּחַלָּה וְאֵח"פ בָּאוּ בָּהּ הַמִּיָּם וְכַמ"ש בְּשׁו"ת הָר"ן סִי"ג וְנִרְאִיאוּ בַח"י סִי"ב תַס"ב וְכֵן מְבֹנָאָר בַּח"י סִי"ג תנ"ג ס"ק כ"ב לְעַנְנָן זִיעַת בְּהִמָּה דָּאָף שְׁנִתְיָבְשׁוּ

המ"פ בתוכו מחמיץ והביא ראיה מדברי הג"ה סמ"ק לענין אכילת עכבר שהבאתי לעיל וכ"כ בסי' תס"ו לענין גזעת החומה אף שי"ל דאינו כמ"פ ממש אלא תולדה בפ"ע מפל מקום יש לומר דממחרין להחמיץ כמ"ש בהגה"ת סמ"ק ובנ"צ בשם מהרי"ל ואם פן מפל שפן במי פירות ממש וכן מבואר בדברי הסק יעקב סימן תס"ב סעיף קטן ה' לענין שמרי יין שפתב לכאורה יש ללמוד מהגהת אשר"י שעיסה שנגילוש בשמרי יין לא מיקרי במ"פ כו' ומה שמביא ראיה מהא דמ"פ אין מחמיצין אין ראיה פלל לפי שדרך להחמיץ בו עיסה שנגילוש במים והוי מ"פ עם מים דממהר להחמיץ כו' ע"ש מבואר דס"ל דאף בכה"ג דאיכא מעט מ"פ נמי ממהר להחמיץ ואף מים רבים לא יוכלו לכבות פח החימוץ שגורמים המ"פ בהצטרף עם מים ומשמע דאין מחלק בין מעט להרבה דכמו דבהרבה מ"פ אם לא נאפה מיד אסור בדיעבד כמו כן במ"פ מעט ואע"ג דהח"י ס"ל לענין מצה עשירה דאם נתבטל בס' שפיר מיקרי לחם עוני וקוטוף דאסור להרי"ף משום דכיון שאינו מערב לתוף המצה והוי בעין לא נתבטל פכר פתבתי דלענין מצה עשירה שאני כיון שחיה אכל יטעם אינו מרגיש קרינו ביה יש מתעשר ואין פל משא"כ לענין שממהר להחמיץ אף למ"ש הח"י דקוטוף דאסור להרי"ף משום שאינו מערב כו' ובאמת לא נמצא פרי"ף חילוק לענין קוטוף בין יום ראשון ליום שני רק הטור פתב חילוק זה ואפשר דמפרש מ"ש הרי"ף איכא מרבנותא דאסרו בין בלישה בין בקוטוף בין ביום ראשון בין ביום שני ואיכא רבנותא דשרי כו' ר"ל דאיכא רבנותא דשרי בקוטוף ביום שני והיינו דעת בה"ג דלעיל אף לשון הרי"ף לא משמע הכי וצ"ע: ומעתה בנידון שאלתנו יפה דן ויפה הורה שארי הגאון הנ"ל להחמיר לאסור המצות שנאפו מקמח הזה שנמצא בו קנעבליך שיש בהם לחלוחי' שאע"פ שהוא לחלוחית מעט מ"מ עכ"פ אינו פחות מלחלוחית של הרוק שבפי עכבר שפתב הסמ"ק דאפילו תימא דהוי כמ"פ ה"ל מ"פ עם מים שמחמיץ ואם פן גם פאן דנין אותו כמ"פ עם מים וכיון שלא נאפה מיד חוששין שממהרין להחמיץ על ידי צירוף המים עם המ"פ ואף החולקים שם על הסמ"ק היינו משום טעמא שכתב הטור שם שמעט רוק שבפי העכבר אינו מחמיץ חטה קשה ואף לפי הטעם שכתבו שם דהנשוכין אינו רק אחד מאלף ונתבטל בס' קודם הפסח מ"מ פאן כיון שנמצאו לערף חמשה או ששה קנעבליך בקווארט וכיון שהוא הרבה יותר מהרגילות יש לחוש דלמא באותו שנאפה המצות מהם היה הרבה יותר ולא ידענו כמה נפיק מינייהו ודילמא ליכא ס' שיתבטל הקמח שנתלחלח במ"פ שהוא ממהר להחמיץ ואוסר את פולו (ועיין במג"א סי' תס"ז במ"ש בשם הפל בו אם נמצא ג' שעורים כו' ע"ש וקצרותי) וגם אפשר לומר דהקנעבליך הנטחנין בתוף הקמח עדיין לחלוחיתן שבתוכו קיים ועל ידי מיעוץ הלישה הלחלוחית שבהם יצא עתה ומתערב במים ומכ"ש שפמדותה ששמעתי שלפעמים קנעבליך אלו אין הרחיים שולטות בהם לטוחנו ונשארו בעין בקמח וע"י הלישה מתמעכין ונתערבו הלחלוחית שבהם במים ועל פל העיסה פולו יצא שימהר להחמיץ וגם יש לחוש כיון שהקמח שנתמצה עליו המ"פ ממהר להחמיץ והוא מתגלגל והולך בתוף העיסה דרך לישתה וגורם חימוץ גם לשאר העיסה וכעין שכתב הרשב"א בתשובה שכתב הב"י ססי' תמ"ו במעט לחם הנמצא בעיסה שאפשר שהוא מחמיץ אחרים אע"פ שהוא אפוי והביאו המג"א ג"כ ואף שכתב שם אח"כ אלא שאין דעתי נוטה לכך שיהיה שיעור מיעוט מחמיץ פל העיסה כו' מ"מ פאן שאינו אפוי

וגם י"ל שאינו מעט דאפֿשר שְׁנַתְּלַחַח שְׁעוֹר גְּדוֹל מִהַקְמַח שְׁאֵפֿוֹשֵׁר שְׁיֵשׁ בּוֹ כְּדֵי לְהַחְמִיץ גַּם שְׂאֵר נִרְאֶה שְׂרָאוֹי לְהַחְמִיר וְלִכְּן אַף לְפִי מ"ש דָּאם נֹאמֵר דַּמ"פ מְעַט עִם מִים הַרְבֵּה מְמַהֵר לְהַחְמִיץ לֹא הָיִי רַק בְּנוֹקְשָׁה אִין לְהַקְלֵל בְּזַה דְּהָא יֵשׁ סוֹבְרִים דְּנוֹקְשָׁה דְּאוֹרֵיִתָּא וּמכ"ש בְּנוֹקְשָׁה דַּמ"פ עִם מִים הַרְאוּנִים לְאַכִּילָה שְׁיֵשׁ שְׁפַתְבוּ דְּנוֹקְשָׁה כַּה"ג כ"ע מוֹדוֹ דְּאָסוֹר מְדְאוֹרֵיִתָּא (וּבְאַמַּת בְּתוֹסְפוֹת).

דְּמִנְחוֹת לֹא מְשַׁמַּע הָכִי) וְהִבִּיאָם שְׂאֵרֵי הַגָּאוֹן אַבְד"ק הַנ"ל וְלִזְה הַסְכִּים ג"כ שְׂאֵרֵי הַגָּאוֹן נ"י בְּסִפְרֵי מַק"ח וְכַתֵּב דְּנוֹקְשָׁה כִּי הָיִי בְּמִשְׁהוֹ א"כ גַּם בְּזַה אַע"ג דְּנֹאֲפָה קוּה"פ יֵשׁ לְהַחְמִיר בִּינוֹן דְּאִיכָּא חֲשֵׁשׁ דְּאוֹרֵיִתָּא שְׁמָא לֹא הָיָה פֶּאן ס' וְלֹא נִתְבַּטַּל קוֹדֵם הַפְּסַח כְּלָל וּמכ"ש בְּזַה שְׁלֹא הִשְׁגִּיחוּ לְרֵאוֹת שְׁמָא מִחֻמַּת לְחִלוּחִית שְׁיֵצֵא מִהַשּׁוּמִים הַנ"ל נַעֲשֶׂה בְּקַמַּח פִּירוּרִין וּבכַה"ג וְדָאִי אָסוֹר נַעֲיִין בְּרֵאשׁ יוֹסֵף וְחַק יַעֲקֹב סִימֵן תַּמ"ז ס"ק י"ד מ"ש לְתַרְזַן מִתְרִיאַקְהָ דְּאָסוֹר לְאַכְלוֹ אַע"פ שְׂאִין בּוֹ מִן הַחֻמִּין אֲלֵא כ"ש בִּינוֹן שְׁמִשְׁוֹת הַחֻמִּין בְּתוֹכוֹ וְאִינוֹ מִתְעַרֵּב יָפָה דְּהוּי פְּיַבֵּשׁ ע"ש וְה"נ יֵשׁ לְחוּשׁ לְכַה"ג וְכִינוֹן דְּבִלְא"ה יֵשׁ מִחְמִירִין בַּמ"פ לְבַד פְּדַעַת רַש"י לֹאמֵר דְּהוּי נּוֹקְשָׁה וְיֵשׁ לְחוּשׁ שְׁמָא אִין פֶּאן ס' נִגְדוֹ שְׁיִתְבַּטַּל קוֹדֵם פְּסַח וְאַף לְהַמְקִילִין בְּזַה כְּבָר הַעֲלִיתִי שְׁמִבְּנוֹאֵר מִדַּעַת הַרְבֵּה פּוֹסְקִים דַּמ"פ מְעַט עִם מִים מְמַהֵרִין לְהַחְמִיץ וְאַף בְּנוֹקְשָׁה כְּמָה פּוֹסְקִים סוֹבְרִים דְּאָסוֹר מְדְאוֹרֵיִתָּא וּמכ"ש בְּנוֹקְשָׁה כְּזַה שְׂרָאוּיָה לְאַכִּילָה וְיִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים נוֹהֲגִין כְּמָה חֲנוּמְרוֹת בְּחֻמִּין אַף שְׂאִינָם מְעַיְקֵר הַדִּין וּכ"ש בְּזַה דְּאִיכָּא כָּל הַלִּין טַעֲמָא לְהַחְמִיר מְדִינָא וְדָאִי דְּאָסוֹרִים בְּתוֹף הַפְּסַח וְלֹא מְבַעֲיָא לְבַשְׁלָם דְּאָסוֹר אֲלֵא אֲפִילוֹ לְמִיכְלִינְהוּ בְּעֵינֵינְיָהוּ אָסוֹר (נַעֲיִין בַּמַּג"א רַס"י תַּנ"ח מ"ש עַל הַע"ש שֵׁם וְיֵשׁ לְיִישׁב דְּבָרֵי הַע"ש וְקַצְרִתִּי) וְכֵן נִלְעַנ"ד דְּבָרֵי זַעֲרָא מִן חֲבֵרֵיִיא: הַק' אֲפָרִים זְלָמֵן מְרַגְלִיּוֹת מְבָרָאד וְאַשְׁרֵי כְּתִב כ"ת בְּשֵׁם רַב אֲחָד לְהִבִּיא רְאִיָּה מִהַךְ דְּלֹא לְחַרוֹף כּו' שְׁנַתְּיַבֵּשׁ מ"פ תַּחֲלָה שְׁפִיר דְּמִי כְּשִׁבְאוֹ הַמִּים אַח"כ דַּל"כ כָּל הַמּוֹהֵל הַיִּנְצָא מַחֲטִים וְהוּא מ"פ וְאַיְךָ אֲפִשֵׁר אַח"כ בְּמִים כּו' לֹא חֲשׁ לְקַמְחִי דְּמָה יַעֲשֶׂה לְרַש"י וְדַעֲיַמְיָה דַּמ"פ לְבַד נּוֹקְשָׁה הוּא וְהַדְּבָר פְּשוּט דְּהַתֵּם בְּמַחְרִיף שְׁבָלִים וְעוֹשֶׂה אוֹתָם קְלֵי שַׁע"י פְּעוֹלוֹת הָאוֹר זָב הַלְחִלוּחִית וְהַמּוֹהֵל אֲשֶׁר בְּחֻמִּים וְהַמּוֹהֵל נִפְלֵט מֵהֶם ע"י הָאוֹר וְהַחֲטִים מְתִיבֵשִׁים וְנַעֲשִׂים קְלֵי וַע"ש גְּבִי חֲצָבָא דְּאַבְיִשְׁנָא וּבְתוֹס' מְנַחוֹת וּבְשׁו"ת נ"ב ס' כ"א מ"ש שֵׁם לִכְּן נִרְאֶה שְׂאִין דְּרַף גְּרַעִין לְהַפְלִיט מִימּוֹ עַד שְׁכָּבֵר שְׁלֵטָה בּוֹ הָאוֹר וְנִקְלָה כּו' ע"ש: שְׂאֵלָה מֵא שְׁלוֹם וּבְרַכָּה: בְּרַבִּי וְהַמְשַׁכָּה.

שְׁמוּרָה וְעָרוּכָה. שׂוֹאֵל פְּעַנְיָן וְכַהֲלָכָה.

ה"ה כְּבוֹד אַהוּ הַרְבֵּנִי הַמְּוִפְלֵג הַחֲרִיף וְשִׁנוֹן הָאֲבָרָה מִתְמִיד וּמְצָא כְּדֵי מְדַתוֹ כַּש"ת מוֹהַר"ר יִצְחָק מִיכָל הַפֶּהן גְּרוֹ יֵאִיר: אַחַד"ש פֶּן בָּא לְיַדִּי קוֹנְטְרַסוֹ בְּעַסְק שְׂאֵלָה בְּעַנְיָן חֻמִּין שַׁע"פ וְהִנֵּה מָה שְׁפַלְפֵּל בְּעַנְיָן סַפְק דְּאוֹרֵיִתָּא וַע"י גְּלַגּוּל נַעֲשֶׂה סַפְק דְּרַבְּנָן אוֹמֵר אֲנִי כְּלָל זֶה יִהְיֶה מְסוֹר בְּיַדֵּךְ דַּע"כ לֹא אֲמַרִּינֵן הָכִי אֲלֵא בְּעַנְיָן שְׂאֵם הָיָה וְדָאִי אִיסוֹר הָיָה הָאִיסוֹר קְבוּעַ בּוֹ וְאִין הָיִתֵּר לְאִיסוּרוֹ כ"א מִחֻמַּת מְקַרְהָ שְׁנַתְּחַדֵּשׁ בּוֹ כְּגוֹן תַּעֲרוּבוֹת כְּהוּא דְּסַפְק דְּרוּסָה אוֹ שִׁינוּי שְׁנַשְׁתַּנָּה טַעֲמוֹ מְשַׁבַּח לְפָגֵם שְׁעֵבֵר עָלָיו מַע"ל עַהֲהוּא דְּמַהֲרִיב"ל שְׁהִבִּיא פַר"ח וּמ"ל וְכִינוֹן שְׁהַסְפַּק הָיָה סַד"א וְהוּא אָסוֹר כְּנֹדָאִי חָלוּ עָלֶיהָ כָּל חֲנוּמְרוֹת דְּרַבְּנָן כְּמוֹ וְדָאִי וְלִכְּן בִּינוֹן שְׁהֵינּוּ מַחְזִיקִין הַדְּבָר הַהוּא לְאִיסוֹר מִחֻמַּת סַד"א וְאַתָּה בָּא לְהוֹצִיאֵו מִיַּדִּי אִיסוּרוֹ מִחֻמַּת שְׁנַפְגָּם טַעֲמוֹ אִין זֶה מוֹעִיל שְׁהָרִי חֻמִּים גְּזָרוּ

לְאֶסוֹר אִסוּר אֶף שֶׁנִּפְגַּם וְכֵן אִם נִתְּוֹסַף עָלָיו רֹב הַיָּתֵר אֵין זֶה מוֹצִיאֹ מִיַּד הָאִסוּר שֶׁהֵיָה בּוֹ פִּינּוֹן שֶׁגִּזְרוּ חֻמֵּי שְׂאִיִּסוּר אֵינוֹ בְּטֵל בְּרֹב וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֶה אֲבָל אִם הָאִסוּר דְּרַבְּנָן אֵינוֹ לְהַכְנִיס לְקִיּוּם וְהָאִסוּר תּוֹרָה שָׁבוּ רַק הוּא עֲנִין מִתְּחִלָּה כְּגוֹן י"ט שְׁנֵי אֲפִילוּ שֶׁל ר"ה דְּלִיכָא מִמ"נ אוֹ תוֹסֶפֶת שְׁבַת וִיה"כ לְמ"ד לָאו דְּאוֹרֵיִתָּא אוֹ ז' יְמֵי אֲבִילוֹת לְמ"ד יוֹם רֵאשׁוֹן דְּאוֹרֵיִתָּא פְּשוֹט דְּלִית לָן לְמִיזֵל לְחוּמְרָא רַק בְּיוֹם אוֹ בְּשַׁעֲה שְׁיֵשׁ בּוֹ סָפֵק אִסוּר דְּאוֹרֵיִתָּא וּבְשַׁעֲה שְׂאִיִּנוּ רַק מְדַרְבְּנָן יֵשׁ לְהַקֵּל אֶף שֶׁנּוֹלַד הַסָּפֵק בְּשַׁעֲה שֶׁהֵיָה מִן הַתּוֹרָה אֵין זֶה גּוֹרֵר הַשַּׁעֲה שֶׁאֲחֲרָיו שֶׁהוּא מְדַרְבְּנָן דְּכָל חֵד לְחוּדֵיהּ קָאֵי וְכִינּוֹן דְּבִשַׁעֲה הוּא אֲנוּ בְּאֵין עָלָיו מַחְמַת שְׁחִידְשׁוּ רַבְּנָן בּוֹ שֶׁהֵיָה אִסוּר הוּא גִידוֹן בְּכַפֵּי עֲצָמוֹ בְּסָפֵק דְּרַבְּנָן לְהַקֵּל וְכֵן לְעֲנִין נ"ד שֶׁקֵּנָה מֵעִכּוֹ"ם בַּע"פ אַחַר חֻצוֹת בְּכֶסֶף וְעַע"פ פִּינּוֹן שְׁמָה שֶׁהַחֲמֵץ אִסוּר בְּפֶסַח מֵה"ת אֵינוֹ אֶלָּא לְשַׁעֲתוֹ וְתוֹךְ זְמַנּוֹ וְתִיכְף בְּכָלוֹת הַפֶּסַח הוּא חוּזֵר לְהִיתֵר מֵה"ת כְּאֵילוּ לֹא הֵיָה אִסוּר מֵעוֹלָם כְּלָל וְמָה שֶׁאֲסָרוּהוּ רַבְּנָן אַחַר הַפֶּסַח אֵין בְּגִזְרָתָם זֹאת קִיּוּם וְהַמְשָׁכָה לְאִסוּר תּוֹרָה שֶׁהֵיָה עָלָיו בְּפֶסַח רַק עֲתָה חִידְשׁוּ עָלָיו חֻמֵּי אִסוּר מַחְמַת קִנְס שֶׁעֲבַר בְּב"י וּפְנִיָּם חֲדָשׁוֹת בָּא לְכָאֵן וְכִינּוֹן שְׂאִיִּנוּ וְנֵדָאֵי רַק סָפֵק הַדְרִינּוּ לְכַלְלָא דְסַד"ר לְהַקֵּל וְאֵין לְחוּשׁ בְּשִׁבִיל שֶׁהֵיָה בֵּימֵי פֶסַח דְּאוֹרֵיִתָּא דְּבִיּוֹמֵי תְּלֵי רַחֲמָנָא וְהַיְמִים מְחֻלְקִים וְכַלְלָא הוּא כָּל שְׂאֵין גִּזְרַת חֻמֵּי לְעֲשׂוֹת חִיּוּק לְאִסוּר תּוֹרָה שֶׁהֵיָה אִסוּר בּוֹ רַק הוּא אִסוּר מְחֻדָּשׁ מְדַרְבְּנָן סָפֵקוֹ לְהַקֵּל אֶף שֶׁנּוֹלַד בַּעַת שֶׁהֵיָה בּוֹ אִסוּר תּוֹרָה דוּק וְתִשְׁכַּח שֶׁהַדְּבָרִים בְּרוּרִים: וּבְזֶה יֵשׁ לְהַסְבִּיר חִילּוּק הַפַּר"ח גַּבֵּי בִּיצַת גְּבִלָה לְפִי שְׁגוּפִים נִפְרָדִים וְלְכַאוּרָה הַחִילּוּק אֵינוֹ מוּבָן כ"כ דַּמ"מ גִּימָא פִּינּוֹן שֶׁהַסָּפֵק שֶׁבַּעוּף הוּי כְּנֹדָאֵי מִמִּילָא שֶׁהַבִּיצָה מְמַנָּה הוּי גְּבִלָה כְּמוֹ אֲבָר מְמַנָּה וּלְפִי מ"ש א"ש דְּכִינּוֹן שֶׁהַבִּיצָה נִפְרָד בַּפ"ע וְלֹא חָל שָׁם אִסוּר מֵעוֹלָם מִד"ת רַק שֶׁרַבְּנָן גִּזְרוּ וְחִידְשׁוּ בְּהוּ אִסוּר וְכָל שֶׁהוּא אִסוּר מְחֻדָּשׁ אֵינוֹ חָל רַק עַל הַנּוֹדָאֵי וְלֹא עַל הַסָּפֵק מִשְׁא"כ אִם אוֹתוֹ גּוּף עֲצָמוֹ נֶאֱסַר מִדְּאוֹרֵיִתָּא וְאֵתָהּ בָּא לְהַפְקִיעַ אִסוּרוֹ מַחְמַת אֵיזָה סִיבָה אֲמַרִּינּוּ פִּינּוֹן שַׁע"פ כְּבָר נֶאֱסַר חָל עָלָיו הָאִסוּר דְּרַבְּנָן שְׁלֹא יִנְפַקַע הָאִסוּר: וְמָה שֶׁבָּא בְּדַבְרֵיהּ שִׁי"ל פִּינּוֹן שֶׁהֵיָה מְחֻיָּב לְבַעֲרוֹ מִסָּפֵק וְלֹא בִּיעֲרוֹ קִנְסִינּוּ לִיהַ וְהַבְּאֵתִי מִי שְׁפוּבֵר כֵּן גַּם בְּזֶה אֲנִי אוֹמֵר כְּלָל גְּדוֹל דְּנֹדָאֵי קִנְס שֶׁקֵּנְסוּ חֻמֵּי אֵין עֲנִינּוֹ דְּכִינּוֹן שֶׁעֲבַר זֶה הָאִסוּר אֲנוּ קוֹנְסִין כְּמוֹ שֶׁתִּיקְנוּ חו"ל דְּהַקֵּנְס לֹא נִמְסַר לְגִדְּוֵי לְקוֹנְסוֹ רַק מַעֲיָקְרָא אֲתִיקִין שֶׁהַעוֹשֶׂה כֵּן יִהְיֶה נֶאֱסַר וְהַטַּעַם בְּזֶה מִשּׁוּם קִנְס וְהִכֵּי אֲמַרִּינּוּ כִּי קִנְסֵי ר"ש בְּעֵינֵיהּ ע"י תַּעֲרוּבוֹת לֹא קִנְסֵי וְזֶה פְּשוֹט אֲמֹר מַעֲתָה דְּאֶף הָאוֹמֵר דָּאֵם חִיָּב לְבַעֲרַ מִסָּפֵק וְלֹא בִּיעֲרַ קִנְסוּהוּ חֻמֵּי זֶה שְׁיָיָה בְּסָפֵק בְּגוּף הַמַּעֲשֶׂה כְּגוֹן הֵיָהּ דְּהַלְוָה עַל חֲמִצּוֹ וְכִיּוּצָא מִשְׁא"כ בְּסָפֵק פְּלוּגְתָא כְּגוֹנוֹנָא דְּהִקָּא דְּלַרְש"י וְדַעֲיָמִיָּה לֹא קֵנָה הַיִּשְׂרָאֵל הַחֲמֵץ וְלֹא עֲבַר עַל ב"י וְאֵין כָּאֵן קִנְס חֻמֵּי כְּלָל שְׁלֹא הֵיָה זְקוּק לְבַעֲרוֹ מִדִּינָא וְלִדְעַת ר"ת קֵנָה הַחֲמֵץ וְעֲבַר בְּב"י כְּשֶׁלֹּא בִּיעֲרוּ וְאֵיכָא קִנְסָא בְּזֶה וְנֹדָאֵי דְּהִנּוּ סַד"ר וְלִקְוֹלָא דְּאֶף ע"ג דְּלַכְתָּחֲלָה אִם הֵיָה שׁוֹאֵל בְּבֵית דִּין הִנּוּ מוֹרִינּוּ לִיהַ שֶׁיִּבְעַר מִסְפִּיקָא הַלְכָתָא כְּמָאֵן מְכָל מְקוֹם הַשְּׁתָא מִיָּהָא לְדַעַת רַש"י לֹא הֵיָה צָרִיף לְבַעֲרַ כְּלָל וְאֵין כָּאֵן קִנְס כְּלָל הוּא דְּבִשְׁל סוּפְרִים הַלֵּף אַחַר דְּבָרֵי הַמִּיקָל מֵאֵי אֲמַרְתָּ אֲנוּ קִנְסִינּוּ לִיהַ שְׁלֹא חָשַׁשׁ לְסָפֵק הַפְּלוּגְתָא וְלְבַעֲרַ כְּבָר כְּתִבְתִּי דְּלִיתָא שְׂאֵין אֲנַחְנוּ הַקוֹנְסִים רַק תִּקְנַת חֻמֵּי שֶׁקֵּנְסוּ הַעוֹבֵר בְּב"י לְאֶסוֹר הַחֲמֵץ וְכִינּוֹן שְׁיֵשׁ סָפֵק אִם הֵיָה מְקוֹם לְקוֹנְסוֹ אוֹ לֹא נִקְטִינּוּ לְקוֹלָא וְדַמֵּי לְשִׁנִּים אוֹמְרִים חֲמֵץ זֶה עֲבַר עָלָיו הַפֶּסַח בְּרִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל וְשִׁנִּים אוֹמְרִים לֹא עֲבַר עָלָיו הַפֶּסַח בְּרִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל דְּתָרֵי וְתָרֵי

ספיקא הוא ואזלינן לקולא: ומה שהבאת מדברי הגאון בשו"ת נ"ב שכתב לתמוה על הרמב"ם בקנה חמץ בפסח לוקה דהא באיסורי הנאה אין הקנן תופס בו והביא מדברי התוספות דסנהדרין דף פ' שכתבו דאם שור הנסקל נאסר מחיים הוי ליתא במקרה ומ"ש דחמץ שאני דהא שני דברים אינם ברשותו כו' הוא דחוק שאין ללמוד הכנסה לרשות שלו מה שלא היה שלו מעולם מהוצאה מרשות מי שהיה בעלים עליו דאף שנאסר בהנאה עשאן הכתוב כאילו לא יצא מרשותו אף לענ"ד יש בזה חילוק מרנוח דנדאי ישראל שקנה חמץ מישראל בפסח לא מהני כיון שהוא אסור בהנאה על ישראל המוכר אינו בידו למוכרו כמבואר מהא דאמר שני דברים אינם ברשותו של אדם והינינו לפי שהוא אסור בהנאה יצא מרשות בעלים ואינו ברשותו למוכרו ולולי שגילה לנו הכתוב שעשאן הכתוב ברשותו לענן ב"י היינו אומרים דלא מיקרי לה ולכן אע"פ שחזשב שלו לענן שיעבור עליו מפל מקום אינו שלו שיהא יכול למוכרו וה"ט נמי דשור הנסקל שכתבו התוספות דהוי לית' במקרה כיון שהוא אסור בהנאה עליו יצא מרשות הבעלים ואינו ברשותו למוכרו אבל אם החמץ הוא של נכרי והרי בעליו שהוא הנכרי מותר בו ול"ש שם איסור על הנכרי בעלים והרי הוא ברשותו למוכרו בהיתר גמור לכל מי שירצה ושפיר הוא נקנה לישראל ואף ע"פ שמיד שנכנס לרשותו הוא נאסר ופקע רשות הישראל אפקעתא דמלכא הוא ואין אנו אחראין לכך שאין האיסור בא אלא לאחר גמר הקנן ואפילו את"ל שקנייתו ואיסורו באים כאחד לית לן בה דמ"מ עכ"פ הקנן תופס בו ונאסר ושפיר כתב הרמב"ם דקונה חמץ בפסח עובר על ב"י והינינו בקונה מעכו"ם שאין על העכו"ם המוכר איסור הנאה בו משא"כ בשור הנסקל שיצא מרשות בעלים מחמת שאסור עליו בהנאה וזהו שכתבו התוספות שם שאין לו מכר ואין לו בעלים כו': ומ"ש בנ"ב שם לחלק בין מוכר ללוקח דלוקח שפיר אפשר דזוכה מן ההפקר רק דהמוכר אין יכול למפוך והביא מדברי התוס' שכתבו ואין לו בעלים שאין ללוקח זכות משאר אדם ע"ש ולענ"ד צ"ע דדברי התוספות שם אומרים לשיטת ר"ת דסבירא ליה דלא נאסר מחיים ומותר בגיזה ועבודה בשעה קלה זו קודם שיצא לסקול אלא שהנאה זו של הבעלים אינו מצד שהוא בעליו דשם בעלים נפקע ממנו לגמרי כיון שנגמר דינו לסקילה ואם הוא זוכה בו בשעה קלה זו אינו רק כשאר אדם ולכן שפיר אמרינן דאינו מפיר אף לרדיא שאף אם הלוקח עובד בו בשעה מועטת זו אינו מצד שהבעלים מכרו לו רק שהוא בו כשאר כל אדם ולכן כתבו התוספות שם אח"כ דמ"ש ר"ת אין לו מכר ובעלים לא יתכן ע"ש משום דמההיא דטבח שור הנסקל מוכח דלא פקע מיניה שם בעלים לענן הנאות אילו דקודם סקילה ואיתנייהו במקרה וצריף לבא לתירוץ א' שאין לענות דינו ע"ש ומ"מ עיקר דברי התוספות בזה בענן שיש היתר הנאה רק שאין לו בעלים והוא הפקר לכל אדם אבל בחמץ שאסור בהנאת אדם איך יזכה ואין הפרש בין מוכר ללוקח וכ"כ הוא ז"ל בעצמו אח"כ דלא מסתבר לחלק בין מוכר ללוקח לענן זה: והנה מה שהנ"ב מפקפק בזה בדברי הרמב"ם ומשמע ליה מסבירא דאין קנן נתפס באיסורי הנאה רק שכתב שצריף לקבל באימה דברי הרמב"ם ושוב כתב ליתן תבלין לדברי הרמב"ם משום חמץ בפסח שאני שעשאן הכתוב כו' ומלבד שכתבתי שזה דחוק אני תמה על הגאון האמיתי ז"ל לדבריו מה נעשה בהלכה מרנוחת בש"ס ופוסקים באליל של עכו"ם שבאה ליד ישראל וזכה בה אין לה ביטול ומה זכיה

יש לישראל באליל וראיתי בפר"ח סי' תמ"ו שכתב בשם הריב"ש דיש זכיה בחמץ
כשמתפוגג לזכות והפר"ח הביא ראיה מהא דע"ז דף מ"ב דאמרינן דלמא מגבה לה והדר
מבטל לה והו"ל ע"ז של ישראל.

ולכאורה היה אפשר לומר דנדאי זכיה גמורה להיות שלו אין לו בה רק דמועיל זכיותו
לחומרא שלא יועיל ביטול ובאמת אינו רק מדרבנן וכמ"ש הסמ"ג הביאו בשער המלך
הלכות לולב ע"ש אלא דבאמת ז"א שהרי התוספות בסנפה דף ל"א נכמה דוכתי פתבו
דלולב של עכו"ם אם נטל פשר וכן סנדל של עכו"ם חליצתה פשרה מיירי בשל כותי
והקשו על זה דהא מכל מקום מדאגביה קניה ונעשית של ישראל ותירצו שהגביהו ע"מ
שלא לקנות דחליצה במנעל שאינו שלו חליצתה פשרה ולולב מיירי ביו"ט שני כו' מבואר
מזה דאם נתפגג לזכות שפיר היה זוכה לצאת בו ידי לולב אף ביו"ט ראשון אלא שהיה
לו דין ע"ז של ישראל שאין לו ביטול אבל עכ"פ זכיה גמורה אית ליה ביה וטעמא דמהני
בטול מדאורייתא לפי שלא נעבדה ביד ישראל ובשער המלך שם מצדד לומר דהתוספות
סבירא להו דמה"ת לא מהני בטול בע"ז שזכה בה ישראל ע"ש ולפי"ז היה אפשר לומר
דהתם נמי טעמא דמהני ביה זכיה פיון דחזינו דאוקמיה רחמנא ברשותיה שלא יועיל
בטול והא דלא חשיב ליה בהדי דברים שאינם ברשו' כו' אין זה ענין לזה דהתם אמרינן
דמהני זכיותו להיות שלו שלא יועיל בו בטול והתם מיירי לענין שהיה שלו מכבר ופקע
ע"י שגאסר ומועיל שיעבור עליו אף באמת אין גזח לי כלל דאם מצד הסברא אין לו
זכיה היכן מצינו בתורה שיועיל בה כדי שלא יוכל לבטל ובשלמא אם מועיל זכיה כמו
בעלמא שפיר יש לומר דכיון דזכה הוי כשלו וממילא דלא מפלגינן בין שלו מכבר או
אם היתה של עכו"ם ונעשית של ישראל אבל אם נימא דמצד סברא אין לו זכיה מאין
הרגלים לומר שיועיל לענין בטול וגם כי בשעה"מ הביא ראיה מהא דאמרינן נכרי שזקף
לבינה כו' ויש בזה אריכות דברים ואין כאן מקומו: ועכ"פ מפשיטות דברי התוספות
נראה דמהני זכיה בע"א להיות שלו ממש וכן מבואר מדברי הפוסקים ולפום מה דכתבינן
א"ש דעל העכו"ם ל"ש איסור הנאה באליל דאף דעכו"ם מונהר על ע"ז והוא מז' מצות
בני נח מכל מקום מצנה זו שלא להנות מאליל לישראל נאמרה ולא לב"נ וכן מבואר
ביו"ד סימן קמ"ד עכו"ם שמכר אליל הדמים מתרים דל"ש איסור רק על הישראל
וכיון דהנכרי שהוא בעל האליל ליכא איסור הנאה גביה שפיר הוא יכול למפור ואע"ג
דישראל הלוקח נאסרה עליו משפאה לידו מ"מ איסור זה מתחיל רק אחר שקנאה ובא
לידו או שהאיסור והקני' באים כאחת ומכל מקום הזכיה עצמה זכיה גמורה הוא להיות
כשלו ומלתא אגב אורחא אמנא כי יש כאן מקום עיון בדברי התוספות דסנפה שהבאתי
שהקשו בלולב דע"ז של עכו"ם נימא מדאגביה קניה ונעשית של ישראל דלכאורה לק"מ
שהדבר ברור בלוקח לולב מחבירו לצאת בו ונפסל מידי שהגביהו אף עפ"כ יצא י"ח
דאף על גב דבעינו שהיה שלו ואינו שלו עד אחר ההגבהה ונהרי נפסל מ"מ אמרי'
מדאגביה קני' ומדאגביה נפק ביה וקנייתו ויציאת י"ח באים כאחד ולפי זה א"ש דנפק
בלולב של עכו"ם אף ביום ראשון ונתפוגג לזכות בו דאע"ג דע"ז שזכה בה ישראל אין
לה ביטול וכתותי מכת' שעוריה מ"מ אימת נעשית של ישראל שלא יועיל ביטול
משהגביה וא"כ הרי כבר יצא י"ח מדאגביה ומה בכך שמן והלאה אין מועיל ביטול ונהרי
זה כנפסל מידי אחר ההגבהה דלא איכפת לן בזה ואפשר דהתוספות סבירא להו דשאני

הָכָא פִּינּוּן שְׁבָרְגַע הַהֶגְבָּהָה שְׁאִתָּהּ רוּצָה לֹאמֵר נַעֲשִׂית שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְכַתּוּמֵי כּו' אֵינּוּ יָכוֹל לְצַאֵת בּוּ י"ח וּל"ד לְנַפְסֵל מִיַּד דְּמַכְּל מְקוּם הַפְּסוּל בָּא לּוּ אַחַר שְׁיִצְאָ דְקִנְיָתוֹ לְהִיּוֹת שְׁלוֹ וְיִצְיָאֵת י"ח בָּאִין פְּאָחַד אַבְל בְּזֵה הַפְּסוּל הוּא בְּאוֹתָהּ רַגַע עַצְמוֹ שְׁיִוְצָא בּוּ אַף לֹא מִשְׁמַע כּוּ בְּחֻלְיִין בְּסוּגְיָא דְרַבּוּצָה דְמוּקִי לָהּ בְּאוֹמֵר בְּגִמְרָה זְבִיחָה הוּא עוֹבְדָה אוּ בְחַטָּאת הָעוֹף וּבְחֻצֵי קְנָה פְּגוּם וְהוּסִיף עָלָיו כ"ש וּגְמָרוּ וְחֻשְׁבִּינּוּ לִיהַ שְׁחִיטָה מְעַלְיָתָא לְחִיב עָלֶיהָ מִשּׁוּם שְׁחוּטֵי חוּץ וְלֹא אֲמַרִּינּוּ פִּינּוּ דְכֻלְהוּ בְּהַדְדֵי קְאָתְיָנוּ וּבְרַגַע שְׁחִיטָת כ"ש חִישָׁב לַע"ז וּמְחַתָּה בְּעַפְרָה הוּא וַע"כ לֹאמֵר דְּאִין לֹאמֵר מְחַתָּה בְּעַפְרָה עַל רַגַע זֵו וְאִין אִיסוּר מִתְחִיל אֲלֵא אַחַר שְׁנַעֲשֶׂה בָּהּ מַעֲשֶׂה לַע"ז וְכֵן אֲמַרִּינּוּ הֵתָם בְּרִישׁ הַסּוּגְיָא פִּינּוּ שְׁשַׁחַט פּוֹרְתָא אֲסָרָה אִידָף מְחַתָּה בְּעַפְרָה הוּא וּכְמוֹ כֵן פְּאֵן יֵשׁ לָנוּ לֹאמֵר שְׁמָה שְׁנַעֲשִׂית ע"י הַהֶגְבָּהָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְאִין מוֹעִיל בְּיִטּוּל הֵינּוּ אַחַר שְׁנִקְנִית לּוּ וְנַעֲשֶׂה שְׁלוֹ וְהַהֶגְבָּהָה גּוֹפִיָה בְּאוֹתָהּ שְׁעָה כְּשֶׁרָה הֵיטָה וְיִצְאָ י"ח לְוִלָּב כְּמוֹ הֵתָם דְּלֹא פְּסֻלִּין הַשְׁחִיטָה בְּהֵיאָ שְׁעָתָא מִמֶּשׁ אֲלֵא אַח"כ וַע"ע לְחַלְק בְּיַנְיָהֶם אַף נִרְאָה דְאַפִּילוּ תִימָא דְכִינּוּן שְׁבָא פְּאָחַת לֹא מְהִי מְכָל מְקוּם נִרְאָה דַּא"ש עפ"י מַה דְקִי"ל בְּש"ע ח"מ סִימָן צ"ו שְׁכָל קְנִינִים תּוֹף כ"ד כְּדַבּוּר דְּמִי יָכוֹל לְחַזֵּר בּוּ וְהִנֵּה הַתּוֹסְפוֹת שְׁם קִינְיָמוּ בְּהַף שְׁיטָה דַע"ז שֶׁל כּוֹתֵי פִּינּוּ שְׁמוֹעִיל בְּיִטּוּל אַעפ"י שְׁלֵא נִתְבַטַּל לֹא אֲמַרִּינּוּ כְּתוּמֵי דְדוֹקָא בְּדָבָר שְׁאִין לּוּ תִקְנָה רַק לְשִׁרְיָפָה עוֹמֵד אֲמַרִּינּוּ כְּתוּמֵי מַה שַׁא"כ כְּפִישִׁשׁ לּוּ תִקְנָה ל"ש לְשִׁרְיָפָה עוֹמֵד וּלְפִי"ז ל"ק קו' הַתּוֹסְפוֹת וְשִׁפִּיר י"ל דְּמִינֵי שְׁנַתְּפוּנִין לְזַכּוֹת וַאֲע"ג דְּמִדְּאֲגַבְיָה קְנָה וְנַעֲשִׂית שֶׁל יִשְׂרָאֵל מְכָל מְקוּם כָּל שְׁלֵא שְׁהָה עַד אַחַר כ"ד עֲדִינּוּ יֵשׁ לּוּ תִקְנָה שְׁאֵם יִרְצָה הֵיִשְׂרָאֵל לְחַזֵּר מוֹעִיל בְּיִטּוּל הָעַפּוּ"ם וְאִין לָנוּ לֹאמֵר כְּתוּמֵי עַד אַחַר כ"ד וּכְבָר יִצְאָ בּוּ י"ח מִדְּאֲגַבְיָה דְלַעֲבָנִין שְׁיָהָה קְנוּיָה לּוּ וְדַאי שְׁנִקְנָה לּוּ מִיַּד בְּשַׁעַת הַגְּבָהָה וְהָרִי בְּאַמְתָּ לֹא חִזֵּר בּוּ וְנִגְמַר קְנִינּוּ לְמַפְרַע מִשַׁעַת הַגְּבָהָה וּמְכָל מְקוּם כְּתוּמֵי לֹא אֲמַרִּינּוּ עַד אַחַר כ"ד שְׁהָרִי קוֹדֵם לְזֵה הֵיָה יָכוֹל לְחַזֵּר וְלָכֵן שְׁפִיר יוֹצָא י"ח בְּהַגְּבָהָה זֵו שְׁנַתְּפוּנִין לְזַכּוֹת בָּהּ וְהוּא בְּרוּר וְנִכּוֹן לַעֲנִ"ד וּלְפִי שְׁאִינָם מְעַנְיָנִינוּ קְצָרְתֵי: וְחִזְרָנוּ לַמ"ש דַּע"ג דְּבְּאִיסוּרֵי הַנְּאָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל י"ל דְּלִיתָהּ בְּמַכִּירָה כַּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת בְּשׁוּר הַנְּסַקֵּל מְכָל מְקוּם בְּאִיסוּר הַנְּאָה שְׁבִיד עַפּוּ"ם שְׁפִיר שְׁיָיָה מְכִירָה אַבְל עֲדִינּוּ צ"ע דְּנָהִי דְלִיכָא עַפּוּבָא מִצַּד הַמּוֹכֵר מְכָל מְקוּם פִּינּוּ דְקִי"ל דְּחַמֵּץ שֶׁל נְכָרֵי אִיסוּר בְּהַנְּאָה לְיִשְׂרָאֵל בְּפִסַּח כַּמ"ש הָרִיב"ש סִימָן ח' וּמִנֵּין לָנוּ לֹאמֵר שְׁיִוְכַל לְזַכּוֹת בְּמָה שְׁאִיסוּר עָלָיו בְּהַנְּאָה וּק"ו מְמוֹכֵר דַּאֲף שְׁהַחֲפֵץ יֵשׁ לּוּ קְנִין בּוּ מְקוֹדֵם שְׁנַאָסֵר מְכָל מְקוּם עַכְשָׁיו שְׁנַאָסֵר אֲמַרִּינּוּ זֵה שְׁיֵשׁ לּוּ אֵינּוּ שְׁלוֹ וְאֵינּוּ שְׁלִיט עָלָיו לְמוֹכְרוֹ מַכ"ש שְׁאִין הַלּוֹקַח שְׁלֵא הֵיָה בְּרִשׁוּתוֹ מְעוּלָם יָכוֹל לְהַכְנִיסוֹ לְרִשׁוּתוֹ לְזַכּוֹת בּוּ הַשְׁתָּא מַה דְּהִנּוּ לֹא הִנּוּ מַה דְּלֹא הִנּוּ לֹא כ"ש וּבְזֵה נִדְחָה מַה שְׁיֵשׁ לְכַאוּרָה לְהִבְיָא רְאָיָה מִהַתּוֹסְפוֹת דְּמַהֲנֵי זְכִיָה בְּחַמֵּץ מַמ"ש הַתּוֹסְפוֹת בְּפִסְחִים דְּף ד"ט בְּהָא דְאַמְרִינּוּ יִלְיָף שְׁאוּר דְּאֲכִילָה וְקָשָׁה דַּאֲם הַנְּכָרֵי נִתָּן לּוּ בְּמַתְנֵה הָרִי הוּא שְׁלוֹ כּו' מְבוֹאָר דְּשִׁפִּיר יָכוֹל לְזַכּוֹת בְּחַמֵּץ שְׁיָהָה שְׁלוֹ אַף לַפּמ"ש אִין רְאָיָה פִּינּוּ דְהֵתָם קִינְיָנִין דְּיִלְיָף שְׁאוּר דְּאֲכִילָה כּו' דְּאוֹכֵל שֶׁל אַחֲרִים וְכִינּוּ דְמִצַּד הַנְּכָרֵי הַנּוֹתָן לִיכָא עַפּוּבָא וּמִצַּד הַמְּקַבֵּל גַּם כֵּן אִין עֵיפּוּב דְּכָל כְּמָה דְּלֹא מְטָא לִידְהָה מְשָׁרֵי שְׁרִי לְהִיִּשְׂרָאֵל בְּהַנְּאָה וְשִׁפִּיר זְכָה בּוּ אַע"ג דְּמִיַּד שְׁנַעֲשִׂית שְׁלוֹ נַאָסֵר הֵינּוּ מְקַבְּלָה וְאִילָף אַבְל בְּשַׁעַת קַבְּלָה גּוֹפִיָה הֵיטָר הַנְּאָה הוּא גַּם לְהַמְקַבֵּל מִשַׁא"כ לְדִידִן דְקִי"ל דְּלֹא פְּרַב אַחָא ב"י אֲלִיבָא דַר"י וְחַמֵּץ שֶׁל נְכָרֵי אִיסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְהַנּוֹת מִמֶּנּוּ אַף שְׁאִינּוּ זוֹכָה בּוּ לְהִיּוֹת שְׁלוֹ אִם כֵּן אַף אִם יִרְצָה לְזַכּוֹת

לֹא מִהַי דְּאִיסוּר הַנָּאָה מִפְּקִיעַ מִיַּד זְכִייתוֹ שְׂגִדוּלָהּ מִזּוֹ שְׂמִפְקִיעַ עֲצָמוֹ מִיַּד מוֹכֵר יִשְׂרָאֵל
 שְׁלֹא יִהְיֶה זְכוּת בּוֹ אֶף שְׂפָכֵר זָכָה בּוֹ וְנִרְאָה דְּוַדַּאי בְּאִיסוּרֵי הַנָּאָה אֵין בְּיַד הַמוֹכֵר לְמַפְנֵי
 כָּלֵל דְּפָקַע רְשׁוּתָא וּכְמ"ש וּגְדוּלָהּ מִזֵּה מְצִינוּ בְּנִדְרִים דְּף פ"ה דְּקָאָמֵר פְּהִיגִים וְלוֹיִם נִהְיִין
 לִי יִטְלוּ בַּע"כ וּמְפָרֵשׁ בְּגִמְרָא דְּמַעְתָּה טוֹה"נ אֵינוֹ שְׁלוֹ דְּשׁוּנְיָה עִפְרָא בְּעֵלְמָא וּע"ש בְּהַר"ן
 שְׁהַרְשָׁב"א לְמַד מִפָּאן דְּמִי שְׂאָסֵר פְּיִרוּתֵיו עַל עֲצָמוֹ אַחֲרִים בָּאִים וְנוֹטְלִין בַּע"כ וְאֶף
 דְּהִישׁ"ש פ' הַגּוֹזֵל סִימָן ס"א פְּלִיג עֲלֵיהּ פְּתַב שָׁם טַעְמָא דִּיכּוֹל לִיתֵן לְצַדִּיקָה אוֹ לְבַה"כ
 דְּמַצּוֹת לְאוֹ לְהַנּוֹת נִתְּנוּ ע"ש וּדְבָרֵיו צ"ע אֲבָל מְכַל מְקוּם בְּהָא פּוֹלְהוּ מוֹדוּ דְּכָל שְׁהוּא
 אָסוּר עַל הַבְּעָלִים בְּהַנָּאָה נִפְקַ מְרֻשּׁוֹת בְּעָלִים יִכּוֹל לִיטְוֹל מִי שְׂיִרְצָה וּמִמִּילָא דַּל"ש
 תּוֹרַת מְכִירָה מִצַּד הַבְּעָלִים אֲבָל אֵין עַל הַבְּעָלִים אִיסוּר הַנָּאָה וְהוּא יְכוֹל לְתַתּוֹ לְאַחַר
 אַעפ"י שְׁעַל הָאָחֵר הוּא אָסוּר בְּהַנָּאָה מְכַל מְקוּם שְׁפִיר זּוֹכָה וְקִנְיָן נִתְּפֵס בּוֹ וְזֵה מְבִנְיָר
 מְהָא דְּאִמְרִינָן בְּנִדְרִים דְּף ל"ד כְּפָרִי עֲלֵיהּ וּנְתַנָּה לוֹ בְּמַתְּנָה מְהוּ כו' וּמִסְקָנָא הֵתָם פְּרָבָא
 דְּאָסוּר וְכֵן פְּסָקוּ הַפּוֹסְקִים וְהַר"ן כְּתַב בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א דַּה"ה אִם לְקַחוּ מוֹדֵר מִמְּנוּ דְּחַד
 טַעְמָא הוּא ע"ש הַרִי מְבִנְיָר דְּשְׁפִיר זּוֹכָה בּוֹ הַלּוֹקֵחַ אוֹ הַמְּקַבֵּל אֱלָא שְׂאָסוּר לוֹ לִיהַנּוֹת
 מִמְּנוּ וַא"ל דְּבָאָמַת לֹא זָכָה מַה"ט דְּאָסוּר לִיהַנּוֹת אֶף אִם הִיָּה זּוֹכָה דְּעֲלֵיהּ לְאַפּוֹקִי מֵאִי
 כו' וְאִי הָיָה אִמְרִינָן דְּמוֹתֵר לִיהַנּוֹת מִשּׁוּם דְּכַפְרֵי א"ל בְּאָמַת הִיָּה זּוֹכָה וְהָא בְּהָא תַּלְיָא
 ז"א דְּוַדַּאי מְשַׁמַּע שְׁהַמְּכָר וְהַמְּתַנָּה קִינִימַת אֱלָא שְׂאָסוּר וְכֵן מְבִנְיָר שָׁם דְּף ל"ה דְּמַבְעֵי
 לִיָּה מִי לְמַעוֹל לְמַעוֹל נּוֹתֵן הָא לֹא אָסוּר עֲלֵיהּ לְמַעוֹל מְקַבֵּל יְכוֹל דְּאָמֵר הִיתְרָא בְּעֵיתֵי
 כו' וּפְשִׁט לִיָּה מְקַבֵּל מְעַל לְכַשְׁיוּצִיא כו' וְאִם אִיתָא דְּלָא זָכָה כָּלֵל פְּשִׁטָא שְׁאֵין הַנּוֹתֵן
 מוֹעַל אֶף בְּלֹא טַעְמָא דְּהָא לֹא אָסִיר' לִיָּה (וּע"ש בְּר"ן שְׁהַקְשָׁה מִזֵּה עַל הַרְמָב"ם שְׁפוֹבֵר
 דְּהַמְדִיר לוֹקָה) פִּינּוֹן דְּלֹא אַהֲנִי מַעֲשִׂיו וְאַפְתִּי בְּרֻשׁוּתֵיהּ קִינִימָא עַד שְׁיוּצִיא וּל"ד לְנוֹתֵן
 מְעוֹת הַקְּדוֹשׁ לְחַבְרֵיו דְּמַעַל מִשּׁוּם דְּבַנְתִּינָה זּוֹ יִצָּא לְחֻלְיִין מִשָּׂא"כ כָּאֵן שְׁלֹא יִצָּא מְרֻשּׁוֹתוֹ
 כָּלֵל וְגַם בְּמַקְבֵּל א"צ טַעְמָא מִשּׁוּם דְּהִיתְרָא בְּעֵיתֵי כו' דְּאִפְּלוּ אִם יַדַּע הַמְּקַבֵּל מ"מ לֹא
 זָכָה בּוֹ וְלֹא בָּא לְרֻשׁוֹתוֹ וּל"ד לְהַקְדֵּשׁ שַׁע"י הַמְּעִילָה מְשַׁתְּנָה מְרֻשּׁוֹת הַקְּדוֹשׁ לְהַדְּיוּט אֲבָל
 כָּל שְׁאֵין מְשַׁתְּנָה אֵין מְעִילָה וְכֵן מְבִנְיָר בְּמַפְנֵי שָׁם דְּאָמֵר דְּהִיתְרָא בְּעֵיתֵי כו' וְה"ל
 זְכִיָּה בְּטַעוֹת וְאִינָה זְכִיָּה מְשַׁמַּע דָּאִם אִינָה בְּטַעוֹת שְׁפִיר זָכָה וְכֵן מְבִנְיָר ג"כ בְּדַבְרֵי
 הַרְשָׁב"א וְהַר"ן שָׁם וּבְדָף מ"ו גְּבִי קוֹנָם לְבִיתָהּ שְׁאֵנִי נִכְנָס שְׂדָה שְׁאֵנִי לוֹקֵחַ כו' וּע"ש
 בְּדָף מ"ו בְּדַבְרֵי הַרְשָׁב"א בְּאִנְרָה לְעִנְיָן מְכָרָן לְמוֹדֵר עֲצָמוֹ (וְכ"כ הַרִיב"ש סִימָן שֵׁנ"ז
 וְהִבִּיאֵה הַש"ף ס' רי"ו וצ"ע שְׁלֹא הַזְּכִיר הַש"ף מְדַבְרֵי הַרְשָׁב"א וְהַר"ן) שְׁהוּא פְּמוֹ כְּפָרִי
 עֲלֵיהּ וּמְבִנְיָר לְהַדְּיָא דְּהַמְקַח קִינִים אֶף בְּשְׂדָה שְׁאֵנִי לוֹקֵחַ שְׂאִיסוּר עֲלֵיו הַנָּאָה הַשְּׂדָה שְׁיַקְח
 ע"ש.

וְאַמְנָם בְּזֵה הִיָּה אֶפְשָׁר לֹאמֵר פִּינּוֹן שְׁאֵינוֹ אוֹסֵר הַהַנָּאָה עַל עֲצָמוֹ אֱלָא לְכַשְׁיַקְח עַכ"פ
 בְּשַׁעַת לְקִיחָה הִיָּה מוֹתֵר לוֹ וּמִהַי בְּיָה זְכִיָּה מִשָּׂא"כ הִיכָא שְׁבַשְׁעַת הַמְּקַח הִיָּה אָסוּר
 בְּהַנָּאָה וּכְמַש"ל לְחַלֵּק בְּזֵה אֶף מַהֲהִיא דְּכַפְרֵי עֲלֵיהּ מוֹכַח שְׁפִיר דְּהֵתָם קוֹדֵם שְׁנִתְּנוּ לוֹ
 בְּמַתְּנָה פְּשִׁטָא דְּאָסוּר דְּהָא כְּפָרִי קָאָמֵר אֱלָא דְּאֵנָן קִי"ל דְּאָסוּר גַּם אַחַר שְׁנִתְּנוּ לוֹ בְּמַתְּנָה
 דְּכַפְרֵי דְּקָאָמֵר הֵינּוּ מַה שְׁיָבֵא לוֹ מִפְּחוּ וַא"כ הָא קָמֵן דְּאָסוּר בְּהַנָּאָה לוֹ אֶף בְּשַׁעַת שְׁנִתְּנוּ
 לוֹ בְּמַתְּנָה וְאַפ"ה זָכָה בּוֹ כְּמַש"ל וְלָכֵן נִרְאָה דְּאֶף בְּדַבְרֵי שְׁיֵשׁ בּוֹ אִיסוּר הַנָּאָה אִם יַדַּע
 שְׂאָסוּר בְּהַנָּאָה וּלְקַחוּ אוֹ קִיבְלוּ בְּמַתְּנָה דַּל"ש זְכִיָּה בְּטַעוֹת שְׁפִיר הוּא נִכְנָס לְרֻשׁוֹתוֹ
 דְּדוֹקָא הַמוֹכֵר שְׁהוּא צְרִיף לְהַקְנוֹת וְאֵין לוֹ כַּח זֵה אַחַר שְׁנִתְּנָה בְּהַנָּאָה אֲבָל הַלּוֹקֵחַ דְּקִנְיָן

דידיה ממילא קאתי ע"י דעת אחרת מקנה ואף לכונן לקנות א"צ פשעושה מעשה הקנן
אף דעודר בנכסי הגר לא קנה אם סבור שהם שלו מ"מ בדעת אחרת מקנה מהני אף
בכה"ג כמ"ש הנ"י בשם הר"ב ד' והרשב"א בגיטין הובא בקצה"ח סי' ער"ה לא איכפת
לן מה שהוא אסור בהנאה ללוקח פיון שאין עיקר הקנן מצידו רק מצד המקנה שמקנה
לו והמקנה יש לו כח זה שהוא מותר בהנאתו ואע"ג דאיסורי הנאה הם פהפקר כמש"ל
מדברי הרשב"א שפאין אחרים ונוטלין בע"כ מ"מ שפיר שייך ביה קנן ושם בעלים
עליו כל פמה דלא אתו אחרוני ושקלי מיניה בע"כ וגם י"ל דדוקא בדבר האסור לו
ומותר לאחרים אמרינו שפאין אחרים ונוטלים בע"כ שהם זוכין בו זכיה גמורה משא"כ
בדבר שאסור בהנאה לכל מה אולמיה דהאי מהאי ושפיר קנה הלוקח על ידי דעת אחרת
מקנה לו להיות בעלים עליו ולכן בקונה חמץ מעכו"ם לוקח משום כל יראה לפי
שהעכו"ם בר מכירה הוא והוי דעת א"מ דקני אף דהחמץ לאו בר דמים שייך ביה קנן
שהוא נעשה בעליו שמחויב לבערו ואם לאו עובר בב"י וכן באיל קנה לענין שהוא
בעלים עליו ואין מועיל ביטול ומחויב לבערו ומ"ש ק"ו ממוכר ק"ו פריכא הוא דמוכר
שהוא המקנה צריך שיהיה לו פת ורשות בחפץ ההוא לתשמישו ולכל צרכיו ואז יכול
להקנותו לאחר משא"כ הקונה דממילא נכנס לרשותו על ידי המקנה (וכה"ג פתב הר"ן
בגדרים דף ל"ד בהא דאשה כפדאיה אחרים דמי שהאשה המתקדשת אינה רק מסכמת
לקדושי האיש ומבטלת דעתה ורצונה כו') ולכן אף באיסורי הנאה קנה לענין זה שם
הבעלים להיות כמו בעלים ישראל שיהיה להם היתר ונאסר בידם שאף שנקע פחם
לענין מכירה ושאר הנאות מ"מ מחשב שלו לענין ב"י וכן באיל של ישראל שמחויב
לבערו ועובר על לא ידבק כו' ובהכי ארנוח לן הא דאמרינו בגיטין דף כ' כיילנה למפסל
כו' אי לימא משום דכתיב ונתן דלמא נתינת הגט הוא תדע דשלחו מתם פתבו על איסורי
הנאה פשר ולכאורה תמוה דאפילו תימא דשפיר מיקרי נתינת הגט אע"פ שהוא איסורי
הנאה מ"מ הרי האשה אינה מתגרשת אם לא שהיא זוכה בגוף הגט וקי"ל באמר ה"ז
גיטך והנייר שלי אינה מגורשת דנמצאו אותיות פורחות באויר ולכאורה מה איכפת לן
שהם פתובים על נייר שלו וע"כ לומר דקפידא איכא בדבר אם אינה זוכה בגוף שיהיה
הנייר שהגט פתוב עליו שלה וא"כ לפי מ"ש באיסורי הנאה אינה יכולה לזכות פלל וכיון
שאינה יכולה לזכות בנייר שהגט פתוב עליו הוי אותיות פורחות.

אף לפי מ"ש א"ש פיון דמצד הבעל הנותן סגי לן אף שהוא איסורי הנאה ונמצא הגט
שלה ממילא כדכתיבנא אלא שנה צ"ע דכיון שהם אה"נ גם על הבעל נהי דתימא דשפיר
מיקרי נתינת גט מפל מקום דרוך הקנאה אין לבעל בו פיון שהוא אסור עליו וא"כ במה
זכתה האשה דהא א"א לומר דהאשה קונה ממילא מחמת דעת אחרת דבעל מקנה שהרי
אין בו דרוך הקנאה לבעל פלל וגם מצד הבעל גופיה קשה הדבר לאומרו דהא אע"ג
דאמרינו ונתן נתינת הגט הוא ואין צריך שיהיה לו שיווי פלל מפל מקום עכ"פ נתינה
משלו בעינו ולכן צריך שיקנה הסופר הקלף לבעל דעכ"פ צריך שיהיה שלו ולפי מ"ש
התוס' דאה"נ אין לו בעלים ולא חשיב שלו פלל וכן אמרינו שני דברים אינם ברשותו
כו' וא"כ באה"נ אין הנתינה שלו פלל ולקמן נדבר עוד בזה: ואמנם בלא"ה נלענ"ד דאין
קושיא על הרמב"ם דאפילו תימא דאיסורי הנאה ל"ש בהו מכירה היינו אותן איסורי
הנאה שהם אסורים לעד לעולם ואין להם תקנה פלל אבל אותן איסורי הנאה שאינם

אסורים רק לשעֶתָּן בלבד שפיר שיִיךָ בְּהוּ מְכִירָה וְזֶה מְבֹאֵר מֵהָא דְאִמְרִינּוּ בְּבִכּוּרוֹת
הַגּוֹנֵב פֶּטֶר חֲמוֹר מְשַׁלֵּם כָּפֶל אַע"פ שְׂאִין לוֹ עֲכָשְׁוֹ יֵשׁ לוֹ לְאַחַר מִפְּאֵן וּכ"כ הֶרְמֵב"ם
פ"ב מֵהַל' גְּנֵיבָה הַגּוֹנֵב פֶּטֶר חֲמוֹר כּו' שֶׁאֵע"פ שְׂאִינּוּ עֲכָשְׁוֹ שְׁלוֹ רְאוּי לְהִיּוֹת שְׁלוֹ אַחַר
שִׁיפְדָה הָרִי דְמַחְמַת אִיסוֹר הַנָּאָה קָרִי לִיָּה אִינּוּ שְׁלוֹ וְאַע"פ"כ הוּא חֲזִיב כָּפֶל מְשׁוּם שֶׁע"י
פְדִיּוֹן יִהְיֶה שְׁלוֹ וְלִכֵּן מְהִי בִי מְכִירָה אֶלָּא שֶׁהַדְּמִים אִסוּרִים וּכמ"ש בְּש"ס שֵׁם רִישָׁא
בְּהִנָּאָת דְּמִים כּו' וּכ"כ הֶרְמֵב"ם פ"ב מֵהַל' בְּכּוּרִים פֶּטֶר חֲמוֹר אִסוֹר בְּהִנָּאָה קוֹדֵם שִׁיפְדָה
וְאִם מְכָרוּ קוֹדֵם פְדִיּוֹן דְּמִי אִסוּרִים ע"ש אֶלְמָא דְשִׁפִּיר מְהִי בִיָּה מְכִירָה וּא"כ ה"ה
לְחִמְצ בְּפֶסַח אֲלִיבָא דר"ש כִּינּוּן שֶׁמָּה"ת אַחַר הַפֶּסַח חוֹזֵר לְהִתִּירוֹ מְהִי הַמְכִירָה עַל אַחַר
פֶּסַח וּא"ל דְשִׁאֲנִי פֶטֶר חֲמוֹר כִּינּוּן דְּאִי בְּעֵי פְרִיק לִיָּה הַשְׁתָּא וְכֹל שְׁבִידוֹ לָאו כְּמַחְנוֹסֵר
מַעֲשֶׂה מִשָּׂא"כ בְּפֶסַח דְּהַשְׁתָּא אִין לוֹ תַקְנָה ז"א דְּהָא אִינּוּ רַק מְחֻסָּר זְמַן וּמְחֻסָּר זְמַן
נְמִי לָאו כְּמַחְנוֹסֵר מַעֲשֶׂה דְּמִי וְכֹן נִרְאָה דְּהָא מְצִינּוּ שְׂיָכוֹל אָדָם לְמַפְּוֹר נְטִיעוֹת לְחַבְרִי
אַע"פ שֶׁהֵם עֲרָלָה עֲדִינּוּ כִּינּוּן שִׁישׁ הִיתֵר לְאִיסוּרִים וְכִמּוֹ שְׂדָה לְפִירוֹת אַע"פ שֶׁעֲתָה אִין
בּוֹ הַנָּאָה שֶׁל כְּלוּם מ"מ מוֹעִיל הַמְכִירָה לְעִנּוּן הַפִּירוֹת שְׁתּוֹצִיא הַשְׂדָה וְה"ה לְעִנּוּן חֲמִץ
כִּינּוּן שִׁיָּהִיָּה לוֹ שֶׁעַת הִיתֵר שִׁפִּיר מְהִי הַמְכִירָה אַע"פ שְׂאִינּוּ מְפָרֵשׁ שְׁתַּחוּל אַחַר פֶּסַח
וְכַדְמוּכַח מְהִיָּה דְפֶטֶר חֲמוֹר דַּע"כ לֹא מִיָּרִי שְׁמוּכָר וּמְפָרֵשׁ שְׁתַּחוּל הַמְכִירָה לְאַחַר פֶּסַח
דַּא"כ לְמָה דְּמִי אִסוּרִין אֶלָּא וְדַאי בְּמוּכָר סִתְּם מִיָּרִי וְאַפ"ה מְהִי וְהִינּוּ מִטְעַם שְׁכַתְּבִנוּ
אֶלָּא דְלִכְאוּרָה קֶשֶׁה דְּבִכְסוּחִים דָּף כ"ט אִמְרִינּוּ דְּהָא מְלִתָּא תְּלִיא בְּפִלוּגְתָּא אִי דְּבָר הַגִּל"מ
כְּמֻמּוֹן דְּמִי דְלָמ"ד לָאו כְּמֻמּוֹן דְּמִי לֹא מִיָּקָרִי מְמוֹן בְּשִׁבִיל שִׁיָּהִיָּה שְׁנָה אַחַר הַפֶּסַח ע"ש
וְלִכֵּן נִלְעַנ"ד דְּוִדַּאי אִין זֶה דוּמָה לַגִּל"מ דְּפִלִּיגִי ר"ש וְרַבְּנָן דְּהִתְּם הוֹצִיא הַבְּהֵמָה מִרְשׁוֹתוֹ
לְגַמְרֵי רַק שְׁקִיבֵל אַחֲרֵיָּו אִי מְגַנִּיב כּו' וּס"ל לר"ש כִּינּוּן דְּאֶפְשֵׁר דְּמַגְנִיב חֲשָׁבִינּוּ לִיָּה
גִּל"מ וְאַהָא פְּלִיגִי רַבְּנָן מִשָּׂא"כ אִם לֹא יֵצֵא הַדְּבָר מִרְשׁוֹתוֹ וְהוּא שְׁנָה לְאַחַר זְמַן כ"ע
מוֹדוֹ דְּרִשׁוֹת בְּעָלִים עָלְיוֹ כְּמֻמּוֹן מְמַשׁ וְהַגּוֹזֵל אוֹתוֹ צְרִיךְ לְהַחֲזִירוֹ לְבַעְלֵיו וְהַגּוֹנֵב מְשַׁלֵּם
כָּפֶל וְכֹן יָכוֹל לְמֻכָּרוֹ כְּמוֹ שֶׁהוֹכַחְתִּי מְהִיָּה דַּפ"ח אָף בְּמִזִּיק אוֹתוֹ מְמוֹן שֶׁהוּא אִסוֹר
עֲכָשְׁוֹ וְאִנּוּ רוּצָה לְחִיִּיב זֶה בְּתַשְׁלוּמֵינּוּ דְּהִי מְשִׁהִי לִיָּה עַד שֶׁעַת הִתִּיתֵר בְּזֶה שִׁפִּיר מְדַמְיָנּוּ
לַגִּל"מ דְּהַמְזִיק אָמַר מָה אֶפְסְדִיתִּיךָ דְּהָא לֹא שְׁנָה מִיָּדִי דְּכַדִּי לְחִיִּיב הַמְזִיק אִין יָכוֹלֵת
לְחִיִּיב רַק מָה שֶׁהוּא שְׁנָה בְּעַת הַהוּא שֶׁהִזִּיק וְאִין לָף אֶלָּא מְקוּמוֹ וְשֶׁעַתוֹ וְאִם נִרְצָה לְחִיִּיבוֹ
מָה שֶׁהִי מְשִׁהָה אוֹתוֹ עַד אַחַר הַפֶּסַח וּמוּכָרוֹ אִזּוֹ זֶהוּ גִל"מ דְּהָא הַשְׁתָּא אִין בְּיָדֵינוּ
לְהַשְׁהוֹתוֹ שֶׁהִי נֶאֱבַד מִן הָעוֹלָם רַק שְׁנַתְּחִיִּיב זֶה מַחְמַת שְׂאָם לֹא אָבְדוּ הִיָּה מְשִׁהָה אוֹתוֹ
זֶה גִל"מ אֶבֶל כָּל שֶׁחֲפָץ בְּעֵין שִׁפִּיר חֲשָׁבִינּוּ לְחֲפָץ שֶׁהוּא שְׁנָה מְמוֹן לְבַעְלֵיו וְיֵשׁ תּוֹרַת
מְכִירָה שִׁיָּהִיָּה בּוֹ הַלּוֹקֵחַ אַחַר הַפֶּסַח שֶׁחֲפָץ לְעַצְמוֹ לֹא נִתְּבַטַּל מִמֶּנּוּ תּוֹרַת הַנָּאָה רַק
הַזְּמַן הוּא נִתְּבַטַּל מִהַנָּאָה שְׁזַמַּן הַהוּא אִסוֹר לְהִגְנוֹת מִהַחֲמִץ וְלֹא יֵצֵא בְּשִׁבִיל כָּף מִרְשׁוֹת
בְּעָלְיוֹ לְגַמְרֵי רַק עַל הַזְּמַן וְכִמּוֹ בְּאוּסֵר פִּירוֹתָיו עַל עַצְמוֹ לְזַמַּן יְדוּעַ דְּפִשְׁיָטָא דְּבִזָּה לֹא
קָאֵמַר הֶרְשֵׁב"א דְּבָאִים אַחֲרִים וְנוֹטְלִים בַּע"כ רַק בְּאוּסֵר עָלְיוֹ לְעַד לְעוֹלָם וְחִמְצ בְּפֶסַח
לְאוּסֵר עַל עַצְמוֹ פִּירוֹת לְזַמַּן דְּמִי וְלִכְּף שִׁפִּיר יֵשׁ בּוֹ תּוֹרַת מְכִירָה (וְלִפִּי מ"ש א"ש מָה
שֶׁהִקְשָׁה רש"י בְּחוֹלִין דָּף ד' גְּבִי חֲמִצָּן שֶׁל עוֹבְרֵי עֲבִירָה כּו' וִי"א דָּאָף לְמַחְלִיף עַצְמוֹ
מִןִּתֵּר וְטָעוֹת הוּא בְּיָדֵם דַּא"כ מְצִינּוּ דְּמִים לְחִמְצ בְּפֶסַח וְתַנּוּ הָאוּכֵל תְּרוּמַת חֲמִץ כּו'
פֶּטוֹר מִתְּשִׁלוּמֵינּוּ וּמְדַמֵּי עֲצִים וּלְפַמ"ש י"ל דְּוִדַּאי חֲלִיפֵי חֲמִץ מִןִּתְּרִים שְׂאִין תּוֹפֵס דְּמִי
וּמ"מ זֶה שֶׁהִזִּיק וְאֶכֶל חֲמִץ אִין חִיּוּבוֹ לְשַׁלֵּם רַק מָה שֶׁשְׁנָה הַנָּאָתוֹ בְּעֵין לְבַעְלִים וְכִינּוּ

דלבעלים עצמן לא שנה עכשיו מידי רק שהיו יכולין ליקח תמורתו זה בכלל גל"מ הוא
אלא שצ"ע דמשמע בכל דוכתא דמזיק חייב לשלם אף אם אין לבועלים שום תועלת
והנאה בחפץ זה רק למוכרו בדמיו) אלא שצ"ע דהא נדאי דבכה"ג שאסר פירותיו על
עצמו לזמן ובא אחר במשך הזמן ההוא ואכלם דמחוייב לשלם אף למ"ד גל"מ לאו כממון
דמי וא"כ אפתי תיקשי בהא דפסחים דף כ"ט דקאמר דתליא בפלוגתא דגל"מ פניו דמצד
הסברא נראה דבכה"ג שיהיה מותר לאח"כ לאו בכלל גל"מ הוא אף נלענ"ד דהקדש
שאני וזה מוכרח לענ"ד דהא בב"מ אמרינן האי מאן דקץ פנפרא מאי משלם ופי' רש"י
דמי פנפרא אינם פלום לימכר עכשיו כו' א"ל בפששים ופירש"י שהקונה קרקע נותן
עיניו קצת בשבח שלאחר זמן ע"ש דף נ"ט ורבא שם הני ס"ד דבנזקי גופו אפילו בסמ"ך
לא משערינן אלא רואין כמה הוא יפה כו' וריה"ג ור"י שם ס"ל דנזקין במשקל שבו
דהיינו כי האי דסליק לקמיה אפילו בנזקי בהמתו ומכ"ש בנזקי גופו ומבואר דאין זה
ענין כלל להך דגורם לממון דאפילו לאו כממון דמי דינא הכי וא"כ תיקשי דלמה בהך
דפסחים אמרינן כיון דהשתא לא חזי אע"ג דלקמין חזי הו"ל גל"מ ומה חילוק בין אם
השתא לא שני מידי ולקמין שני ובין אם השתא שנה פורתא ולבתר טובא ומזה נראה
דנדאי לענין שיווי החפץ משערינן כמה שעתיד להיות וכמ"ש רש"י שהקונה נותן עיניו
בשבח שלאחר זמן אבל לענין הקדש הא קי"ל דאין להקדש אלא מקומו ושעתו ואין
מעלין מרגליות לכרו וממתינין פרה לאטליס פדאימא בעירוכין (ועיין ברמב"ם הל'
עירוכין ואו"ת סימן ק"ט שכתב דגזה"כ הוא בהקדש ועיין בב"ש סימן ל"א גבי הא
דחיישינן שמה ש"פ במדי ויש אריכות דברים וקצרותי) ובנדאי דהאוכל משל הקדש אין
משלם קרן וחומש רק כפי שהוא שנה עכשיו ולא משערינן מה שהיה עתיד ליגדל כלל
ולכן בחמץ בפסח דהשתא לא שנה מידי גבי הקדש הוא פטור רק אם נימא דגל"מ כממון
דמי אין זה ממון שלאחר זמן אלא הוא ממון של עכשיו גם לגבי הקדש מקומו ושעתו
מיקרי אבל לענין הדיוט אף למ"ד גל"מ לאו כממון דמי היינו שאינו נקרא ממון עכשיו
אבל מ"מ הרי הוא ממון לאחר זמן ותופס בו מכירה ומחוייב לשלם נזקו: וראיתי בקצה"ח
סימן ד' שכתב אהא דב"מ דף צ"ט אמר רבא הני שקולאי כו' דלכך משלמין ביוקרא
דלקמין פדאמרינן בפסחים דהנה גל"מ ואף דלא קי"ל כר"ש מ"מ משום דינא דגרמי
חייב דאפילו לרבנן חייב קרן כמ"ש הרמב"ן כו' ע"ש ולענ"ד דבריו תמוהים דפשיטא
דל"ש גרמי רק פשגורם לבא לידי הניזק ממון אבל אם נימא דיוקרא דלקמין לא חשיב
ממון אין מקום חיוב אף למאן דדאין ד"ג והרמב"ן שם שכתב בגזל חמץ ושרפו או הזיק
קדשיו שחייב באחריותו דחייב לשלם הקרן רק דפטור מד' וה' היינו כמ"ש שם שגורם
להפסיד ממון מכיסו שהוא מחוייב לשלם ממון אחר לבועלים הראשונים ע"ש ור"ל דהא
ממון ההוא אפסדי' ע"י גרמא דיליה וכאותה שאמרו מזיק שעבודו של חבירו חייב
משא"כ בזה דעכשיו לא שנה פולי האי אלא שתאמר דאפסדיה מה שיהיה שנה אח"כ
זה לא חשיב ממון למ"ד גל"מ לאו כממון דמי ולא חל ע"ז שם גורם להזיק ממון אף
לפמ"ש א"ש בלא"ה דאף דכל הגזלנים משלמין כשעת הגזלה היינו לענין דבר שא"י
בנדאי שיהיה אח"כ יוקרא וזולא אבל דבר הידוע פי התם דביומא דשוקא שנה חמשא
הוי כאילו השתא שני חמשא לענין תשלומי נזק וכההוא דקץ פנפרא ונהך דפסחים לענין
הקדש דוקא איתמר וכמש"ל שוב ראיתי בפ"י בפסחים שם שכתב ג"כ דלכאורה ל"ד

האי פלוגתא לגל"מ כו' פנין דחמץ של הקדש מותר להשהותו לכתחלה ולאחר המועד
מותר לגמרי כו' יש בזה לומר דהלה יאכל וחדוי ומעות הקדש להיכן הלה וחדויתי על פל
הצדדין ולא נתנישב דעתי אם לא שנאמר דלה"ט אה"נ שמחויב לשלם קרן להקדש כו'
ע"ש ושמחתי שפנונתי לדעתו בזה דכה"ג שמותר לאח"ז ולא תליא בגל"מ ומ"ש דבאמת
מחויב בקרן הניחו איהו גופיה בצ"ע ולענ"ד כמ"ש דהקדש שאני דלא אזלינן אלא בתר
ההוא שעמא ממש והלקף שפיר תליא בגל"מ דאי כממון דמי שענתו מיקרי: וחדונו למ"ש
די"ל דה"ט דהרמב"ם דקנה חמץ בפסח לוקה דשפיר שינה ביה קנין ונתפס בו מה"ת
פנין שיהיה מותר אחר פסח אע"ג דמדרבנן אסור גם אחר הפסח מ"מ אין זה מפקיע
הקנין דאורייתא וגם דהא ע"י תערוכות לא קניס א"כ לא נאסר בהנאה לגמרי לאחר
פסח לכן מהני ביה קנין תוך הפסח ללקות עליו וכן לענין ע"ז י"ל דמהני אם קונה
מעפוי"ם לחומרא פנין שמה"ת מהני ביה ביטול שפיר יש לו בו קנין אלא שזה צ"ע שהוא
דבר התלוי במעשה הביטול ואם לא יתבטל ע"י עפוי"ם ע"י מה יחול הקנין אבל לענין
חמץ ניחא דזמן ממילא קאתי וכן משמע מדברי התוס' דאפילו למ"ד גל"מ כממון דמי
היינו פשהו גורם מעצמו בלא מעשה ע"ש בתוס' ד"ה אין פודין שכתבו דאפילו למ"ד
גל"מ כממון דמי ומעל התם שנה אחר פסח בעין משא"כ ליהנות מעפרו ע"ש ואמנם
נראה שפנונת התוספות למ"ש הרשב"א בקידושין דאע"ג דכל שבידו לאו כמחוסר
מעשה מ"מ לכי קלי גופא אחרני' הוא ע"ש ומ"מ צ"ע לפי מ"ש התוס' שם ד"ה אין
פודין ונ"ל ואין לתמוה אטו משום חשש דרבנן נפקיע מעילה דאורייתא דכיון דאמור
רבנן אין פודין לא שווי מידי עכ"ל ולפי"ז גם בחמץ לדין דקי"ל דאחר הפסח ג"כ אסור
מדאורייתא א"כ אין קנין נתפס בו בפסח בשביל שיהיה מותר לאחר פסח מה"ת דכיון
דעכ"פ מדרבנן יהיה אסור גם לאחר פסח לא שני מידי ואף שיהיה מותר ע"י תערוכות
שוב הוי דבר התלוי במעשה התערוכות וגם דהא אפילו לדעת רבינו יונה שהביא הרא"ש
דאם ערבו מותר אפילו במזיד מ"מ לכתחלה מודה דאסור לערבו כמבואר שם ועיין
בחולין דף ד' בתוס' ובמפורשים שכתבו פנין דלכתחלה אסור להחליף לא מיקרי בר
דמים ע"ש אמנם י"ל דאף שכתבו התוס' דמתמת דרבנן פקע מעילה דאורייתא היינו
משום דל"ש שהוא מועיל ש"פ מהקדש פנין דעכ"פ מדרבנן לא שני מידי וכמ"ש
הפוסקים לענין קידושין דאף במקדש באיסור דרבנן מ"מ פנין שהיא אינה יכולה ליהנות
מדרבנן אין חוששין לקידושין אבל מ"מ הקנין נתפס בו מדאורייתא שלא הפקיעו אותו
חכמים מרשותו לגמרי וכן משמע מההיא דמקדש באיסורי הנאה דהאשה קנתה רק
דאינה מקודשת משום שאינה יכולה ליהנות ומכ"ש להפוסקים דברבנן שאין לו עיקר
בדאורייתא מקודשת או להפוסקים בתרי דרבנן חוששין לקידושין (וקצת צ"ע במקדש
בחמץ שע"ע הפסח דאפשר דקיל טפי פנין שאינו אלא משום קנסא בעלמא) א"כ מוכח
דהקנין נתפס עכ"פ באיסורי הנאה דרבנן ואף לפי מ"ש הפוסקים להרמב"ם גם בתרי
דרבנן אין חוששין היינו כמ"ש הב"ש דאין יכולה ליהנות ע"ש וכיון שהקנין נתפס שפיר
כתב הרמב"ם דלוקה בקנה חמץ אף לדין דגם אחר פסח אסור מדרבנן מ"מ שפיר
תופס הקנין פנין שיהיה מותר מדאורייתא וכמ"ש: ואיך שיהיה דבר ברור הוא דגם
באיסורי הנאה תופס מכירה וקנין וכן מבואר בההיא דמכרן וקידוש בדמיהו מקודשת
ע"ש באנרף ובדברי המ"ל הלכות אישות ובההיא דחולין חמצו של ע"ע כו' ובדברי

רש"י ותוס' ומפנרשים וכן מוכח לענ"ד בב"ק דף ס"ו דקאמר מתיב ר"י לרבה גזל חמץ ועעה"פ אומר הש"ל וקא פינן דמטא עינן איסורא ודאי מיאש אמאי אומר הש"ל א"ל זה מתיאש ואינו רוצה לקנות מבואר להדיא דאם זה רוצה לקנות ודאי קונה מזה מוכח דאפילו תימא שהמוכר אין לו זכות בו למוכרו ולהקנותו רק יאוש לבד שהוא סילוק רשותו מ"מ הקונה שרוצה לזפות קונה אף שהוא איסורי הנאה וראיתי ששאר הגאון בספר מק"ח סי' תמ"ג כתב דקא דקאמר כי מטא עינן איסורא היינו סמוך לזמן איסור דכשהגיע זמן איסור ל"ש לומר דקני ליה ביאוש דאסור הנאה לאו בר קנין הוא ע"ש ולא נהירא לענ"ד דלפ"ז האידך אמר בפשיטות זה אינו רוצה לקנות דמה"ת לא ירצה לקנות פשמיאש סמוך לזמן איסורא שיקנה וימכרו לעפ"ם או יאכילנה לבהמה כו' וע"כ דר"ל דבהתחלת זמן האיסור הוא מיאש ולכן זה אינו רוצה לקנות פינן שפבר אסור בהנאה ואינו יכול לעשות בו שום דבר קנין שאינו שלו למה הוא לו אבל אם היה רוצה לקנות היה קונה אף בזמן שהוא ודוחק לומר שר"ל שמיאש סמוך ממש לזמן איסור כמו רגע שפבר אין סיפק למוכרו או להאכילו וכדמשמע פשטא דלישנא כי מטא זמן איסורא וכדאשכחן בעלמא כי מטא זמן ק"ש כו' ואפשר לומר דכיון דכ"ע שורפין בתחלת שש מטא זמן איסורא קרי ליה דמיאש וסובר מסתמא ישרפנו הגזלן כדרך העולם ומ"מ בההיא שעתא שפיר בר התיירא הוא ומצי קני ליה.

והנה לפי מה שכתבתי לעיל פינן דהקונה א"צ פונוה לזכות אלא שזכה ע"י דעת אחרת המקנה לו שפיר קנה א"ש הא דבס"ד פריף ליה פינן דיאוש קני אמאי אומר הש"ל שיהרי קונה ביאוש משום דס"ד שזה א"צ פונוה לקנות רק דממילא קני מחמת שנתיאש זה ואע"ג דיאוש אינו רק כהפקר מ"מ לדעת רש"י ור"י גאון הוי הפקר דעת אחרת מקנה עיין בב"מ דף יו"ד גבי זרק ארנקי כו' ובמ"ל פכ"ט מהל' מכירה ומשני דאינו רוצה לקנות אבל אם הנה ניחא ליה בקנין זו שפיר הוי קנין ממילא ע"י היאוש של זה: וראיתי בדברי מחו' הגאון הקסיד ז"ל בס' המקנה שכתב בדרך ג"ו בתוס' ד"ה המקדש בערלה כו' ולולי דברי התוס' כו' דכל איסורי הנאה לאו ממון בעלים הוא כדאמרין בשור הנסקל וגם אין בו משום גזל דפטור מתשלומין ומדמי עצים ואף דנראה דאה"נ יכול לזפות בו ושייף ביה נתינה כדאמרין בגט שכתבו על אה"נ מ"מ לאו בר דמים הוא כו' ואם נהנה בלא רשותו פטורה מלשלם כו' נראה כמ"ש דאף שהוא א"י למכור ולהקדיש מ"מ שפיר שייף ביה זכיה מצד הזוכה אלא שהוא זוכה במידי דלאו בר דמים ונהרי הוא בעליו עליו פאשר היה ביד בעלים הראשונים והוא חייב עליו בהשפחה וב"י ובאליל משום לא ידבק ועיין במ"ל פט"ז מהל' מכירה שכתב במוכר אה"נ ועדיין לא נתן הלוקח מעות אם מחויב ליתן לו ע"ש דמבואר דס"ל דנדאי זכה הלוקח דאל"כ ת"ל דאין פאן קני פלל.

וראיתי במחנה אפרים בהל' זכיה מהפקר סי' ד' דמייתי דברי הרשב"א בתשובה סי' תר"ב ותשמ"ו שנראה מדבריו דאין אדם יכול לזכות במה שא"י ליהנות ממנו והקשה עליו ע"ש שכתב דאף אם יש היתר ע"י שאלה מקרי לכם כמו ע"ז דאי לאו דלשריפה קאי יוצא בו אע"פ שא"י ליהנות עד שיבטלנה כו' ע"ש ודבריו צ"ע אף מ"ש בשם הרשב"א סי' תשמ"ו גבי המודר הנאה מחבירו ונתן לו לולב דא"י ביום ראשון דבעינן משלכם ולא משל אה"נ והקא פינן שבא מידו לידו אסור כדמשמע בנדרים כפרי עליו

וּנְתַנָּה לוֹ בְּמִתְנָה אֲסוּר וְאִינוּ קְנוּי כָּלֵל לְשׁוּם דָּבָר וְאִם קִיְדַשׁ אִשָּׁה א"מ כו' ע"ש לענ"ד
מִשְׁמַע מִפְּאֵן שֶׁבְּאַמַּת גִּתְפֵס קִנְיָנוּ בְּלוּלָב שְׁנַתְנָן לוֹ רַק שֶׁא"י בּוֹ דְּבַעֲיָנָן לָכֵם וְלֹא מִשְׁל
אֵה"נ וְהִינְנוּ דְּמִדְּמִי לָהּ לְהַדְּ דְּכַפְרֵי עָלֶיהָ דְּזוּכָה אֲלֵא שְׁאֲסוּר עָלֶיהָ כַּאֲשֶׁר הוֹכַחְתִּי לְעִיל
וּמ"ש שְׁאִינוּ קְנוּי לְכָל דָּבָר ר"ל שְׁאִין קִנְיָנוּ מוֹעִיל לוֹ לְשׁוּם דָּבָר שְׁצָרִיף הַנָּאָה אִף בְּסִי
תִּר"ב מִשְׁמַע בְּאִשָּׁה שְׁנִדְרָה הַנָּאָה כו' אֲבָל לְזָכוֹת בְּמִתְנָה שְׁנַתְנָנוּ לוֹ אַחֲרִים וּבְאוֹתוֹ שְׁעָה
א"י לְהַנּוֹת שְׁיִהְיֶה שְׁלוֹ הוֹאִיל וְאִי בְּעֵי מִתְשִׁיל אִינוּ פִּינָן דְּבִשְׁעָה שְׁקִיבְלוּ א"י לְזָכוֹת בּוֹ
וְאִינוּ שְׁלוֹ שׁוֹב אִין לוֹ בּוֹ זְכִיָּה אֵע"פ שְׁנִשְׁאֵל אַח"כ כו' ע"ש אִף גַּם בְּזָה י"ל דְּכִינָן שְׁהִיא
אַסְרָה הַנָּאָת נְכָסִים וְזֶה נוֹתֵן לָהּ עַל מְנַת לִיְהִנּוֹת בּוֹ וּלְהַתְקַדֵּשׁ וְכִינָן שְׁהִיא א"י לִיְהִנּוֹת
עַכְשָׁיו אִין פְּאֵן קִיְדוּשִׁין וְהִדְר לְמַרְי' וְשׁוֹב לֹא מְהַנִּי הַשְּׁאֵלָה אַח"כ פִּינָן דְּבִשְׁעָת מִתְנָה
לֹא יָכוֹל לְזָכוֹת שׁוֹב א"י לְזָכוֹת אִף מִלְשׁוֹנוֹ לֹא מִשְׁמַע פֶּן וְגַם שְׁהָרִי דַעַת הַשְּׁוֹאֵל הִנֵּה
שְׁבְּאַמַּת יַחֲוִלוּ הַקִּדּוּשִׁין עַכְשָׁיו מִשׁוּם מִתְשִׁיל וְהַרְשָׁב"א הַשִּׁיב דְּאִין פְּאֵן הַתְּחַלַּת זְכִיָּה
ע"ש (וְעֵינָן בְּרִיטְב"א סוֹפָה רִישׁ פֶּרֶק לׁוּלָב הַגְּזוּל שֶׁפֶתַב בְּשֵׁם הַרְאָב"ד דְּנִדְאִי לׁוּלָב שֶׁל
אַשְׁיָרָה דְּעַכּוּ"ם פְּסוּל בְּיוֹם רֵאשׁוֹן אִף ע"ג דְּלֹא מְכַתֵּת שְׁיַעוּרָא אֲלֵא פִּינָן דְּהִנֵּה אִיסוּר
הַנָּאָה לֹא קִרְיָנָן בְּיָה לָכֵם כו' וְלֹא נְהִירָא דְּנִדְאִי כָּל שֶׁהוּא בְּרִשׁוּתוֹ שֶׁל אָדָם וְאִין לְאַחֲרִים
בּוֹ שׁוּם רִשׁוּת וְשׁוּם זְכוּת לָכֵם קִרְיָנָן בְּיָה כו' וּכ"כ שָׁם דָּף ל"ה דְּהָא דְּקָאֵמֵר לְפִי שְׁאִין
בְּה דִין מְמוֹן שְׁאִין רִשְׁאִי לְמִןְכָּרָם וְהַרְאָב"ד פִּי דֵאָה"נ לֹא קִרְיָנָן בְּיָה לָכֵם דְּהָא לִית בְּהוּ
מִיְדִי וּמֵאֵן דְּגִזּוּל לְהוּ לֹא הָוִי גִזְלָן כו' וְלֹא נְהִירָא כו' וְתוּ דְּכָל שֶׁהוּא שְׁלוֹ וְאִין לְאַחֲרִים בּוֹ
רִשׁוּת וְזְכוּת לָכֵם קִרְיָנָן בְּיָה וְע"ש בְּרִש"י גְּבִי לְפִי שְׁאִין בְּה דִין מְמוֹן מִשְׁמַע פְּהַרְאָב"ד
אִף מִדְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת נִרְאָה פְּהַרְיטְב"א וּמָה שְׁאִין בְּה דִין מְמוֹן הִינְנוּ לְפִי שְׁאִין רִשְׁאִי
לְמַכְרָם וְלָכֵם לְכָל צָרְכֵיכֶם מִשְׁמַע אֲבָל מְפָל מְקוּם אִם מְכַר וְהִלּוּקְסָת גִּתְפּוּיָן לְקִנּוּתוֹ
וְלְזָכוֹת בּוֹ זְכָה בּוֹ וְהוּא נְכָס תַּחַת הַבְּעָלִים לְהִיּוֹת נִקְרָא שְׁלוֹ וּמָה"ט תְּבוּ לְהַקְשׁוֹת דְּבִשְׁל
פּוֹתִי גְּמִי גִימָא מְדַאֲגִבְיָה כו' וְתִירְצוּ בְּגִתְפּוּיָן שְׁלֵא לְזָכוֹת בּוֹ ע"ש וּבְדָבָרֵי הַפּוֹסְקִים וּצ"ע:
וְהִנֵּה בְּפ"י בְּב"ק דָּף ס"ו פְּתַב דְּאַלְיָבָא דִּר"ש בְּקִדְשִׁים שְׁחִיבֵיב בְּאַחֲרִיּוֹתָן אִיתָא בְּמַכִּירָה
וּבְקִצָּה"ח סִימָן שֶׁפ"ו הַשִּׁיג עָלָיו וְכַתֵּב דְּנִדְאִי לִיתָא בְּמַכִּירָה כְּמוֹ מְקַבֵּל פְּקֻדוֹן בְּאַחֲרִיּוֹת
שֶׁא"י לְמִןְכָּרוּ ע"ש וְאִין הַנְּדוֹן דּוּמָה לְרֵאָז' דְּהִתְם אִין לְנִפְקֵד זְכוּת כָּלֵל בְּפִקְדוֹן שְׁנִאֵמֵר
שְׁמוּכָר אוֹתוֹ מִשֶׁא"כ בְּקִרְבָּן שְׁיִישׁ לוֹ זְכוּת בְּקִרְבָּן לְהַקְרִיבוֹ וְזְכוּת זֶה שְׁהִנֵּה לוֹ בּוֹ
לְהַקְרִיבוֹ לְשִׁמּוֹ הוּא מוּכָר שְׁיִהְיֶה קָרֵב לְשֵׁם הַלּוּקְסָת אֲלֵא דְּבִלֵא קִיבֵל אַחֲרִיּוֹת נִפְק
מִרִשׁוּתֵיהָ לְגַמְרֵי מִשֶׁא"כ הִיכָא שֶׁהוּא בְּאַחֲרִיּוֹתוֹ אֲלֵיבָא דִּר"ש פְּדִידְיָה דְּמִי לְמִןְכָּרוּ
לְהַקְרִיבָה כְּמוֹ לְרִיָּה"ג בְּקִק"ל כְּמִבְּנָאָר בְּפִסְחִים דָּף צ"ו אִף דְּבְּאַמַּת צ"ע עַל הַפ"י דְּמִש"ס
דְּב"ק דָּף ע"ז מִשְׁמַע בְּפִשְׁיטוֹת דָּאָף לִר"ש לִיתְנִי בְּמַכִּירָה דְּקָאֵמֵר וּר"ל מ"ט לֹא מוּקִי
כִּר"י אֵמֵר לָהּ וּטְבַחוּ וּמְכָרוּ כָּל הִיכָא דְּאִיתְיָה בְּמַכִּירָה אִיתָא בְּטְבִיחָה וְהִנֵּי קִדְשִׁים הוֹאִיל
וְכִי מוּזְבִּין קִדְשִׁים לֹא הָוִי מְכִירָה לִיתְנִיָּהוּ בְּטְבִיחָה ע"ש דְּאַלְיָבָא דִּר"ש מִיְיָרִי הִתְם
וְקָאֵמֵר דְּקִדְשִׁים לִיתָא בְּמַכִּירָה (וְנִפְלֵאֵתִי עַל הַתּוֹסְפוֹת בְּסִנְהֶדְרִין וּבִזְבָּחִים דָּף ע"א
שְׁהִבִּיאוּ מִש"ס דְּב"ק דְּקָאֵמֵר פִּינָן דְּלִיתְיָה בְּטְבִיחָה לִיתְיָה בְּמַכִּירָה וְאִם פֶּן ה"ה אִיפְכָא
וְהִינְנוּ מִמָּה דְּקָאֵמֵר הִתְם אַח"כ לְעֵינָן מוּכָר אֵת הַטְּרִיפָה וְלֹא הִבִּיאוּ מִהָא דְּקָאֵמֵר לְהִדְיָא
לְעִיל מִיְיָנִיָּה כָּל הִיכָא דְּאִיתָא בְּמַכִּירָה כו') אִף נִרְאָה שְׁרִש"י שָׁם דְּקִדְקָן וְכַתֵּב דְּאִין קִדְשִׁים
תְּמִימִים יוֹצְאִין לְחֻלְיִין דְּלְכָאוּרָה הוּא שְׁפַת יְתֵר וְנִרְאָה דְּק"ל כְּמ"ש דְּהָא לִר"ש בְּאַמַּת
י"ל דְּאִי זְבִין קִדְשִׁים שְׁחִיבֵיב בְּאַחֲרִיּוֹתָן מְהַנִּי כְּמוֹ לְרִיָּה"ג בְּקִדְשִׁים קָלִים וְלָכֵן פְּתַב דְּאִין

יוצאין לחולין ע"י מכירה זו וכינן שהוא נשאר הקדש לא אהנו מעשיו פלום במכירה זו שאם יקריב לשם מי שהוא הרי חזרה קרן לבעלים ואם יקריב הלוקח לשם עצמו לא עלה לו פלל דדוקא הבעלים עצמן שיהיה להם זכות להקריב לשם עצמן אז פיון שחיוב באחריות מהני מכירתו שיהא קרב לשם הלוקח אבל הגנב המוכר אע"פ שחיוב באחריות פשיטא דלא מהני מכירה דידן' שיקרב לשם הלוקח שהוא לא היה לו בו זכות זה מעולם אלא שעדיין צ"ע שהרי ר"ל גופיה סבירא ליה בב"ק דף מ"ט דחייבא דטביחה ומכירה דוקא לפני יאוש ולא בעינן אהנו מעשיו מבןאר מזה דארף שלא הועילה מכירת הגנב שיזכה הלוקח פיון שהוא לפני יאוש מפל מקום לענין לחייב ד' וה' דיינינן מכירה זו כאילו הבעלים מוכרין פיון שהגנב עשה עצמו בעלים למפור פשוטה בשלו ובהכי חייביה רחמנא ואם פן אף בקדשים למה אמר ר"ל דלית' במכירה שהרי אילו היה הבעלים מוכרים היה מועיל שיקרב לשם הלוקח ובכה"ג לענין ד' וה' מיקרי איתא במכירה וכי היכא דלא ליסתרו דברי ר"ל אהדי צ"ל דלא מהני מכירה בקדשים פלל דארף הבעלים אין מכירתם פלום כהפ"י ומה שכתב רש"י לצאת לחולין פנונתו לומר דלכך מוקי ר"ל בבעלי מומין דמהני מכירה דידהו לצאת לחולין שהלוקח יפדנו מיד הקדש משא"כ תמימים דל"מ המכירה לצאת לחולין וה"ה דל"מ המכירה שיהיה הקדש הלוקח אלא שזה פשיטא דאין מכירת הגנב מועיל לזה רק רש"י נקט דמה דמהני בבעלי מומין לצאת לחולין שהלוקח יפדנו ויהיה חולין שלו זה לא מהני בתמימים כף צריף לפרש לכאורה דברי רש"י ז"ל: איברא שי"ל דלר"ש שפיר מהני מכירה שישאר הקדש ומ"מ אין זה מכירה לענין ד' וה' דזה ל"ד למוכר לפני יאוש שאם היה הבעלים מוכרים היה יוצא מרשות לרשות משא"כ בקדשים אף אם הבעלים מוכרים לצורך הקדש אין פאן שינוי רשות לענין הקרבן גופיה דמעיקרא הקדש והשתא הקדש ודוקא היכא שיוצא מראובן לשמעון או מרשות הדיוט להקדש אבל כל שנשאר הקדש אף דמעיקרא היה הקדש זה קרב לשם ראובן ועכשיו יהיה קרב לשם שמעון אין ע"ז שם מוכר פיון דס"ס הפל הולך אל מקום אחד ואין שם מכירה כ"א כשהוא נקנה לבעלים אחרים משא"כ בזה שהוא קנוי להקדש ובי גזא דרחמנא וא רק מצד ההקרה אין זה דומה למכירה ואע"ג דאמרין דהקדש מזבח אינו במכירה דמעיקרא תורא דראובן והשתא תורא דראובן והיינו לפי שהוא נקרא בשם עולתו של פלוני מ"מ ה"ה להיפוך אע"ג דמעיקרא עולה של ראובן והשתא של שמעון מ"מ אמרין מעיקרא הקדש והשתא הקדש והו עדיף טפי שרשות הקדש לעולם עליו וגופו קנוי ואין שינוי בעלים רק לשם מי יקרב אין שם מכירה ע"ז: ולפי"ז יש לדחות מ"ש בנ"ב דמדברי התוספות בסנהדרין שכתבו להוכיח דשור הנסקל לא נאסר מחיים דאם איתא דנאסר ליתא במכירה וליתא בטביחה ומזה הוכיח דלא מהני מכירה בחיזק פמו בשור הנסקל ולפמ"ש י"ל דאפילו תימא דשייך מכירה באיסורי הנאה שיזכה הלוקח מכל מקום שפיר הוכיחו התוספות דכמו דאמרין התם דמיקרי ליתא במכירה אע"ג דלענין שתועיל המכירה שיעלה הקרבן לשם שמעון שפיר מועיל מ"מ אין שם מכירה עליו פיון שאין יוצא מידי הקדש לחולין רק במלתיה קאי ונשאר רשות הקדש עליו לעולם וכמו כן י"ל לענין שור הנסקל דאפילו תימא שזה זוכה בשור והוא נעשה בעלים עליו מ"מ לא נתחדש דבר בין רשות מוכר לרשות לוקח שישניהם אין להם בו הנאה של פלום וכינן שלענין שיהיה בו קנין של הנאה לא נתחדש ע"י מכירה זו

ובמלתיה אין זה מִכָּר לַעֲנֵן ד' וה' וְלִיתָא בְּטְבִיחָה ג"כ אִךְ בְּאַמַּת הַתּוֹס' לֹא הִזְכִּירוּ מְהָא דְאָמַר קְדָשִׁי לִיתָא בְּמַכִּירָה רַק מַה דְּנֻקְט גַּבֵּי מוֹכֵר טְרַיְפָה לְדַבְרֵי ר"ש דְּלִיתָא בְּטְבִיחָה וְצַע"ג דַּה"ל לְמִינְקֻט עֵיקַר דְּבָרֵי ר"ל בְּזוּה דְקָאָמַר דְּלִיתָא בְּמַכִּירָה לִיתָא בְּטְבִיחָה וְכַמְש"ל: וְהִנֵּה מַה שְׂבָא בְּדַבְרֵיהּ בְּשֵׁם חָכָם א' דְּכִינֵן דְטוּה"נ אֵינָה נְקֻיָּת אַג"ק מַכ"ש אַה"נ שְׂאִינוּ נְקֻיָּה אַג"ק הִנֵּה אִם בְּאִנּוּ לְדוֹן מְצַד ק"ו ק"ו פְּרִיכָא הוּא דְטוּה"נ הוּא עֲנֵן שְׂאִין בּוּ תְפִיסָה בְּגוּף הַחֲפֵץ כָּלֵל שְׂאִינוּ שְׁלֹו רַק שְׂהוּא יֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְמוֹסְרוֹ לְמִי שְׂיִרְצָה ל"ש לֹמַר שְׂהוּא נְקֻיָּה בְּתוֹרַת מְטַלְטְלִים אַג"ק שְׂהָרֵי אַף אִם הַמְטַלְטְלִים צְבוּרִים שְׁם הֵם אֵינָם נְקֻיָּים כָּלֵל וְטוּה"נ שְׂהוּא עֲנֵן מִבְּחוּץ שְׂלֻכְהּ אֵינוּ נְקֻיָּה בְּחֻלִּיפִין שְׂהוּא חֲפֵץ תְּמוּרַת חֲפֵץ כְּמוֹ כֵּן אֵינוּ נְקֻיָּה אַג"ק אֲבָל אִיסוּרֵי הַנְּאָה שְׂהַקְנֵנוּ חַל עַל גּוּף הַחֲפֵץ הַצְּבוּר פֶּה אֲלֹא שְׂהוּא אִיסוּר בְּהַנְּאָה מַה בְּכַף ס"ס פִּינֵן שְׂקֻנֵן תּוֹפֵס בּוּ הָרֵי נְקֻיָּה כְּמוֹ שְׂהוּא לְחַבְרֹו אַג"ק וְעֵינֵן בְּשׁו"ת מְהַר"ם אֲלֵשִׁיף סִימֵן פ"ז וּבב"ק דָּף צ"ח קָרִי לְחַמֵץ הָאִיסוּר בְּהַנְּאָה עֵיקְרוֹ מְמוֹן לְחֵיב עֲלֵיו מִשׁוּם גל"מ יוֹתֵר מְשֻׁטֵר ע"ש אֲמָנָם אַעפ"כ יֵשׁ מְקוֹם לֹמַר כֵּן לְפִי מ"ש קֶצֶת פּוֹסְקִים בְּטַעְמָא דְחֻלִּיפִין וְאַג"ק שְׂהֵם קֻנְיָנִים גְּרוּעִים אֲפֻשָׁר דַּאֵה"נ שְׂאִין קֻנְיָן נִתְפָּס בּוּ רַק מִחֲמַת שְׂאִין אִיסוּר עַל הַמְקֻנָּה וְהִנֵּה דַעַת אַחֲרַת מְקֻנָּה וּבְקֻנְיָנִים אֵלוּ לֹא מְהַנִּי אוֹ אֲפִילוּ לְטַעַם הָאֲחַר שְׂפַתְבִּתִּי יֵשׁ לְחַלֵּק בְּכַף אֲבָל אֵינוּ מוֹכְרַח וְעֵינֵן בְּש"ף סִימֵן ר"נ שְׂפַתְב דִּי"ל דְאַפִּילוּ אִם טוּה"נ א"מ מְכַל מְקוֹם מְהַנִּי אַג"ק וּבַקְצָה ח תְּמַה דְאִי א"מ אֲפִילוּ לְהוֹרִישׁ בְּתוֹרַת יְרוּשָׁה א"מ וּמַכ"ש לְהַקְנוֹת דְּדָרְךָ יְרוּשָׁה קִיל טְפִי ע"ש וְגַם זֶה ק"ו פְּרִיכָא דְהַתָּם מִיָּרִי שְׂאֲחַר מַחְזִיק בְּטוּה"נ זֶה וְהִיּוֹרְשִׁים בְּאִים לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ בְּכַח מוֹרִישָׁם דְּכִינֵן דַּא"מ אֲפִילוּ הוּא עֲצָמוּ אֵין יָכוֹל לְהוֹצִיא מִיַּד הַמַּחְזִיק בְּטוּה"נ אֲבָל מִי שְׂיֵשׁ בִּידוֹ צְדָקָה אוֹ מַעֲשֵׂר וְרוּצָה לְהַקְנוֹתוֹ שְׂפִיר מוֹעִיל קֻנְיָן אַג"ק כַּמ"ש הַש"ף שְׂהָרֵי אֵין אִישׁ עוֹמֵד לְנַגְדוֹ לְעַכְב עַל יְדוֹ וּמְהַנִּי הַהַקְנָאָה אַע"פ שְׂאִינוּ מְמוֹן וְאִם תְּפֵס אַחַר אֵין מוֹצִיאִין מ"מ לְכַתְחֻלָּה דִּידֵיהּ הִנֵּה וְכַמָּה נ"מ וּבְאַמַּת מ"ש דְטוּה"נ לִיתָהּ בִּירוּשָׁה צ"ע שְׂהוּא בַח"מ סִימֵן רַע"ו וְהוּא מְתָשׁוּ מְהָרֵי"ק סִי קַס"א בְּשֵׁם מְהָר"מ בְּמַרְדְּכִי וּבְאַמַּת בְּמְהָר"מ מְשַׁמַּע דְטַעְמָא לְפִי שְׂהַמַּחְזִיק הִנֵּה טוֹעֵן שְׂנַתֵּן לוֹ מִתְחַלָּה ע"ד כֵּן שְׂיַחֲלַק כְּרַצוֹנוֹ וְע"ז כָּתַב שְׂאִם עכ"פ הַתּוֹבֵעַ מוֹדָה שְׂנַתֵּן לְצְדָקָה אֵין יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעַ שְׂנַתֵּן לוֹ שְׂיַחֲלַק ע"ש וּבְש"ף סִי ש"ן שְׂהַבִּיא בְּקַצְרָה אֲבָל מְכַל מְקוֹם אִם אֵין טוֹעֵן כֵּן צָרִיף לְהַחְזִיר לִידוֹ וְכֵן לִיד הִיּוֹרְשִׁים וְכֵן מְשַׁמַּע שְׁם לְהַדְיָא דְדוֹקָא לְהַשְׁבִּיעוֹ אֵינוּ יָכוֹל אֲבָל בְּרֵאָהּ בְּרוּרָה מוֹצִיא מִידוֹ וְאַע"פ שִׁי"ל דְשָׁם כָּתַב אִי סְבִירָא לְהוֹ טוּה"נ מְמוֹן אֲבָל אִם אֵינָה מְמוֹן אַף בְּרֵאָהּ אֵין מוֹצִיא דְלֹאוּ בַע"ד דִּידֵיהּ הוּא מְכַל מְקוֹם לְמַעֲיָן שְׁם מְבוֹנָר דְאָף לְמֵאִי דַס"ל טוּה"נ א"מ ס"ל דֵאֵין מְשַׁבִּיעוֹ אֲבָל בְּרֵאָהּ מוֹצִיא דְכִינֵן דְמִתְחַלָּה ע"ד כֵּן נָתַן לוֹ שְׂיַחְזוֹר לוֹ כְּשִׂירְצָה לֹא מְצִי א"ל לֹאוּ בַע"ד דִּידֵי אֶת וְדַבְרֵי מְהָרֵי"ק צ"ע וּלְפִי הַשְׁעָה הַנְּחֻצָּה קְצָרְתִי: וְרֵאִיתִי בְּדַבְרֵי שְׂאָרֵי הַגָּאוֹן בְּסִפְרֵי מַק"ח סִי תל"א שְׂפַתְב גַּם כֵּן דְהָא דְטוּה"נ א"מ הֵינּוּ שְׂהוּא זְכוּת מִבְּחוּץ וְאֵין נְקֻיָּה בְּמִשְׁיַכַת הַחֲפֵץ וְכֵן א"י לְהַקְנוֹת בְּחֻלִּיפִין אוֹ אַג"ק אֲבָל קֻנְיָן הַנְּתַפֵּס בְּדְבוּר כְּגוֹן הַקְדָּשׁ וְחֶרֶם וְהַפְקָר וְדַאִי דְמוֹעִיל בְּטוּה"נ כְּדְמוּכַח בְּעִירוּבֵין דָּף ד"ט דִּיכוֹל לְהַחֲרִים טוּה"נ שְׂיֵשׁ לוֹ בְּקַדְשִׁים וְהֵינּוּ דְדַאִי טוּה"נ שְׁנֵה כְּסָף הוּא דְהָא שְׁמִין אוֹתוֹ בְּהַקְדָּשׁ וְאֵיף שְׂיֵיף א"מ בְּדַבְרֵי שְׂיֵשׁ לוֹ שׁוּמָא כו' ע"ש שְׂהַשִּׁיג בְּזוּה עַל הַשְּׂאֲגָתָּ אֲרִיָּה שְׂפַתְב דְטוּה"נ א"מ לֹא מְצִי לְבַטֵּל אַע"ג דְלַעֲנֵן חֲמִץ חֲשָׁבִינוּ לִיהּ מְמוֹן ע"ש וְאַנִּי תְמַה דְלְדַבְרֵיו יְהִיָּה מוֹכַח מְעִירוּכִין ג"כ דְדַבְרֵי הַגְּוֹרֵם לְמְמוֹן

כַּמּוֹן דְּמֵי שְׁהָרֵי מְבוֹאֵר שֶׁשָׁם מַחְרִים אֶת קַדְשֵׁיו וְהוּא נִדְר נֹתֵן דְּמֵי כְּנֹסוֹת מְשֻׁמֵּם
דְּחִיב בְּאַחֲרֵי ע"ש וְקו"ל כְּמִתְנִיתִין אַע"ג דְּלֹא קו"ל כַּר"ש בְּגוֹרֵם לְמִוּן אַךְ בְּאַמַּת
מְבוֹאֵר שֶׁשָׁם דְּהַקְדָּשׁ שְׁאֵנִי דְּאִיפָּא רַבּוּיָא דְקָרָא וְכוּ חֲרָמֵי ב"ה אֲבָל חֲרָמֵי כְּהֵנִים אֲמַרִּינּוּ
דַּס"ל לַר"ה דְּלֹא עֲשֵׂה כְּלוּם וְאַף לְעוֹלָא דְאַמַּר אֵין בְּהָ אֵלָא עֵיכּוּב גְּזַבְרִין מְבוֹאֵר שֶׁשָׁם
דְּמִדְּרַבְּנֵי צְרִיף לְתַת הַקְדָּשׁ עֵילוּי ע"ש בְּדָף ר"ח וּבִתְּוֹסְפוֹת שֶׁשָׁם שְׁכַתְּבוּ דְּאִינוּ רַק חֵיב
מִבְּחוּץ וְאִינוּ נִתְּפֵס בְּגוֹף הַבְּהֵמָה וְעֵינֵי בְּרַמְב"ם פ"ד דְּעִירוּכִין וּבַמ"ל שֶׁשָׁם בְּאַרְבֵּי: וּמ"ש
בַּמִּק"ח לְחִלּוֹק בֵּין הַקְדָּשׁ וְהַפֶּקֶר דְּמַהְיֵי בַטוּה"נ מִשָּׂא"כ בְּדָבָר שְׁצָרִיף קִנְיָן בְּגוֹף הַחֲפֵץ
לְעַנ"ד ז"א דַּע"ג דְּנִקְנָה בְּאַמִּירָה מְכָל מְקוֹם הוּא נִתְּפֵס בְּגוֹף הַחֲפֵץ רַק דְּאַמִּירָה לְגִבּוּת
כְּמִסִּירָה לְהַדְיוּט וְכוּ הַפֶּקֶר דּוּמָה לְהַקְדָּשׁ בְּזֵה וּמְצָאֵתִי בְּשׁו"ת מַהרִ"ט ח"ד ס' ה' שְׁכַתְּבֵי
לְהִיפּוֹף דָּאֵף דַּטוּה"נ מְמוֹן מ"מ הֵינּוּ לְעַנְיָן נִדְרִים וְקִידוּשֵׁין דְּאַהֲנָאָה קִפְדִּינּוּ אֲבָל מְכָל
מְקוֹם אֵינָה חֲשׂוּבָה מְמוֹן לְהַקְנוּתָהּ בַּק"ס וְלֹא בְּאַגַּב דְּלִית בְּהָ מְשֻׁשָׁא וּמִיָּתִי הֵתֵם הָא
דְּעִירוּכִין מַחְרִים אָדָם אֶת קַדְשֵׁיו כּו' אֵלְמָא טוּה"נ חַל עַל הַקְדָּשׁ וּמְשֻׁשֵׁי עֲלִיָּה הֵתֵם מִפִּיק
לָהּ מִקְרָאֵי דְכַתִּיב כָּל חֲרָם כּו' וְאַדְרַבָּא דּוּק מִיָּנִיָּה דְּאִי לֹא קָרָא לֹא הֵיָה הַקְדָּשׁ חַל עֲלֵיהֶם
אַע"פּ שְׁהֵיָה לוֹ בְּהֵם טוּה"נ וְכ"ת נִילִיף מִיָּנִיָּה הַקְדָּשׁ שְׁאֵנִי ע"ש וּשְׁמַחְתִּי וְאַמְנֵם בְּגוֹף
דְּבָרֵי הַשְּׂאֵגָתָ אַרְי' דְּלַעֲנֵן טוּה"נ לֹא מְהֵי בִיטוּל לְכַאוּרָה צ"ע דְּמַצַּד הַסְּבָרָא נִרְאָה דְּמֵי
שְׁיֵשׁ לוֹ תְּרוּמָה אוֹ חֵלָה שְׁיִכּוּל לֹמַר שְׁהוּא מְרַשָּׁה לְכָל מֵי שְׁיִרְצָה לְיַקְחַת תְּרוּמָה זוֹ וְלִיתָן
אוֹתָהּ לְמֵי שְׁיִרְצָה וְהֵינּוּ שְׁהוּא מְסַלֵּק נַפְשׁוֹ בַטוּה"נ זוֹ וְאַם כֵּן אֵיף נֹאמַר שְׁאֵין מוֹעִיל
בִּיטוּל אַךְ נִרְאָה דַּע"ג דְּוִדָּאֵי דִינָא הֵכִי מְכָל מְקוֹם הֵי כְּאוּמַר לְחַבְרִי עַל חֲפֵץ שְׁלוֹ
מְשֻׁנָּה וְקִנְיָן דַּע"ג דְּמַהְיֵי אֲמִירָה זוֹ שְׁיִמְשֻׁנָּה וְיִקְנָה מְכָל מְקוֹם כָּל כְּמָה שְׁלֹא מְשֻׁנָּה
בְּרִשׁוּתָהּ קִינָמָא וְה"נ אִם מְרַשָּׁה עַל טוּה"נ שְׁלוֹ אַע"פּ שְׁזֵה רִשְׁאֵי לְעֲשׂוֹת ע"י הַרְשָׂאָה
זוֹ וְלִיתָן הַתְּרוּמָה לְמֵי שְׁיִרְצָה מ"מ כָּל כְּמָה דְּלֹא אֲתַעֲבַד מְעֲשָׂה אַפְתִּי בְּרִשׁוּתָהּ קִינָמָא
כְּמַעֲיָקְרָא וְאֵין זֵה דּוּמָה לְשָׂאֵר הַפֶּקֶר דְּנִפְיָק מְרִשׁוּתָהּ אַף דְּלֹא אֲתִי לִיד הַזּוֹכָה לְרַבְּנֵי
דְּפִלְגִי אַר"י וְקו"ל כְּנוֹתְיָהּ דְּשֶׁם נִתְּפֵס הַפֶּקֶר בְּגוֹף הַחֲפֵץ מִשָּׂא"כ בַּטוּה"נ דַּא"מ
וְעִדְיִין צ"ע דַּמ"מ פִּינּוֹן שְׁגַם אַחַר מֵי שְׁיִרְצָה יְכוּל לִיתְּנוּ לְמֵי שְׁיִרְצָה א"כ אֵין לוֹ בּוֹ זְכוּת
מְעַתָּה יוֹתֵר מֵאִישׁ אַחַר וְלָמָּה נּוֹקְמֵי טְפִי בְּרִשׁוּתָהּ מְבַרְשׁוֹת הָאֲחַר וְאַף דְּיִלְפִינּוּ מְלֹא
יְמָצָא דָּאֵף בַּגִּל"מ וְה"ה בַּטוּה"נ הֵינּוּ הֵיכָא שְׁיֵשׁ לוֹ זְכוּת טוּה"נ יוֹתֵר מֵאַחַר מִשָּׂא"כ
כְּשִׁבְיָטֵל וְהַרְשָׁה לְכָל מֵי שְׁיִרְצָה וְצ"ע: וְהֵיָה בַּנ"ד שְׁקִנְיָת הַיִּשְׂרָאֵל מְעַכּוּ"ם הֵיָה ע"פ
אַחַר חֲצוֹת אִם בְּאַנּוּ בְּצַדִּיד הַתִּירִים לְפִי שְׁאֵין קִנְיָן בַּאֲה"נ אוֹ שְׁאֵין קִנְיָן אַג"ק בַּאֲה"נ
עִדְיִין יֵשׁ לְחַוֵּשׁ לְדַעַת הַפּוֹסְקִים שְׁפִסְקוּ כַּר"ש דְּלִפְנֵי זְמַנּוֹ אֵינוּ עוֹבֵר עָלָיו וְאִיפָּא דַּעַת
דְּלֹא נֶאֱסַר ג"כ כְּמְבוֹאֵר בְּדָבָרֵי הָרֵא"ש וְשָׂאֵר פּוֹסְקִים וּבַמִּק"ח שֶׁשָׁם הֵבִיא דְּבָרֵי הַשְּׂאֵגָתָ
אַרְיָה שְׁכַתְּבֵי דַּלְר"ש דְּמוֹתֵר בְּהַנָּאָה לְפָנֵי זְמַנּוֹ מוֹעִיל בִּיטוּל וְכוּ לְרִיָּה"ג דְּחַמֵּץ בְּפִסְחָא
מוֹתֵר בְּהַנָּאָה וְכַתְּבֵי ע"ז שְׁהוּא תִימָה לֹמַר כֵּן שְׁיֵיָה מוֹתֵר לְמַפְּוֹר לְנִכְרֵי חַמֵּץ בְּפִסְחָא
דְּוִדָּאֵי תְּשַׁבִּיתוּ מְשַׁמַּע שְׁיִשְׁבְּתוּ מִן הָעוֹלָם לְגַמְרֵי וְאֵין מוֹתֵר לַר"י רַק לְהַצוֹת מְמַנּוּ בְּשַׁעַת
בְּיַעֲרוֹר לְהַסִּיקוּ תַחַת תְּבַשְׁלִילוֹ וְכ"כ הַתְּוֹסְפוֹת בְּפִסְחָאִים כ"ח ד"ה ר"ש כו' עכ"ל וְנִפְלְאֵתִי
עַל גְּדוּל כְּמוֹתוֹ שְׁאַחַר שְׁחִיבֵר חִיבּוּר עַל ה' פִּסְחָא בְּעֵינָיו יְפִלָּא עַל מְכִירַת חַמֵּץ בְּפִסְחָא
לְרִיָּה"ג אוֹ לַר"ש לְאַחַר שֵׁשׁ וְהֵיָה ש"ס עָרוּף הוּא בְּפִסְחָאִים דָּף ל"ב הָאוֹכֵל תְּרוּמַת חַמֵּץ
כו' חַמֵּץ בְּפִסְחָא בְּרִי דְּמֵי הוּא מְנִי רִיָּה"ג הוּא כּו' וְהֵתֵם דְּמֵי חַמֵּץ מְשַׁח קְאָמַר וְלֹא דְּמֵי
הַסְּקָה בְּלִבָּד דְּהָא בְּסִיפָא קַתְּנֵי פִטוּר מִתְּשַׁלּוּמִין וּמִדְּמֵי עֲצִים וְכוּ מְבוֹאֵר מְדָבְרֵי רַש"י

ר"פ כ"ש עבר זמנו אסור בהנאותו כו' פירש"י ל"ג פשיטא דהא ריה"ג מתיר אף בפסח
ואם איתא דריה"ג אין מתיר רק בהסקה א"כ הא מסיפא שמעינן ליה דקתני ולא יסיק
בו תנור וכירים ובתוס' שם ד"ה עבר זמנו פתבו להדיא דלריה"ג א"צ לשרפו אלא
יריצנו לפני פלבו או ימכרנו לנכרי ונהכי מוכחא שמעמא דף ד"ט באוקימתא דאין פודין
כו' וכן בתוספות שם ד"ה רב אשי דאי הנה גרסינן פודין הנה א"ש לריה"ג ע"ש ומ"ש
אליבא דר"ש קודם זמנו מבואר ברא"ש דבעה"ע דעתו דהא דרב גידל אליבא דר"ש
דאף לר"ש אסור מדרבנן ולא ידענא מנ"ל דלר"ש אסור ור"י כתב דמותר בהנאה לר"ש
עד הלילה אפילו מדרבנן כו' ושם דף ד"ט פתב דלר"ש אסור באכילה מתשביתו דמשמע
שלא פדרה הנאותו אבל להסיקו תחת תבשילו ולמכרו לנכרים מותר ולדעת בעה"ע
אליבא דר"ש שרי באכילה עד הלילה דבאכילתו הוא משביתו כו' ומ"ש במק"ח מדברי
התוס' ד"ד ד"ה ר"ש מבואר למעיני שדברי התוס' ודברי הרא"ש אהד הם במ"ש דלר"ש
אסור באכילה והתוס' שסיימו להסיקו תחת תבשילו מותר לר"ש פשיטא שאין רצונם
לאפוקי מכירה לנכרי דמכירה לנכרי עדיף טפי שמוכר בפעם א' רק שפתבו דאף להסיקו
מותר אלא לפי שצריך להסיקו מעט מעט גזרינן שיאכילה וגם מ"ש שם וכן לריה"ג
דשרי חמץ להסיקו כו' פשוט שר"ל דגם להסיקו שרי ומכל מקום צריך להסיק הפל
ביחד אבל ממכירה לעפ"ם לא מיירי דנדאי שרי אלא דהקא מיירי להיקא שהוא מעכבו
לעצמו להנות בו ולכן פתבו דמסתמא אית ליה אור לי"ד בודקין כו' ור"ל דב"י ליפא
פשמשה ע"מ לבערו כמ"ש התוספות דף כ"ט רק דגזר שמא יאכלנו ולכן אם עבר ולא
בדק אור לי"ד ורוצה לבערו בפסח להסיקו תחת תבשילו צריך לבער הפל יחד שמא
יאכלנו ומ"ש במק"ח מדברי רש"י בב"ק דף צ"ח שפירש במועד בזמן ביעורו בנא"ו
שעות אין ראיה לכל דאף מאן דסבירא ליה כר"ש מפל מקום יש לומר דחייב השבתה
מה"ת ואעפ"כ מותר בהנאה וכמ"ש ה"ה או דס"ל כבעה"ע דאסור בהנאה מדרבנן וגם
דהתם לא מיירי בפלוגתא דרבנן ור"ש לענין לפני זמנו רק לענין גל"מ ומ"ש פיון שהפל
מצווין לבערו בלי שום שהיה לאו ממון הוא לד"ה וכן מ"ש פיון דא"א להנות כ"א בשעת
בעורו הוי שלא כדה"נ ולא ממון דידיה הוא כו' אין לדבריו שחר ועיין בסופה דף ל"ה
ואין להאריף: ואמנם לכאורה בגוף הענין שכתב השאגת אריה שם דאם איתא דבקיבל
אחריות מהני ביטול משום גל"מ א"כ יועיל ביטול לאחר זמן איסורו דהנה גל"מ שמותר
בהנאה אחר פסח וכדאמרינן לענין אוכל חמץ הקדוש לכאורה יפה תמה ע"ז במק"ח שם
דשאני התם שהגזבר מותר להשהותו כו' ע"ש אף אחר העיון גם בזה הדין עם הש"א
ז"ל דנדאי גם הוא מודה דהיקא שצריך להשהותו באיסור לא הני גל"מ דאל"כ האריך
אמרינן שני דברים כו' הא ל"ד לבור דלא הוי ברשותיה פלל משא"כ חמץ דהוי גל"מ
שיהיה מותר אחר פסח ומתב"י מלא ימצא דהוי כמצוי בידו אלא ודאי פיון שמצוה
לבערו ואסור בהנאה אינו ברשותו אף עיקר ראית הש"א משם אינה רק לומר דכל
כה"ג דלקמיה חזי אף דהשתא לא חזי פלל גל"מ מיקרי ולפי זה גם בחמץ של הדיוט אף
שאסור לשהותו בפסח מ"מ מצד עצמותו של החמץ שפיר חזי אחר הפסח ואין מעכב
עליו רק מחמת שאסור לשהותו משום ב"י אם פן באמת הוא מבטלו עכשיו והבטול הזה
יועיל לו שלא יעבור על ב"י ויהיה מותר לשהותו ונהוי גל"מ כממון וע"ז אנו דנין שיועיל
הביטול לאחר זמן אסורו דע"י צרוף הביטול יהיה גל"מ אלא שלכאורה י"ל דז"א שאם

יבטלו גם פן לא יהיה גל"מ שהרי לא יהיה שוב ממון שלו פיון שבטלו אבל ז"א דנדאי
לשיטת הסוברים דבטול מטעם הפק' לא הוי גל"מ כשמשהה אותו ע"י בטול פיון
שהפקירו מרשותו ואם אחר הפסח רוצה שיהיה ממון שלו צריף לזכות בו מחדש אף
בש"א לא קאי השתא בשיטת התוספות דלפי שיטתם א"צ ראיה דלא מהני הפקר בחמץ
שקיבל עליו אחריות דפשיטא דלא מהני הפקר בדבר שאינו שלו ועיקר מה שבא להביא
ראיה דלא תימא פשיטת רש"י דבהשפחה בלב סגי ולפי זה י"ל דאף בקבל אחריות
מועיל השפחה בלב ולזה הביא ראיה דלא מהני וכן מבואר למעניין בש"א שם והשתא
מיתי שפיר ראיה מהך דלא מצי לבטל אחר זמן איסורו דהא שפיר הוי גורם לממון
אחר הפסח ומהני הביטול שיהיה מותר לשהותו ומכל מקום אף שמבטל שפיר הוי ממון
דידיה לאחר פסח שא"צ לחזור ולזכות בו אחר הפסח רק דממילא הוא נשאר ברשותו
ונראה דגם לשיטת הר"ן שפיר הוי גורם לממון על ידי הביטול פיון דסבירא ליה דביטול
אינו הפקר גמור רק דמהני בצירוף סבירא דב' דברים אינם ברשותו כו' ואם פן אחר
הפסח שפיר הוא חוזר לרשותו אף בלא זכיה מחדש ושפיר מיקרי גורם.

ובהכי א"ש מ"ש הש"א שם דהא דלא מוקי הך דהיה יושב בבהמ"ד כר"ש דסבירא ליה
כממון דמי משום דאם פן למה קתני מבטל בלבו דלר"ש אין מועיל ביטול בלב דהא
ל"ש סברת הר"ן ע"ש ולכאורה בלא"ה לק"מ לפי הטעם משום הפקר לא הוי גל"מ
שהרי בלא ביטול אסור לשהותו ומצוה לבערו וע"י ביטול שוב לא הנה גורם דהא לאחר
הפסח נמי לאו דידיה הוא שהרי הפקירו ולפי מה שפכתב' א"ש דלשיטת הר"ן דביטול
אינו הפקר גמור שפיר הנה גל"מ ע"י הביטול הנה יצאתי מענין לענין באותו ענין לפי
שמידי עברי ראיתי את דברי שארי הגאון נ"י שרצה להדמים בקול דממה דקה שאגת
אריה ולא יכולתי מלט לכתוב הנלענ"ד להצדיק הארי הסי ז"ל: והנה במה דכתבנא
בהא דב' דברים אינם ברשותו דמדמי לבור עדיין צ"ע לפי מה דקי"ל בלאחר זמנו כר"ש
י"ל דשאני מבור דהוי עכ"פ גל"מ והוא בכלל לא ימצא ואי משום דאסור לשהותו ומצוה
לבערו אין זה רק שצונותה התורה ב"י ואם לא היה ציווי זה ממילא דהיה מותר לשהותו
והוי גל"מ ומחמת זה גופא אמרה תורה שעובר בב"י דקרינו ביה לא ימצא ואף דלכתר
שאמרה תורה שעובר בב"י שוב לא הוי גל"מ וזה תלוי בזה מפל מקום מדקאמר שני
כו' ונשאן הכתוב משמע דאי לא עשאן הכתוב לא הוי ברשותו כלל ואפשר דלר"י קאמר
דסבירא ליה אחר הפסח אסור בהנאה אבל הר"ן ושארי פוסקים נשתמשו בסבירא זו גם
לדין דקי"ל כר"ש דאחר הפסח שרי מדאורייתא וצ"ע: ומה שבא בדבריך בענין קונה
חמץ בפסח דנימא אי עביד לא מהני הנה הגאון החסיד ז"ל בספר המקנה בדר נ"ו כתב
ליישוב קושית התוספות הא דלא חשיב חמץ בפסח לא קנה משום דאי עביד ל"מ והא
דלקי משום דעבר אמירא דרחמנא וכיון שלא קנתה החמץ בלא"ה אין פאן קידושין
וגם כתב לתרץ קושית התוס' בפסחים דף כ"ט שהקשו דהאף משפחת שאוכל חמץ של
אחרים כו' די"ל דשפיר מייירי שנתן לו במתנה חמץ ומ"מ פיון שאין הקנין פלום ממילא
הוי חמץ של אחרים ע"ש באנרף ולולי דברי הגאון ז"ל הייתי אומר דל"ש בזה אי עביד
ל"מ דדוקא היכא דהאיסור על גוף המעשה כגון מומר ואונס שגירש וכיצא דרחמנא
אמר שלא ימיר או שלא יגרש ולכן אי עבד ל"מ ובחמץ נמי אם היה ענין הלאו שלא
קנה חמץ והוא עבר וקנה ל"מ אבל אחרי שהלאו אינו על קניית החמץ רק לא יראה

לך והתחלת האיסור אינו אלא אחר שפכר בא החמץ לרשותו והוא שלו מחויב הוא להשביטו ולבערו ואם היה קונה אותו ושורפו ומאבדו מיד (וכעין שמצינו בסנהדרין דף ע"ג גפי הגונב פיס בשבת דקאמר והלקתא דשדיניהו בנהרא וכתב הרמב"ן ברקק שר"ה מהלכת בו שהקנינו וההיזק באין פאחד ע"ש) ודאי שאין איסור מצד הקניה עצמה ואם פן ל"ש אי עביד ל"מ ומה שכתב הרמב"ם דקנה חמץ לוקה לא שהמלקות הם מחמת הקניה רק מחמת שעשה מעשה להכניס חמץ לביתו ואין לומר פינון שעל גוף הקנינו אין פאן מלקות רק על מה שנשאר החמץ אצלו אם פן שוב הוי לאו שאין בו מעשה ז"א דכיון שפא ע"י מעשה שפיר הוי לאו שיש בו מעשה פמבואר במ"ל פ"ג מהלכות ביאת מקדש הלכה כ"א דאף אם נכנס למקדש בהיתר ונטמא שם ושהה לוקה על השהי' פינון ששתחלתו על ידי מעשה וכמו פנזיר שנכנס בשידה לבה"ק ובא חבירו ופרע המעזיבה ע"ש פארך וק"ו פאן שמיד בגמר הקנינו הוא עובר בב"י אלא דמ"מ ל"ש מלתא דאמר רחמנא ל"ת פינון שאין אזהרה על הקניה רק על השהיה שאחריה וכיון דמשפחת קניה בלא שהיה ממילא שאין חלות הלאו ע"ז פלל ועיין מ"ש מחותני הגאון ז"ל שם עפ"י דברי התוספות דמשהה חמצו על מנת לבערו אינו עובר ואין פנאי להאריה: והנה מדברי הגאון ז"ל נראה דלא סבירא ליה פסברת הפנים מאירות דס"ל דלא אמרינו אי עביד ל"מ היכא שאין האיסור על שניהם שהרי כתב לתרץ בזה קושית התוספות בפסחים דמייירי שקונה מעכו"ם.

ואני עשיתי סמוכות לדברי הגאון בעל פמ"א ז"ל ממ"ש התוספות בסופה דף ל"א וא"ת ע"ז של פותי נמי נימא מדאגביה כו' ותירצו בנתפנין שלא לקנותו וקשה דאפילו בנתפנין לקנותו נמי נימא דאי עביד ל"מ וכן קשה בההיא דע"ז גופיה דקאמר דלמה מגבה לה כו' אלא דאי עביד מהני והוי ע"ז של ישראל ואף לפמ"ש לעיל דמה שמחויב לבער אינו מבטל הקנינו שאינו חל אלא לאחר שנגמר קנינו זה א"ש לענין חמץ אבל בע"א גוף הקנינו אסור משום לא תביא תועבה כו' שפיר אית לן למימר אי עבד ל"מ אע"כ דכיון שהמוכר שאינו מצווה בזה לא אמרינו אי עבד ל"מ וכמו שהכריח הפמ"א גם פן מההיא דגרוטאות ובזה יש מקום לתרץ מה שהקשו התוספות שם וז"ל ובשמעתין הוי מצי לאוקמי ביו"ט ראשון ולא הנה צריך לאוקמי באשרה דמשה אלא דקתני דומיא דעה"ג דמייירי ביו"ט שני ולכאורה דבריה' אינ' מוכני' דהא ודאי פנונת קושיותם הוא דנוקמי ביו"ט ראשון היינו לומר דאז ע"כ מייירי בכיון לקנות דאל"כ מאי איריא אשר' הא בלא"ה לא הנה לך אע"כ בפסיון לקנותו דהוי של ישראל ומכמת שיעורא ואם פן מה הועילו בתירוץ דמשמע דמתניתין מייירי ביו"ט שני דמה בכך דאטו ביו"ט שני לא מצי מייירי בהכי הא אף ביו"ט שני מצינו לאוקמי שפיון לקנותו וא"ל דכיון שפיון לקנותו הנה בכלל אשרה דמשה דלפי זה מעיקרא מאי קשיא להו דנוקמא ביו"ט ראשון דהא זה בכלל התירוץ דמייירי באשרה דמשה פינון שפיון לקנותו וצ"ל דהכי קשיא להו בשלמא אי מייירי תנא ביו"ט ראשון שפיר מייירי שפיון לקנותו ולא הנצרך לפרש דמייירי בהכי דביו"ט ראשון ולא פינון לקנותו בלא אשרה פסול משום לך וע"כ דמייירי בכיוון לקנותו (והא דלא מפרש דמייירי ביו"ט ראשון כדאמרינו לעיל קא פסיק ותני כו' ע"ש בתוספות דלאו אכולהו בבי) משא"כ אי מייירי ביו"ט שני שפיר הנצרך לאוקמי באשרה דמשה דאל"כ אלא דמייירי באשרה דכותי לא הו"ל לסתום אלא לפרש דמייירי בכיוון

לקנותו דוקא כ"צ לפ"ש פוננת התוספות אעפ"י ש'הוא דחוק שבקיה דדחיק ומוקי נפשיה ועדיין קשה דלמא מש"ה לא מוקי ביו"ט ראשון ובאשרה דכותי דבלא"ה פסול דהא אמר ר"ה דמזבני אסא כו' סתם עפ"י גזלי ארעתא ניהו כו' (ולפי מ"ש הסמ"ג הובא בשעה"מ דבא"י לא שיקה חשש זה א"ש בפשיטות) אף י"ל דהתם מוקי בהושענ' דאונגפרי גופייהו אבל במה שהם מוכרים לאחר שפיר יצא משום דהוי יאוש וש"ר והקא קתני סתם פסול דגם הקונה מישראל שקנה מהפתי לא יצא ולקח נקט של אשר'.

ולפי זה לפי מ"ש לעיל דלקח לא אמרינן אי עבד ל"מ משום דאין איסור על המוכר ולפי זה באשר' דעפ"י ביום ראשון פסול משום לך מ"מ ד'ישראל הקונה מפותי פסול משום דגזלי ארעתא ואינו לך ו'ישראל הקונה מה'ישראל גם פן יש בו פסול לך דהא גם המוכר עושה איסור ואמרינן אי עבד לא מהני ולהכי לא מצי לאוקמה בהכי פ"ן דאיכא מ"ד לעיל דהך דלולב הגזול מ"ירי ביו"ט ראשון דוקא ומשום לך ומסתמא השתא דקתני של אשרה ושל עה"נ פסול לאו דינא דלכם אתי לאשמועי דמרישא שמעינן ליה וע"כ דאתי לאשמועינן דין חדש לפסול אף היכא דהוי לכ' משו' פתותי כו' וא"כ שפיר הוצרך לאוקמה באשרה דמשה וממילא דשפיר מ"ירי בכל גונני אף ביו"ט שני ודו"ק: ובמה דכתבנא לעיל דבקינית חמץ ל"ש אי עבד ל"מ פ"ן שאין אזהרה על הקנה נראה דא"ש טפי לפי מ"ש ב'ישוב קושית התוס' בסופה עפ"י מה דקי"ל דבכל קנינים מהני חזרה תוך כ"ד א"כ פשיטא דאין שם ישראל חל על החמץ לעבור עליו משום ב"י ולחייבו מלקות על לאו זה עד לאחר כ"ד שאז נכנס ברשות ישראל פ"ן שלא שרפו מיד עובר עליו אבל מכל מקום בשעת הקנה גופיה עדיין לא חל עליו איסור תורה ול"ש אי עביד לא מהני ועפ"י ז' יש לישוב בפשיטות קושית התוספות בפסחים דהיא מ'שפחת חמץ של אחרים דאם נתן לו במתנה הרי הוא שלו ולפי מ"ש א"ש דמ"ירי שנתן לו במתנה ומכל מקום אין הקנה נגמר שיהיה שלו ממש עד לאחר כ"ד והוא אכלו מיד תכ"ד דאפתי לאו דידה הוא שהרי היו יכולין לחזור בהם ויש לפקפק בזה דאע"ג דיכול לחזור תכ"ד מכל מקום פ"ן שנגמר הקנה ולא חזר ביה דידיה מיקרי ואסור באכילה ול"ד למש"ל לענין לולב דהתם פ"ן שיכול לחזור בו לא אמרינן פתותי כמ' קודם ביטול דלא אמרינן פתותי בשביל שיכול לבטל וכ"ן שהוא לפלפולא בעלמא קצרת: ולענין דינא לא עיינתי להכריע למעשה פ"ן שאין צריך למעשה פעת ואני מוטרד בכמה ענינים הצריכים למעשה רק לקחתי פנאי לכתוב לה לקיים הבטחתי פי על התשובה מראש הבטחתי ועתה שבאו דברי בארובה וראיתי נכסף נכספת לקחת מפי תורה אמרתי לא אמנע הטוב ולקחתי קצת אמרים אשר עלו בידי מדי עברי וכתבתי דעתי ותדקדק בהם ותמצא גופי תורה בעזה"י ובעיקר הדין ראיתי בס' בני יעקב בשו"ת ש'סופו סימן ב' שכתבו על נידון פנה הוא ו"ל ועוד חכם אחד ועלה בידם להחמיר מחמת רוב הפוסקים דמעו קונות בעפ"י אעפ"י שי"ל סד"ר לקולא ולדידי צ"ע דבמדי דרבנן ובפרט בשעת הדחק והפ"מ הלך אחר המיקל אפילו יחיד פנגד רבים פמבואר ביו"ד סי' רמ"ב אף החכם ר' יעקב בן פורנ"א ו"ל דעתו להחמיר ג"כ משום דהעפ"י יכול לכופו בדינא דמלכותא שיקבל החמץ בדיניהם ואין פנאי פעת לברר דברים אלו ובפרט פי סבבני פמה שאלות אשר לא אוכל מלט מלהשיב עליהם גלל פן גרעתי שיחה ובפרט פי קרבו ו'אתיון ימי משתה ושמה ו' יושבה על מי מנוחה.

וַיְהִי כִּי פִי שְׁנַיִם בְּרוּחָהּ. רוּחַ חֲכָמִים נֹחֵה: דְּבָרֵי זַעֲרָא מִן חֲבָרִינָא הִק' אֲפָרִים וְלָמֵן מְרַגְלִיּוֹת מִבְּרָאד: שְׁאֵלָה מִבּ תְּשׁוּבָה לְהֵרֵב כּו' מוּה' מְשׁוּלָם הִפְהֵן ז"ל הַאב"ד דְּק"ק קְאָרִץ וּמ"מ וּמ"ץ דְּק"ק לְבוּב יע"א: פֶּתַח דְּבָרֵינוּ יֵאִירוּ לְהַקְשׁוֹת עַל הַט"ז שֶׁכ' שְׁמָא חֲטָה חֲמוּצָה נִפְלָה מִמָּקוֹם אַחַר וּע"ז תְּמָה דְּאַף בְּשִׁנָּה שְׂרַבּוּ גְשָׁמִים אֵין חוֹשְׁשִׁין לְכַף וְלָכֵן הֶעֱלָה מַכ"ת בְּעִיּוּנוֹ הִטְהוּר מִתּוֹךְ סוּגְיָא דְנִדְהָ דְטַעֲמָא דְמִתִּירִין שְׁאָר הַמִּצּוֹת מִשּׁוּם דְּאִיתְּ לְהוּ חֲזַקְתָּ פְשָׁרוֹת שְׁהָרִי אֵין בְּהֵם רִיעוּתָא לְפָנֵינוּ לְגַבְיָהּ לָא מְחַזְקִינוּ שְׁהִיתָה בְּמִים מִשָּׂא"כ לְגַבֵּי מִצָּה זֹו דְּאִיתְּרַע חֲזַקְתָּה חִיּוּשֵׁינוּ שְׁמָא הִיתָה בְּמִים וְהִבִּיא רְאִיָּה לְזָה ג"כ מִסּוּגְיָא דְכְּתוּבוֹת בְּהַמְחֻלֵּף פָּרָה בְּחִמּוֹר שְׁהַקְשׁוּ הַתּוֹס' מִנְכֻנסָה לְרִשׁוֹת הַבְּעַל וְכַתְּבַל לְחַלֵּק בְּכַף וְלְכַף דְּחָה בְּקִנְהָ דְבָרֵי הַלְבוּשׁ שְׁתַּמָּה עַל הַרְמ"א וְהָאָרִיף בְּזָה: מִתְחַלָּה אַעֵן וְאוּמַר שְׁבַגּוּף הָעֵנִין שֶׁכ' טַעֲמָא דְמִצָּה זֹו אִיתְּרַע מִשָּׂא"כ שְׁאָר הַמִּצּוֹת מִתְּאָמְרָה מְשָׁמִיָּה דְגַבְרָא רַבָּה פְּנוּמִיָּה ה"ה הַגָּאוֹן בְּעַל תּוֹרַת יְקוּתִיאֵל בִּס' שְׁהַדְפִּיס לָא כַּפִּיר וְקָרָא בְּשִׁמּוֹ וְשֶׁב הִפְהֵן שְׁם נְאָמַר שְׁנֵי תְּשׁוּבוֹת בְּדָבָר בְּסִימָן ו' וּבְסִי' מ"ב כ' כְּכַל הַחֲזִינוּן הִנֵּה מְמַשׁ אֲשֶׁר חֲזָה מַכ"ת וְהִבִּיא שְׁם מִדְּבָרֵי מְהָרִי"ל שְׁמַשְׁם לְקוּחִים דְּבָרֵי הַד"מ שְׁמִבְּנֹאָר שְׁם כּוּן.

וְאַמְנָם מ"ש מַכ"ת עַל הַלְבוּשׁ. הִנֵּה הַמְעִיֵּין בְּדְבָרֵי הַלְבוּשׁ יִרְאֶה שֶׁכ' וּנ"ל שְׁאָם נְאָמַר כָּאֵן הִיתָה ע"כ ר"ל שְׁלֵא הִיתָה בְּמִים אֵלָא עֲתָה נִפְלָה לְכָאֵן אִם כּוּן אֲפִילוּ הַחֲטָה מְוִתְרַת דְּלָמָּה נְאָמַר שְׁחֲטָה חֲמוּצָה הִיא וּלְפִי"ז מ"ש מַכ"ת לְתַרְץ דְּמִצָּה זֹו אִיתְּרַע כִּיּוֹן שְׁנַמְצָא בָּהּ הַחֲטָה זֹה רִיעוּתָא הִיא זֹו אֲדַרְבָּא מִתְחַלָּה נִדּוֹן עַל גּוּף הַחֲטָה דְּלָמָּה נְחַזִּיק אוֹתָהּ שְׂבָאוּ בָּהּ הַמִּים וְהַחֲמִיצוּהוּ וְלָמָּה לָא נְאָמַר שְׁמַעוּלָם לָא צְפוּ מִים עַל רֵאשִׁיָּהּ וּמָה שְׁנַתְּבַקְע' אֵינוּ רַק מַחֲמַת הַלִּישָׁה וְהָעֲרִיכָה אוּ דְבָר אַחַר גְּרַם לָהּ שְׁנַתְּהוּהָ בָּהּ קֶצֶת עֵיפוּשׁ וְהַפְסָד וּמַחֲמַת זֹה נַתְּבַקְעָה וּמַכ"ש לְפִי מָה שֶׁהוּא לְפָנֵינוּ בְּמִקּוֹר הַדִּין בְּרוּקָם וּבְמְהָרִי"ל וְלִכְּפָא שְׁם כְּלָל שְׁהִיָּה חֲטָה בְּקוּעָה רַק סְתָם חֲטָה שְׁנַמְצָאָת בְּמִצָּה וְאַף אִם נִדְחַק לְוִמַר דְּגַם שְׁם ע"כ דְּחִיק וּמוּקִי אֲנַפְשִׁיָּהּ דְּמִיָּרִי בְּחֲטָה בְּקוּעָה וְחִיּוּשֵׁינוּ לְחֲטָה שְׁנַתְּחַמְצָה מַחֲמַת שְׁשֻׁטְף מִים אֵלִיוּ הִגִּיעוּ דְּתוּלִין בְּמִצּוֹי שְׁמַחֲמַת שְׁהִיתָה בְּמִים נַתְּבַקְעָה וְאֵין תּוּלִין בְּד"א שְׁאֵינוּ מְצוּי וּלְפִי"ז שְׁפַתֵּי הַט"ז בְּרוּר מְלִלוּ דְּאוֹתָהּ מִצָּה אֲסוּרָה דְּשְׁמָא נִפְלָה לְכָאֵן חֲטָה ס' חֲמוּצָה מִמָּקוֹם אַחַר ר"ל דְּאֵין אָנוּ צְרִיכִין לְהַחֲזִיק מִים הִלְלוּ שְׁנִילוּשׁוּ מֵהֵם מִצּוֹת אֵלוּ שְׁהִיתָה הַחֲטָה בְּתוֹכָם דְּאוּקִי אֲחִזְקִיתָהּ אֵף ע"פ שְׁחֲטָה זֹו וְנִדְאֵי יֵשׁ בָּהּ ס' חִיּוּשׁ מְכַל מְקוֹם אֵין לָנוּ לְתַלּוֹת שְׁהִיתָה בְּאוּתָן הַמִּים דְּוּוּקָא רַק דְּבָר אַחַר גְּרַם לָהּ וּמ"ש מַכ"ת דְּהָא אֵין חוֹשְׁשִׁין לְסְתָם חֲטִין אֵינִי מְפִיר רְאִיָּה זֹו דְּשָׂאֵנִי הֵכָא שְׁיֵשׁ בָּהּ רִיעוּתָא שְׁהִיא מְבֻקְעַת לְפָנֵינוּ וְנִדְאֵי חִיּוּשֵׁינוּ וְזֹה פְּשׁוּט וְהַלְכָּהּ אֵין חוֹשְׁשִׁין רַק לְמִצָּה זֹו וְלֵא לְשָׂאָר הַמִּצּוֹת דְּמוּקְמִינוּ אֲחִזְקִיתָהּ וְכּוּן מְבֻנְאָר מִדְּבָרֵי הַט"ז בִּס"ק שֶׁאֲח"ז: גַּם אֲנִי תַּמָּה עַל מ"ש מַכ"ת לִיּוּשֵׁב קוּשִׁית הַתּוֹסְפוֹת דְּכְּתוּבוֹת גַּבֵּי הַמְחֻלֵּף פָּרָה בְּחִמּוֹר דְּהָכָא תּוּלִין הַקְּלָקוּל בְּבַעַל הַחִמּוֹר וְאַמְרִינוּ שְׁהִיָּה כּוּן קוּדָם שְׁהַחֻלֵּף דְּהָא רִשׁוֹת בְּעַל הַפָּרָה לָא אִיתְּרַע כְּלָל מִשָּׂא"כ בְּנִכְנָסָה לְרִשׁוֹת הַבְּעַל.

וְזֹה תִּימָה בְּעִינֵי שְׁחֻשֵׁב מַכ"ת שְׁנַעְעֵלָם זֹה מֵהַתּוֹס' וְהַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים דְּז"א דְּהִתָּם רִשׁוֹת בְּעַל הַפָּרָה אִיתְּרַע שְׁכַּבְרָ מְשֻׁבָּ בְּעַל הַחִמּוֹר אֵת הַפָּרָה וְנִדְמִי לְנִכְנָסָה לְרִשׁוֹת הַבְּעַל דְּאִיתְּרַע רִשׁוֹת הַבְּעַל וְאֵין זֹה רִיעוּתָא דְּבַעַל הַחִמּוֹר מָה שְׁנַמְצָא מֵת בְּרִשׁוֹת דְּלֵא אִיכְפַת לְכוּן בְּמִקּוֹם רַק בְּבַעַל הַמָּמוֹן וְאַפִּילוּ עוֹמְדָת בְּאַגָּם וּמֵת וּכְמוֹ שְׁמִבְּנֹאָר לְהַדְאֵי בְּדְבָרֵי רַש"י

וכמ"ש התוספות ג"כ בד"ה פלה בבית אביה לקידושין דליכא למימר דאיתי אליבא דרבה ומטעם פאן נמצא דז"א דהכא איתרע רשות בעל הפרה.

וראיתי שמכ"ת בד"ה ואשיב לראש פשחזר על הראשונות פתב וז"ל ונהרי בברנו לדברי התוס' אליבא דשמואל דמה"ט על בעל החמור כו' ואף דמסקנא לא קאי הכי כו' וה"נ אחר שמשך בעל הפרה הוי פאילו איתרע רשות בעל הפרה כו' אבל אי לא"ה הנה מסתבר פשמואל לתלות שפן הנה קודם התליפין אף שרשותו לא איתרע כו' הנה כו' בעצמו שרשות בעל החמור לא איתרע פדברי רש"י אלא שגראה מדבריו דבס"ד הוי משמע ליה לפי שנמצא החמור מת בבית בעל החמור תולין שפבר הנה מת משא"כ בנכנסה לרשות הבעל ומיירי שפבר היא ברשות הבעל ואין מחזיקין מרשות לרשות ולמסקנא סבירא להו דבנכנסה לחופה אף שעודה אצל האב על הבעל להביא ראיה וכ"ז אינו במשמע לענ"ד דנדאי גם בס"ד ידע מזה שאין חילוק בין אם היא ברשותו של בעל החמור או לא וכן בזהו דנכנסה לרשות הבעל דע דמיירי אף בכה"ג שעודה אצל האב ואפ"ה על הבעל להביא ראיה שאין מציאות הריעותא תלוי בבית מי שהיא עתה שם רק מי שיש להסתפק בו ולומר שנסתפקה שדהו וא"כ בעל הפרה ונכנסה לרשות הבעל שוין דבתרנוייהו יש להסתפק שלא ברשותו נולד פינו שפבר משך וכאן פינו שפבר נכנסה לחופה ולכך הוצרכו התוס' לחלק ביניהו דגבי מומין טעמא משום דלא מחזיקין שיהיה קודם ב' רשויות ולפי דברי מכ"ת דבס"ד הנה סובר שתלוי בנמצא בביתו תלינן בו הריעותא אם פן מאי פריה ממחט שנמצא כו' ואמאי בעל הבהמה נייתי ראיה ונוקנים ולדברינו לק"מ דהא באמת נמצא הטרפות ברשות הטבח ואין להחזיק ריעותא מרשות לרשות ואמרין שאצלו נולד הטרפות וכמו נכנסה לרשות הבעל א"ו דליתא להא וגם בס"ד ידע דעיקר תלוי מי שנקרא בעל הממון ואם פן א"ש דבשלקמא אי הוי אמרינן דעל בעל הפרה להביא ראיה אלמא דתלינן בו הריעותא שפבר נעשה המשיכה וה"נ צריה הטבח להביא ראיה ע"כ טעמא לפי שהטרפות נמצא בבהמתו שהוא מרא קמא א"כ גם שם הרי נמצא בבהמתו ובעל הבהמה נייתי ראיה וניקום ולמסקנא באמת אמרינן פינו שרשות בעל הפרה איתרע ליה עליו להביא ראיה פהו דנכנסה לרשות הבעל שרשותו איתרע ולא מחזיקין שיהיה קודם ברשות האב דלא מחזיקין מרשות לרשות ור"ל דהאי רשות איתרע משא"כ רשות האב או רשות בעל החמור אבל דבס"ד לא הוי אפשר לחלק בקדוה ולכך הוצרכו התוס' לכתוב מחמת ב' רשויות.

ופשוט: ודרך אנב אכתוב מה דאמינא לתרץ מה שהקשה לי א' מהמשפילים דהש"ס פריה ומאי פסקא ולכאורה הו"ל לאקשוני בפשיטות טפי דאפילו שפיר פסיקא ליה סתמא דמלתא דלא יהיב דמי מפל מקום לא הו"ל למינקט האי לישנא והו"ל לאשמועין רבותא דאף אם אירע שנתן דמים בעל הבהמה בעי לאתויי ראיה.

ואמרתי לפום ריהטא דלכאורה יש לדקדק למה נקט לא הוגלד כו' דאף בהוגלד הוי מצי למיתני וקודם ג' ימים אף י"ל דאף קודם ג' ימים נמי פן הוא לפי מ"ש הרשב"א גבי גבינות דכל שע"כ לומר שפבר יצאה מחזקתה זמן מה א"כ י"ל שזה ימים פביר שיצאה מחזקתה ולפ"ז י"ל דה"פ הוגלד פי המפה בידוע שהוא ג' ימים קודם שחיטה וא"כ אף קודם ג' צריה בעל הבהמה להביא ראיה רק בלא הוגלד אמרינן המע"ה ובזה מיושב מה

שְׁהַקְשָׁה בְּחִידוּשֵׁי מַהֲרִי"ט דְּהָא ע"כ שְׂמוּאֵל כַּר"ג סְבִירָא לֵיהּ וְאִם כֵּן מַאי קוּשְׁיָא מְבַרְיָתָא דְּמַחֲט דִּילְמָא אֲתִי כַר' יְהוֹשֻׁעַ דְּסְבִירָא לֵיהּ חֲזַקְתָּ מְמוֹן עֲדִירָא מְחֻזְקַת הַגּוֹרֵף וּכ"ש מְחֻזְקַת מָרָא קָמָא יַעו"ש וּלְפַמ"ש י"ל דְּלֹא מְצִי לְאוּקְמִי כַר"י דַּא"כ קָשָׁה אַף בְּהַגְלֵד וְקוֹדֵם ג' נְמִי יְהֵא הַמַּע"ה דַּאֲע"ג דַּע"כ זֶה פְּמָה שְׂיִצְאָה מְחֻזְקַתָּה מְפָל מְקוּם אִין פְּאֵן רַק סְפַק שְׂמָא קוֹדֵם לְכוּ יִצְאָה וַא"כ חֲזַקָה דְּמְמוֹן מְכַרְעַת.

אַף דְּזֵה דְּוִוּוּקָא בַּס"ד שְׁהִיָּה סוּבְר דְּמַאי דְּאֲמַרִּין הַמַּע"ה הִיָּינוּ כֹּל שְׁהוּא מוֹצִיא בֵּין הַטְּבַח בֵּין הַבַּעֲהָ"ב מִשָּׂא"כ לְפִי מַאי דְּמַסִּיק דְּמִיָּרִי בְּדִלָּא יְהִיב טְבַח דְּמִי א"כ לְעוֹלָם בַּעַל הַבְּהֵמָה הוּא הַמוֹצִיא וּלְפ"ז הָא דְּנִקְט בְּלֹא הַגְּלֵד רְבוּתָא קַמ"ל דְּלֹא מְבַעֲיָא בְּהַגְלֵד וְקוֹדֵם ג' דְּאִיתְרַע חֲזַקָה דְּגוּפָא זְמַן מַה קוֹדֵם פְּשִׁיטָא שְׂצָרִיף לְהִבִּיא רְאִיָּה אֲלֵא אֲפִילוּ בְּלֹא הַגְּלֵד מְפָל מְקוּם בַּעַל הַבְּהֵמָה צָרִיף לְהִבִּיא רְאִיָּה אַעפ"י שְׂלֹא אִיתְרַע הַחֲזַקָה דְּקוֹדֵם כֹּלָל וְאִם כֵּן י"ל דְּהַשְׁתָּא שְׁפִיר מְצִי אֲתִי כַר' יְהוֹשֻׁעַ דַּאִית לֵיהּ חֲזַקָה דְּמְמוֹנָא וְהַלְפָּה בֵּין רִישָׁא וּבֵין סִפָּא בַּעַל הַבְּהֵמָה צָרִיף לְהִבִּיא רְאִיָּה כִּינּוּן שְׁהוּא הַמוֹצִיא דְּהָא לֹא יְהִיב טְבַח דְּמִי וְסִפָּא רְבוּתָא קַמ"ל כַּמ"ש וְהַשְׁתָּא אִם בְּאֲמַת יְהִיב הַטְּבַח דְּמִי הַטְּבַח צָרִיף לְהִבִּיא רְאִיָּה כִּינּוּן דַּר' יְהוֹשֻׁעַ אֲזִיל בְּתַר חֲזַקָה דְּמְמוֹנָא וּמִיָּוֶשֶׁב קוּשְׁיַת הַמְּשֻׁפְּלִים הַנְּ"ל דְּלִיתְנִי אַף בְּיְהִיב טְבַח דְּמִי דְּהוּי מְצִי לְמִימַר דַּאֲתִי כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וּלְכֹף הַנְּצָרָה לְמַכְרָה מַאי פְּסָקָא: וְאֲשִׁיב אֵל גּוֹף הַגְּדוֹן הָא דְּחֻדִית לֵן מַכ"ת דַּאֲוֹתוֹן הַמְּצוֹת שְׂנַחֲתָכוּ מִן הַעֵיפָה לֹא אִיתְרַע חֲזַקְתִּיָּהּ וּכְבָר פְּתַבְתִּי שַׁכ"כ בְּשׁו"ת וְשֵׁב הַפֶּהן בְּאַרְנֹפָה וּבִיָּאָר עַפ"ז ג"כ הָךְ עֲוֹבְדָא דְּרוּקְחָא בְּדִלִי מְלֵא מִים שְׂנַמְצָא חֲמִץ בְּתוֹכוֹ שְׁהַתִּיר הַתְּבָשִׁיל וְאָסַר הַמִּים וּכ' דַּמַּה"ט אֲתִי עֲלָה וְגַם מְדַבְרִי הָאֲלִיָּה רַבָּה ז"ל נְרָאָה שְׂפִנוֹן לְסַבְרָא זֹו בְּמִלּוֹת קְצָרוֹת.

וּלְעַנ"ד לֹא נִתְחַנּוּן לִי כֹּל הַצְּנוּרָה דְּכִינּוּן שְׁחֻטָּה זֹו מְבֻקְעַת וְיֵשׁ בָּהּ חֲשִׁשׁ חִימוּץ וְנִמְצָאָת בְּמַצָּה זֹו א"כ וְדַאי יֵשׁ לִילָף אַחַר שְׁעַת מְצִיאָתוֹן מְזַמֵּן לְזַמֵּן וְלוֹמַר שְׁהִיָּה כְּאֵן מַעַת גְּלִגּוּל הַעֵיפָה דְּהָא שְׁעַת מְצִיאָתוֹן חֲזַקָה גְּמוּרָה הִיא כְּמוֹ שְׁהַאֲרִיף בְּזֵה מַכ"ת וַא"כ מַה מְקוּם לְחַלֵּק בְּזֵה בֵּין מַצָּה לְשָׂאָר מְצוֹת שְׂנַחֲתָכוּ מַעֵיפָה זֹו עֲצָמָה דְּמַצָּה זֹו שׁוּם מַה אָנוּ אוֹסְרִין אוֹתָהּ עַל שׁוּם רִיעוּתָא שְׂנַמְצָא בָּהּ וַא"כ גַּם שָׂאָר הַמְּצוֹת הֵלֵא אָנוּ מְחֻזְקִין שְׁהִיָּתָה הַחֻטָּה שָׁם בְּעוֹדָה מְחֻבְּרַת יַחַד וְהַגַּע עֲצָמָה בְּעֵיפָה שְׂנַחֲתָהּ מְקַצְתָּהּ וְאַח"כ נִמְצָא עַל הַמְּקַצְתַּת הַנְּשָׂאָר בְּמְקוּמוֹ שְׂרַץ הָא וְדַאי שְׁגַם הַמְּקַצְתַּת שְׂנַחֲתָהּ מִשָּׁם טְמֵא דְּאֲזִילִין בְּתַר שְׁעַת מְצִיאָה וְאֲמַרִּין שְׁהַשְּׂרַץ הִיָּה כְּאֵן מִתְחַלֵּה וּמַה בְּכֹף שְׁזֵה הַמְּקַצְתַּת נִחֲתָהּ קוֹדֵם שְׁנוּלֵד הַס' וּמְמַקּוּמוֹ הוּא מְוַכְרַע בְּהָא דְּקִאֲמַר הַלֵּל לְשָׂמַי בְּקוֹפָה שְׂנַשְׁתַּמְשׁוּ בָּהּ טְהוּרוֹת בְּזוּיוֹת זֹו וְנִמְצָא שְׂרַץ בְּזוּיוֹת אַחֲרַת שְׂטַמְאוֹת לְמַכְרַע אַעפ"י שְׁהַטְהוּרוֹת כְּבָר נִיטַל מִשָּׁם לֹא אוּקְמִי טְהוּרוֹת אַחֲזַקְתִּיָּהּ כִּינּוּן שְׂלֹא הִיָּה שָׁם בְּשְׁעַת מְצִיאַת הַשְּׂרַץ אֲלֵא דַּע"י מְצִיאַת הַשְּׂרַץ עֲתָה הוּי כְּפּוֹדַע לֵיהּ שְׁהִיָּה אֲזִי בְּקוֹפָה בְּהִיּוֹת הַשְּׂרַץ שָׁם וְה"נ דְּכּוֹנְתִי וְכוּן בְּנִגְעַב בַּא' בְּלִילָה הַרִי עֲתָה בְּשַׁעֲהָ שְׁהַשְּׂכִּים וּמְצָאוּ מַת אִין בּוּ רִיעוּתָא וְנִימָא דַּאוּקְמִיָּה אַחֲזַקְתִּיָּה דַּאֲזִי מִשְׁעַת נְגִיעָה לֹא נוֹלֵד הַס' וְדוּחֻק לּוֹמַר דְּשָׁם הִיָּה לוֹ ס' בְּשְׁעַת נְגִיעָה וְכַדְמִשְׁמַע מְלִישְׁנָא וַא"י אִם חִי אִם חִי אִם מַת וּלְפ"ז הִיָּה אֲפֻשָׁר לִיָּישֵׁב גַּם הִיא דְּרִאוּהוּ חִי מְבַעֲרַב דְּהַפְּנוּנָה בְּזֵה כִּינּוּן שְׂבַעֲרַב הִיָּה חִי לֹא הִיָּה מְקוּם לְסַפֵּק כֹּלָל שְׂמָא מַת רַק עַכְשָׁיו שְׁהַשְּׂכִּים וּמְצָאוּ מַת וּלְכֹף מְטַהֲרִין אֲבָל לֹא מִשְׁמַע כֵּן בְּש"ס שָׁם וּבְכָל דְּנֻכְתִי וְאִין לְהַאֲרִיף וְהִיא דְּקוֹפָה וְדַאי מְכַרְעָא דַּאֲף מַה שְׂנִיטַל קוֹדֵם שְׁנוּלֵד הַס' לֹא שְׂיָיָף לְאַחֲזוּקִי בְּטְהוּרָה וְאֲזִילִין בְּתַר שְׁעַת מְצִיאָה: וְלְכַאוּרָה הִיָּה אֲפֻשָׁר לּוֹמַר דְּוְדַאי הִיָּכָא שְׂיֵשׁ כְּאֵן רִיעוּתָא גְּמוּרָה כְּגוֹן שְׂרַץ

הנמצא על העיסה מטמאין הכל למפרע וכדכתיבנא ודכנותה אם החטה הזאת היא חמוצה ודאי לפנינו כגון שהוא מלוחלח מעל"ע ורפה אז אף מה שנוחטף קודם מציאתה אסור משא"כ פאן שאין פאן ריעותא ברוה רק מחמת הבקוע שבה אנו חוששין לה להחזיקה שהיתה במים אף שהמים בתזקתו ואין מחזיקין ממקום למקום מכל מקום מחמת הריעותא שבה חוששין לה וה"ה המצה שהיא נמצאת עתה בתוכה לפנינו איתרע לה וחישינו אבל במצות שנוחטכו קודם מציאת החטה בעיסה לא חישינו אף דמחמת שעת מציאתו אנו אומרים שהחטה היתה בעודם מחוברים עם עיסה מכל מקום אין מחזיקין לומר שחטה זו אסורה ודאי דאימר לא היתה במים כולל ואוקמי למצות אלו אחזקתיהו כיון דליכא בהו ריעות' לפנינו ולפ"ז ביהו דדלי מים שכ' הרוקח שתמה הט"ז ורצה בשו"ת הג"ל לרפאות על נקלה עפ"י סברא זו דכיון דמה שגלקח להבשיל היה קודם מציאת החמץ אוקי אחזקתיה ולפמ"ש אין מקום לזה דכיון שנמצא שם חמץ גמור מה בכך שלקחו משם מים קודם שעת מציאה הא מזמן לזמן מחזיקין ואמרינו שפאן נמצא פאן היו בשעת שאיבת דלי מהבור והרי אם נמצא שרץ בדלי אף המים שהיה קודם לכן ולקחום קודם מציאת השרץ טמאים וכ"נ ממתניתין פ"ב דטהרות המערה מפלי לכלי ונמצא שרץ בתחתון העליון טהור ול"ח שפא מן העליון נפל לתחתון משמע דאם נמצא בעליון אף מה שעירה לתחתון טמא דאמרינו שהשרץ היה שם קודם שהתחיל לערות ואם כן ה"נ דכנותיה ולכאורה יש לומר דגם שם גבי דלי כיון דבאמת אינו מחמץ בצונו רק דחוששין שפא היה שם פבוש והלכך אין לחוש לזה כ"א לאותו המים שנמצא החמץ שם אבל המים שלקחו כבר מוקמינו אחזקתיהו ואמרינו שלא היה פבוש בתוכם: אבל באמת ז"א לענ"ד דבאמת מחמת שעת מציאתו יש להחזיק שהיה שם משעה שפאו המים בדלי ואם כן ממילא דהוי פבוש (אבל יש מקום לפרש באופן אחר דבשעה שלקחו המים לצורך התבשיל עדיין לא היה מעל"ע משעת שאיבת הדלי ואין פאן פבוש ואשמעינו דל"ח שהיה החמץ בבור שאין מחזיקין ממקום למקום משא"כ לענין שאר המים כיון שעתה יש מעל"ע משעת שאיבה א"כ חישינו שהיה פבוש מאז שנשאב ואסור ואמנם כל פי האי לא הו"ל לסתום אלא לפרש) וגם בהך דחטה אין גלענ"ד לחלק בין חטה ודאי חמוצה דכיון דס"ס אנו חוששין לחטה זו שהיא חמוצה מחמת הריעותא שבה שהוא מבוקעת אף שאר המצות שלקחו קודם שנולד הס' אסור ואפשר שיש לדמות זה קצת להך סברא שכ' התוספות בנכנסה לרשות הבעל דקודם ב' רשויות לא אמרינו שהרי תצטרף לומר שהיה ברשות האב וגם שם היה קודם שנתארסה וכולי האי לא מחזיקין לומר כשעת מציאתו וה"נ כיון שצריך לומר שחטה זו היתה בעיסה בתחלת גלגולה וקודם לזה היתה במים ונתחמצה כולי האי לא אמרינו וגם זה צ"ע דהא שאנו חוששין שהיתה במים אין זה מחמת חזקה דמשעת מציאה רק מחמת שעינינו הרואות שהיא מבוקעת לפנינו.

ועכ"פ מ"ש מכ"ת וכ"כ בשו"ת הג"ל דלענין שאר המצות אמרינו דהשתא נפל תוך המצה זו וביאר בשו"ת הג"ל דמצה זו ה"ט כיון שעד עתה היינו מוחזקין שאין בה חטה איתרע חזקתה משא"כ בשאר המצות ולפמ"ש ז"א דשעת מציאתו מועיל להחזיק למפרע שהיתה שם החטה ואין זה מועיל מה שנוחטף קודם שנולד הספק: שוב ראיתי בדברי מכ"ת שכ' בתחלת לשונו וע"כ אשר העתיר הלבוש כו' אמרינו שפיר דכל המצות

פְּשָׁרִים דְּתַלְיִנָּן כְּאֵן נִמְצָא וְכֵן הוּא בַּמִּצְוָה שְׁנִיטְלָה לְמַקּוֹם אַחֵר כּו' נִרְאָה מְזֵה שִׁמְכ"ת
מִחֲזִיק בְּמַעוֹז הַחִילּוּק שְׁחִילְקָה הַמַּג"א בֵּין אִם נִמְצָא בַּמִּצְוָה שְׁבִיד הַמַּחֲלָק אוֹ בִּיד הָאֲחֵרִים
דְּבִיד הַמַּחֲלָק אֲסוּר דְּהוּי מְזֵמֵן לְזֵמֵן וּבִיד הָאֲחֵרִים דְּוִוּקָא הוּא דְּשָׁרִינָן שְׁאָר הַמִּצְוֹת דְּהוּי
מִמְקוֹם לְמַקּוֹם וּבִזְהָ לַעֲנ"ד הַסְּבָרָא פְּשׁוּטָה וּא"צ לְאֲרִיכוּת דְּלַעֲנִין אוֹתָהּ מִצְוָה גּוּפָא
אֲסָרִינָן לָהּ דְּחִיּוּשֵׁינָן שְׁמָא חֲטָה זֹה הִיָּתָה בְּפִימִים וְנִתְחַמְצָה כִּינָן שְׁיֵישׁ רִיעוּתָא בְּחֲטָה זֹה
חִיּוּשֵׁינָן לָהּ שְׁהִיָּתָה בְּפִימִים וְנִתְחַמְצָה וְנִתְחַמְצָה הַמִּצְוָה מִשָּׂא"כ לַעֲנִין שְׁאָר הַמִּצְוֹת אֵין
מִחֲזִיקִין מִמְקוֹם לְמַקּוֹם בְּאִסּוּר מִשְׁהוּ דְּרַבְּנָן וְאֲמָרִינָן שְׁלִמְצָה זֹה נִפְלָה בְּמַקּוֹם זֶה וְאֵין
מִחֲזִיקִין לְשְׁאָר הַמִּצְוֹת שְׁהִיָּתָה בְּמַקּוֹם אַחֵר וְטַעַם אִסּוּר מִצְוָה זֹה גַם כֵּן א"נ כ"כ לֹמַר
דְּהִיּוּנוּ מִחֲמַת דְּחִיּוּשֵׁינָן שְׁהִיָּתָה בְּפִימִים דְּמָה בְּכַף שְׁיֵישׁ רִיעוּתָא אֲטוּ רִיעוּתָא זֹה מוֹרָה לְנוּ
שְׁהִיָּתָה בְּפִימִים הִלְלוּ שְׁלֵשׁוּ בְּהֵם הַעִיָּסָה וְע"כ ל"א דְּרִיעוּתָא מְרַע הַחֲזָקָה אֲלֵא מָה שְׁיֵישׁ
לְדוֹן ע"פ רִיעוּתָא כְּגוֹן בְּחֲטָה מְבֻנְקַעַת כִּינָן שְׁיֵישׁ בְּהָ רִיעוּתָא חִיּוּשֵׁינָן לָהּ שְׁמָא הִיָּתָה
בְּפִימִים וְהַחֲמִיצָה אֲבָל לֹמַר מִחֲמַת שְׁיֵישׁ רִיעוּתָא נְבֻדָּה חֲשִׁשׁוֹת מְלִבִּינוּ מָה שְׁאִינָם עֲנִין
לְהַרְיֵעוּתָא כְּגוֹן בְּזוֹ שְׁנִצְטָרְדָּה לְחֹושׁ שְׁמָא הִיָּתָה בְּפִימִים אֵלּוּ וְהַחֲמִיצָה הַפִּימִים זֹה מְנִין לְנוּ
וְאֲדַרְבָּא יֵישׁ לְנוּ לֹמַר הַעֲמַד מִים אֵלּוּ עַל חֲזָקָתָם וְלֵא נִפְלָה בְּהֵם כָּלֵל וּא"ל דְּחֲזָקָתָם הַפִּימִים
אֵינָם מוֹעִילִים לְמִצְוָה זֹה וְכַמ"ש הַתּוֹסֵ' לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי רַב אֲשֵׁי דְּחֲזָקָתָהּ הִבַּת לֹא מְהִי לְאָב
דו"א חֲדָא דְּלֵא קי"ל הַכִּי וְעוֹד דְּכִינָן שְׁזַהוּ חֲשִׁשׁא דִּידָן שְׁמָא יֵישׁ כְּאֵן מִים חֲמוּצִים בְּמִצְוָה
אֲנִי אוֹמֵר הַעֲמַד הַפִּימִים עַל חֲזָקָתָן וְאִף שְׁנִמְצָא כְּאֵן חֲטָה אֵין זֹה רִיעוּתָא לְהַפִּימִים לְהוֹצִיאָן
מִחֲזָקָתָן וּא"ל דְּכִינָן דְּרִיעוּתָא זֹה שְׁהַחֲטָה מְבֻנְקַעַת מוֹרָה שְׁהִיָּתָה בְּפִימִים א"כ אֲתָה צָרִיף
לְהוֹצִיא מִים מִחֲזָקָתָן א"כ ל"ש חֲזָקָתָם הַפִּימִים ז"א דְּהָא הָרוּקַח כְּתִב בְּאַמַּת הַעֲמַד הַפִּימִים עַל
חֲזָקָתָן וְהִיּוּנוּ מִשׁוּם דַּע"ג שְׁאֲנוּ צָרִיכִין לֹמַר שְׁהִיָּתָה בְּפִימִים מ"מ לֹא אֲבָדוּ אֵלּוּ חֲזָקָתָן
כִּינָן שְׁעֲלִיָּהֶם אָנוּ דְּנִין עֲתָה וְכַמ"ש הַרְמַב"ן גְּבִי הָאוֹמֵר לְשְׁלוּחוּ צֵא וְקַדְשׁ כּו' שְׁאֵין
חֲזָקָתָהּ הַקְּרוּבִים שְׁאִינָם בְּאוֹת לְפָנֵינוּ מוֹעִיל וְה"נ דְּכִוּוּתָהּ וְגַם י"ל דְּנִפְלָה בְּפִימִים חֲמוּצִים
וְכַ"ג בְּאִנְפֵּן שְׁלֵא יֵצְאוּ הַפִּימִים מִחֲזָקָתָן אוֹ שְׁהִיָּתָה בְּפִימִים וְנִתְלַחֲלַח וְהַחֲמִיצָה אֲח"כ וְאִם
נֹאמֵר דְּלִכְּדָה הַמִּצְוָה אֲסוּרָה דְּטַפִּי יֵישׁ לְתַלּוֹת שְׁהִיָּתָה בְּפִימִים וְע"י הַפִּימִים בְּאֵה לְתוֹךְ הַמִּצְוָה
מְלוּמֵר שְׁנִפְלָה אֲח"כ עַל עִיָּסָה זֹה א"כ אִף אִם נִתְחַמְצָה גַם שְׁאָר הַמִּצְוֹת מִה"ט וְנִתְלַחֲלַח בְּמִצְוֵי
וְכַמ"ש הַמַּג"א לַעֲנִין אִם מְלֻחֲלַחַת מִעַל"ע (וְכַאֲמַת מ"ש הַמַּג"א בְּמְלֻחֲלַחַת צ"ע דַּמ"מ
שְׁמָא הִיָּתָה בְּפִימִים אֲחֵרִים וְנִפְלָה לְתוֹךְ מִצְוָה זֹה וְאִם תֹּאמֵר שְׁסָבְרָא הוּא שְׁבָאָה לְכָאן ע"י
הַפִּימִים שְׁנִילוּשָׁה א"כ אִף אִם אֵינָה מְלֻחֲלַחַת נְמִי) וְלִכֵּן נִלְעַנ"ד דְּטַעַמָּא דְּמִצְוָה זֹה דְּאֲסוּרָה
הוּא כְּפְּשׁוּטָה דְּלֵא מְבַעְעִי בְּאִפּוּיָהּ שְׁנִאֲסָרָה עַל יְדֵי שְׁקִבְלָה טַעַם מִהַחֲטָה אֲלֵא אִף בַּח'י
נְמִי דַע"י גְּלָגוּל הַעִיָּסָה יְהִיב טַעַמָּא כַּמ"ש הַט"ז בְּזֵה יַעו"ש.

וְרִאֲתִי שִׁמְכ"ת כ' שִׁהַד"מ וְהָאֲחֵרוּנִים כְּתִבוּ בְּהִבְנַת הַטַּעַם שְׁתַּלְיִנָּן שְׁהִיָּתָה בְּפִימִים
וְהַחֲמִיצָה וְלֹא מְצָאֵתִי כֵּן בַּד"מ וְלִכֵּן נִלְעַנ"ד דְּבָרֵי הַט"ז עֵיקָר וְכ"נ מְדַבְּרֵי הַפֶּר"ח וּא"כ
מ"ש בְּרוּקַח לְהַתִּיר שְׁאָר הַמִּצְוֹת הוּא כְּפְּשׁוּטָה דְּהַעֲמַד הַמִּצְוֹת וְהַפִּימִים עַל חֲזָקָתָן וְהַלְכָּה
אֵין חוֹשֵׁשִׁין שְׁמָא הִיָּתָה בְּפִימִים אֲלֵא תַלְיִין דְּלֵא נִפְלָה רַק לְמִצְוָה זֹה בְּלִבְד מִשָּׂא"כ אוֹתָהּ
מִצְוָה אֲמָרִינָן שְׁנִפְלָה לְשֵׁם בְּתַחֲלַת הַלִּישָׁה וְהִיָּתָה קֶצֶת חֲמוּצָה וּמֵאֵז עַד שְׁעַת אֲפִיָּה גְּמָרָה
חִימוּצָה: שׁוֹב רִאֲתִי בְּשׁו"ת וְשֵׁב הַכֹּהֵן הַנָּ"ל שֵׁם בְּסִי' ו' וּבְסִי' מ"ם דְּאִיָּהוּ אֲזִיל בְּשִׁיטַת
הַתּוֹסֵ' דְּלֵא אֲזִלִּין בְּתַר שְׁעַת מְצִיאָתָן כ"א מִשׁוּם חוּמְרָא דְּקַדְשִׁים מִשָּׂא"כ בְּחֻלְיִין הִיכָא
דַּאֲיָא חֲזָקָה קַמִּיָּתָא לֹא אֲזִלִּין בְּתַר שְׁעַת מְצִיאָתָן אִם לֹא הִיכָא שְׁיֵישׁ זֵמֵן מָה שְׁיִצְאָה

מחוקקתה דאיתרע לה ולפיכה שפיר המצות שניטלו קונדם או המים שבדלי מותרים וא"כ אין ראיה מפל מה שהבאתי לעיל גבי קנפה ומתני' דטהרות במערה מפלי אל פלי דהתם בקדשים מיירי (והנה הארכת ב' ענין זה והבאתי משנה ערוכה פ"ט דטהרות נמצא בגג המעטן טהור כו' ודברי התיו"ט ודברי התוס' חדשים שם ונשארה התשובה פמות שהיא אצל הרב ז"ל ולא החזיר לי ההעמק והמעט אשר לפני אשר פתבתי בתחלת העיון העמקתי פה) דברי מחו' ידידו: הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד שאלה מג שאלה אם יוצאין י"ח מרור בקריין שמללו אותו הנה ראיתי לש"ב הגאון בעל חוות דעת בפירוש הגדה שלו שמפקפק לומר שאין יוצאין י"ח מרור בקריין שמלל אותו לפי שכינון שמפיג טעמו וכה"ג בלפת משתנה לענין ברכה כמ"ש בחידושי הרשב"א לענין פרמינהו פרימא זוטא וא"כ אין יוצאין בו ידי מרור ע"ש.

וראיתי לברר הדברים פשמלה שלענ"ד נראה דיוצאין בו ואכתוב בקצרה הנה רש"י שם מפרש הך דפרמינהו פרימא זוטא פשאכלו חי מיירי וטעמא משום דס"ל דבמבןשול אף על פרימא רבא מברך שהפל והובא דיעה זו בטור אף בטור מביא בשם רב האי ובה"ג וכן דעת הטור גופיה דאדרבא אמבןשול קאי דבחי אין לברך רק שהפל אף במבןשול רצה לחלק בין פרימא רבה לזוטא ולזה קאמר דרב יהודה אמר אידי ואידי בפה"א והאי דפרמינהו פי היכי דנמתיק כו' ומצאתי פדבריהם בירושלמי דאיתא שם ר"ז בשם שמואל ירקות ששלקן אם בעינן בפה"א שחקן שהפל הרי מבואר להדיא דלענין שלוק קאי וכ"כ בש"ג בשם וכן הלפתות בין שחתיקן לחתיכות קטנות כו' שלוקין ומבןשולין אע"ג שנימוחו בפה"א כו' ע"ש ובזה א"ש טעמא דמאן דסבר דפרימא זוטא שהפל משום שהוא סובר פינו דנשלק והוא פרימא זוטא נדאי שהוא נמוח ובה"ג לאו במלתי קאי ולזה קאמר דליתא דהא דפרמינהו פי היכא דנמתיק כו' ונראה ברור למעיין שגם שיטת הרשב"א פן הוא דמפרש הא דקאמר הגי גרגלידי דלפתא כו' מיירי בשלקות פדברי הירושלמי ורוב הפוסקים דלעיל ונהו שכתב שם להביא ראיה דכל שנשתנה לגריעותא ע"י ששלקו פגון תומי וברתי מברך שהפל וז"ל והיינו נמי דמשמע לכאורה גבי פרימא זוטא דלפתא דאי לאו רב יהודה דאמר האי פרימינהו פי היכא דנמתיק טעמין הנה ס"ד לומר דלא מברכין בפה"א אלא שהפל משום דקא ס"ד דמפגם פגמינהו דאלמא פל מידי דמפגם בשלקות מגרע גרע בברכות ולהדין סברא תומי וברתי חיינ בפה"א שלוקים שהפל דמפגם פגים להו עכ"ל והנה ש"ב הגאון הנ"ל הבין דהרשב"א מפרש פשאכלו חי ובא ללמוד משם לדין שלקות והמענין יראה דז"א אלא דמפרש הא דפרימא בשלקות דר"ה הנה סובר דפרימא רבא לא נגרע בשלקים משא"כ זוטא עד שפא רב יהודה ואמר דגם זוטא אינו נפגם ואפשר דגם ר"ה ור"י לא פליגי במציאות אלא דר"ה ס"ל דכיון דפרימא זוטא הוא והוא נמוח לגמרי ולא ניקר עליו צורת הלפת הרי זה נקרא פגום מחמת השלקות ולזה בא רב יהודה לומר שאין זה פוגם פינו דלבסוף משביח ונמתיק טעמו טפי והרשב"א למד משם דכל שנפגם על ידי שנשלק ממה שהנה קונדם מגרע גרע בברכותיה אבל אם לא נשלק פלל רק שחתיכו לחתיכות קטנות מזה לא מיירי הרשב"א פלל ונראה דמודה דאפילו אם הוא נפגם קצת מטעמו על ידי השחיקה לא נקרא שניוי מחמת זה לשנות בברכתו ודוקא בשלקות שנשתנה על ידי האור שפיר אמרינן דכל דאשתני לגריעותא לאו במלתי קאי משא"כ בשניוי בעלמא וכמו אם היו

הפירות כבושין במים אפילו פחות ממעל"ע או כמושים וכיוצא בהם אע"פ שגשגתה ונפגם טעמם משום זה לא נשתנה ברכתם ורש"י שמפרש דאאכלו חי קאי וכו' בפרומא זוטא משום דאשתני לגריעותא נראה גם כן שאין ר"ל מחמת שינוי הטעם דאיהו יחלקו במציאות שר"ה יסבור הפרימא משנה הטעם לגריעותא ור"י יסבור שמשנה הטעם למעליותא אלא נראה כמו שפתי דר"ה הנה סובר דכאן שגחתה לחתיכות דקות גריעותא הוא שאין צורת הלפת ניכר עליה ולכה מברך שהכל ור"י אמר דלאו גריעותא היא דהאי דפרמינהו פי היכא דנמתיק כו' וזה מבואר ממ"ש בתה"ד סי' כ"ט לענין ליטווינגא שעושין מויינשיל כו' מניתי שם מ"ש דטרימא היינו דבר הפתוש קצת ואינו מרוסק משמע דאם היו מרוסקין הרבה מברכין שהכל משום דלא במלתייהו קנימי וגם הומלתא פרש"י שמפטימין בשמים פתושים בדבש ולזה כתב די"ל דהטעם משום דאורתייהו בהכי לכתוש ולשחוק כל הבשמים משא"כ בד"א שאין דרכו להיות תדיר מעוה ומרוסק ע"ש וזה הנה סברת ר"ה גבי לפת דפרימא זוטא אין דרכו כ"כ והוי פשינוי לגריעותא ולכה הנה סובר דמברך שהכל ור"י סובר דאף על גב דגבי טרימא דתמרי אם הנה מרוסק הרבה אינו מברך בפה"ע מפל מקום בזה דפרמינהו פי היכי דנמתיק טעמא כו' לאו שינוי לגריעותא הוא אבל מפל מקום לא איכפת לן בשינוי הטעם קצת ולכן במרור שדרכו בכך למללו פשיטא שאין זה שינוי לגריעותא כלל אפילו לר"ה ואע"פ שפסיג קצת טעמו לא נפיק בזה מתורת מרור פיון שדרכו אכילתו בכך על ידי טיבול ומה שאינו מר כ"כ לא איכפת לן בהכי לגבי מרור שהרי מצנה בחזרת אע"פ שהיא מתוקה ואין בה מרירות כמ"ש הב"י ועיין בב"י סי' ר"ד שחולק על תה"ד וסבירא ליה דבכל גונוי מברך בפה"א אף שפתושין ביותר כמ"ש שם מדברי הרמב"ם ופשיטא שתכלין מפגיין טעמם על ידי כתישה ואפ"ה מברך עלייהו ברכתם הראוי להם: ואמנם בעיקר הדבר שרצה ללמוד מברכה לענין יציאת י"ח מרור נלע"ד דז"א דאפילו תימא לענין ברכה הא שגשגתה טעמו על ידי שחיקה או שליקה לאו במלתייהו קאי אין זה ענין לגבי לצאת ידי מרור דלענין ברכה שפיר אמרינן דלא שייך לברך עליו בפה"א פיון שמתולדות פרי האדמה הנה לו טעם אחר ועתה על ידי הכשרו לאכילה שנתבשל במים נסתלק ממנו טעם זה ובא לכלל טעם אחר לכה נשתנה ברכתו לברכת שהכל משא"כ לענין מרור פיון דטעם מרור בעינו והאיכא ומה בכך שגשגתה ברכתו מברכת בפה"א מחמת שהוכשר על ידי בישול המים או נשתנה על ידי שחיקה ושינוי לגריעותא הוא מפל מקום בעצמותו פרי האדמה הוא ועוד דאטו פרי האדמה פתיב באורייתא והא מרורים טובא חשיב התם בש"ס דף ל"ח שיש מהם פרי העץ ויש מהם שתחלת ברכתם שהכל ואף על פי שגדולי קרקע הם וע"ש ברש"י דחרחבינא היינו סיב שסביב הדקל ובברכות דף ל"ו אמרינן דקורא דהיינו סיב שסביב הדקל מברך שהכל דלא נטעי אינשי אדעתא דהכי ע"ש ולכאור' יש להביא ראיה דגם במרור לא יצא י"ח כשגשגתה ברכתו ע"י שליקה דהא אמרינן שם בברכות דף ל"ח מתיב ר"י ב"ש ירקות שאדם יוצא כו' לא כבושין ולא שלוקין ולא מבושלין ואי ס"ד במלתייהו קיימו שלוקים אמאי לא ומשני שאני התם דבעינו טעם מרור וליכא ופרש"י אבל לענין ברכה שם פרי עליו ע"ש (ועיין בפ"י בפסחים דף ל"ט שכתב והא דלא מקשינן מהכא למ"ד בפרק פיצד מברכין דבשלקות במלתייהו קיימו דמ"מ אין יוצאים בהם דלכ"ע טעם מרור בעינו וליכא

ובמחכ"ת הרמה אגב שיטפא העלים עיניו הטוהרים כי באמת הש"ס בברכות פריה מהך מתניתין ומשני דבעינן טעם מרור וליכא) מבואר מזה דבס"ד דש"ס הנה סובר דלא איכפת לן בטעם מרור רק הטעם שאין יוצאין בשלוקין משום דלאו במלתניהו קנימי וכמו שמועיל השנינו לענין הברכה פן מועיל השנינו לענין חובת מרור: אף אחר העיון ז"א דבלא"ה צריה להבין דברי הש"ס דברכות שם דקאמר דרש ר"נ שלקות כו' ואני אומר במחלוקת היא שנויה דתנא יוצאין ברקיק השרוי כו' אבל לא במבןשל ופרש"י דתו לאו לחם איקרי ומעודי היתיה משתומם דמה ס"ד לדמות זה לזה דהתם לחם בעינן והבישול מבטל מתורת לחם משא"כ בזה דפרי האדמה הוא פדמעיקרא אלא ששלוקו והכשירו לאכילה ומה מבטל שנייה בזה לומר שגששתנה ברכתו ואפילו אם נימא דסבירא ליה דכיון שגששתנה טעמו גששתנה ברכתו מ"מ עכ"פ אפס מקום לדמות הך דשלקות להך דמצה וללמדו משם כיון דשם שנייה ביטול הענין שחובת מצה תלוי בו ובפרי ששלוקו לא נתבטל הענין שחובת הברכה תלוי בו ועתה התבוננתי ועמדתי ת"ל על אמתת הדבר עפ"י סוגיית הש"ס דפסחים דף מ"ב דאמרינן התם בפסח שצלאו ואח"כ בשלו דחייב ופריה אמאי הא צלי אש הוא אמר ר"כ הא מני ר' יוסי הוא דאמר שאין יוצאין במצה מבןשל ונתוס' שם הקשו דא"כ ל"ל קרא דבשל מבןשל לרבוני דהא מסבירא ידעינן דבישול מבטל אפיהה פדאמר ר"י גבי מצה ותיקצו דר"כ סבר דר"י יליף מבשל מבןשל דבישול מבטל אפיהה ושם בד"ה אבל לא במבןשל כתבו דטעמא דר"י דהבישול משוי ליה מצה עשירה ומייתי דכי היכא דר"י סבר דבישול מפיך מתורת אפיה לשניה מצה אפיהה פאלו לא נאפה ה"נ גבי פסח עוקר בישול שם צלי ועוד כתבו שם בד"ה עולא אמר כו' דהא דמדמי הכא פסח לבישול מצה היינו דלא כמסקנא דברכות דקאמר התם דר"י דאית ליה במצה דבישול מבטל אפיהה ה"נ בישול מבטל שם ירק ודחי ע"כ לא קאמר ר"י אלא דבעינן טעם מצה כו' ע"ש והנה אא"ז מהרש"א ז"ל תמה על דברי התו' אלו דאף למאי דדחי הש"ס דר"י קאמר הכי משום טעם מצה היינו שאינו דומה לשלקות משא"כ לגבי פסח שפיר דמי למצה אף למסקנא משום דבעינן טעם פסח וליכא ומ"ש מהרש"א לתרץ דשאני מצה שאינו בעין שנימות הוא תמוה דהא להדיא אמר ר"י שאין יוצאין במבןשל אע"פ שלא נימות וצריה לדחוק וליישוב דבריו ז"ל.

אף נלענ"ד לתקן שיהיו דברי התוס' קיימים ברווחא ע"פ דברי התוספות דלעיל שהבאתי והמורם מהם דגם ר"י לא מצד הסבירא קאמר דאין יוצאין במבןשל רק מחמת הלימוד דבשל מבןשל דכתיב גבי פסח והיינו דלא כמסקנת הש"ס דברכות דר"י משום דבעינן טעם מצה קאמר דהוא מצד הסבירא אלא השתא סבר דנדאי הנה מציינן למימר כיון דמעיקרא קודם הבישול הנה בי טעם מצה לא פקע מיני' אף כיון דחזינו דקרא מרבה בפסח צלאו ואח"כ בישולו לחייבו משום בישול הפסח וע"כ לומר דסברת הפתוב הוא שהכשר הבישול הבא באחרונה הוא עוקר ההכשר שלפניו דהיינו הצליה וה"ל פאילו לא נצלה פלל וה"נ במצה הבישול עוקר האפיה שלפניו וה"ל פלא נעשה בו הכשר האפיה פלל וה"ל מצה עשירה דבתי בתרא אזלינן והכי אזלא נמי סוגיא דברכות למאי דקאמר ר"נ במחלוקת היא שנוי' כו' דכיון דחזינו דר"י סבירא ליה דהכשר האחרון הוא מבטל הראשון ועוקרו לגמרי וכדאשכחן בפסח שהכשר הבישול הוא עוקר הכשר הצלי א"כ כמו כן גבי שלקות דמבטל ממנו הברכה דפרי האדמה שהיינו מברכין על הפרי

הלזו לפי שתחלת הכשירו לאכילה היא על ידי תולדות האדמה שהולידה והצמיחה והכשירתו לאכילה ועתה שנתבשל פקע מינה' ההכשר הזה ונקטינו טפי מה שהוכשר עתה לאכילה על ידי הבישול במים שעל ידי זה הוא מוכשר עתה לאכילה ונעקר ההכשר הראשון ולכן פינון שע"י שליכתו במים הוכשר עתה לאכילה מברך שהכל ובמסקנא דברכות דר"י ס"ל דטעם מצה בעינו סבירא ליה דבאמת ר"י לא ס"ל גבי פסח רבוייא דבשל מבושל למילף מינה בעלמא דשם מבושל עליו אלא משום דבעינו טעם מצה דהינו שיהא לו טעם מצה ומסברא אמר ר"י דכיון שע"י הבישול נתבטל טעם האפיה שהכשירתו מה בכך דה"ל טעם מצה קודם הבישול ולכן אע"ג דלא אמרינן שעוקר האפיה ועושהו כמבושל מעיקרא מפל מקום אין כאן לחם עוני פינון שנתבטל טעמו וכיון דלא אמרינן שעוקר ההכשר הראשון ממילא דבשלקות אמרינן שפיר דבמלתיהו קיימי דאע"ג שהבישול בא אחריו והכשירו מ"מ לא פקע ההכשר הראשון שהוא ע"י תולדות האדמה ולשנותו להכשר בישול המים אלא אפתי שם פרי האדמה עליו ולא נשתנה ברכתו עליו: והנה נ"מ בין למאי דס"ד דטעמא דר"י משום דהבישול עוקר האפיה ובין המסקנא דטעמא דר"י משום דהבישול מבטל מצה ממנו בתרתי חדא לענין שלקות כמבואר בש"ס ואידך לענין פסח שצלאו ואח"כ בשלו דאם נימא דר"י לא סבירא ליה מטעמא דנתבטל טעם מצה רק משום שמבטל הכשר אפיה שלפניו ומבטל לגמרי פאלו לא היה כאן הפשר הזה כלל זה דבר שאינו מצד הסברא החיצונה רק מצד דס"ל דרבוייא דבשל מבושל דכתיב גבי פסח אתי לצלאו ואח"כ בשלו חזינו דסברת הפתוב דהבישול עוקר הכשר הצלי שלפניו ונותן עליו שם בישול לחיבו משום פסח מבושל ומינה ילפינו למצה ולוקה עליו מחמת לאו דאל תאכלו מבושל משא"כ אם נאמר כמסקנא דטעמא דר"י משום בישול מצה שהוא מצד סברא א"כ לאו מצד דדרשינן ובשל מבושל אתינו עלה ולפי"ז אף דנימא נמי הו סברא לענין פסח גם כן דאתי בישול ומבטל טעם הצלי ואנו בעינו שיהיה הפסח טעם של צלי אש מפל מקום פינון שאינו רק מבטל טעם הצלי אבל אינו עוקר הכשר הצלי ואין לתת עליו שם מבושל דהכשר הצלי שקדמו לא פקע מינה (והינו דקש"י ליה להמקשן אלא צלאו ואח"כ בשלו הא צלי אש הוא ובנדאי גם המקשן ידע שי"ל דנתבטל טעם הצלי על ידי הבישול רק דמ"מ קשיא ליה דאיך באת לחיב עליו משום מבושל פינון שכבר הוכשר על ידי צלי תו לא פקע השם הזה ממנו אף שנתבטל טעם הצלי ממנו לענין לתת עליו מלקות דבישול בתר שמא אזלינן ולא בתר טעמא וע"ז משני ר"כ דר"י הוא דאיהו באמת סבירא ליה שהבישול עוקר האפיה לגמרי פאלו לא נאפה ולכן גם כאן הבישול עוקר הצלי לגמרי פאלו מעיקרא הוכשר בבישול לבד ושפיר לקי משום מבושל) וא"כ לא לקי עליה משום לאו דמבושל כלל.

וממילא דלק"מ מה שהקשה אא"ז מהרש"א דלמה כתבו התוס' והינו דלא כמסקנא כו' דהא למסקנא נמי א"ש משום ביטול טעם פסח והדבר ברור כמ"ש דהשתא קיימינן דחייב מלקות משום בישול שהתורה חידשה הלכה שהבישול עוקר הצלי ומינה הוא דילפינו למצה והינו בס"ד אבל למסקנא דאינו עוקר רק מבטל אין כאן מלקות דמבושל כלל והו ברייתא דקתני מלקות קאמר וא"א לפרשו חייב משום צלי אש דהא תני ליה בחד בבא עם בשלו ואח"כ צלאו ולכך שפיר כתבו התוס' דסוגיא דהכא לא אתיא לפי המסקנא דקאמר בטעמא דר"י משום דטעם מצה בעינו וליכא.

ואתה תחזה מה עמקו מחשבת רבותינו בעלי התוס' ז"ל שכתבו הך מלתא דסוגיא דפסחים דמדמי פסח לבישול מצה דלא פהמסקנא על מלתא דעולא ובאמת ה"ל לכתוב זה על דברי ר"כ ולפי מ"ש א"ש דבדר"נ מלתא דפשיטא הוא דהוי דלא פמסקנא דהא מוקי הך ברייתא דצלאו ואח"כ ביטלו דחייב מלקות כר"י דסבירא ליה הכי גבי מצה והיינו משום דילף מצה מפסח דבישול עוקר הכשר הצלי לגמרי מחמת ריבוייא דבשול מבושל אבל במלתא דעולא הנה אפשר לומר פנין דקאמר אפילו תימא ר"מ ושאני הכא דרבי קרא וע"כ דסבירא ליה דמצד סבירא אין לומר כלל שעוקר הכשר הראשון רק היכא דאיכא רבויא וא"כ גם לר"י פן הוא רק דר"י מטעמא אחרניא הוא דסבירא ליה דבעינו טעם מצה ולפי"ז אין לדמות פסח למצה אף לר"י ולכן כתבו הכא מדמי כו' ר"ל דאף עולא נמי מדמי להדדי וכמ"ש לבסוף מדלא דחי דברי ר"כ והו"ל דאף ר"י לא קאמר אלא משום טעם מצה ובפסח בין לר"מ ובין לר"י עוקר הכשר הצלי מרבוייא דקרא אלמא דגם עולא מודה בהא לרב פהנא דגם לר"י לא הוי הטעם משום טעם מצה רק משום דסבירא ליה למילף מפסח דאיכא רבוייא ועולא לטעמיה דסבירא ליה גם בשלקות לר"י מברך שהכל דהא בהא תליא פנין דבפסח שם מבושל עליו ילפינו מיניה למצה ושלקות לאפוקי ממלתייהו ולאוקמיה בשם מבושל שהפשר הראשון פקע לגמרי וראיתי בפ"י בברכות דף ל"ח בד"ה ונאני אומר כו' וכה"ג בפסחים דף מ"א לענין פסח שצלאו ואח"כ ביטלו נמי מסקינן שפיר דלא שניף פלוגתא דר"מ ור"י דאפשר דר"י נמי מודה פנין דלאחר בישול נמי יש בו עדיין טעם צלי עכ"ל והוא תמוה שלא הוזכר בפסחים שר"י יודה לפטורא רק איכא אומר עולא דאפילו ר"מ מודה בפסח לחיובא ע"ש (ואם הנה פדבריו בזה הוי א"ש בפשיטות קושניית מהרש"א וקצרת) ויש לי בזה עוד ענין נאה בשיטת רש"י דס"ל דלקי משום כ"א צלי אש ובנישוב דברי הרמב"ם שם ואין פאן מקומו והמענין יראה שהדברים שכתבתי ברורים נכונים וישירים למוצאי דעת: ועפ"י הדברים האלה מבואר היטב קושניית הש"ס בברכות דפריף מרור שאין יוצאין בהם שלוקים כו' ואי ס"ד במלתייהו קנימי שלוקים אמאי לא ולכאורה תמוה דלמאי דלא ידע הך טעמא משום דבעינו טעם מרור אמאי ניחא ליה דהא אפילו תימא לאו במלתייהו קנימי הא מ"מ שם מרור יש פאן ומה"ל לתלות חובת מרור בברכה אף לפי מ"ש א"ש דבפסחים דף ל"ח אמרינן דמרור מין זרעים דומיא דמצה ובמצה בעודו חטה פרי האדמה מיקרי וכו' ברכתו פדאמרינן הכוסס את החטה כו' והכשר פריו מתולדות האדמה הוא ודומיא דהכי במרור בעינו שיהנה פרי האדמה ואם נימא דע"י שליקה מתבטל ממנו תורת פה"א ולכך בירקות ששלקן מברך שהכל א"ש הא דא"י בירקות שלוקין חובת מרור פנין שהפשר השליקה עקר תורת פה"א מינייהו ונאנו מין זרעים בעינו דומיא דמצה משא"כ אם נימא דשלקות במלתייהו קנימי ולא פרח שם פה"א מינייהו שלקות אמאי לא ומשני דלעולם שם פה"א עליו אלא דבעינו טעם מרור וליכא וכל זה לענין אם נשתנה הברכה מחמת השלקות דאז מצד דילפינו מפסח אמינו עלה דהבישול עוקר הצלי' וה"נ מה ששלקן עוקר תורת הכשר פרי האדמה ממנו לכן גם לענין חובת מרור פן הוא משא"כ אם שנינו הברכה מחמת ששלקן ואשתני לגריעותא אין זה מצד שנתבטל שם פרי מעליו רק מחמת שנתבטל חשיבותו אזל מיניה גם פן חשיבות הברכה וכמו קורא וכיוצא בו דכינון דלא נטעי ליה אינשי אדעתא דהכי לא

חָשִׁיב לְבָרֵךְ עָלָיו בְּרִכָּה פְּרִטִית אֲבָל מִכָּל מְקוֹם שֶׁם פְּרִי הָאֲדָמָה לֹא נִתְבַטַּל מִמֶּנּוּ כָּלֵל וּלְעֵגֶן חוֹבֵת מְרוֹר שְׁפִיר יֵצֵא וּכְמִשׁ"ל דְּלַרְשׁ"י בְּאַצְוֹנוֹתָ דְדַקְלָא אוֹ בְּאַרְקֵבְלִין שֶׁהוּא אֲצוֹנוֹתָ חֲרֻזִיתָא וּלְרִשׁ"י הוּא גַם כֵּן סִיב דְּקֵלָא וְעֵינִין בְּעִירוּבִין וּבְנֻדָּאי שֶׁבִּרְכָתוֹ שֶׁהִפֵּל כְּמִבְּנֵי בְּקוֹרָא דְדַקְלָא וְאַפ"ה ס"ל דְּיוֹצְאִין בּוֹ אַף דְּבְאַרְקֵבְלִין פְּלִיגִי שֶׁם הֵינּוּ מְשׁוּם דְסִבִּירָא לֵיהּ דְּלָאוּ מְרוֹר הוּא אֲבָל מְשׁוּם דְּלָאוּ פְּרִי הוּא לֹא פְּלִיגִי דֹּאע"פ שֶׁבִּרְכָתוֹ שֶׁהִפֵּל מ"מ פה"א הֵנִי וּמִחֲמַת זֶה הָיוּ יוֹצְאִין בּוֹ: וְהִנֵּה הָאֲרֻכְתִּי בְּכָל זֶה לְרִוּוּחָא דְמַלְתָּא אֲבָל הָעֵינֵקֶר בְּזֵה פְּדֻכְתִּיבְנָא מְעֵיקְרָא דְאִין פְּאֵן שִׁינּוּי לְגִרְעוּתָא כָּלֵל מִחֲמַת הַשְּׁחִיקָה וְה"נ אֲמַרִּינּוּ לְעֵיל דָּף ל"ו גְּבִי קַמְחָא דְחִיטִי דְמִיִּיתִי עֲלֵה מִשְׁמֵן זֵית דֹּאע"ג דֹּאשְׁתַּנִּי בְּמַלְתִּיהָ קֹאֵי וּמִשְׁנֵי דְהֵתֵם לִית לֵיהּ עֲלֻנְיָה אֲחֻרִּינָא הֵכָא אִית לֵיהּ עֲלֻנְיָה אֲחֻרִּינָא בְּפִת וּפִירִשׁ"י הַלְפָּה יֵצֵא מִכָּלֵל פְּרִי וְלִכְלֵל דְּרָף אֲכִילְתוּ לֹא בָּא כו' וּלְפִי זֶה ה"נ נִרְאֵה דָּאָף עַל גַּב דֹּאשְׁתַּנִּי כְּמוֹ טְחִינַת חֲטִיִּים שֶׁנֶּעֱשֶׂה קִמַּח בְּמַלְתִּיהָ קֹאֵי וְהֵכָא לִית לֵיהּ עֲלֻנְיָה אֲחֻרִּינָא וּבָּא לְכָלֵל אֲכִילְתוּ שְׁנוּטְעִין אוֹתוֹ מִתְחִילָה לְכַף לְאֲנָכְלוּ שְׁחוּק וּמְלוּל ע"י תְּעִירוּבוֹת חוּמָן וּכְיוּצָא בּוֹ וּכְמוֹ שֶׁמֶן זֵית שֶׁנֶּאֱכָל עַל יְדֵי אֲנִיגְרוֹן וּא"כ פְּשִׁיטָא שֶׁכְּשֹׂאוּכְלִין אוֹתוֹ בְּפִסְחָא כְּמוֹת שֶׁהוּא שְׁחוּק בְּלֹא חוּמָן שֶׁלֹּא נִשְׁתַּנֵּה בְּרִכְתּוֹ וְלִכְּנֵן אֲפִילוּ תִּימָא דְבִלְפָת כַּה"ג מִחֲשָׁב שִׁינּוּי לְגִרְעוּתָא שֶׁנֶּפְגַם טַעְמוֹ וְשִׁינּוּי לְגִרְעוּתָא שֶׁיֵצֵא מִכָּלֵל פְּרִי מ"מ אִין כָּל הַיְרָקוֹת שְׁוִין וּבִיָּרֵק מֵר שִׁינּוּי לְמַעֲלִיוֹתָא הוּא שֶׁעַל יְדֵי הַשְּׁחִיקָה מִפִּיג הַמְרִירוֹת קֶצֶת וְנוֹחַ לְאֲכִילָה יוֹתֵר וּא"כ לֹא נִתְבַטַּל שֶׁם פְּרִי מִמֶּנּוּ כָּלֵל דְּהָא עֵיקֶר הַטַּעַם דְּבַעֲי פְּרִי מְשׁוּם דְּבַעֲינּוּ מִין זְרַעִים דְּוּמְיָא דְמִצָּה וְהָרִי בְּמִצָּה גְּמִי אע"פ שֶׁטוּחֵן הַחֲטָה וְנִעֲשֶׂה קִמַּח לֹא נִתְבַטַּל שֶׁם מִין זְרַעִים מְעַלְיוּ וּכְיִנּוּן שֶׁעֲדִינּוּ לֹא פִקַּע שֶׁם פְּרִי מְעַלְיוּ וְגַם טַעַם מְרוֹר לֹא נִפְקַע מִמֶּנּוּ רַק שְׁאִין הַמְרִירוֹת חֲזֵק כְּבִרְאשׁוֹנָה נִרְאֵה שְׁאִין פְּאֵן בֵּית מִיחֻשׁ כָּלֵל: וְנִרְאִיתִי בְּשׁו"ת פְּנִיִּים מְאִירוֹת ח"ב סִימָן קי"ד דְּדוֹנָקָא בְּשָׂאֵר יְרָקוֹת אִין יוֹצְאִין בְּכַבּוּשׁ בְּמִים מַעַל"ע אֲבָל בְּתַמְכָּא שְׁקוֹרִין קְרִיִּין שְׁאֵנּוּ רֹאִין בְּחוּשׁ שֹׂאעַפ"י שֶׁשְׂרׁוּי כְּפָה יְמִים עוֹמֵד בְּטַעְמוֹ וְחִרְיֻפוֹתוֹ וְלֹא בְּטַל שֶׁם מְרוֹר מִמֶּנּוּ וּמִיִּיתִי רְאִיָּה מִדְּמִשְׁנֵי בְּעֵינֵן טַעַם מְרוֹר וְלִיכָּא מִשְׁמַע אִי אִית לְהוּ טַעַם מְרוֹר בְּמַלְתִּיָּהוּ קִיִּימִי וְכֵן בְּבִרְיִיתָא דְפִסְחִים דֹּאִיתָא כָּלֵל שֶׁל דְּבַר כָּל שֵׁישׁ בּוֹ טַעַם מְרוֹר יוֹצְאִין כו' וְלֹא לְחֻמָּם נִקֵּט זֶה אֱלָא לְאוֹרוֹי דָּאָף דְּכַבּוּשׁ כּוֹלֵל אַף מִים מ"מ אִם רֹאִים דְּמ"מ יֵשׁ לוֹ טַעַם מֵר לֹא בְּטַל שֶׁם מְרוֹר מִיִּנְיָה וְה"ה בְּקְרִיִּין שֶׁהַחוּשׁ מַעִיד שֶׁטַעְמוֹ מֵר וְחִרְיָף כְּמוֹ בְּתַחֲלָה שְׁפִיר יוֹצְאִין וְנִרְאִיתִי קֶצֶת נְזֻהָרִים וְלֹא דְקוּ כָּלֵל בְּזֵה עַכ"ל וּמִכָּלֵל דְּבִרְיוֹ אֲתָה לְמַד דְּלִדְיָדִיָּה הַדְּבַר פְּשוּט דְּשְׁפִיר יוֹצְאִין בְּקְרִיִּין שְׁחוּק דְּמ"ש בְּכַבּוּשׁ שֵׁישׁ לוֹ טַעַם מֵר כְּבַתְחִלָּה נִרְאֵה דְּלָאוּ דוֹנָקָא נִקֵּט דְּנֻדָּאי מְבַטַּל קֶצֶת אִם יִהְיֶה כְּבוּשׁ אַף פִּינּוּן שֶׁעַכ"פ טַעְמוֹ מֵר הִרְבֵּה בְּשִׁבִּיל דְּאֲמַעִיט חוּרְפִיָּה קֶצֶת אִין קִפִּידָא וְעַכ"פ לְעֵגֶן קְרִיִּין מְלוּל כָּל שֶׁעֲדִינּוּ לֹא נִתְבַטַּל הַמְרִירוֹת מִמֶּנּוּ כְּאֲשֶׁר עֵינֵינוּ הִרְוֹאוֹת שֶׁגַם אֲחֵר שְׁמוּלְלִין אוֹתוֹ אִם אִינוּ עוֹמֵד מְגוּלָּה זְמַן הִרְבֵּה עֲדִינּוּ הוּא חִרְיָף הִרְבֵּה שְׁפִיר יוֹצְאִין בּוֹ וְגַם יֵשׁ לְהִבִּיא קֶצֶת רְאִיָּה מֵהָא דְחֲשָׁבִינוּ כְּפָה מִיִּנְיָ מְרוֹר וְאַמְרִינּוּ עֲלֵה וְכוּלָן מְצַטְרְפִין לְכַוִּיָּת מְבֻנָּאֵר דֹּאע"פ שְׁלוּקָם מִכָּל מִין חֲתִיכָה קִטְנָה שֶׁהוּא פְּרִימָא זּוּטָא וּמְצַרְפֵּן לְכַוִּיָּת ג"כ יוֹצְאִין בּוֹ וְאִם נֹאמֵר דְּבַמְלִילָה נִפְיֵק הַמְרִירוֹת טְפִי מ"מ גַּם בְּחוּמָתָה לְחֲתִיכוֹת קִטְנוֹת מִתְבַטַּל הַחִרְיָפוֹת קֶצֶת וּא"כ נִתְּרָה דְּבִרְיָה לְשִׁיעוּרִין וְצָרִיף לִידַע אִיזָה נִקְרָא קִטְנָה וְאִיזָה נִקְרָא גְּדוּלָּה וּמִסְפֵּק הִנֵּה צָרִיף לְאַחוּז הַקָּלַח וּלְנִשְׁכוּ בְּשִׁינּוּי וּכְבֵר נִהְגוּ בְּכָל מְקוֹם לְפָרְמוֹ לְחֲתִיכוֹת וּפּוֹק חֲזִי מָה עֲמָא דְּבַר שֶׁכְּבֵר נִהְגוּ רַבִּים מְאַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה לְאַכּוֹל מְרוֹר

מלול שְהוּא נָקַל יוֹתֵר וְאִינוּ מִזִּיק כ"כ וְיוֹכַל לְאָכֹל מִמֶּנּוּ כְּזֵית שְׁלֵם וְלִקְיָיִם הַמְּצֹנָה כְּתִיקוּנָה וְאִין לְפִקְפִק בְּדָבָר וְכִמְדוּמָה לִי שְׁשִׁמְעֵתִי שְׁמַחְתוּתִי הַגָּאוֹן הַחֲסִיד הַמְּפֹרָסִם מוהר"ר חיים צֶאנְזֵר זִלְלָה"ה הִנֵּה מְקַיֵּם מְצֹנָה זוּ בְּקִרְיִין מְלֹל וְיָדוּעַ שְׁהִיָּה אָדָם גְּדוֹל בַּתוֹרָה וְחֲסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו וְגַם מְקָרוֹב רְאִיתִי בְּסֶפֶר שׁו"ת תְּשׁוּבָה מֵאַהֲבָה ח"ב מְעִיד עַל רַבּוֹ הַגָּאוֹן הַמְּפֹרָסִם מוֹפֵת דּוֹרְיָנוּ מְאוֹר הַגּוֹלָה מוהר"ר יִחְזַקְאֵל סֶג"ל לְנֶדָא ו"ל בַּעֲהַמ"ח נ"ב שְׁהִיָּה נוֹהֵג כֵּן ע"ש וְלִכֵּן נִרְאֶה שְׁאִין לְהַחְמִיר בְּזֶה כִּי הוּא חֲנוּמְרָא דְאִתִּי לִידֵי קוֹלָא שְׁעִי"ז יִקְשֶׁה לְקַיֵּם הַמְּצֹנָה כְּרְאוּי לְאָכֹל כְּזֵית וְלִלְעֶסוּ וְלִטְוֹחְנוּ בְּשִׁינְיוּ מִשָּׂא"כ כְּשֶׁהוּא שְׁחוֹק וּמְלֹל כְּאֶשֶׁר הַחוּשׁ יַעֲיֵד ע"ז.

וְלַעֲנֵן מְרוֹר כְּבוֹשׁ שְׁמַתִּיר בְּשׁו"ת פִּמ"א נִלְעַנ"ד כִּינּוֹן דְּבִש"ס אִיתְמַר בְּפִירוּשׁ לֵא כְּבוֹשִׁין כּו' קָשָׁה לְסִמּוֹן לְהַקְל בְּקִרְיִין כִּינּוֹן שְׁאֵנוּ פּוֹתְרִין תְּמַכָּא קְרִיִין כִּמ"ש הַתִּיּו"ט וְעִיִּין בְּאַחְרוֹנִים וּבִשְׁעַת הַדְּחָק יֵשׁ לְסִמּוֹן לְהַקְל כִּינּוֹן שְׁבִלָא"ה דַּעַת הַחֵק יַעֲקֹב לְהַקְל בְּכַבוֹשׁ בְּמִים וְאַף שְׁהֶאֱחָרוּנִים חוֹלְקִים עָלָיו בְּזֶה מְפָל מְקוּם יֵשׁ לְצַרְפֵּי בְּזֶה סְבֵרַת הַפִּמ"א הַגָּ"ל כֵּן נִלְעַנ"ד דְּבָרֵי זְעִירָא הַק' אֶפְרַיִם זִלְמָן מְרַגְלִיּוֹת מְבָרָאד: וּמִלְתָּא אַגַּב אוֹרְחָא דְעֵסִיקְנָא בְּסוֹגְיָא זוּ דְפִסְחִים רְאִיתִי לְבָאָר עֲנִין נָכוֹן אֶשֶׁר נִסְתַּכְכוּ בוֹ גְדוּלֵי הָאֲחָרוּנִים ו"ל בִּמ"ש הַתּוֹס' וְאִם תֵּאמַר הֵיאֵךְ יִלְיָף שְׁאָר מְשַׁקִּין מִק"ו הָא אִין מְזַהִירִין מִן הַדִּין כּו' וְע"ז כְּתִב בְּמִשְׁנֵה לְמִלְךָ פ"ב מֵהַל' מ"א עַל מ"ש הַרְמַב"ם שֵׁם דְּמַמָּה שְׁנֶאֱמַר בְּגִמְל וְחִזִּיר אֵת זֶה לֹא תֵאכַל לְמַד שְׁהוּא בִל"ת וְאֵע"פ שֵׁשׁ בְּהֵן סִימָן אֶחָד וְכ"ש שְׁאָר בְּהֵמָה וְחִיָּה טְמֵאָה שְׁאִין בָּהּ סִימָן כָּלֵל וְכֹתֵב ה"ה שֵׁם דְּאִין לְתַמּוּה דְּאִין מְזַהִירִין מֵה"ד לְפִי שְׁאֵלוּ כְּבָר נֶאֱסָרוּ בְּלָאוּ הַבָּא מְפָלֵל עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה בְּבִאוֹר וְכִינּוֹן שְׁכֵן אֶפְשֵׁר לְלָאוּ שְׁבָהֵם לְבֹא מִק"ו עַכ"ל וְכֹתֵב עַל זֶה הַמ"ל שֵׁם שְׁמַדְבָּרֵי הַתּוֹס' דְּפִסְחִים מוֹכַח שְׁהֵם חוֹלְקִים עַל כָּלֵל זֶה שְׁהִרִי הֵם בְּעַצְמָם כְּתִבוּ בְּאוֹתוֹ דְּבוֹר דְּבָלָאוּ ק"ו אִיכָּא עֲשֵׂה דַכ"א צְלִי אֵשׁ וְאִפ"ה קְשִׁיָּא לְהוּ מְשׁוּם דְּאִין מְזַהִירִין מֵה"ד עַכ"ד וְנִמְשָׁכוּ אַחֲרָיו בְּצִל"ח וְא"ח וְכַמָּה מְחַבְּרִים וְהַעֲלוּ עִי"ז פְּלוּלִים רַבִּים וְאִנִּי תַמָּה מְאֹד עַל הַגָּאוֹן מ"ל שְׁהִיָּה לְבוֹ כָּלֵב הָאֲרִי וְהַגְדוּלִים הַנְּמַשְׁכִּים אַחֲרָיו שְׁהִיָּה לָכֵם רַחֵב כְּפִתְחוֹ שֶׁל אוֹלָם שְׁהַחֲלִיטוּ שְׁהֵם נוֹשְׂאִים שְׁוִים וְלַעֲנֵן"ד לֹא קָרַב זֶה אֵל זֶה דְּהֵתָם לַעֲנִין אִיסוּר אֲכִילַת בְּהֵמָה טְמֵאָה בְּלָאוּ שְׁפִיר קְאָמַר ה"ה כִּינּוֹן דְּבִלָא"ה אִיכָּא עֲשֵׂה דְּהֵתָם אִין הִלָּאוּ בָּא עַל דְּבָר מְחֻדָּשׁ שְׁנַעֲשֵׂה בְּעֲנֵן זֶה רַק עַל אוֹתָהּ עֲנִין עֲצָמוּ שְׁאֲסָרְתוּ הַתּוֹרָה בְּעֲשֵׂה לְפִי שְׁחֲסָרוּ סִימְנֵי טְהָרָה עַל זֶה אָנוּ לוֹמְדִין הִלָּאוּ בַק"ו מִשָּׂא"כ כָּאֵן עֵינֵינוּ הִרְוֵאוֹת דְּמַחְמַת הַךְ עֲשֵׂה דַכ"א צְלִי אֵשׁ נֶאֱסָר חֵי וְחַמֵּי טְבָרִיָּא וְצְלִי מַחְמַת ד"א וְאִין בְּהֵם אִיסוּר לָאו לְלִקּוֹת עֲלֵיהֶם רַק הָאוֹכֵל עוֹבֵר בְּעֲשֵׂה לְפִי שְׁאִינוּ צְלִי אֵשׁ וְא"כ כִּי חֲדִית לָן רַחֲמָנָא כְּשֶׁמְבַשְׁלוֹ וְאוֹכְלוֹ לֹקָה ע"כ דְּלָאוּ מְטַעֲמָא שְׁאִינוּ צְלִי אֵשׁ אִתִּינּוּ עֲלָה דְּהָא קָמֵן דְּאִיכָּא טוֹבֵי שְׁאֲסוּרִין מְשׁוּם שְׁאִינָם צְלִי אֵשׁ וְלֹא קָפִיד רַחֲמָנָא לְלִקּוֹת עָלָיו וְע"כ שְׁמַעֲשֵׂה הַבִּישׁוּל הוּא אִיסוּר מְחֻדָּשׁ בַּפ"ע שְׁהַקְפִּידָה תּוֹרָה לְלִקּוֹת עָלָיו וְכִמוֹ אוֹכֵל בַּב"ח וְשֵׂא' אִיסוּרִין שְׁאֲסוּרִי' בְּלָאוּ וְדִין גְּרַמָּא דְּמַעֲשֵׂה הַבִּישׁוּל וְא"כ כְּשֶׁאָנוּ בָּאִים לְלַמּוֹד ק"ו לְלִקּוֹת עַל שְׁאָר מְשַׁקִּין מְשׁוּם מַעֲשֵׂה בִישׁוּל שְׁפִיר הַקְשׁוֹ הַתּוֹס' דְּהָא אִין מְזַהִירִין מֵה"ד וְאֵע"ג דְּגַם בְּשְׁאָר מְשַׁקִּין בְּלֹא הַק"ו יֵשׁ בּוֹ אִיסוּר כ"א צְלִי אֵשׁ מ"מ מֵה יוֹשִׁיעֵנוּ זֶה לַעֲנֵן שְׁנֶאֱמַר שְׁיִלְקָה שְׁבִזָּה אָנוּ צָרִיכִין לְיָמוּד שְׁשֵׁם מְבֹנָשׁל עָלָיו שְׁהוּא אִיסוּר מְחֻדָּשׁ בַּפ"ע וְאִין לְתַלּוּתוֹ בְּעֲשֵׂה הַבָּאָה מַחְמַת שְׁאִינָה צְלִי אֵשׁ שְׁזֶה מִיָּרִי

באין בו מעשה בישול וכיון שאין התחייבות הלאו על ענין עבירת העשה פשיטא שאין זה דומה לדברי ה"ה פלל ואמרין ביה דאין מזהירין מה"ד אליבא דכ"ע.

ובזה מדויק לענ"ד דברי התוס' דאקא דמשני איפא בינייהו צלי קדר פתבו דא"צ ללקות אבל עשה דכ"א צלי אש אית בי' שהוא צלי מחמת ד"א וכן בשאר משקין כו' וע"ז הקשו והא אין מזהירין מה"ד והוא תמוה דאגופא דבריייתא דקאמר שאר משקין מנין הו"ל לאקשוני דהא ע"כ ללקות מייירי ואין מזהירין ולפי מ"ש א"ש דשיטת התוס' דלאו דמבונשל הוא ענין אחר מעשה כ"א צלי אש משא"כ לשיטת רש"י שם דלקי משום כ"א צלי אש והיינו דהלאו דאל תאכלו כו' אסוימא דקרא נמי קאי ולמאי דאמר התם י"ל דאנא ומבונשל לא לקי אלא חדא אם כן ע"כ לומר דמה שפרטה תורה מבונשל אע"ג דהוא בכלל כ"א צלי אש צ"ל דקרא אשמעינן דל"ת צלי אש לאו דוקא דה"ה בישול מועיל לו כמו צלי כדאמרין בגדרים דצלי קרוי בישול דכתיב ויבשלו את הפסח וכן ובשלת ואכלת אם כן מה דקאמר צלי היינו לומר דצלי ג"כ טוב כמו בישול ולא קפיד כ"א אחי או צלי מחמת ד"א ולכן פרט הקרא שגם בישול אסור בלאו ולפי"ז י"ל דגם איסור הבישול אינו מטעם מחודש רק מאותו טעם עצמו שאינו צלי אש ולפי"ז שפיר יש ללמוד שאר משקין בק"ו דהא אף בלא הק"ו ה"ה לוקה משום שאינו צלי אש רק דפריה שאר משקין מנין דהיינו לומר דאע"פ שבישול במים פרטה התורה לאיסור לומר שאין בו התועלת והתיקון של צלי שמא שאר משקין מועילין שיחשב הבישול בהם כמו צלי וע"ז שפיר יש ללמוד בק"ו ממים שאין מפגיגין כו' ואפ"ה.

אין חשובין כצלי אף זה א"ש בקלפוטא דמשקין מק"ו משא"כ במה דמשני איפא בינייהו צלי קדר ושם אפס מקום לומר דשמא הצלי קדר מתקן כמו צלי שהרי צלי באמת הוא ומתיבת אש ממעטינו ליה דהו"ל צלי מחמת ד"א ואם כן אם איתא לשיטת רש"י דעל כ"א צלי אש לקי מאי איפא בינייהו דקאמר דהא לכ"ע לאו צלי אש הוא רק מחמת ד"א ולקי עליה וע"כ דכ"א צלי אש אינו רק עשה וא"ב אי לקי עליה ואם כן ממילא דגם בשאר משקין אינו רק עשה ולכך לא הו"מ התוספות לאקשוני אגופא דבריייתא דהוי אמרינן דכ"א צלי אש נמי לקי ושפיר ילפינן שאר משקין מק"ו שאין להם דין תיקון צלי משא"כ השתא דקאמר א"ב צלי קדר שע"כ פירושו לענין ללקות דאף ע"ג דהנה צלי מחמת ד"א סבירא להו לרבנן דלא לקי דמה שנתמעט אינו רק עשה ואינו בכלל רישא דקרא דלא תאכלו ומינה דגם בשאר משקין בלא הק"ו אינו רק עשה וא"כ קשיא להו מה ס"ד למילף מק"ו ללקות דהא אין מזהירין מה"ד ועשה דכ"א צלי אש לא מצטרף בהדיה פלל פיון שחייב בישול הוא מחמת מעשה הבישול ולא מחמת קפידת העשה על דבר שאינו צלי אש רק כה"ג אין העשה מסייע לק"ו פלל וכמש"ל והדברים ברורים לענ"ד: שאילה מד במצות שאופין לצורך פסח ועושין עיסות פחות משיעור חלה ואח"כ נתחייבו בחלה ע"י צירוף הסל ובשעת הפרשת החלה לא היו כל המצות יחד נוגעין זה בזה רק היו חלוקין לשני צבורין אם פוטר מה שהפריש מצבור אחד על הכל או לא וגם אם בא להפריש מצבור השני אם רשאי להפריש בכרכה וגם לברר אם צריך ליתול מצה שלמה לשם חלה או די בפרוסה לבד ועוד כמה דינים שיתבארו מתוך התשובה: תשובה בכדי לברר ענין זה צריכין אנו לעמוד על כל שיטה ושיטה בענין זה פי הרבה שיטות נמצא בזה בדברי הראשונים והאחרונים ז"ל שנו חכמים בלשון המשנה פ"ב

דחלה העושה עיסתו קבים ונגעו זה בזה פטורים מן החלה עד שישוכו ר"א אומר אף הרודה ונותן לסל הסל מצרפן לחלה והנה הר"ש ששם האריה והעולה מדבריו שיש ג' שיטות שיטה א' דאע"ג דמהני סל לענין להצטרף לחיוב בחלה היכי דלש פחות מפשיעור מ"מ לענין מוקף לא מהני צירוף סל בלא נגיעה והשיטה הב' דאפי' לענין חיוב לא מצטרף אא"כ נגע והשיטה הג' דאף לענין מוקף מועיל צירוף סל בלא נגיעה בדבר שאין מקפיד על תערובתו ובפ"ג דמעשר שני מבואר מדבריו דאף סל לא צריה בזה ויבואר אפי' ומדברי ספר התרומה למדתי שמתחלה הנה דעתו שצריה מוקף ונגיעה בשעת קריאת שם דהיינו שהחלה תהיה נוגעת להעיסה שהיא נטל עליה והיא דפ' פשם מפרש שיש הרבה עיסה בטהורה ולא יפריש רק קצת ממנה וכמ"ש התו' בנדה דף ז' ואח"כ כתב דצירוף סל היינו להתחייב העיסה בחלה פשאין בכ"א פשיעור אבל לענין חשיבות מוקף צריה נגיעה או נשיקה כולם יחד ומייתי ראיה מההיא דפרק פשם והיינו פשיטה א' דהר"ש ושוב כתב דיכול להיות שאפי' בשעת קריאת שם יועיל צירוף סל לפטור מאחת את עיסה אחרת והיא דפרק פשם מפני שמקפיד על תערובותו והיינו פשיטה הג' דהר"ש ואח"כ כתב דלענין לפטור מאחת על חבירתה מועיל צירוף סל אבל אם אין בהם פשיעור אין מתחייבין בצירוף סל עד שיהא שם נגיעה או נשיקה והיינו דלא פחד מהנה פשיטות דאע"ג דהר"ש בשיטה ב' סובר דלהתחייב בעינן נגיעה מפל מקום י"ל שכ"כ בתורת אפילו דאף להתחייב בעינן נגיעה ומכ"ש לענין מוקף דבעינן ולעולם סבירא ליה דלענין מוקף חמיר טפי מלענין חיוב ומסקנת סה"ת דלענין חיוב חמיר דבעינן נגיעה או נשיקה משא"כ לענין מוקף די בצירוף סל אלא דסבירא ליה דמ"מ בעינן שתהא החלה נוגעת להעיסה שמפריש ממנה ומהאי טעמא כתב באותן מצות שאין בהם פשיעור שצריה לצרפם ע"י נגיעה או נשיקה ומ"מ אע"פ שנתחייבו ע"י צירוף כלי ונגיעה מפל מקום בשעת קריאת שם צריה שיעשו המצות כולן יחד ואין הצירוף מועיל כ"א לומר שע"ז באו ודאי לידי חיוב חלה ור"ל דבזה אינו מועיל נשיקה פרוסה ממצה אחת או ליקח פרוסה ממצה שנוגעת בחבירתה ואין המצות כולם נוגעים יחד כיון שאין כאן שיעור חלה רק בכל המצות כולן ואין בעינן שהחלה שמפריש תהיה נוגעת להעיסה שיש בה שיעור חלה הלכך בעינן שיעשו כולם זה בזה משא"כ בשני עיסות שבכ"א יש בה פשיעור אף ע"פ שאין העיסות נוגעות זו בזו מפל מקום יכול להפריש מהאחת על שתייהן רק שצריה שהחלה שמפריש תהיה נוגעת לעיסה אחת ודי בזה כיון שיש בהעיסה האחת לבד שיעור חלה ונפטרו שניהם ע"י צירוף הסל בלא נגיעה ואח"כ כתב שיש להסתפק היכא שיש בכ"א פשיעור דדלמא לא צריה צירוף סל אלא אפילו בקרקע סגי ובלבד שיעשו זה בזה שפיר פוטר אחת חבירתה וע"ז כתב דמ"מ שפיר לא מדדה יפה ואין שיעור בכל אחד טוב ונכון ליתן כולם בכלי דצריה צירוף כלי לפטור אחת חבירתה ואח"כ כתב דקשה למה צריה ליתנם בכלי אחד הא קי"ל חלת ח"ל כו' ובוה"ז רגילות הוא לתת פל המצות במחבת אפ"פ שיש בכ"א פשיעור וכתב לחלק דדוקא היכא דהעיסה נילושה כולה יחד אוכל והולך אבל כדי לפטור מאחת על הרבה מצות צריה צירוף כלי גם שפיר נוגעת כולם יחד עכ"ל והעתקתי המורה מדבריו בקצרה לפי שאין הספר מצוי בידי כל אדם והנה מ"ש דגם שפיר נגיעה כולם צ"ע דהרי מסיק לעיל דלפטור מאחת על חבירתה לא בעי נגיעה וצ"ל דאו קאמר ור"ל או נגיעה יחד כולם אבל הלשון לא משמע

כּוּן וְאֶפְשֶׁר דְּכּוֹנְנָתוֹ כַּמ"ש מִתְחַלֵּה דַיִש חֲשִׁישׁ שְׁמָא לֹא מְדַדוּ יָפָה וְלֹא הָיָה כְּשִׁיעוֹר וּמַה"ט
בְּעֵי צִירוּף פְּלִי וְגַם שְׁמָא נִגְעָה גַם כּוּן וְכַהֲי לִישְׁנָא פְּתַב לְעִיל מִיְנֵיהּ אִם עוֹשֶׂה מִצּוֹת
הַרְבֵּה טוֹב לְעֲשׂוֹת פְּחוֹת מְכַשִׁיעוֹר וְאִי מִשׁוּם חֲלָה מְצַרְפֵּן בְּכָלִי וְגַם שְׁמָא נִגְיַעַת פְּוֹלָם
יַחַד אֲלָא דְלִפִּי"ז לֹא הָיָה צִרְיָךְ לְחַלְקָךְ בֵּין עֵיפָה שְׁנִילוּשָׁה יַחַד דְּהָא בְּפִשִׁיטוֹת י"ל הָא
דְּרַגְלִיּוֹת לְתַת הַמִּצּוֹת בְּמַחְבַּת הוּא מְחַשֵּׁשׁ זֶה שְׁמָא לֹא מְדַדָּה יָפָה וּכַמ"ש בְּאַמַּת הַסְּמ"ג
בַּהֲל' חֲלָה מִתְחַלֵּה וּכ"כ הָרָא"ש בַּפ"ק דְּבִיצָה דְּלִכְךָ נְהוּג עֲלֵמָא לְצַרְפֵּן מִשׁוּם דְּאוּפִין
קַפִּיזָא כּוּ' וּבְסִימְנֵי סַה"ת שָׁם סִי' פ"ג כְּתַב סְתֵמָא דְּצַרוּף מ"מ יַעֲשֶׂה פְּדִי לְפִטוֹר מֵא' עַל
חֲבַרְתָּה וְלֹא הַזְפִּיר נִגְיַעָה מִשׁוּם דְּלַעֲנֵן מְוָקָף א"צ וּכַמ"ש שָׁם מְקוֹדָם ע"ש: וּבַהֲגָהוֹת
מִיְמוֹנֵי דְשִׁיכִי לְהַלְכוֹת זָרְעִים הֶעֱתִיק קִיצוֹר פְּסָקִי סַה"ת וְכַתְּב וְנ"ל בְּפָרְק אֱלוּ עוֹבְרִין
פּוֹסֵק שְׁמוּאֵל כַּר"א כּוּ' וְהִיָּנוּ דְּוָקָא לְחוֹמְרָא שְׁאִין בַּכ"א כְּשִׁיעוֹר כּוּ' אֲבָל לְהִיּוֹת חֲשׁוֹב
מְוָקָף לֹא לְכָךְ יִזְהַר הַרוֹצֵה לִיקַח חֲלָה וְאִין בַּכ"א כְּשִׁיעוֹר צִרְיָכִין לִיַּגַע הַפְּפֹרוֹת כּוּ' אֲבָל
אִם יֵשׁ בַּכ"א כּוּ' א"צ נִגְיַעָה כּוּ' וְהוּא תִימָא שְׁהַדְבָרִים סוֹתְרִים זַא"ז תַּכ"ד וּבְאַמַּת קִיצַר
בְּמָקוֹם שְׁהֶאָרִיךְ בַּסַּה"ת שְׁמִתְחַלֵּה רְצָה לוֹמַר כּוּן דְּלַעֲנֵן חַיִּיב סָגִי בְּצִירוּף סַל לְחוּד
מִשְׁא"כ לַעֲנֵן מְוָקָף וְשׁוֹב אַח"כ הִיָּפָה הַדְבָרִים כַּמ"ש אַח"כ בַּהֲגַמִּי"י דְּלַעֲנֵן חַיִּיב צִרְיָךְ
נִגְיַעָה וְלֹא לַעֲנֵן מְוָקָף: וְאַמְנָם לַעֲנֵן מְוָקָף מְבֹאָר מַסַּה"ת דַּעַכ"פ בְּעִינֵן צִירוּף פְּלִי אוֹ
שְׁמָא אַף בְּקַרְקַע בְּלֹא פְּלִי סָגִי וּבְלִבְד שְׁיַגְעוּ זֶה בְּזָה וְאַע"ג דְּמִתְחַלֵּה מִיְיָתִי שָׁם בְּשֵׁם
רִיצַב"א שְׁיֵשׁ בִּירוּשְׁלַמִי פָּרְק כ"ש (ט"ס וצ"ל אֱלוּ עוֹבְרִין) וַיִּשְׁלִיכְנָה לְאוּרִי הַבַּיִת אֲוִיר
הַבַּיִת מְצַרְף לְחֲלָה וְאִין קַרְקַע הַבַּיִת מְצַרְף לְחֲלָה וּמִשְׁנֵי דְבָר שְׁהוּא מְקַפִּיד עַל תַּעֲרֻבְתּוֹ
אִין מְצַרְף כּוּ' מִשְׁמַע דְּבַיִת דְּוָקָא קְאָמַר (וּר"ל פְּלִפִּי מ"ש תְּחַלֵּה לְהַגִּיָּה בִּירוּשְׁלַמִי דְּחֲלָה
בְּמָקוֹם תְּיַבַּת הַבַּיִת צ"ל הַפְּלִי ע"ז כְּתַב דְּמַהֲרֵךְ יְרוּשְׁלַמִי מוֹכַח דְּבַיִת דְּוָקָא קְאָמַר) שְׁאוּרִי
הַבַּיִת מְצַרְפָּה כְּשִׁמְשִׁלִּיכָה כּוּ' מְפַל מְקוֹם נְרָאָה דַּר"ל דְּאִם הַחֲלָה הוּא בְּאוּרִי הַבַּיִת הִיא
מְצַרְפָּת וְלֹא כְּשִׁהֲיָה בְּקַרְקַע וְכַדְקָמַר וְאִין קַרְקַע הַבַּיִת מְצַרְף לְחֲלָה (וּבִירוּשְׁלַמִי
שְׁלַפְנִינוּ הַגִּירְסָא מְצַרְף לְחַמֵּץ וְגַם לִיתָא לְהַךְ שְׁיַנּוּיָי' דְּבָר שְׁהוּא מְקַפִּיד כּוּ' וְזֶה גְרַם
לְהַגְאֹן בַּעַל קַרְבֵּן הַעֲזָה שְׁפִירֵשׁ בּוּ מַה שְׁפִירֵשׁ ע"ש) וְכֵן סִיִּים שָׁם דְּכְשִׁישׁ לַכ"א
כְּשִׁיעוֹר דֵּי בְּצִירוּף פְּלִי אוֹ הַשְּׁלֵכָה לְאוּרִי הַבַּיִת וְכֵן בְּסַמ"ג הַלְכוֹת חֲלָה כְּתַב בְּשֵׁם
רִיצַב"א דְּטַבְלָא שְׁיֵשׁ לָהּ לְבִזְבֹּז אַף בְּגִדוּשָׁה מְצַרְף וְהַטְעַם מִשׁוּם דְּהוּא כְּאוּרִי הַבַּיִת
וּמִיְיָתִי שָׁם דְּבָרֵי הִירוּשְׁלַמִי כְּפִי הַגִּירְסָא שְׁכַתְּב בַּסַּה"ת ע"ש שְׁכַתְּב שְׁבַמְסַכַּת חֲלָה יֵשׁ
מִגִּיְהִין הַפְּלִי מְצַרְף כַּמ"ש סַה"ת מִתְחַלֵּה וְעַכ"פ כְּשִׁהֲמָה בְּקַרְקַע בְּלֹא פְּלִי ס"ל לַסַּה"ת
דְּנִגְיַעָה בְּעֵי: אַף הָרָא"ש בַּהֲלְכוֹת חֲלָה סוֹבֵר גַּם כּוּן דְּלַעֲנֵן חַיִּיב כְּשִׁיעוֹר בַּכ"א שְׁיַעוֹר
חֲלָה בְּעֵי נִגְיַעָה מִשְׁא"כ כְּשִׁישׁ שְׁיַעוֹר חֲלָה דְּלֹא בְּעִינֵן הַקְּפָה בְּעֲלֵמָא וְדַאי בְּמַה שְׁהֵם
סְמִיכוֹת זֹו לְזֹו בְּפִנְיֵנוּ וְהוּא מְדַבְּרֵי הַר"ש בְּשִׁטָּה הַג' שְׁכַתְּב דְּלֹא בְּעִינֵן פְּלִי בְּדָבָר שְׁאִין
מְקַפִּיד עַל תַּעֲרֻבְתּוֹ כּוּ' וְהָרָא"ש בְּפִירוּשׁוֹ לְמַעֲשֶׁר שְׁנֵי מְסִיִּים שָׁם דְּבִירוּשְׁלַמִי פָּרְק א"ע
קְאָמַר דְּאֶפְּלוּ אֲוִיר הַבַּיִת מְצַרְף לְחֲלָה מִשְׁמַע דְּלֹא מְחַלְקָ בֵּין אֲוִיר הַבַּיִת לְקַרְקַע הַבַּיִת
וְגַם הַר"ש פ"ג דַּמ"ש כְּתַב ג"כ דְּלְדָבָר שְׁאִין מְקַפִּיד עַל תַּעֲרֻבְתּוֹ אַף בְּלֹא פְּלִי מוֹעִיל
כְּדָאֻמַר בִּירוּשְׁלַמִי ר"י בְּעֵי וַיִּפְרִידְנָה לְאוּרִי הַבַּיִת כּוּ' וְקְאָמַר הָתַם דְּאוּרִי הַבַּיִת מְצַרְף
לְחֲלָה כּוּ' נְרָאָה גַם כּוּן דְּלֹא מְחַלְקָ בֵּין אֲוִיר הַבַּיִת לְקַרְקַע הַבַּיִת וְדוֹחֵק לוֹמַר שַׁמ"ש אַף
בְּלֹא צִירוּף פְּלִי מוֹעִיל הִיָּנוּ ע"י הַשְּׁלֵכָה לְאוּרִי הַבַּיִת וְע"ש בְּרַש"י דְּמְתַרְץ מ"ט בְּמַנְחָה
בְּעִינֵן שְׁלֹא יְהִיָּה בַב' פְּלִים וְכַתְּב דְּשִׁאֲנֵי מְנַחָה דְּבַקְדוּשׁ פְּלִי תַלְיָא מְלֵתָא חֲשִׁיבֵי פְּלִים

לאפסוקי ובהכי ניתא ג"כ מה דקשה לכאורה אהא דמיבעיא ליה בטבלה שאין לה לבזבז דהא בתגיגה דף כ"ד אמרינו מדאורייתא אין לו תוף אינו מצטרף אלמא פל היכא דמתרבי פלי תוף בעינו וכן הקשה הגאון בעל שאגת אריה בספר טורי אבן בתגיגה שם ולפי דברי הר"ש ז"ל דשאני קדשים דתלי בקדושה פלי לקף בעינו תוף משא"כ בזה דאפילו אור הבית מצטרף י"ל דאם מונחים בטבלא אף ע"פ שאין שם לבזבז לא גרע מאור הבית וכמ"ש הסמ"ג היכא דיש לה לבזבז בשם הריצב"א דאפילו בגדושה מצרף אף עפ"י שבמנחות גונדשא לא מקדש ע"ש והב"י ביו"ד סי' שכ"ה הביא דברי הסמ"ג בזה אף בש"ע שם השמיטו ובאמת שמ"ש בשם ריצב"א צ"ע דשם קאי לענין אם מצות פחותות מפשיעור שמצרפן להתחייב בחלה שהרי כתב דע"כ לא מיבעיא ליה אלא באין לה לבזבז כו' וכן מבואר עוד דקאי אמ"ש שם מקודם דנוהגין להניח המצות בכלי א' להצטרף לחיוב חלה ע"ש וכן מבואר מדברי הב"י ואם כן איך קאמר הטעם משום דהוי פאור הבית שמצטרף הא לא מצרף אלא לענין מוקף דוקא דלא בעינו נגיעה ואם כן אפשר דגם פלי לא בעינו ולענין מוקף אפשר דסגי אף באין לה לבזבז אבל להצטרף לחיוב פיון דבעינו סל ונגיעה פשיטא דאין אור הבית מועיל ולפי זה אפשר דאף ביש לבזבז פל שהמצה למעלה בשפת הפלי בגונדשא אין מצרף ופשוט דהו' ירושלמי לענין מוקף הוא וכמבואר מדברי הר"ש וסה"ת שהבאתי וצ"ע: והנה ראית הר"ש וקרא"ש הוא מהירושלמי דקאמר ה' שקין בגורן תורם ומעשר מזה על זה אלא דהר"ש במסכת מ"ש כתב דיש לחלק בין עיסה לשאר דברים דבעיסה נגיעה דוקא בעינו למחשב מוקף אמנם אח"כ כתב א"נ הפל שנה ונהתם טהורה וטמאה מקפיד על תערובתן כו' ונראה מדברי הרשב"א שהר"ש תופס תירוץ בתרא עיקר אף צ"ע דבסוף פ"א דחלה גבי שאין ניטלת אלא מן המוקף פירש עיסה בנגיעה ושאר דברים בלא נגיעה אלא שיהיו במקום אחד כדפרשין בפ"ג דמ"ש וא"כ משמע מדבריו דתופס תירוץ קמא עיקר וצ"ע: ועכ"פ למדנו מדברי סה"ת דבמצות קטנות צריך שיגעו כל המצות יחד בשעת קריאת שם וז"ל שם אבל נגיעה בעי לכל הפחות עם צירוף פלי ואז יתחייבו ויפריש עליה חלה בנדאי ויברך עליה ואע"פ שפכר נתחייבו ע"י צירוף פלי וע"י שנגעו יחד תחלה מ"מ בשעת קריאת שם צריך שיגעו כל המצות יחד כדי להפריש מן המוקף ולא יועיל צירוף פלי כ"א כדי להפריש חלה בלא ספק שע"י צירוף פלי נתחייבו כולן עכ"ל וסוף דבריו צ"ע דהא צירוף לחוד אין מועיל בלא נגיעה ואדרבה לענין לפטור מא' על חכרתה בצירוף סגי וצ"ל דכוננתו שצירוף פלי עם הנגיעה שהיה מקודם לא יועיל כ"א להפריש בלא ספק דע"י צירוף פלי ור"ל עם הנגיעה נתחייבו כולן ור"ל דאין זה מועיל רק לענין שפכר נתחייב עי"ז אבל מפל מקום פיון שפכר ביאר בתחלה דבעינו מוקף בשעת קריאת שם חלה והאי מוקף היינו נגיעה הלכך בעינו שבשעת קריאת שם יהיו גם כן נוגעים זב"ז ואע"ג דאם יש בכ"א מהמצות פשיעור א"צ שיהיו נוגעין זו בזו ודי כשמקרי ומגיע העיסה שפריש אל אחד מהמצות בשעת קריאת שם שאני התם שיש שיעור חלה בזו לבד משא"כ פשאין שיעור חלה כ"א בצירוף כולם אז צריך שיגעו יחד בשעת קריאת שם: ובשבולי הלקט סי' סמ"ד ראיתי שהעתיק דברי סה"ת בלשון זה ולא יועיל צירוף פלי כ"א לפטור מאחת על חכרתה שע"י צירוף פלי כולם נתחייבו אבל החלה עצמה צריכה נגיעה כדי להפריש חלה בלא ספק וזה הלשון מגומגם גם כן והיה נ"ל להגיה

כְּלִשׁוֹן שְׁלִפְנֵינוּ וְלֹא יוֹעִיל צִירוּף כ"א כְּדִי לְהַפְרִישׁ כּו' אֲבָל הַחֲלָה עֲצָמָה צָרִיכָה נְגִיעָה
וְאִיךָ שְׂיִהְיֶה מְבוֹאָר שְׁדַעְתּוֹ שֶׁל סה"ת דְּצָרִיף מְנוֹקָף בְּשַׁעַת קְרִיאַת שֵׁם הַיִּלְכָּף צָרִיף
שְׂיִגְעוּ יַחַד בְּשַׁעַת קְרִיאַת שֵׁם וְאִמָּנִים נִרְאֶה דָּקָל זֶה בְּחֻלַּת א"י מִשָּׂא"כ בְּחֻלַּת ח"ל דְּקו"ל
אוֹכֵל וְהוֹלֵךְ וְאִם כ"פ מְפָרִישׁ הָרִי דְלֹא בְּעֵינָיו מְנוֹקָף בְּשַׁעַת קְרִיאַת שֵׁם וְכִמ"ש לְבִסּוּף
בְּעֵינָהּ שְׁנִילוּשָׁה בְּנִלְוָה יַחַד אוֹכֵל הַכֹּל לְבַד מְעַט שְׂיִשְׂאִיר לְבִסּוּף וְיִקְרָא לוֹ שֵׁם חֲלָה
שָׂא"צ מְנוֹקָף בְּתַרוּמַת ח"ל אִם כֵּן שׁוֹב א"צ שְׂתֵּהָא הַחֲלָה נוֹגַעַת בְּעֵינָהּ שְׂמִפְרִישׁ מִמֶּנָּה
כְּשִׂיחָה בָּהּ לְבַדָּה כְּשִׂיעוּר וְגַם נִרְאֶה הִכָּא שְׂלֵא הִיָּה בָּהֶם כְּשִׂיעוּר וְנִתְחַיְיְבוּ ע"י צִירוּף
סֵל וְנִגְיַעָה דְהוּי בְּנִילוּשָׁה בְּנִלְוָה כְּאִחַת וְכִשְׂמִפְרִישׁ מֵאִחַת מְהֵנָּה עַל פְּנֵי סָגִי אַע"פ שְׂאִין
נוֹגְעִים יַחַד בְּשַׁעַת ק"ש פִּינּוֹן שְׂחִיּוּבָם לֹא הִיָּה כ"א ע"י צִירוּף וְכ"כ בְּסִימְנֵי סה"ת אִם
הֵם גְּדוּלִים כְּשִׂיעוּר בְּכָל א' א"צ רַק לְתַתָּם בְּכָלִי בְּלֹא נְגִיעָה וּמְכַל מְקוֹם הַמְעַט עֵינָהּ
שְׂיִקְרָא לָהּ שֵׁם חֲלָה יִגַע אֶל אִחַת מְעִיִּסוֹת גְּדוּלוֹת בְּשַׁעַת ק"ש אוֹ שְׂמָא לְדִידוֹן דְּהוּי חֻלַּת
ח"ל דְּקו"ל אוֹכֵל וְהוֹלֵךְ א"צ מְנוֹקָף בְּשַׁעַת ק"ש אִף צִירוּף מ"מ יַעֲשֶׂה כְּדִי לְפִטוֹר מֵאִחַת
עַל חֲבֵרְתָּהּ וְר"ל דְּהַעֲיִסוֹת עֲצָמִים צָרִיף לְצָרְפָם בְּכָלִי כְּדִי שְׂיִוְכַל לְפִטוֹר מִזַּע"ז פִּינּוֹן שְׂכ"א
נִילוּשָׁה בַּפ"ע לֹא הִקְיָלוּ אִף בְּחֻלַּת ח"ל הָרִי מְבוֹאָר כְּשִׂישׁ כְּשִׂיעוּר בְּעֵינָהּ א"צ נְגִיעַת
הַחֲלָה כָּלִל בְּשַׁעַת קְרִיאַת שֵׁם וְא"כ גַּם בְּאִין כְּשִׂיעוּר וְנִתְחַיְיְבוּ ע"י צִירוּף סֵל וְנִגְיַעָה אִף
בְּאִין נוֹגְעִין אִם כ"כ בְּשַׁעַת קְרִיאַת הַשֵּׁם דִּי בְּזָה דְהָא ע"י הַצִּירוּף נִתְחַיְיְבוּ מִמִּילָא שְׂהֵם
כְּעֵינָהּ אִחַת וְא"כ יָכוֹל לְהַפְרִישׁ מֵאִחַת עַל פְּנֵי וְאִפְיָלוּ תִימָא דְלֹא הָיִי בְּנִילוּשָׁה בְּנִלְוָה
בְּיַחַד מ"מ בְּזָה דִּי בְּצִירוּף כָּלִי לְבַד בְּלֹא נְגִיעָה כְּמוֹ בִּישׁ בְּכ"א כְּשִׂיעוּר וְרוּצָה לְפִטוֹר
מֵאִחַת עַל חֲבֵרְתָּהּ אֲבָל נְגִיעָה זֶה בְּזָה לֹא צָרִיף דְּטַעְמָא מֵאִי הַצִּירוּף נְגִיעָה מְשׁוּם דְּבַעֲיָנוּ
הַקְּפָה בְּשַׁעַת קְרִיאַת שֵׁם וְכִינּוֹן דְּבַחֲלַת ח"ל לֹא בְּעֵינָיו מִמִּילָא דְלֹא צָרִיף נְגִיעָה: וְעַתָּה
נְבוֹא לְדַבְרֵי הָאֲחֵרוֹנִים בְּזָה הֵנָּה הַב"ח בַּא"ח סִימָן תנ"ז שֵׁם עַל מ"ש הַטוֹר דְּטוֹב לְקַרְב
הַעֲיִסוֹת יַחַד בְּשַׁעַת הַפְּרִישָׁה דְשְׂמָא יֵשׁ בָּהֶם אֲחָד שְׂלֵא הִיָּה בָּהֶם כְּשִׂיעוּר וְאִם לֹא הַפְּרִישׁ
מְהַעֲיִסָה יִתָּגֵם בְּסֵל וְהַסֵּל יִצְרָפָם לְחֻלָּה וְע"ז כְּתִב דְּמִשְׁמַע דְּמַהֲנֵי אִפְיָלוּ אִינּוֹן נוֹגְעִים אֲבָל
בְּסִמָּ"ג וְהַתּוֹסְפוֹת בְּאִילוּ עוֹבְרִין וְכֵן מְדַבְּרֵי הָרֵא"ש בְּהַלְכוֹת חֲלָה מְבוֹאָר דְּבַעֲיָנוּ נְגִיעָה
וְצ"ל דְּרַבֵּינוּ קִיָּצָר בְּדָבָר עַכ"ל וְהֵנָּה מ"ש מֵהַתּוֹסְפוֹת דְּפְסָחִים הוּא תִימָא שְׂהָרִי י"ל
שְׂהַתּוֹסְפוֹת נְמִי סְבָרִי דְלֹא בְּעֵי נְגִיעָה לְהַתְחַיְיֵב ע"י צִירוּף וְכַתְּרוּץ א' דַּהֲר"ש וְכִמוֹ
שְׂרָצָה בְּסֵה"ת לּוֹמֵר מְעַיְקָרָא וְכֵן דַּעַת הַמְּרָדְכִי בְּשֵׁם רַא"מ וְכֵן דַּעַת הַתּוֹס' בְּנִדְהָ דַּהֲרֵי
דַּר"א סָגִי בְּצִירוּף סֵל הִיָּינוּ לְהַתְחַיְיֵב וְכ"כ הַב"י בְּשֵׁם הַמְּנַהֵיג רַק שְׂהַתּוֹסְפוֹת בְּפְסָחִים
מִיָּרִי לְעַנְיָן לְפִטוֹר מֵא' עַל חֲבֵרְתָּהּ אִז סְבִירָא לִיהָ דְּבַעֲיָנוּ מְנוֹקָף וְכַדַּעַת הָרֵא"מ וְשָׂאָר
פּוֹסְקִים דְּלַעֲיִל וְזֶה מְבוֹאָר מִן הָרֵאָיָה שְׂהַבִּיאוּ מְפָרַק כְּשֵׁם וְכֵן מְבוֹאָר בְּפְסָקֵי הַתּוֹס'
דְּאִילוּ עוֹבְרִין דְּמִיָּרִי בִּישׁ שְׂיעוּר חֲלָה בְּכ"א בְּעֵי נְגִיעָה ע"ש וְכָבָר עֲמַד הַט"ז עַל דְּבָרֵי
הַב"ח בְּזָה אִף הַחֵק יַעֲקֹב הַשִּׁיג עַל הַט"ז מְדַבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּנִדְהָ דַּר ז' שְׂכַתְּבוּ וְנִכּוֹן בְּפְסָח
לְנִגְוַע הַמַּצּוֹת בְּסֵל כְּשִׂמְפְרִישׁ א' עַל פְּנֵי דְאִין הַסֵּל מְצָרְפֵן הָרִי לְהַדְיָא דְאִף בְּמַצּוֹת
שְׂהַחֲיִיב בָּא ע"י צִירוּף אַפ"ה בְּעֵי נְגִיעָה כּו' וְתִמְהַנֵּי דַּמְנ"ל דְּהַתּוֹס' מִיָּרִי בְּאִין בְּכ"א
כְּשִׂיעוּר דְּמִשְׁמַע דְּהַתּוֹסְפוֹת מִיָּרִי בִּישׁ כְּשִׂיעוּר בְּכ"א רַק שְׂרוּצָה לְצָרַף בְּסֵל לְפִטוֹר
מֵאִחַת עַל הַכֹּל בְּזָה קְאָמֵר דְּאִין הַצִּירוּף מוֹעִיל לְעַנְיָן זֶה וְנִגְיַעָה דְּנִקָּא בְּעֵי דְאִין הַצִּירוּף
מוֹעִיל רַק לְהַחֲמִיר וְלֹא לְהַקְלֵל אֲבָל מְכַל מְקוֹם אֲפֻשֶׁר שְׂיִדּוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּהִכָּא שְׂחִיּוּב חֲלָה
בָּא ע"י צִירוּף אִז יָכוֹל לְהַפְרִישׁ מִזָּה ע"ז אִף בְּלֹא נְגִיעָה וְכִמ"ש הַתּוֹסְפוֹת לְעַנְיָן עֵינָהּ

שְׁנִילֹוּשָׁה יַחַד וְכֵן הוּא בְּשֵׁנֵי עֵיסוֹת שְׁנִיתִחִיבו ע"י צִירוֹף דְּהוּי פְּנִילוֹשׁו יַחַד וְלִקְמֵן אַכְתָּב
בְּדַבְרֵי אַא"ז מְהַרְש"א וּמַהֲר"מ בְּזֶה וּמ"ש הַח"י שֶׁכ"כ בְּפִסְקֵי הַתּוֹסְפוֹת לֹא רְאִיתִי
מִשְׁמַעוֹת לֹמַר דְּמִיָּרֵי בְּעֵיסוֹת שְׁנִיתִחִיבו ע"י צִירוֹף וְלִשׁוֹן פִּסְקֵי הַתּוֹס' הוּא פְּהַתּוֹסְפוֹת
וּמ"ש שֶׁכ"כ הָאֲגוּדָה לַעֲנ"ד הוּא רְאִיָּה לְסִתּוֹר שְׁנ"ל הָאֲגוּדָה בְּשֵׁם ר"י וְקוֹרָא לָהּ שֵׁם
פַּר"י דְּבַעֲיָנָן הַקֶּפֶה בְּשַׁעַת ק"ש וּמְהַנִּי צִירוֹף סַל בַּב' עֵיסוֹת שְׁאִין בְּשׁוּם א' מְהֵם שְׁיַעוֹר
חִלָּה לְהִתְחַיֵּיב אֲבָל אִם יֵשׁ בְּשֵׁנֵיהֶם שְׁיַעוֹר לְצַרְפֵּן פִּירוֹשׁוֹ שְׁאִין בַּכ"א בַּפ"ע פְּשִׁיעוֹר
רַק ע"י צִירוֹף וְהַחֲלִיּוֹק בֵּין רִישָׁא לְסִיפָא הוּא דְּבַרִּישָׁא מִיָּרֵי לַעֲנָנָן הַחַיּוֹב גּוֹפִיָּה
שְׁמִתִּחִיב ע"י צִירוֹף וּבְסִיפָא מִיָּרֵי לַעֲנָנָן הַהַפְּרָשׁ דְּכַשְׁפָּא לְהַפְּרִישׁ מֵאַחַד עַל חֲבִירוֹ
צָרִיף שְׁיַגְעוּ וּבְאַמֶּת ז"א דְּמִבְּנֹאֵר לְמַעֲיָנָן דְּכּוֹנֵנַת הָאֲגוּדָה הוּא בְּסִיפָה דִּישׁ בַּכ"א פְּשִׁיעוֹר
וְהִיָּנּוּ מ"ש לְצַרְפֵּן דָּאֵם בְּדַבְרֵי הַח"י לִשׁוֹן לְצַרְפֵּן הוּא מְגוּמָגָם וּלְפִי מ"ש שְׁיַעוֹר הִלְשׁוֹן
כֶּף הוּא אֲבָל יֵשׁ בְּשֵׁנֵיהֶם שְׁיַעוֹר ר"ל שְׁיֵשׁ בְּזֶה פְּשִׁיעוֹר וּבְזֶה פְּשִׁיעוֹר אִם רוֹצֵה לְצַרְפֵּן
לְפִטּוֹר שְׁנֵיהֶם בְּחִלָּה אַחַת צָרִיף שְׁיַגְעוּ וְזֶה בְּרוּר כו'.

וּמ"ש בַּח"י וְז"ל אַע"ג דְּשֵׁם מְבֹנָאֵר מִתְחַלֵּת דְּבַרִּיהֶם דְּלֹא בְּעֵי נְגִיעָה כו' דְּעַל יְדֵי צִירוֹף
יֵשׁ פָּאָן ב' וּג' עֵיסוֹת שְׁיַעוֹר חִלָּה וְהוּא רוֹצֵה לְתַרוּם מִן הַמְּנֻקָּף מֵאַחַד עַל חֲבִירוֹ ע"כ
צָרִיף נְגִיעָה כו' ע"ש מִשְׁמַע קֶצֶת מְדַבְּרֵי שֶׁהוּא מְחַלֵּק בֵּין שְׁנֵי עֵיסוֹת שְׁנַצְטָרְפוּ לְהִיּוֹת
בְּשֵׁנֵיהֶם שְׁיַעוֹר אַחַד חִלָּה סְגִי בְּלֹא נְגִיעָה מִשֵּׁא כ"ב ג' או' ד' עֵיסוֹת פִּינּוֹן שַׁע"י צִירוֹף יְהִיָּה
פָּאָן ב' או' ג' עֵיסוֹת שְׁיַתְחִיבו כ"א ע"י צִירוֹף שׁוֹב בְּעֵינָן נְגִיעָה לְתַרוּם מֵא' עַל חֲבִירוֹ
וְלַעֲנ"ד אִין זֶה בְּמִשְׁמַע מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' פְּלָל וּמ"ש שְׁכּוֹן מְבֹנָאֵר לְמַעֲיָנָן בְּפִסְקֵי הַתּוֹס'
וְהָאֲגוּדָה הוּא תִּמָּא וְאֲדַרְבֵּה מְהָאֲגוּדָה מִכַּח לְהִיפּוֹף דְּהֵא בְּאֲגוּדָה לֹא מִיָּרֵי רַק בַּב' עֵיסוֹת
לְבַד וְאִם כּוֹן לְפִי דְּבַרִּי דְּמַפְרָשׁ דְּסִיפָא דְּאֲגוּדָה מִיָּרֵי שְׁיֵשׁ בְּשֵׁנֵיהֶם שְׁיַעוֹר ע"י צִירוֹף
אִם כּוֹן מְבֹנָאֵר דָּאֵף בַּב' עֵיסוֹת צָרִיף שְׁיַגְעוּ אֲבָל הָאֲמֶת כַּמ"ש דְּאֲגוּדָה מִיָּרֵי שְׁיֵשׁ בַּכ"א
פְּשִׁיעוֹר וְאַמְנָם אֲפִילוֹ תִּמָּא דְּהַתּוֹסְפוֹת שְׁפָתָבוּ וְנִכּוֹן לְנִגְוֵעַ כו' וְהָאֲגוּדָה מִיָּרֵי בָּאִין
שְׁיַעוֹר רַק ע"י צִירוֹף מְכַל מְקוּם לַק"מ מ"מ שֶׁהַתּוֹס' מְקוּדָם דְּהִיכָא דְּלִיכָא בַּכ"א פְּשִׁיעוֹר
הַסַּל מְצַרְף בְּלֹא נְגִיעָה מִשׁוּם דְּמַעֲיָקְרָא פְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת לַעֲנָנָן הַחַיּוֹב ר"ל דְּאֲסוֹר לְאַכְוֹל
מְהֵם בְּלֹא הַפְּרָשָׁה פִּינּוֹן שְׁנַצְטָרְפוּ בַּסַּל וּמְכַל מְקוּם כַּשְׁפָּא לְהַפְּרִישׁ מֵא' עַל כּוֹלֵן צָרִיף
שְׁיַגְעוּ וְזֶה בְּרוּר וּמְבֹנָאֵר לְמַעֲיָנָן בְּדַבְּרֵי הָרֵאשׁוֹנִים וּבְכַרְט בְּסִפְרֵי הַתּוֹרָה וְרֵאִיתִי בְּדַבְּרֵי
אַא"ז מְהַרְש"א בְּנִדָּה שְׁכַתֵּב לְהַגִּי' בַּתּוֹסְפוֹת מ"ש דָּאִין הַסַּל מְצַרְפֵּן שֵׁט"ס הוּא וְצ"ל
דָּאִז הַסַּל מְצַרְפֵּן וְע"ש עוֹד מ"ש בְּזֶה וְאַנִּי תְּמָה שְׁדַבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹת פְּשׁוּטִים דַּמ"ש תְּחִלָּה
דְּהֵא דְּפִסְקִינָן כו' י"ל דְּלַעֲנָנָן זֶה שְׁיַתְחִיב שְׁפִיר מְצַרְף אֲבָל לֹא יוֹעִיל לְהַקַּל לְהַפְּרִישׁ
חִלָּה שְׁאִינָה מְנֻקָּפֶת לְהַעֲיִסָּה וּכַמ"ש ס' הַתּוֹרָה וְהַב"י בְּשֵׁם הַמְּנַהֵיג וּמַהֲאִי טַעְמָא מְצַרְף
בְּפִרְק כְּשֵׁם פְּחוֹת מְכַבִּיצָה בְּאַמְצַע וְלֹא סְגִי בְּצִירוֹף סַל דְּהַקֶּפֶה בְּשַׁעַת ק"ש בְּעֵינָן וְלִכּוֹן
פְּתָבוּ דְּבַמְצוֹת לְהַפְּרִישׁ א' עַל כּוֹלֵן כו' שְׁתַּהֲיָה הַמְצָה שְׁמַפְרִישׁ נוֹגַע לְשָׂאֵר הַמְצוֹת
שְׁרוּצָה לְאַכְוֹל אֲף הִיכָא שְׁאִין בַּכ"א פְּשִׁיעוֹר וְנִתְחִיבו ע"י צִירוֹף וּקֶצֶת מֵאַחַת מְהַנָּה עַל
הַפַּל צ"ע שְׁהַרִי י"ל פִּינּוֹן שַׁע"י צִירוֹף זֶה הוּא מִיָּקְרֵי מְנֻקָּף וְכִינּוֹן שְׁהַחֲלָה הוּא מְמַצָּה
הַמְחַוְּבָרֶת לְשָׂאֵר ע"י צִירוֹף סַל שְׁפִיר חֲשִׁיב כְּמוֹ נְגִיעָה אוֹ שְׁמָא פְּנוּנַת הַתּוֹסְפוֹת דָּאִין
הַצִּירוֹף מוֹעִיל רַק לְחִיב אֲבָל לְהַפְּרָשָׁה צָרִיף נְגִיעָה וְאַא"ז מַהֲר"מ מְלוּבָּלִין כְּתַב בְּפִירוּשׁ
הַתּוֹסְפוֹת דְּהֵא דְּפִסְקִינָן כו' פִּירוּשׁ וְנוֹטֵל וּמַפְרִישׁ ע"י קְצִיצָה כו' אֲבָל כְּשִׁישׁ שְׁיַעוֹר חִלָּה
אַלָּא שְׁרוּצָה לְהַפְּרִישׁ כָּל הַעֲיִסָּה הָאֲחֵרֶת עַל זֹו צָרִיף נְגִיעָה גַם לַר"א עכ"ל וְתַמְהַנִּי שְׁהַרִי

פְּתוּבוּ הַתּוֹסֵס דְּהַשְׁתָּא א"ש דר"א גוּפְיָא פְּרַק פְּשָׁם מְצָרִיף נְגִיעָה וְהֵתָם מְיִירֵי שְׁאִין רוּצָה לְהַפְרִישׁ רַק קֶצֶת מְמַנָּה וְכַמ"ש הַתּוֹ תַּחְלָה אֵלָא וְדַאי שְׁאִין חִילּוּק הַתּוֹסֵס רַק בֵּין לְעַנְנֵי צִירוּף וּבֵין לְעַנְנֵי מְוָקָף וּמִיָּהוּ אִם נֹאמַר בְּמ"ש דְּכָל שְׁלֵא נְתַחֲזִיבָה כ"א ע"י צִירוּף מוֹעִיל לְהַפְרִישָׁה צ"ל דְּבְפֶרֶק פְּשָׁם מְיִירֵי שְׁיֵשׁ בְּכָל עֵיסָה שְׁיַעוּר בְּפ"ע דְּבַכָּה"ג לֹא מְהַנִּי אַף בְּמַפְרִישׁ קֶצֶת בֵּינוֹן שְׁנַתְחַזִּיב בְּפ"ע וְעַכ"פ לְעַנְנֵי אִם אִין בְּכ"א פְּשִׁיעוּר חֲלָה וְנִצְטָרְפוּ ע"י סָל אִם יָכוֹל לְהַפְרִישׁ מְאַחַד ע"א בְּלֹא נְגִיעָה אִין הֶכְרַח בְּדַבְרֵי הַתּוֹסֵס וְכַמְש"ל שִׁי"ל דְּכִינוּן שְׁאִין חַזִּיב רַק ע"י צִירוּף לֹא בְּעֵי נְגִיעָה וְכַמ"ש הַט"ז וְגַם יֵשׁ לְתַמּוּנָה עַל הַב"ח שְׁמִשְׁנֵה דַעַת הַתּוֹסְפוֹת עִם הָרֵא"ש וְהַסְמ"ג וְלִיתָא דְּהַסְמ"ג וְהָרֵא"ש סְבִירָא לֵיהּ דְּבְעֵי נְגִיעָה לְעַנְנֵי לְהַתְחַזִּיב וּלְעַנְנֵי מְוָקָף סְבִירָא לֵיהּ לְהָרֵא"ש דְּאֵף צִירוּף סָל לֹא צִירוּף רַק הַקְפָּה בְּעֵלְמָא דְּהֵינּוּ סְמוּכּוֹת זֹו לְזֹו.

וּמ"ש הַח"י וְכ"כ בְּשַׁב"ל בְּשָׁם סה"ת כו' הִנֵּה בְּשַׁב"ל וְכֵן מְבֹאֵר בְּסה"ת גּוּפְיָא דְּצִירוּף צִירוּף סָל עַכ"פ וְצ"ל דְּכִנוּנְתּוֹ דְּבִזָּה סְבִירָא לֵיהּ לְבַעַה"ת פְּנוּתִיהּ דְּלֹא בְּעֵי נְגִיעָה בְּיֵשׁ בְּכ"א שְׁיַעוּר אַף הַרְשָׁב"א בְּפִסְקֵי חֲלָה ס"ל דְּבַסְמוּכּוֹת לְחוּד סְגִי וְעַכ"פ אוּתָן הַפּוֹסְקִים דְּחֻשִׁיב הַח"י שְׁאֵמְרוּ ד"א הֵינּוּ לְעַנְנֵי אִם יֵשׁ בְּכ"א פְּשִׁיעוּר וְכַמ"ש אַח"כ דְּהֶאֱגִידָה פְּרַק א"ע פְּתַב בְּשָׁם סה"ת וְרֵאבְנִי"ה דְּדוֹנְקָא בְּמַקְפִּיד כו' וְהֵינּוּ לְעַנְנֵי פְּשִׁיעוּר וּמ"ש הַח"י וְנִרְשָׁם בֵּין חֻצָּאֵי עֵיגוּל וְנ"ל וּבֶאֱגִידָה פְּתַב דְּצִירוּף סָל מְהַנִּי לְדַעַת הַגְּאוּנִים אַף בְּלֹא נְגִיעָה זֶה תִּימָא דְּהָא הָךְ דְּיַעָּה הוּא סִפְרֵי יִרְאִים וְהַתּוֹסֵס דְּצִירוּף סָל מְהַנִּי לְהַחְמִיר וְקֵאֵי לְעַנְנֵי אִם אִין בְּכ"א פְּשִׁיעוּר וְאִם פֵּן אִינוּ עַנְנֵי לְכָאן וְתִימָא גַם פֵּן מ"ש שְׁכ"כ הַפֶּל בּוּ דְּאוּרִי הַפְּלִי מְצָרְפֵן כו' דְּהָא הַפֶּל בּוּ מְיִירֵי לְעַנְנֵי אִם אִין בְּכ"א פְּשִׁיעוּר וְע"כ לֹאמַר דְּגַם הַח"י מְיִירֵי לְעַנְנֵי אִם אִין בְּכ"א פְּשִׁיעוּר וְכַמְבֹּאֵר בְּסוּף לְשׁוֹנוֹ שְׁפַתְבּ וְזֶה נִרְאָה דַעַת הַש"ע וְהַטוּר שְׁלֵא הִנְפִירוּ נְגִיעָה וְכֵן אִם הָיוּ ב' עֵיסוֹת כו' וּלְפִי"ז מִיִּיתֵי שְׁפִיר מְהַפֶּל בּוּ אֲבָל לְפִי"ז מִיִּיתֵי רְאָיָה לְסַתּוּר מִשְׁבָּלֵי לְקַט בְּשָׁם סה"ת וְגַם אִין רְאָיָה מְהֶאֱגִידָה וְגַם בְּרֵא"ש וְסְמ"ג מְבֹאֵר דְּבְעֵי נְגִיעָה וּמ"ש לְהַקֵּל בְּב' עֵיסוֹת פְּשִׁיעוּר אַף בְּלֹא סָל (עֵינֵי בְּנִקּוּדַת הַפְּסוֹף סִי שְׁד"ו שְׁהֶאֱרִיף בְּזֵה) רַק סְמוּכּוֹת פְּלִשׁוֹן הָרֵא"ש כו' אֲבָל לְכַתְחֲלָה צִירוּף נְגִיעָה וְכ"כ רש"ל אֲבָל דַעַת הָרַב בַּהֲג"ה אִינוּ פֵּן מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי דְּהַחֻלְקִים עַל הָרֵא"ש חוּלְקִים עַל דַעַת הָרַב בַּהֲג"ה וְז"א דְּאִינְהוּ מְיִירֵי לְעַנְנֵי שְׁנֵי עֵיסוֹת וּבְכ"א פְּשִׁיעוּר וְנִילוּשָׁה כ"א בְּפ"ע בְּזֵה סְבִירָא לֵיהּ דְּצִירוּף צִירוּף סָל עַכ"פ מִשְׁא"כ בְּעֵיסָה שְׁנִילוּשָׁה פְּוֹלָה יַחַד דְּקִי"ל אוּכַל וְהוּלְךָ וְאַח"כ מְפָרִישׁ וְי"ל דְּאִפִּילוּ לְכַתְחֲלָה וְאִפִּילוּ לְקַרְבּ אוּתָם אַחַד אֵל אַחַד לֹא צִירוּף אֲמַנְם בְּטוּר מְבֹאֵר דְּבְעֵי הַקְפָּה בְּעֵלְמָא עַכ"פ וְכַבֵּר הָאֲרִיף בְּזֵה בְּב"ח וּבְט"ז לִיִּישָׁב דְּבְרֵי הָרֵא"ש וְהַטוּר וּמ"ש הַב"ח לְחַלְקֵי בֵּין ב' עֵיסוֹת לְעֵיסָה א' וְכ"כ הַט"ז דְּהָרֵא"ש בֵּא"ע מְיִירֵי בְּב' עֵיסוֹת יָפָה הַקְשָׁה הַמַּג"א דְּהָא הָרֵא"ש בְּעֵיסָה א' מְיִירֵי שְׁהָרֵי חוּלְקֵי עַל רש"י שְׁפַתְבּ וְעוֹשָׂה חֲרָרָה קְטַנָּה אֲצֵל גְּדוּלָה וְשָׁם מְיִירֵי שְׁשִׁנְיָהֶם מְעֵיסָה א' וְאַפ"ה ס"ל דְּבְעֵינֵי מְוָקָף וְהַח"י פְּתַב דּו"א אַף דְּנִקְט בְּלִשׁוֹנוֹ עֵיסָה הֵינּוּ דְּבְעֵיסָה א' הָיָה שְׁיַעוּר חֲלָה מְפָל מְקוּם מְיִירֵי שְׁאֵח"כ רוּצָה לְצַרְף עוֹד אַחֲרָת וְתַמְהַנִּי שְׁהַעֲלִים עֵינָיו הַטְּהוּרִים מִמ"ש הַמַּג"א דַע"כ מוּכָח דְּמְיִירֵי לְעַנְנֵי אוּתָה עֵיסָה עֲצָמָה שְׁהָרֵי חוּלְקֵי עַל רש"י וּמ"ש שְׁכֵן מְבֹאֵר לְהַדְיָא בְּקִיצוּר פְּסְקֵי הָרֵא"ש וְר"ל מִמ"ש שְׁם וְנ"ל וְה"מ פְּשִׁלָּא הָיָה בְּכָל הַעֵיסָה שְׁיַעוּר אֲבָל אִם הָיָה בְּכ"א שְׁיַעוּר חֲלָה א"צ צִירוּף סָל אֵלָא הַקְפָּה בְּעֵלְמָא עַכ"ל מִשְׁמַע מְזֵה דְּמְיִירֵי בְּב' עֵיסוֹת אֲבָל ז"א דַא"כ לְמָה הָיָה צִירוּף הָרֵא"ש

בביצה לתרץ מה שנהגו בפסח לתת כל המצות בסל משום דנהגו למיפא קפינא ת"ל משום דבעינו מןקף בב' עיסות שנילושה כ"א בפ"ע (ובסמ"ג הל' חלה באמת כתב תחלה הטעם משום דאופין קפינא ואח"כ פתב אמנם פתב ר"י בר אלחנן כו' ע"ש ועיין בלשון סה"ת שהבאתי לעיל שפתב שנהגו לצרף אף כשיעור מטעם שהיה ב' עיסות) ובפסקי הרא"ש שם בביצה פתב ג"כ פהרא"ש אף נראה פוננת פסקי הרא"ש בפסחים דר"ל דוקא אם אין בעיסה כשיעור אבל אם יש בה כשיעור בשעת לישה אע"פ שחלקיה לקמה כפרות א"צ צירוף סל ומ"ש בכ"א כשיעור לאו דוקא נקט לומר דיצרפו העיסות זה לזה להפריש מא' על חביתה רק לענין עיסה אחת שיש בה כשיעור דמינה מייירי הרא"ש שם ומ"ש המג"א לתרץ דעכ"פ החלה עם מה שמפריש ממנה צריף שיהיה מן המןקף ג"כ צ"ע דמשמע דאין זה פוננת הרא"ש וגם הטור פתב יקרב כל הפפרות יחד ויש לפרש דברי המג"א שלא בא לתרץ דברי הטור רק עביד דינא לנפשיה ובדעת התוס' והרא"ש נראה ברור דמ"ש בפסחים דהקפה בעינו היינו לענין חלת א"י ובביצה מייירי לענין חלת ח"ל ודברי הטור צ"ע: ויצא לנו ממה שכתבנו בנידון שאלתינו נראה דאם היו חלוקים לשני צבורים אע"פ שלקח מאחד שיהיה חלה על הכל צריף ליטול לכתחלה גם מצבור השני פנין שדעת הטור שצריף לקרב הפפרות יחד ומ"מ אין לו לברך פנין שדעת רוב הפוסקים דלא בעי נגיעה לפטור מא' על חביתה ומכ"ש בחלת ח"ל ועוד פמה הלכתא גברתא דאיכא למשמע ממה דכתבנא נתבאר בתשובה שבחלק יו"ד הל' חלה ושם יתבאר א"ה גם כן ללמד זכות על המנהג שנוהגין לחלק המצות ונוטלין כ"א חלה בפ"ע וכן בע"ש יעו"ש והנה בימי חורפי בעת הנה משפן פבוד דודי מ"ו הגאון המובהק מוהר"ר סענדר ז"ל פ"ק ראיתי בספרו הבהיר חידושי הלכות ופסקי דינים על מסכת ביצה והוא חבור נפלא מאד וראיתי שם מה שכתב בסוגיא זו דגלגל עיסה מעי"ט כו' ובדברי התוספות שם והנה קשיא לי על ענין אשר פתב שם וכתבתי לו ז"ל ולא נמצא אצלי העתקה רק מה שהשיב לי בקצרה פדרפו ז"ל ועריבים עלי דברי דודים ואעתיק אותם פה פכתבו וכלשונו רחיקא דנפשא יתיב בתוונא דלבאי ה"ה אהו' פן אחי הרב כו' מוהר"ר א' זלמן נ"י קבלתי כתבה והנחתי בספר ושכחתי מקומו איה אבל דעתי ענינו ואני פותב לה דעתי פאשר פתבתי בספרי והנה מתחלה רציתי לפרש דתוס' מייירי ביש בכ"א שיעור חלה ואפ"ה אוכל והולך ומה שמשייר מצרף בכלי נוטל מאחד על פולם אף על מה שנאכל וכתבתי דנראה דהמרדכי חולק מדלא הביא תקנה זו וכעת פתבת שגם מהר"מ שיה פתב פן ולפי דעתי זה פוננת הסמ"ק שפתב ומיהו לפי שחשש לסברת המרדכי ושוב מצאתי כעת שגם הפר"ח פתב שהמרדכי חולק זה פשוט אח"ז פתבתי דאפשר דאף תוספות מודו בשני עיסות שכ"א יש בו שיעור חלה ולפי שלענ"ד דבזה הסברא נותנת פדעת המרדכי דלא מהני מאחד על חבירו שנאכל מקצתו קודם שנצטרף רק דתוספות מייירי במצות שדרף לאפותן קפינא וילכך מהני מאחד על חבירו ואף על פי כן בעינו שישיר מכל אחד אף שפבר נצטרפו מכל מקום בעינו הקפה בשעת קריאת שם גם כן פנין שהיה עיסה בפ"ע ואכלה פבר (ואף דיש לפרש טעם התוספות משום דחיישינו שמה נצטרפו מקצתן ומקצתן לא נצטרפו ובי"ט א"א לצרפן פמבואר בפר"ח הוא פשט רחוק בדעת התוס') שוב מצאתי דבריו ואוכלם והיה פפי פדבש למתוק והנה מה שהביא ראיה מתוספות דנדה אין ראיה פלל דתוספות לא נחתי להכי פלל רק

דלקריאת שם בעיניו נגיעה אף בליפא שיעור חלה רק ע"י צירוף ומסה"ת פשיטא דאין ראיה דכוננתו דנוהגין לצרף אף ביש שיעור חלה ואדרבא במרדכי פרק א"ע ובהגמ"י הלכות חלה מבואר בשם סה"ת להיפך דאין ללוש מצות רק שלא יהא בהם שיעור חלה וגם הראיה מסמ"ג נדחית במ"ש דברי דוד הק' אלפסנדר ע"כ דבריו הקדושים ו"ל ולפי שאין בדי מה שפתי אז אי אפשר לי לישא וליתן במ"ש הוא ו"ל ואומר די במה שפתי בעניו זה: ובעניו השאלה אם יש ליטול מצה שלימה או די בפרוסה הנה מהרש"ל בספר חכמת שלמה וכן בתשובותיו סימן נ"ח פתב שצריך להפריש עוגה שלימה ולא פרוסה ובחק יעקב פתב שלא נהגו פן ועיין בכל בו שפתב בהלכות חלה שיבצע אחת מהם וגם הב"ח פתב דביו"ד סי' שכ"ד לא משמע פן ועיין בתשובת רש"ל שהביא מדברי הטור ביו"ד ומיישב דבריו בדוחק וגם הוא קצת פהלקתא בלא טעמא דמה"ת יצטרף להפריש עוגה שלימה דוקא ומ"ש מהרש"ל שם הטעם מאחר שבלא"ה אינו עושה המצנה פהלקתא אלא ע"י צירוף אם לא שרוצה להפריז על המצנה ולהפריש מפל אחת ואחת שאינה צריכה לצירוף שהוא יותר מתוקן מכולם כו' ע"ש גם זה הוא תמוה דמה מעליותא של מצה שלימה שיתקון עי"ז מה שמפריש ע"י צירוף סל ואף שראיה דמייירי ביש בעיסה שיעור חלה והנה יכול להפריש מן העיסה והוא לא הפריש וחקקו ועתה מצרפם ע"י סל מפל מקום מה תיקון יש ע"י הפרישת מצה שלימה לזה שלא הפריש מן העיסה ומפריש ע"י סל ודבריו הקדושים שגבו ממני אף ראיתו שם מדברי רש"י והתוספות בפסחים דף מ"ו דאמרינן שם דר"א סבר אמרינן הואיל אע"ג דסופו להפריש אחת מהם לחלה והתוס' הקשו פיון דאם בצע מפל חדא שרי בלא הואיל היאך שרי למעבד לכתחלה ע"י הואיל ותיקרו שלא הטריחוהו חכמים לבצוע מפל אחת ואחת ואם נימא דע"י צירוף סל נמי שרי להפריש פרוסה הדרא קושיא לזנכתא היאך התירו ע"י הואיל דהא אפשר ע"י שיבצע מאחת על פולן דזה מותר פיון שחציה של ישראל דיאכל ממנה עצמה וא"צ להואיל בזה ולכאורה הוא הוכחה גדולה וצריכה לפנים ובכדי ליישב ראיה זו נלענ"ד דנדאי גם רש"י והתוספות מודים דגם בהפרישה ע"י צירוף סל מהני פרוסה כמ"ש הפל בו וכן משמע מהטור וגם מסתימת הפוסקים אף רש"י והתוס' סוברים דמחמת יו"ט אסור לטרונח בדבר שאינו ראוי לאכילה ע"ד שאח"כ יתקן אותו שיהיה ראוי לאכילה ולא דמי לשחיטה אף ע"פ שצריך תיקון מליחה ובכישול או צלי וכיוצא בזה בלישה שצריך אפיה וכה"ג משום שהתיקון יהיה באותו דבר עצמו ועיין שם בתוספות מ"ש לענין שתי לחם שאין חסרון בגופו וצריך תיקונו ע"י הכבשים כו' ולכן קמח של טבל לתרומה ומעשרות שאינו רוצה להפריש מן זה הטבל עצמו רק שיפרוש ע"ז ממקום אחר למ"ד דלא סבירא ליה הואיל אסור פיון דהשתא מיהא טרח בדבר שאינו ראוי לאכילה ועיין בשו"ת שם יעקב שאוסר לשחוט בהמה של נכרי אעפ"י שהישראל יקנה ממנה ובשו"ת נ"ב חולק וכתבתי במקום אחר ומהאי טעמא לא אמרינן נמי הכי בעיסה טמאה שיכול לאפות ע"י שיאפה אח"כ מעיסה טהורה ויפריש ע"ז משום דכל שהתיקון בא אח"כ ממקום אחר אינו מועיל לחשוב זה מלאכת אונקל נפש למפרע פיון דהשתא לא חזי רק מטעם הואיל יש להתיר לכן אי בצע מפל חדא שפיר דמי פיון שהתיקון הוא מיניה וביה ואף שהעיסה חציו לגבוה התירו משום תיקון חלה כמ"ש התוס' לקמן משא"כ כשיבצע מאחת על פולן שכ"א לעצמה לא היה ראוי לאכילה בלי

תיקון ממקום אחר אסור וזה נראה בכוננת התוס' במ"ש פ"ן דסופו ליטול אחת על פולן נמצא טרח בדבר שאין ראוי לאכילה כו' נראה דאחת לאו דוקא אלא ה"ה פשלוקח מאחת נמי אסור דמ"ש ונמצא טרח כו' לא קאי על אותה שמפריש דוקא כ"א על כל הני שנגאפו ולא ניטל מהם חלה מיניה וביה כ"א מעונה אחרת עליהם והיגו דדייקי לישנא אחת על פולן והו"ל למימר פ"ן שסופו ליטול אחת לחלה נמצא שטרח וכו' והה' על פולם הוא למותר ולפי מ"ש א"ש: אף לענ"ד גם לפי דברי מהרש"ל היגו דוקא בחלת א"י אבל בחלת ח"ל אין צירוף סל קולא דהא באמת קי"ל אוכל והולך כו' ואם פן שפיר דמי אף בפרוסה לכ"ע וגם הא דמיייתי הרש"ל מהתוספות והרש"י היגו למאי דסבירא ליה השתא דאף ביש שיעור חלה צריך צירוף סל וכן דעת רש"ל כמ"ש שם בסוף התשובה אבל לפי מ"ש התוס' בתר הכי וכן דעת פמה פוסקים דבזה א"צ צירוף סל רק הקפה בעלמא א"כ נראה שא"צ מצה שלמה ובפרוסה סגי דהא רש"ל שם יהיב טעמא לפי שאינו עושה מצוה פהלקתה אלא ע"י צירוף ואם פן להתוס' שפיר הוי פהלקתו אבל בלא"ה טעם רש"ל תמוה לענ"ד כמש"ל וצ"ע הנלענ"ד בזה פתבתי: דברי זעירא הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד: שאלה מה את חג המצות.

יחוג בדיצות. ה"ה פבוד דידי הרב החרוף ובקי בחדרי תורה משיב מלחמה שעה.

כש"ת מוה' דוב בער נ"י האבד"ק קרעשיב יצ"ו: אהד"ש אם אמנם ע"ן לא מצאתי נופש. ועת חופש.

לטייל בגינתו להתבשם בתורתו. אפס אחרי פי לי יקרו אמרוותיו.

ולבי ידע נשף חשקו לשמוע מה בפני. בעינא למעבד ליה נייחא.

ואמינא אנקוט בידי כל דהו: והנה פבוד תורתו כ' בדבר השאלה במי ששלח שליח למכור חמצו והלך למכרו על תנאי שאם לא יסלק תבטל המכירה. וכ"ת פלפל בחכמה בסוגיא דנכרי שהלוח כו'.

וכ' ליישב קושית הפני הושע ע"פ מ"ש בח"מ סימן ער"ה במת הגר בע"ח גובה אפילו במטלטלין משום דהפקר אינו מפקיע שעבוד. וממיל' דזכה הבע"ח במטלטלין פשיעור החוב כו'.

ולפמ"ש הרשב"א אביי לא ס"ל חמץ מפקיע א"כ כשהגיע בפסח נעשה חמץ הפקר וזכה הנכרי בחובו כו' עכ"ד בקיצור: ואני תמה שהעלה את המדונה פנה דהכא אף אם החמץ נעשה הפקר אין קנין לנכרי שהרי אין הישראל רשאי ליתנו לו כלל דקא משתירשי ליה אף בעיקר הדבר שכתב דזכה הבע"ח במטלטלין ליתא דודאי כל זמן שלא גבה לא נכנס לרשותו ולא נעשה שלו מחמת החוב רק התם במיתת הגר קי"ל דיכול לטרון אפילו אם קדם אחר וזכה כמו שיכול לגבות מן היורשים וגרע מיניה דאע"ג דמטלטלין דיתמי לא משתעבדי לבע"ח מפל מקום הזכה בנכסי הגר גובה ממנו כמ"ש הרשב"א בב"ק דף מ"ט וז"ל ואינו דומה למטלטלי דיתמי דהתם משום דהיורשים הם ד"ת ומשעת מיתה קמו להו ברשות יתומים כו' אבל פאן פשמת הגר עד שלא יזכה בהם אחר קדם שעבודו של זה.

ובזה אפילו ר"ע מודה לר"ט כו' יע"ש. עוד נראה דאפילו אם נימא דבמיתת הגר נזכה הבע"ח אין זה כ"א בגר שפטלה סמיכתו של המלנה שהיה לו על הלנה.

וכן סמוך על הנכסים דערבין ביה ולא יצאו מידי שעבוד דהפקר אינו מפקיע משא"כ אם הפקיר הוא עצמו וכגוןנא דחמין דאכתי שיעבוד המלנה אקרספתא דגברא מונח וכל שקדם אחר נזכה בנכסים שהפקיר הלנה אין המלנה יכול להוציא וכו"כ בש"ג בב"ב פ"ק חזקת ע"ש שמסתפק בזה מהאי טעמא והסמ"ע בסי' רמ"ה פ"ב ג"כ בהפקיר וקדם אחר ונזכה גובה ואמנם הט"ז כ' דאינו גובה יע"ש שראיות הט"ז צריף עיון וכתבתי בזה במקום אחר: ועתה ראיתי בקצות החושן שהשיג על הסמ"ע ועל הש"ג דהא הרשב"א מדמי הפקיר להקד' דמים דאין מפקיע מידי שיעבוד ע"ש.

ולענ"ד אין זה קושיא עליהם לפי מה שמבואר בטור וב"י סימן קי"ז דהא דהקדש אין מפקיע היינו דאקני ליה מטלטלין אג"ק דאל"כ לא גרע מפח הדיוט וכן מבואר בבעה"ת שער מ"ג דהא דקדושת הגוף מפקיע הנצרה לאשמעינן באקני ליה מטלטלין אג"ק דא"כ לא גרע מהדיוט יע"ש וכן משמע בתו' בב"ב שכו' הא דלא חשוב נמי מקר משום דהקדש מפקיע אפילו אקני ליה מטלטלים אג"ק וכו' ומשמע דבכה"ג נמי מיירי הא דקדושת דמים אין מפקיע וכן כתוב במשנה למלאך פי"ח מהל' מלנה בשם הב"ח ומהרי"ט בתשובה וע"ש.

ולפי"ז דברי הסמ"ע נכונים דאף שנאמר דהפקר דמי להקדש דמים דאינו מפקיע מכל מקום אינו אלא במקרקעי או במטלטלין אג"ק: אמנם ראיתי בקה"ח סימן ק"ז הביא דברי המ"ל וכו' שהתוס' בעירוכין לא כ"כ כו' ע"ש, ובאמת לא נעלם דברי התוס' מהמ"ל שהרי המ"ל הזכיר דברי מהרי"ט בתשובה חלק י' סי' נ"ד ומהרי"ט בתשובה שם הביא דברי התוס' דעירוכין יע"ש.

ובאמת שדברי התוס' מה שסיימו דמתני' מיירי בין מקרקעי ובין כו' צ"ע לענ"ד דכמו שכתב בדברי רש"י דבמטלטלין אג"ק מיירי ה"נ מציינו לאוקמי מתניתין בהכי דאע"ג דמיירי נמי במטלטלין מכל מקום מיירי נמי שכתב לו אג"ק.

ואפשר לפרש דמ"ש התוס' ואומר ר"י דמתני' כו' על דברי רש"י קאי וסבירא ליה דרש"י כ"כ לפי דמפרש דמתניתין אף במטלטלין מיירי לכה פתבו פגון עשה שורו כו' ומ"מ מיירי במטלטלין אג"ק.

ולפי זה לא הכריעו התוס' הספק וכן משמע ממהרי"ט (דלא כמו שמג"י הצאן קדשים שצ"ע ונראה דמיירי כו') אף באמת בחידושי הרמב"ן ביבמות דף מ"ו מביא שם שי"ל דכח הדיוט גרע לענין זה ודחה זה וכתב דלא פלוג רבנן וכו"כ להדיא בחי' הרא"ה בכתובות דף נ"ט שר"ת הקשה על רש"י דלא יהא אלא הדיוט כו' ונ"ל דאדמי לן טעמא דקדושת הגוף היכא דכתב ליה מטלטלין אג"ק וכו' וכן היכא דבהדיוט מןפקע פגון היכא דלא כתב ליה אגב בהקדש מןפקע וכו' ע"ש: ומ"ש בקצה"ח שני"ל פהכרעת התוס' מהך דסימן ער"ה דכתב בשם הרשב"א דהפקר דמי להקדש וכמו דהפקר אינו מפקיע אף במטלטלין הקדש גם כן אינו מפקיע ז"א שנראה דהרשב"א אינו חולק על דעת הרמב"ן רבו דבהקדש דמים דאין מפקיע היינו בכתב ליה מטלטלין אג"ק וכן נראה ממ"ש הב"י

סימן קי"א בשם הרשב"א דהקדשות הם כמשועבדים ואין גובין מהם במקום שיש ב"ח ומשמע מזה דלכל מילי דין הקדשות כמשועבדים.

ומ"ש בקצה"ח שם בהקדש דמים אינו כמכר וגובה ממשלטלין וגם מלנה ע"פ גובה ורצה ליישב בזה דברי הרי"ף בהא דש"מ שהקדש כל נכסיו ע"ש ליתא דהא בשבועות דף מ"ב אמרינו נשבעין ליפרע מנכסי הקדש תנינא משועבדים לא יפרעו אלא בשבועה ומה לי משועבדים להקדש או לגבוה כו' הרי מבוא' בפשיטות דמשועבדי לגבוה כמשועבדי להקדש לענגן שבועה ופשיט' דה"ה לכל מילי דקתני במתני' דאין גובין ממשועבדי ונראה שמה שכתב דה"ה דאין נפרעין מהקדש במקום ב"ח: וראיתי בקצה"ח סימן קי"א שכתב דאף דמלנה ע"פ גובה מהקדש מכל מקום אינו גובה מב"ח דאפילו בירושלה איתא להך תקנתא פדמוכח במחזיק בנכסי הגר שדינו כירושלה כו' ואע"ג דבהניזקין משמע דוקא במקבל מתנה מאי לאו דאית ליה הנאה כו' צ"ל דלא פלוג רבנן בתקנתא כו' ע"ש ודבריו תמוהים דמאי אולמא דתקנתא דאין נפרעין במקום ב"ח מתקנה דמשלטלין או מלנה ע"פ דבזה נמי אמרינו דאע"ג דטעמא דשינוי כמכר ומתנה לא שינוי בהקדש מ"מ לא פלוג רבנן בתקנתם וכמ"ש הרמב"ן באמת בטעמא דהך מלתא וגם מ"ש במחזיק בנכסי הגר שדינו כירושלה פנין דמשפחת קמא ובתרא מבתרא גבי ושם בס"ק א' למד מזה לדין מתנת ש"מ יע"ש וכ"כ ג"כ בסי' רי"ג: ולפענ"ד ז"א דמחזיק בנכסי הגר שפיר אזלינן בתר קמא ובתרא ולא משום דבירושלה נמי אמרינו קמא ובתרא דבאמת אין שייכות ירושלה למחזיק מהפקר רק דאמרינו שגובה מזוכה מהפקר כמו שגובה מיורש לפי שההפקר לא הפקיע השיעבוד ולפי שההפקר בא מיד כשמת הגר ועדיין לא זכה בו אדם וכל הקודם לזכות והשאר שיעור החוב מהפקר הוא זוכה שפנין שיש שם עוד נכסים פדי החוב נכסים אילו שקדם זה וזכה לא נכנסו לשיעבוד כלל אלא הפקירא גינהו ואין לשאר הזוכים הבאים אחריו שום תפיסת יד לזכות כל דהו בנכסים שזכה זה לטעון עליו פלוג נמי להאי בע"ח שהרי הוא לא זכה אלא במה שיתר על החוב והבא אחריו הוא הזוכה בשיעבוד הבע"ח לכן הוא נפסד משא"כ במתנת ש"מ אע"פ שבאמירתו הקדים מתנת האחד לחבירו מ"מ זכות פולם בנכסים הוא מיד כשמת הש"מ וכל המקבלי מתנה יש להם דין על נכסים אלו משעת מיתה ואילך וכשאנו רוצים לדון בזה דין קדימה ע"כ שאנו דנין מצד שמתנתו בזה קודם להשני שפיר קשיא להו דהא משמע שמתנת ש"מ אין דינה כמשעבדי לענגן מזונות האלמנה וה"ה לענגן זה שיהא יכול לומר הנחתי מה שא"כ בנכסי הגר שבאותו שעה שזכה זה עדיין לא היה זכות הבא אחריו מעולם ונהרי זה חולק לעצמו מה שהוא רוצה לזכות לעצמו והשאר הוא מעמידם בפני בע"ח והדברים ברורים לפי ענ"ד: ובזה נדחה גם כן מ"ש בקצה"ח סימן ק"ז ס"ק יו"ד דמ"ש ראשון משני פנין דמדין טירפה בא עליהם ולפי מ"ש לא קשה מידידהתם אין אחר נוגע במה שמוכן לחבירו וזכה בו ועיין בקצה"ח סימן תנ"ג שהביא דברי הה"מ בשם הרשב"א לחלק בין היכא שאין החוב נפסד לגמרי רק דגבי מזיבורית יעו"ש ובאמת בתשובת הרשב"א שלפנינו כתב ג"כ דמירי במתנה במקצת ובקנין וכן בחלק תשובות תולדות אדם להרשב"א סי' קס"ד כתב ויש לסברא זו סיוע מהא דהניזקין ששאלו אם מתנה כמכר כו' ואם כדברי הרי"ף כו' אין דינה כמשעבדי כו' אבל מה נעשה והספימו עם הרי"ף כו' יעו"ש שמבואר דלא ס"ל החילוק שכתב הה"מ בשמו גם כי מדברי הש"ס

יש לתמונה על חילוק זה וקצרת: ונשוב למ"ש שהדבר ברור שהרשפ"א דעתו בזה כדעת רבו הרמב"ן דהקדש דמים דאין מפקיע היינו במטלטלין אג"ק דוקא דבכה"ג גבו במקר אבל בלא קננו מטלטלין אג"ק אע"ג דקדושת דמים לא אלים להפקיע מידי שיעבוד מ"מ לא גרע ממפר ומטלטלי דיתמי אף מ"ש הרשפ"א בהפקר דמיתת הגר שגובה מיד הזוכה מיירי אף בלא קננו מטלטלין אג"ק כדמוכח ממ"ש דהא דנקט משפון של גר כו' וגם מבואר למענין בחידושו במ"ש דל"ד למטלטלי דיתמי כו' ומ"מ שפיר פתב הרשפ"א להביא ראיה מהקדש דמים להפקר לענין הפקעת שיעבוד אע"ג דלענין זה דמטלטלי לא משמעדי ע"כ שיש חילוק ביניהם.

וכדי לבאר החילוק צריך אני להאריך קצת כי שלש מדות בגביות חוב קדושת הגוף וקדושת דמים או מכר והפקר דבקדושת הגוף אע"ג דשיעבוד ליה מטלטלין אג"ק דכה"ג גביה מלוקח מכל מקום מהקדש לא גבי כדאמרינו ביבמות דף מ"ז דכיון דמחסרא גובינא ברשותיה קאי ר"ל דמחמת חסרון גובינא עכ"פ חל ההקדש ואין השיעבוד מעכב ההקדש מלחול וקדושת הגוף כיון דחילל תו לא פקע שאין קדושת הגוף יוצא לחוליו בשום ענין.

אבל קדושת דמים או מכר היכא דכתב ליה מטלטלין אג"ק גבו אע"פ שעתה יצאו ונכנסו להם בשיעבוד שעליהם לרשות זה ולכן אתי מלנה וטרף ואתי מלנה ופריק. ואע"פ שחל ההקדש מ"מ כיון דהקדש דמים הוא שנקע ע"י פדיון כמו כן הוא נפקע גם כן על ידי גביות הבע"ח וכמ"ש התוס' בגיטין ובב"ק והרשפ"א שם ושאר מפרשים לשיטת רש"י אבל כשלא שיעבד דמטלטלין אג"ק מה בכך שקדושת דמים נפקע על ידי הפדיון טעם זה מועיל לענין שלא יפקע השיעבוד מחמת הקדש דאדרבא ההקדש כמו שנקע על ידי פדיון פקע נמי על ידי גביות חוב כיון שפכר חל השיעבוד של הבע"ח אבל אין טעם זה מועיל לענין אם מעיקרא לא חל השיעבוד על מטלטלין אלו כיון שלא כתב ליה מטלטלין אג"ק מאז לא עליהו סמוך כיון שיד הלנה תקיפה עליהם לאבדן ולהבריחם רק לבו סמוך על הלנה ושיעבודא אקרקפתא דגברא וכשיצאו מרשות הלנה ונכנסו לרשות הקדש או הלוקח לא בא עמהם עול השיעבוד כלל ולכן אין הבע"ח טורף מהם דה"ל זרים לגביה.

אף כל זה במקר או בקדושת דמים אבל בהפקר ואח"כ אתו ליד זוכה אז אע"ג דלא שיעבד מטלטלין אג"ק טרף מיניה ואע"ג דבשעה שהיו המטלטלין אלו בידי הלנה אפתי לא רמו שיעבודא עליהו כיון דלאו עליהו סמוך מכל מקום מיד כשמת הלנה אין לו על מה לסמוך רק על המטלטלין שהניח אחריו דנכסוהי דאינש אינון ערבין ליה ובשבייל שמת הלנה לא נפטר הערב וכיון שאין רשות שום אדם מעכב עליהם חל השיעבוד הלנה דזה שנעשו הפקר אין מפקיע מידי שיעבוד וכיון שפכר חל השיעבוד בעת שהיה הפקר אם אחר זכה בהם הרי זכה בהם עם השיעבוד שעליהם ואתי בע"ח וטרף ולכן בהפקר אין חילוק בין אם הנה השיעבוד מטלטלין אג"ק או לא דבכל גונו השיעבוד קודם לזכותו של זה שהרי עכ"פ הנה מקום להשעבוד לחול בין מיתת הגר לזכותו של זה משא"כ במקר וקדושת דמים שלא מצא השיעבוד מקום לנוח כלל אלא שענין הנה פתחון פה לומר דהפקר דמי למטלטלין דיתמי דהתם נמי נימא כשמת הלנה חל השיעבוד על

המטלטלין דנכסים ערבין ביה ולא נפקע הערבות במיתת הלנה והיורשין הזוכי
במטלטלין מתורת ירושה הם זוכים הנכסים עם השעבוד שעליהם.

ואפ"ה אמרינן דלא משמעדי ולכן כתב הרשב"א דלא דמי למטלטלי דיתמי כו' דהם
יורשים ד"ת זוכים בנכסים עם גמר מיתה ולא הי' שעה פנוי' שתהיה יד בע"ח באמצע
שיחול שעבודו קודם שנקנסו היורשים.

ואע"ג דנכסי דאינש אינון ערבין ליה נכסוהי אמרו ולא נכסי אחרים. ואילו בא לרשות
היורשים מד"ת ופקע ערבות שעברו בעד הלנה משא"כ בהפקר שבעת שהיה הפקר לא
דיינין להו כנקנסו לרשות אחר ואפתי נכסוהי קרינן ביה.

וכיון שבעת ההיא חל השעבוד שפיר אתי מלנה וטרף. ואמנם היה מקום לומר דאע"ג
דמה שנה זכה מההפקר ובא לרשותו אין זה מציל מידי הבע"ח כיון ששעבודו קדם מ"מ
נימא שההפקר עצמו הוא מפקיע מידי שעבודה דכל שנסתלק רשות הלנה פקע
השעבוד.

אלא שאם היינו אומרים פן ע"כ לומר דגם בשעבוד מטלטלין אג"ק מסתלק על ידי
רשות הלנה שהוא מפקיע השעבוד דבשלמא אם הדבר תלוי ברשות אחרים מעכב שפיר
י"ל דבשעבוד מטלטלין אג"ק שפיר גבו שהרי נכנס ברשות אחרים ושעבודו עליו בעת
ההוא.

משא"כ כשלא שעבד אג"ק שבשעה שבאו לרשות אחר לא הנה רמי שעבודא עליו ושוב
לא חגיל ופשיטא דלא שיף לומר מעכשיו דעתו סומכת עליהם כיון שהם עתה תחת
רשות האחר שאינו לנה שלו.

משא"כ אם נאמר דאף בלא רשות האחרים נמי לא חגיל משום סילוק רשות הלנה זה
אינו דאדרבא בעודן ברשות הלנה לא רמי שעבודא משום שידו של הלנה תקיפה עליהם
לאבדן ולהבריחם ולא סמכה דעתו ועכשיו שנסתלק רשות הלנה מ"מ ערבות הנכסים
לא נסתלקו ודעתו סומכת עליהם וע"כ נאמר דסילוק רשות הלנה מהני היינו שנקע
השעבוד מעל הנכסים כשיצאו מתחת הלנה שאינם ערבות בעדו אלא בעודם בידו ולא
כשיצאו מת"י וא"כ גם בשעבוד אג"ק יש לומר פן שהשעבוד נפקע כשיוצאין מת"י
ולא דמי למכר דשעבוד אג"ק גבו דהתם לא מיקרי סילוק רשות הלנה כלל שנה הלוקח
הוא נכנס תחת הלנה ומכוחו הוא בא וכעודן בידו דמי משא"כ בהפקר שאין פאן רשות
אחר שיכנס תחתיו לכן על ידי סילוק רשות הלנה פקע השעבוד אף אג"ק: אף דגם ז"א
דהא בהקדש דמים ושעבוד אג"ק אמרינן דאין מפקיע משעבוד משום דההקדש פקע
על ידי פדיון ותקשי דמה בכך דהא הו' טעמא אינו מועיל רק לומר דלא אלים רשות
הקדש פנה להיות קרוי רשות אחרים מעכב אבל עכ"פ מ"מ רשות הלנה אין פאן מה
תאמר שהקדש נכנס תחתיו ז"א דאם היה רשות הקדש תופסו להיות חולק רשות לעצמו
א"כ פשיטא דהנה פקע שעבודא כמו בקדושת הגוף וע"כ דלא חשבת ליה רשות לעצמו
כיון דמפקיע על ידי הפדיון ולענין שיעבוד הב"ח דיינינן ליה פלא בא לרשות הקדש
מכל מקום עכ"פ אין רשות הלנה עליו ולא מי שעומד במקומו ולהפקר דמי ואפ"ה
אמרינן דבע"ח גובה וע"כ דסילוק רשות הלנה לחוד לא מהני להפקיע שעבוד וממילא

כְּשֶׁהוּא הַפֶּקֶר וְאִין רְשׁוּת אַחֲרִים מְעַכֵּב עַל יָדוֹ מִיַּד כְּשֶׁמְסַתְּלֵק רְשׁוּת הַלְּוָה חֲנִיל עָלָיו שְׁעֵבֻדָּא דְּבַע"ח אַף בְּלֹא מְטַלְטְלִין אַג"ק וְלִכְּנֹן אַף כְּשֶׁזֶה זֹכֶה אַח"כ אֲתִי מְלוּה וְטָרְיָא לְפִי שְׁפָכֵר קָדָם שְׁעֵבֻדוֹ שֶׁל זֶה וְלֹא דְּמִי לְמְטַלְטְלִין דִּינְתָּמִי כְּמַבְּנֹאֵר בְּדַבְּרֵי הַרְשָׁב"א בְּחִידוּשָׁיו: וּמַעֲתָה דַעַת לְנִבּוֹן נִקְל שֶׁמ"ש הַרְשָׁב"א לְלַמּוֹד הַפֶּקֶר מִהַקְדָּשׁ לֹא בָּא לְהַשְׁוֹתוֹן מִמָּשׁ שְׁהָרִי הֵם חֲלוּקִים לְעֵנִין הַגְּבִיָּה מְטַלְטְלִין בְּלֹא שְׁעֵבֻד אַג"ק וְעוֹד דְּלִפ"ז תִּיקְשִׁי עַל הַרְשָׁב"א דְּמִינְתִּי מִהַקְדָּשׁ לְהַפֶּקֶר דֶּהָא לֹא דְּמִי כָּלֵל דֶּהָא בְּהַקְדָּשׁ לֹא הָוִי גְּבִי מִינְיָה רַק מְטַעֲמָא כִּינּוֹן שְׁהַקְדָּשׁ דְּמִים נִפְקַע ע"י הַפְּדִיּוֹן כְּמַבְּנֹאֵר בְּדַבְּרֵי הַרְשָׁב"א גּוּפְיָה בְּגִיטִין וּבב"ק דָּף פ"ט וּא"כ מנ"ל לְלַמּוֹד הַפֶּקֶר מִזֶּה דֶּהַזֹּכֶה מִן הַהַפֶּקֶר לֹא פִקְעָה זְכִינְתוֹ: אַף דַעַת הַרְשָׁב"א בְּזֶה נִרְאֶה כִּמ"ש דְּלְעֵנִין מַה שְׁרְשׁוּת אַחֵר מְעַכֵּב אִין צְנֻרָה לְלַמּוֹד הַפֶּקֶר מִהַקְדָּשׁ דְּוַדַּאי הַפֶּקֶר גָּרַע שְׁבִשְׁעָה שְׁבָא לִיד הַזֹּכֶה כְּבָר חָל עָלָיו הַשְׁיַעֲבָד בַּעַת שְׁהִיָּה הַפֶּקֶר.

וְלִכְּנֹן גָּרַע אֲפִילוֹ מִמְטַלְטְלֵי דִינְתָּמִי וְאֲפִילוֹ לֹא שְׁיַעֲבֻד א"ק וְלְעֵנִין זֶה אִין הַפֶּקֶר דּוּמָה לְהַקְדָּשׁ אֲפִילוֹ בְּקַדְוִשׁ דְּמִים דְּלֹא גְּבִי מִמְטַלְטְלִים שְׁבַעַת צִאתָם מְרְשׁוּת הַלְּוָה וּבָאוּ לְרְשׁוּת הַקְדָּשׁ לֹא הִיָּה בְּכֻלָּל הַשְׁיַעֲבֻד דְּלֹא עָלִיָּהוּ סְמוּךְ אִם לֹא כְּשֶׁשְׁיַעֲבָד מְטַלְטְלִין אַג"ק וְלִכְּנֹן אִין צְנֻרָה לְלַמּוֹד הַפֶּקֶר מִהַקְדָּשׁ לְעֵנִין זֶה רַק שְׁאֵנוּ צְרִיכִים לְדוֹן עַל הַפֶּקֶר גּוּפְיָה אִם יֵשׁ לוֹמֵר שְׁמִפְקִיעַ מִיַּד שְׁיַעֲבֻד מִחֲמַת סִילּוּק רְשׁוּת שֶׁל הַלְּוָה מִן הַנְּכֻסִים וְעַל זֶה כָּתֵב הַרְשָׁב"א לְלַמּוֹד מִקַּדְוִשׁ דְּמִים דֶּהָא הִיָּה טַעֲמָא דְּפִקְעָה קַדְוִשָׁה עַל יְדֵי פְדִיּוֹן אִינוּ רַק לוֹמֵר דְּלֹא אֵלִים רְשׁוּת הַקְדָּשׁ בְּקַדְוִשׁ דְּמִים אֲבָל מְכָל מְקוֹם הָא וַדַּאי דְּסִילּוּק רְשׁוּת יֵשׁ כָּאִן וְאִם הִיָּינוּ אוֹמְרִים דַּע"י סִילּוּק רְשׁוּת יֵשׁ הַפִּקְעָת שְׁעֵבֻד הִיָּה נִפְקַע אַף בְּשְׁיַעֲבֻד אַג"ק וְע"כ דִּיאִין הַפִּקְעָת שְׁעֵבֻד ע"י סִילּוּק הַרְשׁוּת וּמִמִּילָא דְּבַהַפֶּקֶר אֲדַרְבָּא מְצָא הַשְׁעֵבֻד מְקוֹם לְחֹל כְּשֶׁנְּסַתְּלֵק רְשׁוּת הַלְּוָה וְהַשְׁעֵבֻד אַף שְׁאִינוּ אַג"ק חָל עַל הַמְטַלְטְלֵי וְקָדָם לְזְכִינְתוֹן שֶׁל זֶה מִהַהַפֶּקֶר וְגָבִי מִינְיָה וּבְהַקְדָּשׁ דְּלֹא מְשַׁכַּח רַוּוּחָא לְחֹל וְלֹא גְּבוּ כְּשֶׁאִין הַשְׁעֵבֻד אַג"ק מ"מ כְּשֶׁהַשְׁעֵבֻד אַג"ק גְּבוּ כִּינּוֹן שְׁהַרְשׁוּת פִּקְעָה נְמִי ע"י פְּדִיּוֹן וְאוֹקְמִי כָּל חַד אֲדִינִי.

וַיֵּשׁ לְלַמּוֹד כִּן מְסִידוֹר דְּבַרֵי הַרְשָׁב"א שְׁמַתְחִלָּה כָּתֵב שְׁלֹא נִפְקַע הַשְׁעֵבֻד מִחֲמַת הַהַפֶּקֶר דְּלֹא עָדִיף הַפֶּקֶר מִהַקְדָּשׁ כּו' וְשׁוֹב כָּתֵב וְכֵן נִרְאֶה לִי אֲפִי אִין לוֹ מְטַלְטְלִים כּו' וְהִיָּינוּ מְשׁוּם דְּמַעֲיָקְרָא לֹא לְעֵנִין גְּבִינִית חוֹב מְטַלְטְלִים מִיָּרִי אֵלָא לְעֵנִין הַפִּקְעָת שְׁעֵבֻד דֶּהִיָּינוּ שְׁיִנְפִקַע מִחֲמַת הַהַפֶּקֶר אַע"פ שֶׁהוּא מְשׁוֹנְעָבֵד מְדִינָא כְּגוֹן קַרְקַע אוֹ מְטַלְטְלִים אַג"ק וְאֵהָא קָאֵמֵר דְּלֹא עָדִיף הַפֶּקֶר מִהַקְדָּשׁ שְׁאִינוּ מְפִקְעַת הַשְׁעֵבֻד וְאַח"כ קָאֵמֵר דְּאֲפִילוֹ אִין לוֹ אֵלָא מְטַלְטְלִין דְּבַכָּה"ג בְּהַקְדָּשׁ דְּמִים לֹא גְּבוּ בְּלֹא מְטַלְטְלִין אַג"ק מ"מ מִן הַזֹּכֶה מִהַהַפֶּקֶר שְׁפִיר גְּבוּ דְּכִינּוֹן שְׁלֹא הִנְפִקַע עַכ"פ מִחֲמַת הַהַפֶּקֶר אֲדַרְבָּא בְּשַׁעַת הַהַפֶּקֶר הוּא חָל וְקָדָם לְזְכִינְתוֹ שֶׁל זֶה יַע"ש הָאֲרַכְתִּי בְּזֶה לְפִי שְׁדַבְּרֵי הַרְשָׁב"א סְתוּמִי וּקְצָרִים וְצְרִיכִין עֵינִין דִּק וְהַבְּחִנָּה מְעַלִּיתָא לִירֵד לְסוּף דַּעַתוֹ.

וְהַגָּאוֹן בַּעַל קִצְה"ח תִּפְסֵי הַדְּבָרִים כְּפִשְׁטוֹן וְלִכְּנֹן מִהַפֶּה מְצַד אֵל צַד פְּעַם לוֹמֵד הַקְדָּשׁ מִהַפֶּקֶר וּפְעַם הַפֶּקֶר מִהַקְדָּשׁ וְלֹא נִחִית לְכָל מַה שֶׁכ' גַּם לֹא הִבִּיא דְּבַרֵי הַרְשָׁב"א בִּיבְמוֹת וּשְׂאָר מְפָרְשִׁים שְׁהַבֵּאתִי וְהַמְעֵינִין בְּמִתּוֹן מִתּוֹן יִרְאֶה שְׁהַדְּבָרִים בְּרוּרִים כִּמ"ש: שׁוֹב פִּקְחִי עֵינִי וּמְצָאתִי אֵת שְׁאֵהָבָה נִפְשִׁי בְּתַשׁוּבַת הַרְשָׁב"א הַמְּנוּחָסֵת סִי' ס"ט וּבְתַשׁוּבַת

תולדות אדם סי' רנ"ב שפתי ענין זה באריכות ושם הדברים כמ"ש ושפתי פמוצא
שקל רב.

ו"ל ולעיקר הדין אני דן לפניה שאם הניח קרקע ודאי האשה גובה כו' וה"ה בשפתי
לה מטלטלין אג"ק אין הפקר ולא הקדש מפקיע מידי שעבוד פדעת הגאונים ורש"י ו"ל
ואפילו לדברי ר"ת מפל מקום בהקדש קרקע מודה כו'.

ואיברא במטלטלי שלי פתב לה מטלטלין אג"ק יש לי לדון לחוב ולנכות דמעובדא
דאיסור גיורא משמע דמטלטלים לא משעבדי דאל"כ ה"ה לו לכתוב חוב על נכסיו כו'
אלא דקשה מהתוספתא גר שמת ובזבזו כו' ע"כ אני אומר דכל שהם ביד אחרים עם
גמר מיתה זכו האחרים וה"ל כמטלטלי דיתמי אבל הכא דבזבזו אותם לאחר מיתה כבר
חל השעבוד הפתובה וב"ח וקנימו ברשותיהו דהא לא קאי באפיהו זכות אחרים
דבמטלטלי דיתמי גופא אי לא דירושא ממילא כו' והלכך גבי גר דבשעת מיתה לא היתה
זכות אחרים מעפכת ועומדת בפני שעבוד האשה וב"ח קדמו וה"ל כיתמי דידיה וקמו
להו נכסי ברשותיהו מפני שעבודן חל עליהם עם גמר מיתה ואע"פ שקדמו אחרים
ובזבזו מוציאין מידו כו' עכ"ל ע"ש באנרף ומבאר שלא עלה על דעת הרשב"א לומר
דגובה ממטלטלין הקדש בלא שעבוד אג"ק רק מהפקר דמיתת הגר היכא שאין רשות
אחרים מעפכת ואם היו מופקדים בשעת מיתה ביד אחרים זכיתו קדמה ולא קדמו דה"ל
כמטלטלי דיתמי והיינו דאיסור גיורא ובאמת שצ"ע לפענ"ד דכיון דהוי כמטלטלי דיתמי
לא הוי מצי למיעבד הכי אפתי תיקשי דה"ל לכתוב חוב על כל נכסיו ולכתוב לו שעבוד
מטלטלים אג"ק.

אף זה אינו דהתם אמרנו אי אגבי ארעא לית ליה ארעא וא"ל שיודה שיש לו קרקע
דטבא ליה עביד דאקני למעות גופיהו באודייתא ובעיקר ראית הרשב"א ו"ל דלא הוי
פסיקא ליה לאיסור למעבד הכל כיון דבפרק הנושא פליגי ר"י ור"ל ולר"ל לא אלימא
מלתא דשטרא ולא מהני במחייב עצמו בשטר ואמנם צ"ע בקנין אודייתא דעביד איסור
אי מהני לר"ל ועיין בנמוקי יוסף בב"ב בעובדא דאיסור והדברים ארוכים ולקצר אני
צריף: והנה מלשון הרשב"א הנ"ל ה"ה מקום לומר ולסייע לדברי כ"ת שפמיתת הגר
זוכה הבע"ח במטלטלי אע"פ שעדיין לא בא לידי הבע"ח שהרי הרשב"א פתב דה"ל
כיתמי דידיה וקמו להו נכסים ברשותיהו כו'.

אף באמת ז"א שאין פוננת הרשב"א שיהיה דין הבע"ח פירשים דירושא ממילא אתי
רק לענין השעבוד קאמר דכמו דיתומים זוכים ברשות אביהם עם גמר מיתה וקודמת
לבע"ח כמו כן בגר זוכין הבע"ח בשעבודו בשעת מיתת הגר כיון שאין להם עוד על מי
לסמוך כ"א על הנכסים ואין עתה רשות אחר שיעבב על חלות השעבוד מהשתא: אף
כל זה בהפקר מחמת מיתת הגר סבירא ליה פן לרשב"א דאם חל השעבוד דה"ל כיתמי
דידין שהרי אין לבע"ח על מי להשען כ"א על הנכסים אלו משא"כ פשהפקיר בחייו לא
שייף האי טעמא דאפתי סמיכת המלנה הוא על הלנה ולכן אע"פ שאין ההפקר מפקיע
שעבוד מפל מקום כיון דלא שיעבד אג"ק שלא היה שעבוד על המטלטלים קודם
שהפקירו לא חל השעבוד חדש על המטלטלים מחמת שהפקירו וכיון שפן זה הזוכה
מהפקר לא אתי מלנה וטרף מיניה: והנה בדברי התוס' בערוכין כבר פתבתי שלכאורה

זו פדעת הי"א שהביא הרמב"ן דזיל ב"ת טעמא דמטלטלים משום קלא ולא שיניף
בהקדש ולא סבירא ליה כמ"ש הרמב"ן דלא פליג רבנן וגם י"ל דכאן דבקדושת דמים
מהני פדיון ואמרין דמה שהבע"ח גובה הרי זה כפדיון דלא אלים פח הקדש מהמקדיש
ממילא דהוה טעמא מהני אף במטלטלים שאין בהם אג"ק שהרי זה כמוציא מהקדש על
ידי פדיון.

ולפ"ז אין מקום ללמוד מזה לגבות מזוזה מההפקר אף לפמ"ש לפרש דברי הרשב"א
דיש מקום לומר דסילוק רשות הפקר שפיר מפקיע ואין ראיה מהקדש דמים דהתם י"ל
דשפיר רשות הקדש עליו כמו רשות לוקח רק כיון שמועיל פדיון הגביה חשיב כמו
פדיון אף מדברי הרשב"א בגיטין משמע דלא חשבינן הגבוי לפדיון אלא כיון דחלוק
מקדושת הגוף ויש לו הפקעה על ידי פדיון שפיר נפקע ג"כ ע"י שיעבוד הבע"ח וגבייתו
ולפ"ז במטלטלי שפאו לרשות הקדש אין פאן שיעבוד ומה"ת להפקיע ההקדש ודוקא
במטלטלין אג"ק וכמש"ל: ונתנה ראש ונשובה אל ענין הסוגיא שהביא כ"ת ובכדי
להרחיב הדבור עם כ"ת אשר ידעתי כי באלה חפץ אימא בה מלתא דשניא לדינא
ולפילפולא אף כי טרידנא ולא מצינא דאטרח לסדר הדברים רק פאשר פאו בפושפלות
הראשונות וסמכתי על חכמת כ"ת מבין מדעתיה דלבי' פשמעתי' ומתחלה אבאר מה
דקשה לכאורה בהא דאמרין דישאל שיהלנה לנכרי כו' דאי למפרע גובה ברשותא
דישראל קאי דע"כ לאו באפותקי מייירי כמ"ש הפ"י דא"כ גם רבא מודה רק דאף בלא
אפותקי מייירי ואמרין דאיגלאי מלתא למפרע דברשותא דישראל קאי כיון דגבא
השתא וא"כ קשה כיון שהיה לישראל זה עוד נכסים שנשתעבדו לישראל רק שהישראל
לקח החמץ בחובו ע"כ דאמרין הנוכר הדבר למפרע שחמץ זה היה ראוי ליטול בחובו
ולא מטלטלי או קרקע אחרת למפרע ברשותו קאי.

וא"כ הרי זה תלוי בדין ברירה דאי אמרין אין ברירה אין לנו לומר פלל גובה למפרע.
ולכאורה צ"ע בדין אפיי דס"ל למפרע גובה.

דלפ"ז צ"ל דאפיי ס"ל יש ברירה דאל"כ למה פי אקדיש מלנה או זבין שפיר אקדיש
ושפיר זבין דהא הנוכר הדבר למפרע לא אמרין ולא דמי למוכר לתבירו א' משדותיו
דקני אלא שנותן לו איזה שירצה דהתם אין צריך לומר הנוכר הדבר למפרע אלא בשעת
מעשה המכר חל אלא שהוא מברר לו מקחו אח"כ ואפשר דגם שם לא קנה למפרע אלא
משעת הברירה.

אף מצאתי בשו"ת תולדות אדם להרשב"א סי' פ"ב שנשאל אהא דמוכר א' משדותיו
דנימא אין ברירה והשיב דע"כ לא תלינן בענין ברירה אלא פשצריף לקיומו של דבר
כגון בההוא דגיטין דאם אין ברירה לא חל הגט פלל וכן בההוא דמיחל ושותה דאם אין
ברירה א"א לו לשנות פלל.

ואנו צריכים לקדימתו של דבר משא"כ בזה שאפילו מכר לו אחד משדותיו בניסן בכסף
או בשטר ובכחן בכסלו ושוב בא מלנה שהלנה בתשרי לגבות משנה זו שאם לא
שנאמר שהנוכר הדבר ששנה זו קנה משעת הקנין או השטר הרי המלנה גובה ממנו.

מפּל מְקוּם לְקִיּוּמוֹ שֶׁל מְכַר א"צ לְבְרִירָה שְׁאֵפִילוֹ לְמ"ד אֵין בְּרִירָה שְׁאֵפֶשֶׁר לְהִתְקַיֵּים בְּלֹא בְרִירָה וְכִיּוּן שְׁנִתְקַיֵּים הַמְכַר הַהֲלוֹאָה שְׁנַעֲשִׂית בֵּין הַמְכַר לְבְרִירַת הַשְּׂדֵה אֵינָה מְגַרַעַת פֶּחַ הַמְכַר עַכ"ל ע"ש וּלְפִי"ז אֶפְשָׁר דְּגַם בְּכָאן לְמְכַר דְּמִי וְהו"ל כְּאִילוֹ מְכַר לוֹ אֶחָד מִחֲפִיצִים שְׁלוֹ אֲלֵא שְׁבִשְׁעַת הַהֲלוֹאָה לֹא הִנְבְּרַר אֵיזָה מִחֲפִיצִים וְאִם"כ כְּשֶׁמְגַבְּהוּ הו"ל כְּשֶׁמְבָרַר לוֹ אִזְ שֶׁחֲפִיץ הָיָה שְׁלוֹ וּמְמִילָא שְׁהֵי עוֹמֵד בְּרִשּׁוֹתוֹ מְשַׁעַת הַמְכַר וְאִע"ג דְּלְכַאוּרָה לֹא דְמִי לְמְכַר שְׁהַמְכַר בְּבִירוֹר מִשָּׂא"כ כָּאן שְׁבִידוֹ לְפָדוּתוֹ בְּמַעוֹת מְפָל מְקוּם י"ל מֵה לִי מַעוֹת מֵה לִי שְׁאָר הַחֲפִיצִים בְּדַרְךָ כָּלֵל כָּל נְכֹסֵי הַלְוָה הֵן הַמַּעוֹת אוֹ הַמְטַלְטְלִים אוֹ הַקְּרָעוֹת הֵיוּ עוֹמְדִים לְהַגְבוֹת לְמַלְוָה זֶה וְיָדוּעַ הוּא בְּשַׁעַת הַלְוָה שְׁסוּף הַדְּבַר שְׁיִתְבָּרַר שְׁאֶחָד מִהַחֲפִיצִים אוֹ מִהַמַּעוֹת אוֹ מִהַקְּרָעוֹת יִהְיֶה שֶׁל מַלְוָה אֲלֵא שְׁלֹא נִבְרַר אֵיזָה מֵהֶם וְאִם"כ כְּשֶׁנִּתְבָּרַר אֵיזָה מֵהֶם הָרִי הוּא עוֹמֵד בְּרִשּׁוֹת הַמַּלְוָה מֵאַז כִּיּוּן דְּלְקִיּוּמוֹ שֶׁל מְכַר א"צ בְּרִירָה וּמֵה בְּכָף שְׁצָרִיף לְבְרִירָה לְעֵנִין הַהֲקַדְשׁ אוֹ הַמְכַר שְׁבַנְתִּים וְכַמ"ש הַרְשָׁב"א לְעֵנִין הַלְוָה שְׁנַעֲשִׂית בְּנִתְיִים וְהֵי בַתּוֹס' רִי"ד בְּקַדוּשֵׁין דָּף נ"א כְּתִב לְחֻלְק בֵּין הֵיכָא שְׁתַּלָּה הַדְּבַר בְּרִצּוֹנוֹ שְׁמְקַדְשׁ אַחַת מֵה' נְשִׁים אֵיזָה שְׁאַרְצָה הַיּוֹם אוֹ מְחַר תְּלוּי בְּבְרִירָה וְכֵן הֵדִין בְּלַחְמֵי תוֹדָה מִשָּׂא"כ בְּמְקַדְשׁ סֶתֶם וְלֹא סִימֵן אֵיזָה מְקַדְשׁ אוֹ בְּלַחְמֵי תוֹדָה שְׁאָמַר יְקַדְשׁוּ אַרְבָּעִים מִתּוֹךְ פ' כּוֹלָם הֵם בְּסַפֵּק קְדוּשָׁה וְאֵין מוֹעִיל מֵה שְׁמְבָרַר אִם"כ וְאֵין זֶה תְּלוּי בְּבְרִירָה ע"ש וְהַבְּאֵתִי דְבָרֵינוּ בְּתַשׁוּבָה וְשֵׁם כְּתַבְתִּי בְּדְבַרֵי הַתּוֹס' בְּעִירוּבִין וּבְמַנְחוֹת ע"ש וְכִיּוּצָא בְּזֶה כְּתִב הַתּוֹסְפוֹת בְּגִיטִין לְחֻלְק אֲלֵיבָא דְר"מ בֵּין הֵיכָא שְׁמְבָרַר דְבָרֵינוּ שְׁאֵנִי עֲתִיד לְהַפְרִישׁ וּבֵין אַחִים שְׁחֻלְקוּ וּלְפִי"ז דְּוָקָא בְּמְכַר לוֹ א' מְשֻׁדוּתִיו וְאָמַר לוֹ בְּפִירוּשׁ אֵיזָה שְׁאַרְצָה אִזְי שְׁיִיף לֹאמַר אִם"כ הִנְבְּרַר לְמַפְרַע הַקְּנִין עַל שְׂדֵה זֶה מִשָּׂא"כ בְּאוֹמַר סֶתֶם אַחַת מְשֻׁדוּתִי מְכוֹר לָךְ כָּל שְׂדֵה הוּא בְּסַפֵּק מְכִירָה מְעַלְשָׁיו וְאִף הַבִּירוֹר שְׁמִתְבָּרַר אִם"כ לֹא מֵהֵנִי לְמַפְרַע כִּיּוּן שְׁלֹא פִי' שְׁתוּלָה בְּרִצּוֹנוֹ אִע"ג דְּמְמִילָא י"ל שְׁתוּלָה בְּרִצּוֹנוֹ מְפָל מְקוּם כִּיּוּן שְׁבִשְׁעַת מְעַשָּׂה סַפֵּק הָיִי וְכַמ"ש הַתּוֹס' רִי"ד.

וּבְזֶה י"ל מ"ש רש"י בְּפֶסְחִים בְּהָא דְבַע"ח אֲבִי אָמַר לְמַפְרַע גּוֹבָה וּפִירַשׁ"י. שְׁשִׁיעֵבַד וְכִסְיוֹ וְא"ל אִם לֹא אֶפְרַע כּו' וְעֵינִין בְּפ"י שְׁתַּמָּה בְּזֶה דְלָמָּה הִנְצָרָף רש"י לְפָרַשׁ בְּשִׁיעֵבַד בְּפִירוּשׁ וּלְפַמ"ש א"ש דָּאֵי לֹא אָמַר כֵּן בְּפִירוּשׁ שׁוּב א"ל לְמַפְרַע הוּא גּוֹבָה כָּלֵל וְאֶפִּילוֹ הַבְּרִירָה שִׂא"כ לֹא מֵהֵנִי דֶּהֲפַל בְּסַפֵּק לַע"ע מִשָּׂא"כ כְּשֶׁאוֹמַר בְּפִירוּשׁ תַּגְבָּה מְנַכְסֵי הָרִי זֶה כְּמוֹכַר עַכְשָׁיו מֵה שְׁיִרְצָה לְהַגְבוֹתוֹ אִם"כ דְּזֶה מֵהֵנִי לְמַפְרַע לְדַעַת הַרְשָׁב"א אִף לְמ"ד אֵין בְּרִירָה וּבְאֵמַת מֵה דְמִשְׁמַע מֵהַרְשָׁב"א דָּאִף בְּמוֹכַר א' מְשֻׁדוּתִיו סֶתֶם הַמְכִירָה מוֹעֵלַת לְמַפְרַע כְּשִׁיתְבָּרַר וּבְתַשׁוּבָה כְּתַבְתִּי דְלֹא צָרִיף לָנָה דְבַלֵּא"ה לֹא שְׁיִיף בְּזֶה בְּרִירָה כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּעִירוּבִין דָּף נ"ט וּבַתּוֹס' רִי"ד הַנ"ל: שׁוּב רָאִיתִי שְׁגַם הַרְשָׁב"א בְּתַשׁוּבָה אֵין דַּעַתוֹ שְׁיַחּוּל הַמְכַר לְמַפְרַע רַק מְשַׁעָה שְׁנִתְבָּרַר הַמְכַר רַק שְׁכּוֹנָתוֹ שְׁכִינּוֹ שְׁאֵין הַהֲלוֹאָה מְעַכְבֶּת הַמְכַר שְׁהָרִי אֶפְשָׁר שְׁיִהָא מְכוֹר בְּשַׁעָה שְׁנוֹתָן וּמְבָרַר לוֹ מְקַחוּ וְא"צ לֹאמַר שְׁהוּא מְכוֹר לְמַפְרַע מְמִילָא שְׁפִיר מֵהֵנִי הַמְכַר וְאִף ע"כ שְׁבְאַמַּת הַמַּלְוָה גּוֹבָה מְמַנּוֹ אֲלֵא שְׂאִם הֵיִינוּ אוֹמְרִים יֵשׁ בְּרִירָה וְהִנְבְּרַר לְמַפְרַע אֵין הַמַּלְוָה גּוֹבָה אִף דַּע"כ"כ גַּם בְּלֹא הַבְּרִירָה שְׁפִיר מִתְקַיֵּים הַמְכַר מְעַלְשָׁיו וּמֵה לָנוּ בְּכָף שְׁהַמַּלְוָה גּוֹבָה אֵין זֶה בִּיטוּל פֶּחַ הַמְכַר שְׁנַצְטָרָף לֹאמַר הִנְבְּרַר לְמַפְרַע וְעֵיקַר כּוֹנֵן הַרְשָׁב"א לְחֻלְק בֵּין הֵיכָא שְׁצָרִיף לֹאמַר הִנְבְּרַר לְמַפְרַע אוֹ לֹא וּלְפִי"ז לְסַבְרַת הַתּוֹסְפוֹת רִי"ד יֵשׁ חִילוּק בְּדְבַר בֵּין אִם מוֹכַר א'

משדותיו סתם דבנה ודאי לא שייך לומר למפרע קונה רק משעה שנתברר ובין היכא שפכר לו א' מהשדות שאני עתיד לברר שנה תלוי בדין הברירה.

ולפי"ז לאב"י פשאמר לו תגבה מנכסי הו"ל פאמר לו א' מנכסי שאני עתיד להגבותה יהיה קנוי לה או פאומר לו אם לא אפרע גבה מחמץ זה הוי פאומר לו או מעות יהיה שלך או החמץ יהיה שלך ונהרי הוא פאומר אינה מהם שארצה אז יהיה קנוי לה מעתה וא"כ זה תלוי בדין ברירה דאמרינו הןברר הדבר למפרע שהיה עתיד לברר החמץ שיהיה של זה המלנה ולפי"ז הנה צ"ל דאב"י סבירא ליה כמ"ד יש ברירה אף בתולה בדעת עצמו והכי ס"ל לר"מ בגיטין שם ומש"ה שפיר קאמר הכא דדלמא בהא קמיפלגי דר"מ דקאמר עובר ס"ל למפרע הוא גובה משום דלר"מ שפיר איפא למימר הכי דאיהו סבירא ליה יש ברירה ולפי"ז פריה שפיר ותסברא כו' וכל זה לפי מה דס"ד דלא מיירי בהרהינו אצלו אם כן ע"כ הא דקתני שהלנה על חמצו ע"כ דס"ל פאומר לו אם לא אפרע לה גבה מחמץ זה משא"כ לפי מה דמוקי בהרהינו ובבע"ח קונה משכון פליגי אם כן בלא"ה שפיר אתי לישנא דהלנהו על חמצו לפי שמייירי שנתן לו החמץ למשכון ובאמת משכנו שלא בשעת הלואתו דבהכי מיירי הא דר' יצחק אם כן בשעת הלואה הלנהו סתם ולא אמר כלל אם לא אפרע לה כו' ואם כן בכה"ג ליפא למימר למפרע הוא גובה דהא בשעת הלואה נשתעבדו כל נכסיו סתם ובכה"ג ודאי דאין ברירה למפרע וכמש"ל מהתו' רי"ד אף פאומר א' מחמש תתקדש או יקדשו חלות מ"ם מתוך שמונים ואם כן ה"ה במוכר א' משדותיו סתם וכמש"ל ומכ"ש בנה שאין כאן מכירה ממש שפיר קאמר דכיון דנקרי מישראל לא קני משכון אליבא דכ"ע עובר וא"ש קו' התוספות דאב"י איך יתרץ הבריייתא ולפי מה שפכתב' א"ש מה דק' לכאורה לפי שאנו מפרשין דברי אב"י כפשוטן כשאבא לידי גביה אז מהני למפרע והו"ל פאילו אמר לו לכתשגבה יהיה שלך מעכשיו ולפי"ז לכאורה מסתבר דעכ"פ בפסח שעדיין החמץ ביד ישראל הוא נאסר בהנאה ועובר בב"י אלא שאח"כ כשגובה אותו נעשה למפרע של עכו"ם ופקע האיסור דב"י ולפי"ז קשה דמאי קאמר דלאב"י למפרע ברשות עכו"ם קאי דנראה דגם לאב"י דוקא בשאר מטלטלים כיון דבשעת גביה הם שלו משא"כ בחמץ כיון דבפסח שעדיין לא בא לידי גביה באיסור הנאה קאי ואינן ברשותו של אדם ואם כן י"ל דאף אם העכו"ם לוקח החמץ לא מיקרי גביה כלל דעתה טרם שגבאו לאו דישראל הוא ולא שייך באיסור הנאה גביה בעד חובו ואף שאם היה שייך ביה גביה היה זוכה העכו"ם למפרע וחוזה להיתר מפל מקום עתה טרם הגביה באיסוריה הוא ולא מיקרי גביה כלל שייחזור להיתר על ידו ואפשר לומר כיון דחמץ אחר הפסח אינו אסור בהנאה אלא מדרבנן משום קנסא והעכו"ם שפיר גובהו בחובו דלדידיה לא קנסו וממילא שהוא שלו למפרע ולא שייך קנסא כלל ולפי"ז אם נימא דאתי כו' יהודה דאסור בהנאה אחר הפסח מה"ת לא מהני הגביה אף לאב"י וצ"ע ומכ"ש לפמ"ש הפ"י בגיטין דאף לאב"י חמץ מקיע מידי שיעבוד והוא קצת כמ"ש אלא שנלענ"ד אף אם נאמר כמ"ש התוספות שהא דהקדש שחרור חמץ מקיע מידי שיעבוד היינו לר"ב דמפאן ולהבא הוא גובה מפל מקום לענין חמץ מסתברא שאף לאב"י לא שייך למפרע מטעם שפכתתי: ואפשר לפמ"ש הרשב"א בגיטין דף מ"א ד"ה מי שחררו כו' דלאב"י ה"ט דלמפרע הוא גובה משום שאנו רואין פשהגיע הזמן שאינו חפץ לסלקו במעות אלא מניחה משוקעת בידו ובכה"ג קאמר אב"י למפרע

הוא גובה כו' ע"ש ולפי"ז י"ל פְּשֵׁהֲגִיעַ הַזְּמַן אִסּוּר חֲמִץ יָדוּע לָנוּ שֶׁבּוֹדָאֵי יִשְׁקַעְנָה בְּיַד עֶפְרוֹם וְלֹא יִפְדְּנָה עוֹד וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה אֵימָא בַב"ק דָּף ס"ז לְעֵנֵינוּ גִזְל חֲמִץ דְּכִי מָטָא עֵידוֹן דְּאִסּוּרִיהּ וְדָאֵי מִיַּיאֵשׁ וְא"כ מִמִּילָא דְּאָרְף קוֹדֵם שְׁגָבָה הַחֲמִץ רַק שָׁבָא לְגִבּוּתוֹ פְּאִילוּ כְּבָר גִּבְאוּ קוֹדֵם פֶּסַח דִּינֵינוּ לִיהּ שְׁהֲרִי קוֹדֵם הַפֶּסַח הֵיזַע יָדוּע שְׁעֵתִיד לְשִׁקְעוֹ וְלְכַאוּרָה י"ל לִפְמ"ש הַמַּג"א גִּבִּי מַעֲכָשְׁיוֹ שֶׁהַב"ח נִסְתַּפֵּק אִם מוֹתֵר לְכַתְחֻלָּה לְלוּוֹת בְּכַף כו' וְהֵינּוּ מִשׁוּם הוֹאִיל וְע"ש אֶבֶל בְּלֹא"ה ס"ל דְּשָׁרִי וּמִשְׁמַע דְּבַכְה"ג אֵין שׁוּם אִסּוּר אָרְף בִּפְס' עֲצָמוֹ כַּמ"ש בַּט"ז וּפְר"ח וְח"י בְּגוֹמֵר בְּדַעְתּוֹ קוֹדֵם פֶּסַח שְׁלֹא יִפְדְּנוּ שָׁרִי וּלְפַעַנ"ד צ"ע קִצָּת נְהִי דְּבַמַּעֲכָשְׁיוֹ לְמַפְרַע פִּקְע אִסּוּרִי מְפָל מְקוֹם בְּפֶסַח שֶׁם אִסּוּר עָלָיו וְכַה"ג אֲמַרִּינוּ גִּבִּי בַת שָׁבַע וְדוֹד וְעֵינֵינוּ מ"ש בְּגִלְיוֹן מַג"א סִימָן תַּמ"ה עַל דְּבָרֵי הַרְדָּב"ז וּמַג"א שֶׁם וְאִיךָ שְׁיִהְיֶה לְעֵנֵינוּ מַעֲכָשְׁיוֹ מְפָל מְקוֹם נִרְאָה דְּלֹאֲבִי לְמַפְרַע גּוֹבָה אֵינוּ כְּמַעֲכָשְׁיוֹ לְעֵנֵינוּ זֶה וּבְפֶסַח אֵיכָּא וְדָאֵי אִסּוּרִיהּ אֵלָּא דְּפִקְע בְּהֲגִיעַ הַזְּמַן לְמַפְרַע וְאִפְּלִי תִּימָא דְּאִם גּוֹמֵר בְּדַעְתּוֹ אוֹ אֹמֵר שְׁאֵינוּ רוֹצֵה שְׁלֹא לְפָדוֹת לְאֲבִי הֵיזַע כְּמוֹ גִּבִּי מַעֲכָשְׁיוֹ מְפָל מְקוֹם הֵכָּא לֹא בְּהִכִּי מִיַּירִי דָּא"כ לְמָה יַעֲבֹר בְּיִשְׂרָאֵל שְׁהִלּוּהּ לְנִכְרִי אַע"ג שְׁגוּבָה לְמַפְרַע מ"מ אֵטוּ בְּעַקִּיפִין אָנוּ בְּאֵין עָלָיו שְׁיִגְבּוּ דְּנֹקָא לְמַפְרַע הֵלֵא בְּהֲגִיעַ זְמַן הַגְּבִיָּה יֹאמֵר נָא יִשְׂרָאֵל שְׁמוּחַל זְכוּת דְּלְמַפְרַע שְׁיִישׁ לוֹ בְּהַחֲמִץ הֵזַע וְאֵינִי רוֹצֵה בּוֹ רַק לְגִבּוּתוֹ מַעֲכָשְׁיוֹ אֵלָּא ע"כ דְּהִנֵּךְ מִתְנִי מִיַּירִי בְּסִתָּם הַלְלוּאוֹת וּגְבִיּוֹת כְּכֹל גְּבִיּוֹת חוֹב דְּעֵלְמָא שְׁאֵינוּ מַחְדָּשׁ בְּהַ דְּבָר לְהַפְקִיעַ מֵעָלָיו אִסּוּר חֲמִץ וְאִם כֵּן גַּם בְּנִכְרִי שְׁהִלּוּהּ לְיִשְׂרָאֵל מִיַּירִי בְּסִתָּם שְׁלֹא עֲשֵׂה הַיִּשְׂרָאֵל כְּלוּם לֹא בְּמַחְשָׁבָה וְלֹא בְּדִיבּוּר וְאִם כֵּן בְּפֶסַח נֶאֱסַר בְּהִנְאָה וְתוֹ לֹא פִקְעֵי מַחְמַת הַגְּבִיָּה דְּכָבֵר יֵצֵא הַחֲמִץ מִרְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל בַּע"ח שְׁלוֹ וְהֲרִי הוּא כְּאֵלוֹ לְקַחוּ מִן הַהַפְקֵר דְּלֹא זָכָה לְמַפְרַע אָרְף לִפְמ"ש שְׁהִטְעַם הוּא מִשׁוּם בְּרִירָה אִם כֵּן אִפְּלִי קוֹדֵם שְׁגַבְאוּ רַק שָׁבָא הַזְּמַן וְהַיִּשְׂרָאֵל אֵינוּ פּוֹרַע וּבוֹחֵר לִתְּנוּ לוֹ הַחֲמִץ הַנוֹכֵר הַדְּבָר לְמַפְרַע שְׁהִיָּה שֶׁל עֶפְרוֹם בְּשַׁעַת הַלְלוּאָה: וְעֵינֵינוּ בְּתוֹס' סוּף מַעֲלִיָּה גִבִּי הֵא דְּכִסִּין אֶלְגִּינִין רְמִי לִיהּ שְׁכַתְּבוּ גַם כֵּן דְּמִדְר"מ פְּרִיךְ דְּדוֹקָא אֵי אָמֵר שְׁאֵנִי עֵתִיד לְהַפְרִישׁ אֶבֶל פְּרוּטָה בְּכִיס זֶה הַקִּדָּשׁ לֹא מְהִנֵּי בְּרִירָה וְהוּא כְּסִבְרַת הַתּוֹסְפוֹת רִי"ד וּמְפָל מְקוֹם יֵשׁ לוֹמֵר דְּדוֹקָא הֵתָם דְּאֲמַרִּינוּ שְׁפּוֹנוֹתוֹ שְׁתַּתְּקַדָּשׁ לוֹ תִּיכְרָף אַחַת מִחֲמַשׁ אוֹ יִקְדָּשׁוּ אַרְבַּעִים מִתּוֹךְ שְׁמוֹנִים אוֹ פְּרוּטָה בְּכִיס הַקִּדָּשׁ הֵינּוּ שְׁיַחּוּל הַקִּדָּשׁ מִיָּד וְאֵינוּ מְפָרֵשׁ עַל הַזְּמַן הַעֵתִיד הַלְכָּה לֹא מְהִנֵּי בְּרִירָה מִשָּׂא"כ בְּזֶה שֶׁהוּא קוֹבַע זְמַן לְפָרְעוֹן א"כ אָרְף אִם לֹא פִירֵשׁ בְּפִירוּשׁ אִם לֹא אֲפָרַע גִּבְהַ מְנַכְסֵי מ"מ לֹא שְׁיִיךְ לוֹמֵר שְׁרוּצָה לְהַקְנוֹת לוֹ תִּיכְרָף א' מְשֻׁדוּתִיו אֵלָּא לְכַשְׁיִגִיעַ הַזְּמַן פָּרְעוֹן וּיִגְבּוּ א"כ אָרְף בְּסִתָּם כְּמִפְּנֵי דְּמִי וְתִלּוּי בְּדִינֵי בְּרִירָה וְכַמְש"ל וְהִנֵּי אוֹ אֶתֶן לָךְ מְעוֹת אוֹ שְׂאֵר חֲפִיצִים לְזְמַן פְּלוּגִי: וְהִנֵּה בַמ"ש לְעֵיל דָּאֵע"ג שְׁיִהְיֶה הַחֲמִץ שֶׁל נִכְרִי לְמַפְרַע וּפְקַע לִיהּ אִסּוּר ב"י מ"מ בְּפֶסַח גּוֹפָא אִסּוּר אֵיכָּא.

גַּלְעַנ"ד רָאִיָּה לְזֶה מְנַדְרִים שְׁכַשְׁנָשְׂאֵל עָלָיו הוּא עוֹקֵר נִדָּר מַעֲיָקְרוּ מְפָל מְקוֹם קוֹדֵם שְׁנָשְׂאֵל בּוֹדָאֵי רְמִי אִסּוּרָא דְּבַל יַחַל וְעֵינֵינוּ בְּתוֹס' בְּגִיטִין דָּף ל"ג וּבַט"ז סִימָן ש"ג מ"ש שֶׁם בְּשֵׁם רִשְׁבִּי"ם וְעֵינֵינוּ בְּשׁו"ת חוֹת יֵאִיר סִימָן קנ"ט שְׁתַּמָּה אֵיךְ אֲפִשֵׁר שְׁשִׁיטְשָׂאוֹל יִתְּכַפֵּר עַל הַנְּדָרִים שְׁעֲשֵׂה כָּל יָמָיו וְע"ש בְּאֲנֹרְךָ.

וְלַעַנ"ד מוֹכַח קִצָּת מִתּוֹס' דְּגִיטִין דָּף ל"ה דְּמְפָל מְקוֹם אֵיכָּא אִסּוּרָא שְׁהַקְשׁוּ אֵהָא דְּקֹאֲמֵר ר"ה גִּיסַת אֵין מְדִירִין כו' וְנִדְרֵיהּ מִן הַכְּפָר וְתֹאכַל לְאַלְתֵּר בְּפִנְיֵינוּ וְכֵן יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת גִּבִּי אֲזַלָּא לְחֲכָם כו'.

ולכאורה קשה דנהי לענין הפרת הבעל שהוא מפאן ולהבא הוקשו שפיר מפל מקום חכם עוקר הגדר מעיקרו ואם כן מה בכך שתאכל הלא יועיל לה התרת חכם למפרע לאפקועי איסור' ואנן קי"ל פאמימר דאפילו אכלה פולה נשאלים עליה ואפשר לומר דכוננת התוספות בזה כיון דע"כ קושית הש"ס אינה רק לר"ה כמ"ש התוס' אם כן י"ל דר"ה סבירא ליה פרבא דאכלה פולה אין נשאלין עליה וממתני' לא קשיא עליה דאמימר דאמימר לשיטתו דסבירא ליה דמהני הדרה ע"ד רבים ע"ש ועיין מ"ש בתשובה על דברי הירושלמי שהביאו הפוסקים בענין נדרים הנה דשל"מ ע"ש שפתי ג"כ דכל כמה דלא עקר למפרע ע"י שאלה איסורא איפא ובל"י כ' דאם עובר ע"ד שלבסוף יתיר לו הנה פאחטא ואשוב וע"ש ואם כן צ"ע דה"נ כיון דאפתי לא פא לידי גבוי אע"פ שאח"כ הנה מהני למפרע מ"מ בפסח גופא מיהא איסורא איפא ואפשר דהכא כיון שהוא בשב ואל תעשה שהוא גומר בדעתו שלא לפדות וזמן ממילא קאתי גם בפסח גופיה ליפא איסורא עליה משא"כ התם שצריף לעשות מעשה לאתשולי עליה וגם מי יימר דמדדק ליה חכם פדאיתא בשבת דף מ"ו וצ"ע: והנה בחק יעקב סימן תמ"ח פתב ביישראל ועפוי"ם שותפים בחמץ שפותר חלקו של עפוי"ם שחלקו אחר הפסח משום דבדרבנן יש ברירה וגם בשו"ת שאגת אריה צריף בזה ורבים תמהו על זה דהא מפל מקום אחריות החמץ על הישראל הנה בפסח שאם הנה נאבד ממנו הנה מתמעט חלק הישראל עכ"ד וכמה תשובות בדבר חדא דאפילו תימא דזה מיקרי אחריות על ישראל מפל מקום בשביל זה לא נאסר באכילה וכמ"ש הח"י סימן תמ"א בשם הירושלמי ונהבאו הפ"י ג"כ ואף דמדברי השאגת אריה שם בתשובות הקודמים מבואר דלא סבירא ליה הכי מפל מקום י"ל דכאן מייירי שהנה החמץ בביתו של עפוי"ם דקי"ל דמקבל אחריות חמץ עפוי"ם בביתו שרי אף באמת זה טעות וא"צ לכל זה דבאמת אין כאן אחריות כלל על הישראל וד"מ שהנה כאן ד' פרות ועכשיו הגיעו שני פרות לחלקו של עפוי"ם ואמרינן דיש ברירה ונתברר שאלו השני פרות הם חלקו המגיע לו משעה ראשונה ואם כן אם הנה נגנב או נאבד בפסח אף ע"פ שעי"ז הנה מתמעט חלק הישראל מפל מקום אין זה רק שהישראל הנה צריף ליתן בטעות מחלקו לעפוי"ם ואילו היו יודעים אז שחלק העפוי"ם הוא שנאבד לא הנה צריף ליתן לו הישראל מחלקו כלום שהרי אילו הנה נאבד הפל אין הישראל צריף לשלם לו ואחריות בטעות כזה לא מיקרי אחריות כלל לומר דקרינן ביה לא ימצא ודוקא דבר הגורם למזון מן הדין ואף לשיטת הרמב"ם בעפוי"ם אדם לא דמי דהכא גם העפוי"ם גופו לא הנה כופה את הישראל ליתן מחלקו וגם אינו אדם רק מחמת טעות שאין יודעים איזה של עפוי"ם וכיון שנתברר לנו שאילו של עפוי"ם הם שרי ומ"מ הנה אפשר לומר דזה מיקרי רוצה בקיומו של חמץ כדי שהוא יהיה יכול ליקח פנגדו וכמבואר במסכת דמאי והובא בע"ז ובקדושין ישראל וגר כו' אף י"ל דדוקא התם שרוצה ליקח מעות פנגדו משא"כ שגם חלק הישראל חמץ הוא ופשיטא דלא שייף שרוצה בקיומו של חמץ העפוי"ם כדי שלא יקח מחלקו כיון שבאמת חלק הישראל בנדאי אסור בהנאה מה איכפת ליה בהא ומכ"ש דמה"ט גופיה לא שייף לומר שיש אחריות על הישראל כיון שבאמת הישראל לא ישלם מכיסו רק שיקח מחמץ של הישראל ונהרי הוא אסור בהנאה ולא ברשותיה דישראל הוא כלל ולא שייף ע"ז שם אחריות כלל ומפל מקום בחמץ ומעות שפיר שייף לומר שרוצה בקיומו ומ"מ בשביל זה אין לאסור הדמים

בְּדִיעַבְד דְּרוּצָה בְּקִיּוּמוֹ אֵינּוּ רַק לְכַתְחֻלָּה אָסוּר לְקַבֵּל מִשׁוּם דְּמִשְׁתַּפֵּר בְּאַיִסוּרֵי הַנְּאֻה וְעֵינֵי סִימָן ת"נ ונ"ל שְׁנֵה פְּנוּנֵת הַא"ר בְּסִימָן תמ"ח מ"ש שָׁם עַל דְּבַרֵי הַח"י: וְגַם מֵה שְׁמִעְתִּי שֵׁישׁ לְלִמּוּד מְהֵרָה דִּינָא דַּהַח"י וְשִׁאֲגַת אַרְי' לְהָא דְנִכְרֵי שְׁהִלְוָה לְיִשְׂרָאֵל עַל חֲמִצּוֹ דְּמִסְתַּמָּא דְּמִלְתָּא הוּא שְׁנֵה יוֹתֵר מִן הַחֹב שְׁהִלְוָה הַנִּכְרֵי לְיִשְׂרָאֵל וְא"כ אִם נִימָא דְלִמְפָרַע גּוּבָה הָנָה בְּיִשְׂרָאֵל וְעַפּו"ם שְׁוֹתְפִים בְּחִמְצָא דְאִם נִימָא חֲמִצּוֹ יִשְׂרָאֵל אַחַר הַפְּסָח אָסוּר בְּהַנְּאֻה מְדַאֲוֵרֵינִי אִם כֵּן י"ל דְּאִין בְּרִירָה וּלְפִי עַנ"ד זֶה טְעוּת דְּלִפִּי זֶה נִימָא לְהֵרָ מ"ד לְמִפְרַע גּוּבָה וְכִי אֶקְדִּישׁ מְלִנְהָ שְׁפִיר אֶקְדִּישׁ וְא"כ אִם יֵשׁ לְלִנְהָ כְּמָה שְׁדוּת כֹּל הַשְּׁדוּת שְׁלוֹ אָסוּרִים שְׁהֵרִי זֶה נַעֲשֶׂה שְׁוֹתְפִי לְהִלְוָה וְאִף שְׁגָבָה וְלִקְחָ חֵלְקוֹ הָא בְּדַאֲוֵרֵינִי אִין בְּרִירָה וְכֵן דַּעַת הַרְשָׁבָא בְּנִדְרִים גְּבִי שְׁוֹתְפִים שְׁנִדְרוּ הַנְּאֻה זֶה מְזַה דְּאִף לְאַחַר הַחֵלְקָה אָסוּרִים לְכַנְסָא לְחֻצָר מִשׁוּם דְּאִין בְּרִירָה וְאִף לְפִי מ"ש הַר"ן שָׁם דְּאִדְעָתָא דְהֵכִי נִשְׁתַּתְּפוּ מְעִיקְרָא שְׁלֵא יוּכַל לְאַסְוֵר חֵלְקָא חֲבִירוֹ וְא"כ י"ל דַּה"ה לְעַנְיָן הַקְּדוּשׁ אִין לֹא כַּח לְאַסְוֵר כֹּל הַקְּרָעוֹת אֲבָל לְעַנְיָן מִיָּדִי אַחֲרֵינָא שְׁוֹתְפִי נִיגְהוּ דְּלִפִּי זֶה יִצְטָרְכוּ לְהַחֲזִיר זֶה לְזֶה בִּיּוּבָל אֲלִיבָא דְאַבְיִי וְכָל דִּינֵי שְׁוֹתְפִים שְׁקִנּוּ קְרַקַע יַחַד וְהַדְּבָר בְּרוּר שׁו"א שְׁפִשְׁאֲנוּ אֲוֹמְרִים לְמִפְרַע הוּא גּוּבָה הֵינּוּ אֲוֹתָהּ קְרַקַע שְׁהוּא גּוּבָה עֲתָה עָלֶיהָ אָנוּ אֲוֹמְרִים שְׁהוּא הֵיטָה חֵלְקוֹ הַמְּגִיעַ מִשְׁעָה רֵאשׁוּנָה דְּלַאבְיִי הָנָה כְּהַתְּנָה בְּשַׁעַת הַלְּוָאָה שְׁמָה שְׁיִגְבָה בְּזִמְנָא פְּרַעוֹן יְהֵא קְנוֹי לֹא לְמִפְרַע מִשְׁעַת הַלְּוָאָה אֲבָל בְּשַׁעַר הַנְּכֻסִים אִין לֹא בְּהֵם שׁוּם שְׁיִיכּוֹת כֹּלל וְכֵן כְּשֵׁהִי ד' כְּפָרוֹת חֲמִצּוֹ וְהֵיךְ לְנִכְרֵי חוֹב כְּנִגְדָא שְׁנֵי כְּפָרוֹת וְגָבָה אֲוֹתָם בְּחוּבֵי אֲז הַנְּבַרְרָה הַדְּבָר שְׁאֵלוּ הַב' כְּפָרוֹת הֵם מְכּוּרִים לֹא מִשְׁעַת הַלְּוָאָה וְהַב' כְּפָרוֹת אַחֲרֵים הֵם בְּבִירוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְאִין מְקוּם כֹּלל לֹא מִרְדְּוֹת הַד' כְּפָרוֹת בְּתַעֲרוּבוֹת וְלָדוּן בְּזֶה בְּדִין בְּרִירָה וְזֶה בְּרוּר: אִף הָא מִלְתָּא דְּמִסְתַּבְּרָא הוּא דְּמִסְתַּמָּא הַחֲמִצּוֹ יֵתֵר עַל הַחֹב דְּסִתְּמָא דְּהַלְּוָאָה כֹּף הוּא וְכֵן מִשְׁמַע קִצְתָּ בְּמַהֲרָשׁ"א גִּיטִין דְּרַף מ"א בְּסוּגְיָא דְּעֵבֶד שְׁעֵשְׂאוּ אֲפּוֹתִיקֵי ע"ש וּלְפִי"ז לְפַמ"ש הַפ"י דְּמִיָּרֵי בְּאֲפּוֹתִיקֵי מְפָרְשׁ דַּא"כ אֲפִתִי אָסוּר מִשׁוּם אַחֲרֵיּוֹת ע"ש וּלְפִי מ"ש שְׁהַחֲמִצּוֹ יֵתֵר עַל הַחֹב אֲפִתִי לֹא פְּלִטִינָן מִחֲשַׁשׁ אַחֲרֵיּוֹת דְּנִגְהֵי דְאִם יֵאבֵד כְּוָלוֹ הַיִּשְׂרָאֵל פְּטוּר מִלְּפָרְוֵעַ מְנַכְסִים אַחֲרֵים מְכָל מְקוּם אִם יֵאבֵד מִקְצָתוֹ יְהֵי הַפְּסָד לְיִשְׂרָאֵל שְׁהֵרִי הַנִּכְרֵי יִקְחָ חוּבֵי מִן הַשְּׁאָר.

אִף גַּם ז"א כַּמ"ש לְעִיל בִּינּוֹן שְׁאִין הַפְּסָד לְיִשְׂרָאֵל רַק שְׁיִהְיֶה נִפְסָד הַחֲמִצּוֹ שְׁלוֹ שְׁהוּא אָסוּר בְּהַנְּאֻה וְאִין בְּרִשׁוּתוֹ שְׁלֵא אֲדָם אִין זֶה בְּכֹלל קַבְלַת אַחֲרֵיּוֹת וְאֲפִשֵׁר לְפַקְפַק בִּינּוֹן שְׁאֲחַר הַפְּסָח יְהֵי מוֹתֵר מְדַאֲוֵרֵינִי עַכ"פ אִם כֵּן גַּם בְּזֶה הָנָה כְּאַחֲרֵיּוֹת עַל הַיִּשְׂרָאֵל שְׁהַנִּכְרֵי יִקְחָ חֲמִצּוֹ שְׁלוֹ אַחַר הַפְּסָח וְאִזּוּ יְהֵי מִן הַמּוֹתֵר לְיִשְׂרָאֵל וְאִם כֵּן מְדַאֲוֵרֵינִי אִתָּא עוֹבֵר בְּב"י מ"מ נְרָאָה בִּינּוֹן דְּבְּפָסַח גּוּפִיָּה אָסוּר הוּא א"כ זֶה תְּלוּי בְּדִין גּוֹרָם לְמִמּוֹן דְּאִי לֹא כְּמִמּוֹן דְּמִי א"כ אִף מְדַאֲוֵרֵינִי לֹא מִיָּקְרֵי אַחֲרֵיּוֹת בְּפָסַח לְעַבְרוֹר בְּב"י בִּינּוֹן דְּבְּפָסַח לֹא שְׁנֵה מִיָּדִי וְלֹא דִידֵיהּ הוּא וְעֵינֵי בְּפָסַחִים דְּרַף כ"ט: וְהֵיךְ לְפִי מֵה שְׁפִתְבוּ הַפּוֹסְקִים.

דְּלֹא קְנִי מְדַרְבֵּי יִצְחָק רַק כְּנִגְדָא חוֹב אִם כֵּן לֹא הַנְּצָרָה לֹא מִיָּשְׂרָאֵל לֹא קְנִי מִשְׁכּוֹן דְּאֲפִילוּ תִימָא קְנִי מְכָל מְקוּם בִּינּוֹן שְׁהַחֲמִצּוֹ שְׁנֵה יוֹתֵר וְהוּא לֹא קְנָה רַק כְּנִגְדָא חוֹב אִם כֵּן שְׁוֹתְפִים נִיגְהוּ וְאִין בְּרִירָה וְאֲפִשֵׁר דְּבַעֲי לְאֲוִקְמָא אֲלִיבָא דְר' שְׁמַעוֹן דְּאִינוּ אָסוּר אַחַר הַפְּסָח רַק מְדַרְבְּנָן וּמְכָל מְקוּם קִשָּׂה לְפִי מ"ש בְּסִפְרָא מְשַׁנַּת חֲכָמִים דְּכִינּוֹן דְּלְעַנְיָן ב"י י"ל דְּאִין בְּרִירָה בִּינּוֹן דְּדַאֲוֵרֵינִי הוּא אִם כֵּן גַּם אַחַר הַפְּסָח אָסוּר דְּהָא עֹבֵר אֲסַפְקָא ב"י דְּאֲוֵרֵינִי ע"ש שְׁחֹלְקָא בְּזֶה עַל הַח"י וְסִבְרָא נְכוּנָה הוּא לְכַאֲוֵרָה: אֲמַנְם בְּתַשׁוּבָה

כתבתי דבספק פלוגתא לא שנייה זה אם פן קשה פנ"ל ואפשר פנין דהכא אליבא דר"מ
אזרינן ור"מ ס"ל יש ברירה אף בדאורייתא ובעניני ברירה הארכתי בכמה תשובות
בעזה"י ושם העירותי בצדק בדברי השאגת אריה מה שהביא מעיס' של עה"נ וכ"כ
בפר"ח הג"ל עכ"ל וגם הארכתי בדברי התוס' דתמורה שפתבו דלא שנייה ברירה אלא
בספק שאחר התערובות והנה בספר משנת חכמים העיר בזה מדברי התוספות בסוגיא
דחולין דאית ליה שותפות בגויה שהקשו דהיינו מדמע והביא ע"ז מדברי הר"ן בנדריים
בחצר השותפין שמתרין אחר חלוקה אף ע"ג דאין ברירה אפ"ה אנו סהדי שע"מ פן
נשתתפו שלא יוכל לאסור על חבירו שתהא נאסרת לאחר חלוקה דא"ה יאסר עליו נכסי
חבירו ואינו בדין כו' וזה מקרוב נדפס ספר מקור חיים לשארי הגאון בעל חוות דעת נ"י
והאריה גם פן בדברי השאגת אריה והרחיב הדבור בזה ות"ל גם אני עמדתי בכל זה
וכתבתי שגרא ברור שהר"ן לא כתב פן אלא לענין נדרים דשם עיקר האיסור שמה
שהוא שלו יהיה נאסר על חבירו והלכך כמו באין דין חלוקה אמרינו אנו סהדי שקנוי
לזה מתחלה על אותה שעה שמשתמש כמו כן ביש דין חלוקה וחלקו דאמרינו שהיא
קנויה לו מעיקרא שתהיה שלו לאחר חלוקה אבל מכל מקום אין ר"ל שיהיה הקנין
מתחיל למכרע רק הקנין מתחיל משעת חלוקה ואילך שע"ד זה קנו מתחלה שלאחר
החלוקה יהיה קנוי לכ"א חלקו וכיון שמאז והלאה הוא של חבירו תו לא מצי אסר עליה
שאין פח לאסור נכסי חבירו עליו ואין בזה דין האוסר על חבירו ביתו ואח"כ מכרו
ללוקח שהביא הרשב"א דהכא לאו בדין מכר אתינו עלה רק אמרינו דמעיקרא הכי
אתקון שמאותה שעה שיחלקו תהיה שלו ואין קנינו בא ע"י השותף האוסר משא"כ
בשאר דוכתי שאין האיסור מצד שהוא שלו נאסר על חבירו רק מצד החפץ עצמו
שנעשה בו מעשה איסור וכיוצא ולכן אם נימא אין ברירה ולא הוברר למכרע כלל
ממילא דחל האיסור על הדבר ותו לא פקע ולכן בההיא דיי"נ של שותפות או עיסה של
עה"נ או בההיא דביצה לענין תחומין ומה יושיענו זה מה שהם מחלקים עתה ביניהם
שאף שנאמר שע"ד פן נשתתפו מתחלה שמשעת החלוקה הוא של כ"א מחמת קנין
מהמוכר הראשון ואינו כמתחיל או קונה מחבירו מכל מקום הרי קודם שחל עליו קנין
של זה כבר חל עליו האיסור ותו לא פקע אם לא שהיינו אומרים יש ברירה דהוברר
הדבר למכרע דאז ע"י ברירה דהשתא לא חל האיסור מעיקרא כלל אבל גבי נדרי' כל
עיקרו של האיסור הוא רק שלא יהנה חבירו משלו וכיון שעתה חלקו הרי אינו שלו ומה
שהוצרך הר"ן לומר דאנו סהדי כו' משום דאל"ה פנין דאין ברירה והם קנו סתם הנה
כמחצה לזה ומחצה לזה פנין דיש דין חלוקה וכיון שהאחין שחלקו לקוחות ממילא אסור
כמ"ש הרשב"א ולזה אמר דאנו סהדי כו' וממילא דלא הוי פקונה מחבירו כלל משא"כ
בעלמא אף דנימא אנו סהדי כו' אין זה מועיל פנין שפכר חל איסור על גוף החפץ בעודו
של שותפים פנין דאין ברירה וממילא דהוי פאחין שחלקו כו' והדבר ברור לענ"ד ומ"ש
במק"ח שם וכ"כ עוד מחברים לחלק בין לח ליבש לענ"ד ליתא דהא בביצה אמרינו
חבית מותרת משום ברירה והרי אנו סהדי לא עדיף מברירה ועוד דא"כ בבהמה וכל
גונוי דאמרינו בשותפין אין ברירה כגון גבי מעשר בהמה וכיוצא נמי נימא דמעיקרא
אדעתא דהכי כו' אף הדבר ברור פדכתובנא דלא קאמר הר"ן הך סברא רק לענין נדרים
שכל עיקרו של איסור מחמת שהוא שלו אתינו עלה וכדכתובנא ומ"ש במק"ח דבההיא

דתמורה האחין שחלקו הא' נטל יו"ד טלאים כו' מדאורייתא חד בתרי בטל פבר הארכתי
בזה בתשובה אחת בחלק יו"ד וביארתי שם דשפיר אמרינו בזה אין ברירה בדאורייתא
דאין פאן ביטול פיון שקודם הברירה כ"א מהטלאי היו בספק איסור לגבי מזבח רק
שהברירה מבררת לנו אבל קודם פולם שנים להיות ספק איסור ואם פן הו"ל מין במינו
ואף אליבא דרבנן לא בטל לפי סברת הר"ן בנדחים דרבנן דס"ל מב"מ בטל היינו משום
דהאי איסור והאי היתר והו"ל שלא במינו ולכן פשהם פולם ליפנס בכלל ספק איסור
אין בהם ביטול והארכתי שם והנה כ"ת האריה למעניתו בפלפול ארוך וכעת הקיפו עלי
יחד חבילות תשובות הצריכים לשעתא וגם אלה הדברים אשר כתבתי זו לחיבתו של
כ"ת וקרנו תרום בכבוד להיות חטיבה בעולם ויהיה אהלו שלום.

דברי ידידו לנצח זעירא מן חברי הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד: שאלה מו שאלה
בדרך לימודי בהרא"ש פ"ק ע"פ הוקשה לי על מ"ש שם דף ק"כ ע"א והיא דלית ליה
אלא פזית כו' ויראה שהברייתא דדובשנין איירי בזמן הבית הלכה צריף שיאכל פזית
שמור באחרונה לקיים על מצות ומרורים יאכלוהו אבל בזה"ז שאין לנו חובת מצה אלא
מבערב תאכלו מצות אין לאחר ברפת המצה מוטב שיאכלו תחלה לתאבון עכ"ל ותמה
אקרא שהרי בש"ס שם אמרינו אמר ר"י אמר שמואל אין מפטירין אחר מצה אפיקומן
תנו אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן אחר הפסח הוא דאין מפטירין אבל אחר מצה
מפטירין לא מיבעיא קאמר ל"מ אחר מצה דלא נפיש טעמא כו' נימא מסייע ליה הסופגנין
והדובשנין אדם ממלא פרוס מהם ובלבד שיאכל פזית מצה באחרונה באחרונה אין
בראשונה לא ל"מ קאמר ל"מ ראשונה דקאכיל לתאבון אבל באחרונה דלמא אתי למיכל
אכילה גסה קמ"ל: ולפי"ז קשה על הרא"ש בתרתי חדא דלפי דברי הרא"ש מה סייעתא
מייתי לשמואל מהו ברייתא דהא איפא למימר דברייתא בזמן הבית מיירי ולכך צריף
דוקא באחרונה לקיים על מצות כו' וע"כ דלא מסתבר ליה לאוקמי הברייתא בזמן הבית
דוקא וגם קשה דמי דחקו להרא"ש לחילוק זה ולמה לא מפרש הברייתא פדדחי הש"ס
דלא מיבעיא קאמר ל"מ בראשונה כו' ונפשי בשאלתי להאיר עיני בזה בהבנת דברי
הרא"ש גם ראיתי בט"ז סימן תפ"ב שכתב שהקשו על הרא"ש מדאמר ר"ה בצקות כו'
ובלבד שיאכל פזית מצה באחרונה וע"ש מ"ש לתרץ ולא הזכיר מה שקשה עליו מסוגיא
זו עצמה וגם פי לדבריו שכ' שם שהרי"ף מיירי במצה דלא מינטרא משעת קצירה אבל
מ"מ מינטרה משעת לישא א"כ איך כתב שלבסוף מברך על פזית מצה דמינטרא דקשה
עליו קושנית הש"ס לענין מרור דאחר שמילא פרוסו ממנו איך חוזר ומברך עליה פיון
דמדינא הנה יוצא במצה זו שהיתה משומרת בשעת לישא ונא להשיבני דבר ויצנה בסודו
לאחד מתלמידיו מושכי בשבט סופר כו' ותחשב לו לצדקה תשובה אהו' ידידי ראיתי מה
דקשיא לה על הרא"ש בזה מסוגיית הש"ס וכבר קדמוהו רבנו הח"י והפר"ח שתמהו על
הרא"ש בזה ע"ש שהניחו דברי הרא"ש בקושיא ואמנם הנה הדבר לפלא בעיני
שהרא"ש יהיו דבריו נסתרים מחמת הסוגיא במקומה בעידנא דעסיק בה ושמתי לבי
לעמוד על הענין ואפריון נמטי לה דלית דולא ואשכחנא מרגניתא טבא בישוב דבריו
ז"ל ומריש הנה קשיא לי גם פן על מ"ש הרא"ש דהו"ל ברייתא בזמן הבית מיירי למה
נקט שיאכל פזית מצה באחרונה דה"ל למימר שיאכל פזית מצה עם הפסח וממילא
דבאחרונה היא דהא אין מפטירין אחר הפסח ומצאתי בא"ר שכתב ג"כ לדקדק בזה ולכן

גלענ"ד דונדאי ה' בר'יתא אתי' פרב'נן דאוכל זה בפ"ע וזה בפ"ע ואף שקרא"ש שם פתב דגם לרב'נן מצנה לאכול יחד מפל מקום חיובא ליפא ולפי"ז צרי' להבין פוננת הרא"ש מ"ש לחלק בין בזמן הבית דחיובה דמצה משום על מצות ומרורים כו' דלכאורה מה בק' פיון דמירי שאוכל הכזית מצה בלא פריכת הפסח גם בזה יכול לאכלו בראשונה ונראה דכוננתו דכיון דבזמן הבית מירי ואיפא חיובא משום דכתיב על מצות כו' אם פן נהי שיכול לאכול כ"א בפ"ע מפל מקום עכ"פ אסור לו לאכול בין המצה ובין הפסח דבר אחר דמבטל טעם המצה ולא מקיים על מצות ומרורים והוי פאוכל הפסח על האכילה האחרת והלכ' שפיר קאמר שיאכל באחרונה שאע"פ שאינו כור' אותם יחד אלא אוכל המצה והפסח כ"א.

בפ"ע מפל מקום פיון שאוכל אותם בלי הפסק אכילה אחרת בינתיים על מצות ומרורים קרינו ביה מה שאין פן בזה"ז דאכילת המצה לקיום המצנה של בערב כו' אין חיוב פלל שיאכל באחרונה ומוטב שיאכל בראשונה לתאבון וזה ברור ונכון מאוד בכוננת חילוק הרא"ש בין בזמן הבית לבזה"ז: ועתה נבוא לבאר מה דקשיא על הרא"ש מהסוגיא ומתחלה אבאר דהדבר ברור דמאן דסבירא ליה ה'תם מפטירין אחר מצה סבירא להו דטעמא דאין מפטירין אחר הפסח הוא משום דכתיב ועצם לא תשברו כו' וכמ"ש התוס' שם בשם הירושלמי ולא חייש לבטול טעם הפסח בפיו.

ונראה דונדאי לא פליגי בהא אם איפא קפידא שלא לבטל הטעם או לא דונדאי גם הוא מודה שאין לבטל הטעם רק דסבירא ליה דבזה שהוא אוכל דבר אחר בזה עדיין לא נתבטל טעם הראשון ולכן דוקא אחר הפסח אין מפטירין משום ועצם לא תשברו אבל אחר מצה מפטירין משום דס"ל דאכילת ד"א מבטל ומפיג טעם אכילה הראשונה ולפי"ז מתורץ מה שהקשו האחרונים וכן הקשית אתה דמאי סייעתא מייתי לשמואל מה' בר'יתא דהדובשגין דה'תם בזמן הבית מירי ולפי מ"ש א"ש פיון דקתני ה'תם ובלבד שיאכל באחרונה אם פן אפילו מירי בזמן הבית מפל מקום מוכח מה'תם דאם אוכל ד"א בנתיים מתבטל טעם המצה והנה הפסק בינה לבין אכילת הפסח ולא קרינו ביה על מצות ומרורים וממילא מוכח מזה דגם בזה"ז כשאוכל בסוף הסעודה פזית מצה זכר לפסח שאין לו לאכול אחריו דיתבטל טעמו ולפי זה שפיר כתב הרא"ש דהיכא שאין לו רק פזית מצה יאכלנו בתחלה לתאבון דבשלמא אם יש לו מצה כל צרכו דאז אוכל תחלה פזית מצה לתאבון בתחלה וגומר סעודתו ושוב אוכל פזית מצה זכר לפסח אין לו לאכול אחריו פלל שלא יפיג טעמו אבל כשאין לו רק פזית מצה אחד מוטב שיאכלנה בראשונה לתאבון ואף שיצטרף לאכול אחריו ד"א שיפיג טעמו אין קפידא בזה פלל פיון שפזית זה שאוכל הוא בשביל עיקר חיובא דמצה ולא משום זכר לפסח (ואפילו אם ה'ה קפידא קצת גם בזה שלא לבטל טעם מצת מצנה שבפיו מפל מקום הנה דחינו הא מקמי הא דלתאבון דהא שלא יתבטל הטעם שבפיו אינו רק דר' חבוב מצנה פיון שקבר עבר קיום המצנה פתיקונה אבל אכילה לתאבון שפיר יש בזה קפידא ולכ' יש להקדים בראשונה וכדאמרינו דלמא אתי למיכל אכילה גסה) משא"כ ה' דדובשגין דמירי בזמן הבית ומצונה ועומד על מצות ומרורים ולא על אכילה אחרת פשיטא דקפידא גדולה יש שלא יתבטל טעם המצה טרם שיבא לידי אכילת הפסח ולכ' צרי' שיאכל המצה באחרונה וא"ש בפשיטות הא דלא דחי הרא"ש דה' בר'יתא לא מבעיא קאמר משום דהא קמן

דְּשִׁמוּאֵל דְּקִי"ל פְּנוּתִיהָ מְפָרֵשׁ הַבְּרִייתָא פְּשָׁטָא דְּבִאֲחֵרוּנָהּ דְּנִקְא לִית לָן לְפָרוּשֵׁי בְּגוּוּנָא אֲחֵרִינָא וְהַבְּרִייתָא סְתֵמָא קֵא פְּסִיק וְתַנִּי בֵּין אִם יֵשׁ לּוֹ מִצְהָ פְּדֵי צְרָכּוֹ וּבֵין אִם אֵין לּוֹ רַק פְּזִית זֶה דִּינָא הִכִּי שְׂיֵאכְלֵנוּ בְּאֲחֵרוּנָהּ וְלִזְהָ הַנּוֹצְרָה הָרָא"ש לְלַמֵּד דְּהַבְּרִייתָא בְּזִמְנָא הַבֵּית מִיִּירֵי נְאֻז אַף פְּשָׁאִין לּוֹ רַק פְּזִית אֶחָד מִכָּל מְקוּמָא צְרִיךְ לְאָכְלוֹ בְּאֲחֵרוּנָהּ בְּכַדֵּי שְׁלֵא יִתְבַטֵּל טַעַם הַמִּצְהָ שְׂבִפְיּוּ בֵּין אֶכִּילְתָּהּ לְאֶכִּילֵת הַפְּסַח דְּאִם הָיָה מִתְבַטֵּל לֹא קָרִינָן בֵּיהּ עַל מִצְוֹת וּמְרוּרִים מִשָּׂא"כ בּוּזָה"ז פְּשָׁאִין לּוֹ רַק פְּזִית אֶחָד מוּטָב שְׂיֵאכְלֵנוּ בְּרֵאשׁוּנָהּ לְתַאֲבוֹן וּבִמ"ש יֵשׁ לִינִישָׁב גַּם מָה שְׂהִקְשׁוּ עַל הָרָא"ש מְהֵרָה דְּבִצְדָקוֹת וְדַעַת לְנִבּוֹן נִקְל וְקִצְרֵתִי וְהֵאֲחֵרוּנִים ו"ל נִדְחָקוּ בְּכָל זֶה וּמ"ש הוּא לַעֲנֵד נְכוֹן בְּדַבְרֵי הָרָא"ש ו"ל כְּפִתּוֹר וְפָרַח: וְהוּאִיל שְׂזַכִּיתִי עַל יְדֵךְ לַעֲמוֹד עַל פְּנוּת רַבִּינוּ הָרָא"ש ו"ל לֹא אֶמְנַע הַטּוֹב מִלְּהוֹדִיעַךְ שְׂבִהִיוֹתִי מְעִינָן בְּזֶה מְשִׁמְיָא קֵא זָכוּ לִי וַיְבַדַּד לְתַנְמֵתִי בְּמַחְשָׁבָה דְּבָרִים הַמוֹשְׁכִין לְבוֹ שֶׁל אָדָם בְּהַגְדָה בְּסִדְרָא שֶׁל פְּסַח חֲכָם מָה הוּא אוֹמֵר מָה הָעֵדוּת וְהַחֲנוּקִים וְהַמְשֻׁפְּטִים אֲשֶׁר צָוָה ה' אֱלֹהֵינוּ אֶתְכֶם וְהוּא תְּמוּהָ שְׂמָה בֵּין זֶה לְשֵׁאלֵת הָרִשָּׁע שְׂאוּמֵר מָה הָעֵבְרוּנָה הַזֹּאת לָכֶם וְכִמָּה תִּירוּצִים נֶאֱמָרוּ בְּזֶה נֶאֱנִי אֲמַרְתִּי בְּזֶה דְּבַר מִתְקַבֵּל (וְהַגָּאוֹן מו' יַעֲקֹב עֲמֵדִין ו"ל בְּסִידוֹר עֲמוּדֵי שְׂמִים כְּתִב שְׂמֵלֵת אֶתְכֶם יֵשׁ לְפָרֵשׁ שְׂכוּלֵל גַּם עֲצָמוֹ כִּמ"ש בִּשְׁ"ס דְּסִנְהֶדְרִין וְאֶתְכֶם צָוָה ה' אוֹתִיכֶם אוֹתִי וְאֶתְכֶם וּמִצְאָתִי תִנָּא דְּמִסִּיעַ לִיהּ בְּפִירוּשׁ הַמְחֻזָּר לְרַבִּינוּ הָרָאב"ן שְׂזַפְנֵי ה' שְׂבָא לְיָדֵי כַּת"י עַל קִלְפָא נִכְתָּב שְׁנַת ל"ח לְאַלְפֵי הַשָּׁשִׁי וְשֵׁם יֵשׁ גַּם כֵּן פִּירוּשׁ לְהַגְדַת פְּסַח וּפִירוּשׁ כַּת"י) וְאֶמְנָם גַּם מָה שְׂמִשִּׁיב לְבוֹן הַחֲכָם וְאִף אֵתָּה אֲמוֹר לּוֹ כְּהִלְכוֹת הַפְּסַח אֵין מְפִטִירִין כּו' שְׂהוּא הִלְכְתָּא בְּלֹא טַעְמָא לְמֵאֵי דְשָׂאִיל וְלֹא רְאִיתִי בְּמִפְרָשִׁים ו"ל דְּבַר מִתְיַישָׁב בְּזֶה וּבִירוּשְׁלָמִי יֵשׁ גְּנוּסְחָא אֲחֵרַת תְּשׁוּבַת בֶּן חֲכָם בְּחוּזְקָא יָד הוֹצִיאָנוּ וּבִתְשׁוּבַת בֶּן טַפְשׁ וְאִף אֵתָּה לְמַדּוֹ הִלְכוֹת פְּסַח וְאֶמְנָם לְדַרְכֵינוּ יוֹבֵן עַפ"י מָה שְׂרְאִיתִי זֶה כְּבִיר בְּשֵׁם הַגָּאוֹן הַחֲסִיד מוהר"ר לױ יִצְחָק ו"ל שְׂאֵמֵר לְפָרֵשׁ הָא דְאֶמְרִינָן אֵלּוּ קָרְבָנוּ לְפָנֵי הַר סִינֵי כּו' ע"פ מ"ש חז"ל קִיָּים אֲבָרְהָם אֲבִינוּ אֶפְּלוּ ע"ת וְהוּא לְפִי שְׂהִיָּה וְהַחֲנוּקָר וְכִלְיוֹתֵינוּ נּוֹבְעוֹת חֲכָמָה לְהַשְׁיֵג טַעְמֵי הַמִּצְוָה מִעֲצָמוֹ וְלָכֵן אֵמֵר אֵילּוּ קָרְבָנוּ לְפָנֵי הַר סִינֵי שְׂעִי"ז פְּסָקָה זִנְהֵמְתָן אַף שְׁלֵא נָתַן לָנוּ הַתּוֹרָה דִּינֵינוּ שְׂהִיָּה בְּכַח שְׂפִלְנוּ לְהַשְׁיֵג חַיּוּב עֲשִׂיַת הַמִּצְוֹת וְעַד"ז פִּירוּשׁ הָא דְאֵמֵר ר"י אֵי אֵלוֹ הַאֵי יוֹמָא שְׂנִיתָנָה הַתּוֹרָה לֹא הָיָה בְּכַח שְׂפִלֵי לְהַשְׁיֵג כִּלְלֵי כִּי כְּמָה יוֹסֵף כּו' וְהוּא דְרָךְ עֲנׁוּיִם וּדְפַח"ח.

וּבְבִינָהּ לְעֵתִים פִּירוּשׁ וְהַגְדַת לְבִנְיָהּ כּו' לְפִי שְׂהֵבֵן אֵינוּ מְשִׁיג בְּשִׁכְלוֹ כּו' וְהָיָה לָךְ לְאוֹת כּו' שְׂבִחְחוּזְקָא שְׂכִלְךָ תְּבִין כִּי בְּחוּזְקָא יָד כּו' לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה' בְּפִיךָ ע"ש וְהִנֵּה הֵבֵן חֲכָם שְׂהוּא מְרַגֵּשׁ בְּעֲצָמוֹ שְׂעֵדִינָן לֹא הַשְׁיֵגָה יָד שְׂכִלוֹ לְהִבִּין הָעֲנִינִים עַל בְּוִרְיִים וְזֶהוּ חֲכָמָתוֹ שְׂמִפְּרִיר עֲרָךְ עֲצָמוֹ וְיִודַע שְׂאֵינוּ יוֹדַע אֲבָל מְפִיר עֲרָךְ זוּלְתוֹ שְׂהֵם חֲכָמִים גְּדוּלִים וּבְפִרְט דוֹר הַמְדַבֵּר שְׂהוּא דוֹר דַּעַה וְהָמָה זָכִי הַשְׂכָּל אֲחֵר שְׂפִסְקָה זִנְהֵמְתָם וְלָהֵם הֵבֵן שׂוֹאֵל מָה הָעֵדוּת כּו' אֲשֶׁר צָוָה אֶתְכֶם שְׂאִם הָיָה הַצִּוּוּי נֶאֱמֵר אֵלֵי וּלְכַמוּנֵי הַיּוֹם הוּא טִיבוּתָא לְגַבֵּן שְׂאֵין יָד שְׂכִלְנוּ מְשִׁגַת כְּדַת מָה לַעֲשׂוֹת אֲבָל לָכֶם שְׂשִׁכְלִיכֶם וְהָאֵין צַד חוּמְרָא מְעַכָּב עַל יְדָכֶם אֵין סִפְקָא שְׂהִיִּיתֶם מְשִׁיגִים בְּעֲצָמֵיכֶם ע"ד שְׂהַשְׁיֵג אֲבָרְהָם אֲבִינוּ ע"ה וּא"כ הַצִּוּוּי בְּזֶה אַף לְמוֹתֵר: וְאֶמְנָם הַתְּשׁוּבָה הָאֵמִיתִית ע"ז מ"ש חז"ל גְּדוּל הַמִּצְוָה וְעוֹשֶׂה כּו' וְעַד"ז פִּירוּשׁוֹ הַמְשֻׁנָּה רְצָה הַקַּב"ה לְזַכּוֹת אֵת יִשְׂרָאֵל לְפִיכָךְ הִרְבָּה לָהֵם תּוֹרָה וּמִצְוֹת כּו' שֵׁר"ל אַף אוֹתָן שְׂהֵם מִצַּד הַשְׂכָּל וְהִנֵּה הַתּוֹסֵף בְּסוּגֵיָא זוּ כְּתִבּוּ וּא"ת אֲחֵר הַפְּסַח מ"ט אֵין

מפטרין הא נפיש טעמיה י"ל כדמפרש בירושלמי דמש"ה נאכל על השוכב שלא יבא לידי שביבת עצם ולכך אחר הפסח אין אוכלין שום דבר עכ"ל ונראה שלכן אמרו בגזיר ישרים דרכי ה' שנים שצלו פסחיהם א' אכלו לשם אכילה גסה כו' לפי שהוא דבר הרגיל שלפי שהוא נאכל על השוכב קרוב הדבר שיבא באכילת הפסח לאכילה גסה וצריך לצמצם ולחזק עצמו שיהיה כנונת אכילה לתאנות קיום המצנה ואם כן לכאורה מה שצוו חז"ל שלא לאכול אחר אכילת הפסח הוא מצנה שאינה צריכה אחרי שהפסח נאכל כשהוא שבע וצריך חיזוק באכילת הפסח עצמו שלא יהיה אכילה גסה וכדאמרין בש"ס דלעיל אבל באחרונה דלמא אתי למיכל אכילה גסה א"כ מי פתי שיאכל אחר הפסח שקרוב לנדאי שיהיה אכילה גסה דאזנתי מזיק ליה נאפילו האוכל ביוה"כ פטור אף אעפ"כ צוו חכמים מצנה זו אף שהוא מצנת השכל מפל מקום גדול המצננה ועושה שמקבל שכר ע"ז שמקנים המצנה וידוע שדרך המשיב לשואל כשמוצא תשובה מדבר הלמד מענין זה עצמו נוח לו לפי שזה הוא תשובה נצחית יותר ועד"ז אמר מסדר ההגדה שיהיו חכם ושואל מה העדות כו' שבלא הצווי היתם משיגי' בשפליכם אף אתה אמור לו פהלכות הפסח כו' ר"ל השב לו מענינו כמו הלכות פסח אין מפטרין אע"פ שאין צורך בזה דמצד השכל והטבע היו עושין כן אעפ"כ נאמרה הלכה זו כדי לקבל שכר ועד"ז צונו הקב"ה כל שאר הדינים אף שיש בהם ענינים שהיינו עושים מצד שפלינו כדי ליטול שכר כמצננה ועושה ויש לי בזה ענינים אף אין עסקינו כעת באגדה ותן לחכם ויחכם עוד: ומה שהקשיתי על הט"ז דפירש דהרא"ש מיירי דלא מינטרה משעת קצירה א"כ איך יברך אחר שמילא פרסו פינן דמשונמרת משעת לישה ערבוב השיטות אני רואה כאן דהרא"ש באמת ס"ל דמהני בדיעבד שימור דלישה כמ"ש בתשו' פלל כ"ד בשם חכמי אשכנז וצרפת ומפל מקום מצריף לחומר שימור משעת טחינה ולהרא"ש באמת אוכל הכזית המשומר משעת טחינה בראשונה ומברך עליו ואף שבאחרונה יאכל דלא מינטרה מפל מקום הא מינטר קצת משעת לישה ולהרי"ף דסבירא ליה לברך באחרונה א"ש לשיטתו בפר' כ"ש דסבירא ליה שימור משעת קצירה בעינן אם כן לא שייך פלל אחר שמילא פרסו כו' פינן דבהאי דאכיל מעיקרא לא נפיק פלל ידי חובת מצת מצנה לדידיה ולכך שפיר מברך באחרונה ועיין בפרי חדש סימן תנ"ג ונראה עוד דאפילו אם נאמר דלמצנה מן המנובחר משעת קצירה דוקא ועיין בר"ן שם מפל מקום א"ש דברי הרי"ף בזה לפי מ"ש הרא"ש בשם הרשב"א דמצה שבאחרונה לשם חובה ואף דהראשונה לאו לחובה מברכין עליה דא"א לברך על האחרונה משום דלאחר שמילא פרסו כו' וכתב הרא"ש דלפי"ז שבאחרונה הוא זכר למצה הנאכלת עם הפסח היתה צריכה פריכה במרור וחרוסת ועליהם היה ראוי לברך על אכילת מצה אלא שפבר מילא כו' וע"ז הקשה דא"כ פריכה ראשונה למה ולכן כתב דמצה שבאחרונה הוא זכר לפסח עצמו ואינה לשם חובת מצה כו' ע"ש ולפי"ז י"ל דלמסקנת הרא"ש שפיר י"ל דלא משגחינן על מה שפבר מילא אם אוכל עתה לשם חובה בפריכה ואע"ג דר"ח קאמר גבי מרור אחר שפבר מילא לא דמי דהתם אין הפרש בין אכילת מרור שפבר אכל בין מה שפבר עתה משא"כ בזה דהאכילה לחובה שפבר עליו פרוף עמה מרור וחרוסת ונראה בעליל דמעיקרא אכילת רשות והשתא חובה ל"ש בזה אחרי שמילא פרסו כו' ועיין בתוס' שם מ"ש שתלוי בשני הפירושים אליבא דר"ח וברך קט"ו ד"ה מתקיף פתבו

דַּתְלֵא בְּפִלּוּגְתָא דְּמִצּוֹת צְרִיכָה פְּנוּנָה וְדַבְרֵיהֶם צ"ע וְגַם נִפְלְאֵתִי עַל מ"ש אא"ז מְהֵרָשׁ"א
שֵׁם בְּתוֹסְפוֹת דָּף ק"ך עַל מ"ש נִכְן צ"ל לְהֵלֵל כּו' שֶׁהַקְּשָׁה פִּינּוּן שְׂזָכַר הַפְּרִיכָה לְהֵלֵל
בְּסוּף הַסְּעוּדָה לָמָּה אָנוּ עוֹשִׂין בְּתַחֲלַת הַסְּעוּדָה כּו' וְלֹא הַזְּכִיר כָּלֵל מִדְּבַרֵי הָרֹא"ש בְּזֶה
גַּם מ"ש לִיִּישָׁב פִּינּוּן שְׂאֲנוּ מְסַתְּפִקִין כּו' אֵינּוּ מוּבָן כָּלֵל וְתַמוּהָ מְאֹד וְקִצְרֵתִי וְעַכ"פ לְפִי
מ"ש דַּעַת הָרֹא"ש דְּבִאֲכִילַת חוּבָה וְכַגּוֹן הֵיחִיא דְּמִצָּה עִם מְרוּר לֹא מִשְׁגִּיחִינּוּ בְּמָה שְׂפָכַר
מִקְלָא פְּרָסוּ כּו' וּלְפִי"ז הָרִי"ף דְּמִיִּירֵי שְׂאִין לוֹ רַק כְּזִית דְּמִיִּנְטֵר מְשַׁעַת קִצְיָרָה נְהִי דְּנִימָא
דְּלִמְצָנָה מִן הַמְּוֹבָחָר הוּא מ"מ פִּינּוּן שְׂאוּכְלוּ בְּאַחְרוּנָה לְשֵׁם חוּבָה וּבִכְרִיכָה שְׂפִיר מְבַרְךְ
עֲלֵיו הַשְּׂמָא דְּבִאֲכִילָה שְׂאֵכֵל תַּחֲלָה כִּינּוּן שְׂלֵא לְצִאת גַּם פִּינּוּן דְּבַעֵי לְמִיעֵבַד מְצָנָה מִן
הַמְּוֹבָחָר לְאֵכֹל לְשֵׁם חוּבָה הַשְּׂמֹר מְשַׁעַת קִצְיָרָה אָבֵל בְּאַמְת א"צ לְזֶה דְּהַעֲיָקֵר בְּדַעַת
הָרִי"ף לְהַצְרִיף שְׂמֹר מְשַׁעַת קִצְיָרָה וְכַמ"ש הַפְּר"ח אָף אַעפ"י שְׂתִירְצָנוּ דְּבַרֵי הַט"ז
בְּזֶה מ"מ הוּא דוֹחֵק בְּדְבַרֵי הָרֹא"ש וְכַמ"ש הוּא פְּרוּר וְנִכּוֹן בַּס"ד: וְאַהֲאָנּוּ בֵּיה אָמִינָא
לְהוֹדִיעַ לְכ"ת מַה שְׂנִבּוּכוּ רַבִּים בְּפִירוּשׁ דְּבַרֵי הַפִּיּוּט וּלְשַׁבַּת הַגְּדוֹל וְלָמָּה שְׂאֵר יִרְקוֹת
כּו' וְאִי אָפְשָׁר לְאֵכֹל וְלִשְׁתּוֹת כְּאַחַת כּו' שֶׁהוּא תַּמוּהָ וְכ"א דוֹרְשׁ וּמַגִּיחַ כְּפִי רְצוֹנּוֹ וְהַאֲמַת
הַפְּרוּר כֶּף הוּא שְׂכַצ"ל וְלָמָּה שְׂאֵר יִרְקוֹת בְּאִין תַּחֲלָה לְפִטוּר חֲזָרַת שְׂל מְצָנָה בְּרַכָּה
רְאוּיָה לָהּ שְׂאִין לֹמֵר שְׂתִי בְּרַכּוֹת בְּאַחַת שְׂתִי אוֹ אֲכִילָה וְאִי אָפְשָׁר לְאֵכֹל וְלִשְׁנוֹת
בְּאַחַת בְּשִׁפְכָר פְּרִיסוּ מְלֵא וְכֵן בְּשְׂתִי מִצּוֹת פּוֹטְרִין מְחַלָּה לְחַלָּה עַל כִּי אִין לִשְׁנוֹת בְּשְׂתִי
בְּרַכּוֹת כּו' וּפִירוּשׁ הַדְּבָרִים שְׂאֵמֵר שְׂאִין לֹמֵר שְׂתִי בְּרַכּוֹת בְּאַחַת שְׂתִי אוֹ אֲכִילָה הוּא
עַפ"י הַש"ס דְּפִסְחִים דָּף ק"ב פּוֹס רֵאשׁוֹן מְבַרְךְ עֲלֵיו בְּרַכַּת הַמְּזוֹן וְהַשְּׂנִי אוֹמֵר עֲלֵיו
קְדוּשַׁת הַיּוֹם וּפְרִיף וְנִמְרִינְהוּ תַרְנוּנֵיהוּ אֶחָד פְּסָא וּמְשַׁנֵּי שְׂאִין אוֹמְרִים שְׂתִי קְדוּשַׁת עַל
פּוֹס אֶחָד לְפִי שְׂאִין עוֹשִׂין מִצּוֹת חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת וְע"ש בְּתוֹס' וְרֵא"ש לְעַנְגִן פּוֹס שְׂל
בְּרַכַּת גְּשׁוּאִין וְס"ל לְהַפְּיִיטוֹן דְּגַם טִיבּוּל הִיִּרְקוֹת תַּחֲלָה הוּא מְהֵאִי טַעֲמָא שְׂלֵא יִצְטְרַף
לְבַרְךְ עַל הַמְּרוּר שְׂנֵי בְּרַכּוֹת כְּאַחַד (וּבְאַמְת שְׂהַתוֹס' בְּדָף קט"ו הַשְּׂיָגוּ עֲלֵיו וְכַתְּבוּ וְז"ל
וְרַבִּינוּ יוֹסֵף טוֹב עֲלֵם כְּתַב בְּסִדְרוֹ לָמָּה שְׂאֵר יִרְקוֹת כּו' וְלִיתָא) דְּהָא מְשׁוּם הִיִּכְרָא בְּאִין
וְלֹא שְׂיִיף כְּאַן חֲבִילוֹת אֵלָא בְּתֵרֵי מִקְלֵי כּו' וְגַם בַּמ"ש לְקַמֵּן שְׂפּוֹטְרִין מְחַלָּה לְחַלָּה כּו'
כּו' ג"כ אִין כֵּן דַּעַת הַתוֹסְפוֹת בְּבְרַכּוֹת דָּף ל"ט ע"ב ד"ה הַפֵּל מוֹדִים אָף אַח"כ כְּתַבוּ
בְּשֵׁם ר"י שְׂהִיָּה רְגִיל לְבַרְךְ עַל שְׂתִיָּהֶן כּו' ע"ש י"ל כְּדְבַרֵי הַר"י וְש"ע אָף מְלִשׁוֹן פּוֹטְרִין
לֹא מְשַׁמַּע הֵכִי) וְשׁוֹב אָמֵר ע"ז שַׁע"כ צְרִיף לְהַקְדִים יִרְקוֹת שֵׁא"א שְׂיִבְרַךְ עַל הַמְּרוּר
בַּפּה"א וְיֵאכֵל וְאַח"כ יִבְרַךְ עַל אֲכִילַת מְרוּר וְיֵאכֵל וְז"ש לְאֵכֹל וְלִשְׁנוֹת בְּאַחַת ר"ל
בְּאוֹתוֹ מְרוּר עֲצָמוּ יֵאכֵל וְיִשְׁנָה בּו ע"ז אָמֵר בְּשִׁפְכָר פְּרָסוּ מִקְלָא וְהִינּוּ אַתְקַפְתִּי דַר"ח
בְּדָף קט"ו וְשׁוֹב אָמֵר וְכֵן בְּשְׂתִי מִצּוֹת פּוֹטְרִין מְחַלָּה לְחַלָּה ר"ל שְׂמְבַרְךְ עַל הַאֲחַת
הַמוֹצִיא וּפּוֹטֵר וּמְסַלֵּק עֲצָמוּ מְזוּ וְנוֹטֵל הָאֲחַרַת לְבַרְךְ עֲלֵיו עַל אֲכִילַת מִצּוֹת עַל כִּי אִין
לִשְׁנוֹת (צְרִיף לְהִיּוֹת נִקּוּד הַלְמָד בְּחִירָק וְשִׁין בְּשַׁבָּא) בְּשְׂנֵי בְּרַכּוֹת ר"ל שְׂאִין לְבַרְךְ שְׂנֵי
בְּרַכּוֹת עַל דְּבַר אֶחָד (כַּמְש"ל מִדְּבַרֵי הַתוֹסְפוֹת בְּבְרַכּוֹת וְעִיִן בַּט"ז סִימָן תַּע"ה) לְכֵן
צְרִיף לִיִּחַד לְזֶה שְׂנֵי מִצּוֹת וּלְבַרְךְ עַל כ"א בְּרַכָּה אַחַת כֶּף הֵם בְּיִרוּרָן שְׂל דְּבָרִים וּמְצָנָה
לְתַמְנָן בְּסִידוּרִים וְיוֹצֵר הָרִים יִצִּילָהּ מְגִזְרִים וְקַרְנָהּ יְרוּם: דְּבַרֵי אוֹהֲבֵי הַק' אָפְרִים וְלָמֵן
מְרַגְלִיּוֹת מְבַרְאָד שְׂאֵלָה מִזְ שְׂאֵלָה מְחַבְרִים מְקַשְׁבִים הַלּוּם רְאִינוּ בְּחַבּוּרוֹ בֵּית אָפְרִים
עַל טְרַפּוֹת בְּהַקְדָּמָתוֹ לְחַלֵּק שְׂנֵי הָעִיר קִצְת דְּבָרִים מִהַגְהוֹת וּבִיאוּרִים לְמַג"א אַגַּב גְּרָרָא
וְדָרְךְ קִצְרָה אוּרוֹ עֵינֵינוּ כִּי טַעֲמָנוּ מְעַט הַדְּבֵשׁ אָף אָנּוּ הָאִיִּדְנָא מְצַלִּינּוּ אַקְצוּרֵי לְבָאֵר

אותם באר היטב עד אשר יאורו קצרי יד השכל וילמדו תועים בינה והרבה יש לנו להרצות קמיה דמר ונפשינו בשאלתינו יאיר עינינו בתורתו ותהי משפורתו שלקמה מעם ה': תשובה אהובי ידידי שאלתכם פהגן ופרשת הפתב אשר אמרתם באזני שמח שפחוני פי באלה חפצתי שדים פי אינק לכל ריע ואח לי יונק שדי תבונתי ונמצאתי לאשר בקשוני אשווע ואומר הנני אמלא משאלותיכם ואעתיק מילים פאשר המה פתובים בקונטרסי יד אפרים ואף פי גם שם פעמים שבאו בקצרה פי פתבתים דרף לימודי ואין הזמן מוכשר לחזור עליהם ואני צריף להעתיקם פאשר המה אעפ"כ מתוכם ללמדו למד דעת מבינים ויהנו בו פדרף הנאתם זהו ביאורם ויהיו גיחותם לאורם ואעתיק מ"ש על דברי המג"א סימן רס"ו ס"ק ב' ולאכול מיד הקשה הרב ב"י הא קי"ל דאסור לאכול קודם ק"ש כו' ולא ראה מ"ש הרא"ש כו' ומה שאכל קודם ק"ש כו' והנה מ"ש ומה שאכל קודם ק"ש אין זה מדברי הרא"ש רק המג"א פותב פן לתרץ קושיות הב"י ור"ל דתירוצי הב"י שתירץ פינון שקרא ק"ש מבע"י כו' הוא נסתר מפח דברי הרא"ש דהא הרא"ש ס"ל דאף אליבא דרב דצלי של שבת בע"ש וס"ל כו' יהודה מ"מ קרא ק"ש אחר צ"ה ולא סמך גאולה לתפלה וא"כ מוכח דהרא"ש אינו מפרש שקרא ק"ש מבע"י רק אחר צ"ה לבד ולכך לא היה אפשר לו לסמוך גאולה לתפלה (ובאמת שזה צ"ע שא"צ לראיה ממ"ש שלא סמך גאולה לתפלה דבלא"ה לא שייך לומר פן במלתיה דרב דהב"י כ"כ אליבא דידן דמתמת ספיקא דפלוגתא אי פלג המנחה הוי לילה לגבי ק"ש אי לא אז פשוטין להתפלל מבע"י קורין ג"כ מבע"י פדי לסמוך גאולה דמספיקא י"ל דשמא יוצאין בזה וחזרין וקורין משתחשף לצאת ידי ק"ש אליבא דכ"ע משא"כ במלתא דרב לא שייך זה דממ"נ ודאי לא קרא רק פעם אחת לבד ולא שייך לומר שלכך אכל לפי שסמך על הקריאה מבע"י שאם רב סובר דיכול לקרות מבע"י בפשיטות מותר לאכול אח"כ ואם היה סובר דאין יוצאין מבע"י ודאי שלא היה קורא מבע"י קו' הב"י במקומה דעל מה סמך רב שאכל קודם ק"ש) וע"כ בכדי לתרץ הקושיא אליבא דרב צ"ל דמה שאכל היינו חצי שעה קודם זמנה וא"כ י"ל דגם הא"ח בהכי מיירי מ"ש לאכול מיד היינו ח"ש קודם זמנה פה הם דברי המג"א אף יש לתמוה דהיכן גזפר שרב אכל מיד דשמא באמת לא אכל רק אחר שקרא ק"ש דהא לא גזפר בש"ס רק רב צלי כו' והב"י כ"כ על דברי הא"ח שכתב ולאכול מיד ובאמת שכן מוכח לכאורה מהא דאמר שמואל התם מתפלל אדם של שבת בע"ש ואומר קדושה על הפוס ונהרי שמואל סבר אין קידוש אלא במקום סעודה ומצאתי בבבאורי הגאון מהר"א מוויילנא שרמז לזה אף מ"מ אין קושיא שהקשה הב"י קושיא ע"ז דהא סעודה במקום קידוש די בכזית פת או עוד כוס יין ואילו לענין איסור אכילה קודם ק"ש היינו פביצה דוקא פמבואר בסי' רל"ב ורל"ה ע"ש ומכ"ש דעל רב לא קשיא פלל דרב ס"ל יש קידוש שלא במקום סעודה וגם פי לא גזפר בש"ס שקידש רק רב צלי כו' וא"כ י"ל דרב צלי לבד אבל קידש ואכל משתחשף וקו' הב"י הוא על הפוסקים שכתבו לאכול מיד משמע אכילה פדרפו דהיינו סעודת שבת יכול לאכול מבע"י ע"ז הקשה דהא אסור קודם ק"ש וע"ז מתרץ פינון דיש פוסקים דנפקי בק"ש דימא כו' ודברי המג"א צ"ע: ומ"ש המג"א ועכ"פ הנוהגים כו' לשון ועכ"פ צ"ע ועיין בתוספות שבת שהג"י ועל פן ולא נהירא וגם מה זה שהאריף בלשונו וכתב הנוהגים להתפלל כו' דהא מינייהו קעסיק ובפרי מגדים פתב דמיירי קודם

פֶּלַג הַמְּנַחָה וְהוּא תְּמוּזָה בְּיוֹתֵר דְּלִיפָא לְמַ"ד הָכִי וְאַמְנָם פְּנוּנַת הַמַּג"א לְאַמְתּוֹ הוּא עַפ"י מ"ש בַּס"ק א' בְּשֵׁם הַטּוֹר שְׁכַתְּב הַרִי"ץ גְּאוֹת בְּמָקוֹם שְׁנֵהֲגוּ פְּרַבְּנֵי וְשָׂאִין מִתְּפַלֵּל עַרְבִית כ"א מְשַׁחֲשֶׁכָה כּו' אֲבָל לְהַמְסַקְנָא דְּאִי בְּעֵי עֶבֶיד פְּמַר עֶבֶיד רִשְׁאֵי לְהַקְדִּים בַּע"ש מְשׁוּם מוֹסִיפִין מַחֲוֹל עַל קוֹדֶשׁ אַע"פ שְׁבַחֲוֹל עוֹשֶׂה פְּרַבְּנֵי ע"ש בְּאַנְרָה וְכָלֵל הָעֲנָנִי הוּא דִּישׁ נוֹהֲגִים כַּר"י וּס"ל דְּמַפְלַג הַמְּנַחָה הָוִי עַרְבִית לַעֲנָנִי תְּפִלָּה וְיֵישׁ נוֹהֲגִים פְּרַבְּנֵי וְאִין מִתְּפַלְלִים עַרְבִית מַפְלַג הַמְּנַחָה לְשׁוּם צְוֹרָה דְּלַרְבְּנֵי אֶפְתִּי יִמָּא הוּא רַק דַּמ"מ בַּע"ש אִם רוֹצִים מִתְּפַלְלִים מַבַּע"י מְשׁוּם מוֹסִיפִין מַחֲוֹל עַל קוֹדֶשׁ וְלַעֲנָנִי ק"ש מַבַּע"י נִחְלְקוּ הַפּוֹסְקִים אִם מַחְשִׁיב לִילָה לְמִיפֵק יְדֵי ק"ש אִף אִין זֶה כ"א אֲלִיפָא דְּהַנּוֹהֲגִין כַּר"י וּס"ל לְקַצַּת פּוֹסְקִים דַּר"י חֲשִׁיב פֶּלַג הַמְּנַחָה לִילָה אִף לַעֲנָנִי ק"ש מִשְׁא"כ לְהַנּוֹהֲגִים פְּרַבְּנֵי אִין מָקוֹם לְפִלּוּגְתָא זֹו כְּלָל דַּכ"ע סְבִירָא לְהוּ דְּלֹא נְפִיק יְדֵי ק"ש מַבַּע"י כִּיּוֹן דְּלִידִידְהוּ יוֹם גְּמוּר הוּא אִף לְתַפְלָה וְאִף שְׁמִתְּפַלְלִים לְפַעְמִים ע"ש מַבַּע"י אִין זֶה מַחְמַת דְּחֻשְׁבֵי לִיָּה לִילָה רַק מְטַעֲמָא אַחְרֵינָא דְּמוֹסִיפִין כּו' וְזֶה פְּנוּנַת הַמַּג"א שְׁמִתְּחַלָּה הִבִּיא תִירוּץ הַב' דְּמִתְרִץ שְׁלִכְהָ מוֹתֵר לְאַכּוֹל מִיַּד דְּלַעֲנָנִי חֲשֵׁשׁ שְׁמָא יִשְׁכַּח יוֹכַל לְסַמּוּךְ עַל מַה שְׁקָרָא מַבַּע"י כִּיּוֹן דְּאִיפָא דְּעוֹת שְׁיֹוצָא וּלְפִי"ז אִף אַחַר ח"ש קוֹדֶם זְמַנָּה גַם כֵּן מוֹתֵר לְאַכּוֹל אִף תִירוּץ הַב"י א"ש לְהַנּוֹהֲגִין לְהַתְּפַלֵּל גַם בְּחוֹל עַרְבִית מַבַּע"י וְכַר"י אֲלֹא דְּלַעֲנָנִי ק"ש חֲיִישׁ לְפִלּוּגְתַת הַפּוֹסְקִים וְלִכְּן חוֹזֵר וְקוֹרָא מְשַׁחֲשֶׁשׁ ג"כ וְלִידִידְהוּ לַעֲנָנִי חֲשֵׁשׁ שְׁמָא יִשְׁכַּח יוֹכַל לְסַמּוּךְ עַל פּוֹסְקִים שְׁיֹוצָא מַבַּע"י אֲבָל הַנּוֹהֲגִין פְּרַבְּנֵי שְׁלֹא לְהַתְּפַלֵּל מַבַּע"י רַק בַּע"ש מְשׁוּם מוֹסִיפִין כּו' הֵם אֲסוּרִים לְאַכּוֹל ח"ש קוֹדֶם זְמַנָּה שְׂאִין לְהֵם עַל מַה לְסַמּוּךְ אִף אִם קָרָא ק"ש מַבַּע"י דְּהָךְ ק"ש לִידִידְהוּ לֹא יֵצֵא בְּהַ כְּלָל כִּיּוֹן שְׁמִנְהִיגוּ פְּרַבְּנֵי וְכַמ"ש וְזֶה פְּנוּנַת הַמַּג"א מ"ש וְעַכ"פ הַנּוֹהֲגִין לְהַתְּפַלֵּל עַרְבִית בַּע"ש מַבַּע"י ר"ל וּבְחֻל אִין נוֹהֲגִין כֵּן רַק פְּרַבְּנֵי וּבַע"ש שְׁמִתְּפַלְלִין מַחְמַת מוֹסִיפִין כּו' וְאַפְשָׁר שְׁיֵישׁ חֶסְרוֹן תִּיבָה א' וְצ"ל רַק בַּע"ש מַבַּע"י מ"מ כְּשִׁיגִיעַ כּו' ר"ל דְּגַם הַב"י מוֹזְדָּה בְּזֶה וּמְדוּנִיק מְאֹד לְשׁוֹנוֹ שְׁכַתְּב דְּהֵם לֹא נִפְקוּ כְּלָל וְר"ל דְּאֵע"ג דְּהַנּוֹהֲגִין כַּר"י י"ל דְּשְׁמָא נִפְקוּ בְּדִמְמָא אֲבָל הֵם שְׁנֵהֲגִין פְּרַבְּנֵי אַע"פ שְׁבַע"ש מְקַדִּימִין מ"מ עַכ"פ יְדֵי ק"ש לֹא יֵצֵאוּ לְכָל הַדְּעוֹת וְלִכְּן אֲסוּרִים לְאַכּוֹל ח"ש כּו' אִף לְפִי תִירוּץ הַב"י וְהַדְּבָרִים בְּרוּרִים: וּבַמַּג"א סִימָן תַּמ"ז ס"ק ט' אִם הִיָּד סוֹלְדָת בּוֹ תִימָא כּו' א"כ אִין רְאִיָּה לְאַסּוּר כְּלִי שְׁנֵי כּו' רַבִּים נְבוֹכוֹ בְּזֶה בְּהַבְנַת דְּבָרֵי הַמַּג"א וְיֵישׁ מַחְלִיפִין עֲלִיוֹנִים לְמַטָּה כּו' וְלֹא כִּיּוֹנוֹ יָפָה וְהַאֲמַת הַבְּרוּר כִּי כָּל דְּבָרֵי אֶחָד הֵם וְאִינֵן יוֹדְעִים לְפּוֹרְשָׁם וּבְכַדִּי לְבָאָר צְרִיף אֲנִי לְהַעֲתִיק לְשׁוֹן הַד"מ בְּסִימָן תַּמ"ז (וְאִינוּ בַּד"מ שְׁבַטוּרִים הִישִׁינִים רַק בַּד"מ הַנְּדָפְס בַּפ"ע בַּפּוּרְדָּא גַם נְדָפְס בַּד"מ סִימָן תַּס"ז בְּטוּרִים הַחֲדָשִׁים דְּפוּס ד"פ) וְז"ל וְדִין כְּלִי שְׁנֵי בְּפִסְחָא בְּתַשׁוּבַת מִיָּמוֹנֵי שְׁבַטוּרֵי הַלְכוֹת חֲמִץ כְּתִב דְּכִלִּי שְׁנֵי בְּפִסְחָא אֲסוּר וְכֵן מְשַׁמַּע בְּמִרְדְּכֵי פְּרָק כ"ש שְׁכַתְּב מַעֲשֶׂה שְׁמִלְגוּ כּו' אֲבָל בַּהַגְמִי"י פ"א דְּחֲמִץ מְשַׁמַּע דַּכ"ש שְׁרֵי כּו' וְנִרְאָה דִּישׁ לְהַחְמִיר בְּדָבָר מִיָּהוּ דוֹקָא בַּכ"ש מְשַׁשׁ דְּהִינּוּ שְׁהִיס"ב עַכ"ל וְאוֹתָם הַב' דִּיעוֹת שְׁכַתְּב הַרְמ"א כָּאֵן נוֹלְדוּ מִסְתִּירַת דְּבָרֵי הַגְמִי"י דְּבַהַג"ה פ"א ס"ל דְּשְׁרֵי וּבְתַשׁוּיָּה שְׁבַטוּרֵי הַלְכוֹת חֲמִץ ס"ל דְּאֲסוּר וְהִיא הַג"ה אַחֲרַת דְּפִלִּיג עֲלָה דְּקַמְיָתָא וְע"ז כְּתִב לְהַחְמִיר אִם הִיס"ב וְהֵן הֵן הַדְּבָרִים שְׁבַד"מ וּמַעֲשֶׂה נְבֵא אֵל דְּבָרֵי הַמַּג"א שְׁאֲחַר שְׁכַתְּב לְחַלֵּק בֵּין חֲמִץ בְּעֵין אוֹסֵר בְּצוּנֵי אֲבָל כְּשִׁבָא לְהַפְלִיט הַבְּלוּעַ אִינוּ אוֹסֵר ע"ז כְּתִב מִיָּהוּ בְּמִרְדְּכֵי שְׁם מְשַׁמַּע דְּמַטְעַם עִירוּי אוֹסֵר לָה ע"ש וְכֵן מְשַׁמַּע הַלְשׁוֹן בַּהַגְמִי"י (ט"ס מַה שְׁנְדָפְס הַג"א) א"כ אִין רְאִיָּה לְאַסּוּר

פלי שני ועוד דהא פתב בד"מ בשם הגמיי"י בחמין דכ"ש אין לחוש וס"ל דהיא הג"ה אחרת ולפי מ"ש לק"מ לכן נ"ל כנ"ל וכונת דבריו מ"ש א"כ אין ראיה לאסור כ"ש הוא דבשלמא אי אמרינו דצונן מותר לגמרי שפיר יש ראיה מהמדרכי לענון כ"ש דאף ע"פ דמייירי שעירו המים לתוך הכלי מ"מ פיון שפתב דהוא פלי שני אלמא דמייירי שנתנו התרנגולת בתוכה אח"כ או אפילו תימא שהתרנגולת היתה שם בשעת מליגה מ"מ אע"פ שהקערה פולטת מחמת העירו אינן פח בפליטה זו שתחזור ותבלע בתרנגולת רק מחמת החמין שבתוכה שאחר שהעירו מפליט מן הקערה החמין של כ"ש מבליעין פליטה זו לתוך התרנגולת מחמת החמימות של כ"ש (ונ"ל שזה דעת היש מי שמתיר שהובא בש"ע יו"ד סימן ס"ח באם עירו למלוג תרנגולת במחבת חולבת ובש"ך פתב שם הטעם בשם הלבוש משום דנפסק הקילות ולענ"ד א"צ לזה אלא הטעם דחזרת הפליטה שתבלע בתוך התרנגולת אין בה פועולת עירו כלל רק מצד חמימות דכ"ש והב"י שם פוסק להתיר בכ"ש) וא"כ שפיר יש ראיה מהמדרכי לענון כ"ש דאסור משא"כ אם נימא דצונן אסור א"כ אין ראיה לענון כ"ש דכיון דמחמת העירו פליטה הכלי ממילא נאסרה התרנגולת אף שאינו רק כ"ש דכיון שיש פאן במים בעין שבא לשם מחמת פליטת הכלי ע"י עירו א"כ התרנגולת אסורה דלא יהא אלא צונן ג"כ הנה נאסר וא"כ מנ"ל לרמ"א לאסור כ"ש כשאין שם חמץ בעין ושוב פתב ועוד דהא פתב בד"מ כו' וס"ל דהיא הג"ה אחרת ר"ל דהד"מ מיייתי על דברי הג"מ ומדרכי דגבי מליגה מדברי הגמיי"י דמתיר כ"ש ומחמת זה ס"ל דהיא הג"ה אחרת (ותיבת וצ"ל הוא ט"ס וצריף להיות וס"ל אף אי נמי פנוסחא שלפנינו תיבת וצ"ל גם כן פנונתו שמתחמת זה הוצרף הד"מ לומר דהיא הג"ה אחרת) ולכך עשה שני דעות מזה ולפי מה שפתבתי לא קשה מדה.

ר"ל דלפי מ"ש לחלק בין בעין לפליטה אין פאן קוש' דברי הגמיי"י אהדדי כלל דהיא דמליגה מחמת פליטת העירו הוי כמו בעין נאפי' צונן הנה אסור ונהיא דפ"א דחמין בכ"ש בלא עירו כלל ואין פאן בעין לאסור ואז אפילו כ"ש אינו אסור וע"ז פתב דלכן נ"ל מ"ש המדרכי לאסור בצונן היינו משום דאית ביה פילי הא לא"ה אין אסור בצונן א"כ שפיר מוכח ממדרכי והגמיי"י דאף כ"ש אסור פיון דאוסר במליגת התרנגולת בנוצתה אע"ג דלית בה פילי והעירו אינו מועיל רק להפליט מהכלי מוכח דכ"ש אסור וכמ"ש ומ"ש המ"א מיהו במדרכי כו' עיין סי' תנ"א סעיף א' ר"ל דשם במ"א ס"ק ג' פתב הא דקרי ליה כ"ש משום דלאחר שעירה לתוכו הוא כ"ש ע"ש: ובמ"א סימן תק"ה סק"ג פתב וצ"ע דמאי ענון זה להרמב"ן כו' א"נ בבקמת עכו"ם כו' כצ"ל עיין בב"י שםבואר שהבין דלהרמב"ן בעומדת לחליבה נמי שרי וכמ"ש הרמב"ן (הובא לשונו בט"ז ס"ק ג') להתיר בחולב בשבת לאוכלין אע"ג דהעז לא חזי מחמת שחיטה דכל שנסתלק המוקצה שלא ע"י אסור שרי ע"ש וסובר הב"י דה"ה באינה עומדת לחליבה שרי לדידיה ולכן פתב על דברי הרשב"א בתשובה לענון עכו"ם החולב דשרי משום דאפילו ישראל מותר לחלוב לאוכלין ומשמע דמייירי אפילו בעומדת לחליבה משום דלטעמי' אזיל דסובר פהרמב"ן וע"ז פתב המ"א דהא ליתא דודאי הרשב"א לא מייירי רק בעומדת לאכילה דאל"כ ודאי דאסור משום מוקצה אלא מייירי בעומדת לאכילה א"נ בבקמת עכו"ם אע"פ שהעכו"ם לא חלב לאוכלין וה"ל משקה מ"מ דוקא אם נולד מה שהיה מוקצה בדעתו לגמרי משא"כ בזה שהיה מותר לישראל אם בא לחלוב לאוכלין

אין בזה משום נולד פינון שגם הישראלי היה יכול לחלבו רק שיהיה עושה ממנו אך לא איכפת לו מה שעושה אותו העפויים משקה ומה דמייתיי הב"י מהרמב"ן ז"א דגם הרמב"ן לא התיר אלא בעומדת לאכילה רק דמייירי לענין שבת שלכאורה לא מהני מה שעומדת לאכילה משום דרביע עולה איסור שבת ע"ז פתב הרמב"ן דכל שנסתלק האיסור נסתלק המוקצה ומ"מ אין הדברים אמורים כ"א בעומדת לאכילה דוקא שהיא ראויה לאכילה מצד עצמה (ובאמת הוא לענ"ד תימה גדולה על הב"י שמבואר בדבריו דהר"ן מחולק בזה עם הרמב"ן ע"ש ולפענ"ד ליתא ומ"ש הר"ן ויש להרמב"ן דרף אחר ר"ל לתרץ הקושל' דהא גם בשבת הנה מוקצה מחמת איסור והר"ן ס"ל לתרץ משום דהביצה והחלב לא איתקצו כלל מעולם וע"ז פתב שהרמב"ן יש לו דרף אחר שהרמב"ן מתרץ מחמת סילוק המוקצה כמבואר בשמו בפרק חביות וזה מבואר למענין ברשב"א שפתב בחידושו פ"ק חביות והנכון בדברי הרמב"ן כו' ואני מוסיף על דבריו כו' אבל מודי דאפשר ומצוי' לבא ביומו בלא איסור לא מקצה ליה מדעת' וס"ל דביצה כו' והיינו טעמא דחולב עז עכ"ל וע"ש שהוא פסברת הר"ן בביצה בתירוץ הקושל' ובספר עבודת הקודש להרשב"א מבואר להדיא דבעומדת לחליבה איסור וכמו שפתב המ"א: ומ"ש המ"א כ"כ בהדיא ברפ"ק וספ"ק דביצה וצ"ע על הד"מ כו' ט"ס יש פאן וכצ"ל וכ"כ בהג"א (נמשך הט"ס לפי שהיה כתוב בכת"י המ"א בהג"א עם ציון ב' נקודות והמדפיס עשה בהם ד' ויו"ד וכתב תיבת בהדיא) רפ"ק וספ"ק דביצה וצ"ע על הד"מ שפתב ואפשר דבעומדת לאכילה אף הג"א מודה דשרי מטעמא דהרשב"א ומ"ש דאיסור היינו באינו עומדת לאכילה ולטעמיה אזיל דס"ל דאיסור לחלוב לתוף הקדירה וא"כ למאי דנקטינו דבכל עז שרי לחלוב תוף הקדירה כמו שנתבאר א"כ גם פאן שרי בכל ענין עכ"ל הד"מ (המג"א קיצר בהעמקת לשון הד"מ ועיקר פוננתו שצריך עיון על מה שפתב הד"מ דלדין שרי בכל ענין שבאמת ז"א) ובאמת ז"א וצ"ל שחזר בו כו' כצ"ל במג"א.

וכוננתו דבהג"א ריש פ"ק דביצה ובספ"ק דביצה מבואר ג"כ דאם אינו עומדת לאכילה איסור וכמ"ש הב"י בשם הג"א וצ"ע על הד"מ שפתב דלמאי דנקטינו דבכל עז שרי לחלוב לקדירה (והיינו משום דהד"מ מפרש מ"ש הב"י פינון דרבנן הוא יש לפסוק כמקילין קאי אדלעיל להתיר אף בעז העומדת לחליבה אף בישראל ע"ש בד"מ הארוך ד' פירודא) גם פאן שרי בכל ענין וע"ז פתב המג"א שזה אינו דבאמת גם הרשב"א והרמב"ן גופם אין דעתם להתיר כ"א בעומדת לאכילה דוקא ולכן פתב שרמ"א חזר בו וכתב שנהגו בו איסור ואין לשנות ומ"מ היינו דוקא בעומדת לחליבה אבל בעומדת לאכילה שפיר שרי ע"י עפויים מטעם שפתב הרשב"א פינון שישראל מותר לחלוב לאוכלין ומ"ש המג"א סוף ס"ק זה וז"ל ואם עפויים היה חולב לקדירה ריקנית איסור בו ביום נלענ"ד דקאי אדלעיל מניה שפתב בבקמת ישראל ואינו עומדת לאכילה וחולב לתוף אוכלין תליא בפלוגתא דסימן תצ"ה י"ל דשם פליגי אם מוקצה איסור ביו"ט אף זה דוקא בחולב לתוף אוכלין דכאן כל דמי ואין עליו רק דין מוקצה משא"כ בחולב לקדירה ריקנית דהו"ל נולד ובנולד קי"ל בסימן תצ"ה לאיסור והמשך דבריו פ"ה הם דאם אינה עומדת לאכילה וחולב לאוכלין תליא בפלוגתא דמוקצה ביו"ט ובקמת עפויים דלא שייך מוקצה שרי ומ"מ לחלוב לקדירה ריקנית איסור בכל ענין ר"ל דהא אם יחלוב הו"ל נולד ויהיה החלב איסור לאוכלו ביו"ט ושוב איסור לישראל לחלוב דהו"ל מלאכה

שלא לצורך וע"ז כתב דאם העפוי"ם חולב לקדירה ריקנית אסור בו ביום ר"ל באינה עומדת לאכילה דאז אסור משום נולד פינן שהישראל לא היה אפשר לו לחלוב אף לתוך אוכלין ושוב נדפסו חבורים הג"ה על הש"ע א"ח והגיהו בענין אחר וכבודם במקומם מונח שכתבו כן בדרך לימודם ואידי דטרידי בגרסייהו אגב שיטפא רהיט להו ואין ספק דאי הוו להנה מילי דבריירי דכתיבנא הוו הדרו בהו ורע עלי המעשה אשר עשו מדפיסי מגינים מחדש שסילקו את הנסחא הישינה וסידרו החדשה ומעתה אין כל בריה מרגשת אם היה פאן נוסחא אחרנא שינדע להתבונן בה וע"ז הזהירו הקדמונים והחמירו בה הרבה הלא היא כתובה על ספר הישר לר"ת ז"ל בהקדמתו ובחידיושי הרמב"ן לב"ב פ"ק ומקרוב נדפס ספר מתצית השקל והרגיש קצת בעויות הזה אבל גם הוא לא עמד על הג"ה האמיתית וגם מ"ש לפ"ש מ"ש המג"א וצ"ע על הד"מ כו' לא נכון עמו ע"ש והדברים ברורים פאשר כתבתי בעזה"י ואני נותן הודאה על חלקי שזכיתי לגלות אמתת דברי המג"א וכהנה רבות עמדי הג"ה וביאורים משמחי לב ומאירות עינים בעזר בורא ארץ ושמים: דברי זעירא הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד שאלה מח הועתק מתשובות כת"י הגאון בעל מג"ש ופ"י ז"ל שאלה יין שרף שעושים במדינות אלו מן שיפון ומשבולת שועל ומחמיצין אותן תחלה ואח"כ מבשלין אותה ביורה ועולה ההכל עד שהיורה מוצת ויוצאת הזיעה דרך הסמפונות וחזרין ונותנין זיעה זו ביורה וחזרת היורה ומצת ויוצאת זיעה זו דרך הסמפונות וזהו היין שרף ששותין בארצות אלו אם יש בזה חשש חימוץ או לאו: תשובה אם באנו להתיר מטעם הזיעה בעלמא הוא כדאמרינן בכיצד מברכין דף ל"ח גבי דונבשא דתמרי ובפסחים דף כ"ד גבי אין סופגין את הארבעים משום ערלה אלא על היוצא מן הזתים וענבים בלבד וקאמר אב"י טעמא משום זיעה הנה כבר קדמוני גדול בדורו הריב"ש ז"ל שכתב בס' רנ"ה ד"ין שרף שעושים מ"ין נסוף לאו זיעה הוא דהזיעה היוצאת מן המשקין הסמין הרי הוא כמשקין עצמן גם אין להתיר מטעם שהחמץ משתנה טעמו ומראיתו והלך טעמו וריחו וממשו כמ"ש הריב"ש גבי יין נסוף הכי נמי נודע כי מה שנשאר מן הדגן אינו ראוי למאכל אדם כי אם נותנין אותם לחזירים והוי כאפר בעלמא כדמשמע באותה תשובה דהוי כאפר וע"כ לא אסר הריב"ש אלא ביי"ג דהוי כע"ז וע"ז שנשרפה אפרה אסור כדאימתא בסוף תמורה ובהביאה הרב הג"ל אבל חמץ דר' יודא דס"ל דבשריפה אפרו מותר פדכנייל בתמורה דכל הנשרפין אפרו מותר ואנן נהגינן כר' יודא לשון רפ"ז דאנן נהגינן לחומרא כר' יודא אבל לא לעשות מעשה להקל נגד רוב הפוסקים כמ"ש הרא"ש ז"ל דהגאונים והרבה פוסקים פסקו כרבנן וה"ל נקברין ואפרן אסור כמ"ש הרא"ש גם אין להתיר מטעם דתרכו קודם זמנו מותר בהנאתו אפילו לאחר זמנו חזק דהא כתבו הפוסקים דדוקא שנפסל מלאכול לפלב ובנ"ד לא נפסל מלאכול לכלב דהא נותנין אותן לפני חזירים כמ"ש ועוד דהא כתב הרא"ש דתרכו קודם זמנו אסור באכילה ולא שרי כ"א בהנאה וכן פסק הב"י ז"ל בש"ע ש"ל ששרי לא כתב אלא מותר לקיימו ולא כתב שמוותר באכילה ולשונו הוא לשון הטור והטור ז"ל כתב דמותר לקיימו ולענין אכילה פליגי א"כ הב"י שכתב מותר לקיימו משמע דסתם דבאכילה אסור ופשוט הוא וראינה מפסחים דף כ"ד אבל מה שנ"ל להתיר מדאורייתא לפחות הוא מסוגיא דפסחים דף כ"ד דגרסינן התם אמר ר' אבהו אר"י פל האסורין שבתורה אין לוקין עליהן אלא פדיר

אכילתן למעוטי מאי אר"ש ב"א למעוטי אוכל חלב חי איפא דאמרי אר"א אר"י פל
איסורין שביתורה אין לוקין עליהן אלא פדרה הנאתן כו' עד א"ר זירא אף אנו נמי תנינא
אין סופגין את הארבעים משום ערלה אלא על היוצא מן הזתים וענבים בלבד מ"ט לאו
משום דלא קאכיל להו דרה הנאתן א"ל אבני בשלמא אי אשמעינן פירא גופא דלא
קאכיל לה דרה הנאתה שפיר אלא הכא משום דזיעה בעלמא היא א"כ מוכח בגמרא
דהמשקין היוצאין משאר פירות לאו דרה הנאתן הוא וא"כ ה"נ נהי לאו זיעה היא אלא
משקה מ"מ שרי מדאורייתא לפחות ואע"ג דדחי לה אבני היינו דליפא למשמע מינה
דטעמא הוא משום דלאו דרה הנאתן אלא משום זיעה וליפא למידק מינה דאין חייבים
על פל איסורין אלא דרה הנאתן אבל בהא לא אשכחן דפליג דזהו לאו דרה הנאתן וכבר
כתבו הפוסקים דכל טצדקי דאפשר למיעבד לומר שלא נחלקו תנאי ואמוראי בהא
עבדינן וא"כ פיון דקי"ל כר"י דאין חייבים אלא דרה הנאתן כדמוכח מדברי הר"י ו"ל
שהביא עובדא דמר בר רב אשי דשייף לברתיה בגוהרקא דערלה ואיפא תרי לישנא
ל"ק משום דאישת צמירתא כשעת הספנה דמיה ולישנא בתרא משום דהוי שלא פדרה
הנאתן והדבר ידוע דהרב בכ"מ פוסק פלישנ' בתר' וכמ"ש אא בא"ע סימן י"ז ובכמה
דוכתי ואפשר דבהא הלכתא פתרונייהו לישני דהא אמרינן בע"ז דף כ"ה דהאי אישתא
צמירתה כמכה של חלל דמאי ומחללין עליה את השבת ונהיאו הרב פ' ח' שרצים א"כ
אם מחללין עליה את השבת כ"ש שאר איסורין דשרי גם כל"ב הלכתא הכי דהא הביא
אח"כ מירא דאבני הפל מודים דכלאי הפךם שלוקין עליהן אפילו שלא פדרה הנאתן
משמע דס"ל דבשאר איסורין לא לקי אלא פדרה הנאתן וכן משמע מדברי הרא"ש ו"ל
דשקיל וטרי בלישנא בתרא ומשמע דמסיק הכי וברור הוא בעיני כף דאי ס"ד דמספקא
להו א"כ פשיטא דלחומרא נקטינן דאיסורא דאורייתא הוא וה"ל להשמיט לישנא בתרא
גם מירא דאבני לגמרי וכן פסק הרמב"ם ו"ל בהדיא פי"ד מהל' מ"א והטי"ד סימן
קנ"ה וכ"כ הרמב"ן ו"ל בספר תורת האדם שער הספנה והוליד ממנו תולדה דבאיסורין
של דבריהם כגון חמץ שעבר עליו הפסח אפילו פדרה הנאתן מותר להתרפאות שלא
במקום ספנה פי היכא דשרי איסור דאורייתא שלא פדרה הנאתן אע"ג דאיסור מדבריהם
והביא דבריו הר"ן ו"ל וא"כ פיון דמוכח דשלא פדרה הנאתן אין לוקין א"כ אין איסור
כ"א מדבריהם וכמש"ל בשם הרמב"ן וכ"כ הר"ן בהדיא וכיון דכל משקין של שאר
פירות הוי שלא פדרה הנאתן א"כ נ"ד נהי דלאו זיעה הוא אלא משקה כמ"ש הריב"ש
מ"מ אינה אסור כ"א מדרבנן.

ואין להקשות דע"כ א"א לומר דלכ"ע הוי משקה דשאר פירות שלא פדרה הנאתן ואם
כן למה לא התיר התנא כ"א משום זיעה ולא משום שלא פדרה הנאתן מדלא אשמעינן
תנא בפרי גופא והוי בלאו הכי שרי אלא ש"מ דס"ל לתנא דכל האסורין איסורין אפילו
שלא פדרה הנאתן וא"כ תיקשי מתני' לר"י אלא ש"מ דכדרה הנאתן הוא י"ל דלאו
קושיא הוא דהתנא קמ"ל דהיוצא מן הזתים ומן הענבים חייבין עליו ולא הוי זיעה כמ"ש
התוספות בפסחים ד"ה אלא הכא משום דזיעה בעלמא הוא דאי לא קרא דפרי פרי
מבפורים ה"א דגם תירוש ויצהר זיעה וכ"כ בחולין בהעור והרוטב דף קכ"ה ד"ה והדר
מיייתי כו' אבל אבני פריה שפיר דאי טעמא דתנא משום שלא פדרה הנאתן ה"ל
לאשמעינן בפירא גופא והתם ל"ל דקמ"ל דתירוש ויצהר פדרה הנאתן הוא דפשיטא

הוא דוֹהו עֵיקָר הַנְּאֻתָן לְהוֹצִיא שְׁמֵנָּה וְיִזְעָה שְׁפִיר קמ"ל אָבֵל שְׁיַחְלֹק אֲבֵי עִם ר' יִרְא אִם הוּא דְרָךְ הַנְּאֻתָן אִם לֹא זֶה א"א בְּשׁוּם פְּנִים שְׁיַחְלֹקוּ בְּכָף וּפִירוּקָא דְאֲבֵי לֹא מִשְׁמַע כָּל הָכִי אֵלָא פְּדַכְתִּיבְנָא וּבִפ' חֲבִיּוֹת מְסַקִּינָן דְּכֹלְהוּ פִירוֹת לֹא לְסַחֲטָה קִיָּמִי כ"א זְתִי נְעַנְבִים וְדָבַר תּוֹרָה אִין חֲזִיבִים כ"א עַל דְּרִיכְתָּן וּמְקַצַּת שְׁאָר פִירוֹת כְּגוֹן תּוֹתִים וְרִמּוֹנִים אָסְרוּ רַבָּנָן מִשׁוּם זְתִים וְנְעַנְבִים וּשְׁאָר פִירוֹת מְוֹתְרִין אֲפִילוּ לְכַתְחֵלָה כְּמִבְּנָאָר כ"ז בְּהַלְכוֹת שְׁבֵת בְּהַרְמַב"ם ז"ל פ' כ"א וְהַטּוֹר סִימָן ש"כ א"כ אִין זֶה דְרָךְ הַנְּאֻתָן.

וְהַשְׁתָּא א"ש נְמִי הָא דְמַקְשֵׁי הַתּוֹס' פֶּרֶק הָעוֹר וְהַרְוֹטָב דְּהִכָּא מִיָּתִי לֶה מְפָרִי פְרִי וּבְפִסְחִים פְּשִׁיט לֶה מְהִכָּא דְשָׁלָא כְּדָרָךְ הַנְּאֻתָן מְוֹתָר אֵלְמָא טַעֲמָא מִשׁוּם הָכִי הוּא כו' וְלָמָּה הִקְשׁוּ מְסוּנְיָא דְלֹא קִיָּמָא הָכִי וְאִיכָּא לְמַדְחֵי דְלָמָּא סוּנְיָא דְהִכָּא אֵלְיָבָא דְמְסַקְנָא דְפִסְחִים קִיָּמִי וְה"ל לְהַקְשׁוֹת מִן הַמְּסַקְנָא דְהַטַּעֲם מִשׁוּם זִיעָה כְּמוֹ שֶׁהִקְשׁוּ בְּפִסְחִים אֵלָא ש"מ דְּדַבְרֵי אֲבֵי אִינוּ אֵלָא דִּיחֻוּי דְלִיכָּא לְמַפְשֵׁט מִיָּנָה אָבֵל לְפִי הָאֱמַת אֲפִילוּ בְּלֹא טַעֲמָא דְזִיעָה פְּטוּרִין שְׁאָר פִירוֹת פִּינּוּ דְהַלְכְתָּא כר"י: וְעוֹד דְּהַתְּנָא קמ"ל דְּזִיעָה הוּא דנ"מ לְכַמָּה דְבָרִים אַחֲרִים כְּגוֹן לְעַנְנֵי בְּרַכּוֹת פְּדֹאִיתָא בְּכִיצַד מְבָרְכִין וְגַם נ"מ דְּאֲפִילוּ בְּשְׁאָר דְבָרִים שְׁחִיבִים אֲפִילוּ שְׁלֹא כְּדָרָךְ הַנְּאֻתָן כְּגוֹן פְּלִאי הַפָּרָם אֲפ"ה בְּהָא פְּטוּרִין מִטַּעֲם זִיעָה וְכמ"ש הַרְמַב"ם פ"י מֵהַמ"א וְעוֹד דְּקוֹנְשֵׁי מְעִיקְרָא לִיתָא דְּהַתְּנָא נְקִיט כָּלִים בְּהָד מְתַנִּי כְּדַקְתַּנִּי הֵתָם דְּאִין מְבִיאִין בְּכוֹרִים מְשַׁקָּה אֵלָא הַיּוֹצֵא מִן הַזְּתִים כו' וְאִין סוּפְגִין בְּעַרְלָה וְאִין מְשַׁנִּין מְבָרְיָתָה בְּתַרוּמָה וּמ"ש וְאִין מְטַמָּא מִשׁוּם מְשַׁקָּה וְאִין מְקַרִּיבִין עַל הַמִּזְבֵּחַ אֵלָא הַיּוֹצֵא מִן זְתִים וְנְעַנְבִים וְלִכּוֹן נְקִיט' לְדִינָא בִּיּוֹצֵא מִן הַפְּרִי דְּבַפְרִי גּוֹפִיָּה ל"ש הָאִי כָּלִלָא וְאֲבֵי לֹא הִקְשָׁה מְעוּלָם דְּלֹא שְׁמוּעֵינוּן הַתְּנָא בְּפִירָא גּוֹפָא דְּנֹדָאִי תְּנָא כָּלִלָא נְקִיט וְאֵתָא אֵלָא אֲבֵי קְאָמַר בְּשִׁלְמָא אִי אֲשְׁמוּעֵינוּן תְּנָא כו' ר"ל אִי הָוָה הַתְּנָא קְתַנִּי הָכִי הָוִי מְצִינּוּן לְמִידָק אָבֵל הַשְׁתָּא דְּנְקִטָּיָה תְּנָא לְדִינָיָה בְּמִשְׁקִין אִיכָּא לְמִימַר טַעֲמָא אַחֲרִינָה אָבֵל הָא לֹא קוֹנְשֵׁי הִיא מְעוּלָם דְּלִינְקִט הַתְּנָא בְּפִירָא גּוֹפִיָּה כמ"ש דְּתְּנָא כָּלִלָא נְקִט וְא"כ לְמֵאִי דְקִי"ל לְפִי הַלְכְתָּא נוֹכַל לֹמַר שְׁפִיר דְּטַעֲמָיָה מִשׁוּם שְׁלֹא כְּדָרָךְ הַנְּאֻתָן וְאִין לְהַקְשׁוֹת א"כ מנ"ל לְתַלְמוּדָא בְּכִיצַד מְבָרְכִין דר"י פּוֹטֵר בְּמִי פִירוֹת שְׁל תְּרוּמָה מִשׁוּם זִיעָה וּמִיָּתִי סִינְעָתָא לְמַר בַּר ר"א דְלָמָּא מִשׁוּם שְׁלֹא כ"ה הוּא וְלִיכָּא לְאַתּוּנִי רֵאזָה וְאַף ע"ג דְּאֲפֹשֶׁר לֹמַר דְּגַם אִי הַטַּעֲם מִשׁוּם שְׁלֹא כ"ה מ"מ לֹא מְבָרְכִינוּ אֵלָא שְׁהַפֵּל פִּינוּ דְּלֹא לְהָכִי קִיָּמִי כְּדֹאמְרֵינוּן לְעַנְנֵי קוֹרָא וּשְׁלִקוֹת פִּינוּ דְּלֹא נְטַעֲי אִינְשֵׁי אַדְעָתָא דְּהָכִי מְבָרְכִינוּ שְׁהַפֵּל מ"מ לָמָּה נְקִט הַתְּלַמוּד טַעֲמָא דְּזִיעָה ה"ל לְמִינְקִט הָאֱמַת וּבְכַרְט לְמַר בַּר ר"א דס"ל הָכִי כמ"ש לְעֵיל י"ל דְּהֵתָם וְדָאִי מוֹכַח שְׁפִיר דָּאִי מִשׁוּם שְׁכ"ה ה"ל לְפִלוּגִי בְּפִירָא גּוֹפָא דְּהַבְּרִיָּתָא דְּהֵתָם לֹא שְׁיִיכִי כָּל הַנִּי פִירוּקָה ע"ש.

וְעוֹד י"ל דְּסְבִירָא לִיָּה לְתַלְמוּדָא דְּע"כ טַעֲמָא דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּפּוֹטֵר מִשׁוּם זִיעָה דָּאִי מִשׁוּם שְׁכ"ה ה"ל לְחִיבֵי מְדַרְבְּנָן דְּשָׁלָא כ"ה אִין לֹקִינ עָלֵיו הָא אִיסוּרָא אִיכָּא כמ"ש לְ דְהָא ר"א דְּמַחְזִיב ע"כ הִיָּינוּ מְדַרְבְּנָן דְּתַרוּמַת שְׁאָר פִירוֹת גּוֹפִיָּהוּ מְדַרְבְּנָן כמ"ש רש"י בְּהַדְּיָא בְּהָעוֹר וְהַרְוֹטָב וּר"י דְּפִטֵר הִיָּינוּ אֲפִילוּ מְדַרְבְּנָן וְאֲמַאי פִטֵר מְדַרְבְּנָן פִּינוּ דְּלֹא זִיעָה הוּא ה"ל כְּגוֹף הַפְּרִי וְה"ל לְחִיבֵי מְדַרְבְּנָן לְפַחוֹת וְכדקו"ל בְּכָל אִיסוּרִין אֲפִילוּ אִיסוּרֵי דְּרַבָּנָן לֹא שְׁרִי בְּאֲכִילָה דְּע"כ לֹא הַתִּיר הַרְמַב"ם אֵלָא לְרְפוּאָה אֲפִילוּ בְּדָבָר שְׁאִין בּוֹ סְכָנָה אָבֵל בְּאֲכִילָה בְּלֹא רְפוּאָה אִין לְנוּ אֲפִילוּ שְׁלֹא כ"ה אֵלָא ע"כ זִיעָה הוּא וְכִינוּ דְּזִיעָה הוּא לֹא

גזרו חכמים באיסור דרבנן כמ"ש לקמן אי"ה וא"כ זכינו לדין דהכא ליפא חמץ אלא
מדרבנן ואין לחלק דגבי חמץ שאני פיו דכתיב נפש לרבות את השוטה פדאמרין בהעור
והרוטב וכדאמרין התם המטהו וגמעו אם חמץ הוא ענוש פרת וכיון דרביב תורה גם
שתי' אם פן ה"ה למשקין היוצא מן החמץ דדוקא במידי דכתיב אכילה לא מחייב כ"א
כ"ה אבל במידי דלא כתיב אכילה דוקא חייב בכל כמו פלאים הפך פיו דלא כתיב בהו
אכילה חייב בכל דזה אינו דבהמטהו וגמעו שאני שהמטה גוף החמץ אלא שאכלו דרף
שתי' וס"ד אכילה כתיב להכי אתי נפש אבל משקין היוצא מהן מסקינן התם אליבא
דר"י דאין חייב אלא היוצא מן הזתים ולא בשאר פירות ואם פן גם בחמץ הוי הכי דלא
הוי המשקה כמותו פיון דשלא כ"ה הוא דהכי תיסיק אדעתין דשתי' דאתי מרבוניא יתיה
חמור ממה דכתיב בקרא בהדיא ול"ד לכ"ה דהתם לא כתיב אכילה.

ועוד דמה לי אכילה או שתי' וכי היכי דלשון אכילה משמע פדדו הנאתו דוקא ה"ה
שתי' תדע שהרי אמרין התם דילפינן טבל וחדש וכלאים מתרומה וחד מהנה או בכורים
וחד מהנה משמע דבכורים וחד מהנה שניהם שוים כמו שאוכיח לקמן וכיון דבכורים
אין מביאין משקין אלא מזתים וענבים ולא משאר פירות ה"ה בחד מהנה לא הוי משקין
כמותן פאינה פירות וא"כ ל"מ לפירש"י דפי' דאתי מבכורים וחמץ אם פן גם גבי חמץ
לא הוי משקין שלו כמותו פיון דחמץ ל"ש פי אם בשאר פירות שהם חמשה מינים אלא
אפילו לפי פי' התוס' דלא קאי אחמץ מכל מקום משמע דחמץ שוה להנה דכל הסוגיא
דהתם משמע דכולן שוין ואין לומר עוד דכיון דרבית תורה דרף שתי' ודרף שתי' לעולם
לאו דרף הנאתו הוא אפילו אם שוטה המיחוי וא"כ ה"ה למשקין היוצאין פיון
דרבית תורה שלא כ"ה דז"א דא"כ גבי חלב דמרבינן התם נמי מנפש דרף שתי' ליחייב
אפילו שכ"ה ובפסחים אמרין בהדיא דגבי חלב פטור שכ"ה אלא ש"מ שתיית הפחוי
לאו שלא כ"ה הוא דרגילי אינשי דעבדי הכי אלא דס"ד למיפטריה משום דאכילה כתיב
קמ"ל נפש אבל לעולם כ"ה הוא והא דאמרין התם דטבל וחדש כו' משקין היוצא מהן
כמותן אע"ג דחדש ל"ש כ"א בחמשת המינין ואפ"ה אמרין דמשקין כמותן צ"ל ע"כ
דמשקין כמותן פירושו המיחוי שלהם כמותן דומיא דהמטה את החמץ דאלת"ה יש תימא
גדולה דהא אמרין דגמרין לה מתרומה או בכורים וחד מהנה וגבי תרומה ובכורים
ל"ה משקין אלו כמותן אפילו אם נאמר דגבי חמץ ונבילה וחלב דאתרבו מנפש הו
משקין היוצאין בלא מיחוי נמי כמותן מכל מקום היכא נפקא להו מתרנוניהו פיון דמחזא
מינניהו ליפא למגמר דהא אית ליה פירכא פדאיתא התם וצריף למיגמר גם מתרומה או
בכורים וא"כ היכי נימא תרומה תוכיח דהא גבי תרומה לא הוי כמותן ואפילו נאמר
דאדקדש לבד קאמר התם דאתו מתרנוניהו אבל חדש פיון דאיסור הבא מאליו גמרין
מחמץ וחלב ונבילה ושרצים כדס"ד התם מעיקרא מכל מקום התנא דתני פולהו בחזא
שיטתה דחדש ושביעית וכלאים וקדש פולן משקין היוצאין מהן כמותן משמע מה
דאיתא בחזא איתא נמי בהקדש והא ליתא דהקדש אתי מתרומה או בכורים ול"ה כמותן
אלא בזתים וענבים ודנסק לומר דהאי ברייתא אתיא כר' אליעזר דס"ל גם בתרומה
ובכורים דכל המשקין כמותן דפשיטא דל"ה שתיק תלמודא לאוקמה כר"א פדפריף התם
והא דתנן אין מביאין בכורים כו' מני ר"י הוא והא דתנן אין סופגין מני ר"י ה"נ הו"ל
למימר הא ברייתא מני ר"א אלא ש"מ דהאי משקין היוצא מהן פי' מיחוי שלהם וכמ"ש

רש"י חדש קודם שקרב העומר ועשה שָׁכַר מן השעורים ושָׁכַר וגם השעורים נמקה במים וכן משמע מדברי התוס' ז"ל בברכות ד"ה זיעה בעלמא דבשָׁכַר יש פזית בא"פ ואף ע"ג דכתבו שאין בו ממש שעורים כ"א טעמו היינו שאין השעורים עצמן שם אלא שנמקה מהם ואין השעורים בעין דכה"ג קרי בגמרא טעמו ולא ממשו כדפירש"י בע"ז דף ס"ז טעמו ולא ממשו כגון חלב שנפל לקדרה או חלב שנפל ונימוח שאין ממשו בעין וכמו שאכתוב לקמן בעזה"י אלא שמצאתי בתוס' ברחוקין ד"ה היכא דלאו איסור הפא מאליו שכתב בשם הר"ר שמואל ז"ל לחלק בין משקין היוצא מהן לחמץ שהמקהוה דהתם הוא גוף החמץ אבל משקה דבריינתא זו אין זה גוף הפרי א"כ מוכח דמשקין דקתני בבריינתא זו אין פירושו מיהוי שלהם.

לכן צריך לפרש בע"א דאע"ג דאין משקין היוצא מן שאר פירות הוי משקין היינו מן התורה אבל מדרבנן גזרו על משקי דשאר פירות וכמו שאכתוב לקמן א"י"ה ואי אכילה הוי דוקא בכל איסורין לא הוי גזרי רבנן בשתי' דשתי' נאכילה תרי מילי וליכא למיגזר הא אטו הא אבל פיון דאשכחן דרבי קרא דרף שתייה בגוף האיסור גזרו רבנן אפילו בשתיית משקין היוצא מהן ולכך פריה אמחוי מנ"ל פיון דע"כ טבל וחדש וכל הני דקתני בבריינתא מיהוי שלהן פמותן דאי לאו הכי לא גזרו על המשקין כמ"ש ואם פן מנ"ל ואין להקשות אהא שכתב הר"ר שמואל דפריה אפלאים אע"ג דלא פתיב בהו אכילה מפל מקום פיון שאין זה גוף הפרי לא ליחייב כו' משמע דאמשקה פריה דאי אמחוי הא גוף הפרי הוא א"כ מוכח דאמשקה פריה מנ"ל מדאורייתא דאי דרבנן פיון דלא פתיב בכלאים אכילה א"כ חייב גם אמחוי כמ"ש הוא עצמו דאמחוי אין לפטור כ"א היכא דכתיב אכילה וא"כ גזרו רבנן במשקין כמ"ש ועוד היכי קאמר ליגמר מהנהו והא הנהו פולם במיהוי קמיירי ומיהוי חייב גם בכלאים פיון דלא פתיב ביה אכילה כמ"ש הא לא קשיא דאפלאים פריה שפיר דכלאים שייך בענבים ומשקין פמותן קאי אכל משקין ומקצתן דאורייתא ניהו כגון ענבים וא"כ לר"י קשה בענבים דלכל הטעמים הן משום זיעה או משום שלא כ"ה שניהם לא שייכי בענבים ופשיטא דדאורייתא הוא ולכן פריה שפיר מנ"ל ולר"א דהוי כל המשקין דאורייתא קשה אפולהו ומ"מ קשה מאי פריה דילמא מפל מקום דרבנן הוא פיון שאינו גוף הפרי אינו אסור מדאורייתא אע"ג דלאו זיעה הוא וכדדף הנאתן הוא ואפשר דלהר"ש האי מנ"ל לאו מקשן הוא אלא התלמוד עצמו מפרש הכי וידע דאיכא למילף ענבים מתרומה ומשאר מילי ולכן מפרש הכי וכה"ג פ"ה התוספות ריש אילו מציאות דפריה וכמה דלאו מקשן הוא אלא ר"י גופיה מפרש הכי וכן פתבו ר"פ י"ה"כ והדברים מוכרחים הן דברור הוא דלמאי דקאמר אב"י משום זיעה פשיטא דגבי חדש וכולהו אינהו אינו אלא מדרבנן דמ"ש ערלה דהא פתבו התוספות בפסחים דהא דגמר פרי פרי היינו לחייב בזתים וענבים אבל לפטור בשאר פירות לא צריך קרא דמסברא פטור פיון דזיעה הוא ואם פן מאי שנא ערלה מפל האיסורין ואם פן מאי פריה מנא ליה דלמא מדרבנן הוא כמו שכתבתי פיון דע"כ משקין דבריינתא קאי אכל המשקין ורובן דרבנן ניהו כמ"ש אם פן מאי פריה אלא ע"כ צ"ל כמ"ש.

ועוד יש לפרש דהמקשן דפריה מנ"ל לא ידע מחלוקת דר"א ור"י והוי ס"ל פיון דקתני דמשקין הוי פמותן משמע דלקי עליהו ועוד דהוי סבירא ליה דאין לחלק בין משקין למחוי והתראו הוי מצי לשנויי דהוא דרבנן ויש חילוק מפל מקום לא תגרז הכי דמ"מ

ענבים צריך למילף מנ"ל כמ"ש וכן לר"א דלא שני ליה מנ"ל וזהו אמת ויצויב וכל מאי דמשני התרצון דגמר מתרומה או מבפורים הכל קאי אענבים פדאיתא התם ולפי דעתי פשוט דאין לחייב בתמץ ואינה איסורים במשקין דשאר פירות יותר מבפירלה דכל הסוגיא משמע התם דכולם שוין דפריה התם והא דתנו בתמץ והא דתנו בקלב והא דתנו בשאר מילי משמע דכולן שוין לענני שתי' וגם שקיל וטרי אי גמרי מהדדי ואם פן פרור בעיני דאין להעלות על הדעת דיש לחלק ביניהם וכן נראה מדברי הרמב"ם פ"י מהמ"א שפכת דכל האיסורין כגון טבל הקדש שביעית וכלאים וערלה פולן משקין היוצאין אסורין ואין לוקין עליהן חוץ מיין ושמן דערלה וכלאי הפךם שלוקין עליהם הרי מבואר דאינו אלא מדרבנן בכל האיסורים מטעם דזיעה לפחות ולשיטתן' אפשר משום שלא כדרך הנאתן ואין לפרש דהוא דאורייתא אלא שאין לוקין עליהם דהא מהי תיתי דאפילו אם נאמר דגבי תמץ הוי כל המשקין פמותן והני ילפינו מנייהו מפל מקום להוי פי תמץ שיהא באיסור לאו כדמשמע התם כולה סוגיא דאי ילפינו חזא מחברתה הוי בלאו כדפריה ליגמר מנבילה מחלב ומאי קושיא דילמא לא הוי בלאו אלא איסורא בעלמא אלא ש"מ דבמה מצינו ילפינו הכל וכן גבי שרצים.

ועוד דהא חשיב התם גם ערלה וערלה פשיטא דרבנן היא כמ"ש הרמב"ם והר"ן ז"ל ולמה נימא דהרמב"ם פליג פיון דלא אשפחו בהדיא וכ"כ הכ"מ ז"ל שם דס"ל להרמב"ם ז"ל דאף ע"ג דיליף ליה בהעור והרנוטב מקראי ס"ל לרבינו דאסמכתא בעלמא נינהו דמ"ש מערלה עכ"ל.

הרי שפכת בהדיא כמ"ש ולפי ענ"ד נראה דבמה שהוכחתי אין להשיב ולפי מ"ש א"צ לומר דאסמכתא היא דהרא"ל היא על ענבים דכלאים כמ"ש ומיהו יש לעיין למה שפכתתי גבי שרצים דמרבינו מה' דהטמאים צירן וציר אמרינו פרק גיד הנשה דזיעה בעלמא היא ואפ"ה אתרבי בשרצים אלמא דגם באינה חייבים על זיעה שלהן דהא פריה התם וליכתוב רחמנא בשרצים וליתו הנך וליגמרו מיניה ומאי קושיא דהנה ילפינו גם זיעה שלהן והיותו יש לתמוה על התוספות שהקשו בפג"ה דף צ"ט ד"ה שאני ציר דזיעה בעלמא הוא פיר' ואינו אסור אלא מדרבנן ומיהו ציר שרצים אסור דאורייתא מהטמאים וכפ"ה דף קי"ב ד"ה ורנוטבן הקשו דל"ל קרא לרנוטבן והא טעם פעיקר דאורייתא ותירצו דאיצטרף דמחוי הוי פאכילה דס"ד אכילה פתיב ביה פדאי' בהעור והרנוטב ועוד הקשו א"כ צירן מנ"ל דהא איצטרף לרנוטבן וי"ל דשקולים הם עכ"ל וכ"כ בבכורות דף ו' ד"ה הטמאים א"כ ס"ל להתוספות דגבי שרצים מחייב נמי איזיעה והוי שקול כמחוי ונהו תימא דמ"ש ערלה ועוד דהא משמע התם דכלאים ושביעית וחדש הוי ילפינו מתמץ ונבלה וחלב ושרצים פיון דאיסורן בא מאליו וא"כ ה"ה ערלה דחמיר איסוריה מחדש דהא ערלה אסור בהנאה ופשיטא דאיכא למילף מכולהו כחזא דהא ליכא שום פירכא בעולם ואם פן גילף ערלה מכולהו דלחייב גם איזיעה ועוד דמאי הקשו בתוס' בפסחים ועור ורנוטב דפרי פרי ל"ל והא צריכה וצריכא דס"ד למילף מהנה דלחייב איזיעה קמ"ל וכן יש להקשות אתרומה ובפורים וצ' דדוקא גבי שרצים יש לרבות תרנוייהו דהתם שקולים הם ולא באינה ואפשר דהטעם דגבי אינה פתיב נפש אאכילה גבי תמץ פי כל אוכל תמץ ונכרתה הנפש גבי דם ונתתי פני בפוש האוכלת את הדם ובפרשת צו פתיב כל נפש אשר תאכל דם ונכרתה הנפש ובחלב פתיב פי כל אוכל חלב ונכרתה הנפש גבי

עוף טהור פתיב וכל נפש אשר תאכל נבילה וטרפה אם פן לא ריבה הפתוב שותה כ"א
מה דשייך בה אכילה פגון מוחוי וע"ז קאי נפש אבל קרא דהטמאים דשרצים לא פתיב
אאכילה וכיון דאתרבי מוחוי אע"ג דאכילה פתיב בה נרבה זיעה גם פן פיון דגם מוחוי
אין סברא דאכילה פתיב וכן טמאים הם לכם דמרבה בת"כ כמ"ש התוס' בג"ה נמי לא
פתיב באכילה פ' שמיני ועוד י"ל דקים להו לרבנן דציר שרצים ובהמה טמאה לאו זיעה
היא אלא מגופייהו מצצו וכן מוכח קצת מבכורות דף ה"ל דקאמר חלב בהמה ל"ל
דמ"ש מהא דתנן הטמאים לאסור צירן הרי דמדמי חלב לציר וגבי חלב אמרינן התם
דף ז' גבי מי רגלים של חמור פיון דעכירי ודמי לחלב מאי מגופיה קא מימצי כו' הרי
משמע דחלב פשיטא דמגופיה קא מימצי והוי כמיחוי ולענ"ד מה שפכתתי דדוקא גבי
שרצים אמרינן הכי עם פירושי הראשון מוכח הכי בדברי התוס' שהניחו בתימא בפ' כל
הבשר ובבכורות ונ"ל וקצת תימא פיון דצריף קרא בשרץ ובהמה טמאה נמי דרוש בת"כ
דכתיב טמאים הם לכם ודגים דליפא קרא לא אסיר מדאורייתא היכא מיייתי רבא ראיה
מהטמאים לאסור ציר של טרפה עכ"ל ומאי קושיא הא גבי טרפה נמי פתיב נפש דהא
נפש דכתיב גבי נבלת עוף טהור פתיב הכי וכל נפש אשר תאכל נבילה וטרפה דהאי
קרא בנבלת עוף טהור פתיב פדפי' רש"י בפ' התורה והכי איתא בנדה פרק יוצא דופן
דף מ"ב ופג"ה דף ק' ואין לפרש קושית התוס' דמ"מ דמהטמאים ליפא למילף דהא
בהמה טמאה צריכא קרא אחרוני ולא ילפינן לה מהטמאים וכן דגים וא"כ אף ע"ג דאיפא
קרא בטרפה מפל מקום מהטמאים ליפא למילף דא"כ עדיפא הו"ל להקשות דל"ל קרא
דהטמאים הא כתיב קרא בגופיה וקושני' התוס' נראה בהדיא למענין שם שהקשו פיון
דליפא קרא בטרפה מנ"ל לאסור צירן שהרי פתבו פיון דצריף קרא בשרץ כו' ומה להם
להזכיר שרץ פיון דעיקר הקושיא היא מבהמה טמאה ודגים ולא ילפינן ה"ה טרפה ועוד
מה צריכים להביא ראיה מבהמה טמאה דליפא למילף משרצים הא תלמוד ערוף פרק
העור והרוטב דפריף וליכתוב רחמנא בשרצים ר"ל הטמאים ולילף הנה מינייהו ומשני
דאיפא למיפרף מה לשרצים שפן טומאתו במשהו וגם לישנא דכתבו דכבהמה טמאה
נמי דריש משמע בהדיא דקושיתם פיון דשרץ צריף קרא ובהמה טמאה נמי אבל הכי
דליפא קרא אין צירן אסור פגון דגים אם פן טרפה דליפא קרא מנ"ל וברור הוא למי
שיודע צורתא דשמעתא ואם פן קשה והא גם בטרפה איפא קרא אלא ש"מ דדוקא
בשרצים איתרבי ציר מהטמאים ולא מנפש כמו שפכתבו בפ' הראשון אבל לפי פירושי
השני דקים להו בשרצים ובהמה טמאה קשה מה הקשו דילמא גם בטרפה קים להו הכי
פללא דמלתא דלטעם דזיעה פשיטא דאינו אלא מדרבנן אם פן גם לטעם דשלא כ"ה נמי
הכי הוא וא"כ פיון דהבל הינא מחמין משקין הוא חשיב כמ"ש הריב"ש ז"ל והביא
דברי הרמב"ם ז"ל אם פן לא עדיף ממשקין עצמו דאינו אלא מדרבנן.

ועוד נראה ברור דאפילו לטעם דזיעה שרי פאן מדאורייתא לפחות פיון דעיקר ראיתו
הוא דזיעה ע"י אש חשיב משקה ונהי דהוי משקה הא משקה עצמה דה' מינין אינה אלא
זיעה ול"ד לנדון דהריב"ש דהתם איי"נ קאי וא"כ אי חשיב משקה הוי כיי"נ ויין הוי
משקה גמור לא זיעה משא"כ משקין דשאר מינין אינו אלא זיעה בעלמא ואפשר דלהאי
טעמא אם עבר עליו הפסח שרי אפילו מדרבנן דבזיעה לא גזרו באיסור דרבנן כמ"ש
לעיל וכיון דחמץ שעבר עליו הפסח אינו אלא דרבנן לא גזרו בזיעה וגרע טפי מע"י

תערוכות דאע"ג דנתערב גוף הקמץ אפ"ה לא גזרו וכ"ש בזה שאין פאן האיסור עצמו כ"א הוצעה דנפק מיניה ולא מיקרי בעיון ושרי אבל לטעמא דשלא כ"ה נראה דאסור דרבנן פיון דהוי פגוף האיסור (ע"כ נמצא בתשובה כת"י הגאון ז"ל וכפי הנראה חסר קצת מסיום התשובה ולתשובה זו רמז בשו"ת פני יהושע חלק א"ח סוף סימן י"ג ע"ש ולפי שרבים אומרים מי יתן ונזפה לאורו אמרתי להעתיקה פה לזכות הרבים ונשמת הגאון ז"ל וגם פי כתבתי ג"כ בפסוקא דהמקוהו וגמעו לא העמדתי פה בשביל כבודו של הגאון ז"ל ובמקום אחר אכתוב מה שהעליתי בזה) הנלענ"ד פתבתי יושע בלא"א מוהרר יוסף חונה בק"ק קראקא יע"א: שאלה מט שאלה זה היום אשר קוינו מצאנו ראינו אור פי זהל זה ספר פתב איש ריב"י רבינו הגדול הגאון האמיתי מוה"ר יחזקאל סג"ל לנדא זלה"ה חיבור תשובותיו נודע ביהודה מהדור' תנינא וישם ראיתי שפתב על דברי התוספות בפסחים דף ל"ח ד"ה חלות תודה כו' דאי הוקדשו ת"ל דבעינו מצתכם ונ"ל נאני תמה איה גדולים חקרי לב פרבותינו בעלי התוספות שפחו דברי עצמם בשני מקומות.

האחד בביצה דף כ"א ד"ה אבל נו"נ והשני בב"ק דף י"ב בד"ה ומחיים כו' שפתבו דחלק בעלים הוי ממון בעלים לקדש בו אשה ולכל דבר ודוקא לענין שחיטתן ביו"ט דעיקר השחיטה בשביל גבוה כו' וא"כ למה לא יוכלו הבעלים לצאת בחלות תודה הרי אין לכהנים אלא ד' חלות כו' עכ"ל הגאון ז"ל וקשיא לי עלה דלפי המבואר בדברי התוספות הא דחלק הבעלים הוי ממונו היינו אליבא דריה"ג אבל רבנן דפליגי עליה סברי דאף חלק הבעלים הוי ממון גבוה ואם פן על כל פנים הו"ל לש"ס לאקשוני ות"ל דבעינו מצתכם ולשוני סבר לה כריה"ג כמו דמקשה ות"ל מלחם עוני כו' סבר לה כר"ע ומזה הוכיחו התוספות דע"כ בלא הוקדשו מיירי: תשובה הן אמת שמדברי התוספות דביצה מבואר שלא נאמרו הדברים אלא לריה"ג אבל מדברי התוספות דב"ק משמע לכאורה דבחלק הבעלים לכ"ע הוי ממון בעלים שפתבו ונ"ל וכן משמע דהמקדש בחלקו בחלק פהנים מיירי דלשון המקדש בחלקו לא שייך אלא בחלק פהנים כו' וקראי נמי דמייתי בקידושין אמתני' וזה יהיה לה מקדשי הקדשים כו' לא פתיב אלא בכהנים כו' עכ"ל וא"כ פיון דקראי לא מוכחי כ"א בחלק פהנים ממילא בחלק בעלים הוית לן למימר דהוי ממונן כמו לריה"ג אבל באמת ז"א פיון דכתבו התוספות שפחלק הפהנים.

גם ריה"ג מודה אם פן ע"כ פלוגתא דריה"ג ורבנן בחלק הבעלים הוא ורבנן דפליגי עליה דריה"ג אף בחלק הבעלים סבירא להו דהוי ממון גבוה וכן מוכח בכל דוכתא דמוקי כריה"ג אף לענין חלק הבעלים מפלל דרבנן אף בחלק הבעלים פליגי וכן מבואר מדברי התוספות בב"ק בהא דאמר רבא תודה שהזיקה גובה מבשרה כו' דע"כ אתי כריה"ג ע"ש ולפי זה צריך ליישב דברי התוספות דב"ק דמשמע מדבריהם דמצד הסברא הוי חלק הבעלים ממון בעלים שלא כתבו פן אלא אליבא דריה"ג דקרא דומעלה מעל מרבה דחלק בעלים מחיים הוי ממון בעלים וע"ז שפיר כתבו דגם לאחר שחיטה הוי בחלק הבעלים כמו מחיים ופשיטא דהוי ממונו לכל דבר כו' דכיון דמחיים הוי ממון דידיה אין חל עליו מחמת שחיטה להיות ממון גבוה רק בחלק הפהן הבא לזכות במה שאינו שלו אמרינו דמשל גבוה זכה משא"כ לרבנן דלית להו קרא ומעלה מעל על מחיים אז אמרינו דבין חלק פהנים בין חלק בעלים הוי ממון גבוה ומ"ש התוס' דקראי דקידושין בחלק

פְּהַנִּים מִיָּרִי הֵתֵם נָמִי לְמֵאֵי דְמוֹקְמִינֵן כְּרִיָּה"ג הוּא וְיִלְפִינֵן חֶלְק בְּעֵלִים מְנַמְעֵלָה דְהוּי
מְמוֹן בְּעֵלִים וְאָתוּ הִנֵּה קְרָאֵי לְאוּרוּי בְּחֶלְק פְּהַנִּים אָבֵל מֵאֵן דְּלֵא ס"ל דְּרִשָּׁא דְרִיָּה"ג אָף
בְּחֶלְק בְּעֵלִים ס"ל דְּהוּי מְמוֹן גְּבוּהָ (וּקְצַת צ"ע לְפִי מ"ש הַתּוֹסְפוֹת דְּלִשׁוֹן הַמְּקַדָּשׁ בְּחֶלְקוֹ
מִשְׁמַע חֶלְק פְּהַנִּים דְּוָקֵא אִם פֶּן אֶפְפֵּא הוּ"ל לְדִיּוּקֵי לִימָא מִתְנִי רִיָּה"ג הִיא דְאֵי רַבְּנֵן
מֵאֵי אֲרִיָּא בְּחֶלְקוֹ אֶפְיֵלוּ בְּעֵלִים שְׁקִינְדְּשׁוּ בְּחֶלְקֵם נָמִי וְאֶפְשֵׁר דְּכִינֵן דְּש"ס דְּקִדְּוִשִׁין לֹא
נְחִית לְפִלּוּגֵי בֵּין חֶלְק בְּעֵלִים לְפְהַנִּים אָף דְּלִפִּי הַמְּסַקְנָא דְב"ק מְפִלְגִינֵן בְּהִכִּי לֹא חֵשׁ
לְדִיּוּקֵי הִכִּי פִּינֵן דְּלֵאוּ עֵיקַר דְּנִכְתָּיָהּ הוּא וְצ"ע) וְאָמְנֵם פֶּן הוּא דְמ"ש הַתּוֹסְפוֹת דְּחֶלְק
בְּעֵלִים מ"ב הוּא אֵינֵן רַק לְרִיָּה"ג ל"צ לְתֵרוּצֵי קְוִשְׁתֵּי הַגָּאוֹן ו"ל מִשׁוּם דְּה"ל לְש"ס
לְאֶקְשׁוּיֵי נְת"ל מִשׁוּם מִצְתָּכֵם וְעֵינִילִינֵן בְּהַ בְּרִוּוּחָא דְהָא דְאֶמְרִינֵן הֵתֵם וְת"ל מְלַחֵם עֲוֹנֵי
מִי שְׁנֹאֲכָל בְּאֶנְיֻנוֹת וְהוּא דַּעַת רִיָּה"ג הֵתֵם וּמְשַׁנֵּי סִבְר לֵה כְר"ע דְאָמַר עֲנִי פְתִיב וְאִם פֶּן
שְׁפִיר פְּתִבוּ הַתּוֹס' דְת"ל דְּבַעֲיֵנֵן מִצְתָּכֵם דֵּא"ל דְאֶתִּי כְרִיָּה"ג ז"א דַּע"כ לֹא אֶתִּי כְרִיָּה"ג
דְּלִדְיָדִיָּה בְּלֵא"ה לֹא יֵצֵא מִשׁוּם לְחֵם עֲוֹנֵי מִי שְׁנֹאֲכָל בְּאֶנְיֻנוֹת וְדוּחַק לֹמַר דְּסִבְר פְּנוּתֵי
בְּחֶדָּא וּפְלִיג עֲלֵיהּ בְּחֶדָּא: וּבְאֶמְת לְפִי קְוִשְׁתֵּי הַגָּאוֹן ו"ל עַל הַתּוֹס' ע"כ צ"ל דְּרַבְּהָ וְרַב
יוֹסֵף בְּעֵי לְאוּקְמֵי אָף לְרִיָּה"ג וְכֵן הִנֵּה בְּרִיָּיתוֹת דְּמֵיָּתִי הַש"ס כְּרִיָּה"ג מִתְנִיָּא וּלְפִי"ז מֵה
שְׁמִבְּנֹאֲר מְדַבְּרִי דְמִקְשָׁה הִכִּי לְשִׁיטַת הַתּוֹס' בְּב"ק דְס"ל לְחֶלְק לְרִיָּה"ג בֵּין חֶלְק פְּהַנִּים
לְחֶלְק בְּעֵלִים וּמִשְׁמַע דְּהַש"ס דְס"ל דְאָף בְּחֶלְק הַבְּעֵלִים הוּי מְמוֹן גְּבוּהָ לְאַחַר שְׁחִיטָה
לְק"מ וּבְאֶמְת אָף לְשִׁיטַת רַש"י תִּיקְשֵׁי דְהָא בְּקִדְּוִשִׁין אֶמְרִינֵן דְר"י ס"ל דְאָף הַמְּקַדָּשׁ
בְּחֶלְקוֹ דְּהֵינֵנוּ חֶלְק פְּהַנִּים בֵּין בְּק"ק בֵּין בְּק"ק קִינְדֵשׁ מִשׁוּם דְּכִתִּיב וְזֶה יִהְיֶה לָּךְ לְכָל
צִוְרָפָה וּפְשִׁיטָא דְלִדְיָדִיָּה בְּלַחְמֵי תוֹדָה קִרְיֵנֵן בֵּינָה מִצְתָּכֵם וְלֹא מִיבְעֵיָּא לְרַב דְּסִבְר עֲדִינֵן
הוּא מִחֶלְקוֹת אֶלָּא אֶפְיֵלוּ לְר"י דְאָמַר הֵתֵם נְמֵנוּ וּגְמָרוּ כו' מְצִינֵן לְמִימַר דְּסוּגֵיָּא דְפִסְחִים
אֶתִּיָּא אֲלִיבָא דְר"י וּמְקַמֵּיהּ דְהִדְר בֵּינָה וּלְדִיָּדִיָּה צ"ל הָא דְחֵלוֹת תוֹדָה וּרְקִיָּי גְזִיר אֵין
יוֹצֵאִין מְקַרָּא דְשִׁמְרָתֵם כו' וְאֶפְשֵׁר לֹמַר לְפִי מֵה דְאֶמְרִינֵן הֵתֵם זֹאת אוֹמְרַת חֵלוֹת תוֹדָה
וּרְקִיָּי גְזִיר נֶאֱכָלִין בְּנוֹב וּגְבַעוֹן וּמְבֹנָאֲר בְּתוֹס' שְׁם דְלֵר"י וְר"ש אֵין גְזִירוֹת בְּבִמָּה וְלֹא
אֶתִּיָּא אֶלָּא כְר"מ דְס"ל בְּזִבְחִים דִּישׁ גְזִירוֹת בְּבִמָּה וְר"מ ס"ל בְּקִדְּוִשִׁין דְּהַמְּקַדָּשׁ בְּחֶלְקוֹ
אָף בְּקִי"ל אֵינָהּ מְקוֹדֶשֶׁת וְא"כ תוּ הוּ"מ לְמִימַר מְדַכְתִּיב מִצְתָּכֵם וְא"ש לְשִׁיטַת רַש"י
אָף לְשִׁיטַת הַתּוֹס' שְׁפִיר קִשְׂיָא לִיָּה לְהַגָּאוֹן ו"ל דְאָף דְאֶתִּי כְר"מ מ"מ י"ל דְר"מ מוֹדָה
לְרִיָּה"ג בְּחֶלְק הַבְּעֵלִים דְהוּי מְמוֹנוֹ: וּלְפִי מ"ש א"ש הָא דְאֶמְרִינֵן בְּדָף י"ד וְעוֹד אָמַר ר"י
שְׁנֵי חֵלוֹת תוֹדָה כו' דְתַנְיָ' אֵין מְבִיאִין תוֹדָה בְּחַג הַמִּצּוֹת כו' וְלְכַאוּרָה קִשְׂיָא לְפִי מֵה דְס"ד
דְרַב אַחָא ב"י בְּפִסְחִים דָּף כ"ט דְר"י סְבִירָא לִיָּה לְמִילָף שְׁאוּר דְאֶכִּילָהּ מְשֹׁאֵר דְרִאָּיָה
וּמִתָּר לְאֶכּוֹל שְׁל גְבוּהָ אִם פֶּן לְדִיָּדִיָּה פְשִׁיטָא שְׁמִבִּיאִין תוֹדָה בִּי"ד שְׁהִרִי מוֹתֵר לְאֶכּוֹל
אָף חֲמִץ שְׁבֵה בְּחַג הַמִּצּוֹת וּלְפִי מֵה שְׁכַתְבִּתִּי א"ש דְר"י לְטַעֲמֵיהּ דְס"ל דְהוּי דִּיָּדִיָּה דְכִתִּיב
לָּךְ לְכָל צִרְכֵיָּה וְאָף לְר"י דְאָמַר נְמֵנוּ וּגְמָרוּ י"ל דְהֵוּא אֶתִּי כְר"י קוֹדֵם דְהִדְר בֵּינָה
וּלְשִׁיטַת הַתּוֹסְפוֹת בְּלֵא"ה א"ש אָף לְר' יוֹחָנָן דְהֵתֵם בְּחֶלְק פְּהַנִּים מִיָּרִי וּמְפִל מְקוֹם אֵין
מְבִיאִין תוֹדָה בְּחַג הַמִּצּוֹת מִשׁוּם חֶלְק הַבְּעֵלִים שְׁאֶסוּר בְּאֶכִּילָהּ וּלְכָף כ"ע בִּי"ג מֵיָּתִי
לְהוּ: וּבַעֲיָקַר קְוִשְׁתֵּי הַגָּאוֹן ו"ל הִנֵּה אֶפְשֵׁר לֹמַר דְאָף שְׁהַתּוֹס' בְּב"ק ס"ל דְחֶלְק בְּעֵלִים
הוּי מְמוֹנֵן אָף לְאַחַר שְׁחִיטָה רָאָה זֶה מְצִאתִי בְּרִשְׁבֵּי"א קִדְּוִשִׁין הִבִּיא בְּשֵׁם הַתּוֹס'
דְלִמְסַקְנָא נָמִי סְבִירָא לִיָּה לְרִיָּה"ג בְּחֶלְק בְּעֵלִים דְהוּי מְמוֹנוֹ דְוָקֵא מְחִיִּים אָבֵל לְאַחַר
שְׁחִיטָה לֹא וּנְקַט בְּחֶלְקוֹ דְמִשְׁמַע לְאַחַר שְׁחִיטָה מְלֵתָא פְּסִיקָתָא בֵּין בְּחֶלְק פְּהַנִּים בֵּין

בְּחֶלֶק בְּעֵלִים (וכ"כ הַרִיטָב"א אֵלָא שְׁלֵא הַזְכִּיר בְּשֵׁם הַתּוֹס') וְכֵן בְּשִׁיטָה מְקוּבָצֶת בְּבֵא קָמָא בְּשֵׁם הַר"ר יִשְׁעִיָּה שְׁפָתַב בְּשֵׁם הַר"י דְּמַפְרֵשׁ וּמַחֲזִיז מִי אָמַר בְּבִכּוּר דְחֻזִי לְהַקְרִיבָה כּו' מְבוֹנָא דְלֵא ס"ל כְּפִירוּשׁ הַתּוֹס' דְּהַש"ס מְחַלֵּק בֵּין חֶלֶק פְּהָגִים כּו' וְדַבְרֵי הַתּוֹס' בְּפִסְחִים הֵם דְּבַרֵי הַר"י ע"ש וְכֵן בְּסִפְרֵי הַיִּשְׁרָ לַר"ת שְׁנֵדפֵס מְחַדֵּשׁ בְּסִימָן תּס"ד שְׁאֵנִי מִתְּנוֹת פְּהָגָה כּו' וְכִי קָאָמַר רִי"ג מְמוֹן בְּעֵלִים בְּשֵׁלְמִים וְתוֹדָה ע"ש וְכֵן מְצִינּוּ כְּמָה פְּעָמִים בְּתוֹס' שִׁטוֹת מְחֻלְפִים מֵר מִתְרַץ לְטַעֲמִיָּה וּמֵר לְטַעֲמִיָּה וְהַתּו' בְּפִסְחִים סְבָרִי כְּמִסְקֵנִי דְקִדְוִישִׁין דְאַף לַרִי"ג בְּמִמוֹן בְּעֵלִים לְאַחַר שְׁחִיטָה הֵנִי מְמוֹן גְּבוּהָ.

אִךְ בְּכָל זֶה לֹא נִחָה דְעֵתִי דַעכ"פ לֹא הו"ל לְהַתּוֹס' לְסַתְּנוֹם וְלִכְתּוּב בְּפִשְׁיטוֹת ת"ל מְשׁוּם דְכַתִּיב מִצַּתְכֶם וְלֹא הַזְכִּירוּ בְּדַבְרֵיהֶם שְׁזָה תְלוּי בְּפִלְגֶשֶׁת רִי"ג וְרַבְּנָן: וְלִכְּנֵן נִלְעַנְד"ד לְדוֹן בְּדָבָר חֲדָשׁ דְּוִדָּי לִיכָּא לְמ"ד שְׁיִסְפּוֹר דְאַכִּילָה קָק"ל לֹא אֶכִּילַת שְׁל גְבוּהָ הוּא דְהָא הוּא קְדוּשַׁת הַגּוֹף וּקְדוּשַׁת שְׁבָהֶם לְהִיכֵן הִלְכָה וְאַף חֶלֶק הַבְּעֵלִים לֹא פִקְעָה קְדוּשַׁת שְׁהָרִי אֵינּוּ זְכָאִי בְּאַכִּילָתוֹ כ"א בְּשִׁמִּירַת קוֹדֵשׁ וּמִטְּוִמְאָה וּמְחִיצָה וְזִמְן אֶכִּילָה וְחַל עָלָיו עֲשֵׂה דְאַכִּילַת קְדוּשִׁים נִמְצָא שְׁבִשְׁעַת אֶכִּילָה מִמֶּשׁ שְׁל קוֹדֵשׁ הוּא אוֹכֵל אִךְ בְּהָא פְּלִיגִי רִי"ג וְרַבְּנָן דְרִי"ג ס"ל אִף ע"ג דְּהָאֶכִּילָה עֲצָמוֹ שְׁל קוֹדֵשׁ הוּא מ"מ הַתּוֹרָה הַתִּירְתוּ שְׁיִוְכַל לְמַפְּוֹר וְלִתַּת וּלְקַדֵּשׁ בּוֹ אֲשֶׁה וְהֵנִי מְמוֹנֵן לְכָל דְּבָר דְּהָא הִנָּאָה שְׁלוֹ הוּא וּמְכַל מְקוֹם זֶה הִמְקַבֵּל מְמוֹנֵן הוּא אוֹכֵל בְּתוֹרַת קְדוּשָׁתוֹ וְחֻכְמִים פְּלִיגִי וּס"ל דְּאֵין לוֹ בּוֹ רַק הִיִּתֵר אֶכִּילָה וְלֹא דִין מְמוֹן וּמְכַל מְקוֹם אִף לַרִי"ג הֵרִי זֶה פְּקוּנָה קַרְקַע לְפִירוֹת אִף שְׁהוּא קְנִינֵן לְעֲשׂוֹת בּוֹ מַה שְׁיִרְצָה מְכַל מְקוֹם אֵין לוֹ בְּגוֹף הַקְּרַקַע פְּלֵל וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה אֲמַרִינּוּ בַע"ח קוּנָה מְשֻׁכּוֹן וְיִכּוּל לְקַדֵּשׁ בּוֹ אֲשֶׁה וּלְכַמָּה דְבָרִים וּמְכַל מְקוֹם אֵין לוֹ בּוֹ קְנִינֵן הַגּוֹף כַּמ"ש הַרְשָׁב"א וְהַרִיטָב"א בְּקִדְוִישִׁין דְּרַף ח' וְכָל שְׁאֵין לוֹ בּוֹ קְנִינֵן הַגּוֹף אִף שְׁיֵשׁ לוֹ בּוֹ קְנִינֵן לְמַפְּוֹר וּלְקַדֵּשׁ לֹא נִפְיֵק בֵּיהּ בְּדוֹכְתָא דְבַעֲיָנֵן לְכֶם כַּמ"ש הַרְא"ש בַּב"ב דְּרַף א בְּהֵיא דְאַתְרוֹג זֶה נִתּוֹן לָהּ וְאַחֲרֵיהּ לְפִלוּנֵי כּו' דְּאֵי לֹא לְמִיפְּק בֵּיהּ לְמֵאֵי יְהִבֵּיהּ נִהְלִיָּה מְבוֹנָאָר שְׁם דְּדוֹקָא פְּשִׁישׁ לוֹ קְנִינֵן הַגּוֹף קְרִינֵן בֵּיהּ לְכֶם ע"ש וּמַה"ט נְרָאָה פְּשׁוּט דְאַם הֵיָה מְשֻׁכּוֹן בִּידוֹ אֲתְרוֹג לֹא מְצִי נִפְיֵק בֵּיהּ בְּיוֹם רֵאשׁוֹן אִף דְקִי"ל בַּע"ח קוּנָה מְשֻׁכּוֹן וְיִכּוּל לְקַדֵּשׁ בּוֹ אֲשֶׁה וּלְכַמָּה דְבָרִים אֵלָא שְׁאֲפִשְׁר לּוֹמֵר דְּהַתֵּם בְּלֵא"ה לֹא נִפְיֵק בֵּיהּ דְּאֵין בּוֹ הִיִּתֵר אֶכִּילָה אִךְ מ"מ נ"מ לְלוּלָב דְּלֹא שְׁיִיף בֵּיהּ הִיִּתֵר אֶכִּילָה מְכַל מְקוֹם לֹא נִפְיֵק בְּמִשְׁכּוֹן דְּדִין מְמוֹן שְׁיֵשׁ לוֹ בּוֹ אֵינּוּ מְצַד קְנִינֵן הַגּוֹף וּלְפִי"ז שְׁפִיר כְּתַבוּ הַתּוֹס' גְּבִי לְחֻמֵי תוֹדָה דְּלֹא קְרִינֵן בֵּיהּ מִצַּתְכֶם דְּאַף עַפ"י שְׁיֵשׁ לוֹ הִיִּתֵר אֶכִּילָה וְגַם דִּין מְמוֹן שְׁיִוְכַל לְעֲשׂוֹת בְּזֶה מַה שְׁיִרְצָה מ"מ אוֹתוֹ הִיִּתֵר אֶכִּילָה שְׁיֵשׁ לוֹ בְּמִצָּה זוֹ אֵינּוּ כְּאִנְכֹל אֶת שְׁלוֹ רַק כְּעֶבֶד הָאוֹכֵל שְׁל רַבּוֹ שְׁאֵף בְּשַׁעַת אֶכִּילָה מִמֶּשׁ שְׁל רַבּוֹ הוּא וְגַם דִּין מְמוֹן שְׁבוֹ אֵינּוּ מְצַד קְנִינֵן הַגּוֹף וְנִתְּנוּ בְּעֵינֵן שְׁאֶכִּילָה מְצָה זוֹ תְהֵא שְׁלוֹ וְהֵאֵי לֹא דִידִיקָה הוּא אֵלָא מְשֻׁל שְׁמִים הוּא אוֹכֵל וְלֹא דְמִי לְמַעֲשֵׂר שְׁנֵי דְאֵי מְמוֹן הַדְּיוּט הוּא יֵצֵא י"ח מְצָה דְּהַתֵּם אֵין בּוֹ מְשׁוּם קְדוּשָׁה וְאֵי מְמוֹן הַדְּיוּט הוּא שְׁלוֹ הוּא אוֹכֵל מִשָּׂא"כ בְּקַדְשִׁים שְׁאֵינּוּ מְמוֹן בְּעֵלִים רַק לְעַנְנֵן הִנָּאָה שְׁבוֹ אֲבָל גּוּפִיָּה בְּקְדוּשָׁתִיָּה קָאִי (וְאַפְשֵׁר שְׁזֶה פְּנוּנַת רַש"י בַּב"ק שְׁפָתַב בְּטַעֲמָא דְרִי"ג דְּמַחֲזִיז הֵנִי מְמִינוּ מְשׁוּם שְׁאֲחֲרִיּוֹתוֹ עָלָיו וְעֵינֵין בַּפ"י וּבְסִפְרֵי הַמְקַנָּה לְקִדְוִישִׁין וּלְפִי מ"ש י"ל דְּרַש"י נְמִי קְשִׁיָּא לִיָּה דְּאֵיף אֲפִשְׁר לּוֹמֵר שְׁהוּא מְמוֹן הַדְּיוּט דְּבִמֵּאֵי פִקְעָה קְדוּשָׁתִי וְלִכְּה פִירֵשׁ שְׁאֲחֲרִיּוֹתוֹ עָלָיו וְאֵין ר"ל אֲחֲרִיּוֹת מִמֶּשׁ דְּהֵיא אֵלִיכָּא דַר"ש רַק ר"ל שְׁנַתֵּן מְמוֹנֵן עָלָיו וְאֵי מִתְּבִיד הוּא יִפְסִיד אֶת שְׁלוֹ וְהֵרִי זֶה כְּמִשְׁכּוֹן שְׁנַתֵּן

ממונו עליו אף שאין הגוף קנוי לו ממונו קרינו ביה ומפל מקום שפיר כתבו התוספות בב"ק ובביצה בהך דנו"נ אין קריבים ביי"ט דלכאורה לר"י הגלילי הוי לן למשרי דהא איהו ס"ל דממון בעלים הוא ומה בכך שאין לו בו קנין הגוף וגם אכילת גבוה הוא מפל מקום פינון שהיא בשביל אכילת הדיוט ה"ל למשרי דהא לענין י"ט אין תלוי אם אוכל את שלו או של אחר ויכול הבעל לשחוט ולבשל בשבילו או עבדו הנוטל פרוס ממנו אף ע"ג דהך אכילה לאו דידיה הוא וא"כ מה בכך שהאכילה הוא של גבוה ולרבנן דפליגי אריה"ג י"ל דא"ש הא דקאמר משלחן גבוה זכו דאף שיש בו אכילת אדם מפל מקום אמעוט מלכם ולא לגבוה פינון דהפל הוי ממון גבוה ואין להדיוט בו שום זכות רק מה שמוותר לאכול אחר זריקה נמצא עד אחר זריקה ה"ז פעושה מלאכה בשביל צורך גבוה ששרי אז אין להדיוט שום זכות בו ומה שמזכה אח"כ הדיוט לאכול ממנו לא מפקע מיניה שם מלאכה לצורך גבוה משא"כ לריה"ג דס"ל דהוי ממון בעלים בשעת שחיטה וגם אחר זריקה לא פקע מיניה אם פו אף שהאכילה שהיא אוכל הוא אוכל של גבוה כעבד המקבל פרוס מרבו מפל מקום אין זה בכלל לכם ולא לגבוה פינון שגם בשעת הקרבה שם בעלים עליו ולא פקע מיניה וה"ל פעושה בשביל הדיוט ואף ע"פ שהאכילה שהיא אוכל אינו רק קדשי שמים לא איכפת לן בהכי לענין י"ט כמו שאוכל משל חבירו ושרי שרי לבשל ולאפות בשביל קטן אף דקטן לית ליה זכיה לנפשיה פלל ואפ"ה שרי כדאמרין חזינון אי יתבי ריפתא לינוקא כו' ולכך הוצרכו לתרץ דמפל מקום עיקר המלאכה נעשית בשל גבוה אף כ"ז לענין י"ט דאין קפידא שיהיה המלאכה בשביל אוכל נפש דידיה דוקא אבל בדונקתא דבעינו לכם דאף אליבא דריה"ג לא מהני לצאת י"ח אכילה בשל קק"ל דמ"מ לאו לכם קרינו ביה רק ממונו מקרי: ובכה"א ש נמי מה דקשה לכאורה על התוס' שהקשו בפשיטות ת"ל דבעינו מצתכם דהא באמת פליגי בה רחב"א ורב אסי דרחב"א סבירא ליה דכל שיש בו היתר אכילה לכם קרינו ביה ואף ש"ל דדוקא באתרוג פליגי אבל במצה מודה פינון דמחלה ילפינו דכתיב ביה עריסותיכם תרי זימני וכ"כ בצל"ח בפסחים מפל מקום ברש"י בסופה משמע דדוקא בחלה מודה אבל במצה לא (ובאמת שצ"ע על רש"י דמה"ת לומר דרחב"א פליגי בהך פינון דמשמע דלא פליגי אג"ש דלחם לחם מחלה) וגם לפי מ"ש בצל"ח שם ובשער המלה לשיטת הרמב"ם הך דתרי זימני עריסותיכם אינו רק לר"מ ולכך פסק דמ"ש בירושלים אע"ג דפוסק מ"ש ממון גבוה אם פן פשיטא דלא מצוי למימר ת"ל משום מצתכם דדלמא רבה ורב יוסף סברי כרחב"א דבהיתר אכילה סגי ולא ילפי מעריסותיכם תרי זימני וגם מהברייתות אין קושיא על רב אסי דסבירא ליה דבעינו דין ממון דא"כ למה ליה לברייתות טעמא אחרניא ת"ל משום מצתכם דז"א פינון דר"א לא משמע ליה חילוקא דעריסותיכם תרי זימני א"כ הך ברייתא דתני בה פלוגתא בין ר"מ ורבנן לענין עיסה של מ"ש מסייע ליה וגם פי מדברי הגאון ז"ל בצל"ח ובתשובה הנ"ל משמע דעיקר קושית הש"ס דפריה ות"ל משום דבעינו לחם עוני כו' קאי על רבה ור"י (ולפום ריהטא צ"ע דטפי נראה דהש"ס פריה אהנה ברייתות דתניא פנומי דרבה ודר"י) וקצת י"ל פינון דמוכח דהנה אמוראי וברייתות קנימי אליבא דר"מ דסבירא ליה יש נזירות בבמה ור"מ דריש עריסותיכם תרי זימני ממילא יש ללמוד מזה גם לענין מצה וכבר כתבתי שדוחק לאוקמי דחד תנא נסיב לה כתנאי אף לפי מ"ש י"ל דאף ע"ג דנימא דלענין מעשר שני

מהני היתר אכילה אף למ"ד מ"ש ממונ גבוה מכל מקום אינו דומה להקדש דאכילת קק"ל פגון לחמי תודה דמ"ש אינו ממונ גבוה רק לענין שאין יכול להנות ממנו הנאה אחרת לקדש בו וכיוצא אבל מכל מקום אין עליו שם קודש בשעת אכילה לומר שהוא אוכל של גבוה משא"כ בהקדש דגם בשעת אכילה הוא אוכל של גבוה ממש ולכך לא מהני בזה היתר אכילה לומר דקרין ביה מצתכם וגם יש לומר דשם איפא עשה דאכילת קדשים ואין לנו לומר שבאכילתו יוצא לשם מצת מצוה גם פן משא"כ במ"ש שאין מצוה באכילתו: והנה אף לפי מ"ש דאף חלק בעלים הוי אכילת גבוה מכל מקום א"ש מ"ש לעיל בהא דשני חלות כו' דלא היה יכול להביא בי"ד משום חלק בעלים דאפילו תימא שהאכילה אינה אסורה לראב"י אליבא דר"י דאכילת גבוה היא מכל מקום אינו יכול להביאו בי"ד פנין דקק"ל ממונו הוא עובר עליו בב"י ועיין בתוס' דף כ"ט שכתבו מיהו בשל גבוה קשה לפרש בתוך הפסח ולכאורה י"ל בלחמי תודה וכ"כ הפ"י שם ואף לפי שיטת התוס' בב"ק י"ל דמייירי בחלק פהגים וגם בל יראה אין פאן די"ל דלא מטא ליד פהו ובזה כ"ע מודים דלא שייך אי בעי מתשיל דאין שאלה בהקדש ועיין דף מ"ו בתוס' מ"ש בזה אלא שאפשר לומר דכהן המניף ומרים זוכה בה ומ"מ לק"מ דכאן לא איירינן לענין בל יראה כ"א לענין אכילה ולפי מ"ש י"ל דאף בחלק הבעלים האכילה מותרת לראב"י אליבא דר"י וא"ל פנין דעובר בב"י ממילא אסור באכילה דהא יליף שאור דאכילה משאור דראה ז"א דבאמת אין אסור האכילה תלוי בזה שעובר בב"י רק עיקר הילפותא לומר דהנה פאילו כתיב לה גם לענין אכילה: ובמקום אחר הארכתי בזה דברי זעירא הק' אפרים שאלה נון תשובה לכבוד אהובי חתני הרב כו' מוה' יעקב יהושע הלוי הורוויץ נ"י הלום ראיתי מה שכתבת בפוגיא דביצה דף ד' בהא דעיסה חציה של נכרי כו' דאף לפי מ"ש הפ"י דלישה אסורה אע"ג דחד טרחא מ"מ גרע ממלאה קדרה' בשור דמכל מקום א"א לפרש קושית הש"ס מלישה דא"כ מאי משני הואיל ואפשר לפייסן דהא גבי ממלאה כו' חזי פולה וא"צ פיוס פלל ואפ"ה אסור משום טרחא שלא לצורך כו' והנה בדברים האלה מבואר בב"י סוף סימן תקי"ב שהקשה דאפילו אית ליה גבלה אמאי שרי פנין שהפלים אוכלים ממנה נמצא שא"צ פולה לאדם ותירץ בשם הירושלמי דאתיא פרשפ"א כו' ע"ש מבואר דאם קושית הש"ס מאפיה א"ש משום דאיכא סברת רשב"א דנאפה יפה אבל אם הקושיא מלישה דאין פאן סברת רשב"א דנאפה יפה קושית הב"י במקומו דמאי משני הואיל ואפשר לפייסן כו' ודברי הד"מ שם שכתב דכש אפשר לפייסן אף בב' תנורים שרי הוא תמוה ומ"ש שם דבאפשר לפייסן הוי ככולו של ישראל ולא עשה פלום לפלבים תמהני דהא לא עדיף ממלאה תנור כו' דלא שרי אלא משום דנאפה יפה אף שפולו של ישראל ועיין במג"א שהסכים לדברי הב"י וכ"כ בשם היש"ש וגם דבהך דממלאה קדרה שאין האשה צריכה רק לחתיכה אחת לא שרינן אלא בטרחא קלה או בממלאה תנור משום דנאפה יפה וזולת זה אף שפולו של ישראל אסור וה"נ גבי רועים ודאי יש בעיסה זו די סיפוק הרועים והותר לצורך הפלבים ובנדאי שהרועים א"צ חלק הפלבים ודי להם בשלגהם לבד לאכול לשבעה ואם פן מה בכך דאפשר לפייס הפלבים בגבלה הא בתנור אי לאו משום נאפה יפה לא שרינן ואם הקושית מאפ"י גם פאן שייך נאפית יפה משא"כ אם הקוש' מלישה לא הוי משני מידי: אף בגוף הענין שכתב הפ"י לאסור הלישה וז"ל מיהו לכל המשניות שלנו גרסינן בהא דעיסת פלבים

ונעשית ביו"ט ובסיפא נמי אין נעשית א"כ האי לישנא משמע דאפילו לישא נמי אסורה
פינן דאב מלאכה הוא אע"ג דחד טרחא הוא כו' ואם כן לפ"ז א"ש לשון המשניות ונעשית
ביו"ט ובסיפא אין נעשית ביו"ט ואפילו לישא בכלל ע"ש והדבר תמוה דהא סיפא דקתני
בה ואין נעשית מיירי באין הרועים אוכלים ממנה והוא לצורך פלבים בלבד ופשיטא
דגם הלישא אסורה אבל היכא שהרועים אוכלים ממנה שפיר מצינו למימר דאף בלא
טעמא דאפשר לפייסן שפיר דמי ללוש ביחד דחד טרחא הוא וה"ה בעיסה חצייה של
נכרי וחצייה של ישראל שהלישא מותרת דחד טרחא הוא והא דפריה מרישא לאו מלישא
פריה אלא מאפייה דודאי גם האפי' בכלל מה שאמר ונעשית ביו"ט ובמחכ"ת של הגאון
ז"ל כי רב הוא אגב שיטפ' רהיט לי' גמ' ומייתי ראיה מאין הרועים אוכלין על הרועים
אוכלין וגם מ"ש בפ"י שם לחלק בין הא דממלאה אשה קדרה משום שהשבח ניכר יותר
בתבשיל והא דממלא נחתום לפי שאינו מלאכה גמורה ע"ש לענ"ד החילוקים הם
דחוקים מאד אף לדינא נלענ"ד שהדין דין אמת כמ"ש הפ"י לאסור הלישא ולא מטעמיה
וראיתו שלענ"ד ממקומו הוא מוכרח שהרי גבי עגל דמותר לשחטו ביו"ט יהיב ביה
טעמא משום דא"א לכזית בשר בלא שחיטה אלקא דאי לא"ה הנה אסור אע"ג דחד
טרחא הוא ול"ד לממלאה בשר דהתם כל חדא חזי' ליה משא"כ בקמח שחצי' של עפ"ם
ולש' יחד שע"כ בשעת לישא טרח בחלק של עפ"ם וחלק של ישראל כאחד ולא שנייה
בזה כל חדא חזי' ליה פינן דכולה חדא עיסה הוא ואין מועיל לענ"ד זה חד טרחא רק אם
א"א לטרוח בזה לבד בלא חלק העפ"ם פגון בעגל דא"א לכזית כו' משא"כ באפשר
למפלג פינן דע"כ טרח נמי בחלק האסור אסור הוא וכה"ג אמרינן בפסחים דף מ"ח אמר
ר"פ ע"כ לא אמר התם דאמרינן הואיל אלא התם דבעידנא דעיילא לתנורא כל חדא
חזיה ליה כו' וזה נראה פוננת התוספות בביצה שכתבו לחלק דכאן הרשות ביזו לאכול
או זה או זה ר"ל שאף ע"פ שא"צ אלא לכפר אחד מפל מקום כל כפר בפ"ע י"ל שזהו
שאוכל ממנו היום משא"כ בחצי' של נכרי שבכל כפר וכפר שהוא אופה חלק הנכרי
מעורב בו ואסור ולפ"ז הדבר ברור שגם הלישא אסורה מה"ט דהא דחד טרחא מותר
היינו היכא דעל כל דטרח ביה מצינו למימר שטרח בהיתר משא"כ בחצי' של נכרי
ולפי"ז פינן דמר"ח מוכח דסבירא ליה דלישא אסורא דדוקא בעגל מתיר משום שא"א
לכזית כו' שפיר קשיא ליה מעיסת פלבים דקתני בזמן שהרועים אוכלים נעשית ביו"ט
דהיינו שגם הלישא מותרת והשתא שפיר משני הואיל ואפשר לפייסן כו' וא"כ שוב כל
חדא חזי' ליה ובכה"ג שפיר הלישא מותרת דכל חד טרחא ושנייה כל חדא חזי' ליה שרי
כמו ממלאה אשה קדרה כו' ולא דמי לחצייה של עפ"ם דע"כ בשעת טרחתו טרח גם
בשביל עפ"ם ובכה"ג אסור היכא דאפשר למפלג וא"ש דברי ר"ח דדוקא עגל אבל
בעיסה ללוש לא וכללא דמלתא היכא דחד טרחא הוא בעינן או דאפשר למפלג או דכל
חדא חזי' ליה פגון בכלבים דאפשר לפייסן הא לא"ה אסור והוא ברור ונכון: וראיתי
בשער המלה נראה מדבריו שמפרש חילוק התוס' דבהה' דרשב"א אין קפידא איזה פת
יקח לאכול משא"כ בחצי' של נכרי קפיד ולענ"ד ז"א דאם היו חולקים כפר נגד כפר
י"ל דגם העפ"ם לא קפיד איזו כפר יקח ועיין בש"ע א"ח סימן ת"ק לענין שני בהמות
של עפ"ם ושל ישראל והם שוות אף התוס' מחלקים ע"ד שפתי בתי דבההיא דרשב"א
פינן שעל כפר שנותן לאפות בתנור י"ל שזה הכפר יאכל היום שמי ימחה ביזו מהני בה

נְמִי טַעַמָא דְהִתְרָא דְרִשְׁבִּי"א שְׁהַפֵּת נֶאֱפָה יָפָה אָבֵל בְּחֻצְיָא שֶׁל עֲכוּ"ם לֹא מִבְּעֵינָא אִם עוֹשֶׂה רַק כֶּפֶר אֶחָד וְאוֹפֶה אוֹתוֹ דְּוֹדָאֵי טָרַח בְּשַׁל עֲכוּ"ם בְּיו"ט וְאָסוּר אֵלֶּא אֶפְיֵלוּ אוֹפֶה כַּמָּה כִּפְרוֹת מ"מ כִּיּוֹן שְׂאֵם יִרְצֶה יִקַּח מְחֻצָּה מִכָּל כֶּפֶר וְנִמְצָא שְׁבִכָּל כֶּפֶר וְכֶפֶר הוּא טוֹרַח בְּשַׁל נְכָרִי וְאָסוּר מ"מ שְׁפִיר פְּרִיָּה מְעִיסַת כְּלָבִים אַע"ג דְּהֵתֵם הֶרְשׁוֹת בְּיָדוֹ עַל כָּל כֶּפֶר וַיֵּשׁ לְהִתִּיר הָאֶפְיָ מ"מ הַלִּישָׁה יֵשׁ לְאָסוּר דְּלֹא שְׁיִיָּהּ דְּכָל חֲדָא חֲזִינָה לִיהּ וְכֵן בְּאַפְיָה אִם אוֹפֶה כֶּפֶר אֶחָד לְרוּעִים וְלְכָלְבִים יַחַד יֵשׁ לְאָסוּר לר"ח דְּדוֹקָא בְּעֵגֶל מִשׁוּם דְּאִין כּוֹזֵית בְּשֶׁר שְׂרִי הָא לֹא"ה אָסוּר כִּיּוֹן שְׂיֵשׁ בְּכָלֵל טָרְחָא זֹו בְּשִׁבִיל עֲכוּ"ם וְא"כ אִיָּהּ קְתָנִי נִעֲשִׂית בְּיו"ט דְּהַלִּישָׁה מְוֹתֶרֶת וּבְזָה מְיֻנָּשֵׁב מַה שְׁהַקְשָׁה בְּשַׁעַר הַמִּלָּה שֶׁם וְכֵן הַקְשָׁה מְהֵרָם שְׁיִיָּהּ דְּלִפִּי מַה שְׁחִילְקוּ הַתּוֹס' מֵאֵי פְּרִיָּה מְהֵרָה בְּרִייתָא דְּרוּעִים וְלִפִּי מ"ש מְיֻנָּשֵׁב הֵיטֵב דְּלִהּ חִילּוּקָא שְׁהֶרְשׁוֹת בְּיָדוֹ לְאָכּוֹל אוֹ זֶה אוֹ זֶה לִק"מ כִּמ"ש דְּמַלִּישָׁה פְּרִיָּה וְלִהּ חִילּוּקָא שְׁפִתְבוּ מִשׁוּם הוֹאִיל נִרְאָה נְמִי דֹא"ש דְּלְכָאוּרָה צ"ע עַל מַה שְׁפָסַק הָרַמְבַּ"ם דְּמִבְּשַׁל לְכָלְבִים אִינוּ לּוֹקָה מִשׁוּם הוֹאִיל וְלְכָאוּרָה מנ"ל הָא דְּהָא פְּלֻגְתִּיָּהוּ דְּרַבָּה וּר"ח אִינוּ אֵלֶּא בְּאוֹפֶה מִיּו"ט לְחוֹל דִּי"ל דְּלִמָּא מְקַלְעֵי אוֹרְחִים וַיִּצְטַרְּךָ הַיּוֹם לְתַת לָהֶם מִשָּׂא"כ בְּמִבְּשַׁל מְעִיקָרָא לְצוֹנְרָה הַכְּלָבִים שְׁמִזְזוּנְתוֹן עָלָיו דְּמַה"ט ס"ל לר"ע דְּאֶפְיֵלוּ נֶפֶשׁ בְּהֵמָה בְּמִשְׁמַע זֹו מִנִּין לְנוּ שְׁנֵאֲמַר הוֹאִיל וְאִי מִיְקַלְעֵי לִיהּ אוֹרְחִים יִתְּנוּ לְפָנֵיהֶם כִּיּוֹן דְּהַשְׁתָּא צָרִיקָא לְדִידִיָּהּ שְׁמַחְוִיב לְזוֹן אוֹתָם וּצ"ל דְּכִיּוֹן דְּמַסְקִינוּ דְּאֶפְשֶׁר לְפִיִּסוֹן בְּגַבְלָהּ שְׁפִיר אֶמְרִינוּ הוֹאִיל וְאִי לִפִּי מ"ש הַתּוֹס' דְּתַרִּי הוֹאִיל לֹא אֶמְרִינוּ מ"מ י"ל דְּאִינוּ לּוֹקָה הֵיכָא דְּאִית לִיהּ גַּבְלָהּ לְדִידִיָּהּ (וְלִכְּךָ לֹא נִקְטוּ פְּלֻגְתִּיָּהוּ בְּאוֹפֶה לְכָלְבִים דְּלֹא פְּסִיקָא לִיהּ דְּדוֹקָא בְּאִית לִיהּ גַּבְלָהּ מִשָּׂא"כ בְּמִבְּשַׁל לְחוֹל וְעִינֵין בִּפ"י שְׁפִתְבוּ וּבְעִיסַת נְכָרִים מִשְׁפַּחַת לָהּ בְּאֶנְכְּלִין הָאָסוּרִין כו' וְקַצְרִיתִי) דְּכִיּוֹן דְּאֶפְשֶׁר לְפִיִּסוֹן אוֹ הוֹאִיל וְאֶפְשֶׁר לְפִיִּסוֹן שׁוֹב שְׁפִיר אֶמְרִינוּ הוֹאִיל וְמִיְקַלְעֵי אוֹרְחִים וְזֶהוּ לְמַסְקָנָא מִשָּׂא"כ הַמְקַשָּׁה דְּלֹא אִסִּיק אֲדַעְתִּיָּהּ הָךְ דְּאֶפְשֶׁר לְפִיִּסוֹן א"כ לִיכָּא הוֹאִיל בְּזָה כִּיּוֹן דְּמִזְזוּנְתוֹן עָלָיו וְחִיּוּבָא רְמִי עָלֵיהּ לִיתְּנוּ לָהֶם וְכַחְצִיָּא שֶׁל עֲכוּ"ם דְּמִי וְעַכ"פ יִצָּא לְנוּ מִמַּה שְׁפִתְבוּ דְּלַעֲגִין דִּינָא הַלִּישָׁה בְּחֻצְיָא שֶׁל עֲכוּ"ם אָסוּרָה בְּיו"ט וּכְדָבְרֵי הַפ"י ז"ל וְעִינֵין בִּמ"ש הַפ"י דָּף כ"ג לְחַלְקָא בִּין לִישָׁה לְאֶפּוֹת וּבִין לִישָׁה לְבִשָּׁל וְהַדְּבָרִים צ"ע: וּבְמַה דְּכַתִּיבָנָא יֵשׁ לִיִּשְׁבַּב מַה דְּמִקְשִׁין הָעוֹלָם דְּבָרֵי הַתּוֹס' אֶהְדְּדִי דְּלִפִּי מ"ש בְּבִיצָה לְחַלְקָא דְּהָא דְּרִשְׁבִּי"א הֵיִינוּ פְּשֶׁהֶרְשׁוֹת בְּיָדוֹ לְאָכּוֹל אוֹ זֶה אוֹ זֶה וּבִפְסָחִים דָּף מ"ו גְּבִי כִּיּוֹן מִשְׁפָּחַת מִפְּרִישִׁין חֲלָה בְּטוֹמְאָה בְּיו"ט ר"א אוֹמֵר לֹא תִקְרָא לָהּ שֵׁם עַד שְׁתֵּאֱפָה הַקְשׁוֹ דְּהָא קִי"ל כְּרִשְׁבִּי"א מְמַלְאָה אֵשָׁה כו' מִפְּנֵי שְׁנֵאֱפָה יָפָה וְלִפִּי דְּבָרֵיהֶם בְּבִיצָה מֵאֵי קוֹשְׂיָא דְּהָא כָּאֵן אִין יָכוֹל לְאָכּוֹל רַק מְקַצְתוֹ וְכַחְצִיָּא שֶׁל עֲכוּ"ם דְּמִי דְּלֹא מְהַנִּי הָךְ דְּנֶאֱפִית יָפָה לְהִתִּירָה וְנִרְאָה דֹא"ש לִפִּי מ"ש הַתּוֹס' שֶׁם בְּסוּגָיָה דְּאִי בְּצַע מִכָּל חֲדָא שְׂרִי אַע"ג דְּהָיִי כַּחְצִיָּא שֶׁל עֲכוּ"ם מִשׁוּם תִּיקוֹן חֲלָה רַק הֵיכָא שְׁנוּטֵל מֵא' עַל כְּוֹלָן צ"ל הוֹאִיל וְאִי בְּצַע מִכָּל חֲדָא ע"ש וְא"כ שְׁפִיר קִשְׂיָא לָהּ דְּלַעֲגִין שְׁיִטּוֹל מֵאֶחָד עַל כְּוֹלוֹ שׁוֹב יֵשׁ לְנוּ לְהִתִּיר מִטַּעַמָא דְּרִשְׁבִּי"א דְּהָא בְּאֶמְתָּ כְּוֹלוֹ שְׁלוֹ הוּא וְהוּא יָכוֹל לְאָכּוֹל זֶה כְּמוֹ זֶה וְלִהְפָּרִישׁ הָאֶחָת וְהֵיִינוּ כְּדֹאֶמְרִינוּ לְקַמֵּן דְּבַעֲיָדְנָא דְּעִינֵילִי לְתַנּוּרָא כָּל חֲדָא חֲזִינָה לִיהּ וְא"כ שְׁפִיר יֵהָא מְוֹתֵר לְאֶפּוֹת אִי שְׁפּוֹפוּ לִיטּוֹל אֶחָד עַל כְּוֹלָן וְטָרַח בְּדָבָר שְׂאִינוּ רְאוּי לְאָכִילָה מִכָּל מְקוֹם מְוֹתֵר מִטַּעַמָא דְּרִשְׁבִּי"א דְּהָא יָכוֹל לְאָכּוֹל כָּל חֲדָא: וּבְהֵכִי מְתִינָשֵׁב לַעֲנ"ד מ"ש הַתּוֹס' שֶׁם בְּד"ה הוֹאִיל כו' וּר"י מְקַשָּׁה דְּהָא כִּי נְמִי בְּצַע מִכָּל חֲדָא אָסוּר לְאֶפּוֹת דְּהָיִי כְּמוֹ חֲצִיָּא שֶׁל נְכָרִי כו' וְלְכָאוּרָה דְּקוֹשְׁיָתוֹ קָאֵי עַל פִּי הַרְשִׁבִּי"א דְּלַעֲלִי

מינייה ולכאורה אש"ס גופה קשה דהא לקמן אמרינו דרבה ור"ח במחלוקת ר"א ור"י דר"א סבר אמרינו הואיל כו' וע"כ היינו הואיל ואי בצע כו' כמ"ש רש"י שם (וכ"כ הר"י לעיל שהקשה בלא הואיל דכל חדא כו' יכול לעשות ע"י הטלה לצונן א"כ תיקשי ליה דאף אי בצע מפל חדא אסור דה"ל פחצי' של עפוי"ם ולפי מ"ש י"ל דבלא דברי הרשב"א על הש"ס גופה לא הוי מצי להקשות דהנה מפרשינו איפכא דמתניתין דמתיר לאפות היינו אי בצע מפל חדא ואי משום דהוי פחצי' של עפוי"ם מ"מ מותר מטעם הואיל דאי בעי בצע מאחת על פולן ונה שרי מטעם ממלאה אשה התנור פת שנגאפה יפה דהא יכול לאכול זה או זה ובה מדוקדק טפי לשון הש"ס דקאמר ע"כ לא קאמר ר"א דאמרינו הואיל אלא דבעידנא דעיילא כו' משמע דאף בכה"ג מטעם הואיל הוא דשרי ורש"י פירש דבאמת ההיתר הוא בלא הואיל דבכל חדא איפכא למימר זו לא תהא לחלה והוא דחוק דהלשון משמע דמטעם הואיל אתינון עלה ולפי מ"ש נחא דהכא מיירי דבצע מפל חדא וההיתר ע"י הואיל אי בעי הנה נוטל מאחת על פולן ושפיר מהני הך הואיל שאז הנה יכול ליטול או זה או זה ושרי מטעם דרשב"א משא"כ הואיל ומיקלעי אורחים שהוא מחוסר מעשה דהא אפתי לא זמנין ועיין לקמן דף ס"ד דבמחוסר מעשה גם רבה מודה אלא דס"ל דוקא מחוסר מעשה גדול כגון מילה ע"ש ור"פ דדחי דאין הוכחה מר"א ס"ל דאף הואיל דאורחים הנה מחוסר מעשה קצת ודוקא הואיל דבעידנא דעיילא כו' דלא מחוסר מעשה כלל ורב שישא בריה דר"א דחי להיפך דע"כ לא קאמר ר"י דלא אמרינו הואיל אלא משום דאיפכא חדא דלא חזיא לא לדיניה ולא לאורחים.

וא"כ אף פשיטה רוצה ליטול אחד על פולן דיכול לאכול זה בלא זה מ"מ סבירא ליה דאין להתיר מטעמא דרשב"א א רק מטעם ב' שכתבו התוס' דאי מקלעי אורחים וכאן דלא חזי כלל אין להתיר אף נוטל מא' על פולן מטעם זה ומכ"ש דאין להתיר בצע מפל חדא מטעם הואיל אף כ"ז אם נפרש דמיירי פלוגתייהו בבצע חדא וההיתר משום הואיל דאי בעי מאחת על פולן משא"כ נפרש דרשב"א דנוטל מא' על פולן מיירי א"כ קשה ל"ל הואיל כלל דהא מותר מחמת דרשב"א דהא בנוטל א' על פולן יכול לאכול או זה או זה וכמו שהקשו התוס' לעיל וצ"ל כתירוץ ר"י דדוקא בתנור אבל ע"ג גחלים לא וא"כ שפיר מקשה ר"י דהא הוי כמו עיסה שחצי' של נכרי כו' והוא דבר נאה ומתקבל בפירוש דברי התוס' וא"ש מה שיש לדקדק על תירוץ ר"י דמיירי באפי' ע"ג גחלים דהא בש"ס קאמר לישנא דבעידנא דעיילא לתנורא משמע דבנגאפה בתנור מיירי ולפי מ"ש י"ל דר"י מפרש כן לפי הס"ד וכפי' הרשב"א אבל בסוף הסוגיא מתפרש כמ"ש דמוקי לה בבצע מפל חדא דאין בידו לאכול פולו ובכה"ג לא מהני התיירא דרשב"א כמ"ש התוס' בביצה וממילא דשפיר מיירי בנגאפה בתנור וכמ"ש והוא נכון לענ"ד ועיין בדברי רש"ל בחכמת שלמה ובתשובה שהוכיח מדברי התוס' אלו דמצרף בסל צריף או שיהנה נוטל א' על פולן או יבצע מפל חדא ולא שיבצע מאחת פרוסה ויפריש על פולם ובתשובה אחת פתבתי שלענ"ד אין הכרח מזה וכתבתי לפרש דעת התוס' ועיין ביו"ד סי' שכ"ג בש"ף ס"ק ה' ובט"ז סימן שכ"ד ס"ק ט"ו מ"ש שם על דברי תשו' מהרי"ו בעיסה שנתבשלה טרם שהורמה חלמה ואי"ה יתבאר מזה בחלק יו"ד ואין פנאי להאריך פעת: דברי חותנך הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד שאלה נא אמר אפרים זה לא כפיר גרפס בשם הגאון החסיד מוה' זלמן זללה"ה מק"ק ווילנא יע"א דברים נפלאים נושאים חן בעיני כל

רואייהם ונתתי פני לעיני קצת בדבריו ו"ל בכדי ליישב דברי הראשונים ממה שהקשה עליהם פאשר אמרו חז"ל אם הראשונים כו' ופן ישפחו ממני הדברים אשר ראו עיני אמרתי לרשום אותם בספר זכרון לפני מה שעלה בידי דרך העברה ולעת הפנאי אשימה עיני עליהם היעמדו דברי אם לא את זה חזיתי בספר המכונה תולדות אדם בחלק ב' דף א' תמה על רש"י והרד"ק בפירוש הפתוב בכתוב וכל ברבים תלכנה מים דהו"ל לפרושי עפ"י האמור בסוטה ומים שותתין על ברפיו חוזר ופירש"י מ"ח מפני היראה הרי שע"י חרדה מקלח מ"ר ע"ש באנרף ולענ"ד אין משם ראיה שיבא הטלת מים מחמת חרדה רק עיקרא דמלתא נקט ומים שותתין שמתחת חרדה נעדר ממנו פת הקליות למרחוק רק המים שותתין ויורדין דכה"ג אשפסון בחולין דף ל"ח פאן בשותתין פאן במתניתין ופירוש בערוף דכשהוא בלא פת אז היא שותתית ועינין בברכות דף כ"ב הנה עומד בתפילה ומים שותתין על ברפיו היינו שלפי שהוא מעציר עצמו מחמת התפילה אין המים מזנקין רק שותתין עינין בנדה דף נ"ט ע"ב אמר שמואל במזנקת ופירש"י במקלחת כיון דנפק בקליות פי אורחיה כו' אבל שותתת אידי דאוקמה נפשה הוא אבל מ"מ אין הכרח שתהא החרדה גורמת להטיל מים רק דכשהוא בא לידי הטלת מים אין יורדין בגבורה ומקלחין כדרךן רק שותתין ועינין בספרי הובא בגלגוט שופטים שם איתא ומים יורדין בין ברפיו וטפי הוי מסתבר לפרושי בש"ס שם ומים שותתין על ברפיו דהיינו שהוא מזיע מאימת החרבות וע"ד הפתוב וכל ברבים יוש ראיה דע"י חרדה מיהר הצועה להפתח ממגילה דף ט"ו ותחתלתל המלכה א"ר ירמיה שהוצרכה לנקבים וגם למ"ד שפרסה נדה אמרינו בנדה דבעתותא מרפא אף מ"מ אין מקום קושיא על רש"י והרד"ק דלישנא דקרא דקאמר וכל ברבים תלכנה מבואר שהברכים הם המוליכין המים דאל"כ הו"ל ועל כל ברבים ילף המים או ומפל ברבים ילף כו' ולשון תלכנה מורה להדיא דקאי על הברכים עצמם: עוד ראיתי שעמד על דברי רש"י ותוס' בר"ה דף י"ח דמברכות דף מ"ח מוכח דאבני ורבא בני גילי דהדדי הוו בימי חורפי עמדותי ג"כ ע"ז ושוב מצאתי בסדר הדורות שעמד בזה והארף הרבה אף אומר אני דהא דהגאון ו"ל דקטנותא היא שהרי כפי המבואר בספור תהלות הגאון ו"ל הנה ספר בה"ג שגור על פיו ובבה"ג הגנוסחא אבני ורבא בר חנן הוי יתבו קמיה דרבה א"כ לק"מ ומצאתי בס' מחזיק ברכה סי' קצ"ט שכתב פן בשם המאירי כת"י פגוסחת בה"ג ועיי"ש שעל קושיא זו עמד ג"כ בספר מקראי קודש: עוד שם בענין מ"ש על לשון הר"ן לא ישהה בין אכילה לחברתה בכא"פ באמת לשון הר"ן הוא לשון הש"ס בפסחים דף קי"ד ע"ב ואחר לשון זה נמשכו הטור והש"ע סימן תע"ה וכן הוא בלשון התוספות דכריתות דף י"ד ע"ב אם הפסיק בין אכילה לאכילה כו' ויפה כתב המג"א והפר"ח שאין הלשון מדוקדק ומ"ש ראיה מהך דעשרת ימים שבין ר"ה כו' ודאי דאיכא דלא דייק ונקט פי הך לישנא וכה"ג אשפסון בסוטה דף יו"ד אמר ר"ש החסיד בין פתפיו של שמשון ששים אמה דכתיב וישם על פתפיו ופי' רש"י כשיעור פתפיו אלמא דלישנא דבין פתפיו פולל גם הפתפיים עצמם דהא בקרא על פתפיו פתיב ועינין בזבחים דף נ"ד אמרי גיתתי בי' קליל דכתיב ובין פתפיו שכן ופירוש רש"י וקרא בין פתפיו קאמר אלא משום דהך לישנא איכא לפרושי גבוהים מן בין הפתפיים וקרא בין פתפיו קאמר אלא משום דהך לישנא איכא לפרושי שכולל גם הפתפיים אף אעפ"י דלפעמים לא דק ואקרי וכתב כה"ג ועד"ז הוא ג"כ לשון

הַבְּרִיָּתָא דְפִסְחִים ג"כ אָבֵל מ"מ בְּמָקוֹם שְׂאִין הֶכְרַח אִין לְהוֹצִיא הַדְּבָר מִפְּשׁוּטָן דְּאֵם
לְאוּ שְׂמַצִּינוּ בִּש"ס שְׂשִׁיעוֹר כְּבֵא"פ הוּא מִתְחַלֵּת אַכִּילָה רֵאשׁוּנָה כּו' הֵינּוּ מִפְּרִשִׁין בֵּין
אַכִּילָה לְחֻבְרָתָה כְּפִשׁוּטוֹ דְּהֵינּוּ בֵּין סוּף אַכִּילָה זֵו לְהִתְחַלֵּת אַכִּילָה זֵו וְכִדְאָמְרִינּוּ כה"ג
בְּבִרְכוֹת פְּמָה יִשְׁקָה בֵּין תְּפִלָּה לְתַפְלָה כְּדִי שְׂתַתְּחוּנְן כּו' וּפְשִׁיטָא שְׂאִין שְׂשִׁיעוֹר הַתְּפִלָּה
עֲצָמָה בְּזָה הַפְּלֵל וְכוּ בְּעִירוּבִין וּבְלֵבֵד שְׁלֵא יְהֵא בֵּין קְנָה לְחֻבְרָו ג"ט וּבְחֻגִיגָה בֵּין רְקִיעַ
לְרְקִיעַ וְכֵהֵנָּה רַבּוֹת עֲצָמוּ מְסַפֵּר וּבְלִשׁוֹן הַפּוֹסְקִים שְׁקֵיָה בֵּין בְּשֵׁר לְגַבִּינָה פְּלָלוּ שְׁל דְּבָר
שְׂפִשְׁטוֹת הַלְּשׁוֹן אִינוּ בָּא לְכָלוֹל הָעֲנָנִין רַק לְפַעֲמִים לֹא דַק בְּלִישְׁנָא פֶּאֶשֶׁר פְּתַבְתִּי וְכוּ
בְּהָא דְפִסְחִים פֶּרְק תְּמִיד נִשְׁחַט בֵּין אֶצֶל לְאֶצֶל טְעִין אַרְבַּע מְאָה גְּמָלִי כּו' מִשְׁמַע קֶצֶת
דְּגַם תִּיבָה אֶצֶל בְּכָלֵל וְהוּא ג"כ שְׁלֵא בְּדַקְדּוּק דְּהוּ"ל לְמִימַר מֵאֶצֶל לְאֶצֶל וּמ"מ יָפָה אָמַר
הַגָּאוֹן ז"ל פְּלַפִּי מִי שְׂרָצָה לּוֹמַר בְּדַעַת הָר"ן לְדִינָא שְׂיִסְבּוֹר דְּאִין הָאֶכִּילָה מְצַטְרַפַּת
דְּוִדָּאִי אִין זֵה דַעַת הָר"ן פְּלֵל רַק לִישְׁנָא דְש"ס דְּפִסְחִים נִקְט וְלֹאוּ דְוּוּקָא נִקְט כְּמ"ש
בְּמַג"א וּפְר"ח גַּם פִּי הָרְאָיָה מְהֵף דְּאֵלוּ עֲשָׂרַת יָמִים כּו' אִין כ"כ רְאָיָה דְּהֵתָם לִיפֵא
לְמִיטְעִי בֵּינּוּ דְבִהֲדִיָּא קְאָמַר אֵלוּ עֲשָׂרַת יָמִים מִשְׁא"כ הֵכָא דְלֹא הוּ"ל לְמִינְקֻט בְּהֵיָא
לִישְׁנָא דְפִשְׁטוֹת הַלְּשׁוֹן מוֹרָה לְהִיפָף אִף בֵּינּוּ דְאֶשְׁכַּחַן בִּש"ס דְּכָרִיתוֹת בְּהֲדִיָּא דְשִׁיעוֹרָא
דְּכְבֵא"פ הוּא מִתְחַלֵּת אַכִּילָה הַלְּחִץ זֵו הַדְּחַק מְכָרִיחַ אוֹתְנּוּ לְפָרֵשׁ כֵּן גַּם לְשׁוֹן זֵה וּבְאֶמַת
אִינוּ מְדוּקְדָּק וְהַש"ס וְהַפּוֹסְקִים סְמָכוּ בְּזָה עַל הַמְּפּוֹרָשׁ בְּמָקוֹם אַחַר וְכוּ צָרִיף לְדַחֵק
בְּלִשׁוֹן הַש"ע א"ח ס' תְּרִי"א ס"ז מְאֶכִּילִין אוֹתוֹ כְּשִׁנִּי שְׁלִישׁ בְּמִצְחָה בֵּינֵינוּ וַיִּשְׁהוּ כְּדִי
אַכִּילַת אַרְבַּעָה בִּיצִים כּו' וַיִּשְׁקוּהוּ פְּחוֹת מְאוֹתוֹ שְׂשִׁיעוֹר וַיִּשְׁהוּ בֵּין שְׂתִיָּה לְשְׂתִיָּה כְּדִי
אַכִּילַת ד' בִּיצִים כּו' וְצָרִיף לְפָרֵשׁ ג"כ דְלֹאוּ דְוּוּקָא קְאָמַר דְּבִאֶמַת א"צ לְשִׁהוֹת שְׂשִׁיעוֹר
הַזֵּה כ"א ע"י צִירוּף הַשְּׁנִי שְׁלִישִׁי בִּיצִים שְׂאָכַל וּשְׁלִישׁ בִּיצָה פְּחוֹת מְעַט שְׂאָכַל בְּאַחְרוֹנָה
וְעֵינִן בֵּא"ח ס' שְׁמ"ה ס"ק ב' דְּמִפְּרֵשׁ מ"ש הַרְמַב"ם מְוַקֵּף ד' מְחִיצוֹת וּבִינֵיהֶם ד"ט
כְּוֹנְנָתוֹ עַד עוֹבֵי הַפְּתִלִּין וְהַמַּג"א שָׁם ס"ק א' וּס"ק י"ט בְּשֵׁם הַב"ח מְדַיִיק מְזָה דְאִין עוֹבֵי
הַמְּחִיצוֹת מְצַטְרַפִּין: שָׁם דָּף י"ג הַקְּשָׁה עַל הַרְמַב"ם בְּעֲנָנִין עִירוּבֵי תְּבִשְׁלִילִין מְבִיצָה דָּף ו'
בְּעוֹבְדָא דְרַבִּינָא הוּי יַתִּיב קַמְיָה דְרַב אֲשִׁי כּו' וְרַב אֲשִׁי לֹא הֵיָה בְּזָמַן שְׂמַקְדָּשִׁין עַפ"י
הָרְאָיָה שְׁהָרִי בְּיוֹם שְׁמַת רַבָּא נוֹלַד רַב אֲשִׁי וְזָמַן קִידוּשׁ הָרְאָיָה הֵיָה עַד אַבְיִי וְרַבָּא וּמ"ש
לְתַרְץ ע"פ מ"ש עַל הַרְמַב"ם בְּהַקְדָּמָתוֹ דְרַב אֲשִׁי קִיבֵל מְרַבָּא דְאִיהוּ גֵרַם בְּיוֹם שְׁמַת
רַבָּה נוֹלַד רַב אֲשִׁי וְלַעֲנֵד לִיתָא לְהָף גֵרַסָּא דְהָא אָמַר הֵתָם בְּיוֹם שְׁמַת רַב יְהוּדָא נוֹלַד
רַבָּא וּא"כ א"א לְגֵרוֹס רַבָּה דְרַבָּה וְדָאִי הֵיָה בִּימֵי ר"י עֵינִן בְּב"ק דָּף צ"ז א"ל רַבָּא לְר"י
וְכַתְּבַּב סְדֵר הַדּוֹרוֹת שְׂצָרִיף לְגֵרוֹס רַבָּה וְעֵינִן עוֹד שָׁם דְּמוּכַח דְרַבָּה הֵיָה עִם ר"י שְׁהָרִי
ר"י מֵת בְּזָמַן אֶחָד עִם ר' יוֹחָנָן וְרַבָּה מְצִינוּ בְּסוּף פְּתוּבוֹת שְׂשִׁלְחוּ לוֹ אֶחָיו יֵשׁ לָף רַב
וּמְנוּ ר"י וְע"ש עוֹד דְר"י הֵיָה רַבּוֹ וּכ"כ הַתּוֹס' בְּעִירוּבִין דָּף כ"ב ד"ה קְרַקְפָּנָא דְמְצִינוּ
בְּכַתְּבוֹת דָּף קי"א שְׂרַבָּה הַלָּף לֹא"י לְלַמּוֹד תּוֹרָה לְפָנֵי ר"י אִף הָרִיטְב"א שָׁם מְפָרֵשׁ
מֵאִי דְקָאֻמַר קְרַקְפָּנָא כּו' דָּרָף צַחוֹת הוּא ע"ש וְגַם הֵהוּא דְכַתְּבוֹת לֹא מְכָרְעָא שְׁהַלָּף
רַבָּה לֹא"י וְאִין לְהַאֲרִיף וְהֵנָּה הָר"ן וְהָרִיטְב"א הִבִּיאוּ בְּשִׁיטָה מְקוּבָצָת הַקְּשׁוּ עַל הַרְמַב"ם
מִמִּימָרָא דְרַבָּא גּוּפָא דְאָמַר הָא מִילְתָּא דְמִתְנָה עַל ע"ת אַע"ג דְּבִנְזַמְנוּ הֵיָו בְּקִיָּאִין בְּקִבִיעָא
דִּנְרְחָא וְהֵנָּה בְּרַמְב"ם הַלְּכוֹת קִידוּשׁ הַחוֹדֵשׁ אִיתָא דְעַד יְמֵי אַבְיִי וְרַבָּא הֵיָו מְקַדָּשִׁין ע"פ
הָרְאָיָה וְעֵינִן בְּסִפְרֵי מַחְזִיק בְּרַכָּה ס' שצ"ג וְסִימָן תַּק"כ"ז דְעַד וְעַד בְּכָלֵל וְרְאָיָה מְדַאֲמְרִינּוּ
בְר"ה דָּף כ"א רַבָּא צִיִּים תְּרִי יוֹמָא זִימְנָא חֲדָא אִישְׁתַּכַּח כְּוֹנְתִיָּה עֵי"ש וּבְאֶמַת רְאָיָה זֵו

פֶּתַח גַּם הַרְלַב"ח בְּאַגְרַת הַסְּמוּכָה וְהָרָא"ש כ' ג"כ פְּדָבְרֵי הָר"ן וְהָרִיטְב"א לְעֵינֵי אִם יֵשׁ
לְעֵשׂוֹת בֹּא"י שְׁנֵי יָמִים ר"ה פְּדָבְרֵי הָרִי"ף מְדַאָּסֵר רָבָא בִּיצָה לְבָנֵי דִּוְרוּ שְׁהִי בְּקִיָּאִים
בְּקִבְיָעָא דִּינְרָחָא כּו' וְרִאִיתִי שְׁדָבְרֵי הָרָא"ש מְבֹאָרִים יוֹתֵר בְּדָבְרֵי הָרַמְבַּ"ן בְּמִלְחָמוֹת
רִישׁ בִּיצָה שְׁפֶתַח שְׁלֹדָבְרֵי רַבִּינוּ אֶפְרַיִם שְׁחֹלֵק עַל הָרִי"ף א"כ גַּם בִּיצָה מִןתְּרַת וּמִנִּיחַ
ע"ת וּמִתְנָה גַּם בֵּר"ה שְׁהָרִי פִּירֵשׁ רָבָא טַעְמוֹ שֶׁל בִּיצָה מְשׁוּם תְּקֻנַּת רִיב"ז כּו' וּכְבָר
בְּטָלָה בִּימֵי הַלֵּל בֵּר"י הַנְּשִׂיא וּב"ד שְׁתַּקְּנוּ לְמִנּוֹת עַפ"י הַחֲשָׁבוֹן וְכִינּוֹן שְׁפָן רַבִּינָא וְרַב
אֲשִׁי לְמָה אֶסְרוּהוּ כּו' וְרָבָא גּוֹפִיָּה בְּיוֹמֵיהּ הִתְקִין פְּדָאָמֵר ר"ז לְעִיל דְּהָאִידְנָא דִּינְדְעִינוּ
בְּקִבְיָעָא דִּינְרָחָא וְהִינּוּ יְדִיעָה שֶׁל תְּקֻנָּה זוֹ פְּדָקְאָמֵר דְּהָאִידְנָא יְדְעִינוּ וְאִילוּ קוֹדֵם הִתְקַנְּהָ
שַׁעפ"י הָעֵדִים מְקַדְּשִׁין אֵין אָדָם יוֹדֵעַ בְּקִבְיָעָא דִּינְרָחָא אֱלָא בְּקָרוֹב מְקוֹם עֵי"ש וְהִנֵּה
רְאִיתִי הָרַמְבַּ"ן בְּרוּרָה מְהָא דר"ז דֹּאע"ג דר"ז הָאֲרִיף יָמִים הִרְבֵּה מ"מ וְדָאִי דִּנְחַח נִפְשִׁיָּהּ
קַמֵּיהּ דְּרָבָא פְּדָאָמֵרִינוּ בְּמַגִּילָה דָּף ו' דְּאָמֵר רָבָא וּמִי אִיפָא מ"ד דְּרַקַּת לָאו טְבָרָא כּו'
וְהָרִי בְּזִמְן ר"ז עכ"פ בְּסוּף יָמָיו הָיוּ בְּקִיָּאִין בְּקִבְיָעָא דִּינְרָחָא פְּדָמִינִי הָרַמְבַּ"ן וְא"כ ע"כ
מ"ש הָרַמְבַּ"ם עַד אַבְיִי וְרָבָא הִינּוּ עַד וְלֹא עַד בְּכָלֵל וּבְכַדִּי לִינְשַׁב דַּעַת הָרַמְבַּ"ם הִנֵּה
נִלְעַנ"ד עַפ"י מֵאִי דְּאָמֵרִינוּ בְּפִסְחִים דָּף נ"א ע"ב א"ל רַב סְפָרָא לר' אָבָא פְּגוֹן אָנּוּ
דְּבָקִיָּאִין בְּקִבְיָעָא דִּינְרָחָא בְּיָשׁוּב לָא עֲבִידְנָא כּו' וְהַתּוֹס' שֵׁם גּוֹרְסִין פְּגוֹן אָנָּא כּו' וְלֹא
בְּסוּד הָעֵבֹוֹר קֹאָמֵר דְּהָא בְּנֵי בָּבֶל בְּקִיָּאִי בְּקִבְיָעֵי דִּינְרָחָא וְעָבְדוּ תְּרֵי יוֹמֵי אֱלָא מְפָרֵשׁ ר"ת
שְׁהִיָּהּ בְּמְקוֹם שְׁשִׁלּוּחֵי ב"ד מַגִּיעִין כּו' ע"ש וְדָבְרֵי הַתּוֹס' הָאֵלוּ מְפוֹרְשִׁין יוֹתֵר בְּסוּפָה
דָּף מ"ג וְשֵׁם בְּדָבְרֵיהֶם הִגְרָסָא א"ל רַב סְפָרָא לְרָבָא כּו' וְלֹא כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ בְּקוּנְטֵרְס שְׁהִיָּהּ
בְּקִי בְּסוּד הָעֵבֹוֹר דְּמְפָל מְקוֹם אָסוּר פְּדָפְרִישִׁית אֱלָא מְפָרֵשׁ ר"ת דְּהִינּוּ דְּאִירִי הִיכָא
דְּמָטוּ שְׁלוּחֵי תְּשָׁרִי כּו' וְעֵינֵי מ"ש אֵא"ז מְהַרְשָׁ"א ו'ל בְּפִסְחִים וּבְאָמַת לַפּמ"ש הַתּוֹס'
בְּסוּפָה נִיחָא וּכְבָר עָמַד בְּזָה בֵּס' יְד דָּוִד עֵי"ש וְהִנֵּה מ"ש בְּשֵׁם רִש"י לָא נִמְצָא פֶן בְּרִש"י
שְׁלִפְנֵינוּ וּכְפִי הִגְרָסָא שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' בְּסוּפָה דֹּא"ל ר"ס לְרָבָא וּלְפִי פִירוּשׁ הַקּוּנְטֵרְס
שְׁהִבִּיאוּ הַתּוֹס' מוֹכַח דְּבִזְמַן רָבָא לֹא הָיוּ מְקַדְּשִׁין עַפ"י הָרִאִיָּה בֹא"י דֹּא"כ פְּשִׁטָא מֵה
יוֹשִׁיעֵנוּ זֶה שְׁהוּא בְּקִי בְּסוּד הָעֵבֹוֹר אַע"כ דְּכָבֵר הָיוּ מְקַדְּשִׁין גַּם בֹּא"י עַפ"י חֲשָׁבוֹן וּמֵה
שְׁהִקְשׁוּ בְּתוֹס' דְּהָא מ"מ בְּנֵי בָּבֶל עָבְדוּ תְּרֵי יוֹמָא פְּדָאִיתָא בְּבִיצָה נִלְעַנ"ד בְּדַעַת רִש"י
דֹּס"ל שְׁבַתְּחַלַּת תִּיקוֹן הָעֵיבֹוֹר שֶׁל ר' הַלֵּל לְקַדֵּשׁ עַפ"י הַחֲשָׁבוֹן לָא הִנֵּה בְּנֵי ח"ל בְּקִיָּאִין
בְּחֲשָׁבוֹן וּג"כ הִנֵּה עוֹשִׂין הִי"ט ע"י שְׁלוּחִים כְּמוֹ בְּזִמְן קִידוּשׁ הָרִאִיָּה (וּבְהַכִּי א"ש הָא
דֹּר"ה רָבָא הָנוּ יְתִיב בְּתַעֲנִיתָא כּו' זִימְנָא חֲדָא אֲשַׁתְּכַח פְּנוּתִיָּה אַע"ג דְּבִימֵי רָבָא כְּבָר
בְּטַל קִידוּשׁ עַפ"י הָרִאִיָּה מ"מ י"ל דְּבָנֵי ח"ל שְׁהִיוּ נוֹהֲגִין ב' יָמִים ר"ה עַפ"י קְבִיעוֹת
הַחֲדָשִׁים הַפְּשׁוּטִים אֶחָד מְלֹא וְאֶחָד חֹסֵר לְפִי שְׁלֹא הָיוּ בְּקִיָּאִין בְּחֲשָׁבוֹן שְׁמֹסֵר ר' הַלֵּל
וְעַפ"י חֲשָׁבוֹן ר' הַלֵּל יֵשׁ כְּמָה דְּחִיּוֹת אֲד"ו וּמוֹלָד גִּטְר"ד וְכִיּוּצָא עֵינֵי בְּרַמְבַּ"ם פֶּרֶק מֵהַל'
קוה"ח וְלִכְּן פְּשָׁבֵאוּ הַשְּׁלוּחִים הַגִּידוּ שַׁעפ"י חֲשָׁבוֹן א"י הַקּוֹבֵעַ ר"ה הָעֵינִיקְרִי יוֹם הַב'
שְׁנֵהֲגוּ בְּנֵי ח"ל וְהִינּוּ דְּקֹאָמֵר אֲשַׁתְּכַח פְּנוּתִיָּה וְלִכְּן נִלְעַנ"ד דְּבִזָּה הַזְּמַן שְׁהַחֲשָׁבוֹן מְסוּר
בְּיָדֵינוּ עַל בְּוִרְיוֹ א"צ לְנֵהוּג כָּלֵל חוּמְרָא בִּיּוֹה"כ שְׁנֵי יָמִים אַף בְּלֹא חֲשֵׁשׁ סְכָנָה
וְהִירוּשְׁלָמִי הַנְּצָרָף לְחֲשֵׁשׁ סְכָנָה מְשׁוּם דָּאז הִנֵּה מְקוֹם לְסַפֵּק מִשָּׂא"כ עַתָּה וְצ"ע לַעַת
הַפְּנֹאִי) וְלִכְּן רַב סְפָרָא שְׁהִיָּהּ בֹּא"י וְהִלָּף לְבָבֵל וְהִנֵּה הַחֲשָׁבוֹן מְקוֹנָפֵל בְּיָדוֹ שְׁאֵל לְרָבָא
פְּגוֹן אָנָּא דִּינְדְעָנָא כּו' וְאַע"ג דְּשָׂאָר בְּנֵי ח"ל עָבְדוּ תְּרֵי יוֹמֵי הִינּוּ מְסַפִּיקָא וְהָא דְּאָמֵרִינוּ
בְּבִיצָה וְהָאִידְנָא מ"ט עָבְדִּינוּ תְּרֵי יוֹמֵי דְּשַׁלְּחוּ מִתָּם הַזְּהָרוּ כּו' זֶה הִנֵּה בְּסוּף יָמֵי חַכְמֵי

הגמרא שפסק ב"ד קבוע בא"י שישלחו שלוחים ונמסר החשבון לחכמי בבל וח"ל ולכן הוצרכו לשלוח להם אז שיהא נזקרים במנהג אבותיהם וזה נ"ל מלשון הרמב"ם פ"ה מהל' קה"ח הל' ג' שכתב ומאמתי התחילו כל ישראל לחשוב בחשבון זה מסיק הגמרא בעת שחרכה א"י ולא נשאר שום ב"ד קבוע אבל בימי חכמי המשנה וכן בימי חכמי הגמרא עד ימי אב"י ורבא על קביעות א"י היו סומכין עכ"ל ואפשר לפרש לשון זה שעד ימי אב"י ורבא ועד בכלל וה"ה להלן עד סוף ימי רבינא ורב אשי שהיו סוף חכמי הגמרא על קביעות א"י והיינו אעפ"י שפבר הפסיק קה"ח עפ"י הראיה מ"מ היו שולחין שלוחיהן להודיע להם הקביעות שקבעו עפ"י חשבונם ולא חשבו חשבון זה הב"ד שבח"ל אבל בסוף חכמי הגמרא דהיינו סוף ימי רב אשי התחילו לחשב כל ישראל גם אותן שבח"ל בחשבון זה לפי שלא היה ב"ד קבוע בא"י שישלחו שלוחים אבל מ"מ עכ"פ היה שם ב"ד שיקדשו החדש עפ"י קביעות החשבון כמ"ש הרמב"ם שם בסוף הפרק שגם קביעות החשבון תלוי בא"י והיינו דנקט מעיקרא סוף חכמי הגמרא ומסיים באב"י ורבא אע"ג דאמרין רבינא ורב אשי סוף הוראה וגם הרמב"ם בהקדמתו כתב בעצמו שרבינא ור"א הם סוף חכמי הגמרא וזה כמ"ש דבסוף חכמי הגמרא התחילו כ"י לחשוב בחשבון זה ולא מחמת שהודיעו להם מא"י מה שא"כ קודם לזה אף אחר תקנת הלל לחשב עפ"י חשבון היו סומכין על קביעת א"י שהודיעו להם שפ"ה עלה בחשבונם ואז אפילו במקומות בח"ל אף שיש מהם שפבר היה מקובל בידם סוד העבור פגון במקומו של ר"ז ור"ס אעפ"כ היו עושין ב' ימים פמקדם פינן שרוב המקומות שבח"ל היו מצפים על ביאת שלוחים להודיע להם קביעת א"י.

ועפ"ז יתבאר פנונת הש"ס בביצה דאמר ר"ז פנותיא דר"א מסתברא דר"ז היה סובר פינן דחזינו דאף במקומות הבקיאים בסוד העבור עדיין עושין ב' ימים כשאין השלוחין מגיעין שם ע"כ דהלל וב"ד הכי תקון שיהא חק קבוע לדורות לבני ח"ל שלא לסמוך על חשבונם ויעשו ב' ימים מד"ס פיום ארוך ואב"י אמר פנותיא דרב כו' ואילו מטו שלוחים ר"ל אותן שלוחים המודיעים קביעות א"י עפ"י חשבונם עבדינן חד יומא אלמא שאינו חק קבוע לדורות וע"ז פריף והשתא דידעין בקביעא דירחא מ"ט עבדי תרי יומא ר"ל השתא בסוף ימי רב אשי דכברהתחילו כל בני ח"ל לסמוך על חשבונם ואין בני א"י שולחים שלוחים כלל א"כ מה לי א"י מה לי ח"ל דהכל על חשבון אחד אנו סומכין לזה אמר משום דשלחו מתם כו' ולכן האידנא בטר דשלחו מתם ס"ל להרמב"ם דאין לו להתנות מטעם שכתב ה"ה ואע"ג דביצה מותרת היינו מטעם שכתב הד"מ בא"ח סי' תקכ"ח והלח"מ ועובדא דרב אשי ורבינא הוי קודם דשלחו מתם ועדיין לא פסקו ביאת השלוחים מא"י ונהוג ברוב המקומות שגני ימים משום ספק קביעות א"י והי' מועיל תנאי כדרבא כנלענ"ד וצ"ע ליישב שאר לשון הרמב"ם באותו פרק דמשמע דיציאת השלוחין לא היה אלא בזמן הראיה לבד גם צ"ע דהרמב"ם סוף הל' עירובין כתב בסתם דמניח עירובי חצירות על תנאי ולא הנפיר דבזה"ז אין מועיל וכמ"ש בהל' יו"ט וצ"ל שפמ"ה על מ"ש בהל' יו"ט וצ"ע: דברי הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד הלכות יו"ט שאלה נב מי ששכח להטביל פלי חרס קודם יו"ט והוא צריף אליה ב"ט מה דינו אם רשאי להטבילו ב"ט או לא: תשובה פדי לברר הדין צריף אני לברר סוגיית הש"ס בביצה דף י"ח דאמרין חל להיות י"ט אחר השבת כו' וב"ה אומרים פלים מלפני השבת ואדם

בְּשֵׁבַת וְאֶמְרִינוּ עֲלֶיהָ דַּכ"ע מִיֵּהֵת כְּלֵי בְּשֵׁבַת לֹא מ"ט אָמַר רַבֵּה גְזִירָה שְׁמָא יַעֲבִירֵנוּ ד"א
בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים כּו' רַב יוֹסֵף אָמַר גְּזִירָה מְשׁוּם סְחִיטָה כּו' רַב בִּיבִי אָמַר גְּזִירָה שְׁמָא
יִשְׁהָה תְּנִיָּא פְּנוּתֵיהָ דְרַב בִּיבִי כְּלֵי שְׁנֵטְמָא מַעִי"ט כּו' רַבָּא אָמַר מְפָנִי שְׁנֵרְאָה כְּמִתְקַן כְּלֵי
וְהִנֵּה הַרְמַב"ם פָּרַק כ"ג מֵהַל' שֵׁבַת כ' הַטְעַם מְפָנִי שְׁנֵרְאָה כְּמִתְקַן כְּלֵי וּבפ"ד מֵהַל' יו"ט
כ' טַעֲמוֹ דְרַב בִּיבִי מְשׁוּם שְׁמָא יִשְׁהָה וּכְבָר תְּמָה עָלָיו אַא"ז מְהַרְש"א וְכָל הָאֲחֵרוֹנִים
מְפָרְשֵׁי הַרְמַב"ם וְכֵן יֵשׁ כָּאֵן תִּימָא בְּדַבְרֵי הָרָא"ש שְׁכַתְבַּת עַל הָרִי"ף שְׁכַתְבַּת טַעֲמָא דְר"י
שְׁמָא יִסְחֹט וְטַעֲמָא דְרַב שְׁמָא יִשְׁהָה וְכו' דְלֵהֵךְ טַעֲמָא הִנֵּה מְנוֹתָר לְהַטְבִּיל כ"ח בִּיּו"ט
אַלָּא דְהֵעִיקָר כְּטַעַם רַבֵּה וְכֵן רַבָּא בְּתֵרְאָה הוּא וְלֵהֵךְ טַעֲמָא אֲסוּר לְהַטְבִּיל כ"ח וְתֵמָה
הַש"ס דֵּהָא גַם לְטַעַם רַב שְׁיֵיךְ שְׁמָא יִשְׁהָה וְיָבֵא לִידֵי תַקְלָה שִׁישְׁתַּמֵּשׁ בְּלֹא טְבִילָה וְכֵן
שְׁיֵיךְ גְּזִירָה דְסְחִיטָה וְכֵן נִתְקַשְׁהָ בְּזָה בְּשׁו"ת שְׁאֲגַת אַרְיֵה רִישׁ הַל' שֵׁבַת.

וּלְפַעֲנֵי"ד נִרְאָה דְדַבְרֵי הָרָא"ש הֵם נְכוּוֹנִים ע"פ מ"ש הָר"ן שֶׁם דְלֹא דָמִי לֵהָא דְאֶמְרִינוּ
קְעָרוֹת שְׁאֲכַל בָּהֶם שְׁחֵרִית מְדִיחָן כּו' דְהֵתָם לֹא שְׁיֵיךְ לְמִיגְזֵר מְשׁוּם כְּלִים דְבִגְנֵי סְחִיטָה
דְאִין הַדְחָה אַלָּא בְּכוֹסוֹת כּו' ע"ש: וּלְפִי"ז שְׁפִיר קָאֵמַר הָרָא"ש דְלְטַעַם ר"י מְנוֹתָר
לְהַטְבִּיל כ"ח בִּי"ט דֵּהָא טְבִילָה דַּכ"ח לֹא שְׁיֵיךְ אַלָּא בְּכָלִים דְלֹא בְּנִי סְחִיטָה נִינְהוּ וְלִיכָּא
הָאִידְנָא טְבִילַת כְּלִים דְבִגְנֵי סְחִיטָה דֵּהָא טוֹמְאָה וְטַהֲרָה אִין נוֹהֵג בִּינֵינוּ וְא"כ לֹא שְׁיֵיךְ
לְמִיגְזֵר כְּמוֹ גַבֵּי הַדְחָה וְא"ל דְטְבִילָה שְׁאֵנִי דְשֶׁם טְבִילָה חַד הוּא וּבְזִמְנַן הַמְקַדָּשׁ גְּזָרוּ עַל
כָּל מִינֵי טְבִילָה אַף בְּהֵנָּךְ דְלֹא שְׁיֵיךְ בְּהוּ סְחִיטָה וְכַגּוֹן טְבִילַת כ"ח וְכוֹסוֹת טְמֵאִים אֲטוּ
בְּגָדִים טְמֵאִים דְבִגְנֵי סְחִיטָה נִינְהוּ וְהִשְׁתָּא אַע"ג דְלִיכָּא טוֹמְאָה וְטַהֲרָה וְלֹא שְׁיֵיךְ לְמִיגְזֵר
מ"מ לֹא בְּטָלָה הַגְּזִירָה וְכֵמוֹ דְאֶמְרִינוּ בְּדַבְרֵי הַנְּבִאָרָה בְּמִנְיָן וְאֵע"ג דְהִטְעַם בְּטַל לֹא בְּטָלָה
הַגְּזִירָה.

גַּלְעַנ"ד דֵּהָא אִין לְבוּ לֹזְמַר כֵּן דְמְבוֹאֵר בִּיּו"ד ס' קט"ז בְּשֶׁם הַסְּמ"ק דְבוּזָה"ז דְלֹא שְׁכִיחֵי
נְחֻשִׁים כ"כ אִין לְאַסּוֹר מְשׁוּם גִּילּוּי וְא"ל דְהוּי דְבָר שְׁבִמְנִין מְשׁוּם דְגַם בְּשַׁעַת הַגְּזִירָה
לֹא גְזָרוּ אַלָּא עַל מְקוֹם שְׁהַנְחֻשִׁים מְצִוִּים ע"ש וְה"נ י"ל דְלֹא גְזָרוּ אַלָּא בְּמִקְוֹמוֹת דְשְׁיֵיךְ
שֶׁם טוֹמְאָה וְטַהֲרָה וְגַם דֵּהָא פְּסֻקִינוּ דְנִגְדָה מְעַרְמַת וְטוֹבְלַת בְּבִגְדֵיהָ אַף לְרַב יוֹסֵף מְתוּדָה
שְׁלֹא הִתְרַתָּה אַלָּא ע"י מְלַבּוּשׁ דְכִירָה הִיא וְכֵן הִתִּירוּ בְּנוֹלַד הַטוֹמְאָה וּבִיּו"ט א"כ חֲזִינוּ
הִיכָא דְלִיכָּא הֵךְ גְּזִירָה דְסְחִיטָה לֹא גְזָרוּ אַף בְּזִמְנֵיהֶם וְא"כ בּוּזָה"ז דְלֹא שְׁיֵיךְ בְּגָדִים דְבִגְנֵי
סְחִיטָה יֵשׁ לְהִתִּיר: וּמ"ש עוֹד דֵּהָא לְטַעַם רַב בִּיבִי גַם בְּכָאֵן יֵשׁ לְאַסּוֹר מְשׁוּם שְׁמָא יִשְׁהָה
וְיָבֵא לִידֵי תַקְלָה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּלֹא טְבִילָה.

גַּלְעַנ"ד דֵּהָא לִיתָא דַּע"כ לֹא קָאֵמַר רַב בִּיבִי לְחוּשׁ שְׁמָא יִשְׁהָה אַלָּא דְוָקָא בְּכָלִים טְמֵאִים
דְאֵי קוֹדֵם טְבִילָה רְאוּי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהוּ חוֹלִין וְא"כ אִינוּ בְּהוּל עָלָיו כ"כ לְהַטְבִּילוּ בְּחוּל
וְאִי שְׁרִית לִיהָ לְהַטְבִּילוּ בִּי"ט יִשְׁהָנוּ וְיִשְׁתַּמֵּשׁ בּו חוֹלִין עַד יו"ט וְאִתּוּ לִידֵי תַקְלָה אַבְל
בְּכָלִים חֲדָשִׁים דְקוֹדֵם טְבִילָה לֹא חֲזִי לְמִידֵי לֹא שְׁיֵיךְ לְמִיגְזֵר שְׁמָא יִשְׁהָה דְנִדְאִי יְמַהֵר
לְהַטְבִּילוּ תִיכְף שְׁיָבֵא לִידוּ כְּדִי שְׁיִוְכַל לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּו וּמכ"ש לְפִי הַפִּירוּשׁ שְׁכַתְבּוּ כְּדִי
שְׁלֹא יִפְנֵס לְמוֹעֵד כְּשֶׁהוּא מְגוֹל עֵינָן בְּר"ן וְשִׁטָּה מְקוֹבְצָת א"נ בְּטְבִילַת כ"ח לֹא שְׁיֵיךְ
זָה.

וְגַם יֵשׁ לֹזְמַר דְמְבוֹאֵר בִּיּו"ד סִימָן ס"ט דְאִין לְהִשְׁהוֹת בְּשׂוֹר ג' יָמִים בְּלֹא מְלִיחָה דְלֹא
לִיתֵי לִידֵי תַקְלָה וְהוּקְשׁוּ הָאֲחֵרוֹנִים ע"ז מֵהָא דְקִי"ל בְּתַרְנַגְלוֹת סְפַק טְרִיפָה יְכוּל

להשהות כ"א יום ותי' הרבה נאמרו בזה והנכון כמ"ש הפריטי דשאני התם דבדיל מיניה
פינו דאסור לגמרי לא גזרינו דלמא אתי לידי תקלה משא"כ בפשר ששקה ג' ימים בלא
מליחה דשרי לצלי עכ"פ ולא בדיל מיניה גזרינו וא"כ החילוק מבואר דדוקא בההיא
דטבילת פלים טמאים דשרי להשתמש בו חולין ולא בדיל מיניה גזר רב ביבי אבל בכ"ח
דבדיל מיניה לא אתי לידי תקלה והיינו דלא אישתמיט שום פוסק בשום דוקתא למכתב
דאסור להשהות פלים בלא טבילה וכן עמא דבר שאין גזרים בזה: ועפי"ז יש לומר
דקא ודאי ידע המקשן וכולהו אמוראי נמי סבירא להו דיש לאסור בשבת משום דמחזי
כמתקן פלי כמ"ש הפ"י ג"כ דקא תנא ליה במס' שבת גבי אין מעשרין אלא דבאמת
דביו"ט לא שייך זה דקא מכשירי אןכל נפש ניגהו וקי"ל כר' יהודה ואע"ג דאפשר
לעשותו מערב יו"ט ובכה"ג מודה ר' יהודה ז"א דקא באמת קא ודאי דאף בשבת עצמה
באמת לית בה איסורא דלאו מלאכה הוא וכמו אדם דשרי דנראה כמיקר רק בפלים
אמרינו מפני הרואים שסיבירו דהאי הנה כמתקן וכ"ז בשבת אבל ביו"ט לא שייך זה
דהרואה יספור שנטמא ביו"ט ודחוק לומר דכיון דטומאה ביו"ט לא שכיחי ודאי ידע
שנטמא קודם יו"ט אין סבירא לומר פן יהוי מכשירין שא"א לעשותן מעיו"ט ובכה"ג
אסרינו בשבת רק דרבא סבר דגזרינו יו"ט אטו שבת ורבה ושאר אמוראי סברי דדוקא
היכא דאיכא למיחוש שיעשה איסור דאורייתא בשבת שייך למיגזר קא לא"ה לא ובאמת
לפי מ"ש בסולת למנחה בכלל ד' בשם בנו לתרץ דהיכא שנודע שחל עליו האיסור לא
חיישינו לתקלה בזמן מועט א"כ לא היה לנו לגזור בקאן דלמא אתי לידי תקלה אף
שישנהו זמן מועט ועכצ"ל דדוקא להשהותו כ"א יום עד אחר גמר טעינה ראשונה הוי
זמן מועט אבל ביו"ט איכא למיחוש פן תטמא הפלי זמן רב קודם יו"ט וישנהו עד יו"ט
ואתי לידי תקלה ולפי זה לענין שבת דהוא זמן מועט שוב ליכא למיגזר שמה ישקה דאף
אם ישקה עד השבת לא אתי לידי תקלה בזמן מועט והי טעמא דרב ביבי לא קאי אלא
איו"ט וכמ"ש בבבביתא וא"כ שפיר כתב הרמב"ם בהלכות שבת הטעם משום מתקן פלי
דשמה ישקה לא שייך בזמן מועט ההוא וממילא שפיר כתב בהלכות יו"ט לאסור משום
שמה ישקה אע"ג דאין לאסרו מטעם מתקן פנ"ל מ"מ פינו דבשבת אסור לטבול ממילא
אם ירצה להשהותו עד יום פנוי ישנהו עד יו"ט וזמנין דצריף להשהותו זמן מרובה
ואתי לידי תקלה ועוד הארכתי בזה ביו"ד בענין שקה כ"א יום וכאן קצתתי: דברי
זעירא הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד הלכות יום הכפורים שאלה נג שאלה יוה"כ
שאסור בכל מלאכה שאסורה בשבת אם נוהג ביוה"כ איסור מחמר אחר בהמתו ושבימת
עבד ובהמה פינו שאינם נכללין בשבת בכלל מלאכה רק פרט לה הכתוב לאו בפ"ע על
מחמר ועשה על שבימת בהמה ועבד לדעת הפוסקים דביו"ט אין איסור שבימת בהמתו
דלדבריהם יש לומר שגם יוה"כ קל הוא בזה מאיסור שבת ואין איסור מחמר ושבימתה
נוהג בו וגם בשבת שאסור בו מחמר אם הוא בבהמתו דוקא או אפילו בבהמת חבירו:
תשובה הנה דבר זה נפתח ברבנותא הגאון בעל שאגת אריה בתשובותיו סימן ע"ב ודעתו
דמחמר נוהג ביוה"כ וראיתו מהא דאמרינו בחולין דף ק"א שבת ויוה"כ שגג ועשה
מלאכה מנין שתייב ע"ז בפ"ע וע"ז בפ"ע ת"ל שבת היא יוה"כ היא דברי ריה"ג ר"ע
אומר אינו תייב אלא אחת ופריף מהא אדריה"ג התם דאמר אין אחע"א בכולל ומסיק
אפוף דר"ע לריה"ג ומזה מוכח דמחמר נוהג ביוה"כ דאל"כ ל"ל שבת היא לומר דחל

על יוה"כ דהא ק"ו הוא מה יוה"כ שחל על שבת משום פולל דאסור אכילה מכ"ש שבת דחל איוה"כ בכולל דהא שבת הו"ל פולל לגבי יוה"כ דיוה"כ אין מחמר נוהג בו וע"כ דנוהג וא"ל דע"י מחמר לא חשיב פולל פנין שאין בו חיוב חטאת לא מהני פולל ש"ל לחייב חטאת ז"א דמוכח ממתני' דיש אוכל אכילה אחת דאמרינן מוסיף בכה"ג וכיון דאתוסף לגבוה אע"ג דאין בו חטאת מכל מקום מועיל להיות נחשב אסור מוסיף וא"כ ה"ה לענגן פולל אמרינן הכי ע"ש שהאריה ולכאורה הנה אפשר לדחות לפי מ"ש הלח"מ בהלכות מ"א דבב"ח לא הוי אסור מוסיף אע"ג דאסור בהנאה משום דאין לוקין על הנאה ולפ"ז י"ל לפי מה דאמר ר"י בשבת דף קי"ג מחמר פטור מכלום דאע"ג דאיכא לאו לאו שניתן לאזהרת ב"ד הוא כו' ולפי"ז י"ל כמו דאסור לאו בלא מלקות אינו מועיל להיות מוסיף כמו כן אינו מועיל להיות פולל וא"כ אפילו תימא דמחמר אינו נוהג ביוה"כ לא מיקרי שבת פולל מחמת שפולל לאו בלא אסור.

ואפשר לומר פנין דלמאי דאפכין ר"ע הוא דקאמר להנה רבויי דשבת הוא יוה"כ הוא ובריש אלו הן הלוקין אמרינן דר"ע סבירא ליה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד לוקין עליו ותיקשי לדידיה דהא פולל לאו דמחמר שיש בו מלקות לר"ע ול"ל שבת היא ושפיר מוכח דגם יוה"כ נוהג בו מחמר ואין כאן פולל: אף לפי זה י"ל דא"צ למאי דאסברה לן הש"א ו"ל דגם באסור לאו מיקרי פולל פנין דאשפחן הכי גבי מוסיף דבפשיטות י"ל דר"י בשבת שם קאמר דפטור מחטאת משום דהוקש לע"ז דעביד מעשה בגופיה ולכך פטור מסקילה פנין שאין שגגתו בחטאת וע"ש בפירוש"י דע"א קעביד מעשה בגופיה שמשפתחנה לה משא"כ מחמר שמונהיג בקול והתוספות שם בדר ע' אהא דהוקשה כל התורה לע"א הקשו דהא ר"ע סבירא ליה דקרא במגדף היינו מברך השם פתיב ותירצו דלר"ע אין ה"נ א"נ דהוקשה כל התורה למברך השם ולפי זה אליבא דר"ע י"ל דשפיר איכא חיוב חטאת במחמר דהא מברך השם נמי ליכא מעשה אלא דבור בלבד ומחייב עליו חטאת ואם כן שפיר הו"ל שבת פולל במחמר לגבי יוה"כ ואם כן פנין דהכא למאי דאפכין ר"ע הוא דאמר להנה ליקודים וקשה לדידיה שבת היא ל"ל ומוכח דיוה"כ נוהג מחמר.

אף באמת יש לדחות דלמאן דסבר מחמר חייב חטאת שוב הוא נכלל בכל מלאכה ופשיטא דנוהג ביוה"כ ואין כאן פולל רק פי מספקא לן אליבא מ"ד דמחמר אינו רק לאו י"ל שאינו בכלל מלאכה ואינו נוהג ביוה"כ וא"כ אין ראיה מר"ע דלדידיה ודאי ליכא פולל ואיצטרך שבת היא משא"כ למאי דקי"ל דהוי לאו י"ל דאינו נוהג ביוה"כ: והנה בשאגת אריה שם כתב לדקדק אהא דאמרינן התם שלח ר"י בר גיורא משמיה דר"י למאי דאפכין ואלבא דריה"ג שגג בשבת והזיד ביום הכפורים חייב שגג ביוה"כ והזיד בשבת פטור דל"ל למימר למאי דאפכין אליבא דריה"ג דהל"ל הכי אפי' כפי דנה"ס ד מעיקרא דר"ע אמר אינו חייב אלא אחת ולא שמעין הך דינא אליבא דר"ע וכתב שאם היינו מפרשים טעמא דהך דריה"ג משום דשבת חל על יוה"כ הוי פולל באסור חמור כו' הוי אתי שפיר דדוקא לריה"ג דאשפחן דמחלק בהכי משא"כ לר"ע דלא אשפחן לחלק כו' ומהו כתב גם כן להוכיח דמחמר נוהג ביוה"כ דאל"כ ה"ל לפרושי משום האי טעמא והיה מדוקדק ג"כ הך דקאמר למאי דאפכין ע"ש.

ולענ"ד יש מקום לפרש דלכאורה לפי דעת פמה פוסקים קי"ל דתוספות יוה"כ היא מדאורייתא ותוספות שבת וי"ט לאו דאורייתא ונהנה התוס' בפסחים דף ל"ה ובשבועות דף ל"ד פתבו גבי אוכל גבלה ביוה"כ פטור משום דמחיים היתה אסורה מחמת איסור שאינו זבוח ואיסור זה לא פקע גם אחרי שנתנבלה ולא מצי יוה"כ למיחל עליו אף שנתנבלה ביוה"כ ע"ש.

ולפי"ז י"ל דערב יוה"כ פשמגיע זמן התוספות חל עליו איסורא דאורייתא ואפתי ליתא לאיסור שבת בהאי שעמא וא"כ יוה"כ קדים ולא חנייל שבת עליה ואף דתוס' יוה"כ אינו רק איסור דאורייתא ולא פרת פבר כ' התוס' בשבועות לחד תירוצה בכה"ג אין אחע"א ע"ש אף י"ל פינו דהכא קיימינו אליבא דר"ע ובר"ה דף ט' מבואר דאליבא דר"ע גם תוספות שבת דאורייתא ועיין בתוס' שם אף עדיין י"ל דיוה"כ קדים דלפי מה דקיימינו השתא אין מועיל מה דבהדדי קאתי רק שהאחד יהיה כולל או מוסף.

ולפי"ז בהגיע ע"ש ועיה"כ בזמן התוספות אז יוה"כ נאסר באכילה ובמלאכה והוי כולל והוא חל בתוספות ואיסור שבת אפתי לא חנייל שאין מוסף באיסור סקילה שהרי על תוספות שבת אינו חייב סקילה וגם אין פאן כולל דמחמר דלר"ע דמחמר חייב חטאת פשיטא דגם ביה"כ נוהג מחמר כמש"ל והלכך אף דלכשתחשוף שפיר אתא איסור שבת וחנייל משום דאז מוסף באיסור סקילה מפל מקום יוה"כ דקדים לחנייל תו לא פקע למאי דאפכו ואלבא דריה"ג ולא קאמר למאי דס"ד ואלבא משום דאליבא דר"ע צ"ל הא דאמר אינו חייב אלא אחת היינו דשגג ביוה"כ והזיד בשבת דהא יוה"כ קדים אבל לריה"ג מצינו למימר דמחמר אין נוהג ביוה"כ ולכן בעת תוספות שבת תרנוייהו פהדדי גינהו דיוה"כ הוי כולל באיסור אכילה ושבת כולל באיסור מחמר ולכן דוקא בשגג בשבת משום דשבת עדיפא דקביעי וקיימא כדאמר אב"י בטעמא.

(ולפי זה מוכח מכאן דאיסור מחמר הוא אפילו בתוספות שבת וקצת צ"ע בפ"ק מי שהחשיף ואי הנה אמרינו דאין נוהג בתוספות הוי א"ש מ"ש האחרונים בשם רש"ל שהקשה ל"ל קרא בתוספות שבת דהוא ק"ו מי"ט ולפמ"ש יש לומר דנ"מ לענין מחמר ושבתה למ"ד דבי"ט אינו נוהג.

וצ"ע פעת בדין זה): ובחידושי כ' ליישב מה דשלח ר"י בר גיורא למאי דאפכו ואלבא דריה"ג דנקא ולא לפי מה דס"ד ואלבא דר"ע ע"פ מה שהקשו התוס' שם דהא הזיד בשבת לר"ע נמי פטור דלאו שוב מדיעתו הוא ותירצו דיוה"כ חמיר ליה שהוא יום מחילה וסליחה.

ומלבד מה שיש לדקדק על סברתם דמה בכך שהיה שוב מחמת אימת ד"א אנו שוב מדיעתו בעינן אף בלא"ה קשה דהא בדר"ה אמרינו פלוגתא דר"ע ור"ש ות"ק ס"ל פ"ט למומר והרמב"ם בהל' שגגות פסק פנוותיה דת"ק והמשנה למלך שם כ' דלשיטת התוספות אפילו שוב בתשובה לא מהני ע"ש ולת"ק פשיטא דלא מהני אם היה שוב מדיעתו שהוא יום מחילה וסליחה פינו דעכ"פ הוא מומר מחמת שהזיד בשבת וזוהק לומר דהא אתי כר"ש לכן נ"ל ליישב לשיטת התוספות דבשבת דף ע' אמרינו ורבנו שגגה במאי ר"ש אמר עד שישגג בלאו וכרת.

ולפי"ז שפיר י"ל דהזיד בשבת בלאו בלבד ואם פן הוי שפיר שב מדיעתו על יוה"כ
שהוא פרת אף י"ל דהתוספות מקשין שפיר דהא ה"א קיימינן אליבא דר"י ור"י סבירא
ליה ה"תם פ"נ ש"גג בכ' אף ע"פ שהזיד בלאו אם פן ה"א דאמרינן הזיד בשבת היינו
סקילה וז"ל פטור על שבת וממילא דאינו שב מדיעתו על יוה"כ אף י"ל
דהתוספות פתבו שם בשבת דר"י ס"ל אף ע"פ שהזיד בלאו משום דיליף ה"א דאין חייבים
חטאת רק על דבר שזדונו פרת מדמתני ליה ריב"ל לבריה תורה א' הוקשה פל התורה
לע"א ונה"תם לא כתב לאו אבל לרבי דיליף דחייב חטאת על דבר שזדונו פרת מג"ש
דעליה ג"מ ר"י מודה דבעינן שישגוג בלאו וכתב א"כ שפיר י"ל דהא דשלח ר"י היינו
אליבא דרבי דיליף מעל"י ובעינן שישגוג בלאו וכתב ומיירי ה"א שהזיד בשבת בלאו
בלבד ושפיר הוי שב מדיעתו לגבי יוה"כ.

ולפי זה א"ש ה"א דשלח ליה למאי דאפכ"ן ואלבא דריה"ג דלדידיה שפיר יש לומר דסבר
פרבי דיליף מעליו אבל לר"ע לא מצי למימר הכי דמבואר שם בשבת דרבנן דילפי
מתורה אחת הוא ר"ע דפליג אמובז"ו וכ"כ התוספות שם וכינן דיליף מתורה אחת סבירא
ליה לר' יוחנן אלביה דשגג בכרת אף ע"פ שהזיד בלאו אם פן אם הזיד בשבת בלא"ה
פטור על יוה"כ אף אם איסור חל איסור משום דאינו שב מדיעתו פ"נ שע"כ מזיד
בסקילה וז"ל שלח למאי דאפכ"ן דשפיר מיירי לריה"ג בהזיד בלאו לבד ונה"י שב
מדיעתו על יוה"כ ואשמועינן דאפ"ה פטור דאין אח"ע"א ונכון: ולכאורה נראה להביא
ראיה דאיסור מחמר אינו נוהג ביוה"כ מדאמרינן ביומא דף ס"ז בראשונה היו קושרין
לשון של זהורית כו' התקינו שיהיה קושרין אותו חציו בסלע וחציו בין קרניו ומשמע
דעל ראש השעיר היו מביאים אותו וכדמשמע לעיל דף מ"א ע"ב דקאמר של שעיר
המשלח דבעי חליקה בעי שיעור ע"ש ואם פן קשה פ"נ דמשמע דה"ל דלשון זהורית
שהביא עמו למדבר אינו מן הדין שהרי מתחלה היו קושרין אותו על פתח האולם רק
לפי שהיו עצבין התקינו שיהיו חולק כו' ואיך מתקני רבנן מלתא פי האי דאית ביה
איסור דאורייתא שעובר בלאו דמחמר וע"כ לומר דאיסור מחמר אינו נוהג ביוה"כ
ופשיטא שאין סברא לומר דעביד כדאמרינן בשבת כשהוא מהלך מניחו עליה פ"נ שהיה
הצוק רחוק מהלך עצרה מילין ולא יספיק לו פל היום אם יעשה פן וא"ל דה"תם היינו
טעמא דלא חיישינן למחמר לפי שאין השעיר שלו אלא של מוקדשין ז"א דדוקא לענין
שביתת בהמתו אין איסור רק בשלו אבל לענין מחמר אפילו בבהמת חבירו אסור כמ"ש
ה"ר"ן פ"ק דע"ז וכ"כ הריב"ש בתשובה ונהביאו המ"א סימן רס"ו: אף בא"ר כ' בשם
ספר לחם משנה על משניות שחולק על ה"ר"ן וכ' דמשמע מכל הפוסקים דמחמר נמי אין
איסור רק בבהמה שלו דוקא וקצת יש להביא ראיה לדברי הלח"מ מפוסקים דף ס"ו
דאמר ה"תם בע"פ שחל בשבת מי שפסחו טלה תוחב הספין בין צמרו כו' וה"ל קעביד
עבודה בקדשים דעביד כהלל שמביאה חולין לעזרה ומקדישה ובתר הכי פריה ונהלא
מחמר מחמר פלאחר יד הוא כו' ונראה דמעיקרא הנה ס"ד דמאתמול היה קדוש לא הנה
קשיא ליה ונהלא מחמר פ"נ שפ"ר היה מוקדש לשמים אין בו איסור משום מחמר פ"נ
דלאו דידיה הוא משא"כ לבתר דמשני שהיה מביאה חולין לעזרה שפיר מקשה ונהלא
מחמר והוא נכון: אמנם פן בפשיטות נדחה הראיה מה"ל דשעיר לפי מה דאמרינן בפסחים
דמחמר פלאחר יד הוא ופריה דה"א איסור דרבנן איכא ומשני היינו דקמבעיא להו דבר

שבות מהו לעקרו במקום מצנה והשיב הנח להם כו' ואם פן פאן נמי מחמר פלאחר יד הוא ולפי שהיו עציבין פשהיה קשור על פתח האולם התירו לעקור שבות דה"ל במקום מצנה והתקינו להביאו למדבר על ראש השעיר ולחלקו כו' אף עדיין יש מקום להוכיח ממה דהוי מספקא להו לבני בתירה הו דינא ולמה לא פשוטה מיוה"כ ששהתירו לעקור דבר שבות במקום מצנה ובשלמא בגוף הדין אם פסח דוחה שבת אם לא שפיר י"ל שלא אינרע בימיהם ע"פ שחל בשבת פינון שהיו מקדשין ע"פ הראיה אבל מיוה"כ קשיא אמנם בירושלמי ריש פרק אלו דברים אמר ר' אבין נהלא א"א לשני שביעות שלא יחול י"ד בשבת ולמה נתעלמה מהם כדי ליתן גדולה להלל עכ"ל (ומינושב בפשיטות מה שמדקדקין בכפל הלשון שכחו ולא ידעו אם פסח דוחה שבת שהפונה שבודאי פבר אינרע פן שכחו זה ולא ידעו כו') ולכאורה תמוה פינון דע"פ הראיה הו מקדשין שפיר אפשר שלא אינרע פן זמן רב וזה סיוע למ"ש התוספות בר"פ תמיד נשחט שנראה לר"י דאף ע"ג שהיו מקדשין ע"פ הראיה היו נזהרים שלא יבואו תרי שבועות וכן משמע בירושלמי ריש מגילה ואם פן מסתמא לפי סדר השנים אינרע שהיה בזמנם ע"פ בשבת אף ע"פ שהיו מקדשין ע"פ הראיה אבל נראה דמ"מ לא שייך לומר ממה שנעשה ביוה"כ שהוא בכל שנה ושנה וכן הלל שהשיב הלכה זו שמעתי ושכחתי ה"ל לפשוט מהו תקנה ואף ע"פ שעלה מבבל מקל מקום מעיקרא היה בירושלים ששימש את שמעיה ואבטליון ובנדאי ידע את כל אשר נעשה ביוה"כ מיהו יש לדחות דבזמנם לא היה עדיין תקנה זאת לפי מה דאמרין בר"ה דף ל"א דהו תקנה התקין ר"י פן זכאי והוא היה מתלמידי הלל ואמרין התם תלמיד היושב לפני רבו היה כו' אם פן נראה שנה היה אחר שישב הלל בראש ואפילו למ"ד דסבירא ליה התם דלשון של זהורית לא היה מתקנת ריב"ז מקל מקום י"ל שנתקן בימי הלל אחר שישב בראש ואם פן י"ל דשפיר נוהג מחמר ביוה"כ אלא שהתירו לפי שהוא פלאחר יד ובמקום מצנה.

ומצאתי בתוספות ישנים ביומא דף ס"ז שכ' חילוק לשון של זהורית את"ל שאין מביאים אותו ביוה"כ פבר הביאו מאתמול א"נ על ראש שעיר מביאים אותו דמחמר פלאחר יד הוא פנדאמרין בפסחים גבי ספין כו' עכ"ל וזה פדברי ושמחתי אף מ"ש בתירוי קמא דכבר הביאו אותו מאתמול נראה שנה ע"פ מ"ש שם אח"כ דבשקלים מוכח דלשון של זהורית דהכא אין זה שהיו קושרין במקדש בשעיר המשפלת אבל הוא תמוה מאוד שהרי מבואר דש"ס דידן לא ס"ל הכי דהא להדיא אמרין דף מ"א של שעיר המשפלת דבעי חליקה בעי שיעור ועיין ברש"י שם ודברי התוספות צע"ג ועכ"פ מבואר מדברי התוספות אלו דס"ל דמחמר נוהג ביוה"כ כמו בשבת: ומצאתי בחידושי יומא להריטב"א שכתב שם בדר"מ א דבעי חלוקה בעי שיעור פירוש לפירוש דמסתמא הלשון שקושרו הוא עצמו שמחלקו והיננו דלא אינדרו בשעיר המשפלת אלא לשון אחד ויש שפירשו דבעי חלוקה חציו בשל שם וחציו בשל עזאזל דתרונייהו בעו קשירה ופירש"י ז"ל נכון יותר עכ"ל.

ולפי זה היה מקום ליישב התמיה על התוספות ישנים דהו מפרשים פהנף י"מ שכתב הריטב"א אף התוספות ישנים גופייהו שם כתב דאי הנה מפרש דחלוקה היינו שנותנין בחציו של השעיר של שם הנה א"ש אלא דבפירש"י תנו לקמן בהדיא הרי שגם הם הסכימו שעיקר כפירש"י בזה: ולענ"ד יש להביא ראיה לדברי הלח"מ שהבאתי לעיל

שכתב דמחמר אינו רק בבהמה שלו מהא דאמרין במפות א"ל עולא לר"נ ולילקי נמי משום זורע ב"ט כו' אמר רבה אין חילוק מלאכה ליו"ט ולכאורה קשה פניו דהזרעים אסורים בהנאה משום פלאי הפרם הנה ליה מקלקל ועיין בתוספות בשבת דף ק"ו ובבא קמא דף ל"ה וצ"ל פניו דר"ל אמר התם דהוי מוקי מתני' פרבי עקיבא (וגם לר"ל במחפה איירי כמ"ש רש"י שם דר"ל ס"ל דאף מחפה דתיב אינו רק לר"ע ומפל מקום מתני' במחפה מייירי ולא במקנים מייירי דאל"כ הו"ל לאו שאין בו מעשה ועיין בע"ז דף ס"ד בתוספות שם וגם בלא"ה צ"ל פן למ"ד חורש בשביעית לא לקי וכמ"ש התוספות בפסחים) ובמסכת פלאים אמרין מעשה באחד שזרע פרמו בשביעית ובא מעשה לפני ר"ע ואמר אין אדם מקדש דבר שאינו שלו וכיון דהכא בשביעית מייירי לא הוי מקלקל אליבא דר"ע ולכך פריה ולילקי משום זורע ולפי"ז קשה פניו דהשתא אכתי לא ידע דאין חילוק מלאכות ליו"ט הו"ל לאקשוני ולילקי נמי משום מחמר דהא לר"ע לקי משום מחמר ותיב חטאת כמ"ש ל ואף למאי דאמר ר"י התם דמחמר בשבת לא לקי אפילו למ"ד לאו שניתן כו' לוקין מפל מקום מחמר פטור דכתיב אתה ובהמתך כו' היינו בשבת אבל ביו"ט דלא הוי לאו שניתן וגם ליכא מיעוטה דאתה שפיר הוי בכלל ל"ת כל מלאכה ולקי כמו דלקי אחורש וזרע ביו"ט כמבואר בתוספות בשבת שם דף י"ג (אף לפי דאיתא שם מדכתיב לא תעשה ולא פתיב לא תעשו משמע דלא קאי אמחמר ע"ש אף דכריהם צ"ע מדברי הש"ס שם וגם נראה דהיינו אם נאמר דאין איסור מחמר ביו"ט ולהנהיג דנוהג ביו"ט משום דהוא בכלל ל"ת מלאכה א"א לומר פן) וא"כ ה"א דקיימינו ביו"ט הו"ל ללקות נמי אלאו דמחמר אף לפי דעת הלח"מ דאם הבהמה אינו שלו אינו עובר וכיון דהכא קתני מוקדשין ואם פן אינו שלו ואין פאן מלקות משום מחמר אפילו תימא דיש חילוק מלאכות ולכך לא פריה אלא ולילקי משום זורע: ובזה מקום אתי ליישב מה שהקשו התוספות שם על רש"י דחשיב בשמונה לאנן משום דחמור הוי מוקדשין ולקי משום דהניד במעילה וע"ז הקשו דהא במכות פריה ולחשוב שבועה שלא אחרוש בין בחול ובין ביו"ט משום כולל ומשני מידי דאיתא בשאלה לא קתני ופריה נהרי נזיר כו' והו"ל לאקשוני נהרי חמור דנמי איתא בשאלה ולפי מ"ש י"ל דהא ודאי דקושית הש"ס ולחשוב נמי שבועה הוא אליבא דר"י בשבועות דף ד"ד דאילו לר"ל לא מהני כולל בשבועה שהוא כולל ע"י עצמו ואליבא דר"י דמחפה בכלאים לוקה לכ"ע וא"צ לאוקמא מתני' כר"ע י"ל דלכך לא חשיב זורע משום שהוא מקלקל וממילא שאין הכרח לומר דאין חילוק מלאכות ליו"ט (וכן משמע בפסחים דף מ"ז דאמר לרבה והא אתה הוא דאמרת חילוק מלאכות כו' משמע דלאו דכ"ע הוא) והא דלא חשיב מחמר משום דאינו שלו רק של מוקדשין וכמש"ל וכיון דקושית ר' מני ונחשוב שבועה אינה אלא לר"י דסבירא ליה כולל ע"י עצמו שפיר משני ליה מלתא דאיתא בשאלה לא קתני ולא מצי לאקשוני נהרי חמור דחשיב משום מוקדשין דז"א דשפיר חשיב ליה דאף דאיתא בשאלה מ"מ אם ישאל עליו יהיה עוקר ההקדש למפרע והו"ל דידיה מעיקרא ושוב לא יחול עליו החיוב משום מחמר פניו דפקע ליה הקדש ודידיה הוא ואפשר דמעיקרא הכי מתרינו ביה משום מוקדשין ואם ישאל עליו משום מחמר וכיון שאף אם ישאל עליו יתחייב מלקות לא חשיב איתא בשאלה ואע"ג דבלא"ה חייב על יו"ט בתרישה מפל מקום אליבא דר"י מצינו למימר דיש חילוק מלאכות ליו"ט ושפיר מחשיב משום מחמר (ואף דר"י אמר

בְּשֵׁבֶת דְּמַחְמַר פְּטוּר הֵינּוּ בְּשֵׁבֶת דְּנֻקָּא וּכְמַשׁ"ל דְּבִיּו"ט שְׁפִיר קָאֵי אַף לַר"י) וּלְכֹה פְּרִיָּהּ
וְהָרִי נִזְיָר וְהוּא נְכוּן לְפַעַנ"ד: וּמַדֵּי עֲבָרֵי בְּזָה רְאִיתִי לְהַגְאוֹן בְּעַל ש"א וְ"ל בְּסִפְרוֹ טוּרֵי
אָבֹן בְּאַבְנֵי מִילּוּאֵי לְחֻגִיגָה דָּף י"ח שְׂכ' שִׁי"ל מִתּוֹךְ שְׁהוֹתְרָה חֲרִישָׁה לְצוּרָה חֲרִישָׁה
דְּמַצְנָה כּו' ע"ש בְּאַנְרָה וּלְעַנ"ד הַדְּבָרִים תְּמוּהִים דַּע"כ לֹא אֲמַרִּינּוּ מִתּוֹךְ אֲלֵא הֵיכָא
שְׁהוֹתֵר לְצוּרָה א"נ וְהֵינּוּ פִּינּוּ שְׁמֵלְאָכָה הַנּוֹהֶגֶת בְּאַנְכָל נֶפֶשׁ לֹא נִכְנָסָה בְּכָלֵל דְּל"ת פֶּל
מְלָאכָה שְׁהָרִי חֲזַר הַפְּתוּב וְהִתִּיר מְלָאכָה זֹו אֲמַרִּינּוּ דְּהוֹתְרָה לְגַמְרֵי וְלֹא נִכְנָס בְּכָלֵל זֹה
רַק מְלָאכָה שְׁאַיְנוּ צוּרָה הַיּוֹם כָּלֵל מִשָּׂא"כ דְּנִימָא מִתּוֹךְ שְׁהוֹתֵר מַחְמַת דְּחִינִית עֲשֵׂה
פְּשִׁיטָא דְּלֹא אֲמַרִּינּוּ דָּאִין זֹה מַחְמַת שְׁפָרַט הַפְּתוּב לְהִתִּיר רַק שְׁהֵלְאוּ גְדַחָה מִפְּנֵי הַעֲשֵׂה
לֹא שְׁיִיף מִתּוֹךְ דֹּא"כ בְּכָל הָאִיסוּרִים נוֹכַל לֹמַר מִתּוֹךְ שְׁהוֹתְרוּ ע"י דְּחִינִית עֲשֵׂה הוֹתְרוּ
אַף בְּמָקוֹם שְׁאַיִן עֲשֵׂה לְדַחֹת הֵלְאוּ אֲלֵא וְדָאִי לִיתָא וְדָבָרֵי הַגְּאוֹן וְ"ל צ"ע הַנִּלְעַנ"ד
כְּתַבְתִּי: דְּבָרֵי זַעֲרָא הֵק' אֲפָרִים וְלָמֵן מְרַגְלִיּוֹת מְבָרָאד: שְׂאֵלָה גַּד שְׁלֵמָא לְמַר כּו' כְּבוֹד
אַהוּ הָרַב הַגְּאוֹן כּו' מוֹהֲרֵר יִשְׁעֵיָה נ"י שְׂמַח לְבִי וַיִּגַּל כְּבוֹדֵי אֲשֶׁר שְׁלַח יְדוֹ בְּשִׁלּוּמֵי וְגַם
בְּפִיו מִיְלֵא לֹאמַר וְלִהְשָׁמִיעַ לְאַזְנֵי מֵהוּ דְּתַמּוּהָ לְמַר עַל הַרְמַב"ם שְׁהַשְׁמִיט מִתְּנִי דְּמַנְחוֹת
שְׁנֵי שְׁעִירֵי יוֹה"כ מְעַפְּבִין זֹא"ז וּמְטִיבוֹתְנִי דְּמַר אֲמִינָא דְּנֻדָּאֵי מִתְּנִי לֹא מִיְרִי פְּשַׁמַּת אַחַד
מִן הַשְּׁעִירִים לֹאחַר הַגְּרָלָה וְאִין לֹו אַחַר בְּמָקוֹמוֹ דֹּא"כ לֹא שְׁיִיף מְעַפְּבִין דְּמִיד שְׁהַגְּרִיל
אַתְעֵבִיד לִיה מְצוֹתוֹ כְּדָאִיתָא בְּיוֹמָא דָּף ס"ה וְע"כ דְּאַתְחַלַּת הַבָּאָה קָאֵי שְׁצָרִיף לְהִבִּיא
שְׁנַיִם כְּדַכְתִּיב יִקַּח שְׁנֵי שְׁעִירֵי עֵיזִים וְא"כ פִּינּוּ שְׁכָבָר כ' הַרְמַב"ם דְּהַגְּרָלָה מְעַפְּבָה תּוּ
לֹא צָרִיף לְמַכְתַּב דְּמְעַכְבָּה הַבָּאָה דְּהָא לֹא מִשְׁפַּחַת הַגְּרָלָה בְּעַנְיָן אַחַר כְּףֵה נִלְעַנ"ד לְפּוֹם
רִיחָטָא כִּי אִין הַזְּמַן מְוֹכָשֵׁר כִּי הַנּוֹסְעִים אֲצִים בְּמִשְׁלַחְתָּם לְמַהֵר נִפְשֵׁי אַוּוֹתָה דְּרוּשׁ
שְׁלוֹמוֹ וְאַמִּינָא אֲנָקוּט בְּיַדֵּי כָל דְּהוּא (וְהַזֵּה כְּתַבְתִּי לְהַגְּאוֹן וְ"ל כְּמָה הַשְׁמַטוֹת שְׁהַשְׁמִיט
הַרְמַב"ם וְעוֹד עֵינִינִים בְּתוֹסְפוֹת וְלֹא נִשְׂאֵר הַעֲתָקָה רַק רְשׁוּם בְּקַצְרָה וְהַנְּחַתִּי מְלַחְעֵתִיקָם
רַק אַעֲתִיק פֶּה מִמ"ש לֹו וְ"ל בְּתַשׁוּ' שְׁבִסִּימָן ט"ו שְׁנִשְׁמַע מִשָּׁם שְׁעַלִּיהֶם הַשִּׁי' הַגְּאוֹן וְ"ל
בְּסִימָן ט"ז כְּדֵי שְׁיֻכְבוּ הַדְּבָרִים) וְאַשְׂאֵלָה מְמַנּוּ מְעַנָּה לְשׁוֹן תְּלַמִּידֵי רַבִּינוּ יוֹנָה בְּבִרְכוֹת
פֶּרֶק תְּפִלַּת הַשַּׁחַר וְ"ל שְׁאַיִן מְקַדְשִׁין הַחוּדָשׁ אֲלֵא בְּיוֹם כּו' וְכַתִּיב דִּינוּ לְבִנְיָן מְשַׁפֵּט
וְכ"כ הַנ"י בְּב"ב פֶּרֶק י"ג דָּף קי"ד וְתַמְהַנִּי דְּבִסְנֵהֲדָרִין יְלִיף מֵהָאֵי קָרָא דְּרִשָּׁא אַחֲרִינָא
גַּבִּי ד"ג וְלַעֲנָן ד"מ יְלַפִּינּוּ מִבְּיוֹם הַנְּחִילוֹ גַם תְּמַהַנִּי בְּתוֹסְפוֹת דְּסִנֵּהֲדָרִין דָּף י"ב שְׂכ'
דְּאַסוּר לְבֹא עַל הַיְשִׁינָה כְּדָאִיתָא בְּנִדְרִים וְהַעֲתִיקוּ הַב"י וְהַט"ז וְהַשְׁ"ף בִּיּוֹד סִי' קפ"ד
וּבְאַמַּת לִיתָא שָׁם בְּנִדְרִים כָּלֵל גַּם צ"ע עַל רִש"י בְּיוֹמָא דָּף מ"ז וְהַעֲרוּף עָרַף זְרִיד מ"ש
דְּבַש"ס דְּבִרְכוֹת מְפָרֵשׁ חוּלְקָא חִיטֵי דְּמַתְבָּרֵי כּו' וְלִיתָא שָׁם (וְגַם מ"ש רִש"י בְּבִרְכוֹת
דְּבַמ"ק מְפָרֵשׁ זְרִיד חֲדָא לְאַרְבַּע כּו' וְלִיתָא וְעֵינִין בַּס' עֲטָרַת תְּפָאֲרַת שְׁהַרְגִישׁ בְּזָה אַף
מ"ש שָׁם לְהַגִּיהַ וּמְפָרֵשׁ מִדְּעָתוֹ הוּא תְּמוּהָ וּבַמ"כ אֲשַׁתְּמִיט לִיה רִש"י דְּיוֹמָא) וְעֵינִין
בְּהַר"ש וְהַרָא"ש בַּמַּס' מְכַשִּׁירִין שְׁהָרָאוּ ג"כ מְקוֹם לַמַּס' בְּרְכוֹת וְהוּא תְּמוּהָ וְעוֹד
הַאֲרַכְתִּי בְּזָה בְּהַל' בְּרְכוֹת וּלְפִי שְׁיַדַּע לְבוּ כִּי שְׁלֵשָׁה אֵלָה לֹא נִפְלְאוּ מְמַנּוּ כּו' וְגַם בְּגוּף
סִפְרָה הַשְּׂאֵלְתוֹת בְּסִדְרֵי מְשַׁפְּטִים סִימָן נ"ט וְאֵע"ג דְּמַקְטַנּוֹתָה כּו' לֹא מִיְבַעֲנָא לְאַבוּהוּ
לְקַדְשָׁא עַד דְּבַגְרָה וְלְשׁוֹן זֹה צ"ע דְּהָא גַם נַעֲרָה מְצִי לְקַדְשׁ כְּדָאִיתָא שָׁם נַעֲרָה אִין קַטְנָה
לֹא כּו' גַם שָׁם בַּד"ה בְּרַם כּו' נִרְאֵה דְּגָרַס בְּדָרְב וּשְׁמוּאֵל נַעֲרָה שְׁנַתְּקַדְשָׁה שְׁלֵא לְדַעַת
אַבִּיהָ וְאִין זֹה נְוֹסַחַת הַפּוֹסְקִים וְהַתּוֹס' וְהַרָא"ש ע"ש (ע"כ נִשְׁמַט מִתְּשׁוּבָה הַנ"ל וְעֵינִין
בְּסִימָן ט"ז מַה שְׁהַשִּׁיב לִי הַגְּאוֹן וְ"ל וְע"ש בְּשְׂאֵלְתוֹת ד"ה א"נ בְּרַם צָרִיף כּו' עַד בַּת

אחת עשרה שנה וששה חודשים היא קטנה כו' והוא תמוה ובוודאי שהוא ט"ס והגאון ז"ל שכח מלציניו וראיתי בשו"ת חיים שאל שראה בשאלות ישן על קלף הגנוססא פתיקנה עד בת י"ב שנה ויום אחד היא קטנה כו' ועיין בספרי בית אפרים בק"ה שם תשובת הגאון ז"ל ומה שפתיקתי ויתבאר גם כן בחלק יו"ד א"ה): הלכות סנפה ולולב שאלה נה גפן על מים רבים שתולה.

פסו הרים צילה. שרשה פתוח אל מי הברכה העליונה למעלה.

מחניו קדוש וסביב כל גבולה. ה"ה פבוד אהו' שארי ומחן' הרב הגאון כו' מוה' צבי הירש הלוי נ"י עד פי יבא שילה א"ס: מידי עברו בקרב מתנהו מחנה לוי ראיתי בסוגיא דסנפה דף ל"ג ישובי' לדברי הרמב"ם שם דברים ערבים על אוןן שומעת ישראלים למוצאי דעת.

ומלתא אנב אורחא אמינא על מה שהקשה מכ"ת דהא אסור ללקוט הענבים שלו לאכילה פינן דבה"ש ירוקות היו ומינא דהדס ניהו איתקצאי למצותיו: ולפענ"ד צ"ע לדינא דאף ע"ג דאמרין דענבים ירוקות פשר דמינא דהדס ניהו היינו שאין פוסלים ההדס משום מגומר שהרי מראיהו שנה לעליו ודיין שאין דוחין אבל אין מכשירי' ומפל מקום פשוט דהקשר ההדס אינו תלוי כלל בענבים רק בעלים ולא אתקצאי הענבים למצוה כלל וקצת יש להסתפק אף בהדס שיש.

בו יותר מכשיעור דשמא מותר להריח בו פההיא דר"ט מטביל ונפיק שכתבו דיותר מהשיעור לא אתקצי או שמא דשאני התם דחותף ממנו ואוכל משא"כ שרוצה להריח בו בשלימות קודם קטימ'.

ויש ללמוד דבר זה מההיא דעצי סנפה ונר חנוכה בסימן תרע"ב ועת לקצר. ועכ"פ שנוטל ממנו הענבים לאכילה ואין בהם סרף מצוה רק שאין פוסלים בהדס לית לן בה למימר כלל אתקצו למצוה.

ועפי"ז נ"ל גם כן לבא לישוב דברי הרמב"ם דלכאורה קשה למאי דבעי לאוקמי באשחור בי"ט אפילו תימא אין דיחוי אצל מצות אפילו בכה"ג מ"מ אפתי קשה למ"ד יש מוקצה לחצי שבת שהרי בה"ש אתקצי למצותו שהרי באותו שעה פשר היה וכיון דאתקצי למצותו שוב אסור להנות ממנו אפילו להריח בו ואפילו לאחר שנפסל אסור וא"כ כשחזר ונפסל ביו"ט ממצוה גם כן תו לא חזי למידי והרי הוא פאבן ואסור לטלטלו ואף ע"ג דהדר אחזו למצוה ע"י מיעוט הענבים תו לא מהני ואסור לטלטלו לצאת בו משום דהוי מתקן מנא והוי פסיק רישיה אף כשרוצה ללקטן לאכילה וא"ל דמיירי דאית ליה אחריתי ז"א דהא השתא קאי אמתני' דקתני אסור למעט ביו"ט א"כ ע"כ מיירי בלית ליה אחריתי בשעה שהושחרו וממילא שהוקצה ההדס לגמרי.

אף י"ל דלכאורה קשה בהא דפריה וקא מתקן מנא דמה בכך פינן שצריף לצאת בו יבוא עשה דלולב ונדחה אע"ג דיו"ט עשה ול"ת מ"מ מתקן מנא אינו אלא מדרבנן כמ"ש רש"י ז"ל וצ"ל משום דלא הוי בעידנא.

וראיתי שכ"כ הוד כ"ת וזה א"ש לענין מתקן מנא משא"כ לענין מוקצה שפיר אמרינן דאתי עשה דלולב ונדחי לה דהא בעידנא דמביא לה ועבר אאסור מוקצה אז נפיק בה

י"ח לולב. והשתא א"ש מ"ש הכ"מ בטעם הרמב"ם שלא פתב החילוק באשחור ביו"ט פסול.

והכ"מ פתב משום דבידו למעט פשיהיה לו הושענא אחריתי. וע"ז הקשה דאפתי למה לא משני הש"ס הכי.

ומ"ש הב"י והכ"מ ע"ז הוא דוחק ולפמ"ש א"ש בפשיטות דהש"ס לא מצי לשנויי הכי משום דבאמת אין בידו כלל בהיתר דאם יבא לו הושענא אחריתי ויוכל למעט ג"כ לא יוכל לצאת בו משום מוקצה (דאף ע"ג דנימא כסברת הכ"מ לענין דלא מיקרי דחוי לפי שבידו למעט פשיהיה לו אחרת מכל מקום לענין מוקצה ל"ש לומר פן ומן הסתם בשעה שנספסל הוקצהו מדעתו דלא אסיק אדעתיה שיהיה לו הושענא אחריתי ואינו יושב ומצפה ע"ז) דליכא למימר דאתי עשה דלולב ודחי לה דכיון דאית ליה הושענא אחריתי לא דחה לה דהא אפשר לקיים שניהם ולכך באשחור ביו"ט שפיר הנה דחוי גמור ואין בידו כלל לתקנו שיהיה מותר לצאת בו ולכך הוצרך לאוקמי באשחור מעי"ט וכ"ז למ"ד יש מוקצה לחצי שבת משא"כ אנו לדידן דקי"ל אין מוקצה לחצי שבת שפיר השמיט הרמב"ם החילוק בין אשחור ביו"ט משום דאף באשחור ביו"ט לא הוי דחוי שבידו למעט פשיהיה לו הושענא אחריתי וכמ"ש הכ"מ והוא נכון לפענ"ד: ודאנו בהאי ענינא אכתוב מאי דקשיא לי בדברי הרא"ש במ"ש ס"פ אלו מגלחין שכ' וז"ל ועוד דמצות גופייהו פעמים יש דחוי כדאמרינו פרק לולב הגזול גבי הדס שהיו ענביו מרובים מעליו אם היו שחורות פסול ירקות פשר וקאמר דאי אשחור ביו"ט פסול משום דחוי אפילו הוריקו אח"כ ואף ע"ג דגבי פסוי אמרינו דאין דחוי אצל המצות שאני התם שיש בידו לגלות הדם ולבטל הדחוי אלמא גבי מצות גופייהו פשאין בידו לבטל הדחוי הוי דחוי וקטן אין בידו לבטל הדחוי שלו עכ"ל.

ונפלאתי מאוד מ"ש גבי פסוי הטעם לפי שיש בידו לגלות וזה סותר למאי דבעי הש"ס למפשט מהא דכיסוי לנקטם ראשו ועלתה בו תמרה אע"פ שאין בידו ועכצ"ל דגבי פסוי לא הוי בידו מטעם שכ' התוספות שם או כמ"ש בזבחים דף ל"ד.

ולכאורה היה אפשר לומר דהרא"ש סבירא ליה דהסוגיא אזלא אליבא דרבא בזבחים שם דמשמע דלא מחלק בין בידו או לא והרא"ש פתב חילוק זה לפום מה דקי"ל פרב אשי דבידו לא הוי דחוי א"כ אין ראיה מכיסוי דהתם טעמא משום דבידו ולא ס"ל כסברת התוספות דהא מכל מקום יש להפליא על מה דמחלק בין הך דאשחור ביו"ט לכסוי משום דכיסוי הוי בידו שמבואר מדבריו דבהא דאשחור לא הנה בידו והיינו לפי מה שהעתיק הוא מהש"ס אפילו הוריקו אח"כ א"ש דזה אין בידו משא"כ לפי המבואר בש"ס באמת דמייירי לענין אם מיעטן אח"כ גם הא דאשחור הוי בידו למעט כמ"ש התוספות ואפילו תימא דט"ס הוא בהרא"ש מ"ש אפילו הוריקו אח"כ וצ"ל אפילו מיעטן אח"כ וסבירא ליה דאין בידו למעט פיון דאסור למעט ביו"ט מכל מקום הרי מבואר שם דדוקא באשחור ביו"ט דה"ל נראה ונדחה משא"כ באשחור מעי"ט ודאי דכשר אם מיעטן וכדאמרינו להדיא דחוי מעיקרא תפשוט מיניה ואף ע"ג דאין בידו וא"כ שפיר יש לפשוט משם לענין חיוב אבילות לקטן כדעת הר"מ שם אם לא שנתחלק בין מצנה הנדחית לגברא דחויא.

ובדוחק י"ל דסבירא ליה לחלק בין אשחור מעיו"ט דעכ"פ קצת בידו מיקרי פיון שעכ"פ בידו למעט באיסור אלא דזה אינו מועיל רק לענין דיהוי מעיקרא ולא לענין נראה ונדחה וכמ"ש הר"ן והתוס' בדרף ל"ב אלא דמיינתי ראיה פיון דעכ"פ אשפחן דיהוי אצל מצות והיינו בנראה ונדחה אף על גב דהתם הוי בידו קצת ממילא שיש לנו ללמוד מזה אף לדיחוי מעיקרא היכא שאין בידו כלל פגון ההיא דקטן שאין בידו כלל לבטל דיהוי שלו אלא שקשה להעמיד פן בלשון הרא"ש ז"ל וצ"ע: דברי מחו' הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד והנה במה דכתבנא שיש מקום לחלק בין אשחור מעיו"ט למעט באיסור משא"כ באשחור ביו"ט דהוי נראה ונדחה אינו מועיל ולמד הרא"ש לדיחוי מעיקרא היכא שאין בידו כלל לענ"ד מדברי הש"ס יש להוכיח דאף היכא שאין בידו כלל דיהוי מעיקרו לא הוי דיהוי דהא אמרינן דאשחור אימת אי מאתמול תפשוט דיהוי מעיקרא אי דאשחור ביו"ט תפשוט נראה ונדחה ולכאורה הוא תמוה דכלפי לניא ואיפכא ה"ל למימר דהא נראה ונדחה מסתבר טפי למימר דהוי דיהוי מדחוי מעיקרא כדמסיק הש"ס באמת ובפ"י שם כ' דסברת המקשן הוא דדיחוי מעיקרא גרע וכ"כ שם בלשון רש"י דף ל"ב דאיפא סברא למימר דדיחוי שלא הנה ראוי בתחלת זמנו גרע טפי מנראה ונדחה ע"ש והוא כהלקחה בלא טעמא ונלענ"ד טעמא דמלתא ע"פ מ"ש התוספות בשבת דף מ"ג בהא דקאמר טבל מוכן הוא אצל שבת שאם עבר ותיקנו מתקון דמשמע אפילו במזיד וגבי בכור אמרינן בביצה דף ר"ז דכינו דאין רואין מומין ביו"ט אינו מבוקר והפ"י שם כ' לחלק בין בכור שהיה בחזקת איסור משעה שנולד ובין טבל שקודם נראה פני הבית לא היה בחזקת איסור ולכן מהני תיקון בדיעבד ע"ש וכוננת הדברים דדבר שהיה אסור מתחלה והיום בשבת וביו"ט עושה בו תיקון להוציאו מאיסור שהיה בו חשוב תיקון גמור ואפילו עביד לא מהני אבל בדבר שהיה מותר ונתחדש עליו איזה איסור והוא מתקנו עתה שיתזרר להיות מותר אין זה תיקון גמור שאינו רק מחזירו להיתר שהיה בו בתחלה ולכן אף שלכתחלה אין לעשות תיקון זה בדיעבד שרי ולפ"ז בסוגיא דידן היכא דאשחור מעיו"ט דחשיב ליה דיהוי מעיקרא ואם פן למה מהני אם מיעטן ביו"ט פיון שמעולם לא היה עליו שם ראוייה למצוה וצ"ל דבאמת אם היה עושה במזיד לא הוי מהני רק דאנו דדייקינן ממתני' דקתני ואין ממעטין ביו"ט הא עבר ולקטן פשר היינו אם עבר ולקטן בשוגג וכמ"ש הר"ש בפ"ב דתרומות גבי טבל מוכן כו' דהו' שאם עבר הוא בשוגג ע"ש.

וה"ה הכא יש לפרש דבשוגג מייירי ובשוגג אין לחלק בין אם היה פ"א בחזקת היתר או לא פיון דמ"מ עתה מתקן הוא ולא עבד איסורא (וי"ל דגם התוס' מודים לסברת הפ"י רק דקשיא להו מבכור דמשמע להו דמייירי אף בשוגג ע"ש שצ"ע בדבריהם) ולפי"ז נראה דבכה"ג דהוי דיהוי מעיקרא אף אם עבר בשוגג י"ל דהוי דיהוי וא"ל שבידו למעט באיסור כמ"ש התוס' בדרף ל"ג ז"א שאם יעבור וימעט במזיד באמת לא מהני פיון שלא היה לו שעת הפושט וא"כ אינו בידו כלל משא"כ באשחור ביו"ט דמעיקרא פשר היה ונפסל שפיר הוא חוזר להכשירו ע"י שיתקן אותו אפי' במזיד ואם פן פשמיעט בשוגג כל שכן מהני דמה שנדחה היה בידו לתקן ומעתה י"ל דסברת המקשה היה דטפי גרע דיהוי מעיקרא שאין בידו כלל מנראה ונדחה שבידו למעט באיסור ולכן אקדמיה ברישיה לאשחור מעיו"ט שהוא דיהוי מעיקרא ואין בידו וקאמר תפשוט דלא הוי דיהוי ואם

תאמר דכיון שאין בידו כלל אף דיוחוי מעיקרא הוי דיוחוי רק דהכא מיירי באשחור ביו"ט והוי בידו למעט באיסור עכ"פ תפשוט דנראה ונדחה כה"ג שבידו למעט באיסור לא הוי דיוחוי והתראצן השיב לו דאין בדבר הכרע דאיכא למימר נמי דדיוחוי מעיקרא תפשוט אף ע"פ שאין בידו ונראה ונדחה הוי דיוחוי אע"פ שבידו למעט באיסור וכיון שיש להפך הסברות לכאן ולכאן א"כ תו ליכא למשמע מינה ולא מידי דזיל הכא קמדחו ליה כו' פן נלענ"ד פי' נכון בסוגיא: ואמנם מה דכתבנא דאשחור מעיו"ט הוי פלא הנה לו שעת היתר צ"ע קצת דאפשר דאף ע"ג דלענין דיוחוי חשבינן ליה דיוחוי מעיקרא כיון שלא הגיע זמן המצנה מ"מ לפי מה דמיירי הסוגיא זו שהענבים הם ירוקות מתחלה ומינא דהדס הם ולא מחריב בה שפיר חשיב שעת הכושר שהנה ראוי למצנה פשיגוע זמנו ובשביל דאשחור בעיו"ט הוא צריך תיקון להחזירו כמות שהנה ראוי פבראשונה ובכה"ג י"ל דשפיר מהני תיקון אף במזיד כמו טבל ואינך (ולכאורה לפי מ"ש התוס' שם דטבל במזיד דמהני היינו בלית ליה פירי אחרנינא והכי מוקי לקמן פלוגתא דרבנן וראב"ש באית ליה הושענא אחריתי וא"כ בכה"ג מיירו חכמים דאמרו אין ממעטין ובכה"ג י"ל דמעוט במזיד לא מהני וע"כ כמש"ל דבשוגג מיירי וכו' צ"ל לכאורה דאל"כ ה"ל מה"ב כמ"ש המרדכי ועיין בשער המלך ובמקום אחר פתבתי מנה): ובזה יש מקום אתי ליישב מה שהקשה אחי המןפלג החריף מוהר"ר יעקב שי' בסוגיא זו דפריף אהא דקתני ואם מיעטן פשר אימת אי מקמיה דלאגדיה פשיטא כו' ומאי קושיא שהרי בריש מכילתין אהא דקאמר סופה דאורייתא תני פסולה כ' התוס' דהא דגבי הדס תני פסולה ומתנתא דסד"א כיון שגדילו בפסול תו לית ליה תשנתא כלל וא"כ שפיר י"ל דמיירי מקמיה דלאגדיה ואשמעינן דמהני תשנתא אף ע"פ שגדולו בפסול.

וגם קשה דהא אמרינן דענבים ירוקות פשר רק פשהשחירו אח"כ פסול וכדפריף דאשחור אימת כו' ולדברי התוספות דמתניתין מיירי בגדולו בפסול מאי פריף דאשחור אימת דהא ודאי שהיו שחורים מעיו"ט שהרי לכה איצטרף למיתני תשנתא ע"כ דברי אחי שי'.

ולפום ריהטא עמדתי משתאה על רבותינו בעלי התוספות שיהנה דבריהם סותרים הסוגיא במקומה ובינותי בספרים וראיתי שהגאון בפ"י בריש סופה הקשה מדברי הש"ס אלו אלא שהפ"י מקשה ממאי דמשני לבתר דאגדיה וה"ל לתוספות למימר דסד"א כיון דאגד ליה בפסול.

ובאמת שזה אינו קושיא כ"כ דלא ניתא להתוספות למימר הכי כיון דלא הוזכר אגד במתני' ואי הא אתי לאשמעינן ה"ל למימר לאחר שאגדו שזה עיקר הרבותא וטפי ה"ל לאקשוני משןשית המקשן דפריף פשיטא וע"ש שכתב שיש מגיהים בדברי התוספות והוא ז"ל פתב ליישב דברי התוס' עפ"י הגוססא שלפנינו בדוחק וגם לא הזכיר משןשיא השנית דפריף דאשחור אימת כו' שהיא תמוה קנימת ונפלאתי על הגאון ז"ל שלא הרגיש בזה: ואחר העיון נלענ"ד ליישב דברי רבותינו בעלי התוספות עפ"י הגוססא שלפנינו דלא תיקשי עליהו הני תרי תמיה שתמה אחי שי'.

וגם לא נצטרף להגיה והדברים פכתבן דהנה לפמ"ש דהיכא דלא הנה שעת הכושר לא מהני עבר ותיקנו רק דאשחור מערב יום טוב לא מיקרי לא הנה שעת הכושר כיון דעכ"פ

היו ירוקים וכשרים לכשיגיע הזמן משא"כ היכא שהם שחורים מתחלת ברייתן בכה"ג שלא הוכשר מעולם ועתה ביו"ט הוא מכשירו דמי לבכור דאם בקרו אינו מבוקר וכן בזה לא מהני מה ששמעט באיסור.

והנה מדברי רש"י משמע דענבים שחורות לאו מברייתן הם אלא דרך גדולם הם ירוקים וכשמתחיל לייבש משחירים וכפשוט' דסוגיא דאשחור אימת כו' והתוספות שכ' שגידולו בפסול צ"ל דנדאי יש שהם שחורים בשעת גדולם ומכל מקום נדאי גם לדידהו יש שמשחירים אח"כ כמבואר בסוגיא אלא דס"ל דכיון דקתני סתמא ענביו מרובין מעליו פסול והיינו שחורות ומיירי בכל גונוי בין מעיקרא או אח"כ ועלה קאמר אם מיצעטן פשר דהיינו גמי בכל גונוי אפילו שחורים מעיקרא ונפיר קאמרי התוס' דס"ד כיון דגידולו בפסול ליכא תקנת' ר"ל דעכ"פ הוצרך לאשמוענו תקנתא דלא לייתי למיעטי דבשחורות מעיקרא ליכא תקנתא כלל קמ"ל ולפ"ז נראה ליישב ג"כ הא דפריה אי קמי דלאגדיה פשיטא דהנה הש"ס קאמר ואי לבתר דלאגדיה תפשוט מיניה דחוי מעיקרא לא הוי דחוי כו' מבואר דלכהו בעי לאוקמי משמיה דלאגדיה פי היכי דלא תפשוט מיניה דחוי מעיקרא.

והשתא א"ש דלכאורה ע"כ לומר דלא מיירי משחורים מעיקרא דאם מיירי בכה"ג תיקשי למה עבר ולקטן פשר דאפילו מיירי בשוגג הא נדאי דחוי שאין בידו כלל שאם ימעט במזיד לא מהני כיון שהם שחורים מברייתן ולא היה להם שעת הפוך וקשה על התוספות דמפרשי דמתני' בכל גונוי מיירי ועלה קתני ואין ממעטין ביו"ט דדייקיניה מיניה עבר ולקטן פשר.

אף י"ל דלמאי דנחי ליה באמת דחוי מעיקרא תיפשוט מיניה יש לומר דדחוי מעיקרא פלא נדחה כלל דמי ואפילו באין בידו כלל לא הוי דחוי וא"כ שפיר מיירי ששחורים בכל גונוי אפילו מברייתם וכשר כיון דדחוי מעיקרא הם ושפיר כתבו התוספות דס"ד כיון שגידולו בפסול כו' משא"כ בס"ד דפריה אי מקמי דלאגדי' והיינו דבעי למימר דגם דחוי מעיקרא הוי דחוי אלא דקודם אגד ליכא דחוי וכ"כ רש"י שם אם פן אפס מקום לפרש דמיירי בשחורים מברייתן דא"כ תיקשי סיפא דמשמע עבר וליקטן ביו"ט פשר דהא עכ"פ דחוי מעיקרא הוא וצ"ל משום שהוא בידו למעט באיסור וזה ניחא באשחור אח"כ אבל בשחורים מתחלה דלא מהני מיצעט במזיד שוב אין בידו כלל וע"כ לאוקמי ירוקים והושחרו דהוי בידו וא"כ שפיר פריה פשיטא דהא ליכא למימר דאשמוענו דמהני תקנה בגדולי בפסול ז"א דהא ע"כ לא מיירי בהכי כלל והא דקאמר אי לבתר דאגדיה תפשוט דחוי מעיקרא כו' דמיירי קודם יו"ט והוא בידו ביארתי בתשו' לקמן סימן דלכתר דאגדיה האגד מתבטל ואית ביה משום תולמ"ה וזה תלוי באם נאמר יש דחוי ע"ש באנרף והא אי דאשחור כו' היינו לבתר דמשני דקסבר לולב א"צ אגד ואת"ל צריף הזמנה בעלמא הוא ולית ביה משום תולמ"ה א"כ שפיר י"ל דאשחור מעי"ט ולכהו לא הוי דחוי כיון דבידו למעט שהרי היה לו שעת הפוך והנה אף פי קרוב הדבר שהתוספות לא כיוונו לזה מ"מ הדברים נכונים וכתבתי לפולא בעלמא: אף בפשט דברי התוספות לפי פשוטו נלענ"ד ליישב דסבירא להו דנדאי מסתבר לומר דמתני' בכל גונוי מיירי אף בגדולם בפסול.

אף לפי סִבְרַת הַמִּקְשָׁה הַזֶּה סִבֵּר דְּטָפִי עֲדִיף לְאוֹקְמֵי בְּנֵרְאָה וְנִדְחָה מִלְּאוֹקְמֵי בְּדַחוּי
מַעֲיָקְרָא ע"כ דְּלֹא אֵינְרִי פִּלְל בְּשַׁחֲוֵרִים מַעֲיָקְרָא דְּהָא צָרִיף לְאוֹקְמֵי בְּאַשְׁחוּר בִּיּו"ט
וּבְסִבְרָא זֹו אֲזִיל גַּם הַמִּקְשָׁה דְּפָרִיף אֵי מַקְמֵי דְּלֶאֱגִדִּי פְּשִׁיטָא מִשָּׂא"כ לְמֵאֵי דְּמִתְרַץ דְּחוּי
מַעֲיָקְרָא תִּפְשׁוּט מִינָה אִם פֶּן מֵינְרִי בְּאַשְׁחוּר מַעֲיּו"ט שׁוּב יֵשׁ לֹאמֵר דְּמֵינְרִי בְּכָל גְּוֹנֵי
אִף בְּשַׁחֲוֵרִים מִתְחַלַּת בְּרִינְתָן וְשִׁפִּיר פֶּתַב הַתּוֹסְפוֹת דְּאַשְׁמַעֲיָנָן דְּאַף בְּגִדּוּלוֹ בְּפִסּוּל אֵית
לֵיה תִּקְנָתָא פֶּן נִלְעַנ"ד: דְּבָרֵי זַעֲרָא הֵק' אֶפְרִים זְלָמָן מְרַגְלִיּוֹת מְבָרָאד שְׂאֵלָה נֹו שְׂאֵלָה
יְחֹור שֶׁל אֵילָן אֶתְרוּג שְׁהֶנְרַפְּב בְּאֵילָן עוֹשֶׂה פְּרִי אַחַר שְׁקוֹרִין לִימוֹנֵי אוּ מְרַאנְץ וְהִיחֹור
הַהוּא מוֹצִיא פְּרִי אֶתְרוּג רַק שְׂיֵשׁ בּוֹ אֵינָה שִׁנּוּיָם מֵאֶתְרוּג הַדֵּר בְּאֵילָנוֹ פְּמִבְּנֹאָר בְּדְבָרֵי
הָאֶתְרוּגִים וְהוּא שְׁעַת הַדְּחַק שְׂאֵין מְצוּי אֶתְרוּג אַחַר פֶּשֶׁר מַהוּ לְצֵאת בּוֹ: תְּשׁוּבָה הִנֵּה
בְּדִין אֶתְרוּג מְוֹרֶפֶב הָאֶרִיכוֹ הָאֶתְרוּגִים וְרֵאשׁ הַמְדְּבָרִים בְּזֶה בְּפוֹסְקִים הוּא הִלְבוּשׁ ז"ל
שְׁפֶתַב שְׁהַמְוֹרֶפְבִּים פִּסּוּלִים ד"ת שְׁהֵרִי נְעַעְבְּדָה בְּהֵם עֲבִירָה דְּהֶרְכָּבָה וְאַף ע"ג שְׁהֶרְפִּיבוֹ
עִפּו"ם הָא אֵיכָא לְמ"ד דב"נ מְצֻנָה עַל הֶרְכָּבַת הָאֵילָן וְכִינּוֹן דְּנְעַעְבְּדָה בּוֹ עֲבִירָה אִף ע"ג
דְּמִתְרַץ לְאַכִּילָה אֵימָאס לְגִבּוּתָה דְּוִמְיָא דְּבִהֶמַת פְּלָאִים אַע"ג שְׁמִתְרַץ בְּאַכִּילָה אֶסוּר לְקַרְבָּן
מִטְעַם דְּנְעַעְבְּדָה בּוֹ עֲבִירָה אֵימָאס לְגִבּוּתָה וְה"נ הֵכִי עַכ"ל וְהִנֵּה מ"ש הָא אֵיכָא לְמ"ד דב"נ
מְצוּה כו' לְכַאוּרָה צ"ע דְּמַה בְּכָף דְּאֵיכָא לְמ"ד הֵכִי בְּש"ס בְּסִנְהֶדְרִין וְהוּא ר"א דְּסִבְרָא
לֵיה דב"נ מְצוּנָה עַל הֶרְכָּבַת הָאֵילָן וְהֶרְכָּעַת בְּהֶמָה הָא אָנָן לֹא קִי"ל הֵכִי אֵלָא פְּרַבְּנָן
דְּסִבְרָא לֵיה דְּלֹא נְצֻטּוּוּ אֵלָא ז' מְצוֹת בְּלַבַּד וְעֵינֵין בִּיּו"ד סִימָן רצ"ז בְּש"ף שְׁם שְׁגַם
הִלְבוּשׁ גּוֹפִיָה סוֹבֵר פֶּן לְדִינָא שְׁפֶתַב וּז"ל הַב"י וְעַט"ז וְהַב"ח פֶּתַבּוֹ הַטְעַם דְּאֶסוּר לִיתָן
בְּהֶמָתוֹ לְעִפּו"ם לְהֶרְבִּיעָה מִשׁוּם אֲמִירָה לְעִפּו"ם וְהַדְרִישָׁה פֶּתַב הַטְעַם מִשׁוּם שְׁהֵם
מְצוּוּיִם עַל הֶרְכָּבַת אֵילָן וְהֶרְכָּעַת בְּהֶמָה וְכ"כ הֶרְמֵב"ם פ"ו מַהֲל' מְלָכִים כו' וְהַש"ף הַשִּׁיג
ע"ז וְכַתֵּב שְׁלֹא יֵצְאוּ הַדְּבָרִים מִפִּי דְּאָנָן קִי"ל פְּרַבְּנָן וְגַם בְּרַמְבַּ"ם מְבֹאָר לְהִפְסֵף שְׁלֹא
נְצֻטּוּוּ כ"א עַל ז' מְצוֹת כו' ע"ש וְא"כ מוֹכַח מִהִלְבוּשׁ גּוֹפִיָה דְּפוֹסֵק פְּרַבְּנָן דַּאֲל"כ ל"ל
טַעְמָא דְּאֲמִירָה לְעִפּו"ם שְׁהוּא מְדַרְבְּנָן דְּהָא מְדַאוּרִינְתָא אֵיכָא אֵיסוּרָא מִשׁוּם לְפָנֵי עוֹר
פֶּמוֹ דְּאֶסוּר לְהוֹשִׁיט אַמ"ה לַב"נ וּפְשִׁיטָא דְּלֹא שְׂיִיף בְּזֶה קָאֵי בְּתַרֵי עֲבָרֵי דְּנִהָרָא פִּינּוֹן
שְׁהוּא נוֹתֵן לוֹ בְּהֶמָתוֹ לְהֶרְבִּיעָה וּמַעְצָמוֹ לֹא יַעֲשֶׂה הַעֲפּו"ם אֵת זֹאת פִּלְל וְעֵינֵין סִימָן קנ"א
אִף אַחַר הָעֵינֵין דְּבָרֵי הַש"ף תְּמוּהֵינִי וּבְחֻנָּם הַשִּׁיג עַל הַדְרִישָׁה עִפּו"ם שְׁבִדְרִישָׁה פ"ו
מַהֲל' מְלָכִים וְצ"ל פֶּרֶק יו"ד וְשֵׁם שְׁפֶתַב הֶרְמֵב"ם שְׁמִפִּי הַקְּבֵלָה ב"נ אֶסוּרִין בְּהֶרְכָּעַת
בְּהֶמָה וּבְהֶרְכָּבַת אֵילָן וְע"ש בַּכ"מ וּבַלַּח"מ בְּטַעְמָא דְּמִלְתָּא וְעֵינֵין בְּחִידוּשֵׁי הֶר"ן
בְּסִנְהֶדְרִין וְעֵינֵין בַּכ"מ פ"ה מַהֲל' פְּלָאִים פֶּתַב גַּם פֶּן בְּשִׁיטַת הֶרְמֵב"ם שְׂאֵין ב"נ מְצוּנָה
עַל הֶרְכָּבָה אֲמָנָם בְּמִשְׁנָה לְמִלְּף שְׁם הַשִּׁיג עָלָיו מְדַבְּרֵי הֶרְמֵב"ם אֵלוֹ וְגַם הָלוֹם רֵאִיתִי
בַּפ"י סוּף פ"ק דְּקִידוּשֵׁין פֶּתַב ג"כ בְּדַעַת הֶרְמֵב"ם דְּאֵין ב"נ מְוֹזְהָר עַל הַפְּלָאִים וּבַק"א
בְּפִסְק חֲדָשׁ הָאִירוֹ לְנִגְדַ עֵינָיו דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם אֵלוֹ וְחֹזֵר בּוֹ וְעַכ"פ יָפָה פֶּתַב הִלְבוּשׁ הָא
אֵיכָא לְמ"ד כו' דְּנֵהִי דְּפְשִׁיטָא דְּהַש"ס וְהַפּוֹסְקִים נִרְאָה שְׂאֵין לְפִסּוּק כַּר"א מ"מ הָא קָמָן
שְׁהֶרְמֵב"ם פּוֹסֵק כְּוֹנְתִיהָ וְא"כ יֵשׁ לְחוּשׁ לְדְבָרָיו פִּינּוֹן דִּישׁ בְּזֶה חֲשָׁשׂא דְּאוּרִינְתָא אִם
נֹאמֵר דְּהוּי כְּנְעַעְבְּדָה בּוֹ עֲבִירָה וְדוּמְיָא דְּבִהֶמַת פְּלָאִים: אִף גּוּף סִבְרַת הִלְבוּשׁ בְּזֶה לְלַמּוּד
מְבִהֶמַת פְּלָאִים דְּמִיקָרֵי מְאִיס לְגִבּוּתָה הוּא סִבְרָא מְחֻוּדְשָׁת וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְהִבְיָא רֵאִיָּה
לְדְבָרָיו מְדַאֲמֵרִינּוֹן בְּחֻוּלִין דְּף קט"ו דְּאָמֵר רַב אֲשִׁי דַבְּב"ח אֶסוּר בְּאַכִּילָה דְּכִתִּיב ל"ת כָּל
תּוֹעֵבָה כָּל שֶׁתַּעֲבִיתִי לָךְ הֵרִי הִיא בְּכָל תֹּאכַל וּפְרִיף עֲלֶיהָ אֵלָא מַעֲתָה פְּלָאִי זְרַעִים לְתַסְרוֹ

דְּהָא תַעֲבָתִי לָךְ הוּא כּו' וּמִשְׁנֵי אַתְקוּשׁ לְכֻלָּא בְּהֵמָה דְכֹתִיב בְּהִמְתָּהּ לֹא תִרְבִּיעַ כְּלָאִים שְׂדֵךְ לֹא תִזְרַע כְּלָאִים מַה בְּהִמְתָּהּ הַיּוֹצֵא מִמֶּנָּה מְוֹתֶרֶת אַף שְׂדֵךְ הַיּוֹצֵא מִמֶּנָּה מְוֹתֶר וְכֻלָּא בְּהֵמָה גּוֹפָה מִנִּ"ל מִדְּאִסְרֵי רַחֲמָנָא כְּלָאִים לְגַבּוּת מְכַלֵּל דְּלִהְדִּיּוּט שְׂרִי הֲרִי מְבֹאֵר דְּבִשְׂבִיל שְׁנַעֲבֵדָה בּוּ עֲבִירָה הוּא בְּכֻלֵּל ל"ת כֹּל תּוֹעֵבָה אֱלָא דְּלִהְדִּיּוּט גְּלִי רַחֲמָנָא שְׂיֵהָא מְוֹתֶר בְּאַכִּילָה מִשְׂא"כ לְגַבּוּת תּוֹעֵבָה מִיקָרִי וְאַפְשָׁר שְׂזָה פְּנוּנַת הַלְבוּשׁ מ"ש דְּוִמְיָא דְּבִהֲמַת כְּלָאִים כּו' ר"ל פִּינּוּ דְּגַבֵּי בְּהִמְתָּה כְּלָאִים שְׁמַעֲיָנוּ דְּדוֹקָא לְהִדִּיּוּט גְּלִי רַחֲמָנָא דְּשְׂרִי אֲבָל לְגַבּוּת בְּכֻלֵּל תּוֹעֵבָה הוּא וְנִילֵף מִיָּנָה נְמִינְמִי לְהִרְכַּבַת הָאֵילָן דִּג"כ בְּכֻלֵּל תּוֹעֵבָה הִיא וְאַפִּילוּ לְהִדִּיּוּט הֵיזָה אֲסוּר רַק מִשּׁוּם דְּאַתְקִישׁ לְכֻלָּא בְּהֵמָה וּא"כ אַתְקִישׁ נְמִי לְעִנְיָן זֶה דְּאִין לּוֹ הֵיתֵר רַק לְהִדִּיּוּט וּלְגַבּוּת אַפְתִּי תּוֹעֵבָה הִיא אֱלָא דְּלִפִּי"ז תִּיקְמָה עַל הַלְבוּשׁ בִּמ"ש דְּאֵע"ג דְּהִרְפִּיבוּ עִפּו"ם הָא אִיפָא מ"ד ב"נ מְצֻנָּה כּו' דל"ל הָא דְּהָא בְּפִשְׁיִטוּת י"ל אֲפִילוּ לְמ"ד בְּהִרְכַּבַת הָאֵילָן אִין ב"נ מְוֹתֶר עָלֵיו מ"מ אֲפִילוּ הִנְרַכְבַּ מְעַצְמוּ בְּלֹא תְּפִיסַת יָדֵי אָדָם יֵשׁ לְאַסְוֹר לְגַבּוּת דְּהָא מְבֹאֵר שֶׁם בְּרַש"י גַּבֵּי ב"ח דִּילִיף מל"ת כֹּל תּוֹעֵבָה שְׂהוּא אֲסוּר בֵּין שְׂפָא בְּעִבְרָה בֵּין שְׂלֹא בָּא בְּעִבְרָה פְּגוּן ע"י קָטָן אוּ ע"י עִפּו"ם מְאַחַר שְׂתִיעֲבָתִי לָךְ אֲסוּר כּו' ע"ש וּא"כ בְּזָה דְּלְגַבּוּת קְפָדִינוּ אִם נַעֲשֵׂה בּוּ אִסוּר וּמִיקָרִי תּוֹעֵבָה שׁוּב אִין לְחֻלְק בְּדָבָר.

בֵּין נַעֲשֵׂה ע"י אָדָם בְּעִבְרָה אוּ לֹא: וְאַמְנָם צָרִיף לְהִבִּין בְּדַבְרֵי הַש"ס דְּקָאֵמַר מְדַגְלִי לְגַבּוּת כּו' דְּלֵמָּא לְהִדִּיּוּט נְמִי לֹא שְׂרִי הִיכָא שְׁנַעֲשֵׂה ע"י אָדָם דְּתּוֹעֵבָה הוּא וּקְרָא אִיִּצְטָרִיף לְמִיסַר לְגַבּוּת הִיכָא שְׂלֹא נַעֲבֵדָה עֲבִירָה ע"י אָדָם רַק מְעַצְמָם הַשְּׁחִיתוּ דְּרַכְסֵי וְנִרְבְּעוּ מִין בִּשְׂא"מ אוּ ע"י קָטָן אוּ עִפּו"ם לְמ"ד אִינוּ מְצֻנָּה וְעִינֵין בְּב"מ דָּף צ"א דְּבַעֵי מִין בִּשְׂא"מ מַהוּ לְהַכְנִיס לְדִיר וּפְשֻׁטוּ לְהוּ לְאַסְוֹרָא דְּלֹא פְּהִלְכְּתָא דְּאֵמַר שְׂמוּאֵל וּבְכֻלָּאִים עַד שְׂיַכְנִיס כּו' וּבְכַה"ג אֲשַׁמְעִינוּ דְּאַפ"ה אֲסוּר לְגַבּוּת וְרֵאִיתִי בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ פ"א מַהֲל' כְּלָאִים שְׂדִקְדָּק בְּדַבְרֵי הַתּוֹס' דְּב"ב דָּף ק"ד שְׂפִתְבוּ דְּכֻלָּאִי זְרַעִים מְוֹתֶרִים כְּדַמְשַׁמַּע בְּחֻלְיָן כּו' דְּהו"ל לְאַתּוּי מַתְנִי' כְּלָאִים פ"ק וְכַתֵּב לְתַרְזֵן דְּמַמְתְּנִיתִין י"ל דְּדוֹקָא צְמַחוּ מְעַצְמָם וּמְחֻלְיָן מוּכַח דְּאַף בְּזַרְעוֹן בְּיָדִים דְּקַעֲבַר עַל לָאו כּו' וּבְאַמְתָּ דְּהוּא גּוֹפָא קִשְׂיָא דְּמִנ"ל הָא לְהִתִּיר אִם עֶבֶר עַל לָאו דְּלֵמָּא אִיִּצְטָרִיף קְרָא לְנִרְבְּעוּ מְעַצְמָם דְּשְׂרִי לְהִדִּיּוּט וּמ"מ אֲסוּר לְגַבּוּת וּבְכַה"ג הַקִּישׁ קְרָא כְּלָאִי זְרַעִים לְכֻלָּאִי בְּהֵמָה וְהִיכָא שְׁנַעֲבֵדָה עֲבִירָה בְּתַרְוּוּיָהּ אֲסוּר וּמֵאִי דְּפָרִיף כְּלָאִי זְרַעִים לְתַסְרוּ הִינּוּ דְּהָא מַמְתְּנִי' כְּלָאִים מוּכַח עכ"פ דְּמְוֹתֶר הִיכָא שְׁנַעֲשֵׂה מְעַצְמוּ וּמל"ת כֹּל תּוֹעֵבָה יֵשׁ לְאַסְוֹר בְּכַה"ג וּכְמוּ בְּב"ח וְאַהָא שְׂפִיר יְלִיף מְכַלָּאִי בְּהֵמָה דְּמוּכַח דְּמְוֹתֶר מְדַאֲסֵר רַחֲמָנָא לְגַבּוּת וּבְאַמְתָּ שִׁיטַת הַרְמַב"ם וְכֹל הַפּוֹסְקִים אַחֲרָיו דְּבְכֹל גְּוֹנָא שְׂרִי אַף אִם נַעֲשֵׂה בִּידֵי אָדָם אֲבָל אַחַר הָעִיּוֹן נִרְאָה דְּא"ש עִפּו"ם מ"ש הַתּוֹס' שֶׁם בְּחֻלְיָן ד"ה כֹּל שְׂתַעֲבָתִי וּא"ת צוּרָם אֲנִין בְּכוּר לְיִתְסַר אֲפִילוּ צְרַמוּ עִפּו"ם וּי"ל דְּשְׂרִי רַחֲמָנָא קְדָשִׁים שְׂהוּמָמוּ כְּפָבִי וּכְאֵיל א"כ אִינוּ דְּבָר מְתוּעֵב וְכַוּוֹנַת דְּבִרְיָהּ דְּמַה שְׂאַסְרָה תּוֹרָה לַעֲשׂוֹת יֵשׁ לְפָנֵינוּ שְׁנֵי דְּרַכִּים אוּ שְׂנַאֲמַר שְׂהַדְבָר בְּעַצְמוּ הוּא מְתוּעֵב לְמָקוּם אוּ שְׂהַדְבָר בְּעַצְמוּ אִינוּ מְתוּעֵב רַק הָעוֹשֵׂה כֵּן הוּא מְתוּעֵב וְשְׁנֵי וּמְצֻנָּה וְעוֹמֵד שְׂלֹא יַעֲשֵׂה כְּזֹאת וּמִן הַסֵּתֵם אֲמַרִּינוּ שְׂהַדְבָר בְּעַצְמוּ מְתוּעֵב אַף אִי חֲזִינוּ דְּגְלִי קְרָא שְׂהוּא מְוֹתֶר לְהִדִּיּוּט שְׂיֵהָא מְוֹתֶר לְאַכּוֹל הַדְבָר הַנַּעֲשֵׂה כֵּן אַף שְׂלֹא מְצִינוּ הֵיתֵר רַק בְּנַעֲשֵׂה מְעַצְמוּ שְׂלֹא ע"י אָדָם מ"מ מוּכַחָא מְלֵתָא שְׂאִין הַדְבָר מְתוּעֵב דְּהָא רַחֲמָנָא אָמַר ל"ת כֹּל תּוֹעֵבָה וְדָבָר זֶה הִתִּירָה הַתּוֹרָה לְאַכּוֹל מוּכַחָא מְלֵתָא שְׂאִין הַמַּעֲשֵׂה מְתוּעֵב רַק שְׂהַאָדָם

מַצְנוּה שְׁלֵא לַעֲשׂוֹתוֹ וְזֶהוּ שְׁפָתָבוּ הַתּוֹסֵפ' דְּכִינּוֹן דְּגַלִּי קָרָא בְּקַדְשִׁים שְׁהוּמָמוּ מֵעֲצָמָם
עכ"פ דְּשָׂרֵי בְּאֶכִּילָה א"כ מוֹכַח שְׂאִין הַדְּבָר מִתּוֹעֵב וּמִמִּילָא שְׂאִין לְקוֹלְלוֹ בְּכָלֵל ל"ת פֶּל
תוֹעֵבָה אִף אִם נַעֲשֶׂה בַעֲבִירָה ע"י אָדָם שֶׁאֵעִפ"י שְׁהוּא עֶבֶר אֲמִימָרָא דְרַחֲמָנָא מ"מ אִין
הַדְּבָר הַנַּעֲשֶׂה קָרוּי תוֹעֵבָה וְזֶה בְּרוּר וּפְשׁוּט בְּכּוֹנֶנֶת הַתּוֹסֵפ' וְכֵן מִתְבָּאָר עַד"ז פְּנוּנֵת
הַתּוֹסֵפּוֹת בַּתְּמוּרָה דְּף ד' ע"ב ד"ה רְבָא אָמַר כו' דוּק וְתִשְׁכַּח וּלְפִי"ז א"ש מַה שְׁהִקְשִׁינוּ
דַּמְנ"ל לְהַתִּיר בְּנַעֲשֶׂה בְּיָדִים דְּלִמָּא אִין לְדִיִּיק מְדָאָסֵר לְגַבּוּה לְהַתִּיר לְהַדְּיוּט רַק בְּנַעֲשֶׂה
מִמִּילָא דו"א דְּכִינּוֹן דַּעכ"פ מוֹכַח מְדָאָסֵר לְגַבּוּה דָּאִם נַעֲשֶׂה מִמִּילָא מְוֹתֵר לְהַדְּיוּט א"כ
ע"כ שְׂאִין הַדְּבָר מִתּוֹעֵב וְאִין נְכָלֵל בְּכָלֵל ל"ת כ"ת וְלָכֵן שְׁפִיר פְּסָקוּ הַפּוֹסְקִים דְּהַרְפָּכָה
וְהַרְפָּעָה הַיּוֹצֵא מֵהֶם שְׂרִי בְּכָל גְּוֹנָא אִף אִם נַעֲשֶׂה בַעֲבִירָה דְלַעֲנֵן לָאו דְל"ת פֶּל תוֹעֵבָה
לִיפָא לְאֶפְלוּגִי בְּהֵכִי: וּמַעֲתָה אָפֶס מְקוּם לַמ"ש בְּשִׁיטַת הַלְבוּשׁ דְּמוֹכַח בְּחֻלּוּן דְּמִיקָרִי
תוֹעֵבָה לְגַבּוּה דו"א דְּוֹדָאֵי אִי לֹא גַלִּי לֵן קָרָא דְלַהַדְּיוּט שְׂרִי הֵיִינוּ אוֹמְרִים דְּמִיקָרִי תוֹעֵבָה
אֶפְלוּ נַעֲשֶׂה מֵאֲלִיו וְהַשְׁתָּא דְּגַלִּי לֵן קָרָא דְלַהַדְּיוּט שְׂרִי ע"כ שְׂאִין הַדְּבָר מִתּוֹעֵב פֶּלֶל
וְהָא דָּאָסֵר רַחֲמָנָא לְגַבּוּה לָאו מְשׁוּם דְּמִיקָרִי תוֹעֵבָה אָסֵר לָהּ דְּהָא אָסוּר בְּכָל גְּוֹנָא אֶפְלוּ
אִם נַעֲשֶׂה מֵאֲלִיו אָסוּר לְגַבּוּה וּמַעֲתָה מ"ש הַלְבוּשׁ דְּוִמָּיָא דְּבַהֲמַת פְּלָאִים דְּאִימָאָס לְגַבּוּה
צ"ע דָּאִי מֵהֶתֵם יִלְפִינּוּ לָהּ א"כ ע"כ לֹא מְרָא דָּאִף בְּנַעֲשֶׂה מֵאֲלִיו הו"ל מָאוּס לְגַבּוּה דְּהָא
הַדְּבָר בְּרוּר דְּבַהֲמַת פְּלָאִים שְׁאֵאֲסוּרָה לְגַבּוּה אֶפְלוּ לֹא נַעֲבַד בּוּ עֲבִירָה ע"י אָדָם אֶלָּא
מֵאֲלִיו נְמִי פְּסוּל לְקַרְבָּן וּא"כ לְמָה הַנּוֹצֵרֵךְ לֹא מְרָא לְמ"ד ב"נ מַצְנוּה עַל הַרְפָּכַת אֵילָן דְּהָא
אֶפְלוּ לֹא נַעֲשֶׂה ע"י אָדָם פֶּלֶל אִימָאָס לְגַבּוּה פִּינוּ דְּלַבְּהֵמַת פְּלָאִים מְדָמִי לָהּ אִף לַעֲנ"ד
הָאֵמַת יוֹרָה דְּרַכּוּ דְּכָל דְּלַהַדְּיוּט שְׂרִי אִין לָנוּ לֹא מְרָא דְּמִדְּאוּרִימָא אִמָּאָס לְגַבּוּה וּגְבִי בְּהֵמַת
פְּלָאִים דָּאָסוּר לְגַבּוּה לָאו מְטַעַם אִמָּאָס אֲתִינּוּ עֲלֵהּ אֶלָּא גְּזֵרַת הַפְּתוּב הוּא דְּכָלָאִים לֹא
הַנּוֹכְשֵׁר לְקַרְבָּן אֶפְלוּ לֹא חָלוּ בְּהַ יָדִים פֶּלֶל וּא"כ י"ל דְּמָה דְּנַעֲבָדָה בּוּ עֲבִירָה לֹא אִמָּאָס
לְגַבּוּה פֶּלֶל מִדְּאוּרִימָא שְׁהָרִי אִין הַדְּבָר מִתּוֹעֵב פִּינוּ דְּשָׂרֵי לְהַדְּיוּט וּמִמִּילָא דָּאִין חִילּוּק
בֵּין אִם נַעֲשֶׂה בַעֲבִירָה אוּ לֹא וְהֵיִא דְּצוּרֵם אֲנוּן דָּאָסוּר אִם נַעֲשֶׂה בַעֲבִירָה לָאו מְשׁוּם
ל"ת כ"ת הוּא אֶלָּא מְשׁוּם קְנָסָא פְּמִבְּוֹאָר בְּכּוֹרוֹת דְּף ל"ד וְעֵינּוּ בַּתּוֹסֵפּוֹת שֶׁם מ"ש בְּזֶה
מִהַסְפְּרִי וְטַעֲמָא כַּמ"ש דְּכָל שֶׁא"א לְאֹסְרוֹ אִם נַעֲשֶׂה מֵעֲצָמוּ אִין מְקוּם לְאֹסְרוֹ מְטַעַם
מִתּוֹעֵב פֶּלֶל: אִמָּנָם בַּע"ז דְּף מ"ו דְּמִיבְעִיָּא לִיָּה לַר"ל הַמְּשַׁתְּחַנָּה לְדַקֵּל לֹאֵבּוּ מַהוּ לְמַצְנוּה
וּמְפָרֵשׁ דְּמִיבְעִי לִיָּה אִי אִמָּאָס לְגַבּוּה הֵיִינוּ מְדַרְבְּנָן דְּמִדְּאוּרִימָא אִינוּ תוֹעֵבָה דְּהָא שְׂרִי
לְהַדְּיוּט דְּמִחְוָרָאֵי אִינוּ נְאָסֵר מְשׁוּם ע"ז פְּמִבְּוֹאָר שֶׁם וּא"כ מוֹכַח דָּאִינוּ מִתּוֹעֵב מְצִד עֲצָמוּ
וְהַלְבוּשׁ פְּתַב שְׂיֵשׁ לְפִסְוֹל ד"ת מְשׁוּם דָּאִמָּאָס לְגַבּוּה כְּמוֹ בְּהֵמַת פְּלָאִים וּז"א כַּמ"ש
וְהַתּוֹסֵפּוֹת בַּע"ז פְּתַבוּ שֶׁם דְּהֵאִיבְעִיָּא לַעֲנֵן לְכַתְּחֵלָה אִף בְּסוּפָה דְּף ל"ב לֹא ס"ל לְהַתּוֹסֵפ'
הֵכִי וְע"ש בַּמַּג"א סִימָן תַּקפ"ו וּבְקַנְטְרָסִי יָד אֶפְרִים הָאֲרַכְתִּי בְּבִיאוּר דְּבָרֵי הַמַּג"א שֶׁם
וּמ"מ י"ל דְּגַם הַתּוֹסֵפּוֹת בְּסוּפָה מוֹדִים שְׂאִינוּ רַק מְדַרְבְּנָן וְגַם נִרְאָה שְׁדַעַת הַתּוֹסֵפּוֹת
בְּסוּפָה ג"כ לְדִינָא דָּאִינוּ רַק לְכַתְּחֵלָה שְׁהָרִי פְּתַבוּ שֶׁם דְּרָבָא מִיָּרִי בְּנִטְעוּ וּלְבִסּוּף עֲבָדוּ
וּכְרַבְּנָן דְּשָׂרֵי לְהַדְּיוּט וּלְכַף בְּדִיעְבַד יָצָא וְרָבָא פְּלִיג אֶלִישָׁנָא קַמָּא וּס"ל פְּרַב דִּימִי דְּבְעִיָּא
דַּר"ל לַעֲנֵן דְּחוּי הוּא אֶבְל בְּנִטְעוּ וּלְבִסּוּף עֲבָדוּ ס"ל דְּפְשִׁיטָא דִּי צָא וּא"כ פְּשִׁיטָא דְּקוּי"ל
פְּרָבָא וְכֵן מְבֹאָר בַּתּוֹסֵפּוֹת שֶׁם לְתִירוּץ ר"ת שְׁמַתְרָץ לְחַלֵּק בֵּין קוּדָם בְּיִטוּל אֶפְלוּ
בְּדִיעְבַד לֹא יָצָא וְאַחַר בְּיִטוּל לְכַתְּחֵלָה לֹא מְשׁוּם דְּמָאִיס שְׁהִיָּה עֲלִיו שֶׁם ע"ז וּלְפִי"ז
תִּימָה עַל הַלְבוּשׁ דָּאִיָּהוּ גּוּפִיָּה שֶׁם פְּתַב בְּפִירוּשׁ קַמָּא דְּהַתּוֹסֵפ' דְּאֶפְלוּ קוּדָם בְּיִטוּל לֹא

שייך פתותי בשל עפ"ם ומ"מ לכתחלה לא יטול משום דמאים לגבוה וא"כ איך פתב אח"כ דבמורכב יש לפסול דבר תורה משום טעמא דמאים וצ"ל דס"ל דודאי משום שנעבדה בו עבירה לחוד דמאים אין לפסול רק לכתחלה דמצוה ה"ב אין פאן פיון שאין המצוה מחמת העבירה כמ"ש התוספות והרא"ש משא"כ בזה שעיקר גידולו של אתרוג הוא ע"י עבירה שהרכיבו ובכה"ג ס"ל דמהני מאיס לפסול אפילו בדיעבד דומיא דבהמת פלאים וכן נראה שהבין הט"ז בהלבוש שהקשה עליו מהני אונןפרי דיאוש וש"ר מהני דלהלבוש מה בקד פיון דאיכא איסור גזל על הנכרי ע"ש ולא קשיא ליה מלולב של אשרה ושל עה"נ משום דהנהו אין המצוה נעשה ע"י העבירה וכמ"ש התוס' משא"כ בזה שגידולו באיסור שפיר הוה המצוה ע"י העבירה ולפי"ז בפשיטות הנה מצי למימר משום מצוה ה"ב דהא בתוספות והרא"ש משמע דשל אשרה ועה"נ שפיר הנה מחשב מצוה ה"ב אעפ"י שהעבירה כבר עברה אי לאו משום שאין העבירה מחמת המצוה וכיון דנימא דמה שגזל ע"י האיסור חשיב ליה המצוה ע"י העבירה שפיר הו"ל בזה המורכב מה"ב אעפ"י שהעבירה כבר עברה ואפשר שהלבוש לטעמיה שנראה מדבריו שם דמה"ב מדרבנן רק דאסמכיה אקרא וגם הביא שם דעת הי"א דוקא לגזלן עצמו הו"ל מה"ב ולאחרים שרי א"כ בזה שהלבוש ר"ל שפסול ד"ת הוצרך לחדש בה משום דאמאים לגבוה דומיא דבהמת פלאים ומ"מ הקשה הט"ז עליו מגזל אחר יאוש וש"ר דלא פסלין ליה משום מה"ב דמ"מ נפסול משום שנעבדה בו עבירה ור"ל כמו דבעינו שיהיה הפרי דהיינו גידול האתרוג בהיתר ולא באיסור כמו כן נימא דהא דכתיב לכם היינו שיהא לכם ע"י היתר ולא ע"י איסור דמאים לגבוה כשפא לכם ע"י איסור אף שהאיסור עשה העפ"ם לפי דעת הלבוש דבהרפכה קפדינן אעפ"י שהוא ע"י עפ"ם כן נראה בכוננת הט"ז אף לענ"ד אין קשיא כלל על הלבוש מזה דאטו מחמת שנעשה לכם הוא מחמת העבירה שעשה העפ"ם שגזל רק לכם נעשה ע"י הקנין של יאוש וש"ר שע"י שנתיאש זה ושוב לידי זה בהיתר קנאו ונעשה שלו בהיתר בלי עבירה ואע"ג שהגזל גרם ליאוש שייבא לא איכפת לן בהכי שאצל ישראל זה הקונה דין חפץ זה כאבידה שלאחר יאוש ומה לנו על איזה סיבה היה היאוש אם ע"י סיבת גזל או אבידה משא"כ בזה שהפרי נאה ע"י העבירה עצמה ומכ"ש להך י"א דס"ל דגם בגזל שרי לאחרים ולקמן אבאר בזה וגם בלא"ה נראה לחלק בין גידול גוף הפרי בזה שייך מאיס משא"כ לענין מאי דבעינו לכם וגוף הפרי דהיתרא הוא דבזה נדאי אין הדבר מתועב רק העושה מתועב וכנראה מלבוש דמיייתי מבהמת פלאים שגידולו באיסור וקצרתיו: והנה במה דכתיבנא דהו"ל להלבוש למימר משום מה"ב נראה בפשיטות דז"א לפי מ"ש התוס' דדוקא בגזל שהמצוה מחמת העבירה משא"כ באשרה ועה"נ דאע"ג דגידול הפרי בעבירה לא מיקרי המצוה מחמת העבירה דאל"כ לפי מ"ש התוס' דאשרה דמשה היינו שנטעו מתחלה לכה נימא דבלא"ה פסול משום מה"ב שהרי עיקר נטיעתו לא היה אלא בשביל האשרה ולולי זה לא הי' נוטעו ולא היה פרי זו באה לעולם ודונסק לחלק ביניהם אלא נדאי שז"א דקפידת מה"ב אינו על גידול הפרי שלוקחין אותו למצוה אלא על שעת קיום המצוה שלולי העבירה של הגזל לא היה יכול לקיים המצוה אעפ"י שהאתרוג בעולם שברצון לא היה האחר שהוא שלו נותן לו משא"כ באשרה פיון דהשתא מיהת בשעת קיום המצוה ישנה לפרי זו ואין עושה עבירה במה שלוקח אותה לקיים המצוה

דמעות לאו ליהנות ניתנו אעפ"י שביאתה של הפרי לעולם ע"י עבירה הנה לא איכפת לו בהכי וכן נמי איפכא באשרה שנטעיה מתחלה לכה אין לומר דדמי לבהמת פלאים שגידולו ע"י עבירה כמ"ש הלבוש לענין מורכב משום דבהמת פלאים ומורכב שאני שע"י העבירה שנטעיה בה היא שהולידה והצמיחה משא"כ באשרה אף שנטעיה מתחלה לכה מ"מ אין הנטיעה שגורם צמיחת האילן ופריו למאכל עבירה רק מה שהוא חישב בו לעבירה הוא אוסרו ואי לאו משום פתותי לא הוה אזלינן בטר מחשבבתו לדמותו לבהמת פלאים אפילו לפנסלו משום מאיס אפילו לסברת הלבוש ז"ל ובמאי דכתיבנא מתנישב שפיר דעת הא"ח שהביא בש"ע וילבוש דדוקא לגזלן עצמו הוי מה"ב ולאחרים שרי ולכאורה מדברי התוס' מוכח דליתא דא"כ מאי קשיא להו מאשרה ועה"נ דהתם עבירה של אחר הוא וכ"כ המג"א שמהתוס' לא משמע פן וכוונתו לדברי התוס' אלו ולפי מ"ש י"ל דאין סתירה מדברי התוס' לדברי הא"ח בזה דודאי בס"ד דהתוספות דאשרה ועה"נ נמי מחשב מה"ב והיינו שהיו סוכרים שעיקר סברת מה"ב הוא לפי שנטעדה בו עבירה ומחמת זה הוא מתועב ומאוס לגבוה ולפום הך סברא אין מקום לחלק בין אם הוא עבירה שלו או של אחרים כיון שהקלוקל תלוי בחפץ שעושים בו המצנה ולכך שפיר הקשו דבאשרה ועה"נ נמי מה"ב הוא וע"ז תירצו דבאמת הא ליתא דמה"ב לאו בחפצא תליא רק בטר גברא אזלינן שלפי שהוא בא לצאת בזה ולא הנה אפשר לו שיצא בזה כ' ע"י מעשה עבירה ולכן באשרה ועה"נ אין מקום לפסול משום מה"ב וא"כ כיון שעמדנו על טעמו של דבר דגזל הוי מה"ב לאו משום שהחפץ נעשה בו עבירה רק מצד הבא לקיים המצנה חזר הדין שיש לחלק בזה בין הגזלן עצמו דאסור ולאחרים שרי ועיין במג"א סימן תרל"ז בשם ספר יראים וכ"כ הרמב"ן במלחמות ומדבריהם מוכח דאין חילוק בגזל דהוי מה"ב בין הוא לאחרים ומ"ש המג"א דמלשון הש"ס מוכח דקודם יאוש אף אחרים לא יצאו משום מה"ב הוא תמוה דהתם ביום ראשון איירי דבעי קנין וכבר עמדו בזה חקרי לב ובמקום אחר פתבתי בכוננת דבריו בזה: ומה שהקשה הט"ז דל"ל קרא לפסול בהמת פלאים לקרבן ת"ל משום דמאיס וכן הקשה המ"א לענ"ד לק"מ שהרי מבואר מדברי הלבוש דמהתם יליף לה"ס ד"ל דבאמת טעמא דקרא הוא לאסור לגבוה משום דמאיס ומיני' ילפינן בעלמא ואי לא פתיב בבהמת פלאים לקרבן לא הוה אמרינן סברת מאיס פלל לפסול מה"ת ומכ"ש דא"ש לפי מה דאמרינן מדאסור לגבוה מכלל דלהדיוט שרי א"כ פשיטא דבעינן הך קרא למילף היתר להדיוט דבלא קרא הוי אמרינן דהוי תועבה ואף להדיוט אסור וכה"ג פתבו שם התוספות בחולין בד"ה: ונדאמאן עלה פבר פתבתי דראיית הלבוש מבהמת פלאים לפסול ד"ת אינה ראיה והתם אפילו מעצמו פסול דגזירת הפתוב הוא שיהא עז ודאי להוציא הפלאים משני מינים וא"כ כיון דהתם לאו משום אימאס לגבוה הוא דהא להדיוט שרי ואין דבר מתועב שוב אין לחלק בין גידולו באיסור וה"ל פלולב של אשרה דלחד דיעה בשל עפ"ם אפילו קודם ביטול לא מפסיל משום דמאיס רק לכתחלה ולדעת ר"ה אין איסור אחר ביטול משום דמאיס רק לכתחלה וכיון דאפילו נימא דמאיס הוי פסול בדיעבד אין פסולו רק מדרבנן לבד כמש"ל דאין ראיה מבהמת פלאים א"כ יש לנו לתפוס לקולא פהפוסקים דאינו רק לכתחלה וגם דהא ר"ל מבעיא ליה אי למצנה חשיב כמו לגבוה לענין פסול מחמת מאוס ולפי מ"ש התוס' בסופה מלתא דמיבעיא לר"ל בלישנא קמא פשיטא ליה

לְרָבָא וּכְדַבְרֵי רַב דִּימֵי דַס"ל דְגַם ר"ל מוֹדָה בְּהָא רַק בְּאַשְׁרָה שְׂבִיטְלָה קְמִיבְעָי לִיה וְאִם כֵּן עַל כָּל פְּנִינִים אֵין מְקוּם לְהַחְמִיר בְּשַׁעֲת הַדְּחַק דְחֻשְׁבִּיב פְּדִיעֵבְד: וְרֵאִיתִי בַש"ת פְּנִינִים מְאִירוֹת ח"ב סי' קע"ג כְּתִב שֶׁהַפְּרִיז עַל הַמְּדָה לְאַסְוֹר מְדֹאֹרֵינִתָּא לְלַמּוּד מְפֻלְאִים דַּא"כ רוֹבְעֵ וְנִרְבַּע וְנִעְבֵּד דִּילְפִינוּ מְקַרָּא דְמֵן הַבְּהֵמָה ל"ל קְרָא נִילַף מְפֻלְאִים כּו' וּלְפַמ"ש אֵין פֶּאן קְוֹשְׂיָא כָּלֵל דְכֻלְאִים שְׂאֵנִי שְׁעִיקָר יִצְרִית הַבְּהֵמָה בָּא ע"י אִסּוּר פְּלֻאִים מִשָּׂא"כ רוֹבְעֵ וְנִרְבַּע וְנִעְבֵּד שְׁנַעֲשֵׂה בְּהֵם אִסּוּר אַח"כ וְכִינּוּן דְמוֹתֵרִים לְהַדְּיוּט סד"א דְלִגְבוּהַ נְמִי שְׂרִי וְעֵינִן בְּחֻלִּין דָּף קט"ו בַּתּוֹס' ד"ה חוֹרֵשׁ בְּשׁוֹר וְחִמּוֹר כּו' שְׂפַתְבוּ וּכ"ת דְלֹא אֶתָּא מִן הַבְּהֵמָה אֶלָּא לְאַשְׁמַעֲיָנוּ דְלְהַדְּיוּט שְׂרִי וְלֹא מִתְסַר מְכַל שְׂתַעֲבַתִּי כּו' ע"ש וַא"כ פְּשִׁטָּא דְלַק"מ (וְגַם אֵין לְהַקְשׁוֹת לְפִי דְבַרֵּי הַתּוֹס' דְהֵיטֵר לְהַדְּיוּט ל"ל נִילַף מְפֻלְאִים ז"א שְׂאֵין לְלַמּוּד מְזַה ע"ז דְבְכֻלְאִים גְּלִי קְרָא שְׂאֵין הַדְּבָר מְתַנְעֵב וְאֵינוּ בְכֻלֵּל כָּל שְׂתַעֲבַתִּי מִשָּׂא"כ בְּרוֹבְעֵ וְנִרְבַּע וְנִעְבֵּד שִׁי"ל שֶׁהַדְּבָר מְתַנְעֵב וְאִסּוּר גַּם לְהַדְּיוּט לְכַף אִיצְטְרִיף לְמַכְתַּב אִסּוּר לְגְבוּהַ מְכֻלֵּל דְלְהַדְּיוּט שְׂרִי אָף מ"מ שְׁפִיר כְּתִב הַפַּמ"א שְׂאֵין לְלַמּוּד מְפֻלְאִים דִּי"ל שְׂאֵינוּ מְטַעַם שְׁנַעֲבָדָה בּוּ עֲבִירָה אֶלָּא שְׂאֵינוּ רְאוּי לְקַרְבֵּן כְּמוֹ חֵי וּכְמַש"ל בְּאַרְנוֹפָה וְגַם מ"ש בַּפַּמ"א עַל קו' הַט"ז דל"ל קְרָא בְכֻלְאִים דְהָא הַלְבוּשׁ רוֹצֵה לְלַמּוּד מְפֻלְאִים כְּבָר עֲמַדְתִּי ע"ז ג"כ בַּעז"ה וּכְמַש"ל אָף מ"ש בַּפַּמ"א עַל קו' הַט"ז מְאֻוֹנְכְרִי דֵאֵין פֶּאן אֶפִּילוּ רִיחַ קְוֹשְׂיָא דְכִיּוּצָא בְּזַה הַרְגִישׁ בְּלְבוּשׁ סְעִיף ב' וְכַתֵּב דְהֵתָם שְׂאֵין הַמִּין עֲצָמוּ נִגְזַל רַק הַקְּרָקַע לְכֵן מְבָרְכִין עָלָיו אַחַר יְאוּשׁ וּש"ר אֶפִּילוּ בְיוֹם א' מִשָּׂא"כ הֵיכָא שְׁגֻזַל לְוֵלֵב וְה"נ דְכְנוּתִיָּה שְׁהֶאֱתָרוּג גּוּפִיָּה מְוֹרְכָב עַכ"ל וְדַבְרֵינוּ תְמוּהֵימ דְהַלְבוּשׁ שְׂפַתְבוּ לְחַלֵּק בֵּין אִם הַקְּרָקַע גְּזוּלָה הֵינְנוּ לְעַנְיָן הַבְּרָכָה דְקֻשְׂיָא לִיה מ"ש בְּלוּלָב הַגְּזוּל הַנִּקְנָה ע"י יְאוּשׁ וְשִׁנּוּי מַעֲשֵׂה שְׂאֵין לְבָרַף עָלָיו וּלְדַעַת הֵי"א שָׁם אָף הַנִּקְנָה ע"י יְאוּשׁ וּש"ר לֹא יְבָרַף עָלָיו בְיוֹם רֵאשׁוֹן וּבְהָא דְאֻוֹנְכְרִי מְבֹאֵר דְשְׁפִיר מְבָרַף וְע"ז כְּתִב לְחַלֵּק דְהֵתָם לְאוּ גְזַל הַהַדְּס גּוּפִיָּה ע"ש אֶבֶל מ"מ מוֹדָה הַלְבוּשׁ דַּעַכ"פ יוֹצֵאֵין ע"י יְאוּשׁ וְשִׁנּוּי מַעֲשֵׂה אוּ ש"ר אָף שְׁגֻזַל הוּא עֲצָמוּ וְהַט"ז נִקְטַ הַקו' מְאֻוֹנְכְרִי דְשָׁם מְבֹאֵר הַדִּין דַּע"י יְאוּשׁ וּש"ר יִצָּא וּמִיָּנָה יִלְפִינוּ לְכָל לְוֵלֵב הַגְּזוּל שְׂיָצָא בּוּ אִם נִקְנָה לוֹ מְקוֹדֵם ע"י יְאוּשׁ וּש"ר עֲצָמוּ וְהַלְבוּשׁ מוֹדָה בְּזַה דִּיִּצָּא אֶלָּא שְׂאֵין מְבָרַף בְּכַה"ג וּמְזַה הַקְּשָׁה הַט"ז עַל הַלְבוּשׁ דְהָא חֲזִינוּ דְשְׁפִיר נְפִיק בֵּיה אָף שְׁנַעֲבָדָה עֲבִירַת הַגְּזוּל בְּלוּלָב עֲצָמוּ אָף כְּבָר כְּתַבְתִּי דְמִטְעָמָא אַחֲרֵינָא לֹא קֻשְׂיָא עַל הַלְבוּשׁ מְהָא דְלוּלָב הַגְּזוּל וְאֵינוּ עַנְיָן לְזַה אָף אַע"ג דְלִית לִיה פְּרָקָא מְהָא דְלוּלָב הַגְּזוּל מ"מ דֵּינוּ דְהַלְבוּשׁ לְפִסְוֹל מְחַמַּת מְאִיס אָף בְּדִיעֵבְד וּמְדַמֵּי לְבַהֲמַת פְּלֻאִים אֵינוּ מְוַכְרַח וְאִדְרָבָא מְשַׁמַּע אִיפְכָּא דְכָל דְשְׂרִי לְהַדְּיוּט ע"כ שְׂאֵינוּ מְתַנְעֵב וַא"ל בּוּ מְאִיס לְגְבוּהַ רַק לְכַתְחֻלָּה וּכְמַ"ש.

וְעַתָּה נְבוֹא לְמ"ש בְּשׁו"ת מֵהַר"מ אֶלְשִׁיף סִי' ק"י שֶׁהָאֲרִיף הַרְבֵּה בְּפִסְוֹל אֶתְרוּג הַמְּוֹרְכָב וְכַתֵּב דָּאִם הַמְּוֹרְכָב יַחֲוֹר שֶׁל לִימוֹן בְּאֵילָן אֶתְרוּג לֹא קְמִיבְעָיָא לִיה כָּלֵל דְהָא אֵין הִיַּחֲוֹר הַהוּא מוֹצִיא אֶלָּא לִימוֹנִישׁ וּכְמ"ש רַש"י בְּסוּטָה שֶׁהוּא נוֹשֵׂא מִמֵּין אוֹתוֹ הָאֵילָן שֶׁהוּא נוֹטֵל מִמֵּנוּ כִּי קָא מִיבְעָיָא לִיה שֶׁהוֹרְכָב יַחֲוֹר שֶׁל אֶתְרוּג בְּלִימוֹנִי וּמוֹצִיא הִיַּחֲוֹר הַהוּא דְוַגְמַת אֶתְרוּג וְאֵין הַפְּרֵשׁ אֶלָּא שֶׁהִמְיָץ בְּתוֹכּוּ מְרֻנְבָה מִשָּׂא"כ אֶתְרוּג בְּלִיתִי מְוֹרְכָב שֶׁהִמְיָץ מוֹעֵט וְהַקְּלִיפָה שְׁעָלָיו עָבָה מְאֹד (שָׁם בְּתַשׁוּבָה אֵיתָא שֶׁהַחֲמִיץ בְּתוֹכּוּ כּו' וּנ"ל שֶׁהוּא ט"ס וַצ"ל שֶׁהִמְיָץ בְּתוֹכּוּ כּו' וְהוּא מְלֻשׁוֹן מִיַּץ חֵלֵב וְחֻמָּאָה שֶׁהוּא הַמּוֹהֵל וּמְשַׁקָּה שְׂבַתוֹף הַפְּרִי וּמ"מ אֶפְשָׁר גַּם כֵּן שֶׁהַדְּבָרִים כְּכַתְבְּכֶם שֶׁהִלִּימוֹנִי הִיא חֻמוּצָה וְחֻרִיפָה יוֹתֵר

מאתרוג ועל ידי ההרפכה מקבל האתרוג חמוץ רב אף מסיום לשונו והקליפה עבה משמע דעל מיץ ומוהל שבתוכו קאי והוא אחד מהסימנים שהעיד אא"ז הגאון מוה' יהודה מפדווא לשרמ"א כמ"ש בתשובת רמ"א והביאו המג"א) וחקם אחד מורה להקל וכל חכמי העיר חולקים ומעידים שהראשונים פסלו גם פן ומה שאמר המורה שנתבטלה יניקת הלימון באתרוג המורכב וכאלו פולו אתרוג הנה ראינו בהר"ן שכתב בר"ה עלה דההיא אחד הנוטע כו' דקי"ל ילדה שסיבכה בזקנה בטלה והוא גמר' ערוכה וא"כ ה"נ בטל ענף האתרוג לגבי הלימון וכאלו פולו לימון והתורה אמרה אתרוג וליכא וכו' דעת רש"י בסוטה כו' וכ"כ הר"ש בפירושו המשנה כו' ע"ש שהאריך עוד בדברי הרמב"ם בפירושו המשנה ובחבורו והנה בשו"ת איתן האזרחי סי' ל"ט נדפס שם תשובה אחת מהגאון מוהר"ר אבא הלוי ז"ל שכתב להשיג על תשובת מהר"מ אלשיך דלפי דבריו בטל טעם של אתרוג בלימון ובטעם תליא מלתא ואין טעמו מנטעם פי מה שנאמר בגמרא בטלה היינו משום שהזקנה עיקר והילדה שבטלה לגבה כו' וגם הביא שם דברי התוס' שכתבו דאי לא הוה נקט ילדה לא הוי ידעינן לענין מה בטל ואם פדעת זה החכם למה לא הוי ידעינן לכל דבר הוא בטל אלא ודאי בטלה שאמרו לא לענין טעם קאמרי אלא אמרו הטפל בטל לגבי העיקר דבמר עיקר אזלינן כו' עכ"ל ונפלאתי עליו מאד שבמחכ"ת הוסיף מדעתו על דברי מהר"מ אלשיך ולא מצאתי בדבריו ז"ל ולא עלתה על לבו שיש בזה ביטול טעם ואדרבא כתב בראש דבריו שאין הפרש רק שהמיץ מרובה רק מיייתי מהא דחזינו שאין נוהגין ערלה בהרפכה דילדה בזקנה לפי שהיחור בטל לגבי האילן ואם הנה היחור הנה קונה שם לעצמו להיות נקרא עץ עושה פרי עץ הדר הנה לנו לחשב מיום שהרפיכו וע"כ פיון דמבטלינן ליה לגבי הזקנה ואנו רואין האילן הוסיף עוד ענף חדש שאין בו דין ערלה שהפל הולך אחר השורש וא"כ גם בזה בטל הטפל שהוא יחור האתרוג לגבי לימון שהוא עיקר האילן וכאלו פרי זה הוציא עץ הלימון ואין מן הדין לצאת בו י"ח אתרוג ועוד כתב בתשובה ההיא על מ"ש מהר"מ אלשיך והתורה אמרה אתרוג וליכא דהיכן פתוב בתורה אתרוג רק פרי עץ הדר ומין זה הדר הוא ודר משנה לשנה באילן עכ"ל תמהני דודאי הנה מקובל לחז"ל דהא פרי הדר על אתרוג נאמר ובאו התנאים ואסמכוה אקרא אבל לא שסמכו עיקר מלתייהו אדרש זה דהדר היינו שדר באילנו ושאר דרשות דשם וכ"כ להדיא בחידושי הריטב"א אהא דפריה ואימא פלפלין דודאי קי"ל דהדר היינו אתרוג ולא היו מסופקים בדבר שעשו מימות משה אלא שעל שרוצה להוכיח מן הפתוב פריה דאין הוכחה אלא שקבלנו פן ואמרינן נמי זה הדר באילנו כו' לא שיהא זה הוכחה גמורה שנה אתרוג שהרבה אילנות אחרים יש שהם פך אלא שהקבלה העידה לנו כו' ע"ש והא דפריה התם אטו שאר פירות לית בהו גדולים וקטנים ע"ש ברש"י ונראה דגרס אטו כולהו אילני לית בהו כו' אף בתשובה הנ"ל הביא מדברי רש"י בדרף ל"א ע"ב שכתב דמהכא שמעינן דאתרוג אמר קרא שאין פרי אחר עושה פן וכ"כ רש"י בהנמשך וזה סותר למ"ש הריטב"א אף באמת ז"א דהא טובא דרשות דרשינן להוכיח שהוא אתרוג אלא דהש"ס מדייק ודלמא פלפלין או פירות שיש להסתפק בהם ואותן אין דרים משנה לשנה וקצרותי משום דאפילו תימא דדרשא גמורה היא מ"מ פשיטא שאין להכשיר מה שיצא מכלל הקבלה שפרי זו תהיה מעץ הדר שהוא אתרוג ועוד דאם לקח פרי אחר ובתחבולות יעשה פעולות אדם שיהיה דר משנה לשנה נכשר

פשיטא דליתא שאין זה אלא סימן ורמז שהתורה מרמזת לנו שפרי זו שדרה גידולה כף
הוא לדור באילן אותה יקחו למצנה וא"כ מה יושיענו זה אם התפוח יקבל הרפכה
מאתרוג ויתקנים עי"ז משנה לשנה פשיטא דפסול וגם דלפי הדרש דבעינו טעם עצו
ופריו שנה א"כ אם אנו אומרים שהילדה בטלה בזמנה ואם פן היחור שהאתרוג גדל בו
פלא חשיב ועיקר עצו הוא עץ הלימון אשר הזקין בארץ גזעו והיחור פמאן דליתא א"כ
איך אתה קורא בזה טעם עצו ופריו שנה והדברים ברורים לענ"ד: אמנם בעיקרא
דמלתא שפכת הגאון מהר"מ אלשיך ו"ל ללמוד מהא דילדה שסיפכה בזמנה לכאן לומר
דבטל היחור של אתרוג לגבי אילן הלימון מטיבותי' דהגאון ו"ל אמינא שלענ"ד אין
הגדון דומה ונציע דברי הש"ס בקצרה שם בסוטה דף מ"ג ע"ב ת"ר אשר נטע כו' ולא
חיללו פרט למבריה ומרפיב והא אנו תנו אהד המבריה ואהד המרפיב אמר רבי זירא
אמר ר"ח לא קשיא פאן בהרפכת איסור פאן בהרפכת היתר האי הרפכה היכא דמי אי
לימא ילדה בילדה תיפוק ליה דבעי מיהדר משום ילדה ראשונה אלא ילדה בזמנה
והאמר ר' אבהו ילדה שסיפכה בזמנה בטלה ילדה בזמנה ואין בה דין ערלה אמר ר'
ירמיה לעולם ילדה בילדה וכגון דנטע להך קמיינתא לסייג ולקורות כו' ע"ש והנה צריף
להבין בהא דפריף האי הרפכת היתר ה"ד דמשמע דבהרפכת איסור ניחא ליה דהיה הדין
נותן להיות חוזר מחמת ההרפכה ומיעטי' קרא דא"ח לפי שהוא הרפכת איסור ובאמת
שז"א דהא אהא דמצריף קרא למעוטי הרפכת איסור נמי קשיא הך קושיא גופא דאי
בילדה בילדה כו' והו"ל למפרף סתמא האי הרפכה ה"ד כו' וגם קשה דאגופא דמתני' או
הברייתא הו"ל למפרף דהאי הרפכה ה"ד וא"ל דאברייתא לא מצי למפרף דהוי מוקמינן
בילדה בזמנה ולכך א"ח מטעם דבטלה א"כ השתא נמי מי הכריחו לאוקמי בהרפכת
איסור נימא דמייירי בכה"ג דילדה בזמנה וע"כ לומר דא"א לאוקמי בהכי דהא מלתא
דפשיטא היא פיון שבטלה בזמנה וליכא חיוב ערלה בשום אופן בטל שם ילדה לגמרי
ואין פאן נטיעה שחוזר עליה וכמ"ש הרמב"ם בהלכות מלכים וא"כ קרא למעוטי למה
לי וגם הברייתא לא צריף להשמיענו הך דינא פלל ולפי זה מה תיקון בתירוצו דמייירי
בהרפכת איסור אפתי קשיא ממ"נ במאי מייירי אי בילדה בילדה באמת צריף לחזור
משום ראשונה ואי בזמנה הא אף בהרפכה בטלה ואם פן הו"מ לאקשויי אברייתא ומכ"ש
אגופא דמתני' בלא הך שינויי דכאן בהרפכת היתר כו' ולכאורה הנה אפשר דבהרפכ'
איסור הנה ניחא ליה דמייירי בילדה בילדה ולא תיקשי ת"ל משום ילדה ראשונה די"ל
דכיון שהרפיב עליה באיסור אזל ליה חיוב חזרתו מהמלחמה מחמת נטיעה זו פיון דגרועי
גרועה במה שהבריכה במין אחר ועשה איסור אף באמת ז"א דע"כ לא ממעטינן הרפכת
איסור אלא על היחור שמבריה עתה בילדה ראשונה שזו ההברכה היא האיסור אבל
נטיעת ילדה ראשונה שעשאה בהיתר גמור פשיטא שלא אבד זכות חזרתו בשבילו
דבשביל שנעשה איסור בהברכה השנייה לא פקע זכות הראשונה (ולקמן אבאר דלא
קשיא לימא מתני' דלא כריה"ג דאמר הירא מעבירות שבדו דמייירי שהוא לא עשה
ההברכה בעצמו וכמ"ש א"א"ו מהרש"א שם): והאמת יורה דרכו דע"כ לא אמרינן דילדה
בטלה בזמנה אלא בהרפכת היתר דכיון דחד מינא הוא שפיר בטלה שמיד שנאחז היחור
ממין אחר אין נוהג בו דין ביטול פלל שהרי אף אחר שנסבף הוא מוכדל ועומד לעצמו
ונושא פרי של אותו המין שניטל ממנו ולא בטל לגבי האילן פלל והשתא א"ש דעל

הַרְפַּבְת אִסוּר לֹא קִשְׂיָא לִיה דְּשִׁפִּיר מִשְׁפַּחַת לֶה בְּיַלְדָּה בְּזַמְנָה וְאַף עַפ"כּ נוֹהֵג בּוּ דִין עֶרְלָה וְעֵינֵי בַלַּח"מ ה"ל מְלָכִים וְלָכֵן הֵנָּה סֵד"א דְּחוּזוֹר וּקמ"ל קָרָא פִּינּוּ דְּהַרְפַּבְת אִסוּר אִינוּ חוּזוֹר וְהִשְׁתָּא א"ש דְּאַגּוּפָא דְּמַתְנִי לֹא הוּ"מ לְאַקְשׁוּיַי הָאֵי הַרְפַּבְתָּ ה"ד מִשּׁוּם דְּכִינּוּן דְּאַפְתִּי לֹא יָדַע הַחִילּוּק בֵּין הַרְפַּבְת אִסוּר לְהִתֵּר שִׁפִּיר הֵנָּה מְצִינּוּ לְאוּקְמִי בְּהַרְפַּבְת אִסוּר וּמְכַל מְקוּם שִׁפִּיר חוּזוֹר אִף הִשְׁתָּא דְּמִשְׁנֵי לִיה בְּהַרְפַּבְת אִסוּר אִינוּ חוּזוֹר מִשּׁוּם דְּאַיְכָּא אִסוּרָא בְּהַרְפַּבְתָּ זֶה רַק דְּמַתְנִי בְּהַרְפַּבְת הִתֵּר שִׁפִּיר פְּרִיָּה הַרְפַּבְת הִתֵּר ה"ד וְהוּא נִכּוּן וּבְרוּר לַעֲנִ"ד: שׁוּב עֵינֵינִי בְּמַהֲרָשׁ"א וְרֵאִיתִי שֶׁפַּתְבּ בְּהָא דְּמִשְׁנֵי הֵתָם בְּמַבְרִיָּה אֵילָן בְּיָרֵק וְהָאֵי תַנָּא כּו' וְהִכָּא לֹא מְקַשְׁינּוּ מ"ש יַלְדָּה בְּזַמְנָה דְּבָטַל וּמ"ש אֵילָן בְּיָרֵק דְּלֹא בָטַל דְּהָא אֵילָן בְּיָרֵק אֵי מְמַלִּיָּה לָאוּ בַת מֵהַדָּר הוּא דִּי"ל דְּיַלְדָּה בְּזַמְנָה פִּינּוּ דְּמִינָּה הוּא בָטַל לְגַבְתָּ מִשָּׁא"כ אֵילָן בְּיָרֵק פִּינּוּ דְּלָאוּ בַת מִינָּה הוּא לֹא בָטַל לְגַבְתָּ עַכ"ל וְשִׁמְחַתִּי שֶׁמְצִאֲתִי רַב לְדַבְּרֵי וְאַף שִׁי"ל דְּדוֹקָא הֵתָם גְּבִי יָרֵק אִף ע"פ שֶׁהִיָּחוּר שֶׁהַבְּרִיָּה נִסְתַּבְּרָה בְּיָרֵק הַזְּרוּע וְנִשְׁרָשׁ בְּאַרְצָא מְכַל מְקוּם א"א לֹוֹמֵר שֶׁע"י חִיבּוּר זֶה נַעֲשׂוּ כְּגוּף אֶחָד פִּינּוּ שְׁזָה מִיּוֹן זְרַעִים וְזֶה מִיּוֹן נְטִיעָה וְדָאֵי שְׁלַעוּלָם הֵם גּוֹפִים מְחוּלְקִים אַבְל בְּאַיְלָנוֹת שֶׁהוֹרְכּוּ מִיּוֹן בְּשָׂא"מ שִׁפִּיר יֵשׁ לֹוֹמֵר דְּמִיד שְׁנַתְחַבֵּר הִיָּחוּר לְאַיְלָן חֲשִׁיב גּוּף אֶחָד וּבָטַל לְגַבְתָּ וְאַף ע"פ שֶׁנּוֹשָׂא מִיּוֹן פְּרִי אַחַר הֵרִי זֶה פְּאֵילּוּ הוּא אֵילָן אֶחָד הַעוֹשֶׂה שְׁנֵי מִינֵי פִירוֹת וּכְגוֹן צֶלֶף וְכִיּוּצָא וְכֹן יֵשׁ לְפָרֵשׁ כְּנֻנַת אַא"ז מְהַרָּשׁ"א מ"ש פִּינּוּ דְּמִינָּה הוּא ר"ל שֶׁשְׁנֵינֵיהּ מִיּוֹן נְטִיעָה וּבְהִכִּי נָמִי הֵנָּה א"ש מַה דְּקִשְׂיָא לָן דְּתִיקְשִׁי לִיה הָאֵי הַרְפַּבְת אִסוּר ה"ד מִשּׁוּם דְּגַם הַמְקַשְׁן יָדַע דְּאַיְכָּא לְאוּקְמִי בְּהַרְפַּבְת אֵילָן בְּיָרֵק דְּלֹא בָטַל לְגַבְתָּ רַק עַל הַרְפַּבְת הִתֵּר קִשְׂיָא לִיה דְּהָא אֵילָן בְּיָרֵק הַרְפַּבְת אִסוּר הוּא וְחֻדִּית לָן רַב"י דְּאַיְכָּא תַנָּא דְּמַתִּיר הַרְפַּבְת אֵילָן בְּיָרֵק וְשִׁפִּיר מִתּוּקְמ' הַרְפַּבְת הִתֵּר בְּכַה"ג וְהָא בְּרֵייתָא דְּמִיָּרִי בְּהַרְפַּבְת אִסוּר נָמִי בְּכַה"ג מִיָּרִי אֵלָא דְּאַתָּה' פְּחַכְמִים דְּסַבִּירָא לִיה דְּהַרְפַּבְת אִסוּר הוּא אִף הַמְעִינּוּ שֶׁם יִרְאֶה שְׁזָה דְּחוּק מְאוּד בְּסוּגֵיָא וְהַעֲיָקֵר כַּמ"ש דְּאַפִּילוּ שְׁנֵיהֶם מִיּוֹן נְטִיעָה אִם הוּא מִיּוֹן פְּרִי אַחַר לֹא בָטַל כָּלֵל שְׁאֵם הֵינּוּ אוֹמְרִים דְּבָטַל וְהֵרִי זֶה פְּאֵילָן אֶחָד הַעוֹשֶׂה שְׁנֵי מִינֵי פִירוֹת לֹא הִיָּתָה הַתּוֹרָה אוֹסֶרֶת הַהַרְפַּבְתָּ פִּינּוּ שֶׁנַּעֲשָׂה גּוּף אֶחָד וּכְמוֹ שֶׁנַּעֲשָׂה גּוּף אֶחָד לַעֲנִינּוּ עֶרְלָה וְאַף עַל פִּי שִׁי"ל דְּבִאֵילָן שֶׁל שְׁנֵי מִינֵי פִירוֹת יֵשׁ בְּכַח מִתְחַלְתּוּ שְׁרָף שֶׁל שְׁנֵי הַפִּירוֹת מִשָּׁא"כ בְּהַרְפַּבְתָּ שֶׁשְׂרָף הָאֵילָן הוּא שֶׁל פְּרִי אַחַר וְע"י הַהַרְפַּבְתָּ מִמִּין פְּרִי אַחַר יוֹנֵק הַשְּׂרָף שֶׁל הָאֵילָן שְׁאִינוּ מְמִינוּ וּלְכַף מִיָּקְרִי הַרְפַּבְתָּ מ"מ הַדְּבָרִים כְּפִשְׁטוֹן נִרְאִין דְּהַתּוֹרָה שְׁאַסְרָה הַהַרְפַּבְתָּ שָׂא"א שֶׁיַּעֲשׂוּ גּוּף אֶחָד וְכַל חַד חַד לְחוּדֵיהּ קָאֵי רַק שְׁמוֹרְכָבִים זֶה בְּזֶה וְזֶהוּ כְּלָאִים שְׁאַסְרָה בְּבַהֲמָה שְׁזָרַע הָאֵב לְחוּדֵיהּ וְזָרַע הָאֵם לְחוּדֵיהּ וְשְׁנֵיהֶם מִתְעַרְבִים יַחַד וְהֵם מוֹצִיאִים תּוֹלְדָה מְעוֹרְכָבְתָּ מִשְׁנֵי פַחוֹת וְכֹן הַפְּרִי שְׁמוּלִיד אֵילָן הַמְּוֹרְכָב הוּא מְעוֹרְכָב מִשְׁנֵי פַחוֹת וְכֹן בְּכִלָּאֵי בְּגָדִים כָּל חַד לְחוּדֵיהּ קָאֵי וְאִין חוּט פִּשְׁתָּן בָּטַל בְּשֶׁל צְמֹר וּלְכַף הוּי כְּלָאִים כְּמַבּוֹאֵר שֶׁם וְכִינּוּן שְׁאֵם הַרְפִּיב נְטִיעָה מִיּוֹן בְּשָׂא"מ אִינָּה נַעֲשִׂית גּוּף אֶחָד שִׁפִּיר הוּי הַרְפַּבְתָּ זֶה כְּנְטִיעָה בַּפ"ע לְהַתְחַיֵּיב בְּעֶרְלָה וְאִי לָאוּ דְּהַרְפַּבְת אִסוּר הוּא הִנָּה חוּזוֹר עָלֶיהָ מְעוֹרְכִי הַמְלַחֲמָה וּלְכַף מְדַיִיק הַמְקַשְׁן הָאֵי הַרְפַּבְת הִתֵּר ה"ד דְּאַהַרְפַּבְת אִסוּר לֹא קִשְׂיָא לִיה דְּשִׁפִּיר מִיָּרִי בְּיַלְדָּה בְּזַמְנָה וְאַפ"ה לֹא בָטַל וְכַמ"ש וְעֵינֵי בְּתִשׁוּבַת אַא"ז מְהַרָּשׁ"א שֶׁם דָּאֵע"ג דְּהַש"ס שֶׁם בְּעֵי לְאוּקְמִי מַתְנִי אִפִּי כַר"י הַגְּלִילִי דְּאָמַר הִירָא מְעַבְרִית שְׁבִידוֹ כּו' מְכַל מְקוּם מִשְׁפַּחַת לֶה דְּאַרִיסִין הוּא שֶׁהַרְפִּיב מִיּוֹן בְּשָׂא"מ וְגַם לַעֲנִ"ד בְּפִשְׁטוֹת י"ל שֶׁהַרְפִּיב ע"י עַפּו"ם אוֹ קָטָן וְאַף

ע"פ שהרפיב מדעתו אין פאן איסור תורה רק מדרבנן ואפילו את"ל שב"נ מצננה על הרפכת האילן ויש פאן לפני עור מ"מ משפחת לה בענגן דלית ביה משום לפ"ע כמש"ל אף מכל מקום גם דברי מהרש"א נכונים דאפילו במורפב שלא מדעתו אם הנה של היתר חוזר ושל איסור אינו חוזר פינון דההרפכה עצמה הוא דבר שאסור לעשות פן מה"ת ואם נאמר דאסור לקנין פלאי האילן אם פן בפשיטות י"ל דלכך בהרפכת איסור אינו חוזר אף שנעשה שלא מדעתו פינון שהרפכה זו אין סופה להתקיים פידו שהרי אסור לקנין אותה.

אף יש פוסקים דסבירא להו מותר לקנין הרפכת אילן ולדידהו צ"ל כמ"ש וצ"ע: והנה במה דכתבנא דלכך לא קשיא ליה על הרפכת איסור משום די"ל שסיפכה בזקנה וש"א מ לא בטל יש מקום אתי ליישב בענגן אחר משום דלכאורה צ"ע מה שאמר דאי ילדה בילדה ת"ל משום ילדה קמיינתא דמאי קושיא דהא בעינו ה' אילני מאכל דוקא וא"כ י"ל דעם ילדה קמיינתא לא הנה לו רק ד' וע"י ההרפכה נוסף גם הוא והנה חמשה ובספר קרבן העדה עמד בזה והניח בצ"ע אף לענ"ד א"ש דבכה"ג שאין לו רק ד' נטיעות והוסיף להרפיב בילדה ס"ל להש"ס דבכה"ג אין סברא פלל למחשבי לחמשה דנדאי הרפכה זו עושה יחור זה פגוף אחד עם הילדה שמפבר ויחד חשיבי פאילו לא נתחדש דבר ע"י הרפכה וכמו אם הוציאה הילדה עוד ענף עושה פרי דלא חשיב פלל פנטיעה לעצמה ואם לפניו לא הנה חמשה נדאי דאינו חוזר מחמת תוספות ההרפכה וע"כ שמבלעדי זאת ההרפכה הנה לו ה' אמטי להכי קשיא ליה הרפכה זו למה לי ת"ל משום הך ילדה גופה שהרפיב בה אמנם פן י"ל דדוקא בהרפכת מין [במינו] שאז י"ל שנעשה גוף אחד דאז הוי פהוסיף ענפים מעצמו שהכל עולה לחשבון א' משא"כ אם הרפיב ילדה בילדה מין בשא"מ דאז לא שייך שיהנה גוף אחד פינון שנה נושא פרי אחרת שאינו ממין של עיקר האילן וא"כ א"ש דלא הנה מצי לאקשוני על הרפכת איסור דבאיסור שפיר משפחת לה שלא הנה לו רק ארבע והרפיב יחור שלא ממינו באחד מהני והרפכה זו שפיר הנה חשבינו לה לנטיעה בפ"ע להיות נחשב חמשה והנה חוזר עליה אי לאו משום דהרפכת איסור הוא משא"כ בהרפכת היתר פריה שפיר וכמ"ש דאם הנה לו ד' והרפיב ממנו פחד חשיב דנדאי בטל לעיקר אילן ונעש' נטיע' אחת ואין לדייק מדנקט ילדה שסיפכ' בזקנה בטלה משמע הא ילדה בילדה לא דפשיטא דז"א דנדאי בתרנוניהו בטלה לגבי העיקר רק דבילדה בילדה אין נ"מ פביטול זה רק לענגן זקנה שלא יהא בו דין ערלה וכן מבואר בתוספות דמנחות דף ס"ט דילדה בילדה לא חשבינו שנות ערלה משעת ההרפכה אלא משעת נטיעה קמיינתא וכ"כ הר"ש וכ"כ פלקוטי הרמב"ן שנה מוכרח מהסוג' וכמ"ש לקמן וע"כ דהיינו טעמא דכיון שספכה בטלה לגבה ונעשית פגוף הנטיעה וא"כ ע"כ שהיו פידו ה' חוץ ההרפכה וא"כ פריה שפיר הך הרפכה ל"ל כו' וגם זה נכון: ולפי דרבנו למדנו שמה שאמרו ילדה שספכה בזקנה בטלה לא נאמר אלא בהרפכת מין במינו אבל בשא"מ אע"ג דינקי מהדדי מכל מקום לא שייך בזה שיתבטל טפל בעיקר דכיון שהוא עושה פרי לעצמו הוא עיקר לעצמו כמו גוף האילן ולא מיבעיא לתירוץ קמא דכתבנא דלפי"ז מוכרח חילוק זה מהש"ס אלא אפילו לתירוץ הב' שכתבתי עכ"פ חזינו דבילדה בילדה במין בשא"מ לאו פחד גופא חשבינו ליה רק פנטיעה אחרת לעצמה וא"כ אין פאן שייכות פביטול שכ"א נחשב בפ"ע ולא נשתנה שמו פלל ולפ"ז מה שהאר"י

מהר"מ אלשיך ללמוד מהך דילדה שסיבכה בזקנה דבטלה לכאן דאם הרכיב יחור ארתוג באילן אחר שבטל ונסתלק שמו מעליו אי מקפינו להו לא מידמו דבכה"ג שמו קנים ופירותיו מוכיחין עליו שאינם ממין האילן וכאילו עומד בפ"ע אלא שמושיף יניקתו דרף האילן הלז שלא אבד את שמו שנקרא ע"ש עיקר הפרי שהו מגדל אותו וכדאשפחן בקרא תחת התפוח עוררתיך כו' וכן בלשון חכמים תמרה זו ענבה זו וכן ביפורה בתאנה (ע"ש בהושע ט' וע"ש ב"רש"י מצ"יין כבכורה בתאנה ומפרש ע"ז מבושלת בתאנה בעץ התאנה פן הוא בכל הספרים והוא ט"ס וכצ"ל ש"רש"י מצ"יין על תיבת כבכורה ומפרש לה בתאנה מבושלת ואח"כ מתחיל ציון על תיבת בתאנה ומפרש בעץ התאנה והסופרים שבשו הציון גם החליפו וכתבו ב' במקום פ' וכף במקום בית ומצוה לתקן) וההרפכה גם פן לא אבד שמו ובכה"ג חייב בערלה גם פן ואי לאו דהרפכת איסור הוא הנה חוזר עליו מעורכי המלחמה ואם פן בדינא דינן דהיחור לא אבד שמו ויחור של ארתוג מיקרי י"ל שאין קפידא מה שיונק מהארץ דרף עץ הלימון וגם מה שיונק מן העץ עצמו מהשרף ולחלוחית שבו י"ל דבטלה יניקה זו בתוף פרי הארתוג וכמ"ש מהרמ"א שם בשם החכם שהנה מורה היתר בדבר נהרי זה כאילו עומדין אילנות אחרים סמוך ממש לאילן הארתוג דנדאי ינקי מהדדי כמבואר בב"ב ומכל מקום פשיטא שיוצאין בהם בלי פקפוק ומה שכתבתי מהרמ"א דהוי כב' מינים יבואר א"ה אמןם נלענ"ד ליישב דעת הגאון מהרמ"א ז"ל דלא שאני ליה בין הרפכת מין במינו למבשא"מ דלא תיקשי עליו מהש"ס דלא פריף על הרפכת איסור י"ל דהנה במשנה שם מבואר שצריף שיהא לו ה' עץ מאכל ולפי"ז קשה מאי פריף דלמא מיירי שהנה לו ד' עץ מאכל ואילן סרק אחד והרפיב תוף האילן סרק שע"ז נעשה ה' עץ מאכל דפשיטא דלא שייף בזה ביטול וכמבואר בירושלמי ופסקו הרמב"ם בפ"ק יו"ד מהל' מעשר שני עפ"ם שהרפיב אילן מאכל באילן סרק חייב בערלה אף דז"א דגם זה הרפכת איסור הוא כמ"ש הרמב"ם וש"ע סימן רצ"ה ולכף נקט הרמב"ם עפ"ם שהרפיב ואע"ג דלהרמב"ם גם עפ"ם אסור בהרפכה כמש"ל מ"מ ישראל לא שכיח שיעשה הרפכה שהיא באיסור ולכף נקט עפ"ם וכיון דאנן השתא בהרפכת היתר קיימינו לא הו"מ לשנויי הכי וא"ל דלא קשיא ליה על הרפכת איסור דשפיר משפחת לה בכה"ג משא"כ בהרפכת היתר ולכף הנצרך לשנויי בנוטע לסייג כו' שהיתה פטורה מן הערלה ולא הנה חוזר עליה דילפינו מולא חללו כמ"ש רש"י במשנה ועתה חידש בהרפכה זו נטיעה שיש בה חיוב ערלה ונה דעת הרמב"ם פ"ז מהל' מלכים דדוקא אם הרפיב מה שחייב בערלה ודברי הכ"מ שם תמוהים דנדאי ממקומו מוכרע דבערלה תליא מלתא דחזרה דאם חייב בערלה מיקרי נטיעה וקרינו ביה ולא חללו ומ"ש הכ"מ דהרמב"ם מפרש הרפכת איסור היינו איסור ערלה כפר כתב בלח"מ שהוא תמוה ומשם מוכרח שהדברים פפרטין וכפירש"י ז"ל אלא שהקשה דהו"ל להרמב"ם למכתב הך דינא דש"ס דבהרפכת איסור אינו חוזר ומ"ש דהרמב"ם ס"ל כהך תירוץ דברייטא אתיא כראב"י הוא דחוק פי מה ראה לדחות ב' התירוצים הראשונים וגם דהא מצד הסברא הרפכת איסור אינו חוזר וכמ"ש רש"י מדרשיו ולא חנכו פרט לגזלן אף עפ"י שיש לחלק ביניהם מפל מקום אין לדחות תירוץ זה מן הדין דהא בש"ס שקיל וטרי ביה (ועיין בתשובה מהרמ"א הנ"ל הביא נוסח לשון הרמב"ם בהל' מלכים ואחד המרפיב זקנה בחברתה כו' בנוסחא דינן ליתא וכ"כ בשו"ת איתן האזרחי הנ"ל ומה שכתב

דְּהַרְמַב"ם סְבִירָא לִיה דְּהַרְמַב"ם תִּירוּצָא דְּלִסְיָג כּו' שְׁיִנּוּיָא דְּחִיקָא הוּא וְתַפְס תִּירוּץ ר"נ
בְּמַבְרִיךְ אֵילָן בְּיַרְק הוּא תְּמוּהָ דַּא"כ הֵיאֵךְ פְּתַב הַרְמַב"ם הֵךְ דִּינָא דְּמַרְפֵּיב חוּזַר פִּינּוּ
דְּאַנּוּ קי"ל פְּרַבְנּוּ דְּאֵילָן בְּיַרְק הוּא הַרְפַּבְת אִיסוּר אַם פֶּן לֹא מִשְׁפַּחַת הֵךְ דִּינָא פְּלָל): וְזֵה
מְקֻרֹב זְכִיתִי שְׂבָא לִידֵי סֶפֶר לְקוּטֵי הַרְמַב"ן עַל ש"ס וְרֵאִיתִי שְׁפַתְב בְּמַסְכַּת ר"ה בְּנוּטַע
לְסִיג כּו' וְהַרְפִּיב בּוּ מוֹנִין לְהַרְפֵּבָה זֹו מִשְׁעַת נְטִיעַת הָאֵילָן וְלֹא מִשְׁעַת הַרְפֵּבָה זֹו דְּהָא
אַפִּילוּ מִחֻשָּׁב עַל הָרֵאשׁוֹנָה תְּנִי בְּתוֹסְפָתָא שְׁמוֹנָה מִשְׁעַת נְטִיעָה כּו' הֵלְפָךְ לֹא בַת מִהְדַּר
הוּא לְמִנּוּת מִשְׁעַת הַרְפֵּבָה דְּאִי לֹא תִימָא הֵכִי לֹקְמֵי יְלָדָה בְּיַלְדָה שֶׁל שְׁנֵי שְׁנִים שְׁיַחְזוּר
בְּשִׁבִיל הַהַרְפֵּבָה לְאַחַר שְׁיַצְאוּ שְׁנֵי עֶרְלָה שֶׁל רֵאשׁוֹנָה אֲלֵא ע"כ לְמַנִּין הָרֵאשׁוֹן הֵם נִמְנִין
כּו' וְעוֹד רֵאִיתִי לְרִש"י בַּע"ז דָּף מ"ח בְּהָא דְּמוֹדָה ר"י אַם נִטַע וְהַבְרִיךְ וְהַרְפִּיב מִן
דְּזֵה וְזֵה גוֹרַם הוּא וְהֵכִי אֲמַרִינוּ בְּעֵלְמָא יְלָדָה שְׁסַבְכָה בְּזַקְנָה מִן תַּרְת וְאִינוּ נְכוּן דְּלֹא
לְר"י אֵיתְמַר וּמִשׁוּם בְּיִטוּל נִגְעוּ בָּהּ (וְע"ש בְּתוֹס' דַּע"ז וְשֶׁהָקִישׁוּ גַם פֶּן עַל רִש"י בְּזֵה)
וְכִי מְתַרְץ נְמִי בְּמַרְפִּיב יְלָדָה בְּיַלְדָה שֶׁל סִיגֵי וְקוּרוֹת לְכ"ע הוּא וְאַפִּילוּ לְר' יוֹסִי דְּאִי
מְמַלִּיךְ עַלָּה מְצִי לְהַדוּרֵי וְכִינּוּן שְׁכֹן הַחַיִּיב מוֹשֵׁף הַפְּטוּר שְׁאֲפִשֵׁר לַעֲשׂוֹת כְּמוֹהוּ וְלִיפָא
זֵה וְזֵה גוֹרַם פְּלָל עַכ"ל וְשׁוּב מְצִאתִי פֶּן גַם בְּחִידוּשֵׁי הַרְמַב"ן לַע"ז וְסִיגֵי בָּהּ וְאִין הַפְּטוּר
מוֹשֵׁף אֵת הַחַיִּיב שֶׁא"א לְהִיּוֹת כְּמוֹהוּ ע"ש וְלַע"ז דַּמ"ש שְׁהַחַיִּיב מוֹשֵׁף אֵת הַפְּטוּר צ"ע
דְּהַתִּינַח אִי הֵנָּה אֲמַרִינוּ דְּגַם הָאֵילָן שְׁנִטַע לְסִיגֵי מִתְחַיִּיב וְנִמְשֵׁף אַחַר הַהַרְפֵּבָה שְׁפִיר
אַבְל פִּינּוּ שְׁהָאֵילָן עוֹמֵד בְּהִתְרוֹ כֹּל זְמַן שְׁלֹא חִיָּשָׁב עָלָיו נְהִי דְלִית לָן לְמִימַר שְׁהַמְוֹרָב
נִמְשֵׁף אַחַר הָעֵינְקָר וּבְטַל לְגַבְיָה פִּינּוּ שְׁהוּא גוּפִי מְסוּפָק וְעוֹמֵד שְׁמָא יִתְחַיִּיב וְהֵלְפָךְ
אֲמַרִינוּ דַּכ"א עוֹמֵד לַעֲצֻמוּ מְפָל מְקוּם אַם בְּאִינוּ לְדוֹן אוֹתוֹ בְּדִין זוּז"ג אִין לְבוּ לְדוֹן אֲלֵא
בְּאַשֵׁר הוּא שֶׁם וְכִינּוּן דְּהָאֵילָן גוּפָא דְּהִתְרָא הוּא שְׁפִיר יֵשׁ לְדִין בּוּ דִין זוּז"ג וְאִטוּ מִשׁוּם
שְׁאִין פַּחוּ יָפָה לְבַטַל הַיְלָדָה מִחֻמַּת שְׁאֲפִשֵׁר שְׁיִתְחַיִּיב יִגְרַע פַּחוּ שְׁלֹא לְהִיּוֹת קְרוּי גוֹרַם
שֶׁל הֵיתֵר פְּלָל וְעַפִּי"ז מְצִאנוּ יִשׁוּב לְדַבְרֵי הַרְמַב"ם ז"ל שְׁהַשְׁמִיט הֵךְ אוֹקִימָתָא לְחַלֵּק
בֵּין הַרְפַּבְת אִיסוּר לְהִתְרַם מִשׁוּם דְּלִהַךְ תִּירוּצָא ע"כ לְאוֹקְמָא בְּנוּטַע לְסִיגֵי כּו' וַא"כ ע"כ
אַתִּי כַּמ"ד זוּז"ג אִסוּר וְהוּא דְּלֵא פְּהַלְכְתָא דְּהָא קי"ל כַּר"י דְּזוּז"ג מִן תַּרְת וְכֹן הֵךְ תִּירוּצָא
דְּרַנְב"י דְּמוֹקֵי מִתְנִי בְּהַרְפַּבְת אֵילָן בְּיַרְק וְכַמ"ד מִן תַּרְת אֲתָיָא דְּלֵא פְּהַלְכְתָה דְּהָא קי"ל
דְּאֵילָן בְּיַרְק אִסוּר וְאִי בְּעֵינּוּ לְאוֹקְמֵי מִתְנִי פְּהַלְכְתָא ע"כ לְאוֹקְמָא פְּרַב דִּימֵי אֲמַר ר"י
דְּבַרִּיתָא כְּרַאב"י דְּמַרְפִּיב אִינוּ חוּזַר פְּלָל וַא"כ מִתְנִי דְּקַתְנֵי מַרְפִּיב חוּזַר ע"כ דְּהֵינּוּ
בְּהַרְפַּבְת אִיסוּר דְּהָא לֹא מִשְׁפַּחַת מַרְפִּיב דְּהִתְרַם פְּלָל שְׁיִהָא חוּזַר עָלָיו פִּינּוּ דְּקי"ל כַּר"י
דְּזוּז"ג מִן תַּרְת וְכ"כ הַרְמַב"ם בְּפָרְק יו"ד מֵהַל' מַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְקי"ל פְּחֻכְמִים דְּאַסְרֵי אֵילָן
בְּיַרְק וְלִכְּה סְתָם הַרְמַב"ם הַדְּבָרִים רַק תְּלָה אוֹתָם בְּאִיסוּר עֶרְלָה דְּכַל דְּמִשְׁפַּחַת מַרְפִּיב
שְׁהוּא אִסוּר מִשׁוּם עֶרְלָה נְטִיעָה מִיְקָרֵי וְחוּזַר עָלָיו וּמִשְׁפַּחַת לָהּ בְּיַלְדָה בְּיַלְדָה שְׁהַרְפִּיב
מִן בְּשִׂאִינוּ מִינּוּ וּמַעֲקָרָא לֹא הִיָּה לוֹ רַק ג' וְהַרְפֵּבָה זֹו שְׁהִיא מֵאִינוּ מִינּוּ שְׁפִיר חֻשִּׁיבָא
נְטִיעָה בְּאַנְפֵי נְפִשָׁה וְכַמִּש"ל בְּתִירוּץ הַב' דְּבַכָּה"ג שְׁפִיר הָיִי ד' וְחוּזַר עָלֵיהֶם וְלֹא אִיכְפַת
לָן מֵה שְׁהוּא הַרְפַּבְת אִיסוּר דְּהָא ע"כ מַרְפִּיב דְּמִתְנִי בְּהֵכִי מִיְרֵי דְּאַלִּיבָא דְּהַלְכְתָא לֹא
מִשְׁפַּחַת בְּהַרְפַּבְת הֵיתֵר פְּלָל וְלִפִּי זֵה מְסִיעַ לָן גַּם דַּעַת הַרְמַב"ם ז"ל דְּהָא דְּאַמְרִינוּ
דְּהִיחּוּר בְּטַל לְגַבֵּי גוּף הָאֵילָן לֹא נְאָמַר כ"א בְּמַב"מ אַבְל לֹא בְּמִין בְּשִׂא"מ: וְהֵנָּה לְפִי
פִּירוּשׁ רִש"י בַּע"ז דְּמִשְׁמַע דְּהֵךְ דְּיַלְדָה שְׁסַבְכָה בְּזַקְנָה בְּטַלָּה מְטַעַם זוּז"ג אֲתִינוּ עָלֵיהּ
לְפִי"ז אִין מְקוּם לְחַלֵּק בֵּין מַב"מ לְמַבְש"מ דְּבִשְׁלָמָא אִי אֲמַרִינוּ מְטַעַם בְּיִטוּל דְּהֵינּוּ

שְׁהִיחור בְּטל לְהַאֲלִין שְׁפִיר יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין מִב"מ לִמְבַשָּׂא מִכֻּמְש"ל מִשָּׂא"כ לְטַעֲמָא דְזוּז"ג וּבְטַעֲמָא דְרַש"י דְסָבִירָא לֵיה דְמִטְעֵם זוּז"ג הוּא שְׁהַקְשׁוּ עָלָיו דְהֵתֵם מִטְעֵם בִּיטוּל אֲתִיבָנָא עָלָה נִלְעַנ"ד דְלִפִּי טַעֲם בִּיטוּל קִנְשָׁה מֵה שְׁהַקְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּמִנְחוֹת דָּף ס"ט דְלָמָּה נִקְטָה יְלָדָה דְכָף שְׁנֵה יַחֲוֹר שֶׁל זְקֵנָה שְׁסִיבְכָה בְּזַקְנָה דָּאִי לָאוּ מִשׁוּם דְבְטָלָה הִיָּה תּוֹרַת עֲרָלָה עָלָיו וְכֵן פִּירֵשׁ שֵׁם בְּסוּטָה בְּקוּנְטָרְס אֲפִילוּ לִיַּחֲוֹר זְקֵנָה מִפִּינֵן דְנִתְלַשׁ וְהִרְפִּיבוּ יְלָדָה קְרִינָא לִיה וּבְטַל בְּזַקְנָה וּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת שֵׁם לְתַרְץ דָּאִי הָיִי נִקְטָה סֵתֵם יַחֲוֹר שְׁפָכּוּ בְּזַקְנָה בְּטַל לָא הָוֵה יְדַעִינָן לְמֵאִי בְּטַל אִם לֹא הִיָּה מְפָרֵשׁ לְעַנְנֵן עֲרָלָה כּו' נִרְאֵה שְׁלֹא הִיָּה בְּגִירָסָא שְׁלִפְנֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁהוּא לְפָנֵינוּ דְקָאֲמַר בְּפִירוּשׁ וְאִין בְּהָ דִין עֲרָלָה וְכֵן נִרְאֵה מְדַבְּרֵי רַש"י שֵׁם דִּל"ג לִיה (וְגַם מֵה דְמִיָּתִי הַתּוֹסְפוֹת מְדַבְּרֵי הַקּוּנְטָרְס בְּסוּטָה וְסִיָּיִמוּ בְּהָ וּבְטַל בְּזַקְנָה זֶה הַסִּיּוּם אֵינּוּ מֵהַקּוּנְטָרְס אֲלֵא חוֹזֵר לְדַבְּרֵיהֶם הָרִאשׁוֹנִים דָּאִף זֶה יְלָדָה הוּא וְדִינוּ שְׁבְטַל בְּזַקְנָה דְרַש"י גּוֹפֵיָה שֵׁם לֹא כְּתִב זֶה רַק לְעַנְנֵן סִיבְכּוּ בְּיְלָדָה דְחִיִּיב בְּעֲרָלָה אִף עִפ"י שְׁקֶצְצוּ מְזַקְנָה דְחוֹזֵר לְהִיּוֹת יְלָדָה אִם הִיָּה מִתְחַבֵּר ע"י הִרְפָּכָה בְּיְלָדָה ע"ש) וּלְפִי גֵרְסָא שְׁלִפְנֵינוּ א"א לֹא מֵרָאָה דְרַש"י לֹא נִיחָא לִיה בְּתַירוּץ הַתּוֹסְפוֹת וְשִׁבְקֵיהָ דְהוּא דְחִיק וּמוֹקִי נִפְשֵׁיהָ דְטַעֲמָא דְבְטָלָה לְפִי שְׁזוּז"ג הוּא וְטַעֲמָא דְמ"ד זֶה זֶה גּוֹרֵם מְוֹתֵר נִרְאֵה לְעַנְיּוֹת דְעֵתִי דָּאִף עַל גַּב דִּי"ל מֵה חֲזִית דְאֲזַלְתָּ בְּתֵר גּוֹרֵם הִיָּתֵר זִיל בְּתֵר גּוֹרֵם אִיסוּר לְחוּמְרָא מְכָל מְקוּם פִּינֵן דָּאִם לֹא נִיָּתְנָה תּוֹרָה וְנִתְחַדְּשָׁה הִלְכָה לְאַסוּר דְבָר זֶה הִיָּה מְוֹתֵר הַפֵּל וְלִכֵּן אִף שְׁע"י צִיּוּי הַתּוֹרָה נֶאֱסַר הַדְּבָר הַהוּא וְהָאִיסוּר הוּא גּוֹרֵם לְדְבָר זֶה וְשִׁבְאָ בְּעוֹלָם מְכָל מְקוּם הַהִיָּתֵר יֵשׁ לוֹ דִין קְדִימָה בְּזֶה לְמִיזַל בְּתֵרִי פִינֵן שְׁמַצִּיאוֹת דְבָר זֶה גַּם הַהִיָּתֵר גֵּרֵם לוֹ שְׁיבָא אִין לְנוּ לְחַדֵּשׁ בּוּ אִיסוּר מִחֲמַת גּוֹרֵם הָאִיסוּר שְׁיֵשׁ בּוּ וְאֵנּוּ חוֹשְׁבִין עֵיקֵר יוֹתֵר לְגוֹרֵם הִיָּתֵר אִף אִם שְׁקוּלִים הֵם וּמַצָּאתִי אֲוֹן לִי בְּדַבְּרֵי הַר"ן בְּנִדְרִים דָּף נ"ט ע"ב שְׁכָתִב וְע"כ לֹא שְׁמַעְתָּ לְרַשְׁבֵּי"ג כּו' וְלֹא תִיקְשִׁי אֲמֵאִי דְכִתְיָבְנָא כּו' וְאִפ"ה קִתְנִי גָדַל בְּפִטוּר פִּטוּר אֲלֵמָא אֵעִפ"י שְׁאִין גִּידוּלִין כְּעֵיקֵר אִין מְבַטְלִין אוֹתוֹן דְהִכָּא הִיָּינוּ טַעֲמָא מִשׁוּם דְהִיָּתְרָא לֹא בְּטַל שְׁהָאִיסוּר דְרַכּוּ לְהַתְבַּטֵּל וְלֹא הַהִיָּתֵר כּו' וְהִנֵּה סֵתֵם וְלֹא פִירֵשׁ הַטְעֵם וְנִרְאֵה שְׁטַעֲמוּ שֶׁל דְבָר כֻּמְש"ל וְכֵן נִלְעַנ"ד דְמִטְעֵם זֶה סָבִירָא לֵיה לְהַרְמֵב"ם דְסָפֵק דְאוֹרְזִיָּתָא לְקוּלָּא אִף בְּמְקוּם שְׁהַסְפֵּק שְׁקוּל מִשׁוּם דְהַהִיָּתֵר הוּא הַקּוּדֵם אִם לֹא הִיָּה נֶאֱסַר וְלִכֵּן אִף הִיָּכָא דְאִיָּתְרַע חֲזַקָה דְהִיָּתְרָא מְכָל מְקוּם אִף בְּסָפֵק הַשְּׁקוּל מֵה"ת לְחַדֵּשׁ אִיסוּר וְכֵאֵילוּ יֵשׁ חֲזַקָת הִיָּתֵר דְמִי וְכָל שֶׁהוּא שְׁקוּל צַד הַהִיָּתֵר מְכָרִיעַ הַכָּף לְגַבֵּי הָאִיסוּר שְׁחִידְשָׁה תּוֹרָה וְעֲשָׂאתוּ אִיסוּר וּבְהִכִּי נִיחָא נְמִי מֵה שְׁהַקְשׁוּ עַל הַרְמֵב"ם מֵהָא דְגִלְיָה רַוְבָּא מְרִישָׁא שֶׁל עוֹלָה כּו' דְדִלְמָא הֵתֵם מִשׁוּם סָפֵק הוּא וּלְפִי מ"ש א"ש דְבְסָפֵק כֵּה"ג שְׁהַתּוֹרָה חִידְשָׁה לְהַבִּיא עוֹלָה אֲלֵא שְׁלֹא הִכְשִׁירָה לְקַרְבָּן זֶה רַק כְּשִׁרָה דוֹקָא וְאִי הִנֵּה מְסַפְקָא לָן דְלָמָּה טְרַפָּה הִיא לֹא הִיָּה מְקוּם לְהַכְשִׁירָה לְעוֹלָה בְּסָפֵק הַשְּׁקוּל כְּלָל מִחֲמַת קְדִימַת הַהִיָּתֵר לְאִיסוּר שְׁלֹא עַל הַהִיָּתֵר נֶפֶל הַסָּפֵק כ"א עַל יְצִיאַת י"ח הַקְרָבָן וְכֵן י"ל בְּכַמָּה מְצוֹת עֲשֵׂה וְיֵשׁ לִיִּישָׁב בְּזֶה כַּמָּה עַנְיָנִים וְקִצְרֵתִי שְׁלֹא לְצִאָת מַעֲנִינֵינוּ וְעַכ"פ לְעַנְנֵן גּוֹרֵם חֲזִינָן דְגּוֹרֵם הַהִיָּתֵר מְכָרִיעַ אֵת גּוֹרֵם הָאִיסוּר וְלִכֵּן הַשְּׁמִיעֵנוּ כֹּזָאֵת בְּיְלָדָה שְׁסִבְכָה בְּזַקְנָה אֵע"פ שְׁהִילָדָה הִיָּתֵה אִיסוּרָה מִתְחַלָּה וְעַכְשָׁיו הוּא גּוֹרְמַת אִיסוּר מְכָל מְקוּם פִּינֵן שְׁהַזְקָנָה גּוֹרְמַת הַהִיָּתֵר כְּחֵה דְהִיָּתְרָא עֲדִיף וּמְוֹתֵר מִשָּׂא"כ יַחֲוֹר שְׁנִקְצֵץ מְזַקְנָה שְׁהִיָּה בְּכָלֵל הִיָּתֵר אֲלֵא שְׂאֵם הָיִי מְרַפִּיבִין אוֹתוֹ בְּיְלָדָה אוּ בּוֹטְעִין אוֹתוֹ בְּאַרְץ הִיָּה דִינוּ כְּתַחֲלַת נְטִיעָה מְכָל מְקוּם הַשְּׂתָא מִיָּהָ שְׁסִיבְכּוּ בְּזַקְנָה אִין

כָּאן גּוֹרֵם אִיסוּר שְׁאֲדַרְבָּא צְמִיחָתוֹ הוּא ע"י אֵילָן הַהֵיטֵר וְהִיחֹוּ בְּצַד עֲצָמוֹ לֹא הָיָה עָלָיו שֵׁם אִיסוּר מְעוּלָם וּבְזָה לֹא הָיִינוּ צָרִיכִין לְבַטֵּל הָאִיסוּר שְׁבוּ מִשּׁוּם זוּז"ג רַק בְּיִלְדָה שְׁסִיבְכָה בְּזַמְנָה הַנְּצָרָה לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְּגוֹרֵם הַהֵיטֵר שֶׁל הַזְּמַנָּה מְכַרִיעַ גּוֹרֵם הַהֵיטֵר שֶׁל הַיִּלְדָה מִשָּׂא"כ לְפִי מָה שְׁמִפְרָשִׁים הַתּוֹס' וְהַרְמַב"ן דְּיִלְדָה שְׁסִיבְכָה בְּזַמְנָה בְּטֵלָה הָיִינוּ שׁוֹנְעֵשֶׂה כְּגוֹפָה שֶׁל זְמַנָּה וְאִי לֹא הָיָה אֲמָרִינוּ בְּטֵלָה הָיָה נֶחֱשֵׁב כְּאִילוֹ עֲכָשְׁיוֹ נְטֻעָה א"כ אַף בְּיַחְוֹר שְׁנִקְצֵץ מְזַמְנָה הוּא הַדִּין וְהוּא הַטַּעַם דָּאֵם לֹא הָיְתָה בְּטֵלָה הו"ל כְּפִנְטִיעָה אַע"פ שְׁנִקְצֵץ מְזַמְנָה וְהַשְׁתָּא א"ש לְשִׁיטַת רַש"י הָא דְמִשְׁנֵי דְמִיָּרִי בְּנוֹטֵעַ לְסִיג כו' פִּינּוֹן דְּבַת מִיְהָדָר הוּא לֹא בְּטֵלָה אַע"ג דְּזוּז"ג הוּא וּמ"ש הַרְמַב"ן ז"ל שְׂאִינוּ נִמְשָׁךְ כְּכָר כְּתַבְתִּי שְׂצ"ע דְּמָה בְּכָה שְׂאִינוּ נִמְשָׁךְ מ"מ גּוֹרֵם הַהֵיטֵר הוּא וּלְפִי מ"ש א"ש פִּינּוֹן דְּבַכְל זוּז"ג דְּמוֹתָר צ"ל דְּגוֹרֵם הַהֵיטֵר כְּדָאִי הוּא לְהַכְרִיעַ לְגַבֵּי גּוֹרֵם הָאִיסוּר וְאִין זֶה אֵלָא אִם הוּא וְדָאִי הַהֵיטֵר אֲבָל פִּינּוֹן דְּבַת מִיְהָדָר הוּא שֶׁהוּא עֲצָמוֹ יָכוֹל לְהִיּוֹת נֶהֱפָךְ לְאִיסוּר אִינוּ מְכַרִיעַ לְגַבֵּי גּוֹרֵם הָאִיסוּר כְּלָל וְאֶפְשָׁר שְׂזָה כְּפִינּוֹת הַרְמַב"ן מ"ש שֶׁהַחַיִּיב מוֹשֵׁף הַפְּטוּר הָיִינוּ בְּעַנְיַן הַגּוֹרֵם שְׁגוֹרֵם הַחַיִּיב מוֹשֵׁף גּוֹרֵם הַפְּטוּר שְׁבַתוֹךְ פְּרִי הַיַּחְוֹר שֶׁל יִלְדָה פִּינּוֹן שְׁאֶפְשָׁר לְהִיּוֹת כְּמוֹהוּ אֶף לְעַנ"ד נִרְאָה דָא"ש בְּפִשְׁיטוֹת דְּכִינּוֹן דְּנוֹטֵעַ לְסִיג בַּת מִיְהָדָר הוּא וְאִם הָיָה מְחֻשָּׁב עָלָיו לְאֲכִילָה הָיָה חַיִּיב וְא"כ כְּפִשְׁהַרְכִּיב בּוֹ יַחְוֹר וְחִיּוֹשֵׁב עַל הַהַרְפָּכָה לְאֲכִילָה מִמִּילָא שְׁעַלְתָּה בְּמַחְשָׁבָה לְפָנָיו שְׁמָה שְׁהַרְפָּכָה זֹו יַעֲלֶה כְּפִינּוֹן מְאָרְץ שְׁנִטּוּעַ בּוֹ הָאֵילָן לְסִיג דְּרָף אֵילָן זֹו אוֹ מְשָׁרְף הָאֵילָן עֲצָמוֹ וְיִהְיֶה לְאֲכִילָה וְא"כ הַיְנִיקָה הַזֹּו מְתַחַיְיבָת כְּמוֹ אִם הָיָה מְחֻשָּׁב עַל כָּל הָאֵילָן לְאֲכִילָה דְּבַת מִיְהָדָר הוּא לְהַתְחַיִּיב וְא"כ אִין כָּאן בְּתוֹךְ הַפְּרִי שֶׁל הַהַרְפָּכָה גּוֹרֵם הַהֵיטֵר כְּלָל שְׁיִצְדַּק לּוֹמֵר זוּז"ג מוֹתָר וְנִפְלֵאתִי עַל רַבִּינוּ הַרְמַב"ן ז"ל שְׁכַתְּבַת שֶׁהַחַיִּיב מוֹשֵׁף הַפְּטוּר כּו' שְׁבָאָמַת א"צ מְשִׁיכָה שְׁמַעֲיָקְרָא אִין כָּאן גּוֹרֵם שֶׁל פְּטוּר כְּלָל וְהַדְּבָרִים בְּרוּרִים לְעַנ"ד: וְדָאֵתָאן עֲלֶיהָ בְּשִׁיטַת רַש"י ז"ל אִין לְחַלֵּק בֵּין מִין בְּמִינוֹ אוֹ בְּשָׂא"מ פִּינּוֹן דְּמִשּׁוּם זוּז"ג אֲתִינּוּ עֲלֶיהָ אֶף דְּלִפִּי זֶה פְּשִׁיטָא דְּלִיתָא לְרֵאָאִית מַהֲר"מ אֶלְשִׁיף וְאֲדַרְבָּא לְרַש"י אִין מְקוּם בְּיִטּוּל כְּלָל בֵּין בְּמִינוֹ וּבֵין בְּשָׂא"מ וְכָל חַד לְחוּדְיָה קָאִי וְשָׁמוֹ עָלָיו רַק הָא דְּשָׂרִי בְּיִלְדָה בְּזַמְנָה מִשּׁוּם דִּישׁ כָּאן גּוֹרֵם הַהֵיטֵר שֶׁל הַזְּמַנָּה זוּז"ג מוֹתָר וּבְנוֹטֵעַ לְסִיג אִין כָּאן זוּז"ג כְּמ"ש דְּגוֹרֵם שֶׁל הָאֵילָן מְתַהַפֵּף בְּתוֹךְ פִּירֵי הַיַּחְוֹר שְׁנִטְעַע לְאֲכִילָה וּמְתַחַיִּיב בְּכָה וְא"כ לְעַנְיַן אֲתָרוּג מָה אִיכְפַת לָן מִהַגּוֹרֵם שֶׁל הַפְּרִי הָאֲחֵר שֶׁהוּא מְנַבְלַע בְּתוֹכּוֹ דְּרָף יְנִיקָתוֹ מִהָאֵילָן וּמְתַבְטֵל בְּתוֹכּוֹ וְגַם דְּקו"ל זוּז"ג מוֹתָר וְאֶף לְפִי מִש"ל בְּטַעְמָא דְּהַתִּיר' לְפִי שְׁכַחָא דְּהַתִּירָא עַדִּיף וּמְכַרִיעַ לְגַבֵּי גּוֹרֵם הָאִיסוּר וְזֶה שְׁיָיָף לְעַנְיַן אִיסוּר וְהַהֵיטֵר מִשָּׂא"כ לְעַנְיַן קִיּוּם מְצוֹת אֲתָרוּג נִרְאָה דְּלֹא שְׁיָיָף זֶה מ"מ י"ל דְּכָאן דְּחִזִּינוּ שְׁהַיַּחְוֹר נוֹשֵׂא פְּרִי תְּבִנִית הַפְּרִי שְׁנוֹשֵׂא הָאֵילָן אֲשֶׁר לוֹקַח מִמֶּנּוּ וְדָאִי גּוֹרֵם שֶׁלּוֹ מְחֻשָּׁב עֵיָקֵר נֶגֶד גּוֹרֵם שֶׁל הָאֵילָן וְעַדִּיף מְזוּז"ג דְּעֵלְמָא וְא"כ מ"ש מַהֲרַמ"א רָאָה מְכָאן דְּבַטֵּל עַנְף הָאֲתָרוּג לְגַבֵּי הַלִּימּוֹן לִיתָא לְשִׁיטַת רַש"י ז"ל: שׁוּב רָאִיתִי שְׁהַר"ן בַּע"ז כְּתַב שֶׁהַקְּשׁוֹ עַל רַש"י דְּיִלְדָה שְׁסִיבְכָה בְּזַמְנָה אִינָה מִדִּין זוּז"ג אֵלָא מְתוּרַת בְּיִטּוּל וְאִינָה קְנוֹשָׂא דְּדָא וְדָא אַחַת הִיא שְׁזוּז"ג מוֹתָר מָה טַעַם לְפִי שְׁנַתְּבַטֵּל הָאִיסוּר בְּהַהֵיטֵר דְּכָל הַיְכָא דְּכִי אִיתִיהָ לְאִיסוּרָא בְּעִנָּא בְּטֵל חַד בְּתַרִּי כָּל הַיְכָא דְּהָאִי לְחוּדְיָה קָאִי וְהָאִי לְחוּדְיָה קָאִי א"נ כְּשִׁנְתָּעֲרַב כָּל הַיְכָא דְּלִיכָא טַעְמָא ה"נ הַבָּא מִפְּחַ גְּרַמַת אִיסוּר כָּל הַיְכָא שְׁהָאִיסוּר וְהַהֵיטֵר גְּרַם לוֹ הָרִי הוּא כְּאִילוֹ נְתַבְטֵל הָאִיסוּר מִש"ה אֲמַר הֵתָם יִלְדָה כּו' דַּס"ל זוּז"ג מוֹתָר כְּדָאֵפְסִיקָא הַלְכָתָא בְּסוּגִינּוֹן וְכ"ת א"כ בְּסִבְכָה

ילדה בילדה הנטוע לסינג אסור הא זוז"ג הוא אינה קושיא דכי אמרינו זוז"ג מותר ה"מ פשגורם של היתר א"א לו לשוב להיות אסור אבל היכא שאפשר לו להיות אסור בטל לגבי גורם של אסור פינון שאפשר להיות פמוהו ואין גורם של אסור בטל לגבי גורם היתר פינון שא"א להיות פמוהו ונדמיה הא מלתא להא דמנחות דף כ"ג אמר ר"ח נבלה בטלה בשחיטה כו' ה"נ זו שנטעה לסינג אילו נמלה עליה לאכילה חייבת בערלה נמצא שגורם זה של היתר אפשר לו לחזור להיות אסור אבל ילדה זו שספכה שהיא גורם של אסור א"א לה לחזור ולהיות היתר הלכך לא שרי משום זוז"ג והינו דאמרינו ה"תם או אמליה בת מהדר הוא כו' עכ"ל ודבריו הקדושים הם צ"ע לענ"ד דמ"ש דזוז"ג הוא מתורת ביטול א"כ ליבעי דוקא שיהא גורם היתר מרובה על של אסור דומיה דביטול דעלמא דבעינו חד בתרי וגם יש לעיין בזה לפי מ"ש המרדכי בשם רבינו משולם דכל שתחלת ביאתו ע"י תערובת לא בטל ועפ"ז פתב במשנה למלה פ"א מהלכות מו"מ ליישב דברי הרמב"ם באיבעיא דלגמוע חלבו של בהמה שיש בה אבר היוצא וכתב שאסור מספק הואיל וחלב בא מכלל האברים וכתב דלכך לא מהני ביטול ברוב הואיל ותחלת ביאתו לעולם בתערובות וא"כ ה"נ הפרי שיש בה זוז"ג הרי תחלת ביאת הגורמים בתערובות ולא ליהני ביטול אף סברא זו אינה מוכרחת ועיין במשנל"מ שם וא"כ י"ל שהר"ן לא ס"ל.

הכי וגם מ"ש דזוז"ג מותר דוקא שא"א להיתר להיות פאסור ומייתי עליה מהא דמנחות צ"ע דה"תם אליבא דר"י איתמר דס"ל מין במינו לא בטל וס"ל לר"ח דהיכא שא"א למבטל להיות פבטל שפיר בטלה אף לר"י משא"כ לרבנן דס"ל דוקא עולין לא מבטלי אהדדי אבל מב"מ בטל מבואר שם דגם שחוטת בטלה בנבלה אע"ג דלא אפשר למהני פנוניה ועיין בר"ן דנדרים דר"י ס"ל מב"מ לא בטל פשהוא מב"מ בשמא ורבנן ס"ל דכינן שנה אסור ונה היתר לא דמי למב"מ דדם הפך ודם השעיר דתרונויהו התיירא גינהו ע"ש וא"כ בזוז"ג דחד דאסורא וחד דהתיירא שפיר בטל לרבנן אף אם אפשר להיתר שיהיה נעשה אסור פינון דהשתא היתר הוא הו"ל מין בשא"מ וליכא טעמא דבטל ברובא אף לענ"ד הדברים ברורים כמ"ש דכאן ליכא גורם דהיתר פלל שאותו הגורם של האילן העשוי לסינג הרי נמלה עליו לאכילה ומהני מחשבתו פמו דמהני על עיקר האילן דמידי דהנה עלו מאליהו וכמבואר בסוטה שם וע"ש ברש"י שכתב וז"ל הלכך ילדה דקא מירפב בגוה לאכילה חייבת בערלה ואע"ג דלא אמליה אקמייטא הא מיהא לאכילה היא ומהניא מחשבה דעיקר דינה נמי אי הנה חשיב עליה הנה מהני מחשבה כו' נראה נדאי דרש"י הכא לא נחי' להך מלתא דזוז"ג רק בפשוטי הדברים שבטל אצל גופו של אילן והשתא אסברה למלתא דבכה"ג שמרפיב ילדה בילדה של סינג לא שייך זה דמה בכך שתאמר שנעשה פאלו הוא מגוף האילן מ"מ הרי גוף האילן עצמו שחישב לאכילה מהני א"כ הרפכה זו שאמה חושבו למקצת מן האילן עכ"פ מהני בין מחשבה לאכילה ועיין בפ"ק דערלה אפילו אמר החיצון לסינג כו' ומ"מ גם לפי מ"ש רש"י בע"ז דטעמא משום זוז"ג נמי א"ש מתמת הך סברא גופא דגם הגורם דהינו יניקת האילן של סינג הרי חישב על יניקה זו שתהיה לאכילה ואין בה צד פטור פלל ולדעתה הוא נכון מאד לולי דברי הרמב"ן והר"ן ו"ל שפראה דלא נחתי להך סברא ומישבים הך דזוז"ג בענין אחר ולקמן נדבר עוד אי"ה בדברי הר"ן בזה: ועמה נבוא למ"ש מהר"מ אלשיך

שם דאָפילו אם לא הָיָה הַיְחֻוּר שֶׁל אֶתְרוּג מִתְבַּטֵּל בְּלִימוֹן אֲלֵא שֶׁהֵם בִּב' מֵיָנִים מְעוֹרְבִים בְּשִׁנְיָה אֵין יוֹצְאִין בּוֹ וְנִדְעַת הַחֻקִּים הַמּוֹרָה שֶׁם לְהִתֵּר נִרְאֶה שְׁסוּבֵר דָּאִין פֶּאן עֲרֵבּוּב רַק יְנִיקַת הַלִּימוֹן הַמִּתְבַּטֵּל בְּתוֹךְ הָאֶתְרוּג וְכִבֵּר כְּתַבְתִּי לְעֵיל דֵּינִיקָה לֹא פִסְלָה כְּמוֹ שְׂאִין פּוֹסֵל הַיְנִיקָה מְאִילָנוֹת הַסְּמוּכִים לוֹ וְגַם הַגָּאוֹן מוהר"ר אַבָּא פֶּתַב דְּכִינֵן שְׁהַיְחֻוּר נוֹשֵׂא פְרִי אֶתְרוּג טַעַם אֶתְרוּג עֵיקָר (וְכִבֵּר כְּתַבְתִּי שֶׁהוּא הֵבִין שְׁמֵהֶרַם"א מְחַמַּת עֲרֵבּוּב טַעְמִים אֲתִי עֲלֶיהָ וְכִבֵּר כְּתַבְתִּי שֶׁזוֹ"א רַק כְּוֹנְנָתוֹ עַל קְרִיאַת הַש"ס שֶׁל הַעֵץ הַעוֹשֶׂה פְרִי הַלֹּז שְׂאֵפִי נֶאֱמַר שְׁשִׁנְיָהֶם הוֹצִיאָוּהוּ יַחַד וְשִׁמְשׁוּ בְּעֲרֵבּוּבֵיהֶם מ"מ אֵין יוֹצְאִין בּוֹ) וְנִרְאֶה לַעֲנַ"ד לְהֵבִיא רְאִיָּה לְסִבְרַת מְהֵרַם"א מֵהָא דְאֶמְרִינֵן בְּסוּטָה שֶׁם וְלוֹקְמָא בְּכָרֵם שֶׁל שְׁנֵי שְׁוֹתְפִים דְּכָל חַד הֵדֵר אֲדִידֵיהָ אָמַר ר"פ זֹאת אוֹמֶרֶת כְּרָם שֶׁל שְׁנֵי שְׁוֹתְפִים אֵין חוֹזְרִין עָלֶיהָ מְעוֹרְכֵי מְלַחְמָה וּמְאִי שְׂנָא מְחַמְשָׁה אַחֲרֵיהֶם וּמַת אֶחָד מֵהֶם בְּמִלְחָמָה דְּכוּלָּן חוֹזְרִין הֵתֵם כֹּל חַד וְחַד קְרִינָא בֵּיהָ אֲשֶׁתּוֹ הֵכָא כֹּל חַד וְחַד לֹא קְרִינָא בֵּיהָ כְּרָמוֹ וּפִירֵשׁ"י כְּרָמוֹ הַמֵּיּוֹחָד לוֹ שְׂאִין לֵה בֵּה גֶפֶן שְׂאִין לְשִׁנְיָהֶם חֵלֶק בּוֹ וְהַכ"מ בְּהַלְכוֹת מְלָכִים הַקְּשָׁה עַל הַרְמָב"ם לְמָה לֹא כְּתִיב דִּין זֶה גַּם לַעֲנֵן בֵּית שֶׁל שְׁנֵי שְׁוֹתְפִין וְכַתֵּב לְחֵלֶק דְּדוֹקָא כְּרָמוֹ אֲבָל בֵּית שֶׁל שְׁנֵי שְׁוֹתְפִין דְּמִסְתַּמָּא יֵשׁ לַכ"א מְקוֹם מֵיּוֹחָד לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ שְׁפִיר קְרִינֵן בֵּיהָ בֵּיתוֹ ע"ש וְעַכ"פ הָא קָמוּ דְהַש"ס מְקַשָּׁה וְנוֹקְמָא בְּכָרֵם שֶׁל שְׁנֵי שְׁוֹתְפִין וּפִירֵשׁ"י כְּוֹנְנָתוֹ שְׁהַנְטִיעָה שֶׁל רְאוּבֵן וּבָא שְׁמַעוֹן וְהִרְכִּיב בֵּה לְהִיּוֹת פִּירוֹת הַהֶרְכָּבָה שֶׁלּוֹ וְעֲלֶיהָ מְשִׁנֵּי דְאֵינּוּ חוֹזֵר וְטַעְמָא מְשׁוּם שְׂאִין מֵיּוֹחָד לוֹ דְכְּמוֹ בְּכָרֵם שֶׁל שְׁוֹתְפִין אֵין לֵה גֶפֶן שְׂאִין לְשִׁנְיָהֶם חֵלֶק וְהוּא הַדִּין כִּי כִּי אֵין בְּהֶרְכָּבָה עַל כְּרָחֵף שְׂאִין שׁוּם פְרִי מֵיּוֹחָד וַיֵּשׁ לְשִׁנְיָהֶם חֵלֶק דָּאֵם לֹא כֵּן שׁוּב הָיָה לָן לְמִימֵר דְּבַכָּה"ג דְּמִרְכִּיב בְּשֶׁל חֲבִירוֹ דְּמִי לְבֵית שְׁהֵרִי גַּם בְּזֵה פִירוֹת הַהֶרְכָּבָה מֵיּוֹחָדִים לוֹ אֲלֵא וְדָאִי דָּאִין כִּי אֵין יַחַד שְׁכָל הַגָּדֵל בְּאֵילָן זֶה שְׁהִרְכִּיב הוּא בְּשׁוֹתְפוֹת וְדַבְרֵי רַש"י דְּנִקְט בְּקוֹשְׁוֹת הַמְקַשֵּׁן שְׁהִרְכִּיב לְהִיּוֹת פִּירוֹת הַרְכָּבָה שֶׁלּוֹ צ"ע דָּא"כ לְמָה לֹא נֶאֱמַר דְּהוּי מֵיּוֹחָד לוֹ וְלֹא דְמִי לְכָרֵם שֶׁל שְׁוֹתְפִין וְאֶפְשָׁר שְׁכְּוֹנְנָת רַש"י דְּמִסְתַּמָּא זֶה עוֹשֶׂה ע"ד כֵּן אֲבָל לֹא אֲהַנִּי לִיָּה מְחַשְׁבָּתוֹ לְקִנּוּת וְאִף אִם הִתְנוּ בְּפִירוֹשׁ ה"ל דְּשֵׁלֵב"ל וְגַם י"ל דְּעַכ"פ אֵינּוּ שֶׁלּוֹ מְחַמַּת נְטִיעָתוֹ רַק מְחַמַּת הַתְּנָאִי וְאֵע"ג דְּמַרְבִּינֵן גַּם הַלּוֹקֵחַ מ"מ מֵה דְאָמַר קְרָא כְּרָם דְּרַשִּׁינֵן כְּרָם הַמֵּיּוֹחָד וְלִקְחָ מִרְבִּינֵן מִמֵּי הָאִישׁ וְא"כ י"ל אוֹ כְּוֹנְנָתוֹ אוֹ כְּוֹנְנָתוֹ בְּלִקְיָה וְצ"ע וְעַכ"פ מְבֹאֵר מֵהַש"ס וְלֹא קְרִינָא בֵּיהָ כְּרָמוֹ וּלְפִי"ז הַדְּבָר בְּרוּר דָּאֵע"פ שְׁהַיְחֻוּר נוֹשֵׂא פְרִי שֶׁל עֲצָמוֹ אֵע"כ כִּי אַחַר מְעוֹרְבֵי בּוֹ מְשִׁל עֵיקָר הָאֵילָן דְּהָא אִם עֵיקָר הָאֵילָן הוּא שֶׁל אַחַר דֵּינִינֵן לִיָּה כְּשׁוֹתְפִין דָּאֵף שֶׁלְעַנְנֵן עֲרָלָה מִתְבַּטֵּל וְנִעְשָׂה כְּגוֹף הָאֵילָן מ"מ לַעֲנֵן שְׁוֹתְפִים שְׁפִיר יֵשׁ לְזֵה חֵלֶק בּוֹ (וְגַם בְּלֹא"ה בְּמִמּוֹן לֹא שְׁיִיף בִּיטוּל כְּדָאֶמְרִינֵן בְּבִיצָה דָּף ל"ט גְּבִי אֲשֶׁה שְׁשָׂאֵלָה מִיָּם וּמְלַח כו' מִי שְׁנִתְעַרְב לּוֹ קֵב חֲטִין כו' וְכִינֵן שְׁגִידוּל אֶתְרוּג הוּא ע"י עֵץ הַלִּימוֹן וְהָאֶתְרוּג יַחַד זוּז"ג כְּמ"ש מְדַבְרֵי רַש"י וְהַר"ן (וְגַם הַתּוֹס' וְהַרְמָב"ן מוֹדִים בְּזֵה אֲלֵא דַס"ל דְּלֹא תִּלִּי טַעְמָא בְּהִכִּי אֲלֵא מְשִׁנָּה בִּיטוּל) א"כ אֵין זֶה פְרִי עֵץ הַדֵּר שְׁאֶמְרָה תוֹרָה שְׁעֵץ שֶׁל הַדֵּר הוּא יַגְדֵּל הַפְרִי מִשָּׂא"כ בְּזֵה שְׁכָח עֵץ אַחַר מְעוֹרְבֵי בּוֹ וְכִינֵן שֶׁלּוֹ לְחֵלֶק בֵּין מ"ד זוּז"ג אֲסוּר אוֹ מוֹתֵר דְּלֹא תִּלִּיָּא כִּינֵן בְּאִיסוּר וְהִתֵּר כֹּל וְעַל גִּידוּל הָאֶתְרוּג דֵּינִינֵן וְכִינֵן דְּמוֹכַח שְׁכָח גִּידוּלוֹ הוּא ג"כ מִן הַעֵץ שְׁהוֹרְכֵב בּוֹ לֹא פְרִי עֵץ הַדֵּר הוּא אֲלֵא פְרִי עֵץ הַדֵּר וְלִימוֹן יַחַד וְאֵין יוֹצְאִין בּוֹ וְנִרְאֶה דָּאֵף לְמִאֵי דְּמִיָּתִי הַלַּח"מ מִהִירוֹשְׁלָמִי דְּגַם בְּבֵית שֶׁל שְׁנֵי שְׁוֹתְפִין אֵינּוּ חוֹזֵר הֵינּוּ מְשׁוּם דַס"ל דְּגַם בְּבֵית אֵין תְּשַׁמִּישׁ מֵיּוֹחָד כְּמוֹ בְּכָרֵם אֲבָל בְּתַשְׁמִישׁ מֵיּוֹחָד וְדָאִי

דחזור וא"כ הך דלא מוקי בהרפכה מוכיח דאין פאן יחוד לשום אַחַד אף א"צ לזַה דכיון דעכ"פ סוגיית הש"ס דידן הכי רהיטא דאם הרפכא אַחַד מַשְׁלַח חבירו פת שנייהם מעורב בו וכן מבואר ממ"ש לעיל לדעת רש"י דחשיב ליה זוז"ג ולפי מ"ש הר"ן לשיטתו גורם היתר מבטל חבירו ולדבריו אפי' שלא במינו הנה בטל גורם האיסור בהיתר ואם הנה אילן הלימון זקנה.

ויחור האתרוג ילדה הוא פטור מן הערלה לפי טעם זה הא קמן דחשבינן להך גידול שהוא ע"י עץ הלימון ואפילו לקולא לפוטרו מן הערלה וא"א להקל בו ולומר שישא י"ח אתרוג והוי כמו ב' קולי דסתרי אהדדי וכן מוכח בנדריים דף נ"ז גבי ילדה שסופכה ובה פירות אע"פ שהוסיפה מאתים אסור וקא פשיט מינה שאין גידולי היתר מעלין את האיסור והיינו לפי שהיה בה פירות מכפר הרי הם נחשבים כעיקר לגבי מה שגדל אח"כ ע"י שהורכב בזקנה ואע"פ שהוסיפו בה גידולי הזקנה מאתים אין מבטלת העיקר אלמא דכל הגדל אח"כ אנו חושבין שהוא מגידול עיקר האילן הנטוע שהוא היתר רק שאין יכול לעלות את האיסור הא קמן שביחור זה עצמו שהוכרח חשבינן הפירות שמגדל אחר ההרפכה לגידולי היתר של אילן הזקן שניקת היחור בטלה וכמאן דלית לגבי היניקה של עיקר האילן וא"כ פאן מה שגדל אח"כ הנה כגידול של אילן לימון ולא גידול של אילן אתרוג ואין נראה לחלק לענין זה בין אם יש פירות בילדה או לא רק לענין שאין גידולי היתר מעלין פינון שהיו פירות בעין חשבינן להו עיקר אבל לענין להבחין גידול של מי הם אדרבא ק"ו הדברים דהא אעפ"י שיש פירות מכפר ביחור זה אמרינן שמה שגדל אח"כ הוא גידולי היתר מאילן הזקן וק"ו היכא שאין פירות ביחור רק שע"י ההרפכה של היחור הולידה והצמיחה מכ"ש דאית לן למימר שהן הן פירות הצומחים מפחו של זקן: ומהך סוגיא דנדריים מותיבנא פלפי סנאי דהר"ן דלפי מ"ש לחקן דברי רש"י דילדה בזקנה זוז"ג הוא היינו שזה עצמו דין ביטול שהגורם היתר מבטל גורם האיסור ולפי"ז הא דקאמר בהיו בה פירות והוסיפה אין גידולי היתר מעלין האיסור דמהיכא פסיקא ליה לקרותם בשם גדולי היתר דהא גידולי איסור נמי איכא שהרי מה שגורם היחור גופיה גידולי איסור הוא וא"ל דבאמת מהאי טעמא אינו מעלה את העיקר לפי שאינו גידולי היתר ממש אלא מעורב בו מגידולי איסור א"כ תמה על עצמה בהא דאמר התם בצל של תרומה שנטעו ורבו גידוליו על עיקרו מותר א"ל שביק מר תרין ועביד כחז דאמר ר"א אמר ר"י ילדה שסופכה כו' ומאי קושיא דבצל הגידולין שאח"כ חולין גמורין הם ואתו ומבטלי לעיקר משא"כ בזה שהגידולין בני התערובות נינהו ודי להפקיע את עצמם שנאמר שהיתר יבטל האיסור ואתה בא להוסיף עליהם שיבטלו את הפירות שמכפר שחל שם איסור עליהם מכפר ע"י גידולי תערובות הלזו ובדוחק יש ליישב משא"כ לפי מה שאנו מפרשים הדברים כפשוטן דילדה בזקנה משום ביטול הוא שההרפכה מתבררם כגוף אַחַד ממילא דהגידולין הבאים אח"כ הם גידולי היתר ממש ושפיר יליף משם דאפ"ה לא אתו ומבטלי לעיקר כלל: והנה עדיין יש פתחון פה לדחות ראיות אלו דמהך דנדריים פשיטא דאין ראיה לפי מש"ל לחלק בין מב"מ למבשא"מ והיא דנדריים נמי בהרפכת היתר מיירי ולכך שפיר חשיב גידולי היתר דמיד שנתאחה לזקנה חשיב כזקנה ואפילו ילדה בילדה כה"ג בטלה לענין דמונין משעת נטיעה ראשונה כמש"ל מהתוס' והרמב"ן משא"כ במבשא"מ באמת לא חשבינן ליה מגידולי העיקר רק

מגידולי המורכב ומונין לו לערלה משעת הרפכה דכיון שהוא מין אחר כל עיקר יניקתו הוא מיחור שלו רק שהוא מושף היניקה מן הארץ דרך האילן הלז ומ"מ גוף האילן לא תוסף תת פחה לגידול הפרי של היחור כיון שאינו עושה פרי למיניהו של היחור אינו מתעורר נגדו וכן הענין קרוב בטבע פי מצא מין את מינו ונניעור לתת פחו לתוך היחור אבל שלא במינו אע"פ שמושף לו יניקת הארץ אינו כמו מעבר לבד אבל לא ממה ששרשיו יונקים מפח הארץ לצורך גופו ורגלים לדבר שהרי לעולם הוא נושא פרי של האילן שנתתה ממנו ואינו רק שינוי מועט המתערב בתוכו לפי שיניקתו מידי עברו דרך האילן הוא מקבל קצת משרפו ולחלוחיתו ולכן בכה"ג שהוא אינו מינו לחודיה קאי ומונין לו שני ערלה משעת הרפכה ובהכי נמי א"ש הך דסוטה דהנינו בה דאחרפכה איסור נמי תיקשי ה"ד כו' ולפי מ"ש י"ל דהא הנה מצי לאוקמי דלשני אפתי לא מלו שנות ערלה וצ"ל כמ"ש התוספות והרמב"ן דמונין לה משעת נטיעה וזה דוקא אם הןרכב מאותו המין משא"כ ממין אחר י"ל דשפיר מונין לו בפ"ע משעת הרפכה דלא שייך גביה דין ביטול להיות נחשב כגוף האילן וא"כ בהרפכות איסור משפחת לה שפיר רק על הרפכת היתר קשיא ליה וגם י"ל לפי מה דפריה ונוקמא בכרם של שני שותפין ואמר ר"פ שאין חוזרין לפי שאין מיוחד לכ"א וא"כ י"ל דבהרפכה מין בשא"מ שפיר מיקרי מיוחד לכ"א ודוקא באם הוא מינו אז יש לבעל האילן חלק בגוף הפרי מחמת אילן שלו דהפרי מתרונניו קרבי ואע"פ שזה התנה שיהיה שלו לא מהני להוציאו מכלל שותפין כמ"ש רש"י לעיל משא"כ באינו מינו שפיר קרינו כרם של השני שהראשון אין לו בגוף הפרי מצד גידול אילן שלו ואע"פ שיש לו מחמת התועלת שעושה אילן שלו בזה מהני שפיר התנאי שהפירות יהיו של המרפיב ולכך לא קשיא ליה אהרפכת איסור דידע דאיפא לדחויי בכה"ג משא"כ בהיתר פריה שפיר דבכה"ג ס"ל דשותפין אין חוזרין וכדמסיק ר"פ ועכ"פ אין ראיה מהך דנדרים דמייירי במין במינו ללמוד מזה על מין בשא"מ וגם מה שהבאתי מהך דסוטה בשותפין דאיכ' לדחויי כדכתבנ' דבא"מ הוי קרינו כרמו המיוחד לו וא"כ גם לענין אחרוג י"ל דכיון דלאו מינא דהאי אילן הוא עיקר גידולו מיחור שלו הוא שהוא עץ האחרוג וגם יש מקום לומר דאפילו תימא שהיחור יונק מגוף האילן מכל מקום אף שבתחלה היה שם אילן לימון עליו עתה שהוכן שיוציא פרי אחרוג הרי נשתנה שמו להיות עץ אחרוג שהעץ הוא נקרא ע"ש הפרי ולא מיבעי' אם כבר פסק מלעשות לימון לגמרי אף שתחלת נטיעתו היה לשם לימון מה בכך השתא אזל מיניה אלא אפילו עוד גדילים בו במקצת ענפי' מין לימון מ"מ בחלק הזה המושף יניקה לאתרוג עץ אחרוג מיקרי ואין אחד נוגע במה שמוכן לחבירו ולכך יוצא ממנו תבנית אחרוג במעט שינוי ומכ"ש אם מיחור המורכב הזה שעושה פרי אחרוג לקחו ממנו ענפים ונטעו והבריכו במקום אחר ועושה אחרוגים דלא איכפת לן בבריכה ראשונה כלל דענפים אילו שנתוספו עיקרם מיחור האחרוג הם באים ואין חלק שמיני שבשמניית שפעורב בתוכו מחמת הרפכה הראשונה פוסלו ומוציאו מתורת אחרוג כשר וכן מוכח לענ"ד דהא אם הןרכב אילן אחד פלאים כגון אגוז ע"ג פרסק והיחור הוסיף ענבים והוא לוקח ענף מהאגוז המורכב ומרפיבו בתוך אילן אגוז אחר דנדאי שרי ולא אמרינו כיון שגידולין אלו שנתוספו אח"כ מאילן הפרסק הם באים וא"כ ה"ל כמרפיב פרסק על אגוז הא ונדאי ליתא וכדאיתא בירושלמי דכלאים עכו"ם שהרפיב אגוז ע"ג פרסק אע"פ שאין

ישׂרָאֵל רִשְׁאֵי לַעֲשׂוֹת פֶּן נוֹטֵל מִמֶּנּוּ יַחֲזֹר וְהוֹלֵךְ וְנוֹטֵעַ בְּמִקּוֹם אַחֵר וְכֵן פָּסַק הַרְמַב"ם וּש"ע וְאָף ע"פ שְׁיֵשׁ לְדַחֲוֹת וְלוֹמֵר דְּמָה שְׁאָמַר נוֹטֵעַ בְּמִקּוֹם אַחֵר דְּוֹנָקָא קְאָמַר שְׁעוֹשֶׂה אוֹתוֹ נְטִיעָה בַּפ"ע וְאֲשַׁמְעִינוּ דְּאָף ע"ג שְׁאוֹתוֹ הַיַּחֲזֹר יֵשׁ בּוֹ הַרְפָּכָה שֶׁל כְּלָאִים וְהַנּוֹטֵעַ יַחֲזֹר זֶה אֲפִילוֹ בַּפ"ע הֵי נּוֹטֵעַ כְּלָאִים וּמְצִינּוּ פִּינְצָא בְּזֵה בִירוּשְׁלָמִי פ"ח דְּכֻלָּאִים אִי־סִי בְּן עֶקְבִיָּא אוֹמֵר אֲסוּר לְרַפְּנָב עַל הַפְּרֻדָּה מִק"ו כו' ע"ש וּסְד"א דה"נ דְּכֻנּוּתִיהָ דְּהָא פֶּאן נְמִי שְׁיִיָּדָה הַך' ק"ו מִכְּלָאִי בְּגָדִים דְּיִלְיָף אִי־סִי מִיְנִיָּה לְכָל חַי בְּהֵמָה קמ"ל דְּשָׂרֵי דְרַבְּנָן פְּלִיגֵי הֵתָם עַל אִי־סִי וְאֲפֹשֶׁר דְּגַם אִי־סִי מוֹדָה בְּהָא דְּלֹא דְמִי בְּנִלֵי הָאִי אֲבָל לִיקַח הַיַּחֲזֹר הֵהוּא לְהַבְרִיכוּ בְּאַגּוּז אֲפֹשֶׁר דְּבִאֲמַת אֲסוּר פִּינּוּן שְׁנַתְּגַדֵּל מְעִיקָר אֵילָן הַפְּרָסָק.

(וְעֵינָן בְּדַבְּרֵי הָרָא"ש ה' עֲרָלָה דְּמִשְׁמַע דְּאֲשַׁמְעִינוּ דְּלֹא תִימָא שְׁהַעֲזֵן נְאָסֵר וְכֵן מִשְׁמַע מִהַטּוֹר וּש"ע וְלַעֲנֹד"נ כַּמ"ש דַּס"ד שְׁנַטְעִיעַת הַיַּחֲזֹר עֲצָמוּ אֲסוּר מִשּׁוּם כְּלָאִים קמ"ל דְּאֵין נְאָסֵר וְעֵינָן לְקַמֵּן מ"ש בְּזֵה עַל דְּבַרֵי הַתּוֹסְפוֹת אֵלוֹ) אָף לַעֲנֹד"ד לִיתָא וְכֵן מוֹכַח דַּאל"כ הִיָּה אֲסוּר אָף לְנֻטְעוֹ בַּפ"ע דְּשָׁמָא אַחֵר זְמַן יִקְחוּ מִזֵּה לְהַרְפִּיב בְּאַגּוּז שְׁיִסְבְּרוּ שְׁאַגּוּז מִתּוֹלְדָה הוּא אֵלָא וְדַאי דְּבִאֲמַת מְשָׂרֵי שְׁרִיָּא דְּאָף ע"ג דְּהֵתָם קָרִי לִיָּה גִידוּלֵי הַיַּתֵּר לְפִי שְׁגָדֵל ע"י הַזְּקֵנָה מְכָל מְקוֹם לֹא נִפְיָק הַך' יַחֲזֹר הַמְּוֹרְכָב מִתּוֹלְדָתוֹ הִרְאִישׁוֹנָה וְאָף פִּי יִרְבוּ פִּירוּתֵי וּפִירוּתֵי וְכֻלָּם בְּשֵׁם יִקְרָא דְּעִיקָר שְׁלֵהֶם דְּהֵינּוּ הַיַּחֲזֹר הִיָּה הַמְּוֹרְכָב אֵלָא לְפִי שְׁהַזְּקֵנָה הִיא הַגּוֹרְמַת גִּידוּל הִיָּה מוֹנִין שְׁנוֹת הַגִּידוּל אַחֵר הַעִיקָר הַמְּגַדֵּל אוֹתָם אֲבָל לֹא כֵן בְּדִיו וּפִירוּתֵי אֵין נִמְשָׁכִים אַחֵר הַעִיקָר אֵלָא מִמְּקוֹם שְׁבָאוּ בְּשֵׁמוֹ יִקְרָאוּ הַלְפָּדָה אָף בַּיַּחֲזֹר מִהַמְּוֹרְכָב כְּלָאִים מוֹתֵר לְהַרְפִּיבוּ בְּמִין הַיַּחֲזֹר שְׁהוּא יוֹצֵא מִמֶּנּוּ אֲבָל לְהַרְפִּיבוּ בְּמִין שֶׁל עִיקָר הָאֵילָן שְׁהִיָּה מוֹרְכָב בּוֹ כְּגוֹן לְהַרְפִּיבוּ בְּפְרָסָק וְדַאי דְּאֲסוּר אָף שְׁהוּא גְרַם גִּידוּלוֹ וְגַם לְפִי מַש"ל י"ל דְּהֵתָם בְּנֻדְרִים בְּמִינוֹ מִיְרִי מַשֵּׁא"כ בְּזֵה שְׁאִינוּ מִינוֹ הוּא קוֹבַעַ שֵׁם לַעֲצָמוֹ וְאִינוּ נִגְרַר אַחֵר אֵילָן הַפְּרָסָק כְּלָל שְׁשֵׁמוֹ מוֹכִיחַ עָלָיו וּבְזֵה אֲפִילוֹ סִיבְּכוּ בְּזַקְנָה י"ל שְׁמוֹנִין לָהּ מִשְׁעַת הַרְפָּכָה וְכַמִּש"ל וְכֵן הִיָּה נִלְעַנ"ד לִילֵי שְׁרִיאִתִּי בְּלִקוּטֵי הַרְמַב"ן וְלֹא מִשְׁמַע פֶּן מְדַבְּרִיו ז"ל דְּהֵתָם מִיְיָתִי פְּלוֹנְגָתָא דַּר"י וְר"ל בִּירוּשְׁלָמִי בְּהָא דְּמוֹנִין מִשְׁעַת נְטִיעָה בְּהַרְפִּיב בְּאֵילָן סְרָק דַּס"ל דְּוֹקָא כְּשֵׁאִינוּ סְרָק לְגַמְרֵי רַק כְּגוֹן חֲרוּבֵי צִלְמוֹנָה דִּיכּוּלִּין לְבַא לִידֵי חַיִּיב ע"י מַחְשָׁבָה לְאַכִּילָה אֲבָל בְּסְרָק גְּמוּר מוֹנִין מִשְׁעַת הַבְּרָכָה וְר"י ס"ל אֲפִילוֹ בְּסְרָק לְגַמְרֵי מוֹנָה מִשְׁעַת נְטִיעָה וְאִיתָא הֵתָם בִּירוּשְׁלָמִי דְּהָא דְּקַתְּנֵי אַחַד הַנּוֹטֵעַ וְהַמְּבַרִיף וְהַמְּרַפִּיב לְמַד יוֹם כו' לַר"י לִית פֶּאן מְרַפִּיב ר"ל דְּלֹא מִשְׁפַּחַת לְהַצְרִיף לְמַד יוֹם שְׁלַעוּלָם הוּא נִגְרַר אַחֵר יְלָדָה רַאשׁוֹנָה שְׁהוֹרְכָב בָּהּ וְע"ז פְּתַב הַרְמַב"ן פִּינּוּן דְּבַש"ס דִּינּוּן תְּנֵן מְרַפִּיב אֵלְמָא כַּר"ל ס"ל וְהָא דְּלֹא מוֹקְמִינוּ בְּסוּטָה בְּהִכִּי מִשּׁוּם דְּהַרְפַּכַת אֲסוּר הוּא וְזֵה עִיקָר שְׁהִרֵי אֲפִילוֹ לַר"י הִנֵּה מְצִי לְאוּקְמֵי בְּמְרַפִּיב עַל אֵילָן סְרָק בְּתוֹף ג' שְׁהִרֵי אֵין חוֹזְרִין עַל אֵילָן סְרָק מְעוֹרְכֵי הַמְּלַחְמָה וְחוֹזֵר בְּשִׁבִיל הַרְפָּכָה זֹו וּמְדַמְּדֵרִינוּ לְאוּקְמֵי בְּמְרַפִּיב ע"ג יִרְק אֵלְיָבָא דִּיחִידָאָה וְלֹא מוֹקֵי בְּהִכִּי ש"מ דְּאֵין חוֹזְרִין עָלֶיהָ דְּהַרְפַּכַת אֲסוּר הוּא וְשׁוּב מְצַאֲתִי בַת"כ מְבֹאָר מִיְנִיָּה שְׁאֵין מְרַפִּיבִין מְאָכֵל ע"ג סְרָק כו' עַכ"ד הַרְמַב"ן.

וְהִנֵּה בַּמ"ש דְּאֲפִילוֹ לַר"י מְצִי לְאוּקְמֵי בְּמְרַפִּיב עַל אֵילָן סְרָק כו' כְּבָר פְּתַבְתִּי פֶּן לַעֲלֵי לִיִּישֵׁב הָא דְּלֹא פְּרִיף אַהַרְפַּכַת אֲסוּר וְשְׁמַחְתִּי שְׁשֵׁאֵילְתִי כְּשֵׁאֵלְתִי הִרְאִישׁוֹנִים ת"ל. אָף קִצַּת מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי דְּדוֹנָקָא בְּהַרְפַּכַת מְאָכֵל בְּסְרָק הוּא דְּאֲמַרִּינוּ הִכִּי אֲבָל בְּמְאָכֵל בְּמְאָכֵל שְׁאִינוּ מִינוֹ אֲזֵלִינוּ בְּתַר שְׁעַת נְטִיעָה דַּאל"כ לְמָה נִקַּט מְלַתִּיָּה בְּסְרָק דְּוֹקָא דְּהָא גַם בְּאֵילָן

מאכל אנו צריכין להגיע לשוב זה דהרפכת איסור הוא: אף שוב עיניתי וראיתי שדבריו שם סוכבים כלפי מה שכתב שם בתחלה גוססת הירושלמי עכו"ם שהרפיב מאכל בסרק אף על פי שישאראל רשאי לעשות ושוב מצא גוססתא אף על פי שאין ישאראל ובא להכריח דגוססתא השניה עיקר דלכה לא משני הכי בסוטה משום דהרפכת איסור הוא והיגו דמסיים בה ושוב מצאתי בת"כ מבואר כו' ר"ל ששם מבואר בגוססתא השניה ע"ש ואם כן אין שום סתירה מדברי הרמב"ן לדברינו די"ל דגם הוא סובר באינו מינו אזלינן בתר שעת הרפכה אלא שבה לא הוצרכו לנישב הך דסוטה שהדבר פשוט דלא מצי לשנויי הכי משום דהרפכת איסור הוא וגם אין סתירה ממה דקשיא ליה להרמב"ן דהנה למ"ד יום היכי משפחת לה והאריה ושוב מיייתי הירושלמי לומר דתליה בפלוגתא דר"י ור"ל לענין אילן סרק ואלתא דר"י לית פאן מרפיב ואם איתא דסבירא ליה דבמין בשא"מ מונין משעת הרפכה שפיר משפחת לה אלתא דר"י במין בשא"מ אף באמת ז"א דנדאי ר"י דס"ל אף באילן סרק מונין משעת נטיעה של האילן סרק אע"פ שאינו מועיל לגידול הפרי כי מה פחו יפה בזה ששירפו אינו מצוי רק לגדל עצו ומ"מ פיון שנה מתגדל מפחו מקרי עיקר למיזל בתריה וק"ו במין בשא"מ דעכ"פ העץ עושה פרי למינהו ומועיל קצת לגדל פרי של היחור המורכב אע"פ שאינו ממינו דאית לן למיזל בתר שעת נטיעה משא"כ אנו לדידן דקי"ל כר"ל באילן סרק א"כ י"ל דגם בשא"מ אזלינן בתר שעת הרפכה: אף צ"ע דהא גם ר"ל מודה בהרפיב אילן מאכל בחרובי צלמונה ואינה דאזלינן בתר נטיעה משום דמהני בהו פשיטא לאכילה א"כ פשיטא דאם האילן עושה פרי ממש אע"ג דאינו מינו דאית לן למיזל בתר נטיעה דהא חרובי צלמונה ג"כ אינו מינו וגם אינו ראוי עד שיששב ואפ"ה חשיב עיקר למיזל בתר שעת נטיעתו אף אף ע"ג דנימא דאף בשא"מ מונין משעת נטיעה מכל מקום א"א לומר שהוא מטעם שעיקר גידולו ע"י האילן הנזקן דהא חזינו דלר"ל כן הוא בחרובי צלמונה שאינם ראויים ולר"י אפי' בערכה שהוא סרק ממש כן הוא וע"כ דלאו מחמת ששרף שלו עולה במורכב לגדל פריו הוא רק משום דמיניה קא רבי והולך ומתגדל בגרמתו אבל לא מחמת פחו ממש ודינו לשאר דברים כדיון פרי הגדל ממין היחור שאף שהיניקה דרף העברתו מושף עמו מפח השרף של האילן אשר הוא מחלקו שלל לאגפיה ומתערב ממנו בשרף שהיחור יונק לעצמו להוציא פריו אשר הוא טמון בחובו בעודנו באבו פשהיה דר באילנו מכל מקום אין חוששין לו ודוגמא לדבר מצינו בכלאי בהמה אין חוששין לזרע האב ומהא דמונין משעת נטיעת העיקר ליכא למשמע מיניה וכמ"ש: שבתי וראיתי בדברי הר"ן פ"ק דר"ה שכתב ואיכא למיזק אשמעתין כו' ומרפיב אמרפיב נמי לא קשיא דההיא במרפיב באילן הנטוע למאכל ומש"ה לא נהגא ערלה בהרפכה דקי"ל ילדה שספכה בזקנה בטלה ואפי' ילדה ביילדה נמי לכי מטי שלש לילדה ראשונה שריא כדמוכח התם והא דהקא בשנטעה לראשונה לסייג ולקורות לפי שאין בראשונה משום ערלה כלל ומש"ה אין זו בטלה לגבה ומשפחת לה נמי בשחרפיב בתוך אילן סרק ואע"פ שאינו רשאי משום פלאים והכי איתא בירושלמי פותי שהרפיב כו' מאימתי מונין לה משעת נטיעתה עכ"ל וראיתי שהוא גם כן לשון הרשב"א בחידושיו שם ובבאור דבריו מ"ש ואפילו ילדה ביילדה כו' ר"ל דגם בזה שייך לומר פרט למרפיב שאין מונין לו בפ"ע אלא מבטלינן ליה לגבי נטיעה ומ"ש והא דהקא כו' היינו משום דלא אפשר לאוקמי ביילדה ביילדה דא"כ הני למ"ד יום מאי

עבדתייהו דהא בתר ילדה ראשונה גרירה הברכה זו והיא קושית הרמב"ן וכ"כ בשם הירושלמי וכמש"ל וע"ז משני דהכא בשנטעה לסניג כו' ומ"ש הטעם לפי שאין בראשונה ערלה כו' הוא תמוה מאד דמה טעם יש בה לומר דמשום הכי לא בטלה לגבה דהא זקנה פשיטא דנפקא מדין ערלה ואפ"ה בטלה בה ואם נפשך לומר דהא שאני שלא חל עליה שם ערלה מעולם אינה מועלת לבד דזה סותר לדברי הש"ס דסוטה דפריף מ"ש מילדה בזקנה ומחלק בין זקנה דבת מהדר ובין לסניג דבת מהדר והף חילוקא ה"ל להרשב"א והר"ן למימר ולא להמציא חילוק אחר ועוד דלפום הף טעמא דאייתמר בש"ס דלכף לא בטלה בלסניג משום דבת מהדר הוא משמע דאע"ג דחייב בערלה מפל מקום מונין לו משעת נטיעת האילן כיון דאי הדר וחישב על האילן גופיה לאכילה מונין לו משעת נטיעתו והף הרבכה הוא פאילו הוא חלק מן האילן שחישב עליו לאכילה וחל עליו דין ערלה ומפל מקום מונין משעת נטיעה וכמו פל ילדה בילדה שמונין משעת נטיעה וכו' מבואר דעת הרמב"ן בלקוטים ואפשר שדעתם ז"ל דאין למנות להרכב משעת נטיעה דאף ע"ג דלגוף האילן שחישב מונין משעת נטיעה טעמא פדמשמע מתשובה הריב"ש סימן רפ"ג שכתב שם וז"ל אם חישב עליו למאכל אחר ג' שנים פטור דהתם ליפא למימר דמחשבתו משוי לי' פאילו נטעו עתה שיהי נטוע גמור הנה ועברו עליו שני ערלה משעת נטיעתו אלא שמחשבתו שנטעו לסניג עשאו פאילו אינו עץ מאכל כ"ז שמחשבתו הדיא קיימת וכשנמלה למאכל פבר עברו שני שנים משעת נטיעתו והותר שיהי אפילו נמלה למאכל בתוף שני ערלה לא אמרו שיהא מונה לו משעת מחשבתו אלא משעת נטיעתו כדאית' בתוספתא כו' עכ"ל ומפלל דבריו אנו למדין דטעמא דאזלינו בתר שעת נטיעה הוא כיון דבאמת הנה האילן הזה מושרש בארץ שנה או שנתיים אלא שע"י מחשבתו לסניג עשאו פאילו אינו עץ מאכל אבל מפל מקום לא יצא ע"י המחשבה מפלל נטיעה והרי הוא פאילו לא עשה פירות בשנים אלו שמ"מ מצטרפין למנות לשנות ערלה וכ"ז לענין גוף האילן אבל אם הרכיב בו עץ מאכל לאכילה שנה בא מן החדש ועדיין לא הזקין בארץ שרשו אינו דומה לחלק מן האילן פלל וחשוב פנטיעה מחדש למנות לו משעת הרבכה אלא שעדיין אנו צריכין למודעי דהא באמת איפא תרי גונוי ביטול חדא ילדה שסיבכה בזקנה שע"י הסיבוב נעשה גוף אחד ובטל שלא יהיה בו ערלה פלל בגוף האילן ואידך ילדה בת שנה בבת שתי שנים שמתבטלת ונעשית גוף אחד למנות לו משעת נטיעת הראשונה אם פן בילדה בילדה שנטעה לסניג נהי שאין הביטול מועיל שתפטור מן הערלה לגמרי משום דלא דמי לזקנה דהכא בת מהדר הוא ואין הפטור שלה ברור שתפטור ההרבכה וכדמחלק בש"ס מפל מקום לענין זה שפיר בטלה שתוחשב פגוף האילן ונעשית אחד עמו ואם יחשב עליו מעתה לאכילה יהיו מונין לו משעת נטיעתו וממילא גם ההרבכה בכלל זה למנות משעת נטיעה פמו אם יחשב על מקצת האילן פמבואר באם מחשב החיצון לסניג ופנימי למפל וה"נ דכונתה במחשבת המורכב: אף באמת ז"א דבס"ד דש"ס דלא אסיק אדעתיה לחלק בין בת מהדר או לא שפיר פריף מ"ש מזקנה דאמרינו שנעשים גוף אחד ופטור מערלה ה"נ בילדה לסניג תבטל ותפטור ומשני דכיון דבת מהדר היא אין פחה יפה לפטור ההרבכה.

והרבבחה חייבת בערלה א"כ חזר הדין שאין פאן ביטול פלל אף למנין שנותיה שיהי א"א לכוללן יחד שהאילן בעצמו פטור והיחור המורכב חייב ע"כ דכל חד לחודיה קאי

וכנוטע באַרץ דמי שאם היינו יכולים לחושבו פגוף האילן הנה פטור לגמרי אבל פיון
שנה פטור וזה חייב הרי הוא עומד בפ"ע והאילן הנה פשדה הארץ יחשב ויש למנות
להרפכה זו משעת הרפכה ולא דמי לחלק אילן שחושב למאכל פיון שנטוע גמור הנה
וכמש"ל משא"כ בזה מעולם לא נכנס לכלל ביטול להתחשב פגוף האילן ומונה שנותיו
לעצמו ומעתה עמדנו על פונת הרשב"א ונהר"ן במ"ש הטעם לע' שאין בראשונה משום
ערלה פלל ומש"ה אין זו בטלה לגבה עפ"י מה שביארנו שלעגנו לחייב הרפכה בערלה
משפחת בפשיטות בילדה בילדה ושניהם למאכל ואע"ג דמונין לילדה מ"מ סד"א שאין
דין ערלה נוהגת רק בנטיעה דוקא ולא מה שפא ע"י הרפכה קמ"ל דגם בזה נוהג דין
ערלה (ודוקא לעגנו חוזר מעורכי המלחמה פריה ות"ל משום ילדה קמיינתא) אף עיקר
קושיותם הוא דאם לא משפחת רק בכה"ג א"כ הנה למ"ד יום מאי עבידתיהו פיון
שמונין לראשון ע"ז כתבו לתרץ דמייירי בנוטע לסייג דבכה"ג שפיר חייב בערלה משום
דבת מהדר הוא וכמ"ש הש"ס אלא דאפתי הנה קשיא להו אם נימא גם בזה דמונין משעת
נטיעה א"כ הקושיא במ"ע הני למד יום מה עבידתיהו דהא עכ"פ בטלה למ"ד יום למנין
ראשון וע"ז כתבו דז"א דדוקא ילדה בילדה ושניהם למאכל ושניהם חייבים בערלה
מבטלינו השנית בראשונה ונעשים גוף אחד ואין מונין בו ראשון ושני בענפים
המתנספים באילן מה שאין פן בילדה בילדה לסייג שאין בראשונה דין ערלה פלל אם
פן אי אפשר לומר שהשניה תהיה גוף אחד עמה פיון דהשניה חייבת ומש"ה אין זו בטלה
לגבה אף לעגנו מנין השנים אלא נמנים משעת הרפכה ובזה פליגי אם למ"ד יום או שני
שבתות כו' והדברים נכונים מאד בסברא והוא פפתור ופרח בכוננת הרשב"א ונהר"ן
ז"ל: אמנם סוף דברי הר"ן בזה שפתב בהרפיב באילן סרק מאימת מונין לה משעת
נטיעתה תמוה דמה תיקון בזה דאפתי תיקשי מה עגנו למד יום לקליטת ההרפכה לכאן
פיון דבתר נטיעת האילן אזלינו (ובחידושי הרשב"א לא סיים הא מלתא דירושלמי אף
מ"מ תיקשי דהא באמת פן הוא דמונין מנטיעה) וא"ל שהם מפרשים משעת נטיעה ר"ל
של האילן מאכל ונטיעה לאו דוקא אלא ר"ל הרפכה זו ז"א פדמוכח בירושלמי שם
דפליגי בה ר"י ור"ל מקשו קו' זו ומשני לית פאן מרפיב וכמש"ל ודוחק לומר שפונותו
אסוימא דירושלמי שם דלר"ל בסרק לגמרי מונין משעת הרפכה וכמ"ש הרמב"ן אלא
שקיצרו בדבר ויותר נראה דלא נחתי להו קו' דלמד יום רק לאשכוחי איסור ערלה
במרפיב דלא ניתא להו לאוקמי בילדה בילדה של מאכל לאשמעינו דאף גדל ע"י הרפכה
חייב וכמש"ל דזה פשיטא דלא עדיף מענפי האילן המתוספ' וע"כ דאתי לאשמעינו אף
במקום שהאילן פטור מהרפכה חייבת (וכן משמע קצת בלקוטי הרמב"ן דאף בלא קושיא
דלמד יום צריף לאשכוחי בילדה לסייג ע"ש) ולפי"ז שפיר כתבו לאשכוחי באילן סרק
אף לפי"ז תימא במ"ש טעם החיוב במרפיב בילדה לסייג משום דראשונה אינה חייב
בערלה מש"ה לא בטלה דכלפי לניא עיקר הטעם שלא בטלה משום דבת מיהדר לחיוב
הוא הא לא"ה היתה בטלה וכמש"ל מדברי הש"ס ובע"כ צ"ל כמש"ל ומה דסיים הר"ן
מאימתי מונין כו' סמך לו על מ"ש הירושלמי שם וכמבואר ברמב"ן ז"ל: וראיתי בספר
טורי אבן להגאון בעל שאגת אריה ז"ל בר"ה שם עמד גם פן על קושיא זו דמאי עגנו
למד יום פיון שמונין משעת נטיעה כו' וגם הביא דברי הירושלמי פ"ק דערלה פלוגתא
דר"י ור"ל וכיוון ברוח קדשו לדברי הרמב"ן ז"ל ומ"ש שם לתרץ הו קושיא דנ"מ בהני

למד יום דהרפכה פגון אם הרכיבה באילן של איסור פגון של אשרה וממ"נ כו' ע"ש לא מחנור וקצרותי שגראה שהגאון ז"ל לא כ"כ אלא לפלפול בעלמא וע"ש שפכת להוכיח דילדה בילדה מונין לראשונה מהה דסוטה דפריה הה הרפכת היתר כו' מסברא דנפשיה ותמהני שלא הזכיר שכ"כ התוספות במנחות וכ"כ הרשב"א והר"ן בר"ה ומ"ש דגם בילדה בילדה לסיניג מונין לראשונה דק"ו היא השתא במרפיב באילן מאכל כו' ועוד דהאי דלסיניג גופא אי מימלה כו' כ"ש המורפב בה בעוד לא אימלה כו' הנה במה דכתיבנא בפירוש דברי הרשב"א והר"ן נתיישב כל זה על נכון אולם את זאת אדרוש מ"ש שם בטורי אבן ד"ה אהד הנוטע במה שסינימו התוספות שם וצריה לדקדק אי הוי שנייה לשנויי הכי בסוטה גבי חוזר מעורכי המלחמה משום מבריה ומשני פאן בהרפכת איסור פאן בהרפכת היתר ע"ז כתב ואני אומר מה מקום לדקדק בזה כו' והצריה להוכיח דהיכא דליפא דין ערלה א"ח וא"כ א"א לומר דמעוטא ולא חיללו להיכא דליפא עולה דין ערלה אתיא דא"כ פשיטא שא"ח עליה וקרא למעוטי ל"ל עכ"ד והנה באמת הדבר פשוט דחזרה מעורכי המלחמה בדין ערלה תליא והוא פשוט ומבואר וכן דעת כל המפורשים וכ"פ הרמב"ם ומה שגראה מדבריו לפרש פנונת התוס' שר"ל שצריה דקדוק אם יש לתרץ גם בסוטה חילוק זה בין נפסק מאביה או לא הדבר ברור שאין זה פנונת התוספות כלל ואף על פי שמצאתי בריב"ש סימן רפ"ג פתב וזה לשונו גם מה שהוקשה לה בסוטה דמשני פאן בהרפכת כו' לישני פאן בשנפסקה הא ל"ק דאי ברייתא בשלא נפסקה לא ה"ל למעוטי מולא חללו כו' ע"ש מ"מ נראה שהתוספות אין פנונתם לקושיא זו כלל אף בדברי התוס' יש חסרון וט"ס כי דברי תוספות אילו נראה בעליל שהם מועתקי מדברי הר"ש שהוא הר"ש משניג בעל התוס' הראשון פידוע וז"ל הר"ש פ"א דערלה ותניא נמי בת"כ כו' הדיא פשנפסקה מאביה כו' וגבי מרפיב לא משפכת אלא בילדה בילדה וצריה לדקדק אי הוי שנייה לשנויי הכי בפסק משום מלחמה כו' ע"ש והמעניין יראה שהו דברי התוס' דר"ה אלא שהושמט מיד הסופר תיבות אילו וגבי מרפיב לא משפכת אלא בילדה בילדה וצריה להגיהם כמו שהוא בר"ש ואח"כ צ"ל וצריה לדקדק אי הוי שנייה לשנויי הכי פדמשני בסוטה גבי חוזר כו' ור"ל דאהה קושיא דמרפיב אמרפיב צריה לדקדק אם יש מקום לתרץ ע"ד שמתרץ הש"ס התם בהרפכת איסור אינו חוזר וממעט ליה מדכתיב ולא חללו ה"נ הא דמעט בת"כ מבריה ומרפיב מערלה בהרפכת איסור הוא וכן הוא באמת דעת הרמב"ן והר"ן והרא"ש דלראב"י אין ערלה בהרפכה כמו דסבירא ליה דא"ח מעורכי המלחמה על ההרפכה דאם הנה בו דין ערלה הנה חוזר א"כ ה"נ לרבנן בהרפכת איסור כמו דאמרינן דא"ח ה"נ ממעטינן מדין ערלה כה יש מקום לתרץ אלא שצריה דקדוק אם התירוץ עולה יפה אם לאו פן נלענ"ד ואם לא נגיה בדברי הר"ש תיבת פדמשני י"ל דפירושו וצריה לדקדק אי שנייה לשנויא הכי בפסק כו' והוא לשון מהנפה ור"ל דהה תירוץ דמרפיב לא משפכת אלא ילדה בילדה צריה לדקדק ולענין פסק משום מלחמה גבי כו' דמשני פאן בהרפכת כו' ר"ל בסוגיא דהתם צריה לראות אם יעלה תירוץ זה יפה וכאילו אמר וצריה לדקדק בפסק כו' אם שנייה לשנויי הכי ולישנא דשנייה לאו דוקא אלא אם התירוץ נכון ואין דוחק לפרש פן למי שידוע ונגיל קצת בלשון הר"ש ז"ל בפירושו לזרעים וטהרות וקצרותי וענין בתשובת מהר"מ אלישיה שפכת בביתאור דברי התוספות דאמבריה קאי ע"ש באורף וגם הוא לא הביא

דברי הר"ש ולענ"ד כמ"ש ומ"ש התוס' והר"ש גבי מבריך הוא ט"ס וצ"ל מרפיב או לאו דוקא נקטי מבריך דהא ה"מ עיקר התירוץ הוא על מרפיב ומרמ"א האריף שם דאריף יתורץ מבריך וכשיטת הרמב"ם ויש ליישב וקצרת: ונתחזר לראש הנה הבאתי מראשית דברי הלבוש שרוצה לפסול ד"ת משום דמאיס שנועבדה בו עבירה כיון די"א שאף עכו"ם מצווה על הרפכת האילן ובאמת לדעת הש"ך אין העפוי"ם מצווה אף אם היה הש"ך רואה דברי הרמב"ם בפ"ק י' מהל' מלכים לא היה כותב כן ואני מצאתי סעד להרמב"ם מדברי השאלות דרב אחאי פ' קדושים ע"ש וגם בשו"ת שבות יעקב ח"א סימן ל"ו פתב גם כן שדעת הרמב"ם דאין ב"נ מצווה על פלאי אילן וליתא גם מ"ש שם לדחות ראית מרמ"א מסוטה דילדה שסבכה בזקנה בטלה דהתם גזירת הפתוב הוא דכתיב ונטעתם פ"ט למרפיב וליפא למילף מינ' דה"ל שני פתובים הבאים כא' דגבי חזר מעורכי המלחמה תניא ולא חללו פ"ט למבריך ומרפיב אבל לעולם לענין אתרוג אזלינן בתר הנוף שתוחבין בו וכמ"ש רש"י בסוטה כו' עכ"ל פבדו הגדול במקומו מנח ופאן דבריו תמוהים מאוד דאף ע"ג שהרשב"א והר"ן כתבו דהא ת"כ דתנ' ונטעתם פ"ט למבריך ומרפיב בילדה שסבכה בזקנה הוא ואפילו בילדה מונין לילדה ראשונה משום ב"טול מ"מ הדבר פשוט דמינייה ילפינן בכל דוכתי דבטלה ומ"ש דה"ל שני פתובים דגבי חזר מעורכי תניא ולא חללו פ"ט למבריך ומרפיב הוא תמוה מאד פה קדוש יאמר דבר זה דהא להדיא מוקי לה התם בהרפכת איסור ובהרפכת היתר דאמרינן חזר פריף עלה מהא דאמר ר"י ילדה שסבכה בזקנה בטלה משום דהא דחזר בדין ערלה תליא וכמ"ש באורף וילמאי דקאמר התם רב דימי אמר ר"י ראב"י היא נטע כמשמעו נוטע אין מבריך ומרפיב לא ולא משום ילדה שסבכה בזקנה בטלה אתינו עלה דאפילו בילדה בילדה לסיג דלא בטלה נמי ס"ל דאינו חזר ועיין במרדכי דר"ה פתב לתרץ דהת"כ דקאמר פ"ט למבריך ומרפיב היינו כראב"י וא"כ הך דילדה שסבכה לרבנן קאתי דלא ס"ל הך דרשא דונטעתם וע"כ דמצד הסבא אתינו עלה ולא מגזירת הפתוב פלל וקצרת דבלא"ה פתבתי דאין משם ראיה לומר דבמין בשא"מ גם כן בטלה ומה שנדחקו ברשב"א ור"ן לאוקמי באילן סרק ובירושלמי קאמר לית פאן מרפיב ולא מוקי לה במין בשא"מ כפר פתבתי לעיל מזה ומ"ש בשבו"י שם על טעם הלבוש די"ל דכאן לא נעבדה עבירה דאף דהרפכת אתרוג בתפוח אסור כמ"ש הרמב"ם מפל מקום אתרוג בלימון אפטר דהוי מין במינו ואין בו איסור פלאים וכמ"ש הרמב"ם שאם דומה זה לזה דמיון גדול לא חששו לכלאים כו' דבריו נכונים לפי מ"ש הרמב"ם בפירוש דברי הירושלמי אבל הר"ש פי' דברי הירושלמי להחמיר ועיין בתוי"ט פ"א דכלאים ומדברי הסמ"ג נראה פדברי הר"ש בזה וקצרת דבלא"ה פתבתי לעיל שאין טעם זה עולה יפה דהשתא דגלי לן קרא דפרי הינצא מהרפכה מותרת הוא מוכח דאין המעשה מתועב רק העושה ואפילו תאמר דהמעשה מתועב מפל מקום דבר הנצמח על ידו אינו מתועב דאל"כ היה אסור אף להדיוט משום קרא דל"ת פל תועבה וכיון דגלי קרא דשרי ע"כ דאינו תועבה פלל וממילא דשרי לגבוה וכ"ש לדבר מצוה ובקמת פלאים שאני גזירת הפתוב הוא ואפ"ל לא נעשה ע"י אדם אסר רחמנא ומכ"ש לפי מ"ש התוספות בע"ז איבעיא דר"ל אי מאיס למצוה אינו רק לכתחלה וגם לפי מ"ש התוספות בסופה רבא פליג עליה דר"ל בהא ומפשוט פשיטא ליה ומשמע דיש לפסוק כרבא וי"ל בזה פרפרת

נָאָה לְיִשְׁבַּב קֹנְשִׁית הַתּוֹסְפוֹת דְּמִקְשׁוֹ מֵהָא דר"ל אֲדַרְבָּא עפ"י מש"ל דְּאֵם שְׂרִי לְהִדְיוֹט
ע"כ לָאו תוֹעֵבָה הִיא וְלֹא מְאִיס וּלְפִי"ז לְמֵאִי דְּבַעֲי הַתּוֹס' לְמִימַר דר"ל אֲפִילוּ דִּיעֲבַד
מִיבְעֵינָא לִיה קֶשֶׁה דְּהָא ר"ל בְּנֻטְעוּ וּלְבִסּוּף עֲבָדוּ קְמִיבְעֵינָא לִיה דְּשְׂרִי לְהִדְיוֹט וְא"כ לְמָה
נְפֻסְלִין לְמַצְנָה מְשׁוּם מְאִיס דְּהָא מוּכַח דְּלָאו תוֹעֵבָה הוּא אָף י"ל דר"ל אֲקָמַר שָׁם לְמִילָף
בב"ח מל"ת כָּל תוֹעֵבָה וּר"ל הֵתֵם קְאָמַר מְשׁוּם דְּכִתִּיב וּבִשְׁל מְבֹשֶׁל כו' ע"ש וּלְדִידִיָּה
לֹא מְפָרְשִׁינוּ קְרָא דְּל"ת כ"ת עַל דְּבָר שְׁנַעְשֵׂה ע"י עֲבִירָה כָּלֵל וּמֵהֵיא לִיפָא לְמִילָף
בב"ח דְּלֹא קָאִי רַק עַל גּוּף הָאִיסוּרִין וּמוּקִי לִיה לְדַר"ח דְּאָמַר מְנִין לְכָל הָאִיסוּרִין
שְׁבַתוּרָה שְׁמַצְטְרָפִין זע"ז דְּכִתִּיב ל"ת כ"ת וְרַבָּא בע"ז קְאָמַר בְּתַר שְׁמָא אֲזֵלִינוּ וּפְרִיף
עֲלֵיהָ מִמַּתְנִי דְּתַבְלִין ב' וּג' שְׁמוֹת כו' וּמְשַׁנֵּי ר"מ הִיא דְּאָמַר מְנִין לְכָל אִיסוּרִין כו' וּלְרַבָּא
ע"כ לֹא דְרָשִׁינוּ קְרָא כְּדַר"מ עַל גּוּף הָאִיסוּרִין שְׁמַצְטְרָפִין וּע"כ לְאִוּקְמִי דְּקָאִי עַל דְּבָר
שְׁנַעְשֵׂה בְּעִבְרָה דְּאָסוּר לְאֶכְלוּ מְשׁוּם תוֹעֵבָה וּלְפִי"ז א"ש דר"ל לְשִׁיטְתוֹ דְּסְבִירָא לִיה
דְּל"ת כ"ת קָאִי עַל גּוּף הָאִיסוּרִין וְא"כ שְׁפִיר י"ל מְצַד הַסְּבָרָא דְּכָל שְׁנַעְשֵׂה בְּעִבְרָה
מְתוּנָעַב לְפָנֵי הַמָּקוֹם וְאָסוּר לְגָבוּהַ וְאֲפִילוּ לְמַצְנָה הוּא מְאִיס וְשְׁפִיר מִיבְעֵינָא לִיה בְּנֻטְעוּ
וּלְבִסּוּף עֲבָדוּ דֹאע"ג דְּלְהִדְיוֹט שְׂרִי מְכָל מְקוֹם י"ל דְּמְאִיס לְגָבוּהַ מִשְׁא"כ רַבָּא לְטַעְמֵיהָ
בע"ז דְּאָמַר בְּתַר שְׁמָא וּע"כ לֹא ס"ל דְּקָרָא לְכַדַּר"מ וּע"כ דְּקָרָא מִיִּירִי בְּאוֹתָן שְׁנַעְשֵׂוּ
בְּעִבְרָה ה"ל תוֹעֵבָה מִמִּילָא כָּל דְּשְׂרִי לְהִדְיוֹט מוּכַח דְּלָאו תוֹעֵבָה הִיא דַּל"כ הִיָּה נְכָלֵל
בְּכָלֵל ל"ת כ"ת וּלְפִי"ז שְׁפִיר קְאָמַר בְּלוּלָב שְׁל אֲשֶׁרָה אַחַר בְּיֻטוּל דְּשְׂרִי לְהִדְיוֹט ע"כ
דְּלָאו בְּכָלֵל תוֹעֵבָה הִיא מִמִּילָא דְּאֵם נֻטַּל יֵצֵא וְעֵינֵין בְּכַחוּרֹת דָּף ל"ד בְּצוּרֵם אֲנֻן בְּכוּר
מ"ש עַל הַסְּפָרִי שָׁם וּלְפִי שְׁהַדְּבָרִים דְּרָף פִּילְפוּל בְּעֵלְמָא קַצְרִיתִי.

וְאַגַּב רְאִיתִי דְּבָר תְּמוּהַ בְּדַבְרֵי אַא"ז מְהַרְשָׁ"א ז"ל בְּסוּפָה עַל הַתּוֹסְפוֹת שְׁפַתְבוּ דְּבע"ז
מְשַׁמַּע דְּבַדִּיעֲבַד לֹא יֵצֵא מִדְּחַשְׁבִּיב לִיה דִּיחֻי כו' וּע"ז כְּתַב מְהַרְשָׁ"א דְּבַפְרָק מ"ח מְשַׁמַּע
דְּלְפִירוּשׁ קָמָא נִיחָא וְהִיָּנוּ כַּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת בע"ז דְּרַבָּא קוּנְדֵם בְּיֻטוּל וּר"ל אַחַר בְּיֻטוּל
וּלְכַתְחֻלָּה וְהַתּוֹס' דְּהָכָא מִיָּאֲנוּ בְּזָה מִדְּחַשְׁבִּיב לִיה דִּיחֻי ע"ש וּדְבָרֵיו תְּמוּהִים דְּהַתּוֹסְפוֹת
בע"ז קִיָּיְמוּ בְּלִישְׁנָא קָמָא דר"ל דְּמִיבְעֵינָא לִיה מְשׁוּם מְאִיס וּבְזָה כְּתַבוּ דְּמִיבְעֵינָא לִיה
לְכַתְחֻלָּה אֲבָל בְּלִישְׁנָא בְּתַרָּא פְּשִׁטָּא דְּגַם הַתּוֹסְפוֹת בע"ז מוֹדִים דְּלַעֲנֵן דִּיעֲבַד מִיבְעֵי
לִיה וְגַם בַּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת בע"ז דר"ל מִיִּירִי אַחַר בְּיֻטוּל כְּתַב מְהַרְשָׁ"א דְּלָאו דְּוָקָא פִּינוּ
דְּבַנְטְעוּ וְאַח"כ עֲבָדוּ מִיִּירִי אָף סִיָּים שָׁם וְאֲפָשֶׁר דְּנִקְטִי הֵכִי מְשׁוּם רַב דִּימִי דְּקָאָמַר
בְּאֲשֶׁרָה שְׁבֻטְלָה אָף זֶה תְּמוּהַ דְּמֵאִי שְׁיֵאֲטִיָּה הֵכָא שְׁהִרִי סִיָּיְמוּ דר"ל מִיבְעֵינָא לִיה אִי
מְאִיס לְכַתְחֻלָּה וְאִילוּ בְּעֵינָא דְּרַב דִּימִי מְשׁוּם דִּיחֻי קָאֲתִי עֲלָה וּדְבָרֵיו הַקְּדוּשִׁים צ"ע:
אֲמַנְם בְּשׁו"ת שְׁבו"י שָׁם מְסִיק דְּעִיקַר הַטַּעַם לְפֻסּוּל אֲתַרוּג הַפְּנוּרְכָב מְשׁוּם דְּשִׁנֵּי מִיָּנִים
מְעוּרְכָבִים הֵם וְכַמ"ש בְּשׁו"ת מְהַר"מ אֲלִשֵׁיף שָׁם (וְשָׁם פְּלֵאִים מוּכִיחַ ע"ז כְּתַרְגוּמוֹ
שְׁהֵם מְעוּרְכָבִים) וְגַם דְּהִי כְּחֶסֶר כו' עכ"ל גַּם בְּזָה כְּבָר הָאֲרַכְתִּי לְעֵיל דְּכָאן י"ל דְּאִין
כָּאן עֲרַבּוּבִיָּא מְמַשׁ שְׁאִינוּ רַק מוּשֵׁף הִיָּנִיקָה דְּרָף הָאִילָן אַחַר וּמִיָּדִי עֲבָרוּ יָקַח קֶצֶת
מִרִּיחוֹ וְטַעְמוֹ מִיָּדִי דְּהִנָּה אֲאִילָנוֹת הַסְּמוּכִים זֶה לְזֶה דִּינְקִי מְהַדְּדִי אֲבָל מְכָל מְקוֹם עִיקַר
גְּדוּלָן הוּא מְהִיחֹר שְׁלוֹ שְׁיָפָה כַּחוֹ מִפְּחַ הָאֵב שְׁבָא מְמַנּוּ ע"י הַשְּׂרָף וְלַחְלוּחִית שְׁבוּ
וְרַגְלִים לְדָבָר שְׁהוּא נוֹשֵׂא תְּבִנִית הָאֲתַרוּג כְּמִקְדָּם בְּמַעַט שִׁינוּי וְאָף שְׁמַדְבָּרֵי רַש"י
בְּסוּטָה מְשַׁמַּע שְׁפָן דְּרָף הַפְּנוּרְכָבִים לֹא בְּכָל הַפִּירוֹת הוּא כֵּן שְׁהִרִי בִּירוּשְׁלָמִי אָמְרוּ עַכו'
שְׁהַרְפִּיב אָגוּז ע"ג פְּרַסְק נוּטַל מְמַנּוּ יַחֲזוּר וְנוּטַע בְּמְקוֹם אַחַר מֵה גָּפַק מִיָּהוּן קְדָרִי

פּרָסְקִין הַרְפִּיב תְרִיד ע"ג דְרָבִין נוּטֵל הֵימְנוּ זָרַע כּו' מֵה נְפִיק מִיְגָהוֹן כּו' זִיתִין וְרִימּוֹן מֵה נְפִיק מִיְגָהוֹן פִּסְטָקִין עכ"ל וְהוּבָא בַר"ש שָׁם (וּמִזֶּה רֵאִי לַמֶּש"ל לְפָרֵשׁ דְּמֵה דְקֶאָמַר נוּטֵל יַחֲוֹר כּו' הֵינּוּ לְאִשְׁמַעֲיָן דְּלֹא תִימָא דִּישׁ בּוּ עֲצָמוּ מִשּׁוּם כְּלָאִים פִּינּוּן שְׂיֵשׁ בּוּ הַרְפַּבֵּת שְׁנֵי מֵינִים קמ"ל דְּלֹא דְדוּקָא הַרְפַּבֵּת שְׁנֵי מֵינִין אֶסְרָה תוֹרָה כּש"כ"א בַּפ"ע וּלְקַדָּה קֶאָמַר בְּתַר הָכִי מֵה נְפִיק מִיְגָהוֹן כּו' דַּאל"כ אִין פֶּאן רְבוּתָא בְּמֵה שְׁמֹתָר לְנִטְוַע בְּמִקּוּם אַחַר וְהַמְפָּרֵשׁ שָׁם פְּתַב מֵה נְפִיק מִיְגָהוֹן דְּכָל מֵה שְׂיִוְצָא מֵהֶם הוּא כְּלָאִים עִם כ"א וְאַחַד שְׂהוּא בָּא מִב' מֵינִים שְׂהֵם כְּלָאִים עִם כ"א וַא' וְלַענ"ד דְּוֹדָאִי אִם גְּדַל עָלִיו מִיִּן אַחַר הֵינְפִיר הֵינְפִיר מִתּוֹף הַהַרְפַּבָּה יֵשׁ לְאַסְוֹר מִטְעַם שְׂהוּא מִיִּן בַּפ"ע אַבְל אִם אִינוּ מִיִּן אַחַר הֵינְפִיר רַק פְּגוֹן הַרְפַּבֵּת אֶתְרוּג שְׂהוּא מוֹצִיא פְּרִי אֶתְרוּג וְדָאִי שְׂרִי לְהַרְפִּיבוּ עִם אֵילָן אֶתְרוּג וְכַד מוּכַח מְסַתִּימַת הַפּוֹסְקִים דְּכָל יַחֲוֹר מִמְּנֹרְכָב שְׂרִי לְנוּטְעוּ בְּמִקּוּם אַחַר וְלֹא חֵינְשִׁינּוּן שְׂמָא יַרְפִּיב מִמְּנוּ וְכַמֶּש"ל אֶלָּא שְׂיֵשׁ לְדַחֲוֹת דְּשְׂמָא שְׂרִי לְפִי שְׂדוּמִין בְּמַרְאָה וְכַמֶּש"ל מֵהִשְׁבוּ"י לְדַעַת הַרְמַב"ם וְקַצְרִיתִי): וְעכ"פ הָא קָמֵן דְּהַרְבָּה מֵינֵי הַרְפַּבֵּת שְׂהַהַרְפַּבָּה מְשַׁנָּה אוֹתָם לְמִין פְּרִי אַחַר וּמִזֶּה נִרְאָה שְׂהֵאֵילָן הַנְּרַכָּב וְהַמְּנֹרְכָב מְתַאֲמִץ לְעֵלוֹת בְּמַרְפַּבֵּת הַפְּרִי הַצּוּמַחַת וְכָא עַרְבוּב וּבְטֵל הַשּׁוֹרָה בְּשִׁנּוּתוֹ אֵת טְעָמוּ וְאֵת תְּבִנּוּתוֹ לְגַמְרֵי מִשָּׂא"כ בְּזֶה הָאֶתְרוּג שְׂאָנוּ רוֹאִים שְׂעָמַד בּוּ טְעָמוּ וּמִרְאִיתוֹ רַק בְּמַעַט שְׂיִנּוּי זֶה מוֹרָה שְׂיַחֲוֹר שְׂלוֹ הוּא הַעֵינְקֵר וְזֶה תְּלוּי בְּטַבְעֵה גִידוּל הָאֵילָנוֹת שְׂיֵשׁ מֵינֵי פִירוֹת שְׂאֵילָנוֹת שְׂלֵהֶם מְמַהֲרִים לְחַנּוּט וְלַהַעֲלוֹת שְׂרַף לְהוֹצִיא פְּרִי מִשְׂאָר פִּירוֹת כְּדֵאִיתָא בַר"ה וְכַה"ג מְצִינוּ ג"כ שְׂהַפִּירוֹת חֲלוּקִים בְּגִידוּלָם מַעַת שְׂיִוְצִיאָו עַד גְּמָרָם כְּדֵאִיתָא בְּבַכּוּרוֹת וְלַדַּעַת מֵהַר"מ אֶלְשִׁיף שְׂהוּא מְעוֹרְכָב מִשְׁנֵי מֵינִים צ"ל דְּדוּקָא בְּהַרְפַּבֵּת שְׁנֵי מֵינִים חֲלוּקִים זֶה מִזֶּה הַרְבָּה מִשְׁתַּנָּה הַצּוּמַח ע"י הַרְפַּבָּה לְמִין אַחַר אַבְל אֶתְרוּג וְלִימּוֹן אוּ מִרְאֵנִץ שְׂהֵם קְרוּבִים בְּמִרְאִיתָם זֶה לְזֶה וְדַרְף גִּידוּלָם קְרוּב לְזֶה אִין פֶּאן שְׂיִנּוּי נִיפְרָר וּמ"ש שִׁי"ל דְּהוּי כְּחֶסֶר לַענ"ד ז"א דְּהָא גְּבִי קְדָשִׁים שְׂהָ תְּמִים אֲמַר רַחֲמָנָא וְאַפ"ה אִי לֹא דְכַתִּיב אוּ כְּשֹׁב לְהוֹצִיא אֵת הַכְּלָאִים לֹא הֵנָּה פְּסָלִינּוּ לִיָּה מִשּׁוּם דְּלֹא מִיקְרֵי תְּמִים דְּלֹא אֲתִי אֶלָּא לְאַפּוּקֵי חֶסְרוֹן אַבְרָ וּבַעַל מוֹם וְכֵן מְבֹנָאָר בְּבַכּוּרוֹת דָּף י"ב דְּקֶאָמַר אִי מֵה לְהֵלֵן זָכַר תְּמִים כּו' וְכֵן מְבֹנָאָר לְהַדְיָא בְּחֻלּוֹן דָּף ע"ח ע"ב ד"ה זֶה בְּנֵה אָב שְׂפִתְבוּ דְּמִיעוּטִי דְּכְלָאִים בְּפֶסֶח לֹא צְרִיף דְּמִשְׂאָר קְדָשִׁים נְפָקָא וְאַף ע"ג דְּכַתִּיב גְּמִי בְּהָאִי קְרָא תְּמִים דְּמִשְׂאָר קְדָשִׁים נְפִיק שְׂמָא לְשׁוּם דְּרִשָּׂא נְכַתַּב ע"ש וַא"כ ה"ה פֶּאן מֵהָא דְּכַתִּיב וּלְקַחְתֶּם דְּבַעֲיָנּוּ לְקִיחָה תְּמָה לִיכָא לְמַשְׁמַע מִיְגָה לְמַעוּטֵי כְּלָאִים וְלוֹמַר דְּלֹאֵו לְקִיחָה תְּמָה הוּא אָף יֵשׁ לְדַחֲוֹת דְּהֵתָם בְּכְלָאִים דְּבַהֲמָה דְּאַיִרִינּוּ בְּהוּ הֵתָם הֵינּוּ בְּעַז הַבָּא עַל הַתִּישָׁה אוּ אִיפְכָא שְׂשִׁנְיָהֶם רְאוּיָם לְקַרְבָּן וְלֹא מִיפְסָל אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאִינוּ כְּבֵשׁ בְּרוּר רַק מְעוֹרְבָב בְּזֶה לִיכָא לְמַעוּטֵי מִתְמִי פִינּוּ דְּגַם חֲצִיֹו הַשְּׁנֵי רְאוּיָה לְהַקְרָבָה מִשָּׂא"כ בְּזֶה פִינּוּ דְּחֲצִיֹו הַשְּׁנֵי לֹאֵו מִינָא דְּאֶתְרוּג אֶפְשָׁר דְּשִׁפִּיר אִיכָא לְמַעוּטֵי וְלוֹמַר שְׂאִינוּ לְקִיחָה תְּמָה: וּמְצִאתִי בְּשׁו"ת ב"ח סִימָן קל"ה שָׁם תְּשׁוּבָה שְׂל הַגָּאוֹן מוֹהַר' וּוּלְק הַפְּהֵן ז"ל בַּעַל הַסַּמ"ע (אֵע"פ שְׂנַדְפָּס חֲתִימַת הַב"ח הוּא טְעוּת הַדְּפוּס וְכֵן בְּתְשׁוּבָה שְׂלַפְנֵי זֶה יֵשׁ טְעוּת בְּחֲתִימָה ע"ש) הַשִּׁיב עַל מ"ש הַב"ח רְאִיָּה לְהַכְשִׁיר מְנֹרְכָב מְדֵאִיצְטְרִיף קְרָא לְאַסְוֹר כְּלָאִים בְּקְדָשִׁים וְכַתַּב דּו"א דְּשָׁם שְׂנִיָּהֶם כְּשִׁרִים לְקַרְבָּן ע"ש וְהוּא נְכוּן וְאִם כֵּן גַּם לַענָנּוּ חֶסֶר יֵשׁ לְחַלְקַבְכָּה"ג אָף לַענ"ד ז"א דְּהָא בְּבַכּוּרוֹת אֶמְרִינּוּ דַר"א ס"ל פּוֹדִין בְּכְלָאִים מְפִנֵי שְׂהוּא שְׂהָ וּפִירֵשׁ"י דְּבִין רְחַל וּבִין עַז קְרוּי שְׂהָ וַא"כ לְרַבְּנָן צ"ל דְּשָׂה דוּקָא בְּעִינּוּ וַא"כ הוּי לְהוּ לְמַעוּטֵי

קדושים מכלאים מדכתיב שֶׁה תמים וע"כ דמקא ליפא למשמע מיניה למפסל פלאים אף
י"ל דהתם מג"ש דשה נפקא או מבנין אב דרבא פמבואר בב"ק דף פ"א ומ"מ נראה
ברור דממ"נ אם נימא דמה דאמרה תורה פרי עץ הדר דהיינו אתרוג לאו פולו בעינו
דהוי כמו שֶׁה דאמרינו אפילו מקצת שֶׁה וכמ"ש הט"ז וכ"כ השבוי"י בשם המקילין א"כ
פשיטא דגם משום חסר ליפא דקא במקצתו סגי ואין דומה לחסר מגוף הפרי פלל ואי
אמרי דכולו דוקא בעינו אם בשאר הימים דחסר פשר יש לפסול ועיין בט"ז בזה ובאמת
שאני תמה על ראיתם מהא דשה אפילו מקצת שֶׁה דקא לענין מתנות אע"ג דאמרינו
אפילו מקצת שֶׁה אינו חייב רק בחצי מתנות בצבי הבא על התנייה וכמבואר בחולין דף
קל"ב ועיין בדף ע"ח בתוספות ד"ה בין לרבנן ולפי זה לא מהני הך דמקצת שֶׁה רק
לחיובא גזון לענין או"ב וכסוי דאף מחמת המקצת נמי חייב אבל פשיטא שיהיה יוכל
לפטור עצמו במקצת ולומר מקצת פכולו זה לא אמרינו וסברא זו מבוארת בריב"ש
סימן שמ"ז על מ"ש הר"ן לסייע לרש"י דאפשר דכל האזרח להכשיר שנתפוח ומפל
מקום שאולה פסול מדכתיב לה דומיא דטלית שאולה פטורה ושל שנתפוח חייבת
והריב"ש פתב ע"ז ואני אומר דהתם אמר רחמנא שלא ישתמש אדם בטלית שהיא שלו
אלא בהטיל בה ציצית ואפשר שישחייבהו בשל שנתפוח פינו דקצתו שלו שהרי הוא
משתמש בשלו בלא ציצית ויפטרנהו בטלית שאולה שאין לו בה פלום אבל בסנפה א"א
לומר פן דכיון שחייבה אותו תורה לישב בסנפה שתהיה שלו איה נאמר שתפטרנהו
במצוה שלו ואין פאן אלא חצי סנפה פשרה וכן נמי באתרוג עכ"ל (ושם לעיל מיניה
כתב דבאתרוג הוי פסלינו של שנתפוח דכיון דלכה פוסל שאול מדכתיב לכם אמרינו
דכולו צריף שיהיה שלו ולא סגי בקצתו דקא אתרוג אמר רחמנא ולא חצי אתרוג)
והדברים ישרים ונעימים וא"כ פשיטא דאין פאן מקום להכשיר משום דקי"ל שֶׁה ואפילו
מקצת שֶׁה שאין ראיה מן החיוב על הפטור דבאתרוג שפא לצאת י"ח ודאי פולו בעינו
אם לא שפאמר על הדרף שכתבתי שהאילן מורכב אין פחו חזק להחליש פח האילן
הנרכב שהוא אינו מינו ואינו מעכב על ידו מלגדל פירותיו פדרפו רק שהוא ע"י סיוע
שלו וגרמתו ודרף העברתו דבבב בו מאומה והאי מיעוטה דשלא במינה לא מחריב בה
וע"ש בתשובת הב"ח שכתב שהדבר פשוט ומפורסם שהפרי היוצא מן הכלאים הוא
ממש מן היחור הנרכב לבדו וכן בכל פירות ועינינו רואות בתפוחים המורכבים
פשמרכיב יחור שלו באילן של ערבה ונושא היחור מין של התפוחים ממש ואף ע"פ
שנשתנה ריחו וטעמו קצת מה בכך ס"ס הוא מין תפוח וה"נ לגבי אתרוג אף ע"ג דאינו
דומה לאתרוג מפל צד מפל מקום פינו דהוא מינו יוצאין בו כו' עכ"ל וראיתו מערבה
יש לדחות לפי שהוא אילן סרק ולית ליה מגרמיה פלום ושרף שלו אינו מועיל לגדל
פרי ואה"נ באתרוג המורכב באילן סרק הנה מותר אבל פינו שגידולו בהרכבת אילן של
פרי לימון או מראנץ יש לומר שמשתמשים בערבוביא ומפל מקום אין הכרח להיפך
די"ל דגם אינו מינו אינו עיקר בגידול הנה רק מסייע לבד וכיון שפאמר במעמדו וצורתו
בשינוי מועט לא איכפת לן ועכ"פ מבואר ממה שכתבנו שיש צדדים להכשיר האתרוג
המורכב והב"ח שם פתב שמבטל דעתו נגד הסמ"ע במקום שיש פשר אחר לפנינו אין
לברך עליו לכתחלה אבל פשאין אחר אין ראוי למחות באותו שמברכין עליהם אף קשה
לסמוך ע"ז מאחר שאה"ז הגאון מוה' יודא מינץ פתב לאה"ז רמ"א דזיל קרי בי רב הוא

שלא לצאת בהם אפילו בשעת הדחק ור' יהודה היה נותן בהם סימנים לדעת איזה מן רב שאינו מורכב יש לו בליטות ועוקץ שוקע ומיץ מעט והמג"א הוסיף עוד סימן בשם הע"ש שהאתרוג הגרעין זקוף לאורך כו' והע"ש לקח זה משירי כנה"ג שפתי שפתי כו' ובאמת הוא סימן שאינו מוכהק פאשר בדיקנו כמה פעמים וגם הסמ"ע בתשובה הנ"ל פתב גם פן שהגרעינים של הגערצי אינם מגודלים מעין הגרעין של האתרוג וגם הטעם באכילתו כו' וגם הריח כו' ע"ש ולענ"ד פשיטא דמחמת שינוי גידול הגרעיני אין מקום לפסול וגם מחמת גידול העוקץ או בליטות אין לפסול דמאן לימא לן דפרי הדר תלוי בזה ובחד מין פירות נמצאו כמה גידולים ואף אא"ז מהר"י מינץ וכנה"ג לא באו לפסול מחמת סימנים אילו רק לומר שזה סימן לדבר שהוא מורכב וכל שהוא מורכב הוא פסול מטעמא שפתי מהר"מ אלשיך ומדברי הסמ"ע נראה שיש בו פסול מחמת שינוי הגידול ועל זה חולק הב"ח שם אף הסמ"ע סובר דמחמת רבוי השנויים יצא מפלל אתרוג שהרי נשפנה במראה וריח וטעם וגידול לאו מין אתרוג הוא ונראה שזה ג"כ פנונת המג"א שפתי ולי נראה דפסול משום דלא מיקרי אתרוג פלל: ועיין בתשובת מהר"מ אלשיך שפתי שאין חילוק במורכב רק שהמיץ בתוכו מרובה משא"כ שאינו מורכב המיץ מועט והקליפה עבה מאד ובשו"ת שבות יעקב מקשה אהדדי עם מ"ש מהר"י מפדוה ולפי ענ"ד שזה תלוי בהפרי שמרפיבין אותו עמה יש שתבניתו משונה ורחוק יותר מתבנית אתרוג ויש שממהר להעלות שרף שלו ומשפיע במדה גסה ותמאה גבר להטות פני עליון ולשנותו לגוןן אחר והאלשיך פתי שכל חכמי צפת העידו על הקדמונים שהיו מחזיקים באיסור וכ"כ הסמ"ע ששאל לזקנים ומנהיגים בקהלות גדולות ואמרו שמעולם שמעו לפוסלם וגם בשבו"י הסכים לזה וכתב שם וז"ל ושמעתי שפה פראג בימי מוח"ז הגאון המפורסם מוהר"ר שמעון זצ"ל בשנה אחת ע"י איזה מקרה הביאו אתרוגים המורכבים בסימנים אילו והורה שלא לברך עליהם אף איזה תקיפי ואלמי ארץ היו רוצים להמרות פיו וצרכו אליהם בחלקלקות שבפיהם הגאון בעל שפתי פהו שהיה בעת ההיא אנוח וטוה ללון פ"פ והורה להתיר לברך עליהם בשעת הדחק ועיקר טעמו היה עפ"י הסוגיא דשה אפילו מקצת שיה וה"ה גבי אתרוג נמי נימא הכי (ובאמת כבר נסתר סברא זו בתשובת רמ"א סימן קי"ו וכ"כ גם פן התוספות בחולין דף פ"ח דאין לדמות הדרשות ובפרטות ביום ראשון דבעי לקיחה תמה) ובתקופתם הכריחו את הסזן בבה"כ הישנה והחדשה שיתחיל לברך בקול רם וכשרצה להתחיל עכבוהו מן השמים שפול האתרוג מידו ונשבר העוקץ מתוכו ואח"כ באו כתבים מגלילות אילו ממדינת אשכנז פולין ומערהין שפול גאוני ארץ הורו ג"כ למעשה שלא לברך עליהם באותו שנה והגאון בעל ש"ף נתחרט על הוראה זו וקודם מותו צוה לבנו בכתב ידו שיבקש מחילה מאת מוח"ז על ששגג בדבר זה נגדו ובנו הוראה פתי ידו למוח"ז הגאון ז"ל ותהיה מנוחתם פבוד ובצל שדי יתלוננו עכ"ל וסיים שם דכיון דהספמת כל הנ"ל וגם מעשה רב שלא לברך אפילו כשאין אחר בספק ברכה להקל שומעין עכ"ל: ואחרי הודיע כל זאת צריכים אנו לחפש מאין נתפשטה הוראה במדינתנו להקל בזה ואין מדקדקין בסימנים ויוצאין בהם אף שלא הביאו סימנים אילו לפי שהם מהודרים ביותר ואף אם ע"י הטנח והחפוש יש למצוא מעט שיש בהם סימני אתרוג שאינו מורכב כפי שצינינו הפוסקים הם רק מיעוטא דמיעוטא ועל הרוב יש בהם חששות אחרים כגון בלאט פלעק וחזונית ושינוי

מראה שצריך בהם צירוף קולות ועכ"פ אינם מהודרים כמו אילו אשר כל שחיתתה נחבל לא אתי בהון וזה ימים פביר נדרשתי ע"ז מפבוד חד"ז הרב הגאון המפורסם מוהרר יהודה ליב אונירבך זצ"ל האב"ד דק"ק ווישנאוויץ חילה פני במכתב לתת לב לחקור זאת הן בדברים הנוגעים בגוף הענין והן בענין הלכה למעשה וכן עוד שלמים וכן רבים בעלי חכמה שאלו ע"ז ולא אסתיעע מלתא אז אעפ"כ מלתא בלבי נטרית אמינא אנפה ואגמור שמעתא הא דאמור רבנן בטעמא ונמוקא ולערות עד היסוד בה פי דבר קשה הוא לומר שח"ו יפשו אלהי רבבות מישראל בכרכה לבטלה וגם קשה לומר שפמכו על המקילין אחרי פי ספק ברכה להקל שלא לברך וכמ"ש השבו"י עד מטא זימנא לפרושי מלתא דשאילנא מסביא ואנהירינהו לעינין מן שמיא פי מנהגו של ישראל תורה שהם מהדרין מן המהדרין ולהם נאה לברך בלי שום פקפוק וכל הפוסקים המחמירין הן הם יודו שיברכו על אתרוגים שלנו פי הם מדברים על אתרוגים מורכבים אשר בזמנם מפרדס גרטיזא שמרכיבין בהם יחור אתרוג באילן של לימון או מראנץ והענפים היוצאים מן האילן הם נושאים פרים למינם והיחור מוציא פרו פרי אתרוג למינהו או אפילו נקצו ענפי הלימון מן העץ וינותר הוא לבדו והרפיבו בו יחור אתרוג אז האתרוג שתולשין מן היחור הזה שנסבף באילן הלימון הוא מורכב גמור שהרי נעבדה בו עבירה לדעת הלבוש וגם אינף טעמי כולהו איתנייהו בי' לכל מר כדאית ליה שהרי אילן הלימון עיקר פרשוהי בארעא שביקו והוא הנותן פח לעשות פרי זו משא"כ אם אחר שהורכב היחור של אתרוג באילן האחר ויגדל ויגדל הלוף ויגדל עד פי גדל בדים וישלח פארות וזו דרכם ליטול אח"כ משם יחורים לנטועם ולהבריכם והם גדלים מאליהם ועושים פרי עץ הדר כחפצם שכל מגמתם בתחלת ההרכבה הוא לפי שאילן האתרוג הצומח לעצמו גדלים בו קוצים הרבה ועי"ז לפעמים הוא נלוז ומליז וגם פי הוא מתקשה על צמיחתו זמן מרובה וע"י עזר האילן האחר עלתה להם ליישר הדורים כחפצם ואחר שהורכב שוב תולדתו פיוצא בו וכל נטיעות שנוטעין ממנו הוא פמותו לצמח יפה פרי תנאר וכבר הבאנו דברי הירושלמי דכלאים באגוז שהורכב ע"ג פרסק נוטל ממנו יחור נוטע במקום אחר והביאו הר"ש וכן פסק הרמב"ם והרא"ש והטור וש"ע ואם פן פשיטא שלא על זה אמר הלבוש לפסול משום שנעבדה בו עבירה שהרי הנוטע את היחור הזה בהיתר גמור הוא נוטע אותו ואין להתעקש ולומר דמ"מ יחור זה עצמו בא לעולם ע"י שנעבדה בו עבירת ההרכבה דפשיטא דליתא דמיד שנעקר היחור ושפת ממלאכתו אשר עשה עץ בעלמא הוא והתורה התירתו לנטעו בפ"ע לעשות פירות ונטיעה בהיתר גמור הוא ופשיטא שאין ללמוד זה מבהמת פלאים וגם אין מקום לפסול משום שינוי טעם וריח כמ"ש בתשובת הב"ח סימן קל"ו שאין לפסול בשינוי קצת מראה (ר"ל השני גידול האתרוג) או טעם וריח והביא ראיה מבכורות דף י"ד דמצריך קרא להדלה יין ע"ג גפן לפסול לגסכים כו' ועינינו רואות בתפוחים שמרכיבים בערבה כו' כמ"ש"ל בשמו ולענ"ד ראיה ברורה מדאמרינן בב"ב דף צ"ב שמואל אייתי ליה אריסין תמרי אכיל טעים בהו טעמא דחמרא אמר ליה מאי האי א"ל ביני גופני קיימי אמר מכחשי בחמרא פולי האי למחר אייתי לי מקורייהו ר"מ חזא תאלי ביני גופני אמר לאריסין עקרינהו כו' ועיין בתוספות דב"ב דף ק"ו הרי מבואר דע"י סמיכת האילנות זה לזה הם קולטים הטעם של האילנות שאצלו ושואבים ממנו עד שמכחישים בהם כחש גמור ואין לה מי שישתפק

שׂאם אֵילן אֶתְרוֹג הוּא גָדֵל בְּסִמְיָהּ לְאֵילָן גֶּפֶן וְשׂוֹאֵב מִמֶּנּוּ עַד דְּטַעֲמֵי טַעְמָא דְחֻמְרָא שְׂאוּלֵי יֵצֵא מִחֻמַּת זֶה מִתּוֹרַת אֶתְרוֹג וְכֵן מִחֻמַּת שִׁנּוּי הַבְּלִיטוֹת וְהַעֲנֻקָּז וְהַגְרָעִינִין אֵין לְחוּשׁ כָּלֵל שְׂיִפְסֵל מִחֻמַּת זֶה כְּדִמּוּכַח בְּשׁ"ס דְּדוֹקָא בְּעִגּוּל כְּפִדּוּר פְּסוּל וְכֵן אִם אִם גְּדִלוֹ בְּדָפוּס וְעֵשְׂאוֹ כְּמִין בְּרִי' אַחֲרַת פְּסוּל וְלִכְאוּרָה י"ל כִּינּוּן שְׂאִין בּוֹ בְּלִיטוֹת הֵינּוּ עֵשְׂאוֹ כְּמִין בְּרִיָּה אַחֲרַת וְאֵין לְדִיִּיק מְדַנְקֵט עֵשְׂאוֹ בְּדָפוּס הוּ"ל הֶרְפִּיבוּ וְעֵשְׂאוֹ כְּמִין בְּרִי' אַחֲרַת ז"א דִּי"ל דִּס"ל דְּמִוֶּרְכָב בְּלֵא"ה פְּסוּל מִטַּעֲמִים אַחֲרִים: אִף בְּאַמַּת ז"א דְּנֹדָי אֵין זֶה כְּמִין בְּרִי' אַחֲרַת דֵּאע"ג שְׂנַמְצָאִים פִּירוֹת פְּאֵילוֹ שְׁהֵם בְּלִי בְּלִיטוֹת מ"מ גַּם הָאֶתְרוֹג לֹא כְּטַל תְּבַנְיָתוֹ בְּשִׁבִּיל זֶה שְׂיִהְיֶה נִקְרָא בְּשֵׁם בְּרִי' אַחֲרַת וְכֵן מוֹכַח מְדַקְאָמַר דָּאם כְּבַרְיִיתָא וְעַבְדִּיהָ דְּכִי דְּכִי כְּשֵׁר וְקִצְרִיתִי שְׁהַדְבָּר בְּרוּר שְׂאִין זֶה מַעְלָה וּמוֹרִיד לְהַכְשִׁיר אוֹ לְפִסּוּל כָּלֵל וְכֵן מוֹכַח מְדַבְּרִי מֵהֵר"מ מְפָדוּנָה שְׂאִין זֶה רַק סִימְנֵי מְוֶרְכָב וְאִם הִיָּה מְקוּם לְפִסּוּל מִחֻמַּת זֶה עֲצָמוֹ מֵהָ אֵיכָפֶת לֵן אִם הוּא מְוֶרְכָב אוֹ לֹא אֵלָא וְדָאִי כִּמ"ש שְׂאִינוּ רַק סִימֵן לְמְוֶרְכָב אֲבָל מִצַּד עֲצָמָם אֵינָם פּוֹסְלִים וְאִם בָּאֵנוּ לְפִסּוּל הָאֶתְרוֹג הַגָּדֵל בִּיחּוּרִים הִלְלוּ מִשׁוּם טַעַם הָאֶלְשִׁיף וְהִסְמ"ע דְּיִלְדָה שְׁסַבְכָּה בְּזַקְנָה כְּטַלָּה פְּשִׁיטָא דְּלִיתָא שְׁנָה לֹא נֶאֱמַר אֵלָא בְּעוֹדֵנוּ נֶאֱחַז בְּסַבְכָּה אֵילָן הַלִּימוֹן הַמְּוֶרְשָׁ בְּאַרְץ וּבְטַל אֲצִלוֹ אֲבָל הַיחּוּר הַנִּיטֵל מִשָּׁם אֵין שְׂיִיף בּוֹ בִּיטוּל וְלֹא מִיבְעִיָּא אִם נוֹטֵל יחּוּר מִן אוֹתָן עַנְפֵי אֶתְרוֹג עֲצָמָם שְׁנִטֵּל מֵאֵילָן הַזֶּה שֶׁל אֶתְרוֹג וְהֶרְפִּיבוּ כָּאֵן וְאַחַר שְׁעַמַּד כָּאֵן זְמַן מֵהָ וְנִסְבְּף בְּלִימוֹן נוֹטֵל מִמֶּנּוּ יחּוּר וְנוֹטֵעַ בְּמְקוּם אַחַר דְּפִשְׁטָא דְּלֹא שְׂיִיף בְּזֶה דִּין בִּיטוּל וּמִיָּד שְׁנַעְקַר מְכָאֵן אִף ע"פ שְׁע"י שְׁהִיָּה מְוֶרְכָב כָּאֵן קִיבֵל טַעַם וְרִיחַ גַּם נִתְקַן הַשְּׂרָף שְׁבוֹ לְהַקֵּל צְמִיחָתוֹ וְהוֹצֵאת פְּרִיו מ"מ בְּשִׁבִּיל זֶה לֹא נִתְהַפֵּף מֵאֶתְרוֹג לְלִימוֹן וְהוּא עוֹמֵד בְּשִׁלּוֹ לְהִיּוֹת אֵילָן שֶׁל אֶתְרוֹג וּלְגַדֵּל אֶתְרוֹג כְּבָרְאוּשׁוֹנָה אִף ע"פ שְׁקִלִּיטָה זֹו שֶׁל הַהֶרְפָּכָה מְסִייעָתוֹ וְכֵן מְבֹאָר מֵהָא דְּנִדְרִים וּמְנַחֲוֹת בְּיִלְדָה שְׁסַבְכָּה בְּזַקְנָה וּכְהָ פִירוֹת דְּהַפִּירוֹת שְׁהֵם בְּעֵין בְּדוֹכְתֵייהוּ קִיִּימֵי וְאִפִּילוֹ לְעַנְיָן עֶרְלָה לֹא כְּטַלָּה בְּתוֹסְפוֹת הַגִּידוּלִין שְׂאִין גִּידוּלֵי הַיִּתֵּר מַעְלִין אֶת הָאִיסוּר ע"ש וְכֵן עַנְפִּים אֵילוֹ שְׁהִיוּ בְּעֵינָם בְּשַׁעַת הַהֶרְפָּכָה לֹא כְּטַלָּה אִף אִפִּילוֹ אִם אַחַר הַהֶרְפָּכָה הוֹצִיא הַיחּוּר שֶׁל הָאֶתְרוֹג וּיְגַדֵּל עַנְפִּים וְיחּוּרִים הֶרְבֵּה וּמִשָּׁם נִטֵּל לְנוֹטֵעַ בְּפ"ע מ"מ נִרְאֶה דְּאֶתְרוֹג הַגָּדֵל בִּיחּוּר זֶה הַנְּטוּעַ בְּפ"ע אֶתְרוֹג גְּמוּר הוּא דֵּא"ל כִּינּוּן שִׁיחּוּר זֶה נִצְמַח בְּעַת שְׁהִיָּה הָאֵילָן שֶׁל אֶתְרוֹג מְוֶרְכָב בְּהַלִּימוֹן הָרִי הוּא נִצְמַח מִשְׁנִיָּהֶם עכ"פ בנ"ד שְׂאֵז הִיָּה הָאֶתְרוֹג כְּטַל לְגַבֵּי אֵילָן הַלִּימוֹן שְׁהִיָּה מְוֶרְשָׁ בְּאַרְץ דז"א כִּמְש"ל דָּאם אִיתָא שְׁנָה הַיחּוּר דִּין מְוֶרְכָב יֵשׁ לוֹ דְּהֵינּוּ כְּאֵילוֹ מְקַצְתוֹ עַץ הַלִּימוֹן אִיף אִמְרוּ בְּסִתָּם כְּכֹל אֵילָנוֹת מְוֶרְכָבִים שְׁנוּטֵל מִמֶּנּוּ יחּוּר וְנוֹטֵעַ בְּמְקוּם אַחַר דְּנִיחּוּשׁ לִיָּה שְׁלֹאֲחַר זְמַן יִשְׁתַּכַּח שְׁנִיטֵל מְוֶרְכָב וְיִסְבּוּר שְׁהוּא גָדֵל מִעֲצָמוֹ וְיִרְפִּיבוּ בְּמִינוֹ דְּהֵינּוּ מִמִּין שְׁנוּשָׂא הַפְּרִי וְאִם כֵּן יָבֵא לְיַד מְכָשׁוּל שְׂיִטַע פְּלֵאִים וֵא"ל דְּכִינּוּן דַּעכ"פ מְקַצְתָּן מִמִּין זֶה אֵין כָּאֵן פְּלֵאִים גַּם זֶה אֵינוֹ דְּהָא אִיתָא בְּמִשְׁנָה וּפְסִקוּהָ הַפּוֹסְקִים הַשִּׁיזְפִּין וְהַרְיָמוֹן אִף ע"פ שְׁדוּמִין זֶה לְזֶה פְּלֵאִים הֵם וְאִיתָא בִּירוּשְׁלַמִי הַבִּיאוּ הָרֵא"ש וְהַטּוּר וְרַמ"א דְּשִׁזְפִּין הֵינּוּ הֶרְפִּיב זִתִּים וְרַמּוֹנִים יַחַד נִפְיָק מִבִּינֵיהוּ שְׁזַפִּין הָרִי מְבֹאָר דְּשִׁזְפִּין שְׁהֵם הַהֶרְפָּכַת הַרְיָמוֹן הֵם פְּלֵאִים עִם הַרְיָמוֹן לְפִי שְׁע"י הֶרְפָּכָה נִשְׁתַּנָּה לְמִין אַחַר וּכְמִש"ל וְאֵין לְדַחּוֹת וְלוֹמַר דְּשִׁזְפִּין הֵינּוּ מִהֶרְפָּכַת זִתִּים וְרַמּוֹנִים שְׁהֵם מִשְׁבַּעַת הַמִּינִים וְרִימוֹן דְּקִתְנֵי בְּמִתְנֵי שְׁהוּא פְּלֵאִים עִם שְׁזַפִּי הוּא מִין אַחַר דְּחֻשְׁיב לִיָּה בְּרִישׁ דְּמֵאֵי וְהַש"ס בְּבִרְכוֹת מְפָרֵשׁ לִיָּה רִימוֹן כְּנִדִּי דֵּא"כ י"ל דְּדוֹקָא מִין אַחַר לְגַמְרֵי הֵנָּה פְּלֵאִים אֲבָל מִהֶרְפָּכָה שְׂיֵשׁ בּוֹ צַד אֶחָד מִמִּינוֹ לֹא

הנה פלאים: אף ז"א דבאמת ט"ס הוא בלשון הפוסקים הנ"ל דנקטו זיתים ורמונים וצ"ל זיתון ורימון וזה מוכרח ממ"ש חז"ל דזתים אין מקבלין הרפכה וכמו שפרש"י בתהלים קכ"ח בניה פשתילי זתים מה זתים אין מקבלין הרפכה כף אין בבניה פסול וכ"כ הרד"ק שם (ובפירוש המחזור כתב בשם רוקח אשתה פגפן פוריה מה גפן אינו מקבל הרפכה ממין אחר כו' וזה צ"ע ואפשר שגם הגפן הוא פן וכמ"ש דזית לאו דוקא קאמר שהרפה אילנות פן הוא וצ"ע) ומוצא הדברים מהירושלמי דכלאים אמתני' דאין מביאין אילן באילן תני אין מרפיבים זתים ברכב של תמרה מפני שהוא אילן באילן ר' יודא בעי ולית הדא פליגי על ר' לוי בניה פשתילי זתים מה זתים אין ביה הרפכה אף בניה אין ביה פסולת שניא היא הכא שהוא עתיד למתקה כהדא ר"ש ברבי הוי משקי פרסקי יין מבושיל בשביל למתקה עכ"ל הרי מוכח דהרפכת זתים אין עושין מין אחר כלל ולכן הדבר פשוט דזתים האמור פאן הוא מין אחר וכדאשפחן בשבת זיתים המצרי וכן רימון האמור פאן היינו הך דדמאי וכ"כ הרמ"א בהג"ה שרימון הוא מין פרי קרוב לזית אף מה דמשמע מדבריו שזית פמשמעו לענ"ד ז"א עמ"ש וא"כ מוכח דהמורפב עם הצד שהוא ממינו גם פן פלאים והכי קי"ל נמי לענין פלאי בהמה וא"כ איה התירו ליטע יחור ממורפב במקום אחר שהר' קרוב הדבר פי ממנו יקח וירפיב במינו ולא ידע להזהר פי הוא פלאים ובשלמא באותן שדרכם להוציא מין אחר כגון זיתים ורימון וכיוצא אין חשש שהרי פירותיו מוכיחין עליו שהם מין אחר אבל הפוסקים סתמו הדברים ומשמע דבכל המורפבים דינא הכי וא"כ מה נעשה לאותן פירות שטבעו שהמורפב מוציא מינו הענף שנינו ממנו כמ"ש רש"י בסוטה וכגוןא דאתרוג איה שרינו ליה דשמא אח"כ ירפיבו על אתרוג גמור ולא מסתבר לומר דע"י שינוי מעט יהיה ניכר וידע להזהר שלא להרפיבו אלא ודאי דבאמת מותר להרפיבו במינו כמ"ש"ל דכיון שאינו משתנה לעשות פרי אחר סימן לדבר שעיקר גידולו הוא מעיקרו שהוא היחור שהמורפב והוא תלוי בטבע גידול האילנות שיש שעצו קשה לקבל הרפכה לגדל פרי מין אחר וכמו זתים שאינם מקבלין הרפכה דהיינו לגדל פרי מין אחר רק שהוא נותן עירוב קצת בטעם וריח ומחמת זה הוא פלאים כמו זית בתמרה וכמ"ש במפרש שם והא דנקט זיתים שאין מקבלין הרפכה לא שזתים הם מיוחדים בזה משאר אילנות דודאי איכא טובא כה"ג וכמ"ש רש"י בסנפה אלא חדא מינייהו נקט שזיתים הוא ממין שאין מקבל הרפכה רק שמתמתק ע"י הרפכת התמרה ומה דנקט שתיילי זתים נלענ"ד שהוא עפ"י מ"ש בע"ז די"ט והיה כעץ שתול אמרי דבי ר' ינאי כעץ שתול ולא כעץ נטוע כל הלומד תורה מרב א' כו' ופרש"י שתול נעקר מפאן ונשתל במקום אחר נטוע היינו מעיקרו שאינו זז משם לעולם עכ"ל ואם היה יחור זית מקבל הרפכה שיוציא פרי מין אחר אז היה היחור שגדל אחר ההרפכה יחור מורפב משני מינים ואם עוקרו מפאן ושותלו במקום אחר יש בו זית ועוד מין אחר משא"כ בזתים דאין היחור מקבל ההרפכה לגדל פרי אחר גם היחור הנצמח אינו מורפב רק זית וד לבד וזהו שמדמה לשתיילי זתים דכמו זית ששותלין אותו דהיינו שעוקרין אותו מאיזה מקום שהיה נטוע שם ונשתל במקום אחר אף אם עוקרים אותו ממקום שהיה מורפב הוא עומד בשלו לבד שהרי לא קיבל הרפכה כף לא יהא בבניה פסולת דהיינו הרפכת שני מינים יחד ביחור אחד (וזה דלא כמשמעות הרד"ק שהזית הנטוע אין מקבל מה שמרפיבין בו מאילן אחר אלא בהפוך הוא שאם מרפיבין יחורי זית באילן

אחר אין מקבל הרפכה ממנו רק שמקבל הרפכה מתמרה פדי למתקה ויש לכונן בזה מ"ש חז"ל באגדה והנה עלה זית כו' אמרה יונה רבש"ע יהיו מזונותי מרורין פזית ומסורין בידך כו' ובמ"ר מהיכן הביאה כו' מהר המשקה ע"ש והענין פי אמרו בעירוכון למדנו עריות מיונה שאין נזקקת אלא לבן זוגה ודור המבול זה עסקם להרביע ולהרביב מין בשא"מ והיונה הלכה אצל הזית שג"כ אינו מקבל הרפכה מאחרים דנגמטה ואף הרפכת התמרה פדי למתקה לא קבלה ובתמרוותיה עומדת ולכך לא נמחה וזהו שרמזה יהיו מזונותי מרורין פזית ומסורים בידך שלא תצטרף לקבל מד"א שאינו מינה וכמ"ש מהרש"א שם וק"ל ולפי שאין עסקינו עתה באגדה קצרת: ועלה בידנו ממה שפכתנו דבאותן מיני פירות שהיחור המורכב אינו מוציא את שאינו מינו אלא עושה פרי למינהו זה האות שאינו מקבל בהרפכה לגדל פאחד ואף שהפרי הגדל בו בעודנו מחנך בו י"ל שפוטל לגבי העץ המושרש ואינו פרי עץ הדר דמתרגמין אתרוג מ"מ אם נוטל יחור ונוטע במקום אחר והוא מוציא אתרוג הא קמן שלא קלט ההרפכה בדרך תערוכות פלל רק לדרך הוא מהלך ואין פועל בו רק שינוי מעט בשביל שצמח בעת יניקתו מהאילן ולכן אדרבא העץ הלא הוא נמשך אחר הפרי שגדל בו ובשם עץ הדר יקרא ומכ"ש לפי מה דקי"ל בברכות דף מ"ה דעיקר אילן ארעה הוא ולכך אם בירך על פירות האילן בפה"א יצא וכמ"ש רש"י שם דעיקר פל הפירות היא הארץ והפל גדל ממנה ולא משגיחין באילן פלל וא"כ פשיטא דבכה"ג שנוטע יחור במקום אחר לית לן בה דאפילו תימא דבעודו בו אזלינן בתר עיקר האילן שהיה מוציא לימון לפי שגם הארץ היתה מוכנת אל העץ אשר הכין לו וכדאמרין בשבת פרק ר"ע בני שעיר החורי שהיו בקיאים בישובה של הארץ שהיה אומרים מלא קנה זה לזית כו' חורי שמריחין את הארץ חיוי שטועמין את הארץ פחויא ופרש"י שטועמים הארץ לאיזה דבר ידוע ראוייה ע"ש וכן אמרו במד"ר בשלמה המלך ע"ה משא"כ עתה פשוטע יחור זה במקום אחר והארץ מוציאה פירות אתרוג גם העץ נגרר אחר הפרי והאדמה אשר הם עליה ואין לנו לחוש להרפכה ראשונה ובתר השתא אזלינן וכ"ע מודו בזה דכה"ג פרי עץ הדר הוא: ועוד נלענ"ד לידון בדבר החדש שי"ל דאע"ג דגידול הפרי של המורכב באילן אחר שניהם שנותפים בו לפי שהפרי מושך יניקתו גם מהשרף של האילן הנטוע ועי"ז הוא חונט מ"מ ענף עץ הגדל ממנו זו פחו מגזע שהוא יוצא ממנו וא"צ לקבל ולקלוט פח האילן הנטוע ואם לוקח האילן שהרפיב מאילן זה ונוטע במקום אחר פל הענפים כולם אף אותם שצמחו אחר ההרפכה כולם מפחו של הגזע שהוא לבד ואין דנין בהם תולדות ענף מורכב פלל וראייה לזה ממה שהבאתי לעיל דברי הירושלמי פ"ח דכלאים וכן הוא בתוספתא הביאו התוס' בהגיגה דף ג' איסי בן עקביא אומר אסור לרפוב על הפרדה מק"ו ומה אם בבגדים שאמה מותר ללבוש זה ע"ג זה אתה אסור בתערוכתן בהמה שאמה אסור להנהיג זה עם זה לא כ"ש שאמה אסור לרפוב עליה כו' ולכאורה יש לתמוה דלמה אמר איסי דינו על פרדה דה"ל לאקדומי בפרק א' שאסור ליטול יחור מאילן המורכב לנוטעו במקום אחר מחמת האי ק"ו גופי' ואדרבא הירושלמי שם מייתי ברייתא בפשיטות דנוטל יחור וזרע במקום אחר ואע"ג די"ל דהא כרבנן אתיא דפליגי איסי ולא חיישי להך ק"ו וס"ל דלא קפיד רחמנא רק על שני מינים וכמ"ש התוס' בהגיגה והרא"ש בהל' פלאים ע"ש מ"מ אם אתא דאיסי ס"ל לאסור ביחור של פלאים מחמת

הק"ו ה"ל להירושלמי והתוס' לאתויי מלתיה אהא שהוא בתחלת המסכתא ומצאתי במעדני מלה הל' פלאים שכתב הטעם בשם הלבוש דלקה מותר ליקח יחור לנוטעו לפי שאין האיסור ניכר בו והוא השיג עליו שאינו מן הצורך דלא אסרה תורה הפרי והעץ רק בכלאי הפרם והוא מחוקי התורה כו' ולענ"ד י"ל דהלבוש בא ליתן טעם דבזה אפילו איסי מודה לפי שאין האיסור ניכר ביחור משא"כ בפרדה שהוא ניכר אף לענ"ד צ"ע דאם מוציא פרי מין אחר ודאי דניכר בו האיסור ולכן נראה כמ"ש דהיחור עצמו שהוא גדל בהרפכה אינו קולט תולדות ההרפכה כלל ואע"פ שיש יחורים שמקבלים הרפכה כגון ההוא דחשיב בירושלמי שהם עושין מין פרי אחר כגון אגוז ע"ג פרסק כו' מ"מ אין לה אלא אלו ושאר האילנות רובם שהם נושאים אח"פ הפרי שהוא מתולדות גזע המורכב לא אמרינו כלל שקיבל פח מהאילן הנטוע וא"כ שרי לנוטעו בפ"ע אף לאיסי ואע"ג דאפשר דבהנה דחשיב הירושלמי ס"ל לאיסי לאסור ולקה חשיב הני לרבותא דרבנן דלדידהו אף בהנה שרי מ"מ לא נקט מלתיה דאיסי ביחור פלאים פיון דלא פסיקא ליה דרובא שרינו ונקט מלתיה בפרדה שהוא מלתא דפסיקא לדידהו וכינון שהוכחנו ביחורי מורכבים שרי איסי לנוטעם בפ"ע בעושים פרי למינם מוכחא מלתא שהיחור שהוא עץ בעלמא אין בו תולדות הרפכה כלל כשנוטעו במקום אחר ולא דמי לגוף הפרי שמושך וניקתו בחונק ומצטרף אליו שרף האילן הנטוע גם כן משא"כ היחור עצמו וכמ"ש: ועתה ניחזי אנו בדין אתרוג הגדל ביחור שהרפיבוהו באילן לימון או מראנץ כתב הלבוש שיש שרצו להכשיר והוא חלק עליהם להחמיר מטעם נעבדה בו עבירה ונראה מדבריו דאי לאו האי טעמא היה מקום להכשיר וגם האלשיף כתב שחכם אחד הי' מורה להכשיר והוא ז"ל חלק עליו וכתב שחכמי העיר חולקים ומעידים שהראשונים פסלו ג"כ ואא"ז רמ"א סי' קנ"ז כתב ג"כ לפסול דלא מיקרי אתרוג כל שהוא מורכב וע"ש שכתב לחלק בין הדס מצראה וזה נראה פוננת מג"א במ"ש לעיין בתו' ריש דף ל"ג וקצאתי והרמ"א סיים והנה לא אוציא לעז על הראשונים שנהגו לברך על אתרוג כזה בשעת הדחק מ"מ לא שפקינו היתר שלא לברך שלא בדוחק גדול עכ"ל ואא"ז מהר"י מפדוניה שם בסי' קכ"ו כתב דקרי ביה רב הוא בארצינו שאין יוצאין בו אפילו בשעת הדחק ור"י גומן בהם סימנים בין אתרוג למורכב וכן דעת בעל הסמ"ע לפסול ודעת הב"ח להכשיר עכ"פ בשעת הדחק וגם דעת הגאון מו' אבא הלוי להכשיר וכן נראה דעת הפנים מאירות להכשיר וכבר כתבתי בזה צידי צדדין שאין ראיה ברורה לפסול אפס גם אין ראיה ברורה להכשיר ואנו בכל מנהגינו בתרייהו דרמ"א והט"ז והמג"א גרירן וכן מסיק השבות יעקב לפסול ואפילו בשעת הדחק אין לברך דבספק ברכות שומעין להקל: אף כל התרדה הזאת נאמר על אתרוג מורכב גמור הנחלש מאילן שהוא נטוע בארץ והוא לימון והורכב בו יחור אתרוג דאז שייכי הנה טעמי של הפוסלין שכתבנו אבל אם הרפיבו יחורי אתרוג בלימון ונסבף בו עד שקלט בו פחו ע"י ההרפכה זו והולידה והצמיחה ענפים ויחורים ושוב עקרו ממנו והבריכו במקום אחר נראה ברור דלא מיבעיא אם שתל מאותם יחורים שהיו בעין באילן האתרוג המורכב שאין כאן בית מיוחד כלל שאעפ"י שקלט בתוכו מפח אילן הלימון בעת היותו מחובר לו ונאמר דבטל לגביה בההיא שעתא (וכבר כתבתי שגם בזה מסתבר לומר דאינו מינו לא מבטל) מ"מ השתא לקבעיה קמא הדר ויחור לעבודתו ולשמו הראשון והניקיה שנושארת בו מחמת ההרפכה אעפ"י שקלט

קצת מטעמו וריחו ודרך גידולו לא ירעו ולא ישחיתו לפסול ולהוציאו מתורת אֲתָרוֹג כָּלל וְהַדָּבָר מְבוֹאָר בַּמִּנְחֹת וּבַנְדָּרִים גְּבִי יִלְדָה שְׂסַבְכָּה בְּזַקְנָה וּבָה פִירוֹת אַעֲפִי שֶׁהוֹסִיפָה מְאֵתִים אֵין גִּידוּלִין מְבֹטְלִין הָעֵיקָר וְע"ש בְּר"ן דכ"ש הוא דאין איסור מבטל היתר ואפילו הוסיף היחור ליגדל קצת אחר ההרפכה נראה דבטל ברוב היתר דאתו עיקר ומבטל גידולין ועיין בפסחים דף כ"ה ד"ה מה לערלה כו' הקשה ריב"א גילף מערלה שיהיה לה שעת הפיזור כגון נטל ענף מאילן של היתר שלא נגמרו פירותיו והרפיבו או נטעו ואומר ר"י כו' והענף עצמו אינו נאסר אלא מפני תערובות האיסור ואם היה יכול להבדיל אותו הענף ממה שגדל אחר"כ היה מותר עכ"ל התם לענין ערלה ביטול במאמץ בעיניו וגם דהוי כגופו האיסור כיון שגמר פירותיו היה בחיוב ערלה אבל בגונא דידן שפיר בטל אף נראה ברור דאפילו היחורים שגדלו באילן האֲתָרוֹג אחר ההרפכה אם תלשם ונטעם במקום אחר ומוציא אֲתָרוֹג ולא ימצא במוטות ענפים פרי אחר כָּלל שֶׁהוּא פֶשֶׁר גָּמוּר וְכָל הַפּוֹסְלִין בְּמִוֶּרְכָב גָּמוּר מוֹדִים בְּזֶה שֶׁלְטַעַם הַלְבוּשׁ שֶׁנֶּעֱבְדָה בּו עֲבִירָה לִיתָא כִּינּוּן שֶׁנֶּטִיעַת הַיְחוּר הוּא בְּהִיתָר גָּמוּר וְאִף שֶׁלִּידַת הַיְחוּר הִיָּה בְּהִרְפָּכָה מ"מ אֵין בְּתֵר שֶׁעַת גִּידוּל הַפְּרִי אֲזֵלִינּוּ וְהָרִי הִיָּה גִּדְל בְּהִיתָר כַּמֶּש"ל וּא"כ פְּשִׁיטָא דְהַלְבוּשׁ שֶׁלֹּא הַזְכִּיר טַעַם אַחַר וְדָאֵי דְמַתִּיר בְּפְשִׁיטוֹת בְּזֶה מִטַּעַם מֵהַר"מ אֶלְשִׁיף דְבִטְל לְגַבֵּי עֵץ הַלִּימוֹן פְּשִׁיטָא דְלֹא שִׁיף כָּאֵן שֶׁלֹּא אֲמָרָה אֶלָּא בְּמַחְוֶר בְּגוֹף הָאֵילָן כִּי־הִיא דִּילְדָה שְׂסַבְכָּה בְּזַקְנָה מַה שֶׁא"כ בְּזֶה דְכִינּוּן שֶׁנֶּעֱקָר מִשָּׁם וְנִשְׁתַּל לְעַצְמוֹ הו"ל חֲדָשׁוֹת בָּא לְכָאֵן וְקוֹנָה לְעַצְמוֹ בְּשִׁנּוּי מְקוֹם שִׁנּוּי הַשָּׁם דְּמַעֲיָקְרָא הִיָּה דְבוּק בְּעֵץ הַלִּימוֹן וּבִטְל לְגַבֵּיָה וְעַכְשָׁיו ע"י הַכְּנָתוֹ לְעַצְמוֹ לְגִדְל פְּרִי אֲתָרוֹג שֶׁם הַפְּרִי יִשְׁוֶה לוֹ לְעַצּוֹ לְהִיּוֹת נִקְרָא בְּשֵׁם עֵץ אֲתָרוֹג וְגַם טַעַם דְּהַר"מ א"א וּמַג"א שֶׁאֵין שֵׁם אֲתָרוֹג עָלָיו לִיתָא כָּאֵן שֶׁזֶה לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא בְּהִיא שְׁעֵתָא דְאַסִּיקוּ בֵּיהּ בְּאֵילָן הַלִּימוֹן שֶׁע"כ כְּשֶׁתוֹלְשִׁין אוֹתוֹ מִשָּׁם יֵשׁ לוֹ שֵׁם לְוֵי מְקוֹם שֶׁבָּא מִשָּׁם שֶׁהָרִי נִרְאֶה לְעֵין שֶׁלֹּא נִתְגַּדַּל בְּעֵץ אֲתָרוֹג לְבַד רַק ע"י אֵילָן לִימוֹן הַנְּטוּעַ מִשֶׁא"כ בְּזֶה שֶׁפִּיר נִקְרָא שֵׁם אֲתָרוֹג עָלָיו אַחַר שֶׁנֶּעֱקָר מִשָּׁם וְנִבְדַּל לְעַצְמוֹ וְאֵינוֹ מְגַדַּל דְּבַר אַחַר רַק אֲתָרוֹג וְהַשִּׁינּוּי מַעֲט פְּשִׁיטָא שֶׁהוּא מִיעוּטוֹ שֶׁאֵין לְהַקְפִּיד וְאֵינוֹ חוֹצֵץ לְפִסּוּל מִחֲמַת זֶה וְכַמֶּש"ל דְּכָל הַנָּה שִׁינּוּיִם אֵינָם פּוֹסְלִים מִצַּד עַצְמָם כָּלל רַק שֶׁהֵם סִימָנִים שֶׁל פְּעוּלוֹת הַהִרְפָּכָה וְזֶה לֹא נִשְׁאָר בּו רַק הַפְּעוּלָה וְלֹא הַהִרְפָּכָה וְאֵי מִשׁוּם דַּמ"מ הַפְּרִי מְוֶרְכָב מִחֲמַת שֶׁהַיְחוּר נוֹלַד אַחַר הַהִרְפָּכָה וְיֵשׁ כָּאֵן עֵרְבוּב שְׁנֵי מִינִים כָּאֵן לֹא שִׁיף זֶה דְּבְמִוֶּרְכָב גָּמוּר אֲמָרִינוּ שֶׁעוֹלָה הַשָּׂרֵף מֵאֵילָן הַלִּימוֹן שֶׁהוּא כְּעֵץ הָעֵיקָר וְנִכְנַס לְתוֹךְ הַפְּרִי בְּשׁוּה עִם יְחוּר הָאֲתָרוֹג שֶׁמִּצְמִיחוֹ וְיֵשׁ כָּאֵן עֵרְבוּבָא אֲבָל אַחֲרֵי שֶׁנִּיטַל מִשָּׁם וְעוֹמֵד לְעַצְמוֹ וְחִזִּינוּ שֶׁמוֹצֵיא פְּרִי אֲתָרוֹג וְלֹא לִימוֹן הָא קָמוּ שְׁבָא מְגִזְעוֹ כְּנֻלָה זֶרַע אֲמַת שֶׁל אֲתָרוֹג לְבַד רַק דְּפְעוּלוֹת הָאֵילָן סִינְעֵי מְסִיעֵי בְּהַדְיָהוּ.

וכה"ג אשכחן בערלה בבריכה שגפסקה כו' מקום שכחה יפה כו' ובירושלמי שם שלפעמים חיה מן הזקנה פעמים מן הילדה וסימן בעליו שהופכין פניהם עיניו שם וגם כן לפעמים עיקר יניקתו אינו רק משרשו ובפרט שזה מינו וזה אינו מינו רק שנעשה לו כסילון לקבל דרך עליו וכמ"ל באורו ומכ"ש לפי מ"ש דאוןמדינא דמוכח שאין היחור מושף מהאילן הנטוע רק לצורך הפרי אבל לא לצורך לידת ענפים כדמוכח מהא דמודה איסי בהא דשרי לנטוע היחור בפ"ע ואינו חושש משום פלאים אע"ג דבכלאי בהמה חייש ואסור לרפוב על הפרדה אלא נדאי דלצורך הוצאת היחור א"צ שרף של

אילן הנטוע רק לצורך הפרי? תן חלקו ומכ"ש דאין מקום לחוש בזה לענן יום ראשון ולומר דהוי פתח דז"א דנדאי הוא אתרוג שלם במה שנשאר בו טעם וריח או אינה סימני גידול מיניקת ההרפכה אינו מזיק כלל וכמו שהוכחתי הוכחה גמורה מיניקת אילנות פדאמרינו דטעים ביה טעום חמרא וכן אמר עולא אילן סמוך למיצר תוך י"ו אמה גזלן הוא ואין מביאין ממנו בכורים ואף ר"י לא קאמר אלא משום שע"מ פן הנחיל יהושע כו' (ויש קצת ראיה מזה דמשמע דוקא מן האילן עצמו אין מביאין כיון שיונק בכל שעה מהמיצר אבל אם נוטל ממנו יחור ונוטעו במקום אחר שפיר מביאין ממנו משמע דללידת היחור אין לחשוב פעולת היניקה וקצת יש לדחות ולחלק בין הרפכה ליניקה ועיין בב"מ דף ק"ז וצ"ע) ואפ"ה לא חיישינו לאתרוגין העומדים סמוכים לשאר אילנות ויונקים מהם ומקחשים זא"ז משום דאין זה מעלה ומוריד וכמש"ל לענן הבליטה והעוקץ שהם בשינוי אין פוסלים בדמוכח מאתרוג בדפוס וכן באתרוג הכופשי אעפ"י שנוטה לשחרות פשר כיון שדבר גידולו שם פן הוא וכאן נמי דבר גידול אותו הגדלים בפרדסים פן הוא ואף שעשו לו פעולה כי טרם יצא חוטר מגזע האתרוג הנרכב באילן אחר השתא מיהא לאו רכוב הוא רק מהלך לדרכו הלוך וגדל דבר האילנות המגדלים אתרוגים ופריו אתרוג בכה"ג אין ספק כלל דלא שדינו ליה בתר האילן המושפש כ"א בתריה דייחור האתרוג שדינו ליה שהוא היולדו ומחזיקו והוא אתרוג לכל דבר: והנה הארכתי בזה הרבה וכל מה שטרחתי לא טרחתי אלא בשביל למצוא פתח ההיתר לברך על אתרוגים אלו הבאים אצלנו מאי קורפו וזה בערף שלשים שנה ויותר רבים באים לעולם ומביאים מהם הרבה מאד למדינתנו ונתפשט המנהג לקנות אף במקום שיש למצוא הבאים ממחוז יענווא לפי שקשה מאד למצוא בהם שיהיה נקי בלי שום דופי ואותן שבאים מקורפו מהנדרים ביותר ומברכין עליהם אפילו ביום ראשון ואפילו שלא בשעת הדחק ויש מקומות מפקפקים בזה ובוחרים לעצמם מאותן הבאים מיענווא בכדי לצאת י"ח בברכה בלי ספק ואם היו מדקדקים על עצמם לברור הכשרים גמורים בלי ספק החרשתי כי רשאים להחמיר על עצמם אבל אחרי שהם לוקחים הטובים עם המוקצים שבהם יחד ולעומתם משבחים ואומרים פשר לכל אשר יאמר העם הזה פשר ורבת המכשלה לבעלי המון אשר להרע ולהטיב לא ידעו והרבה יש לדבר בזה אבל קשה עלי להפסיק מד"ת בפטפוטים ולפי אומר לי כי אותם שהחמירו בזה לא שמו לב לדקדק ולחקור הענין וחשו לדבר מחשש מורכב גמור שגדולים בחכמה ובמנין פוסלין אותם ואני הצעיר ראיתי ונתון אל לבי שדבר רחוק הוא שבמחוז ההיא שהגנות ופרדסים מלאים באילנות אלו לאלפים ולרבות הלהן יגדלו רק בדבר הרפכה דהיינו שיהיה האילן הנטוע ממין אחר וענפיו ישאו אתרוגים או שני מיני פירות יחד וחקרתי ע"ז והגד לי ושמעתי מפי אדם פשר ישר ונאמן ריח ואינו נוגע בדבר כי היה שמה באי קורפו זמן מה והי' שמה בכל הגנות ופרדסים ולא אחד בהם שימצא שהוא מגדל שני מיני פירות יחד כגון אתרוג ולימון או אתרוג ומראנץ רק אילו גדילים לעצמם ואילו גדילים לעצמם ויש הפרש ניכר בין אילן הלימון שסמוך ליציאתו מן הארץ גזעו עב הרבה ואילן האתרוג אינו עב שמה והם מקפידין על הרפכה ביותר שאת שלא יעשה כן דלא לורעי נפשיהו ע"כ דברי האיש ההוא וכן הוא מן המושפל גם כן שאין מרפיבין עתה כלל והפוסקים דברו למצאם שהמורכבים היו גדילים בבתי השירים לאכלה ולא לסחורה וכמ"ש אא"ז

מְהַר"י מְפָדוּנָה בְּתִשְׁבֵּת רמ"א שֶׁהַמִּנְחָה בְּבֵית הַשָּׁרִים רַבּוּ כּו' אֲבָל עֵתָה לְמֵאֵי
נִחוּשׁ לָהּ אֵי לְאַתְרוּג הַנִּתְלָשׁ מֵאֵילָן הַמִּנְחָה מִמֶּשׁ פְּשִׁטָּא דְלִיתָא לְחַשְׁשׁ זֶה דְאַפִּילוּ
תֵּאמַר שֶׁיִּמְצָא שֶׁגַם בֵּין הַגְּנִיּוֹת הַמְּגַדְלִים לְמִפְנֵי אֵין סִפְקָ דְמִיְעוּטָא דְמִעוּטָא נִינְהוּ וְלֹא
תִּיָּשִׁינּוּ לְהוּ דְעֵבִידֵי דְאֵתוּ לְכָאן וְכָל דְפָרִישׁ כּו' וְאִם לְחֹוֹשׁ מִחֲמַת שִׁינּוּי הַסִּימָנִים מִסְתַּמָּא
יְחֹוּרִים אֵילוּ שֶׁהָאֲתָרוּגִים גְּדֻלִים עָלֵיהֶם הָיוּ מִנְחָה בְּרֵאשׁוֹנָה וְקִיבְלוּ הַרְפָּכָה וְאִם כ"פ
נִעְקְרוּ מִשָּׁם וְשִׁתְּלוּם וְלִכֵּן יֵשׁ בָּהֶם שִׁינּוּי כְּבָר בִּינְרָנוּ בִּינְרָנוּ גְמוּרָא שֶׁהֵם פְּשָׁרִים בְּכָל
גְּוֹנָא לֹא מִיבְעִיָּא הַיְחֹוּרִים שֶׁהָיוּ בְּעֵינֵי בִשְׁעַת הַרְפָּכָה אֲלֵא אֲפִילוּ אוֹתָן שֶׁצָּמְחוּ אִם כ"פ
כִּינּוּן שֶׁעֵתָה הוּא נְטוּעַ לְעֵצְמוֹ וְגַם אֲפָשָׁר לֹוֹמַר שֶׁע"י שֶׁהֵם עוֹמְדִים סְמוּכִים וּמְעוֹרְרִים
בְּפִרְדָּס אֶחָד עִם אֵילָנֵי לִימּוֹנָס וּמִנְחָה וּשְׁאָרֵי פִירוֹת אֶף שְׁלֹא בְּדֶרֶךְ הַרְפָּכָה יוֹנְקִים זֶה
מִזֶּה וּמִקְבְּלֵי דִין מִן דִּין טַעְמָא וְרִיחָא וְחֻזּוֹתָא וְכַמְש"ל אֶף בְּאַמְתָּא אֵין אָנוּ צְרִיכִים לְזֶה
כְּאֲשֶׁר כְּבָר הָאֲרָכְנוּ לְעֵיל דְבִיחֹוּר אֵין שׁוּם צַד אִסּוּר וּמַכ"ש לְפִי מַש"ל רֵאזָה מִדְּחֻזִּינּוּ
דְאִיסֵי מוֹדָה בִּיחֹוּר הַגְּדֻלָּה בְּאֵילָן הַמִּנְחָה שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל תּוֹלְדוֹת הַהַרְפָּכָה רַק הַפְּרִי לְבַד
וּבְפִרְט הֵיכָא דְחֻזִּינּוּ שֶׁהַיְחֹוּר אֵינוֹ מְשֻׁנָּה הַפְּרִי וּבְאַמְתָּא שֶׁל"ל עוֹד רֵאזָה נְכוּנָה לְזֶה מַמ"ש
הַרְמַב"ן עַל הַתּוֹרָה בְּפִרְשֵׁת קְדוּשֵׁים בְּטַעַם הַרְבֵּעָה וְהַרְפָּכָה בְּשֵׁא"מ לְפִי שֶׁהֵם מְתַחַמְמִים
עַל יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית כּו' וְגַם הַתּוֹלְדָה מִזֶּה בְּבִהְמָה מִיֵּן בְּשֵׁא"מ פְּרֻדָּה אֵינוֹ מוֹלִיד וְכֵן
בְּצִמְחָה הַמִּנְחָה הַפְּרִי הֵינְצָא מֵהֶם אֵינוֹ מְצַמֵּחַ ע"ש וּלְפִי"ז כִּינּוּן דְּחֻזִּינּוּ שֶׁהַיְחֹוּר
מִהַמִּנְחָה נּוֹטְעִין אוֹתוֹ בְּמִקּוֹם אַחֵר וְהוּא מְצַמֵּחַ זֶה הָאוֹת שֶׁהַיְחֹוּר אֵינוֹ קוֹלֵט הַרְפָּכָה
כִּלְלֵי וְכִפִּי מֵהַ שֶׁהִגִּיד לִי כָּל עֵיקַר הַנְּטִיעוֹת הַיּוֹם הֵם ע"י שְׁחֻתְכִים עֲנַפִּי וְיְחֹוּרֵי וְנוֹטְעִים
בְּמִקּוֹם אַחֵר וְאֲפָשָׁר שֶׁלְּפִי שֶׁהָאֵילָנוֹת שֶׁהֵם מִנְחָה אֵין הַפְּרִי שֶׁלָּהֶם מְצַלִּיחַ לְעֵשׂוֹת
נְטִיעִים מְגוֹדְלִים וְאִמְנָם אֶף אִם יִתְבָּרַר שֶׁגַם ע"י הַפְּרִי נּוֹטְעִים מ"מ אֲדַרְבָּא מִזֶּה הַכֶּרֶחַ
שֶׁהָאֲתָרוּג מֵאֵילָנוֹת שֶׁאֵינָה מְקַבֵּלִים הַרְפָּכָה וְאֵע"ג דְּהַרְמַב"ם וְש"ע פְּתַבּוּ כְּגוֹן שֶׁהַרְפִּיב
יְחֹוּר שֶׁל תְּפוּחַ בְּאֲתָרוּג אוֹ אֲתָרוּג בְּתַפּוּחַ כּו' י"ל דֹּאע"פ שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל הַרְפָּכָה שֶׁיִּגְדֵּל
עִי"ז פְּרִי אַחֵר וְהוּא מִיֵּן שְׁלִישֵׁי מ"מ מוֹעִיל לְתוֹסְפוֹת פֶּחַ בְּדֶרֶךְ גִּידוּלוֹ וְגַם בְּכַה"ג הָיוּ
כִּלְאִים וְכַמ"ש הַיְרוּשְׁלָמִי בְּזִית בְּתַמְרָה שֶׁאֵע"פ שֶׁבֵּין הַזִּית מְקַבֵּל הַרְפָּכָה לְפִי שֶׁהוּא
עֲתִיד לְמִתְקָה הָיוּ כִּלְאִים וּמִיְקָרֵי הַרְפָּכָה לְעַנְּנֵי זֶה וּבְזֶה יֵשׁ לִיתָן טַעַם לְמָה הַשְּׁמִיט
הַרְמַב"ם הַדִּין דִּירוּשְׁלָמִי שֶׁהַרְפַּכַת זִית בְּתַמְרָה אִסּוּר שֶׁהַרְמַב"ם דִּרְכּוֹ בְּזֶה לְכַתּוּב דִּינִים
הַמִּפְּרָשִׁים בִּירוּשְׁלָמִי וּלְפִי מ"ש א"ש וְכַמְש"ל דְּלֹא דוֹקָא זִיתִים דִּישׁ כְּפָה מִינִים שֶׁאֵין
מְקַבֵּלִים הַרְפָּכָה וְגַם אֲתָרוּג וְתַפּוּחַ כְּאֶחָד מֵהֶם וּלְכַה"ג נִקְטָ לְהִנִּי וּמִמִּילָא דְכָל כַּה"ג אֵע"ג
דְּאֵין שִׁינּוּי בְּפִירוֹת רַק מְעַט מ"מ כִּינּוּן שֶׁהֵם שְׁנֵי מִינִים וּמוֹעִיל הַרְפָּכָה קִצַּת לְמִתְקָא אוֹ
לְהוֹסִיף לְחֻלּוֹחִית וְכִיּוֹצֵא הו"ל הַרְפָּכָה וְצ"ע בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם וְאִיךָ שׁוֹהֵים לְעַנְּנֵי גוּף
הַפְּרִי הַמִּנְחָה אֲבָל הַיְחֹוּר שֶׁלּוֹקַח מִהַמִּנְחָה נּוֹטְעוֹ בְּמִקּוֹם אַחֵר וּמוֹצִיא פְּרִי אֲתָרוּג
לְמִינִיָּהוּ נִרְאָה בְּרוּר שֶׁהַפְּרִי הֵינְצָא מִמֶּנּוּ אֵין לוֹ דִּין הַמִּנְחָה כִּלְלֵי וּבְפִרְט בְּאֲתָרוּגִין שֶׁלָּנוּ
בְּרֹנְבָם יֵשׁ קִצַּת בְּלִיטוֹת קִטְנִים וְגַם יֵשׁ לְפַעְמִים עוֹנֵקֵי שׁוֹקַע וְגַם בְּפָנִים לְאוֹתוֹ מוֹעֵט וְיֵשׁ
לְהַדַּר אַחֵר זֶה שְׁלֹא יִהְיֶה חֶלֶק לְגַמְרֵי עִם עוֹנֵקֵי בּוֹלֵט שֶׁאֵין זֶה רַק מִיְעוּטָא דְמִיְעוּטָא דְלֹא
שְׂכִיחַ וְעֵינֵי בְּרַמְב"ן עַל הַתּוֹרָה שֶׁפְּתַב דְּבַמִּנְחָה הַגְּרַעֲיָנִין נִרְאִים כְּמוֹ מְשֻׁנֵי מִינֵי ע"ש:
סִיּוּמָא דְפִסְקָא שֶׁהָאֲתָרוּגִים הַבָּאִים בְּזַמְנֵינוּ מֵאֵי קוֹרְפוֹ אוֹ מִמִּקּוֹם אַחֵר שֶׁיְדוּעַ שֶׁהֵם בָּאֵין
מִמִּקּוֹמוֹת שְׁבַעֲלֵי גִּנּוֹת וּפְרֻדָּסִים מְגַדְלִים אֲתָרוּגִים לְמִפְנֵי אֵין לְחֹוֹשׁ לָהֶם לְפִסְקָלָם מִדִּין
מִנְחָה וּמִתְרִים לְבָרֵךְ עָלֵיהֶם לְכַתְּחֵלָה אֲפִילוּ שְׁלֹא בִשְׁעַת הַדְּחֻק אִם לֹא שְׁרוּאִים

שְׁנֵשְׁתֵּנָה הַרְבֵּה וַיֵּצֵא מִתְמוּנַת אֶתְרוֹג לְגַמְרֵי שְׁאֵז יֵשׁ לְחוּשׁ שֶׁהוּא מִתּוֹלְדֵת הַרְכָּבָה
רֵאשׁוֹנָה אֲבָל אֵינוֹ מְצוּי כָּלֵל וְאֵף אוֹתָם הַנּוֹהֲגִים סְלוּל בְּעֶצְמָם שֶׁלֹּא לְבַרְךָ עַל אֵילוֹ
חַיִּיב לְרֵאוֹת עֶצְמוֹ אִם אֵינוֹ מוֹצֵא אֶתְרוֹג שְׁיִהְיֶה יָפֵה וְנָקִי מִשְׁאֵר חֲשָׁשׁוֹת וּמוֹמִין הַפּוֹסְלִין
בְּאֶתְרוֹג מוּטָב שְׁיֵצֵא י"ח בְּאֵילוֹ שֶׁהָרִי פֶשֶׁט בְּכָל יִשְׂרָאֵל לְהַכְשִׁיר בְּלוּלִיבִים אֵף שֶׁהֵם
יְבוּשִׁים דְּלִדְיוֹן כְּשֶׁעַת הַדְּחָק דְּמִי וּכְמ"ש כָּל הַפּוֹסְקִים וְעַיִן בְּסִפֵּר יְרִיאִים וּמכ"ש בְּזֶה
שְׁאֵפִילוֹ מְוַרְכָּב גְּמוּר יֵשׁ גְּדוּלִים שְׁמִכְשִׁירִים וְגַם דַּעַת רַמ"א לְהַכְשִׁיר בְּשֶׁעַת הַדְּחָק וּא"כ
כְּשֶׁאֵין לוֹ אַחַר הַפֶּשֶׁט בְּבִירוֹר פֶּשֶׁטָא דְהו"ל כְּשֶׁעַת הַדְּחָק לְדִידְיָהּ וּמכ"ש בְּאֶתְרוֹגִים
אֵילוֹ שְׁבֻדָּאֵי בְּאִים מִיְחוּרִים הַנְּטוּעִים שְׁסֻלְקָנוּ מֵהֶם חֲשֵׁשׁ מְוַרְכָּב לְגַמְרֵי וְנוֹטְלִין אוֹתָם
בְּיוֹם רֵאשׁוֹן וּמְבָרְכִים עֲלֵיהֶם בְּלִי שׁוּם פִּקְפוּק וְהַמְנַהֵג לְבַחוּר בְּאֵילוֹ לְפִי שֶׁהֵם מְהַנְדְּרִים
בְּיוֹתֵר הוּא נְטוּעַ לְרַבִּים וַיְסוּדְתוֹ בְּהַרְרֵי קוֹדֶשׁ וְהַנַּח לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל אִם אֵינָם נְבִיאִים כּו'
וְלִבִּי אוֹמֵר לִי כִי כֹאשֶׁר יִכְנָסוּ בְּעַלֵּי תְרִיסִין וַיִּתְנוּ לֵב לְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה יִשְׁמְעוּ וַיֵּאמְרוּ
אַמֵּת נִכּוֹן וְאֵף יָדָם תִּפְּוֹן לְפָרְסָם הַהִיתֵר לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְבָנֵי מְדִינוֹת אֵילוֹ אֲשֶׁר נִהְגוּ
הַהִיתֵר שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָבָם נוֹקְפִים וְלֹא יִחוּשׁוּ לְמַנְיָנָם אֲשֶׁר לְבַעֲבוּר זֹאת הַעֲמֻדָתִי הַעֲנִינִים
עַל יְסוּד מוּסָד וְעֲשִׂיתִי כְּפִי לְבָרֵךְ הַהִיתֵר בְּטַעֲמִים וְנִימוּקִים וְהִרְאִיתִי לְדָבָר כְּמָה פְּנִים
וְצוּר יִשְׂרָאֵל יִסִּיר מֵאֲתָנּוּ צוּר מְכֻשׁוּל וַיִּנְקָנוּ מִשְׁגִּיּוּנִים: דְּבָרֵי זַעֲרָא מִן חֲבַרְיָא הֵק'
אֲפָרִים זַלְמָן מְרַגְלִיּוֹת מְבָרָאד: שְׁאֵלָה נֹז תְּשׁוּבָה לְכַבּוּד אַחֵי הַחֲרִיף וּבְקִי בְּחֲדָרֵי תוֹרָה
מוֹהַר"ר אֱלִיקוּם גְּעֶצִיל נ"י רֵאִיתִי דְּבָרֵיךָ אֲשֶׁר נִשְׂאָת וְנִתְּתָ בְּאַמוּנָה בְּסוּגִיא זֹ דְסוּטָה
דְּרַף מ"ג שְׁהִבְאִיתִי בְּתְשׁוּבָתִי וְהִנָּאֲנִי כִי הִמָּה בְּאוֹרַח וּמָה שֶׁהַקְּשִׁיתָ בְּהָא דְפָרִיף תִּלְמוּדָא
הָאִי הַרְכָּבַת הִיתֵר ה"ד אִי לִימָא יִלְדָה בְּיִלְדָה לִיְהִדֵר מִשׁוּם יִלְדָה קַמְיִתָּ' וּע"ז הַקְּשִׁיתָ
דְּהָא לְעִיל מִינָה אֲמַרִינּוּ וְלֹא חֲנֻכוּ פֶרֶט לְגַזְלוֹן וּפְרִיף לִימָא דְלֹא כְרִיָּה"ג דְּאָמַר הִירָא
מְעַבְרֹת שְׁבִידוֹ חוּזֵר וּמְשַׁנֵּי דַעֲבִיד תְּשׁוּבָה וְיִהְיֶה דְּמִי וּפְרִיף א"ה ה"ל לֹקֵחַ וְלִהְדֵר
וּמְשַׁנֵּי כִינּוּן דְּבַגְזָלָה אֲתִי לִידְנָי לֹא וּלפ"ז קֶשֶׁה מֵאִי פְרִיף לִיְהִדֵר מִשׁוּם יִלְדָה רֵאשׁוֹנָה
וְצָרִיף לְדַחֲוִי בְּנוֹטֵעַ לְסִיג וּלְקוֹרוֹת דְּבַפְשִׁיטוֹת מְצִי לְאוּקְמִי דְקַמְיִתָּא גְזִילָה הֵוִי וְיִהְיֶה
דְּמִי וְאִפ"ה אֵינוֹ חוּזֵר עֲלֵיָהּ מִשׁוּם דְּבַגְזָלָה אֲתִי לִידְנָה רַק מִחֲמַת הַהַרְכָּבָה שְׁפִיר חוּזֵר
עֲלֵיָהּ וְיָפֵה הַקְּשִׁיתָ וְהִיא צָרִיכָה לְפָנִים וְכַעַת קְאָמִינָא בְּמִילֵי אוּחְרָא וּמִלְתָּא דָּא מִינֵי אֲזַדָּא
אֲפֹס לְמַעַן חִיבְתָּהּ נִתְתִּי לֵב לְעַיִן בְּזֶה וְהַגַּעַתִּי לְיִשׁוּב הַקּוֹשְׁיָא אִפ"י מָה שְׁרֵאִיתִי בְּדְבָרֵי
הַרְמַב"ם ה'ל' מְלָכִים שְׁפָתַב הֵךְ דִּינָא דְגָזֵל אֵינוֹ חוּזֵר כְּפֶשֶׁטָא דְּבַרְיִתָּא וְלֹא הִבִּיא
אֲוִקְמַתַּת הַש"ס דְּמוּקִי לָהּ דְּאֵפִילוֹ עֲבַד תְּשׁוּבָה וְיִהְיֶה דְּמִי א"ח אֵף בְּאַמֵּת הַדְּבָר פֶּשׁוּט
דְּהַש"ס דְּבַעֲי לְאוּקְמִי הַבְּרִיָּתָא אֵפִילוֹ כְרִיָּה"ג וְלִדְיִדְיָהּ לֹא מִשְׁפַּחַת לָהּ כ"א בְּדִידְיָהּ דְּמִי
דְּאִל"כ בְּלֹא"ה אֵינוֹ חוּזֵר מִחֲמַת עֲבִירוֹת שְׁבִידוֹ וּמַעוּטָא דְלֹא חֲנֻכוּ ל"ל וּע"כ דְּמַמְעַט
אֵפִילוֹ בְּכַה"ג מִשְׂא"כ הַרְמַב"ם שֶׁם דְּפוֹסֵק כְּרַבְּנָן וְלֹא אִיכְפַת לָן בְּעֲבִירוֹת שְׁבִידוֹ מִתּוֹקֵם
קָרָא לְמַעַט גְזִילָן סְתָמָא אֲבָל גְזֵל וְאִם"כ יִהְיֶה דְּמִי הֵוִי לֹקֵחַ וְהִדֵּר וְכַדַּעַת הַמְקַשָּׁה וְאֵע"ג
דְּמַעֲיָקְרָא בְּתוֹרַת גְזִילָה הִיָּה בְּתֵר הַשְׁתָּא אֲזַלִּינּוּ דְלִקוּחָהּ הִיא בְּיָדוֹ וּע"כ לֹא אֲמַרִינּוּ הֵכִי
אֵלָא לְרִיָּה"ג דְּמִיעוּטָא ע"כ ע"ז קָאִי מִשְׂא"כ לְרַבְּנָן וְהִנָּה מְבֹאֵר דְּהָא דְמַהְדֵּר הַש"ס
לְאוּקְמִי אֵף כְרִיָּה"ג הִיָּינוּ הַבְּרִיָּתָא אֲבָל מִתְּנִיתִין וְדָאִי דְאַתֵּינָא כְּרַבְּנָן דְּהָא בְּסִיפָא דְמַתְנִי'
קַתְנִי עֲלָהּ פְּלוּגְתָּא דְרִיָּה"ג וְאֵפִילוֹ אִת"ל דְּרִישָׁא דְמַתְנִי' אֲתִי אֵפִילוֹ לְרִיָּה"ג מ"מ עכ"פ
אֲפֹס מְקוּם לֹמֵר דְּאֲתִי כְרִיָּה"ג וְלֹא כְרַבְּנָן וּלְפִי זֶה א"ש הָא דְפָרִיף הַרְכָּבַת הִיתֵר ה"ד
דְּא"ל בְּגָזֵל וְיִהְיֶה דְּמִי ז"א כִּינּוּן דְּמַתְנִיתִין כְּרַבְּנָן וְלִדְיִדְהוֹ לֹקֵחַ הֵוִי וְשְׁפִיר הִדֵּר עֲלֵיָהּ

ות"ל משום ילדה קפייטא וא"ל דלרבנן מצינו לאוקמי בגזל סתם דלא יתיב דמי דממעט מולא חנכו שא"ח ז"א דנהי דלרבנן לא איכפת לו בעבירות שבידו מ"מ פנין דלא יתיב דמי א"כ קרקע אינה נגזלת ואפתי ברשותה דנגזל קיימא ולא גרע מפרם של שני שותפין דא"ח ולא מיבעיא אם נימא דאין יאוש לקרקע דא"ש אלא אפילו נימא דמהני יאוש לקרקע פשוטקעו שם בעליו ועיין בתוספ' דסופה דף ל"ד גבי אוונכר מ"מ א"א לאוקמי בהכי דכיון דעכ"פ קני לה והיא שלו הו"ל פלוקס דהא בעבירות שבידו לא איכפת לו לרבנן וגם לדידהו אין קפידא בהא דאיתי ליה בגזלה אם פן זה שקנה.

ביאוש פיהיב דמי דמי ולוקח הוא ואין לומר דאם פן הא דפריד ולוקמא בכרם של שותפין הו"ל לאקשוני ולוקמי בגזלן פנין דלא ידע דר"פ דשותפין א"ח ז"א דגזלן פשיטא ליה דא"ח דלא קרינא ביה פרמו רק בשותפין הנה ס"ד דשפיר קרינו ביה פרמו דמעיקרא אדעתא דהכי נשתתפו לכן פריד ולוקמא כו' ועיין בתשובתי שפתבתי ליישב מ"ט באמת לא אמרינו הכי וגם י"ל דטפי ניחא ליה לאשכוחי בהיתרא דשותפין ולפי מה דמשני בשותפין א"ח כ"ש גזלן וגם שאם הנה מקשה מגזלן הנה צריד להאריד לרבנן בלא יתיב דמי דוקא ולריה"ג ביהיב דמי הלכך מקשה בפשיטות ולוקמא בשותפין והוא נכון לענ"ד: אמנם פן יש מקום ליישב מה שהקשיתי בתשובתי דלמה פריד אהרפבת היתר ולא פריד על הרפבת איסור ולפי מ"ש י"ל דאברייתא לא הוי מצי לאקשוני דהוי מצי לשנוני דאתיא אליבא דריה"ג וכמ"ש מהרש"א ז"ל שם שהרפיב אריס דידיה באיסור או בגונוי אחרניא שפתבתי שם בתשובה וא"כ י"ל דילדה ראשונה היתה גזולה אצלו דיהיב דמי ולית בה דין שותפין דשפיר קרינו ביה פרמו פנין דכולה דידיה הוא ומ"מ א"ח עליו פנין דמעיקרא בגזלה הוא משא"כ בהרפבת היתר דקאי אמתניתין דאתיא גמי פרבנו ולרבנן לא משפחת לה דאי יתיב דמי לוקח הוי ואי לא יתיב דמי שותפין הוי וכמ"ש"ל אף כי מעיינת בה משפחת דשפיר הקשיתי שנלענ"ד לידון בדבר החדש דהנה בבבביתא לא נקט הך דינא דגזלן א"ח רק לענין בנה בית חדש ודריש ליה מולא חנכו ולא נזכר שם דין פרם הגזול רק הרמב"ם פתב דגזל פרם א"ח וע"ש בכ"מ ולח"מ דמשמע ליה להרמב"ם ללמוד פרם מבית דמה"ת לחלק ביניהם אף זה א"ש לרבנן דמייירי בגזלן סתמא אכל לריה"ג חידוש הוא שחידשה תורה דאפילו גזלן דיהיב דמי הואיל ואיתי לידיה בגזלה מעיקרא אין לה בו אלא חידושו דבית רבי רחמנא ולא פרם וטעמא רבא איכא לחלק ביניהם דבשלמא בית שנה רוצה לחזור בשביל אותו הבית עצמו דאיתי ליה בתורת גזלה בנה מייעט הפתוב דא"ח משא"כ בכרם ודאי אי לא יתיב דמי שפיר יש ללמוד פרם מבית שאעפ"י שהפרם הולך וגדל ובכל יום מתחדש שריגים וענבים הרי פולם גזל הם כדקי"ל שהנגזל טורף הקרקע עם הפירות וה"ה בהל' גזלה פתב שמקרא מלא הוא השב לה את כל תבואת השדה מיום עזבה את הארץ עד עתה משא"כ בעבד תשובה ויהיב דמי הרי כל מה שגזל משעה שהוא הוא שלו ואף לריה"ג חזר על נטיעה זו אי יתיב דמי דמה שמתחדש מעתה לא איתי לידיה בגזלה וכיון דלא אשפחו דמיעטי קרא בכה"ג רק היכא שהחזרה הוא על דבר שפא לידו בגזלה ואין לו בו חידוש בהיתר פגון בית י"ל דכה"ג לא אימעות פלל והוא נכון מאד ולפי"ז שפיר הקשיתי דהו"מ למפרך גם על הבבביתא דמייירי בהרפבת איסור דא"ל דאיתי כריה"ג וביהיב דמי ז"א דבכרם כה"ג אף לריה"ג חזר וא"כ קשה ת"ל משום ילדה ראשונה

(וגם בלא"ה י"ל דלא מסתבר לאוקמי כריה"ג דוקא ולא פרבנו דהא תזנין דמהדר הש"ס לאוקמי ככ"ע אפילו כריה"ג ומכ"ש שאין להעמיד כריה"ג ולא פרבנו ויש לדחות קצת די"ל דהנה דחיק ומוקי נפשיה כריה"ג וכדחזנין דרנב"י ו"י מוקי למתניתין כמ"ד דמתיר ירק באילן או כראב"י אף אפילו הנה מקום לומר פן לא מתרצא מה שהקשיתי בתשובה שם דלמה נטר עד דמייתי ברייתא ומחלק בין הרפכת היתר דאמתניתין גופא הו"ל לאקשוני האי מרפיב דחוזר ה"ד ומתני' א"א לאוקמי כריה"ג ולא פרבנו כמש"ל) ומכ"ש דלפום הך סברא לא קשיא מה שהקשיתי אהא דפריה הרפכת היתר ה"ד דאפילו תימא דגם רבנו מודו דאפילו יחייב דמי א"ח מ"מ לא מצינו לאוקמי בגזלן דבכרם כה"ג י"ל דחוזר לכ"ע וכמ"ש: והנה בתשובתי פתבתי פמה דרכים ליישב הא דלא פריה גם על הרפכת איסור וראיתי שכתבת לתרץ קושיא זו לפי מה דאמרינו בבכורות דאילן חרוב אינו טוען פירות עד שבעים שנים משעת נטיעתו וכן אמרינו בתענית בההוא גברא דאשכחני חוני המעגל דקא שתיל וא"ל דקא שתיל בשביל בריה א"כ מסתבר דאין לו לחזור עליה ואם הרפיב בו ממין אילן אחר ענף שעושה פירות אם חוזר עליה הרי הוא חוזר על הרפכת איסור משא"כ בהרפכת היתר לא משפחת לה ע"כ דבריה ובאמת שז"א דלפי דבריה גם בהרפכת היתר נמי משפחת לה שהרפיב בו מאילן חרוב שפבר מלאו ימים והיא עושה פירות או קרוב לזמן ההוא שיעשה פירות וא"כ אף שעיקר אילן החרוב נטעו מחרוב מפל מקום מין במינו הוא והו"ל הרפכת היתר ועוד מי הגיד לה שהרפכה מועלת בחרוב טרם שהוא מגיע לזמן גדול הפירות שאם לעצמו אינו מוציא לאחרים לא כ"ש שלא יוסיף תת פחו לגדל מה שהרפיבו בו וע"כ דמהרפכת אילן סרק ילפת לה שיש בו פח לגדל הרפכת אילן שהעושה פירות א"כ חרוב זה למה הלא בפשיטות יש לומר בהרפכת אילן סרק אלא דלא מוקמינו בהכי דהרפכת איסור הוא וכמ"ש בתשובתי והבאתי שם דברי הרמב"ן בלקוטיו שכ"כ על פלוגתא דר"י ור"ל ע"ש אף אי הנה מצינו לאוקמי בחרוב אף בהרפכת היתר הנה משפחת לה שפיר אף באמת נראה דגם בחרוב ושאר אילנות הטוענים לזמן רב כגון מוכססין בנות שוח שטוענת לשבע שנים כדאיתא בבכורות ועיין בר"ש פ"א דדמאי מפל מקום נראה שפיר א"כ שנים יצא מידי ערלה ופירות טעינה ראשונה מותרים מיד דכשעברו ג' שנים משעת נטיעה שוב יצא מפלל שם נטיעה לשם אילן רק קודם ג' שנים קרוי נטיעה כמבואר פ"ק דר"ה וכשעברו ג' שנים הועילו לו להתיר הפגין והשרף דקטפו זהו פריו עתה ועיין פ"ק קמא דנדה ושאר דברים דחשיב במתניתין דערלה שערלה נוהגת בהם ואף עפ"י שעדיין לא גמר פריו וכן לענין חזרה מעורכי המלחמה לאו באכילת פירות תליא מלתא אלא כל שהוא קרוי נטיעה הוא חוזר עליה אף על פי שלא יעשה פירות עד זמן רב דסתמא קתני מתני' ה' אילני מאכל ולא מייעט אלא אילן סרק לגמרי שאינו עתיד לעשות פירות כלל כנלענ"ד: ואשא עיני וארא בירושלמי דסוטה פריה אמתני' במה אנו קיימין אם בששהרפיב אילן מאכל ע"ג אילן מאכל מין בשאינו מינו פירות עבירה הם ואם בששהרפיב אילן מאכל ע"ג אילן סרק מין במינו נוטע כבתחלה הם אלא פן אנו קיימין בששהרפיב תאנה שחורה ע"ג לבנה עכ"ל ובקרבן העדה פירש ע"ג סרק מין במינו היינו דהו"ל פמין במינו ומותר והוא תמוה מאד דהא אילן מאכל ע"ג סרק אסור ופירות עבירה הם כמבואר בירושלמי דכלאים ובת"כ הביאו הרמב"ן (ומ"ש בגנוסחא שלפניו בירושלמי דערלה אף עפ"י

שִׁישְׂרָאֵל רִשְׁאֵי לַעֲשׂוֹת כֵּן כָּתַב דְּמִשְׁוֹבֶשֶׁת הִיא וְעֵיקָר כְּנֻסְחָא אַע"פ שְׂאִין יִשְׂרָאֵל כּו'
וְכֵן הוּא בְּנֻסְחָא שְׁלֵנוּ וְכ"כ הָרָא"ש וְכָל הַפּוֹסְקִים וּבִכְפֵי מְשֵׁה רְאִיתִי שֶׁהֲרֵגִישׁ בְּזָה וְכַתְּב
לְפָרֵשׁ דְּאֵילֵן סָרְק הֵינְנוּ יְלָדָה שְׂאִינָה עוֹשֶׂה פִירוֹת עֲדִינן כּו' וְרוֹצֶה לְהַעֲמִים בִּירוּשְׁלָמִי
קְוִשְׁיִית הַש"ס וְגַם בְּתִירוּץ הִירוּשְׁלָמִי ע"ש וּבְמִרְאָה הַפְּנִים מ"ש בְּשֵׁם הַרְמַב"ם וְהוּא
תְּמוּהָ מְאֹד מְלַבֵּד שֶׁהוּא דְחֹק וְאִתִּי מְרַחֵק וְאִינִי רוֹצֶה לְהַאַרְיָךְ בְּסִתִּירַת הַדְּבָרִים וְאוּרוּ
עֵינֵי לְפָרֵשׁ לְשׁוֹן הִירוּשְׁלָמִי כְּדָת וּמִתְחַלֶּה אֲבָאָר דְּבִירוּשְׁלָמִי פ"א דְּעַרְלָה פְּלִיגִי ר"י
וּר"ל בְּהַרְפִּיב אֵילֵן מְאָכְל ע"ג סָרְק דְּמוֹנִין מְשַׁעֵת נְטִיעָה סְבִירָא לִיהָ לר"ל דְּוֹקָא בְּדְבָרִים
שְׁהֵם בְּאִים בְּמַחְשָׁבָה כְּגוֹן חֲרוּבֵי צְלָמְנוּהָ אֲבָל בְּעַרְבָה שֶׁהוּא אֵילֵן סָרְק גְּמוּר לֹא דְהוּ"ל
כְּנוֹטֵעַ בְּאַרְץ וּמוֹנִין לְאֵילֵן מְאָכְל שֶׁהַרְפִּיב מְשַׁעֵת הַרְפָּבָה וּר"י ס"ל אֲפִילוּ בְּעַרְבָה וּכְבָר
הַבְּאִתִּי בְּתִשׁוּבָתִי שֶׁהַרְמַב"ן ו"ל בְּלִקְוֹטֵיו כְּתַב לְתַרְוֹצֵי אֵלִיבָא דר"ל הָא דְלֹא מוֹקְמִינן
בְּסוּטָה בְּהַרְפִּיב בְּאֵילֵן סָרְק גְּמוּר מְשׁוּם דְּהַרְפַּבְתָּ אִסּוּר הוּא וְכַתְּב דַּע"כ גַּם לר"י צ"ל
כֵּן דַּל"כ שֶׁפִּיר הָוָה מְצִי לְאוֹקְמִי בְּכַה"ג דְּהָא עַל אֵילֵן סָרְק א"ח וְע"כ מְשׁוּם דְּהַרְפַּבְתָּ
אִסּוּר הוּא וְאֲמַנְנָם יֵשׁ מְקוֹם לֹמֵר דְּוֹדַאי לר"י צָרִיךְ לֹמֵר כֵּן אֲבָל לר"ל אֵין אָנוּ צָרִיכֵן
לְזָה דר"ל דְּמַחְשָׁב הַרְפָּבָה זֶה כְּתַחֲלַת נְטִיעָה בְּאַרְץ אַף אִם נֹאמֵר דָּאָף עַל הַרְפַּבְתָּ אִסּוּר
חֲזוֹר מְפָל מְקוֹם א"א לְאוֹקְמִי בְּהַכִּי דְּהַרְפַּבְתָּ בְּאֵילֵן סָרְק פְּשִׁיטָא דְּחֲזוֹר שְׂאִין עָלְיוּ שֵׁם
מְרַפִּיב כָּלֵל אֲלָא שֵׁם נוֹטֵעַ מִמֶּשׁ וּמִתְנִי דְּקַתְנִי מְרַפִּיב דְּחֲזוֹר ע"כ דְּבִאֵילֵן מְאָכְל אִתִּי
לְאַשְׁמַעֲיָנוּ דְּשֵׁם הַרְפָּבָה עָלְיוּ וּלְכַף לֹא מוֹקִי בְּכַה"ג וְאַפְשָׁר דְּהַרְמַב"ן סְבִירָא לִיהָ כֵּין
דְּרַנְב"י מוֹקִי לָהּ בְּמְרַפִּיב אֵילֵן בִּיָּרְק אַע"ג דְּבָזָה וְדַאי דְּמוֹנָה מְשַׁעֵת הַרְפָּבָה וְהוּ"ל ג"כ
כְּנוֹטֵעַ בְּאַרְץ וְא"כ ה"ה בְּאֵילֵן סָרְק וַיֵּשׁ לְדַחֲוֹת דְּשְׂמָא רַנְב"י כר"י ס"ל דְּמְרַפִּיב בְּעַרְבָה
נְמִי מִיָּקְרִי הַרְפָּבָה וְלֹא נְטִיעָה וְא"כ ה"ה בִּיָּרְק מִשְׂא"כ לר"ל נְרָאָה דַּס"ל דְּכַה"ג לֹא
מִיָּקְרִי הַרְפָּבָה כָּלֵל אֲלָא כְּנוֹטֵעַ בְּאַרְץ וְא"כ א"צ לְטַעֲמָא דְּהַרְפַּבְתָּ אִסּוּר אֵלִיבָא דר"ל
דְּבַלֵּא"ה לֹא מְצִי לְאוֹקְמִי בְּהַרְפָּבָה בְּסָרְק וּכְמִש"ל וְאַף אַת"ל דְּש"ס דִּידֵן לֹא ס"ל הַכִּי
מְפָל מְקוֹם הִירוּשְׁלָמִי שֶׁפִּיר מְצִי סְבֵר כְּמ"ש דְּכַה"ג לֹא מִיָּקְרִי הַרְפָּבָה וְהִנֵּה בִירוּשְׁלָמִי
דְּכַלְאִים אֲמַרִּינן תְּנִי מְנִין שְׂאִין מְרַפִּיבִין עֵץ סָרְק ע"ג עֵץ מְאָכְל וְלֹא עֵץ מְאָכְל ע"ג עֵץ
מְאָכְל מִין בְּשֵׂא"מ ת"ל אֵת חֲקוֹנִתִי תִשְׁמָרוּ חֻקִּים שְׁחַקְתִּי בְּעוֹלָמִי כּו' מַעֲתָה אִסּוּר
לְהַרְפִּיב תְּאֵנָה שְׁחוֹרָה ע"ג תְּאֵנָה לְבָנָה א"ר אָבִין לֹא מְפִלְאֵי בְּגָדִים אֲתָה לְמַד מַה כְּלֵאִי
בְּגָדִים שְׂאִסְרִיתִי לָךְ שְׁנֵי מִינִין זֶה מִמִּין זֶה וְזֶה מִמִּין זֶה אַף כְּלֵאִים שְׂאִסְרִיתִי לָךְ בְּב"מ כּו'
עַכ"ל וַיֵּשׁ לִי לְלַמּוֹד מְזָה שְׂאֵף שְׂאִסּוּר לְהַרְפִּיב אֵילֵן סָרְק בְּאֵילֵן מְאָכְל הֵינְנוּ שֶׁהָאֵילֵן
הוּא מִמִּין אַחַר אֲבָל אִם הוּא מִמִּין זֶה כְּמוֹ שְׁנִמְצָאוּ כְּפָה מִינֵי אֵילָנוֹת שְׁהֵם מְאוֹתוֹ הַמִּין
אֲלָא שְׂאִין עוֹשִׂין פִירוֹת שֶׁפִּיר מוֹתֵר לְהַרְפִּיב דְּלֹא דְמִי לְכַלְאֵי בְּגָדִים שְׁהֵם שְׁנֵי מִינִין
לְגַמְרֵי מִשְׂא"כ בְּזָה שְׁהֵם מִין אֶחָד אֲלָא שְׁזָה אֵינוֹ מְגַדֵּל פְּרִי וְכֵן מְבֹאָר לְהַדְיָא בְּפִסְחִים
דָּף נ"ו מְרַפִּיבִין דְּקָלִים כָּל הַיּוֹם מְנַחֵי בְּנֹפְרָא דּוּכְרָא לְנוֹקְבַתָּא וּפִירֵשׁ"י עֲנָף רַד שֶׁל דְּקָל
זָכָר וּמְרַפִּיבוּ בְּסִדְק שֶׁל דְּקָל נְקֵבָה מְפִנֵי שֶׁדְּקָל נְקֵבָה אֵינָה עוֹשֶׂה פִירוֹת וְהַזְכָּרִים עוֹשִׂים
פִירוֹת וְעֵינן בְּתוֹס' דְּמִנְחֹת דָּף ע"א ד"ה מְרַפִּיבִין מ"ש בְּזָה וּמַה שֶׁהַקְּשׁוּ עַל רִש"י שֵׁם
צ"ע דְּהַמְעֵינן בְּלִשׁוֹן רִש"י בְּפִסְחִים דָּף נ"ג לְק"מ וְע"ש מ"ש בְּשֵׁם הַעֲרוּף וְהַר"ע
מְבַרְטֵנוּרָה כְּתַב כְּפִירֵשׁ"י וְעֵינן בְּתִי"ט שֵׁם וְקִצְרִיתִי הָא לְמַדְנֵנוּ שֶׁכָּל שֶׁהָאֵילָנוֹת גּוֹפִיָּהּ
מִין אֶחָד הֵם אַעפ"י שְׁזָה עוֹשֶׂה פִירוֹת וְזֶה אֵינוֹ עוֹשֶׂה פִירוֹת מוֹתֵר וּמ"ש בִירוּשְׁלָמִי מְנִין
כּו' מִין בְּשֵׂא"מ קָאִי גַם אַרִישָׁא אַעֵץ סָרְק בְּמְאָכְל דְּוֹקָא מִין בְּשֵׂא"מ אֲבָל סָרְק בְּמְאָכְל

מין במינו שרי: ואחרי הודיע כל זאת דברי הירושלמי דמתחלה קאמר באילן מאכל
במאכל מין בשא"מ דאז שפיר קרוי הרפכה פיון דאילני מאכל הם קשה הא פירות עבירה
הם וממילא נמי דא"א לומר באילן מאכל בסרק שא"מ דג"כ פירות עבירה הם אף
שעדיין יש פתחון פה לומר דמיינרי באילן מאכל שהוא מין במינו שהאילן סרק הוא ג"כ
מאותו המין אלא שאינו עושה פירות וכגון דקל נקבה וכיוצא דהשתא לאו פירות עבירה
הם ע"ז הקשה פנוטע בתחלה הוא (בגנוסקא שלנו כתוב נוטע פבתחלה ואף לשון זה יוכל
להתפרש כמ"ש) ר"ל דאין ע"ז שם הרפכה דאיצטריף מתני' לאשמעינן אהד הנוטע
ואהד המרכיב דהרפכה פזו בכלל נטיעה בתחלה הוא שהרי זה פנוטע בארץ והיינו
אליבא דר"ל (ור"י בלא"ה פתר לה כראב"י ע"ש) ולא מסתבר ליה דר"ח יפלוג בהא
אדר"ל ומשני דמיינרי שהרכיב תאנא שחורה ע"ג לבנה דשפיר הו"ל הרפכה והוא
הרפכת היתר פיון דשניהם מין אהד הם ומכל מקום לא בטלה אף ע"ג דירושלמי גופיא
סבירא ליה בערלה ילדה שספכה בזקנה בטלה מכל מקום בזה פיון שעכ"פ הם חלוקים
בענינם שזו שחורה וזו לבנה אינם בטלות זה בזה והפירוש הזה לענ"ד ברור ונכון
כפתור נפרח בס"ד ואפריון נמטי לה שעל ידה נתעוררתי בזה וזכיתי לעמוד על המכונן
בירושלמי וטובה טיפה א' של אמת וקלורין לעינים מכל קילורין חריפין שבעולם
וממוצא הדברים אהה למד דהירושלמי סובר דאפילו אם הפרי עצמו הוא מין אהד אלא
שחלוק במראית הפרי וכיוצא לא אמרינו בזה דין ילדה שספכה בזקנה בטלה שהרי
חזותו מוכיח עליו ומכ"ש באינו מינו ממש וזה מבואר מתחלת דברי הירושלמי דלא דחי
הך דמאכל במאכל במין בשא"מ אלא משום דפירות עבירה הם והו"ל לדחויי מטעם
ביטול (וטפי הו"ל לאקשוני במאכל בסרק בשא"מ פירות עבירה הם דהא ר"ח דמוקי
ברייטא מחמת פירות עבירה ע"כ בהכי מיינרי) אלא ודאי דס"ל דכל שאינם מין אהד
לגמרי לא שייך ביטול וש"ס דידן נראה דסבירא ליה דגם בשחורה בלבנה פיון דמין
אהד שייך ביטול ולכך לא מצוי לשנויי בכה"ג אבל באם הם שני מינים לגמרי נראה דלא
פליג הש"ס דידן על הירושלמי דבכה"ג לא שייך ביטול והיינו דלא פריף הרפכת איסור
ה"ד משום דמשפחת לה שפיר בשני מינים דליכא ביטול והיינו כמ"ש בתשובתי ודברי
הירושלמי מסייעין ליה דאפילו בשחורה ולבנה סבירא ליה דלא הוי ביטול ומ"ש שם
לתרץ אליבא דמהר"מ אלשיך דלא פריף אהרפכת איסור משום דמצוי לאשכוחי באילן
סרק מיקריף מדברי הירושלמי אלו דסבירא ליה דכה"ג לא מיקרי הרפכה אלא פנוטע
בתחלה אף בפשיטות י"ל דבהרפכת איסור הנה פשיטא ליה לאוקומי באילן בירק אף
בהיתר לא הנה ניחא ליה לאוקמי פמאן דמתיר פיון דחכמים אוסרים וקי"ל פנותייהו
ולפי מש"ל דמהך דמוקי באילן בירק מוכח דס"ל דאף כה"ג לא מיקרי נוטע בתחלה
ודלא פהירושלמי ממילא שוב י"ל כמ"ש דבהרפכת איסור הו"מ לאוקמי בסרק וקצרתיה:
והנה במ"ש על דברי מהר"ש"א דאליבא דריה"ג מיינרי שהאריס הרפיב דאפתי קשה הא
מקיים פלאים העירותי מזה בתשובה וגם בטורי אבן פתב מזה ולהך סברא קשה גם
לרבנן דריה"ג דבפשיטא דא"ח שהרי לא יתקיים ביזו ודוחק לומר דזהו דאשמעינן קרא
למעוטי דא"ח ומהאי טעמא ואמנם באמת לריה"ג יש לומר דשפיר כתב מהר"ש"א
שהאריס הוא פבר החזיק לצאת למלחמה וקמ"ל דא"ח אף ע"ג דביני ביני יתקיימו
הפלאים דכיון דדינא הוא דא"ח אין ע"ז שם מקיים פלאים כלל וגם איכא דס"ל דמקיים

אינו אסור רק בכלאי הפרם אבל בהרפכת האילן מותר לקיים עיין בריטב"א פ"ק דקידושין ומהרא"ש אין נראה כן ובברכי יוסף האריף בזה ואין פנאי לעמוד על הדברים וע"ש דמסיק דאסור מדרבנן: ומה שפכתתי דאיפא לאוקמי בילדה פחותה מטפח דאסורה כל שנותיו מדרבנן וא"ח עליו רק על ההרפכה דהא מתניתין לאו מקרא נקט לה הנה גוף הדין צ"ע אם א"ח בכה"ג שאין איסור רק מפני מראית העין וגם י"ל דבכה"ג כל שהרפכה והוגבהה על ידי ההרפכה שוב החזרה על עיקר הנטיעה ולא מדיו מרביב צריכין למיתי עלה ובאמת נדאי דמציון לאשכוחי כמה גנוני פיון שהיתה הילדה ראשונה אסורה בהנאה מחמת ע"ז או פלאים וההרפכה מותרת משום זה וזה גורם וכו"ל דק"ל פנותיה ומכ"ש לשיטת רש"י דילדה שסיבכה מטעם זוז"ג הוא וכיון דהכא פריף מילדה שסיבכה אלמא דמקשה למ"ד זוז"ג מותר וא"כ שוב משפחת לה פדכתבנא ויש ליישב זה: דברי אחיף הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד שאלה נח בין פסא לעשור תקע"ו לפ"ק.

שוכן שחקים יסתמיהו לחיים טובים בספרן של צדיקים: אהו' ידיד נפשי ולבי ה"ה מורי ורבי וחונני הגאון המפורסם מופת הדור מוהר"ר אפרים זלמן מרגליות נ"י פאור הבהיר: את זה ראיתי ונתן בלבי לתרץ דברי הרמב"ם מה שהקשה הכ"מ וא"א הגאון בעל מחנה לוי מתרץ דבריו בשלשה אופנים יע"ש בדברים הנחמדים ואנכי נלענ"ד לתרץ מדברי הרמב"ם בדבר פשוט ובקשתי ממע"כ ל"ת להשיב לי על דברי בכדי שאדע היעמדו דברי אם לא ואתי תלין משוגתי: הנה הרמב"ם בפרק ח' מהל' לולב פתב ונ"ל הנה ענביו מרובות מעליו פסול ואם מיעטן פשר ואין ממעטין ביו"ט לפי שהוא פמתקן עבר וליקטן או שליקטן אחד אחד לאכילה הרי זה פשר והקשה עליו הכ"מ שני קושיות א' למה הוצרך הרמב"ם לכתוב שליקטן אחד אחד לאכילה הלא בגמרא אמר סתם פגון שליקטן לאכילה.

ב' למה לא פתב דהיינו בדאית ליה הושענא אחריתא דוקא כמסקנת הגמ' ומה שנלענ"ד לתרץ דבריו דהנה לכאורה אין פאן התחלת קושיא פלל מה שלא הביא הרמב"ם באית ליה הושענא אחריתי דהא אוקימת' דגמרא דאית ליה הושענא אחריתא דוקא לר"א בר' שמעון הוא דאמר דממעט לכתחלה וע"ז הקשה הגמ' והא מתקן מנא וע"ז תירץ הגמ' באית ליה הושענא אחריתי אבל לרבנן דאמרי אין ממעטין ביו"ט לכתחלה לא מהני באית ליה הושענא אחריתי כמ"ש הפ"י על מה שהקשה הגמ' לר"א בר"ש והא קא מתקן מנא והקשה בספר הנ"ל דהא האי תיקון לא הוי אלא שבות וא"כ הא אשפחן בכמה דוכתא שלא העמידו דבריהם אפילו במקום עשה ותירץ דהו' פלוגתא דרבנן ור"א בר"ש מייירי באית ליה הושענא אחריתי דאל"כ אפילו רבנן הוי מנדו דשרי יע"ש וא"כ לרבנן דאמרי אין ממעטין בי"ט ע"כ באית ליה הושענא אחריתי מייירי והרמב"ם דפסק ואין ממעטין בי"ט שפיר כתב או שליקטן ולא הוצרך להביא הו' אוקימתא דאית ליה הושענא אחריתי דממילא ש"מ דאל"כ אפילו לכתחלה ממעטין וכמ"ש הפ"י: אף לכאורה ז"א דא"כ מאי פריף דהא אבני נרבא דאמרי מודה ר"ש בפ"ר ומאי קשיא ליה דהא ע"כ באית ליה אחריתי מייירי דאל"כ מ"ט דרבנן נלענ"ד לתרץ חדא מגו חברתא דהקושיא למה לא הביא הרמב"ם אוקימתא דגמרא באית ליה הושענא אחריתי.

והקושיא שני' למה שינה הרמב"ם לשון הגמ' דהגמ' אמר שלקטן לאכילה והרמב"ם הביא שלקטן אחד אחד לאכילה דמאי דאמרינו בגמ' פגון שלקטן לאכילה כמו שפירש"י ו"ל שלקטן לענבים הללו מן ההדס ע"מ לאוכלן ואינו מתפונן להכשירו ר"ל שאין אוכל הענבים הללו רק בשעת לקיטתו מתפונן לאוכלן אבל באמת אינו אוכל הענבים הללו רק שדעתו שאינו מתפונן להכשיר הושענא הזה.

וע"ז הקשה הגמ' דהא הוי פסיק רישא ולא ימות ופירש"י ו"ל כמו באומר אהתוך ראש בהמה זו בשבת ואיני רוצה שתמות דכיון דא"א שלא תמות פמתפונן חשיב ליה וה"נ דכונתיה דאף ע"ג שדעתו בשעת לקיטתו שאינו מתפונן להכשירו רק שפוננתו בלקט זה לאוכל הענבים הללו מפל מקום פסיק רישא הוא דהא לא מוכחא מלתא אם פוננתו לאכילה או לתקן וע"ז תירץ הגמ' באית ליה הושענא אחריתי אבל הרמב"ם שינה וכתב פגון שלקטן אחד אחד לאכילה ר"ל שלקטן אחד אחד ואכל מיד בשעת לקיטתו ואם פון דבשעת לקיטתו פרי קאכיל מה בכך שאחר אכילתו הענבים הללו מן ההדס נעשה הושענא ממילא פון דבשעת לקיטתו פרי קאכיל ולא היה פוננתו להכשיר ההדס בשעת אכילת ענבים הללו ודאי לא חשיב פסיק רישא שאכילתו מוכחת על פוננתו שפוננתו לאכילה ואע"ג דמתכשר ממילא דבר שאין מתפונן הוא ודוקא בפסיק רישא שאין המעשה מוכיח על פוננתו משא"כ בזה שאוכל מיד בשעת לקיטתו דאומדנא מוכח שמתפונן לאכול הפרי וא"כ ממילא מןושב שני קושיות דהגמ' קאמר פגון שלקטן לאכילה ר"ל שאין אוכל ענבים הללו מן ההדס מיד ע"ז הקשה בגמ' דהא הוי פסיק רישא דלא מהני מה שבשעת לקיטתו קא מכונן לאכילת ענבים הללו פון דהוי פסיק רישא פנ"ל וע"ז תירץ הגמ' באית ליה הושענא אחריתי ובזה פליגי רבנן ור"א בר"ש דלרבנן לא מהני הושענא אחריתי ולר"א ב"ר שמעון מהני הושענא אחריתי וא"כ דברי הרמב"ם נכונים מאד מ"ש אח"כ או שלקטן אחד אחד לאכילה היינו כמש"ל דר"ל דאכל הפרי מיד בשעת לקיטתו ובזה ודאי מהני כמש"ל וממילא מןושב דלא הביא הך אוקימתא באית ליה הושענא אחריתי דהגמ' דצריך לאוקימתא דהושענא אחריתי משום דאתרויז קמא קשיא דהוי פסיק רישא ולא מצי לתרץ דמייירי שאוכל בשעת לקיטתו דא"כ גם רבנן הוי מודה דשרי בדבר שאין מתפונן בזה שהאכילה מוכחת שעיקר פוננתו רק בשביל האכילה ולא להכשיר אבל מ"ש הרמב"ם שלקטן אחד אחד דאכל מיד הפרי זה עצמו ודאי מועיל ולא צריך לאוקימתא באית ליה הושענא אחריתי ואין צריך להגיה ברמב"ם אחר אכילה כמ"ש במגיד משנה ר"ל מי שא"צ להדס יע"ש אלא כמש"ל וא"ש דברי הרמב"ם פהוגן ונכון מאד לענ"ד: ועוד זאת נפשי בשאלתי לעיין מר במה שנלענ"ד ליישב דברי הרמב"ם פ"ח מהל' לולב בקושית הלח"מ הנה הלח"מ הקשה על הרמב"ם שם שפסק דפסול הדר אינו אלא ביום א' מאי קאמר הש"ס בשלמא מתני' לר"ח ל"ק פאן בי"ט ראשון כו' אלא לרב קשי' ולהרמב"ם לרב נמי ל"ק פון דר"ח מייירי בי"ט שני.

ולענ"ד יש לתרץ דברי הרמב"ם בטוב טעם ודעת וי"ל דאדרבה מפאן יצא להרמב"ם דינו דפסול הדר אינו אלא ביום ראשון די"ל דהרמב"ם סובר דהכי אזל סוגיית הש"ס אתרוג שניקבוהו עכברים אמר רב אין זה הדר ופריך לר"ח ממתני' דהא עכ"פ חסר הוא וא"כ נהי דתימא דלא בעינן הדר דאתרוג שנקבתה מקצת ודאי שאינו הדר מפל מקום

מטעם חסר יקיה פסול וע"ז משני הגמ' פאן בי"ט ראשון פאן בי"ט שני דר' חנינא איירי בי"ט שני דחסר פשר וא"כ ממילא מוכח מדבריו דלא בעינו הדר בי"ט שני פנ"ל והדר מקשה הגמ' לרב קשיא הא דר' חנינא דהא מדברי ר"ח משמע דמיום שני ואילך לא בעינו הדר פנ"ל ורב שאמר סתם אתרוג שנקבחהו אין זה הדר וע"כ דלא מיירי ביום ראשון דביום ראשון בלא"ה פסול משום חסר משמע דבעינו כל שבועה הדר וע"ז תירץ הגמ' אמר לה רב עכברים שאני דמאיסי וי"ל שר"ל עפ"י מה שפסק הרמ"א ביו"ד סימן ק"ד סעיף ב' במקום שהשומן מאיס לאכול דהיינו שנפל בתוכו עכבר אסור להדליקו ג"כ בבית הפנסת משום הקריבו נא לפחתה והוא מדברי פמה גאונים וא"כ אף ע"ג דהתם לא שייך הדר במה שמדליק שומן זה בבית הפנסת אעפ"כ אסור להדליקו בבית הפנסת משום דאע"ג דלא בעינו הדר אסור מטעם אחר משום הקריבהו כו' וא"כ י"ל ה"ה באתרוג שנקבחה עכברים וכ"ש הוא מדעתם דהא התם בשומן שמאוס לא שייך ברכה ובאתרוג איכא ברכה בנדאי סבר' היא לומר דאף ע"ג דלא בעינו הדר אסור וא"כ לא פליגי רב ור' חנינא דבאמת רב ס"ל דין דר"ח דמטביל ונפיק בה דהא מטעם הדר אתי עלה ורב נמי מודה דלא בעינו הדר כל שבועה ובאתרוג שנקבחה עכברים אינו מטעם הדר רק משום הקריבהו כו' ומדייק רב בלישני אין זה הדר וה"ל למימר אינו הדר אלא ר"ל שמה שאינו הדר פנה שהוא מאוס פסול כל שבועה ובנה גם ר"ח מודה ודוקא בנחתה ממנו אף ע"פ שאינו הדר מ"מ אינו מאוס וכל שבועה לא בעינו הדר רק ביום ראשון לבד וא"כ שפיר פסק הרמב"ם דלא בעינו הדר כל שבועה ודו"ק: ומ"ש אא"ז הגאון המפורסם נ"י בספרו הנחמד במחנה לוי לתרץ דברי הרמב"ם הנ"ל עפ"י מ"ש לתרץ קושית התוספות דהא אכל ר"ח שהרי הנה מוקצה ומתיר שיהיה פסול מחמת גדלות מפשיעור וכדר"י ולכך אכל ממנו להכשירו שיתמעט שיעורו ע"י אכילה ולא מחשב מתקן פאוקמתת הש"ס שליקטן לאכילה יע"ש.

והוא לכאורה דבר תימא דהא הש"ס דחי הך דלקטן ומסיג פגון דאית ליה הושענא אחריתי רק לפי מה שכתבתי לתרץ דברי הרמב"ם שכתב פגון שלקטן אחד אחד לאכילה דהיינו שאכל מיד הפרי ובכה"ג לא צריך לאוקימתא דאית ליה הושענא אחריתי וכמ"ש וא"כ גם ה"כא בדר"ח דקאמר מטביל בה דהיינו שאכל מיד אף שאין לו אתרוג זה אפ"ה מותר וכמ"ש ל ודו"ק: עוד זאת אדרוש מאדומ"ח הגאון המפורסם נ"י בסופה דף מ"ו דקאמר רב פפא לאפ"י לר"י מ"ש סופה מאתרוג א"ל סופה דחנינא לבה"ש דאי איתרמי ליה סעודתא בעי מיתב בגונה ומיגו דאיתקצאי לבה"ש וכו' וקשיא לי דמ"מ מ"ש סופה מאתרוג דהא ודאי בבה"ש של שביעי על סופה נמי לא מברכינן משום דבה"ש ספיקו הוא ושמא לילה הוא והוי ברכה לבטלה דלא שייך לומר וצונו רק דמיתב יתבינן ברוכי לא מברכינן וכן משמע לישנא הש"ס דקאמר דאי איתרמי סעודתא בעי מיתב בגונה אבל ברוכי נדאי דלא מברכינן דשמא בה"ש לילה הוא וא"כ מ"ש סופה מלולב דהא בלולב נמי אי איתרמי דשכח על אתרוג מלברך עליו כל היום של השביעי ונזכר בבה"ש של יום השביעי דלא בירך ג"כ צריך ליטול בלא ברכה וכמ"ש המ"א ריש סימן תרנ"ב נאטו משום דנוטל בלא ברכה לא אתקצי.

ונראה דא"ש ע"פ מה שפסק הרמ"א בא"ח סימן תרנ"ח סעיף ב' דאסור לטלטל הלולב ביום השבת משום דהוי כאבן וא"כ ה"ה בי"ט אסור לטלטל מה"ט דמ"ש שבת מי"ט

וא"כ היינו שמתרץ הגמ' סנפה דחזיה לבה"ש דמיתב בגוה עכ"פ בעי אתרוג דלא חזיא לבה"ש ר"ל דאף אם שכח מלקברו פל היום ונזכר בבה"ש אין לו ליטול פלל אפילו בלא ברכה מטעם דבה"ש ספיקו הוא ודילמא לילה הוא וא"כ הוי י"ט ואסור לטלטלו משום מוקצה ע"כ לא חזיא לבה"ש פלל וכיון דלא חזיא לבה"ש פלל לא אתקצי לבה"ש ולא אתקצאי לכולי יומא דשמיני ובדברי המג"א י"ל דמייירי בשאר ימי חוה"מ אבל לא בשביעי שבה"ש ש'לו הוא ספק י"ט ואסור ליטול אף בלא ברכה ודו"ק: ועוד עיינתי בסוג' זו מה שהקשה א"א הגאון המפורסם נ"י בספרו מחנה לוי לפי דברי הר"ן דסובר טעם דאתרוג לא חזי לבה"ש משום דכל בה"ש ספיקו דרבנן לקולא.

והקשה מהא דקאמר רב אשי בהפריש ז' אתרוגים לשבעה ימים דכל אחת ואחת יוצא בה ואכלה למחר ואמאי מותר לאכול אתרוג של יום הראשון הלא אותו אתרוג שהפריש ליום הראשון צריך ליטול בבה"ש של יום השני דהוי סד"א ומגו דאתקצאי לבה"ש אתקצאי ליום השני ונשאר בצ"ע.

ונלענ"ד ליישב קושיא זו ע"פ מ"ש בתוספות בד"ה אתרוג בשביעי דהיה ר"ח מתנה שיהיו פלו ליום הראשון ומקצתה לשאר הימים ותנאי מהני ביה פיון דבאתרוג מבדיל לילות מימים מידי דהוי הפריש ז' אתרוגים לשבעת הימים ר"ל דהתם בלא התנה הוי כמו הקא שהתנה דמה שהפריש לשבעת הימים ה"ל כמו שהתנה בפירוש שאין מקצה האתרוגים רק לאותו יום שצריך בו ולא למחר דהא אית ליה אתרוג אחרני רק בדר"ח די"ל דלא היה לו אלא אתרוג אחד וי"ל דלמא היה בדעתו להיות פלו שלם ולא חסר אף דחסר הוא פשר מצד הדין ביום טוב שני מפל מקום דילמא היה בדעתו להיות לו להידור מצוה ע"כ צריך להתנות ולפי"ז מיושב קו' א"א הגאון נ"י שגראה אם התנה שאין מקצה אותו רק ליום זה ובה"ש ש'לו ולא יותר לא אמרינן מגו דאתקצאי כו' דדוקא בסתם אמרינן הכי ולא בהתנה בפירוש שאינו מקצה אותו רק לבה"ש ולא יותר וא"כ בהפריש ז' אתרוגים ה"ל פאילו התנה בפירוש שאין מקצה אותו רק ליום שצריך וא"כ ממילא אף שצריך ליטול בבה"ש מ"מ מאחר דהוי כמו שהתנה בפירוש דלאחר בה"ש א"צ לאותו אתרוג של אתמול דהא למחר אית ליה אתרוג אחרני והתנה שלמחר ישמש באתרוג זה ולא בשל אתמול ועיין במ"א סימן תרס"ט ס"ק ג' שכתב אהא דהפריש ז' אתרוגים כו' ולא אמרינן מגו דאתקצאי כו' ולפי מש"ל א"צ הו סברא אלא למ"ד אוכלו לאלתר ור"ל דלמ"ד אוכלו למחר בלא"ה א"ש דה"ל מוקצה מחמת יום שעבר ולפמ"ש אף למ"ד אוכלו למחר צריך להו סברא דאל"כ היה לנו לאסור ביום ראשון בה"ש שהוא דאורייתא וכקושית א"א הגאון נ"י דזה לא הוי מוקצה מחמת יום שעבר רק מחמת בה"ש עצמו שצריך ליטול מספק אף להו סברא דהנה פהתנה בפירוש א"ש דהנה פהתנה בפירוש שאין מקצה אותו רק לבה"ש לבד ולא יותר: אף לכאורה צ"ע בהא דקאמר דסנפה בשמיני אסור משום דאתקצאי לבה"ש ומיגו דאתקצאי לבה"ש אתקצאי כו' אף דא"צ אלא לבה"ש ולא לאחר בה"ש אמרינן נמי בי' מיגו דאתקצאי לבה"ש כו' י"ל דלא דמי להא דהקא בהפריש ז' אתרוגים בשעה שהפריש ז' ה"ל כמו שהתנה שאין מקצה לכל אתרוג ואתרוג רק ליומא שצריך ולא ליומא אחרני דהא איתא ליה באמת אתרוג לכל יומא וא"כ אף אם צריך ליטול לבה"ש מ"מ ה"ל כמו שאמר בפירוש דאם צריך ליטול בבה"ש שאין מקצה אותו רק לבה"ש אבל התם בשמיני

בסופה דכיון דלא התנה בפירוש דאף דאם איתרמי ליה סעודתא בבה"ש דאין מקצה אותו רק לבה"ש ממילא אמרינן ביה מגו דאתקצאי לבה"ש וכו' ודו"ק.

ובקשתי מאדומו"ח הגאון המפורס' נ"י לעיין בכל מה שכתבתי פי לע"ד הם דברים נכונים מאד ואל ישיבני ריקם מלפניו וישיבוני מלא דבר דברי חתנו ידידו הק' יעקב יהושע הלוי איש הורוויץ: שאלה נט תשובה לכבוד חתני הרב כו' מהור"ר יעקב יהושע הלוי שיתנה בצאת חג האסיף למעשה ידיה אכסוף להשיבה דבר אשר עם לבבה לנישב דברי הרמב"ם שלא הביא האוקימתא דבש"ס פגון דאית ליה הושענא אחריתי עפ"י דברי הפ"י שכתב דבלית ליה אחריתי אף לרבנן שרי לכתחלה וחרת וקשית דמאי פריה דהוי פ"ר פיון דע"כ באית ליה הושענא אחריתי מיירי עינתי בפ"י וראיתי שהרגיש בזה וכתב ובהכי א"ש הא דמסקינן הב"ע באית ליה הושענא אחריתי פיון דע"כ בהכי מיירי ע"ש וכוונתו דהמקשה באמת לא אסיק אדעתיה דע"כ בכה"ג מיירי והתירצו באמת משיב לו דלק"מ פיון דע"כ בהושענא אחריתי מיירי והוא דחוק קצת ויותר נראה לומר לפי דבריו דהמקשה הנה סובר דאף דאית ליה אחריתי מכל מקום בההו הושענא פ"ר הוא והתירצו משני ליה פיון דע"כ באית ליה אחריתי מיירי לא הוי פ"ר וכמ"ש הערוך שהביאו התוספות והרא"ש דכה"ג דהוי פ"ר דלא ניחא ליה שרי לר"ש ועכ"פ יפה אמרת לפ"ד הפ"י שלא הנה הרמב"ם צריך להביא הך אוקימתא פלל דהא אדרבה אי ליכא אחריתי הוי שרי לגמרי אף בלא ליקטן לאכילה ואם פן כל עיקר הדין באית ליה מיירי ונשפיר סתם הדברים דבליקטן לאכילה בכל גוונן שרי בין אית ליה ובין לית ליה ואמנם הפ"י גופיה תבריה לגזיזה בפסחים דף כ"ה וכתב שם דאפילו בדרבנן אוסר ר"ש בפ"ר אע"ג דלא אפשר כדמוכח בסופה דאין ממעטין משום תיקון מנא וזה אינו אלא דרבנן ואפ"ה פשיטא ליה לתלמודא דאסור היכא דל"ל הושענא אחריתי דהוי פ"ר אע"ג דלא אפשר כו' ע"ש ובתוספות שם ד"ה לא אפשר כו' ועיין בא"ח סימן ש"ז וקצרותי: ואמנם מ"ש לנישב דברי הרמב"ם דמ"ש שליקטן אחד אחד לאכילה פירושו שלקט ואכל מיד והיינו דאנהי ליה למשרי אף דלית ליה אחריתי והוי פ"ר משא"כ הש"ס דמיירי שמכוון לצורך אכילה אבל אינו אוכל מיד בעת הלקיטה והארכת בזה לענ"ד דבריה טובים ונכוחים דכיון שאכילתו מוכחת שעושה לדעת פן לא איכפת לן בפ"ר ואף שאין ראיה לדבר מ"מ מילי דסברא אינון דהא הא דדבר שאין מתכוון מותר היינו משום דמלאכת מחשבת אסרה תורה וכדמשמע מדברי רש"י בשפת דף ע"ה וכ"כ הרא"ש בפ"ק שמונה שרצים דהערוך דקאמר פ"ר דלא ניחא ליה היינו דוקא לענין שבת דבעינן מלאכת מחשבת אבל בשאר איסורין לא בעינן דניחא ליה כו' ועיין במג"א סי' ש"ף ונאף ע"ג דהך דר"ש דשא"מ מותר אפי' בשאר איסורין איתמר עיין בפ"י בשפת דף ק"ג דגליף ליה מכ"ש דאיסור שבת או דאיכא קרא אחרניא ע"ש ועכ"פ בשבת דמותר דשא"מ היינו פיון שלא הנה מחשבתו על המלאכה שהוא מיהו היכא דהוי פ"ר כמלאכת מחשבת דיינינו ליה דלאו בתר מחשבתו ממש אזלינן דמחשבה דברים שבלב הוא ורבות מחשבות בלב איש רק על המעשה אנו דנין וכיון שעפ"י המעשה אשר הוא עושה בהכרח המלאכה עשויה גם פן וכיון שאין הוכחה מענין המעשה שלא פיון למלאכה לא אזלינן בתר המחשבה לבד ועיין במנחות ר"פ ר' ישמעאל דפליגי רבה ורבא בחישוב להעלות דגים והעלה דגים ותינוק וקי"ל כרבה דפטור משום דבתר מעשיו אזלינן ולפי זה היכא

שְׁמַעְשִׂיו מוֹכִיחִין עַל פְּנוּנְתוֹ שֶׁלֹּא כִּינּוּן לְמִלְאכָה כָּלֵל כְּגוֹן כַּה"ג שְׁכַתְבֶּתָּ דְהָא קָמוּ דְחֻזִּינוּ
דְּפָרִי קְאָכִיל לֹא אִיכְפַת לָן בְּמָה שְׁהִמְלָאכָה נַעֲשֶׂה מְאִלְיָה כָּלֵל שְׁהָרִי הוּא בְּאַמַּת אִינוּ
מְכוּוֹן לְמִלְאכָה וְאָף ע"ג דְּהָרִי פ"ר מ"מ הָרִי מוֹכִיחוּ קִיָּים שְׁמַעְשֶׂה הַלְקִיטָה לְכוּנַת אָכִילָה
הוּא שְׁהָרִי אוֹכֵל מִיָּד וְלֹא עֲלִתָה עַל דַּעְתּוֹ לְשֵׁם דְּבָר אַחַר לְהַכְשִׁיר הַהֲדָס כָּלֵל בְּכַה"ג לֹא
אִיכְפַת לָן בַּפ"ר וְנִרְאָה בְּרוּר שְׁזָה דַּעַת הָעָרוּף דַּס"ל דַּפ"ר דְּלֹא נִיחָא לִיה פְּגוּן בְּהָא
דְּקַעֲבִיד בְּאַרְעָא דְחִבְרִיָּה אוּ דְאִית לִיה הוֹשַׁעְנָא אַחֲרַת שְׁרִי מְשׁוּם דַּפ"ר לֹא אָסוּר אֱלָא
דוֹקָא בְּנִיחָא לִיה שַׁע"ז בַּעַת עֲשִׂיָּת מְלָאכָה אָנוּ מִטִּין פְּנוּנְתוֹ דְדַעְתִּיהָ עֲלִיהָ וְאָף אִם
בְּאַמַּת אִין דַּעְתּוֹ לְזָה אִין דְּנִין עַל דְּבָרִים שְׁבֵלֵב מְשִׂא"כ הִיכָא שְׁנַרְאִין הַדְּבָרִים דְּלֹא נִיחָא
לִיה בְּמִלְאכָה שְׁאִין לוֹ בְּהָ שׁוּם צוּרְף שׁוּב שְׁפִיר אֲזִלִּין בְּתַר מַחְשַׁבְתּוֹ בְּזָה שֶׁלֹּא חָשַׁב
לְמִלְאכָה וּמְלָאכַת מַחְשַׁבַת אָסְרָה תוֹרָה וְא"כ ק"ו הַדְּבָרִים הִיכָא שְׁבַעַת שְׁנַעֲשִׂיָּת
הַמְלָאכָה מוֹכַח מִתּוֹכָה שֶׁלֹּא כִּינּוּן אֲלִיָּה רַק לְעִנְיָן אַחֲרָה הָא קי"ל בְּעֲלָמָא דְבְּאַנְמִדְנָא דְמוֹכַח
אָף דְּבָרִים שְׁבֵלֵב הָרִי דְּבָרִים וְהָרִי בְּלַבּוֹ לֹא חָשַׁב לְתַמְנָן מְנָא רַק לְאַכּוֹל וְכֵן נִיכָר מַעֲשִׂיָּתוֹ
ג"כ בְּזָה עֲדִירָא מְאִית לִיה הוֹשַׁעְנָא אַחֲרִיתִי שְׁעִדְיִין יֵשׁ פִּתְחוֹן פֶּה לְזוּמַר מְכוּוֹן לְתַמְנָן
הַהוֹשַׁעְנָא שְׁמָא תַּפְסֵל זֹו וְיִצְטָרְף לָהּ וְכַמ"ש הַתּוֹס' בְּכַתְּנֻבוֹת דָּף וְא"ו וְאִפ"ה אֲמַרִּינוּ
דְּלֹא חָשִׁיב פ"ר וּמַכ"ש בְּזָה דְחֻזִּינוּ שְׁלֹקֵט וְאוֹכֵל מִיָּד וְדָאִי מַחְשַׁבְתּוֹ לְאַכִּילָה וְלֹא לְתַמְנָן
וְנִלְעַנ"ד לְהִבִּיא רְאִיָּה לְזָה מְדַאֲמַרִּינוּ בְּשַׁבַּת דָּף ע"ד הָיָה לְפָנִיו מִיָּנִי אֲוֹכְלִין בּוֹרֵר וְאוֹכֵל
כו' וְאָמַר עוֹלָא ה"ק בּוֹרֵר וְאוֹכֵל לְבוֹ בִּיּוֹם כו' מְתַקִּיף לָהּ ר"ח וְכִי מוֹתֵר לְאַפּוֹת וּלְבִשְׁל
לְבוֹ בִּיּוֹם כו' אֱלָא אָמַר אֲבִי בּוֹרֵר וְאוֹכֵל לְאַלְתֵּר בּוֹרֵר וּמְנִיחַ לְאַלְתֵּר כו' (ר"ל לְאַכּוֹל
מִיָּד בְּאוֹתָהּ סְעוּדָה ע"ש) וְלְכַאוֹרָה תִּימָא דְאַכְתִּי תִּיקְשִׁי וְכִי מוֹתֵר לְאַפּוֹת וּלְבִשְׁל לְאַכּוֹל
לְאַלְתֵּר וְעִיָּין שֵׁם בַּפ"י בְּזָה אָף לְעַנ"ד נִרְאָה דַּאֲע"ג דְּבוֹרֵר לְאַכּוֹל אִין אִיסוּר מְשׁוּם
בוֹרֵר שְׁאִין פְּנוּנְתוֹ לְבָרֵר רַק בְּכַדִּי לְאַכּוֹל הוּא לּוֹקֵחַ אוֹכְלִין אִילוּ מִתּוֹף הַפְּסוּלוֹת אָף
דַּמ"מ פְּסִיק רִישִׁיָּה הוּא שְׁהָרִי מְמִילָא יֵשׁ כָּאֵן בְּרִירָה וְלָכֵן עַל מַה שְׁמַכְרֵשׁ עוֹלָא שְׁבוֹרֵר
לְבוֹ בִּיּוֹם שְׁפִיר קִשְׂיָא לִיה לר"ח וְכִי מוֹתֵר לְאַפּוֹת וּלְבִשְׁל לְבוֹ בִּיּוֹם וְר"ל שְׁהָרִי מְלָאכַת
הַבְּרִירָה נַעֲשֶׂה מְאִלְיָה וְכַאֲפִי וּבִישׁוּל דְּמִי וְאָף שְׁאִין פְּנוּנְתוֹ לְשֵׁם בְּרִירָה מ"מ מֵאֵן מְפִיס
שְׁכּוּנְתוֹ לְאַכּוֹל כִּינּוּן שְׁאִינוּ אוֹכֵל בְּאוֹתוֹ סְעוּדָה אָף שְׁדַעְתּוֹ בְּבְרִירָה זֹו לֹא לְשֵׁם בְּרִירָה
כ"א לְשֵׁם אָכִילָה אִין כָּאֵן מַעֲשֶׂה הַמוֹכִיחַ ע"ז מְשִׂא"כ אֲבִי שְׁפִיר מְשַׁנֵּי בְּבוֹרֵר לְאַכּוֹל
מִיָּד אוּ בְּאוֹתָהּ סְעוּדָה עַכ"פ דְּאִין כָּאֵן אִיסוּר בְּרִירָה כִּינּוּן שְׁמַכּוּוֹן לְאַכּוֹל וְגַם פ"ר אִין
כָּאֵן דְּמַעֲשֶׂה הַבְּרִירָה עֲצָמוּ מוֹכַחַת עֲלִיו שְׁאִינוּ עוֹשֶׂה לְבָרוּר רַק לְאַכּוֹל שְׁהָרִי כָּל עֲמָלוֹ
לְפִיּהוּ מִיָּד וְלָכֵן שְׁרִי וְכֵן גַּבִּי הָא דְחוֹלֵב אֲדָם עַז לְתוֹף הַקְּזֻרָה דְּאֲמַרִּינוּ קְזֻרְתּוֹ מוֹכַחַת
עֲלִיו דְּלְאוֹכְלִין קְבַעִי לְהוּ וְעִיָּין בְּחֻזְלִין דָּף י"ב גַּבִּי קִטְוֹן שְׁאִין לוֹ מַחְשַׁבָּה דְּאִם מַחְשַׁבְתּוֹ
נִיכְרַת מִתּוֹף מַעֲשִׂיו מְדַרְבְּנָן יֵשׁ לוֹ מַחְשַׁבָּה אָף בְּמַעֲשֶׂה גְרוּעַ שְׁאִינוּ מוֹכִיחַ כ"כ דְּאִיכְפָּא
לְמִימַר מְקוּם הוּא דְּלֹא אַתְרָמִי לִיה וְע"ש בְּתוֹסְפַת' ד"ה וְתִיבְעִי לָף מַעֲשֶׂה וְקַצְרִיתִי: וּמ"מ
אָף כִּי אָמַת נָכוֹן הַדְּבָר שֶׁיֵּשׁ מְקוּם לְחַלְקָה בְּזָה לְעִנְיָן פְּסִיק רִישִׁיָּה לְמ"ד דְּשִׂא"מ מוֹתֵר
אַבְל לְמ"ד דְּשִׂא"מ אָסוּר נִרְאָה לְכַאוֹרָה שְׁאִין לְחַלְקָה בְּכָף כִּינּוּן דְּלִידְיָה לֹא אֲזִלִּין בְּתַר
פְּנוּנְתוֹ אֲפִילוּ הִיכָא דְּלִיכָא פ"ר וְא"כ מַה שְׁכַתְבֶּתָּ דְּלִכְף לֹא מוֹקִי הַש"ס בְּלוֹקֵט וְאוֹכֵל
מִיָּד דַּא"כ אֲפִילוּ רַבָּנָן לֹא פְּלִיגִי דְּשְׁרִי ז"א דְּהָא מְשַׁמַּע בַּש"ס דְּרַבָּנָן לֹא סְבָרִי כַּר"ש רַק
רַאב"ש ס"ל כְּפִיּוֹהָ כו' אַבְל רַבָּנָן ס"ל דְּבָר שְׁאִין מְתַכּוּוֹן אָסוּר וְאַפְשֵׁר לְזוּמַר דְּנִדְאִי
הַשְׁתָּא דְּמוֹקִי בְּאִית לִיה הוֹשַׁעְנָא אַחֲרִיתִי שְׁפִיר אָסְרִי רַבָּנָן לְכַתְּחִלָּה מְשׁוּם שְׁבוֹת דְּמַתְקוּן

מָנָא פִּינּוֹן דְּאַפְשָׁר לִיה בְּאַחְרִיתֵי וּכְמ"ש הַפ"י מִשָּׂא"כ אִי הָוֵי מוּקִי בְּלִיכָא אַחְרִיתֵי רַק שְׁלוּקֵט לְאַכִּילָה שְׁפִיר י"ל דְּרַבְּנֵן הָוֵי מוּדוּ בְּהָא דְהֵוָה כְּמוֹ לָא אַפְשָׁר וְלֹא קַמְכוּנוֹן דְּמִבְּנוֹרָא בְּפִסְחִים דְּכ"ע מוּדוּ דְשָׁרֵי וְע"ש בְּתוֹסְפוֹת ד"ה לָא אַפְשָׁר דְּלֹאִידָךְ לִישְׁנָא הָאִי כ"ע הָוֵי ר"י וְר"ש ע"ש אַף בְּכַדִּי לְהַשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִמָּךְ אֲמִינָא לְתַרוּצֵי בְּרוּןחָא וּמִתְחַלָּה אַבְאָר בְּמָה שְׂבָא בְּדַבְרֵיהּ קִנְשִׁיּוֹת אַבִּיךָ הִגְאֹוֹן שְׁיִתְקִיָּה עַל מָה שְׂפִתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּהָוֵי מְלֹאכָה שְׂאֲצ"ל וְשָׂרֵי בְּמָקוֹם מְצִנָּה דְכִינּוֹן דְּאִית לִיה אַחְרִיתֵי מָה מְצִנָּה אִיכָּא וְהֶאֱרַכְתָּ בְּיָשׁוּב הַדְּבָרִים וְלִדְיָדִי חֲזִי לִי שְׂדַבְרֵי הַתּוֹסְפוֹת א"ש עפ"י מ"ש הַתּוֹסְפוֹת בְּכַתְּנֻבוֹת דָּף נָא"ו שְׂפִתְבוּ דְּאִית לִיה אַחְרִיתֵי וְהוֹאִיל וְכֹן שָׂרֵי לְר"ש דְּשָׂמָא לֹא יִצְטַרְךָ לָהּ וְנִמְצָא שְׂלֹא תִיקָן כְּלִי וְלֹא פ"ר הוּא אָבֵל לְר"י אֲסוּר דְּשָׂמָא יִצְטַרְךָ לָהּ וְאִיגְלַאי מְלִתָּא דְכְּלִי עֶבֶד עכ"ל וְדַבְרֵיהֶם צְרִיכִים בְּיֹאֵר דְּלָמָּה נֶאֱסוּר לֹו כְּשֶׁבָּא לְלִקֵּט לְצוּרָךְ אַכִּילָה וְאִדְרַבָּא כְּשִׁיִּצְטַרְךָ לָהּ בְּאַמְתַּת נִימָא שְׂאֲסוּר לִיקָח אוֹתָהּ כְּדִי שְׂלֹא יְהֵא שָׁם כְּלִי עֲלֵיהּ וְיַעֲבֹר מִשׁוּם מְתָקוֹן מָנָא וּמ"מ הַשְׂתָּא מִיְהָא שֶׂא"צ לָהּ לָמָּה לֹא נִתִיר לֹו לְמַעַט ע"י לִיקוּט לְאַכִּילָה וְנִרְאָה בְּכּוֹנְנָתָם דְּנֻדָּי כְּשֶׁמְמַעַט הָעֲנָבִים וְאִין לֹו אַחְרַת בַּע"כ יֵשׁ לֹו לִיטוּל אוֹתָהּ שְׁהָרֵי חֲיוֹב מוּטָל עֲלֵיו עֲכָשְׁיוֹ לְצִאת יְדֵי חוֹבַת מְצִנָּה וְאָף ע"ג דַּעִי"ז יְהִיָּה לְתָא דְאִיסוּר דְּרַבְּנֵן לְמַפְרַע מ"מ חֲיוּבָא דְהַשְׂתָּא עֲדִיף וְנְדָחֵי לִיה וְלְכֹן מוּטָב שְׂלֹא יַמְעַט כְּלָל וְכִינּוֹן שְׂאִין הִדַּס כְּשֶׁר בְּיָדוֹ אֲוֹנָס רַחֲמֵנָא פְּטָרִיהּ אַף אִי אִית לִיה אַחְרִיתֵי לְר"ש שְׁפִיר דְּמִי לְמַעַט פִּינּוֹן שְׂאִינוּ מְכוּנוֹן עֲכָשְׁיוֹ לְתִיקוֹן מָנָא וּפ"ר אִין פָּאן דְּהָא אִית לִיה אַחְרִיתֵי רַק דְּנִיחֻשׁ שְׂמָא יִצְטַרְךָ לָהּ וְיְהִיָּה מְוֹכְרָח לִיטְלָה מִשׁוּם חוֹבַת מְצִנָּה מָה בְּכַף הַשְׂתָּא מִיְהָא לָא פ"ר הוּא שְׂמָא לֹא יִצְטַרְךָ לָהּ מִשָּׂא"כ לְר"י שְׂאִין הָאִיסוּר מְצַד פ"ר רַק דְּבְכָל גְּוֹנְנֵי דְשֶׂא"מ אֲסוּר חֲיִישִׁינּוֹן שְׂמָא יִצְטַרְךָ לָהּ וְאִזּוּ יְהִיָּה מְוֹכְרָח לִיטְלָה לְמִיפְקַי יְדֵי חֲיוּבָא דְרַמִּי עֲלֵיהּ הַשְׂתָּא וְא"כ אִיגְלַאי מְלִתָּא דְכְּלִי עֶבֶד וְאִיכָּא אִיסוּרָא כּוֹנְלַעַנ"ד בְּכּוֹנְנַת דְּבָרֵי הַתּוֹסֵ' (אָף בַּאשֶׁר"י דְּשִׁבְתַּת פֶּרֶק הַבּוֹנָה אַע"פ שְׂפִתְבֵּי ג"כ חִילּוּק זֶה דְלר"ש אֲמַרִּינּוּ שְׂמָא לֹא יִצְטַרְךָ לָהּ כּו' מ"מ מְבִנְיָר מְדַבְּרֵיו לְחַלְקָא בְּעֵנִין אַחַר דְלר"ש דְּבָר שְׂאִינוּ מְתַפְנִין מִתְּרַם מִן הַתּוֹרָה וְאָף דַּפ"ר הוּא מ"מ פִּינּוֹן דְּאִית לִיה אַחְרִיתֵי שְׂמָא לֹא יִצְטַרְךָ כּו' מִשָּׂא"כ לְר"י דָּאֵם יְהִיָּה צְרִיף לָהּ אִיכָּא אִיסוּר דְּאוֹרְיִתָּא כּו' ע"ש וְלַעַנ"ד כּוֹנְנַת הַתּוֹסְפֵתָא אִינוּ ע"ד זֶה כְּמִבְּנוֹרָא מ"מ"ש וְלֹא פ"ר הוּא ע"ש וְצ"ע) וְלִפִּי זֶה נִרְאָה דַּמ"ש הַתּוֹסְפֵתָא כְּפִינּוֹן דְּמְצִנָּה אִיכָּא כּוֹנְנָתָם דְּנֻדָּי מָה דְּמִתִּיר רַאב"ש לְמַעַט לְכַתְּחַלָּה הִינּוּ טַעֲמָא דַּאֲע"ג דְּאִית לִיה אַחְרִיתֵי מ"מ יֵשׁ כְּפִינּוֹן מְקוֹם מְצִנָּה דְשָׂמָא תַתְּקַלְקַל הַאֲחֵרַת וְיִצְטַרְךָ לְזוּ וְזוּ פְּסוּלָה מְחַמַּת רֹב הָעֲנָבִים וְאֵם יִרְצָה לְמַעַט אִזּוּ שְׂבִנְדָּי הוּא צְרִיף לָהּ הָרֵי יְהִיָּה מְתָקוֹן מָנָא לְהַדְיָא וְאֲסוּר וְלְכֹן הַתִּירוּ לֹו לְעִשׂוֹת הַמִּיעוּט בְּעוֹד שְׁהַשְׁנִי' קִיָּמַת דָּאִזּוּ עֲדִינּוֹן הוּא מְלֹאכָה שֶׂא"צ לְגוּפָא וְאֵם אַח"כ יִצְרַע שְׁתַתְּקַלְקַל הַשְׁנִיָּה יוּכַל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּזוּ שְׁהַנְכָשֶׁר כְּכָר וְעוֹמְדִים מְתוּקָנַת וְאִיגְלַאי תִיקוֹן מָנָא לְמַפְרַע לֹא אֲמַרִּינּוּ שְׁהָרֵי בְּשַׁעָה שְׁמִיעַט עֲדִינּוֹן הִיָּה מְקוֹם לְזוּמַר שְׂמָא לֹא יִצְטַרְךָ לָהּ וּמְלֹאכָה שְׂאֲצ"ל הָוֵי וְלִכְךָ שְׁפִיר כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּמְצִנָּה שְׂאִנִּי (וְעִינּוֹן בְּתוֹסְפוֹת דְּכַתְּנֻבוֹת וּבְרֵא"ש דְּשִׁבְתַּת בְּתִירוּץ קָמָא כְּתָבוּ גַם לְעֵנִין פ"ר דְּמְצִנָּה שְׂאִנִּי וְכּוֹנְנָתָם ג"כ כַּמ"ש אַח"כ דְּשָׂמָא יִצְטַרְךָ לָהּ וְאִיכָּא מְצִנָּה ע"ש): וְלִפִּי מ"ש נְתִישְׁבוּ דְּבָרֵי ה"ה פֶּרֶק י"ב מִהַלְכוֹת שְׁבַת שְׁכַתְבֵּי בְּהִלְכָה ב' שְׁכַל שְׂאִינוּ מְתַפְנִין אִין רָאוּי לְזוּמַר בּוּ פ"ר מְפִנֵי שְׁכַשְׁהוּא מְתַפְנִין עוֹשֶׂה מְלֹאכָה וְכַשְׂאִין מְתַפְנִין אִין בּוּ מְלֹאכָה כְּלָל שְׁהָרֵי אִינוּ רוֹצֶה לְעִשׂוֹת מְמַנּוּ כְּלִי דוּמָה לְקַטִּימַת קִיסָם אָף ע"פ שְׂרָאוּי בְּקִטִּימַתוֹ לְחַצְזֵן שִׁנְיָו

כָּל שְׂאִינוֹ קוֹטְמוֹ בְּשִׁבִיל כֶּף שָׂרִי שְׂפָל שֶׁהוּא תִּיקוֹן כְּלִי מִי שְׂאִינוֹ מִתְקַנֵּן פְּטוֹר וְאֶפִּילוֹ לר"י הַמְחַיֵּב בְּדָבָר שְׂאִין מִתְפַּנֵּן עַכ"ל (והמג"א הִבִּיאוּ בְּסִימָן שִׁי"ח סְעִיף קָטָן אֱלָא שֶׁהוּא כְּתֹב זֶה עַל מִיחָם וְלִפִּי עֲנִינִית דַּעֲתִי צ"ע שְׁנִרְאָה עֵינֵקֶר בְּדָבָרֵי הַלַּח"מ דְּדוֹקָא בְּגַחְלַת אֲמָרִינוֹ הִכִּי שְׂאִינוֹ כְּלִי אֱלָא מִחֲמַת הַפְּנוּנָה וְע"ש בְּמִפְנֵרְשִׁים) וְלִכְאוּרָה דְּבָרֵי ה"ה תְּמוּהִים דְּהָא לְהִדְיָא אֲמָרִינוֹ הִכִּי לְעִנְיֵן תִּיקוֹן מְנָא דַּע"ג דְּלֹא מְכַוֵּן ה"ל פ"ר וְלִפִּי מ"ש א"ש דְּהִקְא לְפִי מַה דַּס"ד דַּל"ל אֲחֵרִיתִי וְא"כ וְדַאי יִהְיֶה צָרִיף לָהּ לְצִאת בְּהָ יָדֵי חוֹבַת מְצוּהָ וּבִכְה"ג פְּשִׁטָא דְחֻשְׁבִּינֵן לִיהָ תִּיקוֹן מְנָא מִחֲמַת פ"ר פִּינֵן שְׁהָרִי הוּא צָרִיף לָהּ וְלֹא מְהַנִּי מַה שְׂמִכּוֹנֵן לְאֲכִילָהּ וְלִכּוֹן הַנְּצָרָה לְשִׁנּוּיֵי בְּאִית לִיהָ אֲחֵרִיתִי מִשֶּׁא"כ ה"ה דְּמִיָּרִי בְּמִקוֹם דְּלִיפָא חֵיּוּב מְצוּהָ שְׁפִיר כְּתֹב שְׂפָל שֶׁא"מ אֵין רָאוּי לִזְמַר פ"ר דְּכָל כְּמַה דְּלֹא צָרִיף לִיהָ לֹא מְנָא הוּא וְכִשְׂאִינוֹ מִתְפַּנֵּן אֵין בּוֹ מְלֻאכָה כְּלָל וְזֶה מְכַוֵּן גַּם בְּלִשׁוֹן הַתּוֹס' וְכַמ"ש.

וּמַעֲתָה נִתְחַזְקוּ דְּבָרֵיף שְׂפַתְבַּת דְּבִלּוֹקֵט וְאִנְכֵל גַּם רַבֵּן מוֹדוּ מְשׁוּם דַּע"ג דְּלִדְיָהּ כָּל דְּשֶׁא"מ אֲסוּר אָף שְׂאִינוֹ פ"ר מ"מ פִּינֵן שְׂמִחְשֻׁבְתוֹ נִיכְרַת מִתּוֹף מַעֲשִׂיו שְׂאִינוֹ מִתְפַּנֵּן לְעֵשׂוֹת כְּלִי מִמִּילָא שְׂאִין כָּאֵן עֲשִׂינִית כְּלִי כְּלָל וְכִסְבַּרְת ה"ה ז"ל שְׂכַתְב דְּאֶפִּילוֹ לר"י דְּמַחֲיֵיב בְּדִשֶׁא"מ מ"מ אֵין זֶה קְרוּי תִּיקוֹן כְּלָל רַק מִחֲמַת פְּנוּנָתוֹ וְדוֹקָא הִיכָא שְׂאִין כָּאֵן הִיכָר שְׂאִין פְּנוּנָתוֹ לְכַף שְׁפִיר חֻשְׁבִּינֵן לִיהָ תִּיקוֹן פִּינֵן שַׁע"כ"פ יִצְטָרָף לָהּ אָף שְׂאִין פְּנוּנָתוֹ לְעֵשׂוֹת בְּשִׁבִיל צוּרָף זֶה מ"מ פִּינֵן שְׂמִמַּעַט בְּסַתֵּם מַחֲזִי כְּמַתְקֵן מְנָא לְצוּרָף מְצוּהָ אֲבָל בְּלוֹקֵט וְאוֹכֵל דְּהָא קָמוּ שְׁעוֹשֶׂה בְּשִׁבִיל אֲכִילָהּ אֵין כָּאֵן תִּיקוֹן מְנָא וְאֶפִּילוֹ לְמ"ד דְּשֶׁא"מ מוֹתֵר כַּמ"ש ה"ה בְּהִדְיָא וְזֶה נִכּוֹן לְעַנ"ד: וְדַאֲמַאן עֲלֶה לִיִּשְׁב דְּבָרֵי הַרְמַב"ם זֶה כְּפִיר שְׂפַתְבַּתִּי בְּתוֹשׁוּבָה לְאֲבִיף מַחוּ' הַגָּאוֹן שִׁי' לְהַקְשׁוֹת עַל מַה שְׂפַתְבַּת בְּחִיבּוּרוֹ מַחֲנֶה לוֹי דְּעֲנָבִים יְרוּקִים אֲתַקְצוּ לְמַצּוּהָ וְאֵנִי כְּתַבְתִּי שֶׁז"א פִּינֵן שְׂאִין צוּרָף בְּהֵם לְמַצּוּהָ וְשֵׁם כְּתַבְתִּי עֲנִינֵן נִכּוֹן בִּישׁוּב דְּבָרֵי הַרְמַב"ם אָף לְמַעַן כְּבוֹדָהּ וְלְמַעַן לְמוֹדָהּ נִתְתִי לֵב לְעִינֵן בְּסוּגִיָא זֹו וְגַם מֵאַחַר שֶׁהוּא מַה'ל הַחֵג בְּחֵג וְאַפְרִיּוֹן נְמִטוּ לָהּ דְּדַלִּית כְּסָא דְּכִסְפָא וְאִשְׁכַּחְנָא מְרַגְנִיתָא טָבָא וְלִיִּשְׁב כְּמַה קוֹשְׁיִית בְּסוּגִיָא זֹו בְּטוֹב טַעַם וְאוֹרַח מִישׁוֹר וּמִתְחַלָּה אֲבָר דְּבָרֵי הַתּוֹס' שֶׁהִבִּיאוּ גְרָסָא וְאֵת"ל צָרִיף אֲגַד הַנְּמִנָה בְּעֵלְמָא הוּא וְדַחְאוּ דַּא"כ מְפָסִיל מְשׁוּם תוֹלַמ"ה אֵי יִלְיָף לְוִלְב מְסוּנָפָה וְאֵת"ל מַהר"ם תְּמַה בְּזֶה וְהַגִּיהַ וְיִלְפִינֵן לְוִלְב מְסוּנָפָה דְּמִשְׁמַע דְּמִסְקָנָא הִכִּי הוּא וְלִכְאוּרָה י"ל דְּהַגָּה בְּהָא דְּאֲמָרִינוֹ לְעִיל בְּעֵי דַר"י בְּנִקְטֵם רֵאשׁוֹ לִימָא כְּתַנְאֵי כו' וְדַחֲי לֹא דַכ"ע אֵין דַּחֲוֵי וְהִכִּי בְּמִילָף כו' וְקָשָׁה דַמ"מ ס"ס אֲתִיָא דַר"י כְּתַנְאֵי דְּהָא הָךְ דַר"י נְמִי הָוֵה תוֹלַמ"ה פִּינֵן דְּמִיָּרִי שְׂפַכְרָא נְאָגַד כַּמ"ש רַש"י וְא"ל דְּנִדְאֵי הָא דְּתוֹלַמ"ה הִיָּינוּ מְשׁוּם שְׁנַאָגַד בְּפָסוּל וְלִפִּי"ז אִם נְאָגַד בְּכִשְׁרוֹת לֹא שְׁיָיָף תוֹלַמ"ה וְא"כ י"ל דְּבְעֵי דַר"י בְּנַאָגַד בְּכִשְׁרוֹת וְאֵז אֵין כָּאֵן מְשׁוּם תוֹלַמ"ה רַק מְשׁוּם דַּחֲוֵי מִשֶּׁא"כ בְּהָךְ דְּעֵבֵר וְלִיקְטוֹן מִיָּרִי שְׁנַאָגַד בְּפָסוּל שְׂאֵז יֵשׁ בּוֹ מְשׁוּם תוֹלַמ"ה וְלִכּוֹן שְׁפִיר דַּחֲי דְּלֹא אֲתִי דַר"י כְּתַנְאֵי וְלִפִּי"ז גַּם מַה שֶׁהַקְשׁוֹ הַתּוֹס' דַּאִם צָרִיף אֲגִיד פְּסוּל מְשׁוּם תוֹלַמ"ה לִק"מ דְּהָא י"ל שְׁנַאָגַד בְּכִשְׁרוֹת דְּהִיָּינוּ קוֹנְדֵם דְּאִשְׁחַזוּר דְּאֵז לִית בִּיָּה מְשׁוּם תוֹלַמ"ה אָף י"ל דְּהָא מְלִתָא תְּלִיָא אִם יֵשׁ דַּחֲוֵי אוֹ אֵין דַּחֲוֵי דַאִם נְאָמַר יֵשׁ דַּחֲוֵי אָף שְׁנַאָגַד בְּכִשְׁרוֹת מ"מ בְּשַׁעָה שְׁנַדְחָה נִתְבַּטַּל הָאָגַד וְשׁוּב פְּשַׁחְזוּר וְנִרְאָה אֵית בִּיָּה מְשׁוּם תוֹלַמ"ה מִשֶּׁא"כ אִם נֹאמַר אֵין דַּחֲוֵי לְפִי שְׂאֵנוּ דְּנִינֵן ע"ש סוֹפּוֹ שְׁסוֹפּוֹ לְחֻזְרָא לְכִשְׁרוֹתוֹ לֹא נִתְבַּטַּל הָאָגַד כְּלָל וְכִינֵן שְׂבִשְׁעַת אֲגִיד הִיָּה כְּשֶׁר אֵין כָּאֵן תוֹלַמ"ה וְלִפ"ז

א"ש קושית התוס' דלעיל בבעי' דר"י שפיר קאמר דפליגי אם צריף אגיד דהא מיירי שנגאגד בפסול משא"כ בעיא דר"י י"ל שנגאגד בכשרות וא"כ אם אין דחוי אין פאן גם משום תולמ"ה דהאי נגאגד בכשרות משא"כ בהך שפיר מקושין התוס' דאם צריף אגד יש לפסול משום תולמ"ה וא"ל דמיירי בנגאגד בכשרות ז"א פיון דהשתא בעי הש"ס לאוקמי דלעולם מתני' יש דחוי ס"ל רק משום דהאגד הזמנה בעלמא הוא לגבי מלתא דדחוי אבל מ"מ משום תולמ"ה יש לפסולו אף שנגאגד בכשרות פיון דמ"מ עשיה זו של האגד נדחה בשעה שהיה דחוי אף דלענן דחוי אמרינן דוקא במעשה גמור חשיבא דחוי לפסול אבל לא בהזמנה דאגד מ"מ לענן תולמ"ה פשיטא דנתבטל האגד בשעה שהיה דחוי ועכשיו שנגאגד הוא תולמ"ה דדוקא אי אמרינן דדחוי לאו פלום הוא דדנין ע"ש סופו י"ל דגם תולמ"ה לא הוי משא"כ פאן דקימינן יש דחוי לא אמרינן לענן תולמ"ה הזמנה בעלמא כדמוכח לעיל דאי צריף אגד ויליף לולב מסופה הוי תולמ"ה ולא אמרינן הזמנה בעלמא לענן זה פן י"ל בדברי התוס' לפי פירוש מהר"מ מלוכלין ז"ל: אף לענ"ד הוא דחוק לומר שהתוס' ס"ל דנדאי ילפינן כו' וגם דברש"י מבואר בהך דפריף ואי בתר דלאגדי ופרש"י וס"ל דלא ילפינן לולב מסופה וא"כ גם להמסקנא י"ל פן וגם תימא על מה שמצוין בתוספות לעיל דף י"א דהא בפסוגיא זו גופה גבי בעי' דר"י מבואר פן בעמוד א' וכמש"ל ולכן נראה דהתוס' ה"כ קא קשי' להו דאם תאמר הזמנה בעלמא לענן דחוי א"כ למה קאמר לעיל דפסול משום תולמ"ה אי ילפינן כו' נימא גם לענן זה דכיון דהזמנה בעלמא הוא לא חשבין ליה תולמ"ה וא"כ איף החליט הש"ס לומר דאם לולב צריף אגד ילפינן לולב ה"ל תולמ"ה דהא עדיין י"ל דהוי הזמנה בעלמא הוא ונראה שיש חסרון תיבה א' בתוס' וכן צ"ל א"כ למה מפסיל משום תולמ"ה כו' ובהכי א"ש מ"ש התוס' מלעיל דף י"א ולא מהך דלעיל בבעיא דר"י משום דהא דצריף הש"ס לסברא דאגד הזמנה בעלמא היינו משום דבעי' לדחוי לעולם יש דחוי אבל אי אין דחוי א"כ מתני' א"ש בפשיטות ומה"ת לחדש הך סברא דאגד הזמנה בעלמא הוא שהרי אין הכרח לזה ממתני' וא"כ גבי בעיא דר"י דהש"ס דחי דכ"ע אין דחוי ולפ"ז י"ל דבאמת האגד לאו הזמנה הוא אלא מעשה גמור הוא ותליא בפלוגתא דמילף כו' (ובעי' דר"י א"ש דלא הוי תולמ"ה דמיירי דנגאגד בכשרות כמש"ל) משא"כ לעיל דף י"א דלא מוקמי באוקימתא דהתם בענן דחוי רק לדחות דל"פ בקציצתן כו' א"כ קשה איף קאמר במילף כו' משמע דאי ילפינן ליפא שום אוקימתא ואם איתא דאמרינן אגד הזמנה לענן דחוי גם לענן תולמ"ה אית לן למימר דאינו רק הזמנה ולא עשיה ועכ"פ הוי מצי למימר דפליגי בהכי והיאף החליט לומר דאי ילפינן לולב כו' וצריף אגד דנדאי מפסיל משום תולמ"ה שהרי עדיין יש פתחון פה לומר דלא מפסיל משום דהזמנה הוא אלא ע"כ דאי צריף אגד לא שייף הזמנה בעלמא הוא: אמנם פן י"ל דרש"י שפיר גריס גירסא זו וכמשמע מדבריו בקושית הש"ס שכתב דלולב לא ילפינן מסופה ואם פן משמע דעכ"פ קאי למ"ד צריף אגד וכן נראה מבואר מדברי רש"י שהאריף בהך דקאי הזמנה בעלמא ומפרש משום שנגאגד קודם יו"ט דאפתי לא הוה חזי למצנה אלא עם פניסת יו"ט כו' ונראה שרש"י נשמר מקו' התוס' דלענן תולמ"ה נמי נימא ה"כ ולכן פרש"י דהטעם דמחשיב הזמנה לפי שהוא קודם זמנו בעיו"ט ולכן לא הוי דחוי וא"כ א"ש מה שהוקשו התוס' משום דהתם שפיר אמרינן דהוי תולמ"ה דהא מיירי שפכר נכנס י"ט ועבר וליקטן

ביו"ט וא"כ מיד שנכנס יו"ט אין לחשוב האגד להזמנה פינון שחלה עליו עשיית המצוה ובכה"ג יש לחשוב תולמ"ה משא"כ פאן דמיירי הפל קודם יו"ט שפיר קאמר נהי דצריף אגד מ"מ אינו רק הזמנה לצורף יו"ט פינון שעדיין אין פאן חלט המצוה קלל (וצ"ע על התוס' שגראה מדברייהם דלרש"י לא קשה הו צריף אגד הזמנה כו' ולענ"ד מדברי רש"י משמע דסוגיית הש"ס דקאמר אי לבתר דלאגדיה קאי ל"מ"ד צריף אגד וכן מבואר ממה שהאריף רש"י להסביר פירושו דהזמנה בעלמא הוא פינון דהוא מלתא נתירתא למצוה בעלמא ולכן נראה דגרס ג"כ ואת"ל צריף אגד הזמנה כו' ומפרש לה משום קודם פניסת יו"ט א"ש נמי קושית התוס' דנימא גם לענין תולמ"ה דהזמנה הוא דז"א דהתם אחר פניסת יו"ט הוא ונשפיר ה"ל תולמ"ה: והנה בהא דאם מיצעטן פשר לכאורה קשה למאי דקי"ל פרבא דכל מלתא דא"ר ל"ת אי עביד לא מהני ומבואר בפוסקים דאף בעבירה דרבנן אמרינו הכי וא"כ פינון דאסור למעט ביו"ט אף אם מיצעטן נימא דאי עביד ל"מ וכן דנומה שפן הקשה בעהמ"ח שאגת אריה בטורי אבן ונלענ"ד דא"ש עפ"י מ"ש התוס' בתמורה וא"ת צורם אונן בכור נימא דלא מהני כו' וי"ל דלא גרע מנפל מום מאליו דשרי כו' ע"ש ור"ל דאף דנימא דעובדה דידיה לא מהני מכל מקום הוי כנעשה מאליו ונדקא במלתא דתליא בעשיית אדם וכוונתו ומימר וכה"ג ע"ש ולפ"ז פאן דאם נפלו הענבים מאליהן ונתמעטו פשיטא דכשר גם כן וא"כ לא שייף בזה אי עביד ל"מ דהא א"א לבטל המעשה הנעשה והוי כנתמעט מאליו אף לכאורה אפתי תיקשי למאי דכתבנא דהסוגיא אזלא ל"מ"ד צריף אגד ולפ"ז מסתבר דילפינן לולב מסופה ג"כ כמ"ש מהר"מ מלובלין בדברי התוספות ואם כן תיקשי דנימא דהוי תולמ"ה פינון דכאן בנאגד קודם יו"ט מיירי והמיעוט נעשה ביו"ט לא שייף הזמנה וי"ל דהוי תולמ"ה כמ"ש ל"וצ"ל דמ"ט לא הוי תולמ"ה דאמרינו לקיטתן זהו עשייתן פדאיתא לעיל דף ק"א ולפ"ז הדק"ל דהא אי עביד ל"מ וא"ל דהוי כנעשה מאליו ז"א דאם נעשה מאליו ה"ל תולמ"ה דע"כ לא אמרינו לקיטתן זו היא עשייתן אלא במתכוין לשם עשייה משא"כ כשנעשה שלא בכונה פשיטא דלאו עשייה היא וא"כ פינון שצריף פונונה לעשייה זו שוב שייף ביה אי עביד ל"מ וא"כ מאי קאמר תפשוט דלא הוי דחוי דמה בכך דאפתי נימא אי עביד ל"מ אף י"ל לפמ"ל דבנאגד בכשרות לא שייף תולמ"ה דמיירי בנאגד בכשרות קודם דאשחור ומה שהשחיר אינו עושהו דחוי ונשאר האגד הראשון בכשרותו ולית ביה משום תולמ"ה: ולפי"ז מתורץ ג"כ דברי הרמב"ם שלא הזכיר דאשחור מעיו"ט משום דאפילו ביו"ט נמי לא הוה דחוי לפי שבדודו למעט ואף שאסור למעט מכל מקום פינון דאם מיצעטן פשר סבירא ליה דמיקרי בידו והא דלא משני בש"ס הכי משום דבש"ס אזיל ל"מ"ד צריף אגד וא"כ אין בידו למעט שאם ימעט יהיה פסול פינון דאין להכשיר מחמת תולמ"ה רק שנאמר לקיטתן זו היא עשייתן ואם כן אמרינו אי עביד ל"מ ולכך לא מצי בש"ס לומר דלעולם יש דחוי רק הטעם משום דבידו למעט ז"א דאם דינא הוא דיש דיחוי הרי נדחה האגד ושייף ביה תולמ"ה ואין להכשירו משום לקיטתן זו הוא עשייתן דהא אי עביד ל"מ וא"ל פינון דבידו הוי פלא הנה דחוי ז"א פינון דהא בהא תליה לית לן למיזל בתר איפכא לומר פינון שבדודו למעט אין דחוי ושוב פשר כשמיצעט אלא אמרינו פינון דהדין נותן שהוא דחוי ממילא שאין בידו למעט שאם ימעט יהיה פסול מחמת תולמ"ה אף אם נאגד בכשרות פינון שיש דחוי ולחומרא ודאי דטפי י"ל כן ולכך הוצרך הש"ס לשנויי דבאמת תפשוט

מִיָּגִיה דְּאִין דְּחֵי מִשָּׂא"כ הֶרְמֵב"ם לְדִינָא ס"ל דַּא צֵא אַגְדָּא א"כ אפֿי תִּימָא יֵשׁ דְּחֵי מְצִינָן לְמִימֵר דְּהֵכָא לֹא הֵוִי דְּחֵי מְשׁוּם דְּבִידוּ לְמַעַט וְאַף דְּאָסוּר מ"מ מִיִּקְרִי בִּידוּ וְא"ל דַּא"כ אִי עֵבֵד ל"מ ז"א דְּהֵוִה כְּנִפְלוּ הָעֲנָבִים מְאֻלִּיָּהֶם וְא"ל דַּא"כ הֵוִה תּוֹלֵמ"ה ז"א פִּינָן דַּא"צ אַגְדָּא לֹא אֶמְרִינָן בִּיהַ תּוֹלֵמ"ה פְּלֵל כְּמִבְּנָאָר בִּש"ס וְאִם יִמְעַט יִהְיֶה כְּשֵׁר וְלִכְּנֵן שְׁפִיר מִיִּקְרִי בִּידוּ לְמַעַט וְשְׁפִיר לֹא חִילָק בֵּין אֶשְׁחֹר מַעִיּוּט לְאֶשְׁחֹר בִּיּוּט וּבְכָל גְּוֹנֵי לֹא הֵוִי דְּחֵי וְדוּק: וְגַם הָלוֹם רְאִיתִי מ"ש בִּישׁוּב דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם דְּלֹא בְּעֵי הָדָר כֵּל ז' מְקוֹשִׁית הֵלַח"מ יִשְׁרוּ בְּעֵינֵי אֶף מ"ש דַּע"כ רַב בְּיוֹם שְׁנֵי מֵיִרֵי דְּאִי בְּיוֹם רֵאשׁוֹן ל"ל לְמִימֵר מְשׁוּם הָדָר ה"ל לְמִימֵר דְּפָסוּל מְשׁוּם חָסֵר וּבְאַמַּת שְׁפִדְבְּרִיָּה פִּן אֶלֶּא שְׁהִיָּה לָּהּ לְהַקְשׁוֹת לְפִי"ז עַל הֵלַח"מ דְּלֹא מְקַשָּׁה תִּיכְּף עַל תְּחִלַּת דְּבָרֵי רַב בְּזֵה וְע"כ לֹמֵר דְּלֹאוּ כ"ע ס"ל הֵוִי דְּרָשָׁה דְּלִקְיָחָה תְּמָה לְפָסוּל חָסֵר וְאִם פִּן י"ל דְּרַב ס"ל דְּאִינוּ פָּסוּל מְשׁוּם חָסֵר רַק מְשׁוּם הָדָר אֶף זֶה דִּוְחָק וְאֶפְשֵׁר לֹמֵר דְּהָךְ מְקַשֵּׁן מְפָרֵשׁ דְּמֵיִרֵי שְׁחָסֵר מְשִׁיעוּר אֶתְרוּג וּקמ"ל דַּס"ד דְּלֹא בְּעֵינֵי שְׁיַעוּר רַק מְשׁוּם גָּמֵר פִּירָא וְאִם הִיָּה בּוֹ שְׁיַעוּר וְחָסֵר מְמַנּוּ כְּשֵׁר קמ"ל דְּבַעֲיָנֵי שְׁיַעוּר וְאִם חָסֵר אוֹ נִיקָב בְּאוֹתוֹ שְׁיַעוּר פָּסוּל אֲבָל אִם הִשְׁיַעוּר נִשְׂאָר שְׁלֵם לֹא אִיכְפַּת לָן שְׁיַהֲיֶה פְּרִי הָאֶתְרוּג שְׁלֵם דְּוָקָא וְלִכְּנֵן רַב אִינוּ פּוֹסֵל בְּנִשְׂאָר שְׁיַעוּר רַק מְשׁוּם הָדָר וְאִינוּ רַק בְּיוֹם רֵאשׁוֹן מִשָּׂא"כ מְשׁוּם חָסֵר לֹא הִיָּה פָּסוּל פִּינָן שְׁיַשׁ בּוֹ שְׁיַעוּר אֶלֶּא דַּלְפ"ז קָשָׁה מֵאִי פְּרִיָּה אֲדַר"ח מִמַּתְנֵי וְצָרִיף לְאוּקְמֵי כָּאֵן בִּיּוּט רֵאשׁוֹן דְּהָא שְׁפִיר מְצִינָן לְמִימֵר אִידֵי וְאִידֵי בְּכוּלְהוּ יוֹמֵי וּמַתְנֵי בְּחָסֵר מִהִשְׁיַעוּר פָּסוּל בְּכָל הַיָּמִים וּר"ח בְּחָסֵר מִהִפְרִי וְנִשְׂאָר שְׁיַעוּר וְשְׁפִיר נְפִיק בִּיהַ דְּסִבִּירָא לִיהַ דְּחָסֵר אִינוּ פָּסוּל מְשׁוּם הָדָר דְּשְׁפִיר מִיִּקְרִי הָדָר אֶף י"ל דְּנֻדָּי לְרַב א"ש מַתְנֵי דְּפָסִיק וְתַנִּי חָסֵר דְּמִשְׁמַע בְּכָל גְּוֹנֵי אֶף שְׂאִין חָסֵר מִהִשְׁיַעוּר רַק הִפְרִי דַּמ"מ פָּסוּל מְשׁוּם הָדָר וּמֵיִרֵי בְּאַמַּת בְּיוֹם רֵאשׁוֹן אֶלֶּא לַר"ח קִשְׂיָא דְּהָא חֲזִינָן דְּרַב מוֹקֵי מַתְנֵי אֶף בְּחָסֵר מִפְּרִי וּבְהִכֵּי מִשְׁמַע פְּשָׁטָא דְּמַתְנֵי דְּבָכָל גְּוֹנָא פָּסוּל וּמִשְׁנֵי דַּר"ח מֵיִרֵי בִּיּוּט שְׁנֵי אֶף דְּמִפְּלֵ מְקוֹם קִשְׂיָא דְּמֵאִי פְּרִיָּה מִדַּר"ח אֲדַרְבֵּי דְּהָא רַב בְּיוֹם רֵאשׁוֹן קִאָּמֵר וְאֶשְׁמַעֲיָנָן דְּפָסוּל אֶף בְּחָסֵר מִהִפְרִי וְגַם ר"ח מוֹדֶה בְּהָא אֶלֶּא דְּבִיּוֹם שְׁנֵי מֵיִרֵי וְזֵהוּ בְּאַמַּת קוֹשִׁיָּת הֵלַח"מ עַל הֶרְמֵב"ם מְהָא דְּמְקַשָּׁה הַש"ס מִדַּר"ח אֲדַרְבֵּי אֲבָל מְרַב גּוֹפְיָה לֹא קִשְׂיָא לִיהַ דִּישׁ לֹמֵר כַּמ"ש דְּאֶתִּי לְאֶשְׁמַעֲיָנָן בְּיוֹם רֵאשׁוֹן בְּחָסֵר מִהִפְרִי הוּא פָּסוּל מְשׁוּם הָדָר וְהוּא נִכּוֹן לַעֲנִ"ד: וּמ"ש לְפָרֵשׁ קוֹשִׁיָּת.

הַש"ס דְּמִשְׁנֵי שְׂאֵנֵי עֵכְבָּרִים דְּמֵאִיסוּ שַׁר"ל דְּדוּקָא בְּאִינוּ הָדָר כְּזֵה שְׂמָאִיס פּוֹסֵל רַב כֵּל ז' וּבְדָבְרֵי הַפּוֹסְקִים בִּיּוּט דְּבִשְׁוֹמֵן שְׁנַפֵּל בּוֹ עֵכְבָּר אָסוּר לְהַדְלִיקָה בְּבַה"כ מְשׁוּם דְּמָאִיס וְהַקְרִיבָהוּ כּו' הִנֵּה יֵשׁ לְסִיַּיע לְדְּבָרִיָּה מִמָּה שְׁהִבִּיא הַטוֹר בְּשֵׁם בַּה"ג לְפָסוּל בְּנִקְבוּהָ עֵכְבָּרִים כֵּל ז' (וְעֵינָן בַּט"ז שְׁהֶאָרִיף בְּזֵה בְּעֵינָן הַסֵּרֵת נִיקוּר הָעֵכְבָּרִים וְכַתֵּב דַּלְהַג"א דְּאֶף שְׁחַתְּףָּה הִיבְּיָשִׁים וְהַמְּגוֹמֵר פָּסוּל י"ל דְּפָסוּל אֶף כְּשִׁמְסִיר הַנִּיקוּר ע"ש) מְשׁוּם מִיָּאוֹס וְכַתֵּב שַׁכ"כ רַב נְטְרוּנָאֵי גְּאוֹן וְהָךְ דִּינָא דִּיּוּט דְּבִשְׁוֹמֵן שְׁנַפֵּל כּו' הוּא גַּם פִּן דְּבָרֵי הַר"ן בְּשֵׁם גְּאוֹן וְעֵינָן בַּא"ח סִימָן קנ"ד בַּמַּג"א שְׁם ס"ק י"ט שְׁכַתֵּב דְּמִשְׁמַע בַּת"ח דְּאֶפִּילוּ בְּמָקוֹם שְׁמוֹתָר בְּאֶכִּילָה אָסוּר לְגַבּוּהָ אִם הוּא מָאִיס וְכ"כ הַבְּחִי ע"ש וְא"כ שְׁפִיר י"ל דְּזֵהוּ שִׁטַּת הַגְּאוֹן דְּלֹאוּ מְשׁוּם שְׂאִין הָדָר בָּא לְפּוֹסְלוּ רַק מְשׁוּם דְּמָאִיס אָסוּר לְגַבּוּהָ וְאֶשְׁכַּחן כַּה"ג בַּע"ז דָּף מ"ז דְּקַמְבַּעֲיָא לִיהַ הַמְּשַׁתְּחָנָה לְדַקָּל לְוִלְבוּ מַהוּ לְמַצּוּהָ כּו' פִּי תַבְּעֵי לָּהּ אֶלִּיָּבָא דְּרַבְּנָן לַעֲנִין מְצוּהָ מֵאִי כְּלָפִי גְּבוּהָ אוֹ לֹא כּו' מְבֹנָאָר דְּגַם לְוִלְבֵּי דְּמַצּוּהָ יֵשׁ לְפָסוּל מָאִיס דְּצוּרָף גְּבוּהָ מִיִּקְרִי וְעֵינָן בַּמַּג"א סִימָן תַּקפ"ו שְׁכַתֵּב דְּלַכְתַּחְלָה לֹא יִטּוּל

אפילו אחר שנתבטל דמאיס פלפי גבוה וכ"כ סימן קכ"ד סעיף י"א ור"ל דשם פתב
הש"ע ה' דינא דשומן שנפל בו עכבר שאסור להדליקו והנה רואה שדמיונה עולה יפה
מה שהבאת מה' דשומן לכאן ואף שהמג"א כ"כ לענין לכתחלה פתב פן לטעמיה שם
דבעי לתרוצי סוגיא הכי וליישב קו' התוספות בסופה אבל אין זה שיטת הפוסקים
ובביאורים למג"א הארכתי בפירוש דברי המג"א אלו ומצאתי בספר פפות תמרים
שהעיר ג"כ בסוגיא זו אהא דעכברים מאיסי מה' דינא דשומן שנפל בו כו' ומ"ש לחלק
אינו מוכרח לענ"ד ואין הפנאי מסכי' לעמוד על דבריו שם: אף לענ"ד נראה ביישוב
דברי הרמב"ם עפ"י דברי התוס' לקמן דף מ"ו שהקשו אהא דר"ח מטביל ונפיק שהרי
הוקצ' למצנתו ותירצו דיותר מן השיעור לא אתקצי ואף ע"ג דביום ראשון צריה לכולו
מפל מקום פינו דמפסקי לילות מימים הנה מתנה שבודל מכולו ביום ראשון וממקצתו
בשאר הימים כו' ולכאורה קשה דתנאי דאינו בודל ל"ל פינו שהביאו דברי הש"ס דביצה
דמפסקי לילות מימים באתרוג ולא דמי לסופה א"כ י"ל דאף תנאי א"צ להיותר מפשיעור
פינו שע"י הפסקת לילה הנפסקה המצנה של יום ראשון והותחלה המצנה ביום שני
מחדש ולמצנת יום שני לא הוקצה רק הצריה לשיעור ותו לא וראיתי בדבריה בסוגיא
דלקמן במה שכתבת ביישוב קושני' אביה הגאון נ"י פתבת דר"ח שלא הנה לו רק אתרוג
אחד יש לומר שהנה בדעתו שיהנה בודל פולו שלם ולא חסר שאף שחסר פשר ביום ב' מ"מ
שפא הנה בדעתו להיות לו להידו' מצנה ע"כ צריה להתנות כו' עכ"ד ויפ' פינונת ונתישב
דעתי בזה שהצריכו התו' תנאי ליותר מפשיעור משום הידור מצנה בסתמא אתקצי פולו
ולשיטתיהו אזלי בב"ק שכתבו לפרש בהידור מצנה עד שליש שאם אחד גדול ממנו
שליש יקנהו ואפילו לשאר מפורשים שם י"ל דנדאי יש הידור מצנה טפי בשלם מבחסר
(ואשפחן לענין בציעת הפת שיש לבצוע על השלם וה"נ אמרינן ביומא דף י"ז ע"ב
ומודו רבנן בפרוסה דלאו אנרח ארעא למיתבה לכה"ג ופירש"י דלאו אנרח ארעא
למפרסי' ולמיתביה פרוס לכה"ג ועיין במנחות דף ע"ד לענין תרומת לחמי תודה שלא
יטול פרוסה) ולכה צריה תנאי דוקא אף דמ"מ אין זה מוכרח ואיכא למימר פינו
שבגדלות אין הידור מצנה להנה מפורשים אין חילוק בין שלם לחסר ונראה דתליא
מלתא אם נימא דאתרוג שהוא חסר תו לא מקרי הדר או דמפל מקום שפיר נקרא הדר
וכמ"ש הר"ן שאותו חלק בפ"ע הוא הדר ואם נאמר דחסר הנה הדר א"כ א"ל בזה
שהיותר מפשיעור אתקצי בשביל הידור מצנה שהרי גם כשהוא חסר הדר הוא משא"כ
אם נאמר דחסר אינו הדר אף דנימא הדר פשר מפל מקום פשיטא שהשלם יש בו משום
הידור מצנה שהרי התורה הצריכה להדר ביום ראשון עכ"פ שיהנה שלם ולכן גם ביום
ב' שאין קפידא על השלם מפלל הידור מצנה לא נפיק ולפי"ז נראה דא"ש דברי הרמב"ם
דקשיא ליה קושית התוס' דהאיה אכל ר"ח הא אתקצי למצנתו ומ"ש התוספות לתרין
שר"ח הנה מתנה איני בודל הוא דחוק (וגם י"ל דסבירא ליה להרמב"ם דאפי' תנאי לא
מהני בזה אף ע"ג דבז' אתרוגים מהני משום דמפסקי לילות מימים משום דשם פל חד
לחודיה קאי משא"כ בזה שהוא גוף אחד ואם נימא דיש בו משום הידור מצנה היותר
מפשיעור שיהי' לשיעור וחלה עליו קדושה ולא מהני בי' תנאי ועיין בדברי הריטב"א
והר"ן בזה) וגם מה שתירצו הר"ן והריטב"א שאכל מאתרוג שהפרי' לאכילה לישנא
דמטביל ונפיק ביה משמע באתרוג הידוע שהפרישו לאכול ממנו ולכן מפרש הרמב"ם

הסוגיא ע"ד זה דאָתרוג שְׁנֵקבוהו עֲכָפְרִים אָמַר רב אין זה הָדָר וְאַף דְּבִיּוֹם ראשון בלא"ה פְּסוּל מִשּׁוּם חֶסֶר מִפְּל מְקוֹם נ"מ גַּם לְעִנְיַן יוֹם שְׁנֵי לְהִידוּר מְצֻנָּה וְגַם אִם יָכוֹל לְאַכּוֹל בְּיוֹם שְׁנֵי הַיּוֹתֵר מִפְּשִׁיעוֹר דְּכִינּוֹן דָּאִין זֶה הָדָר א"כ גַּם הַמּוֹתֵר מִפְּשִׁיעוֹר אֶתְקַצִּי מִשּׁוּם הִידוּר מְצֻנָּה וְהִשְׁתָּא א"ש קוֹנְשֵׁית הַש"ס מדר"ח מְטַבִּיל בֵּיהּ וּנְפִיק וְאִין קוֹנְשֵׁית מְהָא דְנִפְיָק בֵּיהּ פִּינּוֹן דְּבִיּוֹם שְׁנֵי מִיְיָרֵי וְלִית בֵּיהּ מִשּׁוּם הָדָר רַק קו' הַגְּמָרָא הוּא קוֹנְשֵׁית הַתּוֹס' עֲצֻמָּה דְהִיא אַכְל מְמַנּוּ פִּינּוֹן דְּרַב ס"ל דְּחֶסֶר אִין זֶה הָדָר א"כ גַּם הַיּוֹתֵר מִפְּשִׁיעוֹר אֶתְקַצִּי גַם בְּיוֹם שְׁנֵי מִשּׁוּם הַדּוּר מְצֻנָּה וְהִיא הָיָה מְטַבִּיל בֵּיהּ וְע"כ דְּסָבִירָא לֵיהּ דְּחֶסֶר שְׁפִיר מִיְיָרֵי הָדָר וְכַמ"ש הָר"ן שְׁאוֹתוֹ חֲלַק יֵשׁ בּוֹ הָדָר וְא"כ קוֹשֵׁיא הָא דְרַב וּמְשַׁנֵּי אָמַר לָךְ רַב שְׁאֵנִי עֲכָפְרִים כּו' אַבְל שְׁאָר חֶסֶר שְׁפִיר מִיְיָרֵי הָדָר וְאִין בּוֹ מִשּׁוּם הִידוּר מְצֻנָּה וְלֹא אֶתְקַצִּי יוֹתֵר מִהַשְׁפִּיעוֹר וְשְׁפִיר הָיָה ר"ח מְטַבִּיל בֵּיהּ וְא"כ דְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ם עוֹלִים יָפָה לְדִינָא דְהָדָר אִינוּ צְרִיף אֲלֵא בְּיוֹם רֵאשׁוֹן וְאֶדְרַבָּא יֵשׁ סִיעוּע לְדְבָרֵיו דְּלִידִידֵיהּ לֹא צְרִיכִין לְדַחֲקוּי דר"ח הַתְּנָה כּו' וְגַם דְּלָמָּה מִיְיָתִי כָּלֵל דר"ח מְטַבִּיל בֵּיהּ דְּמָה נ"מ בְּזָנָה וּבְכַפְשֵׁיטוֹת הָיָה לוֹ לְהַקְשׁוֹת וְהָא ר"ח נִפְיָק בְּאֶתְרוּג חֶסֶר וּמָה נ"מ אִם הָיָה מְטַבִּיל בֵּיהּ אוֹ לֹא וּלְפִי מ"ש א"ש דְּעֵיָקֵר קוֹנְשֵׁית הַש"ס הוּא בְּהָא דְמְטַבִּיל בֵּיהּ דְּלָרַב הָיָה אֲסוּר מִשּׁוּם דְּאֶתְקַצִּי לְמַצְנוֹתוֹ וּכְקוֹנְשֵׁית הַתּוֹס' וְדו"ק: וְאָמְנָם בְּשִׁיטַת הַתּוֹסְפוֹת שְׁהַצְרִיכוּ תְּנָאֵי וְכַתְבַּתְּ טַעְמָא מִשּׁוּם דְּבִלָּא תְּנָאֵי י"ל דְּאֶתְקַצִּי אַף הַיּוֹתֵר מִפְּשִׁיעוֹר מִשּׁוּם הִידוּר מְצֻנָּה הִנֵּה הָרָא"ש וְהַטוּר לֹא הִזְפִּירוּ בְּדְבָרֵיהֶם תְּנָאֵי וְהַב"י כְּתַב שְׁגַם הֵם ר"ל ע"י תְּנָאֵי פְּדָבְרֵי הַתּוֹס' וְהַמַּג"א פְּתַב דְּהָרָא"ש וְהַטוּר מִיְיָרֵי שְׁהַפְרִישׁ אֶתְרוּג לְיוֹם ב' שְׁלֹא בִּירָף עֲלֵיו בְּיוֹם א' כָּלֵל וְדִלָּא כַּהַב"י ע"ש סִימָן תרמ"ט וְלְדְבָרֵי דְמַטְעֵם הִידוּר מְצֻנָּה בְּעֵי תְּנָאֵי אִין לְחֲלַק בֵּין בִּירָף עֲלֵיו בְּיוֹם א' אוֹ לֹא בִּירָף וְאָמְנָם לְעַנ"ד מ"ש הַמַּג"א דְּהָרָא"ש וְהַטוּר מוּקִי לֵהּ בְּלֹא בִּירָף וְדִלָּא כַּהַב"י לְעַנ"ד הַדִּין בְּזָנָה עִם הַב"י דְּלְפִי מָה דְקו"ל בְּסוּפָה כָּל זְמַן שְׁלֹא יֵשֵׁב בָּהּ מוֹתֵרַת דְּהַזְמָנָה לְאוּ מְלִתָּא הִיא וּלְפִי"ז נִרְאָה דֵּה"ה בְּאֶתְרוּג כָּל זְמַן שְׁלֹא עֲשֶׂה בּוֹ מַעֲשֶׂה הַמְצֻנָּה בְּמָה שְׁהַפְרִישׁ אוֹתוֹ לֹא אֶתְקַצִּי וְהַתּוֹסְפוֹת וְהָרָא"ש שְׁהַקְשׁוּ דְהָא אֶתְקַצִּי הִיָּינוּ מִשּׁוּם דר"ח בְּיוֹם שְׁנֵי מִיְיָרֵי וּכְבָר בִּירָף עֲלֵיו בְּיוֹם רֵאשׁוֹן וְהוּי כְּמוֹ סוּפָה שְׁיֵשֵׁב בָּהּ פַּעַם אַחַת אַבְל בְּהַזְמָנָה לְבַד שְׁהַפְרִישׁ לְיוֹם ב' א"צ לומר דִּיתֵר מְשִׁיעוֹר לֹא אֶתְקַצִּי דְאֶפִּילוּ פְּשִׁיעוֹר לֹא אֶתְקַצִּי (וְהַט"ז סִימָן תרס"ד כְּתַב לְחֲלַק בֵּין אֶתְרוּג לְסוּפָה וְהוֹשְׁעָנָא וְדְבָרֵיו תְּמוּהִים לְעַנ"ד ע"ש וְקַצְרֵתִי) וְא"כ א"א לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הָרָא"ש כַּהַמַּג"א וְצ"ל כַּמ"ש הַב"י דְּבִאֲמַת מִיְיָרֵי בְּהַתְּנָה אֲלֵא דְהוּא גּוּפָא קוֹשֵׁיא עַל הַתּוֹסְפוֹת וְהָרָא"ש דְּמִי הֶכְרִיחֵם לְפָרֵשׁ דְּמִיְיָרֵי שְׁבִירָף בְּיוֹם רֵאשׁוֹן וְקוֹשֵׁיא לְהוּ דְּאֶתְקַצִּי לִימָא דְּמִיְיָרֵי שְׁלֹא בִּירָף בְּיוֹם רֵאשׁוֹן רַק הַפְרִישׁוּ לְיוֹם שְׁנֵי וּבִאֲמַת הָיָה מוֹתֵר לְאַכּוֹל אִם הָיָה רוּצָה וְאֶפִּילוּ נֹאמַר דְּסָבִירָא לֵיהּ כַּהַט"ז דְּבִאֲתְרוּג הַזְמָנָה מְלִתָּא עַדִּין מְצִי לְאוּקְמִי שְׁלֹא הַפְרִישׁוּ לְמַצְנָה רַק לְאַכִּילָהּ וּבִאֲמַת שְׁכּוֹן תִּירְצוּ הָרִיטְב"א וְהָר"ן ע"ש שְׁהַרִיטְב"א כְּתַב שְׁאִין צְרִיף לְדוּחַק וְעַל כָּל פְּנִיּוֹת עַל הַתּוֹסְפוֹת וְהָרָא"ש קָשָׁה דֵּה"ל לְשִׁנּוּי בְּרוּחָא: וְנִלְעַנ"ד דֹּא"ש עַפ"י מ"ש מִהָרָא"י בַּתְּה"ד הָא דְּחֶסֶר כְּשֶׁר בְּיוֹם ב' הִיָּינוּ שְׁחוּתָהּ לְאַכִּילָהּ וּמְבָרָךְ עַל הַשְּׁאָר דְּהוּי שִׁיּוּרֵי מְצֻנָּה כְּדֹאשְׁפָחֵן גְּבִי צִיצִית וְאִזּוּב כּו' ע"ש שְׁמִבּוֹאֵר דְּאַף ע"ג דְּחֶסֶר שְׁנִחְסַר מֵאִלּוּ כְּשֶׁר מְפָל מְקוֹם בַּכַּה"ג שְׁחוּתָהּ בְּמַתְפּוּן מִן הָאֶתְרוּג וְאוּכַל שְׁאִם לֹא שְׁנִדּוֹן הַמְשׁוֹנֵיר שְׁבוּ לְשִׁיּוּרֵי מְצֻנָּה לֹא הוּי שְׁרִינּוֹן לְבָרָף עֲלֵיו דְּחַתִּיכַת אֶתְרוּג מִיְיָרֵי ע"ש וּלְפִי"ז צְדָקוֹ דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת שְׁמִפּוֹרְשִׁים דְּהָר"ח שְׁעַכ"פּ בִּירָף עַל אֶתְרוּג זֶה

ביום ראשון ולכן ביום שני פשחתי ממנו ובירך על השאר הו"ל שיורי מצנה משא"כ אם לא בירך מעולם על אתרוג זה ולא אתעביד ביה מצנה אין פאן שיורי מצנה ואסור לחתוך ממנו ולברך על השאר וכיון דע"כ שפירך עליו ביום ראשון מיורי שפיר קשיא להו להתוס' דאתקצי פולו ביום ראשון דחסר פסול כו' והנצרכו לפרש דמיורי בהתנה ולפי"ז הדרא קושיא לדוקתא על הרא"ש וטור שלא הזכירו תנאי בדבריהם ואפשר לומר דהרא"ש סבירא ליה דאף בכה"ג שפירך עליו ביום ראשון לא אתקצי לשאר ימים כ"א פשיעור מצותו ולא דמי ליותר משיעור הכשר סנפה דהתם פינון שעשה יותר מצריף לשיעור וישב בה גלי דעתיה שהוא מקצה את פולה ודמי לקרבן חגיגה דילפינין מיניה פשם שחל ש"ש כו' ובקרבן חגיגה אף אם הפריש בהמה גדולה היא קדושה אף ע"ג דבשני פספסגי משא"כ פאן אף עפ"י שפירך ראשון בירך על פולו מ"מ אין הכרח מזה שהקצה את פולו ליום שני דביום ראשון בע"כ הנה צריף לברך על פולו דחסר פסול וביום ראשון פולו בשלימותו זה שיעורו משא"כ בשאר הימים פינון דמפסקי לילות ואין לו צורף בכולו לא אתקצי רק פשיעורו וא"ל פינון דאתקצי לבה"ש קמא אתקצי לכל שבועה רק לענין מה שצריף לכל שבועה למצנת האתרוג ואף בזה תנאי מהני פינון דמפסקי אבל היותר מפשיעור י"ל שא"צ תנאי אף שפירך הראשון בירך על פולו אין זה דחיה בינדים על שאר הימים משום שהיה מוכרח לכך (וקצת צ"ע אם שייף הא מלתא דדחיה בינדים לענין מוקצה למצנתו דאפשר שלא אמרו פן אלא לענין מוקצה מחמת איסור דכיון דדחיה בינדים אין זה מן המוכן משא"כ באתקצי למצנתו דלאו משום הכנה הוא אין לחלק בכך ועיין מ"ש לקמן בזה) וא"כ שפיר פתבו הרא"ש והטור דיותר מפשיעור לא אתקצי ושרי אף בלא תנאי: ובשיטת התוספות צריכין אנו לבא למה שפכתב דלכך הצריכו תנאי דבלא תנאי אף דביום ב' חסר פשר מפל מקום הידור מצנה יש בו ואתקצי פולו ובזה מתיישב ג"כ שפיר מה שהקשיתי דמנ"ל להתוספות שפירך ביום ראשון על אתרוג זה דלמא בירך על אחר ולפי מ"ש י"ל דא"ש עפ"י מ"ש התוספות בשבת דף מ"ד לחלק דבסנפה רעועה שעומדת מזמן גדול מהני תנאי משא"כ במותר שמן שעטה מקצהו ודחיה בינדים לצורף שבת ע"ש א"כ גם פאן אם הוא מפרישו בה"ש דיום שני לצורף יום שני לא מהני מה שאומר איני בודל דהא קמן שמדחהו בינדים ומקציהו לצורף מצנת אתרוג ואף היותר מפשיעור גמי חל המצנה עליו משום שיש בו הידור מצנה (ואין לחלק ולומר דשאני מותר שמן שהוא מדחהו עטה שיהיה מוקצה מחמת איסור מכבה משא"כ פאן מפל מקום גם בזה מדחהו בינדים מיקרי וכמ"ש רש"י בביצה לענין מחובר דמיקרי דחי בינדים מדלא לקטינהו מאתמול כו' וה"נ פינון שעטה מפרישו פמות שהוא שלם ואינו חותף ממנו היותר מפשיעור איגלאי מלתא שמקצהו גם פן להידור מצנה) ואף שאומר שאינו בודל מעשיו סותרים את דבורו ולא דמי לנוי סנפה דשם פשאומר איני בודל לא בטלי לגבי סנפה פלל ולא חל עליהם שם קדושת סנפה דגופא אחרינא הוא משא"כ באתרוג דגוף אחד הוא וכמ"ש הריטב"א בהא דר"ח מטביל כו' ולכך הנצרכו התוס' לפרש שגם ביום ראשון לא היה לו אתרוג אחר רק בירך על אתרוג זה וא"כ לא דחיה בינדים במה שלא חתף ממנו שהרי בע"כ הנה צריף להניח כף בשעת הפרשה מחמת יום ראשון וכשהגיע יום שני הו"ל פסנפה שעשויה מפבר דלאו דחיה בינדים הוא ושפיר מהני התנאי דשעת הפרשה בעי"ט מה שאומר איני בודל בה"ש דיום שני: ובזה יש ראיה

לסתור מה שכתבת בשם פבוד אביה הגאון שי לתרץ מ"ש התוס' דאיה אכל ר"ח שהרי
היה מוקצה דמירי ביו"ט ב' של גליות וסבירא ליה כר"י דאתרוג גדול משיעור שיאחו
פסול ומיעט אותו ע"י אכילה וכדאמרין שליטון לאכילה כו' וכתבת דאף ע"ג דלית ליה
אחרונה מפל מקום לא הנה פסיק רישיה לשיטתה דאם אוכל מיד לא איכפת לן בהכי
וכיון דר"ח מטביל ואכל מיד שפיר הנה מצי למעבד הכי ע"כ דבריה ומימר שפיר אמרת
לנישב דברי אביה שי בזה אבל בלא"ה קשיא אדרב בתרתי חדא דלפי מ"ש שפיר הקשו
התוס' פיון דע"כ מירי שפיר עליו ביום ראשון אם פן ע"כ שלא היה פסול מעולם
מחמת גדול מפשיעור ואם נאמר שלא בירך עליו אתמול בלא"ה לק"מ דהא שפיר י"ל
שלא הקצהו למצה קודם אכילה פלל וכמ"ש המג"א (וגם צ"ע אם שיהו תיקון בזה
דאע"ג דבהדס אמרין דהנה מתקן מנא במה שמוכשר לצאת בו היינו משום דההדס
עצמו לאו בר אכילה הוא שיהו ביה תיקון מנא ומדרבנן בעלמא גזרה שמה יבא לתקן
פלי ביו"ט משא"כ בדבר שהיא פרי ואוכל נראה דאין תיקון פלי באוכלין ואם פן מ"ש
לתרץ בזה הא דאכל קודם גטילת לולב משום שהיה צריך ללקט לאכילה לאו מלתא
הוא ושפיר הוי אפשר ליה לחתונה ולהניח עד אחר גטילה אף קצת משמע בפיצה דף י"ח
דגם בזה שיהו תקון ועיין בא"ח סימן שכ"ג לענין ביטול איסור ביו"ט ואף ע"ג דהתם
מתקנו שיוכשר לאכילה י"ל דה"ה תיקון לצאת בו וכמו הדס דמי וצ"ע) ואפשר לנישב
דבריו בזה לפי מ"ש הרא"ש דבשעת הדחק שפיר דמי לצאת בפסול א"כ י"ל דביומא
קמא פיון דחסר פסול אם פן לא היה לו תיקון שיעורו והו"ל שעת הדחק לדידיה
מה שא"כ ביו"ט שני דאפשר ליה בתקנתא לחסר ממנו ע"י אכילה ממילא לא הוי שעת
הדחק ולכך הוי מטביל ביה ולכך לא אתקצי פולו ביום שני קודם שמייעטו והעמידו על
שיעור הראוי אף בלא"ה תמוה מ"ש דר"ח מירי ביו"ט ב' של גליות דא"כ גם חסר הוא
פסול כמ"ש בסימן תרמ"ט ואם רוצה לתרץ למ"ד חסר ביו"ט שני פשר מ"מ ממ"נ הנה
יכול לחתונה ממנו בפשיטות בלא אכילה דאם היום יו"ט א"כ תיקונו זהו קלקולו שהרי
נעשה חסר פסול ואם היום חול אין איסור משום מתקן וכשיטא דכה"ג אמרין ממ"נ
אף למ"ד קדושה אחת הוא ונולדה בזה אסורה בזה דמ"מ אין לאסור בזה משום דמחזי
כמתקן מנא ביו"ט דאם יו"ט יש פאן תיקון אין פאן וקצרותי: ובאמת לפי מ"ש לעיל דאף
ע"ג שפיר עליו ביום ראשון מפל מקום אפשר דאפתי לא אתקצי פולו ביום שני רק
פשיעור נראה דא"ש מה שהקשו התוס' דאיה אכל ר"ח קודם גטילת אתרוג עפ"י מה
דאמרין ביבמות דף צ"ג למען תלמד ליראה אלו שבתות ויו"ט ומזה למדו שם להזהר
שלא לבטל עונג שבת ויו"ט בשביל תיקון הטבל בפירות שצריך לעשר אי לית ליה פירי
אחרוני והתירו אפילו שלא מן הפוקף ע"ש ולפי"ז י"ל דר"ח לא היה לו פירי אחרונה
לאכול והוצרך לאכול מזה משום עונג יו"ט ואם היה מברך עליו בשלימותו שוב היה
אסור לאכול ממנו משם דאתקצי למצותו שהרי דחיה בידיהם להיות נוי לאתרוג ולא חתך
מקודם וכמ"ל ולכך אכל תחלה ואח"כ יצא בו ומצות עונג יו"ט דחי לאיסורא דרבנן
שאין להתחיל לאכול קודם גטילה וגם היה אסור לחתונה ולהניח ויברך עליו ואח"כ יאכל
דז"א דכיון דאתקצי בין השמשות הראשון ליום הראשון לכולו ולשאר הימים פשיעורו
לבד וע"כ לומר דמה שחזרה ואוכל היינו דברבנן יש ברירה ואמרין שעתה הוא בורר
את ההיתר מן האיסור ובורר ביו"ט להניח אסור רק לאכול מיד ואם יברך תחלה יאסור

משום מוקצה ואם יברך אחר שיחתו להניח אסור משום בורר ולכך הוצרכו לחתוך ולאכול מיד אף באמת צ"ע על קושיות התוס' בזה דמי הכריחם לומר דבאותו יום גופיה דהנה מטביל ביה נפיק ביה פינו דביו"ט שני מיירי א"כ י"ל דאתמול אחר שיצא בו הנה מטביל ביה נפיק למחר ודוחק לומר דקשיא להו למאי דפריה הש"ס לעיל לר"ח קשיא מתניתין אלמא דבעי לפרושי ביו"ט ראשון ואם פן איה אכל קודם דפשיטא שאין זה קושיא דעדיפא מקשה ממתני' דחסר פסול ואיה נפיק ביה ואפשר שהוא נמשך לדבריהם הקודמים שהקשו דהא אסור מטעם מוקצה ומירצו שהתנה איני בודל ונה לענין שאר ימים אבל ביום ראשון דחסר פסול וע"כ בדיל מיני' אסור לאכול ממנו ביום ראשון ואפילו ר"ל מודה בזה דאף ע"ג דר"ל סובר דלמצותו אתקצי ומותר לאוכלו בשביעי אחר שיצא בו מפל מקום ביום ראשון שהוא יו"ט אמרינו מיגו דאתקצי בה"ש ו"ש הט"ז סימן תרס"ד על הירושלמי דאתרוג שגפסל מותר לאוכלו ביום א' די"ל דסובר כר"ל ע"ש דבריו תמוהים דביום אחד אף ר"ל מודה כמ"ש ונה פונת הב"י שיש לתמוה דאית לן למימר מיגו דאתקצי כו' ע"ש ועיין בתוס' בביצה דף למ"ד דהא דקאמר רב אסי הפריש ז' אתרוגים כו' ואוכלה לאלתר לאו דוקא קאמר דהראשון אסור לאכול לאלתר משום מיגו דאתקצי ע"ש ולקמן אכתוב עוד בזה ועכ"פ נקטינו מהא דא"א לפרש ר"ח מטביל היינו ביום ראשון שהרי ביום ראשון הנה אסור לאכול ממנו וע"כ דביום שני קאמר ואף ע"ג דמה דקאמר יו"ט שני הוא לאו דוקא ור"ל חוה"מ וכדאיתא נמי בדרף ל"ח וכן צריף לפרש הא דקאמר דר"ח מיירי ביו"ט שני להפוסקים דחסר ביום שני פסול מפל מקום אין לפרש דכאן בשאר ימים קאי ומטביל ביום א' ונפיק למחרתו דמהש"ס משמע דמיד שהוכשר חסר הנה עביד הכי) ובזה א"ש הא דלא מקשו התוס' הך קושיא בדרף ל"ו בהא דר"ח מטביל כו' ומקשו ליה הכא אף לפי מ"ש א"ש ומ"מ קצת קשה דאפתי מציינו למימר דמטביל בה בליקיה דאפתי לאו זמן נטילת לולב הוא ונפיק ביה למחרתו ויש ליישב וקצת: ועתה אני בא בדבריה שכתבת לתרץ קושיות אביה הגאון נ"י על הר"ן שכתב טעמא משום דבה"ש ספיקא לקולא ואם פן איה קאמר רב אסי כ"א יוצא בו ואוכלו למחר דהא של יום ראשון אסור דבה"ש שלו דאורייתא וספיקא לחומרא וע"ז פתבת דבהפריש ז' אתרוגים דה"ל פאילו התנה וכמ"ש התוס' אם פן ביום ראשון נמי הנה פמתנה שאינו בודל ממנו רק יום ראשון עם בה"ש שלו ולא יותר שאח"כ ליום שני הא חזינו שהפריש אתרוג אחר עכ"ד בקצרה ובאמת שפדבריה משמע קצת בדברי הר"ן גופיה רפ"ק דביצה שכתב בשם הרא"ה הטעם פינו דהפריש ז' אתרוגים כו' הרי התנה בפירוש שאינו מקצהו למצותו ע"ש אף מה שחידשת לומר דכל שאמר איני בודל אחר בה"ש ג"כ מהני הך תנאה צ"ע דבכל דוכת' אמרינו דכל שע"כ הוא בודל ממנו בה"ש לא מהני תנאה אף י"ל דדוקא היכא שהוא בודל מחמת איסור בה"ש פגון עצי סופה שאסור משום סתירת אהל ואם פן אסור משום הכנה אבל מוקצה למצותו קיל טפי לענין זה דהיכא שמתנה עליו שאינו מקצהו רק לצורך המצוה ולא אמרינו ביה מגו דאתקצי לבה"ש אף ב"ט פן נראה קצת מדברי הר"ן אבל מדברי התוספות דביצה דף למ"ד נראה דמוקצה למצותו בה"ש הוי פמוקצה מחמת איסור בה"ש ולא מהני תנאי שיתנה עליו שיהנה ממנו אחר שיצא י"ח המצוה והנה אם קו' אביה הגאון נ"י הוא מחמת מוקצה למצותו שפיר תירצת דז' אתרוגים פמו התנה וכמ"ל שכ"כ הר"ן בביצה בהדיא

אף לדידי חזו לי שקושנייתו משום דסבירא ליה דיום שני אפתי יו"ט דרבנן הוא וכיון דהאחרוג של יום ראשון חזי ליה בה"ש של יו"ט שני ה"ל כמו סנפה בשמיני אסור: אף לענ"ד גם זה אינו קושניא שהרי ה"ר"ן שם הקשה דנימא מיגו דאתקצי להאי יומא ממילא דגם בה"ש שלו אסור ותירץ דזה אין שנייה רק לענן שבת ויו"ט שצריה שיהיה מוכן בה"ש אבל ביום החול לא שנייה זה וה"ר"ן לטעמיה אזיל דסבירא ליה ר"פ קמא דביצה דבמוקצה למצותו אמרינן אתקצי בה"ש אף במוקצה מחמת יום שעבר וכ"כ התוס' בביצה דף ד' ודף ל"ד וע"ז תירץ דבאחרוג שהוא יום החול תופס רק שעה הראוי למצוה ולפי"ז שפיר שרינן לאכול של יום ראשון ביום ב' וא"ל שהרי אתקצי לבה"ש ז"א דבכה"ג נדאי אמרינן ממ"נ שאם תרצה לאסור היום ולומר דשנייה ביה דין מוקצה לפי שהוא יו"ט אם כן ע"כ אתמול חול הנה והוא ובה"ש שלו מותרין היו ולא שנייה בכה"ג מוקצה מחמת יום שעבר כלל ואפ' לפי סברת התוספות והרא"ש גבי סנפה לפי שעכ"פ צריה לנישב בה מאיזה טעם שיהיה מ"מ היינו דוקא גבי סנפה דאמרינן שהבה"ש עצמו של יו"ט הנה מוקצה ולא הוכן ליו"ט משא"כ בזה שהאחרוג פבר יצא בו שחרית רק מחמת הקצאתו אתמול בה"ש נימא שהוקצה לכל היום ובה"ש בכלל הוא דבר שא"א לאומרו דא"כ היום חול וא"ת אתמול חול אם כן לא הנה אתמול שם מוקצה שנימא שהבה"ש בפעבורו והדברים ברורים: אף נראה דבלא"ה לק"מ דאף ע"ג דרב ורב אסי בבבלי הוי כדאימא בביצה דף ד' דפליגי בשני יו"ט של גליות ופריה והא רב אסי מבביל מיו"ט לחבריה כו' מפל מקום ה' פלוגתא דידהו על מנהג א"י שעושין יום אחד קאי דהא קאמר רב אסי ואוכלה למחר ואמרינן דהיינו פשיטת ר"י דאחרוג בשמיני מותר ולדין דעבדינן תרי יומי קאמר התם דגם שמיני ספק שביעי אסור וכן נראה התם להדיא דתיקף בתר פלוגתא דרב ורב אסי קאמר ולדין דעבדינן תרי יומי אמר אב"י כו' מבואר דפלוגתיהו בסופת' דעבדי חד יומא ואם כן פשיטא שאין קושניא על ה"ר"ן דיום שני הוא חול גמור ולא אמרינן ביה מיגו דאתקצי לבה"ש ומחמת מוקצה למצותו הדין עמך דכיון דמהני תנאי שאינו מקצה רק למצוה וא"כ שפיר יכול להתנות שאינו מקצה רק עד לאחר בה"ש ומהני ביה תנאי כיון דמפסקי לילות וימים ובהפריש ז' אתרוגין פהתנה דמי וכמו שכתבת מדברי התוס' וכבר כתבתי שה"ר"ן כ"כ בהדיא וע"כ לא הוצרך לה"ר"ן לומר דבה"ש ספיקא דרבנן אלא לענן מוקצה דבה"ש דיום ח' שהוא יו"ט ושנייה מיגו דאתקצאי לבה"ש וכמו בסנפה ולזה לא מהני תנאי כיון דמפל מקום לא הנה הכנה מחול ליו"ט כיון שהנה מוקצה בה"ש ומכ"ש לפי דמייירי התם משמיני שהוא בלא תנאי משא"כ בהפריש ז' אתרוגין לענן אתרוג דראשון בשני דהכנה אין פאן שהם שניחול ומוקצה למצותו אין פאן דהא קמן שלא הקצה אותו לכל יום השני ודוקא בסתם אמרינן שהקצהו לכל היום בזמן שראוי לצאת בו אף שכבר יצא בו אבל אחר הזמן שראוי לצאת אין בו משום מוקצה למצותו וכיון שהפריש אחר לשני גסתלק זמן הראוי לצאת של הראשון תיקף אחר בה"ש ושפיר דמי לאוכלו בשני ועיין בסנפה דף יו"ד ע"ב בתוס' שם מ"ש מהא דרב אסי דהכא דלא אמרינן אתקצי מחמת יום שעבר והיינו מחמת היתר שמיני וע"ש וקצרת: ומה שכתבת בדברי המג"א סימן תרס"ט שכתב דהו סברא דכאילו התנה א"צ אלא ל"ד אוכלו לאלתר כו' שפיר כתב המג"א לפי מש"ל שהעתיק דברי התוספות והרא"ש דלא אמרינן אתקצי מחמת יום שעבר כו' ואעתיק לה מ"ש בהגהת

ובינאורים להמג"א וז"ל שם במג"א סק"ג ולא אמרינן כו' ר"י ר"ן כו' לענ"ד תיבת ר"י הוא ט"ס וצ"ל ב"י ר"ן ור"ל שהב"י כ"כ בשם הר"ן ולכך פתב המג"א וילפי מש"ל א"צ כו' ר"ל להקשות על הב"י שהביא דברי הר"ן בזה שהם אמורים לתרץ למ"ד אוכלו לאלתר דנימא מוקצה למצותו חמיר וע"ז פתב דהוי פהתנה ע"ש אכל למ"ד אוכלו למחר דקי"ל פנותיה לא קשיא פלל דדוקא סופה שהוקצה בה"ש למצותה אכל אתרוג לא הוקצה לבה"ש של יום אחר פלל ועיין לעיל סימן תרנ"ב מ"ש המג"א דמדברי הר"ן מבואר שא"צ ליטול בה"ש בר מיום ראשון ולפי"ז באתרוג של יום ראשון אסור לאוכלו בשני אף י"ל לפי מה דמשמע הכא דמייירי לדין א"י דאי בח"ל אף אתרוג של שביעי אסור בשמיני אם כן גם של ראשון בשני מותר דהא יום חול הוא כו' ועוד פתבתי שם מענין זה וקצתתי פאן: שוב ראיתי פי הך טעמא שפתבתי בדברי התוספות שהצריכו תנאי הוא משום הדור מצנה וצ"ל דהרא"ש והטור לא סבירא ליה הכי וכמ"ש שהם לא הצריכו התנאי אינו מוכרח דבהכי פליגי וי"ל דלשיטתיהו אגלי דלקאורה היכא שאומר איני בודל מן היותר מפשיעור תלוי בדין ברירה שאח"כ הוכרר הדבר למפרע שחלק זה הוקצה וזה לא הוקצה וכדמוכח בפניצה גבי עומד ואמר מפאן אני נוטל וצ"ל דבמוקצה דרבנן יש ברירה והנה התוספות לעיל דף כ"ה בסוגיא דשני לוגין כו' וכן בדוכתי טובי פתבו שדין ברירה דוקא במתנה ומברר דבריו ולפי"ז א"ש דבעינן תנאי שמברר דבריו שאינו בודל שאם לא התנה אלא מאליו אתקצי מתוך האתרוג הזה פשיעור והותר היתר מפשיעור שוב י"ל דאין ברירה ופשיט מוקצה מחמת מצנה בכולו ולכך הצריכו התוס' תנאי והרא"ש אגיל לשיטתו בתשובה פלל כ"ד שפתב שם דמוקצה למצותו לא אסרינן כ"א ביו"ט ולא בחוה"מ והא דבאתרוג אסרינן ליה אף בחוה"מ היינו משום דכשאוכל אותו מבטל המצנה לגמרי וע"ש שפתב דעצי סופה אפילו נפלה אפתי שיף אתקצי למצנה אף בחוה"מ דמ"מ יש ביטול מצנה שצריף לעצים אלו שגפלו לחזור ולבנות הסופה לצורה מצותה משא"כ גויי סופה דבזה לא מבטל מצנת סופה פשוטל הנויין לא אמרינן בחוה"מ אתקצי למצותו פלל ולכך צריף טעם משום בזוי מצנה ע"ש ולפי"ז נראה דבאתרוג אם משיר השיעור ואינו אוכל רק היותר מפשיעור לדעת הרא"ש לא שיף בזה אתקצי למצותו פלל שהרי אין בזה ביטול המצנה לגמרי ולנויין סופה דמי ולפי"ז שפיר פתב הרא"ש דיתר מפשיעור מותר וא"צ תנאי פלל דכיון שאין בזה ביטול מצנה מה שאוכל היותר מחמת שאין מבטל המצנה אין פאן הבחנה בין חלק המוקצה לחלק המותר פלל וא"צ פלל בזה בירור למפרע שאין נכנס לגדר ברירה פלל משא"כ התוס' בשפת ובשאר דוכתי דס"ל דאף בח"ה שיף מוקצה למצותו אף בלא ביטול מצנה ממילא שפיר נאסר מן האתרוג פשיעור אלא שאין אנו יודעין איזה מקצת נאסר בשעה שהוקצה ואנו צריכין לדין ברירה ולכך הצריכו תנאי דוקא והדברים נכונים וישירים למוצאי דעת: ועפי"ז יש ליישב קושניית אא"ז מהר"ש"א בהא דכתבו דאיך אכל קודם גטילת לולב דהא איכא שהות וביו"ט שני דרבנן שרי גלענ"ד לפי מ"ש דהטעם דמהני תנאי משום דבדרבנן יש ברירה ובאמת שהר"ן פתב דמוקצה למצותו הוא דרבנן אף מרש"י משמע שהוא דאורייתא אף ביו"ט ט"ב גופיה מדרבנן פשיטא לכאורה דמוקצה דידיה מדרבנן אף י"ל דהא הא דמוקצה למצותו ילפינן ממ"ש פשם שחל ש"ש על החגיגה כו' ילפינן דמקצה למצנה כמקצה לקרבן והו"ל פגודר ומקדיש ומה לי מצנה זו

או מצנה אחרת ולפי"ז י"ל דאף במקצה למצנה דרבנן יש איסור לאוכלו או הנאה אחרת דרף כילוי אסור אפילו מדאורייתא וכינון דהנה פנודר לדבר של מצנה מה לי דרבנן או דאורייתא ולפי"ז צ"ל דס"ל דאף בדאורייתא יש ברירה ולקח מהני תנאי להיותר מפשיעור שהוקצה למצנתו דאל"כ אף שיו"ט שני דרבנן מפל מקום המוקצה מחמתו הוא דאורייתא והנה אם נאמר יש ברירה אין הברירה מחמת האכילה דאדרבא י"ל איסורא קאכיל רק דבשעה שיוצא בו מה שנשאר איגלאי מלתא דזהו שנתקצה למצנה ותו לא ובההיא דשני לנגין שע"י ההפרשה מתברר למפרע ולפי"ז י"ל דשפי' קשיא להתוספות מהא דבא בדרף כו' שפא ישפח מלצאת בו וכשישפח לא הנברר הדבר וא"כ יש במה שאכל איסור תורה משום מוקצה למצנתו וכמ"ש דאף ביו"ט דרבנן מוקצה למצנה שלו דאורייתא ובדאורייתא אף באיפא שהות חיישינן שפא ישפח וצריף להפסיק וא"ש קושניית מהרש"א ואמנם הו סברא דכתיבנא דמוקצה למצנתו אף בדרבנן הוא דאורייתא עדיין לא נתחור לי כל הצורך וצריף בדיקה בש"ס ופוסקים ומ"מ לא נמנעתי לכתבו ע"ד הפלפול ולהגדיל תורה ונאדיר ונאשר בקונדש נאדר יחזק ויאמץ לבך להיות מקונדש תדיר ולתתה עליון וישנה עליה פבוד והדר דברי חותמה שש על אמרתה מתעלס באהבתה הק' אפרים ולמן מרגליות מבראד: שאלה סמו' שאלה לבאר דין נקלה הקרום מעל האתרוג אם יש להכשיר בכלולו או במקצתו: תשובה בסופה דף ל"ה איתא אמר רבא האי אתרוגא דאגליד באהיני סומקה פשרה והאנו תנו נקלה פסול לא קשיא הא בכלולה הא במקצתה.

והנה רש"י פירש בכללה כשר אמנם התוס' בשם ר"ח פירשו איפכה בכללה פסול דדמי לטרפות דאשפחן בגלידה דטרפה ואם נשתייר פסלע כשר וכ"פ הרי"ף והרמב"ם פ"ח מהלכות לולב ושאר פוסקים: וראיתי בא"ח סימן תרמ"ח שכתב דרש"י שכתב הא בכללה לאו היינו שנקלה פולו רק פירושו שכל מה שנקלה הנה במקום אחד והא במקצתה היינו בב' וג' מקומות ולענ"ד ז"א דהא רבא בעי התם נולדו באתרוג סימני טרפה מאי ופריף מאי קמבעיא ליה אי נקלה תנינא ופירש"י נקלה סימני טרפה הוא דהיינו הגלידה ולדברי הב"ח פינן דמתני' לא מייירי בנקלה פולו רק במקצתו בכמה מקומות אם כן שפיר י"ל דרבא מיבעיא ליה בנקלה פולו דומיא דגלודה ממש דשפא אף ע"ג דגלודה טרפה מפל מקום נקלה פולו כשר דהתם אין שם אלא עור אחד בלבד וכינון שנגלד פולו אין פאן מציל משא"כ באתרוג שנקלה קליפה הדקה ועדיין קליפה החיצונה קיימת לריאה דמיא דנגלד פולו פשרה ומאי פריף תנינא אלא ודאי דרש"י מפרש כפשוטו נקלה היינו מקצתו דמחזי כמנומר ונגלד פולו כשר והיינו דפריף אי נקלה תנינא וכוננתו דנקלה פולו ודאי לא קמבעיא ליה דהא רבא גופיה הוא דאמר האי אתרוגא כו' וע"כ דנקלה מקצתו מבעיא ליה דאשפחן כה"ג גבי גלודה דקמבעיא ליה בגיטל מקום השדירה וכולו קיים כו' מהו וקמבעיא ליה דלמא הכא לית לן בה מה שנגלד מקצתו אהא פריף תנינא דנקלה פסול ובמקצתה מייירי כדאוקימנא לעיל כנלענ"ד ליישב קצת פירש"י מקושניית התוספות ד"ה הא בכללה ע"ש ונתור פתב על דברי רש"י ולפי זה הוא פסול החזור להכשירו כו' ובשו"ת בית יעקב סימן פ"ז כתב להקשות מזה על הפל בו שהביא הב"י בי"ד סימן מ"ד גבי פליות ועל רש"ל דמיייתי ראיה מצ"ה והו"ל לאתויי ראיה מבנורת מאתרוג כו' וכ"כ אש"כ דתוספות לשיטתיהו דחולקים על רש"י כו'

והאריה ודבריו תמוהים דבאתרוג טעמא דמתזי כמנומר וכינון שנקלה פולו הוא פשר ממילא וכמו קטן שנגדל אח"כ פשיעור ובריך אתרוג מבואר ברא"ש וטור גפי חזונית שאם קלפו נכשר ואין מחלוקת בדבר פלל ומה זה ענין לטרפות ואין להאריה: ודרף אגב אכתוב מה שיש לעיין במ"ש בש"ע שם וי"א שצריה שישתייר פסלע והוא נלמד מלשון הרא"ש והטור שכתב דבמקצתו פשר אפילו לא נשתייר בו אלא פסלע משמע דכסלע מיהו בעינן ומלשון התוספות שם אין הכרח כ"כ די"ל דכוננתם דכאן הוי כמו בגלוידיה שיש חילוק בין פולה למקצתה אבל מקל מקום לענין שיעור סלע אין לנו לדמותן (ובבאר הגולה יש שם ט"ס ע"ש) וכן הראב"ד בספר תמים דעים סימן רלמ"ד כתב ונ"ל בפולה פסול במקצתה פשר והאי בפולה איפא למימר לאו דוקא בפולה אלא אפילו רובה דמדמינן לה לחזונית דתנן כו' והרב ר' יצחק ז"ל כתב שאם נשתייר ממנו מקצת פשר כמו הגלוידיה שמקצת העור מכשיר בה ומסתברא פנותיה ומיהו מסתברא לן דוקא שנקלה בתפיסה אחת שמקצתו מתוכו אבל אם נקלה בב' וג' מקומות אפילו במיעוטו נמי מפסל משום דהנה כמנומר כו' ויש מי שאומר אף ע"פ שנקלה בב' וג' מקומות ואין מראה שוין פשרה כו' עיין ברא"ש ששביא לשון זה והעסקתי זה ללמוד ממנו שני דברים חדא דהא קמו שהראב"ד לא הזכיר שיעור פסלע פלל ואדרבא הביא דברי הרי"ף ומלשונו מבואר דמכשיר אף בשיור כל שהוא וגם למדנו שמ"ש והאי בפולה איפא למימר לאו דוקא כו' לא בהחלט כתב פן רק דאיפא למימר הכי וע"ז הביא דברי הרי"ף דאף בשיור כל שהוא פשר וכתב דמסתבר' פנותיה ומעשה תימא על הרא"ש שהעתיק ראש לשון הראב"ד בסוף וכתב ע"ז ומיירי שנשתנה למראה פסול אבל למראה פשר אפילו לא נשתייר רק פסלע פשר וזה תימא דא"כ ל"ל להראב"ד לדחוקי דהא דאמרינן בפולו פסול לאו דוקא אלא ה"ה ברובו דל"ל פולי האי דהא בפשיטות י"ל דכולו דוקא ובנשתנה למראה פשר מיירי ונראה שזה דחקו להטור לפרש מ"ש הרא"ש ומיירי שנשתנה למראה פסול היינו שאין מראה הקלוף דומה לשל אתרוג וכן הוא ברמזים.

והב"ח השיג ע"ז ע"ש ולפי מ"ש י"ל משום דקשיא ליה להטור דלמה מעייל נפשיה לאוקמי במראה פסול ולכך פירש דהיינו שאין מראהו דומה לשל אתרוג וסתמא דמלתא הכי הוא כמ"ש הרא"ש שם מקודם כי מקום הנקלה אינו דומה כו' אלא דמסתמא הכי הוי וכן מבואר יותר בלשון הראב"ד גופיה בתמים דעים שכתב ונ"ל כי בנדאי מקום הנקלה אין מראיו דומין כו' אבל האמת יורה דרכו שאע"פ שכתב מתחלה דאיפא למימר דאפילו רובא דמי לחזונית מ"מ לדינא הביא דברי הרי"ף דאף בשיור כל שהוא פשר והודה לו וכתב דמסתברא פנותיה ולשון הרא"ש בזה צ"ע:

ועיין באלהו רבא שהרגיש ג"כ קצת שיש להקשות על הרא"ש מדברי הראב"ד בתמים דעים ועכ"פ מה שנראה לכאורה מהרא"ש והטור וכן הביא בש"ע דבעינן שיור פסלע צ"ע דאעפ"י שאנו מדמין פסול אתרוג לטרפות מ"מ אין לנו להשוותן בשיעור פסלע דהתם הכי קים להו לחז"ל דאינו מעלה ארוכה בפחות מזה משא"כ לענין אתרוג ממ"נ אם נימא דהא דאמרינן פאן בפולה פסול הוי דוקא א"כ אף בשיור כל שהוא פשר ואם נימא דבפולה לאו דוקא אף ברובא נמי דהא רובא בפולה בכל התורה וכמ"ש לקמן וכן משמע מדברי רבינו ר' נחום נתיב ח' חלק ג' שכתב ונ"ל והא דאמרינן בפולו פסול ה"ה ברובו דאמרינן גפי חזונית עכ"ל ולא כתב ע"ז סיום דברי הרא"ש: וגם צ"ע דלפי"ז

היכא מְשַׁרְיִין בְּאַתְרוּג בְּנִשְׁתַּיִר מְקַצְתוּ פִּינּוּ דְלַגְלוּדָה דְמֵיָא וְהָרִי בְּגִלוּדָה אִיבְעֵיָא לִן בְּנִיטְל מְקוּם הַשְׁדָּר' אוּ מְקוּם הַטְּבוּר אוּ מְעַל רְאִשֵׁי פְרָקִים וְכוּלוּ קִיָּים מְהוּ וּא"כ בְּאַתְרוּג אַע"ג דְלָאוּ לְאַבְרִים עוּמְד וּכמ"ש הַתּוֹסְפוֹת דְכוּלֵּיהּ אַתְרוּג חִיבּוּר הוּא מ"מ פִּינּוּ שְׁנִיטְל קְלִיפְתּוֹ נֶגְד חֲדָרֵי הַזֵּרַע שְׁהַגְרַעֲיָנִין לְתוּכָן נְמִי לְהָא דְמֵיָא וְכַה"ג פְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת שְׁם וּמכ"ש בְּנִקְלָף רַבּוּ וְלֹא נִשְׁתַּיִר רַק פְּסָלַע נִימָא דְבַעֲיָנּוּ שְׁאוּתוֹ פְּסָלַע יְהִיָּה פְּנֶגֶד חֲדָרֵי הַזֵּרַע דְּנִקְא אִם לֹא שְׁנִחְלַק דְּדוּקָא לְעֵנָן נִיָּקֵב עַד חֲדָרֵי זָרַע פְּתָבוּ הַתּוֹס' דְּמִיקְרֵי מְפֹנְלֵשׁ לְבֵית חֲלָלוּ דְאוּתָן חֲדָרִים בְּמְקוּם סְמִפּוֹנוֹת דְּרִיָּאָה קִיָּיִמִי מִשְׁא"כ לְעֵנָן נִקְלָף וּמְפָל מְקוּם קִשָּׁה מנ"ל לְחֲלַק בְּכָף דְּאַפְשָׁר דְּכִמוּ לְעֵנָן הַעוּר שְׁנִגְלַד בְּשְׁדָּרָה אוּ בְּטְבוּר אוּ בְּרִאִשֵׁי אַבְרִים תְּלִיָּא מְלִתָּא לְכָל חַד כְּדֵאִית לִיהּ שְׁאַפְשָׁר שְׁאָם נִיטְל מְשָׁם סוּפוּ לְהַנְטֵל פְּלוּוּ כְּמוּ כּוּ לְעֵנָן אַתְרוּג בְּחֲדָרֵי הַזֵּרַע תְּלִיָּא מְלִתָּא וְאַפְשָׁר דְּסִבִּירָא לִיהּ שְׁאָם בְּאֵנוּ לוֹמַר פִּן אִם פִּן בְּכָל מְקוּם שְׁבְּאַתְרוּג נֹאמַר כִּי קְרוּב הוּא לְחֲדָרֵי הַזֵּרַע וְהָרִי אֲנִן קי"ל דְּבַנְגְּלַד מְקַצְתָּ כְּשֵׁר אֶלָּא וְדֵאִי דְלְעֵנָן נִקְלָף בְּאַתְרוּג ל"ש זֶה וְיוֹתֵר נִרְאָה לוֹמַר דְּלֵהֲרֵא"ש לְשִׁיטְתּוֹ בְּלֵא"ה א"ש דְּאִיהוּ פּוֹסֵק גְּבִי גְלוּדָה כְּרַבִּי יוֹחֲנָן דְּאַפִּילוּ עוּר בֵּין הַפְּרָסוֹת מְצִיל וּבְכָל מְקוּם שְׁנִשְׁתַּיִר פְּסָלַע כְּשֵׁר וּא"כ פְּשִׁיטָא דְגַם בְּאַתְרוּג פִּן בְּכ"מ שְׁנִשְׁתַּיִר כְּשֵׁר אֶבֶל עַל הַש"ע ק"ק דְּאֵעִפִּי שְׁהַמְחַבֵּר פְּסֵק בְּסִימָן נ"ט כְּהַרְמַב"ם דְּפִסֵּק הַנָּךְ בְּעֵיָא דְּנִיטְל מְעַל הַשְׁדָּרָה כו' לְקוּלָּא מְפָל מְקוּם בְּנִיטְל פְּלוּוּ וְנִשְׁתַּיִר פְּסָלַע קָא פְּסִיק וְתַנִּי כְּשֵׁר פּוֹסֵקִים דְּבַעֲיָנּוּ שְׁיִהִי בְּמְקוּמוֹת הַנ"ל דְּנִקְא וּא"כ גַּם בְּאַתְרוּג הו"ל לְפְרוּשֵׁי דְלֵהָ שִׁיטָה דְּבַעֲיָנּוּ שְׁיִוִּיר פְּסָלַע עכ"פ פְּנֶגֶד חֲדָרֵי הַזֵּרַע בְּעֵינָן וּמכ"ש לְפִי הַגְּהָת רמ"א שְׁפַתְבּוּ בְּסִימָן נ"ט אִם נִיטְל מְשֻׁלְשָׁתָן וְכוּלוּ קִיָּים טְרַפָּה וּע"כ צ"ל כמ"ש דְלְעֵנָן זֶה גַּם הֵם מוֹדִים דְּאִין לְדַמּוּת אַתְרוּג לְגִלוּדָה וְלֹא יִלְפִינּוּ מִיָּנִיָּה רַק לְעֵנָן שְׁיִוִּיר פְּסָלַע בְּלַבַּד וְצ"ע.

וּבְגוּף הַעֲנָנִין שְׁכַתְבוּ לְלִמּוּד מְגִלוּדָה דְשְׁיִוִּיר מְהַנִּי צ"ע לְחַד לִישְׁנָא בְּנֶדָה דְעוּר גְּזַעוּ מְחֻלִּיף וּרְבָנּוּ דְפְסָלֵי בְּגִלוּדָה מְשׁוּם דְּאַדְהֵכִי וְהֵכִי שְׁלִיט בֵּיהּ אֲוִירָא וּמִתָּהּ וּלְפִי זֶה צ"ל טַעְמָא דְשְׁיִוִּיר מְהַנִּי מְשׁוּם דְּכִינּוּן שְׁיִישׁ שְׁיִוִּיר פְּסָלַע בְּמְקוּמוֹת אֵלוּ לֹא תְּמוּת מְהִרָה וּבִינֵי בִינֵי יְקָרָם עֲלֵיהֶם עוּר מְלַמְעֵלָה דְגִזְעוּ מְחֻלִּיף וּא"כ גְּבִי אַתְרוּג מַה בְּכָף שְׁיִישׁ שְׁיִוִּיר הָא מ"מ אִין גְּזַעוּ מְחֻלִּיף וּא"כ אִף שְׁיִישׁ שְׁיִוִּיר י"ל דְּפָסוּל פִּינּוּ דְשְׁאָר הָאַתְרוּג שְׁלִיט בֵּיהּ אֲוִירָא וּסְרוּחֵי מְסַרְחָא וְאִין אַתְרוּג עֲנָן לְגִלוּדָה לְפִי זֶה וְצ"ע: דְּבָרֵי הַק' אֲפָרִים: שְׁאַלָה סֵא שְׁאַלָה לְבָאָר שְׁיַעוּר יְבֵשׁ שְׁאַמְרוּ לְעֵנָן לְוֹלְבִים וְהַדְסִים: תְּשׁוּבָה הִנֵּה הַתּוֹס' ר"פ לְוֹלְבֵי הַגְּזוּל דָּף כ"ט ע"ב ד"ה יְבֵשׁ פְּסוּל פְּתָבוּ שִׁי"ל דְּיְבֵשׁ דְּהֵכָא כְּמוּ יְבֵשׁ דְּאוּנוֹן בְּכוּר דְתַנּוּ ר"י בֶּן הַמְּשׁוּלָּם אוֹמַר יְבִישָׁה עַד שְׁתַּהֲא נְפָרְכַת בְּצִיפּוֹרָן עכ"ל וְצ"ע דְּהָא רְבָנּוּ שְׁם פְּלִיגִי וּס"ל דְשְׁיַעוּרָא הוּא כָּל שְׁתַּנְקֵב וְאִין מוֹצִיָּאָה דֵם דְּמִשְׁמַע דְּכָל שְׁפָלָה הַלְחָלוּחִית שְׁבוּ מִיקְרֵי יְבֵשׁ אִף שְׁאִין נְפָרָךְ בְּצִיפּוֹרָן וּבְחֻלִּין דָּף מ"ו אֲמַרִּין אֲמַר רְבָא רִיָּאָה שְׁיַבְשָׁה מְקַצְתָּה טְרַיְפָה כו' כְּמֵאן כר"י בֶּן הַמְּשׁוּלָּם כו' אֲפִילוּ תִימָא רְבָנּוּ גְּבִי אֲוִנוֹן בְּכוּר דְקָא שְׁלִיט בִּי זִיקָא לֹא הִדְרָא בְּרִיָּא אֶבֶל רִיָּאָה דְלֹא שְׁלִיט בֵּיהּ אֲוִירָא הִדְרָא בְּרִיָּא וּלְפִי"ז גְּבִי לְוֹלְבֵי נְמִי הָא שְׁלִיט בֵּיהּ אֲוִירָא וְלֹא בְּעֵינָן שְׁיַעוּר נְפָרָךְ בְּצִיפּוֹרָן: וְאַמְנָם הַטּוּר בְּסִימָן ש"ט גְּבִי בְּכוּר פְּסֵק כְּדִי שְׁתַּפְּרָךְ בְּצִיפּוֹרָן וְהב"י תְּמָה דְּהָא יְחִידָאָה הִיא וּבְפִא"ט נְמִי מְשַׁמַּע דְּלִית הַלְכָתָא פְּנוּתִיָּה וְכוּן פְּסֵק הַרְמַב"ם בְּפ"ז מֵהַל' בִּיאַת מְקַדְשׁ כַּת"ק עכ"ל וְעֵינּוּן בְּב"ח וּבְל"ח מ"ש לִיִּישׁב זֶה וְהַבְּאִתִּי דְּבְרִיָּהֶם בְּחַבּוּרֵי פ"ת ס' ל"ו וְכַתְּבֵתִי שְׁם מַה דְנ"מ לְדִינָא מְדְבָרֵיהֶם ו"ל ע"ש.

אף כְּדֵי לִיָּשֵׁב דַּעַת הַטּוֹר נִלְעַנ"ד דְּלִכְאוּרָה קָשָׁה בְּהֵךְ שִׁיעוּרָא שְׁתִּינְקָב וְאִינָה מוֹצִיאָה דָם שְׁהָרֵי אָסוּר לְהַטִּיל מוּם בְּבַכּוֹר וּא"כ אָסוּר לְנִקְבוֹ בְּהֵאִי דְּנִקְתָּא דְּלִדִּינָן הֵנִי מוּמָא שְׁהָרֵי ע"י הַנְּקִיבָה לְבַד הֵנִי מוּם וְשִׁמָּא עֲדִינָן אִינוּ יָבֵשׁ וְאִין בּוּ מוּם פְּלִל וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לּוֹמַר דְּכִינָן דְּקִי"ל שִׁיעוּר נְקִיבַת הָאֲנָזָן פְּמֵלָא פְּרָשִׁינָה א"כ הוּא יָכוֹל לְהַבְּחִין לְנִקְוֵב בְּפָחוֹת מְזָה דְּמִשְׁמַע שְׁאָף אִם תִּינְקָב פֶּל שְׁהוּא נְמִי אִם אִין מוֹצִיאָה דָם הוּא בְּחִינָה מְעַלְיָתָא שְׁאִינוּ יָבֵשׁ אַבְּל ז"א דְּבִירוּשְׁלָמִי דְּקִדְוִישִׁין פ"א אַהֵהִיא דָּאִין עֶבֶד פְּהוּ נִרְצַע שְׁמָא יַעֲשֶׂה בַּעַל מוּם וְיִפְסֹל מִן הָעֲבוּדָה פְּרִיָּה עֲלָה וְנִרְצַע הַסְּחוּס פָּחוֹת מִן הַפְּרָשִׁינָה וּמִשְׁנֵי שְׁמָא יָבֵא לִידֵי פְּרָשִׁינָה אֲלָמָא דָּאָף לַעֲנִין רְצוּעָה דְּמַצְנָה הוּא דְּחִינָן לָהּ מִטְעָמָא דְּחוּשְׁשִׁין שֵׁא"א לְצַמְצָם וַיִּנְקָב בְּכַדֵי פְּרָשִׁינָה וּכ"ש בְּזָה שְׁאָסוּר לּוֹ לְנִקְוֵב בְּאֲנָזָן הַבְּכּוֹר אָף בְּפָחוֹת מִפְּרָשִׁינָה פֶּן יָבֵא לִידֵי פֶה.

וְעוֹד נִרְאָה לִפְמ"ש לְקַמְן דְּלִפְסוּל אִפִּי פָּחוֹת מִפְּרָשִׁינָה נְמִי פּוֹסֵל כְּדָאֲשַׁכְּחֵן דְּקֶאָמַר הַש"ס אֲלִיבָא דְּרַבֵּי יוֹסִי וּא"כ פְּשִׁיטָא דְּאָסוּר לְנִקְוֵב אִפִּי מְעַט וְאֶפְשָׁר דְּמִשּׁוּם הָא לָא אֲרִיא דִּי"ל שְׁאִין נוֹקֵב נִקְבַּת מְפּוֹלֵשׁ.

אוּ י"ל שְׁנוֹקֵב בְּשִׁטַּח הָאֲנָרָה שֶׁל הָאֲנָזָן וְלֹא בְּעוֹבֵי הָאֲנָזָן וּכְמ"ש הַט"ז בְּסִי' תִּרְמ"ח לַעֲנִין בְּחִינַת אֲתֵרוֹג הַיָּבֵשׁ וּכ"כ בְּאַלְיָה רְבָא שֶׁם אַבְּל לְפִי טַעַם הִירוּשְׁלָמִי וְדָאִי דָּאָף נִקְבַּת בְּכַה"ג אָסוּר גְּזִירָה שְׁמָא בָּא לִידֵי פְּרָשִׁינָא (וּלְפִי סְבָרַת הַרִיטָב"א שְׁאָבִיא לְקַמְן שְׁפַתְבַּת שְׁבָכֵל נִקְבַּת בְּרִזָּל מִתְרַחֵב הַנְּקֵב וְשְׁמָא יָבֵא לְכַרְשִׁינָא א"כ י"ל שְׁיָכוֹל לְהַבְּחִין לְנִקְוֵב בְּקוּץ בְּפָחוֹת מִפְּרָשִׁינָא אָף בְּאַמַּת לָא מִשְׁמַע הֵכִי) וְצ"ל דְּבְּאַמַּת הֵךְ דָּאִם תִּינְקָב כּו' אִינָה בְּחִינָה מְעַלְיָה רַק דְּלִשְׁעוּרִין נֹאמַר דְּכָל שְׁיָבֵשָׁה עַד שְׁמִשְׁעָרִין שְׁאִם הֵינּוּ נוֹקְבִין אוֹתָהּ אִינָה מוֹצִיאָה דָם הֵנִי יָבֵשׁ: וְהִנֵּה הַטּוֹר שֶׁם סִימָן ש"ט פְּתַב בְּשֵׁם רַבִּינוּ יוֹנָה דְּהֵאִידְנָא דְּלִיבָא מְוַמְחִין אִינוּ נִשְׁחַט ע"י בְּנֵי הַפְּנֹסֶת אֲלָא בְּמוּמִין מְוַבְּהָקִין כּו' וְצָרִימַת הָאֲנָזָן נִרְאָה שְׁהוּא מוּם מְוַבְּהָק הֵיכָא דְּמִינְכֵר שְׁפִיר וְנִרְאָה לַעֲיָנִים שְׁהוּא יוֹתֵר מִחֲגוּרַת צְפוּרָן וְאַח"כּ קַחְשִׁיב הֵתֵם וְאַזְזִיל הַמוּמִין שְׁיָכוֹלִין לְסַמְוֵה עֲלֵיהֶם בּוּזָה"ז וּלְפִי"ז אִם יָבֵשׁ פְּשִׁיעוּר שְׁתִּינְקָב וְאִין מוֹצִיאָה דָם אִין נִיָּתֵר ע"פ בְּנֵי הַפְּנֹסֶת פִּינּוּן שֵׁא"א לְהַבְּחִין בְּפוֹעַל רַק לְשַׁעַר בְּאֲנָזָן הַדַּעַת לְבַד וְזֶה אִין בְּנֵי הַפְּנֹסֶת יָכוֹלִין לְהַתִּיר מִשֵׁא"כ הֵיכָא שְׁיָבֵשׁ עַד שְׁנַפְרָה בְּצִיפּוֹרָן שְׁפִיר יָכוֹלִין לְהַתִּיר אָף בּוּזָה"ז דְּהָא מִינְכֵר שְׁפִיר וְנִרְאָה לַעֲיָנִים וּלְכַף פְּתַב הַטּוֹר דּוֹקָא הֵךְ שִׁיעוּרָא שְׁנַפְרָה בְּצִיפּוֹרָן וְזֶה בְּרוּר לַעֲנ"ד וּכ"כ הַב"י שֶׁם בְּטַעַם הַטּוֹר שְׁפַתְבַּת בְּשֵׁם רַבִּינוּ יוֹנָה יוֹתֵר מִחֲגִירַת צִיפּוֹרָן כְּדֵי לְהַתִּיר בּוּזָה"ז וּכ"כ בְּד"מ לְתַרְזֵן קו' הַב"י דְּלָמָּה נִקְטַת הַטּוֹר נִיטַל הַטְּלָפִים עִם הַבְּשָׂר שְׁלֵהֶם וְכַתְּבַת בְּד"מ דְּהֵינּוּ כְּדֵי לְהַתִּיר אָף בּוּזָה"ז יַעו"ש וְעִינָן בְּלִבּוּשׁ דְּקַחְשִׁיב הֵנָּה מוּמִין שְׁהֵבִיא הַטּוֹר וְקִצַּת מֵהֶם פְּתַב שְׁהַשְׁמִיט לְפִי שְׁאִינָם מְבֹרְרִין כְּמ"ש ב"י וְלַעֲנ"ד צ"ע לָמָּה הַשְׁמִיט יָבֵשׁ עַד שְׁתַּפְּרָה דְּהָרֵי הַב"י הַקְּשָׁה דְּלֹא בְּעִינָן פְּוִלֵי הָאִי דְּבַכְדֵי שְׁתַּנְקָב סָגִי אַבְּל בְּנַפְרָה לִית בָּהּ סְפִיקָא לְכ"ע וְעוֹד יֵשׁ לְדַקְדָּק שֶׁם וּלְפִי שְׁאִינוּ מְעַנְיָנִינוּ לֹא רְאִיתִי לְהֵאָרִיף: וּבְפִשְׁיטוֹת מְצִינוּ לִיָּשֵׁב דְּבָרֵי הַטּוֹר דְּכִינָן שְׁפַתְבַּת מוּמִין אִילוּ לְהַתִּיר עֲלֵיהֶם אָף בּוּזָה"ז לְכַף נִקְטַת דּוֹקָא מְלִתָּא בְּרִירָה דְּלִית בֵּיהּ סְפִיקָא וּפְלוּגָתָא פְּלִל דַּע"ז יָכוֹלִין אָף בְּנֵי הַפְּנֹסֶת לְהַתִּיר מִשֵׁא"כ בְּמִידֵי דְּאִית בֵּיהּ פְּלוּגָתָא אָף דְּקִי"ל כְּדָבְרֵי הַמִּיקָל אִין לְהַתִּיר בְּזָה כ"א ע"י מְוַמְחָה וְאִין לְהֵאָרִיף: וּמְלִתָּא אַגַּב אוֹרְחָא רְאִיתִי לְבֹאֵר לְשׁוֹן הִירוּשְׁלָמִי שְׁהֵבִאתִי לַעֲיִל דְּנִקְטַת שְׁמָא יַעֲשֶׂה בַּע"מ הוּא דְּלֹא כְּלִשׁוֹן הַש"ס דִּילָן בְּקִדְוִישִׁין דָּף כ"א וּבְבַכּוֹרוֹת דָּף ל"ז דְּאִיתָא מְפִנֵי

שנעשה בע"מ וראיתי להרשב"א בחידושי קידושין שהביא דברי הירושלמי וכתב עליהם וז"ל והרמב"ן גרו פתב דנראה במרצע גדול הוא גם ועושה נקב רחב כמלא פרשינא כו' וכ"כ הריטב"א שם יעו"ש שפתב דר' יודן וחקמים תרנוניהו ס"ל כדדריש התם דבעינו מרצע גדול וזה מבואר שאין רוצעין אלא במילת פירוש אליה רפה של האונן בילקוט משפטים איתא בגליון פירוש והוא תנוף והוא טעות דאל"כ הרי נעשה בע"מ וחקמים מביאין ראיה בהקפד דכיון שאין פהו נרצע א"כ ע"כ שפגובה של אונן רוצעין כו' ולפי"ז א"ש דהש"ס דילן נקט לשון ברור מפני שנעשה בע"מ דהיינו להך דרשא דמרצע גדול בעינו שיש בנקב שלו שיעור פרשינא ולפי"ז קשה על הרמב"ם בהלכות עבדים פ"ג הלכה ח' שפתב עבד עברי פהו אינו נרצע מפני שנעשה בע"מ פלישנא דש"ס דילן והלכה ט' שם פתב פיצד רוצעין כו' בגופה של אונן במרצע של מתכת (מ"ש בגופה כו' הנה נלענ"ד להגיה שט"ס וצ"ל בהגבחה של אונן כלשון הש"ס בקידושין ובכורות וכן הוא בספרי) כו' ולא הזכיר שצריך מרציע גדול וא"כ האידו החליט בהלכה ח' שפנדאי ועשה בע"מ ואף שי"ל דס"ל פהירושלמי מ"מ ה"ל למנקט כלשונו שפא יעשה בע"מ ולא בלשון נדאי והנלענ"ד בזה הוא דהרמב"ם ס"ל כמו דמחלק הש"ס בבכורות דפריה שם אר"י בר' יהודה דאמר בציר מפעדשה לא דהיכא אמרינן ה"כא שנעשה בע"מ דהא לר' יוסי רוצעין אפילו במחט ומשני אמר רב חנא בר קטינא ל"ק פאן לשחוט פאן לפסול והיינו דלפסול אפילו בנקב קטן נמי פוסל ולפי"ז אף דאנן לא קי"ל כר"י בר"י לקולא במאי דס"ל דאף בכעדשה הוי מום לשחוט עליו מ"מ במאי דס"ל דלפסול בנקב קטן סגי בהא לא אשפחן דפליגי והוא לחומרא וא"כ שפיר פסק הרמב"ם שם שאין פהו נרצע מפני שנעשה בע"מ אע"ג דפוסק סתם מרצע מ"מ נעשה בע"מ בזה אף שהוא פחות מפרשינא ואע"פ שהרמב"ם בפ"ז מהל' ביאת המקדש בחשבון המומים פתב דוקא ניקב בכרשינא והוא כולל בין לאדם ובין לבהמה כמבואר שם בפ"ח י"ל כמ"ש התוס' בתירוץ הג' דבאמת מום עובר הוא וגבי עבד שאינו נרצע משום דבעינו שלא יפסל אף לפי שעה דבעינו ושם אל משפחתו ומחזק שבמשפחתו אף צ"ע דבפ"ב מהל' איסורי מזבח הלכה ז פתב ד' מומין עוברים יש באדם ובבהמה כו' ולפי"ז ה"ל למחשב נמי ניקב פחות מפרשינא וע"כ לומר דס"ל דפחות מפרשינא אפי' מום עובר נמי לא הוי: ומצאתי במ"ל בהל' עבדים שם שהרגיש בזה להקשות על הרמב"ם בקצת שינוי ממ"ש ונדעתו דגם להרמב"ם מרצע גדול בעינו ולא הוצרך לבאר לפי שפכר פתב שנעשה בע"מ עי"ז וכבר ביאר בהלכ' ביאת מקדש שיעור המום בכרשינא ממילא למדנו דשיעור נקב הרציעה בכרשינא וזה דחוק שאין דרכו של הרמב"ם לקצר מה שמפורש בש"ס ולסמוך על הוכחה דמפללא שמיע לן וטפי הנה אפטר לומר דס"ל להרמב"ם מדחזינו דהש"ס פריה דוקא על ר"י בר"י דס"ל כעדשה דהא ברציעה במחט סגי ולא מקשה אדרבנן דס"ל בכרשינא דמ"מ למה החליטו לומר דנעשה בע"מ דהא אפטר שינקוב פחות מפרשינא ולא ס"ל כמ"ש הריטב"א דאינהו ס"ל כמ"ד מרצע גדול דבכורות לא מיייתי הש"ס הך לרבנן מרצע גדול וגם בקידושין איתא בלשון ד"א וגם מלשון רבי דקאמר אף כל של מתכת משמע ג"כ דבמרצע לאו דוקא וכן בילקוט משפטים רב אומר אומר אגני במין מתכת בלבד וכן בפסיקתא פרתת ראה ר' אומר מה מרצע מן המתכת אף כל שהוא מן המתכת (מיהו בירושלמי דקידושין

איִתָּא מַה מְרַצֵּעַ שֶׁל מִתְּכַת כּו' ר' אֹמֵר זֶה מִקְדָּח גְּדוֹל מִיְהוּ אֲנִי אֲשׁ"ס דִּילֵן סְמִינֵן) וּא"כ תִּיקְשִׁי לְמָאן דְּלָא סָבַר הֵכִי הָאִיךָ קְאָמַר שְׁנַעְשֵׂה בַּע"מ וּלְכָה ס"ל דְּוֹדָאֵי סְתָם מְרַצֵּעַ יֵשׁ בּוֹ לִינְקָב פְּדֵי פְרָשִׁינָא וְהִלְכָה אֲדַרְבָּנֵן לִיפָא לְמִיפְרָה מִיַּדִּי רַק אֲדַר"י בַּר"י פְּרִיךָ שְׁפִיר דַּס"ל מַחֲט ג"כ פֶּשֶׁר גַּם מ"ש הַמַּל"מ שֶׁם דַּע"כ ש"ס דִּילֵן פְּלִיג אִירוּשְׁלָמִי בְּהָא דַּאֲל"כ לֹא הִנְצִירָה לְשִׁנוּי פֶּאן לְשַׁחֲט פֶּאן לְפִסּוּל לַעֲנִיד אִין זֶה הִכְרַח דְּוֹדָאֵי לַר"י בַּר"י שְׁבַמְחַט נְמִי פֶּשֶׁר ל"ש לֹא מְרַצֵּעַ דְּוִקָא בְּעֵינֵן אִף אִם אִינוּ מְרַצֵּעַ הַגְּדוֹל מ"מ קְרוּבָה הִיא לְבֵא לִיַּדִּי מִשָּׂא"כ לְרַבָּנֵן דְּמְרַצֵּעַ דְּוִקָא בְּעֵינֵן אִף אִם אִינוּ מְרַצֵּעַ הַגְּדוֹל מ"מ קְרוּבָה הִיא לְבֵא לִיַּדִּי פְרָשִׁינָא פִּינֵן שְׂיֵשׁ בְּהָ עוֹבֵי קֶצֶת עַכ"פ וּמַכ"ש לְפִי מ"ש הַרִיטְב"א בְּפִירוּשׁ הִירוּשְׁלָמִי שְׁבָכְל נְקָב שֶׁל בְּרוּז יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁמִתְרַחֵב הַנְּקָב וְשָׂמָא יְבֵא לִיַּדִּי פְרָשִׁינָא א"כ י"ל דְּדוֹקָא אַר"י בַּר"י פְּרִיךָ דַּס"ל בְּקוּץ וּבְסִירָה נְמִי יְכוּל לְרַצְוֵעַ א"כ אִינוּ נַעֲשֵׂה בַּע"מ שְׁהָרִי יְכוּל לְנָקוּב בְּקוּץ פְּחוּת מְפַעְדָּשָׁה דְּדוֹקָא בְּבְרוּז חִיִּישֵׁינֵן שְׁמִתְרַחֵב הַנְּקָב אֲכָל כְּבָר פְּתַבְתִּי דְּמַש"ס דִּילֵן וְהִרְמַב"ם לֹא מִשְׁמַע הֵכִי מְדַנְקַט מְפַנִּי שְׁנַעְשֵׂה בַּע"מ בְּלִשׁוֹן וְדָאֵי וְאִיךָ שְׂיִהִיָּה בְּזָה צ"ע לַעֲנִיד בְּאַמְתָּא אִם נִיְקָב בְּפְחוּת מְפַרְשִׁינָא לְמָה לֹא יִהְיֵא מוּם לְפִסּוּל עַכ"פ וּכְמוֹ דְּמַשְׁנֵי הַש"ס לַר"י בְּפְחוּת מְפַעְדָּשָׁה כֵּן תֹּאמַר ג"כ לְרַבָּנֵן בְּפְחוּת מְפַרְשִׁינָא דַּאֲע"פ שְׂאִינוּ מוּם לְשַׁחֲט הָנִי מוּם לְפִסּוּל דַּמָּה"ת שְׁנַאֲמַר דְּפְלִיגִי גַם בְּהָא וּכְמַש"ל וְצ"ע.

וְדַרְךָ אַגַּב רְאִיתִי לְבָאָר מ"ש בְּפְרִישָׁה סִימֵן ש"ט מְלֵא פְרָשִׁינָא הוּא מִין פְּלִי שְׁרוּצְעִין בּוֹ וְלֹא יִדְעָתִי מֵאִין יֵצֵא לוֹ זֶה וְאֲדַרְבָּא בַּש"ס דְּבַכּוּרוֹת שֶׁם אֲמַרִינֵן מֵאִי פְרָשִׁינָא אָמַר רַב שְׁרַבְיָא הִינְדָא וּפִירִש"י בְּלִשׁוֹן זֶה הָיוּ מְפִירִין וּלְשׁוֹן לַעֲזוּ וִיצ"א וְכֵן בְּעָרוּף עָרַף הִנְדָא פְּתַב פִּירוּשׁ בְּלִשׁוֹנָם הָיוּ קוֹרִים לְכַרְשִׁינֵן הִנְדָא וּבְלַע' בִּיצ"ו וּבְעָרַף פְּרָשִׁי פְּתַב בְּסוּף תְּרוּמוֹת פְּרָשִׁינֵי תְרוּמָה כּו' וּבְלַע"ז בִּיצ"א הָרִי לְהִדְיָא דְּהִינְנוּ מִין פְּרָשִׁינֵן שְׁהֵם מֵאֲכָל בְּהֵמָה וְכֵן מְבֹאָר בְּפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה לְהִרְמַב"ם וּבְדַבְרֵי הַר"ע מְבַרְטִנּוּרָא עֵינֵן שֶׁם: וְנִחְזוֹר לַעֲנִינֵינוּ בַּמ"ש הַתּוֹס' שְׂעִינְרָא דְּנַפְרָה בְּצִיפּוֹרֵן גַּם הָרָא"ש פְּתַב דְּבַרִּי הַתּוֹס' וְהִבִּיא ע"ז דְּבַרִּי הַרְז"ה דְּסִבִּירָא לִיָּה דְּמַשְׂיָצָאוּ מְפָלָל כְּמוֹשִׁים וְעַבְרַת הַלְחָלִיחוּת נִקְרָא יְבֵשׁ וְהִרְאָב"ד פְּתַב דְּסִימֵן יְבֵשׁ שְׁפָלָה מְרָאָה יְרִקוֹת שְׁלֵהֶם וְיִלְבִּינוּ פְּנִיָּהֶם וְהַדְּבָרִים גְּרָאִים דְּהַרְז"ה וְהִרְאָב"ד ס"ל דְּהִלְכָה בְּחַכְמִים דְּשְׂעִינְרָא הָנִי כְּשִׁתְּנַקֵּב וְאִין מוֹצִיאָה דָּם וְגַבִּי לּוּלָב נְמִי דְּכּוֹנְתִיָּה כָּל שְׂבִיבֵשׁ הַלְחָלִיחוּת שְׁבּוּ יְבֵשׁ מִיְקָרִי וְהַטּוֹר סִי תִרְמ"ו הִבִּיא סְבַרְת הַתּוֹס' וּסְבַרְת הַרְאָב"ד בְּזָה: וְאַמְנָם הַרְז"ן שֶׁם פְּתַב דְּלִיפָא לְמִימַר שְׂיִהֵא נַפְרָה בְּצִיפּוֹרֵן כְּמוֹ גַבִּי רִיָּאָה כּו' וְעוֹד דְּלוּלָב פִּינֵן דְּשִׁלִּיט בִּיָּה אֲוִירָא לֹא בְּעֵינֵן שְׂיִהֵא נַפְרָה בְּצִיפּוֹרֵן כְּדַאֲמַרִינֵן נְמִי גַבִּי אֲוִינֵן בְּכּוֹר בְּפָרְק א' לְפִיכָה גְרָאָה שְׁהַדְּבָר תְּלוּי בְּאֲנָמֵד מְרָאִית הָעֵין כְּשִׁנְשִׁתְּנָה מְרָאָהּ לְלִנְבֵן מַצַּד הַיְבִישׁוֹת הָרִי הוּא פְּעֵץ יְבֵשׁ עַכ"ל וְדַבְרֵי הַרְאָב"ד שְׁהִבִּיא הָרָא"ש מְצָאִיתִי בְּסִפְר תְּמִים דְּעֵים סִי רַל"ב שְׁפְתַב וְז"ל וּבְכּוֹלֵן כְּפָה הוּא שְׂעִינְרָא יְבִישְׁתָּן לְפִי שְׂמַצִּינוּ בְּרִיָּאָה כּו' שְׁתֵּהָא נַפְרָכָת בְּצִפּוֹרֵן וְגַבִּי אֲוִינֵן בְּכּוֹר כּו' כָּל שְׁתִּינְקָב כּו' וְאַמְרִינֵן בַּמַּס' חֲזוּלִין כָּל עֲנִינֵן יְבִישׁוֹת הִיכָא דְּשִׁלִּיט בְּהָ אֲוִירָא אֲזוּקִי מִזִּיק לִיָּה וּמִיְבִישׁ טְפִי מַש"ה לֹא בְּעֵינֵן גַבִּי בְּכּוֹר שְׁתִּפְרָה כּו' וְעַל כָּל דְּבָר שְׁהוּא עָבָה כְּמוֹ הַבְּשָׂר אִינוּ נִקְרָא יְבֵשׁ עַד שְׁתִּנְקָב וְאִינָה מוֹצִיאָה טִיפַת דָּם וְאֲע"פ שְׂאִינָה נַפְרָכָת כְּדַכְתִּיב צְפַד עוֹרָם עַל עַצְמָם יְבֵשׁ הָיָה כְּעֵץ וְלֹא אָמַר כְּעֵץ יְבֵשׁ אֲלֵמָא כְּעֵץ לַח פִּינֵן שְׂאִינוּ מְרַגִּישׁ בְּנִקְיָבְתוֹ הוּא יְבֵשׁ כְּעֵץ כּו' אִף בְּדָבָר שְׂאִין הָאֲוִיר שׁוֹלֵט בּוֹ הַזְּפִירוּ עֲנִינֵן שְׁלִישִׁי כְּגוֹן הַרִיָּאָה שְׂאֲמָרוּ עַד שְׁתֵּהָא נַפְרָכָת בְּצִפּוֹרֵן פִּינֵן שְׁהוּא עוֹמְדָת בְּמָקוֹם לַחוּת וְאִין הָאֲוִיר שׁוֹלֵט בּוֹ הַדְּרָא וּבְרִיָּא עַד

שְׁתֵּהָא גַּפְרִיָּת כּוּ' וְהִנֵּה הָאֲתֵרוּג מְהַכְרַע הַשְּׁכָל דּוּמָה לְבָשָׁר כּוּ' וּכְשִׁתְּכֵלָה הַלִּיקָה שְׁבוּ
אִינוּ מוֹצִיא שׁוּם לִיקָה הָרִי הוּא כְּבָשָׁר (בֹּאשֶׁר"י הִבִּיא דְבָרֵי הָרֹאב"ד וְאִיתָא שְׁם הָרִי
הוּא כְּבָשָׁר מֵת כּוּ' וּנ"ל דְּתִיבַת מֵת הוּא הַג"ה מְחַכֵּם אֶחָד שְׁלֵא הִיָּה לְפָנָיו דְּבָרֵי הָרֹאב"ד
שְׁמִבְנוֹאָר שְׁם דְּקָאֵי אַבְשָׁר הַחֵי שְׁפִתְבּ לְעִיל מִיָּנְיָה דְּכָל שְׁאִינָה מוֹצִיאָה דָּם יְבִישָׁה הִיא
וְקָאֵמֵר הֵכָא דְאֲתֵרוּג נְמִי לְהָא דְמִי וְאִין צְנִרָה לְהַג"ה זֵו שְׁנוֹקְבִין אוֹתוּ וְאִין מוֹצִיא דָּם כּוּ'
כִּי הַלִּיקָה לְפִירֵי כְּמוֹ הַדָּם לְבָשָׁר הַחֵי כּוּ' אֲבָל יְבִישׁוֹת הַעֲצִים אִין לְנוּ לְהַכְרִיעַ מִזָּה כּוּ'
וְהִנְכוּן בְּמִינֵי הַעֲצִים הוּא הַמְרָאָה שְׁלֵקָהּ כּוּ' ע"ש בְּאוֹרְהוּ: וּבְדְבָרֵי הַתּוֹס' נִלְעַנ"ד דַּס"ל
כִּינּוּן דְּלֵא שְׁיִנְהָ הַעֲצִים הֵךְ בְּחִינָה שְׁתַּנְקַב וְאִין מוֹצִיא לִיקָה וּכְמ"ש הָרֹאב"ד גּוֹפִיָּה
(גַּם הֵךְ סְבָרָא שְׁפִתְבּ הָרֹאב"ד דְּתַלּוּי בְּמַרְאָה שְׁלֵקָהּ לֵא ס"ל לְהַתּוֹס') א"כ א"א לְשַׁעְרוּ
בְּשִׁיעוּרָא דְרַבְּנָן גְּבִי אֲנֹן בְּכוּר כָּל שְׁתַּיְנָקַב כּוּ' מִמִּילָא תְּפָסִינּוּ הַשְּׁיַעוּר הַב' דְּהִינּוּ מַה
דְּאֵמֵר ר"י בֶּן הַמְּשֻׁלָּם דְּתַלּוּי בְּנִפְרָהּ בְּצַפְרֹן וְרֵאִיתִי בְּכַפּוֹת תְּמָרִים שְׁהַרְגִישׁ בְּזֵה דְּהָא
קו"ל כְּרַבְּנָן וְכַתְּבַת דְּאֶפְשָׁר דַּס"ל לְהַתּוֹס' דְּמִינִים אֵלוּ כָּל שְׁאִין נְפָרְכִין אַע"ג דְּשִׁלִּיט בְּהוּ
זִיקָא אִם יִשְׁרוּ הַלּוּלָב וְהַדָּס בְּמִים הַדְּרָא בְּרִיא וְחוֹזְרִים לְאִיתְּנוּ לְהִיּוֹת לַחִים כּוּ' וְזֵה
סְתִירָה לְמַש"ל בְּשֵׁם הָרֹאב"ד וְהִבִּיא הָרֵא"ש דְּמִשְׁיַלְבִּינּוּ פְּנִיָּהּ אִין הַשְּׁרִיָּה מוֹעֲלַת
וְאֶפְשָׁר דְּדוֹקָא לְשִׁיטַת הָרֹאב"ד דַּס"ל דְּבְּמַרְאָה תְּלִיא מְלַתָּא וּס"ל דְּמִשְׁיַלְבִּינּוּ פְּנִיּוּ תוּ
לֵא יִסְזָרוּ לְמַרְאִיהֶן וּפְסוּל מְשׁוּם לֵא הַמְּתִים יִהְלּוּ יָה אֲבָל לְשִׁיטַת הַתּוּ' ס"ל דְּתַלּוּי
בְּלַחּוֹת וְכָל כְּמָה שְׁאִין נְפָרָהּ בְּצַפְרֹן שְׁפִיר חוֹזְרִין לְלַחּוֹתָן ע"י שְׁרִיָּה שְׁלֵא יִתְּכֵן לּוֹמֵר
שְׁיַחְלִקוּ בְּמִצִּיאוֹת אֲבָל מ"מ צ"ע דְּאִיָּה נִתְּנוּ שְׁיַעוּר כָּל שְׁנִפְרָהּ כּוּ' דְּהָא אִם מַרְאָה יִרְקוֹת
עָלָיו כְּתַב הָרֹאב"ד שְׁיִוְכַל לְהִיּוֹת שַׁע"י שְׁרִיָּה יִחְזוֹר לְכַמוֹת שְׁהִיָּה בְּמִישׁוּשׁ וּבְמַרְאָה אֲבָל
מ"מ בְּאֲנֹן בְּכוּר גּוֹפִיָּה גַּם הַתּוֹס' מוֹדִים דִּישׁ לְפָסוּק כְּרַבְּנָן וּבְשִׁיטַת הַטּוֹר י"ל כְּמ"ש
דְּכַתְּבַת סִימְנָא דְּנִפְרָהּ לְהַתִּיר אַף בּוּזָה"ז: וְעַכ"פ יֵשׁ לְתַמְנָה עַל הַמְּשֻׁאֵת בְּנִימִין סִי' י"ז
שְׁפִתְבּ לְעַנְיָן לּוּלְבַיִם וְהַדָּסִים דִּיבִישִׁים גְּמוּרִים לֵא הָוִי עַד דְּאִיכָּא תְּרִיתִי לְרִיעוּתָא
שְׁיַלְבִּינּוּ פְּנִיּוּ וְיִהְיֵה נְפָרָהּ בְּצִיפְרֹן כּוּ' וְהַמ"א הִבִּיא דְּבָרֵיו בְּסִי' תְּרַמ"ו ס"ק ו' לְעַנְיָן הַדָּס
וְאֲנֹכִי לֵא יִדְעַתִּי דְּלְשִׁיטַת הַתּוֹס' בְּנִפְרָהּ בְּצִיפְרֹן לְחוּד סְגִי (אֲלֵא דְלְעַנְיָן לּוּלְבַת הַלְכוּן בָּא
קוֹדֵם כְּמ"ש הַמ"א ס"ק ה') וּלְשִׁיטַת הָרֹאב"ד הַכָּל תַּלּוּי בְּמַרְאָה דְּכָל שְׁהַלְבִּינּוּ פְּנִיּוּ אַף
שְׁאִין נְפָרָהּ בְּצִיפְרֹן נְמִי הָוִי יְבֵשׁ וְהָרִי הוּא כְּמַחֲסָא וּפְסוּל וְכַמְבּוֹאָר לְעִיל בְּתַמִּים דְּעִים
שְׁם דְּאֲזַלִּינּוּ בְּתַר מַרְאָה בִּין לְהַחְמִיר בִּין לְהַקֵּל דְּהִינּוּ אַף שְׁנִפְרָהּ אִם יֵשׁ מַרְאָה יִרְקוֹת
עָלָיו יְכוּל לְהִיּוֹת שַׁע"י שְׁרִי' בְּמִים יִסְזָרוּ לְכַמוֹת שְׁהֵם בְּמִשְׁמוּשׁ וּמַרְאָה אֲבָל מִשְׁיַלְבִּינּוּ
פְּנִיָּהּ אַף אִם תְּשַׁרְהַ פְּמָה יָמִים וְלִילּוֹת לֵא יְסִיר שְׁם הַיְבֵשׁ עַכ"ל וְהִבִּיא הָרֵא"ש ג"כ
(בֹּאשֶׁר"י אִיתָא בּוּזָה"ל לֵא יִסְזָרוּ לְמַרְאִיהֶן וְהָרִי הֵן כְּעַץ יְבֵשׁ שְׁאֶפְּלִיו תְּשַׁרְהַ כּוּ') עַכ"פ
מְבּוֹאָר דְּאֲזַלִּינּוּ בְּתַר הַמַּרְאָה לְהַחְמִיר דְּאִיָּה שְׁאִין נְפָרָהּ בְּצִיפְרֹן פְּסוּל כָּל שְׁפִלָּה מַרְאָה
יִרְקוֹת שְׁבוּ וּצ"ע: דְּבָרֵי זַעֲרָא הַק' אֶפְרָיִם: הַלְכוֹת חֲנוּפָה שְׁאֵלָה סב אַל כְּבוֹד מְחוֹתְנִי
דִּידִי הֵרַב הַגָּאוֹן כּוּ' מוֹהַר"ר אֲרִיָּה יְהוּדָא לִיב תְּאוּמִים נ"י אֶשֶׁר הוּא כְּעַת הַגָּאב"ד דְּפ"ק
בְּרֵאד: רֵאִיתִי דְּבָרֵיו הַנְּעִימִים וְקָרָאתִי לְשִׁבְתָּ עוֹנָג וְהִנֵּה מַה שְׁהַקְּשָׁה עַל הַט"ז סִימָן
תְּרַפ"א דְּהָא מַהֲתַה"ד נְרָאָה דְּאֶפּוֹקִי יוֹמָא עֲדִיף טְפִי לְעַנ"ד נְרָאָה דַּא"ש דְּבָרֵי הַט"ז
וּמִתְחַלָּה אֲבָרָא בְּדְבָרֵי תַה"ד סִי' סְמ"ה שְׁפִתְבּ שְׁסוּפְרִין קוֹדֵם הַבְּדִלָּה כְּדִי לְאַחוּרֵי אֶפּוֹקִי
יוֹמָא וּמַה"ט סוּפְרִים אַחַר הַקִּדּוּשׁ כְּדִי לְהַקְדִּים עֵיּוּלֵי יוֹמָא כְּדֵאִיתָא בְּפָרְק ע"פ אֶפּוֹקִי
יוֹמָא מְאַחְרִינּוּ עֵיּוּלֵי יוֹמָא מְקַדְמִינּוּ כּוּ' וְלְעַנ"ד הַדְּבָרִים צ"ע שְׁהָרִי שְׁם בַע"פ דָּף ק"ה

אמרנו איתבנה כבוד יום כו' ואם איתא לשבקה עד למחר ולעביד ביה תרתי א"ל
חביבה מצוה בשעתה ומי אמרנו חביבה מצוה בשעתא והא תניא הנכנס לביתו במוצאי
שבת כו' ולא אמרנו חביבה מצוה בשעתא א"ל אנה לא חכימא אנה כו' שאני לן בין
עיולי יומא כו' ופירש"י וקראש"ם לא חכימא אנה דלא אמינא להא מדעתאי דחביבה
מצוה בשעתה כו' מבואר מזה דגם למאי דקאמר משום עיולי יומא מקדמינו היינו משום
דחביבה מצוה בשעתא וכן מבואר להדיא ברש"ם שם ד"ה עיולי יומא מחבבין ליה
ועבדינו קידוש מאורתא פי היכא דלינקטי' עילנון הניא דחביבה מצוה בשעתה וזריון
מקדימין למצות עכ"ל ולפ"ז קשה מאי ראיה מייתי התה"ד מהא דיש לספור אחר קידוש
כדי להקדים עיולי יומא שהרי אין טעם בהקדמת עיולי יומא כ"א משום חביבה מצוה
בשעתה וזה א"ש לענון הא דקשיא ליה לישבקה עד למחר כו' דעכ"פ עתה אין שם
מצוה לפנינו רק זו בלבד יש לו לחבבה ולהיות מן הזריון מקדימין למצוה משא"כ
לענון ספירה וקידוש פינו דהשתא חל עליו מצות ספירה ג"כ מניין לנו שיש לחבב זו
ולהיות זריו להקדים לה ולהניח האחרת ואימא איפכא שיש לחבב מצות ספירת העומר
ולהיות זריו להקדימה ונהרי איפא למ"ד דספירה דאורייתא ואף למ"ד דרבנן מ"מ קידוש
י"ט נמי דרבנן הוא ואיזה שירצה יקדים וא"ל דכיון דיו"ט קדים דהא מבעוד יום הוא
קדוש דתוספות יו"ט דאורייתא או דרבנן וכיון שפבר חלה עליו קדוש היום וספירת
העומר אינה אלא בכניסת הלילה ממש יש להקדים הקידוש ז"א כדאמרנו בזבחים דף
צ"א דאע"ג דזמן מוספין אתו ברישא פינו דמטי זמן תפילת המנחה כמאן דשחיטי
תרנוייהו דמי וה"נ מאי חזית דמחבבת להאי דקידוש ואידי דחביבה אקדמה ברישא
אימא אית ליה לחבובי מצות ספירה דאתא עונתה האידנא ולאקדומי לה ברישא: ולכן
נלענ"ד דנדאי מעלת עיולי יומא אין לה מקום להקדימה למצוה אחרת כלל מטעם חבוב
המצוה רק דעכ"פ חזינו דהש"ס מחלק בין עיולי יומא לאפוקי דבעיולי יש לחבב
למנקטיה עלן הניא א"כ ממילא שיש להקדימה למצות ספירה וכדאמרנו בזבחים שם
פל המקודש מחבירו קודם את חבירו ואיבעיא לן התם תדיר ומקודש איזה מהם קודם
כו' ת"ש ד"א ברפכת היין תדירה כו' אף ע"ג דברפכת היום קדישא.

ומשני אטו שבת לברפכת היום מהני לברפכת היין לא מהני ור"ל שהרי גם ברפכת היין
קדושת יום השבת גרמה לו שיבא וזה א"ש לענון ברפכת היין משא"כ לענון ספירה
פשיטא דיו"ט לברפכת היום אהני לספירה לא אהני וכיון דקידוש דיו"ט וספירה תרנוייהו
שווין בענון תדיר פשיטא שיש לנו לילך אחר הכלל פל המקודש מחבירו כו' ויש להקדים
הקידוש וזהו עיקר מעלת עיולי יומא לגבי מצוה אחרת משום דברפכת היום קדישא
ולפי"ז א"ש מ"ש בתה"ד אה"כ וא"ל דאדרבא יש להקדים הקידוש של יו"ט ולכך יספרו
אה"כ דרש"ם פירש דלכך קי"ל פברא דיקנה"ז דאי מבדיל ברישא מחזי עליה קדושת
שבת כמשא אלמא זהו עיקר הטעם ולא מטעם הקדמת הקידוש ולכך לענון ספירה נמי
אזלינו בתר האי טעמא עכ"ל: ולכאורה צ"ע דמה"ת יש לנו לומר בזה להקדים הקידוש
משום עיולי יומא פינו דיו"ט שחל במ"ש הוא ואפתי קדושת שבת מיתלי תלי וקאי עד
דאתי קדושת יו"ט אז מקבל עליו קדושת יו"ט ומפקיע ממנו קדושת שבת ע"י ההבדלה
וא"כ איך שנינו לומר בזה מעלת עיולי יומא פלל וכבר הרגיש גם מכ"ת בסברא זו וגם
צ"ע הא דמוכיח מהרש"ם דיהיב טעמא משום שיש לאחר ההבדלה ולא יהיב טעמא

משום הקדמת הקידוש והיא גופא קשיא דמנ"ל להרשב"א למנקט טעמא משום אפוקי יומא דלמא באמת הטעם משום עיולי יומא הוא פנין דבש"ס מדמינן להו ואמרין עיולי יומא כל כמה דמקדמינן כו' אחורי יומא מאחרין ליה כו' אלא נראה ברור דהרשב"ם סבירא ליה דנדאי אין בזה כדי ליתן טעם משום עיולי יומא דדוקא התם דמיירי בקידוש היום דכל שבתות דעלמא שפיר אמרין שיש להקדים עיולי יומא משא"כ בזה שהיא יו"ט אחר השבת דאמרין התם דאיכא מ"ד הבדלה קודם שבתחלה מלויי המלך ואח"כ יוצאין לקראת האפרסם ואם פן פשיטא שאין טעם דעיולי יומא טעם טעמא פלל דמה חשיבות יש לצאת לקראת האפרסם עד שהמלך במסבו ומכ"ש שגה סיבה שנוצטרף ללות המלך ועוד דכבר כתבתי דאין לעיולי יומא מעלה רק משום חבוב מצוה וכיון דאיכא גמי מצות הבדלה שהגיע זמנה ליכא למימר האי טעמא פלל.

וא"ש הא דכתב הרשב"ם אהא דאמר רב יקנה"ז סבירא ליה קדושת היום עדיפא מהבדלה א"נ דכי מבדיל ברישא מחזי דהוי קדושת היום עליה כמשאוי כו' ולכאורה מ"ש דקדושת היום עדיף מהבדלה צ"ע דאם פנונתו משום דקדושת היום עיולי יומא הוא דא"כ לא הו"ל למנקט בהאי לישנא אלא הו"ל למימר דסבירא ליה דעיולי יומא מקדמינן א"נ אפוקי יומא מאחרין אלא נראה דאין פנונתו פלל משום עיולי דל"ש בהא פלל וכמ"ש רק פנונתו משום דקדושת היום שהוא מקודש מהבדלה עדיף טפי ואח"כ פתב די"ל הטעם משום אפוקי יומא ולכן אח"כ בד"ה והלכתא יקנה"ז פתב הטעם משום דאי מבדיל ברישא דמחזי כמשוי משום דמסתבר ליה האי טעמא טפי מטעמא קמא והוא טעם פשוט יותר וא"כ שפיר מדייק התה"ד מהרשב"ם דשביק טעמא קמא משום הקדמת הקידוש שהוא קדוש יותר ונקט טעמא משום שיש לאחר הבדלה מפלל שגה טעם פשוט יותר וא"כ לגבי ספירה טפי יש להקדימה על אפוקי יומא ולספור קודם ממה שיש להקפיד להקדים קדושת הקידוש זה הנלענ"ד בכוננת התה"ד: ואמנם לכאורה מ"ש דל"ש בהא עיולי יומא היכא שיש לפניו עוד מצוה אחרת רק היכא דקדושה טפי ולפי זה קשה הא דאמרין בבבב"ב ד"ד דברכת היום עדיפא דפריה מהבדלה שאם אין לו אלא כוס אחד כו' ומשני קסברי ב"ש עיולי יומא מקדמינן כו' ולפי מ"ש קשה דהא ה"א יש לפנינו שני מצות ברכת ה"י וברכת היום ומאי חזית דמחבבת לברכת היום אימא יחבב לברכת ה"י וכמש"ל לעגנן ספירה וא"ל דר"ל משום קדושה ז"א דהא מבואר בזבחים דף צ"א דגבי ברכת ה"י וברכת היום ל"ש זה משום דאטו שבת לברכת היום אהני לברכת ה"י לא אהני ואע"ג דשם אמרין הכי לב"ה מפל מקום הא מצונו דלא פליגי בהאי סברא פלל: אף באמת ז"א דע"כ לא אמין דל"ש טעמא דעיולי יומא לגבי הקדמה למצוה אחרת אלא דוקא לגבי ספירה שהיא חובה המוטלת על האדם והוא עגנן בפ"ע שאינו מחובר לקידוש היום פלל משא"כ ברכת ה"י שמצד עצמו אינו חובה פלל עד שצאמר אימא לחבב לברכת ה"י ולהקדימו שהרי אין זו חובה המוטלת על האדם לשתות יין ולברך ופשיטא דחביב טפי להקדים מצוה אחרת כגון עיולי יומא רק בזה שהקידוש על ה"י הוא חובה והוא גורם ל"יין שייבא ויקדש עליו אם פן פשיטא שכשפא לחבב מצות שבת בקידוש יש לו להקדים ברכת היום לברכת ה"י דאיתי מחמתיה וזה מבואר בדברי ב"ש מפני שהיום גרם ל"יין שייבא כו' ושפיר קאמר הש"ס ה"ה סברא דעיולי יומא דהנה פאילו אין שם מצוה אחרת פלל רק מצוה זו של קידוש היום אלא

שְׁהִיָּה לְנוּ לְהַנִּיחַ מִצְוָה זוֹ וּלְכַרְךָ מִתְחִלָּה עַל הַיַּיִן בְּשִׁבִיל שֶׁהוּא תְּדִיר כְּדֹס"ל לִב"ה וּבְהָא סְבִירָא לִיָּה לִב"ש דְּלִיתָא אֱלָא דְלָא מְשַׁגְּחִין בְּתְדִיר וּבִרְכַּת הַיּוֹם שֶׁהוּא עֵיּוּלִי יוֹמָא עֵדִיף טְפִי מִבְּרַכַּת הַתְּדִיר דְּבִרְכַּת הַיּוֹם מְטַעַם חֲבִיבָה מִצְוָה בְּשַׁעֲתָא אֲתִיבֵן עֲלֵהּ וְעֵדִיף מִתְּדִיר וּב"ה ס"ל דְּאָרְף בְּכַה"ג שֶׁהוּא עֵיּוּלִי יוֹמָא וְאִיכָא לְמִימַר חֲבִיבָה מִצְוָה בְּשַׁעֲתָא מְפָל מְקוֹם כִּינּוּן דְּבִרְכַּת הַיַּיִן תְּדִירָה הִיא קוֹדֶמֶת: וּלְפִי"ז נִרְאָה דַּע"כ לָא קָאָמַר הַתְּה"ד דְּמוֹכַח מִהֲרַשְׁבָּ"ם דְּטְפִי יֵשׁ לְהַקְפִּיד עַל אֲפּוּקֵי יוֹמָא מִמַּאי דְּקִפְדִּינּוּ עַל הַקְדָּמַת הַקִּדּוּשׁ אֱלָא הֵתָם דַּל"ש סְבִירָא דְּעֵיּוּלִי יוֹמָא מְטַעַם חֲבִיבָה מִצְוָה בְּשַׁעֲתָא וּכְמַש"ל רַק מְטַעַם דְּקִדּוּשׁ טְפִי וּבְהָא שְׁפִיר מְסַתְּבַר לִיָּה דְּאֲחוּרֵי אֲפּוּקֵי יוֹמָא עֵדִיף טְפִי שְׂיֵשׁ בְּהַ סְרָף בִּיּוּזֵי מִצְוָה מְשׁוּם דְּמִחְזִי שְׁבַת כְּמַשְׁאוּי מִשְׁא"כ הִיכָא דִּישׁ מַעְלַת עֵיּוּלָא יוֹמָא מְטַעַם חֲבִיבָה מִצְוָה בְּשַׁעֲתָא דַּג"כ אִיכָא הֵךְ סְבִירָא גּוּפָא כִּינּוּן שְׁכָבַר הַגִּיעַ זְמַנָּה וְהוּא מְנִיחַ מְלַעֲשׂוֹתוֹ וּמִתְרַשְׁל בְּהַ הָוִי כְּעֵין בִּיּוּזֵי מִצְוָה וּמִחְזִי עֲלֵיהּ קְבֻלַּת שְׁבַת כְּמַשְׁאוּי פְּשִׁיטָא דְּבָנֵי בִיקְתָא חֲדָא נִינְהוּ וּלִב"ש דַּס"ל דְּתְדִיר אֵינּוּ דוֹחָה עֵיּוּלִי יוֹמָא ה"ה דְּאֵינּוּ דוֹחָה אֲפּוּקֵי יוֹמָא וּלִב"ה דְּסְבִירָא לִיָּה דְּמַעְלַת תְּדִיר דוֹחָה מַעְלַת עֵיּוּלִי יוֹמָא וּמֵאַחַר אוֹתָהּ עַד שְׁגוּמַר הַתְּדִיר א"כ ה"ה דְּמַעְלַת הַתְּדִיר דוֹחָה סְבַרְתָּ אֲפּוּקֵי יוֹמָא דְּתַרְנוּנֵיהּ סְבִירָא חֲדָא הִיא דְּלָא לְהוּי מִתְחִזִּי עֲלֵיהּ כְּמַשְׁאוּי וְאֲדַרְבָּא כ"ש הִיא דְּבִכְמָה דְּבָרִים הָוִי טְפִי אִיסוּר שְׁבַת בְּעֵיּוּלִי יוֹמָא מְבִאֲפּוּקֵי יוֹמָא ר"ל כְּגוֹן לְעַנְיָן תּוֹסְפַת שְׁבַת עֵינּוּן סִימָן רַס"א וְסִימָן רַצ"ג וְעַכ"פ כִּי הִיכִי דְּדַחֲינּוּ מַעְלַת עֵיּוּלִי יוֹמָא בְּשִׁבִיל הַתְּדִיר כֵּן יֵשׁ לְדַחוּת מַעְלַת אֲפּוּקֵי יוֹמָא בְּשִׁבִיל תְּדִיר וְכַדְמַשְׁמַע בְּש"ס דְּקָאָמַר עֵיּוּלִי יוֹמָא מְקַדִּימִין כו' אֲפּוּקֵי יוֹמָא מְאַחֲרִין כו' נִרְאָה שְׁשִׁקוּלִים הֵם וְכַמוֹת זֶה כֵּן זֶה שְׁנֵיהֶם נְדַחִים מִפְּנֵי מַעְלַת תְּדִיר כְּנִלְעַנ"ד.

נְכוּן בְּכוּנוֹת הַט"ז בְּזֶה: וּלְפִי מ"ש הַדְּבָר נְכוּן גַּם טַעְמָא דְּהֲרַשְׁבָּ"ם דְּפִירַשׁ מִתְחִלָּה שְׁנֵי טַעְמִים דְּקִדּוּשׁ קוֹדֶם לְהַבְדֵּלָה מְשׁוּם דְּקִדּוּשׁ עֵדִיף א"נ מְשׁוּם דְּאִי מְבַדִּיל מִחְזִי כְּמַשְׁאוּי וְשׁוֹב אַח"כ נִקְטַר רַק טַעְמָא בְּתָרָא לְחוּד וּלְפִי מ"ש א"ש דְּלַפּוּם סְבַרְתָּ הַמְקַשָּׁה דְּמַקְשָׁה מֵהָא דְּהַנְכַנְס לְבֵיתוֹ בַּמ"ש כו' מְנִיחוֹ לְאַחַר הַפְּזוֹן וְלָא סְבִירָא לִיָּה סְבַרְתָּ אֲפּוּקֵי יוֹמָא מְאַחֲרִינּוּ לִיָּה א"כ לִיכָא לְמִימַר בְּטַעְמָא דְּרַב מְשׁוּם אֲפּוּקֵי יוֹמָא וּלְדִידִיקָה י"ל טַעְמָא קָמָא מְשׁוּם קִדּוּשׁ עֵדִיף מִהַבְדֵּלָה מִשְׁא"כ בְּמִלְתֵּי דְּש"ס דְּמַסִּיק יִקְנָה"ז פִּירַשְׁב"ם לַפּוּם קוּשְׁטָא דְּמִלְתָּא דְּמַסִּיק הַש"ס דְּאֲפּוּקֵי יוֹמָא מְאַחֲרִינּוּ לִיָּה מִש"ה מְקַדְּשִׁין בְּרִישָׁא דְּהֵיָא טַעְמָא רוּיחָא טְפִי מְטַעַם קְדִימַת הַקִּדּוּשׁ לְהַבְדֵּלָה: אֲמַנְם מ"ש הַט"ז דְּמַעְלַת עֵיּוּלִי יוֹמָא הוּא בְּכָלל מַעְלָה שְׁכָבַר נְכַנְס הַיּוֹם כו' וְלַעַנ"ד צ"ע דְּאֵין זֶה עַנְיָן לְזֶה וּבְנִבְחִים אֲמַרִינּוּ דְּכָל דְּמַטִּי זִמְנִיָּה הַשְׁתָּא כְּמֵאן דְּשַׁחֲטִי תַרְנוּנֵיהּ דְּמִי וְלָא אִיכְפַת לָן בְּמָה שְׁזָה נְכַנְס רֵאשׁוֹן וּא"כ ע"כ הֵךְ סְבִירָא דְּשְׁכָבַר נְכַנְס הַיּוֹם כו' לִב"ש אִיתְּמַר וְלָא קִי"ל כְּנוֹתֵיָהּ וּא"כ כִּינּוּן דְּאֲמַרִינּוּ הֵתָם וְכֵן מוֹרִין בְּבִי מְדַרְשָׁא כְּנוֹתֵיָהּ שְׁאֲנֵי עֵיּוּלָא יוֹמָא כו' ע"כ דְּעֵיּוּלָא יוֹמָא מְלִתָּא אַחֲרִיתִי הוּא וְקִי"ל כְּנוֹתֵיָהּ וְלָא מְטַעְמָא דְּכָבַר נְכַנְס כו': אִיכָרָא שִׁי"ל דְּוַדָּאי גַּם ב"ה מוֹדוֹ דְּכִינּוּן שְׁנַכְנַס תְּחִלָּה עֵדִיף רַק דַּס"ל דְּהִכָּא נְמִי אִיכָא תַרְתִּי דְּהֵינּוּ מַעְלַת תְּדִיר דוֹחָה לְמַעְלַת דְּכָבַר נְכַנְס וְהָא דְּאֲמַרִינּוּ הֵתָם דְּכְמֵאן דְּשַׁחֲטִי תַרְנוּנֵיהּ דְּמִי הֵינּוּ הִיכָא דְּחַד תְּדִיר דְּלָא תִימָא דְּהָוִי פְּשַׁחֲטִיָּה לְאֵינּוּ תְּדִיר בְּרִישָׁא קַמ"ל כִּינּוּן שֶׁהִגִּיעַ זְמַן הַתְּדִיר הוּא קוֹדֶם וְלָא הָוִי כְּאִילוּ כְּבָר נַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּחִבְרוֹ קוֹדֶם לוֹ כִּינּוּן דְּקוֹדֶם שֶׁהַתְּפַלֵּל כְּבָר הִגִּיעַ זְמַן הַמְנַחָה מִשְׁא"כ אִם אֵין כְּפֵאן תְּדִיר וַדָּאי דְּהָוִי מַעְלָה מֵהַ שְׁזָה נְכַנְס קוֹדֶם וְכָבַר חָלָה עָלָיו חַיּוֹב קְבֻלַּת שְׁבַת וַיֵּשׁ לוֹ לְחַבְּבוֹ וּלְהַקְדִּימוֹ דַּל"כ מִיְחִזִּי

כְּאִילוּ הָיָה עֲלֵיו כְּמִשְׁאֵי וְאֵינוֹ חֲפִיץ בְּקִדְוֹשָׁתוֹ וְזֶהוּ עֲנִין מַעֲלַת עֵיזֵל יוֹמָא דְּמַקְדִּימִין לִיה וּמְחַבְּבִין לִיה כְּנִלְעַנְדָּה וְכֵן מְבֹאֵר בְּפִירֵשׁ"י בְּזִבְחִים דְּהַש"ס רוֹצֵה לְהוֹכִיחַ מְהֵא דְּבִרְכַּת הַיִּין תְּדִירָה כּו' אַע"ג שְׂאִינָה תְּדִירָה קָדִים וְכֹא שְׂפָכֵר קִידֵשׁ הַיּוֹם וְעַדִּינָן יִין לֹא בָּא וְאֵהָא מְשַׁנֵּי פִינָן דְּאֲתִינָן תְּרַנּוּיָהוּ כּו' וּמ"מ פֶּל שְׂאִינוֹ תְּדִי' וְדֹא מַעֲלַת שְׂפָכֵר נְכֻס מַעֲלָה הוּא: וְמָה שְׂהִקְשָׁה מַכ"ת עַל מַהֲרַאנ"ח שְׂכ' בְּסִימָן ע"ט דְּמִילָה שְׂלֹא בְּזִמְנָהּ וּפְדִיּוֹן הַבֵּן הִנֵּה אֲפֹשֶׁר דְּהַפְדִּיּוֹן קוֹדֵם שְׂהוּא עֵיקָר זְמַנּוֹ וְדָמִי לַמ"ש הַטּוֹר סִימָן רַפ"ו גְּבִי תְּפִלַּת הַמְּנַחָה וְתְּפִלַּת הַמוֹסָפִין וְע"ז הַקְּשָׁה מַכ"ת דְּאֲפִתִּי הָא מִילָה הוּא תְּדִיר לְגַבִּי פְדִיּוֹן מַנ"ל לְהַחֲשִׁיבוֹ מַעֲלַת עֵיקָר זְמַנָּהּ נִגְדָה וְזֶה וּמִיָּתִי ע"ז מַהֲש"ס דְּזִבְחִים דְּקֹאֲמַר מִילָה תְּדִיר לְגַבִּי פֶסַח וְנִפְלְאֵתִי דְּלֹא מְבַעֲיָא לְהַדָּה תִּירוּצָא דְּקֹאֲמַר שְׂהִיא תְּדִירָה בְּמַצּוֹת וְהִינּוּ מִשּׁוּם שְׂנַכְרָתוֹ עֲלֵיהּ י"ג בְּרִיתוֹת א"כ אֵין זֶה מַעֲלַת תְּדִיר דְּעֵלְמָא רַק מַעֲלָה אַחֲרָת וְהוּא עֲנִין הַקְּדוּשָׁה שְׂיֵשׁ בְּמִילָה שְׂע"ז נְכַרְתַּת הַבְּרִית וְזֶה בְּאֲמַת דְּעַת מַהֲרַאנ"ח שְׂם מַה"ט לְהַקְדִּים הַמִּילָה כַּמ"ש שְׂם מִשּׁוּם דְּהַמִּילָה הִיא אוֹת הַכְּנֶסֶה בְּדַת כּו' וְאַלְמָלָא קְבִלַת הַבְּרִית וְהַכְּנֶסֶה בְּבְרִית אַבְרָהָם אֲבִינוֹ אֵין חַיִּיב לְמַצּוֹת פְּדִיּוֹן פְּלָל עַכ"ל אֲמָנָם אֶף לְפִי הַאִיבַעֲיָא אִימָא דְּמִילָה לְגַבִּי פֶסַח כִּי תְּדִיר דְּמִיָּא וּלְפִי הַדָּה תִּירוּצָא גַם מַה שְׂמַצּוֹי הַרְבֵּה בְּכָלל תְּדִיר הוּא וְקוֹדֵם לְחַבְּירוֹ מְפָל מְקוֹם הַדְּבָר פְּשוּט שְׂלֹא נֶאֱמָרוּ הַדְּבָרִים אֲלֵא לְעֲנִין מִילָה בְּזִמְנָהּ מִשְׁא"כ שְׂלֹא בְּזִמְנָהּ לֹא שְׂכִיחַ פְּלָל וְאַדְרַבָּא אֲפֹשֶׁר דְּפְדִיּוֹן הַבֵּן מְקַרִּי מַצּוֹי לְגַבִּי מִילָה שְׂלֹא בְּזִמְנָהּ וְרִיאִיתִי שְׂמַכ"ת הַרְגִּישׁ בְּזֶה וְכַתֵּב שְׂזֶה דּוֹחַק דְּשֵׁם מִילָה תְּדִיר הוּא כְּמוֹ דְּחֲשִׁיב זְמַן תְּדִיר לְגַבִּי סוֹפָה הוּא אֵיל וְשֵׁם שְׂהַחֲיִינוּ הוּא תְּדִיר בְּשִׁנָּה יוֹתֵר מְסוֹפָה ע"ז נִפְלְאֵתִי כִּי לֹא מִן הַשֵּׁם הִיא זֶה אֲלֵא הַטַּעַם כַּמ"ש רַש"י שְׂם שְׂזִמְן הוּא תְּדִיר בְּכָל הַרְגְּלִים וְכִינּוֹן דְּבִרְכַּת הַזֵּמַן הוּא בְּאֵה בְּשִׁבִיל רַגְלָא ג"כ שְׂהוּא תְּדִיר הוּא קוֹדֵם וּבְכָל כִּי הֵאֵי לֹא אֲזַלִּינוּ בְּתֵר שְׂמָא אֲלֵא בְּתֵר טַעְמָא פִּינּוֹן דְּטַעַם הַקְּדִימָה שְׂל מִילָה הוּא בְּשִׁבִיל שְׂהוּא מַצּוֹי וְכִינּוֹן דְּמִילָה שְׂלֹא בְּזִמְנָהּ דְּחֲשִׁיב לִיה מַהֲרַאנ"ח לְתַשְׁלוּמִין וּמְדַמִּי לֵה לְמַנְחָה וּמוֹסָפִין אוֹ לֵאמֹר לֹא הַתְּפִלָּה מְנַחָה מִתְּפִלָּה עַרְבִית שְׂתִים א"כ מַצּוֹי מַצּוֹת תַּשְׁלוּמִין זֶה לְגַבִּי מַצּוֹת פְּדִיּוֹן הַבֵּן וְעַכ"פ שְׂקוּלִים הֵם: וְזֶה נִלְעַנְדָּה סְבַרְתַּת הַלְבוּשׁ שְׂהִבִּיא הַט"ז בְּסִימָן ק"ח שְׂפִתְב דְּמַעֲלַת חוֹבַת שְׂעֵתִיָּה עַל תְּפִלַּת תַּשְׁלוּמִין הוּא מִשּׁוּם שְׂהוּא תְּדִיר כּו' וְלְכַאֲרָה ז"א דְּהֵא גַם תְּפִלַּת הַמְּנַחָה תְּדִירָה הוּא אֲלֵא ע"כ דּו"א דְּמָה בְּכָה דְּתְּפִלַּת הַמְּנַחָה מַצֵּד עַצְמָהּ הִיא תְּדִירָה מְפָל מְקוֹם בְּזֶה שְׂאִינָה בְּאֵה כ"א לְתַשְׁלוּמִין לְבַד אֵין זֶה בְּכָלל מַצּוֹי וְתְּדִיר פְּלָל וּלְכָה חוֹבַת שְׂעֵתִיָּה קוֹדֵם וְהַט"ז הַשִּׁיג עַל זֶה דֹּא"כ בְּדִיעְבַד יֵצֵא אֲלֵא ע"כ דְּחוֹבַת שְׂעֵתִיָּה מַעֲלַתִּיהּ יוֹתֵר מִמַּעֲלַת תְּדִיר וְעוֹד נִרְאֵה דְּאֲפִילוּ תִּימָא דְּגַם מִילָה שְׂלֹא בְּזִמְנָהּ הוּא תְּדִיר לְגַבִּי מַצּוֹת פְּדִיּוֹן הַבֵּן כְּמוֹ מַצּוֹת זְמַן לְגַבִּי בְּרַכַּת סוֹפָה מְפָל מְקוֹם הָא הֵתֵם גּוֹפִיָּה קִי"ל כַּר"י דְּאֲמַר חוֹבַת הַיּוֹם עֲדִיף וּמַקְדִּימִין סוֹפָה לְזִמְן אַע"ג דְּזִמְן הוּא תְּדִיר וּמִיָּנָה דְּכָל שְׂהוּא חוֹבַת שְׂעֵתִיָּה עַכְשָׁיו הוּא קוֹדֵם לְחַבְּירוֹ אֶף ע"ג שְׂחַבְּירוֹ הוּא תְּדִיר וְכֵן דְּעַת הַט"ז בְּסִי' ק"ח דְּמַעֲלַת חוֹבַת שְׂעֵתִיָּה עֲדִיפָא מִמַּעֲלַת תְּדִיר ע"ש וּמ"ש הַט"ז מְהֵא דְּחַבְּיָהּ מַצּוֹה בְּשְׂעֵתִיָּה דְּקִידוּשִׁין צ"ע דְּטַפִּי הוּ"ל לְאֲתוּיָי מְהֵא דְּפֶסְחִים דְּהַדָּה דְּקִידוּשִׁין אֵינוֹ עֲנִין לְזֶה פְּלָל ע"ש: וּמ"ש הַדְּרַת מַכ"ת בְּיִשׁוּב דְּבְרֵי מַהֲרַאנ"ח דְּמוֹכַח מִהַטּוֹר שְׂהוּסִיף טַעַם זֶה דְּמַנְחָה עֵיקָר זְמַנָּהּ דְּאֲפִילוּ בְּדִיעְבַד לֹא יֵצֵא מִשְׁא"כ מִשּׁוּם תְּדִיר יֵצֵא בְּדִיעְבַד וְנִדְחַק לִיִּישׁב הָא דְּבַש"ס לֹא נִקַּט רַק טַעְמָא דְּתְּדִיר מִשּׁוּם דְּהַבְּרִיָּתָא אֲלִיבָא דְּרַבְּנָן וְזִמְן מוֹסָף פֶּל הַיּוֹם מִשְׁא"כ לְדִינָן דְּקִי"ל כַּר"י דְּאֲמַר דְּנִקְרָא פּוֹשַׁע וְהִינּוּ מִשּׁוּם דְּחוֹשֵׁשׁ לְדַר"י

וא"כ אחר ז הוא רק תשלומין לבד ויש להקדים חובת שעתיה ברישא ואם לאו לא יצא
עכ"ד בקצרה ונפלאתי מאד דמה יענה מכ"ת בש"ס דנבחים דף י"ב דקאמר ומי איפא
מידי דאי שחיט מצפרא אמת זמניה הוא וכי מטו בין הערבים אמרת יאוסר דבר אין
דהאמר ר"י הלכה מתפלל של מנחה ואחר כף של מוספין עכ"ל ואם איתא דהתם מטעם
עיקר זמנה הוא אליבא דר"י א"כ מאי ראיה מיייתי מדר"י דהתם המוספין אינם עיקר
זמנם מה שאין פן בפסח אע"ג דאי שחיט ליה מצפרא פשר מפל מקום השתא נמי עיקר
זמנה הוא ולמה ינדחה בשביל התמיד ואפילו תימא דהתם לא מיררו מדר"י רק לענון
דעכ"פ לפעמים כשמשוהין דבר עד שהגיע זמן מצוה אחרת מקדימין השניה וה"נ פיון
שהשהו הפסח עד עתה אמרינו יאוסר דבר אף על פי שלא שוו בטעמא מ"מ א"א לומר
פן בנבחים דף צ"א דמיבעיא ליה תדיר ומקודש אינה מהם קודם כו' וקאמר ת"ש דאמר
ר"י הלכה מתפלל אדם של מנחה ואח"כ של מוספין ולדברי מכ"ת התם אליבא דר"י
קיימין ולידידן' הטעם משום דמנחה חובת שעתיה ומוספין אינם רק תשלומין ומאי ראיה
מיייתי מיניה למעלת תדיר בעלמא לגבי מקודש שג"כ זמנו עכשיו וגם יקשה יותר במאי
דקאמר התם בתר הכי תדיר ושאינו תדיר וקדם ושחט לשאינו תדיר כו' ת"ש דאמר ר"י
הלכה מתפלל אדם מנחה ואח"כ של מוספין ופרש"י דזמן מוספין אתו ברישא ולדברי
מכ"ת אדרבא היא הנותנת משום דמוסף אחי ברישא וכבר עבר זמנה ואינה באה עתה
רק לתשלומין בלבד הלכך צריך להקדים של מנחה אע"כ דאין למנחה שום מעלה יותר
מומוספין רק מעלת תדיר בלבד כמו בעלמא: וכדי ליישב זה לדעת הרא"ש והטור
שהוסיפו מדעתם טעם שמנחה עיקר זמנה דלפי"ז לא מיייתי מידי מהא דמתפלל מנחה
תחלה צ"ל דהש"ס מדייק מדקאמר ר"י סתם הלכה מתפלל מנחה משמע דבכל גונו
מייירי שהגיע זמן מנחה דהיינו שלא עברו ז' שעות אלא עדיין הוא בשש ומחצה דליכא
טעמא דמנחה עדיף שהיא עיקר זמנה ואין כאן רק טעם תדיר בלבד ולפי"ז לא הנה מכ"ת
צריך לדחוק בפרייתא דקאמרי רבנו טעמא דתדיר שהרי הפרייתא ע"כ בכה"ג איירי
שהרי איירי בה ר"י ופליג על רבנו ואמר של מוסף קודם כו' והיינו שעדיין לא עבר זמן
מוסף לדידה כמבואר שם בדר"כ ז' דקאמר א"ב עד ועד בפלל היינו דמשפחת שני
תפלות בהדדי כו' ובכה"ג פשיטא שהוצרכו רבנו ליתן טעם לדבריהם משום תדיר שהרי
גם מוסף עדיין עיקר זמנה הוא עתה לכ"ע רק דמנחה שהוא תדיר קודם: אלא דלפי"ז
פלא יותר בלשון הרא"ש שכתב וי"מ דהיא דהיו לפניו שני תפלות מתפלל של מנחה
תחלה כו' מפני שהיא תדירה וגם עיקר זמנה (ובלשון הטור איתא וגם עתה עיקר זמנה)
כו' ומלשון זה מבואר דבא ליתן טעם על הפרייתא והפרייתא ע"כ בחצי שבע מייירי וזה
הוכחת הרא"ש מש"ס דידן דבמנחה גדולה איירי ע"ש ובדברי תר"י על הרי"ף וא"כ
האידך פתב הטעם הקדמת המנחה משום דעיקר זמנה שהרי בחצי שבע לא שייך זה
ופשיטא שאין מקום לדחוק דהרא"ש ר"ל שהטעם משום תדיר וגם לפעמים היכא
שעברו ז' שעות יש עוד טעם משום דעיקר זמנה שאין הלשון סובל כלל לפרש פן ומכ"ש
לפי מ"ש מכ"ת בדעת הרא"ש איכא נ"מ לדינא דבתוך שבע דליכא טעמא דעיקר זמנה
יצא בדיעבד משא"כ אחר ז דלא ה"ל לסתום פולי האי ולמנקט מלתיה אפרייתא דנדאי
בחצי ז' מייירי ומכ"ש שיש לתמוה יותר בלשון הטור סימן רפ"ו דשם מבואר להדיא
דקאי על חצי שבע ואידך פתב ע"ז טעמא לפי שמנחה עתה עיקר זמנה וגם שאידך יחדש

הרא"ש מדעתו טעם חדש שלא הונקרו חכמים ומי סגי ליה בטעמא דתדיר לחוד ומ"ש מכ"ת שפא להוסף דמטעם זה אף בדיעבד לא יצא דמוסף אינו רק תשלומין לענ"ד ז"א כמ"ש לקמן: ואשר אני אקנה בבואור דברי הרא"ש בזה ומתחלה אבאר מה שנלענ"ד בשיטת הרא"ש וטור בא"ח סימן רל"ג דסבירא ליה דזמן מנחה לכתחלה הוא מז' שעות ומחצה ולמעלה ודלא כהרמב"ם שסובר שעיקר זמן מנחה הוא מט' שעות ומחצה וזמן מנחה גדולה היינו לומר שאם התפלל מנחה משהגיע אותה שעה יצא ונראה דהרא"ש והטור ילפי לה מההיא דאמרין מתפלל מנחה ואח"כ מוסף מפני שתדיר קודם והתם בזמן מנחה גדולה מייירי כמ"ש הרא"ש ואם איתא דעיקר זמנה של מנחה בט' שעות ומחצה הוא פשיטא שאין טעם דתדיר קודם מועיל להקדים להתפלל תפלת המנחה בשעה שאינו עיקר זמנה אלא ע"כ דעיקר זמן מנחה הוא זמן מנחה גדולה זמנה נמשך עד ט' שעות ומחצה ומשם ואילך עד הערב זמן מנחה קטנה והלכך כיון שתחלת זמן תפלת המנחה לכתחלה הוא מו' שעות ומחצה לכך שפיר דוחה לתפלת מוסף מטעם דתדיר ואין לו לאחר המנחה עד אחר המוסף דתדיר קודם וזה מבואר בדברי הרא"ש דמתחלה מיייתי דברי הירושלמי וכתב ע"ז משמע שפך אמר להם דבשעת מנחה קטנה שיהא עיקר זמן המנחה אזי יש להקדים אבל מנחה גדולה דשבע שעות אין לחוש והיינו לפי שאין עיקר זמנה אז רק פשיטיע ט' שעות ומחצה ולא מהני לזה טעם תדיר קודם דהא אפילו אין תפלת מוסף לפניו כלל מקל מקום יש לו לאחר עד זמן מנחה קטנה וע"ז כתב הרא"ש דגמרא דידן לא סבר הכי דאפילו בשעה זו פסקינו פרבנו שצריף להקדים תפלת המנחה (ר"ל דמוכח דאמנחה גדולה קאי דפליגי ביה רבנו ור"י דמשפחת שג"י תפלות בהדדי וכמ"ש תר"י) וא"כ ע"כ מוכח דמנחה גדולה הוא זמן מנחה לכתחלה ונדחי למוסף ודלא כהירושלמי דעושה עיקר לזמן מנחה קטנה דוקא דז"א וע"ז כתב וי"מ דהא דקאמר כו' ר"ל דנדאי בזמן מנחה גדולה מייירי דהיינו בחצי שבע אלא דמ"מ אין לו להקדים מנחה אלא פשצריף להתפלל שניהם כו' שהיא תדירה וגם עיקר זמנה ואין ר"ל כמ"ש מהראנ"ח שפא ליתן טעם על קדימת מנחה למוסף דהא בחצי ז' מייירי שגם מוסף עתה עיקר זמנה ואדרבא הוי מסתבר להקדים המוסף שלא יהיה פושע עליו ועוד דלא הו"ל למנקט בהאי לישנא אלא הו"ל למימר ועוד לפי שעתה עיקר זמנה שהיא לשון ברור יותר ומהראנ"ח העתיק בלשון הטור מלת ועוד ובאמת ליתא פן בטור רק כף הוא בטור וגם עתה עיקר זמנה ופא ליתן טעם דלמה לא ימתין על מנחה קטנה לזה אמר וגם עתה עיקר זמנה ולא בזמן מנחה קטנה שאחריה דוקא הלכך אין לו לדחותה על זמן מנחה קטנה כיון שצריף לה ועיקר זמנה עתה כמו תפלת המוסף הלכך יש להקדימה מטעם דתדיר משא"כ אם אינו צריף להתפלל עתה יש לו רשות לאחר תפלת המנחה עד סמוך לדמדומי חמה כמו בעלמא שאף עפ"י שזמן המנחה לכתחלה הוא מנחה גדולה מכל מקום יכול הוא לאחר עד זמן מנחה קטנה ולפי"ז לא חידש הרא"ש בזה טעם כלל רק דבריו סובבים פלפי מ"ש בשיטת הירושלמי דמנחה קטנה הוא עיקר זמן המנחה ע"ז כתב אח"כ לשיטת תלמודא דידן דבמנחה גדולה מייירי ואפ"ה לא דחינו לה לזמן מנחה קטנה לפי שעיקר זמנה עתה וכיון שצריף לה עכשיו הרי שניהם חובה עליו להתפלל עתה ומקדמינו למנחה שהיא תדירה משא"כ אם היה עיקר זמן המנחה במנחה קטנה פשיטת הירושלמי והרמב"ם אף עפ"י שהוא צריף לה כגון שרוצה לילך לסעודה ורוצה

להתפלל מנחה עתה שיוצא בדיעבד מכל מקום פיון שעיקר זמן תפלת המנחה אינה עכשיו אלא אח"כ אלא שהוא צריך לה להתפלל עכשיו לצאת י"ח בדיעבד מ"מ עכ"פ אין להקדים אותה לתפלת המוסף שעיקר זמנה הוא עכשיו ומזה יש ראיה לסברת מהראנ"ח דכל שהוא עיקר זמנה עדיף מסברת תדיר אף באמת אין הנדון דומה דהתם במילה שלא בזמנה משמיני ואילה פל שעמא חיובא רמי עליה וכמ"ש התוספות בקידושין דף מ"א לענן מ"ע שהזמן גרמא ע"ש משא"כ גבי מנחה גדולה אי נימא דעיקר זמנה הוא מנחה קטנה א"כ בשעת זמן המנחה גדולה אפתי לא מטא שעת חיובא פלל וכיון שזו לא הוטלה עליו חובה רק שהוא רוצה בכך ותפלת המוספין עליו חובה וגם אם יאחרנה יהיה נקרא פושע לכן יש להקדים המוסף לפי"ז ולכך הוצרך הרא"ש לומר דאין עיקר הזמן במנחה קטנה פלל ועוד דמ"מ מאן לימא דאי הנה זמן מנחה קטנה עיקר צריף להקדים המוסף למנחה גדולה הצריכה לו ודוחה מעלת תדיר דדלמא שוין הם במעלה ואיזה שירצה יקדים ולכך הוצרך הרא"ש לומר שעמא עיקר זמנה ועוד דמלשון מהראנ"ח שפכתב ופירשו קצת מן המפורשים טעמא משום דמנחה תדיר ומוסף אינו תדיר ועוד שהמנחה הוא עיקר זמנה וכן בשכח ולא התפלל מלשון זה נראה שמהראנ"ח נזכר ש"מ"ש הרא"ש וטור וגם עיקר זמנה הוא טעם לקדימה דמנחה לגבי מוסף ולענ"ד ז"א כמ"ש ומ"ש בפירוש דברי הרא"ש הוא נכון ואמיתי בלי גמגום וספק פלל בס"ד וכן מבואר לענ"ד למעיין בתשובת הרא"ש פלל ד סימן ט' שכתב ותפלת המנחה מפי יטו צללי ערב דהיינו מו' שעות ומחצה כו' ועוד ראיה מהא דאמרינן מתפלל של מנחה ואח"כ של מוסף ואף ע"ג ששניהם חובה עליו צריף להקדים תפלת המנחה פיון שהגיע זמנה ולדברי מהראנ"ח צ"ל דראיתו מן חצי שבע דאל"כ מה ראיה מיייתי למי שרוצה להתפלל שני פעמים מנחה א' חובה וא' נדבה שצריף להקדים החובה דלמא שאני התם שהמוסף הוא תשלומין לבד וכבר עבר זמנו משא"כ בזה שהוא מתנדב בזמן שעדיין זמן התפלה היא אפשר דעדיף טפי אף לפי מ"ש א"ש בפשיטות ובלא"ה תמהני על מהראנ"ח שכתב ראיה מהו דמוסף וכן משכח ולא התפלל מנחה כו' משום דהיא דחובה הוי עיקר זמנו ונראה מדבריו דבחדא מחתא מחתינהו דגם של מוסף אחר ז' תשלומין נינהו ובאמת ז"א דהא קי"ל במוסף שעבר זמנו אין לו תשלומין כל עיקר כמ"ש רשב"ם ונהביאו דבריו כל הפוסקים והדבר ברור דמה שמתפלל אחר ז' פשלא התפלל קודם לאו מדין תשלומין הוא אלא דין תפלה בזמנו יש לו פיון דקי"ל דזמנה פל היום ואף עפ"י שהוא נקרא פושע על שאיחר כ"כ מכל מקום אין זה ענין למי שלא התפלל מנחה שפכר עבר זמן תפלת המנחה לגמרי ודמי למאי דאמרינן בריש ברכות עד חצות פדי להרחיק האדם מן העבירה סייג עשו לדבריהם פדי שלא יהיה בא מן השדה בערב כו' וכל העובר על ד"ח חייב מיתה משום דאיכא אונס שינה ע"ש ומכל מקום פשיטא פיון דמן התורה זמנה פל הלילה הקורא אחר חצות אינו מדין תשלומין אלא קריאה בזמנה היא אלא שחייב לפי שעבר על ד"ח וכן מבואר מלשון הרמב"ם והטור סימן רפ"ו דלכתחלה אין לו לאחר ובדיעבד יצא ודין תפלה בזמנו יש לו וגם מה דמדמי מילה שלא בזמנה להא דמתפלל חובת שעמיה ואח"כ התשלומין נלענ"ד דלא דמי כ"כ דמילה שלא בזמנה מעולם לא עבר זמנה שצמא שזה שהוא בא למול עתה בתשלומין איתה אלא מההיא שעמא ואילה חיובא רמיא עליה ואקרקפתא דגברא מנח לעשות המצוה ולא יגרע חובת

המצוה בשביל שאיחרה כלל רק שנגרעת מערכה לענן דחיית שבת ויו"ט הואיל ונדחית תדחה עוד אבל מכל מקום אין זו ענין לתפלה שעבר זמנה ונתנו לו חכמים זמן תשלומין דבכה"ג חובת שעתייה קדים ועכ"פ מה דנקט תרנונייהו בחדא מחתא ז"א דבתפלת מוסף אם הקדים יצא משא"כ בהא דחובת שעתייה וצ"ל דלא מיייתי רק למימרא דעכ"פ עיקר זמנו מעלה הוא להקדים לכתחלה עכ"פ אף מ"ש מכ"ת דאף בדיעבד לא יצא פיון דנקרא פושע הו"ל תשלומין וכל שהקדים התשלומין לחובה לא יצא וצריף להתפלל שני' זה תימא דפשיטא דא"א לעשות כן דזה הוי דלא כמר ודלא כמר דלרבנן כבר יצא בתפלת מוסף שהתפלל כבר פיון שזמנה כל היום ואין פאן רק משום תדיר ואלויבא דרבנן אם חוזר ומתפלל הוא כמי שמקריב שני מוספים שהוא עובר משום בל תוסיף כמ"ש הרא"ש בברכות דף כ"א גבי הא דהיה עומד בתפלה ונזכר שהתפלל כו' ע"ש וגם בתורת נדבה א"א לו להתפלל דאין תפלת מוספין באה נדבה ע"ש ולר' יהודה מה בצע שיתפלל עוד הפעם מוסף שעבר זמנו ותשלומין לא מהני במוסף כלל ופשיטא דמאי דקאמר ר' יוחנן שנקרא פושע אין זה דעת שלישית המכרעת בין חכמים לר' יהודה ודעתיה דנפשיה קאמר וכמ"ש לקמן ואפי' אם נאמר כמ"ש מכ"ת בטעמו דר"י דמשום דחושש לדר' יהודה לכך קרי ליה פושע מ"מ מה מקום לתפלה זו שיתפלל שני' דלרבנן א"צ ולר"י אין מועיל נדבר ברור הוא שאם הקדים יצא בדיעבד כמ"ש הרשב"א: ובאמת נפלאתי על מ"ש מכ"ת בפשיטות דאליבא דרבנן זמנה כל היום ור"י לאו אליבא דרבנן קאמר שנקרא פושע אלא משום שחושש לדר"י ולענ"ד ז"א כמבואר להדיא בדברי רש"י דף ד"ח מתפלל מנחה כו' כדי שלא יקרא פושע גם עליה וכן מורים דברי הרמב"ם שכתב אף עפ"י שפשע יצא י"ח מפני שזמנה כל היום והיינו דאף לרבנן שזמנה כל היום מכל מקום יש לו להקדים עצמו להתפלל קודם שבע ועיין בכ"מ שם וכן מבואר בפירוש המשנה להרמב"ם דל"ג פלוגתת ר"י במתניתין וכתב ומה שכתב כל היום ואין זמנה אלא עד סוף שבע ואם התפלל אחר כך יצא כמו שכתבתי כל היום אבל נקרא פושע עכ"ל ותמיהני על מה שכתב מכ"ת בשם הרמב"ם להיפך שלענ"ד אין לשונו מורה כן וכן מבואר בפ"י שם דאליבא דרבנן קאמר רבי יוחנן דנקרא פושע ואין להאריך: ומלתא אגב אורחא ראיתי לבאר לשון רש"י שכתב מתפלל מנחה מאחר שהגיע זמנה כדי להקדימה בתחלת זמנה שלא יקרא פושע גם עליה עכ"ל והדברים צ"ע שהרי טעמייהו דרבנן מבואר להדיא משום דסבירא ליה דתדיר קודם גם מ"ש רש"י אח"כ ד"ה ואח"כ מוספין הואיל ואיחרה זמנה אינו עובר דהא אמור רבנן ושל מוספין כל היום ולשון זה צריף ביאור וראיתי ברש"ל שהגיה הואיל ואיחרה וזמנה אינה עובר כו' ועדיין צ"ע דמה טעם הוא זה הואיל ואיחרה ואם נאמר דכוננת רש"י לומר דלאפוקי מלתה שעתייה עיקר זמנה וכדעת מהראנ"ח בהרא"ש א"כ יש פאן שלשה טעמים ולא שייף לאפוי בטעמים כולי האי ולא סגי ליה בטעמא דתנא דברייתא משום תדיר קודם ועוד דעוד בחצי שבע מייירי דל"ש האי טעמא וכדכתבנא אף לענ"ד ט"ס ברש"י וצ"ל הואיל ואם איחרה זמנה אינו עובר כו' וכן הוא הגרסא במקדכי ע"ש אף מ"ש בד"ה מתפלל מנחה כו' צ"ע כמ"ש והנלענ"ד ליישב ויתיישב ג"כ מ"ש רש"י שלא יקרא פושע גם עליה דמאי לשון גם דנקט דמשמע שאם היה מתפלל מוסף תחלה אעפ"כ פושע הוא וחוששין שיפשע בתפלת המנחה ג"כ דז"א שאם היינו פוסקים לו הדין שיתפלל מוסף תחלה לא היה נקרא פושע

על מוסף פלל שהרי בחצי שבע מיירי ועדיין לא עבר פל זמנו ודוחק לומר דרש"י ס"ל דאף קודם שבע נקרא פושע שאיחר כ"כ דהוא מלתא בלא טעמא ולכן נלענ"ד דכבר פתבתי מחלוקת הפוסקים אם מנחה גדולה היא עיקר זמן מנחה או מנחה קטנה והסוברים דעיקר זמן מנחה גדולה סבירא ליה דאי ס"ד מנחה קטנה עיקר פשיטא שאין מועיל טעמא דתדיר להקדים מנחה גדולה למוסף דעיקר חובת התפלה בזמן מנחה קטנה היא ולכך סבירא ליה דעיקר זמן מנחה גדולה ומכל מקום דוקא פשצריה להתפלל עכשיו אבל אם א"צ להתפלל מנחה עכשיו מוסף קודם ולפי"ז נלענ"ד דאם הגיע זמן מנחה ולא היה צריח להתפלל מוסף עכשיו דדינא שמתפלל מוסף תחלה דמכל מקום פושע מיירי כיון ששהה עד זמן מנחה שהוא חצי שבע ואף עפ"י שעדיין לא עבר פל זמן תפלת המוסף מפל מקום היה לו ליזהר שמה יזדמן לו איזה עסק שיצטרך להתפלל מנחה עתה ואז דינא הוא דמנחה קודמת ויותר מן המועד שבע שעות שהוא גבול שנקרא פושע אם המתין ואיחר כ"כ הלכך אף אם לא שהה עד פלות הז' רק עד חצי שבע שהוא זמן מנחה ג"כ נקרא פושע ששהיה זו אסורה ג"כ דשמה יצטרך להתפלל מנחה תחלה ויעבור על זמן הקבוע למוסף לכתחלה ולפי"ז א"ש דברי רש"י דרש"י לא ניחא ליה לאוקמי דמיירי בצריח להתפלל מנחה עתה וקשיא ליה דלמה יקדים מנחה בשביל טעמא דתדיר כיון שאין רצונו להתפלל עתה פל תפלת המנחה וכמ"ש התוספות והרא"ש והר"י ושאר פוסקים סברא זו ולמה יגרע זה שיש עליו חוב תפלת המוסף מאינש דעלמא שרשות בידו להמתין בתפלת המנחה עד מנחה קטנה ולנה כתב רש"י מתפלל של מנחה מאחר שהגיע זמנה כדי להקדימה בתחלת זמנה שלא יקרא פושע גם עליה ואין פנונת רש"י ליתן טעם לקדימת מנחה למוסף דבאמת אין בזה בנותן טעם דמאי חזית דחיישית לפשיעה דמנחה ניהוש לפשיעה דמוסף דלמא פשיתנשל עוד יעבור היום ולא יתפלל ומוסף גרע שאין לו תשלומין אלא נדאי שטעם קדימת מוסף למנחה הוא כמו ששנו חכמים תדיר ושאינו תדיר קודם רק שפא ליתן טעם דמה בכך שתדיר הוא מפל מקום למה פסקינן ליה להאי שיתפלל מנחה עכשיו ונהרי בשאר ימות השנה אין חוששין לזה ומאחר פשירצה עד זמן מנחה קטנה ואם פן גם עתה יאחר עד זמן שהוא ואין בכך פלום לזה כתב רש"י הטעם שמצווין לו להקדים בתחלת זמנה אף עפ"י שיש שהות הרבה עדיין מפל מקום כיון דהאי גברא ע"כ פושע הוא על תפלת מוסף כיון ששהה עד שעת המנחה וכמ"ל ולמיחש מיבעיא פן יפשע גבר גם על תפלת המנחה הלכך מצרכינן ליה להתפלל מנחה תיכף בתחלת זמנו ואין מורין לו שימתין עד זמן מנחה קטנה ועצלגותו גרמה לזה שחוששין דאי מורינן ליה שיתפלל מנחה אח"כ יפשע בה פאשר פשע בתפלת המוסף כנלענ"ד: ובפשיטות י"ל דרש"י ס"ל דכל שהגיע זמן מנחה ועדיין לא התפלל מוסף פושע הוא על תפלת מוסף מפני שאיחרה כ"כ וקשיא ליה דהא עדיין יש שהות כיום הרבה לתפלת המנחה ומי שרוצה מתפלל בלא"ה מנחה קטנה ולמה יגרע זה שמורין לו להתפלל תיכף מנחה ואח"כ מוסף ואע"ג דלא הוה שעה עוברת לרבנן מ"מ יוכל להיות שיהיה נעשה עי"ז פושע גמור במוסף שיצטרך להתפלל אחר ז' לזה אמר דחוששין לו כיון שנעשה פושע על המוסף יפשע גם על המנחה ולכך צריח להתפלל בתחלת זמנה ונהרי זה בא ליתן טעם על שמצריכין אותו להתפלל תיכף בתחלת הזמן

טפי ממנחה דעלמא אבל לא בא ליתן טעם על קדימת המנחה למוסף דבנה עיקר הטעם משום תדיר קודם כמבואר בפריקתא כנלענ"ד ברור בפירוש דברי רש"י ו"ל.

וראיתי בפ"י שהקשה דל"ל לר"י למימר הלכה מתפלל של מנחה כו' דהו"ל למימר הלכה כרבנן דשל מוספין כל היום וממילא ידעינן דמנחה קודמת ולפי מ"ש י"ל דסד"א פיון דאמר ר"י דנקרא פושע א"כ יש להקדים של מוסף דג"כ שעה עוברת מיקרי שלא יהיה נעשה פושע עליה שיצטרף להתפלל אחר ז' קמ"ל הלכה מתפלל מנחה תחלה כו': ועוד י"ל דסד"א פיון דזמן מוסף קדים ברישא הו"ל פקדים ושחט לאינו תדיר ברישא וכדקאמר בזבחים קמ"ל דאף בכה"ג תדיר קודם או פדמשיני התם פיון דמטא זמן מנחה כמאן דשחיטי תרנוניהו דמי וכן נראה מדברי בה"ג שכתב דברי ר"י וכתב עלה מ"ט דכיון דמטא כו' משמע דר"י אחי לאשמעינן הא מלתא ולאפס הפנאי קצרותי: דברי מחננתו הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד ואחר פתבי זמן רב בא לידי ספר צל"ח על ברכות וראיתי שכתב ג"כ ליישב הא דלא קאמר הלכה כרבנן משום דסד"א דנקרא פושע (וגם בפ"י גופיה פתב מזה ע"ש) אף מ"ש בצל"ח שם לפרש דברי רש"י דאף ע"ג דהנה שעה עוברת שעי"ז יהיה פושע על מוסף ע"ז כתב רש"י דא"כ יהיה פושע על מנחה שיהיה סמוך לערב ולגיטי אמאן דמצלי עם דמדומי חמה ולענ"ד לשון רש"י לא משמע כן וכמ"ש וגם הלום ראיתי בצל"ח לתמוה על המג"א ס"ס רפ"ו שכתב דסמוך לערב מוסף קודם דמנחה מהני תשלומין שזה תמוה מהירושלמי שהביא הרא"ש דבאין שעות נדאי מנחה קודם ובגיש שעות פליגי ע"ש וכן יש לתמוה על הגאון בעל שאגת אריה בתשובה שמסתפק בזה ופשיט לה מדאמר ר"י הלכה מתפלל מנחה ואח"כ מוסף הך ואח"כ מוסף למה לי אלא לאשמעינן דזקא באיכא שעות וכתב דהכי מסתבר ותימה עליו מהירושלמי שהביאו הרא"ש במקומו: אף לענ"ד נראה ליישב לפי מה שמבואר בש"ס ופוסקים דזקא בטעה או נאנס מתפלל ערבית שנים אבל בבטל במזיד אין מועיל לו תשלומין וא"כ א"ש דהמג"א מייירי בנאנס עד סמוך ללילה דליכא שעות להתפלל שתייהם דאז המנחה יש לו תשלומין משא"כ המוסף אבל הירושלמי מייירי בבטל במזיד דגם מנחה אין לה תשלומין ולכך מנחה קודמת ועיין בשאגת אריה סימן מ"ש בהא דאמר ריב"ל כל המתפלל אחר ז' שעות לר"י עליו הפתוב אומר נוגי כו' ומדבריו מבואר דזקא אליבא דר"י הוא וכן נראה מהפ"י אף לענ"ד מדהביאו דברי ריב"ל בה"ג והרי"ף והרא"ש משמע דלרבנן איתמר ומדבריהם הגרסא אחר שבע שעות לר"י ור"ל דאף דרבנן פליגי עליה דר"י מ"מ אסרי לאחר התפלה עד שבע שעות שעבר זמן תפלה לר"י וכן נמצא בש"ס כמה פעמים מזה ועיין במע"מ מזה וראיתי בשו"ת יד אליהו סי' מ"א שכתב ראיה דזמנו קבוע לא מהני דאל"כ למה אמר דמתפלל מנחה תחלה משום תדיר דת"ל דמנחה זמנו קבוע ומוספין נדחה זמנו כו' ובאמת ז"א כמ"ש דהתם בחצי שבע מייירי וגם מוסף אין זמנו קבוע עתה אלא שהוא עוברת שאם יקדים המנחה אפשר שלא יהיה שעות עוד להתפלל וקצרותי: שאלה סג שאלה בהיותי מעיין בהל' חנוכה ראיתי מה שהשיג הט"ז סי' תרע"ג סק"ט על התה"ד שכתב להסתפק במדליק נר חנוכה בע"ש וככה מבע"י אם זקוק לה לחזור ולהדליק או לא ומתחלה כתב די"ל זקוק לה פיון דעיקר מצותה בלילה ושוב כתב להוכיח מדמברכינן להדליק ש"מ דכיון דלא אפשר הוי זמנה אז לחשוב הכשר מצוה והביא ראיה משמגי' פסולים דשרי אליבא דרב

וקְשָׁה נִיחֹשׁ דְלָמָּא כְּבִתָּהּ בַּע"ש אַחַר קְבֻלַּת שְׁבֵת דַּא"א לְהַדְלִיק וְאַעֲפ"כ יְהִי עֲדִינָן מִבַּע"י בְּתוֹסְפוֹת שְׁבֵת אוֹ בַּה"ש כּו' ע"ש וְהַט"ז הַשִּׁיג עָלָיו וְהֶאָרִיף וְכָתַב לְחַלֵּק דְדוֹנָא אַחַר קְבֻלַּת שְׁבֵת פִּינָן דַּא"א הֵגִי כְּזֵמֵן הַדְלָקָה מִמֶּשׁ אֲבָל מִבַּע"י קוֹנְדָם ק"ש פִּינָן דְאַפְשָׁר לְהַדְלִיק אֲזוּ נִדְאֵי זְקוּק לָהּ ע"ש וּמִשְׁמַע מֵהַט"ז דְלִדְבָרָיו נִתְיַשְׁבָּה רְאִיּוֹת הַתְּה"ד וְאַנְכִי לֹא יִדְעָתִי דְלַהַט"ז הוֹכַחַת תְּה"ד בְּמִקְוֵמוֹ עוֹמֵד וְלֹא ע"ד שְׁכַתְּב הַתְּה"ד לְפִי דְרַכּוּ רַק עַפ"י הַדְרָף שְׁכַתְּב הַט"ז לומר דְקוֹנְדָם ק"ש זְקוּק לָהּ א"כ אִיף מִתִּיר בְּשִׁמְנִים פְּסוּלִים נְהִי דְלִיכָא לְמִיחַשׁ שְׁמָא כְּבִתָּהּ אַחַר ק"ש דְהִנֵּה כְּזֵמֵנָה דְאַמְרִינָן אִין זְקוּק לָהּ מ"מ אַפְתִּי נִיחֹשׁ לָהּ דְלָמָּא כְּבִתָּהּ מִבַּע"י קוֹנְדָם ק"ש וּפְשַׁע וְלֹא מְדִלִיק לָהּ דְהָא חֲזִינָן בְּש"ס דְאִי לָאוּ דְאַמְרִינָן כְּבִתָּהּ אִין זְקוּק לָהּ כ"ע הֵוּ מוֹדוּ בְּהָא דְחִיּוּשִׁינָן שְׁמָא יִפְשַׁע וְא"כ נְהִי דְאַמְרִינָן כְּבִתָּהּ אִין זְקוּק לָהּ מ"מ לְדַעַת הַט"ז בַּע"ש וְכַבְתָּהּ מִבַּע"י זְקוּק לָהּ לְמָה מִתִּירִין בַּע"ש נִיחֹשׁ דְלָמָּא כְּבִתָּהּ מִבַּע"י שְׁמִחְוִיב לְחֲזוֹר וּלְהַדְלִיק וּפְשַׁע וְלֹא מְדִלִיק לָהּ וְהוּא תִימָא עַל הַט"ז ז"ל וְעוֹד דְקִשְׁיָא לִיהּ בְּסוּגְיָא בְּשֵׁבֵת שֶׁ דְאַמְרִינָן דְרַב סָבַר כְּבִתָּהּ אִין זְקוּק לָהּ וּלְכַף מְוַתֵּר דְמַנ"ל הָא לְפִי מ"ש הַפ"י דַּר"ה בְּיַשׁ לּוֹ שְׁמֵן אַחַר מִיּוּרֵי דַּא"ל"כ לֹא שְׁיִיף חֲשַׁשׁ שְׁמָא תִיכְפָּה וּפְשַׁע וְלֹא מְדִלִיק לָהּ וְאַטּוּ מִשּׁוּם הָא לֹא יְדִלִיק כְּלָל וְאִין לָנוּ לְדַחוּת הַנּוֹדָאֵי מִחֲמַת הַסְּפֵק אֲלֵא ע"כ בְּיַשׁ לּוֹ שְׁמֵן אַחַר מִיּוּרֵי ע"ש.

וּלפ"ז קְשָׁה דְהָא רַב מִלְתָּא בְּאַנְפֵי נְפִשָׁיה קְאָמַר וְא"כ י"ל דְמִיּוּרֵי בְּאִין לּוֹ שְׁמֵן אַחַר וּמְוַתֵּר מִשּׁוּם דְאִין לְדַחוּת הַנּוֹדָאֵי כּו' וְא"ל דְמִסְתַּמָּא בְּכָל גְּוֹנֵי קְאָמַר דְמְוַתֵּר אַפְתִּי קְשָׁה לְפִי מ"ש הַפ"י לְתַרְזֵן הָא דְנִקְטַר ר"ה סְתָם וְנִכְלָל בּוֹ שְׁמֵן שְׁרִיפָה אַע"ג דְלֹא שְׁיִיף שְׁמָא יִטָּה וְהִיא טַעְמָא לֹא שְׁיִיף בְּחוּל מ"מ אֲסוּר מִטַּעַם אַחַר דְמִיּוּרֵי בְּשִׁמְן שְׁרִיפָה בִּיד יִשְׂרָאֵל שְׁלֹא בְרִשׁוֹת כְּהֵן וְאֲסוּר לְהַנּוֹת מִמֶּנּוּ רַק דְנ"ח שְׁרִי מִשּׁוּם דְמִצְוֹת לָאוּ לִיְהִנּוֹת נִתְּנוּ וְע"ש שְׁכַתְּב בְּשֵׁם הִירוּשְׁלַמִי דְדוֹנָא כְּפִשְׁאִין לּוֹ שְׁמֵן אַחַר אֲמַרִינָן הֵכִי ע"ש וְנִרְאָה לִי שְׁטַעְמָא בְּזֵה מִשּׁוּם דְבִשְׁלָמָא אִם אִין לּוֹ שְׁמֵן אַחַר נִמְצָא שְׁאִין כָּאֵן הִנָּאָה אַחֲרַת רַק מַה שְׁמִקְיִים הַמִּצְוָה וְקִיּוּם הַמִּצְוָה לֹא חֲשִׁיב הִנָּאָה כַּמ"ש רַש"י בַּר"ה דְהַמִּצְוֹת לְעוֹל עַל צוּרֵיהֶם נִתְּנוּ מִשָּׂא"כ כְּפִשְׁיֵשׁ לּוֹ שְׁמֵן אַחַר פִּינָן דָּאִם לֹא הִנֵּה לּוֹקַח שְׁמֵן שְׁרִיפָה לְהַדְלִיק בּוֹ בַּע"כ הִנֵּה צְרִיף לִיקַח שְׁמֵן אַחַר שֶׁל חוֹלִין לְצוּרֵי הַדְלָקָה וְזֵה שְׁפִיר חֲשִׁיב הִנָּאָה דְקָא מְשַׁתְּרִשִׁי לִיהּ שְׁפּוֹרַע חוֹבּוֹ מִשְׁמֵן שְׁרִיפָה וְהוּא נִכּוֹן לְדַעַתִּי וְא"כ מוּכַח דְרַב בְּאִין לּוֹ שְׁמֵן אַחַר מִיּוּרֵי דַּא"ל"כ אִיף קְאָמַר סְתָם מְדִלִיקִין וְנִכְלָל בּוֹ שְׁמֵן שְׁרִיפָה הָא נְהִי דְרַב סָבַר אֲסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרוֹ מ"מ אִם יֵשׁ לּוֹ שְׁמֵן אַחַר אֲסוּר מִטַּעַם הִנָּאָה וְכַמְש"ל אֲלֵא ע"כ בְּאִין לּוֹ שְׁמֵן אַחַר וְא"כ י"ל כְּמוֹ דְהִתֵּר בְּשְׁמֵן שְׁרִיפָה מִיּוּרֵי בְּאִין לּוֹ אַחַר כְּמוֹ כֵן הִתֵּר דְשָׂאֵר שְׁמֵנִים בְּאִין לּוֹ אַחַר הוּא וּלְכַף מְוַתֵּר שְׁלֹא לְדַחוּת הַנּוֹדָאֵי מְפִי הַסְּפֵק וּלְעוֹלָם כְּבִתָּהּ זְקוּק לָהּ וְנִפְשִׁי בְּשֵׂאֲלֵתִי מִמּוּרֵי חוֹתְנֵי הַגָּאוֹן הַמְּפֹרָסִם נ"י יֵאִיר עֵינֵי בְּזֵה וְיִשְׁיַבְנֵי מְלֵא דְבַר.

דְבָרֵי חֲתָנוּ וְתַלְמִידוֹ: הַק' יַעֲקֹב יְהוֹשֻׁעַ הַלּוּי אִישׁ הוֹרְוּיָן תְּשׁוּבָה אֶהוּבֵי חֲתָנִי יְדִידֵי הַרַב כּו' רְאִיתִי דְבָרֵיהּ וְהֵם נְכוּחִים וְדְבָרֵי הַט"ז בְּזֵה צְרִיכִים לְפָנִים וְיָפָה הַקְּשִׁית דְהוֹכַחַת הַתְּה"ד אֲלִיכָא דַּט"ז לֹא זָנָה מִמְּקוֹמָהּ אֲלֵא שְׁאֵנִי תַמָּה עָלֶיהָ שְׁהִרִי קוֹשְׁיָא כְּזוֹ יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת גַּם עַל הַתְּה"ד גּוֹפִיָה שְׁבִיָּאָר רְאִיּוֹתוֹ מְהָא דְלֹא חִיּוּשִׁינָן שְׁיִכְפָּה אַחַר ק"ש וּמוּכַחַת מְזָה דְאִף אִם כְּבָהּ קוֹנְדָם ק"ש אִין זְקוּק וּמִי סְנִי לִיהּ לְאוּכְחֵי מְהָא דְלֹא חִיּוּשִׁינָן דְלָמָּא כְּבִתָּהּ קוֹנְדָם ק"ש וּפְשַׁע בְּהּ דְהִיּוּנָה הָךְ דִּינָא גּוֹפָא דְמִיּוּרֵי מִיּוּרֵי וְנִמְטִי לָהּ אַפְרִיוֹן שְׁעוֹרְתָנִי

לענין בזה ונחדשו לי דברים נאותים בעזה"י בישוב דברי התה"ד והט"ז וגם נתיישב לי דברי הרי"ף והרא"ש שדבריהם תמוהים לכאורה שכתבו אהא דאמר רב מדליקין כו' דכיון דמדליקין בהם בתנופה בשפת מפלל דאי כביה לא מדליק וש"מ דכבתי אין זקוק לה והוא תמוה דהא הו' דאין זקוק אין לה הוכחה משבת דוקא רק מחול מוכח ג"כ הכי וא"ל דמחול אין הוכחה דמצינו למימר דרב לא ס"ל חששא דלמא פשע ולא מדליק שכתב רש"י אליבא דר"ה וילעולם כבתי זקוק לה ולכך כתבו ההוכחה משבת דאם איתא דזקוק לה שמה יכבה ותו לא מצי להדליק זו"א דאם אפשר לומר דאף אם זקוק לה מ"מ אין לחוש שמה יפשע א"כ מנ"ל להש"ס לומר טעמא דר"ח משום דס"ל אין זקוק לה ומותר להשתמש לאורה אימא איפכא דסבר זקוק לה ואסור להשתמש לאורה ומ"מ א"ש דבחול שרי דלא חייש שמה יפשע ובשבת אסור דהא בע"כ לא יהיה אפשר להדליק אם תכבה וגם לישנא דהרי"ף והרא"ש שכתבו מפלל דאי כביה לא מדליק לה הו' לישנא משמע דבדיניה תליא אבאמלתא אם ירצה להדליקו או לא וזו"א דהא בשבת מייירי והכי ה"ל למימר מפלל דמצי להדליק בפתילות ושמנים פסולים אע"ג דאי כביה לא מצי מדליק לה ודבריהם צריכים ישוב וגם יתיישב מתוך הדברים מה שהקשה אא"ז מהרש"א ז"ל על התוס' שכתבו אליבא דרב דמסתמא שום אדם לא יחמיר לאסור להשתמש לאורה ועל זה הקשה דאם כן איך כתבו מתחלה אליבא דר"ה דלכך קאמר בין בשבת בין בחול לאשמעינן דאיפכא בשבת עוד טעם שמה יטה משום דמותר להשתמש לאורה ולמה צריך להשמיעני כזאת דממילא הכי הוא דשום אדם לא יחמיר לאסור: ונראה לתיישב הכל ומתחלה אבאר מה שנלענ"ד להצדיק דברי התה"ד דמיייתי מן אחר ק"ש לקודם ק"ש והוא אחר שגבין טעם הפלוגתא אי כבתי זקוק לה אם לא.

ונראה דבהא פליגי דמ"ד כבתי אין זקוק לה ס"ל שלא הטילו חכמים על האדם רק שיתן בנר שמן פשיעור וינדליקנה ועיקר חיובא אקרקפתא דגברא רמי רק להדליק וזהו ענין פרסום הנס במה שמדליק ושוב לא הוטל עליו חובה שיהא דולק והולך משך הזמן השיעור ואף אם כבתי לא איכפת ליה בהכי שפכר יש פרסום הנס במה שהדליק פתילה בנר שיש בו שמן פשיעור הנה ויש בזה זכר למנורה משא"כ למ"ד כבתי זקוק לה לא פלתי המצנה במה שהדליק לבד שפאמת הוטל עליו חובה שיהא הנר דלוק פשיעור הנה ולכן כשפכה עליו חובה לחזור ולהדליקו דהו' מ"ד ס"ל דגם משך הזמן הדלקה היא המצנה להקיפר ופרסום הנס וכן מבואר בט"ז סי' תרע"ג על מ"ש בש"ע הדלקה עושה מצנה לפיכך כבתי אין זקוק לה ופירש הט"ז דר"ל דמיד שמדליק כפר קנים מצנתו ושוב אין זקוק יותר ע"ש ומ"ד זקוק ס"ל דלא קיים מצנתו במה שהדליק לבד שהמצנה זמנה גמשה ג"כ כל משך זמן שיעור ההדלקה וכדכתבנא (ונלענ"ד שפלוגתא זו תלוי בנסח הברכה דאנו מברכין להדליק והב"י הביא השיבולי לקט בשם הירושלמי בנסח הברכה על מצנת הדלקת נ"ח והב"ח הביאו ובמג"א כתב דהירושלמי מייירי באחר מברך וא"א לומר כן למענין בירושלמי שם אף נלענ"ד דמאן דמברך להדליק סבר כבתי אין זקוק לה רק דאקרקפתא דגברא מונח חיובא להדליק לבד ותו לא ומאן דסבר על הדלקת נ"ח יש במשמע שהמצנה היא על דליקת הנרות מצד עצמן והוא כל משך שיעור ההדלקה וא"כ אם כבתי זקוק לה) ולפי"ז דברי התה"ד נכונים דכיון דמברכין להדליק כו' ע"כ דנקטינן דעיקר חיובא הוא מה שמדליק ותו לא דהא אם כבתי אין זקוק לה וכיון דבע"ש

זמן ההדלקה הוא מבע"י ומקיים המצוה של להדליק בהדלקה זו ומברך עליו ממילא דתו לא איכפת לן אם פכתה אח"כ דבע"ש הנה זמן ההדלקה מבע"י המצוה בשלמותה כמו בחול בתחלה הלילה וע"ז מיייתי שפיר ראיה מדחזינן שמונתר להדליק בשמנים פסולים בע"ש ואם איתא דנימא דאע"ג דבעלמא פכתה אין זקוק לה היינו משום שהדליק בתחלת לילה שהוא זמן חובה משא"כ בע"ש ההדלקה מבע"י אינו רק הכשר מצוה על מה שיהיה דולק אח"כ בלילה ולכן אם נכבה מבע"י וסיפק ביזו לחזור ולהדליקו לפי שהוא עדיין קודם ק"ש צריך לחזור ולהדליקו ז"א דאם נימא דבמצוה זו תלוי במשך הדלקה לענין מבע"י עכ"פ תמה על עצמה האיה הותר לכתחלה להדליק בשמנים פסולים דשמא יכבה במשך ההדלקה מבע"י ולא יוכל להדליק ולא יקיים המצוה כתיקונה (ובכה"ג שלא יוכל להדליק אסור להדליק בו וא"ל דיהיה מחשב אנוס ז"א דהא יש לו שמן אחר ולמה לא ידליק בזה ועיין בפ"י שפכת לנישב קושית התוס' ע"פ דברי רש"י שפכת דבכה"ג חשוב אנוס ולפי מ"ש התוס' קשיא להו שפיר לפי מ"ש הפ"י גופיה דר"ה ביש לו שמן אחר מייירי וא"כ לא שייך אנוס דאיה יעשה לכתחלה להדליק בזה שקרוב שיכבה ולא יוכל לחזור להדליק וכמבואר מהתוס' דגם בכה"ג שלא יוכל להדליק אח"כ אסור לו להדליק בתחלה ובה נדחה מ"ש הט"ז דכמו דקי"ל אם הדליק בחול משתשקע הסמה אין זקוק לה פיון שדלק קצת בזמן החיוב ה"נ בע"ש אם דלק קצת אחר זמן ק"ש סגי בהכי ואחר ק"ש הוי כמו שבת עצמו: והמענין בתה"ד יראה דס"ל דנדאי אין לספק דכיון דקי"ל אין זקוק לה כל שהודלקה בהכשר די בכך ושוב אין זקוק לה אלא דמספקא ליה פיון דכתב המרדכי דמצות נ"ח משעת סוף שקיעה דהיינו צאת הכוכבים אבל לא קודם שהוא שרגא בטיהרא וא"כ מה שמדליקין בע"ש מבע"י א"א לומר שבה נתקיים מצות נ"ח בהדלקה זו שהרי עדיין אינו זמן מוכשר להדלקה שהוא שרגא בטיהרא וע"כ שהדלקה שמבע"י אינה רק הקנה והכשר מצוה שע"י זיהיה דולק והולך גם אחר צאת הכוכבים ועיקר קיום המצוה הוא במה שהוא דלוק אחר חשיכה א"כ כשנכבה מבע"י לא נתקיים המצוה ואם נאמר כסברא זו א"כ פשיטא דגם באם פכה אחר ק"ש ועדיין הוא יום אין פאן קיום המצוה שהרי עיקר המצוה מתקיימת אחר חשיכה שאור הני נכר אלא שאחר ק"ש מה יעשה שהרי א"א לו להדליק משא"כ קודם ק"ש שפכה קודם התחלת קיום המצוה וע"ז פתב מדמברכינן כו' ע"כ משום דא"א בענין אחר חשיב הכשר מצוה וא"כ ההדלקה מבע"י של ע"ש זמנה הוא כמו הדלקת חול אחר חשיכה וכיון שיש קיום מצוה בהדלקה זו ממילא דכבתה אין זקוק לה כמו בחול דעיקר קיום המצוה בהדלקה ולא במשך זמן שאחריו וה"נ בע"ש פיון שיש קיום מצוה בהדלקה זו והותחלה המצוה בזמן הפוכשר סגי בהכי וע"ז מיייתי ראיה מפתילות ושמנים פסולים דלא חיישינן שמא יכבה אחר ק"ש ואין פאן התחלת קיום המצוה כלל וא"ל דמה אית ליה למעבד אנוס הוא ז"א דמה"ט אין לו להדליק לכתחלה בשמנים פסולים אלו כמ"ש התוספות דמחמת דלא מצי מדליק בשבת אין לו להדליק לכתחלה בשמנים אלו וא"ל כמ"ש הט"ז דאחר ק"ש הנה כמו שבת עצמו ז"א דזיל בתר טעמא דטעמא מאי בעינן למימר דכבה מבע"י קודם ק"ש זקוק להדלקת נר ביום הנה שרגא בטיהרא והמצוה אינה מתקיימת אלא אחר חשיכה מה לי קודם ק"ש או אחר ק"ש סוף סוף אפתי ימא הוא ואין פאן התחלת קיום המצוה אלא שע"כ דגם בע"ש מבע"י פיון שא"א להדליק מחשיכה הוי עיקר זמן ההדלקה מבע"י

וסגי בהכי דלא איכפת לן אם כבתי אח"כ ומ"ש הט"ז דאין דנין אפשר משאי אפשר ז"א דלא שניף בזה א"א פיון דמתירין לו להדליק לכחלה בשמנים פסולים אלו שקרובים לכבות וע"כ דלא קפדינן כלל בזה שיכבה שפבר נתקיימה המצוה בהדלקה אע"פ שהיתה מבע"י: ובמה דכתבנא א"ש מה שהקשיתי דל"ל להוכיח מן אחר ק"ש ה"ל להוכיח מן קודם ק"ש דהיינו האי דינא גופיה דמייגרי מיניה אף לפי מ"ש א"ש דנדאי הא דחיישינן דלמא פשע החשש הוא למ"ד כבתי זקוק לה שהוטלה עליו חובה שיהיה הנרות דולקות במשך הזמן הזה אבל מ"מ אם דלק זמן מה בחיוב וכבתי ולא חזר והדליקה אין זה מבטלה ענין המצוה לגמרי דהא שהיא זקוק לחזור ולהדליקה אינו רק מפרטי המצוה וכמו בדיקת חמץ אם בדק מקצת אע"פ שגם השאר עליו חובה ועבר ולא בדק מ"מ לא בטל המצוה שפדק המקצת ואין ברכתו לבטלה וכן תפילין שמצוה שיהיו מונחין כל היום ואם חלצו חובה עליו לחזור ולהניחם מ"מ אם לא חזר והניחם הברכה חלה על מה שהניח עד עתה וכן ציצית וסופה וכיוצא בו ולכן חיישינן פיון שפבר עשה קיום המצוה בהדלקה ודלק זמן מה בזמן חיוב אפשר שיתעצל להדליק שוב כשיכבה ולא יגמר המצוה בכל פרטיה כתיקונה ויאמר בלבו יש די במה שקיימתי ממנה אבל אין לחוש שמא יפשע במה שעי"ז יתנה ביטול המצוה לגמרי זה לא חיישינן כמו דלא חשוד לן שלא ידליק כלל וא"כ אין פאן הוכחה משמנים פסולים דניחוש שמא יכבה קודם ק"ש ויפשע מלחזור ולהדליק אלא ע"כ דמתקיים המצוה בהדלקה לבד דזה הנה אפשר לדחות דאימא איפכא דאם כבה מבע"י בטלה כל המצוה לגמרי וא"כ אין לחוש שיפשע ולא יחזור להדליק שזהו סיבה לביטול המצוה לגמרי וברכתו לבטלה ולהא לא חיישינן כמו דלא חיישינן שלא ידליק ומכ"ש בזה שפבר הדליק והא קמן שרוצה בקיימה של מצוה זו ומה"ת נימא שיפשע ויבטל המצוה לגמרי לכך כתב התה"ד הוכחתו דאם נימא דבכה"ג זקוק לה דבהדלקה שמבע"י אין פאן התחלת קיום המצוה ניחוש שמא יכבה אחר ק"ש ולא יהיה אפשר לו להדליק שנית ומצנתו בטלה לגמרי על פרחו אלא נדאי שבהדלקה שמבע"י מתקיימת המצוה וממילא שדי בהדלקה זו ואין זקוק לה אם כבתי כמו בחול: ובזה מיושב מה שהקשית לשיטת הט"ז דסובר דצריף לחזור ולהדליק מבע"י דהדרא קשו' לדוכתא משמנים פסולים די"ל כמ"ש דעל קודם ק"ש לא חיישינן שיפשע דאי האי לא מזדקק לה בטלה המצוה לגמרי ולזה לא חיישינן וכמ"ש אמנם נראה דכדברי תה"ד פן הוא אליבא דידן דקי"ל בחול כבתי אין זקוק לה משום דקיום המצוה הוא בהדלקה לחוד משא"כ למ"ד דבחול ג"כ כבתי זקוק לה והיינו לפי שהמצוה על משך הזמן שהדלקה אע"פ שי"ל דאם לא חזר והדליק לא בטלה מצנתו למפרע ויש בזה קיום מקצת המצוה במה שדלק מקצת בזמן חיובו וכמ"ש מ"מ היינו דוקא בחול שמה שדלק ממנו הנה בזמן הפוכשר משא"כ בע"ש פיון שאין נפטר בהדלקה עצמה רק חיוב המצוה על משך הדלקת הנרות וכיון שמשך הדלקת הנרות לא הנה כלל בזמן מוכשר שהרי הוא מבע"י ולא נתקיימה המצוה כלל ודוקא למ"ד אין זקוק לה שקיום המצוה הוא בגוף ההדלקה וחובת גברא הוא וא"כ זה שהדליק בע"ש מבע"י יצא ידי חובתו שבע"ש מבע"י הוא והוא זמן מוכשר משא"כ למ"ד זקוק לה שחובה הוא שיהיה לו נרות דולקות בזמן מוכשר וזה אין לו כלל ונ"מ לפי מה שכתבתי בשם הפ"י דאף מ"ד זקוק לה מ"מ אם אין לו שמן אחר מותר דאין לדחות מפני הספק ולכאורה דברי

הפ"י בזה אין מוכרחים דהא הא נדאי מה דאמרין מדליקין ואין מדליקין בברכה קאמרין פדרה פל נ"ח וא"כ אף פשאין לו שמן אחר אין לו להדליק בברכה פיון דשמנים אילו קרובים לכבות ויהיה ברכתו לבטלה ועובר על לא תשא אף דבאמת ז"א דאף דדינא הוא דכבתה זקוק לה זהו חיוב אחר שהטילו חכמים שיהיה דולק והולך עד שתכלה רגל כו' ואם פכה קודם יחזור וינדיק ומ"מ אף אם לא חזר והדליק אע"פ שלא קנים תיקון חכמים בפרטי המצנה מ"מ הברכה שפיר חלה על המקצת שדלק בזמן חיובא אף פל זה בחול משא"כ בשבת דאין פאן אף מקצת זמן חיובא ואם פכתה יש פאן ביטול המצנה לגמרי למ"ד זקוק לה שהמצנה על משך זמן ההדלקה א"כ אף אם אין לו שמן אחר אסור שהרי יש לחוש שמא תכבה מבע"י ובטלה המצנה לגמרי וברכתו לבטלה: ולפי"ז נתיישבו דברי הרי"ף והרא"ש די"ל דקשיא דמנ"ל למימר טעמיה דרב משום דכבתה אין זקוק לה הא רב ע"כ מייירי פאין לו שמן אחר דאל"כ קשה משמן שרפה וא"כ אפ"ת זקוק לה מפל מקום מותר להדליק שלא לדחות הודאי מפני הספק ולכך ס"ל דבאמת מחול אין ראיה מטעמא דכתיבנא רק מדמדליקין בשמנים אלו בשבת ולא תישינו דלמא פכתה מבע"י ויש פאן ביטול המצנה לגמרי מפלל דאי פביה לא מדליק לה ר"ל אפילו פכתה מבע"י קודם ק"ש והיינו משום דעיקר המצנה בגוף ההדלקה וש"מ פכתה אין זקוק לה ועולים יפה דברי הרי"ף והרא"ש פשיטת תה"ד דאם פכתה אין זקוק לה קנים המצנה בהדלקה ואף בע"ש מבע"י אין זקוק לה וא"ש לישנא דמפלל אי פביה לא מדליק לה דמשמע דאי בעי מדליק משום דמייירי לענן אם פכתה בע"ש מבע"י דזמנין דמצי מדליק פגון קודם ק"ש ואפ"ה א"צ להדליק שנית (ובפשיטות י"ל בפירוש דברי הרי"ף והרא"ש דגם אינהו מודו דמחול יש ראיה ג"כ דאם פכתה אין זקוק לה אף שיש מקום לומר דבשבת אם פכה מבע"י זקוק לה כמו שנסתפק בתה"ד וע"ז פתבו ומדמדליקין נ"ח בשבת מפלל כו' ר"ל פדברי תה"ד דמזה מוכח דאף אם פכה בע"ש מבע"י אין זקוק לה וכיוצא דתה"ד אתי לאשמעינן אף לשונם משמע דאף לענן עיקר הדין דכבתה אין זקוק לה אין להוכיח רק משבת ולא מחול וצ"ל כמ"ש): ועפ"י מ"ש הגאון לישוב קו' מהרש"א שהקשה דלפי מ"ש התוס' אליבא דרב שום אדם לא יחמיר כו' א"כ איך פתבו אליבא דר"ה דבא להשמיענו עוד טעם בשבת משום דמותר להשתמש כו' (ועיין מ"ש אא"ז מהרש"א שם לתרץ זה ועפ"י דרכו שם אפשר לומר בפשיטות טפי דהתוס' פתבו פן על רב שהוא רביה דר"ה דאפתי לא שמענו שיספור אסור להשתמש לאורה וא"כ י"ל ששום אדם לא יחמיר דהסבר' נותנת דמותר משא"כ ר"ה תלמידיה דרב לבתר דשמע דרב סובר אסור להשתמש לאורה אי הוי קאמר סתם דאי היה מקום לטעות שהטעם רק משום זקוק לה ולענן אסור להשתמש ס"ל פרביה רב ולכך קמ"ל דמלבד הטעם דזקוק לה אסור בשבת משום שמוותר להשתמש לאורה ודלא פרב) ולפי מ"ש נראה דא"ש דהנה רש"י פתב טעמא פדי שיהיה ניכר שהוא גר של מצנה והרשב"א והר"ן פתבו פיון שהנרות זכר למנורה אסור להשתמש כמו לאור המנורה ולכאורה קשה למה ניידי מטעם רש"י שהוא טעם פשוט ועיין ברנ"ה משמע דאף מ"ד מותר צריף גר אחר משום הניכר (ועיין בשו"ת שבות יעקב ח"א סימן ל"ט) פדאמר רבא לקמן וצריף גר אחרת ואף דהרשב"א הקשה עליו וגם הר"ן מפרש הך דרבא בענן אחר מפל מקום עכ"פ למ"ד אסור להשתמש הוא טעמא רוןתא משום הניכר ונראה דא"ש לפי מש"ל

דפּלוגתת המ"ד אי פּבּתה זקוק אי לא בּהא תּלִיא דְלִמ"ד אין זקוק לֵה המּצוּה בּהדלִקה לבד ותו לא ולִמ"ד זקוק לֵה המּצוּה על מִשֵׁף זמן הדלִקה ולפּי"ז נראָה דֵהָ טעמָא דְכַתב רש"י מִשום דְבְעֵי הִיפּר לִשֵׁם נר מְצוּה הוּא תּלוּי בּפּלוגתָא הַנֵּ"ל דְלִמ"ד זקוק לֵה שְׁפִיר בְּעֵי הִיפּר בִּשְׁעַת הדלִקה שְׁמָה שְׁדוּלֵק הוּא לִשֵׁם מְצוּה מִשֵׁא"כ לִמ"ד אין זקוק לֵה וְעִיקר פּרסום הַנֵּס הוּא בּהדלִקה עֲצֵמָה וּמָה שְׁדוּלֵק וְהוּלֵךְ אַח"כ לא אִיכַפּת לֵן מִיָּדִי אִם נִיפּר שְׁהוּא לִשֵׁם מְצוּה או לא וְלֹא עֲדִיף מָה שְׁמִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרָה וּבִטּל הִיפּר מֵאִם פּבּתה לִגְמִרִי שְׁאִין זקוק לֵה ולפּי"ז לִמָּאי דְקִי"ל פּרַב דְּכַבְתָּה אִין זקוק לֵה וּמְפַל מְקוּם אָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרָה ע"כ דְלֹאו מִשום הִיפּר מְצוּה אֲתִינּוּ עֲלֵהּ וּלְכֹף פּתְבוּ הַמְפֹרָשִׁים טעמָא דְרַב מִשום זְכָר לְמִנּוּרָה וְדִלֹא פּרש"י ולפּי"ז א"ש קוּש' מְהִרְשָׁא וְגַם מְדַנְקָדֵק מ"ש הַתּוֹס' שְׁמִסְתַּמָּא שוּם אָדָם לא יִחְמִיר וְהִכִּי קְאָמְרִי הַתּוֹסְפוֹת דְּאִי אָמַר רַב מְדַלִּיקִין סְתָם ה"א דְנוֹקָא בְּחוּל וּמִשום דְּכַבְתָּה אִין זקוק לֵה וְכִינּוּ דְאָמְרִינּוּ אִין זקוק לֵה מְמִילָא דְשוּם אָדָם לא יִחְמִיר לְאַסּוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרָה דְהָא לא שְׁיָיָף מִשום הִיפּר מְצוּה פִּינּוּ דְעִיקַר הוּא לְהַדְלִיק לְבַד וּבִשְׁעַת הדלִקה א"צ הִיפּר פְּלַל דְהָא אֲפִילוּ פּבּתה שׁוּב אִין זקוק לֵה וּלְכֹף צְרִיף רַב לְאַשְׁמַעִינּוּ דְגַם בְּשַׁבַּת מוֹתֵר מִשום דְּאָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרָה מִשום זְכָר לְמִנּוּרָה (וְגַם שִׁיטַת רש"י שְׁפַתְב הַטַּעַם מִשום דְּבְעֵי הִיפּר לִשֵׁם נר מְצוּה יֵשׁ לִיִּישׁב קֶצֶת דְּאָף ע"ג דְּאַלִּיבָא דְרַב אִין זקוק לֵה מְפַל מְקוּם אִם עֲכָשְׁיוּ יִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרָה לא יִהְיֶה הִיפּר לִשֵׁם נר מְצוּה גַם בּהדלִקה עֲצֵמָה שְׁהִרְוָה שְׁהוּא מְדַלִּיק וּמִשְׁתַּמֵּשׁ אַח"כ יֹאמַר לְצַרְכוּ הוּא דְאַדְלָקָה וְע"ש לְעִנּוּן נ"ח שְׁהַדְלִיקָה מִבְּחוּץ וְהַנִּיחָה מִבְּפָנִים וּמְפַל מְקוּם אִי לֹאו דְאַשְׁמַעִינּוּ רַב ה"א דְשוּם אָדָם לא יִחְמִיר כּו' מִשום דְּאִין זֶה סְבָרָא כ"כ לּוֹמַר שְׁע"י תִּשְׁמִישׁ דְּעֲכָשְׁיוּ אִין הִיפּר בּהדלִקה עֲצֵמָה) וְכֵל זֶה אֲלִיבָא דְרַב מִשֵׁא"כ בְּדַר"ה פּתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת שְׁפִיר דְאַשְׁמַעִינּוּ דְמוֹתֵר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרָה דְכִינּוּ דַר"ה סוֹבֵר פּבּתה זקוק לֵה א"כ עִיקַר פּרסום הַנֵּס מָה שְׁהַגְרוֹת דוּלְקוֹת וְהוּי סְבָרָא פְּשִׁטָּא שְׁצָרִיף שְׁיִהְיֶה הִיפּר שְׁהַגְרוֹת דוּלְקוֹת לִשֵׁם מְצוּה וּס"ד דְּאָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרָה וּקמ"ל דְּאַפ"ה מוֹתֵר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרָה וּנ"מ דְּאָסוּר בְּשַׁבַּת אֲפִילוּ בְּאִין לוֹ שְׁמֵן אַחַר כַּמִּש"ל וְהוּא פּכַתּוֹר וּפְרַח בַּעֲזָה"י: וְהִנֵּה בַמ"ש לְעִיל דְקָשָׁה עַל תַּה"ד דְלָמָּה לא נְקִט הוֹכַחְתּוּ מִן שְׁמָא יְכַבֵּה קוּדָם ק"ש לְכַאוּרָה י"ל ע"פ מ"ש הַפ"י בְּטַעַמ' דְחֻשׁ דְלָמָּא פִּשְׁע דְהִינּוּ שְׁיִסְבּוֹר דְּכַבְתָּה אִין זקוק לֵה וּבְאַמַּת ס"ל לַר"ה פּבּתה זקוק לֵה ע"ש אָף זֶה שְׁיָיָף הִיכָא שְׁהִיָּה דוּלְקָה קֶצֶת בְּזִמָּן מוֹכָשֵׁר לְהַדְלָקָה שְׁאֵז יֵשׁ לוֹ מְקוּם לְטַעוֹת שְׁיִסְבּוֹר דְשׁוּב אִין זקוק לֵה מִשֵׁא"כ אִם פְּבָה מִבַּע"י י"ל דְּאַדְרָבָא לֹא טַעִי בְּהִכִּי פְּלַל שְׁיִסְבּוֹר דְהַדְלָקָה זוֹ עוֹלָה לוֹ פִּינּוּ דְאַפְתִּי לֹא מְטִי זִמְנָא דְהַדְלָקָה וְכִינּוּ דְאִין לוֹ מְקוּם לְטַעוֹת אִין לְחוּשׁ דְלָמָּא פִּשְׁע וְלֹא מְתַקֵּן וּלְכֹף הַנּוֹצְרָף הַתַּה"ד לְהוֹכִיחַ מְדָלָא חִיִּישִׁינּוּ שְׁמָא יְכַבֵּה אַחַר ק"ש דְתוּ לֹא מְצִי לְמַתְקֵן וְהַט"ז חוּלֵק וְסוֹבֵר דְאַחַר ק"ש הוּי פְּאִילוּ דְלֵק מְקַצֵּת תּוֹף שְׁיַעוּ הַדְלָקָה וְאִין זקוק לֵה וּקוּדָם ק"ש זקוק לֵה וְאַפ"ה לֹא חִיִּישִׁינּוּ שְׁיִכַבֵּה קוּדָם ק"ש וּפִשְׁע וְלֹא מְתַקֵּן מִשום דְּבַכַּה"ג שְׁלֹא דְלֵק פְּלַל בְּזִמָּן הַמּוֹכָשֵׁר סְבָרָא פְּשׁוּטָה הִיא שְׁצָרִיף לְחִזּוֹר וּלְהַדְלִי' וְאִין לְחוּשׁ שְׁמָא יְטַעֵה וּפִשְׁע וְלֹא מְתַקֵּן וְכַדְכַתִּיבָנָא לְהַתַּה"ד וּבְהִכִּי א"ש מ"ש רש"י דְלָמָּא פִּשְׁע דְּבַפְּשִׁיטוֹת ה"ל לְמִמֵּר שְׁמָא יִשְׁכַּח ע"ש וּלְפַמ"ש י"ל דְקָשָׁא לִיָּה לְרַש"י מ"ט מְתִיר רַב בְּשַׁבַּת נְהִי דַס"ל אִין זקוק לֵה וְאַסּוּר כּו' מְפַל מְקוּם נִיחּוּשׁ שְׁמָא פּבּתה קוּדָם ק"ש דְּאֵז זקוק לֵה לְדַעַת הַט"ז וַא"ל כַּמ"ש דְכַה"ג סְבָרָא פְּשׁוּטָה הִיא דְזַקוּק לֵה וְלֹא אֲתִי לְמִיטְעִי

וכמ"ש ז"א דכיון דהחשש שמא ישכח אין מקום לחלק בזה כלל אלא ע"כ דאין לחוש כלל שמא ישכח רק שמא יפגע משום דטעמי ויספור דאין זקוק לה ובכה"ג שפכה מבע"י דסברא פשוטה היא ל"ח דטעמי ופגע משום מחמת זה וממילא גם ר"ה דסובר אין מדליקין משום דזקוק לה לאו מחשש שכחה אחי עלה רק מחשש שמא יפגע דלמה נעשה פלוגתא בזה בין רב ושמואל בחנם ועוד דא"כ תיקשי בדבר"ח מנ"ל דטעמא דשבת אסור משום דמותר להשתמש לאורה דלמא פרב סבירא ליה דאסור להשתמש לאורה ומפל מקום ס"ל לאסור בשבת שמא תכבה קודם ק"ש וישכח מלתקן אלא ע"כ דלשכחה ל"ח רק לפגיעה וזה לא שייך קודם ק"ש דסברא פשוטה היא כמ"ש: אמנם באמת טעמא דהפ"י שכתב דאחי למיטעי ויספור דאין זקוק לה הוא דחוק וגם לשון אחי למפגע לא משמע הכי.

לכך נלענ"ד בכוננת רש"י שהוא ע"ד שאמרו בשבת לענין תפלת ערבית פיון דכולא לילה זמנה היא אחי למפגע וה"נ דכונתא פיון שפכר הדליק בזמנו אלא שפכה יאמר שעדיין יש לו שהות הרבה שהרי להך תירוץא דמשני א"נ לשיעורא זמנה פל הלילה וא"כ חיישינו שיתעצל מלהדליק שנית ויספור שעדיין יש שהות והיינו דנקט רש"י ופגע ולא מתקן פלישנא דאמרינו התם אחי למפגע ואע"ג דהתם החשש בזה מחמת שהוא עסוק באיזה ענין באכילה וכדומה נראה שהם על סגנון א' דהתם הטעם פיון שהסיר מלבו ענין המצוה בעת שהגיע הזמן א"כ ה"ה פאן פיון שפכר הדליק פעם אחד הסיח מלבו ענין המצוה בזמנו ושוב אעפ"י שפכתה לא ישים לב ואחי למפגע ועפ"י נתיישב בפשיטות דברי התה"ד והט"ז דאין הוכחה מן שמא תכבה קודם ק"ש פיון שעכ"פ צריך לאחר ההדלקה עד אחר פלג המנחה סמוך לזמן קבלת שבת ובכה"ג לא אמרינו דלמא אחי למפגע שיתעצל ויאמר עדיין יש שהות פיון שזמנו בהול שא"א לתקן אח"כ בזמן קצר פולי האי לא סמכה דעתיה ויתקן תיקוף ולא פגע וכדאמרינו התם מנחה פיון דקביעא ליה זמנא מרתת ולא אחי למפגע אלא שעדיין צ"ע דהא אמרינו וכבתה אין זקוק לה והתניא מצותה משתשקע כו' מאי לאו דאי פכיא הדר מדליק לה לא דאי לא אדליק כו' משמע דמ"ד כבתה זקוק לה מפרש הברייתא דאי פכיא הדר מדליק לה וכדס"ד דש"ס וא"כ גם בחול מה שהטילו עליו חובה דאם כבתה זקוק לה זימנא קביעא ליה עד שתכלה רגל מן השוק וא"כ אין פאן חשש שמא יפגע דהא דמי למנחה וא"ל דגם הך מ"ד מפרש הברייתא פתרוץ הש"ס דא"נ לשיעורא דא"כ אדקשיא ליה למ"ד אין זקוק גם למ"ד זקוק תיקשי מברייתא זו דלמה חייש שמא יפגע פיון דזימנא קביעא וגם אליבא דתירוץא קמא דאי לא אדליק מדליק עד שתכלה נראה דגם למ"ד כבתה זקוק לה נמי אינו רק עד שתכלה דמשם ואילך אין זמן הדלקה ולפי מה שאכתוב לקמן דבנ"ח שהוא דבר קל חיישינו בזמן קצר דאחי למפגע א"ש.

אף עדיין יש פתחון פה לומר דשפיר יש הוכחה לתה"ד אף מכבתה מבע"י קודם ק"ש דהנה התוספות בסופה דף ל"ח אהא דאמרינו התם בלולב ביו"ט שני דרבנן א"צ להפסיק כ"א היכא דליכא שהות ביום מהא דאמרינו ערבית פיון דכולא לילה זימנא כו' ותירצו דיש לחלק בין תפלה שצריך שהות זמן מה משא"כ לולב שהוא דבר קל ע"ש ולפי"ז י"ל דגם בהא דאמרינו מנחה זימנא קביעא ליה כו' יש לחלק להיפך דדוקא תפלה שצריכה שהות וזמנו קצר לא אחי למפגע דמרתת פן יעבור הזמן משא"כ בדבר קל לא

מרתת כולי האי וינספור עדיין יש זמן לעשות דבר קל כזה וכיון שזמנו קצר יש לחוש שמה יעבור הזמן ונדוקא לולב דכולי יומא זמניה לא חיישינו וכוה א"ש הא דמוקי רב ספרא שם לולב בדליפא שהות ולכאורה בדליפא שהות כלל פשיטא ולא היה צריך התנא להשמיענו דמפסיק שלא יבטל במזיד מצוה דרבנן אף לפי מ"ש א"ש דר"ל דליפא שהות שלא נשאר מן היום רק זמן קצר ולכן צריך להפסיק כיון דלולב דבר קל חיישינו טפי דלמא אתי למפשע כיון שהזמן קצר ולפי"ז גם בהדלקת נ"ח שהוא דבר קל טפי איפא למיחש שמה יעבור הזמן וא"ש מה דכתבנא לפרש דברי רש"י דשמה פשע שיעבור הזמן אף דלמ"ד פבתה זקוק לה פירוש הברייתא דכביא הדר מדליק עד שתכלה רגל וא"כ זימנא קביעא ליה משום דבכה"ג שהוא קל גריעותא הוא מה דקביעא ליה זימנא וטפי יש פאן בית מיחוש דלמא פשע שייסמוך מחמת שהוא דבר קל ולא יתקן ובין כה יעבור זמנו כיון שהוא זמן קצר ועפי"ז יש מקום גם כן ליישב דברי הרי"ף והרא"ש שכתבו לדייק הא דכבתה אין זקוק לה ממה דמתיר רב להדליק בשמנים הפסולין בשבת ולא מדייק בפשיטות מחול דא"ל דמצינו לדחויי דלא חייש שמה פשע דא"כ קשה מנ"ל דר' חסדא סבירא ליה אין זקוק לה דלמא סבירא ליה זקוק לה ואסור להשתמש אלא דלא חייש שמה פשע וכמש"ל באנרף ולפי מ"ש א"ש דבאמת אין ראית הרי"ף והרא"ש ממה דאין יכול להדליק בשבת דע"ז י"ל דאנוס הוא כמ"ש הפ"י ליישב קושיות התוספות ע"ש (ויש ליתן תבלין לדבר זה דבשלמא בחול אי אמרינן דזקוק לה חיישינו דפשע ולא יתקן ואם לא יתקן עובר על דברי חכמים שהטילו עליו חובה שאם תקבה ידליק שנית משא"כ אם תקבה בשבת דפקע מיניה איסור חיובא מחמת איסור שבת וכיון שהוא מנוקה מעון לא חשו מלאסור עליו להדליק בשמנים פסולים דלמא פבתה משום דאי פביא פביא ואין בזה ביטול מצות חכמים דמה שצריך להדליק שנית ואין יכול להדליק אינו מבטל גוף מצות ההדלקה רק שמפירטי המצוה שאם תקבה ידליק שנית וכיון דאנוס הוא מחמת איסור שבת אין פאן ביטול מצוה כלל) רק ראיות הרי"ף הוא מדלא חיישינו שמה תקבה מבע"י קודם ק"ש ואם איתא דכבתה זקוק לה הרי הוא מחויב להדליק שנית וכיון שזמנו קצר א"כ איפא למיחש שמה פשע ולא מתקן ולכך נקט בלישנא מכלל דאי פביא לא הדר מדליק לה משמע דבר הדלקה הוא אם היה צריך להדליק משום דמייירי בע"ש מבע"י משא"כ מחול אין ראי' דכבתה אין זקוק לה די"ל זקוק לה ואפ"ה מותר להדליק בשמנים פסולים דלא חיישינו דלמא פשע דאפשר דסבר פהו תירוץא דמשני א"נ לשיעורה אבל הדלקה עצמה או אם פבתה שזקוק לה זמנו כל הלילה וכל שזמנו כל הלילה לא חיישינו בדבר קל דפשע כמ"ש התוס' לענין לולב משא"כ בדר"ח שפיר מפרש הש"ס טעמא משום דאין זקוק לה דאז א"ש טפי אף אם גפרש הברייתא פתרוץ קמא דאי לא אדליק מדליק ומכ"ש דאם נאמר זקוק לה שיש לתפוס הברייתא בפשטה לענין דאי פביא מדליק לה עד שתכלה רגל ואם כן שוב יש איסור בחול כיון שהוא דבר קל וזמנו קצר דלמא פשע ולא יתקן משא"כ הרי"ף שרוצה להוכיח כן לדינא דטעמיה דרב משום דאין זקוק.

לה בעי לאוכחי משבת דתידוק מינה אף להו פירושתא דברייתא דלשיעורין נאמר דלפום הו פירושא אין הוכחה מחול כלל די"ל דזמנו כל הלילה אף משבת מוכח שפיר כמו שכתבתי ודו"ק: ובפשיטות י"ל בדברי הרי"ף והרא"ש דנדאי גם אינהו מודו דיש

רָאָה מְחֻלַּד דְּכַבְּתָהּ אֵין זְקוּק לָהּ רַק דְּאִינְהוּ מְיִירִי לְעֵנֵן דִּינָא דְתַה"ד בְּכַבָּהּ בַּע"ש מַבַּע"י
אִם זְקוּק לָהּ לְזַה פְּתָבוּ וּמְדַמְדְּלִיקוּן בָּהֶם בְּשַׁבַּת מְכַלְל כּו' וּר"ל הוֹכְחָה דְתַה"ד גּוֹפִיָה
אֶלָּא שְׁנַרְאָה שְׁהֶם מוֹכִיחִי מֵאִם פְּבַתָּה בַּע"ש מַבַּע"י קוֹדֵם ק"ש פְּדַמְשַׁמַּע לִישְׁנָא מְכַלְל
כּו' וּכְמַש"ל וּא"כ דִּינוּ דְתַה"ד מְבִנְאָר בְּדַבְרֵי הָרִי"ף וְהָרָא"ש וּמְחַמַּת הוֹכְחָה דִּינִי אֶלָּא
שְׁהוּא מוֹכִיחַ מְכַבְּתָהּ אַחַר ק"ש וְעַפ"י מ"ש יֵשׁ לִינְשֵׁב הָא דְאֶמְרִינֵן קַמִּיָּה דְאֶבְיִי מְשַׁמִּיָּה
דַּר' יִרְמְיָה וְלֹא קִיבְּלָהּ מְשַׁמִּיָּה דַּר' יוֹחָנָן וְקִיבְּלָהּ וְהוּא תַּמּוּה דְלָמָּה מְשַׁמִּיָּה דַּר' יִרְמְיָה
לֹא קִיבְּלָהּ דְהָא ר' יִרְמְיָה מוֹכֵחַ לָהּ מְדַרְבַּב גַּם מֵאִי קְאָמַר מֵאִי נ"מ הָא גְּמַרָּה כּו' הוּא תַּמּוּה
דַּנ"מ שְׁהִיָּה מְקַבֵּל הַדִּין דְאֶסּוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרָה וּלְפִי מ"ש י"ל דְּבִירוּשְׁלַמִּי דְסוֹפָה אֵיתָא
דְּרַב סָבַר עַל מְצוֹת הַדְּלָקָת נ"ח וּר"י שְׁם גְּבִי לֹלֵב אָמַר עַל מְצוֹת זְקָנִים וּמִיבַעֲיָא לִיָּה
שְׁם בַּנ"ח ע"ש וּא"כ י"ל דְּאֶבְיִי לֹא קִיבְּלָהּ לְדַר' יִרְמְיָה דְאָמַר הֵכִי מְשַׁמִּיָּה דְרַב דְּטַעֲמִיָּה
מְשׁוּם דְּכַבְּתָהּ אֵין זְקוּק לִיָּה דְכִינּוּן דְרַב סָבַר עַל מְצוֹת הַדְּלָקָת נ"ח מְשַׁמַּע דְּבַהֲדְלָקָה גּוֹפֵא
מְצוּהָ וְלֹא שְׁהַחֻבָּה עַל הָאָדָם הַמְדְּלִיק לְבַד דַּא"ל"כ הו"ל לְמִימַר לְהַדְּלִיק וּכְמַש"ל וּא"כ
חֲזַר הַדִּין שִׁי"ל דְּכַבְּתָהּ זְקוּק לָהּ אֶבֶל מְשַׁמִּיָּה דַּר' יִרְמְיָה שְׁפִיר קִיבְּלָהּ דְלִדְיָהּ י"ל שְׁהַמְצוּהָ
הִיא רַק חוֹבָה עַל הָאָדָם הַדּוֹלֵק לְבַד וְתוּ לֹא נֶאֱזַר שְׁפִיר י"ל דְּכַבְּתָהּ אֵין זְקוּק לָהּ: וְהַגָּה
בְּהַלְכוֹת חֲנוּפָה סִימָן תַּרַע"ב פְּתָבוּ הַט"ז וּמַג"א בְּשֵׁם רַש"י לְשַׁלָּא יֹאכַל וְלֹא לְלַמּוֹד עַד
שְׁיַדְלִיק וְאִם הִתְחִיל פּוֹסֵק וְלַעֲנֵן ד' צ"ע לְפִי מַש"ל מְהַרְבֵּי דְסוֹפָה דָּף ל"ח בְּלוּלֵב בִּיּו"ט
שְׁנֵי אָף ע"ג דְּמִטֵּי זִמְנִיָּה מְכַל מְקוּם הֵיכָא דְאִיכָא שְׁהוּת אִם הִתְחִיל אֵינוּ פּוֹסֵק וְהִכִּיקוּ"ל
בַּא"ח סִימָן תַּרְנ"ב וּמ"ש הַמַּג"א מְסִימָן תַּל"א לְעֵנֵן בְּדִיקַת חֲמִיץ צ"ע דְהָא הֵתֵם פְּתַב
הַמַּג"א טַעֲמָא דַּמ"ד צְרִיף לְהַפְסִיק מְשׁוּם דַּכ"ז שְׁלֹא בִּיטַל הֵנִי בְּדִיקַת חֲמִיץ דְאוּרִיָּתָא
וּבְמִלְתָּא דְאוּרִיָּתָא הִתְחִיל בְּאִסּוּר פּוֹסֵק מִשְׁא"כ פֶּאן שְׁהוּא מְלִתָּא דְרַבְּנָן וּמ"ש הַב"ח
שְׁם לְחַלֵּק בֵּין לֹלֵב לַק"ש לְפִי שְׁהוּא תְדִיר דְחָה הַמַּג"א שְׁם דְהָא גַם לֹלֵב אֵינוּ תְדִיר
וְגַם דְמֵאִי פְרִיף מְלוּלֵב אִמְנָחָה נֶאֱרַף שְׁלַעֲנֵן ד' לַק"מ עַל הַב"ח כַּמ"ש בְּמְקוּם אַחַר דַּהַב"ח
פְּתַב חִילּוּק זֶה לְעֵנֵן הִתְחִיל בְּהִיָּתַר שְׁאֵז אֵין הַחֲשָׁשׁ מְחַמַּת שְׁהַסִּיחַ הַמְצוּהָ מְלַבּוּ רַק
הַטַּעַם שְׁמָא יִשְׁפַח מְחַמַּת הַטְרָדָא וְהֵיכָא שְׁהוּא תְדִיר לֹא חִיָּיִשִּׁין שְׁיִשְׁפַח מִשְׁא"כ בְּש"ס
דְסוֹפָה דְמִיָּירִי לְעֵנֵן הִתְחִיל בְּאִסּוּר דְהַטַּעַם הוּא מְשׁוּם דְהָא חֲזִינֵן שְׁהַסִּיחַ דַּעֲתוּ מִהַמְצוּהָ
שְׁכַבְרַה הִגִּיעַ זְמַנָּה וְלֹא יֵשִׁים לַב עֲלִיו אֵין תּוֹעֲלַת בְּזָה שְׁהוּא תְדִיר דְהָא קָמֵן שְׁהַסִּיחַ דַּעֲתוּ
מְמַנָּה וּפְנָה אֶל דְּבָרִים אַחֲרִים אָף אֵין לְפִי מ"ש עַכ"פ חִילּוּק הַב"ח אֵינוּ רַק לְעֵנֵן הִתְחִיל
בְּהִיָּתַר בְּמִיָּדִי דְאוּרִיָּתָא מִשְׁא"כ בְּהִתְחִיל בְּאִסּוּר בְּמִיָּדִי דְרַבְּנָן פְּשִׁיטָא שְׁגַם הַב"ח מוֹדָה
דְאָף שְׁאֵינוּ תְדִיר אֵינוּ פּוֹסֵק וְטַעֲמָא מְשׁוּם דְאָף אִם יִשְׁפַח לֹא עֵבַר אַדְאוּרִיָּתָא וְכַמוּ
דַּקִּי"ל לְעֵנֵן לֹלֵב וְאִם כֵּן לָמָּה גִימָא בַּנ"ח דְאִם הִתְחִיל פּוֹסֵק נֶאֱרַף ע"ג דְלַגְבִּי עַרְבִית
אֶמְרִינֵן כִּינּוּ דְכּוֹלִי לִיָּלָא זְמַנָּה אֲתִי לְמַפְשַׁע פְּכַר פְּתָבוּ הַתּוֹס' לְחַלֵּק דְלֹלֵב שְׁהוּא דְבַר
קַל לֹא אֲתִי לְמַפְשַׁע וּא"כ ה"ה לְעֵנֵן הַדְּלָקָת נ"ח.

וְאִמְנָם הָרִי"ף שְׁם הַשְּׁמִיט אִוְקִימַתַּת הַש"ס הָא דְאִיכָא שְׁהוּת וּמְשַׁמַּע דְסָבִירָא לִיָּה אָף
בְּמִלְתָּא דְרַבְּנָן אִם הִתְחִיל פּוֹסֵק וְהָרָא"ש שְׁם תַּמָּה עֲלִיו וּבְמְקוּם אַחַר פְּתַבְתִּי לִינְשֵׁב
שִׁיטַת הָרִי"ף בְּאוּרִיָּה וְאִם כֵּן אֶפְשָׁר דְמְהַרְש"ל סוֹבֵר בְּזָה פְרִי"ף אֶבֶל הַט"ז וְהַמַּג"א
שְׁהַבִּיאֻהוּ בְּפִשְׁטוֹת צ"ע עֲלֵיהֶם כִּינּוּ דְבִסִּימָן תַּרְנ"ב סְתָמוּ בְּפִשְׁטוֹת פְּדַעַת הַש"ע
וְצַע"ג: וּבְחִזְדוּשֵׁי פְתַבְתִּי דְבַר נְחֻמָּד בִּישׁוּב דְבַרִּי הָרִי"ף בְּסוֹפָה דָּף ל"ח בְּמַתְנִיתִין מִי
שְׁבָא בְּדָרָף וְאֵין עֲמוּ לֹלֵב שְׁהַשְּׁמִיט שְׁם אִוְקִימַתַּת הַש"ס דְמוֹקִי בִיּו"ט שְׁנֵי וְלִיכָא שְׁהוּת

והרא"ש תמה עליו ע"ש ונלענ"ד ליישב ומתחלה אמינא לבאר מה שנלענ"ד ביישוב
קושיות התוספות אהא דאמר ר' יוחנן וקא דר' ר' יוחנן וקא דר' ר' יוחנן וקא דר' ר' יוחנן
נמי דאורייתא ואפ"ה אמר ר"י בפ"ק ע"פ דאין מפסיקין כו' ע"ש ולכאורה קשה לפי
מ"ש התוס' בשבת דלא מציי לפלוגי בין לולב למנחה דשאני לולב דהתחיל באיסור
דמשום דמצפרא זמניה דמשמע ליה דגם במנחה מיירי בהתחיל באיסור כו' ע"ש והנה
בפסחים שם לענן קידוש מיירי בהתחיל בהיתר כמ"ש התוספות שם להדיא וא"כ מה
קושיא מהא דאין מפסיקין בקידוש דהתחיל בהיתר לכאן דהתחיל באיסור ומצאתי בר"ן
שכתב פן פאן ובפ"ק דשבת דהיינו טעמא דר"י דס"ל מקידוש אין מפסיקין משום
דהתחיל בהיתר והא דאמר שמואל הלכה פורס מפה ומקדש אע"ג דהתחיל בהיתר משום
דקידוש מקמי סעודה ובמקום סעודה אתקון ע"ש ונהיאו המג"א סימן רע"א ונראה
שר"ל דשמואל סבירא ליה דהכא הני פהתחיל באיסור אעפ"י שהתחיל בעת שלא הגיע
זמן קידוש מפל מקום עיקר תקנת הקידוש הוא שיהיה קודם סעודה וא"כ אין לו לאכול
סעודה קודם קידוש כלל ולא דמי לק"ש ותפלה דלא תלי מידי בסעודה משא"כ בזה
שקידוש וסעודה בהדדי אתו וכינן שפן כל שאוכל סעודה קודם קידוש הו"ל פשוט נגד
תקנת חכמים ובהתחיל באיסור דמי אף שעדיין לא הגיע זמן קידוש ולהר"ן פליג שמואל
בהא אדר' יוסי דאמר אין מפסיקין דר"י ס"ל דאף בכה"ג מיקרי התחיל בהיתר ושמואל
סבירא ליה דהנה פהתחיל באיסור ולפי"ז יש ליישב גם דברי התוספות דהתוספות
סבירא להו דלא מסתבר דשמואל יפלוג בהא עם ר"י ובודאי גם ר"י מודה לסברת
שמואל בזה וא"ש מ"ש התוספות בפסחים דמיירי בהתחיל בהיתר דהא מיירי שהתחיל
מבע"י ומ"ש דבהתחיל באיסור מודה ר"י היינו דכינן שהתחיל בלילה דאיכא תרתי
שהגיע זמן קידוש וגם פי קידוש מקמי סעודה אתקין ולכך שפיר מודה ר"י דמפסיק וגם
י"ל דכ' פן לפי תירוץ דהכא לפי שיש יכול לקדש גם ביום והלכך בהתחיל באיסור כיון
דקידוש מקמי סעודה אתקין צריך להפסיק הסעודה ואין מועיל שיקדש ביום ומפל מקום
קשיא להו בסופה מהא דקידוש אהו דלולב אע"ג דהכא התחיל באיסור מפל מקום גם
בפסחים אעפ"י שהתחיל בהיתר דמי להתחיל באיסור כיון דקידוש מקמי סעודה אתקין
וכמו דבאמת ס"ל לשמואל ואפ"ה קאמר ר"י דאין מפסיקין ולא מסתבר להו דר"י יפלוג
אדשמואל בהא ויסבור דזהו מיקרי התחיל בהיתר דודאי מסתבר טעמיה דשמואל בהא
דלגבי קידוש מיקרי התחלת סעודה התחיל באיסור ואפ"ה ס"ל לר"י דאין מפסיקין
ומש"ה קשיא להו מהו דהכא דקאמר בדאורייתא מפסיקין וגם לא מסתבר להו לומר
דמתניתין דהכא פליג אר"י וס"ל כשמואל דהלכה פסחים דפורס מפה ומקדש משום
דמסתמא אתיא אף כר"י כיון דריב"ח שם בע"פ פסק כוותיה דר"י ע"ש וכך מבואר
הקושיא בר"ן ע"ש ולפי"ז נראה ליישב קו' התוספות הלזו דלפי מ"ש טעמא דס"ל
להתוספות דלענן קידוש הו"ל התחיל באיסור אף ע"ג דהתחיל מבע"י היינו משום
דקידוש מקמי סעודה אתקין וכמו דס"ל לשמואל מהאי טעמא דפורס מפה אף כ"ז לענן
קידוש אבל לענן תפלת ערבית ודאי דשפיר מיקרי התחיל בהיתר וכ"כ הט"ז סימן
רע"א ס"ק ז' להדיא וז"ל ופשוט דא"צ להתפלל ערבית אם הוא פורס מפה ומקדש כיון
דהתחיל לאכול בהיתר כדין כל תפלת ערבית עכ"ל והיינו מטעם שכתבתי דלענן קידוש
קרוי התחיל באיסור ולענן ערבית מיקרי התחיל בהיתר והנה הא דאמר רבא לחלק בין

דאָרײַטאָ ל'רפּן ד'ב'דאָרײַטאָ מ'פּס'ק ה'י'נוּ ב'ה'ת'ח'יל ב'א'י'ס'ו'ר ו'כ'ג'ו'ן ל'ו'ל'ב ד'ה'כ'א ד'מ'צ'פּ'ר'א ז'מ'נ'י'הּ ה'ו'א א'ב'ל ב'ה'ת'ח'יל ב'ה'י'ת'ר ש'פ'יר י"ל ד'א'ף ב'ד'א'רײַט'א א'י'נוּ פ'ו'ס'ק ו'כ'מ"ש ב'א'מ'ת ה'ר'מ"א ס'י'מ'ן ת'ר'נ"ב (ו'ה'ו'א מ'ד'ב'ר'י ה'ר"ן ו'א'ף ע"ג ד'ה'ר"ן י'ל'י'ף ל'הּ מ'ה'א ד'א'מ'ר ר"י ג'ב'י ק'י'ד'ו'ש א'י'ן מ'פּס'י'ק'י'ן א'ע"ג ד'ה'ו'א ד'א'רײַט'א ו'ה'ת'ו'ס'פ'ו'ת ס'ב'י'ר'א ל'ה'וּ ל'ת'ר'ץ ה'ף ק'ו' ב'ע'נ'ן א'ח'ר מ'פּל מ'ק'ו'ם ג'ר'א'ה ד'ל'א פּל'י'ג'י א'ה'ף ד'י'נ'א א'ל'א ד'ט'ע'מ'י'ה'וּ ד'ה'ת'ו'ס'פ'ו'ת ד'ל'א מ'צ'י ל'ת'ר'ו'צ'י ה'כ'י מ'ש'ו'ם ד'ס'ב'י'ר'א ל'ה'וּ ד'ק'י'ד'ו'ש.

ה'ו'י ג'מ'י ה'ת'ח'יל ב'א'י'ס'ו'ר ו'כ'מ"ש ל' ו'ב'ה'כ'י נ'י'ח'א מ"ש ב'ש"ע ס'י'מ'ן ת'ר'נ"ב ה'ף ד'י'נ'א ד'ה'ר"ן (ב'ס'ת'ם) ו'ה'נ'ה ה'מ'ג"א ס'י'מ'ן ר'ע"א ס"ק א' פּת'ב ד'א'ף ד'ק'י'ד'ו'ש ד'א'רײַט'א מ'פּל מ'ק'ו'ם ב'ק'י'ד'ו'ש ש'א'ו'מ'ר ב'ת'פּל'ה ס'ג'י ד'כ'ת'י'ב ז'כ'ו'ר א'ת י'ו'ם ה'ש'ב'ת כ'ו' ע'י'ן ש'ם ו'ל'פ'י ז'ה א'ת'י ש'פ'יר מ'ה ש'ה'ק'ש'ו ה'ת'ו'ס'פ'ו'ת מ'ק'י'ד'ו'ש א'ל'ו'ל'ב ד'א'מ'ר'י'נ'ן פ'י'נ'ן ד'ה'ו'א ד'א'רײַט'א צ'ר'י'ף ל'ה'פּס'י'ק ו'ל'פ'י מ"ש א"ש ד'א'ף ע"ג ד'ק'י'ד'ו'ש מ'צ'ד ע'צ'מ'ו ה'ו'א ד'א'רײַט'א מ'פּל מ'ק'ו'ם ה'י'י'נוּ כ'ל ש'ל'א ה'ת'פּל'ל ע'ר'ב'י'ת ו'כ'י'נ'ן ד'ל'ע'נ'ן ת'פּל'ת ע'ר'ב'י'ת ה'ו'י ה'ת'ח'יל ב'ה'י'ת'ר ו'א'י'נוּ מ'ע'נ'ת'ד ל'ש'פ'ו'ח ת'פּל'ת ע'ר'ב'י'ת ו'כ'ש'י'ת'פּל'ל ע'ר'ב'י'ת ש'ו'ב א'י'ן ח'י'ו'ב ה'ק'י'ד'ו'ש ע'ל ה'י'י'ן ר'ק מ'ד'ר'ב'נ'ן ש'ו'ב ל'א א'י'כ'פּת ל'ן מ'ה ש'ה'ת'ח'יל ב'א'י'ס'ו'ר ד'ה'א ב'ד'ר'ב'נ'ן א'ף א'ם ה'ת'ח'יל ב'א'י'ס'ו'ר א'י'ן מ'פּס'י'ק'י'ן כ'מו ג'ב'י מ'נ'ח'ה ו'א"ל ד'א'ם ש'כ'ח ה'ק'י'ד'ו'ש מ'מ'י'ל'א ד'ה'ו'י ת'פּל'ת ע'ר'ב'י'ת ד'א'רײַט'א ו'ל'א מ'ה'נ'י ה'ת'ח'יל ב'ה'י'ת'ר ז"א ד'ה'ת'ח'יל ב'ה'י'ת'ר מ'ה'נ'י א'ף ב'ד'א'רײַט'א ו'כ'מ"ש ל'ע'י'ל מ'ד'ב'ר'י ה'ש"ע ס'י' ת'ר'נ"ב ב'ש'ם ה'ר"ן ו'א'ף ה'ת'ו'ס'פ'ו'ת מ'ו'ד'י'ם ב'נ'ה ו'כ'מ"ש ל' ו'ד'ו'ק ה'י'ט'ב: ו'ע'ת'ה ג'ב'א ל'י'י'ש'ב ש'י'ט'ת ה'ר"י ו'ף ש'ר'א'ה מ'ד'ב'ר'יו ד'א'ף ב'יו"ט ש'נ'י ד'ר'ב'נ'ן ו'א'י'כ'א ש'ה'ו'ת צ'ר'י'ף ל'ה'פּס'י'ק ו'ז'ה ל'כ'א'ו'ר'ה ג'ג'ד ת'י'ר'ו'ץ ר'ב ס'פּר'א ד'מו'ק'י ב'ל'י'כ'א ש'ה'ו'ת ד'א"ל"כ א'י'נוּ מ'פּס'י'ק כ'מו ג'ב'י מ'נ'ח'ה ו'ל'פ'י מ"ש א"ש ד'ה'נ'ה ה'ת'ו'ס'פ'ו'ת כ'ת'בו א'ה'א ד'מו'ק'י ב'יו"ט ד'ר'ב'נ'ן ד'א'כ'ת'י ה'נ'ה מ'צ'י ל'פּל'ו'ג'י כ'ד'מ'פּל'י'ג ב'ש'ב'ת ל'ע'נ'ן ת'פּל'ת ע'ר'ב'י'ת פ'י'נ'ן ד'כ'ו'ל'י י'ו'מ'א ז'מ'נ'י'הּ ה'ו'א א'ת'י ל'מ'פּש'ע ו'ל'כ'א'ו'ר'ה צ"ע מ'ה ש'צ'י'י'נוּ ד'ב'ר'י'ה'ם ה'כ'א ב'ס'י'ו'ם ה'ס'ו'ג'י'א ד'ה'א ב'ר'י'ש ה'ס'ו'ג'י'א ד'מ'ק'ש'ה מ'ל'ו'ל'ב א'מ'נ'ח'ה ה"ל ל'מ'י'מ'ר ד'מ'א'י ק'ו'ש'י'א ד'ל'מ'א ש'א'נ'י ל'ו'ל'ב.

ד'כ'ו'ל'י י'ו'מ'א ז'מ'נ'י'הּ ג'ם ק'ש'ה ד'ל'פ'י"ז ה"ל ל'ה'ק'ש'ו'ת א'ה'ף ד'ת'פּל'ת ע'ר'ב'י'ת מ'ה'א ד'ר"י ד'ס'ב'י'ר'א ל'י'ה ג'ב'י ק'י'ד'ו'ש א'י'ן מ'פּס'י'ק'י'ן א'ע"ג ד'כ'ו'ל'י ל'י'ל'ה ז'מ'נ'י'הּ ה'י'א. ו'ל'כ'א'ו'ר'ה י"ל ד'ע"כ ל'א א'מ'ר'י'נ'ן ה'ף ס'ב'ר'א ד'כ'י'נ'ן ד'כ'ו'ל'י ל'י'ל'ה ז'מ'נ'ה ל'א מ'ר'ת'ת ו'א'ת'י ל'מ'פּש'ע א'ל'א ל'ע'נ'ן ת'פּל'ת ע'ר'ב'י'ת ד'ר'ב'נ'ן מ'ש'א"כ ב'מ'י'ד'י ד'א'רײַט'א א'ף ש'י'ש ש'ה'ו'ת כ'ל ה'ל'י'ל'ה ש'פ'יר מ'ר'ת'ת ד'ל'א ל'י'ג'ע ב'א'י'ס'ו'ר ד'א'רײַט'א ו'ל'א א'ת'י ל'מ'פּש'ע ו'ל'פ'י"ז א"ש ד'ב'ת'ח'ל'ת ה'ס'ו'ג'י'א ד'ה'נ'ה ס"ד ל'ו'ל'ב ד'א'רײַט'א ל'א ה'נ'ה מ'צ'י ל'פּל'ו'ג'י מ'ט'ע'מ'א ד'א'ת'י ל'מ'פּש'ע מ'ש'א"כ ע'ת'ה ד'מו'ק'י ב'יו"ט ש'נ'י ד'ר'ב'נ'ן ש'פ'יר כ'ת'בו ל'פּל'ו'ג'י ב'כ'ה"ג ו'ג'ם מ'ק'י'ד'ו'ש ל'ק"מ ד'ש'א'נ'י ק'י'ד'ו'ש ד'א'רײַט'א ל'א ח'ש'ש ר"י מ'ש'ו'ם ד'א'ת'י ל'מ'פּש'ע א'ף ל'פ'י מ"ש ל'ע'י'ל ק'י'ד'ו'ש ע'ל ה'י'י'ן ל'א'ו ד'א'רײַט'א ד'ע'י'ק'ר ק'י'ד'ו'ש ד'א'רײַט'א י'ו'צ'א ב'ת'פּל'ה א"כ ה'ד'ר'א ק'ו'ש'י'א ל'ד'ו'כ'ת'י'הּ ל'מ'ה ס'ב'י'ר'א ל'י'ה ל'ר"י א'י'ן מ'פּס'י'ק'י'ן ג'י'ח'ו'ש פ'י'נ'ן ד'כ'ו'ל'י ל'י'ל'א ז'י'מ'נ'י'הּ ה'ו'א א'ת'י ל'מ'פּש'ע ו'צ"ל ד'ה'ש"ס ד'ש'ב'ת ד'מ'ח'ל'ק כ'ה"ג ל'ע'נ'ן ת'פּל'ת ע'ר'ב'י'ת ס"ל ד'מ'ה'א'י ט'ע'מ'א ג'ו'פ'א פּל'י'ג ש'מ'ו'א'ל ו'פ'ו'ס'ק פּח'כ'מ'י'ם ד'פ'ו'ר'ס מ'פּה ו'מ'ק'ד'ש מ'ש'ו'ם ד'א'ת'י ל'מ'פּש'ע ו'ר"י ב'א'מ'ת ל'א ס'ב'י'ר'א ל'י'ה ה'ף ס'ב'ר'א ו'א"ש ק'ו' ה'ת'ו'ס' ד'מ'צ'י ה'ש"ס ל'פּל'ו'ג'י מ'ש'ו'ם ד'ל'ו'ל'ב כ'ל י'ו'מ'א ז'מ'נ'י'הּ ד'י"ל ד'ה'ש"ס ש'ם ק'א'מ'ר ה'כ'י ל'מ'א'י ד'ק'י"ל ב'ק'י'ד'ו'ש ה'ל'כ'ת'א כ'ש'מ'ו'א'ל מ'ש'א"כ ה'ש"ס ד'ס'ו'פ'ה ד'ב'ע'י ל'ת'ר'ו'צ'י ס'ו'ג'י'א ג'ם א'ל'י'כ'א ד'ר"י ו'ל'ד'י'ד'י'הּ מ'ו'כ'ח ד'ל'א ס"ל ה'ף ח'י'ל'ו'ק'א ד'ה'א ס"ל ג'ב'י ק'י'ד'ו'ש א'י'ן מ'פּס'י'ק'י'ן ש'פ'יר ה'נ'ו'כ'ר'ח ל'ח'ל'ק ב'י'ן א'י'כ'א ש'ה'ו'ת ל'ל'י'כ'א

שהות ולפי"ז א"ש דעת הרי"ף דאנן לדידן דאמרינן בשבת הו סבא לעגנו תפלת ערבית משום אחי למפשע והיגנו לפי מה דקי"ל גבי קידוש פשמואל דפורס מפה אף ע"ג דהוא דרבנן כמש"ל דהא קידוש דאורייתא יוצא בתפלה ואפ"ה חיישינן בקידוש על היגן דאחי למפשע פנין דזמנו פל הלילה (וא"ל דהתם טעמא כמ"ש הר"ן דמקמי סעודה אתקין דז"א כמש"ל די"ל דהו טעמא אינו לעגנו דלהוי פהתחיל באיסור וכיון שכתבנו שאין קידוש זה רק דרבנן אפילו התחיל באיסור א"צ לפסוק ומה"ט באמת ס"ל לר"י דאין מפסיקין ולכן מסתברא דשמואל ס"ל דבקידוש צריף להפסיק משום סברת אחי למפשע וכטעמא דתפלת ערבית היכא שהתחיל באיסור) וא"כ שפיר פסק הרי"ף בלולב דאף בדרבנן ואיכא שהות יפסיק משום דחיישינן דאחי למפשע וכמ"ש התוס' והו סוגיא דסופה קאי אליבא דר"י דלא ס"ל הו סבא גבי קידוש וס"ל דאין מפסיקין וה"ה לעגנו לולב ואנן קי"ל פשמואל ודוק היטב: ומתוה מה שכתבנו יש ליתן פנים מסבירות לאגדה בשבת דף קל"ט אמר ר' שמלאי משום ר"י מגדלאה מיום שפירש יוסף מאחיו לא טעם טעם יין ר"י ב"ח אמר אף הם לא טעמו טעם יין דכתיב וישתו וישכרו עמו מפלל דעד האידנא לא הוי שכרות ואינן שכרות הוא דלא הוה שתי' מיהא הוי עכ"ל ואא"ז מהרש"א תמה פנין שלא ידעו שהוא יוסף היאך התירו נדרם היום יותר משאר ימים וי"ל מפני אימת מלכות התירו כו' וכ"כ הרי"ף שם שאף ע"פ שלא גזר יוסף לשנות שאמר שימו לחם וישמו לו לבדו כו' ע"ש והוא דחוק לענ"ד וגם יש לדקדק דמשמע שבה להשיענו שעד האידנא לא הוה שכרות דמה"ת לחשוב כזאת על שבטי ישורון ועוד כמה דקדוקי ונלענ"ד דרמז גדול יש בזה שהיה מתנהגים ע"פ התורה וכמ"ש במדרש טבוח טבח והכוו אין והכוו אלא שבת כד"א והיה ביום הששי והכינוו כו' הדא אמרה קיים יוסף את השבת עד שלא תנתן ובמדרש תנחומא שם אין והכוו אלא מיום לחבירו ונהלא אין דרו מלכים להכין מיום לחבירו אמר ר"י ע"ש הנה כו' והגאון בעל גזר הקודש כתב דאע"ג דכתיב פי אחי יאכלו האנשים בצהרים וא"כ מה עגנו הכנת שבת לכאן ופירש ע"ד דאיתא במדרש דדוד הו סועד סעודת מלכים בחצי היום ונמשכה עד הלילה וכן יוסף הנה סועד סעודת מלכים ואף שהתחיל ביום נמשך סעודתו עד תוה ליל שבת ואתיא כהא דאמר ר' יוסי בפרק ע"פ חבירים שהיו מסובים וקידש עליהם היום אין מפסיקים ועולה לסעודת שבת ולכן סעודה זו שיהיה נכלל בה סעודת שבת שייף בה הכנה ע"ש שכתב בזה דברים ערבים כדרכו ז"ל.

והנה בגזיר אמרינן דשרי ביין קידוש ואבדלתא דגם קידוש על היגן דאורייתא ופשטיא שהיו זקוקים לשמות (ואפילו לדעת ר"ת שם י"ל פנין שקיימו אפילו מצות דרבנן כמ"ש חז"ל קיים אברהם אפילו עירובי תבשילין ודאי מעיקרא לא קבלו עליהו לאסור בזה) וכוס של קידוש צריף רביעית שיש בו משום שכרות כדאיתא בתענית ובכריתות אף פנין דאין קידוש אלא במקום סעודה ויין שלפני המזון אינו משפר כמ"ש הרשב"ם בפרק ע"פ שבין ראשון לשני ישמה וא"כ אע"פ דשתי' הנה שכרות לא הנה וכן בהבדלה י"ל שאכלו מיד סעודת מ"ש.

והנה כבר הבאתי לעיל דברי התוספות פרק ע"פ דלר"י דאמר אין מפסיקין ומקדש אחר הסעודה ושוב אינו סועד כלל צ"ל דבהו סעודה דקמי קידוש הוי פקידוש במקום סעודה לדידיה וא"כ מה שאכלו בסעודה עד תוה הלילה ולא הפסיקו שתו אח"כ שתייה בשביל

קידוש היום שחובה לשמות רביעית (ויש קצת סמך למ"ש בשם תשובת באר עשק ע"ן במ"ש אא"ז מהרש"א ז"ל אף חלילה להקל וכמ"ש האחרונים ז"ל) וכיון ששתי זו הנה אחר הסעודה ושוב לא אכלו אחר הקידוש שוב יש בה משום שכרות דין שלאחר המזון משפר וזה שרמזה לנו התורה וישתו וישפרו עמו דהשתא הוי שכרות משא"כ עד האינדא אע"ג דשתי הוי שהיו צריכים לשמות קידוש שכרות לא הוי פיון שהיה הקידוש קודם סעודה משא"כ עתה שהקידוש היה אחר הסעודה ויצאו בזה ידי קידוש במקום סעודה כמ"ש התוס' אליבא דר"י וליכא מידי דלא רמיזא באורייתא.

גם פירשתי בענין זה מ"ש הפתוב ויכינו את המנחה כו' אף לפי שאין עסקינו עתה באגדה קצרותי וכתבתי זה המעט אע"פ שהוא דרך דרוש מאחר שעלה במחשבה לפני בדרך עיוני בענין זה וע"ד שאמרו השכים ונפל פסוק לתוך פיו כו' ולכן לא נמנעתי מלקנותכם פאן ולענ"ד הם ישרים ונכונים ערבים לאונן שומעת: ועתה אני בא בדבריך שכתבת בטעמא דהירושלמי שהביא הפ"י דדוקא פשאין לו שמן אחר משום דאם יש לו לא שניף מצות לאו להנות ניתנו פיון דמשפתשי ליה ונהי כפורע חובו מאה"נ הוא טעם נכון לענ"ד דלא דמי ללולב ושופר ומנעל חליצה דאף אם עושה המצוה בשלו אינו מתקלקל עי"ז אע"ג דשופר י"ל דמתקלקל קצת מתקיעתו כמ"ש המג"א מכל מקום לא מחשיב הנאה פולי האי מה שמרויח שלא היה צריך לתקוע בשלו משא"כ פאן שלולי השמן שריפה היה צריך להדליק בשלו והיה פלה ומבוער לגמרי וא"כ חשיב הנאה גמורה הבאה ע"י שהוא מדליק בשמן שריפה ולכן בעינו דוקא שאין לו שמן אחר ועיין בטורי אבן בר"ה דף כ"ח שמתחלה רצה לומר בשופר ולולב של ע"א אם יש לו אחר לא מחשב הנאה והיה יוצא בו לולי מטעם פתותי מכתת שיעורא ומדמי להא דסנפה דאית ליה הושענא אחריתי ושוב חזר בו ומחלק דשם אין פאן תקון משא"כ בזה דמכל מקום נהנה מע"ז ובמקום אחר פתבתי בזה: ועוד נלענ"ד להוסיף בטעם דברי הירושלמי בזה דלכאורה י"ל דאסור אע"ג דמצות לאו להנות ניתנו היינו פשאין שום הנאה אחר רק קיום המצוה משא"כ פשיש הנאה אחרת פגון ישיבת סנפה וכמו נודר הנאה ממעיין וא"כ פשיטא דאף אם אינו משתמש לאורו מ"מ מה שהגר מאיר בבית הוא הנאה כמו נר שבת שהוא חובה או מצוה משום שלום ביתו וכאן מייירי שאין לו נר אחר רק זה אף י"ל כמ"ש התוס' בסוגיא זו גבי מבילאי פהנים כו' דהא דאמרינן אנשה בוררת חטים לאור בית השואבה דייק בירושלמי דקול ומראה וריח אין בו משום מעילה אף בתוס' פסחים דף ק"ו קשיא להו עלה מהא דאמר התם מעילה הוא דליכא אכל איסורא איכא אף פאן י"ל פיון שאין זה רק איסורא דרבנן אתי מצוה דחגנופה דרבנן ודחי לאיסורא דרבנן דהנאת שמן שריפה לישראל שלא ברשות פהן ולפי"ז שפיר קאמר הירושלמי דוקא פשאין לו שמן אחר דאז המצוה דרבנן דחי לאיסורא משא"כ פשיש לו שמן אחר נהי דנימא דגם בכה"ג שניף מצות לאו להנות ניתנו כמו בלולב אף שיש לו לולב אחר ושופר אעפ"י שמתקלקל קצת בתקיעתו ומרויח מה שתוקע בזה מ"מ אסור מטעם דהא אית ליה נמי הנאת אורה אע"ג דמראה כה"ג שהוא מדליק בשביל דבר המותר וממילא נהנה אין בו משום מעילה כההיא דבוררת חטים וה"נ דכונתה מ"מ הא איסורא מיהא איכא ולא אתי מצוה ודחי לה פיון שיש לו שמן אחר הרי אפשר לו לקיים שניהם.

ונראה דגם התוספות אזלי בשיטת הירושלמי בהא שמה שהקשו דמנ"ל דלר"ה אסור להשתמש לאורה כו' ולכאורה י"ל לפי מ"ש הפ"י דר"ה שפולל כל השמנים ואף שמן שריפה בכלל היינו טעמא משום דס"ל מותר להשתמש לאורה ויש לחוש שיהנה משמן שריפה וא"כ לק"מ קו' התוספות דהא י"ל דלאו משבת מוכיח הש"ס דמותר רק מדכיל לאיסור שמן שרפה וצ"ל דס"ל כמ"ש הירושלמי דאם יש לו שמן אחר אסור ור"ה ע"כ בינש לו שמן אחר מייירי כמ"ש הפ"י דאל"כ מה בכה דכבתה זקוק לה שאין לדחות הנדאי מפני הספק ולכן שפיר הקשו מנ"ל דלר"ה מותר להשתמש ואי קשיא לה שמן שריפה דאסור ה"מ בלא"ה אסור להדליק בו כיון דמייירי בינש לו שמן וע"ז תירצו התוספות דמוכח מדברי ר"ה דאיכא עוד טעמא בשבת כיון דמותר להשתמש שמה שמה (ועיין בלישנא דר"ה שהקדים שבת לחול משום דר"ה אמר אין מדליקין ולפיכך הקדים שבת דאיכא תרי טעמי והוא דר"ה לא זו אף זו ורב דאמר מדליקין הקדים חול לשבת ג"כ דר"ה לא זו אף זו לומר דאף בשבת מדליקין) ונ"מ בהך טעמא דמשום טעמא דזקוק לה אין איסור באין לו אחר דעכ"פ יש לתפוס הנדאי משא"כ מהך טעמא שמה שמה אסור אפילו באין לו אחר ושפיר כלל שמן שריפה דבשבת איכא תרי טעמא לאיסורא שמה שמה ויהנה משמן שריפה וגם מתוך שמצנה לבערו ובחול גם כן אסור מחד טעמא שמה שמה שמה לאור שמן שריפה והוא אסור להנות ממנו שלא לשם מצנה ומה"ט חמור טפי משאר שמנים שאסור אפילו בחול אע"ג דבשאר שמנים שרי פשיאין לו אחר להדליק בחול שאין להניח הנדאי מכל מקום בשמן שרפה איכא איסורא פשיא שמה לאורה ויש בזה ליישב בסוגיא דלקמן בענין שמן שרפה וקצרותי ומכל מקום מה שהקשית דאיך מדייק מרב דכבתה אין זקוק לה דהא באין לו שמן אחר מייירי א"ש מדמדליקין בשבת ולא חיישינן דלמא פכחה מבע"י ויש פאן ביטול מצנה אלא ע"כ דאין זקוק לה וכדברי תה"ד וכמ"ל באורך בישוב דברי הרי"ף והרא"ש פקח עיניך ותמצאם ישרים אהובים וברורים ותביט ותציץ ותשתמש לאורם.

דברי חותנך הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד: הלכות מגילה שאלה סד נשאלתי מאחי החריף ובקי מוהר"ר געציל נ"י. לבאר לשון התוספות במגילה דף ז' ד"ה נאמרה לקרות שלכאורה דבריהם תמוהים מאד וראיתי דברי אחי נ"י.

וגם בקצת מפורשים דרכים שונים בישוב דבריהם ולא שנה לי. והנלפע"ד בזה מתחלה אבאר מה שצ"ע לכאורה בהא דאמרינן ביומא למ"ד לא ניתן לכתוב מא"ל ולכך הוצרך לדחות' הך דרשא אליביה לגמרי ולאוקמיה כרב בר יפת והא בפשיטות הני מצי לתרוצי דנהי דלא ניתן לכתוב מכל מקום ניתן לקרות ולכך חשיב ליה סוף כל הנסים דגס דתנופה לא ניתן לקרות ואפשר לומר דמשום דניתן לקרות לחוד לא אריא דתנופה נמי הא קבעום בהלל והודאה והלל עדיף כדמשמע לקמן דף י"ד דפריה א"ה הלל נמי נימא לפי שאין אומרים שירה כו' והוא דוסק ויותר נראה דבאמת מה דניתן לקרות הוא משום פרסומי ניסא והרי גבי תנופה נמי קבעו לו חכמים מצנה לפרסום הגס ע"י הדלקת גרות.

ועדיין יש לדקדק דנהי דגבי תנופה נמי איכא קביעות מצנה לפרסומי ניסא מכל מקום אינו רק מדרבנן לבד משא"כ במגילה שניתנה לקרות עפ"י רוח הקודש. אף באמת ז"א

דְּהָא דְאִמְרִינּוּ לְאִמְרָה לְקָרוֹת אֵין ר"ל שֶׁעַפ"י רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ נִצְטוּיְנוּ לְקָרוֹת שְׁהָרֵי שְׁמוּאֵל לֹא קָאָמַר רַב דְּבֵרוּה"ק נְאֻמְרוּ דְּבַרֵּי הַמְּגִילָה הַזֹּאת.

אָבֵל מְפָל מְקוֹם הַצּוּרֵי לְקָרוֹת אוֹתָהּ וְדָאֵי שְׁאִין זֶה רַב מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים וְכָל שְׁאָר מְצוֹת דְּרַבְּנָן. וְעַדִּין צ"ע דְּאִפְשָׁר פִּינּוּ דְּבֵרוּה"ק נְאֻמְרָה וְכַתִּיב בָּהּ וְהִימִים גְּזַפְרִים וְנִעְשִׂים וְהִי זְכִירָה קְרִיאָה הִיא כְּדִאִמְרִינּוּ לְקַמְן דָּף י"ח וְאֵע"ג דְּאִמְרִינּוּ נְמִי הֵתֵם דְּאִתְיָא זְכִירָה וְזִכְרָה מְפָל מְקוֹם הֵךְ מ"ד ע"כ דְּסָבִירָא לִיהָ לֹא נִיתַן לְכַתּוּב לִית לִיהָ הֵךְ ג"ש אָבֵל מְפָל מְקוֹם בְּקִרְיָאָה כ"ע מוֹדוּ דְּבֵרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ נְאֻמְרָה לְקָרוֹת לְפָרְסֵם הַגֵּס וְא"כ הָא לֹא דְמִי לְגַר חֲנוּפָה שְׁאִינוּ רַב מְדַרְבְּנָן לְבַד וְצ"ל דְּוֹדָאֵי אֵין לְחֵלֶק בְּזֵה דְּהָא כָּל מִילֵי דְּרַבְּנָן אֶסְמְכוּהוּ אֶלְאוּ דְּלֹא תְּסוּר וְכְדִאִמְרִינּוּ בְּמַסְכַּת שְׁבַת גְּבִי חֲנוּפָה גּוּפָא דְּמַבְרַכִּין וְצוּנּוּ הֵיכּוּן צוּנּוּ דְּכַתִּיב לֹא תְּסוּר וְכָל תְּקַנְתָּ חַז"ל עַפ"י רוּה"ק שְׁהוּפִיעַ בְּבֵית מְדַרְשָׁם וּבְהֵכֵי א"ש מ"ש הַתו' דָּאֵי כְּתִיבָה מְדַרְבְּנָן קְרוֹי כְּתִיב' חֲנוּפָה נְמִי נִיתְּנָה לְכַתּוּב בְּמַגִּילַת תְּעַנִּית וְלְכַאוּרָה תִּימָא דְּמָה עֲנִין זֶה לְזֵה דְּמַגִּילָה צְרִיף לְקָרוֹתָהּ מִתּוּף הַפְּתַב וְאִם קְרָאָה בַּע"פ לֹא יֵצֵא מִשָּׂא"כ חֲנוּפָה וּלְפִי מ"ש א"ש דְּהַש"ס ע"כ אֵינוּ חוֹשֵׁב מַעֲלָה לְגִס דְּאֶסְתֵּר בְּשִׁבִיל קְרִיאַת הַמְּגִילָה דְּבַחֲנוּפָה נְמִי הָא אֵיכָא הַדְּלַקַּת נ"ח רַב הָעֵיקָר מְשׁוּם דְּנִיתַן לְכַתּוּב זְכָרוֹן בְּסִפְרָא לְדוֹרוֹת וְחֲנוּפָה נְמִי נִיתְּנָה לְזְכָרוֹן בְּסִפְרָא מַגִּילַת תְּעַנִּית.

אִף לְפִי זֶה יֵשׁ לְדַקְדָּק עַל דְּבַרֵּי הַתּוֹסְפוֹת שְׁכַתְּבוּ לְכָף נְרָאָה לְפָרֵשׁ דְּלֹא נִיתְּנָה לְכַתּוּב בְּרוּה"ק אָבֵל מְדַרְבְּנָן נִיתְּנָה לְכַתּוּב וְלְקָרוֹת וּלְפּוּם מְאִי דְּכַתְּיָבְנָא אֵין לְחֵלֶק בֵּין רוּה"ק לְמְדַרְבְּנָן כָּלֵל דְּרַבְּנָן נְמִי עַפ"י רוּה"ק תְּקַנּוּ וְצ"ל דְּוֹדָאֵי לְעַנְיָן גּוּף הַמְּצָנָה אֵין לְחֵלֶק בְּזֵה דְּהָא לְכ"ע קְרִיאַת הַמְּגִילָה אֵינָה אֶלְא מְד"ס וְכְדִאִמְרִינּוּ לְקַמְן דָּף י"ט וְעַלֵּיהֶם כָּל הַדְּבָרִים כּו' מְלַמֵּד שְׁהָרָאָהּ הַקַּב"ה לְמִשְׁהָ כּו' וּמָה שְׁהַסּוֹפְרִים עֲתִידִין לְחַדֵּשׁ וּמָה גִּיהוּ מְקַרָּא מַגִּילָה וְכוּן לְקַמְן דָּף י"ד מ"ח גְּבִיאִים כּו' לֹא הוֹתִירוּ חוּץ מִמְקַרָּא מַגִּילָה מְאִי דְּרִשׁ כּו' אֶלְמָא דָּאֵין ד"ת אֶלְא דְּרִשָּׁא לְבַד (וְע"ש בְּרִשׁ"י מ"ש וְא"ת נ"ח כְּכַר פְּסָקוּ הַגְּבִיאִים כּו' ר"ל דָּאֵע"ג דְּאֵינָהוּ גְּבִיאִים מ"מ לֹא הוֹתִירוּ בִּימֵיהֶם עַל מ"ש בַּתּוֹרָה כ"א מְקַרָּא מַגִּילָה) רַב לְעַנְיָן גְּזִירָה שְׁגָזְרוּ חֲכָמִים שְׁהַסּוֹפְרִים מְטַמְּאִים אֶת הַיְדִים בְּזֵה יֵשׁ חִילּוּק שְׁחֲכָמִים לֹא גָזְרוּ רַב עַל הַסּוֹפְרִים הַנְּכַתְּבִים ע"פ רוּה"ק שְׁנֻאֻמְרוּ בְּנִבּוּאָה אָבֵל מָה שְׁנֻכַּתְּבַת עַפ"י צוּרֵי חֲכָמִים כְּגוֹן מַגִּילַת תְּעַנִּית אוּ הַמְּשֻׁנָּה אַחַר שְׁהַתִּירוּ לְכּוֹתְבָהּ דְּלֹא עֲדִירָה מְקַהֲלַת אוּ שִׁיר הַשִּׁירִים לְמ"ד דָּאֵינוּ מְטַמְּא מְשׁוּם דְּס"ל דְּלֹא בְּרוּה"ק נְאֻמְרָה.

אִף אַפְתִּי קִשְׁיָה דָּאֵם הַפְּתִיבָה אֵינָה רַב מְדַרְבְּנָן וְאֵינוּ בְּכָלֵל סִפְרָא הַמְּטַמְּא אֶת הַיְדִים א"כ אַפְתִּי תִּיקְשִׁי לְמָה קְרָאָה בַּע"פ לֹא יֵצֵא דְּהָא יִלְפִינּוּ זְכִירָה מִה לְהֵלֵן בְּסִפְרָא אִף כָּאֵן בְּסִפְרָא וְהָרֵי הֵךְ פְּתִיבַת הַמְּגִילָה פִּינּוּ דְּלֹא נִכְתַּב בְּרוּה"ק לֹא סִפְרָא הוּא וְהו"ל פְּקוּרָא בַּע"פ וְצ"ל דְּוֹדָאֵי אִף ע"ג דְּלֹא סִפְרָא מִיקְרִי לְעַנְיָן טוֹמְאָת יְדִים פִּינּוּ דְּלֹא נִיתַן לְכַתּוּב בְּרוּה"ק אֵינוּ בְּכָלֵל כְּתוּבִים מ"מ פִּינּוּ שְׁכַתִּיבַת הַמְּגִילָה הוּא מְדַרְבְּנָן עַכ"פ שְׁפִיר מְחַשֵּׁב כְּתִיבָה לְעַנְיָן זֶה דְּזְכָרוֹן בְּסִפְרָא קְרִינּוּ בִּיהָ וְלִכּוּן אִם קְרָאָה ע"פ לֹא יֵצֵא.

אִף לְפִי זֶה קִשְׁיָה בְּהֵיא דִּיּוּמָא דְּקֻאָמַר נִיתַן לְכַתּוּב קֻאָמְרִי וְקִשְׁיָה מָה בֵּין זֶה לְכַתִּיבָה דְּמַגִּילַת תְּעַנִּית דָּאֵי מְשׁוּם שְׁזֵה נִיתַן לְכַתּוּב בְּרוּה"ק וְזֵה לֹא נִכְתַּב בְּרוּה"ק אֵין בְּזֵה מַעֲלָה יְתִירָה וּמָה שְׁנִיתַן לְכַתּוּב מְדַרְבְּנָן רַב לְעַנְיָן טוֹמְאָת יְדִים אָבֵל לְעַנְיָן מְלִתָּא דְּלְזְכָרוֹן קֻאָמִי גַם כְּתִיבָה דְּמְדַרְבְּנָן מְחַשֵּׁב סִפְרָא זְכָרוֹן דְּמָה"ט אִמְרִינּוּ דְּלְשְׁמוּאֵל קְרָאָה בַּע"פ לֹא יֵצֵא

דְּבַעֲיֵנו זְכָרוֹן בְּסֵפֶר אֱלֹמָא דְהַדְּ דְנִכְתָּב מְדַרְבְּנֵן קְרוּי סֵפֶר וְגַם א"ל שְׂיֵשׁ מַעְלָה יְתִירָה
בְּמַגְלַת אֶסְתֵר מְמַגְלַת תַּעֲנִית דְּאִילוּ מַגְלַת אֶסְתֵר קְרֵאָה בַּע"פ לֹא יֵצֵא מִשָּׂא"כ בְּמַגְלַת
תַּעֲנִית ז"א דְּאִין זֶה מִצַּד מַעְלַת הַכְּתוּב בְּסֵפֶר רַק מִצַּד שְׂלֵא תִיקֵן חֲכָמִים קְרֵיָא בְּתַנּוּפָה
וְתִיקְנוּ לְזַכָּרוֹן הַדְּלָקַת גְּרוּת אֲבָל אִי הוּוּ מְתַקְנוּ רַבְּנֵן קְרֵיָא בְּתַנּוּפָה הָרִי מַגְלַת תַּעֲנִית
כְּמוֹ מַגְלַת אֶסְתֵר וְכִינֹן שְׂמַצַּד הַסֵּפֶר אִין מַעְלָה יְתִירָה מְמַגְלַת תַּעֲנִית דַּאֲע"ג דְּזֶה גִיטָן
לְכַתְּוֹב בְּרוּה"ק וְזֶה מְדַרְבְּנֵן מ"מ סוּף סוּף גַּם זֶה זְכָרוֹן סֵפֶר הוּוּ כְּמוֹ מַגְלַת אֶסְתֵר לְמ"ד
לֹא גִיטָן לְכַתְּוֹב רַק מְדַרְבְּנֵן וְהַעֲיָקֵר מַה שְּׂאֵנוּ דוֹרְשִׁין מַגְלַת אֶסְתֵר נְחָשֵׁב סוּף כָּל הַנְּסִים
הוּוּ מְחַמַּת שְׁנַתְּחִיבְנוּ לְכֹתְבוּ בְּסֵפֶר זְכָרוֹן לְדוֹרוֹת וּמַה לִּי שְׁנַתְּחִיבְנוּ בְּרוּה"ק וּמִצַּד
הַקְרֵיָא לֹא שְׂיֵיף מַעְלָה כַּמֶּש"ל דְּהַתְּקִינוּ פְּגַדוּ הַדְּלָקַת גְּר תַנּוּפָה וְאִם הָיוּ מְתַקְנִים
קְרֵיָא הָיָה מוֹעִיל לְהֵם סֵפֶר מַגְלַת תַּעֲנִית לְקָרוֹת בּוּ דְבִשְׂלֵמָא אִם נֶאֱמַר דְּמַה שְּׂאֵמַר
שְׂמוּאֵל לֹא גִיטָן לְכַתְּוֹב פְּלִיגָא אַמְתַּנְי' דְּקוֹרָא בַּע"פ לֹא יֵצֵא א"כ י"ל דְּלֹא מִיקְרֵי סֵפֶר
כ"א מַה שְּׂגִיטָן לְכַתְּוֹב בְּרוּה"ק מִשָּׂא"כ דְּבַר הַגִּיטָן לְכַתְּוֹב מְדַרְבְּנֵן אִינוּ חֲשִׁיב פְּתִיבָא
וְלֹא מִקְרֵי סֵפֶר כָּלָל וְא"כ שְׂפִיר קֶאֱמַר גִּיטָן לְכַתְּוֹב קֶאֱמַרִינוּ דְּהִיָּנוּ הַמַּגְלִילָה שְׂהִיא פְּתוּבָה
בְּרוּה"ק מִשָּׂא"כ מַגְלַת תַּעֲנִית שְׂהוּוּא מְדַרְבְּנֵן בְּעֵלְמָא אִינוּ קְרוּי סֵפֶר כָּלָל וְלֹא שְׂמִיָּה
פְּתִיבָה מִשָּׂא"כ הַשְּׂתָא דְּאַלְיָבָא דְּשְׂמוּאֵל ע"כ מוֹכַח דְּגַם מַה שְּׂגִיטָן לְכַתְּוֹב מְדַרְבְּנֵן קְרוּי
סֵפֶר וּכְתִיבָה דִּידִיָּה פְּתִיבָה הִיא א"כ מַגְלַת תַּעֲנִית נְמִי וְצ"ל דְּוֹדַי גַּם מַה שְּׂגִיטָן לְכַתְּוֹב
מְדַרְבְּנֵן שְׂפִיר קְרוּי פְּתִיבָה וּבְכָלֵל סֵפֶר הוּוּ מִיָּהוּ דְּוֹנְקָא בְּמַאי דְּתַקְוֹן פְּעִין דְּאוֹרְיָתָא
לְכֹתְבָה פְּדִין ס"ת וּלְתוּפְרָה בְּגִידִין וְשִׁרְטוּט וּשְׂאָרֵי דְּבָרִים וְלִכְּוֹן שְׂפִיר חֲשִׁבִינוּ לִיָּה סֵפֶר
זְכָרוֹן אַע"פ שְׂהוּוּא מְדַרְבְּנֵן בְּלִבְד אֱלִיבָא דַּמ"ד לֹא גִיטָן לְכַתְּוֹב וְהַקּוֹרָא בַּע"פ לֹא יֵצֵא
מִשָּׂא"כ מַגְלַת תַּעֲנִית דְּלֹא קְפָדִי רַבְּנֵן אַפְתִּיבָה דִּידָה לְהִיּוֹת פְּעִין ס"ת לֹא חֲשִׁיבָא כָּלָל
פְּתִיבָה וְשְׂפִיר קֶאֱמַר הַש"ס גִּיטָן לְכַתְּוֹב קֶאֱמַרִינוּ דְּהִיָּנוּ מְלַתָּא דְּחֲשִׁיב פְּתִיבָה מִשָּׂא"כ
מַגְלַת תַּעֲנִית דְּלֹא מְחַשֵּׁב פְּתִיבָה דִּידָה כָּלָל וְהָא לֹא קְפָדִי רַבְּנֵן אַפְתִּיבָה דִּידָה לַעֲשׂוֹתוּ
בְּשִׁרְטוּט וּשְׂאָר דְּבָרִים פְּאֻמְתָּה שְׂל תוֹרָה: הַגָּה הִרְחַבְנוּ הַבִּיאוֹר בְּזֶה וְהַמְּשִׁיף דְּבָרֵי
הַתּוֹסְפוֹת כְּפִי הֵם דְּעַל מַה שְּׂתַרְצוּ דְּשְׂמוּאֵל לֹא פְּלִיג אַמְתַּנְי' דְּקְרֵאָה בַּע"פ לֹא יֵצֵא מִשׁוּם
דְּגִיטָנָה לְכַתְּוֹב מְדַרְבְּנֵן וּלְפִי זֶה צ"ל דְּכְתִיבָה מְדַרְבְּנֵן נְמִי חֲשִׁיב פְּתִיבָא וְזַכָּרוֹן בְּסֵפֶר
קְרֵיָנוּ בִּיָּה וַע"ז הַקְּשׁוּ מִש"ס דְּיוֹמָא דְּפָרִיף וְהַאיבָא תַנּוּפָה כו' וְא"ל דְּהָא דְּגִיטָן לְכַתְּוֹב
מְדַרְבְּנֵן קְרוּי פְּתִיבָה ר"ל דְּמִשְׁם מוֹכַח הָכִי שָׂא"ל כַּמ"ש אֱלִיבָא דְּשְׂמוּאֵל דַּאֲף דְּרַבְּנֵן
חֲשִׁיב פְּתִיבָה דַּא"כ הִדְרָא קוּשְׂיָא לְזוֹכְתִיָּה כו' וְכוּנּוֹתֵם פְּאִילוּ כְּתָבוּ וְא"כ א"ל דְּהָא כו'
וּבְהָכִי א"ש מַה שְּׂיֵשׁ לְדַקְדַּק בְּדְבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת שְׂהַעֲתִיקוּ דְּבָרֵי הַש"ס וְלֹא בִּיחְנוּ דְּבָרֵיהֶם
לְפָרֵשׁ עֲנִין קוּשְׂיָתֵם פְּדוּרְכֵם תְּמִיד לְפָרֵשׁ וְלֹא לְסַתְּוֹם אֲף הַקּוּשְׂיָא פְּשׁוּטָה וּמַכ"ש בְּזֶה
שְׂאִין הַקּוּשְׂיָא פְּשׁוּטָה כ"כ וְהוּו"ל לְפָרוּשֵׁי דְּהַדְּ לִישְׂנָא דְּלֹא גִיטָן לְכַתְּוֹב מִשְׁמַע דַּאֲף
מְדַרְבְּנֵן לֹא גִיטָן לְכַתְּוֹב א"ו דַּאֲהָא לֹא קִשְׂיָא לְהוּוּ דְּוֹנְקָא אַדְּשְׂמוּאֵל קִשְׂיָא לְהוּוּ דְּלֹא
מְסַתְּבַר דְּפְלִיג בְּדִינָא אֶסְתֵּם מְשַׁנָּה וְרַב וּר"י אַע"ג דְּאֶמְרִינוּ דְּסִבְר כַּר"י מ"מ לֹא מְסַתְּבַר
שְׂיִפְלוֹג לְדִינָא אֲבָל הַדְּ מ"ד אֶפְשֵׁר דְּתַנָּא הוּוּ וּפְלִיג וּס"ל כַּר"י וְלֹא מְצָרִיף פְּתִיבָה אֶפְילוּ
מְדַרְבְּנֵן וּלְדִידִיָּה קִשְׂיָא לִיָּה לְהַש"ס הַדְּ דְּרִשְׂא דְּעַל אֵילַת הַשְּׁחַר בְּמַאי מוֹקִי לְהַ וְעִיקֵר
קוּשְׂיָתֵם הוּוּ אַמַּאי דְּקֶאֱמַר דְּלְמ"ד גִּיטָן לְכַתְּוֹב גִּיחָא וְלִכְּוֹן תִּיכְף אַחַר שְׂהִבִּיאוּ דְּבָרֵי
הַש"ס סִימּוֹ קוּשְׂיָתֵם דְּמוֹכַח מְזֶה דַּא"ל דְּמְדַרְבְּנֵן קְרוּי פְּתִיבָה דַּא"כ הִדְרָא ק"ל וּמַה
שְׂהוּצָרְכוּ לְהִבִּיא דְּבָרֵי הַש"ס דְּפָרִיף הִנִּיחָא כו' וְהוּו"ל לְאֶקְשׁוּיֵי בְּפִשְׁטוּת אֲהָא דְּקֶאֱמַר

ניתן לכתוב קאמרינו אפשר לומר דאי משום הא לא איריא די"ל דמאן דדריש התם הכי לא ס"ל הא דשמואל דמדרבנן קרוי פתיבה נמי אבל פיון דהש"ס קאמר הניחא למ"ת ניתן לכתוב והו"ל לאקשוני דלשמואל אף להך מ"ד לא ניחא אלא משמע דלהך מ"ד א"ש אליבא דכ"ע וא"כ מוכח.

דלכ"ע לא אמרינו דניתן לכתוב מדרבנן יתא קרוי פתיבה ולפום מאי דכתבנא לעיל יש לומר דתהא דמשני ניתן לכתוב קאמרינו לא הוי מצוי לאקשוני דאפשר לומר דאף ע"ג דחגונה נמי ניתן לכתוב במגלת תענית אינו רק מדרבנן מה שאין פן מגילה שניתן לכתוב ברוה"ק אבל מדמקשה הש"ס אמ"ד לא ניתן לכתוב ולא משני דמ"מ ניתן לקרות עפ"י רוה"ק משא"כ חגונה אע"פ שקבעו זכר לגס בהדלקת גרות אינו רק דרבנן אע"כ דא"א לפלוגי בהכי פיון דמ"מ עבדינו זכר לגס זה וא"כ ה"ה לענין הפתיבה אם איתא שצריה פתיבה מדרבנן ונחשיב פתיבה דהוי ספר זכרון א"כ אין לחלק בין נכתב ע"פ רוה"ק או עפ"י חכמים: ומ"ש אא"ז מהרש"א דלפי"ז איכא דעת שלישיית דס"ל לא ניתן לכתוב אף מדרבנן אין זה קושיא פלל לענ"ד דנדאי פן הוא לפי דברי התוס' דהכא וס"ל דהכא שפיר יש לפרש מה דקאמר אבל לא נאמרה ליכתב היינו שלא נאמרה ברה"ק ליכתוב ומ"מ שפיר בעי פתיבה מדרבנן משא"כ התם דקאמר לא ניתן לכתוב ולשון זה מורה דליתיה בכתיבה פלל וכדאיתא בגיטין דף ס' האי אפטרותא אסור למיקרי ביה בשבת מ"ט משום דלא ניתן לכתוב כו' ע"ש ונראה דהך מ"ד ס"ל דקרא הלא כתבתי לה שלשים בדבר ששלשתן אי אתה רשאי לרבען וכמ"ש רש"י וקרא דוכתוב זאת מוקי כר"י וא"כ אף רבנן נמי לא מצוי מתקני פתיבת המגילה וגם הוא בכלל דברים שבע"פ א"א רשאי לאומרו בפתיבה משא"כ בדשמואל דנקט הש"ס במילתא לא נאמרה ליכתוב מסתבר להו להתוס' דלא פליג מתניתין ורב ור"י אלא ס"ל דשפיר צריה פתיבה מדרבנן ואע"ג דדריש מקרא דכתוב זאת כר"י מ"מ קרא דשלשים אינו בא להורות איסור שא"א רשאי לרבען ולא בא רק לומר כי שלשה פעמים חובה ורביעית רשות ותקנוהו חכמים וקבעוהו חובה מדרבנן ואין בזה משום דברים שבע"פ א"א רשאי לאומרו בפתיבה כו' דהטילו חכמים חובה לקרותה מתוך הפתיבה מהני הפתיבה למהני דברים שפכתב כמו דמהני בכתיבה על ידי רוח הקודש: ובזה יש להסביר יותר דברי התוס' מ"ש וא"ל דמה שניתן לכתוב מדרבנן קרוי חובה ועיין בחידושי הרשב"א שפתיב וז"ל הקשו בתוס' דבפ' אמר להם הממונה כו' דאלמא לר"י לא ניתנה לכתוב פלל וגם פן לשמואל ואיכא למידק דהא שמואל גופיה הוא דקאמר בקורא בין הכתובים כו' והם תרצו דמודה שמואל דצריכה פתיבה מדרבנן והיא דיומא לא ניתנה לכתוב וניתנה לכתוב מדאורייתא קאמר ועוד היא צריכה לפנים עכ"ל הנה תי' התוס' שהביא הרשב"א הם דברי התוס' שנינים במס' יומא ע"ש והרשב"א כתב שהוא צריכה לפנים והיינו מטעם שפתיבתי דלשון לא ניתן לכתוב משמע אפילו מדרבנן וזה באמת דעת התוס' הכא במגילה וס"ל דההוא נדאי פליגי אמתי' דקראה בע"פ אלא דקשיא להו אמאי דקאמר התם דלמ"ד ניתן לכתוב דהא לשמואל דס"ל דרבנן נמי מחשב פתיבה תיקשי נמי אליבניה דמ"ד ניתן לכתוב וכמש"ל: ומ"ש אא"ז מהרש"א וכן הקשו כמה מפני רש"י דאמאי לא מקשו מדשמואל גופא וכתבו הרבה ישובים ע"ז ופשיטות דברי התוס' לא משמע פן והרשב"א באמת כתב בשם התוס' דקשיא להו מדשמואל ולפי דברי התוס' שלפנינו גלענ"ד דס"ל

דמדשמואל ליכא קושיא פולי האי די"ל דאליבא דתנא דמתניתין קאמר וליה לא ס"ל
אלא כר"י וכדאשכחן בדוכתי טובא וסמך עצמו אמה שאמר דאינה מטמאה את הידים
דנשמע מינה דלא ניתנה לכתוב אבל מרב ור"י דודאי אליבא דנפשיהו קאמרי וע"כ
ס"ל דניתנה לכתוב ולא מסתבר דפליג שמואל עליה לפסוק כמ"ד לא ניתן לכתוב כלל:
ומ"ש אחי הקריף מוהר"ר געציל נ"י לפרש קושית הש"ס והאיכא חנוכה דלאו דוקא
קאמר אלא ה"ה שאר נסים שנעשו לישראל אין נלענ"ד דלפ"ז ה"ה לו להש"ס למפרד
והאיכא נסים הפתובים במגילת תענית אלא נראה דנקט חנוכה משום דגם המקשן ידע
לפרושי מאי דקאמר שהוא סוף כל הנסים היינו נסים שעשו חכמים זכר להם וכעין פסח
שיש זכר ליציאת מצרים וסופות זכר לענני פבוד ולכן פריד והא איכא חנוכה שעשו
חכמים זכר לנס זה משא"כ שאר נסים שנעשו ומ"ש אחי נ"י וכי יאמר דוד שלא יעשה
הקב"ה עוד נסים פהנה כו' לדבריו תיקשי גם למאן דקאמר ניתן לכתוב קאמרינו דמנא
ידע שלא יעשה הקב"ה עוד נסים פאלה שיתקנו חכמי דור או ע"פ רוח"ק שיהא ניתן
לכתוב שהרי בש"ס אמרינו שהותירו הנביאים מקרא מגילה מאי דרוש השתא מעבדות
לחירות אמרינו שירה כו' וא"כ דלמא יתרחיש לנו עוד נסים פאלה אע"כ שצפה דוד
ברוה"ק שנס זה של אסתר הוא סוף הנסים שניתן לכתוב ולפי דעת המקשן י"ל שצפה
ברוה"ק שלא יהא עוד נסים שנעשו להם זכר וע"ז פריד והא איכא חנוכה וממילא נדחה
מ"ש דלמא הוצרכו למצוא מקרא בתורה ה"ל למילף ממה שרמז דוד ומשה לשחר דמזה
אין ראיה לכתובה רק י"ל שנמשל לפי שנעשה זכר לנס שניתן לקרות וגם י"ל שהיו
סבורים שלא יצטרכו עוד לנס לפי שהיו קרובים למלאות לבבל שבעים שנה ויהיו
נגאלין לגמרי רק עכשיו אנו דורשין ומפרשים הפתובים מעין המאנרע' וקצת צ"ע מה
דמשמע מדברי רש"י דף ז' ד"ה הוא דאמר כר"י דחיוב קריאת המגילה הוא ברוה"ק
ובדף יו"ד קאמר הש"ס מאי דרוש כו' משמע שפדרש זה דרשו הנביאים מעצמם ולא
נצטוו עליה ברוה"ק ואפשר שהם דרשו מעצמם והספיק רוח"ק על ידם וכן אמרינו
בסוף מס' מכות שלשה דברים עשו ב"ד של מטה והספיקו ב"ד של מעלה על ידם ואלו
הם מקרא מגילה כו' ע"ש כ"ז פתבתי בחפזי וצריד עיון במפורשים: דברי הק' אפרים.

שאלה סה אלה דברי אחי הקריף מוהר"ר געציל נ"י על הנ"ל אהובי אחי דבריה הנעימים
ראיתי והנה ראשית דבריה לבאר מה שצ"ע דאמאי לא מתרץ הגמ' ביומא דף כ"ט אהאי
דמקשה והא איכא חנוכה דניתנה לקרות קאמרינו גם לדידי הני ק"ל בהשקפה ראשונה
אבל אחר עיון לק"מ דהלשון דקאמר אסתר סוף הנסים לא יסבול הא דניתן לקרות כיון
דהנסים שהיו קודם אסתר לא היה בהם מצות קריאה רק נכתבו בספר (והיינו נסים
שהוצרכו לדורות כמו שמתרץ הגמרא נבואה שהוצרכה לדורות) וכן מתרץ ניתנה
לכתוב קאמרינו דנסים שהוצרכו לדורות שעד אסתר הנה בכתובים.

ובהכי מיושב מה שהקשית על דברי התוס' דמדמי מגילת תענית למגילת אסתר דמצריד
לקרות מתוך הכתב. ולפמ"ש לק"מ דאין בזה מעלה מחמת דהנסים דעד אסתר לא
הוצרכו לקרות לא מתוך הכתב ולא בע"פ כמו חנוכה.

ומ"ש דיותר נראה דמה דניתן לקרות לפירסם הנס נגד זה קבעו נ"ח לפירסם הנס נלענ"ד
דאין קושית הגמ' והא איכא חנוכה היינו נס דצלוחית השמן פדאמרינו בשפת מאי חנוכה

אָלָא דְקוֹשֵׁיט הַגְמָרָא גַם דְהַצְלַת יִשְׂרָאֵל וַיּוֹנְנִים אֲשֶׁר נִרְמַז בְּפִסּוּק דְלֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעֵלְתִים דְדַרְשִׁינּוּ בִימֵי יוֹנָנִים שְׁהַעֲמַדְתִּי לָהֶם חֲשׂמוֹנָאֵי וּבְנֵי דְדַמְיָה לְגַם דְאַסְתָּר וּע"ז לֹא נִתְקַן פְּלוּם רַק הַלֵּל וְהוֹדָאָה דְאִין בְּזוּהַ פְּרָסוּם גַּם וּבְזוּהַ נִסְתָּרוּ הַרְבֵּה דְבָרִים אֲשֶׁר פְּתַבְתִּי.

וּמַה שְׁאַתָּה רוּצָה לְחַלֵּק דְשְׂמוּאֵל ס"ל דְרַק בְּרוּה"ק נְאֻמְרָה אַבְל לְקִרוֹת אֵינּוּ אָלָא מְדַרְבְּנָן הַלְשׁוֹן דְקֻאֲמַר הַגְמָרָא נְאֻמְרָה לְקִרוֹת וְלֹא לְכַתּוּב עַל הַאִי קוֹשֵׁיט וְהַא"ש אֲסְתָּר בְּרוּה"ק נְאֻמְרָה מִשְׁמַע דְמַתְרִץ דְבְּרוּה"ק נְאֻמְרָה לְקִרוֹת וְלֹא לְכַתּוּב: וּמ"ש דְאֵם הַפְּתִיבָה אֵינָה רַק מְדַרְבְּנָן וְאֵינּוּ בְּכָלֵל סֵפֶר הַמְטַמָּא אֶת הַיְדִים א"כ אֶפְתִּי תִיקְשִׁי קִרְאָה מִתּוֹךְ הַפְּתִיבָה נְמִי לֹא יֵצֵא דְלֹאוּ סֵפֶר מִיקְרִי פִינּוּ דְמְדַרְבְּנָן הוּא נִכְתָּב וְאֵינּוּ בְּכָלֵל סֵפֶר וְאֵנּוּ סֵפֶר בְּעֵינּוּ מַג"ש דְזִכְרָה זְכִירָה וְתַהֲוֵי הַקְרִיאָה פִקְרָא בַע"פ לֹא נִלְעַנ"ד דְאֵטוּ בְּסֵפֶר מִשְׁמַע דְדוֹקָא שְׁיִטְמָא אֶת הַיְדִים הֲלֹא גַבִּי גִט כְּתִיב נְמִי סֵפֶר וְכֵן הַרְבֵּה מְקוּמוֹת וְלֹא מְצָרְכִינּוּ שְׁיֵהָא בְּרוּה"ק וְיִטְמָא אֶת הַיְדִים וְאִין הַגּוֹז"ש מַה לְהֵלֵן בְּסֵפֶר רַק דְנִכְתָּב סֵפֶר אֲצֵל זְכָרוֹן אַף פֶּאן פֶּאִילוּ הֵיזָה פְתוּב וְנִזְכָּרִין בְּסֵפֶר: וְעוֹד נִלְעַנ"ד דְמ"ד דְלֹא נִיתֵן לְכַתּוּב כ"א מְדַרְבְּנָן לֹא ס"ל הַגּוֹז"ש דְלְדִידְיָה דְס"ל שְׁלִשִׁים וְלֹא רְבָעִים בְּוֹדָאֵי אִין לְלַמּוֹד הַגּוֹז"ש רַק דְרַבְּנָן הַתִּירוּ לְכוֹתְבוּ כְמוֹ שְׁהַתִּירוּ לְכַתּוּב מְגַלַת תַּעֲנִית דְאַמְרִינּוּ בְּשַׁבַּת מִי פְתַבוּ חֲנֻנְיָא וְסִייעֵתוּ שְׁהִיוּ מְחַבְּבִין הַצְרוֹת וְלַחֲזֹק זֹאת שְׁלֹא יִשְׁתַּכַּח בְּרִיבּוּי הַזְמַן תִּקְנוּ נְמִי שְׁקִרְאָה בַע"פ יֵצֵא וְהָא דְמִקְשָׁה הַגְמָרָא מְנַלְן הַיְיָנוּ לְמ"ד נִיתֵן לְכַתּוּב וְלֹא תִקְנוּ רַבְּנָן פְּלֵל תִּקְנָה בְּדָבָר הֵיזָה א"כ מְנַלְן (וְתַדַּע דְעַל תִּקְנַת חֲכָמִים לֹא שְׁיִיךְ לְהַקְשׁוֹת מְנַלְן כ"א מ"ט) אַבְל לְמ"ד דְרַבְּנָן ל"ק מ"ט דִּי"ל דְמִטְעַם זֶה דְהַתִּירוּ חֲכָמִים לְכַתּוּב דְבָרִים שְׁבַע"פ חִזּוּק עֲשׂוּ לְדַבְרֵיהֶם שְׁלֹא יֵצֵא בַע"פ וְאֵף שְׁפָרִי"ף בְּעֵין יַעֲקֹב פְּתַב דְהַגּוֹז"ש הִיא דְוּוֹקָא לְמ"ד מְדַרְבְּנָן בַּעַר אֲנִי וְלֹא אֲדַע דְמַה גּוֹז"ש שְׁיִיךְ בְּמִידֵי דְרַבְּנָן וְאֵם בְּאֵנוּ לְלַמּוֹד ג"ש מְדַבְּרֵי הַמְגִילָה אֵף אֲנוּ נְאֻמַר שְׁתַּטְמָא הַיְדִים פִּינּוּ דְדַבְּרוּ בְּרוּה"ק וְהוּא גַם הִיא אֲמָרָה דְהַאִי זְכִירָה דְמַגְלָה צָרִיךְ סֵפֶר מַג"ש גַם מ"ש מַה מַעֲלָה יֵשׁ בֵּין מְגַלַת אֲסְתָּר לְמַגְלַת תַּעֲנִית אִם פְּתִיבָה מְדַרְבְּנָן מְחַשֵּׁב סֵפֶר י"ל מַעֲלָה יִתְיָרָה יֵשׁ בְּזוּהַ דְמַגְלַת אֲסְתָּר אֲסוּר לְכַתּוּב אֶפְילוּ אוֹת אַחַת שְׁלֹא מִן הַפְּתִיבָה פְּדָאֲמִרִינּוּ דָף י"ח גַּבִּי רַב חֲנָא מִשָּׂא"כ בְּמַגְלַת תַּעֲנִית רַק דְלֹא עָלִיךְ תְּלוּנְתִי דְזוּהַ קֹשָׁה גַם אַרְבֵּינוּ אֶלְחָנָן בְּתוֹסְפוֹת דְל"ל לְתַרְץ שְׁרִטוּט וְגִידִין.

אַף י"ל דְלִמָּאן דְס"ל דְכַתִּיבָה מְדַרְבְּנָן לֹא ס"ל דְאַסוּר לְכַתּוּב שְׁלֹא מִן הַפְּתִיבָה פִּינּוּ דְהַפְּתִיבָה הֲרַאשׁוּנָה לֹא בְרוּה"ק הֵיזָה אָלָא ע"פ פְּתַבוּ הַמְגִילָה גַם אַח"כ לֹא מְחַמִּירִין בִּיהִי לְכַתְּבוּ כ"א מִן הַפְּתִיבָה שְׁנַעֲתַם מִן הַפְּתִיבָה שְׁכַתִּיבְתוּ הֲרַאשׁוּנָה עַפ"י רוּה"ק מִשָּׂא"כ לְמ"ד אֲסְתָּר בְּרוּה"ק נְאֻמְרָה אֲסוּר לְכַתּוּב שְׁלֹא מִן הַפְּתִיבָה כְּמוֹ שְׁאָר סְפָרִים שְׁנַכְתְּבוּ בְּרוּה"ק.

אַף דְקֻשָּׁה א"כ הָא דְשְׁרִטוּט וְתַפְיָרָה בְּגִידִין נְמִי הָא רַב יְלִיף לָהּ מִמָּאֵי דְנִקְרָאֵת אַגְרַת וְנִקְרָא סֵפֶר שְׁמַלְמֵד שְׁצָרִיכָה גִידִין וְרַב אֲסִי יְלִיף שְׁרִטוּט מְדַבְּרֵי שְׁלוּם וְאָמַת א"כ לְשְׂמוּאֵל דְס"ל פְּתִיבָה מְדַרְבְּנָן לֹא מְצָרִיךְ גִידִין וְשְׁרִטוּט י"ל דְעֵינְקֵר תְּקִירוּצוּ מְגִידִין דְבּוֹדָאֵי לֹא פְלִיג שְׂמוּאֵל אַרְב (וְכִמוֹ שְׁהוֹכִיחוּ מְזַה הַתוֹסְפוֹת דְשְׂמוּאֵל ס"ל דְבַע"פ לֹא יֵצֵא) וּבּוֹדָאֵי ס"ל לְרַב דְלֹא דְרָשָׁה גְמוּרָה הוּא דְגַם רַב ס"ל דְמְדַרְבְּנָן צָרִיךְ פְּתִיבָה דְשְׂמוּאֵל לֹא פְלִיג אַרְב אַבְל אַרְב אֲסִי אִי ס"ל דְדְרָשָׁה גְמוּרָה הוּא פְלִיג רַב.

ומ"ש דלמסקנא באמת איפא מ"ד לא ניתן לכתוב אף מדרבנן ואי אתה רשאי לכותבו מטעם שלישים ולא רבעים זהו רחוק משפלי וכי לא ראו ולא שמעו קריאת המגילה הכתובה בספר אשר בכל דור ודור והתוס' דהוצרכו להוכיח דשמואל ס"ל דניתן לכתוב מדרבנן דקדקו בדבריהם וכתבו לכתוב ולקרות מדרבנן היינו שיהא הקריאה מתוך הכתב דזה היה פשוט להם דרשאי לכותבן כמו מגלת תענית דאל"כ מאי אשמעינן שמואל דאינה מטמא את הידים פשיטא אם נכתב באיסור דאין לו דין ספר: ועתה באתי לחזק דברי הראשונים בכדי לתרץ הקושיא העצומה של א"א ז מהרש"א דהיכן מצינו מ"ד דאסור לכתוב אף מדרבנן דקשה לכאורה אהני תנאי דשלחו לה הלא כתבתי לה שלישים עד שפצאו מקרא כתוב בתורה דמשמע אי לאו קרא דתורה לא הוי ניתן לכתוב א"כ למה נמשלה אסתר לשחר ומאי קאמר ביומא הניחא למ"ד ניתן לכתוב הלא גם לדידה יקשה הא אי לאו הקרא נמי ע"כ מוכח דניתן לכתוב מדנמשלה לשחר (וא"ל פתרוצה דהם לא ידעו שיהא חנוכה וסברי הדברים פשוטן דהוא סוף פל הנסים אף דלא ניתן לכתוב חדא דאין זה סברא דהחכמים והנביאים שהיו בימי אסתר לא ידעו זאת דיהא נס בימי יוננים הלא קרא פתיב לא מאסתיים ולא געלתיים דשמואל דריש לא מאסתיים בימי יוננים והברייתא דריש לא געלתיים בימי יוננים ובפירוש למה שפירש המהרש"א בח"א דפולגתתם הוא שזה דרש על ארבע מלכיות וזאת היתה ידוע להנביאים ארבע מלכיות כי נתנבאו בזה ועוד פתיב המהרש"א בח"א בדרף י"ד על הא דאמר דלא הותירו אלא מקרא מגילה והקשה רש"י והא איפא חנוכה ומשני פבר פסקו הנביאים ופירש דחכמים שאח"כ הוסיפו חנוכה דיש מדרשות על חנוכה.

ועוד דבגמרא אמרינן כתנאי כו' בספר מ"ש במגילה משמע שאם לא היה קרא קאי על מגילה היה אסור לכותבו ולא ניתן לכתוב והמה היו אחר נס חנוכה ועוד דנדאי א"א לפרש פשוטו דהוא סוף הנסים וכי יאמר דהמע"ה שלא יעשה לנו נסים אחר מעשה אסתר אלא דמאי דפריה והאיפא חנוכה הוא הוא הקושיא בעצמה וכי יאמר דהמע"ה שלא יעשה לנו נסים ומאי דנקט חנוכה חדא מינייהו נקט או משום דחנוכה מרומז בקרא.

ומ"ש רומע"ל אחי נ"י לסתור זה דלדברי יקשה גם אתירוצ דניתן לכתוב קאמרינן דמנא ידע שלא יעשה לנו הקב"ה נסים פאלה שיתקנו חכמי הדור עפ"י רוח"ק שנתנו לכתוב ז"א דאמת דינע וינע פיון דלא הוי הכי עד עתה ואפשר דינע דלא יהיה פון) אף דיש לתרץ קושיותם דהכי פירושו הניחא למ"ד ניתן לכתוב היינו מאן דס"ל דבספר קאי על הנביאים ואעפ"כ ניתן לכתוב מדרבנן משום דהפני יהושיע פתיב דאינו מוכרח דקרא דשלישים קאי אמלחמת עמלק ולכך ניתן לכתוב מדרבנן ניחא דנמשלה לשחר דניתן לכתוב דהא דניתן לכתוב מדרבנן קרוי פתיבה אלא למ"ד לא ניתן לכתוב היינו אם לא פתיב בתורה בספר דקאי אמגלה אסור לכתוב מקרא דשלישים דקאי אמלחמת עמלק מא"ל למה נמשלה אסתר לשחר א"כ בלא קרא דבספר בנדאי שרי לכתבו ומעתה הן הן דברי התוס' וא"ל הא דניתן לכתוב מדרבנן קרי פתיבה ופירש הגמרא הניחא למ"ד ניתן לכתוב מדרבנן כי קרא דשלישים לא קאי אמלחמות עמלק אלא למ"ד לא ניתן לכתוב היינו דקאי אמלחמות עמלק מאי א"ל וכתבו דא"כ הדרא ק"ל והא איפא חנוכה דשרי לכתוב ג"כ מדרבנן א"כ אף למ"ד ניתן לכתוב נמי קשה א"כ למסקנא ליפא למ"ד דלא ניתן לכתוב מדרבנן ומתורץ קושית מהרש"א: ואפשר לומר דהקושיא שלי הוא בעצמו

קְוֹשֵׁת הַתּוֹסֵף שֶׁפֶתַב וְאֶפְתִּי קָשָׁה כּו' וְלֹא בִיחָנוּ דְבַרְיָהֶם מֵאִי הוּא קְוֹשֵׁיתָם וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּהֵינּוּ לַהֲנֶה אֲמִינָא דְּהָא דְקָאֲמַר הַנִּיחָא לְמִ"ד נִית' לְכַתְּוֹב הֵינּוּ הָאִי דְמַצָּאוּ מְקַרְא פְּתוּב דְבַסְפֵּר קָאִי אֲמַגְיָלָה קָשָׁה בְּלֹאוּ הָאִי קָרָא נְמִי שְׂרִי לְכַתְּוֹב דְלָמָּה נְמַשְׁלָה אֶסְתֵּר לְאֵילַת וְאֲמִאי לְדִידְיָה נִיחָא וְהָא דְסִמְכוּ קְוֹשֵׁיתָם מְהָא דְלִשְׁמוּאֵל מְדַרְבְּנָן נִיתָן לְכַתְּוֹב הוּא בְּכַדִּי לְסִימִים דְבַרְיָהֶם וְא"ל דְּהָא דְמְדַרְבְּנָן נִיתָן לְכַתְּוֹב קָרִי פְּתִיבָה וְאִין אָנוּ צְרִיכִין לְדוּחֶק דְקְוֹשֵׁיתָם הוּא מְדַנְקֵט סְתֵמָא לֹא נִיתָן לְכַתְּוֹב וְכִמּוּ שְׂפִי מְהֵרָשׁ"א: וּבְכַדִּי שְׁלֹא לְהוֹצִיא הַנְּיִיר חֶלֶק אֲמַרְתִּי לְכַתְּוֹב לֵךְ מַה שִׁישְׁבְּתִי קְוֹשֵׁת הַגָּאוֹן בְּעַל טוּרִי אָבֹן עַל הָא דְאֲמַרִּינוּ דָּף ק"ד חִפְּנִי וּבִישְׁנִי לֹא יֵשׂא פְּפִיו כּו' מְפַנֵּי שְׁקוּרִין לְאֶלְפִין עֵינִינִין כּו' וּפִירֵשׁ"י וְאֵם הָיוּ עוֹשִׂים נ"כ הָיוּ אוֹמְרִים יָאֵר יַעֲר וְהוּא לְשׁוֹן קָלְלָה וְהַקָּשָׁה הַגָּאוֹן הַנְּ"ל דל"ל דלשון קללה היא הלא סיים רש"י דכשקורין לעיניו אלפין פוגמין תפילתו ונלענ"ד לתרץ דלדבריו יקשה למה ליה למימר לאלפין עיניו ולעיניו אלפין בחדא סגי.

לְכֹן נִרְאָה לִי דְהַנְּהַח חֲחִילוּק הִיא דְעֵינִין יוֹתֵר נִדְגַשׁ בְּמַבְטָא מְאֵלָף וְהַנְּהַח לֹא נִתְּנוּ דְבַרְיָהֶם לְשִׁיעוּרִין דְיֵשׁ אֶחָד שְׁמַדְגִּישׁ אֶלָּף יוֹתֵר מִשְׁאָר הָעָם וְאֶחָד מְדַגִּישׁ מְעַט רַק דְזֶה שְׁמַדְגִּישׁ אֶלָּף צְרִיף לְהַדְגִּישׁ עֵינִין יוֹתֵר מְאֵלָף שְׁלֹו א"כ אִין נִיפְר פְּשָׁאֲדָם קוּרָא אֶלָּף בְּהַדְגָּשָׁה שְׁהוּא מְחַלְפֵי לְעֵינִין דְאֹוֹלִי יְדַגִּישׁ הָעֵינִין יוֹתֵר רַק פְּשָׁקוּרָא אַח"כ עֵינִין וְאִינוּ מְדַגִּישׁ כְּמוֹ הָאֶלָּף אִזְ נִיפְר שְׁהַחֲלִיף הָאוֹתִיּוֹת וְזֶהוּ דְבַרִּי רִש"י דְכַשְׁקוּרִין יָאֵר יַעֲר לְשׁוֹן קָלְלָה הוּא וּמֵאִין נִדַע זֹאת כְּשֶׁעוֹשִׂין לְאֶלְפִין עֵינִינִין פּוֹגְמִין תְּפִלְתָּן שְׁהַתְּפַלְלוּ יָאֵר ה': וְעוֹד נ"ל לְתַרְץ דְלְכַאוּרָה יְקָשָׁה דְקָאֲמַר חִפְּנִי וּבִישְׁנִי לֹא יֵשׂא אֶת פְּפִיו וְהַדְר קָאֲמַר אִין מוֹרִידִין לְפָנֵי הַתִּיבָה לֹא מֵאֲנָשִׁי בֵּית חִיפָּה כּו' וְאֲמִאי לֹא נִקְט חִפְּנִי וּבִישְׁנִי לֹא יִרְד לְפָנֵי הַתִּיבָה לְכַף נ"ל דְּהָאִי חִפְּנִי וּבִישְׁנִי הֵינּוּ אֶפְּיָלוּ כָּל הַמְּקוֹם קוּרִין כֹּן וְהוּא בְּמַדְיַנְתוֹ אַעפ"כ לֹא יֵשׂא אֶת פְּפִיו מִשָּׂא"כ לְעַנְן לִירְד לְפָנֵי הַתִּיבָה דְוּוֹקָא בְּמַקוֹם אַחֵר לֹא יִרְדוּ דְאִיפָּא פְּגָם בְּתַפְּלָה לְפָנֵי אֲנָשִׁים שְׂאִין קוּרִין כֹּן אֲבָל בְּמַקוֹמוֹ בּוֹדָאִי דְיוֹרְד לְפָנֵי הַתִּיבָה וְכִי יִצְטָרְכוּ לְהִבִּיא ש"ץ מְמַקוֹם אַחֵר אוֹ לֹא יַעֲבֹר ש"ץ לְפָנֵי הַתִּיבָה וְעוֹד אִם יִבִּיא ש"ץ מְמַקוֹם אַחֵר יִהְיֶה בְּמַקוֹמָם כְּפּוֹגֵם תְּפִלְתָּם כִּינֹן שְׂאֲצָלָם קוּרִין בְּחִילוּף וְעוֹד מַה לִּי ש"ץ וּמַה לִּי יָחִיד וְכִי לֹא יִתְּפַלְלוּ וְלְכַף מְדַקְדַּק בְּלִשׁוֹן לֹא מֵאֲנָשִׁי חִיפָּה וְלֹא מֵאֲנָשִׁי בֵּית שְׁאָן דְּהֵינּוּ בְּמַקוֹם שְׂאִין מְדַבְּרִין כֹּן וְהַשְׁתָּא נִיחָא דְפִירֵשׁ"י טַעְמָא דנ"כ דְּהוּא לְשׁוֹן קָלְלָה לְכַף אַף בְּמַקוֹמָם לֹא יֵשׂאוּ אֶת פְּפִים וְעַל עַנְנֵן הַתְּפִלָּה פֶּתַב רִש"י דְּפּוֹגְמִין תְּפִלְתָּן וְאִזְ דּוֹקָא שְׁלֹא בְּמַקוֹמָן שְׁיִיף פְּגָם תְּפִלָּה דְלֹא כַּמָּג"א.

וּמ"ש הַמָּג"א בְּהַלְכוֹת נ"כ דְלֹא נִמְצָא עֵינִין בְּבִרְכַת פְּהֵנִים תְּמַהֲנִי דְהֵלֹא צְרִיכִין לְבַרְךָ מְקוֹדָם וּבְבִרְכָה אִיפָּא עֵינִין דְלְבַרְךָ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל. דְבַרִּי אַחִיף הַק' אֶלְיָקִים גְּעַצִּיל מְרַגְלִיּוֹת: וְזֶה אֲשֶׁר הַשְׁבַּתִּי: שְׂאֵלָה סוֹ אֶהוּבִי אַחִי רְאִיתִי מ"ש דְלְכַף לֹא מְשַׁנֵּי נִיתָן לְקִרוֹת קְאֲמַרִּינוּ שְׁהַנְּסִים שְׁקוּדָם אֶסְתֵּר לֹא הָיוּ בְּהֵם מְצוֹת קְרִיאָה הַנְּהַח מְקַרְא מְלֹא הוּא וְהַגְּדַת לְבַנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא כּו' וּמִשְׁם לְמַדְנּוּ שְׁחֻבָּה עָלִינוּ לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם וּשְׂאָר נְסִים שְׁהָיוּ לְיִשְׂרָאֵל כְּגוֹן יְרִיחוֹ וְהַעֲמַדַת שְׁמֵשׁ וְנִיֶּסִי אֶלְיָהוּ וְאַלְיִשֶׁעַ נִיתָנוּ לְיִכְתוּב וְנִסְ אֶסְתֵּר עַכ"פ נִיתָן לְקִרוֹת אֶפְּיָלוּ לְמִ"ד לֹא נִיתָן לְכַתְּוֹב מִשָּׂא"כ חֲנוּפָה שְׁלֹא נִיתָן לֹא לְקִרוֹת וְלֹא נִיתָן לְיִכְתוּב וּמ"ש דְלֹא נִתְּקוּן נ"ח עַל הַצֵּלַת יִשְׂרָאֵל רַק הַלֵּל וְהוֹדָאָה כּו' הַנְּהַח יִצָּא מִלְּבָבָהּ מַה שְׂאָנוּ אוֹמְרִים אַחֵר הַדְּלָקָה הַנְּרוֹת הַלְלוּ אָנוּ מְדַלִּיקִין עַל הַנְּיָסִים כּו' דְּנִדְאִי עֵיקַר פְּרָסוּם הַנְּסִים הוּא הַצֵּלַת יִשְׂרָאֵל בְּעַת הַהוּא שְׁהָרִי עֲשָׂרָה נְסִים נַעֲשׂוּ בְּמַקְדָּשׁ וְעוֹד

טובא ולא עבדינו זכר קלל רק עיקר תיקון הנס זכר להצלת ישראל שע"י ההדלקה יזכרו מה שעשה לנו הקב"ה נסים בעת ההוא רק לפי שהנסים היו בדרך מלקמה ולא היה הנס מפורסם כ"א בשמן לכה תיקנו לעשות בזה זכר לנס פי כן ראוי רצונו יתברך פאשר כתב הטור בריש הלכות חנוכה והפ"י כתב בשבת שזה עדות שהשכינה שורה בישראל ולא היה הניצוח בדרך הטבע ע"ש.

ומ"ש דאטו ספר דווקא שמטמא הידים הא גם גט כו' לא ידענא מה קשיא לה שיהי כף הם דברי שם דמהא דאמר שמואל קראה בע"פ לא יצא מוכח דבכל גוונא זכרון בספר קרינו ביה אף שאין פתיבתו ברוח הקדש כ"א מדרבנן בלבד ואין מטמא את הידים ומ"ש דיש מעלה במגלת אסתר דאסור לכתוב שלא מן הכתב הנה התוספות כתבו שרטוט וגידיו ושאר דברים דלא צריכי במג"ת א"כ הפל בכלל וגם דשלא מן הכתב שרי בדיעבד ועכ"פ בשעת הדחק שפיר דמי עיין בהלכות ס"ת ומ"ש דא"א לומר דלא ניתן לכתוב מטעם שלשים כו' וכי לא ראו פתיבת המגילה כו' הנה תראה בדברי שהם אמורים שם לענין דלא מצו רבנן לתקן שיהיו נכתבים בספר שעל ידי זה הם בכלל רבעים ועל זה שייך לומר שלא ניתן לכתוב מצד תיקון חכמים אבל מקל מקום מה שנהגו לכותבו הוא להך מאן דאמר פשאר דברים שבעל פה שנהגו היתר לכותבם משום עת לעשות כו' פדאמרינו בגיטין והוא כמו מגלת תענית וליה פריה הש"ס התם שפיר למ"ד לא ניתן לכתוב מאי א"ל והך מ"ד נדאי פליג אמתינית דקראה בע"פ לא יצא פיון שלא ניתקן פתיבה לא ברוה"ק ולא בדרבנן אף שנהגו היתר לכותבו משום עת לעשות כו' מקל מקום פשיטא דל"ש לומר דקראה ע"פ לא יצא: ובזה נדחה מ"ש מתוספות דף ד' דלא כתבו נ"מ דלהך מ"ד שרי לרבה לקרות בשבת דז"א דאף ע"פ שאין חיוב לקרותה מתוך הכתב מקל מקום שייך גזירה דרבה שיש לחוש שמא יקח מגלה הכתובה וליה אצל בקי ללמוד וזה מבואר מדאמרינו בדה"ד פור'י שחל בשבת שואלין כו' נגזור משום דרב' קמ"ל וכ' רש"י דנגזור דרשה אטו קריאה קמ"ל דלא אבל קריאה גופא נדאי חיישינו אף למאן דלא מצריה פתיבה דלענין הגזרה שילה אצל בקי ללמוד קריאת המגילה אין חילוק קלל בין אם חל עליו חיוב הקריאה מתוך הספר דווקא או חיוב לקרותה בע"פ דמקל מקום מתוך חבוב מצוה פרסומי ניסא שהוא מחויב לקרות ילי אצל בקי ויקח מגילה הכתובה ויעבירנה כו' שהרי בשביל זה התירו לכתוב לפי שבע"פ השכחה מצויה ולכן ירצה ללמוד קריאתה מתוך הכתב: ומ"ש על דברי התוספות דלא שייך דאין שבות במקדש כ"א לגבי פהנים ז"א כמ"ש רש"י בר"ה דאמרינו לרבנן הוא דגזור פדרבה כו' ופירש"י ובמקדש לא גזור דאין איסור שבות דרבנן במקדש אלקא דהך מלתא דאין שבות במקדש שייכי גם גבי שופר אף ע"פ שלכל מסור אף בסופה דף מ"ג אמרינו ערבה שלוחי ב"ד מייתי לה כו' ופרש"י ולמחר הפהנים מקיפין המזבז ופירשו התוס' דכהנים זריזין אבל לולב דלכל מסור פיון דלא דחי בישראל לא דחי בפהנים ולפ"ז קשה הא תקיעת שופר נמי לכל מסור עיין בך"ן ובריטב"א שם בסופה כתבו לחלק משום דתקיעת שופר סגי שאחד תוקע וכולם שומעין ע"ש שפזה כתב ליישב הא דבשופר אף לאחר חורבן תוקעין במקום שיש בו ב"ד ולפ"ז גם לענין מגילה שפיר כתבו התוס' די"ל אין שבות במקדש פיון דסגי באחד קורא וכולם שומעין ואף ע"ג דלכאורה התוספות לא סבירא להו הך חילוקא שהרי הוצרכו לתרץ אהך קוש'י משום דשופר שהוא פדי

להעלות זכרוניהן כו' מיהו י"ל דלא ניחא להו לתרץ הך קושל' שהקשו מהא דתוקעין בב"ד משום דסגי בחד תוקע דא"כ אפתי תיקשי במגלה למה לא תקנו שעכ"פ יקראו במקום ב"ד ודחיקא להו מילתא לחלק בין דאורייתא לדרבנן אבל מכל מקום לענן שבות דמקדש שפיר שניף הך חילוקא דתקיעת שופר ומגילה סגי בחד תוקע או קורא לא גזרו רבנן.

ונפלאתי על הטורי אבן שהקשה בר"ה ובמגילה על רש"י מערבה דלא דחי רק ביום ז' ושאר יומי לא משום גזירה דרבה וז"א דבערבה לא שניף גזירה דרבה כמבואר שם רק הטעם משום דאתי לפקפוקי בלולב ע"ש ברש"י ובר"ן וגם מה שהקשה מלולב לק"מ כמ"ש דהתם טעמא משום דלכל מסור משא"כ תק"ש ומגלה נאפילו תימא דהתוספות לא סברי הך סברא מכל מקום א"ש דמה דמשמע מטא"ב דמפרש דאי לאו דראשון איתיה בגבולין כו' היו גזרין אף במקדש לענ"ד ליתא די"ל להיפוך דלכך בשאר ימים גזרו אף במקדש משום דנטילה דידהו לא חשיבה דהא ליתא בגבולין כמ"ש רש"י שם משא"כ מגילה אע"ג דכולה מדרבנן או ברוה"ק מכל מקום לא הורע פחה משא"כ בלולב כיון שהורע פוחו בגבולין לגבי מקדש גזרו על נטילתה אף במקדש.

ובזה יש ליישב דברי רש"י שם שכתב ואי תיקשי היאך מתנין לעקור דבר כו' ולא כתב כן קודם לזה על תי' רבה ולפמ"ש יש מקום ליישב זה ואין הפנאי מספיק עמדי ודברי התוספות אפשר לפרש בפשיטות דלאו משום אין שבות במקדש נגע בה רק כיון דכתבו נ"מ על זמן מקדש ממילא י"ל דנ"מ על זמן מקדש קודם שנפרצו פרוצות בירושלים דאז היה לה דין פרמלית וליכא למגזר ביה משום הוצאה כדאיתא בעירובין דף ק"א ע"ש ומקדש דנקטו התוס' לאו דוקא.

ולהיותי טרוד בעסק גט של עגונה אחת שפא הנה ציר מיוחד מק"ק אליק לא יכולתי להאריך: דברי אחיף הק' אפרים ולמן מרגליות מבראד: שאלה סז גדול ליהודים. תורה וגדולה יחדיו צמידים.

פיו ידבר חכמה ודבריו דברי דודים שפתותיו שושנים כפרים עם נרדים. תהלתו בקהל חסידים.

נהלולו הכל מודים. כולו מחמדים.

זה ידי רב האי גאון המפורסם גן הדסים נ"י ע"ה פ"ה מהר"א ולמן נ"י: חייב אינש לבסומי פיום הנה עד אשר לא אדע מה זה שאמרו של בית רבי מבטלין ת"ת ובאין לשמוע מקרא מגילה הלא קריאתה זו היא תלמוד תורה וכן השומע פעונה ומה ביטול תורה שניף לומר על העוסק בקריאת המגילה ומה גם למאי דמסיק אסתר ברוח הקודש נאמרה הרי היא פאחד הפתובים מקראי קודש המה ודאי הו הן דברי תורה ואם באנו לומר פי הפנופיא וההילוף למקום הנעד לשמוע מקרא מגילה בעת שהיא מבטלין מת"ת.

ולכאורה לישנא דגמרא משמע כן ממה שאמרו ובאין לשמוע מקרא מגילה אשר תיבת ובאין הוא כמו שפת יתר והיה מספיק לומר מבטלין ת"ת לשמוע מקרא מגילה וכן כתבו התוס' ד"ה מבטלין כו' שביטול העבודה היה כפי לשמוע מקרא מגילה עם הצבור.

אָמַנָם הִיא גּוּפָא קַשְׂיָא לְרַב דְּאָמַר מְגַלְהָ בְּזַמְנָה קוֹרִין אוֹתָהּ בְּיַחֲדִיד וּפְרַשׁ"י וַיִּתֵּר
הַמְּפָרְשִׁים דְּאָפִי' לְכַתְחֻלָּה אָמַר רַב בְּיַחֲדִיד אִם פֶּן מָה הָיָה לָהֶם לְבֵית רַבִּי כִּי יִלְכוּ מִחִיל
אֶל חֵיל לְבַטֵּל בֵּית מְדַרְשָׁם לִילְדָּה לְמַקּוֹם הַנוֹעֵד לְשִׁמּוֹנְעַ שְׁמָה מְקַרָּא מְגַלְהָ בְּרַבִּים דְּנֻקְא
וְדוֹחֵק לֹאמַר שְׁהָיָה זֶה שְׁלֵא בְּזַמְנָה שְׁהָרִי רַשׁ"י פִּי' שְׁלֵא בְּזַמְנָה הֵינְנוּ בְּנֵי הַפְּפָרִים גַּם
לִישְׁנָא דְגַמְרָא וְהַפּוֹסְקִים אֵינּוּ סוֹבְלִין לֹאמַר דְּהָא דְמַבְטְלִין ת"ת הֵינְנוּ שְׁלֵא בְּזַמְנָה גַּם קִשָּׁה
לְרַב דְּאָמַר בְּזַמְנָה קוֹרִין בְּיַחֲדִיד לְמָה מְבַטְלִין הָעֵבוֹדָה יַעֲשׂוּ עֲבוּדְתָן וַיִּקְרָאוּ אַח"כּ בְּיַחֲדִיד
כְּמוֹ שְׁהַקְשׂוּ הַתּוֹסְפּוֹת וְאוּלַי פְּאֲשֶׁר יִפְיֵג יַיְנֵי תַתִּישְׁב דַּעְתֵּי לְמַצּוֹא פְּשָׁר דְּבָר וְעַתָּה
אָמַרְתִּי דְּאָגָה בְּלַב אִישׁ יִשְׁחַנְהָ.

אָזְנֵי תִשְׁמַעְנָה. וְעֵינֵי תִרְאֶנָּה.

גִּיל וְשִׁמְחָה עַד שִׂיבָה וְזַקְנָה וְהָיָה רַק לְמַעַלָּה וַיְדוֹ עַל עֲלִיוֹנָה כַּחֲפִץ לְבִי וְלֵב נְאֻמָּן
בְּאַהֲבָתוֹ: הַק' יַעֲקֹבְקָא סָג"ל לְנִדְא בְּרוּךְ שְׁמוֹ לַפ"ק שְׁאֵלָה סַח תְּשׁוּבָה לְמַחו' יְדִידֵי הַרַב
ה"ג כו' מוהרר יַעֲקֹבְקָא לְנִדְא נ"י אַחַד"ש בְּיוֹם מְשֻׁתָּה וְשִׁמְחָה.

וְלִבְסוּמֵי רוֹנוּחָא. מְאֲשֶׁר יִקְרַתִּי בְּעֵינֵי נִכְבְּדְתִי בְּמִנְהָ יָפָה מְמַנְה בֵּן מְנָה.

לְבוּ יִהְיֶה תְבוּנָה. גְּבָרָא רַבָּה חֲזִינָא.

וְתִיּוּבְתָא לָא חֲזִינָא. וְלֹא מִיַּדִּי קְאָמִינָא.

כִּי הֵייתִי כְּגָבַר עֲבָרוּ יֵין וְהַחֲכָמָה מְאִין. וְאַעֲלִים עֵינֵי.

עַד פֶּגַע יַיְנֵי. וְאַתְבוּנָן אֵלָיו בְּפוֹקֵר.

כִּי לְתַכְלִית הוּא חוֹקֵר. בְּהָא דְאָמְרִינָן בְּרִישׁ מְגִילָה מְפָאן סְמַכוּ שְׁל בֵּית רַבִּי שְׁמַבְטְלִין
ת"ת וּבָאִים לְשִׁמּוֹנְעַ מְקַרָּא מְגִילָה דְמָה בְּיִטוּל תּוֹרָה יֵשׁ בְּזָה הָא גַּם קְרִיאַת הַמְּגִילָה תּוֹרָה
הִיא וּבְכַרְט לְמ"ד מְגִילַת אֶסְתֵּר בְּרוּה"ק נְאֻמְרָה וְהַרְחִיב הַדְּבָרִים בְּרוֹחַב בֵּינְתוֹ וְאוֹמַר
אֲנִי עַד שִׁכ"ת שׁוֹאֵל וְדוֹרֵשׁ בְּזָה שְׁנִיתָן לְדַחוֹת וְלוֹמַר שְׁקְרִיאַתָּה אֵינָה תּוֹרָה רַק קְרִיאַתָּה
זוֹ הַלִּילָא וּפְרַסוּמֵי נִיֶּסָא וְלֹא מִבְּעֵיָא לְמ"ד נְאֻמְרָה לְקִרוֹת וְלֹא נְאֻמְרָה לְכַתּוּב דַּא"ש אֵלָא
אֲפִילוּ לְמ"ד נְאֻמְרָה לְכַתּוּב אֵין הַצִּיּוּוֵי לְכוֹתְבָהּ כְּדִי לְלַמּוֹד מִתּוֹכָהּ כְּמוֹ נְבִיאִים וְכַתּוּבִים
רַק מְשׁוּם מְצֻנֹת קְרִיאָה שְׁכָף תִּיקְנוּ עַפ"י רוּה"ק לְקִרוֹתָהּ מִתּוֹךְ הַפְּתָב וְגַם לְמ"ד לֹא
נְאֻמְרָה לְכַתּוּב מוֹדָה שְׁנִיתָנָה לְכַתּוּב מְדַרְבְּנָן כַּמ"ש הַתּוֹסְפּוֹת וּמְכַל מְקוֹם כְּשִׁקוֹרִין בָּהּ
אֵין בָּהּ רַק מְשׁוּם קִיּוּם מְצֻנֹת קְרִיאָה שְׁהַקְרִיאָה אֵינָה כְּדִי לְהַתְלַמֵּד רַק לְמַעַן יִסְפְּרוּ
לְבַנֵּיהֶם דוֹר אַחֲרוֹן אֲשֶׁר הִגְדִּיל ד' לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ וּפְרַסוּם תְּקִפּוּ שְׁל נִס וְאֵינּוּ דוֹמָה לְשִׁאָר
נְבִיאִים וְכַתּוּבִים שְׁנְאֻמְרוּ בְּרוּה"ק וּמְסוּרִים לְעַם ד' בְּתוֹרַת דְּבָרֵי קְבֻלָּה כְּדַבְּרֵי תּוֹרָה
לְלַמּוֹד בָּהֶם וְלְתַכְלִית זֶה הֵם כְּתוּבִים וּמְסוּרִים לְעַם ה' אֵלָה מִשָּׂא"כ בְּמְגִילָה שְׁנִיתָן
לְכַתּוּב לְשֵׁם מְצֻנֹת קְרִיאָה וְאֵין מְקַיִּים מְצֻנֹת ת"ת בְּקְרִיאַתָּה רַק מְצֻנֹת חֲכָמִים בְּקְרִיאַתָּה
לְבַד וְלִכֵּן אֲפִילוּ הַלּוֹעֵז שְׁשִׁמְעַ אֲשׁוּרִית יֵצֵא וְאִם הוּא קוֹרָא הַמְּגִילָה בְּאִמְצַע הַשְּׁנָה אָף
אִם מִבֵּין מָה שְׁקוֹרָא אֵינּוּ דוֹמָה לְקוֹרָא בְּנְבִיאִים וְכַתּוּבִים שְׁנִיתָנוּ לְלַמּוֹד וְלֹא לְשֵׁם מְצֻנֹת
קְרִיאָה בְּלִבְד אָף יוֹתֵר הָיָה יְכוּל כ"ת לְהַקְשׁוֹת בְּהָא דְאָמְרִינָן בְּשִׁבְתָּ דָף י"ב מְפָסִיקִין
לַק"ש סִיפָא אֲתָאן לַד"ת וּפִירַשׁ"י מְשׁוּם דַּק"ש זְמַנָּה מְדַאוּרִייתָא וּל"ל הָךְ טַעְמָא וְת"ל
דְּבַק"ש אֵיכָא נְמִי מְצֻנֹת ת"ת כְּדַאמְרִינָן בְּמִנְחוֹת אֲפִילוּ קְרָא ק"ש שְׁחַרִית וְעַרְבִית קִיָּים
לֹא יְמוּשׁ וּמַכ"ש בְּכַל הַפְּרָשִׁיּוֹת שְׁהַרְבֵּה מְצֻנֹת וְגוֹפִי תּוֹרָה נְכַלְלִין בָּהּ וְה"נ אָמְרִינָן

בברכות הקורא מפאן ואילך לא הפסיד פאדעם הקורא בתורה וא"כ פשיטא שיש להפסיק לק"ש בלאו הך טעמא דזמנה דאורייתא ועוד דמאי קאמר מפסיקין לק"ש דמה הפסק יש פאן וגם בברכות דף י' ע"ב אמרינן א"ר מני גדול הקורא ק"ש בעונתה יותר מעוסק בתורה מדקתני הקורא כו' ומאי רבותי דר' מני וגם למה הוצרך למינדק ממתיני דהא מילתא דפשיטא היא שהרי הוא עוסק בתורה ומקיים עמה מצנה ק"ש בעונתה: ומצאתי בחידושי הרשב"א בברכות שכ' אהא דר' מני דאמר יותר מהעוסק בתורה נראה דלאו דוקא דאילו פן פשיטא דאף היא תורה ועדיפא משום דבעונתה אלא אפילו מן השונה קאמר ונ"מ להפסיק ולבטל זה מפני זה ודיק נמי במי שתורתו אומנתו הא לא"ה מפסיק וקורא אפילו אי עדיף שונה מק"ש מעונתה לפי שיכול לקרות בעונתה ואח"כ ישלים כו' ומיהו בירושלמי אפליגי אי עדיף מן הקורא בתורה דוקא ולא מן השונה או אפילו מן השונה דגרסינן התם אמר ר"י בשם רשב"י כגון אנו שעסוקין בת"ת כו' עד אמר ר' בא מרי לא תנינו אלא פאדעם שהיא קורא בתורה הא בעונתה כמשנה הוא רשב"י כדעתה דרשב"י אמר העוסק במקרא מדה שאינה מדה ורבנו עבדין מקרא כמשנה עכ"ל והירושלמי הזה בברכות וגם בשבת: וראיתי בקרבן העדה בשבת דמפרש הא בעונתה עדיפא נהרי הוא כמשנה וכיון דרשב"י עסק בגמרא לא היה צריך להפסיק ע"ש ולדבריו הא דקאמר רשב"י קאי על סיומא דמילתא דעוסק בגמרא אין לה מדה טובה הימנה וליתא דא"כ עיקר חסר מן הספר ולענ"ד דה"ק הא בעונתה כמשנה היא שנוטלין עליו ש"כ וא"כ לא היה צריך להפסיק דאף ע"פ שהיא כמשנה אין צריך להפסיק בשבילה כדקאמר לעיל זה שינון וע"ז קאמר רשב"י כדעתה דאמר העוסק במקרא מדה שאינה מדה וא"כ שלא בעונתה הוי פקורא בתורה דהיינו מקרא וקורא בעונתה עדיף מקורא בתורה שעוסק במשנה מדה ונוטלין עליה ש"כ ומ"מ א"צ להפסיק ולבטל משנה מפני ק"ש ורבנו עבדי מקרא כמשנה נמצא שיש קיבול ש"כ במה שקורא שמע אף בלא מצות ק"ש וכיון שקורא בעונתה יש בו ש"כ טפי שהרי הוא פועוסק במשנה וגם מקיים מצות קריאה ולכך שפיר מבטלין ממשנה לק"ש בעונתה: ועכ"פ למדנו שאף למה שאמר בירושלמי אליבא דרבנו דעבדינו מקרא כמשנה לכך צריך להפסיק לק"ש ומשמע דלגמרא לא היה צריך להפסיק אף לרבנו אם תורתו אומנתו דסבירא להו לר' בא מרי דכ"ע מודו להא דאמר לעיל זה שינון וזה שינון ואינו דומה לשאר מצות התורה ואמנם בש"ס דינן מבואר דרשב"י ורבנו לא פליגי בהא ולכ"ע מפסיקין לק"ש אף כגון רשב"י ורחביריו וע"ש בתוס' דהא דאמרינן לביש ומפסי ומצלי היינו ק"ש ולא סבירא ליה לתלמודא דינן הך טעמא דזה שינון וזה שינון אלא סבירא ליה דק"ש הוא כשאר מצות שמבטלין ת"ת בשבילם כדאמר בהירושלמי התם הלמד שלא לעשות נוח לו שלא נברא וכיון דזמנה מדאורייתא צריך להפסיק מת"ת לקיים מצנה ק"ש וגם בהא דמשמע בירושלמי דרבנו ורשב"י פליגי בהא אי מקרא כמשנה או לא נראה מש"ס שלנו דכ"ע ס"ל הך דהעוסקים במקרא מדה ואינה מדה דבב"ב דף ל"ב מיייתי להך ברייתא בסתמא וקאמר ר"י בימי ר' נשנית משנה זו כו' וגם להירושלמי נראה דהלכה היא דבירושלמי פרק כל כתבי אהא דאמרינן שאין קורין בפתובים מפני ביטול בית המדרש הדין אמרה שהמשנה קודמת למקרא ודין מסייעא להא דתני רשב"י העוסק במקרא מדה שאינה מדה העוסק במשנה מדה שנותנין עליה ש"כ העוסק בגמרא כו' והך לישנא איתא נמי בירושלמי

דהוריות ע"ש: ומעתה הדבר פשוט שאין מקום לקושית כ"ת כלל דנדאי מגילה לא
עדיפה מק"ש והמבטל מלימוד משנה והתלמוד לקרות בנביאים וכתובים בכלל ביטול
ת"ת הוא ומכ"ש קריאת מגילה אי לא משום חביבות מצוה בשעתא ופרסומי ניסא וזהו
שאמרו של בית רבי שהם היו לומדים משנה וגמ' ותורתם אומנתם ואפילו לתפלה
ולשאר מצות דרבנן א"צ להפסיק ומכ"ש שאין להם להפסיק לקרות במקרא ואפ"ה היו
מבטלין לשמוע מקרא מגילה שפך קיימו וקיבלו עליהם עפ"י מרדכי ואסתר שאמרו
ברוה"ק להפסיק אפילו מעבודה וק"ו מת"ת וכן בירושלמי פ"ב דמגילה מפאן לבית
הנועד שיהא בטל ובית הנועד הוא מקום שהישיבה קבוע שם כדאיתא בר"ה וכמה דוכתי
ונראה דאפילו בלימוד נביאים וכתובים בדרשות המקראות הוי ביטול לגבי לימוד משנה
וגמרא ומכ"ש בקריאה בעלמא ומשנה מפונרשת בפ' כל כתבי שאין קורין בכתובים
בשבת מפני ביטול בית המדרש ופרש"י שם לפי שבתוך הדרש היו מורים להם הל'
איסור והיתר וטוב להם לשמוע מלקרות בכתובים ואמרינן התם דף קט"ז ע"ב אע"פ
שאמרו אין קורין בהם אבל שונין בהם ודורשין בהם אלמא דבקריאה בעלמא נדאי
ביטול בית המדרש הוא וכבר הבאתי דברי הירושלמי שם שעשה סמך מפאן למ"ש
העוסקין במקרא מדה שאינה מדה ואמרינן שם דמשנה מדה ונוטלין עליה שחר מפלל
דאין קבלת שחר להעוסקים במקרא וכן נראה ממה שאמרו חז"ל במדרש שדוד המלך
ע"ה ביקש רחמים מלפני הקב"ה שפשיאמרו שירות ותשבחות שבתהלים יקבלו שחר
פעוסק בנגעים ואהלות ונהרי דוד אמרה לס' תהלים ברוה"ק פמבאר במדרשים וכ"כ
התוספות ביבמות אהא דאמר התם מ"ד אז אמרתי כו' כתיב הכא הנמצאות וכתוב התם
מצאתי דוד עבדי וכ' התוס' אע"ג דדוד עצמו אמרו מ"מ ברוה"ק אמרו ע"ש: (וזכורני
שראיתי בחיבור אא"ז הגאון לב ארי' ז"ל שכ' ששמע מפי הגאון מוהר"ר זלמן שור
אביו של אא"ז בעהמ"ח ת"ש ז"ל שפי' ע"פ דברי התוספות אלו מ"ש הפסוק אל
תשליכני מלפניך ומפרשים שלא יאמרו עלי שאני פסול לבא בקהל וע"ז סיגים בבקשתו
ורוח קדשיה אל תקח ממני שאז יש מקום לדרוש הג"ש ע"ש ודפ"ח) וא"כ למה הנה
צריך לבקש רחמים אלא נדאי דאין ערוף לעוסק במקרא אע"פ שצאמר ברוה"ק שאין
מקבלין שחר פעוסק בחוקי אלהים ותורתיו ולכך ביקש רחמים שיקבלו שחר על אמירת
תהלים פעוסק בנגעים ואהלות ונראה דמה דמשמע שאין קבלת שחר לעוסק במקרא
לאו למימרא שאין מקבל שחר כלל אלא שאין לו שחר הראוי לעמלי תורה ששכרו
מרוכה כדאמרינן ות"ת פנגד פולם וכה"ג אמרינן בב"ק אין לו שחר כמצוה ועושה כו'
ואפשר דמי שישיש לו לב לעסוק במשנה ותלמוד ועוסק במקרא ומבטל משנה ותלמוד
אינו מקבל שחר כלל ויצא שכרו בהפסידו והיינו דקמ"ל במשנה דאע"פ שיכול לעסוק
בגמרא שאין לה מדה גדולה מזו מ"מ העוסק במשנה מדה ונוטלין עליה שחר: וחזרנו
למ"ש קודם דמה שאמרו שמבטלין ת"ת לשמוע מקרא מגילה הדברים כפשוטם דאי
לאו קרא דמשפחה משפחה לא הנה ראוי לבטל מתלמודם פיון שתורתם אומנתם כמ"ש
הרשב"א בברכות לענין ק"ש ועיין בע"ז הל' מגילה שכ' ג"כ דהדחי' מת"ת היא דחוייה
לגמרי דלית בה השלמה והיינו במי שתורתו אומנתו.

(וביתר דברי הט"ז כ' בגליון הש"ע שלי אין פאן מקומו) ולענ"ד הדבר פשוט במי
שתורתו אומנתו וא"צ להפסיק לתפלה א"צ להפסיק גם לקריאת הלל אע"פ שהלל הוא

מן הכתובים ונימא שיש בה קיום מצנת ת"ת כיון שהוא שונה א"צ להפסיק וגדולה מזו אמרינו לענין קריאת התורה רב ששית מהדר אפיה וגריס ואמר אנן בדינן ואינהו בדידהו והיינו משום דרב ששית היה תורתו אומנתו כמ"ש התוס' שם בבבבכות דף ח' ובסוטה דמסתבר להו פהאי תירוצה דרב אלפי ז"ל נחז"ל (ובש"ע א"ח סי' קמ"ו איתא ויש מתירין למי שתורתו אומנתו ויש מתירין למי שקודם שנפתח כו' לשמוע ס"ת אלא לקרות ומתחיל לקרות).

נלענ"ד ט"ס וצ"ל אלא לגרונס ומתחיל לגרונס) וענין בט"ז סי' מ"ח שכתב להסתפק בקורא קריאת שמע סמוך לאהבה רבה בלי הפסק אי סגי בהכי שלא יצטרך ברפת התורה וע"ש בט"ז בשם הב"י שי"ל שק"ש היא פדברי תפלה ע"ש.

ונראה הפוננה כיון שעשה אין קריאתה בדרך לימוד פי אם בדרך עול מלכות שמים ולמצוה נחשבת ולא ללימוד ואם פן גם בהלל ומגילה י"ל פן אבל לפי ענ"ד יש לדחות קצת הראיה שהביא הב"י מהא דקאמר בירושלמי והוא ששנה על אחר.

והלא בלא"ה הוא לומד תורה אחר אהבה רבה פשקורא ק"ש ע"ש. ואפשר לפי מ"ש רבינו יונה דג' ברכות תיקנו לת"ת אחד למקרא ואחד למשנה ואחד לגמרא ובמה שקורא ק"ש על אחר אין בזה אלא משום מקרא בלבד ואפשר דס"ל כמ"ד לגמרא א"צ לברך ולכן אמר והוא ששנה על אחר וי"ל לדידה דבאמת והערב נא אינה ברכה בפ"ע ולפי שאינו מענינו קצרותי.

ומ"ש עוד כ"ת לפלפל בהא דמגילה בזמנה קורין אותה ביחיד ענין בשו"ת חוות יאיר סימן ח' ט' י' י"א שפלפל בזה באנרף. דברי ידידו לנצח: הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד: אח"ז בינותי בספרים ומצאתי בספר יד דוד במגילה שם ונ"ל ומ"ש בחקרי לב דקריאת המגילה בכלל ת"ת ולהכי נשים פטורות יש לדקדק דאם פן מאי קאמר לעיל דמבטלין ת"ת ובאין לשמוע מקרא מגילה מאי מבטלין היא הא מקרא מגילה גופא ת"ת היא ואפילו אם נאמר דיהא ת"ת דרבים אם פן קריאת המגילה ברבים נמי ת"ת של רבים הוא עכ"ל.

הנה הוא דחה הדברים בתזקת היד בלי גתינת טעם והדברים ברורים בטעמם כמ"ש: שאלה סט עדי עדה החמודה יקר כלי חמדה משופץ שוהם ישפה ופטדה בישראל גדול שמו ונודע ביהודה.

גאון וגובה עדה. פי בעבר ים התלמוד הוא רודה חכם חידה ה"ה ידיד ה' וידיד פל יודעיו איש תבונות מגלה צפונות גאון עוזו מספרים בכל פינות חריף ובקי משנתו זך ונקי להנאת אורו ילכו רבים נ"י ע"ה פ"ה מהר"א זלמן מרגליות טובה.

היה יתיה לאלפי רבבה: זה שנתים נשאלתי מאת צורבא מרבנן מה הוא זה שנהגו הסופרים לכתוב עשרת ב"ה באותיות גדולות מה שלא נמצא מזה במסורה ותקטן שאלתי זאת בעיני לפי קומת השואל ועניתי ואמרתי לישר המנהג כפי העולה על רוחי אז שוב נראה אלי פי הוא זה דברי גדול הדור הוא מרן הגאון מוויילנא ולא ישרו דבריו בעיני אמנם פשאני לעצמי מה אני לסבור סברא מנפשי נגד דעת גאון המפורסם הנ"ל סתמא דמלתא בטלה דעתי אצל אדם הגדול בענקים אפס פי עזה אהבת האמת עצור

במילין לא אוכל על פן אלכה לי אל הגדולים להציב דברי לפני יורני ויאמר לי דבר מי יקום ואם שגיתי אתי תלין: אנרח חיים ס'ל תרצ"א ביאורי הגאון הנ"ל ס"ק כ"ה פתב מזה נמשך מה שכותבים עשרת ב"ה בעמוד בפ"ע באותיות גדולות והוא שיבוש דהא לא נמסר לנו לכתוב עשרת ב"ה באותיות דאלפא ביתא רבתא ע"ש דבריו באריכות שפא לפרש דברי הירושלמי והנה מקום אתי להגדיל השאלה ע"פ מה שכתב הב"י בשם הא"ח והר"ן בענין נא"ו דניזתא שפ"ל המאריכו אינו אלא טועה כיון שלא מצינו במסורה במנין האלפא ביתא רבתי נ"ו זו האף כי הוא זה נמצא בש"ס דצריף לממתחי ע"ש בב"י ועכ"פ איה יעלה על דעת הסופר לבדות מלבו להרבות אותיות גדולות בשמות פל העשרת ב"ה מה שלא נמצא במסורה: ואולם לדעתי הוא ענין מדת אותיות גדולות וקטנות הוא לפי קו המדה של יתר האותיות אשר בהתייבה זו או בהשוואה הזאת ד"מ אם כתב למשפחתיכם כזה הנה הל"ד מאותיות רבות והמ"ם מאותיות זעירות תחשב אמנם אם פל התייבה או פל השורה וכ"ש אם פל העמוד אותיות שוות בקומה ומדה אחת להמה האף כי יתר עמודי הספר אינם כתובים לפי מדת הכתב אשר בשורה זו או עמוד זה לא.

מצאה הקפידה מקום לנוח לומר עליו כי הוא זה אותיות גדולות או קטנות שהרי עינינו רואות מעשים בכל יום כשהסופר טועה ודילג איזה תיבות וצר לו המקום להכיל התיקון אזי גורר איזה שורות מלפניו או מלאחריו ומצמצם כתב באותיות קטנות בכדי למלאות חסרונו ומהי להפך אם כתב איזה תיבות למותר גורר אותם מלפניהם ומאחריהם ומרחיב הכתב למלאות מקום הגרייה ובשנות ברק קסתו אין דובר דבר לאמר עליו כי הוא זה הוסיף אותיות גדולות או קטנות מהכתב אשר ביתר השורות אלא נדאי כי קו מדות האותיות אינם כפי המדה של הכתב אשר ביתר העמודים רק כפי מדת יתר הכתב אשר בתייבה או בשורה הזאת כנ"ל מעתה כיון שעשרת ב"ה המה ממלאים פל אותו העמוד ומדה אחת לכל אותיותיו תו לא איכפת לן במה שאותיות אלה גדולים המה לעומת ערף המכתב אשר ביתר העמודים ובענין נ"ו דניזתא תלוי באשלי רב"ר אשר הביאום הטור והב"י ע"ש.

אפס כי אותיות זעירות אשר נהגו הסופרים לכותבם בעמוד הזה אלא ידעתי שהביאום בברית המסורה ואמנם יפלא את אשר המה עושים לכתוב אותיות גדולות בראשי תיבות יבוא המלך והמן היום לצרף בהם שם של ארבע וכאלה עוד נמצאים וכל אלה לא נמסרו במסורה.

ואם מדעת עצמם הם עושים לכבוד השם הלא ימצאו פאלה גם בתורת משה כמו בפסוק מי יעלה לנו השמימה ולא מצאו להם יד להגדיל אותיות אלה לכבוד השם לכן לא ידעתי אם יש להם על מי שייסמכו בענין זה ומה שרצה הגאון ז"ל להטות דברי הירושלמי באופן שיהא איש באמצע העמוד רק שיהא בראש השיטה ועשרת בסוף העמוד בעיני יפלא הלא תיבת דף נמצא בתלמוד פעמים אין מספר ובמנחות דף נ' נמצא י"ז פעמים מלת דף ודפים ומעולם לא עלה על הדעת שיהא מלה זו מורה שורה מעתה מה שכתב הירושלמי איש בריש דפא לית דין צריף בושש שמקומו של איש בראש העמוד למעלה רק מה שכתב שם ואת בסופה הנה מקום לטעות ולומר כי הוא זה כוונתו בסוף הדף

שְׁהָרִי מִיָּגִיחַ סְלִיק לְשׁוֹן פִּירֶשׁ וְאָמַר שְׁנִיץ וְנַחֲיץ כּו' וּכּמ"ש הַב"י שֶׁם וְהַעֲוִלָּה מִן דְּבָרָיו הוּא שְׁצָרִיף שְׁיָהָא תִּיבַת אִישׁ בְּרֵאשׁ הַעֲמוּד וְתִיבַת עֲשָׂרַת בְּסוּפָה וְאֵת הַמָּה סוּפֵי שׁוּרוֹת וּא"כ אֵיפּוֹא מַה יַעֲשֶׂה הַסּוּפֶר אִם יִכְתּוֹב עֲמוּד זֶה שֶׁהוּא רַק אֶחָד עֲשָׂר שׁוּרוֹת בְּמִסְפָּר וְאִם פְּמַדַּת יִתֵּר הַפְּתָב יִכְתּוֹב גַּם עֲמוּד הַזֶּה ע"כ יִשְׁאַר חֶלֶק לְמַעֲלָה אוֹ לְמַטָּה אוֹ בֵּין הַשׁוּרוֹת עכ"פ יִהְיֶה פְּנוּי בְּכִמוֹ אַרְבָּעָה שִׁיטִּין וְכֵן לֹא יֵאָוֵת לְמַעְבַּד רַק בֵּין סֶפֶר לְסֶפֶר לְכֵן הֵטִיבוּ לְאַמֵּץ יְדֵיהֶם לְהַאַרֵף מַדַּת הָאוֹתִיּוֹת לְעֲשׂוֹתָן גְּדוּלוֹת בְּכַדִּי לְמַלְאוֹת הַעֲמוּד לְאֹרְכוֹ וְתִבְנִית הַעֲמוּד פֶּאֶשֶׁר הוּא בַּהב"י וּבְזֶה סֵרָה תְלוּנַת הַגָּאוֹן מִמְּנֵהֶם שֶׁל הַסּוּפְרִים כֵּן נִלְע"ד וְתַפְעֵם רוּחֵי לְדָבָר דְּבָר אֲשֶׁר הוּא נִגְדַּד דַּעַת הַגָּאוֹן אֲשֶׁר עַל פִּן אֶקְרַבְהוּ נֹא לְפָנֵי רוּמַע"ל רַגַע הַמְּרַגּוּעַ יִשִּׁים עֵינָו עַל הַדְּבָר וְתִהְיֶה לִי לְמִנְהָ לְרֵאשׁ פִּינָה הַכ"ד אַהו': הַק' יַעֲקֻבָּא סָג"ל לְנִדָּא.

שְׁאַלָה ע אֶלֶף שְׁלוּמִים לְכַבוֹד אַהו' מַחו' יְדִיד נְפִשֵׁי הָרַב וְכו' מו' יַעֲקֻבָּא הַלּוּי לְנִדָּא נ"י בַּהֲגִיעַ תּוֹר אָכוֹל מַעֲדָנִים וּמִשְׁתַּה שְׁמָנִים. וּמִשְׁלוּחַ מְנִים.

פְּכַתְבָם וְכִזְמָנָם. וּנְפִיזוּ זְרוּעֵי יְדָיו גְּלִילֵי זֶהָב.

לְעֲשׂוֹת מְטַעֲמִים. פֶּאֶשֶׁר אָהָב שְׁפָתוֹתָיו נְטָפוּ מוֹר רְאִיתִי אוֹר אֲשֶׁר הָאִיר.

וְהַעִיר בְּעֵינָיו מַה שְׁנֵהָגוּ לְכַתּוֹב בְּמַגִּילָה עֲשָׂרַת בְּנֵי הַמֶּן בְּאוֹתִיּוֹת גְּדוּלוֹת אֲשֶׁר לֹא נִמְצָא בְּמִסְוֶרָה בְּאַלְפָּא בֵּיתָא רַבְתִּי וְהִבִּיא ג"כ מְדַבְרֵי הַגָּאוֹן מֵהַר"א מוּוִילְנָא ו"ל בְּבִיאורֵיו שְׁפָתָב ג"כ שְׁשִׁיבוּשׁ הוּא וְיַעֲקֹב הַלֵּף לְדַרְכּוֹ הַטּוֹב לְאַהֲדוּרֵי סְבָרָא לְחִזְק הַמְּנֵהָג וְעָרְבוּ עָלֵי דְבָרֵי דוֹדָיו מֵיַיִן וְנִתְמִיתִי פְּנוּי לְעֵינָיו בְּדַבְרָיו הַנְּעִימִים וְהִנֵּה זֶה לְשׁוֹן הִירוּשָׁלַיִם ס"פ בְּנֵי הַעִיר אָמַר ר"י ב"ר בּוֹן צָרִיף שְׁיָהָא אִישׁ בְּרֵאשׁ דְּפָא וְאֵת בְּסוּפָה שְׁפֵן הוּא שְׁנִיץ וְנַחֲיִית פְּהַדִּין קוֹנְטְרָא וּבְקָרְבֵן הַעֲדָה שֶׁם פְּתָב וְנ"ל ה"ג בְּמִסְכַּת סוּפְרִים שְׁחִיץ וְנַחֲיִית פְּהַדִּין קוֹנְטְרָא פִּירוּשׁ הַמֶּן נִתְגָּאָה מִתְחַלָּה וְאַח"כ נַחֲיִית פְּהָאֵי מְשַׁקֵּל שֶׁל בְּנָאִין קוֹנְטְרָא הוּא פְּמִין מַטָּה וְשִׁבְט בְּרִזָּל שְׁבִיד הַבְּנָאִין לְחַתּוּף אֵת הַפְּתָל וְלְהַשׁוֹתָה עכ"ל וְנִפְלְאֵתִי ע"ז שְׁהַגִּי עפ"י הַפְּתוּב לְפָנֵינוּ בְּמַס' סוּפְרִים וְהַמְעֵינָן יִרְאֶה שְׁשִׁים הוּא ט"ס וְהַעֲיָקֵר כּמ"ש בִּירוּשָׁלַיִם פֶּאֵן וּכּמ"ש ב"י בִּיאור דְּבָרִים אֵלוּ וְיֵשׁ גּוֹרְסִין שְׁנִיץ וְנַחֲיִץ ע"ש וְלִקְמֵן אֶכְתּוֹב בְּזֶה וְהִנֵּה בְּמַס' סוּפְרִים אֵיִתָּא אִישׁ בְּרֵאשׁ דְּפָא וְאֵת בְּסוּפָה וְעֲשָׂרַת בְּסוּף וְהִבִּיאֵו הַסְּמ"ג וְכַתּוֹב ע"ז וְנ"ל ר"ל כְּזֶה \$\$\$ צִיּוֹר בְּסֶפֶר \$\$\$ (אִישׁ וְאֵת) וּמְדַקְדַּק מִלְשׁוֹן וְאֵת בְּסוּפָה ע"כ כּו' בְּסוּף הַשִּׁיטָה ר"ל שְׁאַתָּ בְּסוּף (וְיִזְתָּא

עֲשָׂרַת) הַדָּף וְהָא אֲמַרִּינָן שְׁעֲשָׂרַת בְּסוּף דְּפָא אֶלָּא בְּרֵאשׁ שְׁיִטָּא וּבְסוּף שְׁיִטָּה רוּצָה לוֹמַר עַד פֶּאֵן לְשׁוֹנוֹ וְדְבָרִים אֵלוּ הִבִּיאֵו ג"כ בַּהֲגַמִּי"י וְכִנּוּנָתוֹ דְּנִדָּאֵי מ"ש וְאֵת בְּסוּפָה אֶמָּה דְּסִלִּיק מִיָּגִיחַ קֵאֵי דְהֵינּוּ בְּסוּף דְּפָא אֶף שְׁיֵשׁ לְסַפֵּק אִם עַל רֹחַב הַדָּף קֵאֵי דְהֵינּוּ שְׁבַצַּד יְמִין בְּתַחֲלַת פְּתִיבַת הַשִּׁיטָה עַל רֹחַב הַדָּף קְרוּי רֵאשׁ הַדָּף וּבְסִיּוּם הַשִּׁיטָה לְצַד שְׁמֵאל הוּא סוּף הַדָּף וְהֵינּוּ נְמִי אֲשַׁמְעִינּוּ שְׁצָרִיף שְׁיָהָה לְבִינָה ע"ג לְבִינָה וְאַרִּיחַ ע"ג אֲרִיחַ פְּשִׁיטַת ר"ת אֶבֶל אֵין קְפִידָא אִם יִהְיֶה בְּרֵאשׁ הַדָּף מִמֶּשׁ בְּתַחֲלַת אֲרִכּוֹ וּבְסִיּוּם אֲנֹרְף הַדָּף פְּלָל אֶלָּא פֶּשֶׁר הַשׁוּרוֹת שְׁאִין קְפִידָא שְׁיָהָה לָהֶם דָּף מְיֻחָד בְּפ"ע פְּלָל אוֹ שְׁמָא י"ל דְּעַל אֲנֹרְף הַדָּף קֵאֵי וְצָרִיף שְׁיָהָה אִישׁ בְּהַתְחַלַּת הַדָּף וְסִיּוּמוֹ בּוֹאֵת וּלְפ"ז צָרִיף לְכַתּוֹב תִּיבַת וְיִזְתָּא עֲשָׂרַת בְּדָף הַשְּׁנֵי שְׁאַחֲרָיו וְע"ז קְאָמַר הַר"י דְּלִיתָא דַּע"כ עַל רֹחַב הַדָּף קְאָמַר דָּאֵם תְּפָרֶשׁ עַל אֲנֹרְף הַדָּף א"כ הָא דְקָאֵמַר וְעֲשָׂרַת בְּסוּף דְּפָא הֵינּוּ נְמִי בְּסוּף

הדף ממש א"כ איך יתקיימו שני פסקים הללו שיהיה ואת בסוף הדף ועשרת בסוף הדף וע"כ דעל רחב הדף קאי וא"ש דבכל השיטות הראשונות יהיה ואת בסוף רחב הדף ובשיטה אחרונה נגד תיבת וינתא יהיה עשרת בסוף רחב הדף ולפי"ז לפי מסקנת הר"י דעל רחב הדף קאי א"כ אין קפידא באורך הדף פלל ושפיר יכול לכתוב פמה שיטין לפניו ולאחריו של השירות וכמו שירת הים ושירת האזינו דלא קפדינו פלל בהכי וכן משמע לענ"ד מדברי הגהת אשר"י סוף פ"ק בשם א"ז וז"ל עשרת ב"ה יש לכתוב איש בראש השיטה ואת בסוף השיטה כו' הרי שלא הנפיר תיבת דף פלל רק שיטה משום דגם איש בריש דפא דקאמר ארוחב הדף קאי והיינו בראש שיטה ואם איתא דאיש בראש הדף ממש בעינו לא ה"ל למנקט בראש שיטה פיון דאנו על ראש הדף קפדינו אלא ודאי גם בתיבת איש נמי אין קפידא רק על ראש השיטה וכמ"ש להדיא גם בדברי הר"י שהביא הסמ"ג והגמ"י שכתב אלא בראש השיטה ובסוף השיטה רוצה לומר והיינו כדפרישית דמה דקאמר בריש דפא הוא לרוחב הדף שהוא ראש השיטה וכן נראה מדברי המרדכי שכתב שצ"ל איש בראש הדף ואת בסוף הדף כזה \$\$\$ ציור בספר \$\$\$ ולא מסיים (איש ואת) ב"ה הי"א

(ואספתא ואת) דמה דקאמר בראש הדף וסוף הדף על הרוחב קאמר וראיתי בס' שדה יהושע בפ"י הירושלמי שכתב צריך שיהיה איש בריש דפא לאו דוקא ריש דפא הוא ראש הדף אלא ראש השיטה וכן ואת בסופה כלו' בסוף השיטה וראיה לזה ממה שאמרו במס' סופרים כו' שהרי עשרת בסוף דפא קאמר וא"כ מדבסופה הוא בסוף השיטה איש בריש דפא דקאמר לאו דוקא אלא בראש שיטה קאמר וכ"כ בהגמ"י ובשם מהר"מ ג"כ פתב פן עכ"ל מבואר כמ"ש אלא דמ"ש דריש דפא לאו דווקא אין נלענ"ד לומר בענין זה לאו דוקא פיון דדינא אתי לאשמועינן אלא כמ"ש דנדאי דוקא הוא אלא פיון דעל הרוחב קאי ממילא דמייירי מראש השיטה וסוף השיטה: ולפום מה דכתבנא לפי הוכחת הר"י דמרוחב הדף מייירי א"כ גם מה דמסיים במ"ס עשרת בסוף דפא נמי סוף רחב הדף קאמר ואין קפידא לכתוב אחרי' פמה שיטין וכמ"ל דמאי שנא משאר שירות אלא דלפי מה דס"ד דעל אורך קאי שפיר קשיא ליה דאם תפרש ואת בסוף הדף לאורך איך תפרש הא דעשרת בסוף ובאמת שצ"ע דבלאו הא דמ"ס דקאמר עשרת בסוף דפא נמי א"א לפרש דמאי דקאמר ואת בסופה היינו בסוף הדף ממש דא"כ צריך לומר שתיבת וינתא לא נכתב בדף זה וא"כ פסקת לה לשירה זו בתרי דפי וראיתי בשירי כנה"ג שעמד בזה דהא צריך לכתוב וינתא בסוף שיטה י"א ומלת ואת היא בסוף שיטה י"ד וכתב ושמא פיון דלצד שפתובין הנאת אם לא היינו פותבין עשרת בסוף שיטה יהיה הנאת שבשיטה יו"ד בלא תיבה תחתיו בסוף דפא מיקרי עד פאן לשונו.

אך מ"ש בשירי כנה"ג שם במעשה שהיה כתוב אח"כ פמה שיטין פיון שהא"ח והר"י אומרים שצריך שיהיה עשרת בסוף דפא אע"ג דאפשר להטור שלא הביא הא דמסקת סופרים ואפשר דסבירא ליה פיון שלא הביא זה דעשרת בסוף דפא לא קי"ל הכי מפל מקום מי יכניס עצמו לספק פיון דהר"י וא"ח ונדעת הגה"ה אליבא דמהר"מ שצריך שיהיה עשרת בסוף וגם אפשר דהטור לא ראה במ"ס כו' עכ"ד: ולפי מה שכתב גם לדעת הר"י והגמ"י לא מצאה הקפידה מקום לנוח שם דאין קפידא רק לענין סוף שיטה וזה גם פן פוננת הגמ"י במ"ש אחר דברי הר"י דבסוף שיטה קאמר כו' וכן כתב מהר"ם

במגילת אסתר שפכת לעצמו ר"ל שכתב בסוף שיטא אבל בסוף הדף ממש יותר נראה שאין צריך פיון דלא מיירי מן אורף הדף פלל וכמש"ל שכן משמע להדיא מדברי הגהות אשר"י והמרדכי וכן הר"ן לא הזכיר רק דברי הירושלמי ולא מ"ש במ"ס עשרת בסוף דפא ונראה דהר"ן והטור סבירא ליה דנדאי ממילא הכי פיון דגם עשרת מכלל השירה הוא וצריך לאומרו בנשימה אחת כמ"ש לעיל וגם צריך להשוות השירה נגד מלת ויזתא וכיון שפבר נשלמו תיבות ואת צריך נגדו מלת עשרת בסוף השירה שיהיה במקום אריח נגד הלבנה ועיין בב"ח שצריך שיהיה סוף תיבת עשרת שנה לתיבת ואת דלעיל מיניה בכדי שיהיו שנים השני צידי הדף בלא בליטה אבל אי הנה סבירא ליה להטור והר"ן שיש קפידא שיהיה תיבת עשרת סוף אורף הדף פשיטא דלא הוי שתיק מיניה וכן מוכח לענ"ד ממ"ש בירושלמי ובמ"ס שפן הוא שניץ ונחייץ פהדין קנטורא ועיין בב"י פירוש וזו ענין לענין ראש הדף וסופו באורף רק לענין רוחב הדף וכמו שכתב הב"י ע"ש וקצתתי ומה שכתב בשירי כנה"ג בשם הא"ח לענ"ד ליתא שמ"ש הב"י וז"ל ירושלמי אמר ר' יוסי כו' וכתב בהג"ה כו' אין זה מדברי הא"ח שמתברר היה ר' אהרן הפהו מלונגיל ובזמן רבינו ירוחם כמ"ש בשם הגדולים ורחוק הוא שהוא יביא דברי הגמ"י אף מבואר למעינין שנה מדברי הב"י גופיה ע"ש ועיין בב"ח דמפרש כעין קונטרס פירוש חוט של הבנאין שמשמנים בו את הקורה לחתוף אותו מצדיו כדי שיהא שנה מכל צד ור"ל שיהא איש בריש דפא ואת בסוף שיטה כזה כו' ולאפוקי דנכתוב את בריש דפא פרשנדתא בסוף שיטה כו' וע"ש שכתב עוד פירוש אחר ומ"מ לכל הפירושים לא הוי סימנא מילתא כ"א על רוחב הדף ולא על האורף פלל: אף בפסקי התוס' שם כתבו וז"ל שיטה הארוכה כו' איש בראש הדף ואת בסוף השיטה הראשונה עשרת בסוף הדף וצריך לכתוב בי"א שיטין עכ"ל לשון זה משמע דעל תחלת אורף הדף קאמר ואע"ג דמ"מ בסוף השיטה הראשונה אין ראיה די"ל דאגוף השורה קאמר שהוא שיטה ראשונה של שורה זו והו"מ"ש שצריך לכתוב בי"א שיטין ג"כ ר"ל ששורה זו צריכה י"א שיטין ודלא כפרש"י דלדידה אין הכרח שיהיו י"א שיטין ומ"מ אין מוכח שלא יהא באותו דף יותר אף ממה דשני בלישניה דגבי איש ועשרת נקט לשון דף וגבי ואת פתב בסוף השיטה משמע דאאורף הדף קאמר דבעינן איש בתחלתו ועשרת בסופו ואע"פ שלא נמצא בתוס' שלפנינו כבר כתבו הראשונים שהתוס' שלנו הם תוס' ר"א מטוף ובפסקי התוס' מצוין לפעמים על תוס' ר"ש משאנץ ובספר ראש יוסף להגאון מהר"י אישקאפה ז"ל מצאתי פירוש מחדש לדברי הירושלמי דמה שאמר איש בריש דפא ואת בסופה בסוף דפא וקאמר ועשרת בסוף דפא פלומר אע"פ שאמרתי את בסוף דפא לאו דנקא סוף דפא דעשרת צריך שיהיה לסוף סוף הדף אלא הנאת אחרון שבכולם מיקרי סוף דפא ורצה בזה שכל האתין כולם במקום אחד וכמו שהאית הא' הוא בתחלה כף יהיה סוף כולם שונים לו ומיקרי ג"כ סוף דפא שהוא סוף כולם ועשרת ה"ל פאלו הוא מהדף האחר לכן קאמר שניץ ונחייץ פהדין קנטורא שניץ נ"ל שר"ל רשמות כמו השנצ' שבמידות ונחייץ שנה וקנטורא הוא פלס רומאנה בלע"ז וה"פ כמו שהפלס יש לו שניצין הרבה זו אצל זו כף צריך שיהיו כל האתים זא"ז פלומר כולם בצד אחד ונחייץ כמו שיש לפלס משקל גדול שבו שוקלין והדבר השקול כאן בקצה הא' והשקל בקצה האחר ברחוק כף צריך שיהיו השמות נפרדים מהאתים ושנים להם אלו כנגד אלו ודוק עכ"ל והעמקתי לשונו

לפי שאין הספר מצוי והפירוש הוא מחודש ומדבריו יש ללמוד גם כן דאיש ועשרת צריף להיות בראש וסוף הדף ממש: ומעתה נבוא אל דברי כ"ת מ"ש בשם הגאון מהר"א מוויילנא ז"ל שא"צ שיהיה איש בראש העמוד רק בראש שיטה ועשרת בסוף העמוד כו' תמהני כי הגאון ז"ל לא דבר מן עשרת בסוף העמוד כלל רק כתב דהו איש בראש דפא היינו בראש שיטה והוא פדברי הר"י שהביא סמ"ג והגמ"י ומ"ש כ"ת שהוא פלא שמלת דף נמצא בש"ס פעמים רבות ומעולם לא עלה על הדעת שיהיה מלה זו מורה שורה כו' כבר ביארתי שלא הזיזו הדף ולא הוציאוהו מפשוטו רק דמלת ראש וסוף קאי על הרוחב וזה נמצא כמה פעמים ועיין במס' סופרים פ"ב הל' ג' מניחין בין דף לדף שם בן ד' אותיות לא יכתוב שנים בסוף הדף כו' וכן בהלכה ה' מניחין בסוף הדף כדי להקיפו וע"ש פ"ה ר"י אומר אם הראשון בסוף הדף כו' ע"ש וזה פונת הירושלמי ג"כ וא"כ כינו דלא מיירי מאורף הדף מנין לנו לתת בשורה זו דין אחר שאינו בשאר שירות שפותרין כמה שיטין לפנייהם ולאחריהם ומ"ש הגאון ששיבוש היא מה שפותרין באותיות גדולות שלא נמסר במסורה בא"ב רבתי יפה כתב כ"ת דכל שכל העמוד כתוב כף אין קפידא מה שהכתב הוא יותר גדול מאד משאר עמודים אף לפי דעתי אין פונת הגאון ז"ל לומר כי יש איסור לכתוב אותיות גדולות מטעם שלא נמסרו במסורה רק פונתו דנדאי אם אין צורך בדבר לשנות כתב של עמוד זה משאר הכתב שפיטר העמודים פשיטא שאין לעשות כן דנוי הספר הוא שיהיה הכתב שנה בכל הספר רק שיהיה מקום לומר שהסופרים מקנבל בידם לעשות כן ולכתוב אותיות גדולות לפי שצריף עמוד בפ"ע ולהוציא חלק א"א ולקבץ הנצרכו לעשותם גדולות למלאות העמוד לארכו כמ"ש כ"ת וא"כ כינו דעכ"פ הדין נותן לעשות אותם גדולות וא"כ ה"ל למנותן במסורה שאותיות אלו צריף לעשות אותם גדולות ופשיטא דלא מסתבר לומר שאינו מונה במסורה רק שהוא מקנבל בידם לערב גדולים בין קטנים או איפכא והטעם כמוס עמם אבל מה שהוא בדף שלם ולא יצא בערבוביא והטעם גלוי לפי שצריף להשלים בזה כל העמוד אינו נכנס למנין המסורת דפשיטא דלא מסתבר לחלק בכף שהרי המסורת נעשו לתיקון סופרים שיידעו לעשות קטנה או גדולה ואין ספק דהו מודעי ופרשו כל הגדול מחבירו הן באותיות מפנידים או בעמודים אלא ודאי שא"צ לכתוב בעמוד בפ"ע וממילא שא"צ לעשותם גדולים כלל.

ואין לדחות ולומר דלכף לא מנו אותם במסורה לפי שאפשר לכתוב המגילה על קלפים קצרים שלא יהא בכל אחד רק י"א שיטין ז"א שהרי דעת ר"ח שהביא בספר התרומה שצריף לעשות במגילה מ"ח שיטין או ס' שיטין כמו בס"ת וכ"כ בשו"ת מהר"ם ב"ב הקטנים סימן ס"ו וז"ל בקצרה אשיבך כי ר"ח כתב שמגילה יש לה פל דין ס"ת למנין שיטין מ"ח או ס' פדאי במס' סופרים כו' ואף דאנן לא קיי"ל הכי ועבדינן פדכתב התשב"ץ קטן וכל בו בשם תשובת מהר"ם שכתב וז"ל בתשובה ר"ח כתב כינו דנקראת ספר כו' ויהבינו לה דין ספר לכל מגילי כו' ובסה"ת כו' שיש לכתוב מ"ח שיטין לכל עמוד במגילה כמו בס"ת כו' ומיהו במגילה נראה דאין להקפיד בענין השורות כו' ע"ש מ"מ הא קמן שלדעת ר"ח וסה"ת יש להקפיד במנין השיטין וא"כ לדדהו ודאי מוכחא מלתא מדלא מני במסורה עשרת ב"ה באותיות גדולות שמחצורף לעשות כן למלאות עמוד שמחזיק מ"ח שיטין באותיות קטנים או בינונים ע"כ שא"צ עמוד בפ"ע ורשאי לכתוב

כמה שיטין לפניהם ולאחריהם ואף לדין דלא קי"ל הכי מ"מ נראה שאין זה הגון לעשות מקלפים קצרים שלא יחזיקו רק י"א שיטות ותהיה עבה הרבה ויצטרף גיליון גדול לגול את פולה וא"כ בע"כ הוא צריך לאותיות גדולות כמ"ש וא"כ ה"ל לחשוב במסורה וקצת יש לדחוק דכיון דעכ"פ מצי למעבד בענין שא"צ לעשות גדולות לא חשיב ליה ומ"מ לדעת ר"ח וסה"ת מוכח שפיר כמ"ש ולכן שפיר כתב הגאון ז"ל דלפי המפורשים איש בריש דפא היינו בהתחלת אנהך הדף ואת בסוף ממש נמשך מזה השיבוש שפותרין באותיות גדולים לפי שצריך עמוד בפ"ע וז"א דא"כ ה"ל לממני במסורה שצריך גדולים ומה"ט גופה שצריך למלאות העמוד אלא על פרוק דעל ריש שיטא קאמר: הלו' ראיתי בספר תשובה מאהבה ח"ב (דאימא בשאלה גבי מכ"ת) שכתב וז"ל עשרת ב"ה צריך לכתבם פשירה כו' דהיינו באותיות ארוכות כ"כ האגודה כו' עכ"ל הנה אני לא מצאתי דברים אלה באגודה כלל ומ"ש בספר הנ"ל ממנין השיטין כבר פתבתי לעיל ומ"ש שם שהאגודה בשם הירושלמי ומ"ס כתבו איש בריש דפא ואת בסופו בששה שיטין כו' ורחוק שיפול ט"ס בכללן שצ"ל י"א שיטין כו' ע"ש.

הנה בירושלמי ליתא להך לישנא ומ"ש באגודה בשם הירושלמי הוא ט"ס וצ"ל מסכת סופרים. וכן העתיק בשירי כנה"ג ונהגה במס' סופרים שנדפס עם תקונים מהגאון מהר"א מוויילנא ז"ל ג"כ הגי' י"א שיטין ולענ"ד יותר יש להגיה י' שיטין דהא סיום מלות ואת אינו רק י' שיטין והוא הג"ה קרובה שהיה כתב י' וטעו וסברו שהוא ו' וכתבו שית שיטין ובאמת ז"א אמנם לפי מ"ש הב"ח ממשמעות הטור לרש"י יכול לכתוב זוגי וזוגי וחקק בניהם וכ"כ בראש יוסף ע"ש הנה מקום לפרש הדברים **ציור בספר** (איש ואת פרשנדתא ואת) כפושטן שפותרין

()
בשית שטין פזה (דלפון ואת אספתא ואת) אף לר"ת צ"ל דט"ס הוא וצ"ל י' שיטין וכמש"ל ועם שיטה אחרונה ונזתא עשרת הוא י"א שיטין וכמש"ל בשם פסקי התוס' ע"ש: ולדינא נלענ"ד דנדאי המנהג שנהגו לכתוב עשרת ב"ה בעמוד בפ"ע ולהתחיל בתיבת איש ולסיים בתיבת עשרת יש לו על מה שיסמוך שאע"פ שמדברי הר"י ושאר פוסקים דמפרשי דאריש שיטה קאמר אין קפידא בדבר שיכתוב שמה שיטות אחרות ובפרט לר"ח שיש לעשות מנין שיטות במגילה כמו בס"ת אין לשנות שיטין של עמוד זה משאר השיטין מפל מקום אנו לא קי"ל כר"ח בהא וכמש"ל בשם מהר"מ ב"ב מפל מקום פתבתי דמפסקי התוס' נראה שצריך איש בראש הדף ממש וכן עשרת בסוף וכן נראה מדברי מהר"י אשקאפה ואית לן למיזל לחומרא ולמעבד י"א שיטין ואין קפידא שישים אותיות גדולים דוקא אלא יכול לכתוב בינונים אם אין הקלף ארוך הרבה שאם הוא ארוך יושחת תואר העמוד מחמת החלק הרבה על הפתב וזו צריך להגדיל האותיות בעמוד זה ואין קפידא בזה כמ"ש כ"ת ואע"פ שבהגמ"י כתב שאסור למשוך האותיות לעשותן גדולים שאין לשנות אות מחבירו להגדילו או להקטינו וזלת המקובלים לבעלי המסורת להיות גדולים או קטנים מפל מקום י"ל דהתם קאי במקצת שיטה או דף אבל בכל הדף כף אף שהדפין אחרים בכתובה דקה מזה לית לן בה דכה"ג לא מיחזי כמנומר ודוגמא לדבר מצאנו לענין פלאים דערוגה שלימה עדיפא ממני זרעונים דבזה הני ערובים וערוגה שלימה מינכרה טפי עומדת לעצמה ומ"מ י"ל בדיעבד דאין קפידא אם העמוד אינו ארוך וכתוב באותיות בינונים או אם הוא ארוך

וְכַתֵּב שֵׁם שְׂיטוֹת אַחֲרוֹת ג"כ כִּינּוּן דַּהֲר"י וְדַעֲמִיָּה מְפָרְשִׁים דְּאֶסּוֹף שְׂיטָה קָאָמַר וְרוּב
הַפּוֹסְקִים הַשְּׂמִיטוּ מַה שְּׁפָתוּב בְּמַסְכַּת סוֹפְרִים וְעֵשְׂרֵת סוּף דְּפָא וּמְכַל מְקוֹם נִרְאָה דַּמ"ש
וְאֵת בְּסוּף דְּפָא מְפָרְשִׁים דְּשְׂיטָה קָאָמַר וְאֶדְרַבָּא מְדָלָא כְּתָבוּ הֵךְ דְּעֵשְׂרֵת בְּסוּף דְּפָא
מִשְׁמַע דְּאֵח"כ פְּתַב עֲלָה מַאי דְּבַעֲי נִגְמֵי שְׂיֵשׁ דַּעַת הַפּוֹסְקִים דְּמַאי דְּקָאָמַר צְרִיךְ אִינוּ רַק
לְמַצְנָה וְלֹא לְעַכֵּב וּמַה שְּׁפָתַב בְּשִׁירֵי כַּנָּה"ג דְּהֵינּוּ דוּנְקָא אִם כְּבָר קָרָא הַמְּגִילָה שְׂאִין
לְהִזְקִיקוּ לְחִזּוֹר וְלְקַרוֹתָהּ אֲבָל לֹא לְהַתִּיר לְקַרוֹת בָּהּ לְכַתְּחֵלָה עַכ"ל מ"מ אִיהוּ כְּתַב כֵּן
לְשִׂיטְתִּיהּ דַּס"ל דַּהֲר"י וּמַהֲר"מ וַא"ח מְחַמֵּרִין מִשְׂא"כ לַפַּמ"ש י"ל לְכַתְּחֵלָה מְוַתֵּר
לְקַרוֹת בָּהּ אֲלֵא שְׁלַכְתְּחֵלָה אִין לְשִׁנּוֹת הַמְּנַהֵג וַיֵּשׁ לְכַתְּבוּב בְּעַמּוּד בְּכַפֵּי עַצְמוֹ בִּי"א שְׂיֵטִין:
וּמ"ש מַכ"ת בְּעַנְיָן שְׁנֵהֲגוּ לְכַתְּבוּב בְּמְקוֹם שְׁנַרְמַז בַּר"ת הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ בְּאוֹתִיּוֹת גְּדוּלוֹת
שְׂאִין זֶה נִכּוּן שְׂאִין זֶה בְּמַסּוּרָה דְּבָרֵי נְכוּנִים וְסִפְרָא דְּוִקְנָא אִינוּ מוֹצִיא בְּרַמְיָה אֵת הַשֵּׁם
בְּאוֹתִיּוֹת גְּדוּלוֹת וְכּוֹתֵב הַפֶּל בְּשִׁנְיָה כְּאֲשֶׁר רְאִיתִי כְּמָה מְגִילוֹת אֲבָל מ"מ הַמְּגִילָה הַכְּתוּבָה
כֵּן אִין לְפִנְסָלָה בְּדִיעְבַד דְּגַם בַּס"ת אִין פְּסוּל בְּדִיעְבַד כְּמַבְנֵאָר בְּפּוֹסְקִים עֵינִין בְּסַמ"ק סִי
קַנ"ה שְׁפָתַב וּבְאוֹתִיּוֹת גְּדוּלוֹת אוֹ קְטַנּוֹת אִין לְהַקְפִּיד רַק לְכַתְּחֵלָה וְכֵן אוֹתִיּוֹת בִּי"ה
שַׁמ"ו צְרִיכִין לְהִיּוֹת בְּרֵאשׁ הַדָּף אִין קְפִידָא בְּדָבָר בְּדִיעְבַד: וּמִלְתָּא אַגַּב אוֹרְחָא אֲמִינָא
שַׁמ"ש כְּבוֹד אָבִיו הַגָּאוֹן הָאֲמִיתִי וְ"ל בְּשׁו"ת נ"ב חֶלֶק י' סִי ע"ז בְּפִירוּשׁ הַגַּמ"ר שְׁפָתַב
וּמִיָּהוּ מְצִאתִי דְּבִי"ה שַׁמ"ו אֲפִילוּ בְּדִיעְבַד פְּסוּל הֵינּוּ אִם נִכְתַּב כֵּן כּו' וְאִילוּלִי דְּמַסְתְּפִינָא
מַהֲבִי הֵייתִי מַגִּי' גַּם בְּדָבְרֵי מַהֲר"מ כּו' וּמִלְתָּ וְכֵן ט"ס וּלְפִי"ז מְעוּלָם לֹא רוּמַז מַהֲר"מ
לִינְהַר אֲפִילוּ לְכַתְּחֵלָה בְּאוֹתִיּוֹ בִי"ה שַׁמ"ו רַק עַל הַנָּא"ו וְאֶעֱיֵדָה בָּם וּבְזֶה טַעַם אַחַר כּו'
ע"ש הַנֵּה מ"ש לְהַגִּיָּה לְמַחֲנֵק מִלְתָּ וְכֵן דְּבַר ד' בְּפִיו אֲמַת דְּוַדַּאי וְא"ו שֶׁל וְאֶעֱיֵדָה בָּם
הוּא הַנָּא"ו הַנֶּרְמַז בִּי"ה שַׁמ"ו וְדָלָא כְּהַשְׁ"ף וּמִלְתָּ וְכֵן ט"ס וְכַמ"ש לְהַדְיָא בְּמַקּוֹר דְּבָרֵי
מַהֲר"מ שְׁפָסְפָר תַּשְׁב"ץ קָטָן סִי קַפ"א אֲבָל מַה שְׁרוּצָה לֹא מַהֲר"מ א"צ לִינְהַר כָּלֵל
בְּאוֹתִיּוֹ בִי"ה שַׁמ"ו וּמַכ"ש מ"ש הַגָּאוֹן וְ"ל תַּחֲלָה בְּפִירוּשׁ דְּבָרֵי הַגַּמ"ר שַׁר"ל שְׁפָסוּל
אִם נִכְתַּב כֵּן מְבֹנָאָר לְהַמְעֵינִין בַּתַּשְׁב"ץ קָטָן דְּלִיתָא וּלְפִי שְׂאִין הַסְּפָר מְצוּי בְּיַד כָּל אָדָם
רְאִיתִי לְהַעֲתִיק לְשׁוֹנוֹ וְ"ל הַמְּגִילָה א"צ לְהִיּוֹת וְנִי הַעַמּוּדִים וְאֲפִילוּ ס"ת א"צ לְהִיּוֹת כְּפֵי
וְסוֹפֵר אֶחָד עֲשֵׂה מְעַצְמוֹ כְּפֵי וְנִהְיֵהוּ אַחֲרָיו וְאֶדְרַבָּא יֵשׁ לִינְהַר שְׁלֵא יְהֵא שׁוּם עַמּוּד מִתַּחֲזִיל
בְּנָא"ו כ"א וְא"ו שֶׁל בִּי"ה שַׁמ"ו וְא"ו שֶׁל וְאֶעֱיֵדָה בָּם וְשְׁלֵא יְהֵא שׁוּם עַמּוּד מִתַּחֲזִיל
בְּאִילוּ הָאוֹתִיּוֹת כְּדִי שְׂיִהְיֵה הַיִּכְר לְאֵלוּ הָאוֹתִיּוֹת וְאִי אֵינְשֶׁר חִילִי אֲבִטְלִינְיָה לְמִנְהַג שֶׁל
וְנִי הַעַמּוּדִים כִּי כְּמָה פְּעָמִים בָּא לִידֵי קְלִקוּל גְּדוּל שְׁמַקְטִינִים הָאוֹתִיּוֹת וּמְרַחֲיִבִים אוֹתָם
אֲשֶׁר לֹא כְּדִי שְׂיִבָא הַנָּא"ו בְּרֵאשׁ הַעַמּוּד עַכ"ל גּוּף סִפְרָ תַּשְׁב"ץ וְהַר"ף כְּתַב עַל זֶה
הַג"ה וְ"ל מִיָּהוּ יֵשׁ לִינְיָשֵׁב מְנַהֵג הַסּוֹפֵר דְּוִי הַעַמּוּדִים דְּפָרִי' הַתָּם מִי שְׁלֵא עֲשֵׂה וְנִי
הַעַמּוּדִים בְּדִיעְבַד כְּשֶׁר וּבִי"ה שַׁמ"ו בְּדִיעְבַד פְּסוּל עַכ"ל וְר"ל שְׂיֵשׁ לִינְיָשֵׁב מְנַהֵג הַסּוֹפֵר
דְּלֵא תִיקְשִׁי עָלָיו שְׁלֵמָה הַוָּצָרְכוּ לְסִימָן בִּי"ה שַׁמ"ו דְּהָא בִּיָּה שֵׁם סִגֵּי דְּבִלֵּא"ה כָּל עַמּוּד
מִתַּחֲזִיל בְּנָא"ו וְע"ז כְּתַב דְּהַךְ דְּוִי"ן אִינוּ רַק לְכַתְּחֵלָה וְהַךְ סִימְנָא דְּבִי"ה שַׁמ"ו לְמִימְרָא
דְּאִם לֹא עֲשֵׂה כֵּן פְּסוּל אִף בְּדִיעְבַד וּלְכַפֵּי הַוָּצָרְכוּ לְסִימָן גַּם הַנָּא"ו וְהַגַּמ"ר מְבִיא דְּבָרִים
אֵלוּ בְּקִצְרָה וְצ"ע עַל הַר"ף בְּהַגְהַת הַתַּשְׁב"ץ שְׁנִרְאָה שְׁנוּטָה לֹא מְרַחֵם דְּצְרִיךְ בִּי"ה שַׁמ"ו
וּבְהַגְהַת הַסַּמ"ק כְּתַב שְׂאִין נִכּוּן לְפִי דְּבָרֵי הַרְמַב"ם וְדְּבָרֵי הֵם מְדָבְרֵי הַגַּמִּי"י בְּהַלְכוֹת
ס"ת וְאֲפֶשֶׁר שְׁבִהַגְהַת תַּשְׁב"ץ לֹא בָּא רַק לִינְיָשֵׁב מְנַהֵג הַסּוֹפֵר וְעֵינִין בְּשׁו"ת תַּשְׁב"ץ ח"א
סִי קַע"ו וּמ"כ בְּבִדְקָ הַבֵּית וְדָבְרֵי הַגָּאוֹן וְ"ל צ"ע וּלְפִי שְׂאִין זֶה מְקוֹמוֹ קִצְרָתִי: אַחַר

כתבי מצאתי בשו"ת גינת ונרדים חלק א"ח כלל ד סי' י"א הביא דברי שירי כנה"ג שכתב לפסול בכותב עוד שיטים והוא ז"ל פתב שלא ישרו הדברים בעיניו והאריה קצת וכתב דהא דעשרת בסוף דפא הוא על שטחיות המקו' שנכתב בו העשרת ב"ה ומה גם לגוסחי דידן דכתב במ"ס שיהיה *ציור בספר** בששה שיטין.

והוא (איש ואת פרשנדתא ואת) על תמונה זו ועתה)
(בתמונה זו מתקיים (דלפון ואת אספתא ואת) ואת בסוף' ומתקיים)
(שהוא בששה שיטין) כו' (ואצריה למימר)
(עשרת בסוף דפא (וינתא)
עשרת) כדי שלא.

כתבו אותו תחת ואת הקודם רק שיכתבוהו בסוף שיטה וטעמא שאם יכתבוהו תחת ואת קמא אחי למכתב שאר דברי המגילה בחצי השיטה הנשארת כו' וראיה דלא קפדינו בשארית היריעה שהרי מעשים בכל יום בשירת האזינו דבעינו דלהוי דומיא דבני המן שלא יהיה תקומה ואעפ"כ לא קפדינו לא בראש הדף ולא בסוף הדף כשמצרין וסופר וכותב פרשת וילך בראש הדף מתחיל בנשארו מן הדף וכותב האזינו וכו' וגם לפעמים משלים השירה באמצע הדף וגומר הדף בכתיבה פתקנה ואין מי שחושש להצריה שתהיה פתוקה לבדה בלא כתיבה אחרת לא בתחלה ולא בסוף עכ"ל והנה מ"ש בהא דעשרת בסוף דפא אשטחיות הכתיבה וכ"כ שם בסוף שר"ל שהוא בסוף אותו סגנון וסדור של כתיבת בני המן ע"ש והוא דחוק מאד לפרש לשון סוף דפא ומ"ש בהא דששה שיטין כבר כתבתי לעיל בזה אף בסוף דבריו בענין שירת האזינו נפלאתי מאד היא העלים עיניו מהמבואר ברמב"ם וש"ע מקבלת הסופרים איש מפי איש לכתוב למעלה בשירת האזינו ששה שיטין ואעידה כו' ולאחריו חמש שיטין ואין מי שמפרסם בדבר וכן המנהג ומה זה שכתב מעשים בכל יום כו' כשמצרין הסופר כו' דליתא אלא כף קבעוהו חובה לכתוב כף שירת האזינו.

וכבר כתבתי לעיל די"ל דלא עדיף שירה זו של המגילה משאר שירות שכותבין לפנייהם ולאחריהם אבל דברי הגמ"ר שתלה הדבר במעשים בכל יום הוא תמוה לפי ענ"ד: שוב ראיתי במקראות גדולות במסורה שסביבות מגלת אסתר כתב וז"ל וצריה שיהא איש בראש הדף ועשרת בסוף הדף ובסוף העמוד וצריה לאומרם בנשימה אחת ועשרת בני המן עמהם כו' ע"ש ואף שנראה שאין זה מדברי בעלי המסורת הקדמונים רק מדברי בעהמ"ח והמסדר המסורת בדפוס בומבירגי מכל מקום קיימו וקבלו הסופרים לנהוג פמותו ואין לזוז מזה רק בשעת הדחק יש לסמוך להתיר מטעמא דכתובנא פן נראה לפי ענ"ד: ואימא לאיזי פי ראיתי בספר שו"ת תשובה מאהבה חלק א' ראיתי שהביא קושיות חכם אחד אהא דאמרין תרגום שכתבו מקרא ומייתי עליה מפסוק וכל הנשים יתנו יקר דאמאי לא מייתי מנאת יקר תפארת גדולתו ע"ש וחכם מדקדק אחד האריה במליצותיו ולא שנה לו ע"ש ולדידי חזי לי כי מלת יקר שהיו"ד בשו"א הוא תנאר השם כמ"ש הראב"ע גבי אדר היקר והוא תרגום ופתרון מלת כבוד בלה"ק ומלת יקר שהיו"ד קמוצה הוא גם כן תנאר השם והוא מורה על חשיבות כמו מה יקר חסדך וכיוצא בו רבים וממנו נצמח גם כן פשהוא דבר שבקושי להשיגו ולפעמים נמנע לגמרי כמו ודבר ה' יקר או

יקר בעיני ה' כו' ומלת יקר הקמוצה הוא לה"ק וכשהוא בסמיכות ממש משתנה להיות נקוד בשו"א ופתח כמו יקר רוח וכשאינו סמוך ממש רק שאינו תואר השם ורהוט למה שאחריו או שלפניו הקו"ף בקמ"ץ כמו אבנים יקרות או אור יקרות ולכן ה' דכל הנשים יתנו יקר שהוא תואר השם ותרגום של מלת כבוד מייתי הש"ס מיניה משא"כ ה' דניקר תפארת גדולתו שאחר שזכר עושר כבוד מלכותו אמר ויקר תפארת גדולתו שתיבת ויקר פתרונו כבוד והוא תואר השם שא"כ ה'ה לו לומר ויקר ותפארת גדולתו וגם שפבר זכר כבוד בתחלה אף תיבת ויקר פאן הוא ענין חשיבות ורהוט למה שאחריו לומר שהראה להם חשיבות ויקרות תפארת הגדולה שלו החשובה מאד וקשה להשיגו שאינו במציאות הפשוט רק הוא יקר מאד תפארת גדולה פזו ושרשו פתוח אלי מלת יקר הקמוצה שהוא תואר השם לענין חשיבות וזה אינו תרגום רק לשון הקודש ומצאתי בספר השרשים לרד"ק שכתב ואת יקר תפארת גדולתו כתב רבי יהודא שהוא פתוח ורבי יונה כתב שהוא קמוץ ואנחנו מצאנוהו במקצת ספרים המדויקים קמוץ ובמקצת ספרים פתוח ואפשר שהוא סמוך אע"פ שהוא קמוץ כמו כתב שהוא קמוץ בין בסמוך בין במוכרת כמו ובכתב בני ישראל או יהיה מוכרת וא"ו ואת עומדת במקום שני ומשפטו ואת יקר ותפארת גדולתו עכ"ל ושמחתי כי מצאתי און לי דלא מיבעיא לנסחת רבי יהודא שהקוף פתוחה שהוא בסמיכות יקר התפארת והוא על משקל יקר רוח ותואר השם הוא יקר בשני קמציין שהוא ענין דבר חשוב וקשה להשיגו (ופתרונו בל"א טייער) כמו בני ציון היקרים המסולאים בפז כו' והוא לשון הקדש ולא מצינו לפתרון זה מלה אחרת בלשון הקודש ובלשון התלמוד מצינו בב"מ עשיק לגביה ושנוי לכריסו ובתרגום שני למגלת אסתר לבר ישראל מזבין בעושקא כו' (ובשרשים לרד"ק שורש עשק הביא דברי חכמינו ז"ל וכתב שיש לפרש לשון וויתור ותוספות דמים אע"פ שאינו שנה כ"כ כו' אף ממ"ש בב"מ באתרא דאמימר עשיק עפרא מבואר שאינו פון) ועכ"פ בלשון הקודש אין שורש דבר נמצא שיונה על פתרון זה כי אם מלת יקר קמוצה ובסמיכות הוא יקר בשו"א ופת"ח וא"כ פשיטא שאם הנסחא ויקר תפארת כמ"ש הרד"ק בשם רבי יהודא שהוא בפת"ח א"כ פשיטא שהוא נגזר ממלת יקר בקמ"ץ היו"ד והקו"ף שהוא תואר השם על דבר חשוב ואינו מצוי וגם לפי הנסחה שהקו"ף בקמ"ץ מפל מקום יש לפרשו בסמיכות כמ"ש הרד"ק ומה שכתב הרד"ק שיהיה מוכרת והוא"ו של ואת עומדת במקום שניה כו' אין זה במשמע וגם דלפי זה יהיה פתרונו מלשון כבוד שתרגומו יקר ונהרי פבר הזכיר כבוד מלכותו ודבר ברור הוא שפירושו כמ"ש שהוא רהוט לתיבת תפארת גדולתו שאחריו ומלשון חשיבות ודבר שאינו מצוי וכמ"ש הרד"ק על אבני יקרות שהתרגום פתבו בלשון המקרא אבנין יקרן דהיינו טובים ויפות שפל דבר שאינו נמצא בקרא יקר ע"ש ואם אינו בא להיות תואר השם אז מתהפך הקמ"ץ לשו"א ופת"ח על משקל יקר רוח או לשו"א וקמ"ץ על משקל יקרות או היקרים ולפי ענ"ד ברוב המקראות שבתנ"ך שפמקום שבא לומר ענין חשיבות ויקר המציאות נכתב לשון יקר במשקלים שונים זה מורה אמת הדבר שהנחת מלה זו בלשון הקודש נאמרה ואף שהתרגום תרגם במקומות אלו גם כן יקר בלשון המקרא לפי שגם בתרגום אין לו מלה אחרת על הנחה זו של ענין חשיבות וקושי המציאות (ואף שכתבתי מלשון התלמוד עשיק ידוע כי לפעמים נמצא בתלמוד ובמדרשים מלות שאין להם מבוא בתרגומים)

אבל גם בלשון הקודש זה שמו וזה זכרו רק שעומד לנגדי מ"ש בסנהדרין דף ל"ח אדה"ר בלשון ארמי סיפר שצאמר ולי מה יקרו רעיה אל ושמ גם פן פירושו פן וכמ"ש בשרשי הרד"ק פלומר יקרו ונדלו מהשיגם (והרב המחבר הנ"י העיר גם פן מ"ש"ס זה לסתור חילוק שרצה החכם המדקדק הנ"ל) נשמע מזה שאף בפתרון זה אינו מלשון הקודש רק מלשון ארמי והיה אפשר לומר דלאו ממלת יקרו יליף אלא ממה שגמרז בר"ת מה יקרו כו' ר"ת ארמי ומצאתי פן בעין יעקב אף באמת אין הדברים יוצאים מידי פשוטו ש ממלת יקרו יליף וכדאמר התם והיינו דאמר ר"ל כו' ונתעצב במיתתו ומפרש מלת יקרו מלשון כבודות שהיה כבוד עליו מיתת ר"ע וכ"כ הרש"ל שם בחכמת שלמה כבוד תרגומו יקיר עיין בערוף עכ"ל ולפי מ"ש אא"ז מהרש"א בפרק הספינה גבי עתידין צדיקים כו' ואמרנו בפרק אד"מ אדה"ר בלשון ארמי סיפר כו' וקשה כו' ומאי ענין ראיה מה דר"ל והנראה כו' ולפי שהיה לר"ע כבוד תורה כמ"ש משמעת ר"ע בטל כבוד התורה ולזה אמר ששמח בתורתו שהגיע מהראוי לכבוד ונתעצב במיתתו ש בטל כבוד התורה ואמר ולי מה יקרו שאמר יקר מלשון תרגום ארמי במקום כבוד בלה"ק ע"ש ולפי זה א"ש דבין אם הוא מלשון כבוד או מלשון כבוד מה יקרו לשון הוא וכ"כ בשרשי הרד"ק דכמו שמשמשים בכבוד בענין כבודות ובענין כבוד פה משמשים ביקר בענין כבודות ובענין כבוד פי ענינם שנה ע"ש ועיין ביפה תואר בראשית פרשה י"ח גבי העולם נברא בלשון הקדש שכתב דאפשר לומר לפי המדרש דהה"ה מה יקרו הוא לשון הקודש וא"ש לפי מ"ש דאם הוא בא לענין חשיבות ויוקר המציאות הוא לשון הקודש ועכ"פ מדברי הש"ס דסנהדרין אין סתירה למ"ש דלפי מה דמפרש ר"ל הוא מלשון כבודות או כבוד שפיר הני לשון ארמי משא"כ בהה"ה דניקר תפארת מקור מחצבתו מלשון הקודש הוא ולכך מיייתי מהא וכל הנשים יתנו יקר והדברים ברורים לפענ"ד: וראיתי בערוף ערוף יקר ביומא מיקרי ירושלים כו' בסנהדרין נשים יקרות כו' תרגום כבוד יקר ובמוסיף כתב ע"ז לשון מקרא הוא ושלשון ויקר עכ"ל ואשתמיטיה דברי הש"ס דמגילה דמקראות אלו ג"כ לשון תרגום של כבוד.

הם ועיין ברש"י יומא פירש מחשיבי ירושלים ונראה שמפרשו מלשון בני ציון היקרים ובכתובות דף ק"ו פירש"י נשים יקרות עצירות ולפי מ"ש א"צ לפרש שהוא תרגום של כבוד שיקר שצאמר לענין חשיבות הוא לשון המקרא ואפשר דהערוף סובר דגם שצאמר לענין חשיבות הוא נצמח ג"כ מיקר תרגומו של כבוד והכנונה אנשים או נשים חשובים שראוים לכבוד ויקר אבל המעיין יראה שנמצא כמה מקראות שא"א לפרשם על דרך זה פגון מה יקר חסדך או יקר בעיני ד' כו' או אבנים יקרות לפי מ"ש לעיל בשם הרד"ק ועיין בישעיה מאשר יקרת בעיני כו' כתב התרגום מדאת חביב קדמי כו' ולהיות פי הענין מקרא מרובה והלכות מועטים ולפני כ"ת הפל צפוי ובכל עיניו משוטטות פה תהא שבימת גולמסי ובפרט פי קרוב יום שבת קודש וה' הטוב פנאש יחדש געוריו דבר ידידו לנצח ועירא מן חברייא.

הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד: אחר פותבי נפל מלתא בדעתי פי מה יקרו רעיה תיבת רעיה פירושו מחשבותיה וכמ"ש שם בנת לרעי מרחוק והוא ממלת רעיון בלשון תרגום עיין בשרשים ובמתורגמן וא"כ מתפרש כפשוטו שסיפר בלשון ארמי ממלת רעיה פן נראה לפי ענ"ד סליק שאלות ותשובות בית אפרים חלק אורח חיים: